

జూ పి క

ఆ రుద్ర లా రా!

ఈరంగనాథరామాచార్యము పూర్వము ద్రావిడమునందు మంచి వ్రాతప్రతులు దొరకనందునఁ బూర్వతరము ద్రితములగు ప్రతులసాహాయ్యముననే కొంతవఱకు సంస్కరింపించి ముద్రించితిమి. తరువాతః గొన్ని దినములకు రెండుమూడు వ్రాత ప్రతులు మామిళ్లులు శ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారివల్ల లభించుటవలన వానిని బట్టి మాపండితులగు శ్రీరూఢ ఉత్పల వేంకటాచార్యసింహాచార్యులుగారి చేతను, శ్రీ యుత జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారిచేతను బూర్వము ద్రావిడములో వదలిపోబడిన భాగములను తొందుపఱచి చక్కఁగ సంస్కరింపించి ముద్రించిసారము. కావున నొకను నెండేని యపూర్వవర్తనాభాగములు గల వ్రాతప్రాతప్రతు లుండనేని పంపినచోఁ బునర్ముద్రితమునఁ గూర్చుకొనిగొడుదము. రంగనాథకృత మగు ముల్లూర కాండము గూడ లభించినది. దానిని బ్రత్యేకింపుటముగాఁ బ్రకటించుచున్నారము.

వాసిర్ల రాధ స్వామికాస్తులు అండి నన్న.

వీ రి క

రంగనాథుడు

ఈ మహాకవి రామాయణమును ఆఱుకొండములు ద్విపదగా నాంధ్రీకరించెను. ఇతఁడు రామాయణమును తాను దెనిగించినట్లు గ్రంథమున నెచ్చటను జెప్పకొనలేదు; కాని గ్రంథములకు నామములు కవులనుబట్టియు, గృతిపతి ననుసరించియు, గథనుబట్టియు బెట్టుబడుచుండును గాన రంగనాథుడే రామాయణమును రచించె నని వచించుట కనుమాన మొందవలసిన యవసరము లేదు.

కొనబుద్ధరాజు తాను రామాయణమును ద్విపదగా నాంధ్రీకరించి తన తండ్రి యగువిట్టలరాజునకుఁ గృతి యిచ్చినట్లు కాండాంతములయందుఁ జెప్పబడియున్నది.

“అని యాంధ్రభాష భాషాధీశవిభుఁడు, వినుతకావ్యాగమవిమలమానసుఁడు
పాలితాచారుఁ డపారధీశరధి, భూలోకనిధి కొనబుద్ధభూవిభుఁడు
తమతండ్రి విట్టలధరణీశుపేర, గమనీయగుణభైర్యకనకాద్రి పేర
బనిపూని యరిగండభైరవుపేర, నాచుద్రతార్కమై యొప్పు మీఱ
భూచక్రమున నతిపూజ్యమై వెలయు, నసమానలలితశబ్దార్థసంగతుల
రిసక మై చెలువొందు రామాయణంబు.....”

దీనింబట్టి కూడ బుద్ధరాజు రామాయణమును రచింపలే దని స్పష్టమగుచున్నది. ఎట్లనఁ—పాథారణముగా విద్యత్కవు లాత్మస్తుతిని జేసికొనువారు కారు. ఒకానొకఁ డట్లు తన్నుఁ దా స్తుతించుకొన్నను నీలాగున వ్రాసికొనుట యెందును గానము.

ఇందు బుద్ధరాజునకుఁ—౧. భాషాధీశవిభుఁడు, ౨. వినుతకావ్యాగమవిమలమానసుఁడు, ౩. పాలితాచారుఁడు, ౪. అపారధీశరధి, ౫. భూలోకనిధి అను నైదు విశేషణములు వాకొనఁబడి యున్నవి. వాస్తవముగా నీవిశేషణముల కీరాజు తగిన వాఁడైయోయుండు ననుకొన్నను దానువ్రాసిన యీ ద్విపదభాష్యమున నిన్నివిశేషణములు స్వనిషయమునఁ దోరణము గూర్చినట్లు చేర్చియుండు ననుకొనుట సమంజసముగా లేదు. పాథారణముగా లోకమున నూటిలోఁ దొంబదితోష్టిదిమంది యాత్మస్తుతిపరాయణులు కారా యని ప్రశ్నింపవచ్చును. వినను అట్టివారు లేరని చెప్ప

వీలుండదు గాని యట్టివా రితరులచేతఁ దమ్ముఁ బొగడించుకొందు రనిచెప్పట యుక్తిహీనము గాదు.

శ్లో. “వాణీం కాణభుజీమజీగణదవాసాసీచ్చ వైయాసికీ
మంతస్తంత్రమరంస్త వన్నగగపిగంభేష చాజాగరీత్,
వాచామాచకలద్ద్రహస్యమఖిలం యచ్ఛాక్షపాదస్ఫురాం
లోకేఽభూద్యదుపజ్ఞ మేవ విదుషాం సౌజన్యజన్యం యశః.”

అని కోలచలమల్లినాథసూరి చెప్పకొన లేదా? యనిప్రశ్న వేయవచ్చును.

కోలచలమల్లినాథసూరి కావ్యపండితమునకును నైషధమహాకావ్యమునకును వ్యాఖ్యల వ్రాసినమహానుభావుఁడు. ఈకాలమున బిరుదములు చెల్లినట్లాకాలమునఁ జెల్లకుండెను. బిరుదమును ధరించినవాని నెట్లయినను బట్టిచూచుచుండిరే కాని సాధారణముగా విడిచి పెట్టినవారు కారు. మల్లినాథకవి యంతకు ముందు వ్యాఖ్య వ్రాసినవారు మూలార్థమును బాదుచేసి యున్నందునఁ దాను వ్రాయఁబూనిన వ్యాఖ్య సమంజసముగ నుండునే కాని ముందటిదానివలె నపార్థమును బోధింప దను విషయమును లోకులు తెలిసికొందురుగాక యనియు, వ్యాఖ్య వ్రాయఁ బూనినవాని కన్నిశాస్త్రములలోఁ బాండిత్య ముండియే తీతవలెనో యాసంగతిని దెలుపుటకును నట్లు చెప్పకొనియెం గాని వేఱుగా దని కొందఱునుచున్నారు. పంత మున వ్యాఖ్య వ్రాయఁబూనినందునఁ బరపక్షవాదుఁ గుండె యియ్యఁగాక యని యీలాగునఁ జెప్పినాడని కొందఱు వాదించుచున్నారు. ఏది యెట్లున్నను ఈమహా కవి వ్యాఖ్య రచించిన వాడేకాని మూలకర్త గానందున మన మీయుదాహరణ మును బ్రకృత కవినిర్ణయఘట్టమున గ్రహింప నవసరము. కాళిదాసాదు లిట్లుచెప్ప కొనలేదుగదా!

సీ. “తనకులబ్రాహ్మణు నసురక్ష నవిరళ, జపహోమతత్పరు విపులశబ్ద
కానను సంహితాభ్యాను బ్రహ్మాండాది, నానాపురాణవిజ్ఞాననిరతుఁ
బాత్రు నాపస్తంబసూత్ర ముద్గలగోత్ర, జాతు సద్వినుతావదాతచరితు
లోకజ్ఞు సుభయభాషాకావ్యరచనాభి, శోభితు సత్ప్రతిభాభియోగ్యు
తే. శిత్యసత్యవచను మత్యమరాధిపా,చార్యు సుజను నన్నపార్యుఁ జూచి
వరమధర్మవిదుఁడు వరచకుక్యాన్వయాభరణం డిట్టులనియెం గరుణతోడ.”

అని నన్నయభట్టారకుఁడు చెప్పకొనలేదా? యనియు నడుగవచ్చును.

క. హితుఁడవు చతురవచ నిధి, వతులపురాణాగమేతిహాసకథార్థ
స్తృతియుతుండ వాంఢ్రకవితా, పితామహుండ వెప్ప రీడు పేర్కొన నీకున్.”

అని యల్లసానిపెద్దనకవిశిరోమణియ్యఁ చెప్పకొన్నాడగదా? యని కూడ నొక ప్రశ్న వేయవచ్చును. ఇట్టి వెన్నియో యుదాహరణములు చూపి యాత్మస్తుతి

పరాయణత్వము కొందఱకు సహజముగాని యవలంబమున వారు వ్రాసికొనుట లేదనియును సిద్ధాంతము చేయవచ్చును.

“తమతండ్రి విట్టలభరణీశుపేర,....”

అనుచోఁ దనతండ్రి యనక తమతండ్రి యనుటచేతనే వారి యాశ్రితుఁ డొకఁ డీగ్రంథమును రచించి ప్రభువునాశయమురీతి వారు వ్రాసినట్లే చెప్పుచు, వారి యందుఁ దనకుఁ గలగౌరవాతిశయమున నేకవధనము చెప్పుట ధర్మము కాదని “తమ” యని బహువచనము చెప్పినట్లుఁ హించుట రంగనాథుఁడే యీకృతికర్త యనుటకు సహాయముగా నుండు నని నాతలంపు. నాయీతలంపు నిరర్థకమే కావచ్చును; దానిని సాధించుటకుఁ దగినంతసామర్థ్యము నాకు లేకపోవచ్చును; గాని రంగనాథుఁడే రామాయణమును ద్వీపదగా రచించె ననుసజ్జనోక్తిమాత్రము నిరంకుశము. దానికి నాతలంపుగూడఁ గొన్ని కారణములతోఁగూడఁ దోడ్పడఁ గాక!

రంగనాథుఁడు కోనబుద్ధారెడ్డియాస్థానపండితుఁడు. సరసముగఁ గవిత్వము చెప్పఁగలవాఁడు. గ్రంథమునఁ దనకుఁ గలపాండిత్యమును వీలులేక చెప్పుకొన నందున వారితండ్రి పేరు మొదలగునవి మనము నిర్ణయింపఁజాలము.

ఇక్కవితిలకుఁడు సర్వజనశ్లాఘాపాత్రముగ నొకగ్రంథమును జెప్పఁబూని నన్నయభట్టు రచించినభారతమునుజూచి యింకఁ బద్యరచనవలనఁ బ్రఖ్యాతిని సంపాదించుట సాధ్యము కాదని నిశ్చయించి ద్వీపదకావ్యము రచించి ప్రఖ్యాతి నొందె నని వెక్కిరింప వాడుచున్నారు. దీనియందు సత్య మెంత యున్నదో యెఱుంగఁ జాలము. గాని ద్వీపదకావ్యకర్తలలో నతఁడగ్రగణ్యుఁడనుటలో నెవరును భిన్నా భిప్రాయులు కారు, కనుక నీవైగాథ కొంతవఱకు నిజమని యంగీకరింపఁబడఁదగి యున్నది.

రంగనాథకవి ద్వీపదగ రామాయణమును రచించుచుండ మంత్రిభాస్కరుఁడు తానాసుగతి విని పద్యకావ్యముగ రామాయణమును రచించి కృతి నిచ్చుటకు రాజుగారికొలుపుకూటమునకుఁ దెచ్చినపుడే రంగనాథునికృతియు సంపూర్ణమై యతఁడును గ్రంథమును గొనితెచ్చిననియు, రాజు తాను జెప్పివ్రాయించిన దగుటచే రంగనాథరామాయణమును గుడిచేతతోడను, దనకుఁ గానై రచించి కృతి నీయఁ దెచ్చియున్న భాస్కరరామాయణము నెడమచేతితోడను గ్రహించె ననియు, నందుమీఁద మంత్రిభాస్కరుఁ డవమానజనితదుర్వారక్రోధంబున రసజ్ఞుఁడు గాని తాజానకుఁ గృతి నిచ్చుటకంటె నొకగుఱ్ఱపువాని కిచ్చినను మేలే యని సభనుండి

వెడలిపోయెననియు నొకగాథను బెక్కండు చెప్పుదురు. భాస్కరునంతటిమహాకవి రాజువై గలకొపమునఁ దనకృతిని నీచునకియ్యఁ బూనె ననుట యేమాత్రము విశ్వాసార్హము కాదు. సాహితీమారుఁడు గుఱ్ఱములఁ గాచువాఁడు కాఁ డనుట కనేకదృష్టాంతము లున్నందున నీకథ కేవలకల్పిత మని కొందఱు ఁదురు. అది నిజమే కావచ్చును. లేక సాహితీమారుఁడునువాఁడొకఁడు గుఱ్ఱములను గాచు వాఁడుగను నుండవచ్చును. ఆవేరుగలవాఁడు గుఱ్ఱములకాచువాఁడుగా నుండఁ గూడ దనునియమము లేమ గాన నతఁ డుండినను మహాకవి యట్టివానికే గృతి నియ్యఁ బూనుకొనె ననుటయే యసంగతము గాన నీగాథ కల్పితమే. ఐనను దీనిం బట్టిచూచినను రంగనాథుఁడు రాజునొద్ద నాస్థానకవిగా నున్నవాఁడనియు నతని గ్రంథము రాజుగారిప్రీతికే బాత్ర మనియుఁ దేలుచున్నది.

రంగనాథుఁడు రామాయణమును రచించుచో హనుమంతుఁడు సంజీవికై పోవునప్పుడు కాలనేమి కపటమునిచేషఁభారియై హనుమ నొకసరోవరమునకుఁ బంప నతఁ డచ్చటికేగి మకరిచే మ్రొంగఁబడి దానిం జంపఁగా నది తనపూర్వవృత్తాంత మును జెప్పుకుట్టమున,

“ఇని తపశులసార మెలనాఁగ ! నాకు, నిది పుణ్యఫలసార మెలనాఁగ ! నాకు
నిది మోక్షసాధన మెలనాఁగ ! నాకు, నిది స్వర్గసోపాన మెలనాఁగ ! నాకు.”

అని కవి వ్రాయఁగా నాభాగమును విని రాజు తనభార్య యగునెల నాగయం దాతఁడు బద్ధానురాగుఁడయ్యె ననుకొని తనభార్యతో నాకవి వాంఛితమును దీర్చవలయు నని యాజ్ఞాపించె ననియు, నాసంగతి విని కవి తనకామె యందుఁ గలమాతృభక్తిని దెలిపె ననియుఁ గొందఱు చెప్పుదురు. ఇట్టిగాథల కర్థము లేకపోవుటయే కాక యిట్టివి కవియొక్క నిర్మలమనశ్శుద్ధిని నణఁచు నవియు నగు నని చెప్పవచ్చును. ఇట్టిగాథల నేమాత్రము ప్రపంచజ్ఞాన మున్నవారై నను విశ్వసింప రనుటలో సంశయ ముండదు.

ఇక్కవి యిప్పటి కేడువందలసంవత్సరములక్రిందట నున్నవాఁడు. ఇతఁడు రామాయణమును యథామూలముగాఁ దెనిగింపక కథను మాత్రమే గ్రహించి కొన్నితావులం దెంచియుఁ గొన్నితావుల సంకుచితముచేసియుఁ దెనిగించెను. ఇంతియే కాక మూలములో లేనిగాథలఁ గొన్నింటిం జేర్చియున్నాఁడు. సులోచనసహగమనము, కాలనేమిచరిత్రము నివి క్రొత్తఁగా నిందుఁ జేర్పఁబడినవి. మూలమున కిది యెట్టిపరివర్తనమో అవిషయమును జర్పించుట యనవసరము గాన దానిజోలి మానితిని.

రంగనాథునకు సంస్కృతాంధ్రములయం దసమానపాండిత్యము గలదు. మనోహరముగఁ గవిత్వము చెప్పుసామర్థ్య ముద్గుతోఁ బెట్టినట్లుఁ హింసపచ్చును. ద్విపదకావ్యముగాన శైలి సరసముగనే యుండుననరాదు. ఎన్నియోద్విపదగ్రంథము లున్నవిగాని దీనిం బోలినదానిం దఱచుగఁ గానము. ఒక్కొక్కస్థలమునఁ బూసకూర్చినట్లు సంస్కృతపదములను గవి కూర్చియున్నాఁడు. కొన్ని తావుల సులలితము లగునాంధ్రపదములను రత్నములవలెఁ కూర్చియున్నాఁడు.

ఈరంగనాథరామాయణము లాక్షణికగ్రంథమే యని యప్పకవి మొదలగు వారు పరిగ్రహించియున్నారు. దుష్టసంధులు లోనగువ్యాకరణదోషము లందందుఁ గనుపట్టుచున్నవి. చిరకాలము క్రిందట వ్రాయఁబడినతాళపత్రగ్రంథ మొకటి నా కరగతమై యున్నందున దానింబట్టి ముద్రితపుస్తకమునో వదలిపెట్టఁబడినకొన్ని భాగములను జేర్చితి. కొన్ని కొన్ని తావుల విశ్రమదోషములును గనఁబడుచున్నవి. పాఠకులవలన నిట్టి దోషములు సంభవించినవో లేక ప్రమాదవశమునఁ దొలుతనే పడినవో చెప్పఁజాలను.

ఇక నీ గ్రంథమందలివిశేషాంశములం జూపుచున్నాను.

సంస్కృతసమాసములు

“రణభేరి వేయించి రత్నతైలాభ, గణనీయశబలాశ్వకలితవైడూర్య
మణిహారసువర్ణమయచక్రదళక, రణజయప్రదధనుర్బాణానిపూర్ణ
రణితకింకిణి యైనరథ మెక్కి వెడలె...”

ఆరణ్యకాండము 139 పుట.

“బర్హిణవర్ణనిబర్హణవవన, గర్హణవణకాఁతిఘనజేగతురగ
సందోహసంభృతస్యందనోత్తమము...”

ఆరణ్యకాండము 140 పుట.

“మండితఃపివేషమధ్యుండినార్క, మండలపరివేషమహితానుకారి
కుండలీకృతచండకోదండదండ, భండనాత్యుత్సాహబాహుఁడైవేయ”

ఆరణ్యకాండము 141 పుట.

“నూత్నశృంగారమనోహరాకార, రత్నవితర్గికారమణీయహార
రంగవల్లిహారరంజితద్వార, రంగద్వజోదారరమ్యపటిర
నీరపూరితమూర్ధనిదువమాకార, పారసంచారసంభరితంబుగాంగ”.

కెష్కిం. 190 పుట.

“చండవాతాఘాతజాతడిండీర, గంధూషితాకాపకాశనీకాశ
వీచీసమీచీనవిహరఘాదాది, వైచిత్రకరవాలవరవాలములను”.

కెష్కిం. 204 పుట.

ఆంధ్రపదములకూర్పు

“ప్రతములఁ గడు డస్సి వనటులఁ గ్రుస్సి, యతిదుఃఖములఁ గుంది యాత్మలోఁ గంది
పితౄత్రపుత్రులఁ దోఁగి విరహగ్నిఁ గ్రాగి, కపటవృత్తులఁ జిక్కి కడుముట్టి స్రుక్కి

జీవంబుడై రోసి చెలువంబుఁ బాసి, యావిధి మదిఁ దూఱి యలసత మీఱి
చెక్కిటఁ జేయఁ జేర్చి చింతల కోర్చి, విక్కు లేమిఁ దలంచి ధృతి దూర డించి
యినరత్న వాడినయెలదీఁగఁబోలె, ఘనధూమయంతడివకళికయుఁబోలె” సూ. 216 పుట.

కల్పనలు

“కాసిసీఘాతపికాచబేతాళ, డాకిను లగతఁ దండంబులై యపుడు
నేనుంగుశలకాయ లెసఁగఁ గుండలుగఁ, బూని యందలిముత్యములు దండులముగ
దండి రామునిరణధర్మ సత్రమున, పండినాచె రుడు వరుస భుజింప
ననివేడ్కఁ బ్రేకొన్నయధికారిముద్ర, గొని రొద గాకుండఁ కూర్చుండఁబెట్టి
రక్తవందనమును రక్తాక్షతలును, రక్తసంకల్పపూరుమును దాల్చి
శరవహ్నివక్రమాంసంపుటన్నములు, పారలినమెదడుపప్పును గొవ్వులందు
పరదలై యాజ్యప్రవాహముల్ కంద, లెగి కారిజము లనేకకాకముల
పాలప్రేవులు కాపపాశముల్ మేలి, వాలుగుండెలు పిడిపంటలు మఱియు”

ఆరణ్యకాండము 142 పుట.

“పరితాప మనియెడిబడబాన్ని గలిగి, పెరిగెడిలాల యక్ష ఘేనంబు గలిగి
శాడలుకన్నీరుచెల్లువగలిగి, కడలేనివగ పనుకరుడులు గలిగి

ప్రకటరోదనమరురావంబు గలిగి, చకితత్వ మనియెడిచలనంబు గలిగి
మునుగొని శోకసముద్రుడై పెద్ద, వెనుఁబడి యెంతయు వికలుఁడైయున్న
యారావణుని ..”

యుద్ధకాండము 364 పుట.

శ్లోకములు

“అతతానంతభోగాన్నదం బగుచు, బాతాళమునుబోలెఁ బరఁగినదాని
మహాసీయశతకోటిమహిమచేసిం ద్రు, మహితాలయమువోలె మానైనదాని
నిఖిలంబునందును నెగడులేజమున, శిఖినివాసమువోలెఁ జెలువైనదాని
సమధికం బైనభీషణవృత్తి గలిగి, యమునివాసమువోలె నమరినదాని
వివిధమేదోమాంసవితలిఁ గ్రవ్యాదు, భవనాంగణమువోలె భాసిల్లుదాని
స్థిరుపమతరవారుణీయుక్త మగుచు, పరుణాలయమువోలె వ్రాసినదానిఁ
దిరమైనయాసుగంధిస్సర్పమున, మరుదాలయమువోలె మానైనదాని
విలసితనిధులచే వెలసి మఱేరు, నెలపునువోలె వర్ణితమైనదాని
నురువిభూతికి నెల్లనునిపట్టగుచు, హరునివాసమువోలె నమరినదాని”

యు. 342 పుట.

చమత్కారములు

“ఘన మైన పరుషరాక్షసభాషణములు, సనకాదియోగీంద్రసన్నతుల్ గావు
ఊరవడిఁ బఱలెంచు నుగ్రదానవులు, పరిచారకామరప్రశతులుగావు
చలమున నార్చురాక్షసభటోత్తములు, నలించాడుతుంబురుసారదుల్ గారు
వ్రాలుచు నీమీఁద వచ్చునాగాలి, యాలవట్టంబులయనిలంబు గాదు
యుద్ధరంగం బమృతోదధిగాదు, యుద్ధంబు మఱికొలు వుండుటగాదు”

యు. 361 పుట.

ఈఫక్కిని దరువాతికవులు తమ గ్రంథములలో నిట్లే చెప్పుకొనియున్న వారు.

భాగవతము - పోతనకవిగారు

సీ. “చలమున నను డాసి జలరాశిఁ జొరరాదు, నిగిడి గోత్రముదండ నిలువరాదు
కేడించి కుంభిని క్రిందికిఁ బోరాదు, మనుజునిహుండ నని మలయరాదు
చేరిన బడవైతుఁ జేయి సావఁగరాదు, బెరిసి నాముందటఁ బెరుగరాదు
భూనాథహింసకుఁ బోరాదు ననుమితి శోధింతుఁ గానలఁ జొరఁగరాదు

ఆ. ప్రబలమూర్తి ననుచు భాసిల్లఁగారాదు, ధరఁ బ్రబుద్ధుండ నని తలఁపరాదు
కల్పితసముదాసి గర్వింపఁగారాదు, తరముగాదు కృష్ణ ! తలఁగు తలఁగు.

సీ. మహితో నుండుగ మధురాపురముగాని పాలుపార వైకుంఠపురము గాదు
గర్వముతో నుండఁ గంసునిసభగాని సంసారహితులసభయుఁగాదు

ప్రకటించి వినఁగ నాబాహునాదముగాని నారదువీణాస్వంసముగాదు
చదురులాడఁగ మల్లజవగ్రహముగాని రమతోడి ప్రణయవిగ్రహముగాదు

తే. వెలిసి తిరుగంగ వేదాంతపీఠిగాదు, మొఱసిసోమురిమనములమూలగాదు

సాగి నడువంగ భక్తులజాడగాదు, శౌరి నామ్రాల సిమెదుఁ జనియె దింక.

భాగ. స్కం. ౧౦.

ఇంకను గొందఱు కవు లీరంగనాథునిమార్గమునే యనుసరించిరి. వాని నన్నింటిని జేర్చునుట కిది సమయముగాదు గదా?

వై లి

“మాటమాత్రంబున మహియునాకసము, మీటను నాట నప్పేటియె నేర్పుఁ

గార్చిచ్చునైనను గరువలినైన, నార్చును గూర్చును నాతఁడే నేర్పు

భువనంబు లన్నియు బూదిగావింప, నవి బోదిగావింప నాతఁడే నేర్పుఁ

బాల్కుడ బ్రహ్మాండభాండంబునైన, నిల్చుబగుల్చు నానిపుణుండ నేర్పు”

ఆర. 145 పుట.

“పెట్టినసొమ్ములు పెట్టెలోఁ బెట్టి, దట్ట మా కమూరి తలపట్టుపెట్టి

మలినవస్త్రము గట్టి మదినల్కదొట్టి, చలముచేపట్టి భూధలిఁబండెనంత.”

అయో. 79. పుట.

సులలిత నానార్థపదప్రయోగము

“పుండరీకంబులఁ బొలుపారువారు, పుండరీకాక్షులఁ బొలుపారువారు

పుండరీకచ్ఛాయఁ బొలుపారువారు, పుండరీకోన్నతిఁ బొలుపారువారు.”

యథా. 37 : పుట.

ఇట్లెన్నియో యీ గ్రంథమునుండి యుదాహరణములు చూపవచ్చును. అప్పనిని కేసినచో గ్రంథమునెత్తి వ్రాసినట్లే యగును గాన మానితి. ఇట్లు వీనుల విందైన గ్రంథమును రచించిన మహాకవిని బొగడ నాతరం బగునే!

ఇట్టియుక్తప్రతిగ్రంథరత్నమున నేలాకో కొన్నిస్థానిత్యములు కనబడుచున్నవి. కొన్నింటి నుదాహరించుచున్నాను.

యతిభంగము

‘అనఘ గంగాయనములు గూడి యునికి.’

అయోధ్యాకాండము 105 పుట.

వాక్యకరణవిరుద్ధక్రియలు

‘నరకహినియతిమై వర్షనహస్త, మరుగఁబారణ సేతుననియున్నచోట.’

బా. 54 పుట.

‘ఏకల్లిపనిసేతు సేకల్లిఁగొలుతు.’

ఆరణ్యకాండము 161 పుట.

‘మనఁజేతు నిప్పుడు మహిమిఁద ననన.’

యుద్ధకాండము. 302 పుట.

ప్రాసము

‘పిరియాననరుఁ డున్నాఁడొ లేడొ, వెర వారఁగా నాకు వివరించివెళ్ళు’

యుద్ధకాండము. 293 పుట.

సంధులు.

‘అడుగులు చేతులు నంటాటి చూచి, యొడలఁ బ్రాణములు లేకునికి భావించి’

అయోధ్యాకాండము. 111 పుట.

‘మునుకొని వార్ధుల ముంచి ముంచెత్తు’

కిష్కింధాకాండము. 188 పుట.

‘మొఱపెట్ట వార్ధుల ముంచి ముంచిడిచ్చి’

యుద్ధకాండము. 298 పుట.

మృతసంధి

‘చూపులచేతనే చూడఁ బుత్రుడు’

యుద్ధకాండము. 420 పుట.

కుషప్తికిముందునగాగమములేమి

‘శరభంగచూనియాశ్రమము కేలేచి.

ఆరణ్యకాండము. 132 పుట.

‘అనవుడు వెఱగంది యాజాంబవంతు, కనియె విభీషణుం డతిసంభ్రమమున’

యుద్ధకాండము. 379 పుట.

‘అని లక్ష్మణుండు చల్కు నావిభీషణుండు, దరమది నూపించి ధరణీశు|కనియె’

యుద్ధకాండము. 398 పుట.

కొనున కుకాదేశము

‘బ్రహ్మాదులకు నడ్డనడరానియట్టి, బ్రహ్మస్త్ర మపలీలఁ బట్టుక మ్రింగె’

బాలకాండము. 48 పుట.

‘అడవుల కేను నర్థితో వత్తు, దోడుక పొవ్వనఁ దూలి రాఘవుండు

అయోధ్యాకాండము. 90 పుట.

‘తోడ గాల్పించుక తొలగి వచ్చితిని, వీరతో రామునిపీటిలోపలను’

యుద్ధకాండము. 299 పుట.

రేఫద్వయమైతి

‘రెండుహస్తము లెత్తి తొక్కలతోడి, కొండవృద్ధున వచ్చుకొమరుదీపింప’ బాలకాండము. 23 పుట.

‘ధరణీకుఁ డారాచి దప్పితో నంత, మఱి పొంచి యాయజ్ఞముదిరమందు’

బాలకాండము. 60 పుట.

‘ధారాకరాళమై దరుజవర్గములఁ, గాఢించి నొంచి చీకాకు గాఢించి’

ఆరణ్యకాండము. 142 పుట.

‘మొఱపెట్ట వాద్ధుఁ ముంచిముంచీప్పి, కరుణించి విడువఁడే ఘనుఁ డైన వారి!’

యుద్ధకాండము. 298 పుట.

ఇట్టిదోషము లందందుఁ గనబడుచున్న ను సంపూర్ణ నిశాకరునందుఁ గళంకము వలె మొత్తముమీఁద నివృహాకవికవిత్వము నిర్దుష్టమై శ్లాఘాపాత్రమై తరువాతికవులకు మేలుబంతియయ్యె నని చెప్పట కావంతయు సంశయము లేదు. ఇట్టియు త్రమ గ్రంథమును రచించియుఁ దనవిషయమును గొంచెమైనను జెప్పుకొనుట కవకాశ మియక ధనలోభమునకుఁ జిక్కె ననుటకంటె నివృహాకవివిషయమున వేటొక్క మాటఁ జెప్పవీలులేదు. ఎంతగాఁ దనపేరు నాచ్చాసించుకొనినను శాశ్వతకీర్తి యివ్వహాకవిపుంగవునకు వచ్చియే తీజినందులకు మనము సంతోషింపవలయును. ఈగ్రంథము వెక్కుతావులఁ బురాణము చెప్పఁబడుచు నెందఱి పామరులకో రామాయణాంధుల వెల్లడించి భక్తిశ్రద్ధల వృద్ధి నేయుచున్నది. ఇంతకంటె సత్కవులకు వేటొక ఫల మేమి కావలెను? ఇట్లే యిక్కాలపుఁగవిపుంగవులును సద్గ్రంథముల రచించి పామరులకు జ్ఞానాభివృద్ధిని జేయుదురుగాక! సర్వేశ్వరుఁడు, సర్వసాక్షి, కరుణానిలయుఁడు నగుసరమపురుషుఁడు సద్గ్రంథముల వృద్ధిచేయుట కెల్లరఁ బురికొల్పుఁగాక.

ఇట్లు విన్నవించు విద్యుద్విఘ్నేయుఁడు,

జనమంచి శేషాద్రిశర్మ,

కడప మ్రాహ్మణులు ఆంధ్రపండితుఁడు.

మొదటికూర్పు పీఠిక

శ్రీవాల్మీకిమహర్షి ప్రణీతం బగు శ్రీమద్రామాయణము సంస్కృతభాషయం దాదికావ్యము. అది తన్ను పాసించుమానవులకుఁ గల్పితరువుంబోలెఁ జతుర్విధ పురుషార్థంబుల నొసంగుచు మహామహిమంబునఁ జెన్నారు. రామాయణకథ నెఱుంగనియనుజులు మనదేశంబున లేరని చెప్పవచ్చును. ఈపుణ్యచరిత్రమును సంస్కృత భాష నెఱుంగని యాంధ్ర దేశపుజనుల కుపయుక్తం బగునట్లు తొలుత రంగనాథుఁ డనుకవి ద్విపదకావ్యంబుగా రచించుచెను. పిమ్మట భాస్కరుఁడు మున్నగు కవులు పద్యకావ్యంబుగా రచించిరి. అనంతరము కొండొకకాలమున కుత్తరరామకథను గవిబ్రహ్మ యని సన్నుతి గాంచిన తిక్కనసోమయాజి నిర్వచనోత్తరామాయణం బనుకావ్యంబును నిర్మించెను. ఇప్పటికాలంబున గోపీనాథము వేంకటకవియు, వావిలి కొలను సుబ్బారాయకవినాథుఁడును రామాయణకావ్యంబును మూలము ననుసరించి పద్యకావ్యంబులుగా వ్రాసి కీర్తిఁ గాంచిరి. ఇంకను బెక్కండ్రుకవులు రామ చరిత్రమును బెక్కుతెఱంగుల వ్రాసియున్నారు.

ఆంధ్రంబున రామాయణమును వ్రాసినవారిలోఁ దొల్టిటికవి రంగనాథుఁడు. ఈగ్రంథమున నుపోద్ఘాతమునందుఁ గోనబుద్ధరాజు తనజనకుండగు విట్టల నృపాలునియాజ్ఞచే నతని కంకితంబుగ రామాయణము నాంధ్రీకరించె నని యుండుటం బట్టి దీనిని రచించినకవి కోనబుద్ధరాజుని యెన్నఁదగి యున్నను దీనికిఁ జిరకాలము నుండి రంగనాథరామాయణ మనియే పేరు కలిగియుండుటచేఁ గోనబుద్ధరాజునొద్ద నాస్థానకవి యగు రంగనాథుఁ డీగ్రంథమును బుద్ధరాజుపేరుతో వ్రాసి తదీయాజ్ఞానుసారంబుగ విట్టలధరణీశుపేర నంకితంబు గావించెనో యనుసందేహము పొడముచున్నది. లేకున్న నీగ్రంథమునకు రంగనాథరామాయణ మనుపేరు కలుగుటకుఁ గారణము కానంబడదు.

రంగనాథకవి యేకాలపువాఁడో యేకులమువాఁడో యని తెలియుట కాభారము లేవియుఁ గానరావు. హఠాశకము పండ్రెండవశతాబ్దంబున నుండిన వాఁడని వీరేశలింగముపంతులుగారు కవిజీవితములో వ్రాసిరికాని దానికి బ్రబల నిదర్శనములు కానంబడవు. భాస్కరుఁడును రంగనాథుఁడును సమకాలికు లనుట కొకగాథ కలదు. కోనబుద్ధరాజు నాస్థానకవియగు రంగనాథుఁడు రామాయణమును

ద్విపదకావ్యముగా వ్రాయుచుండఁగా దాని నెఱింగి నృపాలునియొద్ద మున్నుగాఁ దనకావ్యము నొసఁగి బహుమతు లందఁగోరి భాస్కరుఁడు రామాయణమును బద్యకావ్యముగాఁ దనమిత్రులచేఁ గొంత వ్రాయించి తానుం గొంతభాగమును వ్రాసి పూర్తిచేసి రాజనొద్దకుఁ గొనిపోయె ననియు నాసమయంబుననే రంగనాథుఁ డును దా నొనర్చినరామాయణమును వీసికొనివచ్చి రాజున కొసఁగఁగా నమ్మహిమతి యాశ్రితపక్షపాతంబున రంగనాథుని రామాయణమును దక్షిణహస్తంబున గ్రహించి భాస్కరుని రామాయణము నెడమచేతఁ బుచ్చుకొనఁబోఁగా భాస్కరుఁ డవమానితుఁడై కోపించి నాయుత్తమకావ్యంబును నీయట్టి పక్షపాతముగల నర వరున కిచ్చుటకంటె నీగుఱ్ఱపువాని కిచ్చుట మేలని చెప్పి లేచి పోవుచుండఁగా నతని యశ్వాధ్యక్షుఁడైనసాహిణిమారుఁ డామాటలు వినుచుండి, కవీంద్రా! నీయా డినమాట తప్పక కృతిని నా కిమ్మని వేడఁగా భాస్కరుండు రామాయణము నతని కంకితము చేసె ననియు నొకకథ కలదు. ఇది నిక్కమయేని రంగనాథుఁడును హఠాః శకము పడుమూఁడవశతాబ్దమున నుండినవాఁడని చెప్పవచ్చు.

ఇక రంగనాథుని కవిత్యముం గూర్చి యిండుక విచారితము. ద్విపదకావ్య ములలో శ్రేష్ఠమైనది రంగనాథరామాయణ మనిచెప్పటకు సందేహము లేదు. అందఱును బ్రౌఢకావ్యములను జదివి వానిమధ్యంబుల నెఱుంగుట దుష్కరము. కావున స్త్రీలు లోనగువారికి సులభముగాఁ దెలియుటకై తొల్లి కొందఱు కవీశ్వరులు ద్విపదకావ్యములుగా వ్రాసియున్నారు. హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, నలచరిత్రము, రాజయోగసారము, పరమయోగివిలాసము, సిద్ధేశ్వరచరిత్రము మొదలగు గ్రంథములు ద్విపదకావ్యములుగా వ్రాయఁబడి యున్నవి. రంగనాథుఁడు రామాయణమును వ్రాసిన యనంతర ము త్తరరామాయణమును ద్విపదకావ్యముగా రంగనాథుఁడే వ్రాసి కోనబుద్ధరాజుకుమారులైన కాచవిభుఁడును విట్టలనృపాలుఁడును రచించినట్లు వారికిఁ గృతిపతిత్వ మొసఁగెనని తోచుచున్నది.

రంగనాథునికై లి ద్రాక్షాపాకమై సలక్షణమై రసనంతమై యెంతయు మనోహరముగా నుండును. అన్వయకాతన్యము కొంచమేనియు లేక చక్కనిజాతీయములతో నొప్పారుచుఁ జదువఁ జదువ మనంబున కానందంబుఁ గలిగించును. గ్రంథమును జదువుచున్నపుడు శ్రీరాముని దివ్యచరిత్రమును గన్నులారఁగనుచు వీనులార వినుచున్నట్లు తోచును. కావున రంగనాథరామాయణమును నాంధ్రదేశీయులు పలుమాటలు వీధిపురాణముగాఁ బఠింతురు.

ఇతనికవిత్యమునఁ దెనుఁగుపదములు మెండుగాను సంస్కృతపదములు స్వల్పముగాను నుండును,

తెనుగురచనల కుదాహరణము:—

“తెట్టుపాటున కోడి తివిరి నాకొడుకు, పట్టంబు మాన్పింపఁ బలిచెఁ గాకధిప
సొంపేది రాముని సుక్కక కైక, చంపు మన్నుచు బట్టి చంపవే నీవు?
పెద్దకాలము నాకు బిడ్డలు లేక, పెద్దయు శోకించి పెక్కులు నోచి
కడపట నొక్కనిఁ గని యేచు గొంత, యుడుకాచు యున్నచో నుండనివైతి”

అయోధ్యాకాండము. పుట. 101

ఇక్కవి తెలుగుశబ్దములు విశేషముగాఁ బ్రయోగించుచున్నను దనపాండవ్యమును దెల్పుటకై యక్కడక్కడ సంస్కృతరచనలును గావించియున్నాఁడు కుదాహరణము:—

“గంధకస్తూరికాకలితాయుపూరి, గంధిలనకలమార్ద్రసంగణంబు
చీలిచీనాంబరశ్రేణీవితాన, నానామణితోరణభ్రాంతాచితము
ఫలభారకమ్రంభాస్తంభపూగ, కలితప్రతిద్వారకక్షౌణ్డితరంబు
సాంకవలీప్తవిస్తారవితర్ది, కాంకితరంగవల్క్వాదిశోభితము
మణికాతకుంభకుంభవితర్కితార్క, గణసౌధగోపురోత్కరశిరోగ్రంబు”

డా. పు. 61

ఈగ్రంథంబునందు రంగనాథకవి శబ్దాలంకారములను నర్థాలంకారములను నమయోచితంబులుగా నందుందుఁ బ్రయోగించి యున్నాఁడు. శబ్దాలంకారముల కుదాహరణములు:—

“రాముని జితభృగురామునికాంతి, సోముని నద్వణస్తోముని కీర్తి
కాముని సౌందర్యకాముని కాంత, ధాముని రవిసమధామునిఁబాసి”
“కమనీయమృదుకరకమలయౌగ్దములఁ, గమలము ద్వింశతురు కమలంగఁ బట్టి
కమలాకరంబులఁ గమలాప్తకులఁడు, కమలారియనుబోలి కమలముల్ నొంచు”

యథాకాండము. పుట. 247

“జగతీతనూజాత జగదేకమాత, నిగమసన్నతపూత నిగమవిఖ్యాత
యమితగుణోపేతయైనయాసీత.....”

యథాకాండము. పుట. 282

219-220 పుటలలోఁ గన్పడు వర్ణాకాలశరత్కాలవర్ణనలందును 313 పుటయందుఁ గన్పట్టుచంద్రోదయవర్ణనలందును సుపమోత్ప్రేక్షాప్లేషాద్యర్థాలంకారములు తెలియునది.

రంగనాథుఁడు లాక్షణికుం డగుమహాకవియయ్యు చంద్రునందుఁగళంకముఁ బోలె నితనికావ్యంబున సక్కడక్కడఁ గొన్ని లక్షణవిరుద్ధములు కానంబడియెడి.

“ఏతల్లిపని నేతు నేతల్లిఁ గొలుతు”

పుట. 161

ఒకానొకచోట రేఫశకటరేఫలమైత్రియుఁ జూపట్టుచున్నది:—

“మీటి తాపసులను మ్రొంగెదవీవు, వారు తాపసులను పడిబ్రోతురెపుడు”

పుట. 282

ఇట్టి ప్రయోగము లొకకొన్ని కానంబడుచున్నను రంగనాథకవిని లాక్షణికునిగాఁ బూర్వకపు లంగీకరించియున్నారు. కావున నివి రంగనాథునివి కావనియుఁ గొందఁ టూహించుచున్నారు.

రంగనాథుఁడు వాల్మీకిరామాయణము ననుసరించి వ్రాసినను మూలగ్రంథము లోని యన్నియంశములను సంతృప్తముగా వ్రాసెను; గాని యన్యూనానధిక మగు భాషాంతరము చేసినవాఁడు కాఁడు. కొన్నిచోటులఁ దనయిష్టము చొప్పున వర్ణనలు పెంచియుఁ గొన్నిచోటుల మార్చియు నున్నాఁడు. ఎటు లున్నను ముఖ్యము లగు సంశయములనుమాత్రము విడువక తెనుఁగు చేసి యున్నాఁడు. వీని కుదాహరణము లూహించుకొనునది.

రంగనాథ రామాయణ మాంధ్ర దేశంబున సకలజనాదరణీయమైనగ్రంథమని మున్నె యెఱింగించితిమి. ఇందేఁట్టునఁ జూచినను రసవంతముగాను హృదయ రంజకముగాను నున్నను మిక్కిలి రమణీయములగు భాగములలోఁ గొన్నింటి నిటఁ జూపెదము.

అయోధ్యాకాండమున దశరథుఁడు కైక ననునయించుసందర్భమున—
(పుట. 80.)

“ఇందీవరాక్షి పూర్ణేందునిభాస్య, ఇందిందిరాలక యేల యాయలుక
వవళింప నేలనే బాలేందుఫాల, యవిరళమృదులపర్యంకంబు లుండఁ
గోమలమృదులదుకూలంబు లుండ, నీమైలచీర నీ వేల కట్టితివి
వసేడిశలాకతోఁ బ్రతియైనమేనఁ, బొనఁగ భూమణములఁ బూన వేమిటికిఁ
జలపట్టి వెన్నెలచందమా నుడుటఁ, దలకట్టు వేయ నీకలఁ చెట్టు పుట్టె
నీలాలకంబుల సిగ్గులు దేర, నేల పాపటదీర్ప విన్నాల్లరీతిఁ
గెఱ్ఱెవావి కినుమడి కెంపుగుంధిల్లఁ, గవ్వకమ్ముల మేల కైకోపు బాల
జిలుగువన్నెలలేట చిఱుగవ్వమొలక, మొలిపింప వేటికి ముఖపంధ్రునందు”

సుందరకాండమున హనుమంతుఁడు సీతాదేవిని వెదకు ప్రకరణంబున—
(పుట. 215.)

“ఇనవంశవల్లభుఁ డేకతంబునను, మను నన్ను రమ్మని ముద మొప్పుఁ బిలిచి
జనకజుఁ బొడఁగానఁ జాలందు వీవ, యని చెప్పి నాచేలి కానవా లిచ్చెఁ
బనిపూని నచ్చిలి బంటనై యేను, కనుఁగొనలే నైలిఁ గమలాక్షి నెందు
నీదురాత్ముఁడు నీత నిటఁ చెచ్చుచోట, వేదనఁ బ్రాణము ల్విడిచెనో యింత

*

*

*

*

యేమని మగుడుదుఁ నేమందుఁ జోయి, యేమిసేయుదు నింక నిటమీఁద నేను
వామాక్షిఁ గానక వచ్చితి ననిన, రాముఁ డప్పుడె పాయుఁ బ్రాణవాయువుల
నన్నకై సోమిత్రి యడుగు నీవార్త, విన్నంత భరతుండు విడుచుఁ బ్రాణముల
నతనికై శత్రుఘ్నుఁ డఖిలబాంధవులు, హతు లౌదు రిసంపశ మంతట నమయు
నది చూచి సుగ్రీవుఁ డాయంగదుండు, మొదలైనకపివంశమును నాశమొందుఁ
గాన వానప్రస్థగతి మహాటవుల, నేను గా పుండుదు నిదియుఁ గాడేని
సోదఁ జేర్చుకొని యగ్నిఁ జొత్తు నొండేసి, యుదధులఁ బడిచత్తు నుసురాస దక్కి
యక్కట సంపాతి యాడినమాట, నిక్కంబుగా నమ్మి నీరధి దాటి
యిచ్చటి కొంటిపై యేరచ్చు తెల్ల, నచ్చుగా వృథ మయ్యె నాఁగాక యేమి”

272 పుట చంద్రోదయవర్ణన మెంతమనోజ్ఞముగాఁ జేయఁబడినది చూడఁదగు.

“కృతకృత్యుఁ డగురాముకీర్తిపుష్పములు, చతురకమై వెదచల్లినయట్లు
కరమొప్పుఁ జుక్కలు గాన్పించె నంతఁ, జీరకాలములసేను శిశువులమాను
పాలుపొందుకలువలపోరాని విందు, కలసినజక్కవకడఁ బాపు మందు
పాలవెల్లిని ద్రచ్చిచడసిన వెన్న, శూలియూడలపూవు చుక్కలనవ్వ
నెఱిచోరములకు నెలనెల వంట, యురవేసి విరహుల నుడికించుమంట
గగనంబుతోడవు దొంగలగుండెదిగులు, నొగి నభిఁ జొంగించునూటపట్టి
హరిహరబ్రహ్మల యానందదృష్టి, సరసిజరిపుఁ డైన చంద్రుండు వాడిచె”

ఇట్టి వర్ణనలు మఱియుఁ బెక్కు లున్నవి. వానిం జదువరు లారయునది.

తేనియఁజేటలంబోని మధురరసవచనంబులు నివ్వట్టిల్ల “ససమానలలితశబ్దార్థ
సంగతులఁ...బరంగ నలంకారభావనల్పిండ”నీరామాయణమును రచించిన రంగ
నాథకవి నెంతయేని సునింపఁ దగియుండెడు. చరిత్రము శ్రీరాముని దగుటచే నిది
పరమపావనంబును సకలపురుషార్థప్రదంబును గలికలుషవిధ్వంసనచణంబును గావున
దీని నాంధ్రదేశీయులెల్లరుఁ బరమాదరంబునఁ బఠించుచుఁ గృతకృత్యులై యెల్ల
సౌఖ్యములఁ బడయుచు నానందింతురుగాక.

నాగపూడి - కుప్పస్వామయ్య.

విషయసూచిక

బాలకాండము

ము.	పుట
స్వరంభము	4
ఁడు మంత్రిలతోఁ బుత్ర కామేష్టి నేయ నాలోచించుట	9
స్రంగుండు వారాంగనలఁ దగిలి రోమపాదునియింటికి వచ్చుట	12
ఁడు యాగదీక్ష వహించుట	13
నకు యజ్ఞపురుషుండు దివ్యపాయస మిచ్చుట	16
నావతారము	17
డు యజ్ఞరక్షణార్థమై దశరథునితో రామునిఁ బంపు మనుట	19
తోడ రామలక్ష్మణులఁ బంపుట	21
త్రుండు రామునకుఁ దాటకాజనము చెల్పుట	23
లకు భృకాశ్వసంతానము లైన యస్త్రశస్త్రముల నిచ్చుట	24
లకుఁ గౌశికుండు ఆశ్రమాదుల నెఱింగించుట	26
మిథిలానగరమునకుఁ బోవ మునుట	28
త్రుండు తనవంశక్రమంబు చెల్పుట	30
డు కుమారస్వామిజనము చెల్పుట	31
ఁడు సగరులవృత్తాంతముఁ చెల్పు మనుట	34
త్రుండు ఆధ్వర్యాశ్రమఁ చెచ్చుట	36
డు దంగుల చెచ్చుట	37
మృతంబు వడయుట	40
యనురాజు విశ్వామిత్రుని నెదుర్కొనుట	42
ఁడహల్యకు కాపమిచ్చుట	44
దుండు విశ్వామిత్ర ప్రభావంబుఁ చెల్పుట	46
డు ఈశ్వరుని చేత నస్త్రాదులు వడసి వసిష్ఠునితోఁ బోరుట	48
నికై కౌశికుండు యజ్ఞంబుచేయ నారంభించుట	50
ఁడు యజ్ఞపశువుగా శునశ్శేపునిఁ గొనిపోవుట	51
త్రుండు మేనకను గూడుట	53
డు శివునిచాప మెఱింగించుట	55
ఁడు శివునినిట్లు విజుచుట	57
ఁడు మిథిలకుఁ బోవుట	58
డు యువనాశ్వనివృత్తాంతముఁ చెల్పుట	60
దుండు జనకునివంశక్రమంబు చెల్పుట	62
ల నలంకరించుట	64
రామకల్యాణము	66

నివ్వయము.

పుట.

పరశురాముఁడు శ్రీరాము నెదుర్కొని భంగపడుట	...	68
దశరథుఁడు పుత్రులం దొడ్కొని ఆయోధ్యకేగుట	...	71

ఆయోధ్యాకాండము

దశరథుఁడు, వసిష్ఠాదులతో రామానకుఁ బట్టముఁ గట్ట నాలోచించుట	...	74
మంధరఁడైకకు దురుత్తులు బోధించుట	...	77
దశరథుఁడు కైకయింటికిఁ బోవుట	...	79
కైక తన కిచ్చినవరముల నడుగుట	...	81
కైకయింటికి దశరథుని బిల్వ సుమంత్రుండు పోవుట	...	83
శ్రీరాములు కైకయింటిలో నున్నదశరథునిఁ బొడగాంచుట	...	84
కౌసల్య ప్రలాపించుట	...	86
శ్రీరాములు కౌసల్యకు నీతిఁ చెల్పుట	...	88
నీతతో రాజ్యాభిషేకభంగ మెఱిగించుట	...	90
నీత వచ్చుటకు శ్రీరాములు నవ్వుతించుట	...	92
శ్రీరాములు ప్రజటాఖ్యుఁకు గోవుల నిచ్చుట	...	93
శ్రీరాములు సీతాలక్ష్మణసమేతుఁడై దశరథునియొద్దకు వచ్చుట	...	95
వసిష్ఠుఁడు కైకతో కఠినోక్తు లాడుట	...	97
కౌసల్య నీతకుఁ బరిధర్మముఁ చెల్పుట	...	98
దశరథుఁడు రథము నిల్పు మని సుమంత్రునిఁ బిలుచుట	...	101
శ్రీరాములు గుహానిఁ జూచుట	...	102
సుమంత్రుఁడు ఆయోధ్యకు రథముఁ చెచ్చుట	...	104
దశరథుఁడు కౌసల్యకుఁ దనకౌపముఁ చెల్పుట	...	107
దశరథుఁడు యజ్ఞదత్తునిఁ జూచి చింతించుట	...	108
దశరథుఁడు ప్రాణముల విడుచుట	...	111
భరతుఁడయోధ్యకు వచ్చుట	...	112
భరతుఁడు కౌసల్యయొద్దకు పోవుట	...	114
భరతుఁడు రామునియొద్దకుఁ పోవుట	...	116
భరతుఁడు భరద్వాజాశ్రమంబుఁ జేరుట	...	117
భరతుఁడు మునివేషధారులైన రామలక్ష్మణులఁ బొడగాంచుట	...	119
దశరథునిచ్చుతి రామలక్ష్మణు లెఱుంగుట	...	121
జాబాలి యనుముని శ్రీరామునకు నీతిఁ చెల్పుట	...	123

ఆరణ్యకాండము

శ్రీరాముఁడు దండకారణ్యమునకుఁ పోవుట	...	127
శ్రీరాముఁడు శరభంగాశ్రమంబుఁ జేరుట	...	128

విషయము.

పుట.

శ్రీరాముఁడు అగస్త్యులఁ గాంచుట	...	131
సామిలి ఖడ్గముఁ గొనుట	...	134
మునుకు జంబునీతపశ్చిప్రభావముఁ జెల్పుట	...	135
కూర్మణిని రామునిఁ జూచి మోహించుట	...	137
భరుఁడు సేనలఁ బంపుట	...	139
భరునిసేనలు రాము నెదుర్కొనుట	...	141
శ్రీరామునితో భరద్రువాణులు పోరుట	...	142
భరుఁడు శ్రీరాముల నెదుర్చుట	...	144
కూర్మణిని శ్రీరాములరూపాతిశయముఁ చెల్పుట	...	147
మారీచుఁడు శ్రీరామునిప్రభావముఁ చెల్పుట	...	148
మారీచుఁడు మాయామృగరూపధారియై వచ్చుట	...	150
మాయామృగము రామునిచేఁ గూలుట	...	152
రావణుఁడు భిక్షుకవేషధారియై సీతాదేవియొద్ద కేలెంచుట	...	153
జానకి శోకించుట	...	155
రావణునితో జటాయువు పోరుట	...	157
జనకజను అశోకవనమునం దుంచుట	...	159
శ్రీరాముఁడు ప్రలాపించుట	...	161
లక్ష్మణుఁడు రాముని కాంఠివళుచుట	...	163
జటాయువునకు అగ్నిసంస్కారము సేయుట	...	164
రామలక్ష్మణులు శబరినిఁ గాంచుట	...	167
శ్రీరాముఁడు ఋశ్యమూకమును జూచి హర్షించుట	...	168

కిష్కింధాకాండము

శ్రీరాములవద్దికి హనుమంతుఁడు వచ్చుట	...	173
హనుమంతుఁడు తనజన్మప్రకార మెఱింగించుట	...	174
సుగ్రీవుఁడు జనకజతోడవు లిచ్చుట	...	176
వాలి మాయావితో యుద్ధముచేయుట	...	178
వాలిదుందుభిలయుద్ధము	...	179
వాలిసుగ్రీవులు పోరుట	...	182
తార సుగ్రీవునితోఁ బోరవద్దని వాలి నడ్డగించుట	...	183
అమోఘాస్త్రముచే వాలి గూలుట	...	185
తార ప్రలాపించుట	...	187
వాలి సుగ్రీవునకు హేహదామ మిచ్చుట	...	189
శ్రీరాములు మాల్యవంశముఁ జేరుట	...	191
లక్ష్మణుఁడు కిష్కింధకుఁ బోవుట	...	193

విషయము.

పుట.

లక్షణములు సుగ్రీవుని వర్ణించుట	...	194
వానరవీరుల సీతను వెదకఁ బంపుట	...	196
శ్రీరాములు హనుమంతునిచేత తనముద్రిక నిచ్చుట	...	197
అంగదాదులు కణ్వాశ్రమముఁ జేయుట	...	199
అంగదాదుల సంపాతి చూచుట	...	202
వానరవీరులు తమతమనత్వములఁ దెల్పుట	...	204
జాంబవంతుఁడు హనుమంతునిఁ బ్రార్థించుట	...	205
హనుమంతుఁడు మైనాకుఁ డాతిథ్య మొనఁగుట	...	207

సుందర కాండము

హనుమంతుఁడు లంకాపురిఁ జొచ్చుట	...	211
హనుమంతుఁడు ఉద్యానవనంబుఁ జూచుట	...	214
హనుమంతుఁడు సీతను జూచుట	...	216
రావణుఁడు సీతాదేవియొద్దకు వచ్చుట	...	217
జానకి రావణుని తిరస్కరించుట	...	218
మండోదరి రావణునికి సీతిఁ దెల్పుట	...	220
రాక్షసస్త్రీలబాధలకు జానకి చలించుట	...	222
హనుమంతుఁడు సీతకుఁ దనజన్మముఁ దెల్పుట	...	224
హనుమంతుఁడు సీతతో శ్రీరామలక్ష్మణముఁ దెల్పి శిరోరత్నము గొనుట	...	225
హనుమంతుఁడు ఆశోకవనముఁ జేరుచుట	...	227
హనుమంతునిమీఁదికి రక్తరోముఁడు మొదలైనరాక్షసుల రావణుఁడు చంపుట	...	229
హనుమంతునిమీఁదికి అక్షతుమారుఁడు వచ్చుట	...	231
ఇంద్రజిత్తు తండ్రి సూర్యాని హనుమంతునిపైకిఁ బోవుట	...	233
హనుమంతుఁడు రావణునితోఁ దనరాక యెఱింగించుట	...	234
హనుమంతుఁడు లంకఁ గాల్పుట	...	236
అంగదాదులు మధువనంబునకు వచ్చుట	...	239
హనుమంతుఁడు సీతను జూచిన తొలిఁ గెఱింగించుట	...	240

యుద్ధ కాండము

హనుమంతుడు లంకాప్రభావముఁ దెల్పుట	...	244
సుగ్రీవుఁడు కపిసేనల వెడలించుట	...	245
శ్రీరాములు మహేంద్రాద్రిఁ జేరుట	...	247
రావణుఁడు మంత్రిలతో నాగించుట	...	249
రాక్షసవీరులు రావణునితోఁ బ్రతాపముఁ దెల్పుట	...	250
విభీషణుఁడు రావణునియొద్దకుఁ బోవుట	...	252
రావణుఁడు కుంభకర్ణునితో రామునిరాక యెఱింగించుట	...	254

విషయము.	పుట.
ఇంద్రజిత్తు విభీషణునికి తన ప్రతాప మెఱింగించుట	256
రావణుడు విభీషణుని దన్నుట	258
కల్పయొద్దకు విభీషణుడు వచ్చుట	259
విభీషణశరణాగతి	261
రామునకు విభీషణునియొక్కత నాంజనేయుం డెఱింగించుట	261
విభీషణుడు శ్రీ రామచంద్రు నుతించుట	262
శ్రీ రామచంద్రుడు విభీషణు ననుగ్రహించుట	263
విభీషణుడు రామునకు రావణునిబలం బెఱింగించుట	263
శ్రీ రాముడు విభీషణునకు లంకాభిషేకము నేర్పుట	265
శ్రీ రాములు దర్భశయనమునేర్పుట	267
శ్రీ రాములు నమద్రునిమీఁద బ్రహ్మ మేయట	269
శ్రీ రాములు సుగ్రీవునితో నేతువుగట్ట నాశ్వాసించుట	270
చంద్రోదయవర్జనము	272
శ్రీ రాములు నేతువును జూచి సంతోషించుట	274
శ్రీ రాములు సువేలాద్రిఁ జేరుట	276
కైకేళి రావణునకు బుద్ధిసెప్పట	278
కైకేళి రావణునకు రామునిమహిమఁ చెల్పుట	281
కైకేళి రావణునికి జలప్రళయముఁ చెలుపుట	282
రావణున కతికాయుడు నీతిసెప్పట	284
రావణునకు శుకసారణులు కపిపుంగవులఁ చెలుపుట	286
శుకుడు శ్రీ రాముల కేజ్జోషకేషములఁ చెల్పుట	289
నీకకు శాంబరీమాయచే గల్పితంబైన శ్రీ రాములశిరోధనువులను జూపి వెఱిపించుట	290
మూల్యవంతుడు రావణునితో నీతి సెప్పట	292
సుగ్రీవుడు రావణునితో మల్లయుద్ధము చేయుట	295
శ్రీ రాముడు వానరులచే లంక ముట్టడి వేయించుట	296
అంగదరాయబారము	298
రావణుఁ డంగదునితోఁ దనపరాక్రమము సెప్పట	300
రావణుడు తనభటులతో నంగదుని బట్టి కట్టుండని నియమించుట	303
రావణుడు యుద్ధసన్నద్ధుడై యుత్తరగోపురమునకు వచ్చుట	303
శ్రీ రాములు రావణుని ఛత్రచామరంబుల బాణములతోఁ జెగ వేయుట	305
వానరరాక్షసుల ద్వంద్వయుద్ధము	308
యుద్ధభూమివర్జనము	310
సాయంకాలాదిరాత్రివర్జనము	311
ఇంద్రజిత్తు మాయాయుద్ధమునేర్పుట	313

విషయము.

పుట.

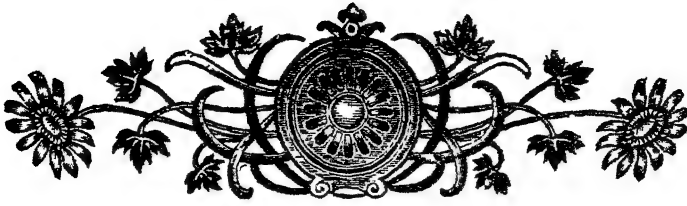
ఇంద్రజిత్తుచే నాగపాశబద్ధులైయున్న రామలక్ష్మణులఁజూచి సీత దుఃఖించుట	...	315
ఇంద్రజిత్తు రెండవసారి యుద్ధమునకు వచ్చుట	...	317
నారదుఁడు శ్రీరామలయొద్దకు వచ్చుట	...	318
ధూమ్రాక్షుఁడు యుద్ధమునకు వచ్చుట	...	320
ఆకంపనుఁడు యుద్ధమునకు వచ్చుట	...	322
మహాకాయుఁడు యుద్ధమునకు వచ్చుట	...	324
రాక్షసులతో వానరులు ఘోరయుద్ధము సేయుట	...	325
మహారాదుఁ డంగదునితోఁ బోరి మడియుట	...	327
మహాకాయుఁ డంగదునితో మల్లయుద్ధముసేసి మడియుట	...	329
ప్రహస్తునియుద్ధము	...	330
మందోదరి రావణునితో శ్రీరాములవరాక్రమముఁ దెల్పుట	...	333
రావణుఁడు యుద్ధమునకు వెడలుట	...	334
రామరావణుల ప్రథమయుద్ధము	...	341
కుంభకర్ణుని నిద్రమేల్కొనఁజేయుట	...	342
విభీషణుఁడు శ్రీరాములతోఁ గుంభకర్ణునికాపవ్రకారము దెలుపుట	...	346
రావణునకుఁ గుంభకర్ణుఁడు నీతి సెప్పట	...	347
రావణుఁడు కుంభకర్ణునిఁ దిరస్కరించుట	...	349
కుంభకర్ణుఁడు యుద్ధమునకు వెడలుట	...	352
వానరపరులు కుంభకర్ణునితో యుద్ధము సేయుట	...	353
సుగ్రీవుఁడు కుంభకర్ణునిచే మూర్ఛనొందుట	...	357
సుగ్రీవుఁడు మూర్ఛచేరి కుంభకర్ణుని విరూపునిగాఁ జేయుట	...	358
విభీషణు డు కుంభకర్ణునికి నీతి చెప్పుట	...	360
శ్రీరామునిచేఁ గుంభకర్ణుఁడు కూలుట	...	362
రావణుండు కుంభకర్ణునిమరణమునకు శోకించుట	...	364
అతికాయమహోదరాదిపీరులు యుద్ధమునకు వెడలుట	...	365
అంగదనరాంతకుల ద్వంద్వయుద్ధము	...	368
హనుమదాదులు త్రిశిరాదిరాక్షసపీరులఁ జంపుట	...	369
విభీషణుఁడు శ్రీరాముల కతికాయనిప్రభావముఁ దెలుపుట	...	371
లక్ష్మణాతికాయుల ద్వంద్వయుద్ధము	...	373
అతికాయుఁడు లక్ష్మణునిచేఁ జచ్చుట	...	375
ఇంద్రజిత్తు రెండవమాఱు యుద్ధమునకు వెడలుట	...	376
ఇంద్రజిత్తు బ్రహ్మముచే రాముఁడు మొదలగువారల మూర్ఛనొందించి మరలుట	...	378
అంజనేయుఁ డోషధీశైలము దెచ్చి రామలక్ష్మణాదుల మూర్ఛదేలించుట	...	380
వానరులు లంకం గాల్పుట	...	381

విషయము.

పుట

కుంభనికుంభాదులు యుద్ధమునకు వచ్చుట	...	383
కుంభనికుంభలయుద్ధము	...	385
మకరాక్షుండు యుద్ధమునకు వచ్చుట	...	387
ఇంద్రజిత్తు హోమము చేసి కృత్తియనుశక్తి బుట్టించి చేకొని మాయాయుద్ధము చేయుట	...	389
శ్రీరాముఁ డాగ్నేయాస్త్రముచే నింద్రజిత్తునిమాయ దెరల్పుట	...	391
ఇంద్రజిత్తు హోమము జేసి శస్త్రసమేతముగా రథమును బడయుట	...	392
ఇంద్రజిత్తు మాయాసీతను దెచ్చి తల దఱుగుట	...	395
ఇంద్రజిత్తు నికుంభిశయాగము చేయుట	...	396
విభీషణుఁ డింద్రజిత్తునిమాయ శ్రీరాములతోఁ జెప్పుట	...	393
లక్ష్మణుండు యుద్ధమునకు వెడలుట	...	400
ఇంద్రజిల్లక్షణులద్వంద్వయుద్ధము	...	402
లక్ష్మణునిచే నింద్రజిత్తు చచ్చుట	...	406
రావణుఁ డింద్రజిత్తుమరణమునకు శోకించుట	...	408
రావణుండు సీతను దెగవేయఁ బోవుట	...	410
ఇంద్రజిత్తుభార్య సులోచన శోకించుట	...	411
సులోచన శ్రీరాముల నులించుట	...	412
సులోచన సహగమనము నేయుట	...	415
మూలబలయుద్ధము	...	416
శ్రీరాముండు మూలబలముపై మోహనాస్త్రమేయుట	...	418
రాక్షసస్త్రీలు రావణుని నిందించుట	...	419
రావణుండు రెండవసారియుద్ధమునకు వెడలుట	...	422
సుగ్రీవునిచే విరూపాక్షుండు మొదలగురాక్షసవీరులు చచ్చుట	...	424
రావణుండు రామలక్ష్మణులవైఁ గదియుట	...	426
రావణునిశక్తిచే లక్ష్మణుండు మూర్ఛిల్లుట	...	428
రావణుండు విభీషణాదులమాటలఁ దలంచి చింతించుట	...	429
లక్ష్మణునిమూర్ఛకు శ్రీరాముండు శోకించుట	...	431
హనుమంతుండు సంజీవకరణికోటకు ద్రోణాద్రికిఁ బోవుట	...	433
కాలసేమివృత్తాంతము	...	433
హనుమంతుని మకరి బ్రుంగుట	...	436
ధాన్యమాలి తనకాపప్రకారము హనుమంతునితోఁ దెల్పుట	...	436
మునివేషధారి యగుకాలసేమిని హనుమంతుండు చంపుట	...	438
హనుమంతునితో మాల్వవంతుండు పోరుట	...	441
శ్రీరాముండు లక్ష్మణునిఁ జూచి పరితపించుట	...	442
సుషేణుండు సంజీవకరణిచే లక్ష్మణునిమూర్ఛ దేర్చుట	...	444

విషయము.	పుట.
శుక్రనియొద్ద రావణుడు శోకించుట	... 446
రావణుడు పాతాళహోమముసేయుట	... 447
ఆంగదుడు మందోదరిని రావణునివద్దకు నీడ్చుకొనివచ్చుట	... 449
మందోదరి శ్రీరాములమాహాత్మ్యము రావణునికే చెల్పుట	... 451
రావణుడు మూడవసారి యుద్ధమునకు వెడలుట	... 453
ఖడ్గరోముడు మొదలగురాక్షసులు వానరవీరులతో యుద్ధము సేయుట	... 455
దేవేంద్రుడు శ్రీరామునకు రథముఁ బంపుట	... 457
రావణుడు శ్రీరాములపై క్రూర మేయుట	... 459
శ్రీరాముల కగన్త్యు లాదిత్యహృదయ ముపదేశించుట	... 460
రావణుడు మూర్ఖిల్లుట	... 462
శ్రీరాములు రావణునికరళిరంబులు దెగవేయుట	... 464
రావణునకు కరళిరంబులు మరల మొలచుటకై శ్రీరాములు చింతించుట	... 466
రావణుడు బ్రహ్మస్త్రముచే మడియుట	... 468
మందోదరి మొదలగురావణునిభార్యలు శోకించుట	... 469
మందోదరివిలాపము	... 471
విభీషణుడు మందోదరిని చూచి దుఃఖించుట	... 472
రాముడు విభీషణు నోదార్చి రావణునకుఁ బ్రేతకృత్యంబులఁ జేయించుట	... 472
విభీషణునిలంకాపట్టాభిషేకము	... 473
శ్రీరాములు విభీషణునితో సీతను దెచ్చుట	... 475
సీత యగ్నిచూచ్చుట	... 477
అగ్నిదేవుడు సీతను శ్రీరాముల కొప్పగించుట	... 478
శ్రీరాములు పుష్పకవిమాన మెక్కి యయోధ్యకుం జనట	... 481
శ్రీరాములు సీతకు రాక్షసవీరులవిక్రమముఁ చెల్పుట	... 482
శ్రీరాములు లింగప్రతిష్ఠ సేయుట	... 484
శ్రీరాములు సేతుచుహిమను చెలుపుట	... 486
శ్రీరాముడు మార్గవధ్యములోని విశేషములు సీత కెఱిగించుట	... 486
శ్రీరాములు భరద్వాజాశ్రమంబునకు వచ్చుట	... 487
హనుమంతుడు భరతునిఁ జూచుట	... 490
భరతుడు వసిష్ఠాదినహితుఁడై శ్రీరాముల నెదురొనట	... 492
శ్రీరాము లయోధ్యఁ జేరుట	... 494
శ్రీరాముల పట్టాభిషేకము	... 496

శ్రీరామచంద్రవ్రహ్మణే నమః.

శ్రీరంగనాథరామాయణము

బాలకాండము

శ్లో. చరితం రఘునాథస్య శతతోటిప్రవిస్తరం,
వికైకమక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్,
రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేదసే,
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః.

శ్రీరామనీనాథు జితనైత్యనాథు, లోకరక్షణకృత్సు లోకైకనిత్యు
నిత్యసదానందు నిర్వాణకృత్సు, గృత్యవిదూరు నకృత్రిమాధారు
నాథారకమలమథ్యామోదభేద, సాధనక్రమసమాచరణపట్టరణు
సింధురవరదు నాశ్రితలోకబంధు, ¹బంధమోచను బలిబంధనోదగు
నారూఢపంచదశాక్షరప్రసవ, పారిజాతాకారుః బ్రణవానుకారు
నగ్రామ్యగోపికాభ్యంతరవ్యగు, నగ్రసదాకారు నాకారరహితు
యోగిమానసలసదోంకార²దీప్తు, యోగసందర్శితాభ్యుదయప్రచారు
శ్రుతిశిరోభాగవిశుద్ధచైతన్యు, సతిలోకు సర్వలోకాశ్రయశ్లోకు
సఖిలాండమాక్తికాయతనిత్యసూత్రు, సఖిలతత్త్వాతీతు నాద్యంతరహితు
సమలాత్తు నక్షరు నామ్నాయకమల, కమలాస్తు నక్షీణకల్యాణసదను
శంకావిసర్తుక్తసద్భక్తవర్య, కైంకర్యవత్సలుః గారుణ్యసింధు
బోధకుండై వచ్చి బోధ్యమై తోచి, బోధమై వీక్షించు పూర్ణస్వరూపు
నాశితత్త్వము తత్త్వమస్యాదివాక్య, భేదాతిరూపు నభేద్యప్రతాపుః
గడుకొని నియతులై కర్తబంధములు, గడచి యేకతమునఁ గదలక నిలిచి
యరుదుగా నింద్రియవ్యాప్తుల మఱచి, విరచితాసనబద్ధవిన్యాసిలీలః
బరిచితాసనమునఁ బదిలమై నిలిచి, సరవితో మదిలోన సరసత నిల్చి
నెలయ దెబ్బదిరెండువేలనాడులను, గలయ వివేకించి కసటు వోఁ దుడిచి
యొకరెండుత్రోవల నొకటిగా మెలగి, యకలంకమతితోడ సతీసూక్ష్మముగను

1 బంధమోక్షు, 2 విప్ర, యోగిసందర్శితా.

నవయవంబులయందు నానందమైన, పవను నిరోధించి పశ్చిమవీధిః
 జూనిసి కోణత్రయశుద్ధి గావించి, మనసుతోడనె హృదయమటించి తెచ్చి
 కుండలనిజశక్తి గూర్చి సంప్రీతి, నొండొండఁ గమలంబు లొగి నాటుగడచి
 యటఁ జంద్రమండలం బల్లనఁ జేర్చి, యటఁ బరమవ్యోమ మై తమ్ము మఱచు
 పరమయోగింద్రులభావమ్ముకీలు, పరికింపఁ దానైన బ్రహ్మస్వరూప
 మొగి రెంటఁ బెరయక మూట నేర్పడక, తగిలి నాల్గవత్త్రోవ తత్త్వమై యుండి
 యొడిసింటి కాదియై యాటిటిఁ గడచి, యాదికి నాదియై యమరినదేవుఁ
 దనుతరనిర్వలాంతర్వాడియూప, మనురూప మగుమనం బాబధవశువు
 నిష్ఠాభిరతివేది నిఖలేంద్రియములు, కావ్యము లోబ్ధ మఖండపావకుండు
 యోగామృతము ఘృతముజ్జ్వలానంద, యోగంబు ఫలముగా నొగి జెల్లుచున్న
 యభిమతాంతర్యనిత్యామోదకర్త, విభవంబుకడపట విలసిల్లుపరముఁ
 బరమేశు నవ్యయుఁ బరమకల్యాణుఁ, బరమాత్ము నమరోత్ముఁ బ్రక్షీణకర్తు
 మాదేవుఁ గమలాక్షు మష్టేలు దేవు, నాదినారాయణు నఖలలోకేశు
 భావించి కీర్తించి ప్రార్థించి మ్రొక్కి, నేవించి యభిరుతసిద్ధిఁ గావించ
 హరికర్పూరనీహరగోక్షీర, తారకాకృతి శారదాదేవిఁ గొలిచి
 చారురామాయణచంద్రాభి యగుచు, వారక విలసిల్లు వాల్మీకిఁ దలఁచి
 భారతమంజరీపారిజాతంబు, సారమాససుఁ బరాశరసూనుఁ గొలిచి
 యతనితనూభవు నాశుకబ్రహ్మ, సతిభక్తియుక్తిమై నభినుతి చేసి
 యేకథఁ జెప్పిన నెల్ల సజ్జనులు, నేకొని కీర్తనల్ చేయుచు నందు
 రేకథఁ జెప్పిన నిహవరోన్నతులు, ప్రాకటంబుగఁ బెర్చి ¹ఫలియించుఁ బ్రీతి
 నేకథఁ జెప్పిన నీప్సితార్థములు, నైకొని పుణ్యముల్ గడఁగి కాన్పించు
 ననువిచారములు నాయంతరంగమునఁ, గొనకొని కృతినేయఁ గోరుచున్నంత
 శ్రీరమణీయులై కృష్ణసత్త్వములు, గోరి వర్ణనసేయఁ గోనవంశమున
 ఫలితపదాచారభానుఁ డై తోచి, కలికాలదోషాంధకారంబు ద్రోలి
 గురుధర్మపథముల కొలఁదులు దెలిసి, పరస్పరసత్త్వపంక్తుల నణఁచి
 నిత్యపుణ్యోదయనియతిఁ బెంపొందు, నత్యున్నత ప్రతాపాభిరామునకుఁ
 గరదీప్తి నిజఖడ్గగంగాప్రవాహ, పరధరణీపాలభాలాక్షరములఁ
 గలపూర్వగర్వపంకము లొప్పు గడుగు, నలపుమైనసమానుఁ డగునత్యునిధికి
 శరణార్థిరాజనృపమృదాధార, కరపద్మనకుఁ గోనకాటభూపతికి
 నయనయోదయదయాయతనిత్యమితికి, బ్రియతనూజన్మఁడై పృథివిఁ బెంపొందు
 రుద్రప్రతాపుండు రుద్రనిర్మలఁడు, రుద్రాత్ముఁ డగు కోనరుద్రనరేంద్రు
 పాత్ముఁ డభంగుఁ డప్రతిమవిక్రముఁడు, గోత్రధీరుడు కులగోత్రవర్ధనుఁడు
 దివిజేంద్రవిభవుండు ధీరవర్తనుఁడు, భువనవిఖ్యాతుండు బుద్ధభూపాలు
 తనుజన్మఁ డక్షిణదాక్షిణ్యధనుఁడు, ధనభాన్యధనదుండు ధర్మధర్మజుఁడు

అతిపుణ్యసౌజన్యం దరిభీమజన్యం, దతిశౌర్యశరజన్యం డాజన్యశుభుండు
కామినీకాముం డఖండప్రకముండు, రామత్రయోదారకణవిశారదుండు
చందనమందారచంద్రికాహార, కందళత్కుండేందు ఘనకీర్తిధనుండు
పరగు కోనాన్వయపారిజాతమున, బరివక్త్రఫలరీతి బరంగినవాడు
పాలుచు కోనాన్వయపూర్వాద్రియందు, వెలుగుభానుండువోలె విలసిల్లువాడు
దొరసి కోనాన్వయదుగ్ధాంబురాశి, బరిపూర్ణచంద్రుడై భాసిల్లువాడు
సిక్కియంతంతకు నిర్మలం బగుచు, దిక్కుల దనవేర్చి దీపించువాడు
దానధర్మక్రియాతాత్పర్యకేళి, దానయై వినుతుల దనరారువాడు
మగటిమి నసమానమహిమ దీపింప, బగతుట నవలీల భంజించువాడు
బలితోగ్రరాజన్యబలవజ్రపాణి, లలినొప్పువాసపు లలిఃఖోలువాడు
ప్రత్యక్షస్వపవనవాహకోజ్జ్వలుడు, సత్యంబుచేతను సరిదగువాడు
విమలోగ్రరాజన్యవిపులాంధకార, కమలాక్షబింబ ఖడ్గప్రభావిభవ
విలసితామరవధూవిమలాన్యకమలముల వీరమధుకరంబుల గూర్చువాడు
ఆరివృష్టప్రాణానిలాహారభుజగ, వరభుజాస్థాపితావనిగలవాడు
కురుకేరళావంతికుంతలద్రవీళ, మరుమత్స్యకకయాశమగధపులింద
సరససుపాండ్యకోసలబర్బరముల, నరనాథసభల వర్ణనకెక్కువాడు
ఆతతసామభేదాదుల నొప్పు, నీతిక్రమంబుల నెరసినవాడు
రమణమై నాదిమరాజన్యరితి, నమితవైభవముల నమరినవాడు
వినయనయోపాయ విజయసుస్థిరుడు, ఘనకీర్తి విత్తలక్ష్యపాలవరుడు
రాజసర్వజ్ఞుండు రాజసింహుండు, రాజశిరోమణి రాజపూజితుండు
సకలజగద్ధితచాతుర్యధుర్యుం, డొకనాడు కొలువున నున్నతుం డగుచు
బహుపురాణజ్ఞులు బహుశాస్త్రవిదులు, బహుకావ్యనాటకప్రేధమానసులు
హితులు మంత్రులుపురోహితులునాశ్రితులు, సుతులురాజులుబహుశ్రుతులునుగొల్వ
దీపించి భూలోకదేవేంద్రువగిది, నేపారి యున్నచో నింపు సొంపొంద
రసికులు భారత రామాయణాది, రసగోష్ఠిచెల్లింప రసికశేఖరుడు
రామకథాసుధారసరక్తుం డగుచు, నామహాసభలోన నందఱ జూచి
రమణమై దెనుంగున రామాయణంబు, క్రమమొప్పు తెప్పెడి ఘనకావ్యశక్తి
గలకవు లెవ్వారు గల రుద్విగనుచు, దలపోయ విత్తలధరణిపాలునకు
నున్నతమూర్తికి నురుయశోనిధికి, విన్నవించిరి వేడ్క విబుధులు గడంగి
నీతనూజన్తుండు నిపుణమానసుడు, ధూతకల్పమండు బంధురనీతియుతుండు
సర్వజ్ఞు డనఘుండు చతురవర్తనుడు, సర్వపురాణ విచారతత్పరుడు
కమనీయబహుకళాగమవిచక్షణుండు, సుమనీషిపోషణోత్సుకసుఖోన్నతుండు
కవిసార్వభౌముండు కవికల్పతరువు, కవిలోకభోజుండు కవిపురందరుండు

1 వ్రాలువాడు. 2 కురుకుంకళావంతి ఘూర్జరద్రవీళ. 3 నున్నతుల్ మెఱుఱు 4 రక్తి తనర. 5 సాధువర్తనుడు.

ప్రత్యర్థిరాజన్యబలవత్తపాణి, ప్రత్యర్థివృషదావ¹పావకోజ్వలఁడు
 భీకరనిజఖడ్గబింబితస్ఫుర, లోకానురక్తిత్రిలోకదుర్దముఁడు
 వరసాధుజలజాతవనజాతహీతుఁడు, పురుషచింతామణి బుద్ధభూవిభుఁడు
 నీ కతిభక్తుండు నిఖలశబ్దార్థ, పాకజ్ఞుఁ డత్యంతపాండిత్యధనుఁడు
 మఱియు రామాయణమర్తధర్మజ్ఞుఁ, డెఱుంగు నాతనిఁ బిల్వ మింకఁ జెప్ప
 ననిన మజ్జనకుఁ డుదాత్తవైదుఁడు, నను నర్థిఁ బిలిపించి నను గారవించి
 భూమిఁ గవీంద్రులు బుధులును మెచ్చ, రామాయణంబు పురాణమార్గంబు
 తప్పక నావేరఁ దగ నంధభాష, జెప్పి ప్రఖ్యాతంబు నేయింపు ముర్ఖ
 నని యానతిచ్చిన నమ్మదూర్జులకు, ననయంబు హర్షించి యట్లు కావించు
 బనిపూని యరిగండభైరవువేర, ఘనువేర మీసరగండాంకువేర
 లలితసద్గుణగణాలంకారువేర, నలఘునిశ్చలదయాతబుద్ధివేర
 నాతతకృతివేర సతిపుణ్యువేర; మాతంత్రి విత్తలక్ష్మీనాథువేర
 రాజులు బుధులును రసికులు సుకవి, రాజులు గోష్ఠిని రాగిల్లి పాగడఁ
 బదము లర్థంబులు భావము ల్గతులు, సదశయ్య లర్థసౌభాగ్యములయతులు
 రసములకల్పన ల్పాసనంగతులు, నసమానరీతులు నన్నియుఁ గలుగ
 నాదికవీశ్వరుఁ డైనవాల్మీకి, యాదరంబునఁ బుణ్య లండలు మెచ్చఁ
 జెప్పినతెఱుగున శ్రీరామచరిత, మొప్పజెప్పెదఁ గథాభ్యుదయ మెట్లునన

— శ క థా ప్రా రం భ ము —

ఘనతపస్వీభ్యామకమనీయశీలు, మునినాథు నారదు మునిలోకపండ్యు
 ననఘతపోనిధి యైనవాల్మీకి, గనుఁగొని యొకనాఁడు కర వర్ధి నడిగె
 ఎవ్వఁడు శ్రీమంతుఁ డెవ్వఁడు శాంతుఁ, డెవ్వఁడు ఘనపుణ్యుఁ డెవ్వఁ డున్నతుఁడు
 ఎవ్వఁడు నీతిజ్ఞుఁ డెవ్వఁడు ప్రాజ్ఞుఁ, డెవ్వఁడు దుర్దముం డెవ్వఁ డుత్తముఁడు
 ఎవ్వఁడు జితకాముఁ డెవ్వఁ డజేయుఁ, డెవ్వఁడు నిరసూయుఁ డెవ్వఁ డాధున్యండు
 ఎవ్వఁడు సువ్రతుం డెవ్వఁ డుదారుఁ, డెవ్వఁడు సుచరిత్రుఁ డెవ్వఁడు సముఁడు
 ఎవ్వనికిన్కకు నింద్రాదిసుకలు, దవృద్ధవృద్ధులనుండి తలఁకుచుండుదురు
 అట్టివాఁ డిల బుట్టి యరిగెనో యిప్పు, పుట్టెనో యింకమిఁదఁ బుట్టునున్నాఁడో
 యనినఁ ద్రిలోకజ్ఞుఁ డైననారదుఁడ, దనబుద్ధి నెంతయుఁ దలపోసిచూచి
 యామహి శ్రీవిష్ణుఁ డిపుడు జన్మించె, రాముఁడై దశరథరాజున కతఁడు
 నియతాత్ముఁ డతిశౌర్యనిధి కృపాజుధి, జయశాలి²స్వజనరక్షణవిచక్షణుఁడు
 కంబుకంఠరుఁడు చక్కని మేనివాఁడు, బింబారుణోష్ఠండు పీనవతుండు
 వెడదకన్నులవాఁడు విపులాంసకలుఁడు, నిడుదచేతులవాఁడు నియతవర్తనుఁడు
 వేదవేదాంగకోవిదుఁడు కోదండ్, ²వేదవిదుండు వివేకభూషణుఁడు
 కమలాపుత్రేజుండు కడలిగాంభీర్య, మమరాద్రిధైర్యంబు నవనిసైరణయు
 ధనదునిత్యాగంబుఁ దనయందు మిగుల, ననువొందు నిత్యకల్యాణవిగ్రహుఁడు

కౌసల్యకానందకరుడు శ్రీకరుడు, భాసురత్రైలోక్యపావనమూర్తి
రాముడై యిలఁబుట్టి రాజశేఖరుడు, రాము నిష్ఠునివేడ రాజు పంపగను
మానివెంటను బోయి మఖమును గాచి, దానవి నటుకూర్చి దైత్యునిఁ ద్రుంచి
రాతి నానినిజేసి రాముఁడు వేగ, సీతఁ జేకొనుటకు శివునిల్లు విజ్జించి
ఖ్యాతిగా సీతను గడుఁబెండ్లియాడి, సీతతోడను గూడి చెలఁగి యయోధ్య
కేతెంచుచోటఁ గెంపెసంగం విపురై, జేతెంచి నిలిచిన నేపునఁ గదిసి
వాపోవ నాతని బలునిల్లు దిగిచి, కోపంబుతో మునుఁ గొఱుఁపుఁదీసి
యేపున నందఱ నెడ వేడ్కమీఱ, నావట్టుననె వచ్చి యప్పుఁడె జేరి
నాసక్తి యావరాజ్యాభిషిక్తునిగఁ, జేసెద నని తృప్తి చెలఁగి యయోధ్యఁ
బట్టంబు గట్ట భూపతి సమకట్ట, మట్టుమీఱినయట్టి మంథర యపుడు
నెట్టనఁ గైకతో నెఱినాటఁ జెప్పఁ, గట్టడికైక సంగరమునఁ దొల్లి
రెండువరంబు లర్థించిన దాటఁ, జండించి కాననస్థలికి రాఘవునిఁ
బనిచిన జనకుని ప్రతిపకై పూని, జనకజాలక్ష్మణపహితుడై వెడలి
దేవనంబునను నెంతేవనంబునను, బావనమునిచర్యఁ బరఁగు సంయములఁ
గరుణమైఁ గాపాడి ఖరదూషణాది, శిరములు శరములఁ జెండుబెండాడి
ఋశ్యమూకంబున నినజఁ ¹జేపట్టి, వశ్యత నొకకోల వాలిఁ దూలించి
సీతకై చలవట్టి నేతువు గట్టి, పాతకదశకంఠపదితల ల్లాట్టి
సీతతోఁ గూడి యాత్రితలోకపారి, జాతంబు వనచరజాతంబు గొలువ
నిం ద్రాదివినుతుడై యేతెంచి రామ, చంద్రుండు నిజపూజ్యసామ్రాజ్యలక్ష్మిఁ
బాలించుచున్నాఁడు ప్రజలకు వేడ్కఁ, గీలించుచును గృతకృత్యుడై యనుచు
నారాముచరిత మాద్యంతంబు చెప్పి, నారదముని పోయె నలినజుపురికి
మునిపతి వాల్మీకి ముదమొప్పు నంతఁ, దనశిష్యుఁ డగు భరద్వాజుండుఁ దానుఁ
బ్రకటింప సజ్జనభావంబు పోలె, నకలుషజీవనం బై కరం బలరు
తమసానదికిఁ బోయి తన్ను దీవారిఁ, దమయనుష్ఠానము ల్లగఁజేయుచుండి
యాదేటిదరిఁ గ్రంచయమశంబు ప్రేమఁ, గాయజుకేళిమైఁ గవయుచో నొకటి
నొకబోయ చంపిన నున్న యాక్రంది, ప్రకటశోకంబునఁ బలవింపఁ జూచి
దగవును ధర్మంబు తలపోసి మాని, పగదాయనబోయవైనల్లవాడమి
యోరి నిపాదండ్ యోరి పాపాత్మ, యోరి నీ కెగ్గెమి యెసరించె రోరి
కామించి క్రంచముల్ ²గవయుచో నొకటి, నేమిటికై చంపి తిబ్బంగిఁ గదిసి
యీపాతకమున ననేడుఖములు, ప్రాపించి తిరుగుము బహువత్సరములు
అని బోయ శపియించి యంత వాల్మీకి, దనశిష్యుఁ డగు భరద్వాజునిఁ జూచి
పలికెను శ్లోకంబుపద్ధతిగాను, బలికనపల్కును బలుమాటలు చూడ
ఛందోనిబద్ధమై సమవర్ణపంక్తిఁ, బొంది నాలుగుపదంబుల హృద్యమగుచు
నిది చాల విస్తయ మీశాపవాక్య, పదములు దమయంతఁ బద్యమై నిలిచె

ననిన భరద్వాజుఁ డాదిగా శిష్యు, లనురక్తిఁ బరియించి రాపద్య మంత
 ననఘుఁ డావాల్చీకి యాశ్రమంబునకుఁ, జనియున్నచో బ్రహ్మ చనుదెంచుటయును
 నెదురేగి పదముల కెఱిగి తోడ్కొచ్చి, కుమరుగాఁ గుశపీఠిఁ గూర్చుండఁ జేసి
 కరమర్థిఁ బూజించి కరములు మొగించి, పరఁగ శాపాక్షరపద్యంబుఁ జదువ
 విని బ్రహ్మ నగి పద్యవిషయమై వాణి, యనఘ నీముఖమున నవతరించినది
 శ్రీరాముచరిత మశేషంబు నీకుఁ, గోరి నారదుఁడు సంకోచించి చెప్పె
 నది విస్తరించి నీ వఖిలంబు చెప్పు, మది సర్వమును దోచు నని చెప్పి పోయె
 నీరీతిఁ గృప వరం బిచ్చి మన్నించి, సారసగర్భండు చనిన పిమ్మటను
 మఱి నిర్మలధ్యానమతిఁ బూని మాని, తఱిగోని సకలంబుఁ దలపోసి చూచి
 రఘుచరిత్రము దశరథుచరిత్రంబు, రఘురాముజన్మంబు రామువర్తనము
 తాటకావధము నుద్దండరాక్షసుల, ¹యాటోపహరణంబు యజ్ఞరక్షణము
 దనరు గంగామహాత్మ్యంబు గౌతముని, వనితను శాపంబువలనఁ బాపుటయు
 ధనువు ద్రుంచుటయు సీతావివాహంబు, చనుచోట జనుదగ్గి జాతునాగ్రహము
 రామాభిషేకసంరంభంబు దుష్ట, కామిని కైకేయి కష్టభాషణము
 నభిషేకవిఘ్నంబు నడవికి రామ,విభుఁడు వోవుటయు భూవిభునిశోకంబు
 దశరథమరణంబు దశరథరాముఁ, గుశలసంభాషియై గుహలఁడు గాంచుటయు
 నురుపుణ్యు లట గంగ ను త్తరించుటయు, వరతపోనిధి భరద్వాజుఁ గాంచుటయు
 నరిగి యాచిత్రకూటాద్రి నెక్కుటయు, భరతుండు రఘురాముపజ్జ వచ్చుటయు
 నన్నచే బాదుక లర్థిమైఁ బడసి, ²మన్నన లింపార మగిడి వచ్చుటయు
 దండకాగమనంబు తిగిలి విరాధుఁ, జండవిక్రము నందు సంహరించుటయుఁ
 బరమపుణ్యుని శరభంగుఁ గాంచుటయు, బరువడి మునులతోఁ బ్రతిసలాడుటయు
 చనియయ్యగ స్త్యునాశ్రమముచొచ్చుటయు, మునిచేతదివ్యాస్త్రములువడయుటయు
 మునిచెప్పఁగా వారు ముదమున వేగ, చని వర్ణశాలలో సరగనుండుటయు
 మోహించి రాక్షసి మొనసి వచ్చుటయు, నూహించి దానితో నొగిఁబల్కుటయును
 స్రుక్కక రామానుజుండు శూర్పణఖ, ముక్కును జెవులును మ్రోడునేయుటయు
 నదివోయి ఖరదూషణాదిరాక్షసుల, కది చెప్ప వారంత నలిగి వచ్చుటయు
 సురవడి రఘురాముఁ డొక్కడే కడఁగి, ఖరదూషణాదుల ఖండించుటయును
 నట రావణునిబుద్ధి నలుక పుట్టుటయుఁ, గుటిలమారీచుండు క్రొవ్వి చచ్చుటయు
 నసురాధిపతి సీత నపహరించుటయు, విసువక రాముండు విలపించుటయును
 నని జటాయువుచావు నవలఁ గబంధుఁ, గనుటయు మఱి పంపకడకుఁ బోవుటయుఁ
 గరమర్థి ఋశ్యమూకమున సుగ్రీవుఁ, డరుదెంచి కనుటయు నతనిసఖ్యంబు
 వాలిసుగ్రీవుల వైరంబులెఱిగఁ, చాలంగ రాముండు సప్తతాళముల
 నేలఁ గూలఁగనేసి నెప్పి మెప్పించి, వాలి నొక్కమ్మన వధియించుటయును
 దారావిలాపంబు దశరథసూనుఁ, డారవిసూను రాజ్యమున నిల్పుటయు

మానవపతి యంత మాల్వవంతమున, వానకాలంబెల్ల వసియించుటయును
 గాకుత్స్థుకోపంబు కపిసమాగమము, నేకతంబున ముద్ర నిచ్చి పుచ్చుటయు
 నలయక కపులు రీతాన్వేషణంబు, సలుపుటయును బిలపందర్శనంబు
 నాక్షణంబున మహేంద్రాద్రి నెక్కుటయు, బక్షింద్రుడైన సంపాతిదర్శనము
 వనధిలంఘనమును వనధిమధ్యమున, జనుచోట మైనాకసందర్శనంబు
 మదమెత్తి సింహిక మారుతసూను, గదిసి చచ్చుటయు లంకాప్రవేశంబు
 లంకను నొప్పించి లలనచే నచట, లంకతోనయుఁ గని లంకఁ జొచ్చుటయు
 నతగిపురంబున కరిగి చూచుటయు, నంత నశోక వనావలోకనముఁ
 దెఱిగొప్ప నందు వై దేహిఁ గాంచుటయు, నెఱుకకు నానవా లిచ్చి దేర్చుటయుఁ
 బెనచి యావనమెల్లఁ బెఱికి వై చుటయు, హనుమంతుఁ డత్తఱి నత్తుఁ జంపుటయుఁ
 బవనజాఁ డటఁ బట్టావడిపోవుటయును, గవిసి లంకాపురి గలయఁ గాల్చుటయు
 మానినీమణి శిరోమణి యిచ్చుటయును, మానితాత్తుం డబ్బి మరల దాటుటయు
 మధువనహరణంబు మణిఁద్రీతి నిచ్చి, యధిపతి మారుతి యాశ్వసించుటయు
 నినకులాధిపుండు దండెత్తి పోవుటయు, వనధితీరంబున వచ్చి నిల్చుటయు
 వనరాశి త్రోవయియ్యక క్రొవ్వుటయును, గొనకొని రాముండు కోపించుటయును
 నంత విభీషణుఁ డధిపుఁ గాంచుటయు, జింతించుటయు మఱి నేతుబంధనము
 జడధి దాటుటయును జని లంకమీఁద, విడిసి పేర్చుటయు దోర్నిర్వంబు మెఱసి
 కరముగ్రు లగు కుంభకర్ణాది వీర, వరులఁ ద్రుంచుటయు రావణునిఁ జంపుటయు
 నావిభీషణుని లంకాధినాయకుని, గావించి పట్టంబు కరుణఁ గట్టుటయు
 ననుపమశుద్ధి బ్రహ్మాదులు మెచ్చ, జనకజ రఘురామచంద్రుఁ బొందుటయు
 నెలమిఁ బుష్పక మెక్కి యెల్లరు వేడ్కఁ, జెలఁగి యంభోనిధి నేతువుమీఁదఁ
 దెలిసి శ్రీకంఠఁ బ్రతిష్ఠ నేయుటయు, వెలయ నయోధ్యకు వేగ వచ్చుటయు
 భరతుఁ గాంచుటయును బట్టాభిషేక, మరుదుగా రఘురాముఁ డవధరించుటయుఁ
 గపినై న్యపతుల నర్కజవిభీషణుల, విపులసంపద లిచ్చి వీడుకొల్పుటయుఁ
 బరికించి ప్రజల కాపదలొందకుండఁ, గరుణఁ బ్రోచుట యనుకథలెల్లఁ దెలిసి
 వెలయ నిర్వదినాల్గువేలశ్లోకములు, గలిగి యేనుఁజు¹నర్గల విస్తరిల్లి
 కాండంబు లాఱింటఁ గర మొప్ప మిగిలి, యుండ రామాయణ మొప్పఁ గావించి
 యొనరఁ దక్కిన కథ లుత్తరకాండ, మునఁ జెప్పి వాల్మీకిమునినాథుఁ డంత
 ఈకథ పఠియింప నెవ్వరు నేర్తు, రికథ జగముల నెబ్బంగి వెలయు
 ననుచుండ కుశలపు లనఘమానసులు, మనసిజాకారులు మంజుభాషణులు
 జననుతుల² సంగితసాహిత్యపరులు, మునివేషధారు లిమ్ముల వచ్చి మ్రొక్క
 యనఘ రామాయణం బధితోఁ జదువఁ, జనుదెంచితిమి మమ్మ²చదివింపవలయు
 ననిన సంతోషించి యమ్మనీశ్వరుఁడు, తన మనోరథమెల్లఁ దలకూడె నన్నచు
 గేయమై పాత్యమై కేవల పుణ్య, దాయకం బగు రఘూత్తముచరిత్రంబు

ననుపమతంత్రీలయాన్వితభణితి, మునిపతి చదివింప ముదమొప్పు జదివి
 రమణ శృంగారాది రసము లేర్పడంగ, సమవృత్తభేదముల సంది సమాస
 సమధికశబ్దార్థచంగతు లేఱిగి, క్రమమొప్పు బాడుచు గవగూడి వారు
 మునిజనసభల నిమ్ముల బూజనములు, గొని వినోదింప గాకుత్ స్థవల్ల భుండు
 వెలయఁ దమ్ములు దాను వేడ్క లింపొందఁ, గొలువిచ్చి వారలఁ గోరి రావించి
 వారిరూపంబులు వారినిల్కడలు, వారినిర్మలతరవాగ్నిశేషములు
 తనకు నింపొనరింపఁ దత్కథాక్రమము, వినుచుండె రాముఁ డవ్విధమెట్టి దనిన
 ద్వాదశయోజనాత్యాయతం బగుచు, నైదుయోజనముల నది వెడ ల్పగుచు
 నిపుణత మయునిచే నిర్మితంబగుచు, నెపుడు శాస్త్రవశోటి కెదురుచు క్కగుచు
 కొలఁదిమీఱిన భానుకులజులకెల్ల, కులరాజభానియై కొనియాడఁ బరఁగి
 సరయువుపొంత కోసలదేశమునను, ధరణికిఁ దొడ వయోధ్యాయురం బొప్పు
 మణిగోపురంబుల మణితోరణముల, మణికుట్టిమంబుల మణిగవాక్షములఁ
 గేలికాగృహములఁ గృతకజైలముల, బాణానిలంబులఁ బటహనాదముల
 మహితవారణముల మానితాశ్వముల, బహురథప్రతతుల భటకదంబముల -
 విమలసౌధంబుల విపణిమార్గములఁ, గమనీయవనములఁ గమలాకరములఁ
 జెలువుల బావులఁ జెఱకుఁదోటలను, దలుచైన శాలికేదారవారములఁ
 బరిఘలఁ గోటలఁ బసిడిమాడువులఁ, గరమొప్పు లోకవిఖ్యాతమై పరఁగు
 నాపురి దశరథుం డనుమహారాజు, చాపవిద్యావరజాలకార్ముకుండు
 చతురపాయజ్ఞుండు షాద్ధుణ్యశాలి, సతతశక్తిత్రయసంధానకర్త
 ధర్మోత్తరుండు కృతాధ్వరుండు శ్రీకరుండు, ధర్మశాస్త్రపురాణతాత్పర్యపరుండు
 ఆజిననందనుండు బాల్యాదిగా నియతిఁ, బ్రజలఁ బాలించిన పరమపావనుండు
 జంభారికై పోయి శంబరాసురుని, దంభం బణించి సుత్రామునిచేత
 మందారపుష్పదామములు గైకొన్న, యిందుమతీపుత్రుఁ డింకులాధిపుండు
 తేజంబు కాంతియుఁ దెగువయు నేర్పు, రాజసంబును నుదారతయు ధైర్యంబు
 మొదలైననన్దుణ్ణులప్రోది యగుచు, నుదయార్కుగతిఁ దనయుగ తేజంబు
 దీపితంబై యేడుదీవులఁ బర్వ, భూపాలతెలక మై పాటుపొంద నేలు
 నన్నరనాథుకులాంగనామణులు, మున్నూటయేబండ్రు ముఖ్యులై యందు
 నచలతపాశీల్య యైనకౌసల్య, కుచకుంభనిర్జితకోక యాకైక
 యనఘచరిత్ర యా నానుమిత్రయును, వినుతికెక్కిరి త్రయీవిద్యలో యనఁగ
 నిలమింఁద సతనికి హితపురోహితులు, పాలుచువనీహాదిపుణ్యసంయములు [తీయు
 అనఘాత్మకుండు దృష్టియనువాఁడు విజయుఁ, డనువాఁడు సిద్ధార్థుఁ డనువాఁడు మ
 న్ధపాదకుండు జయంతుండు నీతి, తీర్థుఁ డశోకుండు ధీమంతుడైన
 మంత్రపాలకుండు సుమంత్రుండు ననఁగ, మంత్రులు గల రెనమండ్రు నాతనికి
 ఆమంత్రులందఱు ననోన్యవ్యహితులు, స్వామికార్యవిచారచతురమానసులు
 పరమర్షభేదనోపాయధౌరేయు, లరసి ప్రజాగత్త యాచరింపుదురు

అట్టివారెనమండ్రు నఖిలకార్యములఁ, బట్టునదిద్దఁ దీర్పనుఁ జాలి కొలువ
నష్టాక్షరముల బాహుష్టకంబులను, సృష్టయై వెలయు వారాయణుకరణి
దశరథుం డలరె నాతనిదేశమునను, గృశుండు కొండీండు రోగియు దరిద్రుండు
జారుండు మఱి యనాచారుండు పుణ్యదూరుండు స్మారుండు తుచ్చుండు జడుండు
మందుండు మఱి లేరు మందునకైన, నందఱు మణికుండలాద్యలంకృతులు
నందఱు ధర్మపరాయణచిత్తు, లందఱు విహితకులాచారరతులు
అందఱు సకలశాస్త్రాభిపారగులు, నందఱు శ్రీనిష్ఠు సతిభక్తి పరులు
ఈచందమున రాజ్య మేపు దీపింప, భూచక్ర మెల్ల నేర్పున నేలి యేలి
ప్రకటరాజ్యాంగసంపదఁ దేలితేలి, యొకనాఁడు దశరథుఁ డుల్లంబులోనఁ

❧ దశరథుండు మంత్రులతో పుత్రకామేష్టిసేయ నాలొందుట ❧

దనకు సంతతిలేమిఁ దలపోసి వగచి, తనకు నాయువు వేగ తగఁజోయె ననుచు
మనమునఁ గుందుచు మఱియు నాతండు, తన మంత్రివరుల నందఱను రప్పించి
ఘనముగఁ గొలువిచ్చి ఘనతః గూర్చుండి, తనమంత్రివరుల నందఱఁ జూచి పలికెఁ
బెక్కుదానంబులు పెక్కుధర్మములు, బెక్కుయాగంబులు పెక్కువఁ జేసి
పెక్కిండ్లు మంటి శిశిభిరేర్చి గంటి, మక్కువ మీనంటి మంత్రులు గలుగఁ
గొదవ లే దేమిటఁ గొడుకులు లేని, కొదవ యొక్కటి గాని కులముద్ధరించు
కొడుకులు లేకున్నఁ గోరి పుణ్యములు, వడయ రుత్తమలోకపవపు లెవ్వరును
గానఁ బుత్రులఁ గానఁగా నాకు వలయుఁ, గాన నే నింక లోకములెల్ల మెచ్చు
దలకొని యశ్వమేధము నేసి పిదప, నెలమితోఁ బుత్రకామేష్టి ప్రేల్చెదను
ఈయాగములచేత హితము రంజిల్లఁ, బామక పుత్రులఁ బడనెద నేను
నని చెప్ప వారలు సతి సంభ్రమమున, మనమున సంతోషమగునై యున్న
నామంత్రివరుల నందఱఁ జూచి, తా మది నూహించి తగవొప్పుఁ బలికె
ననుపమంబుగ నేను నశ్వమేధంబు, వినయంబునం జేసి విబుధులు మెచ్చు
పుత్రుల కొఱకునై పుత్రకామేష్టి, నేత్రోత్సవంబుగ నేఁ జేయువాడ
నని తగు పనులకు నందఱఁ బనుప, ననఘులు మఱి వసిష్ఠాదులు వచ్చి
నిలిచిన మ్రొక్కుచు నెలమిఁ దోడ్చెచ్చి, పలికెను వారితోఁ భార్గివోత్తముఁడు
అనఘ వసిష్ఠసంయములార యిప్పుడు, ఘనమైన హయమేధకంబు నాచేతఁ
జేయించి పుత్రైక్యసిద్ధి నొందుటకుఁ, జేయింపుడే దానిఁ జెచ్చెర నన్న
నలవడ నీచేయు హయమేధమఖము, నెలకొని యేమింక నిర్వహించెదము
మది నెన్న శక్యమే మఖరాజమహిమ, మిదిగాక పుత్రకామేష్టియుఁ జేయఁ
దనయులఁ గాంచెడు ధన్యమానసుల, ననవుడు హర్షించి యవనినాయకుండు
అందఱఁ బనిచి శుద్ధాంతంబు సొచ్చి, సుందరీమణుల కా శుభవార్తఁ జెప్పి
యసురక్తి నేకాంతమై నున్నవేళ, ననఘుండు సూతుఁ డిట్లునియె భూపతికి
ధరణీశ మీకు సంతానసంప్రాప్తి, వెరవై నకథ మున్ను విన్నాడ నేను
భూమిశ విను మంగభూమిశుకొడుకు, రోమపాదుండు గుణారాధుండు దొట్ల

యేమి పాపముననో యెటుంగఁ జొప్పడక, యామహిలో వర్షమటు కుర్వదయ్యె
దా నేలి పాలించు ధరణిపై నెందు, వానలు లేకున్న వగలను జెంది
వరముసింద్రులచేత వర్షహోమములు, పరువడి చేయించి పడయ రాకున్న
భూరిశోకంబునఁ బొగలుచు నున్న, యారాజుఁ గనుఁగొని యమ్మును లనిరి
యోమహిపాలక యోరాజచంద్ర, యీమహిపై వాన లిటఁ బర్వటకును
నొకయుపాయమ్ము మే మొగిఁ జెప్పువార, మకలంకమతితోడ ననువొందఁ జేయు
పరహితోన్నతుఁడు విభాండకసుతుఁడు, చిరపుణ్యనిధి ఋశ్యశృంగుఁ డన్వాఁడు
నగధైర్య పుట్టిననాట నుండియును, నగరరాష్ట్రంబు లెన్నఁడు నెటుంగమిని
నతఁ డెందు నాడువారనువేరు నెటుంగఁ, డతఁడు తాపసవృత్తి నడపులనుండు
వసుధేశ యతఁ డిందు వచ్చినఁ జాలు, వెనఁ బాయు నీయనావృష్టిదోషంబు
నాపుడు మునినాథు నగరి కేరితి, రావెంతు నని విచారము చేసి తెలిసి
అతఁడు వచ్చుటకును నాత్మఁ జింతించి, మతిమంతు లగునట్టి మంత్రులఁ బిలిచి
మునులను రప్పించి మద మొప్ప నడుగ, మునులును మంత్రులు ముదముతోఁ జెప్ప
మనమున సంతోషమహిమ శోభిల్ల, మునులమాటలు విని మోదంబు మీఱ
నుండెను భూకాంతుఁ డొగి మాను లనిరి, దండిగ నోరాజ తలపోసి యిపుడు
వారకాంతల నెల్ల వసుధేశ పంపు, వారకాంతలచేత వనముల కిపుడు
దండిగా భక్ష్యముల్ దగవారి కిచ్చి, మెండుగ వనముల మేటి వస్తువులు
పెట్టి పంపుము నీవు వెంపుతో ననుచు, గట్టిగాఁ గాంతలు కడుఁ బ్రాధనతులు
తిన్నగ నటు పోయి తెఱఁగొప్పఁ గాంచి, మన్ననచే మానిమహిమ వీక్షించి
తియ్యని భక్ష్యముల్ తెఱఁగొప్ప నిచ్చి, నెయ్యంబుచే మది నెఱిఁ గరఁగించి
యాటలఁ బాటలఁ దేటమాటలను, బాటలగంధులు పదిలులై నిలిచి
మనసెల్లఁ గరఁగించి మఱి వెంటనంటి, మనసిజాకారలు మఱి మాయ వన్ని
యచ్చుగ నిటు రాఁగ నతఁడు వెం దగిలి, వచ్చు నిచ్చటికినిఁ వసుధేశ వినుము
అని చెప్పి మునివర్యు లటఁ జనిరంత, ఘనముగా నారాజు కరుణ నారాత్రి
మన మలరఁగ నుండి మఱునాఁడు లేచి, మునులను దలఁచుచు ముదమొప్ప సంత
ననురక్తి గడుఁబ్రోడ లగువారసతుల, వినుతయావనరూపవిభ్రమసతుల
మనసిజామోహనమంత్ర దేవతలఁ, బనిచె నొప్పెడువారిఁ బాటించి యతఁడు
అతివ లక్ష్మిని యున్నయడవికిఁ బోయి, యతనియాశ్రమభూమి కల్లనఁ జేరి
చతురనర్తనకళాసంగీతగతుల, నతనికిఁ దమయొప్పు లర్పిఁ జూపుటయు
నాపుణ్యనిధి వారి నాడువారగుట, రూపింప నేరక రుచులఁ జేపడక
యలసయానముల నీయడవిలో నొప్పు, మెలఁగెడు నివి వింతమృగములొక గాక
యనుచుండ నొక్కనాఁ డతివలు ప్రీతి, దనుఁ జేరవచ్చినఁ దప్పక చూచి
చన్నులపే రడ్లి చన్నులమీఁద, నున్న హరిములకు నుపదేశ మడిగి
మాకుఁ గొన్నెక్కుటి మస్తకమ్మునను, మీకుఁ గొమ్ములురెండు మెఱసెఱొమ్మునను
నేవృక్షములఁ గల్గె నివి యపూర్వములు, మీవల్కలము లతిమృదులంబు భరయ

మాజటాబంధంబుమాన్కివిగావు, మీజటాబంధము లైటుఁగులఁ జొదలె
 మేనిబూడిదెపూత మేల్తావిగొట్టు, వీనులవిందు లీవేదనాదములు
 కని విని యెటుఁగ మిక్కొనసభూమి, మునులకు నీవేషములు గలవొక్కొ
 ఎక్కడి మును లన్న నింతు లాఘుఁడు, చిక్కుట భావించి చెలఁగి నవ్వుచును
 నానుపూర్విగ శ్రుతిహరియా సామ, గానంబు పాడి చక్కఁగఁ బదక్రమము
 శుద్ధమార్గంబునఁ జూపంగ నేర్పు, మిథర మాచర్య లెటుఁగ మీతరమె
 యని నేర్పుమాటల నమ్మనిస్వామి, గనుఁబ్రామి మఱియు నక్కన్య కామణులు
 ఎవ్వరితనయుఁడ వెవ్వఁడ వేల, యివ్వనంబున నుండు తెఱఁగింపు మనుడు
 అమలకీర్తులఁ బుణ్యుఁడగువిభాండకుని, కొమరుండ బుశ్యశృంగుండు నాపేరు
 విపులతపోనిష్ఠ వెలయ నీయడవి, దపము నేయుటకునై తగిలివర్తింతు
 భాగీరథీన్నావసరత మాతండ్రి, యోగిపుంగవులతో నొగి నేగినాడు
 బండు దేశంబుల నొందక యిచట, దండిమైఁ దపములు తగవొప్పుఁ జేసి
 కదలక యున్నాడు ఘనత మాతండ్రి, సదమలచిత్తుఁడై సద్భక్తి నిపుడు
 వినుడు మీ రిచటకీ విచ్చేయుకతన, ననఘండ నైతిఁ గృతార్థుండ నైతి
 మాతండ్రికృపచేత మఱియు నిచ్చటను, నాతతంబుగఁ దప మనువొంద నెపుడు
 చేసి యిచ్చట నుండుఁ జింతఁ జోనాడి, వాసిగా వనముల వరుస మిమ్ములను
 గనినయప్పుడు నాకుఁ గడుఁజోద్యమయ్యె, ననువొందఁ జోదమా యాశ్రమమునకు
 నని మునులను వారి నాశ్రమంబునకు, గొనిపోయి బుశ్యశృంగుండు పూజించె
 నెలనాఁగ లమ్మని యిచ్చినపూజ, యలరుచుఁ గైకొని యతని వీక్షించి
 మునివర మావనంబునఁ దెచ్చిచార, మనుపమఫలరాజి యనుచు లడ్వములు
 ఆతిరసంబుల మనోహరము లై నట్టి, యతిరసంబులు వడి లలరు మండిగలు
 సారసరసముల చవు లుగ్గడించి, పేరువెట్టఁగరాని వెక్కు భక్ష్యములు
 నిచ్చిన నమలుచు నెడనెడఁ జవుల, మెచ్చుచుఁ దనిసి యామెలఁతలఁ జూచి
 గ్రుక్కిల్లొప్పింగుచుఁ గొసరి యడుగుచును, జొక్కుచు నందంద సొరదిఁ జేచాచి
 ము న్నిట్టిఫలముల మునివరులార, యెన్నఁ డే నెటుఁగ నదేవనంబులను
 మీతపందె తపంబు మీతపోవనమె, యీతపోవనముల కెక్కుడు ధరణి
 నని పల్క నయ్యింతు లల్లన నగుచు, ననువారఁ దనులత లట సోకఁ గదిసి
 తావియూర్పులచేతఁ దాలిమి దూలి, పోవ నొయ్యన ముఖాంబురుహంబు లొత్తి
 కలుకులఁ దఱకులఁ బాటతేటలను, బిలుపుల సొలపుల జేలించి యతని
 హృదయంబుఁ గరఁగంగ నిరుచన్నుగవలు, గదియించి విగియారఁ గౌఁగిల్ల మరపి
 యనఘ పోయెద మిదె యాశ్రమంబునకు, నని విభాండకుడెస నడవినభీతి
 నరిగి చేరువ నుండి రావనంబునకు, నరవిందలోచన లరిగినపిదప
 వా రింక నెన్నడు వత్తురో యనుచు, నాబుశ్యశృంగుండు నట నిద్ర లేక
 యారాత్రి వేగించి యమ్మటునాడు, ఆరమణులఁ గన్నయచటి కేతేర

— ఋశ్యశృంగుండు వారాంగనలఁ దగిలి రోమపాదునియింటికి వచ్చుట —

నందియ లైఱయంగ ననదుఁగోడిఁగె, లంగంద వడక రాయంచలనడల
మగువలు వచ్చి యామహితాత్ముఁ గాంచి, నగు మొగంబులతోడ నలుదట్లఁజేరి
మునివర మానసంబునకు రావలయు, నని ప్క రాకకు ననుమతించుటయుఁ
గని చాల వెలదులు ఘనమునిఁ జూచి, మనఃబలు గరంగంగ మఱిమఱి పలికి
తమయూపాయంబులఁ దమవిలాసములఁ, దమకంబు పుట్టించి తరలాక్షులంత
విస్తారపథ మని వెఱచి పోవమికి, హస్తపల్లవముల నాందోళికగను
నొనరెడుదీపంబు లొక వింతమృగముఁ, గొనివచ్చు తెఱఁగునఁ గొనివచ్చి రతని
నతఁడు వచ్చుటయు నయ్యంగరాజ్యమున, నతలవర్తములు సస్యము లొప్పెనంత
సకలసౌభాగ్యముల్ సలలితంబుగను, నకలంకమతితోడ నానృపుఁ డుండి
యామానిఁ గఱఁగొని యతిభక్తియుక్తి, నేమంబుతోఁ బూజ నెఱ్ఱిగావించి
యనఘుండు దనకూతు నారాజు శాంత, యనుదాని నిచ్చిన నారాజునింట
నతఁ డుండ దశరథుం డమ్మునిఁ దెచ్చి, హితమతిఁ బుత్రకామేష్ఠినాఁ బరఁగు
క్రతు వమ్మునీంద్రుఁడే గావించెనేని, సుతుల నల్వర బహుశ్రుతుల నున్నతుల
నాతతోన్నతిఁ గాంచు నని చెప్పెఁ దెలియ, నాతోడఁ దొల్లి సనత్కుమారుండు
అటుగాన నీవింక నాఋశ్యశృంగుఁ, బటుభక్తియుక్తిమై బ్రార్థించి తెమ్ము
అని చెప్పి యాసూతుఁ డరిగిన పిదప, మనమున సంతోషమమతలు నెలఁగ
ననువరి దశరథుం డారోమపాద, జననాథువీటికిఁ జని ఋశ్యశృంగు
మునివలెఁ గని మ్రొక్కి ముదముతో ననియె, వినవయ్య మునిచంద్ర విమలమానసుఁడ
యనువంధఁ బుత్రుల నడుగుట కేను, మనమునఁ దలపోసి మమత నీకడకుఁ
గొనకొని వచ్చితిఁ గొనము నీ వనుచు, మనమునఁ గృప పుట్ట మఱి నుతిసేసి
క్రతువున కాచాద్యుఁగా వరియించి, యతులిత చతురంతయానాధ్యుఁ జేసి
వచ్చుచో దూతలవలను వీక్షించి, పుచ్చి ముందర వారిఁ బురమును నగరు
వాసపుపురితోడ వైభవం బొప్ప, కైసేయవలయును గడు వేగ మీరు
అని పల్క వారును నరిగి పోరులకు, వినిపింపఁ జేసిరి వివిధశిల్పములు
దుందుభిశంఖాది తుములనాదముల, నందంద మ్రోయించి రంత భూపతియుఁ
బురమున కేతేరఁ బురజనుల్ సేయు, పరమమంగళతతుల్ పరఁగఁ కైకొనుచు
నతనివిరోధ్యసాధ్యకు నయోధ్యకును, జతురుండై తోడ్పెచ్చి శాంతతోఁగూడ
నీరీతి నాఋశ్యశృంగుని దెచ్చి, భూరమణుం డంతిపురమున నునిచి
విత్తార్థసాధ్యాదివిధులఁ బూజించి, యతికృతార్థుండనై నని సంతసించె
నాసమయంబున నారాజసతులు, కౌసల్య మొదలుగాఁ గలవారు వేడ్క
వలువొంద తేనియానలఁ బూని చాల, నలరి సంతసమున నాశాంత కపుడు
మహితభూషణవస్త్రమాల్యాదు లిచ్చి, బహువిధంబుల వారిఁ బ్రార్థించి రంతఁ
గొంత కాలమునకుఁ గువలయజనులు, సంతోష మెఱఁగ నసంత మేతేర
నడరెడు వేడుక నాఋశ్యశృంగు, కడకు భూపతి వచ్చి కడుభక్తి మ్రొక్కి

సన్నతస్థితి నన్న సంయమిప్రవర, చెన్నొంద జన్నంబు సేయంప వలయు
 నని విన్నవించిన నొగాక యనుచు, నినకులోత్తమః జూచి యిట్లని పలికె
 వేగంబె తెప్పింపు విహితంబు లైన, యాగసంభారంబు లన్నియు నధిప
 యనవుడుఁ దగువారి నయ్యై తెఱంగు, లొనరింపుఁ డనుచు నియోగింపఁ బనిచి
 యఖిలసంభారంబు లర్థిఁ దెప్పించి, ముఖము చూచుటకు సుమంతునిఁ బంపి
 కేకయత్సానాథుఁ గీర్తిసనాథు, నా కాశిరాజు నవ్యాహతతేజ
 జనకాంగ రాజాది జననాథవరుల, ననఘచరిత్రుల నర్థిఁ దెప్పించి
 మనుజునాయకుఁడు సుమంతుతో ననియె, ననఘుల వేదవేదాంగపారగుల
 గృహమేధు లగువారి గృతంత్రభావ్య, మహితాస్థనిశ్చయమతుల భూసురులఁ
 బరఁగు సుయజ్ఞ జాబాలిఁ గశ్యపుని, సురుచిరాత్ముని వసిష్ఠుని వామదేవు
 రయమునఁ దోడ్పొని రమ్మ నీ వనినఁ, బ్రియమున నాతండు వెంపర నరిగి
 యురుభక్తి నందఱ నొగిఁ దోడ్తేరఁ, బరువడిఁ దా నర్హ్యసాద్యాదు లిచ్చి
 నిర్మలవ్రతనిత్యనిష్ఠార్థ మైన, ధర్మార్థయంతముగాఁ దగుమాటఁ బలికె
 మునులార కొడుకులు మును నాకు లేమి, మనమునఁ దలపోసి మమత రెట్టించి
 మిత్రసూక్తుల నశ్వమేధయాగంబు, పుత్రులకొఱకు నై పుత్రకామేష్టి
 సేయంగ నీటుశ్యశృంగుఁ దోడ్తెచ్చి, మీయనుగ్రహము గామించియున్నాఁడ
 ననవుడు నావసిష్ఠాదిసంయములు, జననాథుమాటకు సంతోషుఁడ
 యినకులోత్తమ లోకహిత మాచరింపఁ, దనయులఁ గోరు నీతలఁపొప్పు నింక
 నశ్వంబు విడువు మీయశ్వమేధమున, విశ్వరక్షకులైన విక్రమోజ్జ్వలులు
 నలువురుకొడుకులు నరనాథ నీకుఁ, గలిగెద రని వల్కు గడు సంతసిల్లి
 సవనయోగ్యం బైన జననాశ్వ మరసి, భువనపావనమూర్తి పూడించి నొసటఁ
 బ్రకటిత బిరుదాంకపట్టిక గట్టి, యొకయేడు దనయిచ్చ నుర్విఁ జరింప
 సమకట్టి విడిచె నశ్వంబు రక్షింప, విమతోగ్రులగు నైన్యవిభులతోఁ గూడ
 సంత పసిష్ఠాదు లనుమతిసేయ, వింతగా శిల్పకోవిదుల రావించి
 సరయువును త్తరస్థలి యాగళాల, విరచింపఁగాఁ బంచ వేదోక్తసరణి
 మఱియు నానాదేశ మనుజులభుల, వఱలువిప్రనృపాలవైశ్యశూద్రులను
 రప్పించె సంత వర్షము పూర్ణమైన, నెప్పుటి మధుమాస మేతేర నృపుఁడు
 చిరతపోనిధి ఋశ్యశృంగునమృతయు, గురుని యానతియుఁ గైకొని మంచివేళ
 స్పృహను శాంతాఋశ్యశృంగులతోడ, నిహితసంభారవర్ణితహామకుండ
 సహితమై యేకవింశతిరమ్యయాప, మహితమై శ్రోతధర్మక్రియాచార
 విహితమై మాయాప్రవీణుడై తేయ, రహితమై సకలాఘరహితమై యొప్పు.

— చశరథుఁడు యాగదీక్షవహించుట —

యాగవాటము చొచ్చి హయము వచ్చుటయు, యాగదీక్షవహించి యతిశుద్ధి నొంది
 మునుల వసిష్ఠాదిమునిజనోత్తముల, ఘనుల ఋత్విక్కులఁగా పరియింప
 సవనత్రయం బభీష్టమున నొనర్చి, ప్రవిదుల యూపాగ్రబద్ధంబు లైన

జలచరంబు లరణ్యచరములు విహగములు సురగంబులు మొదలుగానొప్పు
 పశువుల మున్నుటి బ్రథితాశ్వ మొకటి, విశేసించి క్రతుకర్త వేదలు ప్రీతి
 నేమంత్రములతోడ నేపలములు, గామించి వేలుపంగా జెప్పు శ్రుతులు
 నామంత్రములతోడ నాపలములు, కామించి వేల్చిరి కడగి ఋత్విజులు
 అనలుండు సప్తజిహ్వల బ్రజ్వరిల్లె, ననిమిషుల్ దనిసి రాహవిరాదికముల
 నాయాగదినముల నాఁగొన్నవాడు, నాయాసపడినవాఁ డరసిన లేడు
 సారమృష్టాన్నవస్త్రపటీరకనక, హీరభూషాదిసంతృప్తులే కాని
 యేక్రియలందును నెడపడకుండ, నీక్రియ హయమేధ మీఁడేటయును
 వెనుక జ్యోతిష్టోమవిశ్వజివాది, ఘనమాగతతులు సాంగమమీఱఁజేసి
 అధ్వరదక్షిణకై పూర్వదేశ, మధ్వర్యునకును బ్రహ్మకు దక్షిణంబు
 పానరంగం బశ్వమభూమి హోతకును, దనర నుత్తరము సుద్ధాతకు నిచ్చె
 నిల నయోధ్యయుఁ దక్కి నెల్ల దేశముల, నలరి యిచ్చిన ముదమంది ఋత్విజులు
 ఎప్పు డేలుదుము నీ విచ్చినదేశ, మెప్పు డనుష్ఠాన మేము సల్పుదుము
 ఏమేడ దేశంబు లేలుట లేడ, భూమికి వెలయుమ్ము భూమిశ మాకు
 ననవుడుఁ బడికొటు లగు సువర్ణములు, కనకంబు నలుమడి కలఁధౌతచయము
 గోరంగ నొకలక్షగోవుల నిచ్చె, నాఋశ్యశృంగాదు లై నఋత్విజులు
 అవి పంచుకొని ముద మందిరి ప్రీతిఁ, బ్రవిమలాధ్వరకర్తపరిచారకులకు
 నరనాయకుఁడు సువర్ణములు కొటియును, వరభూషణంబులు వలయువారలకుఁ
 గామితార్థంబులు కామించువారి, కేమి వాక్రుచ్చిన నింపార నిచ్చి
 పరగ భూసురులకు భక్తితో మ్రొక్కి, వరుస వారిచ్చు దీపనలు గైకొనుచుఁ
 బ్రకటదివ్యాంబరాభరణాదు లొసగి, యకలంకశిత్తుఁడై యవభృథంబాడి
 శ్రీమహితుఁడు ఋశ్యశృంగుచే బుత్ర, కాషేష్ఠి జేయింపఁగా నేఁగుదెంచి
 క్రమమొప్పు యాగభాగములు గైకొన్న, యమరు లారావణు నాత్మలోఁ దలఁచి
 బ్రహ్మఁ గనుంగొని ప్రణమిల్లి నిలిచి, బ్రహ్మ నీవరశక్తిఁ బంక్తికంధరుఁడు
 ప్రవిమలాచార్యుల బ్రహ్మరి వరుల, దివిజుల మునుల బాధించుచున్నాఁడు
 దారుణవరశక్తి దలఁప మాచేత, వారిజాసన వాఁడు వారింపఁబడఁడు
 సురగణంబులతోడ సుత్రాముఁ బట్టి, పరిభవించుచు నేఁచు బాహుదర్పమున
 గంధర్వయతౌదిగణముల మునుల, బంధించు సాధులఁ బట్టి బాధించు
 వాడన్నఁ గులగిరుల్ వడవడ వడఁకు, వేడిమి చూపఁగ వెఱచు భాస్కరుఁడు
 వీక్షితో నతఁ డున్నవీట నెన్నఁడును, దేకువచెడి గాలి దిరుగంగ వెఱచు
 నన్ని శాచరుగన్న నాటోప మెసఁగ, మున్నీరు కడలాత్తి మ్రోయంగ వెఱచు
 నేపునఁ గన్నప్పు డెల్ల ముష్టేఁచు, పాపాత్ముఁ డగునట్టిపంక్తికంధరుని
 సంతంబు నొందించు నాయుపాయంబు, చింతింపవలయు నీదిత్రంబులోన
 ననవుడు నాతెఱంగుతరంగమునఁ, గని బ్రహ్మయును దేవగణము నీక్షించి
 యమరులచే జాపఁ డసురులచేత, సమయఁడు గంధర్వసమితిచే జెడఁడు

రజనీచదులచేతఁ గ్రాగఁడెన్నఁడును, భుజగసంఘములచేఁ బొలియఁ డెన్నఁడును
యత్నులచే నీల్లఁ డాలంబులోనఁ, బక్షియూఢంబుచేఁ బడఁడు వానికిని
వరమిచ్చునప్పుడు వాంఛింపఁడయ్యె, నరులఁ గావున వాఁడు నరులచేఁ జచ్చు
విశదంబుగా నింక వినుఁడు హిరణ్యకశిపుఁడు లోకముల్ గారించునాఁడు
నరసింహరూపంబు నారాయణుండు, ధరియించి వాని విదారించినాఁడు
వాఁడే వీఁడై విశ్రవసునకుఁ బుట్టినాఁడు గావున నేఁడు నారాయణుండు
వీని నిర్జించు నవ్విష్ణుని నభయదానంబు మన మింకఁ దగ వేడవలయు
నని దేవతలతోడ నాబ్రహ్మ పలుక, ననువొంద నందఱు నప్పుడే కదలి
యమృతాభిక్షకేగి యచ్యుతుఁ గాంచి, విమలచిత్తులు నయి విబుధులు వేడఁ
గరములు ముకుళించి కడుభక్తి మ్రొక్కి, యరుదుగ సుర లప్పు డావిష్ణుఁ గాంచి
సన్నుతించిరి మది సంతోష మెసఁగఁ, గనకాక్షశిక్ష లోకత్రయాధ్యక్ష
వనజాలయానక్ష వసుమతీరక్ష, వనజాక్ష మాకు నెవ్వరు లేరు దిక్కు
నీవాక్కడఁడవు దక్క నిక్క మీమాట, గోవింద పరిపూర్ణగుణ చిదానంద
దేవ జగన్తయ దేవాదిదేవ, దేవనిస్తారక దివ్యావతార
శుభమూర్తి శరణంబుఁ జొచ్చిన మాకు, నభయమిచ్చితిగాదె యమృతాభిఁ దొల్లి
తలపోయ దానపదశన నీబాహు, బలవిక్రమంబులఁ బరఁగు లోకములు
భక్తవత్సల నిన్నుఁ బరికింపఁ దరమె, భక్తియోగముదక్క బయలుమాటలను
మధుసూదనుఁడ నిన్ను మదిలోన నమ్ము, నధికపుణ్యుల కెందు నాపదల్లలవె
జగదుద్భవస్థితిసంహరగతులు, దగ వినోదంబులై తనరు నీమాయ
ఆఘారభూతమై యఖిలలోకములు, మాధవ దాల్చు నీమహనీయతనువు
ఆహిరాజతల్ప నీయలరువై భవము, మహిమఁ జూడఁగ నవాఙ్మనసగోచరము
శరణాగతత్రాణ శరణు లోకేశ, శరణార్థు లగుమమ్ముఁ జనుఁ గావ నీకుఁ
గావునఁ ద్రైలోక్యకంటకుం డైన, రావణుఁ బొలియించి రక్షింపు మమ్ము
మా కొకకార్యంబు మసలక చేసి, లోకకీర్తులఁ బొందు లోకై కవినుత
నిర్మలచిత్తుండు నిశ్చలవ్రతుండు, ధర్మశీలుండు నుత్తమగుణాన్వితుండు
నగుచున్న దశరథుఁ డశ్వమేధంబు, తగఁజేసి మది శుచిత్వమున నున్నాఁడు
కాకుత్స్థవంశునికాంతలఁ దలఁప, నేకాంతలను వారి కెననేయరాదు
నరమూర్తు లొప్పంగ నాలుగంశముల, సరసిజోదర నీవు జనియింపవలయు
నరశక్తి సురల కవధ్యుండై లోకపరితాపకరుఁ డైన పంక్తికంధరుని
మునుల గంధర్వకింపురుషుల సురలఁ, బనిపడఁ జంపినపాపాత్ముఁ జంపి
సవనము లే్పియింపు సంయమివరుల, భువనము ల్రక్షింపు పుండరీకాక్ష
యని విన్నపము నేయునమరులఁ జూచి, వనదగర్జితగతి వనజాక్షుఁ డనియొ
సురలార మీరింక సుఖమున నుండుఁ, డరిగి మర్త్యమున నే నవతారమంది
యాదట బంధుమిత్రమాతృపౌత్ర, సోదరయుతు దళాసుధ్ధిని గీటడంచి
నింఁడార నేలెడ నియతితోఁ బదునొ, కొండువేలేడు లీకుంభినీతలము

నజనిచగంబున నవనీతలమున, రజనీచరేంద్రుండు రాజిల్లు గలిగె
ననుచు వరంబిచ్చి యజాని వీడ్కొలిపి, యసిమిషులను బంపి యసురారి చనియె

❧ దశరథునకు యజ్ఞపురుషుండు దివ్యపాయస మిచ్చుట ❧

అప్పుడు విమలహోమాగ్నిలోనుండి, యొప్పెడుపుణ్యాత్మః షోకదివ్యమూర్తి
హరినీలనీలాంగుఁ డరుణాంబరుండు, తరుణార్కతేజః డుదగ్రవిక్రముండు
పరంగఁ బాయసముతోఁ బసిడిపాత్రంబు, కరమున ధరియించి గ్రక్కున వెడలి
తనుఁ జూచి యద్భుతాదరమునలేచి, వినయాఘ్యుండై యున్న విభుని వీక్షించి
భూనాథ విను యజ్ఞపురుషుండ సుతుల, నే నీకు నీఁగోరి యేతెంచినాఁడ
నాదట నీపాయసాన్నంబు పుచ్చి, నీదేవులకుఁ బెట్టు నిష్ఠతో ననిన
ననురాగమునుజొంది యవనీశుఁ డతని, ననువొందఁ బూజించి యాపాయసంబు
తానందుకొనియె సుధాకలశంబు, చేనందుకొన్న శచీపతిమాడ్కి
నంతః బ్రాజాపత్యుఁ డటు మాయమౌన, నంతఃపురంబున కరిగి భూవిభుండు
రమణు లెదుర్కొని ప్రమరాద్ధిఁ దేల, నమరనిర్జితమైన యాపాయసంబు
సగము కౌసల్యకు సగములోఁ బుచ్చి, సగము సుమిత్ర కా సగములో సగము
కైకకు నిచ్చి యుత్కంఠ నాసగము, ప్రాకటంబుగ సుమిత్రకు నిచ్చె మఱియు
నప్పాయసాన్నంబు లర్థి భుజించి, యప్పుడు గర్భిణు లైరి వా రెలమి
తగిలి వారలఁజూచి దశరథేశ్వరుండు, మిగుల నానందించి మెఱసెఁ జూడఱకు
మొగి బుశ్యశృంగాదిమునుల భూపతులఁ, దగునర్చనము లిచ్చి తగనీడుకొలిపి
పరమానురాగుండై పడఁతులు దాను, ధరణీశుఁ డయ్యయోధ్యకు నేఁగుదెంచెఁ
దమయాగభాగము ల్దగిలి కైకొన్న, యమరులు దమలోక మరిగెడుచోట
నాకంజగర్భుఁ డింద్రాదులఁ జూచి, లోకరక్షణకళాలోలుండై శౌరి
ధారణిపై నవతారంబునేయ, మీరును దోడ్పడ మేకొనవలయు
నటుగాన లోకహితార్థవ ర్తనులఁ, బటుపరాక్రమరూపబలపయోనిధుల
బలగర్వముల విష్ణుఁ బ్రతిపాల్పఁజాలు, బలియుర వానరపతులఁ బెక్కండ్రఁ
గిన్నరగంధర్వభేవరయత్న, పన్న గామరసిద్ధభామలయందుఁ
బుట్టింపుఁ డేమున్ను పుట్టించినాఁడ, నెట్టన బలపయోనిధి జాంబవంతు
నది యెట్టి దనిన నేనావ్రలించుటయు, నుదయించె జిరతరాయవృంతుఁ డతఁడు
అని బ్రహ్మ తమతోడ నానతిచ్చుటయు, విని సంతసిల్లి యావేల్పులందఱును
అనిమిషపతి వాలి ననలుండు నీలు, నినుండు సుగ్రీవు సురేజ్యుండు తారు
సింధువల్లభుండు సుషేణు గుహ్యకుండు, గంధమాదను విశ్వకర్తయు నలుని
దివిజవైద్యయుగంబు ద్వివిదమైందులను, దివిరి పర్వన్యాధిదేవత శరభుఁ
గరువలి హనుమంతుఁ గడఁగి పుట్టింప, ధరణి బుట్టించిరి తక్కినసురులు
తమతమసత్త్వము ల్దగఁ బుచ్చి వేర్చి, యమితశౌర్యుల వానరాధీశవరుల
నావాసరులు జగదాప్తవ ర్తనులు, దావాగ్నితుల్యు లుదగ్రవిక్రములు

పర్వతాకారులై భాసిల్లువారు, పర్వతయోధులై పరఁగెడువారు
భీమసాహసికులై పెంపారువారు, కామరూపంబులఁ గర మొప్పువారు
దఱిమి యబ్బులనైన దాఁటెడువారు, ²పెటికి కొండలనైన భేదించువారు
నఖదంష్ట్ర హేతుల నలఁ గ్రాలువారు, నఖిలలోకోత్తరులై యొప్పువారు
ధారణి నైన విదారించువారు, నై రూఢి కెక్కియు నరుదుగ వారు
కొండలు సుగ్రీవుఁ గొండలు వాలిఁ, గొండలు హనుమంతుఁ గొండలు నీలుఁ
గొండలు సలమైందకుముదులఁ గొలిచి; యెందు నభేద్యులై యేపు దీపించి
మలయదద్దురగంధమాదనవింధ్యములు మొదలగు శైలములఁ గాననముల
³బహుజలనదనదీప్రాంతదేశముల, విహరించుచుండిరి వేడ్కతో నంత
మహానీయపాయసమహిమచే జేసి, యహిమాంశుకులపత్నులందు గర్భంబు
లలవడ నాథానమైనది మొదలు, కలిమిఁ గైకొనఁ జేదకొను లెంతయును
నమ్మతాన్నరుచిలోన నడఁగక వెలికి, గమనించె నన దేహకళ వెల్లవాతె
రావణుసామ్రాజ్యరమ ముక్కునల్పు, గావించుటకు సూచకము లివి యనఁగ
ననఁత్యతాదోష మంతయు వెడల, మొనసె నాదగఁ జనుముక్కుల నల్పు
చెక్కులుపలుచఁగాఁ జిట్టుముల్బలినె, నిక్కెనాభులువళి త్నైలులకుఁబాసఁ
దలచూపె గోర్కు లంతటఁ గ్రమంబునను, నెలలు తొవ్విదియును నిండినపిదప
వర్జితమధుమాస వరశుక్లపక్ష, పూర్ణయా నవమిని బుధవాసరమున

— శ్రీ రామావతారము —

మహిఁ బునర్వసుతార మథ్యాహ్న వేళ, గ్రహపంచకము నుదగ్రస్థితిఁ దనరఁ
దొలఁగక గురుండు చంద్రుఁడుఁ గూడియుండ, లలితకర్మాకటలగ్నంబునందు
సర్వలోకాధారు జగదేశవీరు, శర్వాదిదేవతాసంస్తూయమాను
దివ్యలక్షణకళాదేదీప్యమాను, నవ్యయు నసమాను నార్తార్తిహరణు
భవ్యుఁ జిత్తానందుఁ బరమకల్యాణు, దివ్యులరక్షించు దీనార్తిహరణు
గుణగణాలంకారు గురుకీర్తిహారు, ఫణిరాజశయను శ్రీపతి హృషీకేశు
నాకమలోదరునర్థాంశమునను, గాకుత్స్థకులు రాముఁ గనియెఁ గౌసల్య
యదితి యింద్రుని గన్నయనువునఁ దూర్పునుదతి చంద్రునిఁగన్న చొప్పున నంత
భూలోకవిదితమై పుష్యనక్షత్ర, లాలితం బగు మీనలగ్నంబునందుఁ
గమలాప్తసమక్షజుఁ గమలాప్తవంశుఁ, గమలాప్తభరతుని గనియెఁ గైకేయి
ప్రణుతింపఁ దగునట్టి ఫణితారకమున, గణతకర్మటకలగ్నంబునఁ గవలఁ
దరళలోచన సుమిత్రాదేవి మిత్ర, చరితుల లక్ష్మణు శత్రుఘ్నుఁ గనియె
దివి మ్రోసె నప్పుడు దేవదుందుభులు, దివి నాడి రప్పుడు దేవకామినులు
సోదిరి బువ్వలవాన సోనలై కురిసె, బరితోష మందిరి బ్రహ్మాదిసురలు
కలయ నయోధ్యలోఁ గలవార లెల్ల, వెలసి రుత్సనముల వీరు వారనక

1 పర్వతాకారులై పరఁగెడువారు. 2 మొఱిమి కొండల నైన మీటెడువారు. 3 బహు
జలనిధినదీప్రాంతదేశముల.

అప్పుడు దశరథుఁ డనఘు వసీష్ఠు, రష్మించి జాతకర్తములు నేయించి
 పుత్రోత్సవంబును బొరియించె దివిజ, నేత్రోత్సవంబుగా నిఖిలపౌరులకుఁ
 బురుడు దీరినయంతఁ బుణ్యాహవేశ, వరుస నానుతులకు వంశోన్నతులకు
 నామకరణములు నలుపుర కిప్పు, డేమఱి కీపు నేయింపు వసీష్ఠ
 యనవుడు నౌగాక యని తనగుదిని, గనుఁగొని పలికెను గౌసల్యసుతుని
 రముక్తి డ యని థాతు రమ్యార్థ మురు, రమయతి యననొప్పు రామనామంబు
 కై కేయితనయుండు ఘనబలాన్నితుఁడు, సుకుమారతనుఁడు సుక్లోకుండు గాన
 భరతనామంబునఁ బరఁగు సుమిత్ర, కిరవైననుతులకు నింపె సొంపెసఁగ
 లక్షణగుణులు సంలక్షించి చూడ, లక్షణశత్రుఘ్ను లనునామ మొదవుఁ
 గాన వీరలు మహాఘనపుణ్యమతులు, ఈనలుపురకును నివి నామము లన
 లక్షీసమన్నితులకు రామభరత, లక్షణశత్రుఘ్నులలితాఖ్య లెసఁగ
 నొగి నామకరణంబు లొప్పు గావించి, తగ నర్థకోటులు దానంబు లిచ్చె
 వారలు తల్లులు వరుస దాదులును, బోరామిఁ దము నర్థి బోషింపఁ బెరిగి
 కల్లరినగవులఁ గన్నులు దెఱచి, యల్లనల్లనఁ దప్పు టడుగులు వెట్టి
 మల్లడిగొను డొంతుమాటలు నేర్చి, యెల్లవారికిఁ జాల నింపు లొనర్చి
 కొద్దిగా ముత్యైంపుఁగొనబు వజ్రాల, మద్దికాయలదాలు మలయఁ జెక్కిళ్లఁ
 బ్రాకటంబుగ భాలబాలేందుకళల, శ్రీక రాకృతి రావిరేక లల్లాడఁ
 బొగడొందు మగరాల పులిగోళ్ల మేలి, జిగి డెందములయందుఁ జిందులు ద్రొక్క
 నెడనెడఁ బలుపచ్చ లేయడ్డిగులగఁ, గడునొప్పు మొలనూళ్ల గంటలు మెఱయ
 మువ్వ లంచెలు పదంబుల రొదలేయ, నవ్వలాటల బాల్యనటన లేర్పడఁగ
 విద్దెలు నెఱపుచు విభునిముఁదఱు, ముద్దులుగులుకుచు మోహనాకృతుల
 నంత నానలుపురు నభివృద్ధిబొంది, సంతతపుణ్యులై సమచిత్తు లగుచుఁ
 డమలోనఁ గనకూడి దశరథాత్మజులు, రషణీయమూర్తులు రామలక్షణులు
 భరతశత్రుఘ్నులు పాయక పుణ్య, నిరతులై చొలోపనీతులై యంత
 మాయావినోదము ల్పరగి యాడుచును, నాయెడ రఘురాముఁ డాపులుఁ దాను
 నింఁదారుప్రేమతో నెట్టెలుగట్టి, చెండును దండంబు చెలువొప్పు బట్టి
 తరమిడి యాడెడుతఱిని గైకేయి, వరపు. డామంథర వడి నేఁగుచెంచి
 చిట్టంటుచేతలఁ జెండు దట్టుటయు, కట్టల్క రాముఁ డాకాష్ఠంబుచేత
 నడచిన నొక్క కా లప్పుడే విఱిగె, దడయక యందందఁ దమకించి రాము
 నడరెడువేడ్కతో నాడంగఁ జూచి, లేడయక రామువైఁ దగఁ గ్రౌర్య ముంచి
 విరిగినకాలితో వెసఁ గైక నగరి, కరిగి తద్వృత్తాంత మంతయుఁ దెలుపఁ
 దరమిడి కైకేయి దశరథాధిపున, కెఱిగింప నంతయు నెఱిగి భూవిభుఁడు
 అలవసీష్ఠుని నయోధ్యకును రావించి, వలగొని మ్రొక్కి యోవరమునిచంద్ర
 వీరికి వేదాదివిద్య లన్నియును, నేరుపుఁ డనుచు నానృపుఁ డప్పగింప
 ననఘుఁ డమ్మునినాథుఁ డట్లకావించె, జననాథుతనయు లాసంయమికరుణఁ

గరిహయారోహణక్రమము లెఱింగి, వరరథారోహణవైఖరు లైలిసి
యఖల వేదంబులు నఖలశాస్త్రములు, నఖలశస్త్రాస్త్రవిద్యలు నేర్పి రంత
వారిలో రాముఁ డవార్యశౌర్యమున, సారవివేకాదిసద్గుణావళిలఁ
దేజరిల్లుచు విష్ణుదేవుండు గాన, రాజిలై నాదశరభుండును నంతఁ
గొడుకులపెండ్లిండ్లు కొమరొప్పుఁ జేయ, నడరి చింతింప విశ్వామిత్రుఁ డట్టె
వచ్చి నిల్పుటయు దౌవారికు లైలిసి, వచ్చి యాదశరభవరునర్థిఁ జూచి
యవధారు దేవ విశ్వామిత్ర మాని, తివిరి వాకిట నేఁగుదెంచియున్నాఁడు
అనపుడు దశరథుం డాపులతోడ, మునిససిష్ఠుఁడూఁ దాను ముదముతో నపుడు
పరమేష్ఠి కెదురేఁగుపాకశాసనుని, కరణ నెడురొక్కని ఘనశక్తి నెఱిగి
యమ్మునిఁ గొనిపోయి యర్ఘ్యపాద్యముల, నెమ్మి బూజించిన నృపుఁజూచి యతఁడు
కుశలమే ప్రజలకుఁ గుశలమే నీకుఁ, గుశలమే నీముద్దుకొడుకుఁగుఱ్ఱులకు
విశదవ్రతాచారవినుత వసిష్ఠ, కుశలమే మునులార కుశలమే యనిన
నేమిటఁ గొఱతలే దేము ధన్యులము, నామందిరము పావనమ్ము చెన్నొండ
భావితమూర్తి యోవరమమునీంద్ర, నీవు విచ్చేసితి నేఁడు మాకడకుఁ
గాన లోకములఁ బ్రఖ్యాతుఁడ నైతి, మానవాధిపులలో మాన్యుండ నైతి
వచ్చినకార్యంబు వలనొప్పుఁ జెప్పు, డిచ్చమై జేసెద నేకార్య మైన
ననిన విశ్వామిత్రుఁ డారాజుఁ జూచి, జననాథ దశరాత్ర సవమును దొడరి
కోరి యే జేయుచోఁ గ్రూరరాక్షసులు, దారుణాకారు లిద్దఱు వచ్చి వచ్చి
మాయాగళాలలో మాంసరక్తములు, పాయక గురియుచుఁ బ్రబలవిఘ్నములు
నేయుచు నున్నారు ఊతిపాల మాకు, నాయాగమధ్యంబునం దల్ల రాదు
అటుగాన నీపుత్రు నభిరామురాముఁ, బటునత్త్వం గ్రతువొప్పు బాలించుకొఱకుఁ
గొనిపోవ వచ్చితిఁ గ్రూరులు దనుజు, లనిఁ జావ రొరులచే నతనిచేఁ గాని
యితనిమహత్త్వ మే నెఱుఁగుదు బ్రహ్మ, సుతుడైన యీవసిష్ఠుండును నెఱుఁగు
అనఘరాముండు బాలుఁ డనుబుద్ధి మాను, మనఘ నీపుత్రుకుం డనులోభ ముడుగు
క్రతుకర్త క్రతుమూర్తి క్రతుభాగభోక్త, యతఁడు లోకారాధ్యుఁడతనిబుత్తైంపు

— ౯౯ కాకుండు యజ్ఞరక్షణార్థమై దశరథునితో రాముని బంపుమనుట —

మతులశస్త్రాస్త్రంబు లతని కేసిత్తు, నతనిచేఁ గ్రతురక్ష యగు మాకు ననుడు
దెలుకురి మూర్ఖిల్లి పెద్దప్రాద్దునకుఁ, దెలిసి వెల్వెలఁబాటి దీనుడై మిగులఁ
గలగి కంపించి గద్దదకింతుఁ డగుచు, బలకె విశ్వామిత్రుఁ బ్రార్థించి నృపుఁడు
రాముండు బాలుండు రాముండు నిసుపు, రాముఁ డెఱుంగఁడు రణకళాకేళిఁ
బదియును నై దేండ్లప్రాయంబువాఁడు, కదలేడి చిప్పకూకటిగలవాడు
పరికించి తనయందుఁ బగవారియందు, నురుబలాబలగతు లూహింపలేడు
ఇటువంటిపసిబిడ్డ నేల వేడితిరి, కటకటా ఘనదయాకలితుండ వయ్యు
బహువిద్యశస్త్రాస్త్రపతులు- రాక్షసులు, మహితమాయోపాయశుతులు రాక్షసులు
నిపుణసంగరకళానిధులు రాక్షసులు, విఫుల బాహుతోపవిధులు రాక్షసులు

వారితోఁ బోర నెవ్వఁడు రాముఁ డనఁగ, వా రేడ యితఁడేడ వరమునిచంద్ర
 యటువదివేలేడు లవనిఁ బాలించి, తఱిదప్పి ముదిసి యీతనిఁ గంటి నేను
 ఇతనిఁ బుత్రుఁడుట కేఁ జాలనయ్య, క్రతురక్షకై విచారము లేల మీకు
 నేను నేనలఁ గూడి యీప్రాద్ధ కదలి, పూని వచ్చెద నిదె పొండు మీవెనుక
 మునినాథ మీయాగమున విఘ్నకర్త, లను రాక్షసులశక్తు లవియెంత గలవు
 వా రెవ్వరెవ్వరు వారివేరేమి, యీరాఘవుఁడు వారి నెబ్బంగి గెలుచు
 ననిన విశ్వామిత్రుఁడనియె భూపతికి, మనువుల స్త్రీబ్రహ్మమనుమండు ఖటఁడు
 అవిశ్రవసుకొడు కఖిలకంటకుఁడు, రావణుఁ డుగ్రసంరంభుఁడై పనుప
 బలసి మారీచసుబాహులన్వారు, నలరేఁగి యాగవిఘ్నములు నేయుదురు
 రాముఁడొక్కఁడు దక్క. రణభూమి వారి, నేమిచందంబున నెమర లే రొరులు
 అని పల్క నమక యధిపతి మఱియు, మునినాథుతోఁ బల్కె మోమోట లేక
 బ్రహ్మనాలవవాఁడు పరమసాహసుఁడు, బ్రహ్మచే వరములు వడసినవాఁడు
 అట్టిరావణుచేత నటు పంపు వడసి, నట్టివారల గెల్వ నతఁ డేమి చాలు
 వారిలా వెలుగక వచ్చెద ననుచు, మీరి పల్కితి నింక మెల్లనఁ జనుఁడు
 ననవుడు రోషతామ్రాక్షుఁడై చూచి, కనలుచుఁ గటము లుల్కటములై యదర
 నొడలెల్లఁ గంపింప నురుగతిఁ బల్కె, నడరి విశ్వామిత్రుఁ డారాజుఁ జూచి
 కాకుత్స్థకులజలగతి విచారింప, కీకప్తదుర్భాష లేల భాసింప
 నేను వచ్చినపని యెఱింగింపు మంటి, పూని చేసెద నంటి బొంకెద విపుడు
 క్రతురక్షకై రాముఁ గడఁగి వేడుటయు, ధృతిమాలి యీనని తెగి పల్కె దీవు
 సూన్యతేతర నిన్నుఁ జూడఁగా రాదు, గానఁ బోయెదనంచుఁ గడఁగి పల్కుటయు
 జలనిధులింకె భూచక్రంబు గ్రుంగె, గలఁగె లోకములు దిగ్గజములు మ్రొగ్గె
 దివిజలు వెఱచిరి దిశలు గీడ్పడియె, నవశంబులుగఁ జొచ్చె నఖిలభూతములు
 అప్పుడు మాని కోపాటోపవృత్తి, తప్పక భావించి దశరథుఁ జూచి
 యావసింఘుఁడు పల్కె నర్కవంశజులు, భూవలయంబున బొంక రెన్నఁడును
 మిన్నందు నీకీర్తి మీవారికీర్తు, లన్నియుఁ జెడుఁ గల్గలాడితివేని
 యిచ్చెద నని పల్కి యీకున్నఁ బొలియు, నచ్చుగాఁ జేసిన యఖిలధర్మములు
 దశరథాధీశుఁడు ధర్మాత్ముఁ డనఁగ, విశదకీర్తుల నీవు వినఁ బ్రసిద్ధుఁడవు
 పుడమిలో నననీశ భవనరక్షణము, గడవంగ ధర్మముల్ గలవె రాజులకుఁ
 గాన రాముని నిచ్చి గాంధీసందనుని, మానసీయునిఁ బంపు మానవాధీశ
 ఘనబలోన్మతులు రాక్షసు లీకుమారు, డనికి దత్తుండు గాఁ డనుచు నీకొడుకు
 శైశవంబున కింత శంకింపనేల, కౌశికుఁ డుండంగఁ గలుగునే భయము
 అధిప విశ్వామిత్రుఁ డత్యుగ్రతపము, లధికసామర్థ్యంబు లలిపిచిత్రములు
 భూనాథ యిచ్చుహాపుణ్యుండు దేవ, దానవగంధర్వదైత్యులకంటె
 నెటుఁగు దివ్యాస్త్రంబు క్షిప్తుహాహూఁ, డెటుఁగనివిషయంబు లెందును లేవు
 జనలోకనాయక జయము సుప్రభయ, ననఁగ దత్తునికూతు లాజయవలన

—ॐ కాశికునితోడ రామలక్ష్మణులఁ బంపుట ॐ—

అని వసిష్ఠుడు పల్క నాత్తలో నన్ని, జననాథుడు దారామచంద్రునిఁ బిలిచి బాలభావము చూచి బాష్పము ల్పించి, యాలింగనము నేసి యర్థి దీవించి చిప్పకూడటి దువ్వి చెక్కిలి పుడికి, తప్పక యొక్కింతతడవు చింతించి పుణ్యాహవాచనపూర్వంబు గాఁగఁ, బుణ్యవ్రతంబులు పుణ్యహోమములు గ్రహపూజవలు నేసి కమనీయవస్త్ర, మహితభూషణములు మనసార నిచ్చి యొగిఁ దానుఁ గౌసల్యయును వసిష్ఠుండు, తగిన దీవన లిచ్చి దశరథేశ్వరుండు పుణ్యలగ్నంబునఁ బుత్రరత్నంబుఁ, బుణ్యాత్మఁ డగు గాధిపుత్రున కిచ్చి నెమ్మియుఁ దెగువయు నెఱిఁ బరిగొనఁగ, నమ్మునిఁ గొలిచి పొమ్మని వీడుకొలిపె నప్పుడు లక్ష్మణుం డారాముఁ గొలిచి, తప్పక భక్తితోఁ దానును జనియెఁ బొదివి పువ్వలవాన పొరిఁబొరిఁ గురినె, వదలక యచుకూలవాయువు వీడ్చె వరఘోషమంగళవాద్యము ల్తోనె, సుర లాకసంబునఁ జూచిరి ప్రీతి నారాఘవుం డప్పు డరుగుచిత్రముల, నారిమ్రోతల మహోన్నతశస్త్రములను మహితతూణిరముల్ మండలాగ్రముల, సహజంబుగాఁ బూని సంప్రీతితోడ నక్షీణతూణిగో థాంగులిత్రాణ, కక్షలంబకృపాణకలితులై దివ్య శరచాపహస్తులై సంయమిపిలుడఁ, గరము సంప్రీతిమై గడలి రాఘవులు ఆవనజావుని నర్థితోఁ గొలిచి, పోవు నశ్విను లనఁ బోవుచో వేడ్క నురుపుణ్యమతు లర్థయోజనం బరిగి, సరయువుడగ్గర శ్రమముఁ బొందుటయు రామసౌమిత్రిల రమ్మని యపుడు, తా మున్ను దారుణతపముచేఁ గొన్న గనకగర్భనిపుత్రికల సర్వమంత్ర, జననుల సర్వదా సౌఖ్యదాయునుల బల యతిబల యనఁ బరగుమంత్రముల, నెలమిమై వారల కిచ్చెఁ గౌశికుండు ఆరామలక్ష్మణు లామంత్రశక్తి, నారూఢరవితేజులై బడలికయు నాఁకలి నీరువ ట్టాదిగా రుజలు, పోఁకక బలవృద్ధి శోభిల్లి రంత సరయూనదీతటస్థలి నాటిరాత్రి, దరుణకోమలదర్శితల్పంబులందుఁ గౌశికుచేఁ బుణ్యకథలొప్ప వినుచు, దాశరథులు ప్రమోదమున నిద్రింప నాగాధితనయుండు నాప్రభాతమున, వేగంబె మేల్కని వేడ్క చిత్తమునఁ

దనరంగ నటఁ దృణతల్పంబులందుఁ, గనుమోడ్చియున్న రాఘవుల నీక్షించి
 అరుణోదయంబయ్యె నవఘాత్తులార, నిరుపమపూర్వాహ్లానిత్యకృత్యములు
 వలయు నేమంబులు వరుసఁ గావింప, వలయుట మేల్కన వలయు మీ రనినఁ
 దెలిసి సంధ్యావిధుల్ దీర్చి కౌశికుని, కలరుచిత్తములతో నతిభక్తి మ్రొక్కి
 తరణివంశోత్తము ధ్వానర్థి జనుచు, సరయును రాపగాసంగమంబునను
 బహుసహస్రాబ్దము ల్పాయనినియతి, బహుతపంబులు నేయుపరమసంయములఁ
 గనుగొని సంతోషకలితుడై గాధితనముతోఁ బలికె నాదశరథాత్మజుడ
 ఎవ్వరియాశ్రమం బిది సంయమింద్ర, ఎవ్వ రుండుదురయ్య యాతపోభూమి
 ననవుడు రామ యనంగాశ్రమమున, వినఁబడు నిది లోకవిఖ్యాత మగుచు
 నీయాశ్రమంబున నెలమితోఁ దపము, నేయుచు లీలమై శీవుఁ డున్నఁ జూచి
 కందర్పుఁ డతిదర్పగర్వితుం డగుచు, నిందుశేఖరుమీఁద నేయంగఁ జూచి
 యడరి యాదేవులాలాక్షానలమునఁ, జెడుట ననంగాఖ్యఁ జెందె లోకముల
 నంగసంగతిఁ దదీయాశ్రమభూమి, యంగదేశం బయ్యె నంతసుండియును
 అరుదారఁ దపము లీయాశ్రమ భూమిఁ, జరిపించుపుణ్యులు చరితార్థు లెందు
 ననుచు విశ్వామిత్రుఁ డత్రైలుగెల్ల, వినిపించి యారఘునీరులుఁ దాను
 నిలిచి నాఁ డావాహినీసంగమమున, విలసితన్నానాచివిధు లనుష్ఠించి
 యానందమందఁ దదాశ్రమవాసు, లై నమునీశ్వరు లాత్మలో నెఱిగి
 రమణీయమూర్తుల రామలక్ష్మణుల, నమితతపోధనుఁ డైన కౌశికునిఁ
 గొనిపోయి వేడ్కలు గొనలొత్త నపుడు, వినుతార్ఘ్యపాద్యాదివిధులఁ బూజించి
 పుణ్యకథాగోష్ఠిఁ బొదల నారాత్రిపుణ్యరాత్రముఁజేసి పుణ్యసంయములు
 మఱునాఁడు నిత్యకర్తంబు లయ్యెట, దెఱఁగొప్ప నందఱుఁ దీర్చినమీఁద
 నీనావికుడు నేర్పు నియ్యెఱు గడప, భానువంశజులకుఁ బదిల మీనాన
 యనుచు విశ్వామిత్రుఁ డలరంగఁ బలుక, విని రామలక్ష్మణు ల్వైరవొప్ప నపుడు
 వారికిఁ బ్రణమిల్లి వారు ద మ్ముచుప, నాముషితోఁ గూడ నానాన యొక్కి
 సరయువు దాఁటుచో సరయువునడుమ, గరము విస్తయమంది కరములు మొగిచి
 యివి మహాధ్వనులు పెల్లెనఁగుచున్నవియు, దివినుబ్బి యిదియేమి తెలుపవే యనుడుఁ
 గరమొప్పు మీఱుచుఁ గైలాసశిఖరి, సరయువు మానససరసి జన్మించి
 పొంగారు సాకేతపురిచుట్టుఁ గవిసి, గంగలోఁ గూడెడు కరడులమ్రోత
 యని ముని చెప్పిన నర్థితోఁ మ్రొక్కి, యనఘు లన్నదిదాఁటి యరుగుచో నెమర
 కరులు సూకరములు కాసరంబులును, హరిణముల్ శరభంబు లజగరంబులును ఁడు
 బులులు భల్లూకము ల్పొగలుసింగములుఁ, గలమహాటవిఁ జొచ్చిఘనుడు రాఘవు
 ఖదిరతిండుకపూగఖర్జురనింబ, బదరీవటస్థుఁ డాటలీతరులు
 బహుళకంటకలతాపరివృతవృక్ష, సహితంబు నిర్మానుషంబునునై న
 నివ్వనభూమి మునీశ్వర పూర్వ, మెవ్వరియాశ్రమం బెఱిగింపు మనుచు
 నడుగ విశ్వామిత్రుఁ డంతయుఁ జెప్పఁ, దొడఁగి యారామునితో నిట్లు లనియె.

నలుక నిందుండు వృత్రాసురుఁ జంపి, మలకలుషప్రాప్తి మలిసాంగుఁడైన
సురలును మునులును సుత్రము నిటకు, దురితముక్తునిఁజేయఁ దోడ్పొని వచ్చి
పుణ్యోదకంబులఁ బుణ్యమాత్రములఁ, బుణ్యాభిషేకము ల్పొలుపారఁ జేయ
నామలకలుషంబు లనునవి రెండు, భూముల నిడ శుద్ధిఁబొంది వాసవుఁడు
మలయుక్తమైనది మలదంబు కలుష, కలితమైనది యొప్పుగాఁ గరూశంబు
ననియుఁ బాపఘ్నంబు లనియుఁ జే రొసఁగి, జనపదంబునఁ దొల్లి జంభారి దనకు
నలవృత్తువధపాప మందఁ దీటుటయు, వినుతింప ధనధాన్యవిభవము ల్పొదలఁ
బొలుపార వరము లాపురముల కిచ్చి, వెలయించె నికనొండు విను రఘురామ

— విశ్వామిత్రుఁడు రామునకుఁ దాటకజననము చెలుపుట —

ధరణిఁ దాటక యనుదానపురాలు, కరులు వెయ్యింటికీఁ గలలావు గలిగి
పొలుపేది నీరెండుపురములు సొచ్చి, యలవుమై బాధించు నచుడు రాఘవుఁడు
ఎవ్వరు లా విచ్చి రీయింతి కింత, యెవ్వరి కిది పుత్రి యీదుష్టబుద్ధి
యీపురంబులు రెండు నేల కాటించు, నీపాపకర్మరా లెఱిగింపు మనుడు
నవని సుకేతుఁ డ౯ యత్నుండు తొల్లి, తవిలి పద్మజునకుఁ దపమాచరించి
యడరెడునిష్ఠమై నతని మెప్పించి, కొడుకు వేడుటయును గొడుకు నీ కీను
వెలసినగజముల వేయింటిలావు, గలకూతు నిచ్చితిఁ గనుము పొమ్మనిన
నావరంబున దాని నాతండు గాంచి, భావించి సుందునిభార్యగాఁ జేసె
నతఁ డవ్యధూతియం దతిఘోరసత్త్వనతుల మారీచసుబాహు లన్వారిఁ
బడసి లోకాంతరప్రాప్తుఁ డ౯ టయును, గొడుకులు దానును గూడి గర్వమున
నాయింతి మఱి యగస్త్యశ్రమంబునకుఁ, బోయి మానుల సారఁ బొదలి కాటించఁ
గలశజుఁ డాపాపకర్మలఁ జూచి, యలిగి రాక్షసులు గండని శాప మిచ్చె
నదియాదిగా రాక్షసాకృతులూని, యదయత మానవాహారముల్ గొనుచు
దానిందు వసియించి ధరణిఁ గాటించు, దీనిఁ జంపఁగలేరు తెగువ నెవ్వరును
నీ వొక్కఁడవు దక్క నీచేతఁ గాని, చావ దాఁడుది యని చంపరా దనకు
మొనసి గోబ్రాహ్మణహితమైనఁ జాలుఁ, జనుఁ జంపఁ గామినీజనుల రాజులకుఁ
దొల్లి ధారణియెల్లఁ ద్రుంపఁ జింతించు, ప్రల్లదురాలైనఁ బర్జనుఁ డలిగి
సంపన్నమతి విరోచనుకూతుఁబట్టి, చంపఁడె యది ప్రశస్తముగాదె యెందు
నెఱయలోకంబు లనిద్రముల్ గాఁగఁ, జెఱుపఁ జిత్తంబునఁ జింతించుటయును
నలుక దృఢవ్రత యగు భృగువత్ని, జలమొప్ప విష్ణుండు చంపఁడే తొల్లి
యదిగాన లోకహితార్థమై సతులఁ, బొదివి చంపుటయును బుణ్యంబు లనఘ
యనిన విశ్వామిత్రునతులవాక్యములు, తనతండ్రిషనువును దలచి రాఘవుఁడు
హాటకగర్భాభుఁ డగుమానిమాటఁ, దాటక తాటక దండింతు ననుచు
ఘనధనుర్హిషముల్ గగనంబు నిండ, నినుచుటయును మండి నిండఁ గోపించి
కర్ణకఠోరమా కార్డుకధ్వనికి, ఘూర్ణితారుణనేత్ర కుటిలాస్య యగుచు
రెండుహస్తము లెత్తి ఐక్కలతోడి, కొండ రివ్వన వచ్చుకొమరు దీపింప

విదితాట్టహాసంబు వెలిదంష్ట్రుచుల, వెనఁజల్ల దివియొల్ల పెసఁ బెల్లగిల్లఁ
జరణఘట్టచములఁ జటులసత్త్వంబు, ధరణికిఁ దెలుపుచుఁ దనిలి యేతెంచు
తాటకఁ గనుఁగొని దశరథరాముఁ, డాటోప ముప్పొంగ ననియెఁ దమ్మునికిఁ
జూచితే లక్ష్మణ చూచితే దీని, నేచంద మేయంద మేయుగదృష్టి
దీనిఁ జూచిన గుండె దిగు లేరికైన, మానునే యటు గాన మర్దింతు దీని
ననుచుండ గర్జన నాకసం బగలఁ, జనుదెంచి పదధూళి సకలంబుఁ గప్ప
నలిమిఁజీ ఘోరదానవురాలు తాలు, కలగొనఁ గురియ రాఘవుఁడు గోపించి
యనుపమాస్త్రంబున నమ్మహాశిలలు, దునుమాడి దానిచేతులఁ ద్రుంచివై చె
నప్పుడు లక్ష్మణుం డనురేశుఁచెలియ, కప్పాటుగావించు నని యన్నకరణి
ముక్కును జెవులును మొదలంటఁగోనె, నక్కామదూషిణి యక్కజం బొదవ
మాయలు ధరియించి మఱియుఁ బెక్కమ్ము, లాయంతి గురియ విశ్వామిత్రుఁ డనియె
ననఘ సంధ్యాకాల మగుచునున్నదియు, దనుజుల నెందు సంధ్యల గెల్వరాదు
నీవింకఁ గృపమాని నెలకొని దీని, నీవిశ్వహితముగా నిటఁ జంపు మనుడు
గాధేయమునిమాట గడపక శబ్ద, వేదిబాణముల నవ్వెడమాయ లడఁచి
పెడపెడనార్పుచుఁ బిడుగుచందమున, నడతెంచుచున్న దానవి నిరీక్షించె
మహితాస్త్ర మొకటి చన్తన నాటనేయ, బహురక్తధారలు పర్వ నావనిత
అసురశిక్షారంభమం దది రాముఁ, డొసఁగెనో శరముల కుపహార మనఁగఁ
బ్రశయమారుతమునఁ బగిలి సంధ్యాభ్ర, మిఁక గూలుతెఱఁగున నిలఁకూలఁ దూలి
యప్పు డానందించె నఖిలభూతములు, నప్పు డానందించి రమరులు మునులు
ఆరాము దీవించి యాలింగనంబు, గారవంబునఁ జేసెఁ గౌశికుఁ డంత
దేవగంధర్వాది దివిజులు గొలువ, దేవేంద్రుఁ డచటి కీతెంచి శ్రీరామ
దేవునిఁ గాంచి ప్రార్థించి పూజించి, దేవవిధేయు గాధేయు నీక్షించి
మమ్ము రక్షింప నిష్ఠాహిఁ బుట్టినట్టి, యిష్టహామహునకు నిష్ఠు భృశాశ్వ
సంతాన మైన యస్త్రములు శస్త్రములు, సంతయు నని చెప్పి యరిగిన దివికి
నినుఁ డంతఁ గ్రుంకె నయ్యెడను నాఁడుండి, ముని మఱునాఁడు రామునిఁ బ్రేమఁజేరి

— శ్రీరాములకు భృశాశ్వసంతానము లైనయస్త్రశస్త్రముల నిచ్చుట —

రామ నీవిక్రమరణకేళి చూచి, యేము మెచ్చితిమి నీ కిచ్చెద మింక
నమరోరగాసురయక్షయుద్ధముల, సమధిక మగు నస్త్రశస్త్రంబు లనుచుఁ
దనుశుద్ధితోడ సుస్థలిని గూర్చుండి, మునిపతి రాముఁ బ్రాజ్ఞుఁనిఁ గావించి
యమలమనస్కుడై యఖిలంబుఁ దలఁచి, క్రమమున దండచక్రంబును ధర్మ
చక్రంబు మఱి కాలచక్రంబు విష్ణుచక్రంబు శక్రవజ్రంబును ననీయుఁ
బాళిపాళము ధర్మపాళంబు కాలపాళంబు నీశానుభయదశరాలంబు
నొగి శక్తియుగ్గంబు నుగ్రమై మిగుల, నెగడు నుష్ణానుష్ణనిర్మితాశసులు
కంకాలమును ఘోరకరవాల ముసల, కంకణాఖ్యంబులుఁ గ్రౌంచబాణాది
శస్త్రంబు లొగినిచ్చి సమృద్ధం బడర, నస్త్రంబు లొగ్నేయ మన నొప్పనదియు

బ్రాహ్మంబు తేజశ్చ ప్రభంబు నైంద్రంబు, బ్రహ్మశిరంబును బ్రస్థాపనంబు
 నారాయణంబుఁ బై నాకంబు శిఖర, దారుణశౌర్యసదామనంబులును
 బ్రశమనమును విలాపనము సత్యంబు, విశేషప్రభలఁ బొల్పు విద్యాధరంబు
 వాయవ్యసౌమనంవర్తాస్త్రములును, మాయాధరాస్త్రంబు నూనవమథన
 సౌమనసహరుద్రసంతాపనములు, తామసమౌసలదర్పణాస్త్రములు
 హయశిరంబును మాయ లడరించి చాల, జయమిచ్చుగాంధర్వసమ్మోహనములు
 సౌరిది నైష్ఠికమును శోణితాఖ్యంబు, నరుదుగ నాగ్నేయ మనుసాయకంబు
 గరుడబాణంబును గౌభేరశరము, నాగసింహాస్త్రంబు నాగబాణంబు
 వారింప రానట్టి వైష్ణవాస్త్రంబు, వారక సుతికెక్కు వైద్యాధరంబు
 రౌద్రబాణంబును రాక్షసాస్త్రంబు, భద్రప్రదంబైన పాశుపతాస్త్ర
 మొగిఁ గర్తరిచక్రములును మేఘాస్త్ర, మగణితంబైనట్టి యస్త్రజాలముల
 నఖిలదారుణమైన యమరమోదకీయు, శిఖి యనఁ దగునుల్లసిలుగదఖడ్గ
 వామనపైశాచ వాయవ్యశస్త్ర, సౌమసౌమ్యాఖ్యానసంవర్తనములు
 సామంబు మథనంబు సంతాపనంబు, తామసంబును జగదంబుదారుణము
 కంకోలకాహలకరవాలముసల, కింకిణిల్ మొదలుగాఁ గీలితాస్త్రముల
 నెలమి నిచ్చిన వానినెల్లఁ గైకొనుచు, నలరి రాముం డమ్మహాత్మునిఁ జూచి
 మునినాథ సకలాస్త్రములు భవత్కరుణఁ, గని కృతార్థుండ నైతిఁ గావున నింక
 సలలితంబుగ నుపసంహరణాస్త్రముల నొసంగు మటన్న ముదమంది యతఁడు
 సత్యవంతము రభసము పరాఙ్ముఖము, సత్యకీర్తియు దళాక్షము నవాఙ్ముఖము
 ప్రతిహాతరము మారణమును శుచియు, శతవక్త్రవైత్యదృష్టములు లక్ష్మ్యములు
 గ్రశనంబు కరవీరకరిసత్యకీర్తి, దశశీర్షమును శతోదరము బోధిషము
 విమలంబు మకరంబు విరుచి నిఘ్నలియుఁ, బ్రమథనంబును సునాభంబును సర్వ
 నాభంబు మఱి దుందునాభంబు పద్మనాభంబుఁ దృణనాభనై రాశ్యములును
 గామరూపంబు నౌ గంధర్వరణము, సౌమనమును నిద్రసంధానములును
 మోహనవిషమాక్షములు మహానాభ, బాహువిభూతిజృంభకములు ధాన్య
 ధనువులు వృత్తవంతము రుచిరంబు, నెనయ సాచ్చిర్దాలి భృతిమాలి యనఁగఁ
 గామరూపంబులు గలమహాస్త్రములు, భూమిశునకుఁ జెప్పి పాలుపాట మఱియు
 నివియును గాక యనేకశస్త్రాస్త్ర, నివహముల్ రఘువంశనేతకు నొసఁగి
 తత్ప్రభావంబులు తన్తంత్రిములును, దత్ప్రయోగంబులు తదుపసంహతులు
 విలసిల్లు శస్త్రాస్త్రవిద్యారహస్యములు సర్వమును దెల్ప మొగి రామునెదుట
 నంగారసదృశంబు లై కొన్ని ఘోర, భంగుల ధూమ్రనిభంబు లై కొన్ని
 యనుపమదీప్తి రమ్యంబు లై కొన్ని, తనరారు బహుదివ్యతనువులై కొన్ని
 పరువడి చంద్రప్రభంబు లై కొన్ని, పరికింప భానుదీప్తంబు లై కొన్ని
 బహుళాంధకారవిభ్రమము లై కొన్ని, మహితాట్టహాస భీమంబులై కొన్ని
 యోకలంకమూర్తు లిట్లమర నేతెంచి, ముకుళితకరయుగ్మములతోడ నిలిచి

యేకార్య మొనరింతు మే మిటఁ బనుపు, మా కేమి యానతి మనుజులొకేశ
 యనుడు నేఁ దలఁచినయప్పుడే మీరు, చనుదెండు పొండన్న సకలశస్త్రములు
 వలగొని మ్రొక్కి- యశ్వసుమతీపతికి, నెలమితో మ్రొక్కుచు నేఁగె నంతటను
 మునినాథుఁ జూచి కేల్పొగిచి రాఘవుఁడు, వినయంబు భక్తియు విశ్వాస మెసఁగ
 ననఘ కృతార్థుఁడ నైతి నీకరుణ, నని వినుతించి విశ్వామిత్రు వెంట
 నరుగుచో నట వామనాశ్రమభూమి, కర మొప్పుటయుఁ జూచి కాకుత్స్థకులుఁడు
 ఈవర్ణతము చెంత నిది యొక్కవనము, చూపుల కింపారి సొంపుల నలరి
 పొలుచు నానామృగంబులుఁ గలధ్వనులు, గలపక్షిమృగములు గలిగి చెన్నగుచు
 నున్న దీయాశ్రమం బో సంయమింద్ర, యెన్న నెవ్వరికి యిం దెల్లజంతువులు
 సుఖలీల నున్నవి చూడ నిక్కడికి, నిఖిలజ్ఞ యొక్కడ నీయజ్ఞభూమి
 ఎటనుండి చనుదెంతు రేచి రాక్షసులు, చటులొద్దతులు నీదుజన్నంబు చెలువ
 యాగరక్షణముగా నఖిలరాక్షసుల, వేగంబె నిర్జింతు విశిఖాలి ననిన
 నక్కొశికుఁడు జగదభిరామురాముఁ, జేక్కిలి పుణికి సన్నేహుఁడై పలికె
 ననఘ నీ వెలుగని యర్థంబు గలదె, విచుము నాచే విన వేడుకయేని
 మును విష్ణుదేవుండు ముదముతోఁ దపము, గొనకొని కావించుకొఱకునై యిచట
 యుగములనేకంబు లుండఁగా ననఘ, మగు వామనాశ్రమం బంద్ర ముకా దీని

— శ్రీరాములకు కాశికుండు ఆశ్రమాదుల నెఱింగించుట —

మఱియును సిద్ధాశ్రమంబును ననఁగ, వఱులు నీయాశ్రమవనము లోకముల
 జననాథ బలి విరోచనుతనూజుండు, ఘనరాజ్యపదమున గర్వంబు మిగిలి
 యేచి మరుత్తుల నింద్రాసురల, వేచి కారింపంగ విబుధులు మునులు
 నీయాశ్రమంబున కేతెంచి మ్రొక్కి, తోయజనాభునితోడఁ దా మనిరి
 శరణాగతప్రియ శరణు లోకేశ, సరసిజోదర మాకు శరణంబు నీవ
 పన్నుగా మఱ్ఱేచు బలి యనువాఁడు, చెన్నొండ జన్నంబు నేయుచున్నాఁడు
 అవ్వారి దానవయజ్ఞ వాటమున, నెవ్వ రే మడిగిన నిచ్చుచున్నాఁడు
 క్రతువు దీఱకమున్నె కావంపు మాకు, హితమంచుఁ బ్రార్థింప నెల్ల దేవతలు
 నాసమయంబున నదితతోఁ గూడ, భాసురవ్రతనిష్ఠఁ బరఁగు కశ్యపుఁడు
 ఇమ్ములఁ దపము వెద్యేడులు సేయ, సమృదంబున విష్ణు సాక్షాత్కరించె
 నీమహాతనువున నిఖిలలోకములు, సోమార్కలోచన చూపుము మాకు
 నాద్యంతరహితుండ వగునిన్ను వేద, వేద్యుని శరణంబు వేడెద మనినఁ
 గరుణ నావిష్ణుండు కశ్యపుఁ జూచి, వరము నీ కిచ్చెద వాంఛితం బెద్ది
 యడుగుము నీ వన్న నలరి కశ్యపుఁడు, కడుభక్తితోఁ గరకమలము ల్పొగిచి
 యతిబలొద్ధతి నాకు నదితికి నీవు, సుతుండవై జన్మించి సురల రక్షింపు
 మది కోర్కి నాకును నీదేవతలకు, మదిలోన మన్నింపు మమ్ము నందఱు
 అనవుడు నావిష్ణు వదితిగర్భమున, ననుపమం బగుతేజ మలర జన్మించి
 వామనత్వము దాల్చి వచ్చి యద్దనుజు, భూమి చూడడుగులు పొసఁగంగ నడిగి

రెండడుగులచే ధరిత్రియు దివియు, దండిమైః గొలిచి యాధన్యు బంధించి
 లోలత నీమూఁడులోకము ల్వేలియ, నేలుము నీవంచు నింద్రున కిచ్చె
 నవిగాన నిది వామనాశ్రమం బందు, రిదియ మామాశ్రమం బీపుణ్యభూమి
 సిద్ధించు నిటు దపస్సిధులు గాన, సిద్ధాశ్రమంబు నాఁ జెల్లు నెల్లెడల
 నీవె వామనుఁడవై నెగడి త్రివిక్రమావతారము చాల్చి నట్టివిష్ణు డవు
 నాఁడును నిది నీవనంబు శ్రీరామ, నేఁడును నారీతి నీవనం బయ్యె
 ననుచుఁ గౌశికుఁడు నిజాశ్రమంబునకుఁ, జరి.యందు రామలక్ష్మణులఁ బూజించె
 నచ్చట మునిజనం బంతయుఁ గొంత, ముచ్చట దీక్ష రామునిఁ బూజనేసె
 నంత రాఘవుఁడు విశ్వామిత్రుఁ జూచి, సంతసంబున మునీశ్వర నేఁడు మీరు
 యాగదీక్షకు జూరుం డనుమాన ముడిగి, యాగశత్రులనెల్ల నడఁచెద నేను
 అనిన విశ్వామిత్రుఁ డంత హర్షించి, మునుల రప్పించి యిమ్ముల దీక్ష వడసి
 యాగవేదుల మును లర్థిగావింప, యాగాంగములఁ బూర్ణ మయి వేసి యొప్పె
 నంచితాజ్ఞాహుతు లందందు దోరుఁగ, మించి యగ్నులు మండి మింటికిఁ బ్రాక
 హోమాగ్నిఁ బ్రభవించుచున్నతధ్వనులు, సామాది వేద ప్రసన్నఘోషములు
 నాతత దేవతాహ్వననాదములు, హోతల పుణ్యమంత్రోపనాదము ల
 దిక్కు లన్నియు నుండి తివిరి ఘోషింప, నక్కజ మయి యాగ మటుచెల్లుచుండ
 రామభద్రుఁడు ధనుర్ధరుఁడనై మైత్రి, సామిత్రియును దాను జాగరూకతను
 రక్కసు ల్వచ్చుమార్గము మున్నెఱింగి, యక్కొశికుని మానియై యున్నవాని
 విశ్వమంతయుఁ దమోవృతము గాకుండ, శాశ్వతపృథిఃగాంచు చంద్రాంకు లనఁగఁ
 గాచిరి కంటికిఁ గనుతెప్పకరణి, నేచినభక్తి నయ్యెడ నైదునాళ్లు
 నలపుమైఁగవ గూడి యాటవనాఁడు, బలిమి మారీచసుబాహు లేతెంచి
 మేలిఖడ్గద్యుత్తు లైఱుఁగులు గాఁగఁ, గ్రాలు కాలాంబుదోత్కరములొ యనఁగ
 దళములు దారు నుద్భటవృత్తి మింటి, నిలిచి గర్జనములు నిగుడించి మించి
 వదలక యయ్యజ్ఞ వాటంబులోన, మదమున నుప్పొంగి మాంసరక్తములు
 గురియుచో హోతలకోలాహలంబు, గరిమ సదస్యల కలకలధ్వనియుఁ
 బరిచారకుల దీనభాషణధ్వనియుఁ, బరికించి విని రామభద్రుండు పొంగి
 లక్ష్మణా చూడు నాలావంచు విజయ,లక్ష్మీ ధనుర్హోపలక్షణం బెసఁగ
 నెలకొని వినువీధి నిజదృష్టి నిలిపి, బలువడి వామవ్యభాణ మేయుటయు
 నురవడి మారీచు నువ్వెత్తుగాఁగ, సరభసవృత్తిమై శతయోజనములు
 గొనిపోయి యఱిముఱిఁ గూరరాక్షసుని, వనధిలోపలఁ బాఱవై చె నాశరము
 అడరి వజ్రమునకు నలికి యంభోధిఁ, బడిన మైనాకమై పడిన యయ్యసుర
 యొకరీతి దరి చేరి యుగ్రాంశుకులుని, యకలంకవిక్రమం బందందఁ జొగడి
 దనుజులఁ బాసి యాతతనిష్ఠతోడ, ననయంబు నాసుచంద్రాశ్రమభూమి
 శూరత విడిచి యాసురవృత్తి నడఁచి, కోరి తపమునేయఁ గూర్చుండె నంత
 అఱిముఱి రఘురాముఁ డగ్ని బాణమున, నుఱిది సుబాహుని యుర మేసి చంపె

దక్కిన రాక్షసదళముల నొకటఁ, జక్కాడ మానవశరమహత్త్వమున
 సురలు మోదించి యచ్చో బుష్పపృష్టిఁ, గురిసిరి మునిగోటి గొనియాడెనతని
 మున్ను వృత్రాసురు మునుమిడి చంపి, సన్నుతింపఁగ దేవసంఘంబుఁ గూడి
 వెలుఁగొందు దేవతావిభునిచందమున, బలువిడి రాముఁడు బాహుశౌర్యమునఁ
 గడఁగి యజ్ఞారులఁ గడఁగి శిక్షించి, విలసిల్లె రాముండు విభవంబుతోడ
 నతనిష్ఠ వెలయ విశ్వామిత్రుఁ డంతఁ, గ్రతుకర్త మంతయుఁ గడతేర్చి వచ్చి
 నెలకొని రఘురామ నీప్రసాదంబు, గలుగఁగాఁ జెల్లింపఁగంటి నీకృతువు
 నని కృతార్థుడ నైతి నని కౌఁగిలించి, వినుతించి రాము దీవించి హర్షించి
 యసఘమానసుఁడు విశ్వామిత్ర మౌని, యసురాగమునుబొంది యచ్చోటఁ దాను
 భూవరు లారాత్రిబుచ్చి యచ్చోట, వేవినఁ బూర్వాష్టావిధు లాచరించి
 మునులకుఁ బ్రణమిల్లి మునులతో గాధితనయునిఁ గనుఁగొని తాపసప్రవర
 యింక నెయ్యదికార్య మెఱిగింపు నీకుఁ, గింకరులము నీదుకృపకుఁ బాత్రులము
 అనిన నచ్చటిమాను లందఱు గాధితనయు మున్నిడికొని తా మిట్లు లనిరి
 జలజాత్తకులవర్య జనకభూవిభుఁడు, చెలువొప్పు జన్నంబు సేయుచున్నాఁడు
 మన మందుఁ బోదము మనుజేశునింట, ద్రినయనుపాటించుదివ్యకార్మకము
 గంధాదిపూజలఁ గర మొప్పు దేవ, గంధర్వయక్ష రాక్షసవీరవరులు

— రామని మిథిలానగరమునకుఁ బోవ మునులు ప్రేరేపించుట —

మొదలైనవారికి మున్న నేకులకు, నది యెత్త నెక్కిడ నలవి గాకుండు
 నట్టి విల్లునుబట్టి యటు లెక్కుపెట్టి, గట్టిగా నెత్తిన ఘనునకు నతఁడు
 తనకూతు నిచ్చెదఁ దప్పక నేను, ననుచున్న వాడని యందఱు నపుడు
 జననాథ యాశరాసనలలామంబు, జనకునిజన్నంబు చనుఁ జూడ నీకు
 ననుచు విశ్వామిత్రుఁ డాదిగా సకల, మునులు నావీరోత్తముల దాశరథుల
 లలితపుణ్యుల మిథిలాపురంబునకుఁ, జెలువారఁ బయనంబు సేసి సమృదము
 నొంది భాగీరథియుత్తరతటముఁ, జెంది హిమాద్రియు సిద్ధాశ్రమంబు
 వలపట నీడి యక్షవల్లభుదిశకుఁ, బొలుపారఁబొందిన భరారిమార్గమున
 మూఁడుయోజనములు మూఁడుజాములకు, నాడేగి యట శోణనదముతీరమున
 విడిసి తీర్థస్నానవిహితకర్తములు, నడిపి రమ్యస్థలి నరనాథసుతులు
 సంతోషమున మునీశ్వరులతో నుండి, రంత కౌశికుఁ జూచి యారాముఁ డనియొ
 గరము ప్రజావృద్ధి గలుగు నీదేశ, మరయ నెవ్వరిదేశ మానతిం డనిన
 భూనాథ విను బ్రహ్మపుత్రుండు కుశుఁడు, నానొక్కముని మహాన్నతకీర్తి గలఁడు
 అతఁడును వైదర్భి యనునింతివలన, సుతుల నల్వరఁ గాంచె సురుచిరాకృతులఁ
 బ్రశమితాత్మల భూర్తరజసుఁ గుశాంబుఁ, గుశనాభ వసువు నక్కొమరులు మిగిలి
 యనివార్యశౌరులై యగుపమలీలఁ, దనరు మహాత్మత్రధర్తంబు నడుపఁ
 గొడుకులచరితంబు గుణములుఁ జూచి, యడరుసంతసముతో నాకుశం డనియొ
 నిలఁ బ్రజాపాలనం బెలమిఁ గావింపుఁ, డలఘుకీర్తులు గల్గు నన ముదమంథ

కౌశలంబున నొప్పుగాఁ గుళాంబుండు, కౌశాంబి యనుపేరఁ గావించెఁ బురము
 దశరథాత్మజ మహాదయదునుపురము, కుశనాథుఁ డొనరించెఁ గుశలుడై ధరణి
 శూరుండు ధూర్జజుండు నిర్మించె, నారంగపురము ధర్మరణ్య మనఁగ
 వసువు నిమ్మల గిరివ్రజ మనుపేరఁ, బసనుగా నిర్మించెఁ బట్టణం బొకటి
 యిది ప్రీతి నవ్వసుఁ డేలుదేశంబు, ముదమంది గిరులైదు ముందట నొప్పె
 నానగమధ్యంబునందును మాగ, థానామమున నొక్కతఱిని చెన్నొందుఁ
 జాల నమృగధదేశం బెల్ల వసువు, పాలించుచుండును బరమధర్మమున
 నచ్చెరు వడరంగ నాకుశనాథుఁ, డచ్చరలేమ ఘృతాచియం దెలమిఁ
 గన్నులు మరునంపగములు నానొప్పు, కన్నెల సూర్యురఁ గడురూపవతులఁ
 గనియె నత్తరుణులఁ గమనీయకాంతి, వినుతయావనక శావిస్సూర్తు లమర
 మంజీర మేఖలామధురవాచాల, మంజులకంకణమధుశింజితములు
 కర మొప్పుగాఁ దాళగతులనఁ గూడి, మొరయు లీలాలాస్యములు సల్పువారు
 మురిపెంబు లింపార మొగి మృదంగాది, వరవాద్యములు వేడ్క వాయించువారు
 పాణిపల్లవలఘుస్ఫూరితలీల, వీణామృదుక్వణవితతంబు గాఁగ
 మాకందమంజులమధుపానమత్త, కోకిలధ్వనిఁ గూడికొని పాడువారు
 నగుచు నుద్వానంబునందుఁ గ్రీడింపఁ, దగిలి యాచెలువలఁ దప్పక చూచి
 కామాంధుడై సర్వగతుడై నపవనుఁ, డామానిమలః జూచి యర్థితోఁ బలికె
 మానినీమణులార మఱి వినఁ డింక, బూని చెప్పెద మీకుఁ బొసఁగంగ నిపుడు
 నన్ను వరింపుడు నలినాత్మలార, చెన్నార నమరత్వసిద్ధిఁ గైకొనుడు
 ఎన్నడు జరలేనియెలజవ్వనంబు, నున్నతయశము మీకొప్పారఁ గలుగు
 ననిన నల్లన నవ్వె యనిలుండ వఖిల, జనహృదయంబులఁ జరియింతు వీవు
 నీవెటుంగుదు మమ్ము నీమహాత్మ్యంబు, భావింప కిది యేమి పలికెద వకట
 నియతుడై వర్తించు నిర్మలధర్మ, నయశీలుఁ డగుకుశనాథుకూతులము
 ఓడక మాతండ్రియండ మాయంతఁ, గూడుట యటుసేయఁ గులహానిగాదె
 యిరవార మాతండ్రి యెవ్వరి కిచ్చుఁ, బరికింప నాతఁడు పతి మాకు ననినఁ
 బవనుడు కోపంబు పట్టలే కప్పు, డవయవంబులఁ జొచ్చి యాతలోదరులఁ
 గుదియంగ దిగిచినఁ గుబ్జలై తండ్రి, కదియెల్ల నెఱిగింప నందఱు వచ్చి
 విన్ననై వదనారవిందముల్యాంచి, సన్నిధి నిలిచి బాష్పములు నించుటయుఁ
 గుశనాథుఁ డప్పు డాకూతులకైన, దశ చూచి వెఱంగంది తా వారి కనియె
 నిట్టిరూపములు మీ కెలనాగలార, యెట్టుగాఁ బాటిల్లె నెవఁ డిట్లు సేసె
 మీ రేల పలుకరు మీ రింత కేమి, కారణం బనవుడుఁ గరములు మొగిచి
 తమతండ్రితోడ నాధవళాత్మ లగిరి, మముఁ జూచి పవనుండు మానంబు విడిచి
 నన్ను వరింపుడు నలినాత్మలార, యన్న నామాటకు నొక గాక యనక
 మాతండ్రి నడుగు మీమాట నీవనిన, నాతండు కామాంధుడై యల్లి మమ్ము
 గుబ్బలఁగాఁ జేసె గ్రూరాత్మఁ డనిన, నబ్జలోపనలతో నాతఁ డిట్లనియె

తగవును ధర్మంబుఁ దలపోసి మీరు, తగదని శీలంబు దాట నోడితిరి
కన్నియలార మీగౌరవంబులను, నున్నతసత్కీర్తి నొందె నాకులము
దేవతావిషయమై తెగి యెల్లరైతి, రీవిధి మీరు సహించుటె లెప్పు
క్షమయె సత్యంబును క్షమయె శీలతయు, క్షమయె తపంబును క్షమయె కీర్తియును
క్షమయె ధర్మంబును క్షమయె లోకంబు, నమరంగ రక్షించు నని విచారించి
తనమంత్రివరులతోఁ దలపోసిచూచి, యనఘాత్తుఁ డగుచూడి యనుమునీండునకుఁ

— ౧౭ విశ్వామిత్రుఁడు తనవంశ క్రమంబు చెబుట ౧౭ —

దనుజున్ముఁ డగుగుణోత్తరు బ్రహ్మదత్తుఁ, డనువాని రప్పించి యమ్మహాత్మునకు
ధర్మపత్నులుగాఁగఁ దనదుకన్నియల, నిర్మలబుద్ధిమై నెప్పి నిచ్చుటయు
చూడిపుత్తుఁడు వారిఁ జూచి కైకొనఁగ, వీడె నానూర్వరవికృతరూపములు
అవనీశ యదిమొద లాపురోత్తమము, అవనిఁ గన్యాకుబ్జ మనుపేరఁ బరఁగె
నాకుశనాభుండు నప్పు డొప్పురు, నాకృతుల్ గల తనయలఁ గనుంగొనుచు
నలరి యాకూతుల నెల్లుని ననిచి, యెలమిమైఁ బుత్రకామేష్టి గావింపఁ
గొడుకైన కుశనాభుఁ గుశుండు వీక్షించి, పడనెదు పుత్రునిఁ బరమధర్మాత్తు
వినుతనిర్మలకీర్తి విఖ్యాతు గాధి, యనుపేరు గలపుణ్య నని యెఱిఁగించి
పరమప్రియంబున బ్రహ్మలోకమున, కరిగె నాకును మన్వదై పుట్టె గాధి
దశరథాత్మజ గాధితనయుండ నేను, కుశవంశమునఁ గౌశికుం డండు నన్ను
మతిధర్మనిష్ఠార్థ మాయక్కు సత్యవతి భక్తిమై సురేశ్వరలోకమునకు
వేడుకఁ దనప్రాణవిభుండైన దుచికుతోడ శరీరంబుతోడఁ దా నరిగి
యీలోకమున లోకహిత మాచరింపఁ, బ్రాలేయపర్వతప్రాంతదేశమున
నలిఁ గౌశికీనామనది యయ్యెఁ దాను, వెలయ నన్నదిచెంత విహరింతు నేను
సిద్ధాశ్రమముఁ బ్రవేశించినకతన, సిద్ధంబు గాఁ దపస్సిద్ధుండ నైతి
నాదినండియు మదీయాన్వయస్థితియు, నీదేశవిధమును నేర్పడ వింటి
నడురాత్రి యరుదెంచె నరలోకనాథ, కడు డస్సినాడవు కనుమోడ్తుగాక
చలియింపకున్నవి సకలవృక్షములు, మెలఁగవు వనభూమి మృగసమూహములు
నెఱి విహంగంబులు నీడముల్ చేరి, మఱచియున్నవి తమ మంజులధ్వనులు
యామినీచరులైన యక్షరాక్షసులు, భూమి విచ్ఛలవిడిఁ బొరిఁ జరించెదరు
దీటుగఁ జేరటి దెసలు నాకసము, కాటుకఁ బూసినకరణి నున్నదియు
సీలాంబరంబున నిండము త్రైములు, గీలించి బ్రహ్మాండగోపాగోళమునఁ
గడు నొప్పుగా మేలుక ట్లెత్తినట్లు, యుడుగఁజంబులతోడ నున్నది నింగి
యడరంగ జనులను నానందమొదవ, నుడురాజు పొడతెంచుచున్నాడటన్న
నామాటలకు మెచ్చి యఖిలసంయములు, నామునీండునితోడ నని రప్ప డలరి
నెఱయ నీవంశంబు నిర్మలం బనభు, గుఱి లేనిమహిమ నీకులమువారెల్ల
బ్రహ్మసమానులు పరికింప నీదు, బ్రహ్మవర్చసమును బరికింప నొప్పు
ననిన విశ్వామిత్రుఁ డమ్మునీశ్వరుల, వినుతించె నంత భూవిభులు సంయములు

నారాత్రి నిద్రింప నాప్రభాతమున, నాఋషిపుంగవు లాగాధిసుతుఁడు
జననాథ నిద్రయుఁ జాలింపు మనిన, విని తేటి పూర్వాష్టావిధు లాచరించి
కౌశికుఁ జూచి యగాధమై చూడ, నీశోణనదరత్న మింత యొప్పుగునె
యాకీర్ణమీనంబు నశిరమణీయ, సైతంబును సుప్రసన్నతోయంబు
పరిచితహరితాదిపక్షిసంఘము, తరుణనీలోచ్చల త్తరళతరంగ
మై యున్న దీయేలు ననఘాత్తక మన, మేయెడ దాటుద మెత్తెఱం గనినఁ
దలుచుగా మునులెల్లదాఁటెడుమార్గ, మెఱిగిపోద మటంచు నెడదవ్వుపోవఁ
గలహంససారసకారండవాది, జలపక్షిరసములు సరిదమ్ముఁ బిలుచు
విధమునఁ జెలంగంగ వీను లింపార, నధిపుఁ డాలించి మథ్యాహ్న కాలమున
సిద్ధమునీంద్రసంసేవ్యతీరమున, శుద్ధపుణ్యోదకసుప్రవాహమును
గలిగి నదీతిలకంబై ధరిత్రి, బొలుపారుజాహ్నుని బొడగాంచి మ్రొక్కి
గాధేయ చూడ నగాధమై తోచు, నాధునీగత్నంబు నట దాఁటిపోవ
దెరు వింక నెయ్యెది దెలుపవే యనిన, నరనాథ యట శోణనద ముత్తరించి
మొగిమూడుయోజనములు దాఁటిపోవ, నగు నమృహానది యందాఁక మనకుఁ
దోయఫలాదులు ద్రోవఁ చెక్కునుచు, నాయేలు దాఁటి వారటుపోవుచోటఁ
జెలగుసారసగుణసేవ్యమై పుణ్య, సలిలమై యుత్కుల్లజలజమై మిగుల
ఫేనమై నిత్యగంభీరమై చారు, మీనమై యతిపుణ్యమిళితమై యదురు
గంగాతటంబున ఘనలతాసంఘ, సంగతంబగు సమస్తలమున నిలిచి
మనుజేంద్రతనయులుమాధ్యాహ్నికంబు, లొనరించిముదమందియుచితభోజ్యముల
నోజమై మునిగోష్ఠి నొప్పుచున్నంత, రాజన్యతిలక మా రామచంద్రుండు
రాజహంసోద్ధాత రాజీవరేణు, రాజీవరాజితరంగ త్తరంగ
గంగ నాలోకించి కౌశికుఁ జూచి, గంగ యీవసుధ కేక్రమమున వచ్చె
నేతెఱంగునఁ బోయె నట నాకమునకుఁ, బాతాళమునకు నెబ్బంగిఁ దా నరిగె
నేచి పారావార మేగతి. జొచ్చె, నేచందమునఁ బుట్టె నిమృహాతటిని
చెప్పవే యనవుడు శ్రీరాముఁ జూచి, యప్పుణ్యధనుఁడు విశ్వామిత్రుఁ డనియొ
గమనీయకాంతులు గలరూపవతులు, హిమవంతునకుఁ గూతు లిరువురు గలరు
అమరులందఱు గూడి యాగంబుకొఱకు, హిమవంతు వేడి యియిద్దఱిలోన
గురుపుణ్య యగు పెద్దకూతును గంగ, నరుదారఁగొనిపోయి రటనాఁమునకు
నటమీఁడఁ బార్వతి యనుపిన్నకూతుఁ, బటుతపోనీష్ఠతోఁ బరితృప్తుడైన
భాలలోచనునకుఁ బత్నిగా నిచ్చె, నాలోలలోచన నానగాధిపుఁడు
సురుచిరరుచి గంగ సురలోకమునకు, నరిగి తా సురనది యనుపేరఁ బరఁగె
ననిచెప్పి మునినాథుఁ డవనీశుఁ జూచి, వినుము వృత్తాంతంబు వెండియు నొకటి

—౬ కౌశికుఁడు కుమారస్వామిజననము చెల్పుట —

పార్వతి వరియించి పరమానురక్తి, సార్వకాలంబును జంద్రశేఖరుఁడు
అతిలోకగతిలోలుడై దివ్యవర్షశతము దారతికేళి సలుపుచున్నెడను

గమలాసనుం డాదిగా సర్వసురలు, దమలోన నెంతయుఁ దాగు చింతించి
 వెలయ నీయిరువుర విషయతేజంబు, దలంప నెవ్వరికైన ధరియింపవశమే
 యనుచు నందఱు నమ్మహాదేవుకడకు, జనుదెంచి విసత్తులై సద్భక్తితోడ
 దేవదేవ మహేశ దేవ సర్వేశ, దేవనిస్తారక దేవ నీ మహిమ
 సర్వగీర్వాణులు సన్నుతించెదరు, సర్వజ్ఞ మాకుఁ బ్రసన్నుండవగుమ
 యేపార సీతేజ మెవ్వరు దాల్చి, నోపుదు రటుగాన నుడుగు మీవిధము
 కరుణఁ దపోవృత్తిఁ గైకొని మీరు, సరిబ్రహ్మచర్యంబు చరియింపవలయు
 ననవుడు నౌఁగాకయనుచు నాసురల, గనుఁగొని ముదముతో గౌరీశుఁడనియె
 జలియించె నిదె నిజస్థానంబువలన, నెలకొని మీలోన నిర్భరులార
 యెవ్వరు దాల్చెద రీతేజ మనిన, నివ్వసుంధర దాల్చు నింపార ననిరి
 హరుఁడు నాసురలతో నౌఁగాక యనుచు, ధరణీపై గావించె దద్విమోక్షణము
 దివిజు లయ్యెడ నగ్ని దేవు నీక్షించి, పవనునితోఁ గూడి పావక నీవు
 ఇలమీఁదఁ బడియున్న యిచ్చహాతేజ, మెలమిఁ బ్రవేశింపు మింపార్ ననిన
 స్వవశంబుగా నట్టి శర్వుతేజంబు, పవనపావకులును భరియింపలేక
 యంగజహరువీర్య మప్పుడు వేగ, గంగ లోఁగొననిచ్చెఁ గరమర్థితోడ
 నిచ్చిననాయంతి యిరవొందగాను, మచ్చిక ధరియించె మమత రెట్టింపఁ
 దనవిభుతేజ మత్తఱి దాల్చలేక, తనమది భయమంది తత్తఱుపడుచు
 గంగాతరంగముల్ గరము భీతిల్లి, పొంగెల్ల నడఁగుచుఁ బొదలుచునపుడు
 చిత్తరంతుభితయై శీఘ్రంబుగాను, దత్తీరదేశంబుఁ దాఁజేర్చుటయును
 శరవణంబునయందుఁ జయ్యనఁజొచ్చి, చిరతరంబున నందుఁ జెల్వొందుచుండె
 నప్పుడు ఋషిపత్ను లందఱుఁగూడి, యెప్పుగాఁ దమతమ యుచితకృత్యములు
 తప్పక తీర్పంగఁ దా మేఁగుదెంచి, రప్పుడు నార్యుఁడు నాగంగఁ జొచ్చి
 తోయంబులాడుచుఁ దొడరి వేవేగ, పాయక శరవణభవ్యస్థలమునఁ
 ద్రేతాగ్నులనుజోలి తేజరిల్లుచును, బ్రాతిగాఁ బ్రచురమై పరఁగుచు లెస్స
 నున్నవి యాయగ్ను లొండొరుల్ మనము, చెన్నారఁ జలిచేతఁ జిక్కి స్రుక్కితిమి
 మన్నన లింపొంద మనము నిచ్చటను, గ్రన్నన చేకొనఁ గడఁగుద మనిన
 నీశ్వరతేజంబు నిరవొందఁ బుచ్చి, శాశ్వతంబుగ ధర సత్కీర్తి వెలయ
 జాతేవేదనిఁ జేరఁ జనిన యింతులకు, నాతతంబుగఁ జూచినట్టి యింతులకు
 నిర్భరవృత్తిమై నిలిచె గర్భములు, గర్భిణులై వారు కరమొప్పుచున్న
 బహుభీత లగుచు నాభామిను లపుడు, తహతహపడి మఱి తన్నయత్యమునఁ
 దమతమయిండ్లకుఁ దారర్థి నరుగ, శమితాత్తు లగుమునిసంఘంబు లప్పు
 డంత నావృత్తాంత మాయోగదృష్టి, జింతించి మును లలచెలువల కనిరి
 మీసత్యశీలత మీదుగర్వంబు, మీసౌఖ్య మిప్పుడు మీ మ్మింత చేసె
 ననుచు నాగ్రహమున నవనిఁ గంపింప, వనితలమీఁద నవార్థకోపమున
 మతిహీనులరు మిమ్ము మన్నింపనేల, పతిదూరు లగుఁడంచుఁ బల్కిన వినుచు

మగుడ జాహ్నువి జేరి మగువలందఱుచు, దగునమ్మ నీ కిది తగునంచుఁ బలికి
 తమతమబాహులతాడనంబులును, దమగర్భములమీఁదఁ దగఁ జేరిరిగిని
 గరతాడనంబులఁ గలఁగి కంపించి, కరమొప్పు గర్భముల్ గఁగి విచ్చిన్న
 గర్భంబులై యప్పు కాంతలవలన, నిర్భయంబున జాతీ నెఱయంగ నప్పు
 డాటుఖండంబులై యవనిపైఁ బడియె, జాతీన యాఖండచయము గ్రహించి
 శరవణంబునయందుఁ జయ్యనఁ బెట్టి, యరు దలరంగ లేచి యాతలొదగులు
 తపమున కరిగిరి తద్దయుఁ బ్రీతి, నుపమింప నటఁ జాల నుగ్రసీర్యంబు
 కవగూడి వృద్ధియుఁ గడుఁగల్గఁజాల, నవనిపై శ్వేతాద్రి యనఁ గడునొప్పె
 నరయ నాశైలంబునందుఁ గుమారుఁ, డరుదార జన్మించె సతనీతేజమున
 జననప్రదేశంబు శరవణం బగుట, జననాథ యతఁడొప్పె శరజన్మఁ డగుచు
 నిలఁ గృత్తికలు చన్నులిచ్చుటఁజేసి, యలరుచుఁ గార్తికేయాఖ్యఁ జెన్నించె
 నారయ నమ్మాత లార్వురుగాన, వారు సంతోషింప వదనంబు లాటు
 ధరియించి సముచిత స్తన్యపానంబు, సరిశొప్పఁ జేయుట వజ్రఖం డయ్యెఁ
 దరుణేందునూళి రేతస్కందమునను, నరుదారఁగా స్కందఁ డననొప్పె నంతఁ
 బరువడిఁ దము సురల్ బ్రణుతింప నెఱిగి, గిరిపుత్రి కన్నులఁ గెంపారఁ జూచి
 సురలార సంతానశూన్యత మీకు, ధరణికిఁ గానిమ్ము ధరణికి నింక
 బహునాయకత్వంబు పాటిల్లనిమ్ము, బహువిధంబుల నని పలికెఁ గోపించి
 కలఁగిరి సురలంతఁ గౌరితోఁ దపము, సలుప హేమాద్రికిఁ జనియె నీశ్వరుఁడు
 అమరేంద్రుఁడాదిగా నఖిలదేవతలు, కమలసంభవుఁ డున్నకడకుఁ దా మేగి
 జలజసంభవ భుజాసత్త్వసంపన్ను, నెలమి నేనాపతి నిమ్ము మా కనిన
 వారిజగర్భండు వారి నీక్షించి, గౌరిశుశుతుఁ డైనకార్తికేయుండు
 సేనాధిపత్యంబు నేయు మీ కనిన, నానిలింపులు వేడ్క నొఁగాక యనుచుఁ
 జేకొన నాతఁడు సేనాని యయ్యె, నాకనాయకున కున్నతసౌఖ్య మెసఁగ
 నని పల్క రఘురాముఁ డధికసంతోషమునుబొంది మఱియు నమ్మునినాథుఁ జూచి
 యీమహానది సంయమిశ్వర త్రిపథ, గామిని యగు టేమి కారణం బనిన
 ననఘండు కౌశికుఁ డారాముఁ జూచి, విను మని యాకథ వివరింపఁదొడఁగె
 ననఘుఁ డయోధ్యకు నధిపుఁడై సగరుఁ, డసుచక్రవర్తి యాయతకీర్తి గలఁడు
 హిమవంతమున నాతఁ డిచ్చలో సుతులఁ, దమకించి భృగుగూర్చి తపమాచరింప
 నంత నాభృగుఁడును నాతపంబునకు, సంతృప్తహృదయుఁడై సగరు నీక్షించి
 పృథివీ శొడుకులు వెక్కండు నీకుఁ, బ్రథితోరుకీర్తులు పరగఁ బుట్టెదరు
 అంచితకీర్తిని నతివలం దొకతె, గాంచు నొక్కని వంశకరుఁడైనపుత్రు
 మఱియొక్కసతిగాంచు మానుగా సుతుల, నటువదివేపుర నతులవిక్రముల
 నని వరం బిచ్చిన నారాజసతులు, విని కరంబులు మోడ్చి వినయంబుతోడ
 మునినాథునకు మ్రొక్కి ముదమంద నొక్కతనయుఁడే సతికన్న తనయులేసతికి
 ననవుడు మీకోరినట్లవుఁ బుత్ర, జననంబు లని పల్క సంతోష మంది

యందగ్రమహిషి నిజాన్వయరుచిక, నందను నొక్కని నరనాథుఁ గోరె
మఱి గోరె నాయున్న మగువయు సుతుల, నటువనివేపుర నధికమోదమున
సగరుండు భృగునకు సతులతోఁగూడ, నొగిం బ్రదక్షిణ మంత నొనరించి ప్రీతిఁ
బురమున కేతెంచి పాలుపార నంతఁ, గరమువేడుకఁ గొంతకాలంబు చనఁగ
మానుగాఁ దనయగ్రమహిషి కేళినియు, సూనుని నసమంజసుం డనువానిఁ
గనియె-నాసుకృతియుఁ గాంతకుఁ బుట్టె, ఘనతరంబై నట్టిగర్భతుంబంబు
కఱకైన యాసారకాయలోఁ బుట్టి, రటువదివేపు రత్నద్భుతలీల
నంత దాదులు వారి నాజ్యభాండములఁ, గొంతకాలము పెంపఁ గొమరారి వారు
రూపయావనముల రూఢిమైఁ బెరిఁగి, రావెద్దవాఁడందు నతులదర్పమున
వాపోవఁ దమ్ముల వడిఁ జుట్టి పట్టి, చాపలంబునఁ గట్టి సరయువులొన
వై చిన నవ్వుచు వచ్చిన మగుడఁ, ద్రోచుచునుండు నాదుష్టాత్ముఁడైన
యసమంజసున కంత సంశుమతుండు, దెసలఁ దేజుంబులు దీపింపఁ బుట్టె
నాయసమంజసుం డతిదుష్టచిత్తుఁ, డైయున్ననతనిఁ జోనడఁచి యారాజు

— శ్రీరాముండు సగరులపుత్రాంతముఁ చెల్పు మనుట —

శాశ్వతధర్మనిష్ఠాపరం డగుచు, నశ్వమేధమునేయ ననరక్షిఁ దొడఁగె
ననినఁ గౌశికుఁ జూచి యారాముఁ డనియె, మునినాథ మావంశములవారికథలు
విన వేడ్కపుట్టెడు వివరించి చెప్పు, మనిన విశ్వామిత్రుఁ డనియె రామునకు
విడువక హిమశైలవింధ్యశైలముల, నడుమ నాసగరుజన్మంబు వర్తించె
యాగంబుచేరున సంశుమతుండు, రాగిల్లి యశ్వంబు రక్షించునెడను
ననిమిషపతి డైత్యుడై మ్రచ్చిలించి, కొనిపోయి పాతాళకుహరంబు సొచ్చి
కపిలసంయమిచెంతఁ గడఁకతోఁ గట్టి, యమరిమితానందుడై పోయె దివికి
భూపాలుఁ డశ్వంబు పొడగాన కిచ్చు, గోపించి మండుచుఁ గొడుకులఁ జూచి
యిటఁ గాన మశ్వంబు నెవ్వఁడో వచ్చి, కుటిలుడై మ్రచ్చిలి కొనిపోయినాఁడు
మూఁడులోకంబులు మునుమిడి వెదకి, వాఁడెవ్వఁడైనను వాని నిర్జించి
తెండు గుఱ్ఱము వేగ తెగునమై గడఁగి, పొండన్న సాగరుల్ భుజశక్తి మెఱసి
నెఱసి బ్రహ్మాండంబు నిండ గర్జించి, యటువదివేపురు నాప్రాద్దై కదలి
యానాకమర్త్యంబు లంతయు వెదకి, కానక ధరణి వ్రక్కలునేయఁ దొడఁగి
యొక్కొక్కఁడొక్కొక్కయోజనం బుర్ని, నక్కజంబుగఁ ద్రవ్వఁ డని యేర్పరించి
పరువడి పూర్వదిగ్భాగంబు తొడరి, ధర ప్రదక్షిణముగాఁ ద్రవ్వద మనుచుఁ
జొరిఁజొరిఁ గుద్దాలభూరికూలముల, ధర రసాతలమునందాఁకఁ ద్రవ్వచును
బాతాళవాసులఁ బ్రకటనత్వముల, భూతసంతతులఁ జపుంచుఁ జెలంగుచును
వెన నప్పు డటువదివేలయోజనము, లసమునఁ ద్రవ్వి రాయసమానబలులు
భూరిన త్వముల జంబూదీప్త విఱ్ఱు, వారక దిరిగి రావడిఁ ద్రవ్వ పెఱిగి
యమరగంధర్వసిద్ధాదులు బెదరి, కమలగర్భం డున్నకడ కేగి మ్రొక్కి
వనపర్వతదీప్తపతి యైనభూమి, చని త్రవ్వచున్నార సగరనందనులు

బలువడి సత్త్వసంపన్నంబులైన, జలచరంబులఁ బట్టి చంపుచు మఱియు
 వీఁడు యజ్ఞమునకు విఘ్నంబుఁజేసె, వీఁ డశ్వహరుఁడంచు విడువక పట్టి
 బలియురై తమదృష్టిఁ బడువారి నెల్ల, జలజసంభవ వృథా చంపుచున్నారు
 దలఁచి నీవిధి సమాధానంబునేయ, వలయు నన్నను బ్రహ్మ వారితో ననియెఁ
 గపిలముసీంద్రుఁడై వైకొన్నవాఁడు, తపము నవ్యయఁడునై దామోదరుండు
 అమ్మనికోపాగ్ని యందంద వారిఁ, గ్రమ్మ భస్మంబు గాఁగలవార లింక
 నని పల్క సురలెల్ల నౌగాక యనుచు, జని రంత నక్కడ సగరనందనులు
 పిడుగులఁబోలెడు భీకరధ్వనులు, కడుమ్రోయ నిలఁ బ్రదక్షిణముగాఁ గలయఁ
 జొట్టును ద్రవ్వి యెచ్చోట ఘోటకము, పట్టుగానక తండ్రిపాలి కేతెంచి
 యశ్వంబు పొడగాన మఖలంబు వెదకి, యశ్వచోరునిఁ గానమైతిమి దేవ
 యేమేమిసేయుదు మిటమీఁద ననిన, భూమిశుఁ డలిగి యాపుత్రుల కనియె
 విశ్వంబు కలగొని వెదకి నాయెదుట, నశ్వంబుఁ దేక మీ రరుదేర వలవ
 దని పల్క నౌగాక యనుచు నాసగర,తనయు లుద్ధతి రసాతలమున కరిగి
 యెలమి శిరఃకంప మలుకఁగావించి, తలకొని యందంద ధరణి కంపింప
 దొరఁకొని యందఱు తూర్పుదిక్కుల్ల, నరసి గుఱ్ఱముఁ గాన కచ్చోట సకల
 ధారణీమండలోద్ధరణముకుండ, చారుభుజాదండసమదండకాండ
 వతురగ్రముల ధరాచక్రంబుమోవఁ, జతురతగల శుభ్రసామజేంద్రంబుఁ
 బొడగాంచి సంప్రీతిఁ బూజించి యచటఁ, దడయక మఱి బృహద్భానుదిక్కునకుఁ
 బోయి నానావిధంబుల నందు వెదకి, యాయశ్వరత్నంబు నందుఁ జొప్పడక
 సతతదానచ్ఛటాసమ్మదామోద, భృతశిలీముఖపుండరీకాఖ్యగజముఁ
 గనుఁగొని పూజించి కడువేడ్కతోడ, వినుతించి యవ్వల వెదకుచు యామ్య
 భాగంబునకు నేఁగి పరికించి హయము, లా గొకింతైనను లక్షింప లేక
 ఘనతరత్వము త్రివిక్రమునాక్రమించు, ననిమించువామనం బనుదంతిఁ గాంచి
 యర్పించి యవ్వలి కరిగి నైర్పతిని, జర్పించి యందు నశ్వము గానలేక
 కుముదమార్ద్రవమునఁ గుముదవర్ణమునఁ, గుముదంబు నా నొక్కకుంజరేంద్రంబుఁ
 గని నమస్కారంబు గావించి యవలఁ, జనిచని పశ్చిమాశ్వాప్రదేశమున
 శోధించి తురగంబు చొప్పితయైన, సాధింపలేక యంజనశైల మనఁగ
 రంజితమదనిర్వరంబులు గలిగి, యంజనం బనునేన్లు నచ్చోటఁ గాంచి
 వివిధసత్పుత్రులు గావించి యామీఁదఁ, బవనునిదెస కేఁగి బహువిధంబులను
 నెమకీ గుఱ్ఱముఁ గాననేరక యచట, నముచిసంహరవారణప్రతిమాన
 దంతమయ్యను బుష్పదంతాఖ్యఁ బరఁగు, దంతినిక్షింపి మోదమునఁ బూజించి
 యటఁబాసి చని కుబేరాశాంతరమునఁ, దటుకున నరసి సైంధవముఁ గానంగ
 లేక యచ్చట నొక్కలేఖాధినాథ, లోకగజాధిప లోకైకసార్వ
 భౌమమో యన సార్వభౌమాభిధాన, సామజేంద్రము గాంచి సద్భక్తి మ్రొక్కి
 సార్వభౌమునిపుత్రసంఘంబు గదలి, శర్వునిదెస కేఁగుసమయంబునందు

ననతిదూరమున హుతాగ్నినిఁబోలి, కనుఁగవమోడ్చి యేకతమ గూర్చుండి
తననిష్ఠ వెంపునఁ దపమాచరించు, ననఘాత్తుఁ గపిలమహామునిఁ గాంచి
యతనిచెంగట నున్న హయము నీక్షించి, యతని భర్జించిన నతఁ డుగ్రదృష్టి
నఱిముఱి సగరుల నలిగి చూచుటయు, నఱువదివేపురు నట భస్మ మైరి

—౩ ఆంశుమంతుఁడు అధ్వరాశ్వముఁ దెచ్చుట —

కొడుకు లయ్యశ్వంబుఁ గొనిరాక చాలఁ, దడసిన సగరుండు తాపంబు నొంది
మనుమని నయ్యంశుమంతుఁ బంపుటయుఁ, జని యంశుమంతుఁ డాజ్ఞాడనే పోయి
యమరేండ్లు దెస విరూపాక్షంబు గాంచి, సముచితస్థితి నమస్కరణ మొనర్చి
మాతంగపుంగవ మాపినతండ్రు, లేతెంచి రెటుపోయి రెం దున్నవారొ
తురగచోరకుఁ డెందుఁ దూఱనవాఁడొ, వరుస నీవెఱిగింపవలయు నా కనిన
నాదిగ్గజాధీశుఁ డాయంశుమంతు, నాదరంబునఁ జూచి యప్పు డిట్లనియెఁ
బ్రియమూర్తి నొక్కెడఁ బృథివీశతనయ, హయముఁగాంచెదవన్న నొఁగాక యనుచు
నున్న¹దిక్కురులను నొగి దాటిదాటి, యన్నిటి నిబ్బంగి నడుగంగ నవియుఁ
బరువడి తా మిట్లు పలుకంగ వినుచు, నరిగియాముందర సధ్వరాశ్వంబు
నరయుచుఁ గపిలసంయమిపాంతఁ గనియె, సరి ప్రోవులై యున్న²సగరభస్మములు
కని చాల శోకించి కరఁగి తండ్రులకుఁ, బొనరఁ దిలోదకంబులు వోయ వెదకి
యుదకంబు గానక యున్న యయ్యెడకు, సదయుఁడై గరుడుండు సనుదెంచి పలికె
గపిలుని నలుకమై గలఁచి యచ్చాని, కుపితాగ్ని సాగరుల్ కూలి నీతైరి
యిదియేల శోకింప నీటు శోకమంద, నిది వేళగా దొక్క తుర్పడ వినుము
సరసిజాసనవంద్యచరణారవిందుఁ, డరవిందదళనేత్రుఁ డాదిపూరుషుఁడు
బలిదానవేశ్వరు బంధించునప్పు, డలుకఁ ద్రివిక్రముఁ డై నిండఁ బెరిగి
యగణితశక్తి రెండడుగులయందు, జగతీతలం బెల్ల సరి నాక్రమించి
జలజాతజలచరశంఖచక్రము, లలవడునట్టి మూఁడవపదాంబుజము
కడుకొని బ్రహ్మలోకముదాఁకఁ జూచు, గడువేగమున వచ్చి కమలసంభవుఁడు
తలకొన్నభక్తితోఁ దనకమండలువు, జలములఁ దత్పాదజలజముల్ గడిగె
బొగడొందఁ దజ్జలంబులు నభోపీఠి, దగిలి వర్తించు మందాకిని యనఁగఁ
గావున నీవింకఁ గమలసంభవుని, భావించి తప మతిభక్తిఁ గావించి
కడకమై నాకాశగంగఁ దోడ్చెచ్చి, తడయక భస్మముల్ తడిసినగాని
పరలోకసుఖములు పడయరు వారు, గురుబుద్ధి దురగంబు గొని యేగుమనినఁ
దురగంబుగొనిపోయి తొడరియంతయును, దరమిడి యాతఁడు తమతాతతోడఁ
జెప్పిన శోకించి చేయఁ గైకొన్న, యప్పుణ్యమఖము సమాప్తంబుచేసి
కామించి యాకాశగంగ నీయుర్వి, కెమ్మెయి దెత్తునో మేనంచుఁ డింత

1 దిగ్గజముల, 2 సగరమహిష, తనయులపై భస్మతటల వీక్షించి, జనకులవే యంచు స్వాంత
మం కించి.

విడువక ముప్పదివేలేండ్లు తపము, పుడమి నెంతయుఁ జేసి పోయెను దివికి
 నారాజుమనుమఁ డయ్యంశుమంతుండు, ధారణి గంగకుఁ దప మొప్పఁబూని
 వరుస ముప్పదివేలవర్షము ల్పలిపి, పరలోకగతుఁడయ్యెఁ బదపడి యతఁడు
 ఆతనిపుత్రుఁడు దీప్తిపావనీరాఘఁ, డతనివృత్తోడ జాహ్నువిఁ దెత్తు ననుచు
 విడువక ముప్పదివేలేండ్లు తపము, గడపియు నతఁడు రోగములచే జచ్చి
 ననఘఁడాతనిపుత్రుఁ డగుభగీరథుండు, దనరాజ్యమరయఁ బ్రథానుల నిల్పి
 సారధర్మజ్ఞులు సద్గుణోజ్జ్వలులు, శూరులు నగునట్టిసుతులను గోరి
 యెల్లపాపంబుల నిలఁమీదఁ బాపఁ, దెల్లంబుగాఁ గంగఁ దెచ్చెద ననుచుఁ
 గరమర్థిఁ దపము గోకర్ణాశ్రమమున, నరుదుగాఁ బదివేలయబ్దము లేయ
 ననుపమంబుగసాగు నాతపంబునకు, వనజసంభవుఁ డంత వరదుండై వచ్చి
 యడుగుము వర మన్న నాభగీరథుండు, కడుభక్తి బ్రహ్మకుఁ గరములు మొగిచి
 భారతీనేత ప్రపంచనిర్దాత, సౌరలోకత్రాత సత్యసంఘాత
 ధాత మాతాత లుదగ్రులై వచ్చి, యాతతకపిలుకోపాగ్నిచేఁ గ్రాగి
 నూలువేలేండ్లు సన్నుతగతిలేక, నాఱడిపడి భస్మమై యున్నవారు
 కడఁగి యాభస్మములో గంగోదకములఁ, దడువక గతిలేదు దయసేయు మనిన
 హరుఁ డొక్కరుండు దక్క నన్యు లాగంగ, ధరియింపనేరరు దగిలియెవ్వరును
 నీవింక హరుఁగూర్చి నిష్ఠమైఁ దపము, గావించి ప్రార్థింపు గంగ ధరింప
 ననిపల్కి మదిలోన నతఁడు ప్రార్థించు, తనయులనిచ్చి యధ్వరణీశుకొఱకుఁ
 దనరంగ నాగంగ ధర కేఁగు ననుచు, జనియె పద్మజుడటఁ జని భగీరథుండు
 అంగుష్ఠమొక్కటి యవనిపై మోపి, యంగజహరుఁగూర్చి యతిఘోరతపము
¹దలకొనిచేయుఁ బ్రత్యక్షమై శివుండు, తలఁదాల్తుఁ దెమ్ము మందాకిని ననియె
 నంత భగీరథుం డర్థిఁ బ్రార్థించు, నంతరిక్షస్థలచుందుండి గంగ
 గగనమండలము నక్షత్రమండలముఁ, బగుల లోకములెల్లఁ బగుల మ్రోయుచును
 గులపర్వతములతోఁ గుంభినితోడ, బలసి మహాదేవుఁ బాతాళమునకుఁ
 గొనిపోవుతెఱఁగున ఘోరమై పర్వి, చనుదెంచు నురవడి జగములు బెదర
 పచ్చునాగంగగర్వముఁబాప శివుండు, హెచ్చి జూటముఁబెంచె నింతలో గంగ
 వచ్చి మహాదేవు వరజటావీధిఁ, జొచ్చి వెల్వడుత్రోవ చొప్పుడకున్న

— భగీరథుండు గంగను దెచ్చుట. —

హరుజటాజూటమహాటవిఁ జిక్కి, తిరుగుడుపడుచు వర్తించుచునుండె
 నంత భగీరథుం డతులప్రవాహ, మంతయు నిప్పు డెగిరిగెనో యనుచు
 వెఱగంది మఱియును విషకంధరునకు, దఱిగొని యత్కుగ్రతప మాచరింప
 నపరిమిత ప్రీతి నాభగీరథుని, తపమంత మెచ్చి కందర్పహరుండు
 లోలతఁ దనమాళిలోనున్న గంగ, భూలోకమున కింకఁ బొమ్మని యనుప
 వలనొప్పుజూటంపువాకిలి వెడలి, పాలుపొండఁ బాతాళమునఁ జూపు నిలిపి

1 దలకొని చేయంగఁ దా వచ్చి శివుండు.

తనవివృద్ధి ముదాకిని కపిలు, గని మునిమహిమకు గడుజోద్యమంకి
 తగిలి నిన్నులచినదానౌత్పతుల, సుగతికి బాప నచ్చుచు నున్నదానఁ
 గినియకు మీ వని కేల్య మొకచె, ననఁ బద్ధమునశంబు లమరఁ జూపఱకు
 నడరు నమ్మచికిన్న నటులొక వెళిని, సుకిరడు తెఱగున సుకులొచ్చ మిగుల
 మామీదఁజనుచు మలయుచుగంగ, యేమెక్కడికిఁబోయి మిటమీద ననుచుఁ
 బుజతెంచి సగరులపాలిపాపములు, మొఱవెట్టుచున్నవి ముక్కంటి కనఁగ
 నోలిఁ బాకజముల నుండరామన్న, దూలి యాకసమునఁ దువ్వెనల్తొయ
 భూతాధిపతి జాటముననూడి ధరణి, కేతెచుగంగకు నెండగాకుండ
 గొడుగులుపట్టినకొమరున హంస, లుడువీధి సుడిచడి యొప్పారుచుండఁ
 దొడరి సాగరులవొ దోహత్కరములు, కడఁకమైః బోద్రోమకరములొ యనఁగఁ
 గమనీయతరములై ఘోరతరంగముల, గము లంతకంతకు గర మొప్పుమిగులఁ
 దనవారిలోపలఁ దగ భగీరథున, కనుపమశీతకీర్తు లందందఁ బుట్టి
 నెఱసి భూతలమెల్ల నిండనేతెంచు, వరుసన నులుపులు వఱలంగ గంగ
 యపుటప్పటికిని నతులఘోషంబు, లుప్పొంగియుప్పొంగి యుడువీధి ముట్టి
 బ్రహ్మాండభాండము ల్వగులఁ బెల్లుబ్బి, బ్రహ్మాదిదేవత ల్భక్తితోఁ బొగడ
 శివుడుధరించినశ్రీరంగ యపుడు, భువిఁ బామరులకెల్లఁ బుణ్యంబునీయ
 వచ్చితి నని గంగ వరుసగాఁ జెప్ప, వచ్చినవిధమున వరుస ఘోషించి
 సురలు భేదరులును సుముఖులై చూడ, గరుడగంధర్వులు గరము భూషింపఁ
 జనుదెంచి బిందువన్నరసీలోఁ బొచ్చి, యెనయఁ బ్రవాహంబు లేటులై పాటి
 యనఘాత్త పావనిష్ఠాదిననలిని, యనఁ బ్రవాహములు మూఁడరిగెఁ దూర్పునకు
 సీత సుచతువు సింధువు నాఁగ, భాతితో మూఁడఁగెఁ బడమటిదెసకు
 నడరుచు నుప్పొంగి యందులో నొకటి, కడఁగి భగీరథత్తాపాలు పిలుచు
 ఘనతరవిశదోదక ప్రవాహంబు, వినువీధి శరదభ్రమి భ్రమం బెనఁగ
 దివికేగ మదిలోనఁ దివురుభూజనుల, కవిరళనిశ్చేఱు లమరుచందమున
 నిలయునింగియున్మ్రోగునెడఁ బ్రవాహంబు, గలయ నానామాలికలు వీచులమర
 సీభంగిఁ ద్రిప్పుదు నెల్లపాపముల, నాభంగిఁ జూడుఁడి యన సుడులొప్పుఁ
 జెలిమిఁ దారలతోడఁజేయఁజన్మరణి, బెలుచ నింగికి నంబుబిందువు లెగయ
 ధర్మాత్తులగువారి ధర్మకీర్తులకు, నిర్వలస్థానమై నెఱిఁబొల్లు ననుచుఁ
 గేలి నయ్యాపగాకీర్తులు నవ్వు, లీల డిండిరమాలిక లుల్లసిల్లఁ
 బెక్కుఁగన్ను లుజాతుఁ బృథివిపెంపెల్ల, మక్కువననుభంగి మత్స్యములొలయఁ
 జరియించుకొమరారు జలచరావళులు, పొరినొప్ప నేతెంచె భూలోకమునకు
 సంత శతార్కమై యమరుచందమునఁ, గాంతిమద్భవచారత్న భుజితంబులై న
 నిజభూషణంబుల నింగి వెలుంగ, గజవిమానాదులు కర మర్థి నెక్కి
 యమరగంధర్వసిద్ధాదులు చూడ, నమరంగ నేతెంచి రజాఁడు నేతెంచె
 నటమహానాగంబు లొప్రవాహంబు, చటులవేగముచూచి సరిమొగ్గుటయును

అంతయు నానిర్జరాదులు చూచి, చింతించి జపములుచేసి రాలోన
 నానదిగట్లనే యవగాహమంది, యానందమును బొంది యాచి రచ్చరలు
 అమరమునీంద్రాదు లంత సంతోష, మమగణా బుచ్చల నర్పించి రెలమి
 నాపుణ్యనదిలోన సతిపాపరతులు, శాపదగ్ధులు కృతస్నానులై దివికి
 జనుచుండ సురలు నచ్చరలు గంధర్వ, దనుజపన్నగయక్షదైత్యరాక్షసులు
 కిన్నరాదులు నాభగీరథరథము, వెన్నాడి కనుగొంచు వేడ్క నేతేరఁ
 బెరిగి పర్వతములు భేదించుకొనుచు, నరుగ జహ్నుడుయాగ మాత్రోవఁజేయ
 వరదగా నటువచ్చి వలగొని గంగ, సరి చుట్టుముట్టిన సరగున నపుడు
 యాగోపకరణంబు లవివెల్లెవోయి, యాగవిఘ్నంబైన సతఁ డాగ్రహించి
 నింగికి నుప్పొంగి నెఱి నేఁగుదెంచు, గంగ నాకర్షించి కలుపిండి కోల్పో
 అనిమిషమునివరు లాభగీరథుని, గనుగొని పల్కిరి కరమర్థి మిఱి
 నీమహాగంగని ట్టిమునీశ్వరుడు, ఈమాడ్కిఁ గ్రోలెనే యిప్పుడె నీవు
 కోపంబు లేకుండఁ గోరి యీషాని, నీపట్ల వేడిన నిచ్చును గంగ
 ననియిట్లు దేవత లందఱుఁ జెప్ప, వినయంబుతోఁ జోయి వేడ్క నవ్వునిఁ
 గనుగొని మ్రొక్కుచుఁ గరములు మొగిచి, వినయసంభరితుడై వేడ్క నిట్లనియె
 వినవయ్య మునిచంద్ర విమలచారిత్ర, ఘనమైనగంగను ¹గడునుగ్రతపముఁ
 జేసి యుర్వికి గంగఁ జెలగుచు నిపుడు, వాసీమైఁ దెచ్చితి వరుస నిచ్చటను
 మోసమై మీచేత మొనసి కోల్పడితి, నోసంయమిశ్వర యోపర బ్రహ్మ
 దయచేసి విడిపింపు ధన్యచారిత్ర, దయచేయు సంయమి దయచేయు మనుచు
 వినయంబుతోఁబల్క విని మానివరుడు, మనమునఁ గృపవృట్ట మఱియు నిట్లనియె
 నోభగీరథచంద్ర యోమహారాజ, యీభంగి గంగను నిలకుఁ దెచ్చటకు
 నీమహాత్మ్యంబును నీతపోమహిమ, నే మని చెప్పుదు నిక నీదుకీర్తి
 విడిచెద గంగను విడిచెద నిపుడు, పుడమిలో నాకీర్తి పాలుపొందు ననుచు
 నుమిసి యెంగిలిసేయనొల్లక యతఁడు, రమణమై దనకర్ణరంధ్రంబునుండి
 వెడలింప నెప్పటివిధమున గంగ, యడరుచు జాహ్నువి యనువేరఁ బరఁగె
 బురుషపురాకృతపుణ్యంబునడుమ, దొరకొన్న విఘ్నంబు ద్రోచి యేతెంచు
 వెరవున నారాజు వెంటనేవచ్చి, శరనిధిఁ జొచ్చి యాజాహ్నువీదేవి
 దిగి రసాతలమునఁ దిరిగి యందున్న, సగరజభస్మము ల్పరినిండఁ బాతె
 సంత సంబుజగర్భుఁ డాభగీరథుని, సంతసంబునఁ జూచి జననాథ వినుము
 జలనిధి నెందాఁక సలిలంబు లుండుఁ, దలఁచ నీసగరునితనయు లందాఁక
 దివ్యభూషణముల దివ్యాంబరముల, దివ్యమాల్యంబుల దివ్యగంధముల
 దివ్యమూర్తుల నొప్పి దివిజలోకమున, దివ్యభోగముల వర్తించుచుండెదరు
 అడరంగ నిదిమొద లనఘ నీపేర, నడుచు భాగీరథీనామ మీనదికి
 ద్రిపథయనంగ వర్తిలువరదయన, నృప జాహ్నువియనంగ నెగడు లోకములఁ

దగఁ బితలకుఁ దిలోదకములు నడిపి, జగములన్నిట సత్యసంధుడవగుము
అసఘ మీసగరుండు సంశుమంతుండు, ఘనఁడు దిలీపుఁడు గైకొన్నవ్రతము
నెఱవఁజాలమి నీవు నెఱవఁగఁ దివిరి, తెఱఁగొప్ప నీగంగఁ దెచ్చితకాన
గంగాంబునిర్మల కమనీయపదము, మంగళచిరకీర్తి మహితుండ వగుము
కాకుత్స్థకుంజుల గౌరవశ్రీల, కాకరం బగుతనయావళి గనుము
లలితధర్మముల మూల స్తంభమైతి, పాలుపార నింక నీపుణ్యోదకముల
వెలయఁ దీర్థస్నానవిధు లొప్పు దీర్చి, ఫలము గైకొనుమంచుఁ బద్మసంభవుఁడు
తనలోకమున కేగఁ దదనంతరంబ, తనర నాగంగఁ గృతస్నానఁ డగుచు
నటువదివేపుర కాళగీరఘుఁడు, నెఱిఁ దిలోదకములు నిష్ఠతో నిచ్చె
నాతిలోదకముల నమరులై సగరు, లాతని దీవించి యరిగిరి దివికి
ననఘుండు మఱియ యోధ్యాపురంబునకుఁ, జనిభగీరఘుఁడు రాజ్యమునేయుచుండఁ
గలుషఘ్ను మీయుపాఖ్యానంబు భక్తి, చెలువారఁ జదివినఁ జెప్పఁగా వినిన
నొనరఁ బుణ్యముల నాయుష్మంతులగుచు, ధనధాన్యకీర్తులఁ దనరుచునుండు
రెప్పుడు వారల కెల్లదేవతలు, నొప్పు బ్రసన్నులై యుండుదు రెలమి
నమరంగ సిద్ధించు నఖిలకార్యములు, సమకొను నంచితస్వర్గభోగములు
పెనుపారఁగా వారిపితృగణంబులకు, ననుపమసద్గతు లనిశంబుఁ గలుగు
ననిన రాఘవుఁడు గంగావతారంబు, విని కొశికునిఁ జూచి వినుతులునేసి
నేడు విశ్వామిత్ర నీచేత వింటి, బోడిమి నీగంగ భూలోకమునకు
వచ్చినతెఱఁగును వారి తెఱంగు, నచ్చెను పడరంగ నని ముదంబంది
యారాత్రి యందుండి యఖిలలోకముల, నారూఢిక్కెన్న యానది గ్రుంకి
యాహ్నికకృత్యంబు లన్నియుఁ దీర్చి, జాహ్నువి దాటి విశ్వామిత్రుతోడ
నుత్తరతటమునం దున్నసంయములఁ, జిత్తంబు లలరఁ బూజించి వీడ్కొనుచుఁ
జనిచని యెదుట విశాలయస్పరము, కనుగవ కింపైన గాఢేయఁ జూచి

— ౧౦ దేవత లమృతంబు పడయుట ౧౦ —

యీపురివేరేమి యేరాజవంశ్యుఁ, డేపుమై బాలించు నెఱిగింపు మనిన
ఘనుఁడుకొశికుఁడు రాఘవుఁజూచి పలికె, విను మింద్రుకడ మున్ను విన్నాడనేను
దితిసుతులైన దైతేయులు నదితి, సుతులైనసురలు భాసురలీలఁ పొల్లి
నోలి రసంబులు నోషధుల్ నించి, పాలసముద్రంబు పరువడి ద్రచ్చి
క్రమమొప్ప నమృతంబు గైకొందమనుచు, సమమైతి నాసుధాజలరాశి దాసి
కవ్వంబు తరిత్రాడుగా మందరంబు, నవ్వాసుకిని జేసి యమృతాబ్ధిఁ దరువ
వెలయంగ నటఁ బుట్టె విషముగ్రమగుచుఁ, గలయ లోకింబుల గాఢించిమించఁ
బరఁగ రోహసల పరుషంబునైన, హరుఁ డదిగొని మ్రొంగె నంత నుమియుట
సురగముల్ ధరియించె నోలిఁ దద్విషము, మఱిమఱి తరువంగ మఱియును బుట్టె
వంచన మన్తథావాప్తి లోకముల, ముంచియె త్తఁగఁజాలు మురిపెంబు లమరఁ
గాంచీర్షణత్కారఘననితంబములు, నించుక నడుమును నెఱియుఁజన్గవల

చంచలతనులతల్పరిదంతచయము, మించుకన్దవయును మెఱయుమోవియును
 గోమలభ్రాంతాకోదండుఁ దైన, కాముని విలువిద్యగతి చూప నొప్పి
 కడఁగంటిచూపులఁ గక్షదీధితుల, వెడలించు భుజలతావిక్షేపములను
 అమర నూతనయశానాభిరామముల, నమర నర్వదికోట్ల యప్పరోగణము
 లీలమై నచ్చరలేమలనెల్ల, నోలి చేతలు దైత్యులును నైకొనిరి
 వారక దరువ నావరుణాత్మజాత, వారుణి ప్రభవించె వైభవం బలర
 నాసుర దితిసుతు లపు డొల్లకున్న, నసురులై వర్తిల్లి రవని నెల్లెడల
 సుర నాదితేయులు సారిది నైకొన్న, సురలనఁబ్రఖ్యాతి శోభిల్లి రపుడు
 సంతసంబున రమాసతి తురంగంబు, కాంతిమిన్నగుదంతి కౌస్తుభమణియు
 నమృతాంశుఁడును బుట్టె, సమృతంబు సురభి, నమరుసుథాపూర్ణ మగుకమండలుపు
 కలిగి ధన్వంతరి కరమొప్పు బుట్టె, వెలయంగ మఱి పుట్టె వింతవస్తువులు
 అంత సురాసురు లమృతంబుకొఱకు, నెంతయుఁ దన్మలోన నేచి దర్పమున
 ననుపమస్థితిఁ బోర నసురులసురలఁ, గనుఁగొని సురలపైఁ గరుణించి మించి
 మానినీరూపమై మధుమద్రుండు, తా నమృతముఁ బంచి తగనిచ్చువేళ
 రాహుకేతువు లనురాక్షసులప్పు, డూహించి పక్షిలో నొగిఁ గూరుచుండి
 1 చెయి జాచిపట్టినఁ జెలఁగుచు సుధను, మెయిచాయఁ జూడఁమెలఁత యిచ్చుటయు
 రవిచంద్రులప్పు డారమణినిఁ జూచి, కవగూడి యిద్దఱుఁ గళవళం బుది
 కనునైఁగ నటుచూపఁ గనలుచు విష్ణు, వసువొందఁ జక్రంబు నటు ప్రయోగించి
 శిరములు ఖండించి సృష్టిలోపలను, కఱకురాక్షసుతలలో కడుగ్రహంబులుగ
 నామింట నిలిచె నయ్యమృతంబు ద్రావ, నేమియుఁ జెడకుండ నెప్పుడు వారి
 నాదిగానెప్పు డయ్యాదిత్యుఁ జంద్రు, బాధించుచుందురు పర్వంబుఁందు
 నసురుల గనుఁబ్రామి యమృతంబు సురల, కొసఁగి వారికి జయంబొసఁగె యుద్ధమున
 దైతేయకోటియందఱుఁ ద్రుంచి యింద్రుఁ, డాతఁజేఁ ద్రిజగంబు లర్థిఁ బాలింప
 దితి యంతఁ దనసుతులైగుటకునొగిలి, పతియైన కశ్యపుఁ బ్రార్థించి యింద్రుఁ
 జంపఁజాలిన మహాసత్త్వప్రతాప, సంపన్ను నొకనిఁ బ్రసాదించు మనిన
 సంగీకరించి సహస్రవర్షంబు, లంగన ఘనశుచివై యుండఁ గల్గు
 మూఁడులోకంబులు మొగి గెల్పువాని, వాడిమిమై నింద్రు వధియించువాని
 గనియెద వొకపుత్రుఁ గాంత నావలన, నని పల్కి దితిమేను హస్తాంబుజమున
 నయమూరఁ బరిమార్జనమునేసి వఱియు, దయఁజూచి యతఁడేఁగెఁ దపమూచరింపఁ
 జనియె నాదితియును సమృదంబెసఁగఁ, జని యుగ్రతపమొప్పు సల్పుచునుండె
 సంతట మఘసంతకుఁ డాత్మైఱం గెఱిగి, చింతించి దితి జేరి శిష్యుండు వోలె
 పాయక కుశసమిత్పలమూఁభ్యు, తోయాదు లతిభక్తితోడఁ దెచ్చుచును
 జరణంబులొత్తుచు సత్కృతులఱియు, బరిపాటి నేవయుఁ బరిచయ్యనేయ
 నేవేళ నెచ్చట నేమి గూవలయు, గావలసినవెల్లఁ గనుసన్నఁ దెచ్చి

యుపచరించుచు వేడ్కనుండఁ బెక్కిండ్లు, నపుహొక్కనాఁ డింద్రు నాదితి చూచి
యలరుచు మన రహస్యము దాచలేక, బలభేసి వినుము నాపల్కు. నీ వొకటి
తనయునిగోరి మీతండ్రి నేరడుగ, వినుము వెయ్యేడులు వెడలినపిదప
నిచ్చితి సుతనంచు నింపార కాకు, నచ్చుగా నరమిచ్చె నటుగాన నీకు
నిటమోద బసియేడు లేగినపిదప, బటుశక్తి తమ్ముడు ప్రభవింపగలఁడు
అరంగ నీవును నాతాడు గూఢి, పాలుపార నేలుఁ డీభువనత్రయంబు
వినుతకీర్తుల మీరు విలసిల్లుచుండుఁ, డని పల్కు నంత మధ్యాహ్నకాలమునఁ
దలసిడి కాలఁడ దలయాపిగాఁగ, నలతమై నిద్రించు నాదితిఁ జూచి
శతమన్యుఁ డెంతయు సంతోషమంది, వితతవైఖరి నీదే వేళ నా కనుచు
దితిగర్భ మతియోగధీశక్తిఁ జూచి, శతకోటిచే దనశత్రునా శిశువు
నేకుతుక్కులునేయ నెలుగెత్తి బాలుఁ, డేడున దితియు నయ్యెడ మేలుకాంచె
మఘవ్రుండు మూరుదో మూరుక యనుచు, లఘువీతిఁ బలుక బాలకుఁ జంపవలదు
వలదనియెడు దితివాక్య మాలించి, వెలుగడి గర్భ మవ్వేళ వాసవుండు
కరములు ముకుళించి కలకచిత్తమున, తిరమైనభక్తిచే దితితోడఁ బలికె
దనరంగఁ గాల్గడ తలయంపిగాఁగ, గొని ముక్తకేళివై గూర్కుటఁజేసి
యరసి నీ పశుచి వైతినిగానఁ దెగువ, గార్యంబుకొఱకేచు గడుపులోఁ జూచి
గొనఁగొని నినుజంప కోడి గర్భంబు, దునిమితి నే నేకుతునియలుగాఁగ
సన్నకుసన్న నాశత్రుండుగానఁ, జిన్నిపాపనిఁ బరిచ్ఛిన్నుఁ జేసితిని
జనని ధర్మజ్ఞువై నైరింపవలయు, ననిన దుగ్గఖంపుచు నాయుండుఁ జూచి
నానేరమంతయు నాకలోకేశ, నీనేర మదిలేదు నిక్కువం బరయ
నని పల్కి. మరుదాఖ్య లమరఁ దేజుబు, లెరయంగ ఖాడంబు లేద్వరు నగుచు
నిమ్ముల నాపుత్రు లెలమి నెల్లెడల, సమృదమింపారఁ జరియింపనిమ్ము
సప్తఖండంబులై సరినొప్పువీరి, సప్తమారుతగణసంధనాయకులఁ
గావింపు మని వేడగాఁ నట్లునేసి, దేవేంద్రుఁ డమరావతికిఁ బోయె నంత
వారును దేవతావల్లభుఁడెలిమి, మారుతగణసంజ్ఞ మఱి దివ్యు లైరి.
దేవేంద్రుఁ డతిభక్తి దితికి శుశ్రూష, గావించె నీపుణ్యగణ్యదేశమున
నీపుణ్యధరణి ము న్నిహ్వాకుశుపతి, భూపవర్చ్యుం డలంబనయందుఁ గన్న
కొడుకు విశాలుడన్మువలయాధిపుండు, పుడమి నేలి విశాలపురి యిందొనరై
నావిశాలునిపుత్రుఁడై హేమచంద్రుఁ, డావిగ్భవించెను నతఁడు సుచంద్రు
నతఁడు ధూమ్రాశ్వని నతఁడు స్థంజయుని, నతఁడంత సహదేవు నతఁడు కుశాశ్వ
నాతఁడు సోమదత్తాఖ్యుఁ గాకుత్స్థుఁ, డాతని కెంతయు నమరంగ సుమతి

— సుమతి యమరాజు విశ్వమిత్రుని ఎదుర్కొనుట ౨ —

భావింప నెప్పుడు పరమధర్మముల, నీవిశాలాపురం బేలేడి రాజు
లనఘు వై శాలికు లన వీరు జగతి, వినుతికెక్కిరి ధర్మవిభవసంపదల
నిచ్చుల రఘునాథ యిచట నీరాత్రి, బుచ్చి వేగినఁ జూడఁబోద మిజ్జనకు

ననునంత గాఢేయఁ డటవచ్చుటెఱిగి, మనమున సంతోషమగుండై సుమతి
తనపురోహితులును దనబంధుజనులు, తనశోడఁ జనుదేరఁ దనపట్టణాంబు
వెలువడి చనుదెంచి విహితమార్గమున, నెలమితో నాసంయమియ్యఁ బూజించి
కరములు ముకులించి కడుభక్తిఁ బలికె, భగవోపకార సేవ ధన్యుడనైతిఁ
జరితార్థమయ్యె నాజననంబటంచుఁ, బరమప్రియంబునఁ బలికి యోషోరుల
నమరంగఁ గుశలంబు లడిగినపిదప, సుమతి విశ్వామిత్రుఁ జూచి తాననియె
మునినాథ యసమానమూర్తు లీఘులు, ఘనభుజు లనిమిషక్రమపరాక్రములు
కరిరాజగమనము ల్కరింపఁదలములఁ, బురుషింపఁజాలిన భుజస్త్రైయములను
లలితంబులైన పుల్లసీతారవింద, దళములఁదెగఁడు నేత్రములుఁ జెన్నొండఁ
గరవాలములుఁ గార్తుకంబులు దోనలు, ధరియించి దమసుపదన్యాసములును
జగతి నారవిచంద్రసంచారలీల, మగుచాకసమువలె నలరించువార
లిరువురు దమలోన నెల్లచందముల, సరియగుచున్నార జనులమామృలకు
నీకుమారకులెవ్వ రెవ్వరీసుతుల, నాకు నేర్పడ గాధినందన చెప్తమ
యనిన విశ్వామిత్రుఁ డాతనిఁ జూచి, వినిపింపఁదొడఁగెను వీను లుబ్బుగా
నోరాజులచంద్రయోసుగుణాబ్ధి, వీరివృత్తాంతంబు వినుము దెల్పెదను
సరయువుపొంతఁ గోసల దేశమునను, నరుదొప్పంగ నయోధ్య యనుపురి యొప్పు
నాపురి నేలుచు నాదళరథుఁడు, నేపుమై మనుజుల నెల్లఁ బాలించు
నాతనివరపుత్రుఁ డైననీరాముఁ, డితనికి ననుజాతుఁ డీలక్ష్యుఁడు
మఖమునేయుటకునై మఱి నేను వేడ, సుఖమున నిచ్చెను సుతులనిద్రఱిని
మావెంట వేచేసె మఖమును గాచి, వేవేగఁ దాటక వెన సుబాహువును
ఆటోపమొప్పంగ ననిలోనఁ గూల్చి, మాటమాత్రంబున మారీచుఁ దోలి
యాగంగ నట దాటి యటు మిథిలకును, నేగంగఁ దలఁచుచు నీటకు వచ్చితిమి
ఈరాజశీతాంశు లినవంశకులులు, వీరిసామర్థ్యంబు వినగఁ జోద్యంబు
ననిన విశ్వామిత్రు నమలవాక్యములు, విని చాల సుమతియు విస్తయంబంది
యారాఘవుల నప్పు డర్థిఁ బూజింప, వారును బూజలు వరుసఁ గైకొనుచు
నారాత్రి యందుండి యాప్రభాతమున, నారాజు తముఁ బంప నర్థితోఁ జనిరి
చనిచని గౌతమాశ్రమము రాఘవుఁడు, కనుఁగొని పలికె నాగాధినందనుని
సలలితవల్లనసంపద ల్లలిగి, వెలయు మామిళ్లును వేఱుపనసలు
నారంగ జంబీర నారికేళములు, పారిభద్రంబులు బదరికాతతులు
మాతులుంగ లవంగ మంజీరతరులు, శ్రీశరు చంపక సింధువారములు
పొన్నలు పొగడలు పోక మ్రాఁతులును, నెన్నంగ నరఁటుల నెఱయుపుష్పాళ్లు
చిత్తజాంబవములై చెలఁగునశోక, లత్తుక దాడిమ లలితమల్లికలు
లిందుకంబులు శివతిలక శాల్మలలు, చందన కర్పూర సహకారములును
భల్లాత గుగ్గులు బ్రహ్మ కౌశికము, లెల్లచో నల్లినయేలకీలతలు
అల్లినమొల్లలు నలరుచేమంతి, చల్లనిపుష్పవాసవలఁ జెన్నొందు

కాసారములచేతఁ గడురమ్య మగుచు, భాసిల్లుపతుల పఱురవంబులును సమధిక మిట్టియాశ్రమభూమి సకల, రమణీయమయ్యు నిష్టన మేటికయ్యె మున్నిండుఁ దపమున మునివర్ణుఁడెవ్వఁ, డన్నియు నెఱిగింపు మనిన నిట్లనియె గౌతముం డిక్కడఁ గడఁగితోఁ దొల్లి, యాతతనిష్ట నహల్యతోఁ గూడి యతిఘోరతపము నేయ గ నింద్రుఁడెఱిగి, యతనితపంబు దానంతయుఁ జెఱుపఁ గుక్కుటంబై పోయి కుటజంబునేరి, కొక్కురో యని కూయఁ గొమరొప్పు మాని మనమునఁ జింతించి మమత రెట్టింప, ముని నిజానుష్ఠానమునకుఁ బోవుటయు గౌతమాకారంబు గైకొని వచ్చి, యాతనిసతి నహల్యాదేవిఁ గడిసి ఋతుకాలమనరు కోరికగలవారు, మతిఁ దలంపఁగఁ బ్రొద్దు మఱి చాలఁగలదు పాలతుక నీతోడి భోగేచ్ఛ నాకు, వలయుటఁ దలపోసి వచ్చితి ననిన నెఱిగి యహల్య నీవింద్రుండవగుట, యెఱుఁగుదు గాకేమి యిందు రమ్మచుచు జలజాతీ తనపర్ణశాలలోపలికి, బలభేదిఁ గొనిపోయి పరఁగఁ గ్రీడించె సురనాథుఁ డప్పడు స్రుక్కుచు భీతి, నరుగుచో గౌతముఁ డంతలో వచ్చి యోరి పాపాత్మక యుచితమే నీకు, నారూపు గైకొని నాపత్నిఁ గవయ నీపాపఫలమున నీ వముష్కుండ, వైప్రాన్తు పొమ్మని యంత శపించె గౌతముశాప మఖండమై తాఁక, నాతనియండంబు లంతలోఁ దెగియె నడరి గౌతముఁ డహల్యాదేవిఁ జూచి, పడఁతి పాపాణమై పడియుండు మీవు

— ౧౭ గౌతముఁ డహల్యకు శాప మిచ్చుట —

కరముగ్రుగునెండ గాలివెంధూళి, బొరలుచు నెందును బొడఁగానఁబడక అనిన శాపమున కెయ్యదితుది నాకు, ననిన నహల్య కిట్లనియె గౌతముఁడు వైకుంఠ భాముఁ డవాప్తకాముండు, లోకరక్షణఃశాలోలచిత్తుండు రాముడై వచ్చి పురాణపూరుషుఁడు, భూమిపై జన్మించి పొగడు దీపించి చనుదెంచి కౌశికుజన్నంబుఁ గాచి, యినకులాధీశ్వరుఁ డీత్రోవ వచ్చి తోలఁగిపోవక నిన్నుఁ ద్రొక్కినఁ జాలు, జలజలోచన నీదుశాపంబు దీటు నని చెప్పి శీతాద్రి కరిగె గౌతముఁడు, మునిపత్ని తారూపముననుండె నంత సురరాజు దనపాటు సురలతోఁ దెల్పు, దరమిడి పితృదేవతల వారు వేడి వెరవరులై మేషవృషణముల్ దెచ్చి, సురలు సంధించిరి సురలోకపతికి నతులపుణ్యాత్మకు లదియూదిగాఁగ, గ్రతువులఁ జంపుదుర్కడఁగి మేషముల నాఁడాదిగా మునినాథుశాపమునఁ, బోడిమిచెడి యీతపోవని నున్న, యాయహల్య నతుల్య హతమ శృల్యఁ, జేయవే శ్రీరామ చిరపూర్వభామ యని చెప్పి గౌతమునాశ్రమంబునకుఁ, జనుదేర శ్రీరామచరణంబు సోక మొగులెల్ల కిరియ సోమునికళవోలె, బొగ యడంగిన హవ్యభుక్కిలవోలె గలఁకఁ దొలంగిన కమలినీవోలె, బలుమప్పు గడిగిన బంగారువోలె శ్రీరామపాదరాజీవపరాగ, దూరికృతాఘసందోహయై యపుడు

వెలది యంతయు శిలావేషంబుమాని, తిలకించి తనతోంటిదేహంబు పూని
మునిపతిచేత రామునిమహత్త్వంబు వినినదిగాన నావేదండయాన
యామహామహానకు నాతిభ్య మొసంగి, శ్రీమీమాట నిటకు విచ్చేసితిగానఁ
జరితార్థనైతి మీచరణబద్ధములు, దరి నిచ్చి రఘునాథ త్రైలోక్యనాథ
మీపాదలీర్థమూ మిన్నేరు భువన, పాపంబు లెడఁబాపఁ బాల్పడె ననంగ
నిలయొల్ల నొకట మిన్నొక్కటఁ గొలిచి, బలి మెట్టి బ్రహ్మాండభాండంబు ముట్టి
వేదశిరోపీఠి విహరించు నీదు, పాదముల్ నాదుశాపముఁ బాచు టరుదె
యని రాము వినుతించె నంత గౌతముఁడు, సనుదెంచి రఘురామచంద్రుఁ బూజించి
ప్రాకట జన్మసాఫల్య నవాల్మ్యఁ, గైకొని తొల్లింటికతి విలసిల్లెఁ
గ్రోవ్విరిజడివాన కుంభినిఁ గురిసె, నవ్వేళ దేవతూర్వంబులు మొరసె
ఘనపుణ్య లందుండి కదలి మిన్నంటి, తనరు ప్రాకారసౌధములయూధముల
నమరిక రత్న గేహముల వాహముల, రమణీయరాజమార్గముల దుర్గముల
వలనొప్పు శృంగారవనుల జవ్వనులఁ, బొలుచు సంతతశుభంబుల నిభంబులను
ననువొందు వైరివర్తాశిథిలకును, జనకుని మిథిలకుఁ జనుదెంచి రంతఁ
గాలింగ నేపాళ కర్ణాట లాట, మాళవ సౌవీర మగధ పాంచాల
కురు పాండ్య బర్బర కుంత లావంతి, మరు తురుష్కభీర మనుజవల్లభుల
ఘనతర యాగోపకరణభారముల, ననురూపపశుగణాయతనయూపముల
భూరి దధిక్షీరపూర్ణకుంభముల, సారసమిద్భారచారు దేశముల
నడరి ఘోషించు సామాదివేదముల, నుడుగక చనుదెంచుచున్న తాపసుల
నుడువీధి నుప్పొంగు హోమధూమముల, నడరెడు దేవతాహ్వన రావములఁ
బూజలుగైకొన్న పుణ్యసంయములఁ, బూజింపాలయని భూసురోత్తముల
నరుదైన జనకుని యజ్ఞవాటంబు, కరమర్చి జొచ్చె నగ్రాధినందనుఁడు
అంత నాజనకమహారాజవర్యుఁ, డెంతయు¹మర్యాద నెదురుగా వచ్చి
మునినాథునకు మ్రొక్కి ముదమొప్పుఁ దోడు, గొనిపోయి పూజించి కుశలంబులడిగి
నీవు వచ్చితిగాన నేడు నే మిగులఁ, బావనాత్ముడనైతిఁ బ్రబలె నాక్రతువు
లని చాలఁ గొనియాడి యమ్మునిచంద్రు, వెనుక నె వినతులై విలసిల్లుచున్న
గురుతరస్థితవత్సులఁ గాకపక్ష, ధరుల మహాధనుర్ధరుల శ్రీకరులఁ
గోపలాంగుల నభంగురయశోనిధుల, భూమి జరించువేల్పులఁ బోలుఘనుల
సదయాంతరంగుల సతత ప్రసన్న, నదనుల భువనపావనచరిత్రులను
చారు ప్రభాభానుచంద్ర సన్నిభుల, ధీరుల నయ్యశ్విదేవతాకృతుల
నాజానుబాహుల నతులవిక్రముల, రాజీవనేత్రుల రామలక్ష్మణులఁ
జూచి యీశరచాపశోభితాకారు, లీచతురాత్మకు లెవ్వరివార
లీవల్లవారుణ మృదుపాదుపద్మ, లేపగిదిని వచ్చి రిచటికి నడిచి
యనిన విశ్వామిత్రు డనఘులు వీరు, జననాథ దశరథజనపాలసుతులు

నాయతశక్తి నాయాగంబు గాచి, యాయహల్యను బ్రోచి యనుకంప నేచి
నిరుపమతరశక్తి నీయింట నున్న, హరునిచాపముఁ జూడ నరుదెంచి రనుడు
మునినాథుమాటకు ముదమంది జనకుఁ, డనునయంబున వారిసర్థిఁ బూజించె

శదానందుండు విశ్వామిత్రు ప్రభావంబుఁ దెల్పుట

గౌళికుఁ గనుఁగొని గౌతమసూనుఁ, డాశతానందుఁ డిట్లనియె రాగిల్లి
నీవు రామునిఁ దెచ్చి నెచ్చి ముచ్చేలి, తీ విశ్వవిభుఁ డేర నెవ్వరితరము
అడరి మాతల్లి యహల్యపాపములు, కడుగ రామునిపాదకమలరేణువుల
గౌతమశాపదుర్గతి నిస్తరించి, గౌతముఁ గ్రమ్ముఁ గలిసె మాతల్లి
రామచంద్రునిపాదరాజీసమహిమ, లేమందు నని రాము నీక్షించి పలికె
నీకౌళికుఁడు పుణ్యుఁ డీతోఁజెమిఁద, నీకు రక్షకుఁడంట నీకేమి కొదువ
యరయ విశ్వామిత్రు నతులప్రభావ, మరిది ప్రస్తుతినేయ నైనను వినుము
దశరథాత్మజ బ్రహ్మతనయుండు కుశుఁడు, కుశుఁ డర్థితోడుతఁ గుశనాభుఁ గనియె
గుశనాభునకు గాధి కొమరుఁడై పుట్టెఁ, గుశపవిత్రుఁడు గాధికొడుకయ్యె నితఁడు
అతిధర్మనిరతుఁడై యఖిలంబు పొగడ, నితఁడు మహీచక్ర మేలుచునుండె
నొలసినవేడుక నొకనాఁడు దన్నుఁ, బలిసి యఁజూపిణీబలములు గొల్వ
వెడలి కాననముల వేడ్కలు సల్పి, పుడమియంతయుఁ జరింపుచుఁ జాల బడలి
బహుగంధబంధుర ప్రసవమంజరుల, బహుఫలంబులనొప్ప పాదపావశుల
బహుపక్షిరవముల బ్రహ్మఘోషముల, బహుసరోవరముల బహుశ వేదికల
నలరుచు జాతివై రాదులు లేక, మెలఁగు నానావిధమృగసమూహముల
ననిలారిబుజీర్ణపర్ణాశులై తపము, నొసరించుతపసుల యోగిపుంగవులఁ
బన్నగభేదర ప్రముఖగంధర్వ, కిన్నరాదుల వాలఖల్యాదిమునులఁ
గడునొప్పి బ్రహ్మలోకము వోలె మిగుల, నడరు వసిష్ఠనియాశ్రమంబునకు
నతిముదంబున వచ్చి యావసిష్ఠునకు, నతినిష్ఠ మ్రొక్కిన నతఁడు దీవించి
యచితాసనంబున నునిచి పూజించి, ప్రచురసస్వాదుఫలమూలతతుల
వరుసతో నిచ్చిన వానిఁ గైకొనుచుఁ, గరములు ముకుళించి కడుభక్తిఁ బలికె
ననఘాత్త తపసులు నగ్నిహోత్రములు, జనలోకనుతములై జరగుచున్నవియె
మీరును శిష్యులు మీయాశ్రమమున, నారంగ వీరు వారన కెల్లవారు
ముదమున నున్నారె మునినాథ యనిన, నొదవుసమ్మదమున నున్నార మేము
నీతితోఁ జేయుచె నీవు రాజ్యంబు, ప్రీతిమై భరియింతె భృత్యవర్గముల
ముద మొప్పు రాజ్యాంగములు పరీక్షించె, వదలక నిద్రించె వ్రాలుశాస్త్రపులఁ
గుశలమే సర్వంబు కుశలమే నీకుఁ, గుశలమే నీవుత్ర కులకుఁ బత్నులకు
నని పల్క మిాకృప నఖిలంబు కుశల, మనియెఁ గౌళికుఁ డంత నవ్వసిష్ఠుండు
కరమర్థి మాయొంటికడ విందు గుడిచి, యరుగుమ యీవని యతనిఁ బ్రార్థింప
నందుకు కౌళికుం డనుమతించుటయు, విందు సేయుటకునై వేగంబ యతఁడు
తనహోమధేనువు దలంచి రప్పించి, జననాథవరునకు సకలసేవలకు

వివిధభక్త్యంబులు వివిధభోజ్యములు, వివిధభంగుల విందు వేడ్క గావింప
వలయుఁగావున నీవు వలయువస్తువులు, గలిగింపుమనవుడుఁ గామధేనువును
గలమాన్నతతులు శాకములు భక్ష్యములు, గలవంటకము లూరుఁగాయలంబట్లు
ఫలవిశేషంబులు పాయసాన్నములు చెలువారు వెన్నలు చీనిచక్కెరలు
సదోష్ణఘృతములు రసాయనంబులును, మద్యవిశేషముల మాంసభేదములు
వావిరి మఱియు నెవ్వారికి నేమి, కావలె నవి యడుగకయె కల్పింప
నాధేనుమహిమ కత్యాశ్చర్యమొంది, గాధేయుఁ డప్పుడు కడమాడనేయఁ
గుడిచి నేనలు దానుఁ గోర్కిదిపింపఁ, గడుఁ దృప్తివొంది యాగాధితనూజఁ
డీకామధేనువు నెబ్బంగినైనఁ, జేకొందు ననుచు వసిష్ఠునిఁ జేరి
లక్షగుఱ్ఱంబులు లక్షధేనువులు, లక్షయేనుఁగులు వేలక్షలు మఱులు
నిచ్చెద నీధేను విష్ణు నాకనిన, నిచ్చులో మునిగాఢుఁ డెంతయు వగచి
యిది నాకు జీవనం బిది నాకుఁ బ్రాణ, మిది నాతపంబులకెల్ల సాధనము
హవ్యకవ్యంబులు సతిధిసత్కార, మవ్యాహతముగ నీయావుచే నడుచు
నీపుణ్యధేనువు నీఁజాల ననిన, నాపూర్ణబలుఁడు విశ్వామిత్రుఁ డలిగి
యిమ్ముని బలిమాలి యే వేడనేల, రమ్మని భటసహస్రంబులుఁ దాను
గోవు నుద్ధతిఁ బట్టికొనిపోవఁ బోవఁ, బోవక యిది మునిపుంగవుఁ జూచి
యనఁకు వసిష్ఠసుయమిచంద్ర నన్నుఁ, గొనిపోవుచున్నాఁడు క్రొవ్వి కౌశికుఁడు
వారింప వకట దుర్వారుండవయ్య, నూరక తగునయ్య యొప్పింప నన్ను
నసఘాత నీయెడ నపరాధి గాను, నను నుపేక్షించుట నాయమే నీకు
ననుడు ధేనువుమాట కావసిష్ఠుండు, మనమునఁ గృపపుట్టి మఱుమాటఁ బలికె
నేనేల విడుతు నిన్నెంతయు బలిమి, భూనాయకుఁడు గొనిపోయెడుఁగాని
క్షత్రియు లుద్గండచారిత్తులైన, ధాత్రిసురోత్తము ల్దారెంతవార
లీక్షోణి కధిపతి యీగాధితనయుఁ, డక్షోహిణీబలం బతినికిఁ గలదు
ఏవిధంబున గెల్తు నితని నే ననిశ్చ నావసిష్ఠునితోడ నాధేను వనియె
మునినాథ సృపతేజమునకంటె నెందు, వినుతింప నెక్కుడు విప్రతేజంబు
గావున నీకంటెఁ గౌశికుండెక్కు, డేవెంటఁ గాకుండు టే నెఱుంగుదును
బనుపుము నన్ను నీబలములనెల్ల, మునుకొని యడఁచెద మునినాథ యనిన
నావసిష్ఠుండు ధేను వపుడు నైవ్యములఁ, గావించు బలముల ఖండింపుముఱక
నన విని హంకారమడరించుటయును, గనుఁగొని ధేనుహంకారంబునందె
ఘనవాలలతయందుఁ గర్ణంబులందుఁ, దనురుహంబులయందు దంతంబులందు
ఘరమధ్యములయందుఁ గొమ్మలయందు, నురులోచనములందు నూర్పులయందు
మొనయ జంఘలయందు మోకాళ్లయందు, ననువొందఁ దొడలందు నధరంబునందు
గాఢతరం బైన గంగఁడొలునను, రూఢిగాఁ గూడిన రోమకూపములఁ
గెరలు రంకెలను శక్తిప్రదేశమునఁ, బొరి నుద్భవించిరి భువనభీకరులు
కైరాత పల్లవ కాంభోజ యవన, వీరులు వెక్కుండు విషమవిక్రములు

చిత్రరూపాఘ్నులు చిత్రాయుధులును, జిత్రవిలోచనుల్చిత్రహంకృతులు
నై వీరులై ధీరులై మహోదారు, లై వాగు నేనాసహాయులై మఱియు
హరులతో గరులతో నందంద గడిమి, బరగి విశ్వామిత్రుబలములఁ ద్రుంపఁ
జూచి యాకాశికుసుతుల నూర్వరను, నేచి నానాహేతిహేతులు నిగుడ
వచ్చి వసీష్ఠుని వధియింపఁ గడఁగి, యచ్చట భస్మమై రతనిహంకృతికి
నంత విశ్వామిత్రుఁ డఖిలనై న్యంబు, లంతమవీటికి నరుగుట చూచి
యతులపరాక్రము లగుచున్నతనదు, సుతులచావులు జూచి శోకించి యంతఁ
దనరాజ్యమున నొక్కతనయుని నునిచి, చని హిమాచలమునఁ జలమున నిలిచి
త్రిపురారిఁ గూర్చి యతిప్రయత్నమునఁ, దపమొనరింపఁ బ్రత్యక్షమాటయును

—౧౭౭ కాశికుండు ఈశ్వరుని చేత నస్త్రాదులు వడసి వసీష్ఠునితోఁ బోరుట ౧౭౭—

హరుచేత వివిధశస్త్రాస్త్రము ల్వడసి, యరవడిఁ జనుదెంచి యుగ్రుండై కడఁగి
మొగి వసీష్ఠాశ్రమంబున వహ్నిశిఖలు, నెగయఁ బెల్లెగనె నాగ్నేయబాణముల
నప్పుడు బాణాగ్ను లాశ్రమంబెల్లఁ గప్పి మండుటయును గని వసీష్ఠుండు
కాలదండముఁ గొన్న కాలుండో యనఁగఁ, గేల దండము దాల్చి కింకతో వెడలి
యోరి విశ్వామిత్ర యోరి పాపాత్మ, భూరిపుణ్యాశ్రమంబులు గాల్చు దగునె
యెనయ నీవెక్కడ నే నెక్కడనిన, ఘనరోషచిత్తుండై కాశికుం డప్పు
డతనిపై రాద్రంబు నైంద్రంబుఁబాశు, పతము వైష్ణవము జృంభణము శోషణము
జటులమోహనమును సంతాపనంబు, బటుతరవజ్రంబు బ్రహ్మపాశంబు
గనలువై శాచంబు కాలపాశంబు, ఘనవిష్ణుచక్రంబు కాలచక్రంబు
వారుణ గాంధర్వ వాయవ్యసార, ఘోరాస్త్రకోటులు క్రూరుండై యేయఁ
గలయంగ విస్ఫులింగంబులు చెదర, బలువిడి నుగ్గాడై బ్రహ్మదండమున
నలుక విశ్వామిత్రుఁ డంత బ్రహ్మాస్త్ర, మలవడ సంధించి యార్చి యేయుటయు
సకలగీర్వాణులు సకలసంయములు, సకలగంధర్వులు సకలపన్నగులు
సకలభూతంబులు సకలదిక్పతులు, సకలతారాగ్రహచంద్రసూర్యులును
సకలలోకంబులు చలనంబునొంది, సకలదిక్కులు మండఁ జండవేగమున
బ్రహ్మాండభాండంబు బలువిడి నెగడి, బ్రహ్మదండము దాఁటి పఱతేరఁ జూచి
బ్రహ్మాదులకు నడ్డపడరానియట్టి, బ్రహ్మాస్త్ర మవలీలఁ బట్టుక నింగె
నురుచిరబ్రహ్మతేజోమూర్తి వెలుగఁ, నరుదార నమ్మునియంగరోమముల
నెఱిమంటలేగయ ననేకబాణంబు, లఱిముఱి వెడలి విశ్వామిత్రుఁ దాఁకి
చుఱుపుచ్చదొడఁగినఁ జూచి కాశికుండు, నెఱిచెడి యెంతయు నిజసత్త్వమెడలి
తరమిడి యాబ్రహ్మదండమొక్కటను, పరశస్త్రకోటులు వమ్ములై పాలిసె
నత్రస్తమచల మీయనబ్రహ్మబలము, క్షత్రబలంబది గాల్చునే యనుచు
చెనటియై మగిడి కాశికుం డాలు దాను, జని ఘోరతపమర్థి సలుపుచునుండె
అటమీఁద సుతుల విశ్వామిత్ర మౌని, కటుసత్త్వవంతులఁ బడసె నల్వరను
వినుము దుష్కరింప హవిష్కరింపనాము, లన దృఢనేత్ర మహారథు లనఁగఁ

జలము డింపక పెక్కు సంవత్సరము, లలఘునిష్ఠులఁ దపం బటునేయ మెచ్చి
 వనజసంభవుండంత వచ్చి కాశికునిఁ, గనుఁగొని యెంతయుఁ గరుణించి పలికె
 నీతపంబున మెచ్చి యిచ్చితి నీకుఁ, బ్రీతిమై నిట రాజముషిపదం బనఘ
 యని పోవ గాధేయుఁ డతిదీనుఁడగుచు, నెనయంగ నీతపం బెంత చేసినను
 గడపట బ్రహ్మర్షి గానేరనైతి, నెడపడి చెడిపోయి యాయుగ్రతపము
 ఈరాజముషిపదం బే నొల్ల ననుచు, ఘోరతపంబు గైకొని నేయుచుండె
 అంత నిత్యైకుకులాగ్రణియైన, సంతతకీర్తి త్రిశంకుఁ డకారాజు
 తనువుతోడను గూడి తానాకమునకు, నొనరంగఁ జనుజన్న మొనరింపఁ దలంచి
 భక్తి వసిష్ఠునిపాలి కేటించి, యుక్తమార్గంబున నుపవరించుచును
 దివిజలోకమున కీదేహంబుతోడ, సవనంబు గావించి చనఁ గోర్కె నాకు
 ననురక్తఁ గావింపుఁ డనఘ నాచేత, మునుల రప్పింపుఁడు ముదమొప్పు ననిన
 నరనాథ యొడలితో నాకలోకమున, కరుగ నసాధ్య మీయవనీశులకును
 అనవుడు రాజన్యుఁ డట దక్షిణమున, ఘననిష్ఠఁ దపమర్థిఁ గావించుచున్న
 చిరపుణ్యులైన వసిష్ఠపుత్రులకుఁ, గరమర్థిఁ బ్రణమిల్లి కరములు మొగిచి
 దేవలోకమున కీదేహంబుతోడఁ, బోవచ్చుయాగంబు పూని నాచేతఁ
 జేయింపుఁ డనిన వసిష్ఠఁ డీతెఱుగు, నేయుఁడీ యనెనేని చేయింతు మనుడు
 నారాజచంద్రుఁ డిట్లునియె వసిష్ఠఁ, డేరాజులును జేయ రీక్రతు వనియె
 మీకడ నీటురాక మీరైన నన్నుఁ, జేకొని యజ్ఞంబు నేయింపవలయు
 నరయఁ బురోహితు లగువారు గారె, ధరణీశులకు సర్వధర్త సాధకులు
 అనిన వాసిష్ఠు లాయవనీశుఁ జూచి, ఘనుఁడు వసిష్ఠుండు గాదన్న తెఱుగు
 నిర్మలమతి నొరుల్ నేర్తురే నేయ, దుర్మతి వగునీకుఁ దోచదుగాక
 యనిపల్కు నిర్విణ్ణుండై సంయమిందు, తనయులఁ జూచి యాధరణీశుఁ డనియె
 మీతండ్రి నిరసించె మీరును జేయ, రైతి రేతెఱుగుననైన నీక్రతువు
 హితబుద్ధిలేనిమీ రేల నా కింక, నితరులచేతఁ జేయించెదఁగాక
 యనినఁ జండాలుండ వగుమంచు నలుకఁ, గనుఁగొని పల్కి రాఘవపుణ్యు లంత
 భాసురంబగు భూమిపాలుతేజంబు, వాసిష్ఠకోపాగ్ని వడిఁ గాలె ననఁగ
 నారయ నీలదేహంబును నీలి, చీరయు జంజురుశిఖయును దనర
 నంట నశుద్ధంబులైన మాలినన్య, మంటించు నీరూప మనుభంగి దోఁపఁ
 బ్రణుతవర్ణస్ఫూర్తిఁ బరఁగిన కనక, మణిభూషణము లోహమయములై తనర
 నోజ్జ్వలఁ గష్టనామోక్తిభేదముల, నాజాతి కనురూపమైన రూపమున
 జననాథుఁ డతిఘోరచండాలభావ, మొనరంగఁ జేడ్చడియున్న నీక్షించి
 పౌరభృత్యామాత్యబంధువర్గంబు, లారాజు వర్జించి రంత నారాజు
 నొదవినభయమున నొయ్యిమెట్టుచును, నొదుకుచు జనులకు నోసరించుచును
 జని మహామహాని విశ్వామిత్రుఁ గనినఁ, గనికరంబొదవ నాగాధితనూజఁ
 డిల నయోధ్యాపురం బేలేడినీకు, నెలమిఁ జండాలత్వ మేల పాటిల్లె

నేతలంపున వచ్చె నెఱిగింపు మనిన, నాతండు ముకుళితహస్తంబై పలికె
నిరవొంద బొందితో నింద్రలోకమున, కరుగఁజొప్పడునట్టి యాగంబు మున్ను
చేయింపుఁ డనిన వసిష్ఠఁ డీతెఱుగు, నేయింప రాదని చెప్పెను త్తరము
నావసిష్ఠునిపుత్రు లగువారు నతఁడు, గావింపఁగాదన్నఁ గా దని పలికి
రితరులచేతఁ జేయింతు నన్నాట, కతిరోపమున మాల వగు మన్న నైతి
ననఘ నాచేసెద నన్నయధ్వరము, నొసరింతు నామాట కొగి బొంకు లేదు
ఇట్టియాపదయందు నిటమీఁదనైన, నెట్టన సత్యంబు నెగడఁ బాలింతుఁ
దెక్కుధర్మంబులు పెక్కుజన్మములు, పెక్కువతోఁ జేసి పెంపు గైకొంటి
గురులఁ బూజించితి గురులు నావలనఁ, గరుణచాలమి ధర్మ కార్యంబు నిలిచి
పౌరుషం బది దేవ ఫలము లేకున్న, నేరమి వాటిల్లు నిక్కువం బరయ
నేవిధంబుననైన నీవు నాపాలి, దైవమై రక్షింపఁ దగుదు నా కనియె
అనిన విశ్వమిత్రుఁ డతని వీక్షించి, జననాథ నీవింక సంతాప ముడుగు

— శ్రీశంకునికై కాశికుండు యజ్ఞంబుచేయ నారంభించుట —

దీనునిఁ జేపట్టితిని ద్రిశుద్ధిగను, మానుల రప్పించి మఘము సేయించి
దేహంబుతోడనే తివిరి నేఁ బలుకఁ, పోహంబు గాకుండఁ బుచ్చెద దివికి
విను నిన్నుఁ బరమపవిత్రుఁ గావించు, నని పల్కి శిష్యుల నందఱఁ జూచి
మునుకొని మీరెల్ల మునుల ఋత్విజులఁ, గొనిరండు వే శ్రీశంకునియాగమునకు
నని నియోగించిన నట్ల వా రేగి, మునివరేణ్యులనెల్ల మొగి దోడితెచ్చి
కలయ విశ్వమిత్రుకడకు నేతెంచి, చలమేది నిల్చిరి సంయమిశ్వరులు
వారు వసిష్ఠనాశ్రమవాసులెల్ల, వారలు దక్కంగ వచ్చి రందఱును
ఆవసిష్ఠునిపుత్రు లాడిరి కొన్ని, యావాక్యములు విను మంచు వా రనిరి
మతి విచారింపక మఘము సేయించు, నతఁడు రాజుఁట మాలఁడఁట నేయువాఁడు
చండాలుమఘమున సకలమునీంద్రు, లుండి భోజనము లే యుక్తి జేసెదరు
ఆడ కేమొగముల నరుగుదెంచెదరు, వేడుక సురలు హవిర్యాగమునకుఁ
బరంగ విశ్వమిత్ర పాలితుండైన, నరుఁ డెట్టులాందెడు నాకలోకంబు
విన విస్తయం బని వెలయ దూషించి, రనిన విశ్వమిత్రుఁ డగ్నియై మండి
కడునిష్ఠఁ దపమిట్లు గావించు నన్ను, నడరి దూషించు పాపాత్ములిందఱును
మాతనగతి నేడునూఱుజన్మముల, బాగుగాఁ గ్రవ్యాదభావంబుఁ దాల్చి
మానవశునకాదిమాంసము ల్దినచు, హీనులై చరియింపనిమ్ము లోకముల
నసమున నన్నాడు నామహోదయుఁడు, వసుధ నిపాదుఁడై వర్తింపనిమ్ము
అని శపియించి సంయముల వీక్షించి, మునులార యీరాజముఖ్యుఁ డ్రిశంకు
నున్నతకులశీలు నురుగీర్తిలోలు, సన్నతధర్మజ్ఞు సత్యప్రతిజ్ఞఁ
గ్రతువుసేయింపుఁడు గాత్రంబుతోడ, నితఁ డింద్రపురి కేఁగు నిరవొప్ప ననిన
నాఋషిమాటల కమ్మహామునులు, దారు విచారించి తమలోన ననిరి
గాధిసూనునిమాట గాదంటిమేని, క్రోధించి శపియించుఁ గ్రూరవాక్యములఁ

గానఁ జేయింతము క్రతువు కాశికుడు, మానుగాఁ జెప్పినమహితమార్గమున
నని పల్కి మునులెల్ల నధ్వరకర్త, మొనరింప నామంత్రయోగాదు లమర
నాగాధితనయుండు యాజకుం డగుచు, యాగభాగములకు నమరులఁ బిలిచెఁ
బిలిచిన రామంచుఁ జేరెలుంగెత్తి, పలికిరి సుర లటు పలుకఁ గౌశికుడు
కుశపవిత్రముచేత గొని స్తువంచెత్తి, దిశలరోహనలదీపులు నిగుడ
నాకేంద్రలోకంబునకుఁ ద్రిశంకుండ, నీకోరినటువలె నిన్నుఁ బుచ్చెదను
నడరంగ నే బాల్య మాదిగా నియతి, విడువక తపముఁ గావించితి నేని
బొందితోడనె కూడఁ బోయి స్వర్గంబు, నందుము పొమ్మన్న నాత్రిశంకుండు
తత్తపోబలమునఁ దడయక యెల్ల, సత్త్వము లేగెడి సరణిఁ బోవుటయుఁ
జండాలుడవు నీవు స్వర్గలోకమున, నుండనీ నని యింద్రుఁ డుదరి త్రోపింపఁ
గడఁగ విశ్వామిత్ర కావవే యనుచు, వడిఁ దలక్రిందుగా వచ్చుచున్న
శరణార్థియైన త్రిశంకునిఁ జూచి, కరుణావిధేయుడై గాధేయుఁ డపుడు
జననాథ నీవాకసమునందె నిలువు, మని పల్కి నిలుపుచు నటఁ దత్త్వమున
నలుకఁ ద్రిశంకున కమరేంద్రతోడి, చలమున వేటొక్కస్వర్గంబు నేని
లలినందు సప్తర్షు లనుదారకలను, నలవడఁ గల్పించి యానాకమునకు
వేటుదేవతలఁ గావింప నింద్రునకు, మాటింద్రుఁ గల్పింప ముడి దలంచుటయు
జాల భీతిలి సర్వసంయము ల్గురలు, నోలి విశ్వామిత్రునొద్ద కేతెంచి
యిలలోన మునినాథ యీ త్రిశంకుండు, దలపోయ గురుశాపదగ్ధుండుగానఁ
దగ నాకమున నుండఁ దగ దన్నమాట, తగవుగాఁ గొని గాధితనయుండు పలికె
సురలార యీతని సురలోకమునకు, నరిగెడు మేనితో నని పల్కినాడ
నామాట నిజముగా నైన నీనాక, మీమహీనాథున కిటు చెల్లనిండు
ప్రభనొప్ప లోకముల్పరఁగునందాఁక, నభమునఁ బొలిచి యీనక్షత్రములను
గలయనచ్చరపీఠికంబెను మీఁదఁ, దొలగని తేజంబుతోఁ జెలువొంది
బృందారకస్ఫూర్తి వెంపొందు శిరము, క్రిందై త్రిశంకుండు కృతపుణ్యుడగుడు
కర మొప్ప నీతారకలకును నడుమ, నురుతరకీర్తిమై నుండనిం డనిన
ననుమతించుచు నప్పు డాయనుగ్రహముఁ, గొనియాడి ముని వీడుకొని సురల్లునులు
లలి నిజస్థానంబులకు నేఁగి రంత, నెలమిఁ గౌశికుడు మునీంద్రులఁ జూచి
యిమ్ముగా నటమీఁద నిది తపంబునకు, సమృద్ధ మిక్కడఁ జాలంగఁ గలుగు
మునులార మనమింక ముదము చిత్తమునఁ, దనర నొక్కెడకుఁ బోదము రండటంచుఁ
గడఁగనక్కడఁ బాసి కదలి విశాల, కడ కేఁగి యందుఁ బుష్కరతీర్థమాడి

— అంబరీషుండు యజ్ఞపశువుగా శునశ్శేపునిఁ గొనిపోవుట —

యంబుఫలాహారి యగుచుఁ బెక్కింద్లు, పంచిననిష్ఠఁ దపంబు గావించె
సంబరీషుం డయోధ్యాపురివిభుండు, శంబరరిపుమూర్తిసముఁ డట్టియెడను
వెలయంగఁ గ్రతువు గావింపఁగాఁ బూని, బలభేదిచే యాగపశువుఁ గోల్పోయి
యరసి లేకున్నఁ బ్రాయశ్చిత్తవిధికి, నరపశు వాగుచు నానాశ్రమముల

నేతలంపున వచ్చె నెఱిగింపు మనిన, నాతండు ముకుళితహస్తృడై పలికె
నిరవొంద బొందితో నింద్రలోకమున, కరుగఁజొప్పడునట్టి యాగంబు మున్ను
చేయింపుఁ డనిన పసిఘంఁ డీతెఱుగు, సేయింప రాదని చెప్పెను త్తరము
నావసిష్ఠునిపుత్రు లగువారు నతఁడు, గావింపఁగాదన్నఁ గా దని పలికి
రితరులచేతఁ జేయింతు నన్నాట, కతిరోపమున మాల వగు మన్న నైతి
ననఘ నాచేసెద నన్నయధ్వరము, నొనరింతు నామాట కొగి బొంకు లేదు
ఇట్టియాపదయందు నిటమీఁదనైన, నెట్టన సత్యంబు నెగడఁ బాలింతుఁ
దెక్కుధర్మంబులు పెక్కుజన్మములు, పెక్కువతోఁ జేసి పెంపు గైకొంటి
గురులఁ బూజించితి గురులు నావలనఁ, గరుణచాలమి ధర్మకార్యంబు నిలిచి
పౌరుషం బది దేవ ఫలము లేకున్న, నేరమి వాటిల్లు నిక్కువం బరయ
నేవిధంబుననైన నీవు నాపాలి, దైవమై రక్షింపఁ దగుదు నా కనియె
అనిన విశ్వమిత్రుఁ డతని వీక్షించి, జననాథ నీవింక సంతాప ముడుగు

— శ్రీశంకునికై కాశికండు యజ్ఞంబుచేయ నారంభించుట —

దీనునిఁ జేపట్టితిని ద్రిశుద్ధిగను, మానుల రప్పించి మఘము సేయించి
దేహంబుతోడనే తివిరి నేఁ బలుకఁపోహంబు గాకుండఁ బుచ్చెద దివికి
విను నిన్నుఁ బరమపవిత్రుఁ గావించు, నని పల్కి శిష్యుల నందఱఁ జూచి
మునుకొని మీరెల్ల మునుల ఋత్విజులఁ, గొనిరండు వే శ్రీశంకునియాగమునకు
నని నియోగించిన నట్ల వా రేగి, మునివరేణ్యులనెల్ల మొగిఁ దోడితెచ్చి
కలయ విశ్వమిత్రుకడకు నేతెంచి, చలమేది నిల్చిరి సంయమిశ్వరులు
వారు వసిష్ఠనాశ్రమవాసులెల్ల, వారలు దక్కంగ వచ్చి రందఱును
ఆవసిష్ఠునిపుత్రు లాడిరి కొన్ని, యావాక్యములు విను మంచు వా రనిరి
మతి విచారింపక మఘము సేయించు, నతఁడు రాజఁట మాలఁడఁట సేయువాఁడు
చండాలుమఘమున సకలమునీంద్రు, లుండి భోజనము లే యుక్తిఁ జేసెదరు
ఆడ కేమొగముల నరుగుదెంచెదరు, వేడుక సురలు హవిర్యాగమునకుఁ
బరగ విశ్వమిత్ర పాలితుండైన, నరుఁ డెట్టులాందెడు నాకలోకంబు
విన విస్మయం బని వెలయ దూషించి, రనిన విశ్వమిత్రుఁ డగ్నియై మండి
కడుసిఘఁ దపమిట్లు గావించు నన్ను, నడరి దూషించు పాపాత్ములందఱును
నూతనగతి నేడునూఱుజన్మముల, బాగుగాఁ గ్రవ్యాదభావంబుఁ దాల్చి
మానవశునకాదిమాంసము త్తినుచు, హీనులై చరియింపనిమ్ము లోకముల
ససమున నన్నాడు నామహాదయుఁడు, వసుధ నిపాదుడై వ ర్తింపనిమ్ము
అని శపియించి సంయముల వీక్షించి, మునులార యీరాజముఖ్యుఁ ద్రిశంకు
నున్నతకులశీలు నురుకీర్తిలోలు, సన్నతధర్మజ్ఞ సత్యప్రతిజ్ఞఁ
గ్రతువుసేయింపుఁడు గాత్రంబుతోడ, నితఁ డింద్రపురి కేగు. నిరవొప్ప ననిన
నాఋషిమాటల కమ్మహామునులు, దారు విచారించి తమలోన ననిరి
గాధిసూనునిమాట గాదంటిమేని, క్రోధించి శపియించుఁ గ్రూరవాక్యములు

గానఁ జేయింతము క్రతువు కౌశికుఁడు, మానుగాఁ జెప్పినమహితమార్గమున
నని పల్కి మునులెల్ల నధ్వరకర్త, మొనరింప నామంత్రయోగాదు లమర
నాగాధితనయుండు యాజకుం డగుచు, యాగభాగములకు నమరులఁ బిలిచెఁ
బిలిచిన రామంచుఁ జేరెలుంగైత్తి, పలికిరి సుర లటు పలుకఁ గౌశికుఁడు
కుశపవిత్రముచేత గొని స్రువంబెత్తి, దిశలరోమానలదీప్తులు నిగుడ
నాకేంద్రలోకంబునకుఁ ద్రిశంకుండ, నీశోరినటువలె నిన్నుఁ బుచ్చెదను
నడరంగ నే బాల్య మాదిగా నియతి, విడువక తపముఁ గావించితి నేని
బొందితోడనె కూడఁ బోయి స్వర్గంబు, నందుము పొమ్మన్న నాత్రిశంకుండు
తత్తపోబలమునఁ దడయక యెల్ల, సత్త్వము లేగెడి సరణిఁ బోవుటయుఁ
జండాలుడవు నీవు స్వర్గలోకమున, నుండనీ నని యింద్రు డుదరి త్రోపింపఁ
గడఁక విశ్వామిత్ర కావవే యనుచు, వడిఁ దలక్రిందుగా వచ్చుచున్న
శరణార్థియైన త్రిశంకునిఁ జూచి, కరుణావిధేయుడై గాధేయుఁ డవుడు
జననాథ నీవాకసమునందె నిలుపు, మని పల్కి నిలుపుచు నటఁ దత్తజమున
నలుకఁ ద్రిశంకున కమరేంద్రుతోడి, చలమున వేటొక్కస్వర్గంబు నేనీ
లలినందు సప్తర్షు లనుదారకలను, నలవడఁ గల్పించి యానాకమునకు
వేటుదేవతలఁ గావింప నింద్రునకు, మాటింద్రుఁ గల్పింప మదిఁ దలంచుటయు
జాల భీతిలి సర్వసంయము ల్పురలు, నోలి విశ్వామిత్రునొద్ద కేటెంచి
యిలలోన మునినాథ యీ త్రిశంకుండు, దలపోయ గురుకౌపదగ్ధుండుగానఁ
దగ నాకమున నుండఁ దగ దన్నమాట, తగవుగాఁ గొని గాధితనయుండు జలికె
సురలార యీతని సురలోకమునకు, నరిగెడు మేనితో నని పల్కినాడ
నామాట నిజముగా నైన నీనాక, మీమహీనాథున కిటు చెల్లనిండు
ప్రభనొప్ప లోకముల్పరంగునందాక, నభమునఁ బొలిచి యీనక్షత్రములను
గలయనచ్చరపీఠికంబును మీఁదఁ, దొలగని తేజంబుతోఁ జెలువొంది
బృందారకస్ఫూర్తి పెంపొందు శిరము, క్రిందై త్రిశంకుండు కృతపుణ్యుడగుడు
కర మొప్ప నీతారకలకును నడుమ, నురుతరకీర్తిమై నుండనిం డనిన
ననుమతించుచు నప్పు డాయనుగ్రహముఁ, గొనియాడి ముని వీడుకొని సురల్లునులు
లలి నిజస్థానంబులకు నేగి రంత, నెలమిఁ గౌశికుఁడు మునీంద్రులఁ జూచి
యిమ్ముగా నటమీఁద నిది తపంబునకు, సమర్థ మిక్కడఁ జాలంగఁ గలుగు
మునులార మనమింక ముదము చిత్తమునఁ,దనర నొక్కేడకుఁ బోదము రండటంచుఁ
గడఁకనక్కడఁ బాసి కదలి విశాల, కడ కేగి యందుఁ బుష్కరతీర్థమాడి

— అంబరీషుండు యజ్ఞపశువుగా శునశ్శేఖరిఁ గొనిపోవుట —

యంబుఘలాహారి యగుచుఁ బెక్కిండ్లు, పంచిననిష్ఠఁ దపంబు గావించె
సంబరీషుం డయోధ్యాపురివిభుఁడు, శంబరరిపుమూర్తిసముఁ డట్టియొడను
వెలయంగఁ గ్రతువు గావింపఁగాఁ బూని, బలభేదిచే యాగపశువుఁ గోల్పోయి
యరసి లేకున్నఁ బ్రాయశ్చిత్తవిధికి, నరపశు వాడుగుచు నానాశ్రమముల

నరయుచు నందంద నటనొక్కమాని, వరునింటికడకు భూవరుఁ డేగుదెంచి
 భృగుతుంగవాసీయై పేదయై నియతిఁ, దగనున్న రుచికునొద్దకుఁ జోయి మ్రొక్కి
 కరుణాధ్య యేను యాగము నేయఁగోరి, పరికింపనేరక పశువుఁ గోల్పడితి
 గొనకొని యొకలక్షగోవులఁ బుచ్చు, కొని యాగపశువుగాఁ గొడుకు నా కిమ్ము
 నావుడు నాతండు నాపెద్దకొడుకు, వై వేడ్క నేయుదుఁ బశువుగా నీను
 నావుడు మునిపత్ని నాపిన్నకొడుకు, వై వేడ్క నేయుదుఁ బశువుగా నీను
 అని యిరువురు పూని యాడువాక్యములు, విని శునశ్శేపుఁ డుర్విపాలుఁ జూచి
 తనపెద్దకొడుకు మాతండ్రిపాటించుఁ, దనపిన్నకొడుకు మాతల్లి పాటించు
 వారలు నీ కేల వచ్చెద నేను, గోరి వీరలకిమ్ము గోసహస్రముల
 ననిన నట్ల యెనర్చి యమ్మనిపుత్తుఁ, గొని రథం బెక్కించుకొని శీఘ్రవృత్తి
 జననాథుఁ డెంతయు సంతోషమొప్పుఁ, జని చని పుష్కరాశ్రమభూమిఁ జేరె
 నచట శునశ్శేపుఁ డతితపోనిష్ఠ, నచలుండై యున్న విశ్వామిత్రుఁ గాంచి
 తనమేనమామ యాతండుగానఁ బ్రేమ, ననలాత్త సుచితప్రణామండ్లై పలికె
 ననుఁ దలిదండ్రు లీనరవరాగ్రణికి, ననఘాత్త పశువుగా నమ్మి పొమ్మనిరి
 చెలువొప్ప నీరాజు నేయుజన్నంబు, ఫలియింపఁజేసి నాప్రాణముల్లాపు
 తల్లియుఁ దండ్రీయు దైవంబు గురువు, నెల్లచుట్టములు నా కీవేళ నీవె
 యని దైన్యపడఁగ విశ్వామిత్రమాని, దనతనూభవుల నందఱుఁ జూచి పలికెఁ
 బ్రాకటంబుగఁ దమపరలోకమునకు, నైకదా సుతులఁ బుణ్యాత్ములు గనుట
 పరలోక మిదియ నాపాలికి నన్ను, శరణంబుఁ జొచ్చె నీసంయమిపుత్తుఁ
 డిత్తండు నామేనల్లుఁ డితని రక్షింపుఁ, డితనికై ప్రాణంబు లిడుండు మీ రొకరు
 అడిగెద మి వ్వున్న నటు నేయఁ గొడుకు, లొడఁబడ మన్న నత్యుగ్రుండై మండి
 శునకమాంసము దించు సొరిది వేయెడు, లనుభవింపుండు దుఃఖ మని శాపమిచ్చి
 శాశికుఁ డత్యంతకారుణ్యబుద్ధి, నాశునశ్శేపు నొయ్యనఁ జేరఁ బిలిచి
 యేను మంత్రములు రెండిచ్చెద నీకు, వాని ననుష్ఠింపు వదలక నీవు
 అవి నిన్ను రక్షించు నంబరీషునకు, సవనతంత్రంబును సఫలంబు నేయు
 నని చెప్పి మంత్రంబు లవిరెండు నిచ్చె, ననుపమభక్తితో నతండు గైకొనియె
 మఱునాడు వచ్చి యమ్మనుజవల్లభుండు, పఱిలెడు తనయజ్ఞ వాటంబుఁ జొచ్చి
 విశసింపఁ బూని యావిమలాత్ముఁ దెచ్చి, పశుపూజచేసి యూపమున బంధించె
 నంత శునశ్శేపుఁ డమృతజపము, శాంతుండై చేయుచుఁ జలియింపకున్న
 నచటి కింద్రోవేంద్రు లర్థితో వచ్చి, సుచరిత్రు నంబరీషునిఁ జేరఁ బిలిచి
 క్రతుపూర్ణఫలమిచ్చి కడనున్న రుచికు, సుతుఁ జిరాయువుచేసి సురలతోఁ జనియె
 అరుదైనతపమున నంత వెయ్యెండ్లు, జరపిన బ్రహ్మ విశ్వామిత్రుఁ గదిసి
 నీకు ఋషిత్వంబు నీతపశ్శక్తి, జేకూడె నని యొప్పుఁ జెప్పి విచ్చేసె
 నంతటఁ దనియక యత్యుగ్రతపము, సంతతనియతితో సలుపుచు నుండఁ
 గాముదీమములిలఁ గైకొననేర్పు, కామునిబాణంబు కమనీయకంబు

— విశ్వామిత్రుడు మేనకను గూడుట —

చెలువొందునప్పరస్త్రీమూర్తి దాల్చి, మెలగెడుగతితోడ మేనక యపుడు
 లలితయావనకళాలావణ్యగణ్య, జలకేళిఁ దేలనాసతిజారుకొప్ప
 చికిలిచూపులు నునుఁజెక్కులముద్దు, మొకము కెంపులమోవి మొలకనవ్వులును
 బొంగారుకుచకుంభములు పదార్థన్నై, బంగారుపొడిరాలుబాహుమూలములు
 చిన్నారినుఁగారు సింగంపుఁగోను, పొన్నపూపొక్కిలి బొదలెడుపిటుఁడు
 లూరులతీరు నోదూరఁగాఁ జూచి, పేరువాడి మరుండు పెళపెళనార్వ
 భ్యానంబు మానంబుఁ దపముఁ బోకార్చి, మేన గళల్లము మేనకఁ జూచి
 నన్నుఁ గాయజుకేళి నలినాక్షి పొందు, మన్న నామాటకు సంగీకరించి
 పదియేండ్లు మది సోలి భావజుకేళి, సదమదంబుగ సౌఖ్యసరసిని దేలి
 మఱి వివేకము పూని మాని యెంతేని, దటుగని తనతపోధనము పోవుటకుఁ
 బరితపించుచు మది పదిలంబుచేసి, సురలోకమునకు నాసుదతి వీడ్కొలిపి
 యింద్రునియత్నంబు లివి యంచుఁ దేలిసి, యింద్రియజయశుద్ధి యేఁ గాంతు ననుచు
 శీతాద్రి కరిగి కౌశికిచెంతఁ జేరి, యాతపంబునను మహాతపం బపుడు
 వర్షముల్ పెక్కైన వచ్చి విరించి, హర్షించి నీవు మహర్షివై తనిన
 నీరజాసన నన్ను నీవు నీచిత్త, మారంగ బ్రహ్మని యన్నంతడాఁకఁ
 జరియింతుఁ దప మన్నఁ జరియింపు మనుచు, నరవిందభవుఁ డేఁగె నంతఁ గౌశికుఁడు
 బ్రహ్మదేవుఁడు పోవఁ బరమపావనత, బ్రహ్మరితను నేను బడసెద ననుచు
 మారుపు వ్రుచ్చక యూర్ధ్వబాహుండు, మారుతాహారండు మానియు నగుచుఁ
 బనివడి వేసవిఁ బంచాగ్నిమధ్యమున వాసకాల మిమ్ముల బట్టబయల
 మంచుకాలంబున మడుఁగులయందు, సంచితంబుగఁ జేసె నత్యుగ్రతపము
 నీభంగి వెయ్యేండు లేగిసపిదప, సౌభాగ్యవతి రంభ జంభారి చూచి
 యెలమిమై దేవతాహితకార్యమొకటి, చెలువార నే నీకుఁ జెప్పెద వినుము
 సురహితంబుగ గాధిసూనుతపంబు, సురుచిరంబుగ మాన్పు సుందరి యనుడుఁ
 గ్రూరతపంబు గైకొనియున్న నతనిఁ, జేర నాతరమె శచీనాథ నీకు
 మ్రొక్కెద నమృతమాధునిదిక్కు, నిక్కి చూడఁగనోప నీపాదమాన
 నాకేళి కోపించు నన్ను శపించు, నాకౌశికుని సైఁహ నని జాలిఁ బడుచు
 నెఱిగి యెఱింగి తారెట్టివెంగలులు, కొఱివించే దలఁ గోకుకొనువారు గలరె
 యన విని యింత భయంజేసి నీకు, మననీజమాధవు ల్లిరి ధహాయముగ
 వత్తురు చను మన్న వనితయు నతని, చిత్త మెఱింగి చెచ్చెర భూమి కరిగి
 గాధిసూనుం డున్న ఘనతపోవనము, మాధవమన్నభుల్లఱి సహాయముగఁ
 గీరకోకిలసమాక్షీర్ణమయూర, కారికానిజసఖినహితయై చొచ్చి
 యారంభయును మనోహరలాస్యగరిమ, నారంభ మొనరింప నలిగి కౌశికుఁడు
 పదివేలవర్షముల్పాపాభావ, మొదవంగఁ గైకొని యుండి యామీఁద
 సురుతపోనిధియైన యొకవిప్రువలన, సరసిజాసన పొందు శాపమోక్షంబు

నని పల్క బాషామయ్య నారంభ, మనసిజాండును నేఁగి మతి భీతుఁ డగుచుఁ
 దనతపం జొక్కింత దఱిగిన సంతఁ, దనలోన నగ్గాధితసయుఁ డూహించి
 యపుడు కామంబున నడఁగె నాతపము, నిపుడు క్రోధంబున కిచ్చితి ననుచు
 మదిలోన వగచి కామంబు క్రోధంబు, వదలి నిర్వాహారవంతుడై నియతి
 విజితేంద్రియుండునై వేయువత్సరము, లజాఁడు మెచ్చుఁగఁ దపం బతినిష్ఠఁ జేసి
 యనయంబు బ్రహ్మరి ననిపించుకొందు, నని యుత్తరము వాసి యటఁ దూర్పు దెసకు
 నెనసి వెండియును దేవేంద్రుండు నేయు, ఘనవిఘ్నకోట్లకుఁ గదలక నిలిచి
 యరుదెంచి యంత సిద్ధాశ్రమభూమి, నురు ఘోరతపము సేయుచునండఁ గలిగె
 వరతపోనియతిమై వర్షసహస్ర, మరుగఁ బారణసేతునని యున్న చోట
 నివ్వరిబియ్యంబు నెఱిసెఱిఁ దెచ్చి, యవ్వి యన్నియుఁ బాకయత్నంబుచేసి
 యారయ దేవతార్పణముగాఁ జేసి, వారవి భుజియింప వడిఁ దలంచుటయు
 బలభేది యొకముదిబాపఁడై వచ్చి, నిలిచి-గ్రాసము వేడ నెప్పితో నిచ్చు
 నాయమరాధీశుఁ డడరి భోజనము, చేయుచో నన్నంబు శేషింపకున్న
 మఱియును వెయ్యేండ్లు మానియై నిలిచి, తఱుగని నిష్ఠతోఁ దపమాచరింప
 నప్పుడు మునినాథునొదలఁ బుట్టి, కప్పె లోకముల నుత్కటమైన పొగయుఁ
 గలఁగఁ బయోధులు కంపించె ధరణి, కులగిరు లదరె దిక్కులు చిక్కువడియై
 నమరులు గంధర్వు లఖిలసంయములు, కమలగర్భునిఁ బ్రీతిఁ గని మ్రొక్కి యనిరి
 యాయతచిత్తుఁ డై యత్యుగ్రతపము, చేయుచునున్నాఁడు చెలఁగి కౌశికుఁడు
 అతనిమనోరంభం బర్థి సిద్ధింప, మతి మెచ్చి తప మింక మాన్పకయున్న
 ననఘ విశ్వామిత్రునత్యుగ్రమైన, ఘనతరవహ్ని చేఁ గాలు లోకములు
 ఆన విని వారితో నప్పుడు కదలి, వనజాసనుఁడు వచ్చి వరదుఁడై నిలిచి
 వినుము కౌశిక యింక విపరీతతపము, పనిలేదు చాలింపు బ్రహ్మరివైతి
 వనినఁ గౌశికుఁడు బ్రహ్మాదిదేవతలఁ, గనుఁగొని పల్కె నక్కజమైన భక్తి
 బ్రహ్మరిపదమేను బడసితినేని, బ్రహ్మపుత్రుఁడు లోకపావనమూర్తి
 చిరపుణ్యశాలి వసిష్ఠుఁడు వచ్చి, యరసి నకా బ్రహ్మరి వనకున్న నమ్మ
 ననిన వసిష్ఠుని నబ్జసంభవుఁడు, ననిమిషులును బిల్వ సర్థితో వచ్చి
 బలితంపుడవమన బ్రహ్మరివైతి, తెలిసితి మింక సందేహంబు లేదు
 ముద మొప్పు జను మన్న ముని వసిష్ఠునకుఁ, బదిలుఁడై మ్రొక్కి సదృఢిఁ బూజించె
 సంత విశ్వామిత్ర సఖిలదేవతలు, నొతయు దీవించి యేగిరి దివికి
 నారూఢపదుఁడు విశ్వామిత్రమహిమ, లారయ నిట్టిమహాద్భుతక్రియలు
 అని పల్క రాముఁడు నాలక్ష్యుండు, జనకాదులును సభాసదులు మోదించి
 రిల్లడ జనకునియింట నుగ్రాతుఁ, డెల్లరెటుంగ మున్నిడిన చాపంబు
 కడఁకమై విఱిచి రాఘవుఁ డేపుమెఱసి, కడుమోదమున నీతఁ గైకొనునెల్లి
 నని రసాతలమున కంతయుఁ జెప్పఁ, జనిన చందమున భాస్కరుఁ డస్తమించె
 జనకు వీడ్కొని గాధిసంభవుఁ డొక్క, యునికపట్టున రామయుక్తుఁ డై యుండె

ననుపమప్రీతితో నారాత్రి గడపి, యనుపొడుపున నిత్యకృత్యముల్ దీర్చి
జనకుచెంతకు రామసహితుడై పోయి, యనియె విశ్వామిత్రుఁ డందఱు వినఁగ
నినకోటిసమతేజు లీవిశ్వమూర్తు, లనఘకీర్తులు వీ రనన్యగోచరులు
ఈపుణ్యధనులు నీయింటిలో నున్న, చాపంబు చూడంగఁ జను దెంచినారు

— జనకుండు శిశునిచాప మెఱింగించుట —

ఆవిల్లు దెప్పింపు మనవుడు జనక, భూవరుం డప్పు డద్భుతమంది పలికె
భవుఁ డంధకాసురభస్మాసురాది, దివిజారివరుల సాధించె నావింట
నుల్లోకుడై శివుఁ డుగ్రదానవులఁ, దొల్లి యనేకులఁ ద్రుంచె నావింట
విపులకోపాటోపవిభవుడై హరుఁడు, త్రిపురదుర్గములు సాధించె నావింట
నావింట మఱి దత్తుయాగంబుఁ జెఱిచె, దేవేంద్రముఖ్యులఁ ద్రిదశులఁ దోలి
నియతాత్మ మాతాత నిమిచక్రవర్తి, నయనయాన్వితునకు నాఱవతరము
నగుదేవరాతుచే హరుఁ డిచ్చెఁ దొల్లి, యగణితబల మైన యావిల్లు పిదప
నదియాడిగా నుండు ననఘ మాయింట, విదితమై యావిల్లు వినుతులనొప్పి
జన్నంబు గావింప సమకట్టి యేను, సన్నుతనియతి భూస్థలిశుద్ధిఁగొఱకుఁ
గ్రతుశాల దున్న నాఁగటిచాలులోన, నతులితంబుగఁ జాలునం దొప్పుమిగిలి
మందసంబును రాఁగ మది నుబ్బి చూచి, మందసంబును నేను మమత దీయంగ
నతివై భవంబుగా నందులో నపుడు, నతివ యొక్కతె పుట్టె నాశ్చర్యలీలఁ
ప్రీతితో నీత యన్ పేరొప్పుఁ బెట్టి, యాతన్ని నాకూతు రని పెంచుచుండ
నిల వసంతంబుల నెలతీఁగెఁ బోలి, నలినారికళఁ బోలి నానాటఁ బ్రబలి
యింతయై యంతయై యెలజవ్వనమున, వింతయై యాయంతి వెలయుటఁ జూచి.
తలకొని తరుణిక్తై ధరణివల్లభుల, బలియులై యేతెంచి పడుచును దమకు
నడిగిన వారల కంటి నేనప్పు, డుడురాజబింబాస్య కుంకుమ గలదు
హరునివిల్లిది దీనినతిసత్వయుక్తిఁ, బెరిగి యేతెంచి మోపెట్టినఁ జాలు
నతనికి నాకూతు నబ్జాక్షి నిత్తు, నతిమోదమున నన్న నన్న రేశ్వరులు
నెత్తిన కడఁగతో నేతెంచి చాప, మెత్తఁజాలకపోదు రెండఱెనియును
ధనువెత్తఁజాలని ధరణీశులెల్లఁ, దనరారు సిగ్గునఁ దలతెత్తలేక
కూతు నిచ్చెద నని కోదండ మొకటి, బ్రాంతిగా నెఱమిడి భ్రమియించె మనల
జనకుఁ డాతని నింక సకలయత్నముల, నని నేసి సాధింత మని విచారించి
చను దెంచి కోటపై సంవత్సరంబు, ఘనసైన్యములతోడఁ గడిమిమై విడియఁ
దగ మున్ను గూర్చిన థాన్యాదు లెల్ల, నొగిఁ దీఱ మదిలోన నొకటి చింతించి
వడి దేవతలఁ గొల్చి వారిచే నపుడు, వడసిన చతురంగబలముఁ గైకొనుచు
విడిసినబలముపై వీడతో నడువఁ, దొడరఁజాలక భీతితో కొందఱు అరుగఁ
గొందఱు మాతోడ ఘోరాజిచేసి, చిందరవందరై చెడి వార లోడి
రక్కజమగుశక్తి నావిల్లు రాముఁ, డెక్కువెట్టినఁ గూతు నెలమి నిచ్చెదను
విల్లున్న మందస వేగ తెచ్చునుచు, బల్లదు లగువారిఁ బదివేలఁ బనిచె

నది లోహమయమును నత్కాయతంబు, విదితాష్టచక్రంబు విపులంబు నగుచు
 నమరెడుమందన మావింటితోడ, తమతమ సత్త్వము ల్లగఁగొని వారు
 కనకాద్రితోఁ గూడఁ గమలజాండంబు, గొనివచ్చుగతి నీడ్చుకొనివచ్చుదాని
 జనకునంతఃపురచారులౌవారు, పనివడి దాదులు పఱలెంచి వేగ
 జానకి నూర్చి శ్రీ జనకునిదేవి, కానంగఁ జనుదెంచి కని చెప్పి రెలమి
 వినరమ్మ చెలులార విన్నవం బొకటి, మనరాజుసభలోన మఱి మునులుండ
 గాధినందనుడైన కౌశికు వెనుక, నరవరోత్తముల నాజానుబాహువుల
 నమరంగ దేవగంధర్వులకన్న, కొమరైనతేజంబు కొమరొప్పువారి
 చెలువైనతేజంబు చెలుగి వీక్షించి, యల వీరు లెవ్వార లని జనకుండు
 అడిగినఁ గౌశికుఁ డతిహర్ష మాత్మ, నడరంగ దశరథు నాత్మజు ల్వీరు
 హరుచాప మెక్కిడ హర్షించి రిటకు, ధరణీశ తెప్పింపు తగువారిఁ బనిచి
 యన నిట్లు కౌశికుననుమతిమీఱఁ, దనమంత్రులను విల్చిధనువు దేఁ బనిచె
 సోరణగండ్లలోఁ జూడఁగవచ్చు, నారయ వేగ రంఢని నాతి పిలువ
 కులము శౌర్యము రూపుగుణమును బొగడ, చెలుగి చెవుల సుధ చిలికినట్లుండఁ
 బ్రేమ వెగ్గలమైనఁ బృథివీజకపుడు, రోమాంచమయ్యె నానూథమై మేఱఁ
 బ్రియమును భయమును బిరిగొని పొదల, నయమెంచి తలవాంచి ననఁబోణియుండఁ
 అలివేణి సిగ్గున నటఁ బల్కుకున్నఁ, జెలువకుఁ బరిచర్య చేసిరి సఖులు
 పన్నీట కుంకుమపదనిచ్చి యొకతె, చెన్నార మకరికల్పేక్కిళ్ల వ్రాసెఁ
 దట్టుపునుంగును దగుచందనంబు, దట్టంబుగాఁ బూసెఁ దరళాక్షి కొకతె
 నుదటఁ గస్తురిలేఖ నుతముగాఁ దీర్చె, నెదుట నద్దముఁ బెట్టె నెలనాగ యొకతె
 కురులు నున్నగ దువ్వి కొప్పుమర్చుచును, విరులందు నొకతన్వి వింతఁగాఁ దురిమె
 వాసించుబాగాలు వడి నాకుమడుపు, లాసతీజనమణి కందిచ్చె నొకతె
 అలిసీలవేణికి నందంబుగాను, మొలనూలిగంట లిమ్ముల మ్రోయ నిడియెఁ
 గులుకుఁబాలిండ్లపై గొప్పముత్యముల, విలసిల్లు హరిముల్ వేసె నొక్కరితె
 కాంత గట్టిన చంద్ర కావవల్లలను, వింతగా నెఱి నొప్పు వెనఁ దీర్చె నొకతె
 యీమాడ్కి చెలికత్తె లెలమిఁ గై నేయ, పేదపీఠంబున నెలమితో నుండ
 నప్పుడు కల్యాణి నవనినందనను, తప్పక వీక్షించి తల్లి దా నపుడు
 కనకసాధగవాత్సలతగా నపుడు, వనజాక్షిఁ దోడ్కొని వచ్చె నామొడకు
 నెప్పుడు వీక్షింతు మివనంశజాతు, నెప్పుడు గనుఁగొందు మేము రాఘవుని
 అని వారలందఱు హర్షంబుతోడ, ఘనగవాత్సములందుఁ గనుఁగొని రంత
 రాముని లోకాభిరాముని దివ్య భామునిఁ గన్గొని తరలాతు లపుడు
 ఘనశౌర్యరూపముల్ గలిగినవానిఁ, గనకచేలునిమాడ్కిఁ గళలొప్పువాని
 జోకపువ్వులవిల్లుఁ జొనిపినవాని, జ్యోతికాంకితహస్తజలజుడౌవాని
 రూపంబు లొక్కట రుచిరవర్ణముల, నేపార వేటుగా నెన్నఁగవచ్చు
 శ్రీసతియంశజల్ ఊతిపాలసుతులు, భూపాలరత్నము ల్పిలుపారటార

జనకజదగు రామచంద్రున కిరవు, బనరె సౌమిత్రికి నూర్చి యనుచుఁ
దనరుఁ గాకని వారు దగనెన్నికొనుచు, ననుమప్రేమతో నటఁ జూచుచుండ
నమారే ద్రుసభఁ బోలు నాసభనడుమ, నమరంగ మందసమటఁ జేర్చి రపుడు
సభలోన నునుపంగ జనకభూవిభుఁడు, శుభమూర్తినగ్ధాధిసుతుని వీక్షించి
కిన్నరగంధర్వగీర్వాణయక్ష, వన్నగరాక్షసప్రభృతు లెవ్వరును
నెక్కువెట్టిగఁజాల రీచాప మునఁ, దక్కిననరులకుఁ దలపంగఁ దరమె
కౌశిక రామలక్ష్మణులకుఁ జూపు, మిశ్రరాసన మన్న నెలమి నన్యునియు
రామచంద్రుని జూచి రఘువంశవర్ధ, యామహాధనువెత్తి యెక్కిడి తివియు
మాదివరాహమై యవలీల గోట, మేదిసీతలమెత్తి మెఱసిననీకుఁ
దనర నీవిల్లెంత తలపోయ ననఘ, యని యిట్లు మునివరుఁ డానతిచ్చినను
మనువంశతిలకుఁడు మఱి వేగపుత్తు, నని మునిసభలోన నారాజు క్రియను
సౌమిత్రియును దాను జయ్యన లేచి, ప్రేమయుఁ దమకంబు పెరఁగొనుచుండఁ
జెలఁగుచుఁ దనమీఁదిఁజెఱఁగు రాఁదిగిచి, మొలనూలు బిగఁజాట్టి మోహనాకృతః
దిరముగా నిగ్గులు దిశల శోభిల్ల, నరవిదలోచనుం డనమరాహనుఁడు
మొలనూలిగంటలు మురువుమించగను, మలఁగుచు నవరత్న మాలికల్పారల
బాహుపుద్గంగ రాల్పటుకంకణములు, బాహువులంగుళావళికాంతులీన
నమరంగఁ గర్ణ భూషాదులకాంతి, కొమరారు చెక్కిల్ల గుడిగొని మెఱయ
అలకలు పెడతల నట నృత్యచూడి, తళుకొందు భంగారుతనుకాంతులీన
కొటిమన్మథలీలఁ గొమరుదీపింప, నీటుగా నటువచ్చి నెఱియెల్ల రెఱుగ
జనకజుసభలోన జననతంద్రై న, మనువంశతిలకుండు మందస దెఱచి
ధరణీతలంబెల్లఁ దనమీఁద నునిచి, చిరనిద్రసుఖయించు శేషాహి యనఁగఁ
గాలమేఘములోనఁ గదలనిరుచులఁ, దూలక పాలుచు విద్యుద్గండ మనఁగ
నిరుపమాకారత నింఁదారి యందుఁ, గరమొప్పు విల్లెత్తి గవినెన వుచ్చి

శ్రీరాములు శివునివిష్టు విజుచుట

గర్వించి తనునెత్తఁ గడఁగి యేతెదఁ, నుర్విశబలము లాహుతులుగ మ్రొంగ
నరుణరత్నప్రభయనుమంటలొలుకఁ, బెరుఁగుచు నిలుచున్న పెరుచిచ్చువోత
నక్కజమగుశక్తి నావిల్లు రాముఁ డెక్కువెట్టుచునుండ నెఱిగి కౌశికుఁడు
హరునిచాపము రాముఁ డతిసత్వయుక్తి, బెరిగి నేఁ డిదె యెక్కువెట్టుచునా
అదరకు భూదేవి యాత్మలో నీవు, చెదరి చలింపకు శేషాహి నీవు
కడఁక ధరింపుము కమలేంద్ర నీవు, కడునేమరకుఁడు దిక్కురులార మీర
లని యని పల్కఁగ నామేటివిల్లు, గొనయ మెక్కించి కైకొనక రాఘవుఁడు
తనబాహుసత్త్వంబు దర్పంబు మెఱసి, జనకునికనియె నాచాపంబు చూచి
యిది చాలఁ జాలకన యిది చాలఁ బ్రాత, యిది చాల నిస్సార మిది చాల న
తెగఁగొన నిలువదు దీని నాయెదుటఁ, బొగడితి పలుమాటు భూపాల యను
సురలు భేదరులు భూసురులు కిన్నరులు, నరులును నృపతులు నలిఁ బర్వి చూడ

నెడవక తనజయం బెల్లెడఁ జాటూ, వడువున విలు గుణధ్వని చెలంగించి
 సీతగుణంబులు చెవిసోకె ననంగఁ, జేతివింటిగుణంబు చెవిసోకఁ దిగువ
 వడి రక్కసులపట్టు వదలెనన్నట్టు, పిడిపట్టు వదలినఁ బెకలి పేటెత్తి
 పెళపెళధ్వనులును బెటపెటధ్వనులు, కలయ దిక్కులద్రువఁగాఁ బెల్లు విటిగె
 విటుగ రాజన్యలవిపులమానములు, పటియలువాతె భూభాగమంతయును
 జిసిసె దిగ్గజములు శేషాహి మ్రొగ్గె, బెదరె భూతములు కంపించె లోకములు
 జనకుఁడు రామలక్ష్మణులును గాధి, తనయుండు దోగిఁ దక్కఁ దక్కినవారు
 బిట్టుల్కి మూర్ఖిల్లి పృథివివైఁ బడిరి, నెట్టనఁ బొడము నానిష్ఠురధ్వనికి
 జనకభూవిభుఁ డంత సంతోషమంది, ఘనవిస్తయము నొంది శౌశికుఁ జూచి
 నామాట దప్పక నాముద్దుకూతు, నీమహితాత్మున కిచ్చెద నింకఁ
 దడయక పెండ్లికి దళరథాధీశుఁ, గడుసంభ్రమమున నిక్కడికి రప్పింతు
 నని దళరథునకు నత్తెఱంగెల్ల, వినుపించి తోడ్డెర వేడ్కతో నపుడు
 తనయాత్తమంత్రులఁ దడయక పిల్చి, ఫనిచిన పనిపూని పరువడి నేఁగి
 జవనాశ్వములమీఁద సాకేతపురికి, దివసత్రయమున నెంతే వేగ వచ్చి
 తనయులనేమంబు దలపోసిపోసి, వనరుచునున్న యవ్వసుధేశుఁ గాంచి
 వినతులై జనకభూవిభుఁ డంపినట్టి, జననుతపస్త్రువుల్ సన్నిధి నునిచి
 నీకుమారుఁడు శౌర్యనిధి రామచంద్రుఁ, డాకౌశికునియాగ మర్థితోఁ గాంచి
 జనకుజన్మముఁ జూడఁ జనుదెంచి యందు, మునులు రాజన్యులు ముదమంది చూడ
 ధర సురాసురులకు ధరియింపరాని, హరుకెల్లు మోపెట్టి యవలీల విటిచె
 విటిచిన జనకభూవిభుఁ డిచ్చె సీత, నతిలేక తనకూతు నారాఘవునకుఁ
 బ్రియమునఁ బెండ్లికిఁ బిలువఁ బుత్తెంచె, రయమున విచ్చేయు రాజన్యచంద్ర
 యనపుడుఁ దనమది నానందమంది, జనపతి పెండ్లికిఁ జాటింపఁ బనిచి
 జనకుమంత్రులకు నుత్సవమొప్ప నిచ్చె, ఘనరత్నభూషణకనకాంబరములు
 అతిలేనికులగురుఁ డైనసమీప్తుఁ, దెఱఁగొప్పఁ డా వామదేవు జాబాలి
 ఘనునిఁ గశ్యపుని మార్కండేయు నత్రి, దనరు బాంధవులను దనయమాత్యులను
 నిమ్ములఁ బిలిపించి యిట్లని పలికె, సమృదం బడర విశ్వామిత్రునొద్దఁ
 దేజంబుతోడ విదేహదేశమున, రాజిలుచున్నారు రామలక్ష్మణులు
 అందు రాముఁడు రాజు లందఱు చూడ, నెందు నసాధ్యమో నిందు శేఖరుని
 చాపంబు విటిచిన జనకుండు సీత, నేపార రామున కీనిశ్చయించి
 యెలమిఁ బెండ్లికిని మి ష్టేగుదెప్పుచుచు, బొలుపార నిట వీరిఁ బుత్తెంచినాఁడు
 జననుతం బగుంగదా జనకుసంబంధ, మనన నందఱు మెచ్చి రమ్మలునాఁడు

— దళరథుడు మిథిలకుఁ బోవుట —

మొగి వసిష్ఠాదిసన్తునులతోఁ గూడఁ, దగు బంధురాజన్యతతులతోఁ గూడ
 రమణీయదివ్యాంబరములతోఁ గూడ, విమలమౌక్తికవజ్రవితతితోఁ గూడఁ
 గరిరథభటతురంగములతోఁ గూడఁ, బరమాత్మవరమంత్రివతులతోఁ గూడ

వినుతపుణ్యాంగనావితతితోఁ గూడ, ననుపమవైభవంబలరఁగై సేయఁ
 గరమొప్పు రథమెక్కి కల్యాణమునకు, నరనాథతిలకుఁ డానందముపొంగఁ
 గడుఁగెలంకుల గజసంధంబులందుఁ, గొడుగులు ముత్యాలగొడుగులనీడఁ
 బరమసమృదమున భరతశత్రుఘ్ను, లిరువురు గొల్పి రా నేపుదీపింపఁ
 గ్రందుగా నిండి మంగళతూర్యకోటు, లందంద మొఱుచు మహాభూతి మొఱుచు
 నెడనెడ విడుదు లనేకవస్తువులు, నడపింప మంత్రులు నాల్గుదినములఁ
 జనియెను మిథిలకు జనకుండు నంత, నినకులాధిపునకు నెదురుగా వచ్చి
 కొనిపోయి వేడ్కలు కొమరొత్తనపుడు, జనపతి కుచితోపచారముల్ సేసి
 మునివరనివహంబు ముదమందనప్పు, డనియె మహానంద మలర నాతనికి
 నామాతృ దశరథనరనాథ యెను, నీకుమారుని కిచ్చి నెమ్మి బెండ్లికిని
 నిటు పిల్వబంచిన నీవు విచ్చేసి, తటుగాన నేను గృతార్థుండనైతి
 నీవసిష్ఠమహామునీంద్రుఁ డీవామ, దేవాదిముచులు నేతెంచుటఁజేసి
 నాకోర్కి సిద్ధించె నాజన్మ మలరె, నాకులం బతిపావనంబయ్యె నేడు
 రవికులొత్తములైన రాజులతోడి, యవిరళసంబంధమది నాకుఁ గలిగె
 నెల్లి పెండ్లికి లగ్న మిష్టులఁ బిలిచి, తెల్లంబుగాఁ బ్రవర్తింపుడు ప్రీతి
 ననపుడు దశరథుం డట్ల గా కుచుచు, ననురాగమొంది యత్యంతము ప్రీతి
 జనకుఁ డమర్చిన సదనరాజమున, ననురక్తి వసియించె నంత నచ్చటికి
 గడుఁ బ్రీతిరామలక్ష్మణులతోఁ గూడ, నడరి విశ్వామిత్రుఁ డరుగుదొంచుటయు
 ననఘుండు దశరథుం డమృతహామనికి, వినతుండై పూజించి వినయంబుతోడఁ
 దనరార నీదయ ధన్యుండనైతి, ననఘాత్మ యన విని యక్కొశికుండు
 ఆకలంకచరితుండవైన నీ వనఘ, సుకృతంబు గావించి శుద్ధుండవైతి
 రవికులొత్తముం డైనరాముండు పుత్రుఁ, డవుట విశేషించి యధికపుణ్యుండవు
 క్రతురక్షణార్థమై కడఁగి రాఘవుల, హితబుద్ధి నీవె మా కిచ్చితి నాడు
 నెమ్మదినున్నారు నీసుతుల్వీరె, నెమ్మి గన్గొనుమన్న నృపతి కాసుతులు
 నాలోన మ్రొక్కిన నలరి దీవించి, యాలింగనముచేసె ననురాగ మెఱుగఁ
 జనకుండు నాదివసంబున నంతఁ, దనయాగర్హ మంతయు నెఱవేర్చి
 యలరు వేడుక నినుఁ డస్తాద్రి కరుగఁ, బొలుపొంద నారాత్రి పోయినపిదప
 మఱునాడు కల్యాణమండప వేది, నెఱుచు మంత్రులతోడ నిండుఁ గొల్పిండి
 యిష్టులఁ దనపురోహితు శతానందు, సమృదంబునఁ జూచి జనకుండు పలికె
 ననఘాత్మ మాతముం డగుకుశధ్వజుండు, కనుఁగొనవలయు నీకల్యాణ మతఁడు
 తిరముగా నితుమతీతరభూమి, బొరినొప్పు సాంకాశ్యపురి నున్నవాడు
 అతనిఁ దోడ్చేర నీవరుగు మనంగ, నతిజవాశ్యములతో నమరుతే రెక్కి
 యతివేగముగ నేగి యాకుశధ్వజుని, నతులితంబుగఁ గని యర్థిమైఁ జెప్పి
 జనకపుత్రికినేడు జననాథవర్య, మనునంశచంద్రుఁడౌ మనరామునకును
 ఘనముగఁబెండ్లియకాఁ గడువేడ్కతోడ, జనకుండు యత్నంబు జరపంగఁ గోరి

పతి నిన్నుఁ దోడ్చేరఁ బనిచె నన్నిపుడు, సతులతో హితులతో సకలనై న్యయుతిఁ గడలుద మిప్పుడే ఘనత మిథిలకు, బద మని చెప్పినఁ బరఁగ నందఱును దనరారు వేడుకఁ దగ రథంబెక్కి, తనయాద్యయముతోడఁ దా నేఁగుదెంచి యనఘమానసుఁడు శతానందునకును, జనకభూవిభువకు సద్భక్తి మ్రొక్కి యెలమి నమ్మానవాధీశునమ్మతిని, నలువొప్ప సింహాసనమునఁ గూర్చుండె నంత సుధామాఖ్యుఁ డనుమంత్రి జనకుఁ, డెంతయు ముదమున నీక్షించి నీవు చని వసిష్ఠునితోడ సచివులతోడఁ, దనయులతోడ నాదశరథేశ్వరుని వెరవారఁ దోడ్కొని వేగ రమ్మనిన, నరిగి యాతఁడు బ్రీతి నమ్మహిపతికి విసతుఁడై యిట్లును వేడ్కతో నన్ను, జనకుఁడు పుత్రైంచె జనలోకనాథ నీయుపాధ్యాయులు నీతనూభవులు, నీయమాత్యులు నీవు నేతేరవలయు ననిన నాదశరథుం డందఱితోడఁ, జని సుఖాసీనుఁడై జనకుతో ననియెఁ బరఁగ వసిష్ఠుండు పరమదేవతయు, గురువు నీయిత్వోక్తులమునకెల్ల సర్వజ్ఞఁ డగుట నీసంయమిశ్వరుఁడు, సర్వకార్యములకుఁ జాలు మా కనిన నప్పుడు దశరథునన్వయక్రమముఁ, జెప్ప భావించి వసిష్ఠుఁ డిట్లనియె నరనాథ విను నిర్గుణబ్రహ్మమైన, హరి సగుణైకలీలాకృతిఁ దాల్చి నిజలీలకై నాభినీరజంబందు, నజానిఁ గల్పింపంగ హరి కజ్జఁ డొదవె భూమిశ బ్రహ్మకుఁ బుట్టె మరీచి, యామరీచికిఁ బుట్టె నవనిఁ గళ్యపుఁడు నతని కరుఁడు సుతుఁ డాజగదాత్మమతికి వైవస్వతమనువు నందనుఁడు నతనికి నిత్యోక్తుఁ డనురాజరత్న, మతనికిఁ గుక్షినా నాత్మసంభవుఁడు కుక్షియ౯ భూనాథుకొడుకు వికుక్షి, యక్షరాత్ముఁడు బాణుఁ డతనినందనుఁడు నతనికి ననరణ్యుఁ డతనికిఁ బృథుఁడు, చతురమానసుఁడు ద్రిశంకుఁ డాతనికి నతనికిఁ దనయుండు నాహరిశ్చంద్రుఁ, డతనికి లోహితాస్యఖగ్ధపుత్రుండు అతనికి దుందుమారావనీనాథుఁ, డతనికి యువనాశ్వుఁ డనునరేశ్వరుఁడు

—● వసిష్ఠుఁడు యువనాశ్వునివృత్తాంతముఁ దెల్పుట ●—

నతనికిఁ బ్రియభార్య లలియాపవతులు, సతు లిద్దఱకుఁ బుత్రసంతతిలేమి నంతట నారాజు నఖిలసన్తునుల, సంతతికొఱకునై సరగ రప్పించి యామహాత్ములకెల్ల సర్వసాధ్యములు, ప్రేమముతో నీచ్చి ప్రియవాక్యములను ఘనులార నన్నును గరుణించి మీరు, దనయుల నాకును దయసేయవలయు నని విన్నవించిన నారాజునకును, ననువొంద నమ్మును లపు డిట్లు లనిరి వింద్రయాగము సేయు మవనీశ భక్తి, సాంద్రంబుగాఁ బుత్రసంతతి గలుగు నన జన్మమున కప్పు డఖిలసన్తువుల, ననువొందఁ దెప్పించె నాక్షణంబునను నైంద్రయాగం బను నామఖం బపుడు, సాంద్రానుమోదులై సంయమిశ్వరులు పుత్రలాభంబుకై పాలుపొంద నంతఁ, జిత్రయజ్ఞము దారు సేయఁగ నందు జలములు మంత్రించి జలకుంభములను, నలరార నియతిచే నటు దాచియుండ ధరణీశుఁ డారాత్రి దప్పితో నంత, మఱిఫొంది యాయజ్ఞమందిరమందుఁ

గలశంబులో నీళ్లు గ్రక్కునఁ ద్రావ, జలహీన మగుకలశంబును జూచి
యొవరు ద్రావిరి జలం బెటుపోయె ననుచు, ప్రవిమలాత్మలు వారు భావనిరీక్ష
సరసి యానృపతియే యాసీరు ద్రావ, టెటిగి చోద్యంబుది యిది దైవమాయ
యని చూచుచుండంగ నానృపాలకుడు, ఘనమగుగర్భంబు కడువేగఁ దాల్చె
గర్భమంతటఁ బడి కడుచోద్యమలర, నర్భకుం డుదయించె నారాజు చచ్చెఁ
గడఁగుచు ఋషులెల్లఁ గడుదుగ్ధిమంది, సడలని యష్టం త్రసామర్థ్యములను
బనివడి యువనాశ్వ బ్రతికించి రంత, ననుపమశుభమూర్తి యై యుండి యతఁడు
వరుసతోడుతఁ జక్రవర్తిచిహ్నంబు, లరుదార నుండెడి యాపుత్రుఁ జూచి
యితఁ డేడుదీప్తులు నేలు నటంచు, చతురత ఋషులెల్ల సంతోషపడిరి
అలయువనాశ్వండు నామకానిజనుల, కెలమితో ధనరాసు లిచ్చినఁ జనిరి
తల్లియే లేనికతంబున బాలుఁ, డల్లన నాఁగొని యట నేడ్చుచుండ
సరస నాయుండుండ్రుండు వచ్చి తా నప్పు, డరయంగ నాశిశు వాఁకలి దీరఁ
బెనుపొందఁగా నోరఁ బెనువ్రేలు వేగ, నునిదిన నమృతంబు నొయ్యనఁ ద్రావ
సుధ గ్రోలుటయుఁ జేసి శుభయుతు వేడు, బుధులతో మాంధాత భూమిశుండ
నతనికి నామధేయంబటు చేసి, యతివేగమునఁ బోయె నాబిడౌజుండు [నుచు
అంత నామాంధాత యలపూర్ణచంద్రు, నంతటి ప్రభతోడ నతిశయిల్లుచును
రూఢిగా యకావనారూఢుఁ డైనంత, గాఢశౌర్యస్ఫూర్తిఁ గడుఁ దేజరిల్లి
రావణాదుల బహురణముల గెలిచి, భూవలయంబెల్లఁ బొందుగా నేలి
విష్ణునిభక్తుడై వెలసి యాగములు, జిష్ణుబలంబునఁ జేయుచునుండె
నారాజునకు విమలాంగి యన్నతికి, భూరితేజోయుతుల్పుత్రరత్నములు
నరయంగ ముచుకుందుఁ డాసుసంధియును, దరుణు లేబండ్రును దగ జనియింప
సుదతుల ప్రాయంబు సొరిదివచ్చినను, ముదమున సౌభరిమునిపతి కిచ్చె
నతివల కగ్రజుఁ డగుముచుకుందుఁ, డతివేగ హరిభక్తుఁ డై యేగె దివికి
నాతనిసోదరుం డాసుసంధియును, నాతతపుణ్యాత్మఁ డై భువి నేలె
నతనికి ధ్రువసంధి యనురాజు పుట్టె, నతఁడు ప్రసేనజి త్రునురాజుఁ గనియె
దొరయఁ బ్రసేనజిత్తుకు భరతుండు, నరయ నాభరతున కసితుండు పుట్టె
నతఁడు రాజ్యమునేయ నాతనిశత్రు, లతులపరాక్రములైన హైహయములు
దారుణాకారులు తాళజంఘలును, నారంగ సేనబిందనువాడు గూడి
యతిఘోరయుద్ధంబు న త్తటిఁ జేసి, యతనినె యనిలోన హతుఁజేసి చనిరి
అంత నాతనిసతు లతిదుగ్ధిమంది, మంత్రులరాజ్యంబు మఱి దీర్చునునిచి
మేలిమి నుండిరి మెలఁతలిద్దఱును, కాళిందియనుసతి గర్భమైయున్న
మేలోర్వలేక యామెలఁతలం దొకతె, చాలంగ సంతిమిచ్చరమునఁ జేసి
గర్భిణి యైయున్న కాళిందికపుడు, గర్భంబుఁ జెరువ నొక్కట విచారించి
యోర్వక విషము ప్రయోగించె నంత, నావిషమున గర్భముట వీడిపడక
తా వేగి వేదన తల్లడంబంది, యావనితయుఁ దుమారాద్రికి జనుచు

చ్యవనుఁ గాంచి యాసంయమిందునకు, నవరశభక్తితో నల్లన మ్రొక్కి
తనదు వృత్తాంతంబు తగ విన్నవింప, వినియు నాపుత్రివి వెఱవకు మనుచుఁ
బొందారఁ గరుణతోఁ బూజోడి నెత్తి, కందువదృష్టిని గడఁగి లోజూచి
ప్రతిపక్షదమనుండు పరమధార్మికుఁడు, నతులతేజుఁడు మహాత్ముండు నగుచు
వరకీర్తివంతుండు వంశవర్ధనుఁడు, పరమరూపంబున భాసిల్లు జగతిఁ
బొగడొందఁ గరముతోఁ బుత్తుండె నీకు, నగుఁగాకఁ గాళింది యనుచు దీనించె
వలగొని యప్పునీశ్వరునకు మ్రొక్కి, యెలమితోఁ దనయింటి కేఁగి యాయువతి
యతిముదంబుననున్న యాశుభాంగికిని, సుతుఁ డుదయించెను శుభము హఠాత్తమునఁ
గరమొప్పు బుత్తునిఁ గాంచి కాళింది, గరము సమృద్ధుండె గడుసంభ్రమమున
నాతఁడు శత్రుల నఁఁచి రాజ్యంబు, చేతోముదంబునఁ జేయుచునుండ
సతతంబు విలసిల్లె సగరుఁడ౯ పేర, నతనికిఁ దనుజన్ముఁ డసమంజసుండు
అతనికి సుతుఁడయ్యె నంశుమదాఖ్యుఁ, డతనిపుత్తుఁడు దిలీపావనీనాథుఁ
డతనికున్నతపుణ్యుఁ డగుభగీరథుఁడు, సుతుఁ డాతనికిఁ గకుత్స్థుం డనురాజు
నతనిసూనుఁడు రఘువనమహీపాలుఁ, డతనిపుత్తుఁడు పురుషోదకుం డగుచుఁ
గమనీయనీతకీర్తి కల్పాపపాదుఁ, డమర శంఖుఁ డయ్యె నతని కాతనికి
సుతుఁడు సుదర్శనక్షోణితలేశుఁ, డతనితమాజన్ముఁ డగ్నివర్ధుండు
అతనికి ఋతుపర్ణుఁ డతనికి మరువు, అతనికి శీఘ్రగుం డతనికి మనువు
సుతుఁడయ్యె నంబరీషుం డనురాజు, సుతుఁ డాతనికి జనస్తుత్యుండు నహుఁషుఁ
డతనికి సుతుఁడు యయాతి యకామేటి, యతనికి నాభాగుఁ డాతని కజుఁడు
అతనికి దశరథుఁ డనఘ నీపుణ్య, సుతుఁడయ్యె నఫలనిస్తులమనోరథుఁడు
రాముఁ డీదశరథరాజతనూజుఁ, డేమని వర్జింతు నింక నే నధిప
యితనికి నీకూతు నీఁగంటి వీవు, కృతకృత్యుడవు శుభాంకితమయ్యెఁ గులము
అని యిట్లు రఘువంశ మభినుతినేయ, విని శతానందుండు విమలమానసుఁడు
జన కానుమతి సభాసదులెల్ల విసఁగ, మునివసిష్ఠునిఁ జూచి ముదమొప్పు బలికె
మునినాథ మీచేత ముదమూర వింటి, ననఘాత్తు దశరథునన్వయక్రమము
సన్నతికెక్కు నేజనకునన్వయము, చెన్నగు మీ కేమి చెప్పెద దాని

— శతానందుఁడు జనకునివంశ క్రమంబు చెల్పుట —

సద్విజవతమహంస ప్రతిపాద్యుఁ, డద్వితీయ బ్రహ్మమైనయచ్యుతుని
నాభిసరోజంబునను బ్రహ్మ పుట్టె, నాభూతనిర్జాత యగు ధాతవలనఁ
బుట్టె మరీచి యాపుణ్యవర్తనుని, పట్టియై కశ్యప బ్రహ్మ జనించె
వతనికి దిననాథుఁ డాత్మజుఁడయ్యె, మతిమంతుఁ డతనికి మనువు జన్మించె
నమ్మను వచ్యుతధ్యానకాలమునఁ, దుష్టుగ వై వస్వతుఁడు తుమ్మువలన
నిర్మలాచారుఁడు నీతికోవిదుఁడు, ధర్మశీలుఁడు జగద్భరితమానితుఁడు
విమలమూర్తి త్రిలోకవిశ్రుతకీర్తి, నిమి యనురాజు మానితతేజుఁ డొప్పె
నతనిపుత్తుఁడు మిథి యతనికి జనకుఁ, డతని కుదావసుం డమ్మహీజాని

తనయుండు నందివర్ధనుడు సుకేతుఁ, డనువిభుఁ డతనికి నమ్రహాత్మనకు
 రాజ్వియగు దేవరాతుఁ డెల్లెడల, రాజ్యలై మఱి బృహద్రథుండు తత్సుతుండు
 నతనినందనుండు మహావిభుఁ డతని, సుతుఁడయ్యె సుధృతి యాసుధృతీకి ధృష్ట
 కేతుఁ డాతని కురుకీర్తి హర్యశ్వుఁ, డాతనికిని మరం డామరువునకు
 సుతుండు ప్రతీంధకక్షోణీశుఁ డతని, సుతుండు కీర్తిరథుండు సుతుఁడావిభునకు
 దేవమీధుండు తదీయుఁడౌ విబుధుఁ, డావిబుధునిపుత్రుఁ డామహీధునినకుఁ
 గీర్తిరాతుండు వానికిని మహారోముఁ, డార్తిదూరుండు వాని కాస్వర్ణరోముఁ
 డాస్వర్ణరోముండు హ్రస్వరోమాఖ్యుఁ, భాస్వరగుణశాలిఁ బడసె నాతనికి
 జనకభూపాలకుశధ్వజాల్వీరు, జనియించి రిరువురు సౌజన్యధనులు
 జనకుఁ డంతట మహీజనులఁ బాలింపఁ, గని యొక్కనాండు సాంకాశ్యభూవిభుండు
 ధన్యవిక్రముండు సుధన్వుఁ డన్వాడు, నైన్యసమేతుడై చనుదెంచి మిథిల
 సీతాసమేతంబు శివునివిల్లడుగ, దూతఁ బుత్రైంచినఁ ద్రోపించె వెడల
 పైవచ్చి హరునిచాపంబు సీతయును, గావలెనని ఘోరకలహంబుఁ జేయ
 జనకుండు సంగరస్థలి వానిఁ గూల్చి, తనతమ్ముఁ బూన్చె నధరణికి ననుచు
 జనకుఁ డాపిగ వంశజాతులందఱికి, జనకనామము ప్రశస్తము ధాత్రిలోన
 నిమివంశమునఁ బుట్టు నృపతులందఱును, సమధికయోగవిజ్ఞానసంపదల
 స్థిరజీవు లటుగానఁ జెచ్చెరవీరి, తరమును కొంచెమై తగును లెక్కకును
 జనకునివంశంబు సద్వర్తనంబు, గొనియాడి యాసీతగుణమును బొగడి
 విశదప్రతాపుని విమలభాషణుని, దశరథుఁ గనుఁగొని దశరథాధీశ
 సీతనూజనిరాము నిత్యాభిరాము, సీతతోడుతఁ బెండ్లి చెలువొప్పుజేసి
 యలఘుకీర్తులఁ బొందు మను శతానందు, పలుకుల దశరథభృతి యుత్సహించి
 ఘనుఁడావసీష్ఠుని గాధినందనుని, గనుఁగొని వారితోఁ గడువేడ్కఁ బలికె
 చారువిచారు నీజనకభూదారు, మీ రడుగుండు సౌమిత్రి కూర్చి శను
 బ్రకటగుణోత్తరు ల్భరతశత్రుఘ్నులకుఁ గుశధ్వజనృపాలకునికూతులను
 అన వారు జనకున కత్తైఱంగెల్ల, వినిపించి యనుమతి వేవేగ పడసి
 జనకునివాక్యము ల్నకలంబు వేడ్కఁ, దనరారఁ జెప్పి రాదశరథుతోడ
 ననురాగముప్పొంగ సామఱునాండు, ఘనశుభగ్రహదృష్టి గలుగుటఁజేసి
 పనిపడి యుత్తరఫల్గునియందె, జనకుండు లగ్ననిశ్చయము నేయించి
 పురమును దనయంతిపురముఁ గై నేయఁ, బరిచారకుల వేగ పంపిన వారు
 గంధకస్తూరికాశిలతాంబుపూర, గంధిలసకలమార్గధరాంగణంబు
 చీనిచీనాంబరశ్రేణీవితాన, నానామణితోరణధ్వజాంచితము
 ఫలభారకమ్రరంభాస్తంభపూగ, కలితప్రతిద్వారకక్షౌంతరంబు
 సాంకవలిప్రవిస్తారవితర్ది, కాంకితరంగవల్ల్యాదిశోభితము
 మణికౌతకుంభకుంభవితర్కితార్క, గణసౌధగోపురోత్కరశిరోగ్రంబు
 డిపితమూణిక్యదీపసాంత్రాణి, ధూపపుష్పకలాపధూర్వహాణంబు

నై పురమెల్లడ నలరఁ గై నేసి, నై పుణిమెఱసి యంతగిపురంబంతఁ
గరమొప్పుఁ గై నేసి కల్యాణవేది, విరచింపుఁ డన శిబ్బవేదులంతయును
బచ్చతాజగతిపైఁ బరీడికంబములు, మెచ్చుగా నిల్చి యామీఁద నీలంపు
బోదెలు కురువిందముల దూలములును, పాదుగా నిడి తీరువడఁ జెక్కడఁ
గోమేధికంబుల కొఱగెలు బరివి, గామల్పి పై వజ్ర కాండ మొసంగి
హాటకమణిదుయాయతకవాటములు, వాటంబుగా నాల్గువాకి శ్లమర్చి
అందుల బంగరుహరువుచి త్తరువు, లుదంబుగాఁ దీర్చి హరినీలమణుల
గమిగమించిన పటికంపుసింగముల, గమకమా సౌపానగతు లేర్పఱిచి
కలితలాఘజ్జకకాయమానములు, కలువడంబులు డంబుగాఁ జాట్టి కట్టి
యాలోననే కాండమా బలుపచ్చ, మేలిపెండ్లియరుంగు మృగనాభి యలికి
ముత్తైంపునిగ్గుల ముగ్గులేర్పఱిచి, చిత్తజనకలక్ష్మీవివాహంబు
గుజరాతికెంపులగోడ లిఖంప, బ్రజలకుఁ గన్నులపండువై యుండె
అంత వసిష్ఠవిశ్వామిత్రమునుల, సంతతపుణ్యుల జనకుండు చూచి
మీర లయోధ్యకు మిథిలకుఁ గర్త, లేయాప ముచితమా నిటమీఁదిపనులు

—❧ దాశరథుల నలంకరించుట. ౭౯—

అది సేయుదురుగాక యనవుడు వారు, చదు రొప్పు దశరథజనపాలచంద్రు
కొడుకుల నల్వరఁ గొమరొప్పు నప్పు, డెడతెగనట్టి యాయెల్లవాద్యములఁ
బాటలు పాడుచుఁ బరఁగనంగనలు, లేటగా నందలు తెచ్చి పీటలను
గూర్చుండఁ దలబంటి కుదురుగా వార, లేర్చినల్వులుపెట్టి యెంతయుఁ బ్రీతి
స్నానములే సేయించి చక్కగా నుదుట, మానితెలికంబు మఱి భూషణములు
చీనాంబరంబులు చెలువొప్పు నిచ్చి, నానావిధంబుల నలుపుగఁ బొంగి
దశరథుభార్యలు దశరథేశ్వరుండు, విశదప్రతాపుండు వేడ్క సుహృంగి
సకలభూషణములు సరసతఁ బెట్టి, యకలంకమతితోడ సంతటనుండి
యాయతెకుభమైన యభ్యుదయంబు, సేయింప నర్హితోఁ జేసె నవ్విభుండు
ఎక్కుడుసంతోష మెసఁగఁ జిత్తమున, నొక్కొక్కసుతున కభ్యుదయంబుకొఱకు
వెలయంగ నన్నియు వేదోక్తయుక్తి, గలయఁ బదాఱులక్షలధేనువులను
గలధౌతఖురములు కనకశృంగములు, తలకొని చెలువొంద తామ్రపుచ్చములు
దొరయమించిన కాంస్యదోహళంబులును, వరుస వేష్టించిన వరవస్త్రములును
గలిగి సవత్సరై కరమొప్పువాని, లలిభూసురోత్తములకు భక్తి నిచ్చి
మఱియు నసంఖ్యాతమహితహేమములు, తలుచుగా సంతట దక్షిణ లొసఁగి
భూదానవసుదానములు మొదలైన, వేదోక్తదానము ల్వేర్వేట నొసఁగె
దదవసరమున యుధాజిత్తు ప్రేమ, తుదమీఱఁగా భరతునిమేనమామ
తనతండ్రి కేకయధరణీశ్వరుండు, మనుమని భరతుని మైత్రి దోడైరఁ
దను సంఘఁగా నయోధ్యకు వచ్చి యచటఁ, దనయులపెండ్లికి దశరథేశ్వరుండు
జనకునివీటికిఁ జనుట యెఱింగి, యనురక్తి వేవేగ యచటి కేతేర

దశరథుం డతని నాదృతిని బూజించి, కుశలంబులెల్లఁ జేర్కొనుచుండె నంత
 మఱునాఁడు స్నాతకమహితకృత్యములు, తఱితోడఁ గావించి తమ్ములుఁ దాను
 రాముండఁ త్రటి దశరథునొద్ద నిలువ, శ్రీమీఱ నతనిఁ గై నేయింప నృపుఁడు
 నారామునొడల నమరఁ గిరీట, మారోహణాద్రిశృంగగ్రమో యనఁగ
 బద్ధకంఠుఁ డయ్యె భక్తులఁ బ్రోవ, సిద్ధమన్నట్టు దాల్చెను గంఠములు
 ఎడ మున్ను పుట్టిన యిందుదీధితులు, పొదలె నేడన హారములు చెన్నుమీఱఁ
 దనకనకాంబరత్వము భూమిఁ దెల్పె, ననఁ గనకాంబరం బలరారెఁ గటిని
 గష్టరావణునిచేఁ గాసిల్లినట్టి, యష్టదిక్పాలురయశము లిర్వంక
 మాక్తికచ్ఛలమున మనవులు దెల్పు, యుక్తిమై జౌకట్టు లొప్పె వీనులను
 వదనశృంగార మీవైఖరి నొప్పు, బొదలినఁ గస్తూరిబొట్టు చూపట్టె
 బదపడి లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్ను, లుదయార్కతేజ లాంఛారులు వేర్వేఱఁ
 గుండలకేయూరకోటిరహార, మండనావళి సుకుమార దేహములు
 గై నేయ నందు దిక్పతులమధ్యమున, వాసపుం డన రామవల్లభుం డొప్పె
 అంత నక్కడ జనకావసినేత, కాంతిమై నలుపురఁ గన్యకామణులఁ
 గై నేయ నై రంధ్రికలఁ బంప వారు, భాసురమణిపీఠిపై వారి నునిచి
 పేరటాండ్రొగి బాడు పెండ్లి పాటలకు, శారికాకీరము ల్గుండడినేయఁ
 గుంకుమకస్తూరిగోరోచనంబు, సుంకుమదంబువాసనగండవడియు
 నలుగురికొక్కట నలుఁగులు పెట్టి, కలమృదుధ్వనులఁ గంఠములు మెఱయ
 కురుల సంపెంగనూనెఁ గూర్చి యింపొంద, హరిచందనంబుల నటకలు పెట్టి
 ఘనసారసురభినఖంపచాంబువుల, జనకపుత్రికలకు జలకము వీర్చి
 జిలుఁగులఁ దడియొత్తి చెంగవివన్నె, చలువసావడలపై జాళిపాసరిగె
 కొంగులనొప్పుదుకూలములట్టి, శృంగారములు గుప్పె జేసిరో యనఁగ
 గొప్పగా నొప్పుగాఁ గొప్పులమర్చి, విప్పుగా జాజిక్రొవ్విరు లందుఁ దుఱిమి
 పచ్చకప్పురముతోఁ బన్నీటితోడ, పచ్చికస్తురికలపము గూర్చి యలఁది
 బంగారుసరిగె గన్నడు కుట్టుపసుల, కంగులఱయికలు కనుపట్లఁ దొడిగి
 చనుకట్లమీఁదఁ బచ్చలబన్న సరము,లును దారహారంబులును బొందుపఱిచి
 ముద్దుమోములకొక్క ముఱువుగాఁ గోర, దిద్దుచుఁ గస్తూరితలకము వీర్చి
 చెక్కుల మకరిక ల్పిత్రించి గొప్ప, ముక్కర ల్నాసాగ్రములఁ గీలుకొల్పి
 మగరాలతభ్రంజఁగవ్వలును గట్టాణి, పొగడలు చుఱుకుఁగెంపులబవిరెలును
 బచ్చలకడియము ల్పద్మరాగములు, గ్రుచ్చిన మొలనూళ్లు గోమేధికముల
 యందియల్ మొదలైన హారభూషణము, లందంబుగాఁ జేర్ప నపుడు కన్యకలు
 శారదపూర్ణిమాచంద్రునికళలా, చారువసంతవాసనపుష్పలతలా
 సానదీతిన మంచిజాతిరత్నములా, శ్రీనిండఁ బటిక నార్చినకుందనంపుఁ
 గవ్వలో కఱిబులుగడిగిన ముత్తి,యమ్ములో నెఱతావి నలరుగంధంపుఁ
 గొవ్వలో యనఁ బెండ్లికూఁతు లొప్పారి, రత్నక్క యని సతు లక్కజంబంద

వారిలో నీత లావణ్యవిఖ్యాత, సారగుణవ్రాత జగదేశమాత
 యాదిమలక్ష్మీ దానై పుష్టై గాన, నాదేవిచలువ మింతంతని తెలిసి
 భూషింశక్యమే భూషణంబులకు, భూషణంబై యొప్పై భూదేవికరణి
 మెఱసి రత్నాకరమేఖల యగుచు, మఱి గంధవతి వసుసుతియుం దా నగుచు
 అంత వసిష్ఠసంయమి లగ్నసమయ, మంతయు జనకున కరసి యేతెంచి
 దశరథుతో సమస్తము దెల్పు నతఁడు, కుశికపుత్రవసిష్ఠగురులతోఁ గదలి
 యమరేంద్రవిభవుడై యర్హయానములఁ, గోమరొప్పుఁ గై నేసి కొడుకులు నడువ
 శృంగారములు నేసి చెలువలు నడువ, సంగడిఁ గొలిచి రాజస్యము నడవఁ
 గ్రంతలు గొని పుణ్యకాంతలు నడువ, నంతంతఁ బొగడుచు నర్థులు నడువఁ
 గై నేసి హయమత్తజములు నడువ, గై నేసి మంత్రివర్గంబుతో నడువ
 వేదనాదములతో విప్రులు నడువ, మోదంబుతో మునిముఖ్యులు నడువ
 నడచి యజ్ఞసకునినగ రొప్పు జొచ్చి, పుడమిఁజేఁ డప్పుడు పుత్రులు దాను
 పనజలోచనలు నివాళిలొసంగ, జనకుఁ డెదుర్కొని సంభ్రమం బెసంగ

— శ్రీనీతారామకల్యాణము —

ఖచితోరునవరత్నకల్యాణవేది, నుచితపీఠంబున నున్నచోఁ బ్రీతిఁ
 దనపురోహితునితోఁ దడయక జనకుఁ, డనలుఁ బ్రతీష్ఠించి హైమవేదికను
 వేదోక్తగతి హోమవిధు లాచరించి, యాదేవకన్యక లననొప్పు తనదు
 కన్యకామణుల నగణ్యలావణ్య, మాన్యల నలుపుర మైత్రి రావించి
 జనకుండు మధువర్కసమయంబుఁ దీర్చి, తన కూర్చిపుత్రి సౌదామనీగాత్రిఁ
 గామినీజనమణిఁ గమలాక్షి సీతఁ, గోమలిఁ దెరవఱుంగున వేడ్క నిలిపి
 రామాభిరాముఁ డారామచంద్రు నకుఁ, గామితసిద్ధిసంకల్పపూర్వముగ
 శ్రీరామ నాపుత్రి సీత సద్గర్త,చారిణిఁ గొను మగ్నిసాక్షిగా ననుచు
 దారవోసెను దేవతాపుష్పవృష్టి,భారతో దివ్యవాద్యధ్వనుల్ మీఱఁ
 బ్రమదంబుతోడ దీపములపల్లెములు, సమదయానలు మహాసంభ్రమంబునను
 దలఁబ్రాలు బంగరుతబుకుల నునిచి, కెలఁకుల రమణులు కెరలుచుఁ బట్ట
 గుడముతో జిల్కఱఁ గూర్చి యిద్దఱకు, వడి శిరస్సులమీఁద వలనొప్పు నుంచి
 రంతట సుముహూర్త మని తెర దీయఁ, గాంతనెష్టాము మన్తనఁగొని యలరె
 రామునికనుగవ రాకాసుధాంశు, గోమున నలరెడు కుముదంబు లనంగ
 భామచూపులు నిల్పెఁ బరిపాదయుగళిఁ, దామరపై లేటితండంబహాలె
 నింతిలావణ్యాభి కెదురెక్కుమీన, సంతానమై రామచంద్రచూడరె
 పరుదేహకాంతిప్రవాహమధ్యమునఁ, దరుణిచూపులు పద్మదళములై గ్రాలె
 స చూపుఁ బరిచూపు సరసతఁ జూపు, రతిరూపు రతిమనోరమణునిరూపు
 నెలమి నొఁడొరులు మేనెఱుంగ రాకుండఁ, గళ లంటఁ దాఁకినగతిఁ గొంతనేపు
 వెలసె నంతట రఘువీరకుంజరుండు, చెలికేలుఁగెందమ్మి చెలువునఁ బట్టి
 మొండొరు లప్పలకించి యొక్కపీఠమున, నుండి హోమము నేయుచుండిరి ప్రీతి

ఉరువయోధన్య నాయూర్తి భాకన్యః, గరము సంప్రీతి లక్షణకుమారునకు
 వలనొప్పు నాకుశధ్వజకూతులందు, నలినాయతాక్షి మాండవి భరతునకు
 నత్రిజబింబాన్య యగుశ్రుతకీర్తి, శత్రుఘ్నునకు నిచ్చె జనకుండు ప్రీతి
 నిగమోక్తవిధిని బాణిగ్రహణములు, తగిలి కావించి రాదశరథాత్మజులు
 తలఁబ్రాలు వోసి రందఱు లాజహోమములు దీర్చి కాంచిరి మునులదీవనలు
 దివినుండి ఘోషించె దేవదుందుభులు, భువి నిండ వర్షించె బుష్పవర్షములు
 అప్పు డానందించి రఖిలదేవతలు, నప్పు డానందించి రఖిలసన్తునులు
 పాడిరి గంధర్వపతు లుత్సహించి, యాడిరి సంప్రీతి నమరకన్యకలు
 అపుడు వసీష్ఠుఁ డాయవనీశసుతుల, నుపమింప వై వాహికోక్తమైనట్టి
 హోమాంతమున వారి నుచితకృత్యములు, నేమింబుతో నగ్ని నెఱిఁ బ్రదక్షిణము
 నేయించి సప్తర్షి నేవలొనర్చి, యాయతంబుగ దీక్ష నలరుచు నపుడు
 కూర్పుండి రందఱు కుదురుగా నందు, నేప్పుచు మానులు నెఱఁగు భూసురులు
 సరగున నందఱు సంతోషమెసఁగ, పరఁగ దీవనలిచ్చి పరమపావనుల
 శుభలక్షణంబుగా నుండరిజనుల, విభవసమ్పత్తిగా విలసిల్లి రప్పు
 డాయతంబుగ దీక్షనలరి మోదమున, జేయించి మఱునాఁడు చెలఁగి సదస్సు
 గావించి సంతోషకలితులై యపుడు, దీవించి రందఱు దివ్యచిత్తములఁ
 దెఱఁగొప్పగాఁ బెండ్లిదినములు నాల్గు, నెఱయ న్నిత్యఁజగున నిండి యుండుటయు
 అన్ని శోభనములు నన్ని తేజములుఁ, గన్నులపండువుగాఁ జూచి ప్రీతిఁ
 దరణివంశాధీశు దశరథాధీశు, శరధిసన్నిభశీలు జనకభూపాలు
 వెరవొప్పు దీవించి వేడ్క వా రనుప, సరిగఁ గౌశికుఁడు హిమాచలంబునకు
 నప్పుడు మిథిలేశుఁ డానందకేళి, నుప్పొంగి నిజవిభవోన్నతి మెఱసి
 ధరణీశులకుఁ జాలఁ దద్బ్రాజయుగము, పరభూషణంబులు వస్త్రంబు లొసఁగఁ
 దనుదేశములకును దగఁ జనిరంతఁ, గ్రమమున నర్హాగణములకెల్ల
 నపరిమితద్రవ్య మటులిచ్చి పనిచి, నృపయగ్త మొప్పెను నెఱొప్పఁగాను
 గరమొప్పు బుద్ధులు గఱపి కూతులకు, పరరత్న భూషణావళులు విచిత్ర
 చిత్రాంబరములు దానీజనంబులును, నేత్రోత్సవంబుగాఁ నెఱ్ఱితో నొసఁగి
 కరిరథహయభటగణభూషణాదు, లరణంబుగాఁ దనయల్లుండ్ర కిచ్చి
 యావనీష్ఠాదిసంయములకు దశర, థావనీశునకు ననర్ఘ్యమాణిక్య
 భూషణంబు లొసంగి పూజించి వినయ, భూషణంబుల యుక్తపద్ధతి ననుపఁ
 గొడుకులఁ గోడండ్రఁ గొమరొప్పఁ గొనుచు, గడకతో దశరథత్వపతి గదలి
 యడరి యయోధ్యకు నరుగుచోఁ ద్రోవ, వడి బేర్చి ప్రతికూలవాయువుల్వీఁచె
 దడయక దుర్నిమిత్తము లనేకములు, పాడచూపినప్పుడు భూపతి కలఁగి
 యేలొకో మునినాథ యిబ్బంగిఁ గడఁగి, పోలనిశకునము ల్పొడచూపఁ దొడఁగె
 ననపుడు దశరథు ననుకంపఁ జూచి, యనియె వసీష్ఠసంయమి నిశ్చయించి
 యుర్వీశ ముందఱ నొకమహాభయము, పర్వి యాలొననే పాయు నోడకుము

అనుచుండ వాయువు లందంద విసరెఁ, గనుకను వెంధూళి గప్పెఁ గప్పుటయుఁ
గరులు బోదులుఁ దుగంగములు రాహుతులు, విరభులై రభులు నివ్వెఱిపాటువడిరి
సేనలు నల్లెన ల్చికాకువడియె, భానుమండలమునఁ బ్రభమాసె నంత
నిరువదియొక్కమా తేచి రాజులను, దరమిడి చంపిన ధన్యవిక్రముఁడు
క్రమినజడలలోఁ గాఁపున్నగంగ, చెవునా నుదుటను జెమట లుప్పొంగ
ఘోరమై మండెడు కుత్తుకవిషముఁ, గూరదై త్యులమీఁదఁ గోపించి యుమిసి
పరమేశ్వరుఁడు దనఫాలనేత్రమునఁ, బెరిగి మండుచునున్న వెనుమంటఁ బుచ్చి
తనరెండుకన్నులఁ దగఁ బంచిపెట్టు, కొనివచ్చుపగిడిఁ గన్గొనలఁ గెంపెనఁగఁ
దెగి లోన మండెడు తీవ్రకోపాగ్ని, యెగసి మై సుడిగొన్న యెఱుమంట లనఁగ
వెలసి కెంజాయల వెదఁజల్లుజడలు, బలిసి జూటంబున భాసీల్లుచుండఁ
దమకించి భుజలక్ష్మీ తాఁబట్టి యాడు, విమలనాళమ తోడి విరిదవ్వి యనఁగఁ
బరశువు మూఁపున భరియించి వచ్చు, పరశురామునిఁ జూచి భయమున నలఁగి
రయమున దశరథరాజు సన్నునులు, భయనివారణమంత్రపఠతంత్రు లగుచు

— పరశురాముఁడు శ్రీరాము నెదుర్కొని భంగపడుట ౨౨ —

ననఘులై యెదురుగా నర్ఘ్యపాద్యములు, గొనిపోవ వానిఁ గైకొనక రాద్రమున
దశరథభూపాలు దర్పించి చూచి, దశరథరాము ముందట వచ్చి నిలిచె
నిలిచిన భార్గవనిజమూర్తిఁ జూచి, తల యూచి మెచ్చి సద్భక్తితో మ్రొక్కి
చక్కఁ గట్టెదుట హస్తము లొప్ప మొగిచి, యొక్కంత భయమున నున్నవీక్షించి
నీ వెంత మ్రొక్కిన నీన్న మన్నించి, పోవ నాతోఁ బోరు భూపాల యనుడు
భూసురోత్తమ కశ్యపుఁడు మొదలయిన, భూసురోత్తములకు భువి నెల్ల నిచ్చి
యతిజితేంద్రియవృత్తి నడపుల నుండ, నతులతపోరాశి వగుటను జేసి
యొనర నీకెఱుగుట యుచితంబు గాన, మునినాథ యే నీకు మ్రొక్కితిఁ గాన
వెఱచి మ్రొక్కుట గాదు వెరవరి నన్ను, నుఱకఁ బోనాడుట యుచితమే నీకు
ననవుడుఁ దాపసుం డని నన్నుఁ బలికి, తనిలో సహస్ర బాహుధునుఁదొట్టి
యిరువదియొక్కమా తేచి రాజులను, దరమిడి చంపితి ధరణీపైఁ దొల్లి
నెఱిఁ దిలోదకములు నెత్తుట నొసఁగి, తెఱఁగొప్ప మాపితృదేవతలెల్ల
భూపాలశవములఁ బొందొంద దివికి, సోపానములు చేసి సొరిదియై చనిరి
అట్టిభార్గవరాము ననఘ న న్నెఱుంగ, కిష్టేల రాముఁడైఁ యిలఁ బుట్టితీవు
రాజన్నఁ జొరిఁ గొందు రామనాములను, రాజుల నైతునే రణభూమి నేను
రాజకులుండవౌ రాముని నిన్ను, నాజి మన్నింతునే యదియునుగాక
రాజసి మీతండ్రి రణమునఁ ద్రుంప, నాజికి వచ్చిన నాకును నోడి
స్త్రీలమఱుంగునఁ జెలువొప్ప నున్న, కాలవశంబునఁ గాచితి నతనిఁ
దాన గర్వాంధుఁడై తద్దయు నిపుడు, మానక యున్నాడు మఱి యుచ్చి యిచట
మఱుగుఁ జొచ్చిన నైన మననీయ ననుచు, వెఱవక పక్కిన వెఱపుతో నపుడం
నపుడు దశరథుఁ డతిభీతుఁ డగుచు, వినయొక్తి భార్గవ వీక్షించి పలికె

నీవు బ్రాహ్మణుడవు నీకు రోషంబు, గావింప నేటికి ఘనముగా నాదు
 తనయులు బాలురు తగదు రోషంబు, వినుతశాస్త్రపురాణవిఖ్యాతిఁ గనుట
 నెఱుంగనే భార్గవ యెఱుంగవే నీవు, నెఱుంగని మర్తంబు రెండైనఁ గలవే
 నీతోడఁ జోరాడ ని న్నెదిరింప, నాతతంబుగ నుండు నాభవుం డైన
 నోపునే భార్గవ యొరు లెదిరింపఁ, బాపవే యీతఱిఁ బరమపాపనుడ
 దేవేంద్రుడైన నీతీవ్రప్రతిజ్ఞ, భావించి యుడుపంగ భవ్యుండు గాడు
 మన్నించి రక్షించి మమ్ము నందఱును, జెప్పుగాఁ జనుమని శిరసును వంచి
 వన్నింపు మని వేడి మఱియు మ్రొక్కినను, గన్నుల రోషంబు గడునొప్పి యుండె
 నని తన్నుఁ గొనియాడు నతనివాక్యములు, విని యాదరింపక విప్రులరోషమునఁ
 గనలుచు నత్యంత కఠినుడై యపుడు, దమియింతు నని మదిఁ దలఁచి యిట్లునియొ(?)
 గరమొప్పు విలువిద్యుఁ గడిమిమై నేచు, హరునితోఁ చొల్లి యభ్యాసంబు నేయ
 నాడు కుమారుండు నాతోడఁ దొడరి, పోడిమి చెడి యోషిపోయినఁ జూచి
 నాపెంపు మెచ్చిన నాగకంకణుని, చాపంబు విఱచిన నైతునే మఱియు
 అనిన నారఘురాముఁ డారాముఁ జూచి, యనియె నిశ్చలవృత్తి నతిసద్గుణమున
 నేను వినోదమై నెక్కిడి తివియఁ, గా నది విఱిగెనుగాక దానట్లు
 నాతెగ కేల పినాకిని ల్నిలుచు, నాతతభుజసత్త్వ మట్టిదె నాకు
 నెఱుగ యుద్ధములందు నిక్షోభకులులు, పసుల బ్రాహ్మణులఁ జంపఁ దలంప రెండు
 నీ వెన్ని పలికిన నీకవి చెల్లె, నీవు బ్రాహ్మణుడవు నీనుఁ జూపనొల్ల
 నిదె నాదు కంధర మిదె నీదు పరశు, వదరక యుచితకృత్యము సేయు మింక
 ననవుడు రఘురాము నలుకడిపింపఁ, గనుఁగొని పలికె భార్గవ రాముఁ డడరి
 భావింప నాకు నీపలుకులఁ జూడ, నీవు త్రియ్యుడవు నేను బ్రాహ్మణుడ
 ననుగర్వ మున్నది యటుమాడవలదు, వినుతవిక్రమశక్తి వేడిఁ జూపెదను
 వఱలు నజ్ఞనకభూవరునింట నీవు, విఱచినవిల్లు నీవిల్లును దొల్లి
 యర్చిలి నిండార నమరులు విశ్వకర్తచే నొక్కటఁ గావించి రెలమిఁ
 బురములు నిర్జింపఁ బోయెడునాడు, హరునకుఁ దగనిచ్చి రందులో నొకటి
 నావింట త్రిపురంబు లణఁచి రుద్రుండు, దా వీరగర్వముద్రాఱుఁ డగుచు
 నసహాయమున నేచు నసురత్రయంబు, వసుధవైఁ గూల్చి తెవ్వకు నాకు నీడు
 నని పల్కఁ జక్రి బుద్ధాకృతిఁ బూని, తునిమించె గాక రుద్రునికి శత్యంబె
 యని యాడకాడకు నమరులు మునులు, సనకాదిహరిపార్శ్వచరులును బలుక
 విని రుద్రగణములు వినుపింప శివుడు, విని రోషమునఁ బోర విష్ణునిఁ బిలువ
 సురగరుడోరగవరులెల్లఁ గూడి, సరసిజాననుఁ జేరఁ జని విచారింపి
 హరిహరసత్త్వంబు లరయుద మనుచు, మురవైరి కపుడు కార్తకరాజ మిచ్చి
 యిరువురఁకెంతయు నెఱుక సేయుటయు, హరియు రుద్రుఁడుఁబోరి రరుదుగా నపుడు
 నారాయణునితీవ్ర నారాచఘోర,ధారచే శివునికోదండంబు సగము
 విఱిగి వేలి త్రిన నీక్షించి రపుడు, హరిశక్తి ఘనమని యమరు లందఱును

భయపర మాన్వి రాయీశుః డవ్వేళ, సురలచి స్తస్థితిః జూచి యావిల్లు
 రయమున నాదేనరాతున కిచ్చె, జయధన్యుఁ డాతండు జనకున కిచ్చె
 వనజలోచనుఁడును వలనొప్పు నిచ్చె, దనచేతిచాప మత్తటి రుచిసనకు
 జయదగ్గి కిచ్చె నిశ్చలమతి నతండు, జయదగ్గి నాకిచ్చె సదయుండై దీనిః
 బెనకున నది తొల్లి వేటై త్రియుటఁ, గని నీవు విజిచితిగాక భూనాథ
 ఆవింటితోడిదె యరయ నాచేతి, యీవిల్లు నిదె చూడు మినవంశతిలక
 నెలకొని యీవిల్లు నీవెక్కువెట్టి, తలకొని బాణంధానంబు నేసి
 కడిమి చూడక నిన్నుఁ గదలనీ ననినఁ, దడయక రోపించి దశరథాశ్రజుడు
 కన్నుల ఘనవహ్నికణములు దోరుఁగఁ, దన్నెఱుంగని జామదగ్గితో ననియె
 నిరుపమనిజశక్తి నీకుఁ గల్గుటయుఁ, దరమిడి రాజులఁ దరిమి చంపుటయు
 నెఱుఁగుదు నన్ను నీవితరునిమాడ్కి, వెఱవక పలికెను బీరంబు మెఱసి
 నీవెఱుంగవు నాదు నిజబాహుబలము, నీవెంతవాడవు నీచాప మోత
 తెస్తుని విలుఁ దీసి తెగున మోవెట్టి, క్రమ్మట నత్యుగ్ర కాండంబు దొడిగి
 నీకాళ్లు దెగవేసి నీగర్వ ముడిపి, నీకోప మడఁచెద నేడన్నఁ దలఁకి
 యురుసత్వగర్వంబు నుబ్బును దూలి, పరశురాముఁడు రాముఁ బ్రార్థించి పలికె
 నేను గశ్యపునకు నిల నిచ్చినాడఁ, గాన రాత్రులు నిల్వఁగా నేర నిచట
 ననుదినంబును మహేంద్రాచలంబునకుఁ, జరవలె నటుచేయఁ జరణము ల్వలయు
 నాకాళ్ల నేయక నాపాలిపుణ్య, లోకమార్గంబు లాలోకింప నేయు
 నన్ను రక్షింపుము నరనాథచంద్ర, మన్నింపవే రామ మచుజలోకేశ
 యనవుడు రఘురాముఁ డాజామదగ్గి, ఘనపుణ్యలోకమార్గము నేసెనంత
 జడురీతి నిలుచున్న జయదగ్గి రాముఁ, గడుసుగ్రుఁ డైయున్న కాకుత్స్థరాముఁ
 జూచుచు నుండిరి సురసిద్ధసాధ్య, ఫేచరు లద్భుతక్రీడలఁ దగిలి
 వలనొప్పుఁగాఁ బుష్పవర్షము ల్లరిసె, నలినగర్భాదులు నానందమంది
 పొగడిరి రామునిఁ బొందుగా సురలు, మిగులు తేజంబున మిన్నుననుండి
 యంత భార్గవరాముఁ డారాముఁ జూచి, యంతరంగంబున నతని భావించి
 యనఘు నీసత్త్వ మే నాత్మలోఁ జూచి, నిను వివేకించితి నీవు విష్ణుఁడవు
 కాకుత్స్థ యటుగానఁ గదనంబునందు, నీకు నోడుట నాకు నింతగా దెందు
 నాబలంబును నీవె నాయాత్మ నీవె, నాబంధువులు నీవె నారామచంద్ర
 నామాట లన్నియు నాత్మ సుంపకయ, రామ రక్షింపవే రఘుకులాధీశ
 యనుచుఁ బ్రస్తుతి నేసి యానందమంది, మనమున రఘురామమహిమ లెన్నుచును
 వరుస శ్రీరాముని వలగొని భక్తిఁ, గర్హములు ముకుళించి కరము సంప్రీతి
 వినయవిధేయుండై విభునటు చూచి, మనమునఁ గృపవృట్ట మఱి యిట్లులనియె
 నెలవిమ్ము రాఘన శ్రీజానకీశ, నెలవిమ్ము పోయెద నెలవిమ్ము నాకు
 నాతప్పు లెన్నక నన్ను మన్నించి, యీతఱి రక్షించి యింపుగాఁ బనుపు
 మనసు నేకముచేసి మదివెల్గుఁ గనుచు, గనుమూసి నిరుఁగూర్చి కదలక తపము

లొనరంగఁ జేసిన నొయ్యన మునులు, మనముల నానందమగ్నులై యుందు
రనుచుఁ బ్రస్తుతిఁజేసి యభినుతులఁ చేసి, యనుపమప్రీతితో నప్పుడే కదలి
నిరుపమతరశక్తి నీశక్తియనుచు, నరిగె రాముండు మహేంద్రాచలంబునకుఁ
బరశురామునివిల్లు ప్రార్థింప నొసఁగె, వరుణుచేతికి రఘువర్యుఁ డాక్షణమె
యప్పుడు వాయువు లనుకూలగతుల, నొప్పె నుత్సాహంబు లొదవె నేనలకు
నరుదరుడని సుర లభినుతినేయ, వరజయశ్రీ, గూడి వచ్చి రాఘవుండు
తనతండ్రి దశరథధరణిపాలునకు, ననఘపసిష్ఠున కతిభక్తి మ్రొక్కె
మ్రొక్కిన దీవించి మొగిఁ గొంగిలించి, యక్కున నందంద నొదలఁ జేర్చి
పరమసమృద్ధమునఁ బార్థివేశ్వరుండు సరసోక్తి నేఁ బునర్దాతుండ నైతిఁ
గొమరొప్పు నీవంటి కొడుకును గనుట, నమరేంద్రుఁ జోలితి నవనిలో నిపుడు
పరమపావనుడైన పరశురాముండు, పరమేశుపగిదిని బరంగ నిచ్చటికి
వచ్చుట నేఁ గాంచి వపువెల్ల వడక, నిచ్చలో భయమంది యింక నేది త్రోవ
యనుచు భయంబున నాతనితోడ, మనవిగాఁ జెప్పిన మఱి వినకున్నఁ
బరవశత్వంబొంది పలుక నేరకయ, పరమమైత్రికి నేను బాల్పడి యుంటి
నతని గెల్పుటయె నా కాశ్చర్యమయ్యె, నతులితవై భవం బందితి నేను
బాసెను భయమెల్లఁ బ్రాధి నీచేత, వాసికెక్కితి నిల వైభవం బబ్బె
ననుచు రామునిఁ జాల నభినుతిచేసి, మునివసిష్ఠాదుల ముదమునఁ గూడి
పరమసమృద్ధమున బలములుఁ దాను, నరిగె నయోధ్యకు నవనివల్లభుండు

❖ దశరథుండు పుత్రులం దోడ్కొని ఆయాధ్య కేగుట ❖

పుణ్యచిహ్నములతోఁ బుణ్యులతోడ, బుణ్యమంగళతూర్యములు మ్రోయ నరిగి
తానును గొడుకులు దశరథాధీశుఁ, డానందమున నయోధ్యాపురిఁ జొచ్చి
రాజితాలంకారరమణఁ జేపట్టు, రాజమార్గంబున రారాజముఖులు
సుఖులుఁ దారును గేలిసాధంబు లెక్కి, సుఖతరాకృతులఁ రాసుతులఁ గన్గొనుచు
నేసలు చల్ల నాశీర్వాదమెల్ల, భూసురు లొసంగ విస్ఫురణఁ బెంపెనఁగ
నగణితశృంగార మైయొప్పు దనరు, నగరుఁ బ్రవేశించె నరనాథుఁ డంతఁ
గౌసల్య కేయత్నాపాలపుత్రి, యాసుమిత్రాదేవి యాదిగాఁ గలుగు
నంతఃపురాంగన లందఱు నప్పు, డంతయుఁ బ్రీతితో నెదురుగా వచ్చి
చేరివారలమీఁద నేసలు చల్లి, నీరాజనంబులు నెఱి నిచ్చి రంతఁ
గొడుకు లందఱు మ్రొక్కఁగోడండ్లు మ్రొక్కఁ, గడుఁ ప్రీతి దీవించి కౌగిటఁజేర్చి
నీతాదికాంతలచెలువంపుబుద్ధి, చాతురి కన్నుల చల్లగాఁ జూచి
తనరారుచుండిరి దశరథుం డపుడు, తనయులు నలుగురు తను భజియింప
నాల్గుచేతులనొప్పు నలినాతుఁ డనఁగ, నాల్గుకొమ్మలు గల నాకేభ మనఁగ
సకలజనానందపతురుఁ డై రాజ్య, మకలంకరక్షకుఁ డై యేలుచుండి
యొకనాఁడు దశరథుం డుచిత మెఱింగి, ప్రకటితశుభరతు భరతు నీక్షించి

ఘోరుడు మీమామ కేకయరాజు దోడు, కొనిపోడు నిన్నని కోరియున్నాడు
 గాన శత్రుఘ్నుతోఁ గదలి మీమామతో నేఁగి యతని సంతోషంబు నెఱపు
 తాతకు నవ్వకుఁ దగ మేనమామ, కాతతభక్తితో ననిశంబు మ్రొక్కు
 సురలకాఁ దలచి భూసురులకు వత్స, పరమప్రియంబునఁ బరిచర్య నేయు
 వారలచేత నవారణస్యంధ, నారోహణములు శస్త్రాస్త్రవిద్యలును
 నెఱి వేదశాస్త్రము ల్పీఠిశాస్త్రములు, నుఱుకభావిద్యలు నొగి నభ్యసీపు
 మేకక్షణంబును నెడపక నియతి, జేకొని నీమేలు చెప్పి పుత్రైమ్ము
 అనవుడుఁ దల్లుల కవనిపాలునకు, వినతుఁడై రఘురామవిభునకు మ్రొక్కి
 తాను శత్రుఘ్నుండుఁ దన మేనమామతోన యిమ్ముల భరతుండు పుణ్యరతుండు
 రాజగృహంబున రమణీయమైన, రాజధానికి నేగి రఘుకుమారకులు
 తాతకుఁ దమరాకఁ దగ నెఱిగింపఁ, బ్రీతిమైఁ బుచ్చ నాపృథ్వీవరుండు
 పట్టణంబునఁ దీరువడ తోరణములు, గట్టించి బహువతాకలు కల్పడములు
 కలయంగ నెత్తించి గంధోదకములు, పాలుపొందఁ జల్లించి పుష్పఘామములు
 కరమొప్ప రాజమార్గమున వాసింపఁ, బరిచారకులఁ బంచి బలయుతు లగుచు
 వనితలు నిజమంత్రివర్గంబుతోడఁ, జనుదేర నెంతయు సంభ్రమం లెనఁగ
 వరుస నానాగీతవాద్యనృత్యములు, పరమశుభాచారభంగుల నడువఁ
 బ్రీతి నెనుర్కొని ప్రియమొప్ప వంది, సూతమాగధజనస్తుతు లోలిఁ జెలఁగ
 మనుమలఁ దోడ్కొని మహిమతో వచ్చెఁ, బనిగొన్నభక్తితో భరతుండు నంతఁ
 దమ తాత మొదలుగాఁ దగినపెద్దలకుఁ, గ్రమము దప్పక నమస్కారము లేపి
 పాలుపొంద వారిచేఁ బూజితుం డగుచుఁ, దళుకొత్త వేడుకఁ దాతతో ననియె
 నార్యక నాకు విద్యాభ్యాస మింకఁ, గార్య మాచార్యులై ఘనులైనవారి
 కప్పగింపుండు నన్ను ననిన నారాజు, చెప్పినవారిచే శిక్షితుం డగుచు
 నమర విద్యాభ్యాసమంతయుఁ జేసి, విమలైకమితి నొకవిప్రనిచేతఁ
 దమతండ్రి యగుచున్న దశరథేశునకు, సముచితస్థితి మేము సకలవిద్యలును
 జెలువంబుగా నభ్యసించితి మింకఁ, దలఁపుపుట్టెడు మాకుఁ దముఁ జూడవలయు
 నని చెప్పుమన నయోధ్యాపురంబునకుఁ, జనుదెంచి యతఁడు నాజననాయకునకు
 రాజపత్నులకు నారామలక్ష్మణుల, కోజ నెంతయుఁ జెప్పె నుల్లంబు లలర
 నంత శ్రీరాముండు యౌవరాజ్యమున, నెంతయుఁ జతురుడై యెల్లవారలకుఁ
 బ్రాకటంబుగ నొండుబాధ లేకుండ, నేకప్రబుద్ధిగా నిటఁ దండ్రిఁ గొలిచి
 ధారణీప్రజలకు దయయొప్పుఁ జేసి, వీరు వారన కతివిశ్రుతకీర్తి
 సమచిత్తుడై ధర్మచరితంబుఁ బూని, యమరేంద్రవిభవుడై యారామవిభుండు
 సీతయుఁ దానును జెలువొప్పుఁ గూడి, సూతనరతీసుఖార్ణోరాశిఁ దేలి
 చంద్రకాలలఁ గేలిసాధవీధికలఁ, జంద్రకాంతాతివికాలవేదికల
 గాజుటోవరుల బంగరుపడకిండ్ల, బాజిపూఁబాన్సులఁ జంపకకముక

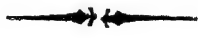
లకుల కెలకులఁ గుంజపుంజములఁ, జలువచప్పరముల నై కతేన్ద్రులులఁ
 తురి మెలఁగుచు సకలభోగములు, నాతతసౌఖ్యంబు లందుచు నుండె
 ని యాంధ్ర భాషభాషాధీశవిభుఁడు, వినుతవాక్యగమవిమలమానసుఁడు
 గాలితాచారుఁ డపారధీశరధి, భూలోకనిధి గోనబుద్ధభూవిభుఁడు
 మతండ్రి విట్టలధరణీశుపేరఁ, గమనీయగుణధైర్యకనకాద్రి పేర
 లఘునిశ్చలదయాతబుద్ధిపేర, లలితనిర్మలగుణాలంకారుపేర
 గాచంద్రతారార్కమై యొప్పు మిగిలి, భూచక్రమున నతిపూజ్యమై యొప్పు
 సమానలలితశబ్దార్థసంగతుల, రసికమై చెలువొందు రామాయణంబు
 సరఁగ నలంకారభావన బ్బిండఁ, గరమర్థి నీబాలకాండంబుఁ జెప్పె
 గారూఢి నారేయమై యాదికావ్య, మై రసికానందమై యల్లనాఁడు
 వ్యసుమతి నొప్పు నీపుణ్యచరిత, మెవ్వరు చదివిన నెవ్వరు వినిన
 సామాదిబహువేదచయథామరామ, నామచింతామణి నవ్యభోగములు
 పరహితాచారముల్ ప్రభువిచారములు, పరిపూర్ణశక్తులు ప్రకటరాజ్యములు
 పర్యలక్షితులు నిత్యసౌఖ్యములు, ధర్మైకనిష్ఠలు దానాభిరతులు
 నాయురారోగ్యంబు లై శ్వర్గములును, బాయనిశుభములు పాపక్షయములు
 పరపుత్రలభియు వైరినాశనము, సరినొప్పు ధనధాన్యచయసమృద్ధియును
 నేవిఘ్నములు లేక యిండ్లలో నధిక, లావణ్యవతులైన లలనలపొందు
 గొడుగులతో నెప్పుఁ గూడియుండుటయు, నెడఁగాఁగ నాపదలెల్లఁ బాయుటయు
 పుష్పదంబున బంధుజనులఁ గూడుటయు, నిమ్ములఁ గామ్యంబు లేడపకుండుటయు
 సతతంబు దేవతాసంతర్పణంబు, పితృగణతృప్తియుఁ బెంపారుచుండు
 వ్రాసినవారికి వరశుభోన్నతులు, వాసవభోగాదివాసులఁ జేయు
 నెందాఁక కులగిరు లెందాఁక జలధి, యెందాఁక రవిచంద్రు లెందాఁక దిశలు
 ఎందాఁక వేదంబు లెందాఁక ధరణి, యెందాఁక భువనంబు లేపుదీపించు
 నందాఁక యీకథ యక్షతానంద, సందోహదోహళాచారమై పరఁగు.

బాలకాండము సమాప్తము.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీరంగనాథరామాయణము

అ యో ధ్యా కా ం డ ము

శ్రీలీల దశరథోర్విపాలుఁ డవనిఁ, బాలించుచుండి చొప్పడ నొక్కనాఁడు
 సుతులు నల్లుగలోన శుభతరమూర్తి, యతుల యశోనిధి యగుచున్న వాని
 ననుదినంబును జేద లగువారి నెల్ల, మనమున ముదమంద మన్నించువాని
 హితబుద్ధి యగువాని నెల్లభూతముల, హితమును గరుణ¹ నన్నేషించువాని
 బోలఁ జతుర్విధపురుషార్థగతుల, నోలి చిత్తంబున నూహించువాని
 ననిశంబు సుతుష్టుఁ డై యుండువానిఁ, గొనియాడఁదగిన సద్గుణములవానిఁ
 దప్పని కోపంబు దగు ప్రసాదంబు, నొప్పగు ప్రభుశక్తి నొసరెడువాని
 గజహయారోహణక్షముఁ డగువాని, విజయలక్ష్మీసమన్వితుఁ డగువాని
 వెరవరి యగువాని విహితకార్యంబు, నరయ ననాలస్యఁడై చేయువాని
 మాననిరోషంబు నుదిలేనివాని, మానుగా భృత్యుల మన్నించువానిఁ
 నతిరథుఁ డగువాని² ననసూయవృత్తిఁ, బ్రతిదినంబును బుద్ధి బాటించువానిఁ
 గరుణాసముద్రుఁడై కడుమించువానిఁ, బరులగుణంబులు పాటించువాని
 బుద్ధి బ్రహ్మస్మృతి బురుడించువాని, నిద్ర తేజంబున నినుఁబోలువాని
 నమితప్రజానంద మలరించువానిఁ, గుముదబాంధవుభంగిఁ గొమరొందువాని
 వెలయ ధనుర్వేదవేదశాస్త్రములు, వలయు, విద్యలయందు వలనొప్పువాని
 న్యాయమార్గంబున నర్థార్జనంబు, పాయక నేయ నేర్పటి యగువాని
 సైరణ ధరతోడ సరివచ్చువాని, భూరిగుణంబులఁ బోలుపొందువానిఁ
 గోదండదీక్షైగురుఁ డగువాని, నాదిమపురుషుఁడై యలరారువాని
 శ్రీరాముఁ బట్టాభిషిక్తునిఁ జేసి, ధారణఁ బాలింపఁ దలపాసి యంత
 దలకొన్న కడకతో దశరథేశ్వరుఁడు, కొలువుకూటమునకుఁ గొమరొప్ప వచ్చి

—● దశరథుఁడు వసిష్ఠాదులతో రామునకుఁ బట్టముగట్ట నాలోచించుట —

యందు వసిష్ఠాదు లగు మహామునులు, నందు సుమంత్రాదు లగుమంత్రీవరులు
 చేరువ నృపతులుఁ జెలులుఁ జొట్టములు, పౌరవర్యులు జానపదులు నాశ్రితులు
 పారవివేకులు సామంతనృపులు, ధీరులు రాజనీతిజ్ఞులు మొదలు
 వారల రావించి వారిదనినద, చారుగంభీరసుస్వరమునఁ బలికె

1 చే నొకెడువాని. 2 ననసూయ గర్భి.

మాపెద్ద లిక్ష్వాకుమరుజేశముఖ్యు, లీప్యధీనీతల మేలి రింపెసంగ
 వారలరీతి నవారితనీతి, నీరాజ్య మంతయు నే నోపినట్లు
 నిజకులాగతధర్మనిరతుండ నగుచు, బ్రజల నేలితిని మీప్రాపునఁ జేసి
 యిదియంతయును మీర లెజీగినయదియ, విదితంబుగా నిగక వినుఁ డొక్కమాట
 నటువదివేలేడు లవనిఁ బాలించి, నెఱసి తచ్చత్రంబునీడనే యుండి
 ముదిసీతి భూభారమునకంటె ఘనతఁ, బొదలు జరాభారమును దాల్చుకతన
 నామేను వికసితనలినపండంబు, కామునితోఁ బోరి గర్వంబు దక్కెఁ
 గావున నారాముఁ గల్యాణరాము, దేవతాహితకాము ధీగుణార్తము
 నిందీవరశ్యాము నినకోటిథాము, సౌందర్యజితకాము జగదభిరాముఁ
 బ్రజలఁ బాలింపఁగఁ బట్టంబు గట్టి, సుజనులు గొనియాడ సుఖకరఁడైన
 యూరకుఁ గోరుచు నున్నాడ మీకు, నీరీతి సమృద్ధియే యంచుఁ బలుక
 ఘనగర్జితంబు లాకర్ణించి యలరు, వనమయూరము లన వా రుత్సహించి
 మొగిఁ గలకలశబ్దముఖరితస్వాంతు, లగుచు భూసురముఖ్యు లగుభూమిప్రజలు
 దమలోనఁ దాము మౌతనమాడి కూడి, కమలా క్తకులున కుత్కంతత నరి
 మీరానతిచ్చిన మేలిమిమాట, వారు వీరన కెల్లవారికి హితమే
 హృదయరంజకము నభీష్టదం బయ్యె, నదిగాక సకలజనానందకరము
 రాజనీతిజ్ఞు నిర్మలధర్మనిపుణుఁ, దేజోజగద్బంధు దీనైకసింధు
 సత్యసంపన్నుఁ బ్రశాంతిసంపన్ను, నిత్యవిప్రార్చనానిరతు సచ్చరితు
 నీతియుఁ బ్రీతియు నేర్పును నోర్పు, ఖ్యాతియు భూతియుఁ గాంతియు దాంతి
 శాంతియు మొదలగు సద్గుణావళి, నెంతయు నీకన్న నెక్కుడై యున్న
 రాముని లోకాభిరాముని నీవు, భూమికి రాజుగాఁ బూన్పుట తగదె
 త్రైలోక్యమైన నాతం డేలఁజాలు, నీలోక మేలుట యెంతమాత్రంబు
 నీసుతాగ్రణి రాజ్యనిరతుఁడౌనేని, భూప మాచేసిన పుణ్యంబుగాదె
 కావునఁ బట్టంబు గట్టు మీనతని, కేవేళ మేమును నిదియె కోరుదుము
 అనుచు బద్ధాంజలు లై విన్నవింప, విని తనమదిలోన వేడ్క రెట్టింప
 భూమిశుఁ డప్పు డుప్పొంగి వసిష్ఠ, వామదేవులఁ జూచి వలనొప్పఁ బలికె
 నీమధుమాస మభీష్టదం బగుట, రాముని సకలసామ్రాజ్యలక్ష్మికిని
 రాజుఁ జేయుదము తద్ద్రమ్యవస్తువులు, యోజించి తెప్పింపుఁ డుచితవైఖరిని
 నని పల్క వారు నయ్యభిషేకయోగ్య, ఘనవస్తువులు గూర్పఁగాఁ బంచి రంత
 త్కృపల్లభుండు సుమంత్రాదిమంత్రి, కోవిదులను బంధుకోటి వేర్వేల
 రావించి చెప్ప వారలు సమృద్ధించి, వేవేగ రఘురామవిభుని రప్పించి
 తనచూపులను సుధాధారలు దొరుగ, జననాథుఁ డారామచంద్రుతో ననియెఁ
 బెనుపొందఁ గడిమిమైఁ బెద్దకాలంబు, జనులెల్లఁ బొగడ రాజ్యముచేసి యేను
 దానముల్ ధర్మముల్ తగిన యాగములు, నూనిన నిష్ఠతో నొగిఁ బెక్కుచేసి
 కడపట నీయట్టి కల్యాణకీలుఁ, గొడుగుగాఁ బడసితిఁ గోర్కి రెట్టింప

నేనింక భూభార మిట మోముజూలఁ, గాన నిక బట్టంబు గట్టెడఁ బ్రీతి
 చెలువారఁ బట్టాభిషేకంబు నేయ, లలితపుణ్యోదయలగ్న మెల్లుండి
 యొనర నీతయు నీవు నుపవాసముండుఁ, డెనసినభ క్తితో నెల్లి సంప్రీతి
 నని పల్కుటయు రాముఁ డచనీశుఁ జూచి, వినయంబు ధైర్యంబు వెలయ నిట్లనియె
 జననాథ నాకు నీచరణపర్వములు, గొనకొన్న భ క్తితోఁ గొలుచుటకంటెః
 గడచినరాజ్యంబు గలదె లోకముల, నుడుగు మీసలుకు లయోగ్యంబు లనుడు
 ననఘచారిత్రుడ వతిస త్త్వధనుడ, వినకులరత్నంబ వీవుండ నింకఁ
 దగువార లెవ్వరు ధరణిపాలనముఁ, దగిలి కావింపుము త్రైలోక్యవీర
 యని పల్కుటయు రాముఁ డట్లకా కనుచుఁ, దననగరికిఁ జోయెఁ దదనంతరంబ
 పౌరుల రాజుల బంధులనెల్ల, వారల వీడ్కొని ననజాప్తుకులుఁడు
 అంతఃపురంబున కరిగి శ్రీరాము, చెంతనున్న సుమంతుచేఁ బిలిపించి
 తనసమీపమున నాతనఁయుఁ గూర్చుండఁ, బనిచి యానందబాష్పము లుప్పతిల్ల
 మనమలరంగఁ జూడ మహిపున కవుడు, మనమున దిగులొత్త మఱియశుభములు
 కనుపట్టె నంతటఁ గడుభయమంది, తనపుత్రకునిఁ జూచి తద్దయుఁ బలికె
 నాపాలిభాగ్యంబ నానిధానంబ, నాపుణ్యసారంబ నాతపగఫలము .
 నాపుత్రరత్నంబ నాకలలందు, దీపించె నశుభవర్ధితనిమిత్తములు
 ఘనదుర్గ్రహముల నుల్కాపాతములను, గనుఁగొంటి మనసు వైకల్యంబుఁ నొందెః
 గావునఁ బుష్కయోగము నీకు లెస్స, నీవు పట్టముఁ బూన నిండు నాకోర్కి
 యాలస్యమేల నీయభ్యుదయమును, నీలోకమంతయు నెపుడుఁ గాంక్షించు
 నన విని దశరథునానతి యియ్య కొని మ్రొక్కి తండ్రి వీడ్కొని రామవిభుఁడు
 తనతల్లికిని సుమిత్రకు నట్టివార్త, జనకనందనకు లక్ష్మణునకుఁ జెప్పి
 వారల సంతోషవార్ధిఁ దేలించి, యారామవిభుఁడు శీతాంశుసన్నిభుఁడు
 తననగరికి వచ్చెఁ దాను నీతయును, ఘనమైన హృదయవికాసంబునొంద
 నంత వసిష్ఠతో ననియె భూవిభుఁడు, సంతోష మెనంగంగఁ జని రామవిభుని
 మునినాథ యుపవాసమునకు సంకల్ప, మొనరింఁజేయుము యు క్తమార్గమున
 ననవుడు బ్రహ్మరథారూఢుఁ డగుచుఁ, జని వసిష్ఠుఁడు రామచంద్రునికడకుఁ
 దనశిష్యు నొక్కనిఁ దడయక పనిపి, తనరాక మున్నుగాఁ దగ నెఱిగించి
 యమ్ముడువాకిండ్లయందాకఁ బోవ, నిమ్ముల రాఘవుం డెదు రేగుదెంచి
 యవతీర్ణరథునికే సతిభ క్తి మ్రొక్కి, సవినయంబుగ సంతసంబున నవుడు
 లోనికిఁ దెచ్చి యాలోకపంధ్యునకు, మానుగ సత్కృతుల మనసారఁ జేయఁ
 బుణ్యాహవాచనంబులు నుపవాస, పుణ్యసంకల్పంబు పొసంగఁ జేయించి
 వెలయ రాముండు పదివేల ధేనువుల, నెలమి దక్షిణగాఁగ నిచ్చినఁ గొనుచు
 వచ్చి వసిష్ఠుఁడు పసుమతీపతికి, నచ్చుగాఁ జెప్పి గృహంబున కరుగ
 నంతఃపురంబున కరిగె భూవిభుఁడు, నంత నక్కడ రాముఁ డానందమంద
 జానకితోఁ గృతస్నానుడై విష్ణు, మానుగాఁ గూర్చి హోమంబుఁ గావించి

యాహవిశ్వేషంబు నమరః బ్రాసించి, యూహ విష్ణుధ్యాన మొనరఃజేయుచును
విశదనిశ్చయబుద్ధి విష్ణుగేహమునఁ, గుశళయ్యవైఁ బొల్పి కులగురుండైన
యాహసింఘండు చెప్పినట్టిచందమున, ధీవరిఘండు రామదేవుండఁ నిష్ఠ
నుపవాసముండె నయోధ్యలో నంత, విపులసమృదమున విలసిల్లువారు -
కొలఁదిముత్యముల ముగ్గులువెట్టువారు, చెలువార గృహములఁ జిత్రించువారు
కలయఁ గస్తూరిరేఖలు దీర్చువారు, నలిమిఱి మణితోరణము లేత్తువారు
విరులచప్పరములు విరచించువారు, పురవీధిఁ గేతనంబులఁ నిల్పువారు
కలువడంబులు మేలుగాఁ గట్టువారు, కలిమి నొండొరు లర్థిఁ గై నేయువారు
నభిషేకసుముహూర్త మలరించువారు, విభుఁడైన దశరథు వినుతించువారు
నిలువేల్పులకుఁ బూజ లిచ్చెడువారు, కలకొద్ది దానము ల్లావించువారు
పురరాజనీధి గుంపులు గూడువారు, సరసకథాగోష్ఠి సలిపెడువారు
రాముడే రాజుగాఁ బ్రార్థించువారు, రామునిఁ గొలువ సంభ్రమపడువారు
రామకీర్తనముల రంజిల్లువారు, నై మహోత్సవకొటు లటుచెయుచుండ
నప్పుడు మంథర యనుకైకదాసి, తప్పక దనమేడఁ దా నెక్కి చూచి
యిదియేమిచందమో యీపురలక్ష్మి, పొదలుచున్నది మహద్భుతవైభవముల

— మంథర కైకకు దురుప్తులు బోధించుట —

బొరులందఱును నపారశృంగార, చారుశరీరులై సంతసించెదరు
కౌసల్యనగరిలోఁ గలకాంతలెల్లఁ, గై నేసియున్నారు కడువేడ్కతోడ
నేలొకో కౌసల్య యెదనుబ్బియుబ్బి, వేలసంఖ్యధనంబు వెచ్చపెట్టెడిని
ననుచుఁ బ్రమోదాది యగురాముదాడి, గనుఁగొని యడిగి యక్కామినివలన
రాముఁ బట్టము గట్టి రాజుగావించు, నామహోత్సవకొటు లని నిశ్చయించి
పనివడి రాముఁడు బౌల్యంబునందుఁ, దనకాలు విజేచినతప్పు సాధింప -
నిది నాకు తఱియని యిచ్చుఁ జింతించి, యది వచ్చి కైకతో నంతయుఁ జెప్ప
వచ్చి తల్కేల్లినవాసంబుఁ జూచి, మచ్చిక నుయ్యెలమఁచంబుమీఁదఁ
బ్రవిమలమృదులతల్పంబుపై వేడ్కఁ, బవళించియున్న యప్పద్మాక్షిఁ జూచి
లెమ్ము లెమ్మో భామ లీలాభిరామ, ఇమ్మెఱుంగవు కార్య మేమియు ననుచు
గొనరెట్లఁ బట్టి గ్రక్కున లేవనెత్తి, తననేర్పమాటలఁ దరుణి కిట్లనియె
వసుధాధిపతి నాకు వలచు నాభాగ్య, మసమానమని చెప్పు టది బొంకు సుమ్ము
అది యెట్టులనఁ బెద్దయాళికి వెఱచి, మదిరాక్షి నీను వేడ మఱి మోసపుచ్చి
భరతుని నొకవంకఁ బరభూమిఁ బంచి, పరికింప రఘురాముఁ బట్టంబు గట్టఁ
దలఁచుచు నున్నాడు దశరథేశ్వరుడు, నెలఁత యిట్టిదియైన నీకేటిబ్రతుకు
రాజుల మది నమ్మరాదు నీకేల, వెఱాడలను విట్టువీఁగెదో బాల
యిట్టి మోహవిదూరు నిట్టి వంచకుని, నిట్టి బూమెలవాని నెందు నేఁ గాన
మగఁడె యాతఁడు మైత్రి మానినయిట్టి, పగవాఁడుగాక యీపట్టున నీకు
సవలికుమారుని జగతికంతటికీ, ధవునిఁగా జేసిన ధవళాయతాక్షి

నీకుమారునకును నీకును నాకు, శోక మబ్బుటకాక సుఖమేల కలుగు
 నీకరణంబుగా నీతండ్రి యనుపఁ, జేసొన్న ప్రేమ వచ్చినదాన నేను
 నీలెస్స నాలెస్స నీకైనలేమి, నాలేమి గాన నానావిధంబులను
 హితముఁ జెప్పితి నీకు నిందునిభాస్య, మతి నీదువుత్తుండు మనుట దలంపు
 మనుట వేడుకఁ బూని యాకైక దాని, వినుతించి కౌగిట వేగంబ చేర్చి
 శ్రీరాముపట్టాభిషేకోత్సవంబు, చేరి నాకెఱిగించి చెప్పుకు విందు
 చేసితి వేమందుఁ జెలువ నీపోందు, వాసిగా ఫలియించె వక్రోక్తు లుడుగు
 భరతునకంటె నాభరతాగ్ర జుండు, తిరమైనభక్తి విధేయుండు నాకు
 నీమేలువార్తకు నేను మెచ్చితిని, భామరో యనుచు నేర్పడఁ గొంతసొమ్ము
 ఘోరనవరత్తు ఖచితమై యొప్పు, తనచేతకడియంబు దానికి వేగ
 కొమ్ము కొమ్మని యొరుగుటయు నాసొమ్ము, లమ్మాయలూడి యల్లటు పాటవైచి
 పాపంబు హృదయతాపంబు కోపంబు, దీపింపఁ బలికె న తైటవతో మఱియు
 నిది మేలుగా నుబ్బి తిచ్చలో నిప్పు, డిదియేమి మెచ్చుగా నిచ్చితి నాకు
 నిదియేమి కైక యీహితముఁ గైకొనక, పదిరి వల్కితి నీతి భావింపలేక
 వలనొప్పు నేమనవచ్చు నీగుణము, కలకాల మీతీరుగాఁ జనఁదొడఁగె
 దన్ను మాలినయట్టి ధర్మంబు గలదె, కన్నుబోయెడునట్టి కాటుక గలదె
 జగతిలో నెందైన సవతినందనుల, కగపడుకుభముల కార్తవ్య గోరుదురె
 సవతికుమారుండు సామ్రాజ్యమునకు, ధవుడైన సకలభూధవులు బంధవులు
 ప్రజలు మంత్రులు రాముపంపు నేయుదురు, గజహయాదిబలంబు కై వసంబగును
 దశరథునకు స్వతంత్రము లేదు పిదప, శశిముఖయైనకౌసల్య సంపదల
 విజ్ఞప్తిగఁగ సరివెలదివై యుండి, వెట్టిగానవె యెట్లు వేగించె దీవు
 నది యిది యేల నీ వాసధూమణికి, నొడఁగుచు దానివై యూడంగవలయు
 భరతుండు నారఘుపతికి భీతిలుచు, వెఱపున భృత్యుండై వివారింపవలయు
 రాజదేవి యటంచు రమణి కీతకుచు, నీచిన్నికోడ లెన్నికఁ గొల్వవలయు
 నెలతె యిట్టిదయేని నీకేటి బ్రతుకు, కలదుపాయం బిది కార్యంబునకును
 వనదుర్గముల రాము వసియింపఁ బనుపు, పనివడి భరతునిఁ పట్టంబుగట్టు
 మనవుడు కైకేయి యక్కట నాకు, జననాథుఁ డింతటి చనువిచ్చెనేని
 ఆరాజు నేమని యడుగుదు దీని, నీరెండు దశరథుఁ డేల నాకిచ్చు
 నెక్కడిమాట నీ వేమిచెప్పినను, నిక్కార్థభుటన నాకేరీతిఁ బొసఁగు
 శ్రీరాము నడవులఁ జేరఁ బొమ్మనుచు, నేరీతిఁ జెప్పుదు నెలనాగ నేను
 ననుచున్న కైకతో నాయుపాయంబు, తనకిడు మెఱయ మంథర చెప్పఁదొడఁగె
 బడఁతుక తొల్లి శంబరుఁడు నింద్రుండు, దొడరి పోరాడ నింద్రునకు నైశ్రీతి
 నినుఁ దోడుకొని నైన్యనివహంబుఁ దాను, జని రాత్రి మార్కొన్న శంబరుతోడఁ
 పోరాడ దశరథభూపాలుమీఁద, నారాక్షసుఁడు మాయ లలుకఁబన్నుటయు
 ధవళాంగుఁ డనుమునిదయ నీవుగన్న, నవిరళంబగుమాయ నామాయ లడఁచి

నీవిభు నాదైత్యు నిశితాస్త్రనిహతిఁ, జావకుండఁగఁ గాచి సంప్రీతుఁడేసి
వసుధేశుచే రెండువరములు నాఁడు, మసలక పడసితి మఱచితే వాని
ఈవె నాకీకథ లెఱిగించి మఱియు, నీ వాత్త మఱచిన నే నేల మఱతుఁ
బట్టంబు నెడఁబాసి పడునాలుగేండ్లు, గట్టిగా మునివృత్తిఁ గౌసల్యకొడుకు
దారుణకాంతారధరణి యేలుటకు, ధారణితలము నీతనయుఁ డేలుటకు
నారెండువరములు నవనీశు నడిగి, యీరెండు తెఱఁగుల నిటునేయఁ బనుపు
మడుగుచో నతఁ డెంత ప్రార్థించెనేని, జడమతితోఁగాక సత్యంబు మోపి
విడువక నీకార్యవిధము సాధింపు, తోడినకార్యంబు దొరకు నెల్లెడలఁ
బతి బొంక వెఱచు నీపై నెయ్య మెక్కు, డతకరింపఁడు నేయు మనిన రాగిల్లి
నీవంటిప్రియురాలి నీవంటిసఖని, నీవంటి నయగుణనిధి నెందుఁ గాన
నీవు నాచే విన్న యీవరద్వయము, గారవంబునఁ జేయఁగా వరారోహ
ఈవెంచినటువలె నీభూమికెల్ల, నావరతనయుండు నాయకుండైన
బాగుగా నవరంజి బంగారుచేత, నీకూను పొదిగించి నీముఖేందువునఁ
దిలకంబు కస్తూరి దిద్ది నీమేను, వలనొప్ప భూషణాభరణులై నేనీ
నటియించు మరునియందపుఁగొమ్మ యనఁగఁ, గుటిలకుంతల నీవు గ్రుమ్మరుచుండ
సఖులెల్ల నీమాట జవదాటకుండ, సఖయ నిన్నలరింతు సతత మే ననుచుఁ
గైక మంథరకు సత్కారము లొచేసి, యేకాంతమునఁ దనయింటికిఁ బోయి
పెట్టినసొమ్ములు పెట్టెలోఁ బెట్టి, దట్టమా కస్తూరి తలపట్టు పెట్టి
మలినవస్త్రము గట్టి మునినల్ల దొట్టి, చలము చేపట్టి భూస్థలిః బండెనఁతఁ
దనలోన నూహించి తనుఁ గొల్చి వచ్చి, మనమార నున్న యామంథరఁ జూచి
జననాయకుండు రామచంద్రునిఁ బిలిచి, వనమున మునివృత్తి వర్తింపఁ బిలిచి
భరతుని దగురాజ్యపదమునకెల్లఁ, గరమర్థి బట్టంబు గట్టినఁగాని
యన్నపానములొల్ల నాభరణము, లెన్ని యిచ్చిననొల్ల నేమియు నొల్ల
నిట లేచి రానింక నే నంచు నలుక, నటు పూని మదిలోన నలయుచున్నంత

— దశరథుండు కైకయింటికిఁ బోవుట —

గైకేయితోడ రాఘవునిపట్టాభిషేకోత్సవంబెల్ల జెప్పెద ననుచు
నారాత్రి దశరథుఁ డచటి కేటెంచి, చామమాణిక్యకాంచనదగ్ధగిళ
కనకరత్నకవాటఁ జ్యోతగముల, ఘనసారచందనకర్పూరగంధ
కలితనారత్న కాంతిశోభితముఁ, దులకించు సౌధవేదుల వేగ కడచి
కేళీగృహంబునఁ గేకయపుత్రిఁ, బోలంగఁ బరికించి పొడగాన కపుడు
దావారికునిఁ జూచి దశరథుఁ డడుగఁగఁగా వాఁడు వగచుచు గరములు మొగిచి
దేవ యాకోపమందిరములోపలికి, దేవి విచ్చేసె నేతెఱఁగోకో యెఱుంగ
నని వాఁడు పల్కిన నామాటలకును, భనురుగ్రటంకారదారుణం బగుచు
వీనులఁ బడి మోము వెలవెలఁబాఱ, మానవాధీశుండు మానసంబునను
బ్రేమానుబంధంబు ప్రీతి రెట్టింప, నామందిరంబున కల్లన వచ్చి

యనిమిషపురినుండి యచ్చరలేమ, చనుదెంచి పడియున్న చందంబు దోఁచు
 నూరకే ధరణిపై నున్నయావికచ, నీరజాననఁ జూచి నివ్వెఱగండి
 వెఱవెఱపాటున వేదనఁ బొంది, తెఱవదగ్గరఁ జేరి దీనుడై మీఱి
 యాయితయొడ లెల్ల నంటి చూచుచును, గాయజనివశుడై కడువేడఁ దొడఁగె
 నిందివరాక్షి పూర్ణేందునిభాస్య, ఇందిందిరాలక యేల యాయలుక
 పవలింప నేలనే తొలెందుభాల, యవిరళమృదులపర్యంకంబు లుండఁ
 గోమలమృదులదుకూలంబులుండ, నీమైలచీర నీవేల కట్టితివి
 పసిఁడిశలాకతోఁ బ్రతియైనమేనఁ, బొసఁగ భూషణములఁ బూస వేమిటికిఁ
 జలపట్టి వెన్నెలచందమా నుదుటఁ, దలపట్టు లేల నీతలఁపెట్టు పుట్టె
 నీలాలకంబుల నిగ్గులదేర, నేల పాపటదీర్ప విన్నాళ్లరీతిఁ
 గెవ్వ్రావి కినుమడి కెంపుసంధిల్లఁ, గవ్వుతమ్మల మేల గైకోపు బాల
 జలుఁగువెన్నెలతేట చిటునవ్వు మొలక, మొలపింపవేటికి ముఖచంద్రునందు
 నిది యేమి కైక నీవిటు చిన్నవోయి, మది దూలి నీకింత మఱుఁగ నేమిటికి
 నెవ్వరు నీదెస నెగ్గులు వలికి, రెవ్వరు మాటాడి రెదిరి నీతోడ
 వారి నెఱింగింపు వారిజనయన, వారి వారెందు నెవ్వారలనైన
 నని పల్కి కన్నుల నందందఁ గ్రమ్ము, ఘనబాష్పపూరముల్ కరములఁ దుడిచి
 లేమ నీవాకదిక్కు లేనిచందమున, భూమిపై నిట ధూళి బొరల నేమిటికి
 గాము సోకెనొ యొందు ఘనమైనరోగ, మేమి పాటిల్లెనో యెఱింగింపు నాకు
 వెఱ్ఱలు వచ్చిన వేగ మాన్వెరరు, లజ్జింపనేటికి లలితాంగి నీకు
 నటుగాన నీతలంపైన నొండరయ, నిటునేయు మని పల్కు మేను జేసెదను
 వనిత నీకొఱకు నవధున్యులుగాని, యనఘచరిత్రుల నైనఁ జంపెదను,
 జంపంగఁదగిన దుర్జనకోటివైనఁ, గంపించి నీమాటఁ గాచిపుచ్చెదను
 నీకుఁ బ్రియంబైన నిరువేదనైనఁ, జేకొని రాజుగాఁ జేసెద నెలమి
 భామిని నీదయఁ బాసినయట్టి, శ్రీమంతునైన దరిద్రుఁ జేసెదను
 నేను నావారు నీహితబుద్ధి నడువ,గా నీకు నిట్లుండఁ గారణ మేమి
 లేమ నామాట లాలించి నీ విపుడు, మోమెత్తి నామది ముచ్చటదీర
 నడిగిన నాప్రాణ మైన నీకిత్తు, నడుగుము నీవన్న నానందమంది
 యన్నాతి విభునినెయ్యంబు నెఱింగి, సన్నపుటెలుఁగున జనపతి కనియె
 దేవ నీచెప్పిన తెఱఁగున నీవు, గావెందు నని బాస గావెందువేని
 మఱి యెఱింగింతు నమ్మాట నీనినఁ, దెఱవతో దశరథాధిపుఁ డిట్టు లనియె
 వీరుఁ డెవ్వఁడు మేటిమిలుకాండ్రలోన, సార మెవ్వఁడు ధర్మసమితిలోనెల్ల
 నెవ్వనిఁ జూడక నేనుండఁజాల, నెవ్వఁడు నను భక్తి నేప్రాద్దుఁ గొలుచు
 నట్టి రాఘవునితో డలిన నీకోర్కి, నెట్టనఁ గావెందు నేనన్న నలరి
 మరుదగ్గి శశివభోమణిముఖ్యులైన, సురల వేర్వేఱి పాతులుగా నొనర్చి
 ధరణీశుమదిలోని తమకంబు దెలిసి, కరుణను నెడఁబాసి కైకేయి పలికె

నొలసి దేవాసురయుద్ధంబునందు, వలనొప్పు నిచ్చితి వరములు రెండు
భూవర ముటచితే బుద్ధిఁ జింతింపు, మావరద్వయము నిన్నడిగెద నిపుడు
నాదిత్యకులజుండ వగుమహారాజు, వాదిరాజులకంటె నధికపుణ్యుడవు

— శైవ తన కిచ్చినవరముల నడుగుట —

తప్పాడ వాడినఁ దప్పవు నాకుఁ, దప్పక వరములు దయ నిచ్చితేని
ధరణికంతటికిని దగ రాజుగాఁగ, భరతుఁ బట్టముగట్టుఁ బనుపు మొక్కటికిఁ
బరఁగఁ దాపసవృత్తి బదునాలుగేడు, లురుదుర్గముల రాము నునుపు మొక్కటికి
నని పల్క నిర్ఘాతమై వచ్చి చెవుల, గొనకాడ మూర్ఛిల్లి కుంభిని ద్రెల్లి
పెలుకురి భూపతి పెద్దప్రొద్దునకుఁ, దెలివొంది శైవ కేయిదెసఁ జూచి పలికె
కోమలి కేకయకులమునఁ బుట్టి, యీమాటలాడ నో రెట్లాడె నీకు
నడవులపాలు గమ్మని రాముఁ ద్రోవ, నెడపక తొల్లి నీ కెగ్గెమి చేసె
గౌసల్యకంటె నిక ఘనతగాఁ జూచు, నీసేవ లొనరించు నీపంపు సేయు
నటువంటిసుగుణాధ్యుడైన శ్రీరాము, నెటువలె బొమ్మంటివే దయమాలి
అడవుల కతని నీ వంపు మటన్న, నెడ చూచి చూచి నే నెటులు పొమ్మందు
నామహాత్ముని రాము నడవుల కనిచి, యీమేనఁ బ్రాణంబు లెట్లు నిల్పుదును
నృపపుత్రి వని నిన్ను నెమ్మిఁ గైకొంటి, చపలలోచన కాలసర్పంబ వైతి
సారాజ్యమైనఁ బ్రాణములైన నీత్తు, సారాము విడిచిపొమ్మని పల్కఁజాల
నను వృద్ధు డీను ననాథు దుర్బలుని, మనికీతపడకుండ మగువ రక్షింపు
చక్కఁగా నీపాదజలజంబులకును, మ్రొక్కెద నేను రాముని నదాటమునఁ
జెలువ యీపాపంబు సేయఁ జింతింప, వలదనఁ గోపించి వామాక్షి పలికె
రాజేంద్ర సత్యపరాక్రమస్ఫూర్తి, పూజితకీర్తివై బొంకంగఁ దగునె
ఇట్టి దేవతలంద రెటుఁగంగ నొట్టు, పెట్టి తప్పెద పెట్టి పృథివిపాలుడవు
ఒకగువ్యక్తై తనయొడలిమాంసంబు, నొకడేగకును శిబి యొసఁగఁడె మున్ను
ఊఁటిదేవున కలర్కం డనురాజు, త్రాణతో నొసఁగఁడె తనలోచనములు
చెలరేగి జలధియుఁ జెలియలికట్ట, బలిమి దాఁటక లోను బడియుండలేదె
యది యటులుండె నీయన్వయభవులు, మదిలోన నవ్వలమాటలకైన
కలలోన బొంక రిహ్నొకుండవయ్యు, వెలయఁ గౌసల్యకు వెఱచి బొంకెదవు
బొంకెడువాఁ డొక్కపురుషుడే యనుచు, బొంకితి ననుఁబొంద బుద్ధిగా దింక
విచ్చలవిడి నేను విష్ణుమైన మ్రింగి, చచ్చెద నటమీఁదఁ జంపింపు భరతుఁ
బావనుఁ డగురాముఁ బట్టంబు గట్టు, నీవు కౌసల్యయు నెమ్మది నుండు
మని పల్కుటయు శోక మాత్మ రెట్టింప, జననాథుఁ డెంతయు సంతాపమంది
వెలవెలఁబోయి వివేకహీనతను, గలిగి యాకైకతోఁ గ్రమ్మఁ బలికె
యేల కై కేయి నీకీర్తిపాపంబు, బాలిశత్వంబును బ్రాపించె మదిని
నన్నయండఁగఁ దన్నుఁ డవిసీతితోడ, నిన్నేల నేలునే యిన్నియు నేల

నీకుమారుడు ధర్మనిరతుండు భరతుఁ, డీకలుపోక్కికి నెట్లొడిగట్టు
 మాకులాగతమైన మర్యాదఁ దలఁపు, శోకార్తు ననుఁ దెగఁజూడక మనువు
 మెప్పుడు నిల్లాలు హితము భక్తియును, దప్పక సఖిరీతిఁ దల్లిచందమున
 దానివైఖరి సహోదరి తైఱంగునను, నానేన లొనరించు నానావిధమున
 నట్టి కౌసల్య మోహపుబట్టిఁ బాసి, పట్టినధృతి నెట్లు ప్రాణముఁబట్టు
 సౌదామనీలతాసంకాశదేహ, వైదేహి యేరీతి వగల వేగించు
 నాసుమిత్రాపుత్రుఁ డతనితల్లియును, ఈసౌద విని శోక మెట్లణఁచెదరు
 శ్రీరాముపట్టాభిషేకంబు గోరి, పౌదలందఱు వేడ్కఁబడియుండుచోట
 నారాము నడవుల కనిచితినేని, ధీరాత్మకులు నన్నుఁ దిట్టుకుండుదురె
 కావున నెల్లలోకములకుఁ గీడు, గావించి యేసౌఖ్యగతు లందె దీవు
 యిది యేలాకో కైక యింకొకమాట, ముదిత చెప్పెద నీకముగ నీవు వినుము
 కలువరేకులఁబోలుకన్నులవాని, మొలకనవ్వులమోము మురిపెంబువాని
 బలువైన యాజానుబాహులవాని, వలరాజుఁగేరు చెల్వముగలవాని
 నలరుఁ గల్వలకాంతి నగుమేనివాని, జల్లచూపులు వెదఁజల్లెడువాని
 సుధ లొల్కు తియ్యనిసుద్దులవాని, బుధులకు హిత మాత్రఁ బూనెడువాని
 వలచి నాకెపుడు నేవలునేయువాని, నిలుచెల్ల ధర్మమై నెగఁడెడువాని
 సత్యనిత్యుండయి చరియించువాని, నిత్యానురక్తిచే నెగఁడెడువాని
 రాముని జితభృగురామునిఁ గాంతి, సోముని సద్గుణస్తోముని కీర్తి
 కాముని సౌందర్యకాముని శాంత, ధాముని రవిసమధామునిఁ బాసి
 నిమిషమాత్రంబైన నే నోర్వఁజాలఁ, గవలాక్షి నీ వెటుంగవె యిట్టివాని
 నాయుత్తమోత్తము నడవుల కనుపఁ, బోయెఁ బ్రాణంబులు వోవు నాక్షణమె
 యెంత పాపిష్ఠివే యెంత కట్టడివె, యెంత మూఢాత్మ వే యెంత రాక్షసివె
 కఠినాత్మరాల యీకల్తపం బేల, శతమఠిఁ గోరెడు సాస్వివై యండి
 యాలవై ప్రాణాపహారంబునేయు, కాళరాత్రివిగాక కాంతవా నీవు
 నడచి రాముండు కాననమున కెట్లరుగు, నడవుల నెట్లుండు నందఱు దొఱగి
 మెత్తనిపాన్పున మేనెత్తుభోగి, యెత్తెఱంగుననుండు నిలఁ దృణశయ్యఁ
 బంటినిష్ఠాన్నముల్ బంధులుఁ దాను, నెంతయు నియతితో నిట నారగించు
 కడుపుణ్యదేహిఁ గండమూలములు, నెడవక భుజియింప నెటు సమ్మతించు
 నతివ సీకతిభక్తుఁ డైనరామునకు, మఠిఁ గీడు దలువకు మన్నింపు మనుచు
 నడరు శోకంబున నడుగులమీఁదఁ, బడిన మ్రొక్కొల్లక పాదముల్ దిగువ
 భూకాంతుఁ డిలఁబడి పారలఁ గైకొనక, కైకేయి దిశరథుఁ గని యెట్టు లనియె
 జాలుఁ జా లీవట్టి జగజ్జాలిమాట, చాలింపు మీవట్టి జాడ లేమిటికి
 ధర్మంబు మాని సత్యము వీటిఁబుచ్చి, నిర్మలయశ మెల్ల నీటిలోఁ గలిపి
 యీవరద్వయము నా కీలే దటంచు, భూవర బొంకి నీపుత్రుండు నీదు

దేవులు నీవు వర్ధిల్లుము నేను, నావరసుతుఁడుఁ బ్రాణములఁ బాసెదము
అనునంత మాతాడకయ వేఁగి విభుఁడు, తనమది శోకించి తలవాంచియుండె
నంత వేఁగుటయుఁ దూర్యంబులు మ్రోయ, నంతంత వందిజనావళి పొగడఁ
గలగొని గర్హారగంధముల్ చల్లి, జలముల జలకంబు చదురొప్పు నాడి
పరగ దివ్యాంబరాభరణముల్ పూని, చిరకీర్తి రాముఁడు సీతతోఁ గూడి
తెఱఁగొప్పు శచితోడ దేవేంద్రుఁ డొప్పు, తెఱఁగున సంపూర్ణ తేజఁడై యొప్పె
మఱి యంత నభిషేకమండపంబునకు, నెఱి వసిస్తాదులు నిండ నేతెంచి
యాయరుంధతి మొదలగుపుణ్యసతులు, నాయతమతులగు నామంత్రివరులు
తగవొప్పు మకుటవర్ధనచక్రవర్తు, లగుమహారాజుల నందు రప్పించి
పంచపల్లవములు పంచవల్క్యులు, పంచామృతంబులు పట్టవేసుంగు
నేనమండ్రుకన్యలు హేమముతుంబు, నొనర నొదుంబరయోగ్యవీరంబు
గంగాదితీర్థోదకము లాదిగాఁగ, మంగళవస్తుసామగ్రి రప్పించి
వరరత్నభూషణావళులఁ దెప్పించి, తరమిడి వేదోక్తదానముల్ నేయ

— శ్రీ కైకయింటికి దశరిధుని బిల్వ సుమంత్రుండు పోవుట —

నొకలక్షకన్యల నొకలక్షగోవు, లొకలక్షయుష్ట్రంబు లొప్పుఁ దెప్పించి
జపములు నేయించి శాంతి నేయించి, విపులహోమంబులు వేడ్క నేయించి
యనుకమం బగులగ్న మాసన్నమైన, మనుజేశుఁ బిల్వ సుమంత్రు నంపుటయుఁ
గై కేయినగరికిఁ గడఁకతోఁ బోయి, వాకిట నిలుచుండి వలనొప్పు బలికె
దేవ సూర్యుఁడు పొడతెంచుచున్నాఁడు, వేవేగ మీరట వేంచేయవలయు
శ్రీరాముపట్టాభిషేకంబునేయ, నారూఢమగులగ్న మాసన్నమయ్యె
మనుజేశ యభిషేకమండపంబునకు, మనులు రాజులు మహాత్ములు వచ్చినారు
పౌరులు బుధులును బంధువుల్ గూడి, మీరాక గోరి యిమ్మెయి నున్నవార
లన విని దశరథుఁ డావార్తలెల్ల, దనకుఁ గేవల మనస్తాపంబుఁ గూర్చ
వనట నీవును నొంప వచ్చితే యనుచు, వినియు నిద్రించిన విధమున నుండె
నాసమయంబున ననియొఁ గై కేయి, యోసుమంత్రుఁడ వేగ యుర్విశుకడకు
రామునిఁ దోడ్చెమ్ము రాజుపంపనుఁడు, నామాట విని యతఁ డప్పుడే పోయి
శీతపతీరాంబునిక్తాంగణంబు, కేతనాన్నితము నికేతనాంచితము
చందనాగరుధూపసారభాస్వితము, మందానిలాలోలమాలికాయుతము
ప్రతిగృహద్వారరంభాస్తంభవర్గ, మతులితమణితోరణాభిరామంబు
పౌరజనాదిసంభ్రమదుర్గమంబు, నౌరాజమార్గంబు నపుడు గన్ద్రొనుచు
నింద్రుగేహము హసించుచు నాకిన్న, రేంద్రమందిరముతో నీడుబోడాడి
సాంద్రవైభవరమాసహితమా రామ, చంద్రునినగరికి జనుదెంచి లోనఁ
జనువరులై యున్న జనులచే వేగ, తనరాక యెఱిగించి తదనుజ్ఞ వడసి
చిత్రాఖ్యతారతో సిరులుల్లసిల్లి, మైత్రియొప్పెడు చందమామచందమున
సీతాసమీతుఁడై చెలువొందురామ, భూతలనాథునిఁ బొడఁగాంచి మ్రొక్కి

రాదేవ మిము దశరథచక్రవర్తి, యాదేవి కైకగృహంబున నుండి
 యాదటఁ బిలిచి తెమ్మచివఁచె ననుడు, మోదించి చిలునవ్వు మొలకలు నిగుడ
 ధరణిజ నటనుంచి తాను లక్ష్మణుఁడు, కరమర్థి రథమెక్కి కడఁకతోఁ గదలి
 చతురంగబలము లసంఖ్యలు గొలువ, నతులవాద్యములు మిన్నుండి మ్రోయంగ
 వందిబృందములు కైవారము లేసెయఁ, జెంది పుణ్యాంగన లేసెలు చల్ల
 పురజను లానందమున జయవెట్టు, నరనాథునగరి కున్నతగతి వచ్చి
 యరదంబు డిగి రాముఁ డపుడు కైకేయి, వరమందిరముఁజొచ్చి వలనొప్పవచ్చి

— శ్రీరాములు కైకయింటిలో నున్నదశరథుని బొడగాంచుట —

వదనంబు వాంచి వైవర్ణ్యంబు మించి, పెదవులు దడపుచుఁ బెంపెల్ల నుడిగి
 యుడుగక కన్నీరులొలుక శోకాగ్ని, బడి కాలు దశరథపతి చేరఁబోయి
 కరము భీతిలి మ్రొక్కి కైకకు మ్రొక్కి, కరములు ముకుళించి కడువిస్తయంబు
 వెఱవెఱపాటును విహ్వలత్వంబు, వెఱపును మఱపును వీడిజోడాడ
 పరిపరివిధములఁ బలుమాటలు నెమక, పరమపుణ్యుఁడు రామభద్రుండు పలికె
 నోదేవి యిదియేమి యుద్వీశ్వరుండు, నాదెనఁ జూడఁడు నాతెప్పు లేమి
 యీవిన్నదనమును నిట్టిదుఃఖంబు, నీవిచారము రాజు కేమిటఁ గలిగె
 ననవుడు నాకైక యధిపుచందంబు, వినుపింతు నీవు గావించెదవేని
 నని పల్క రఘురాముఁ డది యేమి తెఱఁగు, వినుపింప వోయమ్మ విశదంబుగాఁగఁ
 దండ్రివాక్యములకై దారుణశిఖల, వేండ్రమానగ్నిలో విషధిలోనైనఁ
 బడియెద విషమైన భక్షించువాడ, జడియక వినుపింపు సత్య మీమాట
 యనవుడు కైకేయి యారాముఁ జూచి, మనమునఁ గృపమాలి మఱి చెప్పఁదొణఁగె
 గరుణ దేవాసురకదనంబునందు, వరములు రెండు భూవరుఁడు నా కొసఁగె
 నవనీశు నారెండు నడిగి మాభరతు, నవనీకఁ బలికెఁజేయు మంటి నొక్కటికి
 నెడవక పడునాలుగేండ్లు నిన్నుపు, మడవుల కాపుండ నంటి నొక్కటికి
 ననుటయు నొఁగాక యని యిచ్చి నీకు, వినుపింప మీతండ్రి వెఱచుచున్నాఁడు
 కాపున జడల వల్కులములు గట్టి, నీవింక దపసీవై నృపవెష ముడిగి
 చను దెమ్ము దశరథజనపతి బొంకఁ, డనిపింపవలతేని యడవుల నుండు
 పొమ్మన్న విని మొగంబునఁ జిలునవ్వు, గ్రచ్చు మాటల నొండు కసటు లేకుండఁ
 గరుణయుఁ దెగువయు గరిమంబు దోహద, బరమపుణ్యుఁడు రామభద్రుండు పలికె
 నిటునేయమన్న వాఁ డినుకలాధీశుఁ, డట నాహూదరుం డగురాజ్యకర్త
 యటమీఁద నీకోర్కి యడపడ నేల, కటకటా కైకేయి కడుముగ్ధవైతి.
 వింతమాత్రమునకై యనవంశజుండు, చింతింపనేటికఁ జిత్తంబులోనఁ
 దనజనకునిమాట దాఁటినవాఁడు, తనయఁడే తలపోయ దాయాదిగాక
 యేనేమి నాతెమ్మఁడేమి యీభూమి, బూనుటకును బుణ్యపురుషుండై యున్న
 భరతునిదెన నాకుఁ బ్రాణంబులైన, సరకుగా వనిన రాజ్యము నాకు సరకె
 యనవుడు ముదమంది యాకైక పలికె, మనుజేంద్రతనయ యమాట. కేనిపుడు

భరతుని దోడ్చేరఁ బనిచెడ నింక, నరుగుము వనముల కరుగునందాఁక
కుడువఁడు పలుకఁడు గూర్పుండఁ డిట్లు, పడియుండు నృపుండఁచుఁ బల్కెఁబల్కుటయు
కటకటా తగునె యీకఠినోక్తు లనుచుఁ, బటుమూర్ఖతో నేలఁబడియె నారాజు
నయ్యెడ నారాముఁ డవనీశచంద్రు, నొయ్యనఁ బట్టి శై త్యోపచారములఁ
దెలిపియంతయును బోధించుచు మఱియుఁ, బలికెకై కను జూచి పరమహర్షమున
నింతయేటికిఁ జింత యిదియెంత నాకు, సంతరంగంబున ననుమానపడకు
పరికించి ధర్మంబు పాటెంతుఁగాని, కరమర్థి వర్తిర్థంబు గావింప నేను
వేయేల విభునాజ్ఞ వివఁబడకున్న, నీయాజ్ఞ గడవను నీక్కువం బరయఁ
జారుల శీఘ్రసంచారుల ఘోట, కారూఢులుగఁజేసి యనిచి వేవేగ
కరమర్థి నీలగ్నఘటికలయందె, భరతునిఁ బిలిపించి పట్టంబుగట్టు
మిదె యరణ్యములకు నేఁగెడ ననుచు, వదనాబ్జ మలరంగ వలఁగొని వచ్చి
తనతల్లికిని సుమిత్రావధూమణికి, జనకనందనకు నీచంద మంతయును
వినిపించి వారల వేస నూఱడించి, చనుదెంతు నోయమ్మ సందియపడకు
మని రాజునకు మ్రొక్కి యాకైక కెరఁగి, తనుఁగొల్పి సౌమిత్రి తగిలిరాఁ గడలి
చెలువార పట్టాభిషేకంబుకొఱకు, లలినమర్చిన మంగళద్రవ్యములకు
నుచితప్రదక్షిణ మొనరించి చిత్త, మచలమై యవికార మై వికసింప
రాజ్యపట్టము మాని రాముండు లోక, పూజ్యుండు కాననభూమి కేఁగెడిని
ఆమహాకలకలం బంతగిపురమున, వినఁబడ దశరథువెలఁదులు గలఁగి
యేభక్తి కౌసల్యయెడను గావించు, నాభక్తి మనయందు నట్ల కావించు
నాగుణాలంకారు నామహోదారు, నాగిరివరధైర్య నాశౌర్యధుర్య
నాపుత్రరత్నంబు నకట కానలకు, భూపాలుఁ డేమని పొమ్మన నేర్చి
వీటిడియె రాము విసినవాసమున, కాఱడిఁబుచ్చంగ నొనమ్మ యనుచు
మీఱినపగలతో మేదినీనాథు, దూఱుచు శోకింపఁ దొడఁగి రందఱును
ఆసమయంబున నారామవిభుఁడు, కౌసల్యయింటికిఁ గడఁకతో వచ్చి
యటమున్న దొడఁగిన యభిషేకమునకుఁ, బలువిఘ్న మొరులు సంపాదించకుండ
జపములు శాంతులు సాధుహోమములు, విపులై కనిష్ఠఁ గావించుచుఁ బ్రేమఁ
గరమర్థినేమముకొ గైకొని భక్తి, సరత జనార్దనుఁ బ్రార్థించుచున్న
కౌసల్య రామురాకకు సంతనీల్లి, భాసీల్లు వరపుణ్యభామలుఁ దాను
నెలమి సేసలు గొంచు నెదురుగా వచ్చి, వెలయ శుభాచారవిధు లాచరింప
సంత నాకౌసల్యయడుగులకెఱఁగ, సంతోషమున రామచంద్రునినెత్తి
యాలింగనముసేసి యాయువుయశము, భూలాభమును బొందు పుత్ర నీవనుచు
దీవించు తనతల్లిఁ దెఱఁగొప్ప రామ, దేవుఁడు వీక్షించి దీనుడై పలికె
నేకార్యమును మీర లెఱుఁగరు తల్లి, మీకు సుమిత్రకు మిధిలేంద్ర సుతకుఁ
గడుభీతిపుట్టించు కార్యంబు పుట్టె, విడువక ధృతిఁబూని వినుము చెప్పెదను
వసుధేశుచే రెండువరములు తొల్లి, యసమానగతిఁ గైక యాజిలోఁ బడసెఁ

గొడుకుఁ బట్టముగట్టుఁ గోరె నొక్కటికి, అడవికి ననుఁ బంప నడిగె నొక్కటికి

—కౌసల్య ప్రలాపించుట—

నడిగిన దశరథుఁ డధికశోకమునఁ, బడుటయు మాతండ్రిపలుకు రక్షింప
నడవులఁ బడునాలుగబ్బంబు లుండఁ, గడఁగి వచ్చితి ననఁ గౌసల్య మదిని
గలఁగి నివ్వెఱగంది కడుఁ జిన్నవోయి, పలుక నేరక మ్రానుపడి యున్ను రినుచు
ముడిగొన్నవగలతో మోదలంటఁ ద్రవ్వఁబడియున్నలతఁబోలెఁ బడిమార్చవోయె
నడలుచు రఘురాముఁ డప్పు డాతల్లియెడ నతిభక్తితో నెత్తి నెమైన
గమియ నంటినధూళిఁ గరములఁ దుడిచి, కొమరారుగద్దియఁ గూర్చుండ నునిచి
శ్రమము దీఱుగ లక్ష్మణుఁడును దాను, సముచితగతి నుపచారముల నేయ
నొదవిన వగలతో నొయ్యనఁ దెలిసి, పెదవులు దడుపుచు బింబోష్ఠి పలికె
ననఘ రాఘవ నిన్నుఁ నడవులనుండు, మనుషల్కు విన నెందు నరుదు వీనులకు
పెలుచ నొక్కట నిన్నుఁ బిలిపించియట్లు పలుక నెవ్వఁజాలెఁ బార్థివేశ్వరుఁడు
ధరణి కింతటికిని దగురాజు గాఁగ, భరతు పట్టముగట్టి పరినేయుఁ గాక
కడుఁగృపహూన్యఁడై కాకుత్స్థతిలకుఁ, డడవికి నిన్నుఁ బొమ్మనకున్న నేమి
యవివేకగా నొండె యథముఁడుగాఁడు, సవతిమాటలు వినఁజనునయ్య తనకు
నిదిధర్మ మిదికార్య మిది లెస్స యనుచు, మదికెక్కుహితులైన మఱిమంత్రులైనఁ
గులగురుడైన లోకులుమెచ్చ రతనిఁ, దెలుపలేరెరి నీదెం మైత్రిఁగూడి
యింత నేరముచేసె నెన్నఁడు నాఘుఁ, డింతపాపముఁజేసె నెన్నఁడు కైక
యడవులనుండు పొమ్మని నిన్నుఁజూచి, నుడవఁగఁ గైకకు నో రెట్టులాడె
ననువునఁ జేరి ప్రాణములైన నడుగు, జననాథునకుఁ దాను చనవురా లైనఁ
గైకకుఁ బుట్టి లోకము లేలకీపు, నాకేల పుట్టితి నారామచంద్ర
నీవు నాకడుపున నీటఁ బుట్టుకున్న, నీవిషాదము నాకు నేల పాటిల్లుఁ
గొడుకులులేని యాగొడ్డాలికంటె, గడలేనిశోకంబు గలిగె నా కకట
పెద్దకాలమునకు బిడ్డలులేక, తద్దయుఁ బ్రితి నిక దనయుఁగాఁ గాంచి
యాఱిడియుండుచో నుండలేదయ్య, నాఱిడిచెడిపోయె నకట నాతపము
నరనాథనందన ననుడించి నీవు, కరములెంపున ఘోర కాంతారములకు
సరిగి నప్పుడె నాకు నారసిచూడ, మరణంబు దప్పించి మఱియొండు లేదు
నన్నెట్లు విడి కానల కేగె దింక, నన్న నే నేమిట నడలార్చుకొందు
నెలమిమై నిరువదియేనువత్సరము, లలిరి పెంచితి నిన్ను నఖిలంబు నెఱుగ
నట్టి నన్నిట డించి యెట్టుపోయెదవు, పట్టి నీశోకకునై పాలించినట్టి
వివిధవ్రతంబులు వివిధదానములు, చవుట విత్తనములు చల్లిన ట్లయ్యె
భరతుండు రాజైన బరివారజనులు, కరుణమాలినయట్టి కైకకు వెఱచి
ననుఁ గొల్వవత్తురే సరనాథునందుఁ, జనవు లేకుండెడు చందంబుఁ జూచి
వాసియు నన్నెయు వైభవం బెడలి, యీసవతులలోన నెట్లు వర్తింతుఁ
గైక రాజసము నేకరణి సహింతు, నీకార్య విట్లాట నెఱుగలే నైతి

వీనుల నీవార్త వినుటకు మున్నె, మే నేల చావనో యివంశతిలక
 కడఁగి యీరాజ్యంబు గైకొని కైక, కొడుకు పట్టముగట్టుకొని యేలుఁగాక
 భూరిదుర్గములకుఁ బోవ నేమిటికి, నూరకె నాయొద్ద నుండవే తండ్రి
 యావసీష్ఠాదిసంయములు బాల్యమున, భావించి చూచి నీపాదపద్మములు
 జలజాతహాలకులిశధ్వజకలశ,ములు మొదలగుచిహ్నములు విలోకించి
 యీవిశ్వరుంతయు నితఁ డేలు ననిరి, యావార్తఁ గైక నేఁ డనృతంబు చేసె
 నని పెక్కుతెఱఁగుల నడలుకొసల్యఁ, గని లక్ష్యణుండు శోకము కోప మెఱఁగ
 ముడిపడుబొమలతో మొగము కెం పెఱఁగ, నుడుగక రోమాగున్న లాగి మండుచుండ
 రాముమాతను జూచి రామునిఁ జూచి, సౌమిత్రి యడిదంబు జల్లిపించి పలికె
 మగఁటిమి దిగనాడి మానంబు విడిచి, తగు ను త్తమక్షత్రధర్మంబు వదలి
 వాలినతేజంబు వస్తుగాఁ జేసి, యేలకో దీనోత్ప లిట్లాడ నీకు
 నక్కటా వీతజ్ఞుఁ డగుతండ్రి పనుపు, స్రుక్కక ధిక్కరించుట కాదుకాక
 కామాతురుండు పాపకర్తుండు వృద్ధుఁ, డేమిటి కీరాజు నింత పాటింపఁ
 గైకేయి కిచ్చి బొంకఁగ నేరననుచు, నీకిచ్చి యోడక నేఁ డెట్లు బొంకె
 నడరి వసిష్ఠాదు లందఱు వినఁగ, కడఁగి నిక బట్టంబు గట్టెద నన్న
 పలుకు సత్యంబుగాఁ బాటింపవలదె, తలఁపంగ నది యసత్యముగాదె తొలుత
 నెక్కడి దళిరథుం డెక్కడి వరము, లెక్కడి భరతుండు నేక్కడి కైక
 విను మేను నిజముగా విల్లెక్కువెట్టి, కొనియున్న నన్నుమార్కొన నెవ్వఁడోపు
 భరతునిమొదలుగాఁ బగవారిఁ జంపి, నెరసి యీపురమెల్ల నీటు గావించు
 హరిహరబ్రహ్మదు లడ్డమైరేసి, తరమిడి తోలి యుద్ధము సేయువాడఁ
 గమనీయకేయూరకంకణాలంకృతములు మనోజ్ఞచందనచర్మితములు
 నగు నాభుజముల నభిషిక్తుఁ జేసి, పగతురఁ జంపుదుఁ బాల్పడి యిపుడె
 పాటింప నావంటిబంటు గల్గియును, నేటికి సామ్రాజ్యమెల్ల వర్జింప
 నడవులకేఁగెద ననునట్టి బుద్ధి, విడిచి కొసల్యకు వేడ్క లుప్పొంగ
 నెట్టనఁ గడిమిమై నిజశక్తిమెఱసి, పట్టఁబుఁ బూనుచుఁ బ్రజలఁ బాలింపు
 మనవుడు రాఘవుం డనుజన్మఁ జూచి, మనమునఁ దలపోసి మమత నిట్లనియె
 సౌమిత్రి శూరత సమయంబుగాదు, ఈమాట మెచ్చదు హితబుద్ధి నిలుపు
 చాలుఁజా లీపట్ల జగములేలఁగను, పోలంగ మనకబ్బెఁ బోసఁగుకార్యములు
 శూరత నిక్కడ చూపంగనేల, వైరులయందును వర్తింతు గాని
 యనిన కొసల్యయు నారాముఁ జూచి, వినుము నీతమ్ముని విమలవాక్యములు
 శౌర్యంబు చేపట్టు జనులెల్లఁ బొగడ, నార్యసమ్మతముగా నవనిఁ బాలింపు
 సవతిమాటలకు రాజ్యము మాని యడవి, నివసెంపఁబోవుట నీకు ధర్మంబె
 నాయంట నుండుము నాదుశుశ్రూష, నేయు మింతటికంటె ఊతి ధర్మ మెద్ది
 జనకువాక్యము నేయఁ జాలిన నీకు, జననివాక్యం బెన్న సన్నమే యన్న
 యని పెక్కువిధముల నడలుచునున్న, తనతల్లినూరార్చి తలఁపెల్లఁ దెలిసి

ఏమిటి కిమాట లింత శోకింప, నేమిటి కని రాముఁ డేర్పడఁ బలికె
 బలువిడి తమతండ్రిపనుపురఁ దొల్లి, చలమునఁ దమతల్లిఁ జంపె భార్గవుఁడు
 తఱుగని కిరుకమైః దమతండ్రి పనుప, సరగున నొకనోవుఁ జంపె గుండినుఁడు
 తనమనోహరమైన తారుణ్య మొసఁగి, తనతండ్రిమునిమియుఁ దాల్చెఁ బూరుండు
 తమతండ్రిపనుపురఁ ద్రవ్వరే తొల్లి, తమకించి సగరనందను లంబునిధిని
 గడఁగి తండ్రిపింపుఁ గైకొని నాకు, నడవులనుండుట యిది యెంత వెద్ద
 నీవల్లభునిమాట నీకును నాకు, భావించి నేయుట పరమధర్మంబు
 ఈలక్ష్యఁగుఁడు బాలుఁ డేమియు నెఱుంగఁ, జాలఁడు వీరవిచారంబె కాని
 యని నవ్వుచును రాముఁ డనుజన్మఁ జూచి, తనలోన శాంతచుంతయుఁ దోఁపఁ బలికె
 నీనిక్రమంబును నీభుజాబలము, నీవిలువిద్యయు నీదుబుద్ధియును
 నీమగతనమును నేటికి నకట, సౌమిత్రి నాయెడ సద్భక్తి కిదియె
 యెంత సాహసము నీవిపుడు కోరితివి, ఎంతటిబుద్ధి నా కీవు చెప్పితివి

— శ్రీరాములు కౌసల్యకు నీతిఁ చెల్పుట —

కొనకొని యిటువేడుకొన్నది తల్లి, యనుకంప లేక పొమ్మన్నాఁడు తండ్రి
 యిలయెల్లఁ జేకొని యీరాజ్యపదము, నలినేలువాఁ డింక నాసహోదరుఁడు
 బలువిడి యెవ్వరిపై నల్లె దీవు, బలగర్వములు చూపఁ బాడియే నీకు
 నర్హితి తండ్రివాక్యము నేయుకంటె, ధర్మంబు గలదె యీతండ్రివాక్యంబు
 త్రొయుటకంటెను దురితంబు గలదె, వేయువిధంబుల వెదకి చూచినను
 జనకునిపను పవశ్యము నీకు నాకు, జననులకును జేయ సహజధర్మంబు
 గాన నాతనిపంపు గైకొని నేను, కానల కేఁగుట కా దనవలదు
 పరమపాపములైన భానువంశజుల, చరితంబు నీకు విచారింపవలదె
 కావలసినపనుల్ గాకేల మాను, దైవయత్నము లివి దాఁటంగఁ దరమె
 యనిన లక్ష్యఁగుఁ డప్పు డాటోప ముడిగి, తనరఘురాముని తలఁపెల్ల నెఱిగి
 జడిసి యూరకయుండె సాధ్వి కౌసల్య, కొడుకుతెంపునకు మిక్కుటమైన వగలఁ
 బొగులుచుఁ గళలచేఁ బున్నమచంద్రు, దెగడు రామునిమోము దృష్టించి మఱియు
 నాకులభూషణ నాముద్దులయ్య, నాకూర్చి కొమరుండ ననుఁ గన్నతండ్రి
 క్రేఘఁ బాసినయాపుక్రియ నిన్నుఁబాసి, యీపదునాలుగేండ్లందుండఁజాల
 నినుఁగూడి చలుదెంతు నిష్ఠురాటపుల, కని ప్రలాపించు నయ్యంబ నూరార్చి
 యనునయాలాపదీనాస్మృతై రాముఁ డనియె నోయమ్మ యిట్లాడంగఁ దగునె
 పతియె ప్రాణపదంబు పతియె చుట్టంబు, పతియె దైవత మాత్మఁ బరికింప నట్టి
 పతిఁబాసి నావెంటఁ బఱతెంతు ననుట, మఱి దలంపఁగ ధర్మమా తల్లి నీకు
 వసుధేశు నానతిపనుమతిభార, మెసఁగ నాభరతున కిచ్చుట తప్పె
 నవనీరుఁ డిచ్చెద నన్నవరంబు, లవిరెండు కైకేయి యధుగుట తప్పె
 నన్యతంబునకు నోడి యకట రాజేంద్రుఁ, డొనరంగ వరము నిట్లోనఁగుట తప్పె
 మాతండ్రియానతి మది నిర్వహించి, యేతెఱంగునఁ బూను టిది నాకు తప్పె

చేకొని పతిపంపు చెల్లింపకున్న, నీకైన తప్పుదు నిక్కువం బరయఁ
బోసికానల కేచు బోయిన మిగుల, దీచుడై పొగలు పార్థివుని నీ వెపుడు
ననునయించుచు సమర్థులు నొనర్చుచును, మనసునుమ్మలికంబు మాన్పుంగవలదె
దురితదూరుండు బంధురనీతిరతుండు, భతుండు నాకన్న భక్తి నిన్నరయు
నీవు శోకింపకు నీకలనైన, భావింప దశరథ పతియొప్పుఁ దనకు
కైకేయి విడువక కలిసి వర్తింపు, నాకు నేరుముగోరి నను వీడుకొలుపు
మని పల్కి మ్రొక్కిన నారామచంద్రుఁ, గనుఁగొని కౌసల్య కౌగిటజేర్చి
క్రమైడుశోకాశ్రుకణము లందంద, వెఱుచు రఘురాము వీపున రాల
నడవికిఁబోయెదె యకట నీవనుచుఁ, గొడుకుమై నివిరి డగ్గుత్తికఁబెట్టి
యొక్కింత ధృతిఁబూని యుల్లంబులోనఁ, జెక్కిటఁ గన్నీరు చేతఁ బోఁ దుడిచి
పావనజలములఁ బ్రతూళితాస్య, యై వచ్చి పుణ్యాహ మపుడు నేయించి
సురలును భేదరుల్ శ్రుతులును యతులు, తరులును గిరులును దాంతయు శాంతి
నదులును నిధులు నర్హవము నాకసము, నుదకంబు మారుతం బుర్వియు నగ్ని
దిక్పాలకులు దశదిశలు చంద్రార్క, వాక్పతి ప్రముఖులు వలనొప్ప నీకు
స్వస్తి యొల్లప్పు డొసంగుదు రనుచుఁ, బ్రస్తుతిజేసి యా భామాలలామ
పాలుపొంద వేల్పులఁ బూజించి రాము, వలచేత నొకరక్ష వలనొప్పుఁ గట్టి
యలిగి వృత్తాసురు ననిఁ జంపఁబోవు, బలభేది యగువజ్రపాణికిఁ దొల్లి
యేమంగళము లిచ్చి రెల్లదేవతలు, నామంగళములు నీ కగు రామచంద్ర
యరుదుగా దివినున్న యమృతంబుఁ దేరఁ, గర మొప్ప నరిగెడు గరుడున కర్థి
నేమంగళములిచ్చె హితమతి వినత, యామంగళములు నీకగు రామచంద్ర
దేవరాజ్యంబును దిరుగ నార్జింప, నాహమనుండు పోవునపుడు సంప్రీతి
నేమంగళంబుల నిచ్చె నయ్యదితి, యామంగళములు నీకగు రామచంద్ర
యని రాముఁ దీవించి యక్కునజేర్చుకొని మత్తకంబు మూర్ఖుని నిండుమదిరి
అనిపినఁ దనతల్లి యడుగుల కెఱిగి, యనుజన్తసహితుడై యచ్చోటు వెడలి
యభిషేకవిఘ్న వృత్తాంతంబు దెలిసి, సభ నుండురాజులు సచివులు సకల
పౌరులు శోకింపఁ బాదచారమునఁ, జారుచామరసీతచ్ఛత్రముల్ మాని
యనురాగమందుచు నంత రాఘవుండు, తననగరికి వచ్చి తగవొప్ప మెఱసి
యంతఃపురంబున కరుగుచో నీత, యింతులు దానును నెదు రేగుదెంచి
తనుఁజూచి మది విన్నదనముఁ కైకొన్న, ఘుచుని రాఘవుఁ జూచి కడుఁజిన్నవోయి
యిదియేమి యిట్లు నాహృదయేశే నీదు, వదనాంబుజము కడు వాడుపాఱినది
గట్టిగాఁ బుష్కయోగము దప్పకుండఁ, బట్టంబుగట్టెనే పార్థివేశ్వరుండు
సోమమండలముతో జోడగు గొడుగు, నీమోముఁదప్పికి నీడుగా దేల
చామరదర్శయము పార్శ్వంబులఁ దనరి, యేమొకో మనపట్టపేనుంగు రాదు
శ్రీరామ నీమాళి నేసఁబ్రాలెవ్వి, పౌరులు నినుఁ గొల్చి బలసిరా రేల
దుందుభీపటహాది తూర్యఘోషములు, వందిమాగధులకై వారంబు లెవ్వి

యభిషేకదినము నేఁ డధిప నీమందు, శుభరాజవిహ్నముల్ చూడంగలేవు
సౌమిత్రిమౌమురఁ జాల దుల్లాస, మేమిచందమొ నాకు నెఱింగింపుఁ డిప్పు
డని పల్కునీత ముగ్ధులౌపములకు, మనమునఁ గుంది యామానినిఁ జూచి
మురులకు నృపచిహ్నములగొడ వేల, చినుమది యొట్లన్న వివరింతు నీకు
గైక మాతండ్రి సత్కారించి తొల్లి, గైకొన్నవరములు కాంక్షించి నేఁడు
కొడుకుఁ బట్టఁఁగట్టుకొని రాజ్య మేల, నడవుల న న్నుండ నడిగెఁ గావునను
ధరణిఁ బాలింప నాతమ్ముని భగతుఁ, గరమొప్పు పట్టంబుఁ గట్టెన ననియొఁ
బనివడి యడవులఁ బదురాలుగేండ్లు, జనకుశాసన మేను జరపంగ వలసఁ
దల్లిదండ్రులమాట తప్పక నేయు, బల్లిదువకును సంపదయును గీర్తి
నాకలోకాది నానావిధపుణ్య, లోకంబు లరచేతిలో నుండు గాదె

— సీతతో రాజ్యాభిషేకభంగ మెఱిగించుట ౭౬ —

కావునఁ బరిమాజ్ఞ కానల్ సలిపి, యేవచ్చునందాఁక నిండివరాక్షి
గురువులు వగలచేఁ గుండకయుండఁ, బరిచర్యలొనరించి భక్తితోఁ గొలుపు
చిత్తంబులోన నాసేమంబు గోరు, ముత్తమశీలవై యుచితభర్తములు
వనిత యమ్మలమ్రోల వర్తింపు మనిన, జనకజ యారామచంద్రునిఁ జూచి
కదలినమతి భీతి గాలిచేఁ గదలు, కదలిచందంబున గడగడ వణఁకి
బెదరి డగ్గరికఁ బెట్టి పెర్వగలఁ, జెవరి యంతంతకుఁ జెలువేది పలికె
ఇదియె నిశ్చయమైన నేను మీవెంట, వదలక పయనమై వత్తు నీక్షణమే
నినుఁ బాసి యే నిల్వనేరఁ బ్రాణములు, ననుబట్టనేరవు నాప్రాణనాథ
యడవుల కేనును సర్థితో వత్తుఁ, దోడుకపొమ్మనఁ దూలి రాఘవుఁడు
కమలాక్షి యడవులఁ గందమాలములు, నమలి రానేలల నడచుచు నీవు
నానచీరలు గట్టి నడచుచు వగలఁ, గూరుచుఁ బేరెండకును గాలి కోర్చి
నేలలఁ బవలించి నిచ్చలు పర్వతాలలలో నుండఁజాలుదే యకట
కోమలదేహపు గోలపు బేల, వేమియు నేపాటు నెఱుంగవు నీవు
తలఁచ నక్కజమైన దంతులు పులులు, నెలుగులు తోఁడేళ్లు నిట్లులు కరులు
పాములు గాములు వైఁబ్రాకు నెఱ్ఱ,చీమలు గిరిగుహాసీమల దరుల
ఝరులనిమ్ముల లతాశ్చర్యమార్గముల, విరసకంటకలతావృక్షమార్గములఁ
దలఁచ నక్కజమైన దారుణాటవుల, మెలఁగుట యక్కటా మేదిసీతనయ
కావునఁ గౌసల్యకడనుండు మీవు, సేవింపు మాసాధ్యిచిత్తంబు వడసి
గృహదేవతలఁ గొల్వు కీర్తింపు నన్ను, నహరహంబును మామయడుగుల కెఱుగు
భరతుండు నిను మాతృభావంబు గొలుచుఁ, బరుసంబు లాతనిఁ బలుకకు మబల
యిదెపోయి పదునాలుగేండ్లు నిండించి, ముదమొప్పు జనుదెంతు ముగుడ చింతిలకు
మనవుడుఁ బ్రాణయశోకార్తయై రాముఁ, గనుఁగొని సీత నిక్కము విన్నవించె
పతులు గావించిన భాగ్యంబులైన, సతులను గక్షించు సమృద్ధం బెసఁగ
నాపాలివిభుఁ డన్న నాడై వ మన్న, నాపుణ్యగతి యన్న సరనాథ నీవె

ఘనతపస్వర్ణభోగము లనేకంబు, లనుభవించుటకంటె నతిభక్తితోడ
 నిచ్చలు మనమార నీపదాంబుజము, లచ్చుగాఁ గొలుచుట యది నాకు సుఖము
 నృపవర్య నీవున్న నిష్ఠురాటవుల, యుపనంబులు నాకు మాహించి చూడ
 జగతీశ విను విష్ణుసముండవౌ నీవు, జగదేశక్రమశాలివై పరంగఁ
 గరమొప్పు నీరక్ష గలిగిన నన్ను, సురరాజు తలయొత్తి చూడంగ వెఱచు
 నారచీరటు గట్టి నడచి నీతోడ, నారంగఁ జనుదెంతు నట నీవుచూప
 నమరంగఁ జూచెద నద్రులు నదులు, కమలాకరంబులు కడువేడ్కతోడ
 పాయ నిన్నెందును బరంగ నూత్రైవ, వేయైనఁ గానిమ్ము విపినంబులందు
 నన్నుఁ దోడ్కొనిపొమ్ము నరనాథ యనిన, నన్నాతిఁ గనుఁగొని యతఁ డిట్టులనియె
 అనిశంబు నతిదురంతాయాసమైన, వనవాస మేటికి వనజాక్షి నీకు
 నీయందుఁ జిత్తంబు నిలిపి నిన్నునిచి, పోయి కావించెద భూపాలు పనుపు
 వనమేడ నీ వేడ వనిత నీన్నేడఁ, గొనిపోయి దుర్గముల్ కుటిలమార్గముల
 నారామవనకేళి కర్తవ్యంబుగాని, ఘోరాటవులయందుఁ గ్రుమ్మరఁ దగునె
 వెల్లు ప్రారవృత్తాళి కృభువుండరిక, భల్లూకసింహాది బహుమృగావళులు
 ఘూకకాకానేకఘోరహంకార, కాళోలఝిల్లి కాకర్కశర్వములు
 మానక వర్తించు మఱి భయంబొదవ, నీనీడతల్కు నీ వెందున వలదు
 నావుడు విని నీత నరనాథుఁ జూచి, నీ వుండఁగా నాకు నిర్భయం బధిప
 వనభూమిఁ దిరుగుదు వరుసతోఁ గూడ, నని నాకుఁ జెప్పినా రావేదవిదులు
 కాన నీవిధమునఁ గాంతారమునకు, భానుకులేశ నీపాదముల్ గొలిచి
 వచ్చెద నన్ను రావల దనవలదు, వచ్చిన మదిని నాభక్తియుఁ జూడు
 మని పాదములఁ బట్టి యడలంగ వగచి, యనుమతింపమిఁ జూచి యతిదీన యగుచు
 యెఱిఁగి నేఁ జేసితినే మున్ను తప్ప, మఱచి చేసితినేని మన్నింపు నన్ను
 పటుశిలాకంటకప్రచురదేశముల, నట నిన్నుఁ గొలిచిరా నలతయు లేదు
 కరుణమై నీవిచ్చుకందమూలములు, నరుదార నమృతంబులవియును నాకు
 భావించి చూచినఁ బ్రాణబంధుడవు, నీవె కావున వత్తు నీతోడఁ బ్రితి
 జనకుండు చింతింప జనని చింతింప, చనునిష్టులగు బంధుజనుల చింతింప
 జననాథ సహధర్మచారిణియందు, జనకునిచే నగ్నిసాక్షిఁ గైకొంటి
 జనలోకనుతుండవు సత్యసంధుడవు, నను డించి నీకుఁ గానల కేఁగఁ దగునె
 యొన్ని దుఃఖములైన నెన్నికఁగాదు, అన్నియు సౌఖ్యంబులగును నీదయను
 ఈవాడ లీమేడ లీబంధుబృంద, మీవస్తుసంపద లీ జీవనంబు
 నీవు లేకున్నచో నిస్సారములగుఁ, గావున నిచట నేకరణి వేఁగింతు
 సావిత్రి యనుపుణ్యసతి తనవతిని, నేవించినట్టి యా చెలువున నేను
 నీవెంటఁ జనుదెంతు నీనీడఁబోలె, నావంటిసాధ్వికి నదియె ధర్మంబు
 నినుఁ బాసి యిచ్చుట నిమిషమేనోర్వ, వనముల నినుఁ గూడి వర్తింపనేర్తుఁ
 బదునాలుగేండ్లల పానెద నిన్నుఁ, గదిసి వెయ్యెండైనఁ గడువేడ్కఁ గొలుతు

సతులకుఁ బతులకు జరు లెంచఁదగిన, మతము ప్రతిష్ఠింపు మఱి వేయునేల
 నీవరణ్యములకు నిట నన్ను విడిచి, పోవుట నిజమైన బోవుఁ బ్రాణములు
 నలుకమైఁ గాదేని యగ్ని చే నైన, జలముచే నైన విషంబుచే నైన
 నేచివఱగలతో నీటఁ జత్తు నేను, నాచూపు డించిపో నను దించిపోకు
 మని ప్రలాపించుచు నడుగులమీఁద, జనకజఁ బడియున్న చందంబు చూచి
 కరుణతో నల్లనఁ గరపల్లవముల, ధరణీశతనయుఁ డాతనుమధ్య నెత్తి

— సీత వచ్చుటకు శ్రీరాములు సమ్మతించుట —

యలివేణి నినుఁబాసి యావనంబులను, నలువంద విహరింప నాకిచ్చలేదు
 నినుఁ దోడుకొనిపోదు నీవు నావెంటఁ, జనుచేరఁ గుశలంబు సకలంబునాకు
 చిమ్ముల నీచిత్త మెటుఁగంగఁ దలఁచి, యిప్పుట లాడితి నేతెంతుఁ గాని
 యనుచు నారఘరాముఁ డతికృపామూర్తి, జనకజరాకకు సమ్మతించుటయు
 వలయుదానంబులు వరుసఁ గావింపు, నెలఁత నీ వనవుడు నెప్పునం బలరఁ
 గాంచనరత్నాదికంబు లైనట్టి, యంచితదానంబు లమృతసీతనయ
 వరుసఁ బ్రియంబగువారలకెల్లఁ, గరమర్థి నందందఁ గావించె వంత
 ధరణీశుఁడును సుమిత్రాపుత్రుఁ జూచి, చేర రమ్మని రామచంద్రుఁ డిట్లనియె
 నాతోడ నీవు కానకు వచ్చెదేరి, నాతోడ నినుఁ బాసి నానావిధముల
 మిడుకు కౌసల్యసుమిత్రల నెవ్వ, రుడుకార్చి పోషింతు రొప్పెడుభక్తి
 మనమిద్దఱముఁ జచ్చ మనతండ్రి భక్తి, ననుదినంబును నెవ్వ రరయువా రిచట
 మొదలనే సవతివై మ్రొగ్గుఁ గైకేయి, మదిలోన నీరాజ్యమదమింక నొదవుఁ
 బేర్చిచూపుచు దుగ్ధపెట్టునో కైక, ధర్మంబు తలపోసి తగవేల నడుపు
 నటుఁగాన నే వచ్చునందాఁక నీవు, నిటనుండఁ దగునన్న నెంతయుఁ గనలి
 యావేళ లక్ష్మణుఁ డన్ననిశ్చయము, భావించి తనపాణిపద్మముల్ మొగిచి
 యప్పుడు నన్నురా నానతియిచ్చి, యిప్పుడు వలదను టేమికారణము
 కౌసల్యకృప రక్ష గాక నారక్ష, యాసుమిత్రకు నేటి కాలేజ మరయఁ
 బదివేపురకు నున్మిషట్టు నీవెలుఁగు, నిదియేల చింతింప నిట రామచంద్ర
 భరతుండు నీదెఱ భయమునఁజేసి, తిరముగాఁ గౌసల్యదేవికి భక్తి
 గరము సుమిత్రకుఁ గావించు నటుల, నిరవొందనటుఁగాన నేనిందు నిలువ
 బాణబాణాసనపాణినై వెనుకఁ, దూణీరములుఁ బూని దుర్గమాటవులఁ
 బొందుఁగా మిమ్ము నిమ్ములఁ గొల్వవలయుఁ, గందమూలాదులు కడఁకఁ దేవలయు
 నటఁ దృణపల్లాదు లరసి మీరుండు, కుటజము పజ్జగాఁ గూర్పంగవలయుఁ
 బదునాలుగేండ్లును బగలునురేయి, నిదురవోవక నేవ నెటి నేయవలయు
 వచ్చెద నే నన్న వసుధేశుఁ డతని, నిచ్చమైఁ గైకొని యింపుదల్కొత్త
 వలయుబంధులనెల్ల వరుస వీడ్కొనుము, వలనొప్పుగా మున్ను వరుణదేవుండు
 మనతండ్రి కిచ్చిన మహితచాపమును, ఘనశరశ్రేణులు గలకవదొనలు
 కరమభేద్యంబగు కవచంబు పసిడి, పరుజులఁ జెన్నొందు పట్టుకపాణములు

కొనిరమ్మ నా నేగి కొమరార బంధుజనుల వీడ్కొని శస్త్రకాలకు నరిగి [జూచి
 యాయుధంబులు గొంచు నరుగుదెంచుటయు, నాయతాత్మ్యుడు రాముఁ డనుజన్ముఁ
 తమ్ముడ విను మెల్లధనముల నేను, నెమ్మి నిచ్చెద ధరణీసురవరుల
 మహితపురస్థుల మనకింపులైన, సహజభృత్యుల నర్థిజనుల రావింపు
 మావేళ నర్హుండు నఖిలజ్ఞుఁ డైన యావసిష్ఠునిపుత్రుఁ డయినసుయజ్ఞు
 మొదలైనపుత్రుల ముదము చిత్తమునఁ, బొదలంగ నతిభక్తిఁ బూజింపవలయు
 మఱియుఁ దక్కినవారి మన్నింత మెల్ల, తెఱఁగుల నక్కఱ తీఱ నర్థులకు
 ననవుడు లక్షణుం డౌగాక యనుచు, మునిపుత్రునింటికి ముదముతో నరిగి
 రామువాక్యముఁ జెప్పి రమ్మన్న నతఁడు, నేమంబు లన్నియు నిష్ఠతోఁ దీర్చి
 సౌమిత్రిసహితుఁడై చనుదేరఁ గాంచి, రాముఁడు వినయాభిరాముఁడై తాను
 నెలమిమై సీతతో నెదురుగా వచ్చి, యలఘుతేజోమూర్తి యైనమునీంధ్రుఁ
 గొనివచ్చి గర్భియ కొమరార నునిచి, వినుచార్ఘ్యపాద్యముల్ వేడ్కతో నిచ్చి
 హరికుండలవలయాంగదకటక, చారుకోటిరాది సకలభూషణము
 మాతులుం డొసఁగిన మదగజేంద్రంబు, ఖ్యాతి శత్రుంజయఖ్యాము మొదలైన
 కరిసహస్రంబును కమనీయరత్న, సురుచిరదివ్య వస్తువులెల్ల నొసఁగి
 బహుభూషణము లిచ్చి పయిపయితోన, మహనీయరత్నముల్ మానుగా నిచ్చి
 పసిఁడి యేర్పడఁబుచ్చి పదికోటులొసఁగి, యసమానవస్తువు లన్నియు నొసఁగి
 యిచ్చినఁ గైకొని హృదయంబులొన, నచ్చెరువడరంగ నధికిమోదమున
 నారాజమిథునంబు నతఁడు దీవించె, నారంగ రఘురాముఁ డప్పుడు మఱియు
 నెడపక భండార మెల్లఁ దెప్పించి, తొడరి దీనులకు నర్థులకుఁ జేదలకు
 చెలిమి నగస్త్ర్యకౌశికు లనువారి, కిల రత్నరాసు లనేకంబు లొసఁగి
 మొగి వసిష్ఠాదిసన్తునిజనంబులకుఁ, దగుతపస్సులకు నర్థము లొప్ప నిచ్చి
 వందిమాగధులకు వరదానశక్తు, లెందును బొగడంగ నిలుమార నిచ్చి
 వేదసాదలకును బృథ్విదేవతల, కాదట బంధుమిత్రాశ్రితావళికిఁ
 బన్నుగా నిబ్బంగి బహుదానతతులు, సన్నతమతనిచ్చి సౌమిత్రిఁ జూచి
 నీవును దానంబు నెమ్మిఁ గావింపు, నావుడు నారాజనందనుం డలరి
 ఘటజన్ముఁ గౌశికు గార్హ్య శౌండిల్యు, నటకు రప్పించి పెక్కర్థంబు లిచ్చి
 వీరువా రన కెల్లవిధములవారు, నారంగ నెవ్వరే యడిగిన నిచ్చె
 ధరణీశుఁ డాతనిఁ దనబుద్ధి యలరఁ, గరమొప్ప నతిమహాకల్యాణి యైన
 యాయుధంధరికి సుయజ్ఞునిసతికి, నాయతం బగుభక్తి నప్పుడు సీత
 తనభూషణము లిచ్చి తనయర్థ మిచ్చి, తనయుంటఁగల వస్తుతతులెల్ల నిచ్చె
 నప్పు డరుంధతి యకిట యిహ్యోకు, లిప్పాటు పడుచుంట నిటు చూడఁదగునె

— శ్రీరాములు త్రిజటాఖ్యునకు గోవుల నీచ్చుట —

యని భర్త నడుగంగ నమ్మహమాని, తనబుద్ధి నెంతయుఁ దలపోసి చూచి
 యేహూషమునఁ బోవ దిది దైవయోగ, మూరకుండుము చూచుచుండుద మనియె

ఆవేశఁ ద్రిజటాఖ్యుఁ డనువిప్రుఁ డడరి, జీవనస్థితికినై చేను దున్నుచును
 ఘోరంపులేమిచేఁ గుందుటఁజేసి, పేరాసఁ దత్సేవి బిడ్డలఁ గొంచు
 నతిసంభ్రమంబున నచ్చోటి కరిగి, తతిగొనఁ బనిసేయు తద్భర్తఁ జూచి
 యేల యీనాఁగేలు హృదయంబుచివుర, నేల యీగుద్దలి యిటఁ బాటవైచి
 రమ్ము చెప్పెద నేడు రామచంద్రుండు, సమదంబున నర్థిజనులకు నెల్ల
 ద్రవ్యతండంబులు దయతోడ ధనము, నెవ్వఁ రేషడిగిన నిచ్చుచున్నాఁడు
 నీకుటుంబము చెప్పి నీపేరుచెప్పి, కాకుత్స్థపతిచేతఁ గామితార్థంబు
 వేవేగఁ జని నీవు వేడు కొ మ్మనిన, నావిప్రుఁ డాహలు నందంద నిగుడఁ
 జనుదెంచి యారామచంద్రు నీక్షించి, తనరంగ దీవించి తా నిట్టు లనియె
 పేదవాఁడును సుతుల్ పెక్కుండు గలరు, లేదు ద్రవ్యంబును లేశమాత్రమును
 నను నీవు రక్షింప నరనాథ వలయు, ననిన నారఘురాముఁ డావిప్రుఁ జూచి
 యావులమందలయ్యా యున్నవిపుడు, నీవు నీచేముష్టి నిజశక్తి మెఱసి
 యెండాఁక వేసేతి వీలొనపశుల, నుండ నీకె యటన్న మది సంతసిల్లి
 యఱచి దోవతి మొల నంట బిగించి, కులుచైనశిఖముడి గొని యాడుఁగఱచి
 నరములఁ బ్రాణముల్ నలినంటఁబట్టి, కరమునఁ బాపాణకలితుఁడై యపుడు
 శ్రీరమాధవు నెంచి శ్రరాము నెంచి, బిరబిర తనముష్టిఁ బెట్టుగా ద్రిప్పి
 యురమున జందెము నుట్టుతలూఁగ, సరయవుదాఁక విచ్చలవిడి నేనె
 బ్రతుకుజీవన మని బ్రాహ్మణుం డట్టి, మొదవులగొన్న రాముఁడు చోద్యమంది
 మఱి వేయుగోవుల మహితపస్త్రముల, నఱలేక యిచ్చెద నడుగుమీ యనిన
 జన్నంబునకు నీవు చాలినయర్థ, మెన్న నెక్కుడుగాను నిష్కంచు నడుగఁ
 దనియంగ నిచ్చినఁ దద్దయు నలరి, తనపత్నితోఁ గూడ ధనములు గొనుచు
 సంతోషమున నటఁ జనెఁ ద్రిజటుండు, నంతట రఘురాముఁ డనురాగ మెసఁగఁ
 గృతకృత్యుఁడై వచ్చి గృహదేవతలకుఁ, జతురుఁడై మునులకు సద్భక్తి మ్రొక్కి
 యీరితి రఘురాముఁ డెల్లనస్తువులు, కోరినవారికిఁ గోరిన ట్లోసంగి
 మును జనకునియజ్ఞమున పరుణుండు, తనకొసంగిన తనుప్రాణకొదండ
 ఘనతరతూణీరఖడ్గాయుధములు, తనకులగురునింట దాఁచుటఁ జేసి
 యనుజుచేఁ దెప్పించి యవి ధరియించి, జనకజాలత్సణసహితుఁడై వెడలి
 రాజు నొద్దకు వేగ రాజచిహ్నంబు, లోజఁ గానక పారు లుల్లంబు లలర
 రాజవీధులనుండి రచ్చలనుండి, రాజితోన్నతసాధరాజిపైనుండి
 పుట్టినశోకాగ్ని పాగులుచుఁ గొంద, టిట్టిదుర్దశ కర్తుఁడే రాముఁ డనుచు
 నెందు రాముఁడునోయె నింక నందఱము, నందె పోదముగాక యని కొంద ఱరుగ
 కొందఱు రాజనృకుంజరువెనుక, మందిరంబులు డించి మనమెల్లఁ జనఁగ
 నేపార సొంపెల్ల నెడలి పాడైన, యీపట్టణము కైక నేలని మ్మనుచుఁ
 బరికించి కొందఱు ప్రజ లీపురంబు, పారిపారి నెలుఁగులు పులులు సింగములు
 నక్కలు వఱశులు నలి పిశాచములు, పెక్కుభూతంబులు ప్రేతసంఘములు

పాయనియడవిలో పతిరాముడున్న, యాయరణ్యము పురంబగునంచు బలుక
క్రందయ్యె బహువిధాక్రందనరవము, నందంద వినిపింప నధిఃపైర్వమున

శ్రీరాముడు సీతాలక్షణసమేతుడై దశరథునియొద్దకు వచ్చుట

జగతీశునగరికి జనుడెంచి మఱియు, దగ సుమంతుని గాంచి ధరణీశుతుడు
వినిపింపు మారాక విభునితో ననిన, జని శోకమున జాల సంతాపమందు
రాజేంద్రు గనుగొని రామలక్షణలు, పూజితచరితయా భూతనూభవయు
వచ్చినారని చెప్పబడి మార్చువోయి, చెచ్చెటఁ దెలివొంది చెందినవగల
నల్లన గద్దియ నాసీనుఁ డగుచు, నుల్లంబులో పైర్వ మొక్కింత నిలిపి
నత్తురుగాక నావనితలు నింక, వత్తురుగాక నీవరపుత్రుఁ జూడ
ననుచు డగుత్తిక నల్లనఁ బలుక, విని యాసుమంత్రుండు వినయంబుతోడ
నంతగిప్పురంబుల కరిగి యారాజు, నింతుల మున్నూటయేబండఁ దెచ్చె
మఱి పోయి యారాము మహనీయతేజ, తెఱగొప్పఁ దోడ్కొనితేర నీక్షించి
యాలింగనము నేయ నధితో లేచి, యలోన రాలేక నవనిపైఁ బడియె
నంత నాశ్రీరాముఁ డారాజుఁ బట్టి, యెంతయుఁ జ్రేమచే నెనంగంగఁ దిగిచి
తోడలపై నిడికొని దుగ్గింపఁ గొంత, వడికి పైతన్యంబు వచ్చి కూర్చుండి
తనుఁ జూచుచున్న యాతండ్రి నీక్షించి, జనసుతుం డగు రామచంద్రుండు పలికె
ననభూత్త నీదుసత్యము నిల్ప నేను, వనభూములకుఁ బోవువాడ నౌ పెఱిగి
యీసాధ్య జనమహిపాలతనయ, యీసుమిత్రపుత్రు లిద్దఱు మిగుల
వలదని యెనెంత వారింప వినక, నలరి తామును రాగ నై యున్నవారు
గాన వీరలు నేను గానల కేగ, నానతి వ్వునుటయు నానరేశ్వరుడు
మదిదూలి కై కేయిమాటకు నిన్ను, నదయతఁ బొమ్మంటి నకట కానలకుఁ
జేసొని నామాట నేయంగనేల, నీకెట్లు నందన నీవు నీయంతఁ
జెన్నొంద రాజ్యంబు నేయుదు గాక, యన్న నామాటకు హస్తముల్ మొగిచి
తలపోయ గురుఁడవు ధారణీపతివి, ఎలమిమై రక్షింప నిలబాంధవుడవు
నటుగాన నీవాక్య మర్థితోఁ జేయ, నిటు నాకు నానతి యిచ్చి నన్ననువు
సత్యసంధుడవైన జనలోకనాథ, నిత్యంబుగా నేలు నిఖిలలోకములు
ననిన దీర్ఘాయువు నత్యంతశుభము, వినతయశంబును విమలవిక్రమము
నకళంకధర్మంబు నమరంగఁబొందు, మొకబాధయును లేక యుండు మోపుత్ర
యారంగ నన్నును నరయ మీతల్లి, నీరాత్రి చూచి నీవెల్లి పొమ్మనిన
నేడేమి యెల్లమి నిలువంగడగదు, నేడు పోయెదమన్న నెమ్మి నీడ్కొలుపు
నరనాథ నాయాగి నాతమ్ముడైన, భరతుండు వసుమతిఁ బాలింపసిమ్ము
వగవు నీవిధి మీకు వలదన్నరాము, తెగువకు దశరథాధిపుడు శోకించి
నీవంటిసత్పుత్రు నిష్ఠురాటపుల, కీవెంటఁ బొమ్మన నెట్లు నోరాడు
కై కేయిమాటలఁ గడుమోసపోలి, గా కటకట యని కరుణఁ దానేడ్వ
నంతగిప్పురాంగన లందఱునడల, నంతఁ గౌసల్యయు నాసుమిత్రయును

వంశలవ్రాలుచు వగలఁ దూలుచును, వింతగా భువితేరి విలపించుచుండ
 నపుడు సుమంత్రుఁ డయ్యతివలయేడ్చు, నృపుశోకమును జూచి నిట్టూర్పుఁబుచ్చి
 ఘనతరశోకసంకలితుఁడై కైకఁ, గనుఁగొని పలికె నుత్పటకోపుఁ డగుచు
 నీయత్నమునఁగదా నృపునకు మాకు, నీయవస్థలు వచ్చె నేమనఁగలను
 పతిహితం బేమియుఁ బరికింప వెట్టి, సతివైతి వకట రాక్షసివి నీవరయ
 నీతల్లియట్లనే నీవు ప్రాణేశ,ఘాతవయ్యది యెట్టిగతియన్న వినుము
 సకలభాషలు నీదుజనకుఁ డెఱుంగు, నొకనాఁడు మీతల్లియును దాను శయ్య
 నొఱపుగా శయనించి యొకకీటవార్త, యెఱిగి యాతఁడునవ్వ నెడ సంశయించి
 యిదియేల నవ్వితి వెఱిగింపు మనిన, నది చెప్పినను బ్రాణహానియా నిపుడు
 ననపుడు నీప్రాణహాని కేవెఱవ, వినుపింపు మనిన వివేకించు నతని
 నదియె తప్పని వెళ్లనడఁచె మీతల్లి, యదిగాన నాచండి కాత్మజవైన
 నీకేల కలుగు మానితపతిహితము, ఓకైక యనిన నాయువిద యెంతయును
 దలవాంచి కొండాకతడవు చింతించి, పలికె నాదశరథపతిఁ జూచి యపుడు
 మున్ను మీకులమున ముఖ్యుఁడై సగరుఁ, డున్నతేకీర్తియై యుర్వి నేలుచును
 నసమంజసుం డను నగ్రనందనుని, గొసరక పురివెల్లఁగొట్టఁగాలేదె
 రామచంద్రుని నీవరణ్యభూములకుఁ, దామసింపక పంపఁ దప్పేమి దీన
 నన విని దశరథుం డధికశోకాబ్ధి, మునిఁగి ప్రత్యుత్తరంబున కోపకున్న
 నపుడు సిద్ధార్థకుం డనుమంత్రివరుఁడు, కపటాత్మురాలైన కైక కిట్లనియె
 అసమంజసుండు దర్పాతిరేకమున, నెసఁగ పట్టణములో నెల్లబాలురను
 సరి పట్టి కట్టి యాసరయువులోనఁ, బరువడి వైవంగఁ బొరులందఱును
 సగరునితోఁజెప్ప జనహితంబునకుఁ, దగవు చింతించి యాతనయుఁ బోనడఁచె
 నీరామునం దొక్కయైగ్గెనఁ గలదె, చారువర్తనగుణసౌజన్యం డితఁడు
 నాపుడు సత్యంబు నాతోడఁ బలికె, గావునఁ దండ్రివాక్యమునేనె సుకృతి
 యగుఁగాక రఘురాముఁ డనపుడు కైక, లెగువకు దశరథాధిపుఁడు శోకించి
 చాల సంతాపించి జడిగొన్నవగలఁ, దూలుచు నాసుమంత్రుఁడ జూచి పలికె
 ధనముల మణుల గోధనముల బంధు,జనముల నవరోధజనముల హితుల
 విజయచిహ్నంబుల విలసిల్లుచున్న, గజముల రథముల ఘనతురంగముల
 నిజముగా వేటకు నేర్పుధీవరులఁ, బ్రజల మంత్రుల రామభద్రుని వెనుక
 వెడలింపుమి రిత్తవీడు కైకేయి, కొడుకుఁబట్టము గట్టుకొని యేలుఁగాక
 యని యిట్లు దశరథుం డాడువాక్యములు, విని కైక గోపించి విభుఁ దూటి పలికె
 రాజపుంగవ నీవు రామచంద్రునకు, రాజిల్లు నీసర్వరాజ్యసంపదలు
 నిచ్చి పాడైయున్న యీపురం బేల, యిచ్చెడు భరతున కీపల్కులేల
 సౌమిత్రియును దాను జనకనందనయు, రాముఁడు నారచీరలుగట్టి ప్రీతి
 నేను జూచుచు నుండ నెల్లభోగములు, మూని దుర్గములఁ గ్రుమ్మరఁ బోవకున్నఁ
 బోసఁగదు నీయావి బొంకు నీపలుకు, వసుధేశ నీవిచ్చువరము నేనొల్లఁ

దప్పితి వీవన్న దశరథాధీశు, డప్పుడు మూర్ఖుల్లి యవనివైఁ ద్రైశ్లే
 ధరణివై నట్లున్న తండ్రిని జూచి, పరితాప మందుచుఁ బలికె రాఘవుఁడు
 ఏలమ్మ కైకేయి యిమ్మహారాజు, తూలఁబోఁ బలుమాటు దూఱనాడెదవు
 గురుఁడును రాజు నాకూరిమితండ్రి, పరమదైవం బిట్టిపతి నన్నుఁ బనుప
 విషమైన మ్రింగుదు విపులాగ్ని నైన, విషేధియైనను జొత్తు వేడ్కతో నేను
 వనమున మునులతో వర్తింపుచున్న, ననుమతించుట నాకు నదియెంత పెద్ద
 యన విని దశరథుఁ డావాక్యములకు, మనమునఁ గడుదూలి మఱి కైకఁ జూచి
 విను మేను రాజ్యంబు విడిచి యారాము, వెనుకఁ జోయెదను నీవిభవంబుతోడ
 భరతు నయోధ్యకుఁ బట్టంబుగట్టి, ధరణి యేలుదుగాక తగ వేల యనఁగ
 నామాటలకు రాముఁ డధిపుతో నసియె, భూమిశ నిర్జనభూమియై పరఁగు
 నవ్వనఁబును నాకు నర్హమైయుండు, నెవ్వరు నాతోడ నేటి కేతేర
 నారచీరలు దెచ్చి నా కేండు దాని, నారంగ ధరించి యడవులలోనఁ
 బదునాలుగేండ్లును బరఁగ నీయాజ్ఞ, వడలక వర్తించువాడను నేను
 దే నారచీరలు దేవి నాకనిన, నానాతి నిర్జయై తానె యపుడు
 ముదమంది మదిలోన మొగమోటలేక, మది చలింపక సభామధ్యంబునందు
 నారచీరలు దెచ్చి నరనాథపుత్ర, గారవంబున నీవు కట్టుకొ మ్మనుచుఁ
 జేరెలుంగున బల్కు బ్రియముతో రాముఁ, డారాజుసభయును నారాజు నడల
 నాతల్లిచే నున్న యవి పుచ్చుకొనుచు, భాతిగా మున్నున్న పటములు విడిచి
 నారచీరలు గట్టె నయముతోనపుడు, నారంగ ధరియించె నాలక్ష్మణుండు
 నీతకు నానారచీరలు రెండు, చేతనిచ్చినఁ గొని చిత్తంబులోనఁ
 గలఁగి రాముని జూచి కాంతారవాసు, లెలమిమై నీచీర లెట్టుఁ గట్టుదురొ
 మునులంచు నొక్కటి మూపువై వైచి, తనరారొక్కటి తనకేల దాల్చి
 కట్టనేరక మది గలఁగ నారాముఁ, డట్టిచందంబుఁ గాంచి యాపువ్వుఁబోణి
 ఘననితంబమునఁ బొంకముమీఱుఁ గట్టఁ, గని రాజసుతులు రాఘవుని వీక్షింశ
 నారచీరలు గట్టి నరనాథపుత్ర, యారాజవరపుత్ర నీచీత నెట్లు
 దారుణగతి నిట్లు తాపనీ బోలి, ఘోరాటవికి నివ్ర కొనిపోవఁ దగునె

—౧౭ వసిష్ఠుఁడు కైకతో కఠినోక్తు లాడుట ౧౭—

మామాట మన్నించి మాయొద్ద నునిచి, సౌమిత్రియును నీవుఁ జనుఁడు కానలకు
 ననఁగ వసిష్ఠుండు నలుకతోఁ గైకఁ, గనుఁగొని కులనాశకారిణి వీవు
 భూపాలకుని మోసపుచ్చితి కాన, నీపాప మరయంగ నెందును గలదె
 రాజుత్తులయొద్ద రఘరామునాజ్ఞ, నీజనకజ నుండని మ్మట్లుకాఁగ
 వల దనసేల యీవై దేహి చనఁగఁ, గలయఁ బొరులతోడఁ గాననంబులకు
 నేమును జనువార మింతియేకాదు, రామచంద్రునిఁగొల్వ రమణీయలీల
 భరతశత్రుఘ్నులు బలసి వచ్చెదరు, పరికింప నీవు నీపాదూఱ నుండు
 పోవంగ రాముఁడు పుణ్యశ్రీలుండు, లీల నున్నది యూఱు లేనిది పాడు

పతినిట్లు వంచించి పాపంబు దలచి, యతిలోభమున రాము నడవుల కనిచి భరతు నయోధ్యకుఁ బట్టంబుగట్టి, చిరలీల గాజ్యంబునేయఁ జూచెదవు పతియాజ్ఞ దప్పఁడు భరతుండు తండ్రి, పతినిధి నారామభద్రునిఁ జూచు నీమాట విని ధర్మనిష్ఠఁ బోవిడిచి, రాము నడంచి యారాజ్యంబుఁ గొన్నఁ దలపోసి చూడఁగ దశరథేంద్రునకు, పాలుపారనతఁడు తాఁ బుట్టినేమైన నీతప్పు నీమీఁద నెఱవినమీఁద, మాతగాఁ దలఁచునే మదిలోన నిన్నుఁ గరమర్థి రాముఁ డాకాన వర్తింప, భరతుఁ డీసామ్రాజ్యభార మెట్లొపు నెఱుంగవు భరతునిహృదయ మేమియును, మఱియీ తెఱఁగు విన్న మండు నీమీఁదఁ నెవ్వరికై నీకు నీనిష్ఠరంబు, నీవ్వెంటు భరతున కియ్యకో లగునె కావున నది మేలుగా నెన్నవలదు, నీ వదియునుగాక నిష్ఠురవృత్తి శ్రీరామునకు మఱి సీతకు నార,చీర లిచ్చుటకు నీచేతు లెట్లాడె నారచీరలు మాని నవరత్నఖచిత, చారుభూషణములు సరసంబులైన చీనాంబరములు చెలువారఁ బూని, జానకీ దనపరిచారకుల్ గొలువఁ జనుఁగాక యనుచు నాసంయమిశ్వరుఁడు, వినుతభూషాంబరవితతు లిచ్చుటయు నసంబంబు మదిలోన హర్ష ముప్పొంగ, గొని యవి ధరియించె గురునియానతిని సీత యప్పుడు నారచీరలు మాని, యాతతప్రీతితో నట్లున్నఁ జూచి కైక నందఱు దిట్టఁగా రాజు వినుచు, నాకాంత దెసఁజూచి యలుకతోఁ బలికె తక్కుక పాపంబు తలఁచి రామునకు, నక్కటా వనవాస మడిగితి కాక మేదిసీసుతయు సౌమిత్రియు నార, లాదరంబునఁ గట్ట నడిగితే నన్ను నీమానవతి సీత యింతకుఁ దగునె, యేమి చేసితి నీకు నీతెంపు నేయ రాముని వినయాభిరాముఁ గాంతార, భూమికఁ దపసియై పొమ్మనుకంటె మఱియొండుపాపంబు మదిలోనఁ గలదె, తఱుమఁజేసియునేల తండ్రారవైతి పాపజాతికి నీకుఁ బలియైననాకుఁ, బాపంబు కడమానె పరికింప ననఁగ నామాట విని రాముఁ డధిపుతో ననియె, భూమిశ ననుఁ బాసి పొదలుశోకమున మాతల్లి కౌసల్య మదిఁ గుండకుండ, భాతిగాఁ గృప మీరు పరఁగ రక్షింపుఁ డనుచు నాదశరథుఁ డావాక్యములకుఁ, దనరారుశోకాగ్నిఁ దనచిత్త మెరియ నెట్టిపాపము తొల్లి యేఁ జేసినాడఁ, బట్టి నాకనుభవింపకపోదు నేడు తల్లులబిడ్డల దయమాలి పాప, నుల్లంబులోపల నోర్వంగఁ గలనె కైక మాటకు నిన్నుఁ గాంతారభూమిఁ, బైకొని యదయతఁబడ నేగుమంటి హాపుత్ర హారామి యనుచు మూర్ఖిల్లి, భూపాలుఁ డప్పుడు బోధింపఁ దెలిసి వారక పదునాల్గువత్సరంబులకు, నారఁగఁ బరిపూర్ణ మగునట్లుగాఁగ మెచ్చినతొడవులు మేలువస్త్రములు, నచ్చుగా జానకి కవనీవిభుండు వలనొప్పఁగాఁ దెచ్చి వరుస నిప్పించె, వలువలు గట్టియావరణభూషణములు

—౧౩ కౌసల్య పీతకు పతిధర్మము చెల్పుట ౧—

దనరంగ జానకీ ధరియించె నంత, జనకజఁ జూచి కౌసల్య శోకించి

యడరంగ నితడు మహాచక్రవర్తి, కొడుకని మీతండ్రి కోరి నిన్నిచ్చెఁ
గడుకొని దైవయోగంబునఁజేసి, కడపట మఱి యిట్టిగతియయ్యె నేడు
తాపసవృత్తిమైఁ దగిలి కానలకు, నీవతితోఁ గూడి నీ కేగవలసె
దీనికి వగవకు తివిరి రాఘవఁడు, ఈనిఖిలోర్వియు నేలెడి మగుడి
పతి వేదవాఁడైన బాయంగరాదు, సతులకు నిదియు విచారించి నడుపు
చేకొని పతిపంపుసేయుపత్నులకు, గైకొను నుభయలోకములందు శుభము
ననఁగను గౌసల్య నానీతఁ జూచి, వినుతంబుగాఁ బల్కె వినయంబుతోడ
అనుకూలనై పతి సతిభక్తి గొలిచి, తనర వర్తించెద ధర్మమార్గమున
మానుగాఁ బతిలేనిమగువ చక్రంబు, లేనితేరును దంత్రి లేనివీణయును
బోలెఁ బుత్రులగలపుణ్యురాలైన, జాలంగ కొఱగాక చనునట్లుగానఁ
బతికిఁ బ్రియంబును బ్రాణంబునైన, హితబుద్ధి వంచినపకిత్తు నే ననిన
నాదేవి వైదేహి నలరారఁ జూచి, భూదేవిపుత్రివై పుట్టిన నీవు
నీగుణంబులు తగు నెలమి లక్ష్యణుని, నీగుణోజ్జ్వలు రాముహితుని మన్నింపు
మనిన నీతాదేవి యాఁగాక యనుచు, దనకు మ్రొక్కిన నెత్తి తగఁ గొంగిలించి
దీవించెనప్పుడు తెఱఁగొప్ప రామ, దేవునితోడ నాదేవి యిట్లనియెఁ
బృథులాటపులయందుఁ బృథివీశపుత్ర, మిథిలేంద్రసుతను సౌమిత్రి నేమరకు
మనిన మీయానతి నది వింటి జనని, పానర నాదక్షిణభుజము లక్ష్యణుఁడు
నానీడ జానకి నాకునెబ్బంగి, మానసంబున వీరి మఱువంగ నగునె
యేను విల్లందిన నెందు నేభయము, గానేలవచ్చు ముక్కంటి ప్రైబడిన
నదిగాన నీవింక నడలకు మాకు, వదలను ధర్మంబు వగవంగ నీకు
భూనాథునకుఁ గరాంబుజములు మొగిచి, తాను సీతయు సుమిత్రానందనుండు
అమ్మలు దీవింపుఁ డందఱు ననుచు, నిమ్మల మున్నూటయేబండ్రులకును
సరి ప్రదక్షిణముగాఁ జనుదెంచి మనసు, లేరియంగ నాతెల్లులెల్ల శోకింప
వినుచు సుమిత్రకు వినతులై రంత, కనుఁగొని యద్దేవి కౌగిటఁ జేర్చి
శ్రీరాము దీవించి సీత దీవించి, ధారణిపతిసేత తలపోసి వగచి
మెలపొంద నపుడు సుమిత్ర లక్ష్యణుని, బిలిచి యింపార గంభీరోక్తిఁ బలికె
రాముని దశరథరాజుగాఁ జూడు, భూమిజ నన్నుగా బుద్ధిఁ జింతింపు
మడవి నయోధ్యగా నాత్మలోఁ దలఁపు, కడుభక్తియుక్తి రాఘవఁ గొల్పియుండు
మాయతజయసిద్ధి నభివృద్ధి బొందు, పోయిరమ్మని ప్రీతిఁ బుత్రు దీవించె
రామచంద్రునిఁ జూచి రఘువీర నీకు, సేమంబు దలఁచి నీచిత్తంబులోన
సరలేనిసఖుఁ డన్న ననుజన్మఁ డన్న, నెరయ సీతఁడెకాక నిక్కువం బరయ
నటుగాన లక్ష్యణు నరసి రక్షింపు, మడపులలో నన్న నొఁగాక యనుచు
రాముఁ డాదశరథరాజు నీక్షించి, యామహితాత్ముతో నచలుండై పలికె
బదునాలుగేండ్లును బ్రకటదుర్గములఁ, బదునాల్గుదినములపగిది వర్తించి
ధరణీశ వత్తు సంతాపింపవలదు, భరతుండు నాకంటె భక్తుండు మీకు

నతనిఁ బట్టముగట్టుఁ డాత్మఁ నై కేయి, కృతకంబులకు నింకఁ గింకిరిపడకు
 మాతల్లి నీకు నెప్పుది సేసేయు, నాతల్లి మీరును నరయుఁడు ప్రేమ
 నని ప్రదక్షిణముగా ననుజంఁడు దాను, జనుజనును గడుసభ్య క్తి మ్రొక్కి
 రప్పుడు రఘురాముఁ డడవికిఁ బూని, దప్పుక వెడల నాదశరథాధిపుఁడు
 మదిలోనఁ దలచి సుమంత్రునిఁ జూచి, యదె రాముఁ డడవుల కిరుగుచున్నాఁడు
 గొనిపొమ్ము రథమన్నఁ గులయాధిపని, ససుపున గొనిపోయి భక్తితో మ్రొక్కి
 రథమిదె పుత్తెంచె రాజు మిఁకర్థి, రథమెక్కి వేంచేయు రఘురామచంద్ర
 యనవుడు దశరథనాజ్ఞకు వెఱచి, ముగిసీత నెక్కించి మొగి నాయుధములు
 తనరు జోడును బెట్టి తాను లక్ష్యుఁడు, ఘనమైనరథ మెక్కి కదలే రాఘవుఁడు
 అంతః బౌరులు వృద్ధు లాపులు ముత్త్రు, లింతులు పౌరులు హితులు నాశ్రితులు
 వంత బ్రాహ్మణరాజవైశ్యకూదులును, అంతంత నలుగఁడ నడలుచు వెడలి
 ముందట నిరుపార్శ్వములఁ బిలుందటను, సందడించుచు మది జడిగొన్నచగల
 నరనాథ పుత్త్రుఁ డెన్నఁడు గానరాఁడు, సుచిరస్థితి నేఁడు చూత మింపారఁ
 జంద్రు లేజము నవ్వజాలు నీరామ, చంద్రమోమును జూడఁ జను దెంచువారు
 కడఁగి యిత్వాకులగౌరవంచెల్ల, నడఁచెనే మంథర యని తిట్టువారు
 తగవేది రఘురాముఁ దఱసిగాఁ జేయ, నగుఁమ్మ కై కేయి కని దూలువారు
 దాలిమి దిగనాడి దశరథాశీశుఁ, దాలికి వెఱచునే యని రోయువారు
 చనువెల్లఁ జెడి రామసౌమిత్రు లంత, ననదలై పోదురె యని వేగువారు
 పనిగొని తమతండ్రిపనుపునఁగాని, పొనుపడియిట్లేల పోదురన్వారు
 ఈపదునాలుగేం డెట్లు వీరడవి, నాపద వేఁగింతు రని పొక్కువారు
 ఈనోము నోచెనో యిష్టహీపుత్రి, తానంచు మదిలోనఁ దలపోయువారు
 నతివృద్ధుగాత్రి యాయతిన భూపుత్రి, పతిబాయలే దని ప్రణతించువారు
 ఈసుతుఁ బాయంగ నెటోరె నట్టి, కౌసల్య మది యెంత గట్టినవారు
 ధర్మము పాడయ్యె ధరనిప్పుడనుచు, నర్కిల రాముతో నరిగెడువారు
 నై రామునరదంబు నందందఁ గదిసి, భూరిశోకాగ్నులఁ బొగలుచుఁ బోవ
 నంతః గౌసల్యయు నాసుమిత్రయును, జింతాపరంపరఁ జిక్కి శోకించి
 వారిశిరంబులు వలనొప్పునూఁది, వారిపై వ్రాలుచుఁ వగలఁ దూలుచును
 గలయ నంతగిపురకాంతలు దన్ను, గొలిచిరా దశరథక్షోణిపాలకుఁడు
 భూరిలోచనబాష్పపూరముల్ దొరఁగ, హారామ హారామ యని పలుమాలు
 నెలుగెత్తి యేడ్చుచు నేచినచగల, నలిఁ దూలి పొగులును నగరంబు వెడలే
 అప్పుడు రవిదీప్తు లణఁగె నల్లెనల, నుప్పొంగెఁ దమము వహ్నులు మండవయ్యె
 ధరణి బీటలువాటె దారలు రాలె, విరిసింది గ్రహములు విసువీధిబాటె
 నెలమిమై మదధార లింకె దంతులకు, గలయ నశ్వములకుఁ గన్నీరు దొరఁగె
 నావులు చన్నియ్యవయ్యెఁ గ్రేపులకు, నావీడు కడుశూన్యమై తొంచె బ్రజకు
 వారు వీరన కెల్లవారు నెల్లెడలఁ, బౌరులయేడ్చు లంబరమెల్ల నిండె

సురవరకామినీశోకారవములు, పొరిఃబొరి వివచచ్చైః బురజనంబులకు
నప్పుడు దశరథుః డారామురథము, చొప్పు బాష్పములుచే జూడః జొప్పడక
చంద్రబింబముతోడ సరియైరదామ, చంద్రుని మొగ మొకసారి చూచెదను

—❧ దశరథుఁడు రథము నిల్పు మని సుమంతునిఁ బిలుచుట ❧—

ఓసుమంతుఁడ రథ ముచుపవే యనుచు, నాసుమంతుఁడు వినః ట్లు చీరుచును
వెనుకొని పురి దాఁటి వెన నేగుదేర, మనుజేశుఁ జూచి సుమంతుతో ననియె
నిదె వచ్చుచున్నవాఁ డెనకు లేళ్వరుఁడు, పాసపాద పోనిమ్ము పోనిమ్ము రథము
అని యని రఘురాముఁ డందందః దలుచు, మొనసి యాతఁడు రయంబున దేరుఁ
నంత వసిష్ఠు డయ్యవనీశుఁ జూచి, యంతరంగంబున నడలుచుఁ బలికె [బటవె
ననఘ శోకించుచు ననుచుగా రాడు, మనుజేశ నీవింక మరలు మిచ్చోట
ననవుడు దశరథుఁ డటు పోక నిలిచి, తనసూనురథమును దప్పక చూచి
యదియుఁగానక ధూళి నటుచూచి చూచి, యదియుఁగానక బయలటుచూచి చూచి
హాయని యెలుగెత్తి హారామరామ, హాయని మూర్ఛిల్లి యవనివైఁ ద్రెల్లి
పొరలుచుఁ గెంధూళిఁ బుడమి కంపింప, గరముగ్ర మగుదృష్టిఁ గైకేయిఁ జూచి
నీపాప మెఱుంగక నిన్ను మన్నించి, నాపుష్కపుత్రరత్నముఁ గోలుపోతి
నిన్నుఁ బెండ్లాడి నే నీచుడనైతి, నన్నిట మేటివైనె యల్పుండనైతి
నడరు నిందలకెల్ల నాథారమైతి, గడపటఁ జెటివీతిఁ గాకుత్స్థకులము
నినుఁ జూడఁగారాదు నిను ముట్టరాదు, చెనటి నీతోడ భాషింపఁగారాదు
అని దశరథుఁడాడ నాపారజనులు, గనుఁగొని తనుఁ దిట్టఁ గైకేయి వినుచుఁ
దలచంచుకొనియుండె దశరథుం డంత, నలయుచు నపు డయోధ్యాపురిఁ బొచ్చి
పాడువాఁడనె యట్టిపట్టణవీధి, నాడాడ నిలుచుచు నడలు కొనల్య
నగరంతఁ బొచ్చి యాననధూళితోడఁ, బొరలుచు నెజ్జవైఁ, బొరలుచు మిగుల
నలయుచు సొలయుచు నసురును రనుచు, నలుదెస లూచుచు నాలుక యెండ
హారామ హారామ యుచుచు దైవంబు, దూలుచు దనుదానె దూషించుకొనుచు
నేపాటు నేమఃఖ మెఱుంగనియట్టి, నాపుత్రరత్నంబు నాదుకోడలును
ఎంతద వ్యరిగిరో యెందున్నవారొ, యెంతతోఁ గుండి వా రెట్లులే. గెదరో
కందమూలములు శాకములు నేరితి, దిందురో యెట్లు వ ర్తింతురో యడవి
నని యని వారలయాయాసములకుఁ, దనమది నడలుచుఁ దలపోయుచుండె
గౌసల్యయును నంతకంటె శోకింప, నాసుమిత్రా దేవి యడలార్పుచుండె
నంత రాముఁడు పొరులందఱు గొలువ, గొంతదవ్వేగి వేర్కొని వారిఁ బలికె
ననఘాత్తులార మీరందఱు మగుడి, చనుఁ డయోధ్యకు నాకు జయముగోరుండు
భరతునియాజ్ఞలోపలను వర్తిచి, పొరయుండు సౌఖ్యముల్ పొందు మీ కనిన
వారలందఱు నేకవాక్యలై పలికి, రోరామ యిట్లాడ నుచితమే నీకు
భరతుఁ డేటికి మాకుఁ బట్టణం బేల, వరమందిరము లేల వాహము లేల
యువ్వరిగలు నేల యువిదలు నేల, చప్పురములు నేల సౌధంబు లేల

మేడలు మాకేల మేలమైరట్టి, వాడలు మాకేల వలదు నీవరుగ
 వత్తుము నీవెంట వలదంటివేని, చత్తుము దీనికై సుదేహ మేల
 అని యిటుపలుకుచు నఖిలభూప్రజలు, తరు: గొల్పిరా రఘూత్తము:డు నాండేగి
 తమసానవీతటస్థలముగ విడిసి, తమశో సాధ్యకృత్యములెల్ల దీర్చి
 తగుసౌధమున మృదుతల్పంబునందు, మొగి: బవ్వలించు నామోహనమూర్తి
 తరుమూలమున: బర్ణతల్పంబునందు, ధరణీసుతయు: దారు: దగ విశ్రమించె:
 దనచుట్టు పౌరులు తమయొద్దు మఱచి, తనయులభార్యల: దగులు: బోవిడచి
 వనముల: దనువెంట వచ్చువారనుచు, నినుసార దప్పితో నిద్రింపఁ జూచి
 వారల మగుపించు వలనొండులేక, నారాత్రిమధ్యంబునందు సుమంతు:
 దేరాయితమునేరీ తెచ్చుని పనిచి, పౌరుల వంచించుభావ మాతనికీ:
 దెలిపి యయోధ్యకై తేరు: బోనిచ్చి, తలఁగొని మగుపించి తమర దాటించి
 తృణశిలావృతభూమి కేరు: దోలించి, గణుతింపరానివేగమున: బోవుచును
 దమరాకయును మహీధవునినేతయును, దమకించి మదిలోనఁ దాపంబునొంది
 తెరువు పల్లెలవారు ధృతిదూలి యేడ్వ, బరుసంపుటెలుంగులు పలుమాలు వినుచు
 వనతరులీతకు వరుసఁ జూపుచును, ఇనకులమణియైన యిత్వోకునకును
 మనువు మున్నొస:గినమహిమ: గన్తోనుచు, జని వేగవతి దాటి సరయువు దాటి
 నరనాథు: డమ్ములునాండు మాపటికీ, గరము వేగమున గంగానదిఁ జేరి
 తడయక హింగుదీతరుసమీపమున, విడిసి యచ్చట: శ్రీ త్రి విక్రాంతినొందె
 నారయు: దమసలో నట నిద్రవోయి, పౌరులందఱును బ్రభాతంబునందు:
 గరమర్థితో మేలుకని నాల్గుదెసలఁ, బరికించి నివ్వెఱపడి శోకమునను
 రాముని: గానక రథముచొప్పురసి, రాము: డయోధ్యాపురమున కీరాత్రి
 యవనినాథు:డు పిల్వనంపిన మరల, భువనభారము: బూనఁబోనోపు ననుచు
 నని యయోధ్యకు వచ్చి యచ్చోట రాము:, గనుఁగొనఁజాలక ఘనశోకవహ్ని
 ననయంబు: బొగులుచు నకట రాఘవు:డు, మనల వంచించి క్రమ్మఱఁ బోయె ననుచు
 నారామకృపయు సత్యంబు ధర్మంబు, చారువ ర్తనము నిచ్చులు నుఱించుచును
 నితరవస్తువులపై నిచ్చులు మాని, యతని: దలంచుచు నతని: బాయుటకు
 నంతరంగంబున నలయుచునుండ, నంత నక్కడ గుహలం డనుచెంచురాజు

— శ్రీరాములు గుహనిఁ జూచుట —

శృంగిబేరం బేలు చిరపుణ్యశాలి, గంగాతటమున రాఘవు: డుండు లెఱిగి
 చనుదెంచి రామలక్ష్మణులకు మ్రొక్కి, వనమూలఫలములు వలయువస్తువులు
 కనకాంబరాదులు కానుక లిచ్చి, వినయవిధేయుడై వినుతు లొనర్చి
 యచ్చెరువుగ రామునాశ్వుతిఁ జూచి, యిచ్చలో వెఱంగంది యిది యేమి దేవ
 నీవరణ్యములకు నిఖిలంబు విడిచి, యీవిధి విచ్చేయు లేమి కారణము
 నలినా ప్తకులనాథ నాయట్టిబంటు, కలుగ నీవేషంబు గలిగెనే మీకు
 చెనటియై మిమ్మిట్లు చేసిననీచు, నని బట్టి చంపెద ననిన రాఘవు:డు

నతనిసద్భక్తికి నతనిశక్తికిని, నతనిధీరోక్తుల కానందమంది
 యతనిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి యాదరం బెసఁగ, నతనితోఁ దనదువృత్తాంతంబు దెలుప
 నంతయు విని గుహుం డాత్మలోఁ బెద్ద, చి తించి కై కేయిసేతకు వగచి
 దశరథు నేరమి తలపోసిపోసి, దశరథాత్మజులద్దశకు శోకించె
 రాముఁ డప్పుడు కృపారసమగ్నుఁడగుచు, సౌమిత్రియును దాను సముచితభణితి
 గుహశోక ముడుప నర్కుడు గ్రంథుటయును, విహితసంధ్యాకాలవిధులొప్పుఁదీర్చి
 గంగోదకముల నాఁకలిపిర్చి సూత, శృంగిబేరాధిపు లేర్చి నేవింప
 ధరణీతనూజయుఁ దాను లక్షణుఁడు, ధరణిపైఁ దృణశయ్యఁ దగ విశ్రమించె
 శరచాపహస్తుఁడై సౌమిత్రి యంతఁ, గరమొప్పుఁ దమయన్నఁ గాతు నకబుద్ధిఁ
 బదునాలుగేండ్లును బగలును రేలు, నిదురవోవకయండ నియమంబుచేసి
 తమయన్న నెజ్జకు దవ్వల నిలిచి, యమలమానసుఁ డప్పు డటు కొల్పియుండె
 నారాత్రి నిద్ర మాయారూపు దాల్చి, ధీరుఁ డాలక్షణదేవునిఁ జేరి
 యేను నిద్రాదేవి నే౯డఁ దెల్పు, మా నాకు నింకెట్లు మానాధ్యయంత
 విధి విధించెను వెంటవెంట వర్తింప, విధమేచి నిన్ను నే విడుచుట కింక
 అనిన నూర్తిశయందు నహరహంబులును, జనియుండు మంత సీసమయంబు దీర్చి
 వచ్చినఁ గైకొందు వరుస నిన్ననిన, నిచ్చ నొఁగాకంచు నేఁగె నిద్రయును
 అలరుచు సీదేవతాను గ్రహంబు, గలిగె నాకనుచు లక్షణదేవుఁ డుండె
 సుకుమారతామణ్యశోభనాకృతులు, ప్రకటితధైర్యసంపన్నులైయున్న
 నారామసీత లత్యంతదుఃఖములఁ, గూరెడుతెఱఁగెల్ల గుహునకుఁ జెప్పి
 హంసతూలికశయ్యయందుండుభోగి, పాంసుపల్లవములఁ బవలించి యిపుడు
 కఱకురాల్గొత్తంగఁ గళవళపడుచు, గుటువెట్టి నిద్రచేఁ గూర్చియున్నాఁడు
 అడరి కొసల్యయు నాసుమిత్రయును, బడియెడిశోకంబు పలుమాటుఁ జెప్పి
 సొరిది నిద్రలుఁ గూడి శోకించుచుండ, నరుణోదయంబయ్యె నంత రాఘవుఁడు
 నేమంబులన్నియు నిష్కతోఁ దీర్చి, నేమమేర్పడ గుహుచే మట్టిపాలు
 దెప్పించి కోమలదీర్ఘ కేశములు, విప్పి యావై దేహి వివశయైతుల
 అమట్టిపాలచే నందంద దడిసి, సౌమిత్రియును దాను జడలొప్పు దాల్చి
 ఘనుఁడు రాఘవుఁడు వైఖానసవృత్తి, ననుజుండు దాను పాయనినిష్ఠఁ బూని
 అనఘ సుమంతు రమ్మని చేరఁ బిలిచి, తనొరార రథమెక్కఁ దగదు మా కింక
 నరదంబు గొని యయోధ్యకు సీపు వేగ, మరలిపా మ్మధిపు నెమ్మదిఁ గొల్పియుండు
 పార్థివేశ్వరునకుఁ బరఁగఁ దల్లులకు, నర్థితో మ్రొక్కితి మని చెప్పుమనుడు
 యేమిటి కీమాట లిటమీఁద ననుచు, సౌమిత్రి యధికరోషమున నిట్లనియె
 భూమీశుఁ డాలిపంపున నీతిమాలి, యేమియుఁ బరికింప కిటుచేసె మమ్మఁ
 దనయాలుఁ దానును దనకూర్చికొడుకు, ఘనరాజ్యభోగముల్ గైకొనుఁగాక
 యని యేను బల్కితి ననిచెప్పు మీపు, చనుమన విని రామచంద్రుండు గినిసి
 ఘాను సౌమిత్రి సుమంత సీవింక, భూనాథుతో సీపు పుట్టింపవలదు

అన్యపు డిదివిన్న నధికదీనాయ, మానమానసుడునై మఱి పొక్కకున్నె
యనిన సుమంతుఁ డత్యంతశోమున, మునిగి భీతిల్లి రామునిఁ జూచి పలికెః
గానల విముః ద్రోచి కడుదీనవృత్తి, నేనయోధ్యాపురం జేమని చొత్తి
నే మని చెప్పుదు నీవార్తఁ బ్రజకు, నేమని కొనిపోదు నీహూన్యగ్రథము
నేమని కొసల్య నే నూఱింతు, నే మని కైకమో మేచు వీక్షింతు
వనముల కేనుచు వత్తుచుగాక, యనిన రాముడు నన్వీ యాతనిఁ జూచి
కడఁకతో నేము గంగానది దాటి, యడవుఁ జొచ్చితి మనువార్త కైక
నీవు చెప్పినగాని నిజముగాఁ గొనదు, నీవు శోకింపక నెన్నది బొమ్ము
నామాటుగా నీవు ననువాక్యచరణి, వేమాటుదెల్పి భూవిభుః గొల్పియుండు

—త సుమంతుడు అయోధ్యకు రథము దెచ్చుట—

మనవుడు రథమెక్కి యతిదీచుడగుచు, జనియె సుమంతుడు సాకేతపురికి
అంత రాఘవుఁ డయోధ్యాపురి కపుడు, సంతరంగంబున నతిభక్తి మ్రొక్కి
గుహుండు పెట్టిరయోడ కొమిరొప్ప నెక్కి, యహిమూఁగులు నంత నాగంగదాట
నడుమ జానకి గంగ నటుమాచి మ్రొక్కి, కక్ష వేడ్కఁ బ్రార్థించి కరములు మొగిచి
దశరథేశ్వరునాజ్ఞ భరణి వర్జించి, దశి చెడి రాముండు దండకాటవిని
బదునాలుగేడులు భవ్యవృత్తులను, విదితంబుగా నేను వీనితోఁ గూడ
సంచరించియు రాముసౌమిత్రి లంత, సంచితశుభముచే నలరువేడుకల
వచ్చిన నీనుచు వలనొప్పఁగాను, నిచ్చెన గోవుల నేకములే వస్త్ర
దానమృష్టాన్నాదిదానంబు లమర, గాను భూసురులకుఁ గానుక నిత్తు
సురభుటల్ వేయింటి శుద్ధాన్నమాంస, చురయఁ బెట్టెనమ్మ యని భక్తి గొలిచి
భవభంగధవళాంగభవమాళిసంగ, నవనిజ యాగంగ నధిక బ్రార్థించె
గుహుని సంభావించి గుహు వీడుకొలిపి, గుహుండు మార్గజ్ఞులఁ గొందఱు గూర్చు
ముందఱుఁ గూర్చితముండు వెన్నఁ దాను, సుందరి నడుచక్కిఁ జూపట్టఁ గదలి
వనచరమృగములవరుస జానకికే, గనుపట్టఁ జూపుచు ఘనుండు రాఘవుండు
చని యొక్క నూనియాశ్రమమును జేరి, మునిపతి కతిభక్తి మ్రొక్క నామాని
వారలఁ గన్గొని వల్కలాశకము, గారవంబును బెంచఁగాఁ బల్కె నిట్లు
లే నెఱింగితి మీర లిటవచ్చుచునని, ఈదిన మిందుండి యెల్లి పోవలయు
రఘుకులోత్తంస యారమణేయమైన, యఘసేశమైన యాయాశ్రమభూమి
నిలుతురుగాక యనిన రఘూత్తముండు, పలికెః గ్రవ్వుట మునిపతి కిట్లు లగుచు
నిక్కడ మాకుండనేల పోయెదము, అక్కట మునినాథ యదియునుగాక
మాతల్లిదండ్రులు మాపురవాసు, లేతొచి మముఁ జూడ నిట వత్తుగన్న
నామాట కలరి యిట్లునియె నవ్వూసి, యాయూట నిశ్చయంబే రామ యిపుడు
పదమని నెలవిచ్చి పరమపావనుండు, వదలనిముదమున వారల కనియె
జననాథ మూడుయోజనములు నడవ, ననువొందఁ జిత్ర కూటాఖ్యః జెన్నందు
ననవుడు రాఘవుఁ డొంగక యనుచు, జనకజాసౌమిత్రి సహితుడై యచ్చు

చని చని మూడు యోజనములు గడచి, చని సుహర్షద యనుపరసి నాఁడుండి .
 యారాత్రి భూపుత్రి యతివృదుగాత్రి, కారడవిని యొంటిగా శమనించి
 యున్నచందంబు తా నున్నచందంబు, కన తల్లులకై వ కష్టశోకంబు
 కై కేయి శోర్ములు కడముట్టుటయును, భూకాతు శ్మశాబు భూప్రజనగయుఁ
 గన్నీరునొరుగ రాఘవుడు లక్ష్మణుని, కన్నియు జెప్పగా నటవేగఁ బ్రొద్దు
 మనుసంశయిలకు లామలునాడు కదలి, మునుమిడి యోజనంబులు మూడు గడచి
 అనఘ గంగాయమునలుకూడి యునికి, గనుగొని యటఁ బ్రయాగకుఁబోయియందు
 మునిలోకకుతుడైన ముని భరద్వాజుఁ, గని నమస్కారముల్ గావించి తనదు
 వృత్తాంతమంతయు విన్నవించుటయు, వత్తపోధనమఘ్నిఁ డారాఘవులను
 దీవించి రఘురామచేత్రగర్తనము, భావించి యచ్చెక్కువడి తత్త్వ మెఱిగి
 కందమూలఫలాదికంబుల వారిఁ, బొందుగా సంతృప్తిపొందించి ప్రేమ
 నమ్మని పూజింప నారాత్రియఁడు, నెమ్మి దీపింపఁగ నిల్చి మర్నాడు
 ఘననిష్ఠ సంధ్యానికర్తముల్ దీర్చి, మునులయాశీర్వాదములు చాలఁ బడసి
 యరుదైన చిత్రకూటాద్రికిఁ దెరువు, వరపుణ్యుఁ డగుభరద్వాజుచే నెఱిగి
 యరుగుచో రాముఁడయ్యడవులనడుమ, నురుచాపవమున కురుకుచుఁ బాటు
 మృగములఁ జూపుచు మేగిసిసుతకు, నగవుఁ బుట్టించుచు నడతెంచునడల
 నలసి డస్సినచోట నవనీరుహముల, నిలిచినచోటనే నిలిచి దోడ్పొనుచుఁ
 గరమర్థిఁ బెక్కుదుర్గంబులు గడచి, వరపుణ్యు లట సిద్ధవటము నీక్షించి
 సీత యప్పుడు కార్యసిద్ధిగలు గోరి, యాతరువరమున కంజలిచేసి
 ప్రార్థింప నప్పు డాప్రార్థితనయు, లర్థితో యమునమహానది దాటి
 యారాత్రి యందుండి యమ్మటునాడు, ఘోరాటవులు చొచ్చి కుశలమార్గమున
 వలనొప్పుఁ జని మూల్యసతిమట్టుబాటి, యలఘుసంయములకు నాటపట్టగుచు
 సలితతరులతాసానుకూటములు, చెలువు వాటిగించిన చిత్రకూటాద్రి
 గని యొక్కి యందున్న ఘనతపోధనుల, గని మ్రొక్కి మిగుల సత్కారముల్యడసి
 యమ్మనీంద్రులచేత ననుమతి వడసి, తమ్ముడు దాను నత్తటి మహిజముల
 కొమ్మలు ఖండించి కొంత వింతగను, సమదంబునఁ బల్లశాలఁ గావించి
 కృష్ణసారముఁ జంపి గృహశాంతిహోమ, ముష్ణాంశుకులుఁడు శాస్త్రోక్తిమై జేసి
 యందుఁ బ్రవేశించి యావర్ణశాల, చందంబు మెచ్చుచు సాధ్వీయుఁ దాను
 మునుల నేవించుచు మునులెల్లఁ బొగడ, మునిచరిత్రంబుల మోదించుచుండఁ
 దనతొడ నొకనాడు తలయంపిగాఁగ, నునిచి రాముఁడు గూర్క నురీతనూజ
 యొగి గందమూలాదు లుఁహరమునకుఁ, దగ నాయితమునేయుతటి భీతిలేక
 కడఁకతో నొకదుష్టకాకంబుశాల, నొడియుచు గాసినేయుచు నున్నజూచి
 సీత యాకాకంబు జెచ్చెరఁ బోవ, నేతెఱఁగునఁ బోవ కీడాడఁ జూచి
 చనుగన నడుచక్కిఁ జంచునఁ బొడువ, ఘనశోణితం బొల్కఁగా నిద్రదేరి
 కడునల్లి రాముఁ డాకాకంబు జూచి, వడి నిషీకముఁ బుచ్చి వైచి వైచుటయు

విడువక యది దాని వెనువెంటః దగులఁ, దడయక యది జగత్త్రయమెల్లఁ దిరిగి
 కావుండి నునుచు దిక్పాలక బ్రహ్మ, దేవుని నమ్రహదేవుఁ బ్రార్థింప
 వారలు తమచేత వారింపఁబడునె, శ్రీరామశర మన్న శీఘ్రంబు మగుడఁ
 జనుదెంచి మఱి తన్ను శరణు చొచ్చుటయు, ఘనమైనకృపతోడ గాకంబుఁ జూచి
 నాయస్త్ర మొడు నెన్నఁడు రిత్తవోడు, నీయంగ మొకటి దానికి నిచ్చి పొష్టు
 అనవుడు దననేత్ర మయ్యస్త్రమునకు, ఘనభక్తితో నిచ్చి కాకంబు చనియెఁ
 జెలగి రాఘవుఁ డంత సీతచే నున్న, ఫలములు దేవతార్పణములు నేసి
 యాయున్న ఫలముల నలవడఁ దృప్తు, లైయుండి రిమ్ముల నంత నక్కడను
 రామునర్తనము నారయ మూఁడునాళ్లు, నేమించి గుహుచెంత నిలిచి మర్నాడు
 మలగనివగల సుమంతుండు చాల, నలయుచుఁ జని యయోధ్యాపురిఁ బొచ్చి
 సహజవైభవములు సర్వంబు నుడిగి, రహితెడియున్న యారాజమార్గమున
 నరుగువోఁ బురజను లారథధ్వనులు, పరికించి యిదె రామభద్రుండు వచ్చె
 నని సుమంతునిఁ జేర నరుదెంచి రథము, కనుఁగొని రఘురాముఁ గానక వచ్చి
 క్రూరకర్తుండు రాముఁ గొనిరాక డించి, యారిత్తరథ మేల నిటఁ దెచ్చె ననుచు
 గుంపులు గుంపులు గొని తన్ను దూఱ, సొం వేది రామునిసుద్ది చెప్పుచును
 రాజగేహముఁ జేరి రథ మంత డిగి, రాజున్న యంతగిపురంబున కేఁగి
 భూలిగప్పినమేలితో బాష్పపూర, లోలనేత్రములతో లోలోనఁ బొదలు
 కడలేనివగలతోఁ గౌసల్యయింటఁ, బడి ప్రలాపించుభూపతిఁ గాంచి మ్రొక్కి
 భూమిశ మిపుణ్యపుత్రరత్నంబు, రాముండు సత్యపరాక్రమశాలి
 సౌమిత్రియును నాను జడలొప్పుఁ దాల్చి, తామసింపక గంగ దాఁటి కాల్నడల
 ననఘుఁడై చిత్రకూటాద్రికిఁ బోయె, ననవుడు దశరథుఁ డాత్మ శోకించి
 యనఘ సుమంత రమ్మని చేరఁ బిలిచి, తనయునిచరితమంతయుఁ దప్ప కడిగి
 గౌరవమతి నీవు గల్గితికాన, మారామభద్రునేమములెల్ల వింటిఁ
 గన్ను లకటపు శోకింబును దీటు, చెన్నార సతనిఁ జూచినఁగాని యకట
 తనువునఁ బ్రాణము ల్గరియింపఁజాలఁ, గొనిపోయి రఘురాముఁ గూర్పవే యనిన
 వినవయ్య శ్రీరాము వెంటనేఁ బోవఁ, గని ప్రజ శోకించుఁ గైక దూషించు
 నిది విచార్యంబుగా దిది బుద్ధిగాదు, మది సంత వగవకు మనుజేంద్ర నీవు
 ధైర్యంబు పరికింపు ధర్మంబుఁ బూను, మార్పులు గొనియాడ ననఘుండ వగుము
 అఱిలేక నడవుల నఖిలభోగములు, మఱచి నీసుతులు నెమ్మది నున్నవారు
 అని పత్ని లక్ష్మణుం డన్న వాక్యములు, వినుపించుటయును భూవిభుండు శోకించి
 సౌమిత్రిమాట నిజం బొనె యట్టి, కామాంధుడను క్రూరకర్తుండ ఖలుండ
 నని సుమంతుని వేగ యటు వీడుకొలిపి, తనమది శోకించు ధరణీశుఁ జూచి
 హారామ హారామ హారామ యనుచు, శ్రీరాము పలుమ్రాటుఁ జింతింప నేల
 వీల నటించెద వేల యాశోక, మేల తాల్చెద వంత యిటుగనే నేను
 నీవు లోకములలో నింధకు వెఱచి, ఆవల కైకేయి కన్నియుఁ గఱపి

రాముఁ బట్టుముగట్టి రాజుఁ గానించి, భూము లేలించెదఁ బొగడొంద ననుచు
నడవిఁ ద్రోపిదితే నాలించే బనిచి, కడుఁగప్పుడవు నీకుఁ గలవె ధర్మములు
తిట్టుచాటునకోడి తినిరి నాకొడుకు, పట్టుబు మార్పింపఁ బనిచెఁగా కధిప
సొంపేసి రాముని స్తుక్కక కైక, చంపు మన్నను. బట్టి చంపవే నీవు
పెద్దకాలము నాకు బిడ్డలులేక, పెద్దయు శోకించి వెక్కులు నోచి
కడపట నొక్కనిఁ గని యేరు గొంత, యుడుకారియున్నచో నుండ నీవైతి
వని దూఱుకొసల్య నధిపతి చూచి, తనపూర్వకథయెల్లఁ దాఁ జెప్పఁ దలఁచి
నీవు చెప్పినదెల్ల నిజముగాఁ గలమ, భావింప నే నట్టిపాపకర్తుడను
ఒడల బ్రాణము లిఁకఁచుండవు నాకుఁ, గడుబెట్టికములాడి కాఁజింపవలదు
కొసల్య నాతొంజికర్త భోగంబు, లొనరించినని యవి యూరకేపీవు
దైచంబులకునైనఁ దమకర్తృఫలము, భానించి కుడువక పామరా దెందు
నది యెట్టి దనినను నదిచెప్పఁ జోద్య, మది తెల్లముగ విను మని చెప్పఁదొడఁగె

— దశరథుఁడు కొసల్యకు దనకాపముఁ చెల్పుట —

నాడెల్ల నేలెడువాఁడు నాపిన్న, నాఁడొక్కనాఁ డేను నడురేయి బోయి
యరుదైనవేటల నాసక్తి బొంది, శరచాపములు పూని సరయుపు చెంత
రేసిమాడఁగరాని రేపుచక్కటికి, డాసిఁపొదలలో డాగి యేనుండ
నఱిమఱి మృగకోటు లయ్యెటిసీరు, పఱలెంచి క్రొలుశబ్దములు నచ్చటికి
వీనుల వీక్షించి వెసశబ్దవేధు, లైనబాణము లేసి యందందఁ జంపి
తనియక కాపున్న తఱి యజ్ఞదత్తుఁ, డను నొక్కమునిపుత్తుఁ డమ్మహానదికి
తిరమైనవిధి తన్నుఁ దెచ్చిన వచ్చి, కరమర్థి నచ్చట కలశంబు ముంప
గుదియక యటమ్రాయ గుటగుటధ్వనులు, అది మత్తగజమని యడరి యేయుటయు
నాతీవ్రశరమప్పు డదరంటదాక, హతాత హమాత యనునార్తరవము
పొరిఁబొరి నామర్మములు గాడిపాఱ, వరమునిసుతుఁ డుర్వి వ్రాలి యిట్లనియెఁ
గ్రమ మొప్పు నడవులఁ గందమాలములు, నమలుచుఁ దపసినైననుఁ గన్నగుఱలఁ
గొలిచి యేరికిఁ గీడు గోరని నాకుఁ, గలిగెనే నేఁడిట్టి కష్టంపుఁజాపు
ఎట్టిపాపాత్ములు నీరాత్మలందు, నెట్లన చంపరు నెఱసి జంతువులఁ
బగళుల రతికేళి బాయక మెలగు, మృగములఁ జంపరు మెయి నోటులేక
యెవ్వఁడొకో నన్ను నీనడురేయి, క్రొవ్వాడిశరమునఁ గూల్చినవాఁడు
వాఁడేమిగతిఁ బోవువాఁడొకో యింక, వాఁడేమిసేయును వఱలు నామృతికి
నక్కటా వృద్ధులై యంధులై తమకు, దిక్కెవ్వరును లేక దీనులై యున్న
తల్లిదండ్రులు నేడు తగుకైనవగల, వెల్లియు నెబ్బంగి వెడల నీందెదరా
కడుఁ బ్రొద్దువోయె నొక్కఁడుఁబోయి తడసె, కొడుకని మది నొతి గుందునో తల్లి
సనుఁగన్నతల్లికి నారామిఁ జెప్పి, యనుమానపడి యెంత యడలునో తండ్రి
యాటల మరిగి రాఁడని చూతురొక్కొ, నీటికందువలేమి సలిచినాఁడొక్కొ
యేమని వగతురో యీచాపు విన్న, నేమి గాఁగలవారొ యిటమీఁద వారు

ఎవ్వరు నుదకంబు నిచ్చెద రింక, నెవ్వరు ప్రోచెద రిటమీడ వారి
గడఁగి యీబాణ మొక్కటనె మువ్వరము, బడితి మిం కేమని పలవెంటు విధికి
నని విలాపించుచో నానిబాటచూలు, విని యెప్పుడెప్పుడు విరియునో తమము
ఎప్పుడు చూతునో యుమ్మహాపురుషు, నిష్పాటు శాశ్వత నే నేడు నాకు
ననుచుండ నుదయించె నతఁ జందుచుండు, ననధిలో నాశోకవనధియుప్పొంగఁ
జూదురుఁ డుగయింప సరయువు దాటి, యందు నశ్రీరంగునందును వెనుకఁ
దన చేతికలశంబు ధరణిపై వైచి, తనచెక్కుకలశము స్తకమునఁ జేర్చి
యురమున వీఁపున నొండొండనెడలు, నుదుర క్షభారలు నొడలెల్లఁ దోఁగి
వీడినజడలతో విశిఖవేదనల, వాచినమోముతో వసుధపై వ్రాలి
శరమునదేశమై చరఁజొచ్చి లోనఁ, బరికించి దేహసంబంధంబు లణఁచి
యేకర్థములయందు నీడాడనీక, గైకొని యొద్దియగతు లుజ్జగించి
కడపట యోగంబు గని తన్ను మఱచి, పడియున్న యోగైవడి నూరకున్న

—ॐ దశరథుండు యజ్ఞదత్తుని జూచి చింతించుట ॐ—

మునికుమారుని జగన్తోహనాకారుఁ, గనుఁగొని బాణంబు గని యేను బెదరి
యన్న దీజలములు నప్పుడు తెచ్చి, కన్నులు దుడిచి యంగములెల్లఁ దుడిచి
యొక్కట మునినాథ యడరి నాశరము, దిక్కుటి దాకి వధించెనే నిన్ను
నీనదీజలముల కేల విచ్చేసి, తేనిక నీపాప మేమిటఁ గడతు
ననుచుండఁ దనకన్ను లల్లన విచ్చి, ననుఁ జూచి తనుఁ జూచి నాభీతిఁ జూచి
నీవేమిసేయుదు నీకేల వగవ, నీవెవ్వఁడవు నాకు నిక్రమి గావించ
దైవయోగంబున ధరణిశ నాకు, నీవిధి యయ్యె నీకేల శోకంప
నేనుఁగే యనుబుద్ధి నేసితిగాని, పూని నాదెసఁ గోపమున వేయ వీవు
ఏమి బ్రాహ్మణుడఁ గా నెలమి వైశ్యునకు, భూనాథ శూద్రుకిఁ బుట్టినవాడ
నటఁగాన నిది బ్రహ్మహత్యయుఁ గాదు, పటుశోషఫలము నికా బ్రాపింపలేదు
సరనాథ తలఁకకు నాచావుఁ జూచి, యరిగి నాగురులున్నయచటికిఁ బోయి
నాచావు జెప్పుకున్నను యోగదృష్టిఁ, జూచి భావించి యచ్చగఁ గాంచిరేని
కోపించి నన్నగురులు నీకబట్టి, శాపింప రఘుకులక్షయము గాఁగలదు
భూపాల యీకొండపొంత పశ్చిమపు, గోపున నొకమట్టి కొమరొంధుచుండు
నావటవృక్షకోటరమందు రేయి, కావడిఘటియించి కడుసంతసమున
గురుతుగా నేను నాగురుల నందుంచి, యరసి పోషణసేయ నందున్నవారు
కరమొప్పు గురువుల గ్రక్కున డించి, పరితాపమొందక భయపడ కీవు
కావున వారికిఁ గలశోడకములు, వేవేరఁ గొనిపోయి వినుపిపు మీవు
మనుజేశ నీయస్త్రరురణంబు నాకు, ననుచిత మీబాణ ముల్లనఁ బెటుకు
మీశరవేదన కేనోర్వఁజాల, నాశరీరమునఁ బ్రాణము లుండ విక
ననవుడు. నే నప్పు డల్లనఁ జేరి, ఘనమైనశోకాగ్నిఁ గ్రాలుచు వగచి
యమ్మఁబెటుకఁ బూని యటు ముట్టవెఱచి, క్రమ్మఁ దెగువమై గలఁగి కంపించి

పనిగొనువగలతో బాణంబు వెటుక, ముక్కుచూరుడు ప్రాణములు వానె నంతఁ
 గలుగుచు నేను నాకలశంబుతోడి, జలములు గొ. తవాశ్రమభూమి కిరి
 యతివృద్ధులై యంధులై తారవన్య, గతకులై జనుతాకమన ముల్లముల
 నెడవకఁ గోరుచు నెఱుఁగు విఱిగి, పడియున్న కడులకగిప నట్లున్న
 ఘనపుణ్య లగువారిఁ గన్గొని చేరఁ, జనుచేరఁ దాఁ గాలిచప్పు డాలించి
 యోపుత్ర యిటు తడవుండుదువయ్య, మాఁటి కాకేల కనులెనో యరుచు
 దలఁగుచుండితిమి మీశెల్లియు నేను, నిలుతువె యొకచోట నీవితప్రాధు
 తనయ నీవెక్కడ తడసితివయ్య, కనుఁగొనఁగా మూకుఁ గన్నులు నీవ
 అతివృద్ధులకు మాకు నాథారమివ, గతిలేని మాకు సద్గతియును నీవ
 యిదియేల పలుకవో యేమంటి నిన్ను, నుదకములో తెమ్మంటి నోసమారకుడ
 యని పల్కు మునిపల్కు లంతరంగమునఁ, బెనఁగొన్న శోకంబు భీతియుఁ బెనుపఁ
 చెట్టెక్కి కావడి శీఘ్రంబ డించి, యట్టిట్టు వడఁకుచు నతిదీనవృత్తిఁ
 జేప్పెద నన వచ్చి చెప్పురాకుండి, చెప్పుకపోదని చెప్ప నూహించి
 చలియించి గద్గదస్వరముతో వెడలు, పలుకులఁ దడబాటుపడుచు నిట్లంటిఁ
 దాఁసోత్తరు యేచు దశరథమేరి, నీపాలకుడఁగాని నీఁటిఁ గాను
 నీచకర్తులు విన్న నిందించునట్టి, నీచకర్తము నాకు నేడు సిద్ధిచె
 నేయుగంబులయందు నెవ్వరు నిట్లు, నేయనిపాపంబుఁ జేసి మీకడకు
 వచ్చితి నేమని వాక్రువ్వనేర్తుఁ, దెచ్చె దైవం బిట్టి తెంపునేయుటకు
 సరయువుపొంత నిశావేళి వేటఁ, దిరుగుచు మృగము లేతెంచుచక్కటికి
 వీనుల దృష్టించి వెన శబ్దవేధు, లైనబాణములేసి యందందఁ జంప
 నీరుకందువనుండి నీకుమారుండు, నీరు నింపఁగఁ గుంభనినద మాలించి
 యేను గుతలఁపున నేసితిఁగాన, నానతి నాకేమి యనఘ మితనయు
 ప్రాణములో గొనియె నాఁటుబాణ మనినఁ, బ్రాణములో యల్లనఁ బడిమూర్ఛవోయి
 నామునిపత్నియు హాపుత్ర యనుచు, భూమిపైఁ బడి రి త్రవొందునట్లున్న
 నప్పుడే నడలుచు నల్లనఁ దెలుపఁ, దెప్పిరి వారు నాదెస మోము లెత్తి
 యేలయ్య దశరథ యేల శోకాగ్ని, గ్రాల మాతనయు నెక్కడ దాఁచితివు
 అడవులఁ దపసులై యంధులైయున్న, బడుగులఁ జంపి పాపముఁ గట్టుకొంటి
 యడరి నీదగుబాణ మదరంటగొన్నఁ, బడునప్పు డేమని పలికెనో కొడుకు
 పాయనివేదనఁ బ్రాణములో విడిచి, పోయెనో విడువకఁ బొదలుచున్నాడో
 మృతికైన నొండునిమి త్రంబులేదె, యతిసుతుఁ డట బాణమట చావువిధియు
 బుడమి వానప్రస్థుఁ బొలియించెనేని, చెడునింద్రుడైనను జెడఁడె భూవిభుండు
 అవనీశ మాపుత్రు నజ్ఞానబుద్ధి, తవిలియేసితిగాఁ దగదు నిన్నలుగ
 మాకుఱ్ఱఁ జూడక మముఁ గొని క్రాలు, శోకాగ్నులారవు చూపవే వాని
 నని యని శోకించు నాతపోధనులఁ, గొనిపోయి వీడె మీకొడు కనుటయును
 వేడి పయోధారవిమలమానసుండు, వేడి తపోధనసిఫలపుణ్యండు

వేడి సుధీజనవితతవర్తనుడు, వేడి నిరంతరవేదతత్పరుడు
 అనుచు జేతులు చాచి యందంద వెడకి, తనయునివైఁ బడి తల్లి శోకించి
 తోడలవై నునిచి నెత్తుటఁ దోగియున్న, జడలలోఁ దలఁజేర్చి సంతాపమంది
 యోమిమలాత్మక యోయజ్ఞదత్త, యోవిశ్రుతాచార యోధర్మనిపుణ
 యెందు నాతోడ నీవిటఁ జెప్పికాని, యెందునుబోవ వీ విదియేమి నేడు
 నాకలోకమున కున్నతిఁ బోవుచుండి, నా కేల చెప్పవు నావంశతిలక
 కడవఁజేసెడుపాపకర్మరాలైతి, నడురేయి నిన్దడువడిని బొమ్మంటి
 నేచినగురుభక్తి నెల్లలోకములఁ, గాచినకొడుకు నిక్కడఁ జంపుకొంటి
 నాకేటితప మింక నాకు నీతోడి, లోకంబె కాకింక లోకైకవినుత
 యెక్కడి నీప్రాణ మెక్కడిబాణ, మెక్కడ దశరథుం డెక్కడ నీవు
 ఇన్నియు నొడఁగూర్చు నిటు నేడు గలిగి, నిన్నుఁ ద్రెక్కొనియెనా నీకర్తృఫలము
 అని తల్లి శోకింప నమ్మునీశ్వరుడు, తనయునివైఁ బడి తద్దయు వగచి
 నీవు నాకడ కలిసివృత్తో వచ్చి, కావెంతు ప్రీతిసత్కారముల్ తొల్లి
 యేను నీకడ కిప్పు డేతెంచియున్న, నే నెయ్యములునేయ విటు నీకుఁ దగునె
 కొడుక నీనిర్తలగుణకలాపములు, వెడలెనే యీబాణవివరంబునఁడు
 నెవ్వనిఁ జదివెంతు నింకవేదములు, నెవ్వనిఁ జదివెంతు నింక శాస్త్రములు
 నెవ్వనిఁ వినిపెంతు నింకధర్మములు, ఎవ్వని కెఱిగెంతు నింకఁ గావ్యములు
 ఫలములు జలములు పరికించి మాకు, నలయకుండఁగ నెవ్వ రరసి పెట్టెదరు
 దీర్ఘాయువని నిన్ను దీవెంతుఁగాని, నిర్ఘాతపటుబాణనిహతి వల్కితినె
 జమునైనఁ బుత్రభిక్షము వేడుకొనెదఁ, గొమరార నచటికిఁ గొనిపోగదయ్య
 పనినడి యెందును బరలోకవిధులు, తనయు లొనర్తురు తల్లిదండ్రులకుఁ
 బరిపాటి దప్పించి పరలోకవిధులు, మరలించి విధి నీకు మముఁజేయఁ బనిచె
 నీకలదినములు నిష్కవెంపొందఁ, జేకొని మమ్ము రక్షించితి వీవు
 నీయట్టికొడుకును నిజముగాఁ బూని, యేయుగంబులఁ గందు నింక నే ననఘ
 దురితదూరుడవు బంధురతపోనిధివి, గురుభక్తుడవు నీవు గురుభక్తియుతులఁ
 బరలోకపరులార్యపరులు ధర్మైక, పరులెందు నిజశౌర్యపరులార్తిహరులు
 అన్నదానాదిమహాదానపరులు, గన్నలోకంబులు గనుము నీ వనుచుఁ
 గరమొప్ప నగ్నిసంస్కారాదివిధులు, తరమిడి చేసిరి తమతనూజునకు
 నమరుండై యతఁ డంత నాకాశవీధి, నమరవిమానంబు నందుండి పలికె
 ఓగురులార యేను త్రమలోక, భోగభాగ్యుడనైతిఁ బుణ్యుండనైతి
 కరమథి మిముఁ గొల్చుకతమున నాదు, మరణంబునకు మీరు ములఁగకుఁ డింక
 నేకాల మేత్రోప నేది గావలయు, నాకాల మాత్రోప నది గాకపోదు
 అయ్యెడుకార్యంబు లగుఁగాక మానవయ్య మీ రితనిపై నలుగకుఁ డనుచు
 పనిమిషపురి కేగ నతఁ డంత వారు, తనయునివైఁ గూర్చి ధరియింపలేక
 పోయెద మే మిదె పుత్రశోకమున, మాయట నీవును మరణంబునొందు

మని ఘోరమగు శాప మలిగి నా కిచ్చి, తనువులు విడిచి రత్నపసు లచ్చోట
నగ్ని సమానుల నాపుణ్యధనుల, కగ్ని సంస్కారాదు లట నేను జేసి
చేకొన్నవగల వచ్చితిం బురంబునకు, నాకర్త ఫలమిదె యాసన్నమయ్యె
ధీరతచెడి బుద్ధి తిరుగుచున్నదియు, నోరెండఁ జొచ్చె గన్నులు గానవయ్యెఁ
బలుకులు వినరావు ప్రాణంబు లింక, నిలువ వీ యొడలిలో నిలువంగలేను
నాపాలికల్పదు నాధీసముదు, నాపరాక్రమరుదు నాగుణోన్నిదు
నాభాగ్యపదభదు నారామభదు, శోభనగుణముదుఁ జూడలేనైతి

— దశరథుఁడు ప్రాణముల విడుచుట —

నీరాత్రితోఁగూడ నేడునా శ్లయ్యె, శ్రీరాముఁ బాసి నాజీవ మెట్లుండు
నని ప్రలాపించుచు హారామరామ, యనుచు నంతనె మృతుండయ్యె నారాజు
వనటలఁ గుండి భూవరుఁడు నిద్రించె, నని తాను నిద్రించె నంతఁ గౌసల్య
ఁరికించి యంతఁ బ్రభాతమౌటయును, గరమర్థి వండిమాగధులు నుతింప
దొరకొని మంగళేతూర్యముల్ మ్రోయఁ, బురినుండువారెల్ల గిరికొని వచ్చి
ధరణీశదర్శనోత్కంఠలై యుండ, నిరవొప్ప నేడేల యిన్నాళ్లరీతి
దొర మేలుకొనఁ డంచు దొరకొన్నచింత, బరిచారకులు వచ్చి పతినెజ్జ డాసి
ధరణీశుఁ డున్న చందము పోలదనుచు, నురుభయంబును జొంది యూరుపు లలర
యడుగులు చేతులు నంటంటి చూచి, యొడలఁ బ్రాణములు లేకునికి భావించి
యందఱుఁ బెలుచ మహారోదనంబు, లందంద నేయ దిగ్గన మేలుకాంచి
యదరి కౌసల్యయు నాసుమిత్రయును, బెదరి యందఱుఁ జూచి పృథివీశుఁ జూచి
హా యని యెలుగెత్తి హాప్రాణనాథ, హాయిలే దశరథభూనాథ యనుచు
విలపింపఁ గైకేయి విని రాగఁ జూచి, పలుమాఱు గైకేయిపై మోడుకొనుచుఁ
గైక నీకోర్కూలు కడముట్టె నేడు, కైకేయి కలఁచితే కాకుత్స్థకులము
నడవులపాలు గవ్వని రాముఁ వ్రోచి, సడికోర్చి దశరథేశ్వరుఁ జంపుకొంటి
నెలకొని యటమోఁద నీవు సీనుతుఁడు, నిలయెల్లఁ గైకొని యెలమి భోగింపుఁ
డనుచు నాకౌసల్య యాదిగాసతులు, తనుఁ జేరికొని యేడ్వఁ దలవంచుకొనుచు
నలెఁదూలి చనుదెంచి నాథుపై వ్రాలి, పలుదెఱంగులఁ గైక పలవించుచుండె
నాసమయంబున నడలు దీపింఘఁ, గౌసల్య దశరథుఁ గనువిచ్చి చూచి
ధరణీశ నీయట్టి ధర్మస్వరూప,చరితున కీచావు సమకూరఁ దగునె
మోసపోయితి నిన్ను ముదలింపలేక, నీసత్యసంపద నిన్నింతచేసె
గడుకష్టమతియైన కైకేయిఁ జూచి, యడవికి రాముఁ బోనడచినవగవు
ఁరికించి నీ కేను బరిచగ్యనేయ, భరియింపలేనైతిఁ బార్థివోత్తంస
నీయిచ్చలో నుండ నీపంపుఁజేసి, హాయి సత్కీర్తులు పొందె రాఘవుఁడు
నెలకొన్నసత్యంబు నీవు పాటించి, బలసి నిలిపసంపదలు గైకొంటి
ధరణీశ నాకు ను త్తముఁడైననిన్ను, బరుసంబులాడినఁ బాపంబు దక్క
నని చాలఁ బలవింప నాసుమిత్రాది,వనితలు గొంతెత్తి వాపోవుచుండ

నంతట నీవార్త లందంద మ్రోసె, గాంభీర్యము లాకసమెల్ల నిండె
 నంత సూర్యోదయంబయ్యె నొటయును, నంత ను భయముతో హితులు బాంధవులు
 చేరున నృపులు వసిష్ఠాదులును, ధారణికులు ప్రధానులు వచ్చి
 భూరిశోకంబునఁ బొగులువసిష్ఠుఁ, డాయాధ మతిమంతు ననుమతిఁ బడసి
 తడయక దశరథధరణీశుమేఱు, గడతతోఁ దైలవక్త్రంబు నేయించి
 చెలువైనమణిమయసింహాసనమునఁ, గొలుపున్న తెఱఁగునఁ గూర్చుండఁబెట్టి
 మంత్రులు సకలసామంతులు రాజతంత్రజ్ఞులనుగూర్చి తగవునఁ బలికె
 నీరాజు సామ్రాజ్యమెల్లఁ బాలించి, స్వారాజునగరికిఁ జనియె నేడకట
 ఇతనిపూనికఁదీర్చి నింతయుఁ దానా, హితమతియై రాముఁ డేగెఁ గానలకు
 భరతుండు తమమామపట్టణంబునకు, నరిగె శత్రుఘ్న సహాయుడై మున్నె
 మనము రామునిఁ బిల్వ మరలిరాఁ డతఁడు, తనపూన్ని దీర్పక ధర్మవర్ధనుఁడు
 కావున భరతు వెగమె పిలిపించఁ, గావలయును రాజ్యకార్యముల్ దీర్ప
 రాజులేకున్నఁ బురంబు రాష్ట్రంబు, రాజిల్ల దెల్లవర్ణంబులుఁ గలయ
 దండనీతిక్రియల్ దానధర్మములు, మెండోడిచెడిపోవు మింతురు రిపులు
 బారులు చోరులు సందడింపుదురు, కోరి నొంతురు సాధుకోటి దుర్జనులు
 దొరలు సామంతులు దుర్గాధిపతులు, నరిది కప్పము లియ్య రని నిశ్చయించి
 అలఘుమానసుఁడు జయంతుండు మొదలు, నలుగురుమంత్రులు నయబుద్ధిఁ బలిచి
 పలువన్నెచీర లాభరణముల్ గొనుచు, బొలుచు గిరివజ్రపురమున కేగి
 ఈవార్త లాతని కేమియుఁ దెలుపఁ, కావసిష్ఠుండు రమ్మనె మి మ్మటంచుఁ
 గడువేగ భరతు నక్కడ నుండనీక, తొడుకొని రమ్మన్నఁ దోరంపుఁగడఁక
 వారలు హరులు దువాళిగా నెక్కి, సారె నానాపురజనపదంబులను
 నదములు నదులు కాననములు గిరులు, పొదలు పెక్కులు దాటి పొదలినఘాటి
 కరము చెన్నోదఁ గేకయరాజపురికి, నరుగ వారంత నేడవనాటిరాత్రి
 బలమేది గోమయపంకపద్మమునఁ, దల విరియఁగఁబోసి తండ్రీ గూలుటయు
 జలనిధి శూన్యమై సంపూర్ణ చంద్రుఁ, డిలఁ గూలుటయుఁ బట్టవేనుంగొమ్మ
 విలుగుట మొదలై నవిషమంపుఁగలలు, తఱుచుగాఁ గని లేచి తద్దయు భీతి
 తనయిష్టసఖులతోఁ దత్ప్రకారంబు, వినుపించి వగలమై వెనుబడుచున్న
 భరతునన్నిధికేగి ప్రణమిల్లి నిలిచి, కరమర్థిఁ దమచేతకానుక లిచ్చి
 యావసిష్ఠుండు కార్య మక్కడఁగలిగి, దేవ మిమ్మిట తోడితెమ్మన్నవాడు
 విచ్చేయుమనవుడు వెన దూతచేప్తు, లచ్చుగాఁ గనుఁగొని యతిభీతినింది
 తనమామకడకేగి తత్ప్రకారంబు, క్రమమొప్పఁ దెలిపి సత్కారముల్యడసి

— భరతుఁ డయోధ్యను వచ్చుట —

యతఁ డంపఁ గదలి రథారూఢుఁ డగుచు, జతురంగబలములు సచివు లేతేర
 నతులితచింత నేడవనాడు వచ్చి, యతిరయంబున నయోధ్యాపురిఁ బొచ్చి
 పతిలేనిసతి నిశాపతిలేనిరాత్రి, గతి నెంతయును భోగకళలకుఁ బాసి

కన్నుల కాపురి కడు వాడుపాటి, యున్నచందము చూచి యుల్లంబు గలంగి
యిదియేమివిధమొకో యీపట్టణంబు, తుదిముట్ట శూన్యమై తోచుచున్నదియుం
బొరులు నను జూచి బాష్పము ధోరుగఁ, దూటుచు దవ్వలఁ దోలఁగిపోయెదరు
అంగళ్ల సకలసామగ్రివస్తువులు, పొంగారవేటికి పురములో ననుచు
నగరివాకిట సమున్నతి రథంబు డిగి, మొగిచెడి తాను దమ్ముడు శూన్యమైన
యంతఃపురంబున కరుగఁ గైకేయి, యెంతయుఁ బ్రియముతో నెదురుగావచ్చి
కొంగిలించుటయును గరమర్థిఁ గైక, కవిరళభక్తితో నప్పుడు మ్రొక్కి
యిచ్చమై దమమామ యిచ్చితోడవు, లిచ్చి వారలనేను మేర్పడఁ జెప్పి
యెంతయు శూన్యమై యిది యేమి నగరు, వింతయై యున్నది విభవంబు దఱిగి
రామలక్ష్మణులకు రాజవర్యునకు, నేమమే యనవుడు చింతించి కైక
భరతుని జూచి సంభ్రమము రెట్టింప, దరహాసవదనయై తగవేది పలికె
దలకొని తొల్లి మీతండ్రి నాకర్థి, వలనుమీఱఁగ రెండువరము లిచ్చుటయు
నొకటికి భరతుని నుర్వి నేలింప, నొకటికి రఘురాము ననుపఁ గానలకు
నని వేడుటయుఁ దండ్రియానతిఁ బూని, జనకజాలక్ష్మణసహితుడై మునుల
యనువున రఘురాముఁ డడవికిఁ బోయె, దనయుని నెడఁబాసి భరణిశుఁ డీల్లె
నీసున నీకుఁగా నీయుపాయంబు, చేసితి రాజ్యంబు చేకొను మింకఁ

బ్రజలఁ బాలింపు సంపదలఁ దేలింపు, భుజశక్తి నేలుము బుద్ధి నొం డనక
ననవుడు మూర్ఖిల్లి యవనివైఁ ద్రెల్లి, ఘనరోషదృష్టిమైఁ గైకేయి జూచి
కైక నాతల్లివై కరుణకుఁ బాసి, యీకష్టవర్తన మేల కైకొంటి
మినివేషమున వసంబున రాము నుండు, మని పల్క నెట్లు నోరాడెనే తల్లి
యరయ నిర్మలధర్మ లై నరాఘవుల, చరితంబు నీకు విచారింపఁ దగదె
యేనింక మాతండ్రి కేమని వగతు, నేను రామునిమొగం బెటువలె జూతు
నెంత లోఁగుంచెనో యిచ్చలో రాముఁ, డెంత కోపించెనో యేచి లక్ష్మణుడు
యెంత దూతెనొ కాన కేఁగుచో సీత, యింత కేమయ్యెనో యింతి కౌసల్య
యంతఃపురాంగన లాసుమిత్రయును, వంతచే నేమని వగచుచున్నారొ
వీరలకడ కేగి విలపింప నాకు, నోరెద్ది యెట్లు మనోవ్యథఁ దీర్తు
నింక నీపుర మేల యీభోగమేల, శంకింప కడవియే శరణంబు నాకు
ఘనసాపరతిఁ జేసి కడగి మీతల్లి, నిను నొక్క రక్కసునికి గననోపుఁ
గాని కేకయరాజు గన్నకూతురవు, గానేర వేమందుఁ గైక నీతోడ
ననుమాటలన్నియు నల్లనఁ బొంది, వినుచున్న మంథర వెనఁ జూచి ప్రజలు
ఇన్ని పాపంబులు నిదియ చేయఁబడె, నన్న శత్రుఘ్నుడు నావృద్ధవనిత
గూనుడొంకులు దీఱి క్రొమ్ముడి జాఱి, మేనిసొమ్ములు వీడ మెలతలు చూడ
కడకాలుఁ బట్టి యాకసమునఁ ద్రిప్పి, పుడమిపై వ్రేసె నప్పుడు చాల నలిగి
కైకేయిసతులెల్ల కనుకని చెదరఁ, గైకను వధియింపఁ గడగిన నంత
భరతుండు చూచి యీపాపాత్మురాలి, బొరిగొని పాపంబుఁ బొంద నేమిటికి

పెనువేది తల్లిఁజంపిన నీచులనుచు, మనలఁ జూడఁగ రోయు మది రామవిభుఁడు
అటుగాన వలదని యతని వారించి, యటు పోయి కౌసల్యుడుగుల కెఱచి

— భరతుఁడు కౌసల్యయొద్దకుఁ బోవుట —

తాను దమ్ముఁడు శోకదందహ్యమాన, మానసులై పలుమాఱు తెలుఁగైతి
పలవింప నప్పు డాభరతునిఁ జూచి, యలిగి కౌసల్య యిట్లని దూఱి పలికెఁ
బలిఁబాసి సుతుఁబాసి బహుళదుఃఖముల, మతి మాకు శోకింప మఱి దగుఁగాక
నీకేల శోకింప నెలకొని యింత, నీకోరినట్లెల్ల నీతల్లి చేసె
నన్న నీవింక రాజ్యము నేయుచుండు, మన్నఁ జేతులు మోడ్చి యతఁడు భీతిల్లి
వెనువెన్న దిగియ నవ్వెలఁది కౌసల్యఁ, గనుఁగొని వాక్కాయకర్తచిత్తముల
శ్రీరామునకుఁ గీడుఁ జేసితి నేని, భారణి నేనేలఁ దలఁచితి నేని
నేను కైకతలంపు నెఱిగితి నేని, నే నొకకీడైన నెఱిగితి నేని
వినుము మద్యంబుద్రావినవానిగతికే, బెనువేదవిప్పుఁ జంపినవానిగతికే
దెగి గురుపత్నిఁ బొందినవానిగతికే, జగతిపైఁ దానోడిచనువానిగతికే
చెనఁటియై పసిడి స్తుచ్చిలువానిగతికే, నెనసి గోహత్య చేసినవానిగతికే
న్యాయంబుదప్పిన నరనాథుగతికే, నేయెడఁ గొండెగాఁ దేగెడుగతికే
శరణార్థం బ్రోవసేదరితాత్తుగతికే, వరధర్మవిక్రయవాంఛితుగతికే
గురువులఁ దిట్టిన కుటిలాత్తుగతికే, నరయ స్వామి ద్రోహి యగువానిగతికే
దల్లిదండ్రులఁ దిట్టుతనయునిగతికే, గల్లలాడెడు పాపకర్తునిగతికే
బరధనంబుల కానపడువానిగతికే, బరసతిఁ గలసినపాపాత్తుగతికే
దనర నధర్మవర్తనుఁ దేగుగతికే, జనువాడ నిందుకు సాక్షి చేవతలు
నాపాపమునఁజేసి నాకు నీపాప, ఈపాపకర్తురా లిటుచేసెఁగాక
యేను రాముని కేల యెగ్గు గావించు, నీనీచకర్తంబు లేడ నేనేడ
నని యెడ్డుభరతు శోకాగ్నులవెంపుఁ, గనుఁగొని కౌసల్య కడుభీతిఁ బొంది
యిటువంటిపుణ్యాత్తు నేల దూఱితిని, గటకటాయని పొక్కి కౌగిటఁ జేర్చి
భరతుశత్రుఘ్నులపై వ్రాలి తూలి, పరితాపమొందుచుఁ బలవింపుచుండె
నంత వసిష్ఠసంయమి వారిఁ గొనుచు, నంతఃపురంబున కడలుచుఁ బోవఁ
గనుఁగొనఁగారాదు కై కేయిగన్న, తనయుండు వీడని తనమీఁద నలిగి
పెనుపొంద మాణిక్యపీఠిపై నొఱిగి, తనుఁ జూడనొల్లని తలఁపున రోసి
కనుఁగవమూసినగతి నున్నతండ్రి, గనుఁగొని భరతుండు కడుమూర్ఖుఁబొంది
తెలిసి క్రమృతఁజూచి తీవ్రంపునగల, వెలువరింకఁగరాక విలపింపఁ దొడఁగె
వసుదేవ కేకయావనిపాలుచేత, నసమానమణిభూషణావళి నీకుఁ
గొనివచ్చినాడఁ గైకొన నొల్లవేమి, ననుఁ జూడ వదియేమి నాతప్పులేమి
కడుఁబాపమతియైన కై కేయిగన్న, కొడుకని ననుఁ జూడఁగూడదో కాక
భరణిశ యాసుమిత్రాపుత్రుఁ జూడు, పురపురఁ బొక్కుచుఁ బొరలుచున్నాడ
కడఁగి నీహస్తపంకజములఁ బట్టి, తుడువ వేమిటికి శత్రుఘ్నుపై భూచి

సీతనిఁ గటాక్షింపు మితనితోఁ బల్కు, మితనిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చు మితఁడేమిచేసె
 నీమంచితనమును నీదయారసము, నీమొగమోటుము నేఁడెందుఁ బోయెఁ
 గై కేయి నీబుద్ధి గలఁచెనే తండ్రి, నీకీట్టిమరణంబు నేర్చినే కలుగఁ
 జావరే నృపులెందుఁ జత్తురుకాక, లేవు కా కిట్టివి లేవుగా యెందుఁ
 బడఁతులు మెప్పించి ప్రాణవల్లభుల, నడుగరె యీయీవు లడుగరుకాక
 యీకష్టవర్తనం బేమిటఁ గడతుఁ, జేకూరె నికనేమి నేయుదు ననుచుఁ
 బలుమాలు విలపించు భరతునిఁ జూచి, తెలిసి వసిష్ఠుండు తెఱఁగొప్పఁ బలికె
 అనఘాత్త మీతండ్రి యవనినంతయును, వినుతింప నలువదివేలేడు లేలే
 మనుమార్గనియతి ధర్మములెల్లఁ జేసె, గొనకొని మీయట్టికొడుకులఁ గనియెఁ
 గావున నీవు శోకము మానుమింకఁ, గావింపు మగ్నిసంస్కారాదివిధుల
 ననవుడు నౌగాక యని మఱునాడు, మునుల రాజుల మహాత్ములఁ బిలిపించి
 వలనొప్ప దశరథేశ్వరుక శేబరము, కలఁగొని తీర్థోదకము లార్చి తెచ్చి
 పరవస్త్రభూషణావళిలఁ గై నేసి, తరమిడి వేదోక్తదానముల్ నేసి
 పరఁగ విమానంబువైఁ దెచ్చి వెట్టి, యరుదైన మంత్రపూతాగ్నిఁ జేపట్టి
 తనతమ్ముండును దాను దగ వసిష్ఠాది, మునులతో భరతుండు ముందట నడువ
 నావిమానమునకు నందందఁ గదిసి, వావిరి యేడ్చుచు వగలఁ దూలుచును
 మునుకొని కౌసల్య మొదలుగాఁగలుగు, వనితలందఱుఁ గూడి వరుస నేతేర
 సరయువుచేరువ శివభూమియందుఁ, దిరముగా సొదఁబెర్చి త్రేతాగ్ని లునిచి
 యొలసినభక్తి వేదోక్తమార్గమున, నెలకొని దశరథవృషతి దహించి
 తగురీతి మఱి తిలోదకములు వోసి, తగవుతోఁ బిండప్రదానముల్వేసి
 నగరికి వచ్చి యున్నతి భూసురులకుఁ, దగఁ బితృప్రీతిగా దానముల్వేసి
 తెఱఁగొప్పఁ బండ్రెండవదిసములు వలయు, తెఱఁగుల నడిపి వర్తించుచో నంతఁ
 గొనకొని యిత్వోక్తులగురుండైన, మునివసిష్ఠుండు కార్యములు విచారించి
 తాను రాజన్యులు తగుమంత్రివరులు, భానుసన్నిభతేజా భరతునిఁ జూచి
 పరతేజ మీతండ్రి పరలోకమునకు, సరిగె శ్రీరాముండు సరిగె గానలకు
 నుర్వికి రాజు లేకున్న కార్యములు, నిర్వహింపఁగరాదు నిల్వరు ప్రజలు
 ధారణి చలియించు ధర్మంబు లణఁగు, వైరులు మింతురు వర్ణము ల్లలియు
 నవని యరాజకమై యురడఁ దగదు, ప్రవిమలమతి నీవు పట్టంబుఁ బూను
 మని బుద్ధిచెప్పిన నమ్మునినాథుఁ, గనుఁగొని భరతుండు కరములు మొగిచి
 యిదియేమి మునినాథ యంతమూఁడుడనె, మదినింతయెఱుంగనె మాకులక్రమము
 నన్నఁ గావలద్రోచి యక్కటా నన్నుఁ, గన్నతండ్రినిఁ జంపె గడఁగి మాతల్లి
 యింతచాలదె నాకు నింక రాజ్యంబు, చింతింతునే యేను జెప్పకు మింకఁ
 గై కేయికొడుకని కడఁగి పల్కెదవు, గాక యీతలఁపులు గలవె నాయందు
 నిట్లున్నరూపున నేను మారాము, పట్టంబు గట్టెదఁ బ్రార్థించి తెచ్చి
 కాకున్న మాయన్న గైకొన్ననియతిఁ, గైకొందుగా కొండు గలుగునే మాకు

— భరతుడు రామునివద్దకి బోవుట —

ని నిశ్చయముచేసి యపుడు మంత్రులను, గనుగొని మాయన్నఁగానఁబలయు
తెరువులు చక్కఁగా దిద్దింపుఁ డఖిల, పురజనులకు నేగఁ బొసఁగినరీతి
నెడనెడ విడుదు లనేకవస్తువులు, కడుసమగ్రములుగాఁ గావింపుఁ డనిన
ససుకూలమతి వార లట్లు చేయించి, రనుపమోత్సాహులై యమ్మఱునాఁడు
సందిమాగధులును వరమంత్రివరులు, సుందరీనటన ర్తసుకుమారవరులు
సవసహస్రములు దంతావళిఘటలు, జవనాశ్వకోటి లక్షయు శతాంగములు
ఁజువదిలక్షలు నమితపదాతి, తఱుచుగా నడువ నత్తఱి బౌరజుల
జనపదస్థుల నెల్లజాతులవారి, ధనరత్నరాసులు తగ వసిష్ఠాది
మునుల రాజుల మంత్రిముఖ్యులఁగొనుచు, దనతమ్ముడును దాను దల్లులందఱును
ననువుగాఁ జతురంతయానంబు లెక్కి, వెనుక రా భరతుఁ డవ్వధమునఁ గదలి
పోయి గంగాతీరమున దండువిడియ, నాయతభుజశీలుఁ డగుగుహుం డెఱిగి
కడఁగి రామునిమీఁదఁ గై కేయికొడుకు, నడచుచున్నాఁడు సేనలతోడ ననుచు
నలవుమై గోపించి నావ లాగించి, బలములతో వచ్చి భరతున కనియె
భరత రాముడు రాజ్యపదము నీకిచ్చి, యరుదుగా మునివృత్తి నడవుల నుండ
నీవు సేనలఁ గూడి నిజశక్తి మెఱసి, పోవుచున్నాఁడవు పోలునే నీకు
నేను రామునిబంట నేనంప నిన్నుఁ, బోసీను నీబలంబుల సహరింతు
నడరి నీతోడఁ బోరాడి ప్రాణములు, విడిచిన మఱి రామవిభునిపైఁ బోము
అని రోషమున గుహుఁ డాడువాక్యములు, విని భరతుడు నవ్వి విమలఁడై పలికె
బరమాత్మఁ డగురాముఁ బ్రార్థించి తెచ్చి, పరఁగ నయోధ్యకుఁ బట్టంబుగట్టఁ
బోవుచున్నాఁడ నాబుద్ధిలో నొండు, భావించి నీపిల్లు పలుకంగవలదు
అని పల్కనాతని నక్కునఁ జేర్చి, తనమది పొగుల నాతనిచిత్త మెఱిగి
యనురక్తి భరతేశునడుగులకెఱిగి, యనుపమసన్మంబు లై నవస్తువులు
కని దనియఁగఁ బెక్కుకానుక లిచ్చి, కొనిపోయి గుహుఁడు కాకుత్స్థుండు తొల్లి
విడిసినచోటున విడిచి సంప్రీతి, జడలుగట్టినచోటు చనిచని చూప
జనులును మునులును సచివులు దాను, గనుగొని భరతుండు కడుశోకమంది
సీతరాముండును జేరి పరుండ, నాతతత్పరాశయ్యలందుఁ గన్పడెడు
తరుచైన కనకవస్త్రములచిహ్నములు, పారిఁ గనుగొని మదిఁ బురపురఁ బొక్కి
ఘనశోకమునుబొంది కడుదీనుఁ డగుచు, మునురాఘవుఁడు జటల్ మొనసిధరించె
నెక్కడ నని భరతేశ్వరుం డప్పు, డక్కడకేమును ననువుగా జటలు
పనువుచు మఱి మఱ్ఱిపాలు దెప్పించి, తనతమ్ముడును దాను ధరియించె జడలు
భరతుండు మఱునాఁడు బ్రాహ్మికర్త, పరుండునై గుహుఁడురాఁ బన్నించినట్టి
యేనూఱుబలునావలెక్కి వేర్వేఱఁ, దాను దల్లులు మునుల్ తగ మంత్రివరులు
సకలసేనలుగూడ జాహ్నువిదాఁటి, యకళంకుఁ డగుగుహు నపుడు తొడ్కినుచు
నతఁడొ చూపిన త్రోవ నటఁ బోయిపోయి. క్రతుహోమతథామకబలితవ్యోమ

కృతకాంబుదస్తోమ కేవల ముదిత, కృతలాస్య విపినబద్ధిణబద్ధజాల
రచితాంతరాంతరతన్న విచిత్ర, ఖచితతోరణపదక్రమమునై యొప్పు
నాభరద్వాజసంయమియాశ్రమమున, కాభరతుండు పోయి యనతిదూరమునఁ
జతురంగబలములఁ జతురత నిలిపి, యతులపుణ్యాత్మకుం డ్ధగుభరద్వాజఁ
గని భక్తితో నమస్తానముల్నేయఁ, గని యష్టహాముని కడు నల్లి పలికె
భరత యీచతురంగబలములఁ గొనుచు, భరితసన్నాహసంభ్రముండవై నీవు
కడుశాంతవృత్తి రాఘవఁ డరణ్యములఁ, బడియుండ నాతనిపైఁ బోవ నేల
ననుచున్న మునిగోపమంతయు నెఱిగి, వినతుండై భరతుండు వెఱచుచుఁ బలికె
జానకీవల్లభ సకల రాజ్యంబు, పూనుము నీవని పోయెదఁగాని
యొండుభావమునఁ బో నోమునినాథ, యొండుగాఁ దలఁచకు ముల్లంబులొన
ననిన సంతోషించి యమ్ముని పలికె, ననఘాత్త నీవు నీయఖిలసైన్యమును
మనమార నాయాశ్రమమున నేఁడుండి, విసుతి మే మొనరించు విం దారగింపు
మని విశ్వకర్తను నటకు రప్పించి, ఘనచిత్రపురి యొండు గల్పించి యందు

—● భరతుండు భరద్వాజాశ్రమంబుఁ జేరుట —

వారువీరన కెల్లవారికి దగిన, మేడలనిండ్ల నిర్మింపు మీ వనిన
నైదుయోజనముల నతఁడొక్కపురము, భూదేవిదరణనూపురము నిర్మించె
నందుఁ గాంచనమయం బొనొక్కరాజ,మందిరం బమరెఁ దన్తందిరంబునను
శ్వేతాతపత్రోరుసింహాసనమునఁ, జాతురి నొకసభాసదన మింపొందె
నప్పుడు మునియాజ్ఞ నట భరతుండు, విప్రైవగృహము ప్రవేశించి యందు
సింహాసనముగాంచి శ్రీరామవృపతి, సింహాసనంబంచుఁ జేతులు మొగిచి
యాసమీపంబున నపుడొక్కవీతి, నాసీనుడై మిత్రులందఱుఁ గొలువ
నున్నచో మునియాజ్ఞ నొక్కట వచ్చి, కిన్నరగంధర్వభేదరాంగనలు
నచ్చట నచ్చర లాటలుపాట, లచ్చెరువుగఁ జూపి రతనిసన్నిధిని
నీరితి సకలజనావళియిండ్ల, నారూఢి వెలసె నాట్యప్రసంగములు
నిలమీఁద దివిమీఁద నేయేవిశేషములు కలనన్నియు మునియాజ్ఞ వచ్చె
జానపదు ల్పొరజనములందఱును, స్నానముల్ కావించి చలువలుగట్టి
మందారపుష్పదామంబులు పూని, చందనంబలఁచి భూషణములు పెట్టి
వేవేల తెఱఁగుల వింతగా వేల్పు, టాపు చతుర్విధాహారంబు లొసఁగఁ
బరితృప్తులై దివ్యభామలు దమకు, సురతవిశేషముల్ సొక్కుచుఁ దెలుప
జన్తసాఫల్యంబు సమకూరె ననుచు, దన్తయావస్థలఁ దగిలి క్రీడింప
నమ్మునియాశ్రమం బటుచూడ నొప్పె, నిమ్ముల నాస్వర్గ మేవగించుచును
ఈరితి భరతేశుఁ డెల్లసైన్యములు, నాబుషిఁ బొగడుచు నారాత్రిదీర్చి
మఱునాఁడు పురము తన్తందిరావళులు, తెఱగంటిచెలులు నదృశ్యమాటయును
భరతుఁ డత్యాశ్చర్యభరితుండై యుండి, వరతపోనిధి భరద్వాజునిఁ జేరి
ప్రణమిల్లి మీతపోబలమహత్త్వములు, ప్రణుతింపఁదరమె యాపర మేష్టికైన

నేనింక రఘురామునినకోటిభాముఁ, గానఁ బోయెద నంచుఁ గన్నతల్లులను
 నవ్వేళ మ్రొక్కింప నతఁడు వీరెవ్వ, రెవ్వరు వేర్వేఱ నెఱిగింపు మనుఁడు
 ధీరాత్మ నృపుపెద్దదేవులై యెల్ల, వారిలో వాసియు వన్నెయుఁ గాంచి
 కడుపుచల్లఁగ రాముఁ గ్గాంచియు వగల, నుడుకుచున్నది తద్వియోగాన్నిశిఖలఁ
 బరిచితజన్మసాఫల్య కౌసల్య, పరికింపు మిదె మునిపతిసార్వభౌమ
 కౌసల్యసతివామకరమంటఁబట్టి, కై నేతలుడిపోయి గతపుష్పకర్ణి
 కారశాఖయుఁబోలి కై వ్రాలియున్న, యీరామ శ్రీరామునెడఁబాయలేని
 యాలక్షణునిఁ గన్న యట్టిపుణ్యాత్మురాలు సుమిత్ర పరాకు మునీంద్ర
 యేతల్లికై శాన కేఁగె మాయన్న, యేతల్లికతమున నీలై మాతండ్రి
 యేతల్లికోర్కి నన్నింతకుఁ దెచ్చి, నీతల్లి మాతల్లి హితపుణ్యచాక
 కై క గన్తోనుదుంచు గద్దదకంఠుఁ, కై కడపట శోకమగ్గలం బైన
 నూరకయున్నచో నూరార్చి యతని, నాబుపి భాషకార్యముఁ జూచి పలికె
 నీకై క లోకైకహితము గావించె, మీకెల్ల తెల్ల మీమీఁద నొననుచు
 మఱి రాముఁ డున్నట్టిమార్గంబు దెలిసి, తెఱఁగొప్పనమ్మాని దీవింప వెడలె
 సింధురబ్బంహితసేనానులాప, సైంధవహేహితస్యందనసేమి
 రవములకలికి యరణ్యమృగాళి, తివిరినభీతి నదైసలకుఁ బాఱ
 బలరణోద్ధాతవిపాంసుసంఘాత, మలినీకృతాదిత్యమండలుం డగుచు
 నాచిత్రకూటాద్రి కర్ణితో భరతుఁ, డేచి సేనలుఁదాను నేఁగుచో నంత
 నటఁ జిత్రకూటాద్రియందు గాఢువుఁడు, కుటిలకుంతలరీత గూడి మోదమున
 గనుఁగొంటివే యన్నగంబు బింబోష్ఠి, కనుదమ్ములకు విందుగావించె మనకు
 నిన్నగమహిమఁ దా. నెన్నఁగ వశమె, పన్నగపతికై న భామాలలామ
 గుఱుతైన సెలయేటిముముఘుమధ్వనులు, ఊటుము లటంచుఁ బెల్లుబ్బి నీకురులు
 పురుడింపఁ దనగొప్పపురివిచ్చి నెమలి, పారిఁబారియాడెడుఁ బూఁబోణి చూడ
 కాంతరో యీచెంచుకాంతల కంటె, దంతికుంభంబులు తమచన్నుఁగవకు
 నెనవచ్చుటెట్లని యిభకుంభదళన, మొనరించి తన్నులొప్పఁ దాల్చెదరు
 దివ్యలసంకేతదేశంబుగాన, దివ్యవాసనలు సంధించె నీకోన
 పదతలాల క్తకభాసురంబైన, పొగఁ జూడ గంధర్వభోగగేహంబు
 కిన్నరకంతి యీగిరిగవ్వారంబు, కిన్నరకిన్నరీ గీతసద్గోష్ఠి
 కలకంఠరవసహకారపల్లవము, కలకంఠి యీసహకారంబుఁ జూడు
 పరిపరినిధముతోఁ బరువంపువిరుల, పరిమళంబులు గదంబముగఁగూర్చుచును
 మలయానీలుండు కోమలయానలీల, మలయుచున్నాఁ డిదె మనపైన నబల
 యల్లదె చూచితె హల్లకనికర, పుల్లకై రవకుంజపుంజరంజితము
 సాలతమాలరసాలతస్కీల, తాళహింతాలకుద్దాలమూలములు
 అమలినపులినమధ్యాసనాసీన, సముచితమునిబృందసందీప్తమైన
 మందాకిననద్దిమణికన్నులలరె, మందయాన విలాసమథితమరాళ

యనియని పలుకుచు నవసీరుహములఁ, గనుపట్టుబొడరిండ్ల ఘనకందరముల
 వైలశృంగంబుల సానుచేశముల, నోలి విసోదించుచున్నచోః గడఁగి
 బలువిడి చనుదెంచుభరతసైన్యముల, కలకలప్సవము లాకర్ణించి బిట్టు
 కలఁగి నల్లడఁ బాటు కరివరాహాది, బలమృగంబులఁ జూచి బలధూళిఁ జూచి
 యిటు ధూళి దివిఁ బర్వ నేమికారణమో, యటఃబోయి యరసిరమ్మనిన లక్ష్మణుఁడు
 వేవేగ నొకమహావృక్షౌగ్ర మెక్కి, భావించి యుత్తరభాగంబునందు
 బలములఁ బొడగాంచి భానుచంశజాల, బలుబిరుదులతోడఁ బడగలు గాంచి
 యిచ్చలో భరతేశుఁ డిటు రాముమీఁద, వచ్చుచున్నాఁ డని వడి నిశ్చయించి
 పటువజ్ర ముద్రివైఁ బడుభంగి దోఁపఁ, జటులనత్సమున వృక్షము డిగ్గనుటికి
 వారక రోషదుర్వారుడై వచ్చి, యారామవిభుఁ జూచి యనియె లక్ష్మణుఁడు
 అడవికి నిన్నుఁజూసెడచి నీరాజ్య, మడరి యంతయుఁ గొని యంతటఁ బోక
 ఘనశక్తి నీమీఁదఁ గైకేయిఁకొడుకు, చనుదెంచుచున్నాఁడు సబలుండై నేఁడు
 యదెచూడు కోవిదారాదిధ్వజాబు, లదె చూడు భటులవీరాలాపములును
 శరచాపకవచముల సరి పూని నీవు, భరతుని కెదురుగా బలువిడి నడువు
 నిలుపుము కాదేని నీవు సీతయుచు, దొలఁగుము నీశాంతి తుది నింతఁజేసె
 నేనింక వైరింప నిట వచ్చెనేని, నీనిఁ జంపెడనన్న విని రాముఁ డనియె
 నాకుఁ దమ్ముఁడవయ్య నాతోడఁ బుట్టి, నీకిట్టియవినీతి నేఁడేల పుట్టె
 భ్రాతృవత్సలమూర్తి పరమపావనుఁడు, నీతికోవిదుఁడు మానీతధర్మపరుఁడు
 భరతుఁడు నీకంటె భక్తుఁడు నాకు, భరతునిదెస నొక్కపాపంబు లేదు
 మనల నయోధ్యకు మగుడఁ బ్రార్థింపఁ, జనుదెంచుచున్నాఁడు సందేహ ముడుగు
 కడవకు మనుఁడు రాఘవరాజు పెంపు, కడవ భీతిల్లి లక్ష్మణుఁ డూరకుండె
 భరతేశుఁ డంతటఁ బౌరులహితుల, దొరల సమస్తయోధుల నొక్కచోట
 విడియించి తల్లులు వెనుకఁ దోడ్చేర, గడక వసిష్ఠునిఁ గట్టడచేసి
 గురుభక్తి సూతుఁడు గుహుఁడు తోడుగను, నరిగి తమ్ముఁడుఁ దాను నగ్గిరి నెక్కి
 వరుస నయ్యడవి త్రోవలు తెలియుటకుఁ, గరమర్థి పొమిల్లి గట్టినయట్టి
 గుఱుతులు కొన్ని కన్గొనుచు నల్లడల, నెఱిఁ బరికించుచు నిఖిలాస్త్రశస్త్ర
 జాలపాలితనూత్న శాలాంగణములఁ, జాలఁ జెన్నగు పల్లకాల కేతెంచి

— భరతుఁడు మునివేషభార లై నరామలక్ష్మణులఁ బొడగాంచుట —

మునివేషమునఁ జాల మునమందురాముఁ, గను గొని యాత్మలోఁ గడఁగి శోకించి
 పాలుచు కాంచనగృహంబుల నుండువాఁడు, లలిదూలి పల్లకాలల నున్నవాఁడు
 పొగడొందు పూలచాన్పున నుండువాఁడు, జగతివై బూరినెజ్జను నున్నవాఁడు
 నెఱసి కరీటంబు నెఱిదాల్చువాఁడు, తఱచైనజడ లర్థి దాల్చి యున్నాఁడు
 నోలి రాజులు గొల్వ నుండెడివాఁడు, లోలత మృగములలో నున్నవాఁడు
 మేలిచందనమును మెయిలూయువాఁడు, ధూళిధూసరితుండై తూలియున్నాఁడు
 మొనసి దివ్యాంబరంబులు పూనువాఁడు, మునివృత్తి పల్కలంబులు శ్రుతివాఁడు

రసరసాన్నములను మెరవెడువాడు, కసరుఁగాయలఁ బొద్దు కడపుచున్నాడు
 చూచితే శత్రుఘ్ను శుభమూర్తిరాముఁ, డీచందమున దుగ్గఖ మీఁదుచున్నాడు
 కైకేయిపాపంపుఁగడుపునఁ బుట్టి, యీకష్టదుర్దశ నేఁ జూడఁగలిగె
 ననుచుఁ దప్పుడుఁ దాను నారామవిభునిఁ, గని మ్రొక్కుటయు వారిఁ గొఁగిటఁ జేర్చి
 కన్నుల హర్షాశ్రుకణములు దొరగ, వెన్నులు సివిరి భవించి దీవించె
 ఆహిమాంశుకులునకు నాసుమంతుండు, గుహఁడు మ్రొక్కిరి భక్తికొనసాగనపుడు
 ధరణిజకును సుమిత్రాతనూజునకు, భరతశత్రుఘ్నులు ప్రణమిల్లి కొలువఁ
 గుశసేతముల నిల్వఁగోరి రాఘవుఁడు, దశరథునేమంబు తల్లులశుభము
 పలుమాటు నడుగుచు భరత నీవేల, యిలయేల కింతద వ్వేఁగుదెంచితివి
 భూతలాధీశుపంపున రాజ వగుచు, నీతితోఁ జేయుదే నీవు రాజ్యంబు
 దశరథేశునకు సత్యప్రకాశునకు, విశదపుణ్యనకుఁ గావించువే పూజ
 తల్లులనెల్ల నాదర ముల్లసిల్ల, నుల్లంబు చల్లఁగా నూఱడింపుదువె
 కోవిదు మత్కులగురు తపోనిష్ఠు, నావనిష్ఠు గరిష్ఠు నర్పించి నీవు
 అగ్నిహోత్రముల సంధ్యాకాలనియతి, భగ్నుంబుగాకుండఁ బాలింతె నీవు
 సుజనులౌ మంత్రులచొప్పెల్లఁ దెలిసి, విజయంబు నామంత్రవిధి యెఱుంగుదువె
 యపరరాత్రుల లేచి యర్థచింతనము, సిపుణతఁ జేయుదే నీవు నిత్యంబు
 నరసి యుత్తమమధ్యమాధమజనుల, వెరవుతోఁ బనిగొందువే తగినట్లు
 తనవారియెడనైన దగవునఁ దండ, మనురక్తిజేయుదే యపరాధ మెఱిగి
 మతిమంతు సకలసమ్మతు స్వామిహితుని, వితతవిక్రము పై నన్యవిభుఁ జేసినావె
 కొలిచినవారికిఁ గోరి జీతములు, నిలువఁ గాకుండ నిచ్చులు నొసంగుదువె
 చారులవలన రాష్ట్రములనర్తనము, వైరులతెఱుఁగు సర్వము నెఱుంగుదువె
 జాలిఁ దూలెడి వెదపాదలమొరలు, వాలాయముగ విందువా గర్వముడిగి
 యర్చిలి వర్ణాశ్రమాచారవిహిత, ధర్మంబు లరయుదే తడఁబడకుండఁ
 ఖోరుల జారుల సుడియంగనీక, వారల దండింతె వదలక పట్టి
 చతురంగబలములసన్నాహపటిమ, నతియుక్తి జూతువె యప్పటప్పటికి
 ధనధాన్యవస్తుసద్భటసమేతముగ, మునుపుగాఁ గడిదుర్గముల నుంచినావె
 యన్యాయములునేసి యర్థముల గొనక, మాన్యతఁ జూతువె మఱి కాపుజనుల
 నర్థలోభమున విప్రాగ్రహారముల, నర్థమెత్తవు గదా యఱవీసమైన
 నెపుడు గోబ్రాహ్మణహితము గోరుచును, నిపుణుండవై ధర్మనిష్ఠు నుండుదువె
 శక్తిత్రయంబును షడ్గుణంబులును, శక్తిపంచాంగముల చతురుపాయములు
 పదునాల్గు రాజపాపంబులు దెలిసి, సదయుఁడై మనుధర్మశాస్త్రసంగతిని
 దేవతాపితృమహిదేవతాపూజ, గావించి స్వర్గంబుఁ గాంచు భూవిభుఁడు
 నీవును నారితీ నీతిరాజ్యంబు, గావించువే యంచుఁ గాకుల్ ఘ్ను డడుగఁ
 గరములు మొగిచి గద్గడకంఠుఁ డగుచు, భరతుండు రామభూపతి కిట్లు లనియె
 నీధర్మసరణి న్నాకేడియుఁ దెలియ, దోధర్మనిపుణ యింకొకవార్త వినుము

నృపకులాధీశ్వర నిన్నుఁ గానలకుఁ, గృహమాలి పిలిచి కైకేయి పొమ్మనఁ
దడయక మీరిటు తాపసవృత్తి, నడవికి విచ్చేయ నదియాది గాఁగ

— దశరథునిమృతి రామలక్ష్మణు లెఱుంగుట —

నలతలఁ దూలి యేడవనాఁడు మిమ్ముఁ, దలఁచుచు మృతుఁడయ్యె దశరథేశ్వరుఁడు
ఏనుసు పితృమేధమెల్లను జేసి, కానల మీరుండఁ గానఁచితిని
అనుపల్కు నిర్ఘాతమై వచ్చి రామ, జనపతి మూర్ఖిల్లి జగతిపై వ్రాలె
మేదిసీసుతయు సౌమిత్రియుఁ దూలి, మేనిని వ్రాలిరి మృతులై నవగిది
నొలసినధృతి రాముఁ డొక్కింత దెలిసి, పలుమాఱు విలపింప భరతుఁ డిట్లనియెఁ
గృతమతివయ్యుఁ బ్రాకృతునిచందమున, నతిశోకమును బొంద నగునయ్య నీకు
దేవ లక్ష్మణుఁడు వై దేహియు మీరు, వేవేగ దశరథోర్విరాధమణికిఁ
బరలోకవిధులెల్ల భక్తితోఁ జేయుఁ, డరయంగ నది యుక్త మనిన రాఘవుఁడు
మందాకినికి వచ్చి మది నిష్ఠ వెలయ, నందుఁ గృతస్మానుడై తండ్రి కపుడు
మొనసి తిలోదకములు వోసి వగలు, పెనఁగొన మఱి గారపించిచే బుణ్య
ధనుఁ డర్థి బిండప్రదానముల్పేసి, ఘనతరశోకసంకలితుడై మగుడి
సన్నతగతిఁ బర్ణశాల కేతెంచి, యున్నచో రఘురాముఁ డున్న సన్నిధికిఁ
బొరవర్గముతోడ బంధులతోడఁ, జారువ ర్తనులైన సచివులతోడ
ఘనుఁడు వసిష్ఠుండు కౌసల్య మొదలు, జననులఁ దోడ్కొని చను దెంచుటయును
నూనినశోకాగ్ను లొలుక రాఘవుఁడు, తాను సీతయు సుమిత్రాతనూజుండు
వారియంఘ్రులమీఁద వ్రాలి శోకింప, వారును శోకింప వారించె నంత
నావసిష్ఠమునీండుఁ డమలవాక్యముల, నావేళఁ గౌసల్య యవనినందనను
వనవాసకలితవివర్ణాంగిఁ జూచి, తనమది విధిఁ దూటి తద్దయుఁ బొగుల
గిరిమీఁద వ ర్తించుకొన్నరయక్ష, గరుడోరగామరకాంతలు వచ్చి
రామునిసతి దశరథరాజుకోడ, లీముగ్ధ జనకమహిపాలుపుత్రి
వివిధసంకటముల వేగుచున్నదియు, భువి జోద్యములుగావె పొలఁతి యీవిధికి
నని సీతఁ జేర్కొన నారామచంద్రుఁ, డనఘుడై నవసిష్ఠునడుగుల కెఱిగి
జననులఁ జుట్టాల సచివుల హితుల, మునులను గుశపీఠములనుండఁ బనిచి
తనతమ్ముడును దాను దర్భాసనముల, జనలోచనోత్పలచంద్రు డై యుండె
నావేళ భరతునియాకృతిఁ జూచి, యోనత్స జడలును సురువల్కులములు
నీవేల తాలెచ్చె నృపునాజ్ఞఁ బూని, వేవేగ జనమహివిభుడవై యుండు
మని పల్కుటయు రామునాననాంబుజముఁ, గనుఁగొని భరతుండు కరములు మొగిచి
దేవరాఘవ కైక ధృతిదూలి మిమ్ము, భావింపనేరక పాపంబుచేసి
యడవులనుండు పొమ్మన్నమాటలకుఁ, దడయక జనుదేరఁ దగునయ్య మీకు
మిముఁ బొసి దశరథ మేదిసీపతియు, నమరలోకంబున కరిగ్ఘ్ననీఘోర
పాపంబు మాతల్లి పచరించె నరక, కూపశోటుల నింకఁ గూలకయున్నె
యేను మీదగురాజ్య మిమ్ములఁ బూనఁ, గానేర నాచేతఁగాదు భూనాథ

౧ వ యోధ్యకు నింక నేడె విచ్చేసి, పాననమతితోడఁ బట్టంబుఁ బూను
 వల్లభు నెడఁబాసి వగలఁ బెల్లెడలు, తల్లుల నూరార్చి, తక్కినహితుల
 పదివ్రలఁ జాట్టల నకలపొరులను, సుహృత్త కృపతోడఁ జూచి పాలింపు
 నన్ను నీబాటు మన్ననఁజేసి నాదు, విన్నపం బాలించవే దయ్యూర్తి
 యని పాదముల వ్రాలి యటులేవకున్న, తనకుతమ్మునినెత్తి తమిఁ గొంగిలించి
 భరత నీ వినియేమి బాలుండవైతి, కరుణఁ బల్కెడు ధర్మగతిఁ దప్పనాడి
 యాకైక నేల పోనాడెమ తండ్రి, పోకు నీవేలఁ జూగిలె దీవేశ
 ధాకతో నదిని గాఢంబు కాఢంబు, జోకమై బాసినచొప్పుదీపింపఁ
 బుత్తమిత్రకళత్రములు వాయుడాయు, మైత్రి ఋణానుసంబంధరూపములు
 నవనిపైఁ బుట్టినయప్పుడె చావు, ధ్రివము జీవున కని రూపింప నరుండు
 తనకులొచితమైన ధర్మమార్గమున, మనినవాఁ డిహపరమార్మ్యుడై యుండుఁ
 గావున మనతండ్రి కమనీయరత్య, భావుడై నీతితోఁ బ్రజలఁ బాలించి
 ఘనయాగదానసత్కారముల్ పెక్కులొనరించి రాజ్యసౌఖ్యోన్నతి మించి
 మనవంటితనయుల మనమారఁ గాంచి, జనులెల్లఁ గొనియాడ స్వర్గస్థుడయ్యె
 నతనికై. వగచుట యనుచితం బింక, నతనివాక్యము మనమటుచేయఁదగును
 పితృవాక్యకరణంబు ప్రియధర్మ మొందు, సుతునకు నటునేయునుతుండు విశ్రుతుండు
 వనములఁ బదునాల్గువర్షముల్ నన్నుఁ, ఘనరాజ్యభోగముల్ గైకొని నిన్నుఁ
 నుండఁ గట్టడచేసె నుర్విశుం డట్ల, యుండుద మిందుకు నొండాడవలదు
 అని తెల్పుచో నంత నర్హుండు గ్రుంకె, ననుపమప్రీతిమై నారాత్రిఁ దీర్చి
 మటునాడు సంధ్యాసమాధు లొనర్చి, మఱి పసిపాదులు మంత్రివర్గములు
 విశదంబుగాఁ బరివేష్టించి కొలువఁ, గుళపీఠమున రఘుకుంజరుఁ డుండె
 నానభామధ్యంబునందుండి భరతుఁ, డానమయంబున హస్తముల్తోగిచి
 దేవ మీయానతి తెఱఁగున నీలి, భావించి పితృవాక్యపథతిఁ బుడమిఁ
 గైకొంటినాభూమి కడపట నేను, మీకిత్తు నందుకేమియు ననవలదు
 సర్వసర్వంసహచక్ర భారంబు, పర్వి తాల్పఁగ ఫణిపతి యోవుంగాక
 యసలు డింపక జలవ్యాళ మెట్లోపు, వసుధేశ యేనట్టివాడ బాలుడను
 ఈధారణీభార మేడ నే నేడ, సాధురక్షణ మేడ చర్చించి చూడ
 బాలార్కుచేనొప్పు ప్రథమాద్రియందుఁ, బోలింప మిణుంగురుఁబురుగున్నయట్లు
 శ్రీనిధి నీవుండు సింహాసనమున, నేనుండఁ గనుపట్టు నీభూమిప్రజకుఁ
 గావున మానిలక్షణములు మాని, నీవయోధ్యకు వచ్చి నీలివహించి
 యెల్లవారలకోర్కు లీడేర రాజ్య, మెల్లఁ బాలింపు మింకేమియు ననక
 నొనరు నీవిటుచేయనొల్లవై తేని, వినుమేను నీయొద్ద విడుతుఁ బ్రాణములు
 కాకున్న సౌమిత్రగతి నిన్నుఁ గొలీచి, కాకుల్ స్థలిలక యిక్కడ నుండువాడ
 నని దర్శశయనుండై యవనిపైనున్న, యనుజన్తునెత్తి యిట్లనియె రాఘవుండు
 ఇదియేమి భరత నీవిట్లాడఁ దగునె, ముదిఁ దలపోయవో మనతండ్రియాజ్ఞ

దశరథేశునకు మీతల్లిని మున్ను, విశదంబుగా నిచ్చువేళ మీతాత
నాకూతునకుఁ గల్గునందను నఖిల, భూకాంతుగా నీవు పూన్పుమీ యనుచు
నమ్మికనడసి వెన్ననుబెండ్లిచేసి, నవ్నూటపట్టున నమరదై తేయ
యుద్ధంబులో విభుం డొసఁగినవరము, బుద్ధిదప్పక కైక భూమిశు నడిగె
ధారణి నీకుఁ గాంతారంబు నాకుఁ, గోరిన దశరథక్షోణిపాలకుఁడు
సత్యంబుదప్ప కీజాడగావించె, నిత్యకీర్తులు గాంచి నెగడె నిందందు
మనమున మనుజేంద్రమాట పాటించి, ఘనకీర్తిసుకృతముల్ గైకొంద మెలమి
నరుగఁడే గయకొక్కఁ డైనకన్యకను, బరంగ దానముచేసి వఱలఁడే యొకఁడు
విడువఁడే యొకఁడైన వృషభ మటంచుఁ, గొడుకులఁ గాంచుట కోరి పితాల్లు
ధాత్రిఁ బున్నరకసంక్రాంతయాతనఁ, బుత్తుఁడై యొప్పు నీపుణ్యంబు లెఱిగి
యిరవొందఁ దండ్రిప క్కిటుసేయకున్న, నరయ దండ్రులమాట లవియెట్లుసాగు
ధర 'యథా రాజా తథా ప్రజా' యనెడు, నరుదారసామెత నరుఁడు దానరుగు
వరబుద్ధి గైకొన్న వ్రతము నిండించి, యరుదెంచె దేవు నీవాగ్రహం బుడుగు
నామాటలాలింపు నాపంపుమీఁద, భూమికే బతి గమ్ము పురి కింక బొమ్ము
అనిన రావణుఁ డింక నాజిలోఁ గూలు, నని నిశ్చయముఁ జేసి రందున్నమునులు
సురలు దిగ్విరులు భాసురధర్మనిరత, భరత రామునిమాట పాటించు మునిరి

— జాబాలి యనుముని శ్రీరామునకు నీచిందెల్పుట —

యప్పుడు జాబాలి యనుమాని రాముఁ, దప్పకఁ గనుగొని తగవేసి పలికె
రామ యిదేమి నిరర్థకబుద్ధి, నేమించి మునిపోలె నృపవేష ముడిగి
రాజోపభోగమా రాజ్యంబు విడిచి, యీజాడ నుండుట కేమికారణము
యెక్కడితలిదండ్రు లెక్కడిఋత్య, మెక్కడిసుతధర్మ మిదియెల్ల కల్ల
తలిదండ్రు లొండొరుల్ తమసౌఖ్యమునకుఁ, గలయుచో శుక్లరక్తము లైకృష్ణమొంది
యోజుఁ బిండాకృతి నుదయించె నరుఁడు, బీజమాత్రము తండ్రి పెక్కులై యింక
నిమురుక నారిపోయినదీపమునకుఁ, జమురువోసినయట్లు చచ్చినయట్టి
వారికే బరలోకవైదికకర్త, మూరక జనులు సేయుటయు వ్యర్థంబు
గావున నామాట గైకొని రామ, నీవయోధ్యకువచ్చి నృపుఁడవై యుండు
మని యిట్లు జాబాలి యాడువాక్యములు, విని కోపమున రఘుశీరుఁ డిట్లనియె
నిట్టి నాస్తికబుద్ధి యెవ్వరికైనఁ, బట్టి బోధింపు జాబాలిమునీంద్ర
మాకు మాపెద్ద లేమర్యాద నడచి, రాకైవధి మెలంగ నదియె సమృతము
సత్యమూలంబులు సకలధర్మములు, సత్యంబుకంటె నెంచఁగ ధర్మమెద్ది
యట్టిసత్యముదప్ప కనఘ మాతండ్రి, పట్టినధృతి నన్నుఁ బనిచెఁ గానలకుఁ
గాన నాతనియాజ్ఞ గడచినఁ బుణ్యహీనుండు నాకన్న నితరుండు గలఁడే
సత్యంబు ధర్మంబు శమమును దమము, నిత్యభూతదయయు నీతివిక్రమము
ప్రియవాక్యమును దేవపితృప్రపూజనము, గయమొప్పు స్వర్గమార్గము లండ్రుబుధులు
ఇవియెల్లఁ గల్గగా నీవు బోధించి, తవునవు నీవెట్టి యగ్రజన్ముడవు

నిన్ననఁ బనియేమి నిన్ను నాస్తికుని, మన్నన నరసిన మాతండ్రి ననుట
 యని రామవిభుఁ డాడునట్టివాక్యములు, వినిఁ బ్రీతి జాబాలి వెండియు ననియె
 నన్ను నాస్తికునిగా నగనాథచంద్ర, యెన్ని తయోధ్య కెట్లెని విచ్చేసి
 భూమియేలును ననుబుద్ధి నిట్లంటి, రామ యోధ్య మటంచు బ్రార్థనచేసె
 నంత వసిష్ఠసూర్యమి సూర్యనంశ, మంతయు నిత్యోక్తు డాదిగా నెన్ని
 యనఁకు మీకులమున నగ్రజులుండ, ననుజుండు రాజౌట నగసిన లేదు
 కావునఁ బెద్దలక్రమమున నీవు, భూవలయంబెల్లఁ బూనుట లెన్న
 యెంతైనఁ బితృవాక్యమే దాట ననుచు, నింతగా నిశ్చయం బిట్టిదయేని
 యాదట నినుఁ గొల్చినట్ల నీదైన, పాదుకాయుగళంబు భరతుండు గొలిచి
 నెప్పుదినుండెడు నీపాదుకంబు, లిప్పున్నఁ దల్లులు హితులు నాశ్రితులు
 పౌరులు మంత్రులు బాంధవు లప్పు, డోరామ యిటునేయు టుచితమటంచుఁ
 బలుకంగ వేవేగ భరతుండు హేమ, విలసితపాదుకాద్వితయంబు రాము
 ముందర నిడిన సంపుల్లారుణార, విందపల్లవగర్భవిభవభేదములు
 యతిసధూతిలకపాపనోదములు, శ్రుతిశిరోభవనవిశ్రుతవిరోదములు
 తనదుపాదుకలు సంతతసనకాది, మునివివాదములు రాములు మోపి యొసఁగఁ
 జేకొని యవరెండు శిరమునఁ దాల్చి, కైకేయికొడుకు రాఘవున కిట్లనియె
 నీవేషమున నేను నృపవేష ముడిగి, తావకపాదుకాద్వంద్వంబునందుఁ
 బదిలంబుగా రాజ్యభారంబు మోపి, పదునాల్గువర్షముల్ పాలించువాడ
 నామీఁద మీ రయోధ్యకు రాకయున్న, స్వామిపాదములాన వహ్ని యేజొత్తు
 నని వల్కి యన్నకు నతిభక్తి మ్రొక్క, ననుజుని దీవించి యక్కునఁ జేర్చి
 తల్లుల సూరార్చి ధన్యులౌ మాని, వల్లభులను మంత్రివరుల బాంధవుల
 నెల్లవారలఁ బ్రియం బెసఁగ వీడ్కొలుప, నుల్లంబులో శోక ముప్పొంగుచుండ
 భరతుఁ డప్పుడు రాముపాదుకంబులకు, సరి ప్రదక్షిణమహుస్కారముల్ చేసి
 పట్టంపుటేనుంగువై నొప్పుఁ దెచ్చి, పెట్టె లోకములెల్లఁ బ్రీతిఁ గీర్తింప
 ఛత్రచామరములు సరిదాల్చి పొలిచి, శత్రుఘ్నుఁడును దాను సదృశకైఁ గొలిచి
 చెలఁగి నల్లిక్కుల నేనలు గొలువఁ, గులపవిత్రుఁడు చిత్రకూటంబు డిగ్గి
 యిబ్బంగి భరతేశ్వర డింపార నరిగి, యబ్బరద్వాజునియడుగుల కెఱిగి
 యతినితో నట్టివృత్తాంతంబు దెలిపి, యతఁ డంతఁ బనుప నైనన్యంబులు దాను
 నట పోయి గంగామహానది దాటి, యట శృంగిబేరంబునందు నాగుహఁని
 పటుయశోధనుని సంభావించి నిలిపి, యటపోయి మఱి యయోధ్యాపురిఁ జొచ్చి
 తడయక నగరిలోఁ దల్లుల నునిచి, కడుమూలబలముల గాపుగాఁబెట్టి
 మణిలేనిపెట్టియమాడ్కి నాకాశ, మణిలేనిపగలింటిమాడ్కిఁ జూడ్కికిని
 చతురశ్చక్రంబు రామచంద్రుఁడులేని, యతిశూన్య మగునయోధ్యాపురిఁ జొది
 యాయతశుభశీలుఁ డందుండ రోసి, పోయి నందిగ్రామపురిని వసించి
 పనివడి రఘురాముపాదుకాయుగళమున రాజ్యభార మిమ్ముల నావహించి

శ్రీరామునకుఁబోలె నేవచేయుచును, నారచీరలు జడల్ నవయుచుఁ దాల్చి
 యారాఘవునిపునరాగమనంబుఁ, గోరుచు నతనిసద్గుణము లెన్నుచును
 సరససజ్జనమంత్రి సమృతితోడ, భరతుండు మహియెల్లఁ బాలించుచుండె
 యిది యయోధ్యాకాండ మెల్లలోకముల, విదితమై బుధలోకనినుతమాఁగాక
 అని యాంధ్రభాష భాషాధీశనిభుండు, వినుతకావ్యాగమవిమలమానసుండు
 పాలితాచారుఁ డపారధీశరథి, భూలోకనిధి గోనబుద్ధభూవిభుండు
 తమతండ్రి విట్టలధర్మణీశుపేర, గమనీయగుణధైర్యకనకాద్రిపేరఁ
 బని బూని యరిగండభైరవుపేర, ఘనుపేరమీసరగండనిపేర
 నాచంద్రతారార్కమై యొప్పుమిగిలి, భూచక్రమున నతిపూజ్యమై వెలయు
 నసమానలలితశబ్దార్థసంగతుల, రసికమై చెలువొందు రామాయణంబు
 పరఁగ నలంకారభావనల్నిండఁ, గరమర్థి నయ్యోధ్యకాండంబుఁ జెప్పె
 నారూఢి నార్షేయమై యాచికావ్య, మై రసికానందమై యలనాడు
 నివ్వసుమతి నొప్పు నీపుణ్యచరిత, మెవ్వరు చదివిన నెవ్వరు వినిన
 సామాదిబహుదేవచయథామరామ, నామచింతామణిసవ్యభోగములు
 పరహితాచారముల్ ప్రభువిచారములు, పరిపూర్ణశక్తులు ప్రకటరాజ్యములు
 నిర్మలకీర్తులు నిత్యసౌఖ్యములు, ధర్మైకనిష్ఠలు దానాభిరతులు
 ఆయురారోగ్యంబు లై శ్వేర్యములును, బాయనిశుభమును పాపక్షయంబు
 వరపుత్రలభియు వైరినాశనము, సరినొప్పు ధనధాన్యచయసమృద్ధియును
 యేవిఘ్నములు లేక నిండ్లలో నధిక, లావణ్యవతు లై నలలనలపొందు
 కొడుకులతో నెప్పు గూడియుండుటయు, నెడఁగాక యాపదలెల్లఁ బాయుటయు
 సమృదంబున బంధుజనులఁ గూడుటయు, నిమ్మల కామ్యంబు లపుడూఁ గూడుటయు
 సతతంబు దేవతాసంతర్పణంబు, పితృగణతృప్తియుఁ బెంపారుచుండు
 నిది మోక్షసాధనం బిది పాపహరము, యిది దివ్య మిదిభవ్య మిది శ్రీకరంబు
 వ్రాసినవారికి వరశుభోన్నతులు, వాసఁభోగాదివాసులఁ జేయు
 నెందాఁక కులగిరు లెందాఁక దార, లెందాఁక రవిచంద్రు లెందాఁక దిశలు
 ఎందాఁక వేదంబు లెందాఁక ధరణి, యెందాఁక భువనంబు లేపుదీపించు
 నందాఁక యీకథ యక్షతానంద, సందోహదోహళాచారమై పరఁగు.

అయోధ్యాకాండము సంపూర్ణము.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీరంగనాథరామాయణము

ఆ ర. ణ్య కాం డ ము

శ్రీచిత్రకూటమా చిత్రకూటమున, వాచంయమశ్రేణి వర్ణింపనుండి
యంత రాముడు భరతాగమనంబు, చింతించి యిచట వసింపరాదనుచు
నిచ్చట నేనున్న నెల్లపౌరులును, ముచ్చటపడి దినంబును వత్తురనియు
దంతిరథాశ్వపదాతివర్గముల, నెంతయుగాసిలు నీవనం బనియు
ఖరదూషణాదిరాక్షసకోటిబాధ, పరిహరింపుమటంచు బరమసంయములు
చెంతలఁ జేరి సూచించినారనియు, జింతించి మఱునాడు చిత్రకూటాద్రి
మునులవీడ్కొని యత్రిమునియాశ్రమమున, కనురాగమున నేగ నమ్మహామహాని
తనశిష్యులును దాను దగ నెదురేగి, కొనిపోయి పలుతెఱంగులఁ బూజచేసె
నమ్మనిపత్ని యాననసూయ ప్రీతి, నమ్మహీతనయకు నాతిభ్య మొసంగి
తెఱఁగొప్పఁ గొన్నిపతివ్రతాగుణము, తెఱిగించి రఘురాము నెడఁబాయలేక
తనబంధుజనుల నందఱ నెడఁబాసి, వనముల కాసీతవచ్చుట పొగడి
పిమ్మట ననసూయ ప్రీతితోఁ దాను, నమ్మహీతనయకు నంగరాగములు
వాడనిపువ్వులు వరుసఁ బోడ్తోడఁ, గూడమాయనిమణుంగులు తా నొసంగి
రక్షణి నిన్ను స్వయంవరమున రాఘవుఁడు, క్రమమొప్పు నైకొన్న కథఁ జెప్పుక
జలిబిలిసిగ్గును జటునవ్వు దొలుకఁ, బలికె జానకి తనపతిని వీక్షించి [ని
వినవమ్మ విధిలకు విభుడైనయట్టిఁ, జనకుఁ డొక్కఁడె యాగళాల దున్నించు
గలిగితి నే నది కారణంబునను, కలితసీతానామకమున నొప్పిలిని
అనపత్యుఁ డౌట నయ్యవసీపాలకుఁడు, దయమీఱ నన్ను మోదఁబునఁ బెనిచె
నెంత యావనవతి యగునన్నుజూచి, చింతించి తనయింటికిపునిచావంబు
నెక్కుఁబెట్టినవాని కెలమిఁ బెంపెక్క, నిక్కన్యకామణి నిత్తు నే ననుచు
వరబుద్ధిమై స్వయంవరము చాటింప, ధరణినాయకులెల్ల దారటవచ్చి
తైలజారమణునిచాప మెత్తంగఁ, జాలక మోపెట్టుజాలక చనిరి
అంత రాఘవుఁడు విశ్వామిత్రుఁ గొలిచి, కొంతకాలంబునకును నటవచ్చి
కరి యిటుకాండంబు ఖండించునట్లు, హరువిల్లు విఱిచి చయ్యన వరియించె
నని తనవెండ్లివార్తను నంత దాను, వినిపింప ననసూయ విని ముదమందె
నప్పుడు రవిచక్రిమాంబుధి మునుగఁ, దప్పక సాంధ్యకృత్యములెల్లఁ దీర్చి

శ్రీరాముఁ డత్రి పూజింప సద్గోష్ఠి, నారాత్రి గడపి సంధ్యాక్రియల్ దీర్చి.

— శ్రీరాముఁడు దండకారణ్యమునకుఁ బోవుట —

ముద మొప్ప నయ్యత్రిమునీ వీడుకొలుపఁ, గడలి యమ్మలునాఁడుక మలా డ్దకులుఁడు
సరళతాలతమాలసాలహింతాల, కురువ కాగరువటకుటజగణ్యంబు
చండాంశునిభమానిజనశరణ్యంబు, గండకహర్యక్షగవయవేదండ
గండభేరుండాదిఖగమృగోదగ్ర, దండకారణ్యంబు దరియంగఁ జొచ్చి
వేదనాదములచే విస్తారమహిమ, వేదులచేతఁ బవిత్రంబులై న
పర్ణశాలలచేతఁ బవనాంబుజీర్ణ, పర్ణాశు లగుచుఁ దపంబుగావించు
మునులచే మిగుల సమున్నతి నొప్పు, జననతతాపసాశ్రమములు పెక్కు
కనుగొంచు వారలు గావించుపూజ, లనురక్తిఁ గైకొంచు ననుజండు దాను
నరుగుచో నాదండకారణ్యవీధి, నురువర్షతాకారుఁ డుగ్రలోచనుఁడు
ఘనవక్త్ర నానుండు కఠినవిగ్రహుఁడు, ఘనుఁడు విరాధుఁ డ౯ గడిది రాక్షసుఁడు
అట్టహాసముచేసి యాకసం బొదువ, బెట్టుగా వనమెల్ల భేదిల్ల వచ్చి
గరుడుండు బాలనాగము బల్లి నొడిసి, యిరవొప్పు నద్దివి కెగయుచందమునఁ
బటుశూలముఖించుబాహుఁడై సీత, కుటిలకుంతల నెత్తుకొని మింటి కెగసి
జనకజడెనఁ జూచి చాల చింతించు, ఘనుల శ్రీరామలక్ష్మణుల వీక్షించి
యోరి వీరులవలె నోడక వచ్చి, యీరసంబునఁ జొచ్చి యేనున్న యడవి
శరచాపహస్తలై చరియింప నెంత, బిరుదులై భుజశక్తిఁ జేర్కొన్న నెంత
తల్లి శత్రుద తండ్రి జయుండు, తొల్లి యాయుధముల ద్రుంగక యుండ
బ్రహ్మచే వరములు వడసినవాడ, బ్రాహ్మణాశనుడ విరాధుఁ డన్వాడ
నేనల్లి చూచిన నింద్రాదిసురల, నైనను మ్రింగుదు నట మర్త్య లెంత
యీయింతి నొప్పించి యీకాన విడిచి, పోయి మీమీప్రాణములు గాచికొనుఁడు
కాదేని నాచేతిఘనశూఃహతికి, నాదట నఱిమి రండని పేర్చి పలుక
సౌమిత్రి యప్పుడు జనకజభయము, నామహారాక్షసునదటును జూచి
యోరి రామునిదేవి నురువుణ్యసాధ్వి, ధారణీనందనఁ దగదోరి నీకుఁ
గొనిపోవ నెక్కడఁ గొనిపోయె డింక, నినుఁ బట్టి వధియింతు నేడు నాకడిమి
నని బాణసంధాన ములకమైఁ జేసి, ఘనబాణతతుల వక్షము గాఁడ నేయ
నరుదుగా వాఁ డట్టహాసంబుచేసి, కెరలుచు శూల మంకించి ప్రేయుటయు
ఘనఘనాఘనముసంగడిఁ బాసి పిడుగు, చనుదెంచుకరణి రా జానకివిభుండు
నది రెండుశరముల నలపుమై ద్రుంప, పదరి వాడట సీతఁ బడవై చెఁ బుడమి
నారాక్షసునిఁ బాసి యాకాశవీధి, ధారణీసుత సీత తల్లడిల్లుచును
జలదంబు నెడఁబాసి చనుదెంచు మెలుము, చెలువునఁ జనుదేరఁ జెచ్చెఱఁ జూచి
గరుడాస్త్రమున డించె గడఁగి రాఘవుఁడు, వరబాణములు పెక్కు వాడేయుట
నవి లెక్కనేయక యట్టహాసంబు, భువనభయంకరంబగ బిట్టొనర్చి [యును
కరముల రామలక్ష్మణుల నిద్దఱిని, గరమర్థి బట్టి రక్కసుఁ డుక్కుమీఱి

మూపున నిడి రయంబునఁ ద్రోవఁబట్టి, చాపుగా నడచుట జనకజ గాంచి
 వాపోవ నటఁ గొంతవడి పోయిపోయి, ప్రాశిశకోపులై రామలక్ష్మణులు
 మెఱుఁగుదీఁగెలరీతి మెఱయుఖడ్గంబు, లోరలూడ్చి వానిభాహులురెండు దునుమ
 గిరివజ్రమునఁ గూలుక్రియ దిక్కులదుర, నురువడి నొరలుచు నుర్విపైఁ గూలి
 యసువులు విడువ నయ్యసుర యుండుటయు, నసమానపదముష్టిహతుల నందంద
 ముద్దగాఁజేసి సముద్ధతిఁ జంపి, రద్దిరా యని మును లాశ్చర్యపడఁగ
 నతఁ డంత గంధర్వుడై రాముఁ బొగడి, యతులవిమానంబునందుండి పలికె
 నేను గంధర్వుడ నేను తుంబురుడ, భూనాథ మును రంభఁ బొంది కొల్వునకు
 రానిగర్వ మెఱింగి రాక్షసాకృతిగ, నేను గుఱేరుచే నిటు శాపమంది
 నేఁడు మీభుజశక్తి నీశాపముక్తి, పోడిగాఁ గాంచితిఁ బోయెద నింక
 నిరవొప్ప నాదేహ మిటఁ బూడ్చి చనుఁడు, శరభంగమానియాశ్రమమున కనుఁచుఁ
 బోయె మ్రొక్కుచువాఁడు పాలుపొంద వాని, కాయంబు ధర్మబూడ్చి కడుభయం
 ధరణీతనూభవఁ దగఁ గొఁగిలించి, పరమసద్మదమున భయమెల్ల మాన్చి [బండు
 తలకొన్న ప్రేమతోఁ దమ్మునిఁ జూచి, యిలమీఁదఁ గల్లునె యిట్టి దుర్గములు
 కావున వేగ మీగహనంబు దాఁటి, పోవలె మనము భూపుత్రిఁ దోడ్కొనుచు
 నని యంత శరభంగుఁ డనుమునిచంద్రుఁ, గను గొనుతలఁపునఁ గాకుత్స్థకులుఁడు

— శ్రీరాముడు శరభంగా శ్రమంబుజేరుట —

చనుచోట నుదయార్కసంకాశ మగుచు, నొనర నమ్మనియాశ్రమోపాంతవీధి
 హరితహయాక్షిర్ణమై సితచ్ఛత్ర, పరివృతంబై దేవభరితంబు నగుచు
 నకళంకమణిరోచు లందందఁ బర్య, నొకవిమానము గాంచె నుడువీధినంతఁ
 గని విమానములోని కమనీయశీలుఁ, గనుఁగొనుతలఁపునఁ గదియవచ్చుటయు
 నది యదృశ్యంబయ్యె నంత రాఘవుఁడు, ముదమంద శరభంగమునిఁగాంచి మ్రొక్కి
 మునిచేత దివ్యాస్త్రములు చాలఁ బడసి, యనురాగమునుబొంది యతని కిట్లనియె !
 నేము నిన్నిటఁజూడ నేతెంచుచోట, నోమునీశ్వరచంద్ర యొకవిమానంబు
 చదలెల్ల వెలుఁగ నిచ్చటనుండి పోయె, నది యెందులకు వచ్చె నది యెందుఁ బోయె
 నావిమానములోనియతఁ డెవ్వడనిన, భూవరునకు మునిపుంగవుఁ డనియె
 దేవేంద్రుఁ డాతడు దేవేంద్రవంద్య, దేవ నాకడకును దివినుండి ప్రీతి
 ననిమిషులును దాను నర్థి దీపింప, నను బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బిల్వ వచ్చె
 వచ్చిన నోమహివరచంద్ర సీపు, విచ్చేయు టిచ్చ భావించి నేనిపుడు
 నెఱసినకడమిమై నిన్నుఁ బూజించి, మఱిపోవువాడనై మది నిశ్చయించి
 యంతకు రానని యతనిఁ బొమ్మంటి, చింతించి వజ్రియు శ్రీరాము నిన్ను
 గాంతారఖన్ను నీక్కడఁ జూడఁ గలిగె, నింతలో విచ్చేసి తనకులాధీశ
 ధరణీశ సీప్రసాదంబునఁ దపము, నరుదార నొకవిఘ్నమైనను లేక
 సలిపితి నిష్ఠలు సఫలంబులయ్యె, నెఱకొని శ్రీరామ నినుఁ జూడఁగంటి

ననఘ సుతీక్ష్ణసంయమి నింక నీవు, కనుఁగొని యతనిచెంగట నుండుమేను
 బనివినియెద నింక బ్రహ్మలోకమున, కని చెప్పి రాముసమక్షమంబునందు
 ననలముఖంబున నమ్మనీశ్వరుఁడు, తనమేను మంత్ర పూతముచేసి వేల్చి
 యెడపక యింద్రాదులెల్లను గొలువఁ, గడునొప్పు బ్రహ్మలోకమునకుఁబోయె
 నాయాశ్రమావాసు లై నసంయములు, వాయుభక్షకులును వైఖానసులును
 వాలఖిల్యులు మానవంతులు పర్ల, శాలావిహీనులు స్థండిలశయులు
 మననశీలు రుదాత్తమాను లేకాంతు, లనశనవ్రతులుఁ బంచాగ్నిమధ్యగులు
 మొదలై నతాపసుల్ మూఁకలుగట్టి, సదయాత్ముఁ డగురామచంద్రునిఁ జేరి
 పితృవాక్యపాలనప్రియుఁడవు సత్య, రతుఁడవు నీవు నిర్మలయశోధామ
 రామ నీయంతటిరాజు గల్గియుచు, నేము రాక్షసబాధ నిట గుండఁ దగు నే
 వ్రతము రక్షించునృపతికిని గల్లు, నతనిపుణ్యములోన నాలవపాలు
 ఈతటి దైత్యులనెల్ల ఖండించి, మాతపోవ్రతములు మైత్రినిండించు
 సారిది నీశరణంబుఁ జొచ్చితి మనిన, శరణాగతత్రాణసదయుండుగాన
 నాయాశ్రమంబులయం దుండుమునుల, కాయతపతిరాముఁ డభయంబు లిచ్చి
 మీయనుగ్రహమున మేటిరక్కసుల, దాయల ఖండింతు దలఁకకుఁ డనుచు
 వారి వీడ్కొని ఘోరవనసీమ కిరిగి, యారాధమతి సుతీక్ష్ణాశ్రమంబునకు
 వచ్చి యామునిచంద్రు వలగొని పేరు, గ్రుచ్చి సద్భక్తిపైకొని మ్రొక్కుటయును
 వారల కెదురుగా వచ్చి సుతీక్ష్ణుఁ, డారాము దీవించి యర్థిఁ బూజించి
 యనఘాత్త చిత్రకూటాద్రికి నీవు, మునివృత్తి వల్కలంబులు గట్టి వచ్చు
 నునికి యాకర్షించి యుల్లంబులందుఁ, గొనకొని మీరాకఁ గోరుచుండుదుము
 నీవు విచ్చేసితి నినుఁ జూడఁగంటి, మేవిధంబుల నింక నేము ధన్యులము
 ఆయతభుజస్త్రువు లై నరాక్షసులు, మాయాశ్రమములకు మత్తులై వచ్చి
 హోమవేదులఁ గాల్చి యూపముల్ గూల్చి, సోమపానము గ్రోలి సురలఁ బోఁదోలి
 తపములు చెఱచి పాదపములు విఱచి, జపమాలికలు ద్రెంచి శాటికల్ చించి
 ఫలములు డుల్చి పుష్పములెల్ల ర్తాల్చి, కొలఁకులు కలఁచి పెక్కులు గాసిచేసి
 పెక్కుండ్రమునులఁ జంపిరి దురాత్తకులు, దిక్కులే దీపాటు దీర్ప నేత్రోవ
 నేచిన దనుజుల నేము కోపించి, చూచిన నీటుగాఁ జూడ నోపుదుము
 నెలకొని మహిమిఁద నీయట్టిరాజు, గలుగుటఁజేసి యొక్కడ నల్ల మేము
 కావున దుష్టరాక్షసుల మర్దించి, నీవు మాతపములు నిష్కం బాలింపు
 మనిన రాముఁడు రాక్షసాధీశవరుల, ననిలోనఁ జంపెద నని యూహించి
 శరభంగునాశ్రమస్థలమున మునుల, కిరవొప్పు నభయంబు నిచ్చుట తెలిసి
 రక్కసులను జంపఁ బ్రతినలు కలికి, యుక్కడ సుఖగోష్ఠి నారాత్రి నిలిచె
 మఱునాఁడు పెక్కుండ్రు మానులువచ్చి, మఱియును దమయాశ్రమములకుఁ బిలువ
 దిననాథకులుఁడు సుతీక్ష్ణు వీడ్కొనుచు, మునులపుణ్యాశ్రమంబులు చూడఁగోరి
 చనుచోట రఘురాము జానకి చూచి, యనఘ రాజ్యముమాని యడవికి వచ్చి

సముచితవృత్తిమై జడలును వల్కులములు ధరించి మెలంగుచు నుజ్జక
యసురులదెస మీకు నలుగ నేమిటికి, పొసంగ వీమాటలు బుద్ధిః జింతింప
మునులతో రాక్షసముఖ్యులఁ ద్రుంతు, నని యూహించిన సంతసుండియును
గలఁగుచున్నది మది కాకుత్స్థతిలక, వల దీ తెఱంగులు వర్జింపవయ్య
ప్రాణులఁ జంపఁ బాపమురాదె తొల్లి, ప్రాణేశ యొకముని బహుతపోనిష్ఠ
నుండుచో భటరూపయుక్తుడై వజ్రి, యొండుఖడ్గము మోనియొద్ద దాపుచును
ఇదె పోయివచ్చెద నేనని చనియె, తదనంతరమున నాతఁడు ఖడ్గమంది
యూరకుండక తీవ్ర లోకటవృక్షముల, సారెఁ ద్రుంపుచును హింసారతుం డగుచు
జడమతియై తపశ్చర్యకుఁ బాసి, కడపట సతఁడు దుర్గతఁ గూలెఁ గాన
తపమేడ మఱి రాజధర్మంబు లేడ, విపులాయుధము లేడ విడువవే దేవ
యనవుడు విని నవ్వి యధిపతి సీతఁ, గనుఁగొని విప్రమార్గంబు నీపలుకు
క్షుత్రమార్గముగాదు సాధ్య నావలని, మైత్రిఁ బల్కించు నామత మెఱింగియును
తరుణి యుత్తమరాజధర్మైక్యపరులు, శరచాపములు దాల్చి చరియించుటెల్ల
శరణాగతులఁ గావఁ జర్చింపఁగాదె, పరికింప వెయ్యేల పరమధర్మములు
నమ్మహామునులతో నాడినప్రతిన, యిమ్మెయిఁ గావింతు నిదియై నిశ్చయము
విడుతుఁ బ్రాణమునైన విడుతు నిన్నైన, విడుతుఁ దమ్మునినైన విడువనే ప్రతిన
ననిన నూరకయుండె నవనిజ యవుడు, విని లక్ష్మణుఁడు చాల విస్తయంబందె
నటమీఁద నొక్కొకయాశ్రమంబునను, బటుధర్మనిధి రామభద్రుండు ప్రీతి
మూఁడేసినెలలు నిమ్ముల నాల్గునెలలు, పోడిగా నిలుచుచుఁ బుణ్యాశ్రమముల
ధీయుక్తిఁ జూచుచు తెరువున యోజనాయతం బైనమహాతటాకంబుఁ
గని గీతవాద్యమంగళనినాదములు, దనర నయ్యుదకమధ్యమున మించుటయుఁ
గడుఁ జోద్యపడి తటాకము చేరి దానిఁ, గడుధర్మరతుఁడు తాఁ గని మ్రొక్కి పలికె
నిదియేమి మునినాథ యీతటాకంబు, నుదకంబులో ఘోష మబ్బుచున్నదియుఁ
గడుఁజిత్ర మనుడు రాఘవుఁ జూచి పలికె, నడరెడువేడుక నాధర్మరతుఁడు
కదలక మును మందకర్ణియ౯ మోని, యుదకమధ్యంబున నురునిష్ఠ నిలిచి
యెనసినమహిమ ననేకవర్షములు, తనియక యత్యుగ్రతప మాచరింప
నాతపంబునకు నింద్రాదిదేవతలు, భీతిల్లి మునిపతి పెంపెల్లఁ గలఁగ
నమ్మునికడ కేవల రప్పరస్త్రీల, నిమ్ములఁ బుత్రైర నేతెంచివార
లతనికి భార్యలై యంబుమధ్యమున, సతఁడు నిర్మించిన హైమసౌధముల,
మునినాథుముందట ముద మొప్ప నిలిచి, యనురక్తి వారిప్పు డాడుచున్నార
లదిగానఁ గొలను పంచాప్పరంబయ్యె, నిది వారిబహువాద్యహృద్యశబ్దములు
అనవుడు విని రాముఁ డతిభక్తితోడ, ఘనపుణ్యుఁ డగుమందకర్ణికి మ్రొక్కి
మఱియు భుహృదివిమార్గంబునందు, నెఱసినకడిమిమై నెఱి నేఁగునవుడు
మునులకు మ్రొక్కుచు మును లున్నపుణ్య, వసులకుఁ జొక్కుచు వనజకల్పార
సరసులఁ దేలుచు సత్కథాలాప, సరసుల నేలుచు జల్లనిగాలి

రాకలఁ బొగడుచు రణితర్పుల్లికల, జోకలఁ దెగడుచు శంకమయూరాది
ఖగములఁ బట్టుచుఁ గరివరాహాది, మృగములఁ గొట్టుచు మేఘాస్త్ర మేసి
తపములు నడుపుచుఁ దముఁ జూచువారి, భవములు నడపుచు పరువంపులతల
పువ్వులు చిదుముచుఁ బొదలు తుమ్మెదల, నవ్వలఁ గదుముచు నభమంటఁ దాఁకు
తైలంబు లెక్కుచు జానకి యలయ, మేలంబు దక్కుచు మృదురీతి గుహల
మెల్ల నె దార్చుచు మెలఁతకు నెక్కు, డల్లన నేర్పుచు నచటి చెంచెతల
బీరముల్ మెచ్చుచు భేదంపరాని, యారముల్ చొచ్చుచు నినరశ్మి లేసి
కోనలఁ గానలఁ గ్రుమ్మరు చట్టు, జానకి తాను లక్ష్మణుఁడు కొన్నేండ్లు
పుణ్యతీర్థంబులు పుణ్యవాహినులు, పుణ్యతపోవనభూములఁ గలయఁ
దిరుగుచుఁ బదియేండ్లు దీక్షింపదప, మరలి సుతీష్ణాశ్రమమునకు మఱియు
వచ్చి యమ్మనియొద్ద నిచ్చు గొన్నాళ్లు, మచ్చికనుండి రామక్షీశ్వరుఁడు

— ౨౭ అగస్త్యులఁ గాంచుట —

నొకనాఁడు ఘనునగ స్త్యునిఁ జూడగోరి, యశంకభక్తి సంయమికి నిట్లనియె
నెందు నగస్త్యమునీశ్వరుఁ డుండు, నందు నెందొక్కొ తదాశ్రమభూమి
తెలుపవే యనిన సుతీష్ణుండు గుఱుకు, లలవడఁ దన్తార్గ మంతయుఁ దెలిసి
దీవించి యనుప గాదిలితమ్ముతోడ, దేవితో దక్షిణదిక్కుకై నడచి
చనిచని నాల్గయోజనములు దాఁటి, వనముల ఘనశైలవాహినుల్ వెక్కు
గనుఁగొంచు నరిగి యగస్త్యానుజన్తు, ననభూశ్రమంబున కరిగి సంప్రీతి
నాయతీశ్వరచంద్రునడుగుల కెఱిగి, యాయాశ్రమంబున నారాత్రి నిలిచి
మునితోడ సుఖగోష్ఠి మొగిఁ జేయుచుండి, యింకలూధీశ్వరం డిట్లని పలికె
నియ్యగస్త్యమహామునీశుండు దొల్లి, యియ్యెడ వాతాపి నెబ్బంగిఁ జంపె
ననిన నమ్మనిచంద్రుఁ డారామచంద్రుఁ, గనుఁగొని యాపుణ్యకథ చెప్పవొడఁగె
నురుతాపి వాతాపియును నిల్వలుండు, ధరణిపై నిరువు రద్దండరాక్షసులు
గల రందు వాతాపిఘనమేషమూర్తి, యిల్వలుండను నొక్కఋషియునై నిలిచి
యిచ్చటఁ బెనుత్రోవ కెదురేగి మిగుల, దచ్చనఁ దమయింటఁ దద్దినం బనుచు
మునులను నియమించి ముదమొప్పుఁ దెచ్చి, యెనయంగ మేషంబు నేర్పడఁ జంపి
ప్రీతిఁ గూరలుచేసి పెట్టి భుజింప, వాతాపి రమ్మని వడిఁ జేరఁ జీరఁ
దడయక యపుడు వాతాపి యమ్మునుల, కడపులు వ్రచ్చి యగ్గలికతో వెడల
నీవిధి మునుల ననేకులఁ జంపి, రావికృతాకారు లడరి యందుండఁ
గొనకొని యొకనాఁడు కుంభసంభవుఁడు, చనుదేరఁ గపటభోజన మొప్పుఁ బెట్ట
వాతాపిఁ బిల్వ నిల్వలుఁ జూచి నగుచు, వాతాపి యెందుండి వచ్చు జీర్ణించె
వని యగస్త్యుఁడు పల్క నాయిల్వలుండు, కనలి రక్కసుఁడయి కదియవచ్చుటయుఁ
గలశసంభవుఁడు హంకారమాత్రమున, బలియు నిల్వలుఁ జూచి భస్మీకరించి
మునులకు నెల్లఁ బ్రమోదంబుచేసె, విను మనియునుగాక వింధ్యం బణంచె
సరిగాఁగఁ దక్షిణాశ్లాఘి నిలిచె, నరుదుగా నంబుధి నాపాశేనించె

బెనుఁబాముగాఁగ శపించె నానహుషు, మునిమాత్రుడే పుణ్యమూర్తికుంభజుఁడు
 మునివేషమున నున్నముక్కంటిగాక, యన విని రఘురాముఁ డానందమంది
 మఱునాఁడు మునిపతి మార్గంబుఁ జూప, తెఱఁగొప్పఁ బూజించి దీవింప వెడలి
 చని చని యొక్కయోజన ముత్తరించి, పసదాడిమశమీబదరి కాశ్వత్థ
 సాలప్రియాళురసాలతమాల, మాలూరఖర్జూరమందారతరుల
 తరులఁ గ్రీక్కిరిసిన తావిక్రొవ్విరుల, విసులతేనియలాని వెలయుతుమైదల
 మెదల నింపగునట్టి మేటిపూపొదలఁ, బొదలలోఁ బగ లేక పొదలుమ్మగములఁ
 గలకంతకలకుహళాకారనాదముల, విలసిల్లు బహుశాస్త్ర వేదనాదములఁ
 జెలఁగుచుఁ గిన్నరసిద్ధగానముల, కలిమి దీపించు నగస్త్రునాశ్రమము
 గనుఁగవవిందుగాఁ గాంచి యందొక్క, మునిచేతఁ దమరాక ముని కెఱిగించి
 చని చొచ్చి యమ్మునిచరణపద్మముల, కనురాగమున మ్రొక్క నక్కనఁ జేర్చి
 దీవించి వేవేలు తెఱఁగుల భక్తి, భావించి సంతృప్తిపరులఁ గావించి
 యోరామ శుభనామ యుత్పలశ్యామ, క్రూరదానవభీమ గుణధామ నీవు
 మునులభాగ్యంబున మునివృత్తిమోచి, పనమునఁ దపసివై వర్తింప వచ్చి
 యరుదారఁ జిత్రకూటాద్రి కేతెంచి, పరమతి నొక్కసంవత్సరం బుండి
 శరభంగమానియాశ్రమము కేతెంచి, శరణుచొచ్చిన మునిశ్వరులను గాచి
 దనుజులఁ జంపెదఁ దలఁకకుఁ డింక, నని ప్రీతి మునులకు నభయంబు లిచ్చి
 కరుణించి తని విని కాకుత్స్థతిలక, పరమసంతోషసంపన్నుడనైతి
 నని యర్థిఁ బూజించి యతులదివ్యాస్త్ర, ఘనశస్త్రకోదండకవచాదు లిచ్చె
 నిచ్చినఁ గైకొని యినకులాధీశుఁ, డచ్చట సుఖగోష్ఠి నారాత్రి నిలిచె
 ఘటసంభవుఁడు భావికార్య మూహించి, పటుతరవాక్యుడై పలికె నిట్లనుచు
 శ్రీరామ గోదావరీసరితృప్త్య, వారిశీతలగంధవాహకుమార
 ఘటితనత్తనవనాంగణలతాతటికి, జటికృతపూజధూర్జటికి నాపంచ
 వటికిఁ బొమ్మన రఘువంశుఁ డచ్చటికి, ఘటసూతి వీడ్కొని కదలిపోవుచును
 నడుత్రోవ నొకపక్షినాథునితెక్క, లుడివోనికులగిరులో యని చాలఁ
 గని వైత్యుఁ డనుబుద్ధిఁ గదిసి నీవెవ్వఁ డనుటయు ముదమంది యాపక్షి పలికె
 గరుడాగ్రజాతుండు కశ్యపతనయుఁ, డరుణసారథియైన యరుణుండు ఘనుఁడు
 మాతండ్రి మఱియు సంపాతి మాయన్న, మీతండ్రి సఖుడ సుమీ యేను రామ
 యితరుండఁగాను మీహితకార్యపరుడ, నతులసాహసుండ జటాయువస్వాడ
 నీవనంబును నసురేంద్ర సేవితము, గావున వై దేహి గావుఁ డేమటక
 ననవుడు శ్రీరాముఁ డట్లుగా నతని, మనమున యోజించి మైత్రిఁ బూజించి
 యట పంచపటి కేఁగి యందున్న మునులఁ, బటుతపోధనుల సంభావించి మ్రొక్కి
 కరమర్థి వారు సత్కారముల సేయ, ధరణీతనయుఁ జూచి తమ్మునిఁ జూచి
 పొలుపొంద నెందును బుణ్యాశ్రమములు, గలయఁ బెక్కులు పొడగందుము కాక
 యీగౌతమీగంగ య్భాసరోవరము, లీగిరు లీతరు లీయాశ్రమములు

ందును బొడగంటిమే యిటు గ్రింద, నిందుండుదము మన కింపొందు ననుచు
 గానందమునుబొంది యందున్నమునుల, యానతిఁ గైకొని యాప్రాద్ధ కదలి
 కాను లక్ష్మణుండును దగుపర్ణశాల, యూనిన క్రమముతో నొప్పారఁ గట్టి
 యుండు దానును దానిఁ బూజించి, యమృహీనుతఁ గూడి యనురాగ మెసఁగ
 గాపర్ణశాలలో నందాటునెలలు, దీపించువేర్చి వర్తించుచునుండె
 శంత నీహారధరాక్రాంతదశది, శాంతమై హేమంత మవనిఁ బర్వటయు
 వీకువ నొకనాఁడు వెలదియుఁ దాను, తేకువ గౌతమిఁ దీర్థమాడంగఁ
 కనుచుఁ రాముండు మైత్రి సౌమిత్రిఁ జూచి, కనుఁగొంటివే శీతకాలంబుమహిమ
 శతైల్లఁ జలికి భీతిలి వెలిపట్టు, ముసుకుఁ బెట్టినయట్లు ముంచె హిమంబు
 హేమంత మనుమేఘ మెల్లడ నిండి, వామిగా వడగండ్లు వర్షించె ననఁగఁ
 గురిసినపెనుమంచు కుంభినియెల్ల, నెరసి యొప్పారె ఘనీభవించుచును
 ఊర్విపై నామంచు నొక్కొక్కచోట, దూర్వాంకురంబుల తుదలఁ జూచితివె
 సచ్చమిన్నసలాక పాజుపై వేడ్కఁ, గ్రుచ్చినముత్యాలకోవలై యొప్పెఁ
 గాముసమ్మోహనకాండంబు లనఁగ, హైమయుగ్వాయువు లలతిమై సోక
 వెఱపున వణఁకెడు విరహిణు లనఁగ, దెఱఁగొప్పఁ గదలు పూదీఁగె వీక్షింపు
 మంచున జారుతామరలకన్నీరు, ముంచినవిరహలమోములఁ గేరు
 పొదిగొన్నయకరువుల్ పొట్టుగా మీఁదఁ, గదలు తేటులపొగల్గా చలికొన్న
 కొలను చేనతలకుఁ గుంపట్లఁబోలె, విలసిల్లు కెందమివిరులఁ జూచితివె
 యడవియేనుఁగులు నీరాసనీనదికి, దుడిఁదుడి వచ్చి తత్త్రోయంబు దొడరి
 అడరి గిట్టెనుచు దుండములు వేవేగ, ముడిచి పాతెపిని తమ్ముడ విలోకింపు
 ఇట్టికాలంబున నేనున్నయట్ల, పట్టంబు నామీఁది భక్తిమై మాని
 నారచీరలు జడల్ నవతమై దాల్చి, నారాకఁ గోరుచు నమృహాఘుఁడు
 పరమపావనుండు సౌభాగ్రతభావనుండు, పరపితృవాక్యమద్వాక్యతత్పరుండు
 చిరకీర్తినిరతుఁ డాశ్రితలాభరతుండు, భరతుఁ డుపగకాలపరిచితి నెట్లు
 స్నానంబునేయునో సరయువులోన, మానియై యెట్లొకో మహిఁ బర్వలించు
 నాతండ్రిసత్యంబు నాపూనిక్కి యతని, చేత నింతయుఁ బ్రకాశించె లోకముల
 నేతల్లిపనుపున నెల్లసంయముల, చేత దీవెనలు గాంచితి నీడ నేను
 అట్టికైకను నొవ్వ నాఁడునో తెలియ, దట్టెల కావించు ననఘాత్తుఁ డతఁడు
 పట్టంబు దొలగి తాపనీ నైతి నేను, బట్టంబు గలిగి తాపనీ యయ్యె నతఁడు
 అన్నదమ్మలపాడి యాపుణ్యుఁ జూచి, యెన్న నెవ్వరికైన నీక నేర్వవలయు
 నట్టియాభరతుని యనుఁగూఁ దల్లులుచు, చుట్టాల నెన్నఁడు చూతుమో మనము
 అని వారిఁ దలఁచుచు ననివారితముగఁ, దనివార నిష్ఠ గౌతమివారిఁ గ్రుంకి
 యినునకు శర్ఫుంబులైత్తి గాయత్రి, పనుపున జపించి బ్రహ్మయజ్ఞంబు
 తమ్ముండు దాను సీతయుఁ బర్ణశాల, కిమ్మెయి జరుదెంచి హితగోష్ఠి నుండె
 నొకనాఁడు లక్ష్మణుం డుదయకాలమున, నకళంకచిత్తుండై యన్నకు మ్రొక్కి

కందమూలఫలాదికములు దెచ్చుటకు, నందంద వనముల నరయుచు నరిగి
యున్నతం బగుచున్న నొకగిరి గాంచి, మిన్నక యచ్చోట మెలగుచున్నంత
మహియెల్ల దేదీప్యమానమై వెలుగ, నహిమాంకుకల్పితం బగుఖడ్గ మొకటి
భీషణజలదగంభీరఘోషముల, ఘోషించుచును వచ్చి కో యని పలికె
నందుకొ మ్మింక దైత్యాధీశతనయ, పొందుగా నీతపంబునకును మెచ్చి
భానుండు పనిచె నీపగిదిగ నన్ను, మానక కొనుమన్న మఱి వాడు పలికె
మెల్లనే తావచ్చి మెచ్చి నాకీక, యెల్లఘోకలుచేసె నొల్లఁబో నిన్ను
నలఘుతపందెల్ల నవనిపైఁ గలసె, వలసినకడకేగు వనజాప్తుహేతి
యని పల్కి తొల్లిటి యచలసమాధి, దనరంగ నుండె నంతట లక్ష్మణుండు

— సౌమిత్రి ఖడ్గముఁ గొనుట —

విప్రులాద్భుతం బంది వెనఁ దానిఁ జూచి, యుపమతో డగ్గరి యొడిసి చేపట్టి
నిపుణుడై పరికించి నృపకుమారుండు, తపసులకెల్ల నాథారమై నట్టి
ఫలవృక్షములు ద్రుంపఁ బాడిగా దనుచు, గలయఁ గ్రుమ్ముచు నగ్రలీకమై నచట
భావించి భావించి బాగొప్పఁ జూచి, భావంబునందును బ్రమదంబుఁ గొనుచు
నీఖడ్గ మిం దుండ నేమికారణమొ, యీఖడ్గ మిచ్చటి కేల వచ్చినదో
యనియని ఖడ్గంబు నాదృశిఁ జూచి, పనిగొని దానిఁ జేపట్టుచు మఱియు
విలసిల్లు నొకగొప్ప వెదురుజొంపంబు, మలసి ఖండింపఁ దన్నధ్యభాగమునఁ
దెగియొకమాని మేదినిఁ గూలుటయును, నిగిడెడు మూర్ఖ మునింగి సౌమిత్రి
యటఁ గొంతనేపున కల్లనఁ దెలిసి, కటకటా సకలలోకములు నిందింప
బ్రాహ్మణుఁ జంపితిఁ బరికింపలేక, బ్రహ్మహత్యాదోషభరితుండ నైతి
నే నేల వచ్చితి నింతదవ్వలకు, నే నేల యీఖడ్గ మిట్లు గైకొంటి
ననుపమధర్మాత్మఁ డగురామచంద్రు, ననుజాండ నగునాకు నధికపాపంబు
సమకూరె నీమునీశ్వరుఁ డెవ్వఁడొక్కొ, సమయఁజేసితి నింక జానకీవిభుండు
విని నన్ను నే మని విడనాడునొక్కొ, వెనువేది మునులు శపింతురో పట్టి
చెప్పకుండఁగరాదు చెప్పకపోదు, తప్పె గార్యముతోవ దైవమా యనుచు
నడలుచు నల్లన నడుగులు వణక, సుడివడి బ్రమయుచు జొప్పఁ దప్పచును
నడతెంచి దశరథునకు గురుభక్తుఁ, బడనేసి చంపిన పాపంబువచ్చె
దండ్రీకివలెనె నందనునకు వచ్చె, నంద్రు భూపతులెల్ల నని తల్లడిలుచు
దమయన్నజేరి గద్దకంతుఁ డగుచు, గ్రమమేది వగచుచు గడగి మ్రొక్కుటయ
ననుజాని నెత్తి యొయ్యన గారవించి, కనుగవకన్నీరు గ్రక్కునఁ దుడిచి
యనుకంప మదిఁబర్వ ననియె రాఘవుండు, అనఘ యేగలుగ నీకడల నేమిటికి
భర్తవ ర్తనుడవు దానశూరుండవు, నిర్తలాత్తకుండవు నీతిమంతుండవు
దశరథత్వపాలతనయమాన్యుండవు, పశుపతివిక్రమప్రకటశౌర్యుండవు
అన్న నీముఖ మేల యట్లు చిన్నవోయె, నున్నది యేర్పడ నొగి జెప్పు మనిన
జయశాలి యైనలక్ష్మణుఁ డిట్లు లనియె, భయనివారణ నీదుపంపునఁ బోయి

వనమూలఫలములు వలయునన్నియును, గొని యేను మెలఁగుచోఁ గ్రూరఖడ్గంబు
నొక్కటి మింట రా నొడిసి చేపట్టి, వెక్కసంబగు నొక్కవెదురుజొంపంబు
నఱికితి దాన నున్నతుఁ డొక్కమాని, యొజులుచు భరఁగూలె నుగ్రుఁడో యనఁగ
నానేరమికిఁ గుంది నరనాథచంద్ర, రానేరకుండియు రానేర వలసె
ననవుడు రఘురాముఁ డాశ్చర్యమంది, యెవరకార్యము మది నూహించుచుండె
నంత నక్కడిమును లందఱుఁగూడి, యెంతయు నత్రైఱం గెఱి గింత మనుచుఁ
జనుదెంచి రఘురామచంద్ర దీపించి, ఘనతరమృదువాక్యగరిమ నిట్లనిరి
అఖిలేశ వినుము నీయరుజన్ముఁ డిప్పు, డఖిలలోకద్రోహి యైనరావణుని
చెలియలికొడుకగు జృంభుని నేఁడు, తులువను నిర్జించె దోషంబు లేదు
మునులెల్ల సంతసంబును బొంది రధిస, అనవుడు రఘురాముఁ డనియె మానులకు
నేవేల్పుఁగూర్చి వాఁ డిట్టితపంబు, గావించె ఖడ్గ మెక్కడనుండి వచ్చె
చీటికి మాటికిఁ జెడుదురే బుధులు, నాటికి హతుఁడుగా నజఁ డేల వ్రాసె
నెంతకాలముచేసె నీయుగ్రతపము, సంతుష్టుఁడయ్యెనే సరసిజాప్తుండు
అంతయు నెఱిఁగింపుఁ డనిన నాభూమి, కాంతునితో మునిగ్రామణు లనిరి
తొల్లి దశాస్యుండు దోర్బలశక్తి, నెల్లఁకులు గెల్వ నెచ్చోట మదిని
సొరిది నమ్మగలేక సోదరిమగని, నురుపరాక్రముని విద్యుజ్జిహ్వః బిలిచి
మన్నించి లంక యేమటకుమీ యనుచు, సన్నతి గావించి చనియె నంతటను
ఏను మాయలు నేర్చి యే దళకంఠ, రానీను లంకాపురంబుఁ గైకొందు
ననుచు విద్యుజ్జిహ్వః డపుడు పాతాళ,మున కేగి రాక్షసముఖులదండ
పాయక వారిచే బహుళంబులైన, మాయలు నేర్పుచు మదవృత్తినుండె
అచ్చట రావణుం డఖిలదిక్పతుల, విచ్చలవిడి గెల్చి వెల లంకఁ జొచ్చి
ఘనత విద్యుజ్జిహ్వఃకథలెల్లఁ దెలిసి, కనుఁగవలను నిప్పుకణములు రాల
నాయాజ్ఞ నుండక నలిరేగి వీడు, పోయి మాయలు నేర్వఁబోలుఁ గాకేమి
మాయలన్నియు నేడు మాయమైపోవఁ, జేయుదు ననుచు నజేయుండై యరిగి
అస్తయఁగరవాసాసురుల్ బెగడ, విస్తయఁగోవుండై వెస హేతిఁ బెఱికి
మఱిది నాచెలియలిమగఁ డీతఁ డనక, తఱిమి విద్యుజ్జిహ్వఃతలఁ ద్రెళ్లనేసి
క్రమ్మఱి వేగ లంకకు నేగుదెంచి, రమ్మని చెలియ శూర్పణఖ సూరార్చి
యనియె నీచిచ్చావహారిణి వగుచు, మనమున నీకు సమ్మత మైనపురుషుఁ
బొందుము వెఱవక పూని లోకముల, యందుఁ జరింపు పొమ్మనీన నార్చె లల

—శ్రమములు జంబునీతపఃప్రభావంబు దెల్పుట ౨—

గర్భిణియై యున్న కతనఁ బై నెలలు, నిర్భరగతినుండి నెలఁతుక గాంచె .
చటులోగ్ర బలుఁ డైనజంబుకుమారు, నట వాఁడు పెద్దయై యాతల్లిచేతఁ
దనజనకునిచాపు తప్పుక దెలియ, విని తండ్రిపగ దీర్ప వెరవుఁ జింతించి
బ్రహ్మనుగూర్చి తపంబుఁజేసినను, బ్రహ్మ వరం బీడు భవునిఁ గోరినను
అతఁడు భక్తుఁడుగాన నలుగఁ డాతనికి, నతులితగతి విష్ణు నర్థింతునేని

చాల నాతఁడు మెచ్చి చనుదెంచి వరము, పాలించు తెపుడు నాపగదీరు తెపుడు
 అరయఁ ద్రిమూర్తుల హరిహరబ్రహ్మ, లరవిందహితరూపమై యుండు నంద్రు
 కావున రవిగూర్చి కడునిష్ఠఁ దపము, గావించి మెప్పించి కదనరంగమున
 దనుజనాయకుఁ డైనదశకంఠుఁ ద్రుంతు, నని యెంచి తపమునేయఁగఁ బూనునంత
 వనరుహాపుండు మెచ్చి వరఖడ్గ మొకటి, పనిచె దానవునకుఁ బగదీలుటకును
 దానిఁ గైకొనఁడయ్యె దర్పాంధుఁ డగుట, నానిమిత్తమున నీయనుజానకబ్బె
 నాహేతి యటుగాక యసురఁడేబడిన, సాహసంబున నేచు జగములన్నియును
 వైవక్యతంబున వైత్యుండు మడిసె, నీవిచారం జేల యివంశతిలక
 కలన రావణుఁ గెల్పెఁ గార్తవీర్యుండు, చలమొప్ప నాతనిఁ జంపె భార్గవుండు
 నట్టి భార్గవ రాము ననిలోనఁ బట్టి, కొట్టితి బీరంబు క్రొవ్వెల్ల నణఁగ
 నట్టి నీచే రావణాదిరాక్షసులు, గట్టిగా దురమునఁ గడతేరఁగలరు
 అనవుడు రఘురాముఁ డాశ్చర్యమంది, వినతుఁడై మానుల వేడ్కతో ననిచె
 నంత శూర్పణఖ నిత్యము దెచ్చినట్లు, వింతగా నన్నంబు వివిధభక్ష్యములు
 పొసఁగ నింజనబోసపుటికె ఁబూని, వెస వచ్చి తునిసిన వెదురుజొంపంబు
 నడుమ ఖండంబులై నలిఁ బడియున్న, కొడుకుఁ గనుంగొని కుంభిని వ్రాలి
 తెలిసి యత్తునుకలు దృఢముగాఁ గూర్చి, పలవించి పలవించి పడఁతి యిట్లనియె
 నోకుమారకచంద్ర యుచితమే నన్నుఁ, గైకొన వదియేమి కన్నులు దెఱచి
 తగుమామ యనక ప్రతాపలంకేంద్రుఁ, డ్దగురావణునిఁ జంప నాత్మఁ గోరినను
 నీకొనఁగూడునే నేరవై తకట, యాకార్తవీర్యుచే నణఁగెనే యతఁడు
 అనరణ్యుఞాపాగ్ని నణఁగెనే యతఁడు, వనజసంభవుచాపవహ్నిఁచే దెగెనె
 నలకూబరునిచేత నడఁగెనే యతఁడు, అల నందికోపానలార్పులఁ బడెనె
 శాండిల్యమానిరోపంబునఁ జెడెనె, యెండేల ధననాథుఁ డుండెనే లంకఁ
 బగ వలదన్న నాపల్కుఁ గైకొనక, తెగితి రావణుఁ డేల దెగును నీచేత
 ధర్మదేవతమాట తల్లిమాటంద్రు, నిర్తలాత్తక విననేరవై తకట
 తపము పండె ననంగఁ దగనీకు బుద్ధి, గపటించె దైవంబుకత లేల యింక
 నని యని శోకింపు యక్కుమారకునిఁ, గనుంగొని యగ్నిసంస్కారంబుచేసి
 యనతిదూరంబున నచలసమాధిఁ, దనరుచు నున్న పెద్దలఁ జేరఁ బోయి
 యోరి కన్నులుమూసి యుడుగక నిష్ఠ, ఘోరతపంబు గైకొని నేయురీతిఁ
 దలను మోపెడుజడల్ ధరియించి బూది, యలది జన్నంబున నందఱుఁ గూడి
 తొలఁగక మేఱపొతులమెడల్ విఱచి, పాలుపార నుడికించి పొట్టలనిండ
 నెట్టన నమలి యెండినకళాసములు, గట్టి యేమియు నెఱుంగనియట్లయండి
 క్రొవ్వి నాశిశువును గుమతులై పట్టి, యెవ్విధిఁ జంపితి రెఱిఁగింపకున్నఁ
 దాపసాధములార తాపంబు దీర, వే పట్టి ప్రింగుదు విడువక మిమ్ము
 నని యహహారావ మడర డగ్గఱిన, మునులెల్ల భీతిల్లి ముదిత కిట్లనిరి
 విను శూర్పణఖ మునివ్రేఘఁ డొక్కరుండు, చనుదెంచి నీపుత్ర సమయంగఁజేసి

ఫలములు గొని యల్లవర్ణ శాలకును, జలియింప కేగి యచ్చట నున్నవాడు
ముక్కుమో మేర్పడ మునికార్యమునకు, దిక్కుగల్గితిగాన తెఱవ యందరుగు
మని చూచి చెప్పిన నాదుష్టబుద్ధి, కనలుచు నపుడు లక్షణుడు చన్నట్టి
యడుగులచొప్పున నరుగ నమ్మునులు, పొడవినభీతిచే బులి నాకి విడిచె
దప్పకఁ దీనికి దగిపట్టిబుద్ధి, చెప్పి పంపుదు రింక చెలఁగి రాఘవులు
నాదట సకలదైత్యక్షయంబునకు, నాదికారణ మిది యని ముదమంద
నత్తటి దరివేచి యసురేంద్రుచెలియ, లుత్తుంగ నాసీయు నుగ్ర భావంబు
గురువిలోచనములు కోఱదాడలును, పఱవైన కడుపును బల్ల వెండ్రుకలు
తెఱసోరు కరిమేను దీర్ఘజిహ్వయును, విఱవైన రూపును విషమదృష్టియును
నరుదార ధరియించి యాడఁదూపమునఁ, గరము గ్రముగ వచ్చు గరళమో యనఁగ
నొడిసి లోకములెల్ల నొగి మ్రొంగఁజాలి, పొడవిన నొకమహాభూతమో యనఁగ
దటిలేచి దైత్యసంతతినాశకాల, మెఱిఁగి భూస్థలిఁ దోచు మృత్యువో యనఁగ
నడచుచు వెు శూర్పణఖ యనునాతి, కడఁతతో రాముడగ్గరఁ జేరఁబోయి

— శూర్పణఖ రామునిఁ జూచి మోహించుట —

యిందీవరశ్యాము నినకోటిభాము, సౌందర్యజితకాము జగదభిరాము
రాము దైతేయవిరాము వీక్షించి, కామభూతము సోఁకఁ గనుఁగొనరాక
తామసగుణమేచి తన్ను లోకాభి, రామఁగాఁ దలఁచి యారక్కసి నిక్కి
తన పెద్ద మొగము నాతనిముద్దు మొగము, తనమహోదరము నాతనితనూదరము
తనతప్పుఁ గన్ను లాతని గొప్పకన్ను, లెనయంచుఁ దన కితఁడే తగునంచు
మొగము చాటుంతగా ముసిముసినగవు, లిగురింప రఘురాము నీక్షించి పలికె
శరచాపములు వూని చరియింపనేల, యరుదైన యడవుల నతివయు నీవు
నీవేషమున నుండ నేమి కారణము, నీవెవ్వఁడవు మఱి నీకుఁ జేరేమి
యనవుడు రఘురాముఁ డల్లన నవ్వి, దనుజకామినితోడఁ దగనిట్లు లనియె
రామాభిరామ యోరామ నావేరు, రాముఁడు దశరథరాజు మాతండ్రి
యావర్ణ శాలవాఁ డతఁడు నాతమ్ము, డీపద్దలోచన యిల్లాలు నాకు
నేను దండ్రియుఁ బంప నీయరణ్యములఁ, బూని చరింతుఁ దపోవృత్తి నిపుడు
నీవెవ్వతెవు మఱి నీకుఁ జేరేమి, నీవేల వచ్చితి నేఁడు మాకడకు
నీవిలాసంబును నీవయోరూప, లావణ్యమును నింతులకు నెందుఁ గలదు
నావుడు నాశూర్పణఖ రాముఁ జూచి, వావిరిఁ బల్కె దుర్వారయై నిలిచి
యావిశ్రవసుకొడు కఖిలకంటకుఁడు, రావణుఁ డుగ్రవిక్రమయశోధనుఁడు
నాపటుసత్త్వన కనుఁగుఁజెల్లెలను, నావేరు విను శూర్పణఖ యండ్లు తెలియ
నీరూపురేఖ లన్నియు సరిచూచి, కూరిమి నీకు నాకును దగునంచు
కామించి వచ్చితిఁ గడునొప్పురూపుఁ, గామించినప్పుడె కైకొననేర్తు
నెందైనఁ జననేర్తు నేవస్తువైనఁ, బొందుగాఁ దేనేర్తు భోగింపనేర్తు
నున్నదియేల నాయొప్పు భావించి, నన్ను పాణిగ్రహణంబు గావింపు

మిది కులగుణహీన యిది వికృతాలగి, యిది నీకు మఱి తగునే యటుగాన
 నీమెలతుకఁ బట్టి యిప్పుడే మ్రింగి, రామ నీకోరివరతి సబ్బదాన
 ననవుడు తనుఁ జేర నాసీతఁ దిగిచి, కొని రాఘవుఁడు దానికోర్కికి నన్ని
 కొంత హాస్యముఁజేయఁ గోరి యాదహజ, కాంతవికారంబుఁ గనుఁగొని పలికె
 నేనింతగలవాడ నిది నన్ను నమ్మి, పూని నాతో వసంబునకు నేతేంచెఁ
 దగిలి నీకోప్పింపఁ దగ దీలతాంగి, పగఁగొని సవతితోఁ బడఁజాల పీవు
 ఈనాతి లేకున్న నింతకుమున్నె, యే నినుఁ గైకొందు నిప్పు డేమాయె
 వాడె నాతమ్ముడు వరతపోధనుఁడు, వాడు నాకంటెను వరరూపధరుఁడు
 తన కొక్కచక్కని దరలాయతాక్షి, ననుకూలఁడని నిత్యముఁ గోరుఁ గాన
 నినుఁబొంద నాతఁడు నేర్పు నం దరుగు, మనవుడు గాఁబోలు నని డాయఁబోయి
 నెలకొని లక్షణ నిన్నుఁ గామించి, కలయ వచ్చితి నన్నుఁ గైకొను మనుఁడు
 నారామునువోగ మతఁడును దెలిసి, ధీరుడై దానితోఁ దెఱఁగొప్పఁ బలికె
 మెలతె మాయన్నఁ గామించితి తొలుత, దలపున నటుగానఁ దగదు నిజబొంద
 సీత నిజ బోలదు చెలువంబునంను, సీతఱిదీటును నీమురిపెంబు
 భాతి నిఁకొకసారి పఁకించెనేని, సీత నొల్లక నిన్నుఁ జెందు రాఘవుఁడు
 రాముసన్నిధికి నోగిమణి పొమ్మనిన, సౌమిత్రిమూటలు సత్యంబు లనుచుఁ
 దామసి తనరోతె దలఁచక మఱియు, రామునికడ కేగి రతికిఁ బ్రార్థించెః
 వలన దాతనిపొందు వనిత సీవనిన, జలజాక్షి మఱియు లక్ష్మణునిఁ బ్రార్థించె
 దమ్ముఁ డన్నను నన్న తమ్మునిఁ జూపఁ, ద్రిమూరి తనకోర్కి తీచీపురాడ
 మఱి మన్మథునిసూత్రమహిమచే దిరుగు, తెరబొమ్మయో యనఁ దిరిగెఁ జేరాస
 విరసన ర్తనముల వెలఁది యిబ్బంగి, నిద్రపురసన్నిధి కెడ దాకె లాఁడి
 వేసరి యనోన్యన్యవివశవ ర్తనల, గాసిల్లి యెంతయుఁ గడునల్గి పలికె
 నోరి మానవులార యొక పేదరాలిఁ, గారించుతెఱగునఁ గాఁపఁదగునె
 యేను గోపించిన సింద్రాదిసురుల, నైనను మ్రింగుదు నట మర్హ్య లెంత
 పొదివి యాయంతితో భువనంబులెల్ల, జడిమి మ్రింగుదు నని సంరంభ, మెరుగ
 నది మృత్యువును బోలి యట్టహాసంబు, పొదిలి డగ్గరవచ్చుపూనికఁ జూచి
 జానకీ దలకెడి సౌమిత్రి యొక, దీనిమేలము చాలు దీని శిక్షింపు
 మని రాఘవుఁడు పల్క నాలక్ష్మణుండు, విని పర్ణశాలకు వెలుపల నిలిచి
 పడఁతి నీకింత కోపం జేల రమ్ము, కడముట్ట నీకోర్కిఁ గావించు నిపుడె
 యని లక్ష్మణుండు పల్క నాశూర్పణఖయు, దనమది నుప్పొంగి డగ్గఱజేర
 ఘనవిషజ్వాలోరగముపుట్ట వెడలు, ననువున నొరఁబాపి యదరులు చెదర
 దనఖడ్గ మంకించి దానవురాలి, ఘననాసికము చెవు ల్గరమ నఁ బట్టి
 యేలీమసరసమో యిదియన నతఁడు, మాఁలీమసరసమో మగువరో యనుచుఁ
 జేయొడ్డివలచినచ్చినఁ జెవుల్తుక్కు, పోయెన్సామెత పుడమిఁ బుట్టించి
 ముక్కును జెవులును మొదలంటఁ గోయ, వెక్కుచు వేసారి వివశాత్త యగుచు

శృంగంబుపగిలిన జేవురుగొండ, భంగి రక్తములొల్కు భయమంది పాటి
చని చతుర్దశసహస్రనిశాచరేంద్ర, జననవిరాజితస్థానంబునైన
ఖరునియాస్థానంబుకడను వచ్చుటయు, ఖరుడును దానియాకారంబుఁ జూచి
వెఱగంది యిదియేమి వెలది నీరూపు, వెఱవక యెవ్వఁడు వికృతంబునెసె
నెవ్వఁడు కాలాహి నెఱిగియఁ ద్రొక్కె, నెవ్వఁడు మృత్యువు నిత్రటిఁ జెనకె
వాని నెఱింగింపు వానిర క్తములు, వానిమాంసంబులు వడి నీకు నిత్తు
నని వేర్చి ఖరుడు తన్నడిగినఁ జూచి, వినుటకు ప్రేరేపన వికృతస్వరమున
మునుకొన్నసిగ్గున మో మఱవాంచి, వినిపింపఁ దొడఁగె నవ్వెలది యేడ్చుచును
విను మరణ్యమునందు వెఱవక యేను, చనుచోట నాజనస్థానంబునందు
నాసుతుఁ డై నట్టి వాకేశసదృశుఁ, డాసూర్యునింగూర్చి యట నిష్ఠ నుండ
వాని వధించిరి పౌరుష మొప్పు, వానికిఁ గర్తముల్ వడిఁ జేసి పిదప
విను మరణ్యమునందు విపులసాహసులు, మునివేషధారులు మోహనాకృతులు
రామలక్ష్మణులను రాజనందనులు, కామించి యేను డగ్గఱుటయుఁ జూచి
వటుశక్తి నన్నంటఁబట్టి నావేష, విటుచేసి విడిచిన నేను దుగ్గింపి
నినుఁ గానవచ్చితి నీవింకఁబోయి, యెససినకడఁకమై నిద్దఱఁ జంపి
వారిమాంసంబులు వడి నాకు నిచ్చి, వారక నాలోనివగలార్పు మనుడు
నింతమాత్రమునకై యేనేల వారి, పంతమదెంత నాపంపుఁ గైకొమ్ము

—ఖరుడు సేనలఁ బంపుట—

అని పదునలుపుర నంతకొపముల, ననలోగ్రతేజుల నప్పుడు పిలిచి
యీహూర్పణఖవెంట నేగి యానరుల, నాశఁబునొందించి నానహోదరికి
వారిశోణితము ద్రావఁగఁజేయుఁ డనిన, వారును దుర్వారవారివాహములు
గాలితో వచ్చినకరణి నాజంత,తో లోలశూలకాంతులు మించులట్ల
చనుదెంచి రామలక్ష్మణసూర్యచంద్రులను గప్పి గర్జితాలాపముల్ చూప
దినకరకులుఁ డంత దేదీప్యమాన, భనురాదిసాధనోద్దాముఁడై యిదిరి
వారును దనమీఁద వ్రేచినయశని, దారుణశూలముల్ ధారణిఁ గూల్చి
వారిసందటి భూరివజ్రానుకారి, నారాచములఁ గంతనాశముల్ చిదుమఁ
బరివర్షఫలశిరోభాగముల్వాసి, నిరుపమాశుగహతి నిట్టితా శ్లఁగఁగ
బుడమిపై గెడసి రప్పుడు చుప్పనాతి, మడమెత్తుపరువున మఱియును బాటి
ఖరునకు లోకభీకరునకు వారి, మరణంబు రఘురాముమహితరణంబు
సుగ్గడించుటయు నాహుతి వెగ్గలముగ, బద్ధబద్ధనమండుపావకుఁ డనఁగఁ
గోపించి యపుడు మిక్కుటమైచకడిమి, దీపించి దూషణత్రిశిరులు మొదలు
వీరులు పదునాల్గువేలరాక్షసులు, ఘోరసత్త్వులు గొల్వఁ గొమరుదీపించి
తెరలిన సురలతో దివి తల్లడిల్లఁ, బొరలిన గిరులతో భువి వెల్లగిల్ల
రణభేరి ప్రేయించి రత్నలైలాభ, గణనీయశబ్దాశ్వాశ్విలతవై డూర్య
మణికూబరసువర్ణమయచక్రదశక, రణజయప్రదధమర్పణాసిపూర్ణ

రణితకింకిణి యైనరథమెక్కి వెడలె, రణబలోదగ్రుండై రఘురాముమీఁదఁ
 ద్రిశిరుండు కంకపత్రశరుండు విలస, నశనికల్పుండు దిక్కు లదర నార్చుచును
 వాసవారణోజ్జ్వలభాసమైన, భాసురరాసభప్రకరసంభరిత
 హాటకస్థగితకతాంగంబు నెక్కి, మేటికయ్యమునకు మేనుబ్బి వెడలె
 బర్హణవర్ణనిబర్హణపవన, గర్హణవణకాంతిఘనవేగతురగ
 సందోహసంభృతసృందనోత్తమము, ముందుగాఁ దోలించి ముదము గీలించి
 నేనాముఖంబునఁ జెలఁగి దూషణుండు, నానాముఖంబుల నలువొప్ప డించె
 ప్రేమతో మఱిపుక్కుగ్రీవుండు నైనన్య, గామియు నవ్యిహంగముండును మేఘ
 మాలియు నగు మహామాలియు మఱియు, నాలోకభీకరుం డగుమహాసర్ప
 ముఖుండును గాలకార్డుకుండు దుర్బయుండు, మఖశాత్రవుండును మఱి పరువుండు
 కారుణ్యదూరుఁ డాకరవీరనేత్రుఁ, డారుధిరాశనుండన నొప్పువాఁడు
 ద్వాదశతైత్త్యులత్రటి ఖరుఁ గొల్పి, ద్వాదశాదిత్యప్రతాపులై చనిరి
 త్రిశిరుండు మఱిప్రమాధియు రణోదగ్ర, యశమునఁ బేర్చుమహాకపాలుండు
 స్థూలాక్షుండును రణోద్యోగులై నేన, నాలుగుముఖముల నడచి రేమఱక
 భీషణకరిఘటాబృంహితతురగ, హేమారథస్వనానేకపదాతి
 పటుతరహంకారపటహభాంకార, పటుకేతుపటపటస్ఫారనాదములఁ
 గుంకె భూతలము దిక్కులు వ్రక్కలయ్యె, పొంగె బయోధులు భూతముల్వణకె
 బలములకెంధూలి భానుమండలము, కలదు లేదనఁ గప్పె గగనంబు నిండ
 ఖరునికేతనముపై గ్రద్దలు వ్రాలె, దురగముల్ మ్రగ్గె నెత్తురువాన గురిసె
 నక్కలు వాపోయె నభము భేసిల్లె, జొక్కలు డుల్లె బడులు చుట్టు నఱచె
 మఱియు సుత్యాతము ల్పహినాకసమునఁ, దఱచుగాఁ దోచు నింతయు భీతిలేక
 ఖరుఁ డీతెఱంగునఁ గడకతో నడచి, యరుదైన యాదండకాటవిఁ జొచ్చె
 ననుపమాకృతి రాముఁ డక్కలకలము, విని పర్ణశాలకు వెలుపల నిలిచి
 యవనిపై దివముపై నవశకునములు, వివిధముల్గునఁగొంచు వెరఁ దమ్ముఁ బిలిచి
 సౌమిత్రి సమరసూచకనిమిత్తములు, భూమిపైఁ బెక్కులు పుట్టుచున్నవియు
 రట్టడి ముక్కడిరక్కసి మఱియు, దిట్టయై బలములఁ దెచ్చె గావలయు
 నదె నైనన్యఘోషంబు లట్లకానోపు, నదె మహాబలధూలి యఖిలంబుఁ గప్పె
 నవమైన రణమబ్బె నా కటుగాన, నదహితమలిఁ బూని యాలస్య ముడిగి
 జనకజ నిక్కడఁ జన దుంచ నింక, గొనిపోయి యగ్గిరిగుహ నుండు మనిన
 నినవంశవల్లభ యే నెట్లు పోదు, నిను డించి యటుగాన నీవు నీతయును
 బర్హతగుహఁ జేరి పరికింపు మేను, దుర్వారదనుజులఁ ద్రుంతు మీకృపను
 అన విని వీరితో నాలంబునేయ, నెననె వేడుక నాకు నీ వుండవలదు
 జనకజ తలఁకెడుఁ జెనుమన్న నీతఁ, గొనిపోయి పర్వతగుహఁ జొచ్చియుండె
 అంత రాముండు ప్రళయంతకుపగిది, నెంతయుఁ గోపించి యేపుడిపించి
 యమితమునిత్రాణ మగుకృపాణంబు, గ్రమమొప్పుగా వజ్రకవచంబుఁ బూని

శరశరాసనములు చతురుడై తాల్చి, యురుతరతూణీరయుగళంబుఁ బిగిచి
కొండపొల్లుగవచ్చు కుండలికుండ, లుండన విల్లు పెల్లుగ నెక్కుపెట్టి
యగణితధ్వనుల మిన్నంతయుఁ బగుల, తగిలి చాపము గుణధ్వనిచేయుచుండె
నింద్రుండు మొదలుగా నెల్ల దేవతలు, సాంద్రతన్నవిమానసహితులై యపుడు
చదలెల్ల నిండి యెంచఁగ రాముఁ డొకఁడు, పదునాల్గువేల సప్రతిమవిక్రముల
ఖరదూషణాదిరాక్షసుల నేరితి, బొరింగొనునో చోద్యముగఁ జూత మనుచు
గనుఁగొనుచుండిరి కపటదానవుల, ఘనుఁడు రాముఁడు ద్రుంచుగాకంచు సారె
దేవర్షి గణములు దివినుండి తాము, దీపించుచుండిరి దివిరి పల్కాటు
పదివేలకోటులభాను తేజములు, పాదిగొని లోకము ల్పొదివినయట్లు
రామునితేజ మరణ్యభూజములు, భూమియు సభము నల్లులు గవ్వటయును
జడమతులై సర్వసంభ్రమం బుడిగి, మిడుకుచుఁ గన్నులు మిటుమిట్లుగొనఁగ
కడు సంధులై నరాక్షసులను జూచి, కడఁకతోఁ బల్కె నాఖరుఁడు దూషణుని
ఇదియేమి దూషణ యీసేన నడవ, దెదిరెనో పరసేన యేఱడ్డపడెనో
యనిన దూషణుఁ డేగి యటఁ జూచివచ్చి, దనుజేశ రామునుద్దండతేజంబు
కలయఁ బర్వటయును గతిదప్పె ననుడు, నలుకమై ఖరుఁడు నైనన్యములఁ దిట్టుచును

—● ఖరునిసేనలు రాము నెదుర్కొనుట —●

నరద మత్స్యగ్రత నటఁ దోలుకొనుచు, నరుగుచో రాక్షసులందఱుఁ గూడి
భుజబలాటోపవిస్ఫురిత ప్రతాప, గజరథభటవాజిలితులై యకట
మండుకార్పిచ్చుపై మలయుచు మిడుత, తండంబు లొక్కటఁ బార్కొన్నకరణి
గడు నుగ్రవేగులై కాకుత్స్థరాము, వడిఁ జాట్టు ముట్టి దుర్వారులై కదిసి
శరచాపపట్టసశ క్తిత్రిశూల, కరవాలకుంతముద్గరభిండివాల
పరశుతోమరగదాప్రాసఖడ్గములు, గురిసి యార్చిరి దేవకోటి భీతిల్ల
నప్పుడు రఘురాముఁ డంబుదపంక్తి, గప్పిన చండ్రంశుగతి గానఁబడక
కొంతసేపునకు రక్షిగణము క్త, కుంతాదిబహుశస్త్ర సుటిలాస్త్రతతులు
నన్నియు మాయించె నైంద్రజాలమునఁ, జెన్నునఁ దను సురశ్రేణి కీర్తింప
మఱియుఁ దోడ్తో దైత్యమండలి గురియుఁ, దఱుచగు నస్త్రశస్త్రములఁ ద్రుంచుచును
ముందట నిరుపార్శ్వముల పిటుందటను, సందడించిన దైత్యునైనన్యంబుమీఁదఁ
గరలాఘవము మీఁతఁ గవదొనలోన, శరములన్నియు నొక్కసారె సంధించి
పదియు నూలును వేయుఁ బదివేలు లక్ష, పదిలక్షలటుకోట్లు పదినూలుకోట్లు
మండితపరివేషమధ్యందినార్క, మండలపరివేషమహితానుకారి
కుండలీకృతపండకోదండదండ, భండనాత్యుత్సాహబాహుఁడై ప్రేయః
దునియు గంభీరవేదులును జోదులును, దునుకలై పడెడువీరులును రౌతులును
ద్రుంగెడుబహుపదాతులును హేతులును, ముంగలఁ బడుశరంబులు శిరంబులును
మ్రొగ్గెడు యోధాంగములు రథాంగములు, మ్రొగ్గెడు సగుణధర్మములు వర్తములు
తూలెడు రథిజాతులును సూతులును, సూలెడి వెలిగొడుగులుఁ బడగలును

నలియైన మాంసఖండములు మొండెములు, గలిగి లోకైకభీకరమయ్యె రణము
 అంత భానునిదీప్తి కంధకారంబు, పంతమంతయుఁ బటాపంచలై నట్లు
 అతులవిక్రమధాముఁ డగురామునకును, హతశేష మగునై న్యమంతయు విజిగి
 ఖరునకు శరణన్న ఖరుడును వారి, బురికొల్పి దూషణుఁ బోరికై పనుప
 వాడును హతశేషవాహినుల్ దాను, వేడిమి సూపుచు వేవేగఁ బొదివి
 తాలసాలిశిలావితాననానాస్త్ర, జాలవర్షము రామచంద్రువై గురిసె
 గురిసిన తనమేనఁ గ్రొన్నెత్తు రొలుక, నరుణారవిందాతుండై రాముఁ డలుక
 గాంధర్వశరము రాక్షసులపై నేయ, సైంధవసీంధురస్యందనసుభట
 వీరుల కన్దుహావిభిఖరాజంబు, తేరిమాడఁగరాక దేదీప్యమాన
 ధారాకరాళమై దనుజవర్గముల, గారింబి నొంచి చీకాకు గామించి
 దండించి ఖండించి తల లుత్తరించి, చెండాడఁచో రణక్షీతియెల్ల నిండి
 యెందుఁ జూచిన తురంగేభఖండమ్ము, లెందుఁ జూచిన నింగి కెగయు మొండెములు
 నెందుఁ జూచిన బ్రేవు లెఱచియు మెనడు, నెందుఁ జూచిన నెత్తుఁటెల్ల నై యుండె
 శాకినీభూతపిశాచభేతాళ, డాకిను లంతఁ దండంబులై యపుడు
 నేనుంగుతలకాయ లెసఁగఁ గుండలుగఁ, బూని యందలిముత్యములు దండులముగ
 దండి రామునిరణధర్మసత్రమున, వండినా రిదె రండు వరుస భుజింప
 నని వేడ్కఁ బైకొన్న యధికారముద్ర, గొని రొడగాకుండఁ గూర్పుండఁబెట్టి
 రక్తచందనమును రక్తాక్షతములు, రక్తసంకల్పపూరంబును దాల్చి
 శరవహ్నిపక్వమాంసంపుటన్నములు, పొరలినమెదడుపప్పును గ్రోవులందు
 వరదలై యాజ్యప్రవాహముల్ కండ, లెరిగి కారిజము లనేకకాకముల
 పాలప్రేవులు కాపపాశముల్ మేలి, వాలుగుండెలు పిండివంటలు మఱియు
 నేత్తురు తియ్యనినీరుగాఁ దలఁచి, యత్తటి విప్రయోగ్యాహార మగుచు
 నానందతృప్తులై యధికసమృద్ధము, చేనూని సభగూడి శ్రీరామచంద్ర
 'ధీవిజయోస్త'ని దీవించికొన్ని, యావలఁ గొన్ని 'తథాస్త'ని పల్క
 నింతలో మఱికొన్ని యేనుంగు జేన, దంతముల్పేతను తాళము లూని
 పాలును తెన్నులు సంకుపూసలవేల్చి, కభుకుకామాతులుగా ధరియించి

— శ్రీరామనితో భరదాషణము పోరుట —

కరఘంటికాతాళగతుల కుబ్బుచును, దరి జేరి కాపు లత్తఱిజూపెఁ గొన్ని
 అంతదూషణుఁడు మత్తారిభీషణుఁడు, వంతనొందుచుఁ దనచెంతయోధులను
 విజయశీలుర నైదువేలఁ బంపుటయుఁ, ద్రిజగము ల్వణఁక నెదిర్చి వారపుడు
 చాపవిద్యాప్రాధి సకలంబుఁ జూపఁ, జూపులఁ గోపంబు చూపుచు నృపుడు
 నొక్కొక్క శరమున నొక్కొక్కదనుజుఁ, దక్కక ద్రుంచి విదారించి విభుఁడు
 కొందఱ నందందఁ గుదులుగాఁ గ్రుచ్చి, యందఱఁ దెగటార్చి యార్చినఁ జూచి
 దూషణుం డత్తటి దూరుండై పరుష, భాషణుండై రామువైఁ దేరుఁ బఱసి
 దశదిగంతంబులు దట్టంబుగాఁగ, నశనికాలాహితుల్యంబులై యొప్పు

నమ్ములు నిగుడింప నవి ద్రుంచి నాలుగమ్ముల రథమును హయములఁ ద్రుంచి
వెరకొప్ప నొకకోల పిలుద్రుంచుటయును, దురమున విరభుఁడై దూషణుఁ డలుక
దారుణపాణివిదారణవిజయ, కారణాంతఃగదాకల్పమై యొప్పు
ఘరిఘంబుఁ ద్రిక్షుచుఁ బటలేర రాముఁ, డురుశరద్వయమున నురుబాహుయుగము
నరుదుగా దెగ నేసి యామృతబాణమున, నురమేయుటయు వైత్యుఁ డొరలుచుఁ
దంతము త్వరిగిన దాతుణఫద్ర, దంతావళేంద్రంబు ధరఁ కూలినట్లు [గూలె
కూలినఁ జూచి ముగ్ధుడుదండనాథు, లాలోఁ బ్రమాధిపహాకపాలుండు
స్థూలాత్ముడును బరశువు త్రిశూలంబు, కేలఁ బట్టసము లంకించి వైచుటయు
వారిశస్త్రంబులు వారిమస్తకము, శ్రీగాముఁ డొక్కఁడఁ చెండిచెండాడ
ఁప్పుడు ఖరుడు నేనాధినాయకుల, ముప్పిఁగొనురోషమునఁ బురికొల్పె
వారుపన్నిద్దఁ జవార్యశౌర్యమున, వీరరాఘవుఁ డాకీ వేల్వేఱఁ బోరఁ
గులిశథారాకారఘోరబాణముటఁ, గలిమిఁ జూపుచు నైన్యగామి నుక్కణఁచి
కాలకార్దుకుఁ ద్రుంచి కరవీరనేత్రుఁ, మాలించి సర్పసుత్రుత్కండంగించి
యావిహంగము నొంచి యజ్ఞశాత్రవుని, చేప యడంచి శిక్షించి దుర్జయుని
కేలి మహామాలిఁ గెడపి యామేఘు, మాలిని వధియించి మర్దించి పరఃఘఁ
బృథుకంతుకంతంబు పృథ్వివైఁ గూల్చి, రుధిరాశనుని జంపి రోషంబు మిగుల
దిక్కేది ఖరుడును ద్రిశిరుండు దక్కఁ, వక్కినవారిసందఱ నేలఁ గూల్చె
నీలీల రాముచే నెల్లనైన్యములు, గూలిచేఁ గూలినకారాకు లనఁగఁ
గూలినఁ గోపంబు గొని కాలత్రిశిరుఁ, డాలొన రాముపై నరదంబుఁ బటపి
సింహనాదముఁజేసి సింధురోత్తమము, సింహంబు నెదిరిన చెలువున నెదిరి
గుణనాద మెరుగఁ రక్షింపిరుఁ డకట, గణనాపరంపరలో గడవ నందంద
నతులబాణము లేయ నలిగి రాఘవుఁడు, ప్రతిబాణతతులచే బలువిడిఁ ద్రుంచె
వాఁడును మఱిపేరువాఁడి వాఁడిమిని, మూఁడుబాణముల రామునిభాలమేసె
నావాఁడిబాణంబు లళికంబు దాఁక, నవ్వుచుఁ గినుకమై నళిరాస్తకులుఁడు
త్రిశిరుని నేసినఁ ద్రిశిరము ల్కుసుమ, దశదాల్పై నికఁ జతుర్దశభువనములు
దూరిన నినుఁబట్టి తునుమాడునట్టి, దారుణతరచతుర్దశసాయకముల
లేనేయువాఁడ సహింపుమీ యనుచుఁ, దానేసెఁ బదునాల్గుదారుణాస్త్రములు
అవి తొమ్ము గొని గాడి యవ్వల వెడల, నవనీథలముగాడె నంత రాఘవుఁడు
అరదంబు మఱిచాలు గమ్ముల విఱిచి, యరువడి పదియింట నురమేయుటయును
సురవైరి కోపించి శూలంబు వైవ, నరనాథుఁ డది ద్రుంచె నాలుగస్త్రములఁ
ద్రుంచి మూఁడమ్ముల దుదమూఁడుతలలఁ, ద్రుంచినఁ ద్రిశిరుండు దురమునఁ గూలె
మూఁడుకొమ్మలతోడ మొదలంటఁ ద్రన్వి, పోడిమిచెడి కూలుభూజంబుపోలెఁ
ద్రిశిరుండు గూలఁగ దృష్టించి ఖరుఁడు, దశరథరాముచేతకుఁ జోద్యమంది
మఱిచాలఁ గోపించి మహనీయరథము, దఱిమి యుగ్రాస్త్రసంతతు లేయఁజూచి
శరలాఘవముమెచ్చి జానకీవిభుఁడు, ఖరునివైఁ బ్రతిసాయకములు వేయుటయు

ఖరునిబాణములు రాఘవునిబాణములు, ధరణీతలము వియత్తలమును బొదివె
 సప్పు డర్కనీదీప్తు లన్నియు మానె, గప్పెను నిబిడాంధకారంబు దిశల
 ఖరుని రాఘవుడు రాఘవుని నాఖరుడు, సరకుగాఁ గొని రాజి జయకాము లగుచుఁ
 గాసరయుగళంబు కలభద్రయంబు, కేసరియుగళంబు కెరళి యొండొండఁ
 బోరెడుగతిఁ దోచు భుజబలాటోప, భూరిప్రతాపులై పోరాడుచోట
 ఖరుఁ డప్పు డలిగి రాఘవుచేతికిల్లు, సరిద్రుంగు వెన నర్థచంద్ర బాణమునఁ
 ద్రుంచి బోదును ద్రుంచఁ దోడ్తోడ మఱియు, ముంచె రామునిదేహమున నంపవెల్లి
 నాయంపతండంబు నాతఁడు సరకు, సేయక తను సురశ్రేణి కీర్తింప
 నుష్టాంశకులుఁ డగస్తునిచేతఁ గొన్న, వైష్ణవచాపంబు వడి నెక్కువెట్టి
 శింజిని మ్రోయించి శితసాయకముల, భంజించె రాక్షసప్రదురకేతనము
 మఱివాఁడు రాముమర్తము లుచ్చిపాటఁ, గఱకుటమ్ములు నాల్గు గద్దించి యేయ
 రత్తసిక్తాంగుడై రాఘవుం డంత, నక్తంచరుని నొంచె నారాచనిహతిఁ
 బటుబాణమొకటఁ బాపము ద్రుంచివైచె, నటు నాలుగిట శాని హయములఁ జంపి
 సారథిఁ బడనేసి సాయకవహ్ని, కారథం బపుడు పూర్ణాహుతిచేసె
 విలుగోలుపడి యిట్లు విరఘుడై ఖరుడు, ప్రళయకాలాంతక ప్రతిముడై కేలఁ
 జలమున గద గొంచుఁ జను దెంచుటయును, జలియించె గిరులతో జగతియంతయును
 నప్పుడు రఘురాముఁ డాచుష్పదైత్యుఁ, దప్పకఁ గనుఁగొని దర్పించి పలికె
 నోరిరాక్షస విసరోరి నాచేత, శూరత నీకేల చొప్పుడు నింక
 నీబలంబులు సచ్చె నీవారు తెగిరి, నీబాణసంపద నిర్మూలమయ్యె
 నరుదుగా నీదండకాటవిఁ దొల్లి, పెరిగి సన్తునులఁ జంపినపాపఫలము
 కుడువఁ గాలమునచ్చుఁ గుడుతుగా కింక, నడరి వధింతు ఘోరాజిలో నిన్ను
 ననవుడు ఖరుఁ డప్పు డారాముఁ జూచి, కనలుచుఁ బలికె దోర్లర్వంబు మెఱసి
 యేల రాఘవ నీకు నింత గర్వింప, నాలంబులోఁ గొందఁ జల్పులఁ జంపి
 కెలయుచు నిను నీవే కీర్తించుకొనెడు, కులజుండు తనుఁదానఁ గొనియాడుకొనునె
 ఇదె గదాధరుడనై యేలెంచినాడ, కదిసి పోరాడు నాకడిమియుఁ జూడు
 దేవలతకునైనఁ దీరదు గెలువ, నీవు నాముందట నిలువ శూరుడవె
 యొండొండఁ గడఁగి నీయొడలిమాంసములు, చెందాడి నేఁడు నాచెలియలి కిత్తు
 నని శ్రుహఁగదఁ ద్రిప్పి యడరి వైచుటయు, వనిలునివేగంబు నర్కుతేజంబు
 ననలునివేడిమి యశనిబెట్టిదము, ఘనగదారూపమై కదిసినయట్లు
 చనుదేర నుద్దండచండ కాండములఁ, గనల కా రాముఁ డాగదఁ ద్రుంగనేసి

— ఖరుడు శ్రీరాముల నెదుర్చుట —

యోరి నీగర్వోక్తు లుబ్బును మదము, దీరెనె బింకముల్ దీతేనే యనుడు
 గద్దించుచును వాఁడు కడువడితోడ, నద్దనుజుండు మహారోషమునను
 గ్రక్కున వృక్ష మొక్కటి వెల్లగించి, చిక్కినభుజశక్తిఁ జిరజిరఁ ద్రిప్పి
 చాఘ్రమటంచును జయ్యన వైవ, నావృక్షమును ద్రుంచి యపుడు రాఘవుడు

ఖరునిపై ఖరకరకరసహస్రాభ, శరసహస్రము లేని చాల నొప్పింప
 నొచ్చియు వాడు తనూర్ క్తధార, పిచ్చిలఁ దెచ్చుకోల్పిరంబు మీఱ
 నెదురుగాఁ జనుదేర నీక్షించి రాముఁ, డదయుడై భువనంబులన్నియు వణక
 నురవడి నైంద్రాస్త్ర మొకట సంధించి, యురమేయుటయు దైత్యుఁ డుబ్బెల్లఁ బొలిసి
 పిడుగడచినకొండ పృథివిపైఁ గూలు, వడువున ఖరుఁ డంత వసుధపైఁ గూలె
 నని ముహూర్తము ముహూర్తార్థంబులోన, దను నెదిర్చిన చతుర్దశసహస్రముల
 ఖరదూషణాదిరాక్షసుల నీరీతిఁ, బొరిగొనుటయు రాముఁ బొగడిరి సురలు
 మునులు దీవించిరి మొగిఁ బుష్పవృష్టి, యనిమిషు ల్లురియించి రారాముమీఁద
 ఘనశైలగహవానుండి కడఁకతో నంత, జవకజఁ గొనివచ్చి సౌమిత్రి మ్రొక్కి
 యభినుతు లొసరించి యప్పు డారామ, విభునిచే శోభిల్లువిల్లుదుకొనియె
 నూనినసంతోష ముల్లంబు నిండ, జానకీపతి వర్ణశాల కేతెంచి
 కలహించి తెగినరాక్షసుల భూమిజకుఁ, దెలియఁ జెప్పుచు వినోదించుచునుండె
 ఆప్పు డకంపనుఁ డఖలకంపనుఁడు, విపులార్తి లంకకు వేగంబె పోయి
 యారావణునిఁ గాంచి యసురాధినాథ, వీరులు పదునాల్గువేలరాక్షసులు
 ఖరదూషణాదులు కాకుత్స్థరాము, శరవహ్ని నీతైరి సత్యంబటన్న
 అక్కజంబునుబొంది యాయకంపనుని, దిక్కుచిక్కునిరోషదృష్టిఁ జూచుచును
 నేమేమి యిదివిత యెట్లురా యోరి, రాముఁ డెవ్వఁడు రాజరాజో స్వారాజో
 యమరాజో వాడైన నామహాఖరుని, సమరానఁ ద్రిశిరదూషణులను గెల్వఁ
 జాల రట్టిప్రతాపశాలుర నొక్కఁ, డేలీలఁ గెల్పె మాకెఱిగింపు తెలియ
 నిదె యభయంబు నీకిచ్చితి ననినఁ, బదరక మఱి యకంపనుఁడు రాఘవుని
 చరితంబు ధైర్యంబు శౌర్యంబు సతఁడు, ఖరదూషణాదుల ఖండించుటయును
 సౌమిత్రియందంబు జానకీయంద, మామూలముగఁ జెప్ప సతఁడు రోషించి
 యుద్ధంబునేయ నుద్యోగింప సతఁడు, బద్ధమైత్రిని నకంపనుఁ డిట్లునియె
 రాక్షసేశ్వర విను రఘురాముఁ గెలువ, పక్షివాహనశరాలపాణుల వశమె
 మాటమాత్రంబున మహియు నాకడము, మీటను నాట నమేటియే నేర్పుఁ
 గార్చిచ్చునైనను గరువలినైన, నార్చును గూర్చును నాతఁడే నేర్పు
 భువనంబులన్నియు బూదిగావింప, నవి బోదిగావింప నాతఁడే నేర్పు
 బాల్పడ బ్రహ్మాండభాండంబునైన, నిల్పఁ బగుల్ప నానిపుణుండె నేర్పు
 నదిగాన నొకయుపాయంబును గలదు, కదనంబు వలన దాకాకుత్స్థకులుని
 దేవి లావణ్యవార్ధిని దెచ్చితేని, యావియోగాగ్నిచే హతుఁడగు సతఁడు
 నావిని రాక్షసనాయకుం డదియ, భావించి యాతని బదినోళ్లఁ బొగడి
 హాటకరథమెక్కి యాయబ్ధి దాఁటి, తాటకేయుని మంత్రి ధౌరేయుఁ జేరి
 యతనితో ఖరదూషణాదిరాక్షసులు, హతులౌటయును దాను సారాముదేవి
 నీతఁ దెచ్చుటకు నానించినచ్చుటయు, ప్రీతిఁ జెప్పుటయు మారీచుఁ డిట్లునియె
 నిదియేమి రావణ యెల్లభోగములు, కొదలేక సుఖమునఁ గుడిచి కూర్పుండి

యిట్టిదుర్బుద్ధి నీ కెట్లాకో పుట్టె, నెట్టిదుర్మతియు నీ కీబుద్ధి చెప్పె
వాని నీవటు పగవానిగా నెఱుంగు, మే నీకు బోరానిహితమతిగాని
యితరుండఁ గాను నీ కీబుద్ధిగాదు, క్షీతిఁ బలివ్రతల కాశించుట తగదు
ఆశించితేని నీయన్వయంబెల్ల, నాశమౌగాన దానవనాథ నీవు
చనుము లంకకు సుప్రసన్నుండ వగుము, గనుము సౌఖ్యము నీదుకాంతలవలన
ననిన మారీచువాక్యంబు లప్పటికి, విని లంక కేతెంచె వింశతిభుజుఁడు
అంత నాఖరదూషణాదిరాక్షసులు, పంతంబుచెడి రాముబాణాగ్నిబడుట
యంతయు నటచూచి యాచుప్పనాతి, సంతోష మెడలినఁ జిలింకఁ జొచ్చి
యాసుధర్మాస్థానమందుఁ జింతామణిసంహపీతియందెడియింద్రుఁ డనఁగ
మానితం బగుసభామంటపవేది, బూన్కి సింహాసనంబున నున్నవాని
గరుడోరగామరగంధర్వయువతు, లుగ్ధమతిఁ గొల్వఁ గొల్వన్న రావణుని
విరావతోగ్రదంతాగ్రసంఘట్టి, తోరస్థులస్థగితోరుభూషణునిఁ
సఃలలోకైకభీషణుని సంగ్రామవికటభూషణుని విద్యేషదూషణునిఁ
గని మ్రొక్కి యెడ్చుచుఁ గరములు మొగిచి, తనలోనిఘనవిషాదము తోఁపఁ బలి
ఆసురేంద్ర లోకంబు లన్నిటియందఁ, నసమానసత్త్వండు ననుకొందువీవు
కడిమిమై మూడులోకంబుల రిపులఁ, గడఁగి చంపితనని గర్వించువీవు
కడఁక నారాజ్యమకంటకం బనుచు, నొడివి వెల్లుబ్బి వినోదింతు వీవు
చారులయందును జనవరులందుఁ, గోరి బొక్కసమందుఁ గోరికలందు
గూఢచారులయందు గుప్తంబులందు, రూఢిగాఁ దెలియుచు రూపించువాఁడె
నకలలోఁములకు స్వామినాఁబడును, వికటంబులైన నీవిద్యలకలిమి
నీవిక్రమంబును నీభుజాబలము, నీవిభవంబులన్నియు మున్నెకాక
యింకఁ జెల్లునె యిది యెట్లంటివేని, కొంకక విను భానుకులపావనుండు
తనతండ్రి దశరథధరణివల్లభుఁడు, తనుఁ బంప రాముఁడు తాపసవృత్తిఁ
దనకు గాదిలిసహోదరుఁడు లక్ష్మణుఁడు, తనదేవి సీతయుఁ దాను నేతెంచి
మును దండకావనంబునకును వచ్చి, యనుకంప మునులకు నభయంబు లిచ్చి
వచ్చి యిమ్ములఁ బంచవటి నున్నచోట, సచ్చలోఁ గామించి యేను డగ్గఱినఁ
గరమల్లి నన్నిట్లు గానీసేయుటయు, ఖరునితోఁ జెప్పిన ఖరుఁడు బిట్టలిగి
రోపించి లయకాలరుద్రుండువోలె, దూషణత్రిశిరులతో దండువెడలి
నరభోజనులు కడునాలుగువేలఁ వరవీరభటులతో వడి నేగుదెంచి
బలువడి రఘురాముబాణాగ్నిశిఖల, బలములు దానును భస్మమై మడిసి
రటుగాన నాభంగమంతయు నీగ, నిట నీవెకాక దిక్ష్మివ్వరు గలరు
ఇదె నాదముఖభంగ మీక్షింపు నాదు, కొదువ నీకొదువగాఁ గోర్కిభావింపు
మనిన నచ్చెరువంది యాత్మ భావించి, దనుజాధినాథుఁ డాదానవి కనియె
జ్ఞాతవధంబు నీచన్నవిధంబు, ఖ్యాతి వింటిని గంటి నది యటులుండె
కోరామ యారామునురుసత్త్వ మెంత, యేరూప మేస్తాయ మెంతటివాఁడు

అతనితమ్మునిరూప మది యొట్టి దతని, సతియైనసీత యేచందంబురూపు
చెప్పుమా నీవు చూచిన తెఱంగెల్ల, దప్పి తీరుతు రక్తధారల నీకు

— శూర్పణఖ శ్రీరాములరూపాలేశయముఁ దెల్పుట —

నావిని యాశూర్పణఖ యిచ్చుఁబొంగి, రావణుతోడ నేర్పడ నిట్టు లనియె
నున్నతోన్నతనతుఁ డుత్పలశ్యాముఁ, డిన్నిలోకములకు నెక్కుడువాఁడు
మిగులఁ జక్కనివాఁడు మిహిరమండలముఁ, దెగడుతేజమువాఁడు ధీరవర్తనుఁడు
నాజానుబాహుఁ డుదగ్రవిక్రముఁడు, రాజీవనేత్రుండు రామచంద్రుండు
అతఁడెవో ఖరదూషణాదిరాక్షసులఁ, గృతమతి నొంటిగా గెలిచినజోడు
హేమనర్మణుగాని యిన్నిచందముల, సౌమిత్రి రఘురామచందంబువాఁడు
వాఁడెవో నా కీయవస్థ గావించి, నాఁ డింక సీతసౌందర్యంబు వినుము
తెఱఁగొప్పఁ జూచితి డేవకామినులఁ, దఱిగొని చూచితి దనుజకన్యకలఁ
గేలిమైఁ జూచితిఁ గిన్న రాంగనలఁ, బోలించి చూచితి భోగికామినులఁ
గలయంగఁ జూచితి గంధర్వకతుల, నలవడఁ జూచితి యక్షకామినులఁ
జూచితిఁ బార్వతిఁ జూచితి సతినిఁ, జూచితి భారతిఁ జూచితి లక్ష్మీఁ
జూచితి రంభను జూచితి శచిని, జూచితి భూలోకసుదతులనెల్ల
మునుకొని చూచితి మునికన్యకలను, బనివడి చూచితి బ్రాహ్మణస్త్రీల
నాచన్ను లాకన్ను లాముద్దుపల్కు, లాచెక్కు లామక్కు లాసోయగంబు
లాతీరు లాకురు లావాలుచూపు, లాతోడ లాయెడ లాయెయారంబు
లామందహాసంబు లావిలాసంబు, లామృదుగమనంబు లాసుమనంబు
నేముఁడు పొడ గాన నేయింతులందు, భూమిజ నేమని భూపింతుఁ జెపుమ
నెగడ లోకములేలు నీయట్టిపతికి, దగుఁగాక యాయెంతి తెగునె యన్యులకు
నాయెందుబింబాస్య యాచకోరాక్షి, యాయెలజస్వని యాకుందరదన
యామత్రగజయాన యాలతకూన, యామానీసీమణి యాపద్మగంధి
యాయెంతి నీయెంతి యెయ్యుండెనేని, నీయాన దనుజేశ సీరాజ్య మొప్పు
ననిన రావణుఁడు కామాతుగబుద్ధి, మును నకంపనుమాట ముద్దియమాట
విన నొక్క తెఱఁగంచు విస్తయంబంది, గొనకొన్నప్రేమమైఁ గొలుపు చాలించి
తనపాలివిధి తన్నుఁ దగిలి ప్రేరేపఁ, జని యేకతంబున సారథిఁ బిలిచి
యరదంబుఁ దెమ్మన్న నతఁ డెట్లు నేయ, ఖరకరసదృశంబు కామచారంబు
ననుపమాయుధపూర్ణ మగురథం బెక్కి, దినకరకోటిరదీప్తుఁడై మెఱసి
గగనమార్గమున సాగరమధ్యవీధి, దగినవస్తువిశేషతతులు చూచుచును
దమకించి వడి సముద్రము దాటి పోయి, క్రముకమరీచికాగరునారికేళ
సాలతక్కిలరసాలవిశాఖ, వేలావనంబులు వేడ్కఁ గన్గొనుచు
గరుడుండు మును సుభాకలశంబు దేరఁ, గరమర్థిఁ బోవుచో గజకచ్ఛపముల
భక్షించుకొఱకునై పదమూదినట్టి, పృథ్వింబు పక్షింద్రవృతలక్షణంబు
శతమోజనాయతశాఖంబు మాని, వ్రతము సుభద్రాఖ్య వెలయువటంబు

సుముఖుడై 'కనుగొంచు సురుచిరమహిమ, నమరిన యాసుచంద్రాశ్రమభూమిఁ
గ్రమమొప్ప జడలు వల్కలములు దాల్చి, సమచిత్తుడై కడుసౌమ్యభావమున
భూరితపోనిష్ఠఁ బోలుపారుచున్న, మూరించు జేరి సన్మానంబు వడసి
యలిదీనవదనుడై యాపంక్తికంఠుఁ, డతనితోఁ దనదుకార్యముఁ జెప్పఁదొణఁగె
మూరిచ నీవాప్తమంత్రివిగాన, వారక మఱియును వచ్చితి వినుము
తరణివంశుఁడు రామధరణివల్లభుఁడు, ధరణి యేలఁగనీక తండ్రి పొమ్మనిన
ననుజన్తుఁడును దాను నతివయుఁ గూడి, వనమునఁ దడనులై వర్తింప వచ్చి
తనసత్త్వమునఁ జేర్చి దండకారణ్య, మునులకు నభయ మిమ్ముల నిచ్చి వచ్చి
నడుకక మనశూర్మణఖ ముక్కుజెవులు, కడునల్కఁ గోసె నక్కట యకారణమ
భరదూషణాదిరాక్షసుల ఖండించె, దరమిడి మఱి చతుర్దశసహస్రములఁ
దెగినబంధులకుఁ బ్రతీకారమేను, నెగడి నేయకయున్న నెంజలి పోదు
నీవు ముగ్ధ గఱపిననీతి నట్లున్న, నావల నభిమానహాని గాకున్నె
తగదటుగాన నాతనిదేవి మాయఁ, బొగడొందఁ గొనితేరఁ బోవుచునుండి
యలవడ నొకయుపాయము గంటి నేను, దలకొన్న నది నాకుఁ దగిలి సిద్ధించు
నడరెడుకడఁగితో నావర్ణశాల, కడకేఁగి మాయామృగంబవై నీవు
చెలఁగుచు వర్తింప నీత నిజజూచి, మెలుపొంద రామసౌమిత్రులఁ బిలిచి
నినుఁ బట్టి తెచ్చున నీవును వారిఁ, గొనిపోయి మృగవృత్తిఁ గుశలత మెఱసి
పోయి దుర్గాంతరంబుల గాడుపఱచి, మాయమై నీయాశ్రమము వచ్చి చోరుము
వీనును జానకీ నీట లంకలోని, కూనినవేడ్కమై నొగిఁ దెచ్చుకొందు
నారాముఁడును విరహాగ్నిచేఁ గుందుఁ, గోరి యేనును గోర్కి కొనసాగియుందు
నిది యిట్లు కావింపు మేను నారాజ్య, పదవిలో నగఁబాలు పంచి నీకెత్తు
ననవుడు మూరించు డానీచుఁ జూచి, ఘనభీతి నెంచి శోకసముద్రవీచి

— మూరించుడు శ్రీరామునిప్రభావముఁ చెల్పుట ౧ —

మునిఁగి మూర్ఛిలి లేచి మోమోట ద్రోచి, దనుజేశ మఱియు నీతలఁపెట్టు పుట్టెఁ
గూడునే యిటు పల్కఁ గోరి యీత్రోవ, యోడక నీకెవ్వఁ డుపదేశమిచ్చె
సుకసుకంబుననుండి సుతపోదరాది, సకలబాంధవులతోఁ జావఁ గోరెదవు
కటకటా యెవ్వనిగాఁ జూచినావు, కుటిలరాక్షసలోకకులభీమురాము
నేను బాల్యంబున నెఱుఁగుదుఁ గొంత, యానిత్యకల్యాణుఁ డనమసాహసుఁడు
అడరి విశ్వామిత్రయాగంబుఁ గావఁ, గడఁగి యాతఁడు వచ్చి కాపున్న చోట
బలిమిమై నేను సుబాహుండు పోర, నలుక సుబాహు నొక్కమునఁ ద్రుంచె
నొకకోలఁ బుచ్చి పయోధిమధ్యమునఁ, బ్రకటితగతి నన్నుఁ బడవై చె నుఱక
నకృతాస్తుడై బాలుడై పిన్ననాఁడె, యకలంకుఁ డిట్టి శౌర్యముఁ జూపినాఁడు
నే డస్త్రబలశౌర్యనిధిరామచంద్రు, వాడిమిఁ జెనకీ యెవ్వరు నిల్పువారు
ఇప్పటిశౌర్యంబు నెఱుఁగుదు కొంత, తప్పక విను ముగ్ధదానవాగ్రణుల
నిరువురతోఁ గూడి యే బూర్వరోష, భరమున వ్యాఘ్రరూపముఁ దాల్చి యేచి

తపమునఁ గృశుగాఁగఁ దలఁచుచుఁ బోవ, నపుడేమిచెప్ప మూఁడంబకంబులను
ముగ్గురినేసిన మ్రొగి యిద్దఱును, మ్రగి రాయు శ్చేషమహిమ మెట్టిదియొ
యే నొక్కవిధమున నీక్కడఁ గూలి, ప్రాణంబు లుండుటఁ బట్టి చూచుకొని
యంతనుండియు రామునతులవిక్రమము, చింతించి నాలోనిచేవఁ బోవిడిచి
రవమన్న రథమన్న రమణీయమన్న, రవియన్న రతియన్న రత్నంబులన్న
మఱియు రేఫాదినామము లెవ్వి విన్నఁ, దఱుచై నభీతి నాతనిగ నెన్నుచును
ఈవిధిఁ దఁసి నై యిట్లున్న వాఁడ, రావణ యెఱుంగవు రాముపారుషము
తలఁపక తనరోత దలఁప కింతయును, నలిమిఱి మనశూర్పణఖయ తాఁబోయి
యనుపమగుణధాము నభిరామురాముఁ, గనుఁగొని యారీతి కామింపఁదగునె
తనకు నీవేషంబు తానె కావించి, కొనియె నిందుకు మదిఁ గ్రోధించిపోయి
పరుషత రఘురాముబాణాగ్ని శిఖల, ఖరదూషణాదిరాక్షసులు నీతైరి
వీరికై నీవేల విపరీతబుద్ధి, శ్రీరాముఁ బగఁగొని చెడఁ దలంచెదవు
ఇది విచారంబుగా దిది బుద్ధిగాదు, ఇది నీతిగా దింక నీతలం పుడుగు
నీవు లంకకుఁ బోయి నెప్పుది నుండు, పోవ రామునిచేతఁ బోవుఁ బ్రాణములు
ఏను నీకహకార మెన్నఁడుఁ జేయ, నేనేమి చెప్పిన హితముగాఁ గొనుము
బచ్చె మెంచకఁ గార్య మొనరించితేని, యిచ్చెద రాజ్యార్థ మీ నంటి విపుడు
చెచ్చెర రఘురాముఁ జెనకీ యే బ్రతికి, వచ్చుట కిందు కెవ్వఁడు పూటచెపును
యని యిట్లు మారీచుఁ దాడువాక్యములు, విని రావణుఁడుక్రోధవిషశుఁడై పలికె
లోకైకభర్త త్రిలోకభీకరుఁడ, నాకెక్కుఁ డని యొకనరునిఁ జెప్పెదవు
కడు బ్రాణభయమునఁ గారులాడెదవు, విడువక నాకొక్క వెఱపు చెప్పెదవు
నన్ను రాజుచు మనంబునఁ గొనవు, చిన్నబుచ్చెద వేనుజెప్పినపనులు
నీ వేమిటికిఁ దోడు నినుఁ దోడు వేడ, నీవిధివచ్చెనే యిప్పుడు నీకు
నని చంపఁ దొణఁగిన నతనిరోషంబు, కనుఁగొని మదిలోనఁ గడువిచారించి
మారీచుఁ డీసీచక్షురణంబుకంటె, నారాముచే జచ్చుటది యొప్పు ననుచు
దనుజాధిపతిఁ జూచి తగునీతి నీకుఁ, గొనకొని చెప్పినఁ గోప మేమిటికి
మఱి బుద్ధిచెప్పిన ముత్రులఁ బట్టి, నఱకఁ దలంచు భూనాయకు ల్లలరె
నీవేమి చెప్పిన నీ చెప్పినట్లు, గామింపఁగలవాఁడఁ గడముట్టు ననఁగ
ననురాగమునుబొంది యతని మన్నించి, తనరథం బెక్కించి తద్దయుఁ బ్రీతి
నసమానవేగుఁడై యతఁడును దాను, ననురాధిపతి వచ్చె నటఁ బంచవటికి
అట్టిదకాదె కామాతురబుద్ధి, యెట్లును జెడుత్రోవనే పడఁద్రోయు
నాయెడ మారీచుఁ డరదంబు డిగ్గి, యాయసురాధిపుఁ డపుడు ప్రార్థింప
మాయావిగాన నమానుషమహిమ, మాయామృగాకృతి మదివిచారించి
మేలైన కనకంబు మేచును దుచిర, నీలనీలాయతనేత్రయగ్గంబు
పవడంపుబొమలుచు భాసిల్లు వజ్ర,నివహకర్ణంబులు నీలవాలములు
పొలుచు పచ్చనిశృంగములు ముత్తియంబు, తోలుకుల రత్నచిందువులై నపొడలు

రాజిల్లు నవపద్మ రాగోదరంబు, రాజితఖురములు రమణమై యమర
జగతిపై రోహణాచల మొప్పు మిగిలి, మృగరూపమైనచచ్చి మెలంగుచున్నదియొ
కాదేని రాక్షసత్వముఁ గావించి, నాదట చింతించి యబ్జసభవుఁడు
మెలుగులెల్లనుగూర్చి మృగముగాఁజేసి, కఱియై పుత్తేరఁగా వచ్చినదియొ
జానకీనెటివేణి శక్రనీలముల, నానాతీసంతంబు లాణిముత్యముల
భామినికెమ్మోవి పవడంపులతల, గామినిచెక్కులు కడిమిపజ్రముల
వై దేహితచుకాంతి వై డూగ్యమణుల, నాదేవిసూగారు హరితరత్నముల
భామపాణిద్యుతుల్ పద్మ రాగములఁ, గోషలిముఖకాంతి గోమేధికములఁ
బటులేజమున చాలఁ బ్రహసించుటయును, నటుల గీడ్పడివచ్చి యఖిలరత్నములు
రత్నగర్భాత్మజారత్నంబు నలఁప, యత్నంబుతో మృగంబై వచ్చినదియొ
నీతకై తనవిల్లు చేకొని విఠిచె, నీతటి రఘురాము నెలయుంతు ననుచు
హనుఁడు పుత్తేరఁగా నాతనిచేతి, హరిణ మిచ్చోటికై యరుదెంచినదియొ
నీతమోమున కోడి నీత భ్రమింప, శీతాంశుఁ డనుప వచ్చినమాయలేడొ
యని చిత్రవర్ణంబు లైనదిధితులఁ, బెనఁగొని యందందఁ జేర్చి శోభిల్లఁ

— మారీచుఁడు మాయామృగరూపధారియై వచ్చుట —

గపటసారంగమై కదియ నేతెంచి, యుపమింప నరుదైనయొప్పుల నొప్పి
నెనుకుచుఁ బులుమేయు నిజవాలరుచుల, రమణమై వనయయూరముల నాడించుఁ
దఱిమిడి యొకమాటు తనపార్శ్వరుచుల, బఱిపైన వన మెల్లఁ బసిడిగావించు
గుదియక నొకమాటు కుప్పించి దాటి, త్రిదశేంద్ర చాపంబు తెఱఁగుగావించు
నొకమాటు చెంగున నుప్పురం బెగసి, ప్రకటించు నతులశంపాలతారుచులఁ
దఱిగొని యొకమాటు తనపార్శ్వరుచుల, నెటిదండ్ర కాంతముల్ నీరుగావించు
మృగయూథములఁగూడి మెలంగుచు మేయు, మృగములఁ బెదరించు మెల్ల నెడగు
సంతంతఁ బొడచూపు నటఁ జేరవచ్చు, నాతలో పెదరి బిట్టదరి కుప్పించుఁ
దరులనీడలకుల్కుఁ దగఁ బర్ణశాలఁ, జొరఁబాటునంతనె స్రుక్కి క్రేళ్లుకు
వసుధ మూర్కొనిచూచు వాల మల్లార్పు, దెసలకుఁ జెచ్చెర్చు దెలియనాలించుఁ
గంచుమించై పాటఁ గ్రవ్వుఁ జేరుఁ, గుంచితాకృతిచెవికొనఁ గదలించుఁ
బచ్చికఁకల్లపైఁ బవళించి లేచు, మచ్చిక నచ్చోట మానులఁ జేరు
ఖురములఁ జెవిగోకుఁ గొమ్ములతుదల, విరులతీగె గదల్చి విరులెల్ల రాల్పు
నందంద నందమై యాపర్ణశాల, ముందట మృగ మిట్లు మోదించుచుండె
నాచేళ నీతయు నలరులు చిదురు, లావణ్యశీల యల్లన పర్ణశాల
మంజుళ శింజానమంజీరరవము, రంజిల్ల వెడలి సౌరభములఁ బొదలు
పొదలదాయుచు విరుల్ పొసఁగఁ గోయుచును, మదికి విస్తయమంది మాయంపులేడి
గనుఁగొని వై దేహి కడుఁ జోద్యమంది, యిసకులాధిపుఁ జేరి యిట్లుని పలికె
జాపుల కింపార సొంపు గల్పింప, నేపారి యున్న దిదేమి చోద్యంబు
నీపొంత వింతయై యిదియొక్కమృగము, భూపాల చూచితె పొదలుచున్నదియు

నెన్నఁడుఁ బొడగాన మిన్నిచందముల, వన్నెలమృగముల వనభూములందు
జగతీశ యీమృగచర్తంబునందు, దగిలి సుఖంప నెంతయు వేడ్క పుట్టె
దిననాథ కులనాథ దీని వెడదగిలి, చని వేసి వెస దీనిచర్తంబు దెమ్ము
అదియేల నీయుపాయంబున దీని, చెదరక పట్టి తెచ్చెదవేని మిగుల
మంచిది ప్రాణేశ మననహస, మెంచఁగ నిది తీర్చె నీపైఁడిమృగముఁ
బురికి వేకుకఁ గొనిపోయి యత్తలకు, భరతాదులకు వేడ్కపలుపంగవచ్చు
నని సీత ప్రీతిమై నాడ వాక్యములు, విని లక్ష్మణుఁడు రామవిభుఁ జూచి పలికె
మృగ రాజునకు నిట్టిమేను లేదుర్వి, మృగమాత్రమున కిట్టిమేనెందుఁ గలదు
మాయామృగము దీని మఱి నమ్మఁ దగదు, మాయాపులసురలమాయ గానోపు
నదిగాక యిచటిఁయములు మారీచుఁ, డడయుఁడై మాయావియై యిందుమెలఁగు
నని పల్క విసమె యాయసుర గాఁబోలు, మనల శ్రమింప నీమాడ్కి నేతెంచె
జిత్తంపు దీనిపైఁ జేరిచి మీర, లుత్తలపడి పట్ట నూహింపవలదు
ఆరయ వైదేహి యతిముగ్ధయై, మీరలు ముగ్ధలే మేఁనీనాథ
యనిన రాముఁడు సీత యాననాంబుజము, కనుఁగొని నవ్వి లక్ష్మణుఁ జూచి పలికె
జలియింపనేటికి సౌమిత్రి యింత, యిల రాక్షసు మాయ లేదురు నే నన్ను
మృగమేని కొనివత్తు మేటికక్కసులఁ, దెగ నేను పొలివుత్తుఁ దెలిసి యీరెండు
మగుడ నెక్కడఁబోవు మాయామృగంబు, దెగువమై లక్ష్మణ దీని వెడదగిలి
చంపి చర్తముఁ దెచ్చి జానకి కిత్తు, నింపార లక్ష్మణ యిప్పుడే దీని
యిన్నినాళ్లకు నెల వీకోర్కి వేడఁ, జిన్నబుత్తునె సీత చెప్పినచేత
హితమతివై పూని యీపర్ణశాల, నతిగ నేమఱకు మీపని యొప్పుగింది
యల్లన రఘురాముఁ డనుజుచే నున్న, విల్లంది మోపెట్టి వెరవొప్పుఁ గదలి
యాగమృగంబు మున్నర్థి వెన్నొనిన, యాగజాసురవైరి యనఁ జెన్నుమిగిలి
కొంకుచుఁ బొడమఱుంగుఁగ బొందిపొంచి, క్రంతుచు నంతంతఁ గూడ దాఁటుచును
మగిడి చూచుటయును మఱుగున నిలిచి, తగులున బట్టంగఁ దమకమాదుచును
విల్లు నమ్ములు వెన్న. వ్రేలిచి పట్టి, యల్లన చరణంబు లవనిపై నిడుచుఁ
జప్పుడుగాకుండఁ జరుచుఁ బట్టుటకుఁ, జొప్పుడు నొప్పును జూచి డాయుచును
నదె చేరి పట్టెద నదె చేరె ననుచు, నదియె లోఁబడియె నాకని చెలంగుచును
నిర్విభంబునఁ బోవ నేచి యీమృగము, దవ్వులఁ బొడచూపు దనుఁ జేరవచ్చుఁ
బట్టఁబోయిన మిట్టిపడి పాటిపోవుఁ, గట్టల్క రామునిఁ గన్నంత నిలుచుఁ
బలుదెసలకుఁ బాటు బాళితోఁ గూడి, నెలపుల పులురాలుఁ జేప్తు మాను
నెసఁగి వీక్షింపఁ బైకెగసి క్రేళ్లుఱుకుఁ, బసమించి మిన్నులపైఁ బాటుచుండుఁ
గుప్పించి దాఁటుఁ జెగునఁ దీగ మెఱుంగుఁ, ద్రిప్పినగతి జిహ్వాద్రిపు నందంద
కొఱువిద్రిప్పినరీతిఁ గుమ్మరిసారె, తెఱగున బ్రమసి దిద్దిరఁ దిరుగుచును
బడలినగతి మ్రొగుఁ బజ్జ కేతేగ, వడి సాళువంబుకై వడి మింటి కెగయు
నలసి రాముఁడు వెఱుగంది నిల్పుటయుఁ, గెఱుకులఁ బొడచూపుఁ గిక్కిరించి మెలఁగుఁ

దెగియేయఁ దలఁప నదృశ్యమైపోవు, మగిడిరాఁ దలఁచిన మఱి మ్రోల నిలుచుఁ
గలగొని యీభంగిఁ గాకుతే స్థముఖ్యు, నలయించి యలయించి యవలకు నవలఁ
గొనిపోయి పోయి యాఘోరదుర్గములఁ, గనుఁబ్రామి యటఁజోవ గడఁగినఁ జూచి
మాయామృగంబని మఱి రాముఁ డెఱిఁగి, దాయ నీవెక్కడ దప్పిపోయెదవు

—॥ మాయామృగము రామునిచేఁ గూలుట ॥—

అగపడితంచు బ్రహ్మాస్త్రంబు దొడుగ, నగములు వడఁకెః బన్నగభర్త దలఁకె
జగములు బెదరె దిక్పక్రంబు లదరెఁ, దెగఁగొని దృష్టి సంధించి యేయుటయు
నాలోన నొఱలుచు నాహుప ముడిగి, హాలక్ష్మణా యనునార్తరావమున
దెసలద్రువఁగ మహాదీర్ఘదేహమున, నసువులు పెడవాసి యసురయై పుడమిఁ
గూలె రాక్షసలక్ష్మి గూలె రావణుడు, గూలె లంకాపురి గూలె నన్నట్లు
అంత మాయామృగ మవనిఁ ద్రెళ్లుటయు, సంతోసమున దాని జానకీవిభుఁడు
గనుఁగొని మారీచుఁగా నిశ్చయించి, తనతమ్ముమాటలు దలఁచి మెచ్చుచును
సౌమిత్రి సీత యీచపలరాక్షసుని, యీమహారవమున కెంత వేఁగెదరొ
యని తలంకుచునుండ నాయార్తరవము, విని సీత భీతిల్లి వెస నుర్విఁ ద్రెళ్లి
తెలిసి దిక్కులు చూచి భృతి దీఱి డించి, లలిఁ దూలి యెలుఁగెత్తి లక్ష్మణుఁ జూచి
సౌమిత్రి యిది యేమిచందమో నేఁడు, రాముఁడు నిన్నార్తరవమునఁ జీరె
ననఘ నీవాపలు కాలింపలేదు, విననొల్లవో కాక వినరాదొ నీకు
నులుకవు భీతిల్లి వొకకొంత గలఁగ, వలయవు శోకింప వదియేమి నీవు
నానావిధంబుల నాయంతరంగ, మూనినవగలఁ బెల్లుడుకుచున్నదియు
నడవులకొంటిమై నటు పోయినాఁడు, తడవాయె రాఁడు యుద్ధంబున నేఁడు
కడిది రక్కసుల కెక్కడఁ జిక్కినాఁడొ, తడయక పోవన్న ధరణీశు వెదుక
నని యశ్రువూరంబు లందందఁ దొరగు, జనకనందనకు లక్ష్మణుఁ డిట్టులనియెఁ
దల్లి నీవేటికిఁ దలఁకెదు రామ, నల్లభువకుఁ గీడు వచ్చుట లేదు
ఎఱుంగవే నీకూర్తిహృదయేశుమహిమ, లెఱిఁగి యీవెడమాట లిట్లాడఁదగునె
నివ్వటిల్లెడివగ నిన్నింత గలఁప, నెవ్వఁడో రాక్షసుం డిటు చీరెఁగాక
యినకులాధిపుఁ డేడ నీదైన్యమేడ, జనకజ నీవేల చంచలించెదవు
దలమీఱి రఘురామధరణీశుఁ దొడరి, పాలియక నిలుతురే పోర రాక్షసులు
మిడుతలు కార్చిచ్చుమీఁద గర్వించి, పడి నిల్వనేర్చునె భస్మంబుగాక
కావున రామాజ్ఞఁ గడఁచి నిఁ డించి, పోవఁజూచుట నాకు బుద్ధిగా దింక
నీకానలోపల నే డించిపోవ, నేకీడు వచ్చునో యే బోవ వెఱతు
నలయక నామాట లాత్మలో నమ్ము, తలఁడకు మనవుఁడు ధాత్రీతనూజ
యెలసినకోపాగ్నులొగి మండుచుండ, నలయుచు సౌమిత్రి నటుచూచి పలికె
నీవు రామునిదెస నెఱయ భక్తుడవు, నీవేల నేఁడింత నీచుండవై తి
శ్రీరాముఁ డిట నిన్నుఁ జీరుట వినియు, దారుణమతిఁ బగదాయచందమున
నెద్దుది నున్నావు నీ కిది దగునె, తమ్ముఁడు ప్రాజ్ఞుఁ డుత్తముఁ డీతఁ డనుచు

భూపతి నిను నమ్మి పోయినచోట, నీపాపవర్తన మేల కైకొంటి
 వగునెఱింగితి రాముఁ డసురులచేతఁ, దెగుట నిక్కముగాఁగఁ దెలిసి నీవర్తి
 ననుచితమతిఁ బూని యాలస్య ముడిగి, ననుఁబొందఁ దలఁచెదో నాన వోవిడిచి
 కాదేనిఁ గొనిపోయి కైకేయి సుతుని, కాదట నొప్పింతునని తలంచెదవో
 ఏను నాదగుజీవ మీశరీరమునఁ, భూనఁదలంచుట బుద్ధిగా దింకఁ
 దడయకపోయి గోదావరిలోనఁ, బడి ప్రాణము ల్విడువఁ బలుకు లింకేల
 యని బెడిదపుచూట లవనిజ వలుక, విని లక్ష్మణుఁడు చాల వేదనఁబొంది
 రాముఁ డేర్పొని కర్ణరంధ్రముల్ మూసి, దీరుసంబున నాల్గుదిక్కులు చూచి
 తెలియ వింటిరె వనదేవతలార, పలుమఱు పాపముల్ పలుకుచున్నదియు
 మీఱిందఱును సాక్షి మేదినీతనయ, ఘోరభాషల వచ్చుఁ గ్రూరతఁ బలికె
 నని బాష్పలోచనుండై లక్ష్మణుఁడు, తనమది నిఁక నిల్వఁ దగవుగా దనుచుఁ
 దల్లి యే నిదెపోయి తడయక నీదు, వల్లభుఁ గొనివత్తు వగవకు మనుచుఁ
 బర్ల శాలకుఁజుట్టు బరులేడు వ్రాసి, వర్ణించి యీబరల్ వడిదాటకమ్మ
 ఏవ్వఁడే నీబరుల్ వెనవ్వాటివచ్చు, నవ్వీరవరుతల లవియు నాక్షణమే
 యనిపల్కి యనలుని నపుడు ప్రార్థించి, వనిత నేమటకు నీవని యొప్పుగించి
 జగతీతనూజకు సదృశి మ్రొక్కి, పొగలుచు రాముచొప్పునఁ బోయె నంత
 సత్తఱి రావణుం డరుదార వేచి, యుత్తలంబునఁ జిత్త ములుకుచునుండఁ

— రావణుఁడు భిక్షుక నేషభారియై సీతాదేవియొద్ది కేతెంచుట —

గరమున దండంబు ఘనకమండలుపు, నురులలాటంబున నూర్ధ్వపుండ్రంబు
 కొలఁడులౌ వ్రేళ్లను గుళపవిత్రములు, పాలుపొందువేరురంబున జన్నిదములు
 నరుదార వలకేల నక్షమాలికయు, సఃఃబూనియున్న కాషాయవస్త్రములు
 తులసిపూసలవేర్లతోడ ముందఱికి, వలనొప్ప నొకకొంత వ్రాలినమెడయు
 బడుగుదేహంబును బావలు చింపి, గొడుగును వెడముడిగొన్నట్టి శిఖయు
 నలవడఁ గపటసన్నాన్వితవేషంబు, విలసిల్ల వెడవెడ వ్రేల్లెన్నికొనుచుఁ
 గొన్నిమంత్రంబులు గొణుగుచు మునులు, తన్నెఱింగెదరని తత్తఱించుచును
 దలకొన్న ముదిమిచేఁ దలవడంకంగ, నలయుచు నొలముచు నసురును రనుచు
 నంతంత నిలుచుచు హరిహరి యనుచు, శాంతిఁ బొందుచు బర్ల శాల కేతెంచు
 తనుఁజూచి వనదేవతలు జగద్దోహి, చనుదెంచె వీడని సభయులై యొదుగ
 నిక్కపుమునివోలె నిలిచినఁ జూచి, యక్కవటాత్తు సంయమిఁగాఁగఁ దలఁచి
 గ్రక్కున వై దేహి కడుభక్తి మెఱసి, మ్రొక్కి హస్తాంబుజంబులు ముకుళించి
 సౌమిత్రి వ్రాసిన చక్కనిబరులు, నమరంగఁ గడఁచియు నతిభక్తితోడఁ
 బొలఁతి యభ్యాగతపూజ గావించి, కలఁగుచు నట్లున్నఁ గల్యాణిఁ జూచి
 యోభామ నీవిట్టియుగదుర్గముల, నేభంగిఁ జరియించె దిట్లొంటి నిలిచి
 రతివొ శ్రీసతివొ భారతివొ కాకున్న, ఊతి మర్త్యపతుల కీచెలువంబు గలదె
 నీమోము పండువెన్నెలపిండుఁ దెగడు, నీమోవి కెంపుతానిగ్గులఁ దెగడు

శ్రీరంగనాథరామాయణము

య సా దామిసీలతఁ గేరు, నీమాట సుధ తేటనీటులఁ దేరు
 ఁజి జలదవేశికలఁ బోదరుము, నీవిలాసంబు వర్ణింప నాతరమె
 ఁజి నీకాఁగిలఁ దవిలి సుఖంచు, పురుషుడే తలపోయఁ బురుషోత్తముండు
 ఁని నీపొందుగలవాడె పూర్ణ, కాముఁ డాతఁడు నిత్యకల్యాణుఁ డరయ
 ప్పట నీయున్ని కెంతయు వగపు, నచ్చరువయ్యెడి నబ్జాక్షి మాకు
 త నీవ్వెరు నీవేల యింత, నల్లగెద విక్కాననములోన నీది
 తయు నెఱిగింపు మనిన నాశీత, యెంతయు భక్తితో నిట్లని పలికె
 సూత్య రఘురాము నతివ మాతండ్రి, జవకుండు దశరథేశ్వరుఁడు మామాయ
 పేరు శీత యున్నతకీర్తి రామ, భూపతి తమతండ్రి పొమ్మన్న వెడలె
 నంబులనుండఁ గడఁగినచుట్టయు, నేను లక్ష్మణుఁడు తో డేగుదెంచితిమి
 మాశ్రమంబున నేము మువ్వరము, పాయనినియతిఁ దాపసుల మైయుండ
 సి మాముందట నొకవైడిమృగము, పొలయుచుండఁగఁ జూచి భూనాథుతోడ
 ని నాకేగతివైనఁ దెమ్మనినఁ, బూని రాముఁడువోయెఁ బోయినపిదప
 లక్ష్మణా యసురా ర్తరావంబు, శూలమై నాచెవి సోకి గాడుటయుఁ
 గిలి లక్ష్మణు నేరు పొమ్మన్నఁ బోయె, మగిడిరాఁ డిదియేమి మాయయోమెఱుంగ
 పల్కి మునిఁ జూచి యనఘ నీపేరు, విరుపింపు మిందేలవిచ్చేసి తనినఁ
 కక తనదైనకుహకత్వ ముడిగి, లంకాధినాథుఁ డాలలన కిట్లనియె
 జాక్షి విను మేరు వనధిరుధ్యమున, నెనయ లంకాపుర మేలెడివాడ
 క్షసాధిపుఁడ విశ్రవసునందనుడ, యక్షేశునసజుండ నఖిలదీగ్ధయుండ
 నణుం డనువాడె రణములోపలను, దేవాసురులనైనఁ దెగటార్చివైతు
 త నీరూపలావణ్యసంపదలు, విని చూడవచ్చితి వేడ్క లుప్పొంగ
 యుచుఁ జేదమానవునితోఁగూడ, నువిద నీకడవుల నుండనేమిటికి
 రాజ్యమంతయు నలినాయతాక్షి, గోరి యేలుచు నీవు కొమరుదీపింపఁ
 గడొందుపెంపునఁ బుష్పకంబాది, యగువిమానములందు హర్ష్యంబులందు
 గరుడోరగాసురసిద్ధసాధ్య, వరకన్యకలు గొల్వ వర్తింతుకాక
 పంఘ్నిరుచులు నానిలయభూములకు, మాయనిమణికుట్టిమము లగుఁగాక
 య నీచూపులనరులు నామేడఁ, గలువలతోఁ జాలఁ గలహించుఁగా క
 నందహాసంబు నిత్యంబు నాదు, ప్రేమాంబునిధికిఁ జంద్రికలగుఁగాక
 న నాలంకాపురంబున కనుడు, నహూట విని నీత యతిభీత యగుచు
 గావున వానిఁ దృణముగాఁ జూచు, తీరునఁ దనచేతితృణము చూచుచును
 పతిప్రతాచారగా యనఁ, యోరి నన్నిటులాడ నుచితమే నీకు
 మిషయోగ్యపూర్ణాహుతి శునక, మువకు దుర్లభ మైనపోల్కి భావింప
 రామచంద్రునిఁ జెందినన్ను, గోరి కామింప నీకును నెన్నితలలు
 మ్మ గుట్టన నీదుపురవరంబునకు, నెమ్మదిఁబోక దుర్మితి నేమేని
 చితివేని నాధవుఁడు రాఘవుఁడు, విలసిత శస్త్రాస్త్రవిదితలాఘవుడు

హరచండకోదండహరణవినోది, ఖరదూషణాదిరాక్షసశిరశ్చేది
 నిన్ను నీపంశంబు నీటుఁగావించు, నెన్నంగ నీకు నాయినకులాగ్రణికి
 నక్కకు సింహంబునకును దోమకును, దిక్కరికిని బయోధికిని గాల్వకును
 వాయసంబునకును వైన తేయునకు, నేయంతరము పెద్దలేర్పటంపుదురొ
 యాయంతరముగల దటుగాన నీవు, ధీయుక్తి లంకకుఁ దిరిగిపొమ్మింక
 నన విని రావణుం డాగ్రహోదగ్ర, జనితోగ్రదృష్టిమై జానకీ జూచి
 యనుపమాటోపుండై యారూప ముడిగి, తనమనోవీధిఁ గందర్పుండు వెలుఁగఁ
 బదియవస్థలు దోచి భాసీల్లుపగిది, బదితలల్ మణిజాటఁకంక్తులకొప్పు
 నాయవస్థలఁ గోర్కులవి యిన్తడింపఁ, బాయనిగతినొప్ప బాహు లిర్వదియుఁ
 గొన లిన్తడింపఁ గోర్కులు పల్లవించె, ననఁ బన్నరుచులై న హస్తంబు లొప్ప
 లలిదోచుకోర్కి పల్లవముల పుష్పములఁబోలు నాయుధంబులు పొల్పుమిగులః
 బరగ దివ్యాంబరాభరణౌఘకాంతు, లరుదార మదనాగ్నులై మండుచుండ
 నతిభీకరాకారుడై నిల్పుటయును, ధృతి దూలి సీత భీతిల్లి మూర్ఛిల్లి
 వడిగాలిఁ బడియున్నవనలతవోలెఁ, బడియున్నఁ గనుఁగొని పక్షికంధరుండు
 గ్రమ్మి యశ్రువులొల్క గౌడీగయుల్కఁ, గ్రొమ్ముడి ముడివీడఁ గుచము లల్లాడ
 నందంద దెగి రాల హారరత్నములు, పొందిన భయశోకముల మేనువడఁక
 నచ్చారులోచన నదయుండై యెత్తి, తెచ్చి రథంబుపైఁ దెఱఁగొప్పఁబెట్టి
 దైవంబు ప్రేరేఁక దనపాలిమృత్యు, దేవతఁ గొనిపోవు తెఱఁగు దీపింప
 నమరారి గొనిపోవ నాకాశవీధి, గమలలోచన దేరి కనువిచ్చి చూచి
 పెదవులు దడపుచు బిగిచన్నదోయిఁ, బ్రదిలిన పయ్యెద బిగియఁ జేర్చుచును
 నెలుఁగెత్తి కొదమకోయిల గూసినట్లు, పలుమాటు విధి దూటి ప్రాణేశుఁ జీరి

— జానకి శోకించుట —

యలఁతయుఁ గోపంబు నతివిషాదంబు, వెలవెలపాటునై విలపింపఁదొడఁగె
 నోరాఘవేశ్వర యోరామచంద్ర, నీరజహితవంశ నీదేవి నన్ను
 ననదచందంబున నక్కటా యిపుడు, గొనిపోవుచున్నాఁడు కుటిలరాక్షసుండు
 వేవేగ చనుదెంచి వీని మర్దించి, కావవె నాలజ్ఞ కావవే నన్ను
 నేలరా రాక్షస యీనింద నీకు, నీలంక నేలరా నీవె కాలేదపు
 తగదురా నీకు నీదారుణక్రమము, దెగటార్చురా నిన్నుఁ దివిరి రాఘవుండు
 కనకమృగము నేల కనుఁగొంటి నేను, నినవంశవల్లభు నేల పొమ్మంటిఁ
 గాదన్నపలుకేల కైకొననైతి, మేదిసీవిభుఁడేల మృగము దేబోయె
 జగతీశులావేల చర్చింపనైతి, వొగిలి లక్షణు నేల పొమ్మంటిఁ దిట్టి
 నాపాలివిధి యేల ననుఁబోవనిచ్చు, నీపల్కు లేటికి నిటునేయకున్న
 నన్ను లక్షణ నిన్ను నభిమానధన్యుఁ, గన్నతల్లిగ నన్నుఁ గరమర్థి నెన్ను
 నున్నతగుణమామృత సుదితసౌజన్య, నన్ని తెఱంగుల నాడినఫలము
 గుడిచిలి వేవేగ శోకంబుదక్కి, కడువేగమునవచ్చి కావవే నన్ను

నక్కటా కైక నీవడిగినవరము, లిక్కడఁ జేకూరెనే యిటమీఁద
 నీకుమారుండును నీవునుగూడి, యేకాతపత్రత నేలుఁ డీరసుధ
 నని రామవిభుజీరీ యసురేశు దూటి, తనశాంతి బొగడి యాదైవంబుఁ దెగడి
 కాకుత్స్థతిలకు లక్ష్మణుఁ గొనియాడి, కైకఁ బోనాడి శోకంబున మఱియు
 మిథిలేశుకూతుర మేదినిఁ బంక్తిరఘునకుఁ గోడల రామునిదేవి
 వలతులై కావ నెవ్వరులేనిచోటఁ, బొలదిండి చెజఁగొనిపోవుచున్నాఁడు
 తరులార నాసహోదరులార మీరు, ధరణిశ్వరునితోడఁ దగఁజెప్పరయ్య
 సురలార మీరైన సురవైరిఁ దాకి, వెరవొప్పు నాచెఱ విడిసింపరయ్య
 నిండినభక్తితో నిన్నాశ్రయించి, యుండితి ననుఁగావ నుచిత మీవేశఁ
 దగిలి నీవైన గోదావరీదేవి, జగతీశ్వరునితోడఁ జని తెల్వవమ్మ
 ప్రల్లదుచే జెఱబడి చిక్కువడితిఁ, దల్లి నీవైనను దగఁ గావవలదె
 భూదేవి రఘురామభూపాలమణికి, నీదురవస్థపెం పెఱిఁగింపఁమ్మ
 వీరు వారనక యివ్వధమునఁజేర, నోరెండె భృతీదూలి నొచ్చుఁ బ్రాణములు
 ననుఁ గావరయ్య కన్నరులార పుణ్యతనులార ఘుళులార తాపసులార
 కృతులార హితులార భేదరులార, వ్రతులార యతులార వనపక్షులార
 కరులార హరులార గంధర్వులార, నరులార సురలార నాగేంద్రులార
 యని పెక్కుభంగుల నమృహితనయ, పానుపడి శోకింప భూదేవి వడఁకె
 గొతమి పాఱక గ్రక్కున నలిచె, నాతటి సకలభూతాక్రోశ మెనుఁగె
 నన్యాయ మన్యాయ మని మునుల్ కపట,సన్నాసి రావణుచందంబు దెలిసి
 పొగిలిరి శోకాశ్రుపూరముల్ దొరుగ, మృగములు వినుచుండి మేఠలు మఱచె
 బతులు వాపోయెఁ బవనంబు లడఁగె, వృక్షముల్ వాడె నావిలమయ్యె నభము
 దిక్కులు పగిలె నాదినమణి నొగిలె, దిక్కేడి యని ధర్మదేవత పొగిలె
 వనదేవతలు చాల వగచిరి సాధు, జనులెల్ల నేడ్చిరి జానకీ జూచి
 యత్తటి విహగేంద్రుఁ డరుణతనూజుఁ, డుత్తమసాహసుఁ డొకకొండనుండి
 యొక్కరుం డగుజటాయువు బిట్టు వినియె, నక్కట రఘురామ యనునార్తరవము
 విని సంభ్రమించి నివ్వెఱఁగండి దిశలు, గనుఁగొని మొగమెత్తి గగనంబుఁ జూచి
 యదయుఁడై రావణుం డారాముదేవి, పొదివి యిమ్ములఁ గొనిపోవుచున్నాఁడు
 నాఁ డీరనంబున ననుఁగన్న మొదలు, పోడిమి ఘనమైత్రిఁ బ్రోచు రాఘవఁడు
 తగిదింక వజ్జింప దైత్యు నిర్జించి, తెగువమై వైదేహిఁ దెత్తు నొండేని
 యినకులాధిపునకు నింకఁ బ్రాణముల, నని మొన నొప్పింతునని నిశ్చయించి
 కులిశంబుభారతాఁతునకు నేభంగి, నలవిగా కెగయు మహాద్రిచందమున
 నురుశక్తిమైఁ బెంచి యుంకించి యెగసి, పారిఁబారి గిరిశృంగములు నుగ్గుగాఁగ
 మరలించి పుక్కిటమాంసఖండములు, ధరణిపై నుమిసి యుదగ్రభావమున
 ఖరనఖంబుల నున్నకరిసింహశరభ, శిరము లంతంత కచ్చెరువుగాఁ దొరుగఁ
 బటుతుండరోఁచులు పక్షదీధితులు, చటులకోపోగ్ర లోచనములు దనరఁ

బతునిలంబులఁ బర్వతాగ్రముల, వృక్షము ల్విఱిగి దిగ్వివరముల్ నిండఁ
 బరఁగు రావణుతమఃపటలంబు నడఁచ, నరుదెంచు మధ్యందినాదిత్యుకరణి
 నాసన్నబలరావణాదిత్యు మ్రింగ, రాసియుగ్రతవచ్చురాహుచందమున
 వడిఁబేర్చి కదియు రావణరాహుమ్రంగఁ, దడయక చనుదెంచుతాద్యునిభంగి
 నిలు నిలు నిలు పోకు నిలు పోకు పోకు, నిలు నిలు రిఘురామ నృపచంద్ర దేవిఁ
 గుటిలరాక్షసయెందుఁ గొనిపోయె దింక, నెటుపోయె దెటుపోయె దెందుఁబోయెదవు
 పోయినఁ బోసీను బోసీను నిన్ను, వ్రేయుదు ఖండింతు విదళింతుఁ ద్రుంతు
 దండింతు దండింతుఁ దల లుత్తరింతుఁ, జెండు బెండుగ నంచు సీత సీతించి
 యోడ కోడకు దేవి యుగ్రరాక్షసుని, నీడాడి నీచెఱ నేవిడిపింతు
 ననిన నాపల్క మహానిదాఘమున, వనమయూరికి ఘనధ్వనియునుబోలె
 వేడుక కొంతగావింపఁగా నలరి, వాడినమోముతో వగలఁ గుందుచును
 నాసీతపల్కె జటాయువా నన్ను, నీసురకంటకుం డెత్తి యుద్యృత్తి
 మాయచే రామలక్ష్మణుల వంచింది, యోయన్న కొనియేగుచున్నవాఁ డిదిగొ
 యనిపల్క విని యంత నరుణనందనుఁడు, ఘనమైనకోపంబు కడిమియుఁ దోఁప
 నలుకమై రథమున కడ్డంబువచ్చి, ప్రళయభ్రాంతినిరోపపటుభాషణములఁ
 బలుమాటాదశకంతుభర్జించు చలుక, నిలిచి యిట్లునియె నూనినదైర్వ్య మెసఁగఁ
 బరమపావనుఁడైన బ్రహ్మమచుమఁడు, వరపుణ్యనిధివిశ్రమతనూజాడవు
 ధనదానుజాండవు దానవాగ్రణివి, విను మిట్టికృత్యంబు విహితమే నీకు
 జగదేశపతి రామజననాథుడేవి, దగదోరి కొనిపోవఁ దగదోరి నీకు
 ముదలించి తేక రాముని డాఁగురించి, సుదతి నీభంగిఁదెచ్చుట బంటుతనమె
 నీలంకయును నిన్ను నీబంధుజనులఁ, గాలుచు రోరి రాఘవుకోపవహ్ని
 యెఱిఁగియు విషమిట్టు లేల క్రోలెదవు, ఎఱిగొన్న పెనుఁబాము నేల త్రొక్కెదవు
 అటువదివేలేండ్ల యతివృద్ధు నన్ను, నెఱుఁగుదో యెఱుఁగవో యేజటాయువును
 నీపుణ్యసాధ్య నీవిష్ణు డొప్పించి, పోపొమ్ము పోకున్నఁ బోరిపుత్తు నిన్నుఁ

— రావణునితో జటాయువు పోరుట —

దుండాగ్రమున విల్లు తునుకలుచేసి, మండితవర్షదుర్గములు భేదించి
 యడరి నీదైన ప్రాణాభిమానములు, విడిపించి జానకి విడిపింతు ననిన
 నరదంబు నిలిపి యుదగ్రుండై దైత్యవరుఁ డల్లి విలు గుణధ్వనిఁజేసి పేర్చి
 ఘోరబాణము లేయఁ గోపించి విహగ,వీరుఁడు తద్బాణవిఠలు విఱిచి
 మురుపక్షయుగమున నురము ధట్టించి, పారి భాలములు చీటి భుజములు దన్ని
 తరమిడి ఖరనఖతతుల నొప్పించి, గరము గోపించి రాక్షసకు లేశ్వరుఁడు
 ఖగరాజు నెఱకలుగాఁడ నుగ్రంబు, లగుబాణము ల్పది యడరియేయుటయుఁ
 దుండాగ్రమున విల్లు తునుకలుచేసి, ఖండించి వడిఁ బతాకలు నేలఁగలిపి
 దనుజేశుమకుటముల్ ధరదొల్ల వ్రేసి, పెనఁచి సారథిఁ జంపి ప్రేవులు చీల్చి
 తలమీఱి దనుజారధ్యములఁ జెండాడి, చలమొప్పు నరదంబు చదియమోఁదుటయు

విరఘుడై రాక్షసనిఘుడు కంపించి, ధరణిపైఁబడి లేచి ధరణిజఁ గొనుచు
 మాయాబలంబున మఱి మింటికెగసి, పోయె బోయినఁ జూచి పోనీక పేర్చి
 యడ్డగించి జటాయు వా కాశవీధి, నొడ్డినగతిఁ దాకి యోరిపాపాత్మ
 జుణిగి యేలోకంబుఁ జొచ్చిననైనఁ, దృఢముగాఁబట్టి వధింతు నిన్నునినఁ
 దిరిగి రోషమున దైతేయవల్లభుఁడు, గరముగ్ర మైనముద్గరము వైచుటయు
 నది తుండమునఁ ద్రుంచి యతనిమ స్తకముఁ, జనియంగనడిచి కేశములు ద్రెంచుటయు
 సురవైరి కోపించి స్రుక్కక కదిసి, యురవడిఁ బట్టెంద్రు నొడిసిరాఁ దిగిచి
 మొగిఁబట్టి యందంద ముష్టిఘట్టనలఁ, దగిలి నొప్పించె నుద్ధతశక్తి మెఱసి
 దనుజేంద్ర విహగేంద్ర దారుణయుద్ధ, మనిమిషాదులు చూచి యాశ్చర్యపడిరి
 యరుదైన కడిమిచే నంత రావణుఁడు, కరముగ్ర మగునట్టి ఖడ్గ మంకించి
 యెఱుకలు పదములు నెగసి త్రుంచుటయు, నెఱిదూలి ఖగపతి నేలకు వ్రాలె
 వ్రాలిన వైదేహి వగ నొక్కవృక్ష,మూలంబు చేరి రామునిఁ బేరుకొనుచు
 వాపోవుచుండ రావణుఁ డంకనీమ, నాపరమపతివ్రతాంగన నునిచి
 యంత సంతోషించి యాకాశవీధి, నెంతయు రయమున నేగె రావణుఁడు
 ఆప్పుడు బ్రహ్మాదులగుసురలో మునులు, తప్పక రాముచే దశకంఠః డిల్లు
 మనమనోఽథములు మనకు సిద్ధించు, నని చెప్పుకొని యుబ్బి రందలు ప్రీతి
 ననిమిషపథమున కంత రావణుఁడు, చన రయంబున నీతచరణనూపురము
 సురవైరి కుతూహలసూచకం బగుచు, నురువడిఁ జనుదెంచి యుల్కయై పడియె
 జగతిపై జాహ్నువి జలధార లొలుకు,పగిది నయ్యాకాశఽథముననుండి
 చెలువకుచంబులఁ జెందుహారములు, దెలియ కందంద మేదినిఁ దెగిపడియె
 నాలోన నీత హాహారవంబు, లోలోనఁ గడునడలుచుఁ బోయిపోయి
 యట ఋశ్యమూకంబు నందు వానరులు, ఁటుసత్త్వ లేవురఁ బరికించి కాంచి
 తనవస్త్రమునఁ గొంత తగఁ జూచి పుచ్చి, తనభూషణంబులు దానె బంధించి
 వీరైన రామభూవిభున కీవార్త, లారయఁ దెలుపరే యనుబుద్ధి నపుడు
 దడయక రాముచే దశకంఠః డింకఁ, జెడునంచు ముడియు వైచినవిధంబునను
 వారిమధ్యంబున వైచుచుఁ బోవ, వారును దాచిరి వడిఁ బుచ్చి దాని
 దనుజాధిపతి యంత దశరథాత్మజులు, తనవెంట వత్తురగ్ర దల్లడం బొదవ
 వెలవెలఁ బాటుచు వెనుకఁ జూచుచును, దలఁకుచు వడి సముద్రము దాటిపోయి
 జడిగొన్న మరణసూచకనిమిత్తములు, పొడచూపఁ గని రయంబున లంకఁజొచ్చి
 యనుపమ వివిధభోగాస్పదంబైన, తననగరికివచ్చి తగురాజసమున
 జనకపుత్రికే దనసకలసంపదలు, మునుకొని యెంతయు ముదముతోఁ జూపి
 యివె నానివాసంబులివె నాధనంబు, లివె నాతురంగంబు లివి నాగజంబు
 లివి యేను దివిజులనెల్ల భంజించి, తివుటమై గైకొన్న దివ్యభూషణము
 లిదె కుబేరునిగెల్చి యేను గైకొన్న, మదికింపుగావించు మణిపుష్పకంబు
 నీరె నాకుడిగముల్ వేర్వేఱఁజేయు, చారణామరసిద్ధసాధ్యకామినులు

వారె నామాట గర్వమునఁ గైకొనక, కారాగృహంబుల గాఁగిల్లునతులు
అవె నాట్యశాల లల్లవె కేళివనము, లివి చంద్రశాలలో యిందీచరాక్షి
కరమర్థి నింతకుఁ గర్తవై నీవు, నరుదార భోగింపు మఖిలసంపదల
ననవుడుఁ దృణఖండ మతివ చేపట్టి, గొని పల్కె వానిఁ గైకొనక యెంతయును
యోరి నీ కీపాప మూరకపోదు, ఘోరాగ్నియై నిన్నుఁ గొని కాలఁబుఁగాని
నిడివిగాఁ బ్రతుకురు నీవు నీవారు, చెడిపోవఁగలవారు సిద్ధమీపలుకు
రాముబాణానలరాశిలో మునిగి, నీమేను వడిఁ గాలి నీటుగాకున్న
ఘనమైన యీపాతకము తెట్లు దీటు, ననిపల్కి వై దేహి యందందఁ బొగిలి
యిట్టి మద్వాక్యంబు లీవు నాచెవులఁ, బెట్టితి నేడు నాపెంపెల్లఁ బొలిసె

— జనకజను ఆశోకవనమునం దుంచుట. —

నామాన మిటుచేసె నన్నింతచేసె, నేమని విలపింతు నింక నావిధికి
నని మహారోదన మందందఁజేయఁ, దనమదిఁ గోపించి దనుజవల్లభుడు
తెఱ గొప్ప నప్పుడు త్రిజటాదులైన, తెఱవలఁ బిలిచి థాత్రీపుత్రిఁ జూచి
యెందు నేమటక మీరందఱు గాచి, పొందుగా ననుఁబొంద బోధింపుఁ డనుచు
నెనసినకడఁక నియ్యంతి నశోక, వనములో నిడుకొని వర్తింపుఁ డనుచుఁ
బనిచి కాపులువెట్టి పంక్తికంధరుడు, దనమది మదనాగ్నిదగ్ధుడై యుండె
మాయామృగముఁ జంపి మఱిరామవిభుడు, ఆయెడ మఱియొకయన్యమృగంబు
జంపి తన్తాంసంబుఁ జర్తంబు గొనుచు, నింపొంద మరలి తానేతెంచుచోట
మ్రోయుజంబుకరవంబులకుఁ గుండుచును, నాయాసమందుచు నటవచ్చివచ్చి
రామభూపాలుఁ డరణ్యమధ్యమున, సౌమిత్రిఁ బొడఁగని చాల భీతల్లి
యకట లక్ష్మణుడ నాయాజ్ఞఁ గైకొనక, వికలధైర్యమున వివేకివై యుండి
యత్తన్నినీత నయ్యడవిలో డించి, వత్తురే యిట్లై వచ్చితి వీవు
జగతిపైఁ గలుగురాక్షసులెల్ల మనకుఁ, బగయౌట యెఱుంగ వే పరికించిచూడఁ
గులహాని గుణహాని గురుధర్మహాని, తలపోయవలదొకో తమ్ముడ నీవు
అనవిని లక్ష్మణుండ డతిభీతఁబొంది, యనయంబు కంపించి హస్తముల్ మొగిచి
జగతీశ నాకిటు చనుదేరఁదగదు, తగకున్కి యెఱుంగుదుఁ డైలోక్యనాథ
మాయామృగాకృతి మఱిమిమ్ముఁ ద్రిప్పి, పాయక మీదివ్యబాణాగ్నిశిఖలఁ
గూలుచునుండి యాకుటిలరాక్షసుడు, హలత్తణా యన్న యార్తరావంబు
సీతామహాదేవి చెవిసోక మిగుల, భీతల్లి మీదైన పెంపెల్ల మఱచి
యన్న మీయన్న చొప్పురయఁ బొవ్వున్న, నెన్నఁడు నెఱిగింపఁ డీదీనవృత్తి
సౌమిత్రి యనవుడు జానకీ జూచి, యామహీతనయ కిట్లంటి నేనవుడు
పనివడి మనయందు భయముఁ బుట్టింతు, నని రాక్షసుడు క్రూరుడై చేరెఁగాక
యినకులాధిపుడేడ నీదైన్యమేడ, జనకజ నీవేల చంచలిం చెదవు
అనవుడుఁ గోవించి యద్దేవి నన్ను, వినరానిపలుకుల వెన దూఱి పలుక
నేను నామదిలోన నెంతయు వగచి, దానికి వనదేవతల సాక్షిఁజేసి

యిటు కేనువచ్చితి నిత్వోకుతిలక, యటుగానఁ దప్పుగా నవధరింపకుము
 అని బాష్పలోచనుండై మ్రొక్కియున్న, యనుజుని కరముల నల్లననెత్తి
 కనుఁగవఁ దొరఁగెడుకన్నీరుఁ దుడిచి, యనయంబు వగచి యిట్లనియె రాక్షసువుఁడు
 ఆజన్మశుద్ధుఁడై యఖిలజ్ఞుఁడైన, యాజనకునిపుత్రియై వార్తకెక్కు-
 నాపుణ్యవతియు నిట్లాడుట యెల్ల, నాపదలకు మూలమని విచారించి
 నిలువక వత్తురే నీయంతవాని, కలుగంగఁ దగునయ్య యతివమాటలకు
 ననుచు సౌమిత్రి నూరార్చి యెంతయును, జననాథుఁ డట నిజాశ్రమభూమిఁజొచ్చి
 యిదియేమి లక్షణ యీయాశ్రమంబు, తుదముట్ట శూన్యమై తోచుచున్నదియు
 వనదేవతానందవచనఘోషములు, వినరావు వినరావు విహగనాదములు
 ఏలాళో మునివరు లిటు సంచరింప, రేలాళో సీత నాకెదురుగా రాదు
 కడుదీనమై బుద్ధి గలఁగెడు నాకు, నెడమకన్నదరెడు నేమొకో నేఁడు
 ఇక్కానలోపల నేనును నీవు, నక్కట యెదుఃఖి మనుభవించెదమొ
 అని పర్ణశాలకు నటు చేరవచ్చి, దినకరురుచి లేనిదినలక్ష్యివోలి
 రేరాజుకళలేని రేయును బోలి, శారికలేని పంజరమును బోలి
 యెనయుతోయిలలేని యెలమావిఁబోలి, కనుఁగొన విన్ననై కడువాడఁబాటి
 యున్నచందముఁ జూచి యుల్లంబు గలఁగి, విన్ననై భృతఁదూలి వెలవెలఁబాటి
 పన్నిశోకరసంబు ప్రవహించె ననఁగఁ, గన్నులబాష్పాంబుకణములు దొరుగ
 బెదవులు దడవుచు భీతిఁ బ్రాణములు, చెదర దమ్మునిఁ జూచి శ్రీరాముఁ డనియొఁ
 బోలఁజూచితి నేను భూమిజ పర్ణశాలలోపల నున్నచందంబు లేదు
 పాదలఁ బూవులుగోయఁ బోయెనో లేక, వెదుక నొండ్చొకజాడ వెడలెనో కాక
 సరసులఁ గ్రీడింపఁ జనియెనో కాక, కరముగ్ర మగుభీతిఁ గ్రాగెనో కాక
 డాసినపులులకై డాగెనో కాక, యీసునఁ గొనియొక్కఁ డేగెనో కాక
 యేచందమో నాకు నింతయుఁ దెలియ, దేచకదమున సీత యిందులో లేదు
 అని విత్కరించుచు నాపర్ణశాలఁ, జనఁ జొచ్చి లోపల సకలంబు వెదకి
 జానకి నాపర్ణశాలలోపలను, గానక ప్రాణముల్ కలగి కంపించి
 మననెల్ల చెడి మేను మ్రాన్పడి బోధ, మనురవిశోకాబ్ధి నస్తమించుటయు
 భ్రాంతియ౯ చీఁకటి ప్రబలమై పర్వి, యంతరంగము గప్పి యతులు గప్పి
 మరలేదిభృతిఁ గప్పి మానంబుఁ గప్పి, నెరసిన వికలుఁడై నేలకు వ్రాలి
 పదలక సీతకై వగచెడి నన్నుఁ, బ్రదిలిపోనీక నొప్పించె నీవగలు
 యీవల నాకపు డేత్రోవవచ్చె, నేవెంట ధరియింతు నింక నీవగల
 నేమెయి వచ్చితి మిక్కాననముల, కేమాటలాడుదు నితనితో నింక
 నేనన్న నితనికి నితఁడు నాతమ్ముఁ, డేను సీతఁడుగూడి యెట్లు వ్రేఁగెదము
 అని విచారము బుద్ధి నలుమాత్రమైన, నునుపనేరక రాముఁ డుల్లంబుఁ గలఁగి

శ్రీరాముడు ప్రలాపించుట

మదనవేదనల నున్నట్లుచందమునఁ, బెదరి చూచుచుఁ దనవెంపెల్ల మఱచి
తనుమధ్య నీవీంత తడవెందుఁ బోయి, తని చూచు నిందు రమ్మని చేరఁబిలుచుఁ [చు
బ్రయమొప్పువైబడుఁ బెనచిరాఁ దిగుచు, బయలు కౌఁగిటుజేర్చుఁ బలుమాటువగ
నొయ్యన నూరార్చు నొకకొంతవడికి, నొయ్యనఁ దనలోన నొకకొంత దెలియు
నక్కటా సౌమిత్రి యవనీతనూజ, యెక్కడఁ బోయెనో యేమైన యదియొ
వెలది యడ్డులచొప్పు వెదకియుఁ గాన, జలజాతీ యీషర్ణశాలలో లేదు
వదెసఁ బోయెనో యిందీచరాక్షి, కాదోకో యిది దండకావనభూమి
యీదెస గాదోకో యిది షర్ణశాల, కాదోకో రాముడఁ గానొకో నేను
మన నాప్రాణంబు లకట యీబొందిలోన నెట్లున్నవి లోలాక్షిఁ బాసి
పూని యీయెడఁ బ్రాణములతగుల్ రోసి, తానును దివి కేగఁదలఁచితి నేని
వ్రతము చెల్లంపకవచ్చె వీడెట్టి, సుతుఁ డంచు నను గణించునె దశరథుఁడు
కాదేని వ్రతము సాంగంబుగాఁ దీర్చి, మేదిని పాలింప మిన్నక పురికి
జనినచో మిథిలుఁ డచ్చటికి రానతనిఁ, గనుఁగొనఁగా సిగ్గు గాదోకో నాకు
నటుగాన నన్ను నీయడవిలో విడిచి, పటుబుద్ధిఁ బురి కేగి భరతునిఁ గాంచి
తనయనుమతి సర్వధరణిఁ బాలింపు, మని చెప్పి కైకకు నాసుమిత్రకును
గౌసల్యకును జనకజ చన్న తెఱఁగు, నాసుద్దియును దెల్పు నను మది నిల్పు
మని రాఘవుఁడు తెప్ప లల్లన వ్రాల్చె, జనకజ మును షర్ణశాలలోనుండి
పోయినగతి మనంబుననుండి వెడలి, పోయెడు నని యడ్డముగఁ జేర్చె ననఁగ
నప్పుడు లక్ష్మణుఁ డన్నచందంబుఁ, దప్పక చూచి.యెంతయు శోకమంది
యేతల్లిపని నేతు నేతల్లిఁ గొలుతు, నేతల్లిఁ దల్లిగా నిటమీఁదఁ జూతు
నినకులాధిపుశోక మేత్రివ మాంతుఁ, దనదుతల్లులకును దనసహోదరుల
కెనయ నీతనితోడిదే లోక మగుట,మనువంశమంతయు మడిసెఁ బొమ్మనుచు
నందంద విలపింప నంతలో రాముఁ, డొందినమూర్ఖ దానొయ్యనఁ దెలిసి
తలకొన్నవగలలో దండకావనము, కలయ నాలోకించి కన్నీరు నించి
వనజాక్షి చింతింప వగలు రెట్టించి, తనమది శోకించి ధైర్యంబు డించి
పోయితే నీత యీబొందితోఁ బాసి, పోయితే నన్ను నీబొందితో డించి
పారి సురాసురలోకపూజార్హ మనక, హరువిల్లు విఱచితి నతివ నీశీఱకుఁ
బరుడని తలపోసిఁ బ్రాహ్మణుం డనక, పరశురాముని భంగఁజేచితిఁ గడఁగి
నీరజలోచన నీకునై పూని, యీరెండునిందల నేను గైకొంటిఁ
గడపట నినుఁ బావె గష్టదైవంబు, పడఁది నిందలబడఁ బాలైతి నేను
నీవేడుకలు చూచి నీకు నేప్రియముఁ, గావించునని పోయి కపటమృగంబుఁ
జంపి తెచ్చితి దానిచర్మంబు గడఁగి, యింపార నెవ్వరి కిత్తునే నింక
మది నెల్లసుఖములు మఱచి కానలకు, వదలక నను నమ్మి వచ్చినచోట
నినుఁ గావలెనైతి నీచన్నత్రోవ, గని రయంబున వచ్చి కదియలేనైతిఁ

బరువడి జగమెల్లఁ బాలింపఁజాలు, వరశక్తిగలిగినవానిచందమున
 మునుకొని శరచాపములు దాల్చి ఘోర,ననమర్దభూముల వర్తింప పచ్చి
 వెడమతి మావారిపెంపెల్ల ముఱచి, పడఁతుక నినుఁ గోలుపడితి నే నేడు
 ఏణాఁజీ నినుఁ బాసి యీశఁరమునఁ, బ్రాణంబు లెబ్బంగిఁ బట్టుదు నింక
 మేదిసీతనయ యిష్టేదనిఁ బాసి, యేదెస భరియింతు నీదేహ మింక
 నెలఁత నీవిరహఁగ్ని నీదులావణ్య, జలరాశి మునుఁగక చల్లార్పరాదు
 తగిలి యీశోకాబ్ధిఁ దాట నీమేను, తగుతెప్ప లేకెట్లు తరియింపవచ్చు
 మగువ నీపాలిండ్లమటుఁగు లేకున్న, నొగిఁ గాముశరవృష్టి కోర్వంగరాదు
 నన్నట్లు గొని చనె నళినాఁజీ పిదప, నిన్నిట్లు కొనిపోయె నేఁ డింక మనల
 నిరువురఁ బాపిన యీదైవమునకు, నరుదెందుఁ గల దసాధ్యము లెందుఁ గలవు
 కోమలి నిన్నెత్తుకొని పోవునప్పు, డేమని పలవించి తేమంటి నన్ను
 నేదేశముల కేగి తెందున్నదాన, వేమగిళముల వ్రేఁగె దేమి చేసెదవు
 ఎవ్వరు గొనిపోయి రేత్రోవఁ బోతి, వెవ్విధి వాటిల్లెనే నేడు మనకు
 నీయట్టిచదురాలు నీయట్టిముగ్ధ, నీయట్టిలావణ్యనిధి యెందుఁ గలదు
 కలదోకో యొకనాఁడు గరమర్థి నిన్నుఁ, గలిసి వినోదింపఁ గమలాఁజీ నాకు
 జలజాఁజీ నినుఁగూడి సాకేతపురము, గలవాడ ననికాని కాన నొండొకటి
 కలకంఠి నినుఁగూడి కనకహర్ష్యములు, గలవాడ ననికాని కాన నొండొకటి
 అలివేణి నినుఁ గూడి యఖిలభోగములు, గలవాడ ననికాని కాన నొండొకటి
 నెలఁతుక నినుఁగూడి నిఖిలసౌఖ్యములు, గలవాడ ననికాని కాన నొండొకటి
 యిది మహారణ్యమై యిప్పుడు తోఁచె, నిది పర్ణశాలయై యిప్పుడు తోఁచె
 నిదినాకుఁ దపముగా నిప్పుడు తోఁచె, నిది నాకు దుఃఖమై యిప్పుడు తోఁచె
 నేలె మహీపుత్రి యేలె మృగాఁజీ, యేలె సరోజాఁజీ యేలె లతాంగి
 యేలె వధూమణి యిన్ని చందములఁ, గ్రాలుచు నున్నాడఁ గటకటా యనవు
 అలసయానములబా గంచల కిచ్చి, లలితాంఘ్రిరుచి ప్రవాళంబుల కిచ్చి
 వరకుచోన్నతిచక్రవాకుల కిచ్చి, కరములకెంపు పంకజముల కిచ్చి
 మెయిచాయఁ గ్రొక్కారుమెటుఁగుల కిచ్చి, నయనవైభవము మీనములకు నిచ్చి
 చల్లనిముఖదీప్తి చంద్రున కిచ్చి, తెల్లనినగవు చంద్రికలకు నిచ్చి
 చెలువంపుఁబలుకు రాచిలుకల కిచ్చి, యలకలనునుఁగాంతి యశులకు నిచ్చి
 సన్నపునడు మాకసంబున కిచ్చి, నిన్ను దైవము మ్రొంగెనే నేడు సీత
 హా వామలోచన హా పద్మగంధి, హా వారిజానన హా సీత యనుచు
 వివశుడై రామభూవిభుఁడు పల్వగలఁ, దవిలి దీపతఃఖండి తమునిఁ జూచి
 యేదెసఁ బోయెనో యిందీవరాఁజీ, పోదమా లక్ష్మణ భూమిజ వెదుక
 నొలసి యీపాదలలో నున్నదో పోయి, పిలుతమా లక్ష్మణ పృథ్వీతనూజ
 నేతరుఁచాటుల కేఁగెనో యింతి, చూతమా లక్ష్మణ శుకమంజూవాణి
 యిత్తమికోలయల కేఁగెనో సీత, వత్తమా లక్ష్మణ వనజాఁజీ నరసి

యని యిట్లు పలుకుట నతిదీనవృత్తి, మనమునఁ గొని జాలి మఱిమఱి తూలి
ధరియింపరానివేదనలతో రామ, ధరణివల్లభుఁడు గౌతమి చేరఁజోయి
యోలోకపావని యోలోకమాత, యీలోకపావని నెఱుంగవే సీత
నోలోకబాంధవ యోకర్తసాక్షి, యేలీలనైన నీవెఱుంగవే సీత
నోసర్వసంచార యోజగత్పూణి, యాసీత నెఱుంగవే యనఘ సీవైన
నెలదీగ కానవే యెలదీగఁజోడి, జలజంబ కానవే జలజాతగంధి
హరిమధ్యఁ గానవే హరిరాజ నీపు, కరిరాజ కానవే కరిరాజగమన
హరిణంబ కానవే హరిణాయతాక్షి, బరభృత కానవే పరభృతవాణి
నలినాథ కానవే యలిసీలవేణి, దిలకంబ కానవే తిలకాంబితాస్య
ననుచు విభ్రాంతుఁడై యెటులనందందఁ, జని చని వెదకుచు జాలిఁ దూలుచును
నెడవక నిబ్బంగి నెందు వై దేహిఁ, దడవి కానక జనస్థానంబు నెడలి
విన్ననై విరహార్తి వివశుఁడైయున్న, యన్న నీక్షించి యిట్లనియె లక్ష్మణుఁడు

— లక్ష్మణుఁడు రాముని కాంతిపఱుచుట —

అన్న నీ వఖిలలోకారాధ్యపరుఁడ, పున్నతచిత్తుండు పురుబలాధ్యుఁడవు
ఇంతిక్రై వెనుఁబడి యిన్నిచందముల, నింత శోకింతురే యనకులాధీశ
యీమోహశోకంబు లిటు నీకుఁ గలవె, తామసమోహసార్థముగాదె జగతి
నరుగుగా నీదు విల్లంపితివేని, సురలైన నీదిక్కు చూడ నోడుదురు
అసమానసత్తుండ వఖిలేశ నీపు, వసుధేశ నాయంతవాఁడు నీబంటు
అక్కటా సీఁసాధ్యము లెందుఁ గలవు, దక్కఁగ నీవేర్చి దలఁపవుగాక
అనిన రాముఁడు శోకమంతయు నుడిగి, తనమదిఁ దెలిపొంది తమ్మునిఁ జూచి
యేనింక నీటమీఁద నెన్నిచందముల, జానకి నెడఁబాసి నైరింపఁజాల
వారక నాదుదుర్వారబాణముల, ధారణీతలము విదారించి చించి
పాతాళవాసులఁ బట్టి సాధించి, శీతాంశుముఖయైన సీత సాధింతుఁ
గాదేని సప్తసాగరములు గలఁచి, మేదిసీధరముల మెదిచి నుగ్గాడి
యీరసంబున దిగ్గజేంద్రకుంభములు, దారించి మేదిసీతనయ సాధింతుఁ
గాదేని నఖిలదిక్పాలమర్మములు, భేదించి యాదిత్యబింబంబుఁ ద్రుంచి
పారిఁజారి నక్షత్రముల డుల్లనేసి, ధరణిఁ జీకటిఁజేసి తరుణి సాధింతుఁ
గాదేని సకలరాక్షసుల భస్మంబు, గా దివ్యబాణముల్ కడఁకతో నేసి
యవనియరాక్షసమై యుండఁజేసి, తివుటమై నేడు వై దేహి సాధింతుఁ
గాదేని బ్రహ్మలోకంబెల్లఁ గలఁచి, యాదిమబ్రహ్మసంహారంబుచేసి
బలసి జీవులకెల్ల భయముఁ బుట్టించి, నెలకొన్నకడిమిమై నెలఁత సాధింతు
నీరీతి భుజశక్తి నేఁ జూపకున్న, జేరి మిన్నక సురల్ సీతఁ జూపుదురె
యదెచూడు నాదుబాణానలశిఖలు, పొదలుచునున్నవి భువనంబు లదర
నదె చూడు వై దేహి నని విజృంభించి, త్రిదశులు మెచ్చ సాధించెద ననుచు
నొదవి లోకములకు నుత్పాతహేతు, వ్రదయించె నన బొమ్మ లుఱక నీక్కించి

బలసి జీవులతోడ బ్రహ్మాండమెల్ల, నలఁజేయుసంకర్షణస్వరూపంబు
 రూపించులయకాలరుద్రుండువోలెఁ, గోపించి విల్లందుకొన్నమాత్రమునఁ
 దలఁకె జీవములు భూతలమెల్ల వడఁకెఁ, గలఁగె లోకంబులు గగన మల్లాడె
 బ్రహ్మాండభాండంబు పగిలినట్లయ్యె, బ్రహ్మమంత్రము దప్పె రవి దప్ప నడచె
 నక్షత్రములు దుల్లె నభవుండు వెఱచె, యక్షదేవాసుర లాత్మఁ జేడ్పడిరి
 ఆత్మజీ సౌమిత్రి యారాముఁ జేరి, చిత్తంబు భయమందఁ జేతులు మొగిచి
 కాకుత్స్థ నీ వతికారుణ్యనిధివి, లోకరక్షణకళాలోలచిత్తుఁడవు
 జనకజకొఱకునై సకలలోకములు, మునుమిడి నిర్మలములు సేయఁదగునె
 యొండొండ వనముల నొగి సముద్రముల, నిండినపురముల నిఖిలదేశముల
 నలయక వై దేహి నరసి లేకున్న, చలముపెంపున మఱి సాధింతుఁగాని
 యని లక్ష్మణుండు వల్క నతఁడును బ్రీతి, వినిక్రోధముడిగి తా విల్లెక్కుడించి
 యఖిలేశుఁ డగురాముఁ డట దక్షిణాభిముఖుండునై తానుఁ దమ్ముండు వోవుచుండె
 నాతఁడే దెరువున నందంద మెఱసి, సీతకొప్పననుండి చిందినవిరులు
 ఆతన్నివఱ్ఱో జహరరత్నములు, నాతతమణిమయం బైనయానాతి-
 పదనూపురము లుర్విఁ బడియున్నఁ జూచి, ముదము శోకంబును మూర్ఛయుఁగదుర
 నప్పుడు రఘురాముఁ డాత్మఁ జింతించి, తప్పదెవ్వఁడో స్మారదానవుం డోకఁడు
 కుటిలకుంతల నెత్తుకొనిపోయినాఁడు, గటకటా యని త్రోవ గనుగొంచుఁజోవ
 సంతత రాక్షసునడుగులచొప్పు, సంత నా తెరువున కనతిదూరమున
 నరయుచు నరయుచు నందంద పోయి, కరమర్థిఁ జూచి రాకమలాత్మకులులు
 రాలినయెఱకలు రక్తపంకమున, గూలినసూతువైఁ గూలిన తేరు
 దేరు క్రిందటఁ బడి తెగినయశ్వములు, ధారణఁ బడిన పతాకఖండములు
 విఱిగి ముందటనున్న వింటితున్నలును, నఱిముఱి బడియున్న యస్త్రశస్త్రములు
 గనిలక్ష్మణుండు చూపఁ గడుఁజోద్యమంది, ఘనులెవ్వరో యిందుఁ గదనసౌఖ్యంబు
 లనుభవించినవార లని యవిధంబు, గనుఁగొనుతలఁపునఁ గాకుత్స్థకులుండు

— జటాయువునకు అగ్నిసంస్కారము పేయట —

తెరువంతకంత శోధించుచు ముంద, ఆరుగుచో రఘురాముఁ డాసమీపమున
 నెలమి నెంతయుఁ దూలి యెఱకలు విఱిగి, కలయ నెత్తుటఁ దోగి కాళ్లును దునిసి
 పనిచేతఁ గూలిన భర్తాద్రివోలి, వివశుడై పడియున్న విహగేంద్రుఁ గాంచి
 సౌమిత్రి చూచితే చపలరాక్షసుండు, భూమిజ మ్రింగి తాఁ బొడచూప వెఱచి
 చలియించి పక్షివేషమున నున్నాడు, బెలుకుఱి వీనిఁ జంపెదనంచు గడఁగి
 ఘనచాపహస్తుడై కదసిన రాముఁ, గని పక్షివిభుండు గద్గదకంఠుఁ డగుచు
 నెత్తురుఁ గ్రక్కుచు నిట్టూర్పు లెసఁగఁ, గుత్తుకఁ బ్రాణముల్ గుడివడఁ బలికె
 ధరణీశ యెను మీతండ్రికి సఖుండఁ, బరఁగంగఁ గశ్యపబ్రహ్మపాత్రుఁడను
 పరుణభందనుండ జటాయువన్యాడఁ, జరియింతు నడవుల శైలశృంగముల

నని నాదువృత్తాంతమంతయు నీకు, వినుపింపనే మున్ను విశదంబుగాఁగ
 నట్టివానికి నిట్టి యాపద యెట్టు, పుట్టె నటన్న నోపుణ్యాత్మ వినుము
 వలనొప్పు నేడు రావణుఁడు నీదేవి, నెలమి మ్రచ్చిలి కొని యేగుచో నేను
 బోసీక యడ్డమై భూరిసత్వమున, వానితోఁ బోరాడి వసుధఁ గూలితిని
 ఇదె వానికేతుసమేతసూతాశ్వ, విదితరథం బాజి విఱిగె నాచేతఁ
 జలమున దివిసంతఁ జవలరాక్షసుఁడు, నెలతుకఁ గొనిపోయె నీవు రావైతి
 వేను నీ కీవార్త యెఱిఁగింపఁగంటి, బూని నీశుభమూర్తి పాడఁగానఁగంటి
 నతిపుణ్యకృతినైతి నని విన్నవించు, మత్తిలోన శోకమిన్నడిగ రాఘవుఁడు
 విల్లటు పడవైచి వివశుఁడై ధరణి, దైల్లి సౌమిత్రి బోధింపఁగాఁ దెలిసి
 యయ్యో మహాత్మ జటాయువా నీకు, నియ్యవస్థలువచ్చెనే మదర్థముగ
 నని జటాయువుదేహ మందంద తడవి, తనుర క్తమంతయుఁ దానె తుడ్చుచును
 దమ్మునిఁ జూచి యీతఁడు మనకొఱకు, నిష్ఠాఙ్కి రావణు నెదిరిపోరాడె
 నిటువంటిపుణ్యాత్మఁ డెందైన గలఁడె, యటుగాన దివి కీతఁ డరుగకమున్నె
 రావణుఁ డేలేడిరాజధానికిని, ద్రోవయు వానిబంధుపరాక్రమము
 నన్నియు నడుగు మీవన్న లక్ష్యుఁడు, క్రన్నన రఘురామకార్యసహాయు
 నాజటాయుని నిర్వరాదివిధేయు, నోజఁ దద్విధమెల్ల నుచితోక్తి నడుగఁ
 గొన్నిమాటలు పేరుకొనుచుఁ గుత్తుకకుఁ, గొన్నెత్తురొలుకఁ బట్కుల కెడలేక
 యతులపుణోదయుం డగు రాముఁ జూచి, మత్తిలోన నతనిసంస్కరణ మేమఱక
 మోక్షపథానందమునఁ బులికించి, పక్షివల్లభుఁ డంతఁ బ్రాణముల్ విడిచె
 ధరణీశసుతు లంత దశరథాధీశు, మరణంబుకంటెను మదిఁ జాల వగచి
 విహగవల్లభునకు వేదోక్తయుక్తి, దహనాదికృత్యముల్ దగ నాచరించి
 యంత వేవేగ క్రాంచారణ్యమునకు, నెంతయుఁ గడఁకతో నేగి యచ్చొట
 నానాలతావృక్షనగమృగోదగ్ర, మ్రోవట్టి యొకకోన నరుగుచో నచట
 నెఱిసి నకురులును నిడుదకోఱులును, బఱవైనకడుపును బడబాకినోరు
 మీడిగ్రుడ్లకన్నులు మీఁగాళ్లదాఁక, విడిబడ్డచన్నులు వెఱ్ఱిచిన్నెలును
 నలర నయోముఖి యనుదైత్యవనిత, కలితసౌందర్యలక్షణుని లక్ష్యుని
 గనుఁగొని కామించి కరమంటఁ బట్టి, తనుఁ బొంద రమ్మని తరితీపునేయ
 జొప్పనాతికి నెట్టిసుఖమిచ్చె దాని, కప్పాట నసిఠార ననువార నొసఁగె
 మందుభిషటహాదితూర్యనాదముల, క్రందునకంటె నగ్రలముగా నపుడు
 ముందఱ నొకమ్రోత మోయంగ దాని, చందంబు గనుఁగొనఁ జనుచు రాఘవులు
 యోజనాయతబాహుఁ డొగిఁ బారసాచి, యేజంతువులనైన నేపుమై నొడిసి
 యఱిముఱి మ్రింగుచు నావలించుచును, జాటువుచ్చి మ స్తకశూన్యఁడై నిలిచి
 యుదరంబు నోరుగా నున్నకబంధు, విదళితబహుజీవవితతకబంధుఁ
 ద్రిదశనిర్బంధు సందీప్తమదాంధుఁ, గదిసి రాము డు చూచి కడుఁబోద్యమందె
 వాఁడును దనకరద్యయమున వారి, వేడిమిచెడఁ బట్టి వేవేగ దిగువ

నన్ను జూచి యిట్లునియె లక్షణుడు, నన్ను వీనికి భక్షణముచేసి మీరు
 సేత నన్నేషించి చేకొని సకల, భూతల మేలంగఁ జొండన్న నతఁడు
 చింతించుచును వానిచేతుల వెంటఁ, గొంతదూరమువోయి కూర్చితమ్యుఁడును
 దానును బుద్ధినెంతయు విచారించి, పూనికమీఱ గొబ్బున నొఱలో వెఱికి
 కడువాడిఖడ్గముల్ గైకొని వానిఁ, గడఁగి చేతులు రెండు ఖండించుటయును
 నుబ్బెల్లఁ జెడి దైత్యుఁ డొఱలుచుఁ దూలి, గొబ్బునఁ దెలివిగైకొని వారిఁ జూచి
 మీరెవ్వ రనుడు సౌమిత్రి సర్వంబు, శ్రీరామచరితంబు చెప్పిన దాని
 వినుటచే నంతట విజ్ఞానమొదవఁ, దనదువృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పఁదొడఁగె
 దనువను దివ్యుండ ధరణీశ యేను, ఘనమైన మునిశాపగతి నిట్టులెతి
 గనకగర్భునిచేతఁ గామరూపత్వమును జిరంజీవిత్వమును గాంచి క్రొవ్వి
 యిట్టిరూపము దాల్చి యెల్లసంశయములఁ, బట్టి బాధింపఁగఁ బరమకోపనుఁడు
 స్థూలశిరుండన శోభిల్లు మునికి, నీలోకమునఁ దొల్లి యెగ్గుఁ గావించి
 యతిఘోరరూపుఁడ నై యేను మరల, నతనిఁ బ్రార్థించిన నతఁడు మీవలన
 నతులశాపవిముక్తి యగునంచుఁ బలుక, మతిలోన నదియెల్ల మటువక పిదప
 నదియాదిగా నిట్టి యాకృతిఁ బూని, త్రిదశేంద్రనాజి కేశేష్వున్న నతఁడు
 కంఠంబు తలతోడఁ గడుపులోఁజోవ, గుంతితంబుగ ప్రేసెఁ గులిశపాతమున
 ననిన రాఘవుఁడు దశాననుచంద, మనఘ నీవెఱుఁగుదె యనిన వాఁ డనియె
 నెఱుఁగుదుఁగాని మాసేంద్ర శాపమున, నెఱుక చాలదు నాకు నీశరీరమున
 ననలంబు దరికొల్పుఁ డామీఁద మీకు, వినుపింతుఁ దెలియ నివ్విధమన్న వారు
 దనువుశరీరంబుఁ దగసంస్కరింప, ననలుని కాదేహ మాహుతియయ్యె
 నతఁ డంత దివ్యుఁడై యాకాశవీధి, నతులవిమానంబు నందుండి పలికె
 నోరఘురామ యాయోధనోద్దామ, కారుణ్యతారుణ్యగాంభీర్యధుర్య
 కాకుతో స్థవర్య నీకారుణ్యదృష్టి, వైకొన నాతొంటిపదమందఁ గంటి
 విను మింక రావణవిధమెల్ల నేను, వినిపింతుఁ దేటగా వివరించి యతఁడు
 ధనదానుజుఁడు పులస్త్యబ్రహ్మకూర్చి, మనుమండు తనతపోమహిమ మెప్పించి
 నలువచే వరము లున్నతఁ గాంచినాడు, చెలఁగి దిగ్విజయంబుచేసినవాఁడు
 తొలివేలుపులకెల్ల దొరయైనవాఁడు, కలవేలుపులకెల్ల గంపైనవాఁడు
 బలుతలల్ పదియును బాహు లిర్వదియుఁ, గలవాఁడు లనణసాగరభేయమైన
 లంకాపురంబు పాలనసేయువాఁడు, బింకాన రజతాద్రిఁ బెఱికినవాఁడు
 అనిచెప్పి రావణుం డాసీతఁ గొఱుచుఁ, జనినమార్గముచెప్పి సరగ నాదనువు
 మఱిత్రొన గుఱుతులు మార్గంబుచెప్పి, తఱచైనవస్తువుల్ తప్పక చెప్పి
 మేరఁగాఁ బంపాసమీపంబునందు, నారూఢమతిమతంగాశ్రమంబొప్పు
 నమ్మనిశిష్యురా లయినట్టిశబరి, మిమ్ముఁ బూజించు నమ్మెలఁతయున్నెడకు
 మీరలు వోవ నమ్మిహిరసూనునకుఁ, గూరిమి చిల్లి గల్గును దానివలన
 జానకీ జొందెడు సామ్రాజ్యపదవి, బూని కాంతు వటంచుఁ జోయె నద్దివికి

దనువటు దివ్యపదంబున కరుగ, మనువంశతిలకులు మఱునాఁడు కదలి
పంపాసరోవరవశ్చిమస్థలిని, సంపూర్ణతరులతాసంపదఁ బొదలి
ప్రబలి పుణ్యములకుఁ బట్టెనయట్టి, శబరియాశ్రమవనస్థలికిఁ బోవుటయు

— రామలక్ష్మణులు శబరిని గాంచుట —

నెదురుగా వచ్చి యయ్యింతి సద్భక్తి, బదముల కటు సాగఁబడి లేచి మ్రొక్కి
దశరథవరపుత్ర తాటకాజైత్ర, కుశికసంభవయాగకుశలప్రయోగ
చిరమునిధ్యేయ శిక్షితతాటకేయ, పరమగంగాతీరపాదసంచార
పదరజోనైర్మల్యపాలితాహల్య, విదళితహరచండవిపులకోదండ
భీమభార్గవరామ బిరుదాభిరామ, కామితపితృవాక్యకరణసుశ్లోక
ప్రకటాపరాధవిరాధనిరోధ, సకలమునిత్రాణ సత్యప్రవీణ
ఖరదూషణాదిరాక్షసశిరశ్చేది, మరణార్థిమూరిచమద్దినారాచ
సీతావియోగసూచితమోహరాగ, ఖ్యాతఖగాధ్యక్షకల్పితమోక్ష
యలఘువిక్రమథామ యతిపుణ్యనామ, నెలకొని రఘురామ నినుఁ జూడఁ గంటిఁ
బరికింప నాతపఃఫల మండఁగంటి, నరుదైనపుణ్యంబు లన్నియుఁ గంటి
గాకుత్స్థ తెరువుఁ గడుడన్ని తెందుఁ, బోక మాయాశ్రమంబున నేఁడు నిలువు
అనఘాత్మ మాగురుఁ డైనమతంగమునిచేత నీకథ మును వినియుండు
నీవాద్యుడవు సర్వనిగమవేద్యుడవు, గావున నిను నుతుల్ గావింపఁదరమె
యిది యామతంగముసీంద్రునాశ్రమము, విదితతపశ్చర్యవిశ్రాంతికరము
అని యామహాత్మ్యంబు లన్నియుఁ దెలిసి, వనమూలఫలములు వలనొప్పఁ దెచ్చి
యిచ్చిన భుజించి యెలమి నారాముఁ, డచ్చటఁ బ్రీతిమై నారాత్రి నీలిబి
ఘనజటాబంధైకకబరి నాశబరిఁ, గనుఁగొని మఱునాఁడు కాకుత్స్థుఁ డనియొ
దరమిడి మిగుల సీతావియోగాగ్ని, దరికొన నెంతయుఁ దలఁచుచున్నాఁడ
నొకచోట నిలువలే కులుకుచున్నాఁడ, వికచాబ్జముఖసీత వెదుకఁబోవలయుఁ
బనివనియొద నన్నఁ బరమసంతోషమునుబొంది శబరి రామునిఁ జూచి పలికె
దనువనుఘనుఁడు ముందఱఁ జేయఁదగిన, సనులెల్లఁ దెలిపె నేర్పడ వేడ్కతోడ
నైనను మఱియు నే నదియొ తెల్పెదను, మానవనాథ నీరుది కెక్కునట్లు
రావణుఁ జంపెడు రామ నీకూర్చి, దేవిఁ గూడెదవు సందేహంబు వలదు
వినును నేకాకులై పోవఁ దగదు, భానుకులాధీశ పరగఁ బై నీవుడు
ఇనకులాధిప యింక నిట ఋశ్యమూక, మనుషర్వతంబున కరుగుము నీవు
సునిసితమదిసూర్యమతుడు సుగ్రీవుఁ, డచువానరాధిపుఁ డాకొండనుండుఁ
దనవధూరత్నంబు తనరాజ్యపదము, తనయన్న వాలిచేఁ దాఁ గోలుపోయి
యతఁడు శోకాతురుఁ డై యున్నవాఁడు, అతనికిఁ గపినేన లప్రమాణములు
అతనికి విశ్వాస మాత్మఁ బుట్టించి, యతనికి నుపకార ములవడఁ జేసి
యతఁడు నీవుచుగూడి యటు లంక కరిగి, యతిసత్త్వరావణు ననిలోనఁ జంపి
బలవిక్రమంబులు ప్రస్తుతికెక్కఁ, జెలువొప్ప నీదేవి సీతఁడై కొనుము

అని యొప్పు శబరి కార్యములెల్లఁ దెలిసి, తనగురువాక్యంబు తలఁచి యాత్మజామె
యనలంబు దరికొల్పి యయ్యగ్నిలోనఁ, దనశరీరమున వేల్వఁ దా సమకట్టి
యాసమయంబున నంతరిక్షమున, వాసవ ప్రముఖగీర్వాణులందఱును
మణిఘృణి దేవీపృథ్విమానవిమాన, గణసమూహాధులై కనుఁగొనుచుండ
నారదసనకసనందన ప్రముఖ, సారమునీంద్రులు సంతోషమందఁ
బరముఁ బరంధాముఁ బరమకల్యాణుఁ, బరిపూర్ణుఁ బరమాత్ముఁ బరమేష్ఠినినుతు
నవ్యయు నవికారు నఖిలాంతరాత్ము, నవ్యక్తు నఖిలేశు నాద్యంతరహితు
భవముఖామరవేద్యు భవరోగవైద్యు, రవికులాంబుధిచంద్రు, రఘురామచంద్రుఁ
దనమది నిలిపి యత్తటి వలగొనుచు, వినుతించి శబరి యావిభునిసన్నిధిని
ననలునియందు రామార్పణంబుగను, దనశరీరము వేల్చి దైవతానీక
మానితేదివ్యవిమానంబు నెక్కి, నానావిధముల వర్ణననీయ సురలు
దేవలోకమున కెంతేవేడ్కఁ జనియె, దేవదుందుభులు ధింధిమి యని మ్రోయ
ననలముఖంబున నారీతి శబరి, యనిమిషసౌఖ్యంబు లందినయంత
రమణీయమూర్తులు రామలక్ష్మణులు, నమితబలోదగ్గు లచ్చోటు వెడలి
యనవరతాలోకమతిగుణానేక, మునిలోక మగుఋశ్యమూకంబుఁ గనిరి

— శ్రీరాములు ఋశ్యమూకమును జూచి హర్షించుట —

త్రైలోక్యవిభులైన తమరాక చూచి, యాలోలమతి పొంగి యానందమంది
యనయంబు నొప్పెడున శ్రుపూరంబు, లన సెలయేరుల నమరినదాని
నిల మేరుమందరహిమశైలపతుల, నలిమిఱి నగియెడి నగవులో యనఁగ
సాంద్రంబులై యెందుఁ జరులదీపించు, చంద్రకాంతోపలచ్ఛాయలదాని
సరసీజాసనుడు భూచక్రంబుమీఁదఁ, బరఁగఁ బర్యవరాజుపట్టంబు గట్టి
శిరసునఁబెట్టినఁ నేనఁబ్రా లనఁగ, నురుశృంగములఁ జొక్కలొప్పెడిదాని
నురుమతిఁ దనుఁ జొచ్చియున్న సుగ్రీవుఁ, బరిభవించినవాల్పై మండుచుండు
గతిసూర్యకాంతముల్ గలయ వెలుంగ, నతుల ప్రతాపోగ్రమై యున్నదాని
మెఱుంగులు కొమ్ములై మెఱయ నేతెంచి, నెఱయుసానువులందు నీలమేఘములు
పాలుపొందు మదగజంబులుగాఁగఁ దలఁచి, మలముసామజముల మానైనదాని
నంగజహరుహాలి నలరు నాకాశ, గంగయై యొప్పులఁ గరమొప్పు నొప్పి
యాయెడఁ గ్రీడించు హంసమాలికలు, మాయనివిధుశిరోమాలికల్ గాఁగ
బహుశృంగభూరుహపల్లవచయము, విహితజటాజూటవిభవమై యొప్పు
నాసన్నులై సిద్ధు లర్థి నేవింప, నాసదాశివమూర్తి యననొప్పుదాని
బలభేది మొదలుగాఁ బరఁగు దేవతలు, కలయనంబుధి ద్రచ్చికన్న వస్తువులు
పనివడి తమలోనఁ బాలుపొకున్న, నునిచిరో యమృతపానోస్తత్తు లగుచు
మఱిచిరో యంతయు మంచితావగుటఁ, దెఱుగొప్ప దాచిరో వీనిపై ననఁగఁ
గల్పవృక్షంబులఁ గామ భేనువుల, వేల్పుకన్నియలను వివిధాషధములఁ
జుతామడుల నెందుఁ జెడనిపెన్నిధుల, సంతానతరువుల సరినొప్పుదానిఁ

గని దానిమహిమకుఁ గడుఁ జోద్యమంది, యనవంశవల్లభుం డెంతయుఁ బొగడి
యటలేనిభక్తితో ననుజుండు గొలువ, మెఱయు నాశైలసమీపంబునందుఁ
దఱచైనతోగలనెత్తమ్ములతోడ, వఱలు పంపాసరోవరమున కరిగి
యందును నియతితో నాసరోవరము, నందుఁ గృతస్నానుడై రామవిభుఁడు
కలయఁ గనుంగొని కడుఁ జోద్యమంది, విలసిల్లు నొక మావివృక్షంబునీడ
అలనట దీరంగ నపుడు లక్ష్మణుఁడు, సలితకైతోవ్యవచారముల్ సలుప
నీక్షించి రఘురాముఁ డేఱదీపించి, వృక్షంబుఁ బరికించి వేడ్క నిట్లనియె
వనవాస మిటు తుదవచ్చిన మొదలు, ఘనమైయద్రులు ఘనపుణ్యనదులు
దరమిడి కంటిమి థారణి నిట్టి, తరువెందుఁ గాన మీతరువుకు సవతు
సురపతి మొదలగు సురలెల్లఁ గూడి, కరమర్థి నీతరు గావించి రొక్కొ
యజుఁడె యీతరువున కాయువుఁబోసి, నిజముగా నిచ్చట నిలిపినాడొక్కొ
రవిసుతుతపమున రాగిల్లి బ్రహ్మ, భువిని నీతరువును బుట్టించినాడొ
నేపించి యమృతంబు చేకొని సురలు, భావించి రవిసుతువక్షంబు గలిగి
మురయంగ మేలైన యమృతంబుతోడఁ, బురణింపఁ దరువుగాఁ బుట్టించినారొ
యిననునీతో నిష్టంబు లింపొందఁజేయఁ, జనుధర్మముననుండి శాఖలున్నతము
లష్టదిక్కులకును ననువందఁ బాటి, యష్టఫలంబుల నీగోరినట్లు
పఱచుకొఖలరుచిప్రభ నొప్పుమీటి, తెఱచి పర్ణంబులు తేజంబు లొప్ప
రవిదృష్టి చొరసీదు రాత్రులఁ బేర్చి, దవిలి యాశశిదీప్తి దనుఁ గానసీదు
ఫలము లాయమృతపుఫలములకంటెఁ, గలశతగుణములఁ గడునొప్పుదాని
తరురాజపట్ట మీథాత్రిపై వేడ్కఁ, గరమర్థి దివిజులు గట్టరో ప్రీతి
నని తమ్మునికీఁ దెల్పు నగుగాక యనుచు, వినయోక్తి నారామవిభుచిత్త మెఱిగి
యాలోన సౌమిత్రి యన్నకు భక్తి, శాలియై మృదుపర్ణశయ్య గావింప
సముచితస్థితి మృదుశయ్య రాఘవుఁడు, విమలచిత్తంబున వేడ్క శయింప
సౌమిత్రి రఘురాముచరణంబు లొత్త, శ్రీమీఱ నిద్దలు చెలఁగుచునుండ
ననఘుని రఘురాము నట లక్ష్మణుండు, గని వెండి యెలుగెత్తి గ్రక్కునఁ బలికెఁ
గైకొందు చెలినని నిలయంగ రొప్పి, చేకొని చిటుతరాచేరువబట్టి
యెల్లెడ శుభములె యెసఁగు నీకనుచు, బల్లి దీప్తంబుగా బలికెఁబో చెవికి
భానునిపైఁ బక్షిఁబరుసున నెలుఁగు, మానుగాఁ గూర్చెద మహిపుత్రి నీకు
ననియు నించుక చేరి యంతయు రొప్పఁ, దనయాత్మఁ గడు మెచ్చి తమ్మునిఁ జూచి
యనవంశవల్లభుం డిట్లని పలికె, వనచరాధీశుండు వడి నేఁగుదెంచి
ఘనభక్త మనలను గలయు నిచ్చటను, చనుదుము లంకకు సరగున మనము
గూలురావణుఁ డాజిఁ గూడుగు నీత, యేలుదు లోకంబు లెలమిఁ బెంపొంద
నన రామసౌమిత్రి లధికసంతోష, మునుబొంది సుఖిగోష్ఠి ముద మొప్పునుండి
రారణ్యకాండ మింపారంగ సుతుల, నారవితారార్కమగు సుర్విమీఁద
నని యాంధ్ర భాష భాషాధీశవిభుఁడు, విసుతకావ్యాగమవిమలమానసుఁడు

పాలితాచారం డపారధీశరధి, భూలోకనిధి గోనబుద్ధభూవిభుడు
 తమతండ్రి విట్టలధరణీశుపేరఁ, గమనీయగుణదైర్యకనకాద్రి పేర
 నాచంద్రతారార్కమగు నొప్పుమిగిలి, భూచక్రమున సతిపూజ్యమై వెలయ
 నసమానలలితశబ్దార్థసంగతులఁ రసికమై చెలువొందు రామాయణంబు
 పరఁగునలంకారభావనల్నిండఁ, గరమర్థి నారణ్యకాండంబు చెప్పె
 నారూఢి నార్ద్రేయమై యాదికావ్య, మై రసికానందమై యెల్లనాడు
 ఇవ్వసుమతి నొప్పు నీపూజ్యచరిత, మెవ్వరు చదివిన నెవ్వరు వినిన
 సామాదిబహువేదచయభామరామ, నామచింతామణి నవ్యభోగములు
 పరహితాచారముల్ ప్రభువిచారములు, పరిపూర్ణశక్తులు ప్రకటరాజ్యములు
 నిర్మలకీర్తులు నిత్యసౌఖ్యములు, ధర్మైకస్థినిష్ఠులు దానాదిరతులు
 నాయురారోగ్యంబు లైశ్వర్యములును, బాయక విరుచున్న బాపక్షయంబు
 వరపుత్ర లబ్ధియు వైరినాశనము, సరినొప్పు ధనధాన్యచయసమృద్ధియును
 నేవిఘ్నములు లేక యిండ్లలో నధిక, లావణ్యవతులైన లలనలపొందుఁ
 గొడుగులతో నెప్పు గూడియుండుటయు, నెడగాఁగ నాపదలెల్లఁ బాయుటయు
 సమృద్ధంబున బంధుజనులఁ గూడుటయు, నిమ్ముల కామ్యంబు లెడపకుండుటయు
 సతతంబు దేవతాసంతర్పణంబు, పితృగణతృప్తియుఁ బెంపారుచుండు
 వ్రాసినవారికి వరశుభోన్నతులు, వాసవలోకాధివాసతఁ జేయు
 నెందాఁక కులగిరు లెందాఁక తార, లెందాఁక రవిచంద్రు లెందాఁక దిశలు
 ఎందాఁక వేదంబు లెందాఁక ధరణి, యెందాఁక భువనంబు లేపుదీపించు
 నందాఁక నీకథ యక్షయానంద, సందోహదోహభాచారమై పరఁగు.

ఆరణ్యకాండము సంపూర్ణము.

శ్రీ రస్తు

శ్రీ రంగనాథరామాయణము

కె స్కింధాకాండము

శ్రీరాముఁ డయ్యెడ శీతలవారి, వారిబోత్పలకైరవంబులనొప్పు
పంపయు మధుమాసఫలితత శ్రీర, చంపకసహకారచారుకాంతార
సంపదయును జూచి జానకీవరహ, కంపితుం డగుచు లక్ష్మణున కిట్లనియె
సౌమిత్రి యీపంప సకలనిలింప, కామినుల్ జలకేళి కరముఁ గాంక్షింప
నొప్పు నీసరసితో నుపమాన మరసి, చెప్పంగ శక్యమే శేషాపికైన
ననుకూలమలయానిలాహతి దీన, జనియించుఁటో బిందుసరము లెన్నైన
దీనిమహత్త్వంబుఁ దెలిసినచోట, మానసంబును నణుమాత్రంబుగాదె
పావనజీవనాస్పద మైనదీని, కావేల్పుడిగ్గియ యైన సమంబె
యున్నా లికస్ఫురితోరుకర్ణికల, దిన్న గా విరిసిన తెల్లనెత్తమ్మి
మరకత స్తంభనిర్మలహేమకుంభ, భరితాతపత్రమై పార్శ్వద్వయమునఁ
దేటితెక్కలఁ గ్రమ్మ తెమ్మెరవలన, నూటాడుతరగల సుయ్యెలలూఁగు
విప్పారుతెక్కల వెలయురాయంచ, లొప్పారఁగా వైచు నుభయచామరము
లింపొంద నీపంప యీక్షింప నొప్పె, శ్రీపూర్ణఃపట్టాభిషిక్తునికరణి
నామని జవ్వనం బలరినరుచుల, చే మించు చిన్నారి చిగురుమానికపు
సొమ్ములు దాల్చుచుఁ జుట్టును గ్రమ్మి, కొమ్మ లీనిద్దంపుఁగొలకుదట్టమున
నిక్కి నీడలు చూచి నిజవిలాసముల, కొక్కింత యకాదల లూఁచుగండమునఁ
గొండ్రికగాలిసోకుల తుదల్దల, నొండ్రింటిఁ బొగడుచు నున్న చందమునఁ
గీరశారిక లర్థిఁ గెరలు నిచ్చోటి, తీరవనీవాటి దృష్టింప నిపుడు
తాపంబు మరునిప్రతాపంబుకరణి, దీపించె నామేన ధృతి నటుగాన
సౌమిత్రి యిది వనస్థలి గాదు చూడఁ, గాముని యాయుధాగారంబుగాని
చింతింప నివి మావిచిగురులు గావు, కంతుని క్రొవ్వాడి కత్తులుగాని
భావింప నివి వూవుబంతులు గావు, భావజాతుని వాడిబాణముల్ గాని
యీయెడ భృంగఝంకృతు లివి గావు, డాయు మన్నభుచాపటంకృతుల్గాని
వర్ణింప నివి పికధ్వనులు గావతను, కర్ణకఠోరహుంకారముల్గాని
యటుగాన నావంటి యంగనారహితు, లెటువలె వేఁగింతు రీకాననమునఁ
గలకంఠకలకుఁఫలకారనిస్సనము, చెలఁగించు ఘనము గర్జిలు ఘనాఘనము

గులుకుపుప్పొడిమించు గ్రొక్కాసుమించు, దలిరుగొమ్మలు శక్రధనువులయనువు
 వసుధ రాల్చివిరుల్ వర్షిలములు, ముసరు తేనియసోన మించినవాన
 గా నొప్పుచు వసంతకాలంబు జూడ, వానకాలముఁ బోలి వసుధ నొప్పెడిని
 జగురాకుశిఖలతోఁ జిట్టాడుతేటి, పొగలతోఁ బొగడపుప్పొడిబూడితోడ
 బూరుగువూపునిప్పుకలతో నెగడి, యారయ విరహుల కన్నియై నిగుడి
 కంతు ప్రతాపాగ్నికంఠెను గడఁగి, యెంతేని నాచిత్త మెరియింపఁ దొడఁగె
 నేమిచేయుదు నింక నెట్లు వేఁగింతుఁ, గామినీమణి సీతఁ గాంతు నెన్నటికి
 బంపాసరోవర ప్రాంతకాంతార, సందతతోడ వసంతంబు గూడి
 చెలువైనచందాన సీతతోఁ గూడఁ, గలుగునే నాకు నొకానొకనాడు
 ఈపంపలోఁ దమ్ము లే చూచినట్లు, భూపుత్రివదన మెప్పుడు చూచువాడ
 నిందు మీనవిహార మీక్షించినట్లు, నిందువదనచూపు లెప్పుడు చూతు
 జలపక్షు లిచ్చట జత గూడినట్లు, జలబాహి నెన్నడు జతఁగూడువాడఁ
 దేటి యిచ్చటఁ దమ్మితేనె గ్రోల్కరణి, బోటికెమ్మోవి నెప్పుడు గ్రోలువాడఁ
 నెక్కడి తలపోత లెక్కడి సీత, యెక్కడ వెడనేత లివి యెట్లు పాసఁగఁ
 దమ్ముడ నీవయోధ్యకుఁ జను మింక, నెచ్చేనఁ బ్రాణంబు లిక నిల్పఁజాల
 నని యనాధుని క్రియఁశందంద వగవ, విని లక్ష్మణుడు రామవిభుఁ జూచి బలికె
 నిదియేమి రఘురామ యెల్లలోకములు, ముదలింపఁ బురుషోత్తముడ వై ననీవు
 ఈమోహశోకంబు లేల తాల్చెదవు, కామిని వంచవఁ గైకొని చనిన
 రావణుఁ జంప నారంభంబునేయు, మీవని తెలుపుచో నెంతయుఁ బ్రీతిఁ
 గనుబంటి యెలుగిచ్చె గబ్బుల్లు పలికెఁ, గనుఁగొని తచ్చెలి కలయంగ రొప్పె
 చేకొని చిటుత దాజేరువఁ బెట్టెఁ, గైకొందు చెలినని కలయంగరొప్పె
 నెల్లెడ శుభములు నిత్తు మీకనుచు, బల్లి దీప్తంబుగాఁ బలికెఁబో చెవికి
 భానుపై వామాక్షిపరుసనియెలుఁగు, నాని యించుక చెవి యంతయురొప్పెఁ
 దనయాత్మఁ గడు మెచ్చి తమ్మునిఁ జూచి, యినవంశవల్లభుఁ డిట్లని పలికె
 వనచరాధీశుండు వడి నేఁగుదెంచి, ఘనభక్తి మనలను గలయంగఁ గలఁడు
 కూలు రావణుఁ డాజిఁ గూడును సీత, వేలుదు లోకంబు లెలమి ధరింప
 నని రామసౌమిత్రి లధికసంతోష,మునుజొంది సుఖగోష్ఠి ముదమందుచుండ
 నాలోన సుగ్రీవుఁ డాఘృష్టమాక, శైలసానువులందుఁ జరియించుచుండి
 యాపంపచేరువయం దున్న రామ,భూపాలు లక్ష్మణుఁ బొడఁగాంచి వెఱచి
 యచలంబుపైకి గుండనక చెట్టనక, కిచకదధ్వనులతోఁ గిచకొట్టుకొనుచు
 నెగఁబ్రాణి యెక్కుచో నేకాంతమందు, నగచరులకువారి నట చూపిచూపి
 విలువూని యిద్దలు వివిధశస్త్రాస్త్ర,కలితులై యదె పంపకడ నున్నవారు
 వినుఁ డిందుఁ బ్రచ్ఛన్న వేషులై వాలి, పనుపున మనలఁ జంపఁగ వచ్చివారు
 కాదేని మునులకు ఖడ్గతూణీర,కోదండశరముల గొడవ యేమిటికి
 వినుడు పావనులై న వీరివేషములుఁ, గనుఁగొని నాబుద్ధి గలఁగుచున్నదియు

నెక్కడికై నను నేగుట కార్య, మిక్కడ నుండుట యిది బుద్ధిగాదు
అనుచు మంత్రులతోడ నాడువాక్యములు, విని హనుమంతుండు విమలఁడై పలికె
పూని వీరల జూడఁ బుణ్యమానసులు, గాని కానేరరు కపటమానసులు
ఆరవిచంద్రులో యననొప్పు వీరు, కారుణ్యపురుషులు కడ విచారింప
నేరూపమున వచ్చి యిందున్న వారొ, వీరిపెం వెఱుంగక వెఱవ నేమిటికి
ననివ సుగ్రీవుఁడు హనుమంతుఁ జూచి, విను వాల్మీకిపున వీర లిచ్చటికిఁ
జమదెంచి రనుశంక జనియించెగానఁ, గినిసి యేవేళ నే కీడెంచునొక్కొ
తనపగతుని నమ్మః దగదటుఁగానఁ, జని నీవు వారలఁ జతురతఁ గదిసి
వీరేల వచ్చిరో వీరి లోఁతెఱిగి, వీరితో భాషించి వేవేగ వచ్చి

శ్రీరాములవద్దకి హనుమంతుఁడు వచ్చుట ౨౦

పవనజ నాలోని భయమెల్ల మాన్పు, మవిరళగతినేగు మని వీడుకొలిపి
యలమెడుభీతిమై నందుండ వెఱచి, మలయాద్రి కటువోయి మంత్రులుఁదాను
అత్తటి హనుమంతుఁ డతిశౌర్యవంతుఁ, డు త్రిమగుణశీలుఁ డురుబాహుబలుఁడు
ఖరకరతేజుండు కమనీయమూర్తి, తరుచరులకు రక్ష ధర్తార్థమోక్ష
యతులకు గురుభక్తి యభినవయుక్తి, శ్రుతకీర్తి యంజనాసుతుఁడు తా వేడ్క
నమరలోకమునకు నావాలిఁ బనుప, రమణమై సుగ్రీవు రాజుగా నిలుప
వావిరి సురలను వరభక్తి బ్రోవ, రావణుజయలక్ష్య రామున కొసంగ
నవనిజ ఘనశోక మంతయు మాన్పు, రవిసూనుమననెల్ల రాణింపఁజేయ
వచ్చెనో యనగ నవ్వనచరేశ్వరుఁడు, అచ్చుగా నాగిరి నల్లన డిగ్గి
వలువేషధారియై వాయునందనుఁడు, అటు పంపకడకుఁ దా నర్థితో బోయె
శనుపమం బగుశూన్యహస్తంబుతోడఁ, జని మహాత్ములఁ గానఁ జన దటుగాన
నలరామునకు నియ్య నర్హమైనట్టి, ఫలమొక్క టపుడు చేపట్టి వేడుకను
అరుదెంచు ననిలజు నపుడు తాఁ జూచి, ధరణీశుఁ డిట్లనె తెమ్మనితోడఁ
గనకఘనన్నెయుఁ గర మొప్పుముంజి, ఘనరత్నకుండల కిలితకర్ణములు
నురుతరహారంబు లొంటిజన్నిదము, కర మొప్పు గోచియుఁ గరకంకణములు
నుపమింప నరుదైన యొప్పులనొప్పు, గపిరూపు మనుజుఁడు గైకొనె నొక్కొ
ఈరూపురేఖయు నిల గోరిరుద్దుఁ, డారూఢిగా నితఁడై పుట్టినాఁడొ
గాక యీవసుధపైఁ గపిమాత్రమునకుఁ, బ్రాకటంబుగ శుభప్రభ యేల గలుగు
నని యిట్లు కొనియాడు నవనీశుఁ జూచి, తనమేను పులకించి తడయక వచ్చి
యురుమతి సీతశిరోరత్న మెలమి, గురుతుగాఁ దెచ్చి గ్రక్కున యిత్తునన్న
కరజి నాఫలము రాఘవమహీపతికి, గరిమెతో కానుకగా సమర్పించి
నీవ శరణ్య మీదృష్టి నకొ సోకె, నైనవి నాభూషణావళి లింక
నేను గృతార్థుండ యెను ధన్యుండ, నేను మీభృత్యుండ నెలమితోడుతను
నశి పల్కి హనుమంతుఁ డనుపెరివాడఁ, నినతనూజానిమంత్రి నేవాయుసుతుండ
నారణ్యనేయుండ భిక్షుకాకృతి నిపుడు, నంజక మీచంద మరయ వచ్చిని

వినుడు సుగ్రీవుడు విశ్రుతకీర్తి, వనచరులకు రాజు వరబలాధికుడు
 భానుసూనుడు బృహద్భానుతేజుండు, మానభూషణుఁ డసమానవిక్రముండు
 అన్నయా వాలిచే నవహృతరాజ్యభిన్నుడై యిప్పు డిగ్గిరి నున్నవాడు
 ఆర్తుండు మీసఖుడై యుండఁజేయ, నేర్తు నావుడు రామనృపుచిత్త మెఱిగి
 కరమర్థి రామలక్ష్మణులకు మ్రొక్కి, కరములు ముకుళించి కడుభక్తిఁ బలికె
 నవని నింద్రోపేంద్రు లర్థినశ్వములు, రవిచంద్రులన రూపరమ్యతతోడ
 నెగుబుజుంబులతోడ నిందుబింబంబు, నగు మొగంబులతోడ నభినవత్రములఁ
 దెగడుకన్నులతోడ దివిజులు మెచ్చి, పొగడు విక్రమకళాభుజశక్తితోడ
 నరుదై న రాజచిహ్నములతో మీరు, శరచాపహస్తలై చనుదెంచినారు
 భూరి తపోవేషములు మీకు నేల, మీ రెవ్వ రిచటికి మీరు రానేల
 నని సుధామధురవాక్యంబుల నధిక, వినయవిధేయుడై విన్నవించుటయు
 నతని వాక్కుద్ధికి నతని బుద్ధికిని, నతని చమత్కృతి కతని యాకృతికి
 నతని మనఃప్రీతి కతని నీతికిని, మతి సంతసిల్లి రాక్షసీశ్వరుండు
 దమ్మునిఁ జూచి యీతని యట్లు వలకఁ, దమ్మిచూలికిని నాతనివధూమణికిఁ
 దగు గాన నొనరులకుఁ దరమె వ్యాకరణ,నిగమశాస్త్రంబు లన్నియు నేరఁజోలు
 నితని సల్లాపంబు నితనిరూపంబు, నతులలక్షణలక్షితానురూపంబు
 ఇటువంటిదూత నాకిపు డబ్బెనేని, ఘటియింపకున్నె మత్కార్యంబులెల్లఁ
 గావున మత్కార్యగతుల నీతనికిఁ, గోవిదాత్మక పూసకూర్చినరీతిఁ
 జెప్పు మేర్పడనన్న శ్రీరాములెప్పుడ, డప్పుడు ప్రియమంది హనుమంతఁ జూచి
 మేమన్నదమ్మల మిహ్వోకుకులుల, మీమహాత్ముండు రాముఁ డేను లక్ష్మణుండ
 దశరథరాజనందనుల మిద్దఱియు, దశరథుపసుపునఁ దపసుల మాచు
 దండకావనమునఁ దనిలి వర్తించు, చుండే రామునిదేవి నుర్వీతనూజ
 మము డాగురించి దుర్బుడుండు రావణుండు, క్రమమేదికొనిపోయెఁగఁపటమార్గమున
 వాని పోయినజాడ వదలక వెదకి, కానలనడుమ నొక్కట వచ్చి వచ్చి
 శబరి సుగ్రీవునిచరితంబు చెప్పఁ, బ్రబలుఁ డాతఁడు మాకు బంటుగాఁగోరి

— హనుమంతుండు తనజన్మప్రకార మెఱిగించుట —

వచ్చితి మిచటి కెవ్వఁడవు నీవింక, నచ్చుగా నెఱిగింపు మనఘ నీతెఱుగు
 ననవుడు హనుమంతఁ డారఘుకులంఁ, గనుఁగొని మ్రొక్కి తక్కక విన్నవించె
 నెలమి మాతల్లికి నెలమి జన్తించి, వలనొప్ప నొకకొన్నివర్షము ల్పనఁగ
 నొకకారణమునకై యొక్కబ్రహ్మఁగూర్చి, ప్రకటితమతి నేతపంబునేయఁగను
 పరికించి సరసిజభవుఁ డేగుదెంచి, వరము వేడుమటన్న వలగొని మ్రొక్కి
 వేవేలువిధముల వినుతులుచేసి, యౌవిమలాత్మ యీయుర్విపై నాకు
 గతిమోక్షకామ్యార్థకారణంబులకుఁ, బలియెవ్వఁ డతనినే ప్రార్థించి కొలుతు
 నని విన్నవించిన నబ్జసంభవుండు, తనమనోవీధిని దలపొసి చూచి
 యెఱుంగ నీమేనియరుభూషణములు, కనుఁగొన్నయాతఁడె గతియును బలియు

థాతయు మన కిష్టదైవంబు సకలభూతజాలములకు భువికెల్ల గర్త
 నతఁ డెవ్వఁడనిన వాఁ డతఁడె విష్ణుండు, అతఁడె నీగతి యని యది యాత్మఁదెలియు
 మని బ్రహ్మ చనియె నే నదియునుగాక, ఘనబుద్ధి చరియింతుఁ గలయ లోకముల
 భూపాలతిలక నాభూషణావళులు, దీపించె గానరు దివిజులందఱును
 మఱియును సౌమిత్రి మారుతఁ జూచి, తెఱఁగొప్ప నతనితో ధీరుడై పలికె
 విను రాఘవుఁడు లోకవిఖ్యాతసత్త్వఁ, డనుపమదివ్యాప్తుఁ డతులసాహసుఁడు
 కరుణాపయోధి యగాధమానసుఁడు, శరణాగత త్రాణసద్ధర్మ పరుఁడు
 జగదేశనాథుఁ డశరణశరణ్యుఁ, డగణితగుణగణ్యుఁ డధిక తేజండు
 అతిలోకవిక్రముం డతిసత్యవాది, హితుఁడనై బంటనై యేను వర్తింతుఁ
 గావున రాఘవత్నాపాలకుణికి, లే వసాధ్యంబులు లెక్కింప నెందుఁ
 గుటిలరాక్షసుఁ డున్నగుఱుతు మున్నెఱిగి, యిట నీత సాధింప నేము చాలుదుము
 అలపుమై నేకాకులై పోవఁ దగదు, దలపోయ నది రాజధర్మంబు గాదు
 గాన నీసుగ్రీవుఁ గైకొనుతలపు, మానవాధీశ్వరుమదిలోనఁ గలదు
 ఇటమీఁద నీకార్య మేవెంటనైన, ఘటియింపు మనవుడు కరువలినుతుఁడు.
 నెఱియ సంతసమంది నిజమూర్తిఁ జూపి, మఱి దన్ను రామలక్ష్మణులు మన్నింపఁ
 దనుఁ గృతకృత్యుఁగాఁ దలఁచె నాబలులు, వనచరరాజునె వరుస నెప్పు చును
 గనుఁగవ హస్తాశ్రుకణములు దొరుగఁ, గొనియాడి కొనియాడి కోర్కె దీపింప
 మనమున సంతోషమగునై యపుడు, అనిలజ వీడ్కొల్పు నతిసంభ్రమమున
 నిక సూర్యసూనుని నేలింతురాజ్య, మకలంకమతి రాముఁ డనుఁగుసఖుండు
 గాఁగ నేకొదువలు కల్గునె జగతి, వెగమ పోయెద వింతమై ననుచు
 నరిగి రాఘవులవృత్తాంత మంతయును, దొరకొని సుగ్రీవుతోఁ జెప్పఁదొడఁగె
 రమణీయమూర్తులు రామలక్ష్మణులు, కమనీయగుణములు గలిగి వర్తింతు
 జగతిపై నతిశోకసాగరమగున్, డగునీకు రఘురాముఁ డనులెప్ప దొరకె
 బ్రదికితి సుగ్రీవ పగయెల్లఁ దీఱె, దుదముట్టఁ గలిగె సంతోషంబు నీకు
 నాదశరథపుత్రుఁ డాసుచరిత్రుఁ, డాదయాపరమూర్తి యాసత్యవాది
 యామహాభుజశాలి యామహా*బలుఁడు, శ్రీమహావిష్ణుండు శ్రీనివాసుండు
 ఆపుణ్యనిధి రాముఁ డట నీకుఁ గర్త, నీపుణ్య మేమన నేర్తు సుగ్రీవ
 యామహాత్ముఁడు తండ్రియానతి దండ, కామధ్యమున నుండఁగా డళానసుఁడు
 తనదేవి మ్రుచ్చిలితనమున నెత్తి, కొనిపోవ వాని మార్కొని త్రుంచివైవఁ
 జింతించి నీతోడి చెలిమి వాటింప, నెంతయుఁ దలపోసి యేతెంచె నిటకు
 ననిన సుగ్రీవుండు హర్షంబునొంది, యనిలనందనుఁ జూచి యర్థితోఁ బలికె
 బవనజ నాలోని భయమెల్ల నడఁగె, దవిలి యేఁజేసిన తపమెల్లఁ బండె
 నలవడ నాకు నీయట్టియంజనము, గలుగుటఁ గంటి రాఘవనిధానంబు
 గలఁగక నీవంటి కర్మ థాదుండు, గలుగ నీశో కాబ్ధి గడ తేరఁగంటిఁ

* ధీరుఁ, డామాన్యచరిత్రుఁ డసద్భవగాత్రుఁ, డాపుణ్యనిధి.

గడఁగతో ఋశ్యమూకమునకు వారిఁ, దోడ్తెచ్చి నాలోని తొందఱ మాన్పు
 పొమ్మనవుడు వాయుపుత్రుండు వోయి, నెమ్మితో రఘురామస్వపతికి మ్రొక్కి
 దేవ సుగ్రీవుండు దేవరసఖుండు, దేవ సీత దర్శించు దివురుచున్నాడు
 విచ్చేయుఁ డని విన్నవించిన రాముఁ, డిచ్చలో హర్షించి యింపుసొంపొంది
 హనుమంతుఁ గొనియాడి యతిపుణ్యలగ్నమున హనుమంతునిమూపులమీఁదఁ
 దనతమ్ముండును దాను దమి ఋశ్యమూకమున కేగి యానందమును బొందె నపుడు
 హనుమంతుఁ డంత నేకాంతంబునందు, మనుజేశ్వరుఁ డెట్టి మలయాద్రికరిగి
 శ్రీరామదర్శనోద్దీపు సుగ్రీవుఁ, జేరి సీకోరిక చేహఁజె. నింక
 రా దేవ వచ్చిరి రామలక్ష్మణులు, ఆదట ఋశ్యమూకాద్రికి ననుడు
 నినతనూజుండు ప్రీతి నిచ్చులో నుద్భి, మనుజువేఁగముఁ బూని మకుటకేయూర
 ఘనతరశృంగారకలితుండై మగిడి, తనమంత్రులును దానుఁ దడయ కేతెంచి
 డక్కినభక్తితో డాసి రామునకుఁ, జక్క సాగిలి మ్రొక్కి సంప్రీతినొంది
 ముకుళితహస్తుండై ముందఱనున్న, యలంకుసుగ్రీవు నధిపతి చూచి
 యాలింగనముచేసి యప్పు డిట్లనియె, నాలోన దరహాస మమృతమై తొరుగ
 నీవాయుపుత్రుచే నినసుత యేను, నీవిక్రమంబును నీభుజాబలము
 విని ప్రీతినొందితి వెఱవకు మింక, నెనసినపగవాని నేనె చంపెదను
 నాకాత్తబంధుండు నమ్మినసఖుండు, నీకంటె నొకఁడు గణింపఁగఁ గలఁడె
 యని యూఱడించిన నర్కనందనుండు, ననిచినబంటు నన్నుఁ గైకొంటి
 దేవ సీతారణ్యదృష్టి నకాసోక, నేవెంట ధన్యుడ నేనెహో యింక
 నలినాత్తకులనాథ నాయట్టిబంటుఁ, గలిగె నీకటుగానఁ గడిమిమై నింకఁ
 దివిరి రావణుని వధించితిఁ గడఁగి, యవనిజఁ గైకొంటి నని నిశ్చయింపు
 మని రామసుగ్రీవు లనోన్మన్యభాష, లనలునన్నిధిఁ జేసె యకలంకులైరి
 అట నంగదుండు మదంచితాంగదుండు, అట ప్రాయముగాఁగ నప్పు డావనుల
 గిరులను గనవచ్చు క్రియనాడుచుండి, యారామసుగ్రీవు లనోన్మన్యముగను
 నెన్నఁగా ననలునన్నిధిఁ బల్కుపల్కు, లన్నియు విని వచ్చి యాతారతోడ
 విన్నవించిన మది వేఁగుచునుండి, కొన్నిదుశ్శంకలఁ గుందుచునుండె
 నపు డర్కసుతునకు నారాఘవునకు, విపులభూరుహశాఖ విఱిచి వాయుజుండు

— సుగ్రీవుండు జనకజతోడవు లిచ్చుట ౨ —

ఆసనంబును వైవ నందుఁ గూర్చుండి, యాసక్తి బరిణామ మరయుచున్నంత
 నహిమాంకునందనుం డంత రాఘవుల, గుహలోపలికిఁ దోడుకొనిపోయి ప్రీతి
 భూమిజ మును వైచిపోయినతోడవు, లామెయిఁ గొనితెచ్చి యప్పు డిట్లనియె
 దనుజుండు నీదేవి ధరణీతనూజ, వనసీమలోపల వంచన మిమ్ముఁ
 గనుఁబ్రామి గగనమార్గంబున నెత్తికొనిపోవఁ జూప వీకొండపై మమ్ముఁ
 గనుఁగొని మిమ్ముఁబెక్కుగతులఁ జేరుచును, జినుఁగునఁబయ్యెదకొంగుఁజించి బంధించి
 తనతోడవులు వైచి తరలాక్షి పోయె, నని చెప్పి యిచ్చిన నధిపతి చూచి

మున్నుగా వగలను మున్నీట మునిగి, కన్నీట నాసొమ్ము కసటెల్ల గడిగి
యందంద యురమున నాభూషణములు, పొందించి పొందించి భూమిజు దలచి
పెలుకుటి లక్షణుఁ బోక్కిని పిలిచి, పలికెఁ బల్కులఁ దొట్టుచాటు రెట్టింపఁ
గంటె లక్షణ సీత కై నేతలెల్ల, మంటిపాలయ్యె నిమ్మాప్పి నేమందు
నీతోడవులు వైవ నేమికారణమొ, యీతోడవులతోడ నేమైన యదియొ
యిది నాకుఁ బ్రాణనాయక యైనసీత, కుదురునిండిన గబ్బిగుబ్బలమీఁదఁ
బాయని యీజిల్లు పయ్యెదచీర, కీయవస్థలు వచ్చె నేమనవచ్చుఁ
బన్నీట నాపాదపద్మముల్ గడిగి, యున్నతిఁ దడియొత్తు నొప్పుగ దీన
సురటిగావించి భాసురలీలతోడ, భరితశ్రమాంబువుల్ పలుచగాఁజేయు
మెటుగారుమైడిగ మెఱయుచుండంగ, మఱి యడుగులకును మడుగులు వైచు
నని యని శోకించు నశ్రులు నించు, ననయంబు మూర్ఛిల్లు నంతలోఁ దెలిసి
ప్రియభక్తి విసమితగ్రీవు సుగ్రీవు, నయత నాథుఁడు రఘునాథుఁ డీక్షించి
నాదేవిఁ గొనిచన్న నాకేశవైరి, యేదేశమున నుండు నెద్ది పురంబు
చెప్పుమా సుగ్రీవ సీత సాధింతు, నిప్పుడ వైత్యుని నేపడఁగింతు
నానిని యారవినందనుం డనియె, దేవ యాద్రోహిమందిరము నే నెఱుఁగ
నెఱుఁగకుండిననేమి యిటమీఁద వాని, నెఱుఁగు తెఱంగెల్ల నేను గావించు
నీవె శోకము మాని నిశ్చలధైర్య, భావగుణాస్పదపరుడవు గమ్ము
అతిపరాక్రమశాలి యగువానిచేత, హృతఃశత్రుఁడనయ్యు నేనింత వగవ
నాపద యనువార్ధి కాత్మధైర్యంబు, దేవ నేయునరుండు దెలివిమైనందు
మావంటిప్రాకృతమనుజులయట్ల, నీవును శోకింప నీతియె దేవ
యనుండు సుగ్రీవునియాప్తవాక్యములు, విని ధీరుడై రఘువీరుఁ డెంతయును
ఇంతివోయినజాడ నెఱిగినవిదప, నంతరంగంబున నడలుచు నునికి
మగపాడి గాదని మది నిశ్చయించి, జగతీశుఁ డంతట సంతాప ముడిగి
సరసిజాననఁ బూని సాధించువనికిఁ, బరికించి మును వీని పగదీర్తు ననుచు
మీనాక్షితోడవు సౌమిత్రికి నిచ్చి, భూనాథు, డట నర్కపుత్రు నీక్షించి
యాపదమున సఖుఁ డైనట్లు చుట్ట, మాపాటి గానేరఁ డారసిచూడ
గుణమంతుడైనను గుణహీనుడైన, గణియింప సఖుఁడె సద్గతి యండ్లు బుధులు
గావున నీచెల్లి గలిగిన నాకు, నేవెంటఁ గొదువలే దిది నిశ్చయంబు
నీపత్నిఁ గైకొని నీనుఁ జంపఁగోరు, పాపాత్ముఁ డగువారిఁ బరిమార్తు నిపుడు
అన్నదమ్మలమైత్రి నలరుటకంటె, నున్నదా సౌఖ్యమా యెరిమెకు మాని
యగచరాధిపుడ నీయన్నకు నీకు, బగయైనవిధము దప్పక చెప్పు మనిన
నోరామ వారికి నొగి నాకు నైన, వైరానుకథనంబు విల్గింతు వినుము
కడఁగి మంథరగిరి కవ్వంబుఁజేసి, తడయక వాసుకిఁ దరిత్రాడుచేసి
మమ్ము దేవతలెల్ల మన్నననేయ, గ్రమ్మినతెలివియై ఘనభుజాబలిమి
వాలియు నేనును వడినొక్కవంక, వ్రాలితి మొకవంక వ్రాలిన వారు

సురగడఁదొరగాసురసేధసాధ్య, వరులందఱును క్షీరవారిధిఁ దరువ
గరళంబు పుట్టి లోకము లెల్లఁ గాల్చు, హరుఁ డదియును మ్రింగ నదృష్టంబవఁగ
అలరంగ జ్యేష్ఠయు నం దుదయింపఁ, గలిరాజు దానిని గైకొనఁ బ్రీతిఁ
బ్రస్తుతి కెక్కుచు బహుళంబులై న, వస్తుచయంబు లవ్వారిధిఁ బుట్టెఁ
దమతమకోర్కెకుఁ దగినవస్తువుల, నమరంగఁ గైకొని రందఱు ప్రీతి
నలిఁ బుట్టె నైరావణము మేషమహిష, ములు మకరకరేణువులు హయవృషభ
మవి జనియింప నింద్రాదిదిక్పతులు, వివిధయానములుగా వేడ్కఁ గైకొనిరి
మహనీయసౌభాగ్యమహిమలు తనకు, సహజంబులై లక్ష్మీ జనియింపఁ జూచి
యామహాలక్ష్మీ నారాయణుం డపుడు, కామించి తనదేవిగాఁగఁ గైకొనియెఁ
జంద్రుఁడు దేవతాసతు లుదయింప, నందఱిలోఁ దార యనునాతి మాకు
దేవత లిచ్చినఁ దివిరి గైకొంటి, మావిధంబున మఱి యందఱుఁ దరువ
జనియించె నమృతంబు సకలదేవతలు, నచురాగమును బొంది యాసుధారసము
కామధేనువు కల్పకములాదిగాఁగ, సోమునిఁ గొని తమచోటికిఁ జనుచు
నమరులు యుద్ధంప నర్థితో వచ్చి, కమనీయపదమునఁ గాంతతోఁ గూడి
కలిసియుంటిమి కొంతకాలంబుదనుక, అలరుచుపేణుని యనుఁగుఁగూతురును
జెలువొప్పుఁ బెండ్లియై చెలఁగువేడుకల, వలనొప్పు రమఁగూడి వర్తించుచుండ
మాతండ్రి తర్వాత మంత్రులు పెద్ద, యీతఁ డంచును వానరేంద్రపట్టంబు
వారికిఁ గట్టి రావాలియు నన్నుఁ, జాల మన్ననచేసి సంప్రీతి నడుప
నతనికి బంటనై యహరహం జేను, బిత్తుసమాచునిగాఁగ జేర్చి నేనింతు
నీరీతి నన్యోన్యహితులమై మెలఁగ, శ్రీరామ యొకనాడు చిరవైరమాని
తొడరిన కడఁకతో దుందుభిగన్న, గొడుగు మాయావి యక ఘోరరాక్షసుఁడు
నడులెయి కిష్కింధనగరంబు చెదర, వడి నార్చి గర్వదుర్వారుడై పేర్చి
యని నేయఁ బిలిచిన నలుక దీపివ, ననుకమజయకాలి యగువాలి వెడలి
ననుఁ గూడి యున్న సన్నధుడై కడఁగి, తనమీఁద నడువ నిడ్డఱఁ జూచి వాఁడు

— వాలి మాయావితో యుద్ధముచేయుట —

అనినేయ మది భీతుఁ డై పాటిపోయి, తనగుహఁ జొచ్చిన దర్పించి వాలి
యధికగర్వోద్ధతుం డగువానిఁ బట్టి, వధియించి వత్తునే వచ్చునందాఁక
నిచ్చట నేమట కీపు వేటొకఁడు, చొచ్చిరాకుండ నిచ్చో నుండు మనుచు
గుహవాత నన్నుంచి గుహలోనఁ జొచ్చి, గుహలోన నొకయేఁడు ఘోరయుద్ధంబు
కడఁకతోఁ జేయ రక్తము వెల్లివిరిసి, యుడుగక గుహవాత నుబ్బినఁ జూచి
కనుఁగొని యార్చు రాక్షసునియార్చులను, విని వాలి రాక్షసవిభునిచే జచ్చె
నిచ్చట నే నుండు తెఱిగిన వెడలి, వచ్చి యాదైత్యుండు వధియించు నన్ను
నని నిశ్చయముచేసి యప్పుడే పోయి, కొనివచ్చి యొకకొండ గుహవాత నునిచి
యచ్చట వారికి నటఁ దిలోదకము, లిచ్చి కిష్కింధకు నేను వచ్చుటయు
వాలి వోయినతరువాత నీరాజ్య, పాలనంబున కీవె ప్రాప్తుండ వనుచు

వదలక మంత్రులు వానరరాజ్యపదమున ననుచుచ్చి పట్టంబు గట్టి
వానరకులచక్రవర్తినై యేను, నూని రాజ్యము సేయుచుండితి నంత
మనుజేశ మఱి వాలి మాయావిః జంపి, ననుఁ జీరి చీరి యంతట గుహ నేను
వెనిచి వైచినకొండ పిండిగాఁ దన్ని, చనుదెంచి నేలేమిఁ జాలఁ గోపించి
కినుకతో మఱి వాలి కిష్కింధఁ జొచ్చి, తనకు నేజేయు వందనము గైకొనక
యోరి తమ్ముడవని యూఱడి నమ్మి, పోరాడఁ బగరవైఁ బోయినచోట
నను డించి చనుదెంచి నారాజ్యపదము, గొని ప్రీతి నేలుట కూడునే నీకు
కడుఁ బాపబుద్ధివి గావున నిన్నుఁ, దొడరి చంపిన నాకు దోసంబు లేదు
అనవుడు నేవాలి యడుగుల వ్రాలి, వినయంబు భయమును వెలయ నిట్లంటి
నొకయేడు మాయావియును మీరుఁ బోరఁ, బ్రకటించి రక్తపూరము గుహవాత
వెడలిన భయమంది విపరీతిబుద్ధి, వడిఁ బాటి యిచటికి వచ్చినఁ జూచి
రట్టడిమంత్రు లీరాజ్యంబు నాకుఁ, గట్టి రింతియకాని కపటమే నెఱుంగ
నాకు నీయాగమనంబె శోభనము, నీకపిరాజ్యంబు నీవె కైకొనుము
వావిఁ దమ్ముడఁగాని వాలి నీకేను, నేవకుండ సుతుండఁ జెప్ప నేమిటికిఁ
గరుణాఘ్న నాయెడఁ గల్గి గల్గినను, గరుణింపు మని పెక్కుగతులఁ బ్రార్థింప
నంతకంతకు మండి యనుజానిపట్ల, నింతేల యని మంత్రు లెంత దెల్పినను
అనయుఁడై నాపత్ని యగురుమఁ బుచ్చుకొని రాజ్యమును బుచ్చుకొని చంపఁగడఁగె
వెఱచి యేకాకినై వెనుకొని వాలి, తరుమ భూలోక మంతయు నేను దిరిగి
యేఁటి పఱతెంచి యిందున్నవాడ, నీపర్వతము వాలి కెక్కరాకునికి
ననిన రాముఁడు వెఱగంది యీకొండ, యినతనూభవ వాలి కెల్లెక్కరాదు
వినుపింపు మనవుడు వినతుఁడై నిలిచి, యినతనూజుఁడు ప్రీతి నిట్లని పలికెఁ
దొల్లి దుందుభి యనుడుష్టరాక్షసుఁడు, బల్లిదుఁడై వరబలము రంజిల్ల
ముల్లోకములు తన మొనకు భీతిల్ల, మల్లడియై కారుమహిషమై పోయి
తఱిమి సముద్రుని తనతోడ ననికి, నఱిమి పిల్చుటయు నయ్యోబుద్ధి గలఁగి
ఘనరత్నకోటులు కానుక లిచ్చి, తునియక బల్లి నీతోను పోరాడ
ఘనుడైన వింధ్యాద్రిగాని యే బూని, యనిసేయఁజాలఁ బొమ్మనిన నేతెంచి
జంభారిదోస్తంభసంభావితోగ్ర, దంభోళినై శత్రుదర్పభంగముల
నతులశృంగముల వింధ్యాద్రిఁ గోరాడ, నతిభీతుఁడై పర్వతాధీశుఁ డనియె
నీసరివాడనే నిల్చి నీతోడ, నోసరింపక పోర నేర్తునే యేను
నీలోకమున నీన్ను నెదిరి పోరాడ, వ్రాలినభుజశక్తి వాఁకిఁ గలదు
బలియుఁడై కిష్కింధపాలించు నతఁడు, కలహంబుపై వాంఛ గలదేని నీకు

— వాలిదుండఁగుల యుద్ధము —

నలఘువిక్రమ యింక నం దేగుమనినఁ, జెలఁగి రాక్షసుఁడు కిష్కింధ కేతెంచి
విలయకాలాభీలవేళ గర్జిల్లు, జలదంబుగతి నార్చి సరిఁ దనతోడ
నాలంబుసేయఁ దమ్మని తనుఁ బిల్వ, వాలి కోపించి వెల్వడి వచ్చి యార్చి

దుందుభిగతి మ్రోయు దుందుభిఁ దాకి, యెందుఁ బోవఁగవచ్చు నింక నీ కనుచు
 శిలలు పాదపములు చెచ్చెర టువ్వి, తలముష్టిహతులఁ గొందలమందఁజేయ
 వాడును వానరేశ్వరునివత్తుంబు, వాఁడికొమ్మలఁ గ్రుమ్మ వాలి కోపించి
 అతిఘోరుడై పేర్చి యచలంబు వైవ, గతికప్ప నురికి రక్షసుండును వైవ
 గండవైలము బుచ్చి కపిరాజు వైవ, నొండొండఁ గొమ్మల నోహరించుచును
 అరిగ్రమ్మికొని వాలి నదరంట వ్రేయ, తరిమి వృక్షంబునఁ దరువరుం డదవ
 మాటున నసుర క్రమ్మట వచ్చి తాఁక, మోటు తానెత్తుక మోఁదె నావాలి
 కదిసి కొమ్మలఁ జిమ్మఁ గపిరాజు నిలిచి, కదలనిముష్టివక్త్రంబునఁ బొడువ
 రక్కసుఁ డొడువ మర్కటరాజుఁ బొడువఁ, దక్కక యిరువురు దర్పించి వేర్చి
 కొనకొని నూతేండ్లు ఘోరయుద్ధంబు, మనువంశవల్లభ మఱి చేసి వాలి
 క్రేళ్ళరికియుఁ బిడికిటఁ దోఁకఁబట్టి, యెల్లెడఁ గుదియించి యెడవక త్రిప్పి
 వడి దూలి యసురయు వాపోవ వైవ, గడఁగి మర్తముఁ గాంచి కడువడిఁ బొడిచి
 బలిమిఁ గొమ్మలు పట్టి పడవైచి చంపి, తలకొన్నలావుమై తన్నెఁ దన్నుటయు
 ముక్కునఁ జెవుల మోమున నెత్తురొలుక, నక్కులిశాహతి నద్రియవోలె
 నాయుగ్రదైత్యుమహాక శేబరము, పోయి యోజనమాత్రమునఁ దూలి పడియె
 గైరికినిర్భరాకారంబు లగుచు, నార క్తకణము లయ్యిద్రివైఁ బడిన
 నారసి యచట నిత్యము తపంబున్న, దారుణశక్తి మతంగుండు గినిసి
 యీహర్షతము వాలి కెక్కరాకుండ, శాపంబు గావించె జగ దేకనాథ
 కాన సీముష్యమూకమునందు వెఱవ, కేను గాపుండుదు నెల్లకాలంబు
 కడగి యీదుండుభికాయంబుఁ బుచ్చి, పుడమిపై యోజనంబును బాఱవైవ
 వలనైన భుజశక్తి వాలికిఁగాని, తలపోయ నొరులకుఁ దరముగా దధిప
 గైకొని నీవంతకంటె దూరముగ, నీక శేబర మిప్పు డిట మీటకున్న
 నెససిన మీసత్వ మిచ్చ నే నమ్మ, ననవుడు రఘురాముఁ డల్లన నవ్వి
 యీదుండుభిశరీర మవతీల మీటి, నీదుసందేహంబు నేడు వాపెదను
 ఇనతనూభవ దాని నేర్పడఁ జూపు, మనవుడు సుగ్రీవుఁ డర్థితోఁ జూప
 ఘనమేరుమందరాకారమైయున్నఁ, గని క శేబరము డగ్గఱకు నేతెంచి
 గొనకొని దానిఁ గైకొనక నంగుష్ఠమునఁ బడియోజనంబులు మీటివై చె
 వైచిన రఘురామువరశక్తి పేర్చి, జూచియు నమ్మక సుగ్రీవుఁ డనియె
 నెలమిమై నిది వాలి మీఁకెడునాడు, దలమైనర క్తమాంసములతోనుండు
 మనుజేశ నే డస్థిమాత్రమైయుండుఁ, గని నీవు మీటితి గాక యొక్కింత
 వడిఁ జేర్చి నీలాపు వాలిలావునకుఁ, గడు నెక్కుడని నమ్మఁగారాదు దేవ
 యతఁ డిదియునుగాక యలవొప్ప మీటు, ఊతిధరంబులు పుట్టచెందులమాడ్కిఁ
 జతురంబునిధులందు సంధ్యలు వార్చి, శితికరుపదముల శిరమర్థిఁ జేర్చు
 తాఘ్రపుకన్న జనంబు హేచ్చుగను, దోయధు లన్ని దోడ్తో దాఁటివచ్చు
 వాలికి నిర్జరేశ్వరదంతి హేమమాలి కెవ్వరు సాటి మఱియొండు వినుము

ధరణీశ యియ్యేడుతాళ్లును దొల్లి, వరశక్తియుక్తిమై వాలి బిట్టగని
 కరముల నొక్కటిగాఁ గూడఁబట్టి, తరమిడి వానిపత్రములెల్లఁ ద్రుంచు
 నడవి తాళంబుల నందొక్కటైన, వడిఁ గదల్పఁగలేదు వాసవాదులును
 దలకొని యొకకోల తాళంబు లేడు, నిలువక గాడిపో నేరీతివేని
 వసుధేశ నీలావ్ర వాలిలావ్రకు, ససమాసగతి నెక్కు డని నమ్రవచ్చు
 ధరణీశ యీసప్తతాళంబు లొక్కశరమునఁ దెగవ్రేయ శౌర్యంబు గలుగు
 పురుషునిచే వాలి పొలియు నటంచు, నరయ నాకు మరుత్తుఁ డనుముని చెప్పె
 నన విని రఘురాముఁ డల్లన నవ్వి, వనచరాధిప తాళ్లు వదలక చూపు
 మనవుడు సుగ్రీవుఁ డారాము వేగ, కొనిపోయి యాతాళ్లు గుటులెఱిగింప
 నశనిసంకాశమై యడదృశంబైన, నిశితాస్త్ర మరివోసి నిపుణుడై నృపుఁడు
 ముంచి యొక్కట పంక్తిముఖునాళ్లతాళ్లు, ద్రెంచినగతిఁ దాళ్లు తెగ నేయుటయును
 నవనిపై వక్రంబు లైయున్నతాళ్లు, నవిరతంబుగఁ బడినవి గాడిపాటి
 చేరువగిరి దాటి చెచ్చెర మీఱి, ధారణి దూటి పాతాళంబుఁ జేరి
 యలయక తీవ్రత నమృహాశరము, తొలఁగక రఘురాముదొన వచ్చి చొచ్చె
 నతులితం బగురవ మాకాశవీధి, నతులవిమానంబునందుండి పలికె
 పరమాత్మ యే సురపతికడ నుండు, గరుణావతి యనెడు కన్నికఁ దొల్లి
 నిరతంబు దుర్వాసు నిండించుటయును, గరమల్లి శాపంబు గావించె నిట్టి
 రూపమై ధరణీశ రూఢి నీకతన, శాపమోచనమయ్యెఁ జనియెద నింక
 నని చెప్పి యాలేమ యమరేంద్రపురికి, జనుటయు రఘురాముశరము తాఁ దూణి
 జొచ్చినఁ గనుఁగొని సుగ్రీవుఁ డప్పు, డచ్చెరువును బొంది యానందమంది
 సప్తపాతాళసంసక్తమూలములు, సప్తాశ్వమండలాచ్ఛాదిపత్రములు
 నగుసప్తతాళంబు లస్త్ర మొక్కటనె, తెగవేనె నాదు సందేహంబు వాయు
 వాలి రాఘవునిచే వడిఁ జచ్చు నింక, నేలితి లోకంబు లేలితిఁ దార
 నేలితిఁ గపిరాజ్య మేనని పొంగి, యాలోనఁ గపివీరు లానందమందఁ
 కమలాస్తకులనాథుఁ గాకుత్స్థుఁ జూచి, కమలాస్తకుఁడంతఁ గరములు మొగిచి
 దేవ దేవరమూర్తి దృష్టించి లావు, భావింపలేనైతిఁ బశుబుద్ధి నైతి
 నినజాండ నేను నీవినవంశభవుఁడ, వని సమబుద్ధి నై యపరాధి నైతి
 నీలోకమునకెల్ల నేలిక వీవు, పాలింపు నన్ను నీబంటుగా నేలు
 శాశత్రుఁ దెగటార్చి నారాజ్య మిచ్చి, నాశోక ముడుపవే నరనాథచంద్ర
 యనవుడు సుగ్రీవు నతికృపాదృష్టిఁ గనుఁగొని మన్నించి కాకుత్స్థుఁ డనియె
 చెచ్చెట నీవు కిష్కింధకుఁ బోయి, యచ్చట వాలితో ననినేయుచుండు
 మవలీల నొకకోల నావాలిఁ జంపి, ప్రవిమలకపిరాజ్యపదము నీ కిత్తు
 వెఱవక సుగ్రీవ వేగ పొమ్మనిన, నటలేనికడఁగతో నప్పు డుప్పొంగి
 నలుండు నీలుండు నంజనాలేనూభవుండు, బలియుఁ డాతారుండు బలసి తోనడువ
 నాణి సన్నద్ధుడై బల్లి మెఱసి, రాజిల్ల వెనుక నారామలక్ష్మణులు

వచ్చి కిష్కింధ కవ్వల సున్నవనము, చొచ్చి గూఢముగ నచ్చో దన్ను బనుప
వడి: బోయి కిష్కింధవాకిట నిలిచి, యడరి సుగ్రీవుఁ డుదగ్రుడై యాచ్చి

❧ వాలిసుగ్రీవులు పోరుట ❧

తడయక తనతోడఁ దగిలి పోరాడ, వడి నేగుదెచ్చుని వాలిఁ బిల్చుటయుఁ
గరిబృంహితంబు లాకర్ణించి వెలుచ, గరివైరి కోపించుకరణిఁ గోపించి
శతకంఠవరణరాజీవాలి వాలి, కృతబాధరావణగ్రీ వాలియైన
వాలి సుగ్రీవుని వడి వచ్చి తాకె, వాలిసుగ్రీవు లవక్రవిక్రములు
చెలరేగి పూర్వశ్చిరుసముద్రములు, బలువిడి పోరాడుభంగిఁ బోరాడ
సమరూప సమకోప సమజవాటోప, సమసుప్రతాపులై జానుజంఘోరు
జత్రువక్షోనాభిజఘనదేశములు, చిత్రవైఖరి నొంచి చించి చెండాడ
నామొడ ధృతి రాముఁ డమ్ము సంఘించి, యేయ నువ్వోగించి యిరువురఁ జూచి
వదనములో రదసము ల్బాలము ల్బాహు, లుదరంబు లధరంబు లూరులు బరులు
కక్షము ల్వక్షము ల్కాళ్లును వ్రేళ్లు, పీక్షలు శిక్షలు వేషభాషలును
శైక్కులు ముక్కులు శిరము లంసములు, ప్రక్కలు పిక్కలు పాదయుగ్మములు
కర్ణము ల్వర్ణము ల్కరము లంగములు, నిర్ణయింపఁగ నొక్క నెరియెనఁ జూచి
యే తెఱంగునఁ జూడ నిరువురయందు, నీతఁడు సుగ్రీవుఁ డీతఁడు వాలి
యని యేర్పఱింపంగ నలవిగాకున్నఁ, దనలోన వెఱగంది దశరథాత్మజుఁడు
ఎడవక యేసిన యాయమ్ముచేతఁ, దొడిఁబడి యెవ్వండు త్రుంగునో యనుచు
నమ్ము విడువకుండె నంత సుగ్రీవుఁ, డిమ్మెయిఁ గడు నొచ్చి యేపెల్లఁ బోలిసి
వలఁతియై పోరాడి వాలికి నోడి, బలమేది యాతని బలుముష్టిహతుల
గుల్లలతి త్రియై కట్టూర్పు లెఁగ, చెల్లఁబో నేనేల శ్రీరాము నమ్మి
వచ్చితిఁ బదివేలు వచ్చెఁ జాల్నాకు, వచ్చినత్రోవఁ బోవఁగవలె ననుచు
మెలచువచెడి తోక మెడమీఁద వైచి, సొసె కెలంకులఁ జూచుచుఁ బాటి
తనఋశ్యమూఁకంబు తడయక యెక్కి, తనమది శోకించుతఱి రాముఁ డరుగ
నలఘువిక్రమథాముఁ డగురాముతోడఁ, దలవంచుకొని యర్కతనయుఁ డిట్లనియె
వసుధేశ నిను నమ్మి వాలితోఁ గదిసి, యసమానబలరూఢి నడరి పోరాడ
న న్నువేఱించితి ననుఁ గావవైతి, మిన్నక చూచితి మేఘోనవైతి
జగతిపై సూర్యవంశంబునఁ బుట్టి, తగునయ్య నీకిట్లధర్మంబు నేయ
దేవ నీసత్యంబు తేజుఁబు నమ్మి, యే వాలిఁ దొడరితి నింతియే కాని
యతఁ డేడ నేనేడ యాహవం తేడ, బ్రతికి వచ్చుట యేడ భావించి చూడఁ
నేమిభాగ్యముననో యెప్పటియట్లు, రామ యీహర్షతాగ్రము చేరఁగలిగెఁ
బగతునిచే భంగపాటు లీరితి, నగుఁబాటు నొదవె ని న్నమ్మినకతనఁ
దగవును గృపయును ధైర్యంబు శక్తి, మిగుల నీయేడఁ జూచి మెచ్చి నమ్మితిని
అనవుడు సుగ్రీవ యాత్మలో నింత, యనుమానపడ నేల యకట నావలనఁ
దప్పు లేకములేదు దాయకు నిన్ను, నొప్పగింతునె విను మొకమాటఁ దెలియ

విశ్వమోహనరూపవిభ్యాతు లైన, యశ్వికుమారులయట్లు యేపట్ల
వరరూపరేఖలు వాలికి నీకుం, చెరసిన సమములై భేసింపరాక
నేనేను వెఱచితి నిట నమోఘంబు, గాన నీకిది కీడుగాఁ జూడవలదు
కరమొప్పు నింక నీగజపుష్పమూల, ధరియించి పోయి యుద్ధమునేయుచుండు
చెదక వాలిఁ జుంపెన నిశ్చయింపు, కదలుము కీష్కింధకడకు నీవనుచు
గాదిలితముచే గజపుష్పమూల, నాదట తెప్పించి యతనికంతమునఁ
జొక్కంబుగాఁ జేర్చు సుగ్రీవుఁ డొప్పె, జొక్కలు పెనఁగొన్నపోముఁడో యనఁగ
సరిబలాహకతోడి సంధ్యాభ్ర మనఁగ, మఱసి యంతయుఁ గడు మీఱి యేతేర
నంతఁ గాకుతోన్ఱుండు ననుజుండు దాను, సంతతంబును యుద్ధసన్నద్ధు లగుచు
నలనీలతారాంజనాతనూభవులు, కెలఁచులఁ గొల్పు సుగ్రీవుఁ డొడ్డొనుచు
నదులు పూపాదలు పున్నాగ నారంగ, కదలికాసహకారకాంతారములుచు
భాసుర కైరవ పద్మకల్పార, వాహితబహుశరోవరవిశేషములు
కాసురకేసరికిరవరాహములు, నాసక్తిఁ గనుఁగొంచు నటఁ పోయి పోయి
దీప్తవైశ్వానరతేజు లై యొప్పు, సప్తజనాహ్వాయసంయమిశ్వరుల
యాశ్రమ మీక్షించి యంతయుఁ దెలిసి, సుశ్రీమహత్వంబు సుగ్రీవుచేత
బలకాలి యగువాలి పాలించునీరుల, విలసిల్లు కీష్కింధ వీక్షించి నృపుఁడు
తొల్లింటిచందాన దురమొనరింపు, బల్లిదుఁ డగువాలిఁ బరిమార్తు ననుచుఁ
గృతమతి నంత సుగ్రీవు మన్నించి, యతనిఁ బొమ్మని పంచి యాసమీపమున
ననుజుండు సౌమిత్రి యటు చేరియుండి, మనుజేశ్వరుఁ డొకమానిమాటున నుండె
నహిమాంశునందనుం డంత కీష్కింధ, గుహలెల్ల భేదిల్ల ఘోషించి యార్చి
తనతోడ ఘోరయుద్ధమునకు నింద్ర, తనయుఁబిల్చుటయు నెంతయు బిట్టుగినిసి
మానక వీడొక్క మగవాఁడుపోలె, బూసినభుజశక్తిఁ బొంగుచున్నాఁడు
వీని నైరించుట వెరవు గాదిక, వీనిఁ జంపెద నని వెన నిశ్చయించి

— తార సుగ్రీవునితోఁ బోరవద్దని వాలి నడ్డగించుట —

యతిస త్వజయకాలి యగువాలి వెడలఁ, బతిఁ జూచి వెన నడ్డపడి తార పలికె
దేవేంద్రనందన దినపజుమీఁద, నేవిచారము లేక యేల పోయెదవు
నతఁడు నీతో నిప్పు డనిచేసి నొచ్చి, మతిచెడి పాటి క్రమ్మట వచ్చుటెల్ల
నెగడినడిమిమై నీకంటె నెక్కు, డగుసహాయము లేక యతఁ డిందు రాఁడు
అనిమిషేశ్వరపుత్ర యదియునుగాక, యొనర నంగదుచేత నొకమాట వింటిఁ
బనివడి తమతండ్రి పనుపునఁ జేసి, వనవాసమున నుండ వచ్చినచోట
దశరథరాముండు తనధర్మపత్ని, దశకంధరునిచేతఁ దాఁ గోలుపోయి
తనతమ్ముండును దాను దడయక వెదక, నని వాడు ఋశ్యమూకాద్రికి వచ్చి
పనిగొని సుగ్రీవు బంటుగా నేలి, యని నిన్నుఁ జంపెద నని వచ్చినాఁడు
ఆగాఘువుండు విష్ణుఁ డంబుజోదరుండు, వైరంబుగొని గెల్వ వశముగా దతని
నివసుతునకుఁ బ్రీతి నీరాజ్య మిచ్చి, చని నీవు రఘురాము సుధిగావింపు

వినుమడిగాదేని వీర్యంబు విడిచి, మునివృత్తిఁ జని ప్రాణమును గాచికొనుము
 అని తార పలికిన నావాలి గినిసి, విను నాకు పత్నివై వెఱపేల యింత
 బలకాలియైనట్టి బలియునినైనఁ, గలన జయంబు నేఁ గైకొందుఁగాని
 పదులకు నే నోడఁ బగవాడు వచ్చి, పెరిగి యుద్ధమునకుఁ బిలిచినచోట
 ధీరత దొఱఁగి సంధికి నియ్యకొనుట, వీరధర్మము గాదు వెలది నా కింక
 నలినలోచన విను నాయంతవాని, బలియుఁ జేపట్టక పట్టె సుగ్రీవుఁ
 గాన రాముడు నీతిగలవాడుగాఁడు, గాన రామునిపొందు గావింపఁదగదు
 తెరలి సుగ్రీవుడు దిక్కులేకున్న, నరిగి రామునకు బంపై చేరెఁగాక
 నాకేల రాముడు నాకేల సంధి, నా కేమిటికి వేడ నలి దూలి యొకని
 నామహితాత్మకుం డతిధర్మపరుడు, రాముడు నన్ను మారక యేల చంపుఁ
 బోల వీమాటలు పోయి సుగ్రీవు, వాలాయముగఁ గ్రూరపప్రహర
 మూలమై యొప్పు నాముష్టిఘట్టవల, నేలఁ గూలిచి వత్తు నెమ్మదినుండు
 మని తార మరలిపొమ్మని వీడుకొలిపి, యనిమిషేశ్వరపుత్రుఁ డగువాలి వెడలెఁ
 గలఁగొనచుట్టిన కర్తపాశములు, నెలకొని దిగిచిన నిలువరాకున్న
 వెడలుచందంబున వెరవును లావు, కడిమియుఁ దెంపు నుత్కిటముగా వెడలి
 శరధులు గలఁగ భూచక్రంబు వడఁక, గిరు లొడ్డగిల్లఁ గిష్కింధ ఘూర్జిల్ల
 గర్జించి చనుదెంచి కదిసి సుగ్రీవు, తర్జించి చూచి యుదగ్రుండై పలికె
 నాతోడఁ బోరాడి నాకోడి పాటి, యేతెంచితివె యిప్పు డిటు లజ్జ మాని
 యేతెంచితేనేమి యిప్పుడే జముని, వానికి నిను నుట్రవడియం బొనర్తు
 బెదరక చెదరక బెట్టువీరములు, వదరక యొక్కింతవడి నిల్వ చాలు
 నాలంబులో ముష్టిహతి నిన్ను నేలఁ, గూలిచి ప్రాణముల్లొందు నే ననుచు
 నుటుమనిసిడుగుతో నుల్లసంబాడు, కఱకైన తనముష్టి గట్టిగాఁ బట్టి
 పఱతెంచి పొడిచిన భానుతనూజుఁ, దొఱగి నెత్తురు గ్రక్కి యొయ్యనఁ దెలిసి
 ధీరుండై నిలిచి గద్దించి యింద్రజని, కేరడంబాడి సుగ్రీవుఁ డిట్లనియె
 నన్నవు నాకుఁ బూజ్యుండ వనుచు, నిన్నాళ్లు నై చితి నింతియేకాని
 విగ్రహంబున కేఱు వెఱకునే తొంటి, సుగ్రీవుడను గాను జూచి పోరాడు
 వాలి నిన్నిప్పు డవశ్యంబు చంపి, పాలింతుఁ గపిరాజ్యపదము నేనరుచుఁ
 గడునల్లి పాలవృక్షము వేగ దెచ్చి, వడినార్చి వైచిన వాలి కంపించి
 పుడమిపైఁ బడి మూర్ఛబొంది యొక్కింత, వడిఁ దేటి గర్వదుర్వారుండై మిగుల
 ధీరుండై శూరుండై దివిజు లుప్పొంగ, నారవిజని వైచె నడరి శైలమున
 నదరక సుగ్రీవుఁ డడఁచె వాలమునఁ, బదముల నొప్పించె బలియుండై వాలి
 కరనఖంబుల వ్రచ్చె గడఁగి సుగ్రీవుఁ, డురుముష్టి నొప్పించె నుగ్రుండై వాలి
 యంతటఁ దనియక నార్పులు నిగుడ, నంతకంతకు లావు లడరి యిద్దఱును
 ఘనపదాపది కచాకచి నఖానఖని, జెనసి మృష్టాముష్టి చెలఁగి పోరుచును
 హుమ్మని మ్రోయుచు మార్పు లొండొండఁ, గ్రమ్మ నంగముల రక్తంబులుబ్బుచును

వాలము ల్బాహులు వరుస నొండొండఁ, గీలింది పెనఁగుచు: గినిసి తాఁచుచును
బాయుచు డాయుచు బలిమి నొండొరుల, వ్రేయుచు: వ్రోయుచు విప్రులపత్త్యముల
దూటుచు దాటుచు: దోడ్తోనఁ బగలు, చాటుచు మీఁటుచు సాంద్రమర్తముల
నిరువురు కడిమిమై నిబ్బంగిఁ బోర, సుగళోకనాయకసుతునకు లోగి
తరణితనూజు డత్తజీ: జాల నొచ్చి, గరువంబు దక్కి సంగరభూమిఁ జిక్కి
పెరవులు దడపుచుఁ బెంపెల్లఁ బొలిసి, కుడిసి భీతిల్లి దిక్కులు చూచుచుండె
నిగ్రహానుగ్రహనిధి రాముఁ డంత, సుగ్రీవు: డలవడ స్రుక్కుటఁ జూచి

— ఆమోఘాస్త్రముచే వాలి గూలుట —

యీలోననే వాలి నే నేయకున్న, వాలి సుగ్రీవుని వధియించు ననుచు
జలనిధు లేడును జగము లీరేడు, కలఁగి భూతలమెల్లఁ గడఁగి కంపింప
గుణనాద మొనరించి కోరిమై: బెంచి, తృణముగా దృష్టించి తెగఁదీసి పోసి
వెన నమోఘాస్త్రంబు వింట సంధించి, యసమానబలశాలి యగువాలి నేనె
నేయుడు నబ్బాణ మిసవహ్నిరుచుల, మాయించి వడి నభోమండలి నిండి
యురుతరానలకీల లాలుక నొండొండ, గరుడోరగామరగంధర్వు లదరఁ
దనపుత్రు రక్షింప దాయ శిక్షింప, నినుఁ డిట్టి యస్త్రమై యేలేంచె ననఁగ
దపనపుత్రుఁడుగాన దండధరుండు, కృపఁ దమ్ముడైన సుగ్రీవుని బ్రోవఁ
దనకేల దండ ముద్ధతి వాలిమీఁదఁ, బనిచెనో యన మహాపవనవేగమున
నురవడిఁ జనుదెంచి యురమున నాటఁ, దరుచరపతి గూలె దర్పంబు దూలి
కెరలి దిక్కుదులతో గిరులతోఁ బెలుచు, దరులతో నందంద ధరణి గంపింప
నురముగాడినబాణ ముఱవడి వెడలి, ధరఁ గాడె నత్తజీ: దరుచరేశ్వరుండు
నవిరళరక్తసిక్తాంగుఁ డై వాలి, యవనిఁ ద్రెల్లిన పుష్పితాశోక మనఁగఁ
బ్రళయకాలంబునఁ బ్రభ్రలెల్ల మాని, యిలమీఁద వ్రాలిన యినునిచందమున
నవశుఁడై యవనిపై నమ్ముతో నుండ, నవనీశుఁ డగురాముఁ డటఁ జేరవచ్చు
వచ్చిన రఘురాము వాలి వీక్షించి, యిచ్చ లోపలికోప మెసఁగ నిట్లనియె
నోరాఘవేశ్వర యోరామచంద్ర, ధారణిపై నిన్ను ధర్మాత్తుఁ డంద్రు
దమమును శమమును దయయు సత్యంబు, సమబుద్ధి నీతియు సౌమనస్యంబు
మొదలైన షడ్గుణంబులరాశి యగుచు, పొదవిన నీపెంపు పొల్లుగాఁజేసి
యెనసి సుగ్రీవుతో నేను బోరాడ, నను నేయ నగునయ్య నడుఁజూచి నీవు
వీను నీ కపకార మెన్నఁడు నేయ, నేయ నీకును దోష మిచ్చుఁ జింతింప
నీకు శత్రుఁడగాను నీశత్రుఁ గూడ, నీకు శత్రులు లేరు నికృతు లే నెఱుఁగ
నెఱిఁగి యుపేక్షింప నిటునేయఁదగునె, నెఱిఁగియు నెఱుఁగవై తినవంశతిలక
శబరకంఠీరవశార్దూలకోల, కరిహరిణాదుల ఖండింపఁ గోరి
వసుధ రాజులు వేటవత్తురుకాక, యెనఁగఁ గోఁతులఁబట్టి యొందుఁ జంపుదురు
అర్కసూనుండు మేము నన్నదమ్మలము, కర్కశమతిఁ బూని గారవం బెడలి
యడర మేమెట్లైన నైతిమికాక, కడఁగి నీవిటు చంపఁ గారణం బేమి

కుందేలు నకుయును కూర్చుంబు నేడు, బంధియాళువయును భక్త్యముల్ గాని
 వంచనఁ జూపి యిట్లవగంబుఁ దినరు, పొంచి నన్నిట్లేసి పొలియించి తేల
 మనుజేశ యొక నామూరక క్తంబు, లనుభవింపుము నీవు ననుజొండుఁగూడి
 విశదకీర్తల జగద్విఖ్యాతుఁడైన, దశరథు పనుపున ధర్మంబు వూని
 వనములఁ దపసివై నర్తిగవ వచ్చి, జననాథ జీవహింసకు రోయవైతి
 ధరణిపై మే మొక తప్పుచేసినను, భరతుండు తగుఁ గాక పట్టి శిక్షింప
 నీకుఁ గారణమేమి నీవు భూపతివె, చేకొని యిట్లేల చేసెతి నన్ను -
 నీదేవి గొనిచన్న నీచరావణుని, నాదట సాధింతు నని యేఁగుదొచి
 నను డించి నీ వర్కనందనుఁ బట్టి, తనయంబు నీతి జేలైతి లోకముల
 నీవార్త నీవు నా కెఱిగించితేని, దేవ నీదేవి సాధింపనే యేను
 నాతతబలశాలి యై యేఁగుదొచి, సీతామహాదేవి చెఱఁగొని చనిన
 వానిని మున్ను నా వాలరోమములఁ, బూని బంధించి యంబుధులెల్ల ముంచి
 కరుణించి విడిచిన ఘనబాహుశక్తి, సొరిది లోకములను సుగ్రీవుఁ డెఱుఁగుఁ
 బెలుకుర నన్నుఁ జంపెడివాడ వకట, బలిమిమై నాదృష్టిచకమున నిల్చి
 ననుఁ జేరకొని పిల్చి నను మందలించి, జననాథ కడిమిమైఁ జంపలే వైతి
 చలము గైకొని డాఁగి చంపితి నన్నుఁ, దలపోయ నిది రాజధర్మంబై యనిన
 వాలిమాటలు విని వసుధేశుఁ డనియె, వాలి యీమాటలు వలవదు నీకు
 గవినంశమునఁ బుట్టి కపులతోఁ బెరిగి, చపలుడవై ధర్మశాస్త్రంబు తెఱఁగు
 తెలియక నీవు నాదెనుఁ దప్పుమోపి, పలికెద విది ధర్మపద్ధతి గాదు
 నీవన్న పలుకు లన్నిటికి యుక్తముగ, నావాక్యములు కొన్ని నయబుద్ధి వినుము
 అనుజానిఁ దనుజన్మ నట్లగ్రజండు, మనుపంగవలె నంద్ర మహి ధర్మవిదులు
 ఆమేర దప్పి నీవపరాధహీనుఁ, దామరసాస్త్రనందనుఁ బురి వెడల
 నడచి వానిని గోడలై యొప్పు నతని, పడఁతిని రతిఁ బట్టి బల్లి భోగించు
 కామాంధుఁ డెదైనఁ గలదె నీవంటి, పామరుఁ డొకఁడుదప్ప జగత్త్రయమున
 నది యటలుండని మృతఁడును నేను, కదిసి సఖ్యమునేయుకతమున నీవు
 జగతిపై నామిత్రశత్రుండ వగుటఁ, దెగినాకు నిన్ను వధిండుట తగవు
 ఆకలంకులై వేటలాడెడివారు, నొకటి దీమమునొడ్డి యొకటి నేయుదురు
 ఉరుశక్తిమాటున నుండి వేయుదురు, పరికింప దీనఁ బాపము లేదు నాకుఁ
 గావున శాఖామృగం బగునిన్ను, నేవిధిఁ జంపిన నెగ్గెల కలుగు
 ఛతురబాహుశక్తి జగతి నంతటికిఁ, బతయైన భరతునిపంపున వచ్చి
 దుష్టమృగంబుల దుష్టరాక్షసుల, సృష్టిపై మేము శిక్షిండుచుండుదుము
 నీతమ్ముఁ డగువాని నెలతఁ గైగొన్న, పాతకుఁడవుగానఁ బట్టి చంపితిని
 రాజదండితఁడు నారకబాధఁ బొరయఁ, డొజ్జమైగానఁ నాయుగ్రాస్త్రనిహతి
 మనికీతపడక నిర్మలుడవై యొక, ననిమిషరాజ్యసౌఖ్యముఁ బొందుమీవు
 అనియొప్పు యురాముఁ డాడువాక్యములు, విని వాలి కనుమూసివివశుఁడై యుండి

కొంతసేపునకుఁ జేర్కొని రామచంద్రుఁ, నెంతయుఁ గనుఁగొని యిట్లని పలికె
 ఓరామగుణధామ యుగ్రాంశుధామ, తారాధిపానన తార నాదేవి
 చేరకౌర్యంబు దెలిపి నేడనికీ, పోవలదన్న ముప్పుద్ధి పాటించి
 విధివిహితంబున వెనకనే వెడలి, యధిప కయ్యమున నిట్లననిపైఁ బడితిఁ
 బడినశోపమున దుర్భాషలు కొన్ని, జడచుతిఁ బల్కితి నై రింపవయ్య
 తనపాటు చింతింపఁ దారకు వగవ, దనయు నుగదనకై తలఁకెన నధిప
 నింత కేమగుదురో యింతయు సుతుఁడు, ఇంతటిమరవస్థ యే వచ్చు తెలుఁగ
 నని శోకమోహంబు లనుపయోరాశి, మునిగి మూర్ఛిల్లియుండె మూఁగచందమున
 అంతఃపురంబున కావార్తపోవ, నంతలోఁ దారాదు తైనకామినులు
 వాలి గూలినమాట వజ్రమై తమదు, వాలుగుండెలు నాట వసుధపైఁ గూలి
 యంతలోఁ దెలియుచు హః యని వారు, నంతలోఁ దారుచు నచట పోలుచును
 హః యంగదా నేడు నావాలి దివికీ, బోయెఁగదా యంచుఁ బొగలంగఁ గ్రుంగ
 నంగదుఁ దోడ్కొని యతులశోకమున, బొంగియుఁ బొంగి యేడ్పులు నింగిముట్ట
 వేవేగ కిష్కింధ వెడలిరా నడుమఁ, ద్రోవ వారల నెమర్కొని కపు లనిరి
 వాలి రాఘవుచేత వసుధపైఁ గూలె, నేలపోయెదకు పోయినఁ బ్రమాదంబు
 రాకమానమనుమి రామసుగ్రీవు, లేక మైయుంట మీ రెలుఁగరే మొకల
 సీయంగదునిఁబట్టి యేమి నేయుదురో, దాయల మదిసవ్వుఁ దగదటుకాన

తార ప్రలాపించుట

నితనిచేఁ గపిరాజ్య మేలింత మింక, మతిమంతు లగుకపు ల్లనకు నున్నారు
 పోవలదన్న నప్పుడు తారతగపు, భావించి వెన వారి పలుమాలు దూటి
 యేటి కంగదుఁడు మీరేటికి రాజ్య, మేటికి నాకుఁ బ్రాణేశ్వరుడైన
 వాలిఁ జూడక యంచు వారి వారిచి, యాలోనఁ దార తారాధిపవదన
 తనమదిలో వాలిఁ దలపోసి పోసి, ఘనశోకమునఁ జనుఁగవ చూచి చూచి
 యమరేంద్రసుతురాక యల్లంతఁ జూచి, సమకట్టి డాయుచు సత్కీడఁ గోరి
 రాసిగ నాసురరాజేంద్రసుతుని, బాసితి రింక సిఫలము చేజేతఁ
 గుడుపు డింతటనుండి కుచములారనుచు, గడునల్క వెన నుగ్రగతిమోదుకొనుచు
 బుడమి గంపింప నదృఢతశోక మడర, నెడఁక నిబ్బంగి నేలేరఁ దార
 వారముల్ దెగి రాల నలివేణి దూల, భారంపుఁజనుఁగవ పయ్యెదజాట
 నీరజంబునను దేనియగారిసట్టు, తోరమై కన్నీరు దొరుగ నందంద
 బలువిడి నేలెంచి పవనవేగమున, లలిఁ దూలిపడు పుష్పలతకయుఁబోలె
 నావాలిపైఁబడి యందఱుఁ బొగుల, లావేది తార ప్రలాపింపఁదొడఁగె
 గపికులాధీశ్వర కపిరాజచంద్ర, కపిరాజశేఖర కపిసార్వభౌమ
 సకలసురాసురసంఘంబులందు, నకలంకసత్త్వండు వధిసాధ నీవు
 అఱిముఱి వింధ్యాదు లగుమహాగిరులు, వెఱికి వేటాడిన బిరుదవు నీవు
 బలియుడై త్రిభువనపాలుడై వెలయు, కులకై లభికిఁ గొడుకపు నీవు

కోలంబుఁ డనుచేరి శ్రూరగంధర్వు, నేలఁ గూల్చిన రణనిపుణుండ వీవు
 నీవు మానవునిచే నీచేతఁబొంది, యీవిధిఁ బడితింక నేమరంగలను
 ఇనతనూజుఁడు నిన్ను నెమర లావేది, యనిలోన నినుఁ గెల్తు నని రాముఁ డెచ్చె
 రాముని ననిఁ గెల్వ రాదని యంటి, నామాట వినవైతి నామన్నిగొంటి
 వామహాత్ముఁడు విష్ణు పటుపోకుమంటి, భీమశౌర్యుఁ డతండు బిరుదేల యంటి
 నినుఁ జంపవచ్చిన నీపాలిమృత్యు, వనక రామునిచేత నారడిపడితి
 వొలసి దేవాసురు లొగిఁ దర్చితర్చి, బలమఱి యటఁ బాయఁబడియున్నఁ జూచి
 యడరి వాసుకి మందరాద్రికిఁ జాట్టి, వడి సముద్రముదీర్చు వరశక్తివేర్చిఁ
 ద్రిజగంబులందును దీపించునట్టి, భుజములు పెంధూలి బ్రుంగ నే నేఁడు
 ఆతిసత్త్వుఁ డగురాక్షసాధీశుఁ బట్టి, భృతి విలపింప నీదృఢముష్టిఁ గట్టి
 ముచుకొని వార్ధుల ముంచి ముంచెత్తు, ఘనవాల మిట ధూళిఁ గలిసెనే నేఁడు
 కఱకంఠ శ్రీపాదకమలంబుమీఁద, తెఱఁగొప్ప నీమాళి తేటియై వ్రాలు
 నట్టి నీమస్తకం బకట యిచ్చోట, వట్టి నేలను గూలవలసె నేఁడు
 హృదయేశ నినుఁబాసి యేనిల్వఁజాల, గదిసి నీవున్న లోకమునకు వత్తు
 వేదన నిటుమీఁద వేగ పాలైతి, నాదిక్కులేమికి నాకేమి వగవ
 గోత్రానందన కోరి నీకన్నపుత్రు నంగదుఁ జూచి పొక్కిడఁగాని
 దూలితోఁబాటి నీతోడలపైఁ బొరలు, బాలు నంగదు నేలి పాలింపవయ్య
 యురముపైఁ దొడలపై నుంచి మన్నించి, శిరము మూర్కిని ముద్దుచెక్కిల్లుపుణికి
 కరము ముద్దాడి నీగారావుఁబట్టి, వరుస నంగదు నేల వారింప వధిప
 యని ప్రలాపించుచు నతివ సుగ్రీవుఁ, గన్నఁగొని పల్కె శోకము వెల్లివిరియఁ
 దలకొని వాలిముందట నిల్వలేక, పలుమారు దెచ్చెడి పందవై పాటి
 గతమాలిపోయి రాఘవుఁ డోడితెచ్చి, కృతకజయంబునఁ గిష్కింధఁ గొంటి
 నీకోరినట్లయ్యె నీవగదీతఁ, గైకొని భోగింపు కపిరాజ్యపదవి
 నెడమాటలాడ నాయినవంతుతోడఁ, గడక నీహనుమయుఁ గలిగెనే నీకుఁ
 బలుమాటు బుద్ధులు పరికించి చెప్ప, నలనీలతారు లున్నారలే నీకు
 ననిపల్కి రఘురాము నబ్జాక్షి చూచి, జననాథ యీవాళిఁ జంప నేమిటికి
 మెఱసి నిన్నిటు చేయ మీతండ్రితోడ, గఱపెనే రఘురామ గణుతింప వాలి
 వెరవొప్పు నీరాజ్యవిభవంబుగొన్న, భరతుఁడే రఘురామ పరికింప వాలి
 చెనఁటియై నీదేవిఁ జెఱగొని చన్న, దనుజుఁడే రఘురామ తలపోయ వాలి
 వాలి నకారణ వైరంబుఁ బూని, యేలయ్య తెగటార్చి తిబ్బంగిఁ గడఁగి
 నీయట్టి సుకృతికి నీయట్టి పతికి, నీయట్టి కారుణ్యనిధి కిట్లు తగునె
 జనకజతోఁగూడి చనియెనో యెటుక, ఘనమైనవిరహాగ్నిఁ గ్రాఁగెనో యెటుక
 భూమిశ నేఁడు నాపుణ్య మిట్లుండె, నేమిసేయుదు నింక నేమందు విధిని
 నీవాలి నెడఁబాసి యేనుండఁజాల, దేవ వన్నునుబట్టి తెగటార్పవయ్య
 యని యురంబును మోము పంధంద మోది, కొనుచు వాలిని బేసకొని ప్రలాపింప

నావేళ హనుమంతుఁ డట తారఁ గదిసి, నీవెఱుంగనిధర్మనిశుతులు గలవె
దైవయత్నములంచుఁ దాఁబలుమాటు, ధీచిచక్షుఁ డిట్లు తెలుపుచునుండె

❖ వాలి సుగ్రీవునకు హేమదామ మిచ్చుట ❖

నంతలోఁ గనువిచ్చి యమరేంద్రతనయుఁ, డింతింత యనరాక యింతిశోకింప
నంతకంటెనుమించె నంగదు వగపు, నంతయు నటుచూచి యర్కజుఁ జూచి
పూని రామునిచేత భువనంబు లెఱుంగ, భానుజ నేఁడు నీపగ సాధ్యమయ్యె
క్షీతిమీఁద రాజులకృప నవ్వడగదు, మతినుబ్బి చెడక యేదురక వర్తింపు
మడర రామునితోడ నాడినప్రతిస, యెడపక గావింపు మిటమీఁద నీవు
పాయక నాతోన బలిమి పోరాడి, మాయావి కడిమిమై మడిసిన మెచ్చి
పూనినవేడ్కతోఁ బురుహూతుఁ డిచ్చె, మానైన యీ హేమదామాలిక దొల్లి
యిది నీవు ధరియింపు మొకపిరాజ్య, పదమున కిది నీకుఁ బరఁగుచిహ్నంబు
లీయంగదునిశోక మింక వారింపు, నాయట్ల గొనియాడు నన్తఃపింపు
మానుషేణునిపుత్రి యైనయీతార, ధీసార దీని బుద్ధిని బ్రవర్తిలుము
ఏను జేసినతప్పు లెల్లను మఱుపు, మూని నామెయిఁ బ్రాణములు నిల్వవింకఁ
గైకొను మీమూలికారత్న ముచుచు, శోకానతగ్రీవు సుగ్రీవుఁ బిలువ
నతఁడును రఘురాము నానతిపడసి, యతిభక్తి దాల్చె నాహేమదామంబు
అనువొప్ప మఱి వాలి యంగదుఁ జూచి, తనమదిలోనున్న దయతోడఁ బలికె
నోకుమారక శోక ముడుగుము నీవు, శోకింపనేటికి సుగ్రీవుఁ డుండ
నలినాప్తసూనుండు నాకంటె నిన్ను, లలిఁ బెంపుతో నుపలాలింపఁగలఁడు
సుగ్రీవుఁ డెక్కడ శూరతఁ జూపె, నగ్రణి వైయండు మన్న నీ వచటఁ
జురతఁకీర్తులు సిద్ధించు నీకు, నురుతరసౌఖ్యంబు లొగిఁ బొందు నీకుఁ
పరఁగ గిష్కింధకుఁ బట్టంబుగట్టి, యరయుచునుండఁ బుణ్యము సేయనైతి
ననిమిషపురమున కరిగెద నింక, నని చెప్పి రఘురాము నర్థితోఁ జూచి
యోరామ యేనిట్లు లొదవి సుగ్రీవుతో రాసిబోరాడ తుది పథ్యమయ్యె
నారంగనంగదుం డబల యేమైన, నేరముల్ చేసిన నేర్పుగాఁ గొనుము
ఇనసుతుతర్వాత నితని రాజుగను, మనువంశతిలకుండ మహి నిల్పవలయు
వేదశాస్త్రంబుల వెదకి నిన్దాన, రాదిమధ్యాంతంబు లవిలేవు నీకుఁ
జనుదెంచి ప్రాణావసానకాలమున, నొనర నాకిదె తోచుచున్నాఁడ నీవు
ఆటుపోయె ననియెడి యామూర్తిఁ గంటి, నటుగాన నేను గృతార్థుండనైతిఁ
బంకజహితవంశ పరమకల్యాణ, యింక ప్రాణములుండ వీయవ్వఁ బెఱుకు
మనిన రామునియాజ్ఞ నాదివ్యశరము, పాసుపాండ నీలుండు వెఱికివైచుటయుఁ
గరమొప్పుఁ దనబాహ్యగతుల బంధించి, మరలినపవనుతో మనసు సంధించి
యీమెఱుఁ బరమమై యింపారురాము, శ్రీమూర్తి మనములోఁ జెఱవొప్పు జేర్చి
బ్రహ్మపదానందపరుఁ డైనవాలి, బ్రహ్మరంధ్రంబునఁ బ్రాణము ల్విడిచె
నావేళఁ దారాదు లైనకామినులు, నావాలిపైబడి యందంద వగవ

నంగద సుగ్రీవు లచ్చటిష్ఠవగ, పుంగవుల్ హావాలి పోయితే యనుచు
 విలపించుచుండ నావేళ సౌమిత్రి, నలినాష్టసుతుని నందటి విచారించి
 హనుమంత నీవీక నంబరమాల్య, ఘనగంధసారాదకములు దెప్పింపు
 శిబిర దెప్పింపుము శీఘ్రులై తార, నివిడహాటకరత్న నిర్మితంబుగను
 అని పంప వారెల్ల నట్ల కావించ, వనచరులందఱు వచ్చి రచ్చటికి
 మఱితార మొదలై నమగుచలయడలు, తెజఃగొప్పవారి. చె దిననాథసుతుడు
 నాలోన రఘురాము ననుమతినడసి, వాటికి బరలోక వైదిక క్రియలు
 చేసి యాదశయాత్ర నేషకృత్యములు, భాసురగతిఁ దీర్చి పరిశుద్ధిఁ బొంది
 యంగదుండును దాను హనుమదాదులును, సంగతి నారామచంద్రుఁ గాంచుటయు
 విప్రుసంతోషంబు విలసిల్లి సంతఁ, గపినాయకులకు రాఘవుఁ డిట్లు లనియె
 మీరింక నాయజ్ఞ మీఱకపోయి, శ్రీరమ్యముగను గిష్కింధ నై నేని
 స్థిరమైన కపిరాజ్యసింహాసనమునఁ, బరంగ సుగ్రీవుని బట్టంబుగట్టి
 యొందంగ నంగదు యువరాజ్యపదము, నందఁ బట్టము గట్టుఁ డని యొప్పుఁ బలుకఁ
 దడయక వానరదండనాయకులు, కడుఁగూడి కిష్కింధ కప్పు డేతెంచి
 నూత్నశృంగారమనోహరాగార, రత్నవితర్దికారమణీయహార
 రంగవల్లీహార రంజితద్వార, రంగధ్వజోదార రమ్యపటీర
 నీరవూరితమార్గ నిరుపమాకార, పౌరసంచార సంభరితంబుగాఁగ
 జెలఁగి యాపురము నై నేయించి నగరు, కొలువుకూటంబు మిక్కుట మైనసిరికిఁ
 గారణంబుగ నలంకారం బొనర్చి, వారిధి నదనదీవారియు మఱియుఁ
 దగుమంగళ ద్రవ్యతతులుఁ దెప్పించి, మొగిసింఁడ శుభతూర్యములు మ్రోయుచుండ
 బుణ్యాంగనామణు ల్పొలుపొందఁజాలఁ, బుణ్యాహవాచనపూర్వకంబుగను
 సింహచర్చంబునఁ జిహ్నితంబైన, సింహాపీఠిని గపిసింహంబు నునిచి
 సుగవతిఁబోలె భాసురలీలఁ బ్లవగ, నరు లభిషేకపూర్వకంబుగాఁ గదిసి
 లలితపుణ్యోదయలగ్నంబునందు, బలియు సుగ్రీవుని బట్టంబుగట్టి
 యురుసత్త్వినంగదు యువరాజ్యమునకుఁ, గర మొప్పు బట్టంబుగట్టిరి ప్రీతి
 నంగదు యువరాజ్యమందును నిలువఁ, బొంగి వేడుక లంతిపురవరంబునను
 అల నీలతారాంజనాతనూభవులు, కలబంధువులు పొడఁగనిరి సుగ్రీవు
 నితరవానరనాథు లెల్లఁ గేల్తాగిచి, రతిమోదమునఁ గొనియాడిరి ప్రీతి
 అంత సుగ్రీవుఁ డుదాత్తసంపదల, నొతయుఁ జెంపొంది యింపుసొంపొంది
 వనచరబలముతో వడి నేఁగుదెంచి, ఘనరత్నకొలులు కానుక లిచ్చి
 యాదటఁ జెంపొంది యారామచంద్రు, పాదపద్మములకు భక్తితో మ్రొక్కి
 కరములు ముకులించి కడుఁ బ్రేమ నిలిచి, పరమసమ్మదమున భానునందనుఁడు
 ఇచ్చోట నేటికి నింక నాపురికి, విచ్చేయుదురుగాక విశ్వలోకేశ
 యనవుడు సుగ్రీవునాననాంబుజము, కనుఁగొని ప్రీతి రాఘవుఁ డిట్లు లనియెఁ
 దపసులు పురమునఁ దగదు వర్తింపఁ, దపనజ కిష్కింధ తగదు మా కింక

మహిమిఁద నామాధమాసంబు వచ్చె, నహితులపైఁ బోవ ననువు గా దింక
వానకాలము మాల్కవంతంబునందు, నేనుండఁగలవాడ నెబ్బంగి నైన
ఇనతమాభవ నీవు నీవానకాల, మొనరఁ గిష్కింధలో నుండఁము పోయి
తలకొని మఱి శరత్కాలంబునందు, బొలుపొందఁ బగరపైఁ బోదము కడఁగి
యనిచెప్పి మన్నించి యతని వీడ్కొలిపి, యనుజన్మఁడును దాను నచోచ్చటు వాసి

— శ్రీ రాములు మాల్కవంతముఁ జేసెట —

వసుధేశుఁ డవ్త్తాల్కవంతంబునందు, గునుడుకోమలీనీతగుణము ప్రాయంబు
నసమానరూపవిలాస మెన్నుచును, అసమాన శోకార్తుఁడై యుండెనంత
ధరణి నెడఁబాసి తలఁకెడురాముఁ, బొరిపొరి దుఃఖము ల్పొదువుచందమున
నఱిముఱి దివినుండి యంబుజమిత్రు, మెఱయనీ కందంద మేఘము ల్వాడమె
రావణరాజ్యంబు రఘురాముచేత, నీవిధి చలియించు నింక నన్వగిది
నొలసి యొండొండ విద్యున్ని కాయములు, జలదంబులందుండి చలియించుదొడఁగె
గైకొని యింక నిట్వేకువల్లభుఁడు, నాకారిపై దండు నడుపుచున్నాడు .
అని సురలకుఁ జెప్ప నరిగెనో థాత్రి, యన వాయువులతోడ నట ధూళి యెసఁగె
నాలంబులో దైత్యు నణఁగింపు మనుచు, గాలుఁడు తనచేతి కాలదండంబుఁ
బొనర రాముని కిచ్చి పుత్తెంచె ననఁగఁ, దనరార దివి నింద్రధనువాప్పెఁ జూడ
నమరులు రామునికై దండువెడలఁ, గొమరార భేరులు ఘోషించుపగిది
నున్నతధ్వనులతో నొండొండఁ బర్వి, మిన్నెల్ల భేదిల్ల మేఘంబు లుఱిమె
నలరు ప్రావృట్కూల మనుపురుషుండు, లలిమిఁద నాకాశలక్ష్మితోఁ గదియ
నొగి సరుదైగి రాలుచున్న ముత్యముల, పగిది దొల్పినికులు పడియె నందంద
యగపడి చెఱవోయెనని కూఁతుఁ దలఁచి, వగచి నిట్టూర్పులు వడిఁ బుచ్చురణి
వెఱపున నావులు వెడలె నందంద, ధరణి నెల్లెడల నుదగ్రంబు లగుచుఁ
జనుదెంచి రామలక్ష్మణపయోదములఁ, గనుఁగొని సురచాతకము లుబ్బుపగిది
గనుఁగొనఁ బర్వెడుఘనపయోదములఁ, గనుఁగొని దివి చాతకము లుబ్బుదొడఁగె
ధిమిధిమి యనుచు మద్దెల మ్రోయుపాట, లమరనదీమణులొడుచందమునఁ
ఘుడుఘుడు మనుచు మేఘుండు గర్జింప, నమరఁ గేకాశ్శూర్తి నాడె నెమళ్లు
రాక్షసాంగములపై రాముబాణములు, రక్షింపఁబడునీట్టి లాగునన్నట్లు
పర్వతాగములపై భయదఘోషములు, పర్వనిర్హతము ల్వడియె నందందఁ
బ్రకటంబుగా దైత్యపతిమేనిమాంస, శకలంబు లిటు రణస్థలి నిండు ననిన
పరుసున నింద్రగోపము లంతకంత, నరుణారుణంబులై యవనిపైఁబడియె
రావణు జంపుచో రఘురాముమిఁద, దేవతల్లలూచి దివ్యపుష్పములు
నెడనెడ వర్షింతు రీక్రియ ననిన, వడపున మహి రాలె వర్షింపలములు
రావణుకీర్తి పరంపర లణఁగి, పోవు నింకిట రామధూపాలుచేత
ననినచందమున రాయంచలపిండు, చని క్రొంచగిరిమిఁదఁ జయ్యన నడచె

ననిమొనఁ దనపుత్రుఁ డై నసుగ్రీవుఁ, డనిమిషాధిపసూను నకట చంపించె
 నలుగు నాపై నింద్రుఁడని సూర్యుఁడున్న, బలితంపుఁగోటన్నఁ బరివేష మొనరెఁ
 గుదియనికడఁకతోఁ గోరి యాకాశ, నదినాడఁబోయిన నాగకన్యకలు
 చనిచని మగుడ రసాతలంబునకుఁ, జనుదెంచుగతి వర్షజలధార లమరె
 వాసిగాఁ దమకు డీపనము లవ్వారి, గా సమర్పించిన ఘనుని వేనోళ్లఁ
 బొగడు చందమున నద్భుతవృత్తిభేద, మనుచు మండుకంబు లఱచె నందంద
 వలయ మేఘములు ప్రావృద్ధ్యధూమణికిఁ, గలయ మైఃబూసినకస్తూరి యనఁగ
 ధరణి నెల్లెడలను దనువుసొంచెక్కి, పరఁగ నీలచ్ఛాయ పంక మొప్పారు
 వారాశి నొడఁగూడి వలనేది రాము, ఘోరబాణాగ్నిఁ గ్రాగుట విచారింది
 చఱచి పో వెఱచిన చాక్షున వరద, లఱిముఱిఁ జెటువుల నందంద నిలిచె
 లోకకంటకదైత్యు లోఁబెట్టుకొంటిఁ, గాకుత్స్థుఁ డిదె నిన్ను ఖండించు ననుచు
 సుడిబడి మొఱవెట్టుచును భానుకరణి, వడిమ్రోయుచును బొచ్చె వార్ధిఁ బెన్నదుల
 నంత వానలు నిల్చె నవనిపై నపుడు, నంతంత దివినున్న యభ్రము ల్విరినెఁ
 దెలివొంది కిరణము ల్లిశలెల్ల నిండెఁ, జెలువొంద రవి ప్రకాశించె లోకముల
 ధరణి నిష్పంకమై తనరె నెంతయును, గరి మొప్పుఁ గొలఁకులఁ గమలంబు లమరె
 గూలము ల్దదకరల్ గ్రుచ్చి గోరాడె, దేలు నక్షత్రచంద్రికలు పెంపారె
 వచ్చె నంచలు సరోవసికి గాపురము, మెచ్చె దామరతూండ్లు మెలత లుల్లమున
 చెఱుకు రాజనమును జేనులపంట, తఱుచయ్యె వృషభయూథము రంకెవ్రేనెఁ
 గలక నంతయుఁ బాసి కనుపట్టె జలము, ఇలఁ దెరువరులకు నిచ్చెసౌఖ్యంబు
 చదల నిర్మలములై జలదంబు లొప్పె, నదులెల్ల నింకి కాల్నడలయ్యె నంత
 ఆటమున్నె హనుమంతుఁ డర్కజుఁ గదసి, యిట శారదాగమం జేతెంచె నింక
 శ్రీరాముకార్యంబు సేయంగవలయు, వారువీరన కెల్లవానరాధిపుల
 రప్పింపు మనవుడు రవిసూనుఁ డలరి, యిప్పుడే పడవాలుఁ డగునీలుఁ బిలిచి
 వివిధపర్యతసరిద్దీప్తిపాధిపతులఁ, బ్లవగగోలాంగూలభల్లూకపతుల
 రావింపు మొకఁడైన రాకున్న నాజ్ఞ, కావింపు మని యన్నెఁ గడఁకమై నిచట
 తమ్ముడు చెయ్యూత తనతాల్చి కొనఁగ, క్రమ్మినవగ వానకాలంబు గడపి
 రామభూపరుడు శరత్కాలమైనఁ, గోమలిఁ డింటించి కోర్కలు మెదలి
 మదనాతురుండునై మదిఁ జాల భ్రమసి, యుదయాద్రిపై నున్న యుడురాజుఁజూచి
 యిదియేమియుత్పాత మిదియేమిచంద, మిదియేమి యీరాశ్రి యినుండేల పొడిచె
 నామేనితాప మింద్రిగాఁగఁబొచ్చె, సౌమిత్రి ననుఁ దరుచ్ఛాయలఁజేర్పు
 మనినఁజుంద్రుఁడుగాని యర్కుండు గాఁడు, జననాథహరిణలాంఛన మదె చూడు
 మని లక్ష్మణుఁడు పల్క హరిణాక్షిపోయె, నని సీతఁ జేర్కొని యట మూర్ఖబోవ
 దశరథాత్మజునకుఁ దమ్ముఁ డాలోన, శిశిరోపచారము లేసి తేర్పుటయు
 మఱి వివేకమునూని మనుజుపల్లభుఁడు, తఱి లంకపై నింక దండెత్తవలయు
 సౌమిత్రి చూచితే జలజాప్తసూను, డేమని భాపించె నే మని పోయె

వానకాలము: బుచ్చి వచ్చెద ననియె, వానకాలము వోయె వచ్చుట లేదు
ఒకవి నాచేసిన యుపకారమెల్ల. మదిలోని ముఱచి యున్నట్లుడై వాడు
తారతో రతికేళిఁ జగిలియున్నాడో, యానా జ్యమున మత్తుడై యున్నవాడో
కాకున్న మత్కార్యగతులు భావింప, డీప్తతేఘ్నత కోర్చి యేటికిఁ గడయ
మతి నుపకారంబు ముఱచినవాడు, ప్రతిరదప్పినవాడు పాడిమైఁ దనదు
చెలికానికార్యంబు నేయనివాడు, తలపోయ మానవాధముడంద్రు బుధులు
ఆలపుమై నటఁ బోయి యర్కజుఁ బిలుపు, పిలిచిన రానని బిరుదాడెనేని

— అక్షణండు కీర్తియకు బోవుట —

యని వారిఁ జంపిన యమైందుఁ బోయె, నని రమ్మ పొమ్మన్న నన్నకు మ్రొక్కి
కనుగవఁ బ్రళయగ్ని కణములు దొలుగ, ఘనశరచాపముల గైకొని వెడలె
నేల యల్లలనాడ నిడుజంగ లిడుచు, గాలివేగమున వృక్షములెల్లఁ గూలఁ
గృతమతి నటఁ బోయి కీర్తింధఁ జేరి, యతిభీతులై కపు లందందఁ బరగ
నాపురద్వారస్థు లగుకపు లప్పు, డే కుఱతెంచి మీ డెవ్వఁడో యనుచుఁ
గోటవాకిట్టి గ్రక్కన వేసి ప్లవగ, కోటి గానలిపెట్టి కోరి యత్రైత్యగు
వడి రాజు కెఱిగింపవలెనని వారు, కడభీతులై పాటి కరములు మొగిచి
వడి తారపరిచార ననితలతోడఁ, దడయ కాచందమంతయుఁ దెల్ప వారు
ఇది వేళగాదన్న నెలమి నంగదుని, కదిసి సాగిలి మ్రొక్కి కరములు మొగిచి
వినవయ్య యువరాజ విఖ్యాతతేజ, మనవీటివాకిట మానిజేపంబు
గనపడ జడలు వల్కలములు దాల్చి, తనకేల బాణకోడండముల్పాని
యొకఁ డంతకుని బోలియున్నాడు వచ్చి, యకలంకకత్తుడై యనిన నంగడుడు
నారాముననుజన్తుఁ డని నిశ్చయించి, తారాతనూజుడు తడయక వచ్చి
సౌమిత్రి పొడంగన్నఁ జండకోపమునఁ, దామరసాప్తనందనున కంగడుడు
నారాక చెప్ప నా నతఁడును బోయి, మూరవికారాభిమగ్నుడై మిగుల
గారవంబునచేరి కరపల్లవముల, నారుమనతి యంఘ్రు లల్లనఁ బిసుకఁ
దారామృదూరులు తలగడగాఁగ, నూరక సుఖించుచున్నసుగ్రీవుఁ
గనుఁగొని వాడె లక్షణండున్నవాడు, మనవీటివాకిట మండుచు ననిన
మది సంశయించుచు మంత్రులఁ బిలిచి, యిదియేమి సౌమిత్రి హితమైతిదప్పి
యారితి వచ్చుట కేమికారణము, నేరము నావల్ల నెవకిన లేదు
అని వితర్కింపఁగా నాంజనేయుండు, దిననాథసుతుతోడఁ దెలియ నిట్లనియె
ఆమహేంద్రకుమారు ననిఁగూల్చి నీకు, నీమాడ్కిఁ గపిరాజ్య విచ్చినయట్టి
రామునికార్య మూరడిపుచ్చి యిట్లు, కామోపభోగసౌఖ్యంబులఁ బొదలి
యుండురే యందుకై యుగ్రభావమున, సందేహ మేటికి సౌమిత్రి యిటుకు
వచ్చినాఁ డమైటి వాకిట నుండ,వచ్చునే లోకైకవంద్యుఁ డాఘనుడు
రావింపు నేవింపు రాముకార్యంబు, గావింపు భావింపు కడగి నీప్రతి
నావిని యారవిందనుండట్ల, రావింపఁ బంచిన రామానుజుండు

భర్త గోపురహర్షపటలంబు విశ్వకర్మనిర్మితచిత్రకరకౌశలంబు
 కైలాసశైలసంకాశసాధంబు, కేళీసరోవరాంకితవనాంతరము
 దేవగంధర్వావతీర్ణప్రవంగ, నేవితాగ్రంబు క్షిప్రపురంబు
 చొచ్చి యచ్చోట నిస్తులవస్తుమహిమ, కచ్చెరువందుచు నటఁ బోయి
 ఇంద్రు గేహముతోడ నెనయైనవాన, రేంద్రు గేహము సొచ్చి హెచ్చినకిరుక
 నచ్చురకొమిరెల నందచందములు, మెచ్చనిమెలతల మిసిమిపాటలను
 వారివీణావేణువాద్యమృదంగ, భూరిభూషణరవస్ఫూర్తియు వినుచు
 నంతకాకారుడై యతికోపుఁ డగుచు, నంతగీపురద్వార మటుచేరి నిలుచు
 నారాక విని యొంటిఁ దారాక యపుడు, తారాసమేతుడై తడయక వచ్చి
 యతనికోపంబును నతనిరూపంబు, నతిభీతిఁ గనుఁగొంచు నర్కనందనుఁడు
 అలరెడుభక్తిమై నడుగుల కెఱిగి, వలయు నర్చనము లీవచ్చినఁ జూచి
 యోరి రామద్రోహి యోరి కృతఘ్ను, యోరి నీయర్చన లుచితమే నాకు
 జానకీవతితోడ సత్యాత్ముతోడ, వానకాలముఁ బుచ్చి వచ్చెద నంటి
 రావైతి తప్పితి రఘురామునాజ్ఞ, భావింపలేవైతి పరిశుద్ధివైతి
 వాలిఁ జంపినరామవసుధేశుశరము, కాలాగ్నికణములు గ్రక్కుచున్నదియు
 నిను నీటునేయక నిలుచునే యింక, వనచరాధమ వెట్టివాడవై చెడితి
 వనిన తారాదేవి యతిభీతిఁ బొంది, యనఘ మీదాసుఁ డీయర్కనందనుఁడు
 ఈరాజ్యసంపద లీభోగకోటు, లారయ మీరిచ్చినవియై యీతనికి
 మీరువెట్టినచెల్లు మిహిరనందనుఁడు, వైరంబునకుఁ నెంతవాఁడు మీకితఁడు
 రణవిశారదుఁ డైనరామునియాజ్ఞ, గణుతింపకున్నాఁడుగా యర్కసుతుఁడు
 పాలుపొందఁ గార్తిక పున్నమనాటి, కిలమీఁదఁ గపినేన నెల్లనుగూర్చు
 బడవాలు నీలనిఁ బంచి తాఁబోవ, నడరెడుప్రేమతో ననియున్నవాఁడు
 గాఁడు రామద్రోహి గాఁడలత్కుండు, గాఁడు కృతఘ్నుండు గాన మీరితనిఁ

—● లక్షణుఁడు సుగ్రీవుని మన్నించుట —●

గరుడింపుఁ డనవుడు గలుపంబుదక్కి, నరనాథసుతుఁ డర్చనములు గైకొనియెఁ
 గైకొన్నపిచ్చుటఁ గనకపీతమున, రాకొమారునినుంచి రవితమాభవుఁడు
 తదనుజ్ఞఁ గైకొని తాను గూర్చుండి, మృదుమధురోక్తుల ముదమొప్పు బలికెఁ
 సొమిత్రి రాఘవస్వామికార్యంబు, నేమజతునె యిపు డెల్లవానరులఁ
 దెచ్చెద వై దేహి దిక్కులవెదుకఁ, బుచ్చెద వచ్చెదఁ బొందు మీవెనుక
 నేశరంబున వాలి యిలమీఁద వ్రాలె, నేశరంబునఁ గూలె నేడుతాళములు
 నాశరంజే చాలు నఖిలదానవుల, నాశంబు నొందింప నాలి సాధింప
 నై నను రఘురాము నతిభక్తిఁ గొలిచి, యేను గీర్తులకెల్ల నెక్కుడై పాలుతు
 ననివల్కి హనుమంతు నతిసీతమంతుఁ, గనుఁగొని మనవీటఁ గలకషికోటి
 చాటించి వెడలింపు సమకట్టి కపులఁ, బాటించి యెడనేయఁ బాడిగా దింక
 మన మిప్పు డారామమనుజేశుఁ గానఁ, జనవలెనని వల్కి సంభ్రమం బెఁగఁ

ధరణీనందనుఁ డంతఁ దారాదిసతుల, మెఱవొప్ప నప్పుడు వీడ్కొనివచ్చి
 కలయ దిక్కులనున్న కపిముఖ్యుల, బలములఁ బిలిపించి పయనంబుచేసి
 మేదిసీభాగంబు మిన్నును దిశలు, భేదిల్లఁ బ్రస్థానభేరి వేయించి
 ప్రబలకాంచనరత్నరమ్యమా నొక్క, శిబికివై లక్ష్మణుఁ జెలిమి నెక్కించి
 చామరద్వయసీతచ్చత్రచిహ్నములు, నామహాత్మునిమ్రాల సరుగ నేమించి
 సబలుడై తానును సౌమిత్రి వెనుక, శిబికి యొక్కటి యొక్క చిత్రవైఖరిని
 ముందుగా శుభతూర్యములు బోరుకలుగఁ, గ్రంధుగా వందిమాగధనుతుల్యలఁగ
 నెడనెడఁ గపినాథు లేతెంచి తన్నుఁ, బొడఁగన నడుగఁజుమ్మరి తేందుపగిది
 సకలవాసరవీరనై న్యసన్నాహ, మకలంక మైయొప్పు నప్పుడే కదలి
 యరుదైనవేర్కితో నవని గంపింపఁ, గరము సొంపెక్కి లక్ష్మణుఁ గొల్చి నడచె
 అట మాల్వ్యవంతంబు నందన్నరాముఁ, డటుమ్రోయుకలకలం బప్పు డాలించి
 యవె వచ్చెఁ గపిసేన లని కోప ముడిగి, రవితనూజునిమీఁద రాగిల్లుచుండె
 అందమై మణికాంచనాంచితంబైన, యాందోలికాద్వయం బల్లంత డిగ్గి
 తామరసా స్తనందనుఁడు సంప్రీతి, సౌమిత్రియును దానుఁ జనుదెంచి మ్రొక్కి
 యవరళం బగుభక్తి హస్తముల్ మొగిచి, యవనివల్లభున కిట్లనియె నర్కజుఁడు
 దేవ సేనలఁ బిల్వ దెసలకుఁ బంపి, వావిరి నివి గూడి వచ్చునందాఁక
 దండెత్తి యిటుకురాఁ దడసితిగాని, యెండొక వెంటమై నున్నాఁడఁ గాను
 అనిన నర్కజు రాముఁ డతికృపాదృష్టిఁ, గనుఁగొని మన్నించె గడఁకతో నంతఁ
 గైలాసగిరియందుఁ గనకాద్రియందు, నీలాచలమునందు నిషధాద్రియందు
 ద్రోణాచలమునందుఁ దుహినాద్రియందు, శోణాచలమునందు సోమాద్రియందు
 వృషభాచలమునందుఁ వింధ్యాద్రియందుఁ, ఋషభాచలమునందు ఋక్షాద్రియందుఁ
 బారియాత్రమునందుఁ బ్రాగ్గిరియందుఁ, ఆరత్నగిరియందు నస్తాద్రియందు
 మలయాచలమునందు మంధాద్రియందుఁ, గలగొని వర్తింపు ఖనబాహుబలులు
 పవమానసూనుండు పనసుఁ డంగడుఁడు, గవయుండు నీలుండు గంధమాదనుఁడు
 పావకాటుండు కాలచాళుఁ డుగ్రధనుఁ, డావేగదర్శియు నగ్రవాటుండు
 నలుఁడు మైందుండు మహానాథుండు ధూమ్రుఁ, డలఘుండు జంఘళి యగ్గిరిభేది
 సుముఖుండు కేసరి బోర్హితిర్హుండు, విముఖుండు తారుండు వినతుండు గజుఁడు
 జాంబవంతుండును సంపాతిరంభుఁ, డంబురాశితనూజుఁ డగు సుషేణుండు
 శతబలిహరుఁడును సన్నాథు లనఁగ, నతివీరవరులు వీరాదిగా కపులు
 తమ సుతుల్ తమ హితుల్ తమ సహోదరులు, తమ చుట్టములు తాము దట్టమైకూడి
 యివి పదు లివి నూలు లివి వేలు లక్ష, లివి కోటు లవ్వల నివి శతకోటు
 లనరాక పద్మ మహాపద్మ ఖర్వ, మనఁగఁ బర్వినసంఖ్య లన్నియుఁ గడచి
 యెలమి సొంపున నేల యీనినయట్లు, చెలఁగి యేదిక్కు చూచిన వెల్లివిరిసి
 యేమెయి కొలఁదిగా కేపుదీపించి, భూమియు నాకసంబును నిండఁ గప్పి
 కరముగ్రగతిఁ గ్రాలు కాలదండముల, వరుసను దీపించు బాహుదండములు

కెడఁజేర్చుబడబాగ్నికీలలఁ బోలి, నడిఁ బన్ని దివి రాంఘ్ర వాలపాశములుఁ
 బోరిఁబోరిఁ గాలాభ్రములకాంతుఁ లనఁగ, నురహఃపైగ్రాలు సుగ్రహంస్త్రములు
 నలరెడు ప్రళయ కాలాదిత్యబింబములఁ బోలి మండైసుముఖగహ్వరములు
 లోలాభివిపులకల్లోలఘోషములఁ, బోలి ఘోషించుచార్పణు వెల్లివిరియ
 బలములతోఁ గూడ ప్లవగవల్లభులు, కలగొనచచ్చు నగ్గలికలు చూచి
 యిచ్చలోపల నప్పు డిహ్వాకుకులుఁడు, నచ్చెరువడి చూచి హర్షించుచుండె
 ఆవేశ సుగ్రీవుఁడధిపతిఁ జూచి, దేవ నానేన లేతొంచుచందంబు
 లవధరించితిరె వీరం దొక్కరొకరె, తివిరి మీపనులు సాధింఁనోపుదురు
 అని చెప్పి వారల యలవులవేళ్లు, జననముల్ జాతులు సత్వంసకలు
 తనువులు వర్ణము ల్గుభోజనంబులును గులదేశంబు లోల వర్ణించి
 బడబాగ్నిముఖమునఁ బడియున్నవైనఁ, గడువేగఁ జని యుగ్రగతి యొప్పుమిగిలి
 వడిఁ బేర్చి యార్చి దుర్వారులై కదసి, పుడమియు నభము నబ్ధులు చొచ్చియైన
 నట మృత్యువక్త్రంబునం దున్నవైన, నెట నందుఁ బోరాని యెందున్నవైన
 నావానరాధీశులం దొక్కరొకరు, దేవ నీదేవి వై దేహిఁ దెచ్చెదరు
 ఆనతియిమ్మన్న నర్కజుఁ దిగిచి, భూనాథుఁ డాదరంబునఁ గౌగిలించి
 బలసంపదలయందు భానుజ నీకుఁ, దలపోయ మఱి యసాధ్యము లెందుఁగలవు
 పూని నీపారుషంబులు చూచికాక, యేనేలఁ గైకొందు నిటఁ గ్రింద నిన్ను
 అని పల్కి వై దేహి నరసిరాఁ బనుపు, మనవుకు హర్షించి యర్కనందనుఁడు

— వానరవీరుల సీతను వెదకఁ బుట్టుట —

ఓనర ను త్తమమైన యొకలగ్నమందు, వినతుఁ డన్వానరవీరునిఁ బిలిచి
 యేరంక నెచ్చోట నెందు నేమటక, నీవు సేనలు గూడి నెఱిఁ దూర్పు నడచి
 యామహీతనయనయ్యమునలో వెదకి, యామినిగిరి చూచి యటమీఁదఁ బోయి
 సురనదిలోఁ జూచి శోణనదంబు, కరమర్థి నరసి యాకాశికి వెదకి
 యల సరస్వతి జూచి యట సింధువరసి, పాలుచు పాండ్రవిదేహభూములు వెదకి
 మాళవ కోసల మాగధ బ్రహ్మ, మాలాఖ్యకైలంబు మైథిలి నరసి
 జలధితీరముఁ జూచి చని మందరాద్రి, నిలయకిరాతులనిలయము ల్వెదకి
 తివుటమై నట నవద్వీపంబుఁ గడచి, యవల జుబూద్వీప మటమీఁద దాఁటి
 చెచ్చెర నటఁ బోయి శీతాద్రి వెదకి, యచ్చోటఁ గాకోల మనుమడుగరసి
 తనరు లోహితసముద్రము దాఁటిపోయి, చని కూటశాలానిచ్చాయల నరసి
 మఱివోయి గరుడాశ్రమంబున వెదకి, వఱులు గోశ్వగపర్వతము శోధించి
 అందలి శృంగంబులందు వర్తించు, మదయుక్తరాక్షసమండలి నరసి
 యట దుగ్ధసాగర మవలీలఁ గడచి, యట సుదగ్ధన మను నద్రిలో వెదకి
 వలనొప్పు శుద్ధాశ్లేపము దాఁటిపోయి, బలువైన జాతరూపశిలాద్రి వెదకి
 యందు వేదలలతో నాసీనుడైన, యిందువర్ణ ననంతు నీక్షించి మ్రొక్కి
 యొగిఁ బడునాల్గువేయోజనంబులకు, మిగిలి యవ్వలనున్న మేరువు వెదకి

యామేరుగిరిచుట్టు నర్కున కెరగి, యామెయి వాలఖిల్యాదుల కెరగి
 యావల నుదయాద్రియందు శోధించి, రావణునియ మూరసి వార్తఁ దెండు
 రవిలేనియంధకారము గ్రమ్మకతన, భువిలోన నవ్వలి భూము లేనెఱుంగ
 నివిడి నీవటఁబోయి నెలలోన రమ్మ, అవయతి రాకున్న నాజ్ఞ గావించు
 నాపుడు లక్షవానరులతోఁగూడ, వేవేగ వినతుండు వెడలె: దూర్పునకు
 నినతనూభవుఁ డంత హితశీలు నీలు, హనుమంతు నంగదు నట జాంబవంతు
 గజాగంధమాదను గవయు గవాత్తు, విజయుని మైందుని ద్వివిదునిఁ దారుఁ
 దగఁ బిల్చి మారించ దక్షిణంబునకుఁ, దగువానరులఁ గొంచుఁ దడయక పోయి
 యర్చిలి వింధ్యాద్రి యాసిగాఁ దొడరు, నర్కదయు దశార్ణనగరంబు వెదకి
 దండకారణ్యంబు తప్పక వెదకి, దండిగా నవల గోదావరి నరసి
 వలనొప్పు నట వేత్రవతిలోన వెదకి, నెలకొని కాళింగనిషధదేశముల
 నారసి కర్ణాటకాంధ్రచోళేంద్ర, చేరకేశపాండ్యసీమలనెల్ల
 నరసి యవ్వలయాద్రి నరసి కావేరి, నరసి యగస్త్యనియాశ్రమం బరసి
 యవ్వహత్తునిఁ గాంచి యతనియనుజ్ఞ, నెఱ్ఱితోఁ దామ్రపర్వినది దాఁటి
 జలధివేలావనస్థలముల వెదకి, పాలుపొందు నాహేమపురములో వెదకి
 యెదిరినకడక మహేంద్రాద్రియందు, వెదకి యవ్వలనున్నవృషభాద్రిఁ జూచి
 యావలఁ బుష్పాద్రియందు శోధించి, క్రేవఁ గుంజర మనుగిరిఁ బరీక్షించి
 యచటియగస్త్యగృహము విశ్వకర్త, రచితమై తగు నందు రమణి శోధించి
 యంజనానది దాఁటి యవ్వలమణుల, రంజిల్లుఫణులచే రక్షింపఁబడిన
 వదలక యాభోగవతిలోన వెదకి, వెదకి యవ్వల నున్నవిషనూర్చి కరిగి
 యందుపై గంధర్వు లప్పగల్గుగలు, నుండు రాచోటుల నోడక వెదకి
 తలఁగక యరిగి వైతరణి లంఘించి, పాలుచు వైవస్వతుపురమున కరిగి
 యందు నాసమవర్తి యనుమతి వడసి, పొందుగాఁ బితృలోకమును గలయంగ
 వెదకి సీతాదేవివృత్తాంత మరసి, పదిలులై నెలలోనఁ బ్రతివార్త దెండు
 ఆవల నంధకారావృతం బగుట, దేవతలకునైనఁ దీక్షదం దరుగ
 ననిన నాకపినాథు లందఱుఁ గూడి, యనుమోదరసవార్ధియందు నోలాడి
 దిననాథతేజఁడై దీపించురామ, జననాథుతోఁ దమసత్త్వము లైఱసి
 జానకి నెబ్బంగి సాధించికాని, మానవేశ్వర రిత్త మగిడిరా మేము
 అని పల్క రాముఁ డాహనుమంతుఁ జూచి, యనువుగా భావికార్యము నిశ్చయించి

— శ్రీరాములు హనుమంతునిచేత తనముద్రిక సిచ్చుట —

తనదయాదృష్టి యాతనిమీఁద నుంచి, యనిలజ యందు రమ్మని చేరఁ బిలిచి
 జనకజ గనుగొనఁ జాలుదు వీవె, యవధు నీచేతఁ గార్యము నిర్వహించు
 నీవంతవాడవు నీబాహుబలము, భావింప నట్టిదె పవమానతనయ
 యిదె నాదుముద్రిక యిది సీత కిచ్చి, సుదతిచిత్తములోని శోకంబు మాన్చి
 సీతకు మేమున్న నేమంబు చెప్పి, సీతనేమముఁ గొంచు శీఘ్రంబె రమ్మ

అని ముద్రిక యొసంగ ననిలనందనుడు, తనమస్తకంబున ధరియించి మించె
 దనరార నుదయాద్రి తనదుశృంగమున, దినమణిఁదాల్చి యెంతే నొప్పుకరణి
 సంత నాహనుమంతుఁ డానందమంది, గంతులు వేయుచుఁ గరములు మొగిచి
 యినకులాధీశ్వర యొంతదవై ననఁ, జని సీతయున్నెడ సాధించి వత్తు
 సోమసూర్యులఁ బట్టి శోధించియైన, భూమియు నభము నభులఁ జొచ్చియైన.
 నామహిసుత నింక నారసి వత్తు, నీమహిలోపల నెచ్చటనున్న
 నసమాన మగుసత్త్వ మభినుతికెక్క, వసుధేశ రావణువాసంబుఁ జొత్తు
 నరిగెదనని మ్రొక్కి యట దక్షిణమున, కరిగె వాయుజాఁ డంగదాదులతోడ
 మఱి సుషేణునిఁ బిల్చి మర్కటేశ్వరుఁడు, వఱల నీవాకలక్ష వానరుల్లోలువ
 సౌరాష్ట్ర దేశంబు చని చొచ్చి వెదకి, ధీరులై బాహ్లికదేశంబు నరసి
 శ్రీకరమై యొప్పు సింధుసావీర, కేకయదేశము ల్కృతమతి వెదకి
 వలనొప్పు బున్నాగవనములో నరసి, తెలిసి పశ్చిమవార్ధి దృష్టించి చూచి
 నలి నారికేళవనంబు శోధించి, యలయక పోయి వజ్రాద్రి శోధించి
 పారియాత్ర నగంబు పరికించి యచటఁ, గూరిమి గంధర్వకోటులఁ దెలిసి
 బలియు హయగ్రీవుఁ బంచజనాఖ్యుఁ, గలన ఖండించి శంఖంబు చక్రంబుఁ
 జక్రి యచ్చోచ్చ దొలి జతఁగాంచినట్టి, చక్రవంతం బనుకై లంబు వెదకి
 తరణి యెచ్చోట నస్త్రము గాంచునట్టి, చరమాద్రి నీక్షించి సావర్ణి నరసి
 వెలయంగ నెనుబదివేలసంయములు, గలకాంచనాద్రులఁ గలయ వీక్షించి
 చరితార్థుడగు మేరుసావర్ణిహానిఁ, బరికించి నెలలోనఁ బ్రతివార్తఁ దెండు
 అర్కహీనము నమర్యాదంబుగానఁ, తేర్కొన నచ్చలిపృథివి యేనెలుఁగ
 ననిన సుషేణాదు లగుమహాకపులు, పనిఁబూని పోయిరి పడమటిదెసకు
 జలజాప్తసుతుఁ డంత శతబలిఁ బిలిచి, నలి నీవు లక్షవానరులతోఁ గూడ
 మొదటఁ బులిందభూములు సొచ్చి పోయి, చెదరక యాసారనేనంబు వెదకి
 భరతభూములనెల్లఁ బరికించి యవన, ధరణీశు దేశంబు తడయక వెదకి
 కడఁగి కాంభోజకొంకణభూము లరసి, యెడపక యటఁ బోయి హిమవంత మరసి
 సోమాశ్రమంబునఁ జొచ్చి శోధించి, శ్రీమించుకాలాఖ్యశిఖరి నీక్షించి
 యామై సుదర్శన మనునది వెదకి, కామించి యట పోయి కనకాద్రి వెదకి
 కైలాసగిరియును గౌతేరవనము, నాలోలనయన మీ రలయక వెదకి
 ధనదునిపురము నాతనిసరోవరము, ననుమోదభరము పాయక విలోకించి
 యందుఁ గుతేరుని నడిగి క్రొంచాద్రి, యందు మీరందఱు నవనిజ వెదకి
 చని యట మైనాకకైలంబు గడచి, యనఘ వైఖాసనం బనుకొల నరసి
 తనదుకైలోదాఖ్యతటిని లంఘించి, గొనకొని యుత్తరకురుభూము లరసి
 యచ్చట గంధర్వు లప్పురల్ సురలు, నిచ్చలు నుండు రానెలపులు వెదకి
 నిలువ కుత్తరపయోనిధి దాటిపోయి, సొలయక యటమీఁద సోమాద్రి వెదకి
 యచట బ్రహ్మయు శివుఁ డర్ధి వర్తింతు, రచలితగతి మీర లందుండి మరలి

యొక నెలలోపల నుర్వీశుకడకు, బ్రకటంబుగా మీరు ప్రతివార్తఁ దెండు
అనవుడు శతబలి యవనీశు వీడు, కొని యుత్తరంబు దిక్కున కేఁగె నంత
అప్పుడు రఘురాముఁ డర్కజుఁ జూచి, యెప్పుడు జూచినా వీధూములెల్ల
నా విని వారికి నాఁడేను వెఱచి, వేవేగ యతఁడు నావెనువెంటఁ దగులఁ
గలగొన గుఱుతులుగా మహియెల్ల, నలుదిక్కులును చూచినాఁడ నే ననియె
ననిన నచ్చెరువంది యటఁ గొంతకాల, మినజానుజులు గొల్వ నినకులఁ డుండెఁ
దగఁబూర్వపశ్చిమోత్తరములు చూడ, జగతీశుపనుపునఁ జనినవానరులు
నినరళ్ళు లెందఁగ నిలమిఁదఁ బర్వ, ననుపమసత్త్వలై యందఁకఁ దిరిగి
నలినాక్షి నెందుఁ గానక వచ్చి పతికి, జెలువేది ప్రతివార్త చెప్పి రందఱును
అటరామసుగ్రీవు లంగదముఖ్యు, లిటమిఁదఁ బ్రతివార్త లేమి చెప్పెదరొ
యదియేమిచందమో యని వారిరాక, కెదురుచూచుచునుండి రెంతయు వగచి
అంత సంగదముఖ్యు లగుమహాకపులు, పంతంబులాడుచుఁ బరమహర్షమున
సంతతజనస త్వసంపద తైఱి, మంతుకెక్కిన హనుమంతుఁడుఁ దాము
చెదరక రవిజుండు చెప్పినయట్ల, మొదల వింధ్యాచలంబున కేగుదెంచి
యందలిగుహల మహాగహనముల, నందంద వై దేహి నరయుచుఁ గదలి
యదియాదిగా దక్షిణంబున కరిగి, పొదలఁ బూపొదలందు భూజంబులందు
నదులందు గిరులందు నగరంబులందు, వెదకి జానకిఁ గాంచువెరవు లేకునికి
చింతాసమాక్రాంతచిత్తులై పోయి, యంతంత గుమురులై యటఁ బోయిపోయి

— అంగదాదులు కన్యాశ్రమముఁ జేరుట —

పదియేడ్ల తనకూర్చివట్టి యచ్చోటఁ, గదలి నీటను బడి కాలునిపురికి
బోయినఁ బొగలుచుఁ బుత్రశోకాగ్ని, బాయక పడి కాలి పలవించుచున్న
కన్యమహామునిఘనశాపహి, మండి నిర్భృగము నిర్దానువ్య మగుచు
నుండు నీడయుఁ ద్రావ నుదకంబు లేక, పండక బహుశూన్యపథమైనయడవి
చొచ్చి యెంతేనియు సొలసి లోఁ దారు, నచ్చోట నుదకంబు నరయుచున్నంత
సందొక్కరక్కనుం డగచరాధిపుల, ముందట నీలాభ్రమో యన నిలిచి
యోరి వానరులార యుర్విపై నేను, మారీచతనయుండ మహితవిక్రముఁడ
దేవగంధర్వుల తివిరి యే నున్న, యీవని దృష్టింప నెవ్వరు వెఱు
రిందేల వచ్చితి రిందఱుఁ గూడి, యెందుఁ బోవఁగవచ్చు నింక నాచేతఁ
జావక మీ కంచు సంరంభ మెసఁగఁ, గోయని యార్చినఁ గుపితుఁడై యపుడు
అంగదుం డాదైత్యు నదరంట వ్రేయ, పొంగి రక్తము వాత బొడబొడ వెడల
వసుధపైఁ బడె నంత వానరులెల్ల, బొసంగంగ నొకమహాభూజంబునీడ
నలసి కూర్చుండి తోయంబు లెచ్చోటఁ, గలవొకో యని దప్పిగదుర నున్నంత
దరిమిడి యొకబిలద్వారంబు వెడలి, యురువడి జలఁకు లొండ్రిండ యెగయఁ
గనుఁగొని యుదక మిక్కడ నుండఁబోలు, నని వచ్చి బిలములో నందఱు డిగఁగఁ
గలగొని విపులాంధకారమై తెరువు, తెలియ కొండ్రిరులను ధృతిఁ జీరికొనుచు

ననుపమసత్త్వలై యటః బోవఃబోవః, గనుఃగొని య మ్మగ్ధకారంబు విరిసి
 యరుదుగా జగదద్భుతాకారమైన, పుర మొక్క డవోచ్చటః బొడఁగాంచి వచ్చి
 పసిడిగోపురములు పసిడిమేడలును, పసిడియట్టళ్లును పసిడికోటలును
 పసిడివృక్షంబులు పసిడిపూపాదలు, పసిడిపర్వతములు పసిడితామరలు
 నైచూడ నాపురం బతిరమ్యమైనఁ, జూచి యెంతేనియుఁ బోద్యంబునొని
 ప్రకటనంపదలచేః బరఁగుచుండియును, నకట నిర్తానుష్య మైనది పురము
 ఏలాకో యీపురం బిట్లయ్యె ననుచు, నీలీల వెడలుచొ పెట్టుఁగంగలేక
 చాలఁ జింతిలుచు నచ్చటః గొన్నినాళ్లు, పోలః జంచుచు పురమధ్యవీధి
 మిన్నులతో రాయు మేదినియందు, నున్నతం బగుచున్న యొకమేడఁ గాంచి
 కని దానిమీదికిఁ గపులెల్లఁ బ్రాకి, కనిరి తపోవృత్తిః గర మొప్పు గాంచి
 హరిణాజిరాంబరయై యొప్పుదానిఁ, దదుజేందుకళఁ బోలి తనరాయదాని
 నొకపుణ్యకాంత నయ్యువిదకు మ్రొక్కి, యకలకచిత్తుఁడై హనుమంతుఁ డనియె
 ఓతన్ని నీవెవ్వ రొంటిమై నిచట, నీతపం బొనరింప నేమి కారణము
 ఏమహాత్మునిపురి యీ హేమనగర, మేమెన్నఁచును గాన మిట్టిచిత్రములు
 అనిన నక్కొమలి హనుమంతుఁ జూచి, తనపూర్వకథ లెల్లఁ దాఁ జెప్పఁ దోడఁగె
 దగఁ దొల్లి మయుఁ డనుదానవేశ్వరుఁడు, తగిలి వర్తజఁగూర్చి తన మాచరించి
 పననొప్పు నిర్తాణపటుశక్తి వడసి, పసిడిగోపుర మిట్లు పరంగ నిర్మించె
 నవిరళగతిహేమ యనుదివ్యవనిత, గవిసి యాతఁడు పెద్దకాల మిందుండ
 నాతనివజ్రధారాహతుఁడేసి, యాతన్నిఁ గొనిపోయె నమరవల్లభుఁడు
 ఆతరలాక్షి నెయ్యపుఁజెలి నేను, మాతండ్రి సాక్షి పహితమానసుఁడు
 ఆయింతిపనుపున నతితపోన్మఱ, బాయకుండుదు స్వయంప్రభ యనుదాన
 నని చెప్పి కందమూలాదు లందఱకీ, దనివిడిఱ నొసంగి తాపంబు దీర్చి
 యనఘ మీ రెవ్వ రిందరుగుదే నేల, యనిమిషులైన నిం దరుగుదేరాదు
 వినుఁ డిందు మీర లెవ్విధిని జొచ్చితిరి, యన విని హనుమంతుఁ డతివ కిట్లనియెఁ
 దనతండ్రిపనుపున దండకాటవికి, మునివృత్తి రాముఁ డిమ్ముల వచ్చియుండ
 వనజాక్షి నారామువరపత్నిఁ గొనుచు, జనినరావణువెంటః జని చని యేము
 జనకజ వెదకుచు జలశూన్యమైన, ఘనమైన దప్పిచే గడు డస్సి యొక్క
 బిలములోపలఁ జొచ్చి పెద్దచీకటికిఁ, దలఁకక యొక్కట దైవయత్నమున
 నీయాశ్రమంబున కేలేంచి వెడలి, పోయెడుమార్గంబు పొడగానలేక
 తిరుగుచున్నారము ధృతిఁ బెక్కుదినము, లురిఁబడియున్నార మొకదిక్కులేక
 యనిన రామునికార్యమై వచ్చివారు, అనఘులు పుణ్యాత్ములని భక్తిఁజేసి
 మీకెద్ది యిష్ట మిచ్చెయి వేడుఁ డనిన, మా కీబిలద్వారమార్గంబు వెడలఁ
 జేయుము వేవేగ నీతను వెదకఁ, బోయెద మనుడు నుప్పొంగి యామగువ
 మొగి మీరు కన్నులు మూసికొండనుచు, దగఁ బుచ్చి వారలఁ దనతపశ్శక్తి
 నెలతుక యవలీల క్లేషమాత్రమున, బిలముఖమునఁ దెచ్చి పెట్టి తాఁ బోయె

బోయిన కపిఘల్లపుగవులెల్ల, నాయుతి పొగడుచు నటః బోయి పోయి
 యామతోన్నతబలు లందొక్కసరసే, బామక జలములు బలువిడి ద్రావి
 యంత నందలు మహేంద్రాద్రికిః బోవ, సంత సంగమండు నిట్లుచుచు శోకించె
 నినజనిమితి దప్పె నినకుడుదేవి, వనజాక్షిః బొడగన్నవారము గాము
 అజ్ఞాధురంధరుః దైవసుగ్రీవుః, డాజ్ఞ దప్పిరి వీర లుచుచు మవలః
 బొడగన్నయప్పుడే భూపతి మెచ్చ, నడిమికి రెండుగా నటికించు చుటక
 గావున మన మించి గపిరాజుః గాన, బోవుట తగవుచు బుద్ధియుః గాదు
 వెలువడి మన మిట్లు వెనవచ్చివట్టి, బిలములోపలః జొచ్చి పేర్చి నుండుదము
 అది యష్టదిక్పాలకాభేద్యమాన్, మది పక్కఫలభరితారామ మరయః
 బొందుగా నచటః గావురమున్న మనల, నెందు నెవ్వరికైన నెఱుంగజొప్పడదు
 అనఁ గొందఁ జగచు లాపని కియ్య, గొని రంత మారుతె శోపించి పలికెః
 బెద్దబుద్ధిని నీవు పినతండ్రి పచుప, గద్దరివై రాముకార్యమై వచ్చి
 కవులతోఁ గూడి యాగుభీరబిలము, చపలతః జొచ్చి యచ్చట నుండినపుడే
 భానుజుతో మల్లఁబడునకిగాన, దాను నీలుండుచు తానుండు నలుండు
 దీవి కెవ్విధి సప్తతింహు దక్క, వానరు ల్లమబంధువర్గంబుః బాసి
 నీనుః గొల్చియుండంగ నేరరు సుమ్ము, నీను చుడియుచుగాక వృత్తారి తొల్లి
 యర్చిలి తనవజ్రహతని చిలంబు, నిర్మించె నీటుకంటి నిశితవజ్రాస్త్ర
 శోటి లక్ష్మణునకుఁ గొలఁచి కగ్గలము, మాటమాత్ర మున నీమర్కటాధముల
 నిన్ను నీబలమును నీటుగాఁజేయు, నున్నయీమర్కట లొక్కట విడిచి
 యవనిజః బొడగాన మైతి పుటంచు, రివిజానికడ కందఱము పోయి మ్రొక్కి
 విన్నవితము జగద్విఖ్యాతి నతఁడు, నిన్నును మమ్ము మన్నించు మోమోడి
 యామిఁద మీతల్లి కనురక్తుః డగుట, నీమిఁద నలుగఁడు నీవు పుత్రుడవు
 కావున గడు నిన్నుఁ గట్టుఁ బట్టుంబు, నావిని యావాలినందనుం డనియెఁ
 బితృసమాచుని వాలిఁ బృథ్విపైఁ గూల్చి, యతనిభార్య వరించి యామిఁదఁ దనకు
 నుపకారి యగురామునుద్యోగమెల్లఁ, జపలుండై మఱచి లక్ష్మణుఁ డాగ్రహింప
 మఱి గాదె చచుదెంచె మాపినతండ్రి, యెఱుఁగవే యాతనిహీనవర్తనము
 అట్టికామాంధుని నట్టికృతఘ్ను, నెట్లు నమ్మగవచ్చు నిదియది యేల
 శ్రీరాముకార్యంబు నేయక పోయి, యారవిశూనుచే నటః జచ్చుకంటె
 నీయెడఁ జచ్చుట యిది లెస్స మనకుఁ, బ్రాయోపవేశనపరులు గం డనుచు
 వారును దానును పరదర్శనయను, లైరాక వృథ యని యాత్మఁ జింతించి
 కైపులును ముదిమియుఁ దీవ్ర వేదనయు, నవతఁడులేని ప్రాణంబులు గాన
 లేచియు మఱి పవ్వళించియు దిశలు, చూచియుఁ దమతమ చుట్టాలనతులఁ
 దలఁచియు బాపురే దైవమా యిట్లు, చలపట్టి మము వృథా చంప నిచ్చోట
 సమకట్టితే యంచు సకలవానరులు, గుమురులు గుమురులై కూడి యెండోరులు

నలినాస్తకులుఁడు కానలకు రా నేల, కులభాదు ననురచేఁ గోల్పడ నేల
యొగసి వైత్యుఁడు జటాముపుః జూప నేల, ధరణీకుఁ డనుజనందనుఁ గన నేల
ధరణిజవార్త నాతఁడు చెప్ప నేల, తరణిసంశ్యులు పంప దరికి రా నేల
సుగ్రీవుఁడకు రాసుకులు రా నేల, సుగ్రీవుఁ డాతని సొమ్ము గా నేల
వలకొప్పు వారి భూకరుఁ డేమ నేల, బలిమితోడుతఁ గపిబలము రా నేల
యింతయాజుఁడు మమ్ము నిటు పంప నేల, పనివడి మనకు నిచ్చాటు రా నేల
ఊనినప్రాణులు లుఱకపోలేల, పోనేల యక్కటా భువి కైకవరము
మనువంశయుతముగా మనవంశ మణఁచె, నని యని శోకించి యలయుచున్నంత

— అంగదాదుల సంపాతి చూడుట —

నాయుడ సంపాతి యచుపక్షినాథుఁ, డాయతదేహుఁ డత్యంతవృద్ధుండు
ప్రాయంబుఁజెక్కలు బలిమియు లేమి, నాయద్రిగుహనుండి యల్లన వెడలి
మెల్లనఁ జరుదెంచి మృతఁగోరి ధరణిఁ, ద్రెల్లిన వనచరాధిపుల నీక్షించి
దైవంబు కృపచేసెఁ దనకు నాహార, మీవేళ నని చేర నేతేరఁ గవులు
చపలులై మరణనిశ్చయబుద్ధి వగవ, నపు డాంజనేయుతో సంగదుం డనియె
నిది పక్షిగాదు ముప్పందఱఁ జంప, నదయుడై యముఁ డిట్లు లరుదెంచినాఁడు
ఆజటాయువు నరనాథునిదేవి, బోఁడిమిఁ జెరిగొని పోవు రావణుని
దాఁక నాతనిఖడ్గ భారచే జచ్చి, లేకునఁ బడయఁడే దివ్యపదంబు
'రాముకార్యార్థమై ప్రాణము ల్దనము, నీమహాపక్షికి నిచ్చుట లెన్న
యనుచోట నామాట లాలించి' యరుణ, తనయుండు శోకగర్భదకంఠుఁ డగుచు
నాకపివీరుల నటఁ జేరఁ బోయి, యోకపులార యెందుండి వచ్చితిరి
యాజటాయువు నాకు సర్వ లితముఁ, డాజటాయువు నేను నరుణపుత్రులము
నిశితోగ్ర నఖుఁడు మానితమహామహుఁడు, దశరథుఁడు సంతతసత్యధనుఁడు
నతఁ డేమిటికి జచ్చె ననవుడు వాలి, సుతుచేత సంతయుఁ బోవుడఁ డెలిసి
యెంతయు శోకించి యిచ్చలోఁ జాల, వంతనొందుచునున్న వనచరు లెత్తి
చెంతనున్నపయోధిఁ జేర్చిన నంధు, సంతాపమునఁ గృతస్నానుడై వచ్చి
విపులశోకముతోడ విహగవల్లభుఁడు, కవులతోఁ దనవూర్వకభఁ జెప్పఁదొడఁగె
నాలోలగతుల జటాయువు నేనుఁ, గైలాసగిరియందుఁ గవనూడి యుండ
ఘనజనన త్వము ల్కడిమిమై మెఱసి, మొనసి మేమిద్దఱమును మచ్చరించి
యుడువీధి కిద్దఱ ముదయ కాలమునఁ, గడఁకతో నెగసి సంగడిఁ బోయిపోయి
పరువడి నట పట్టపగలింటికొలది, కిరువురు దడసితి మినమండలంబు
నుగ్రాంతుకీరణంబు లొండొండఁ దాకి, యుగ్రుడై యాజటాయువు మండుటయును
బదిలమై వాని నాపక్షంబులందుఁ, బొదివిన నాపక్షములు గాలిపోయె
నెఱకలుగాలిన నేవెల్లఁ బొలిసి, మఱివచ్చి యాయాశ్రమంబునఁ బడితి
నాపక్షినాథుఁ డెం దరిగెనో యెఱుంగ, నీపల్కు మీచేత నిట వింటి నేడు

వీనుల మీవార్త వినియున్న వాడ, హీనబలుండనై యెఱకలులేమి
 పక్షములో తొల్లింటిపగిది నాకున్న, దక్షత నింతకుం దనసహోదరుని
 పగదీర్చి శ్రీరామభద్రునిదేవి, ముగ్ధిమిఁ దేనేర్తు మాటల కేమి
 నావిని భట్టాకనాథుఁ డిట్లనియె, నావాయుజుఁడు నంగదాదు లుప్పొంగ
 నాజటాయువుతమ్ముఁ డగు నీకు మొదల, నీజగంబులలోన నెదు రెందుఁ గలదు
 నీవు చూడనియట్టి నెలపులు లేవు, రావణుఁ డిప్పుడు రఘురాముదేవి
 నెందు దాఁచినవాఁడో యెఱిఁగింపు మనిన, సుదేహ మేడఁబ్రాహ్మ సంపాతి పలికెఁ
 దనతనూభవుఁడు దుర్దమపరాక్రముఁడు, ఘనుఁడు సుపార్శ్వండు కడుభక్తియుక్తి
 తెక్కలు గాలి యీక్రియనున్న నాకు, నక్కఱతోఁ దెచ్చి యాహార మొసఁగు
 నతఁ డొక్కనాఁడు నాకశనంబు దేక, దడసి వచ్చిన నేల తడసితి వనిన
 నోతండ్రి నీకునే నుపహార మరయ, నాతతగతి మహేంద్రాద్రిసముద్ర
 తీరమార్గమున నెంతయుఁ బొంచియుండ, నారవిప్రభవంటియంగనఁ గొంచు
 గాటుక నడకొండకై వడి నొకఁడు, థాటియై చనుదెంచి తనకుఁ బ్రియంబుఁ
 జెప్పి యే దెరువియ్యఁ జెచ్చెరఁ జనియె, నప్పు డచ్చటిమహాను లందఱు నన్ను
 సంతసించుచు నేడు చావుకుఁ దప్పె, నంతకుం డగురావణాసురుం డతఁడు
 చెఱగొని లంకకు శ్రీరాముదేవి, నుఱకఁ గైకొని పోవుచున్నవాఁడనిరి
 అందుకై తడసితి నని వాడు పలికె, సుదేహ మేటికి జనకతనూజ
 బలసి రాక్షసపథూపరివృత యగుచు, జలదమాలికలోనిచంద్రికఁ బోలి
 యున్నది లంకలో నొగి శతయోజ, నోన్నతి నాదృష్టి యర్విఁ జరించు
 తెల్లంబుగా మనోదృష్టియు నాకు, నెల్లపక్షులకంటె నెక్కుడై పరఁగు
 నని పల్కి మఱియు నిట్లనియె సంపాతి, తనపక్షయుగళంబు దగ్ధమైనపుడు
 ఏవచ్చి మూర్ఛిల్లి యిచ్చోటఁ ద్రెల్చి, చావునఁ దప్పి యెంచఁగ రానిదప్పిఁ
 గుట్టార్పు లెసఁగంగఁ గొన్నేండ్లు గడపి, గట్టిగా నాభాగ్యగతి నొకనాఁడు
 ఘననిష్ఠఁ దప విందుఁ గావించు సకలజనతాపహరుని సాక్షాన్నిశాకరుని
 నానిశాకరుని నొయ్యనఁ గాంచి మ్రొక్కి, భానుదీప్తులచేతఁ బక్షముల్లాలి
 తనువున్న చందమంతయు విన్నపింప, మునిశిఖామణియును మున్ను నన్నెఱుఁగుఁ
 గావున నెంతయుఁ గరుణించి మీఁదు, భావించి యాశ్రియశపతి పరాత్పరుఁడు
 విష్ణుండు దశరథవిభునకుఁ బుట్టి, యుష్టాంశుకులుఁ డంత నుగ్రాటవులకుఁ
 జనుదేర నాతనిసతిని రావణుఁడు, కొనిపోయి చెఱనుంచుకొని యున్నయపుడు
 అమృతాన్న మాయంతి కమృతాంశుఁ డిదిన, తెమలక యాహారత్వస్థలు వాసి
 యుండునంతట రాముఁ డొయ్యనవచ్చి, చండాంశజునిఁ గాంచి శక్రజుఁ డ్రుంచి
 యాలోలగతి సేత నరయ వానరుల, నాలుగుదిశల కున్నతఁ బంపఁగలఁడు
 ఆరాము నిజదూత లగువారితోడ, చేరి నీ వీకథ చెప్పిననాఁడు
 ఘనపక్షయుగళము గలుగుపొమ్మనుచు, మును నిశాకరుఁ డనుముని చెప్పిపోయె

నతః దానతిచ్చినయట్లు మీకోడ, హితమతి నీకథ యెఱింగింపఁగంటి
 నివె పక్షములువచ్చె నిదె చూసఁ డచుచు, దివిరి కుప్పించి యద్దివికి లంఘించి
 వడి లంక చేరువ వనములో నీతః, బొడగా? యదె నీతః బొడగంటి ననుచు
 నదె శతయోజనం బైనదూరమున, నదె లంకలోపల నదె పుణ్యసాధ్వీ
 చాలుఁ బ్రాయోపవేశన మొక లెండు, పాలస్త్యపతి లంక పరికింపఁ బొండు
 అని లంక కటుఁబోవ నటఁ ద్రోవఁ జూపి, చనియె హేమాద్రికి సంపాతి యపుడు
 అత వానరవీరు లందఱుఁ గూడి, సంతోషచిత్తులై జవమొప్పు బోయి
 చండవాతాఘాతజాతడిదీర, గండాపితాశావ కాశనీకాశ
 వీచీసమీచీసవిహారమాణాది, వైచిత్ర్యకరవాలవరవాలములను
 ఘోరనక్రగ్రాహకోటు లుప్పొంగఁ, బోరాడుచున్న యంభోరాశి డాసి
 అందు నిశ్చేష్టితులై కొంతతడవ, గూడుడెందములతోఁ గూర్చుండి యపుడు
 ఈసముద్రము దాట నెవ్వఁడు చాలు, నీపత్వ మెవరికి నిందులోఁ గలదు
 అని యిట్లు చింతింప నంత సంగదుఁడు, వనచరుల్ తాను నన్వేషితిరమున
 నారాత్రి వేగించి యమ్మఱునాఁడు, వీరవానరుల వేర్వేఱు నీక్షించి
 ఈరితి మీరెంత లేనివానరులు, పౌరుషంబులు నేలపాలుగాఁ జేసి
 జలరాశిలోపల శతయోజనములు, కొలఁదిదాటుట కిట్లు గూడెద రేని
 అపకీర్తి కెనయిది యగడతాంభోధి, గపివర్మలార యేకగణి దాఁటెదరు
 మీమాజనంబులు మీదాటుకొలఁదు, లీమాత్రమని పల్కు డెఱుంగంగ నాకు

— వానరవీరులు తమతమన త్వములఁ దెలుపుట ౨ —

ఘనులార యొక్కఁ డొక్కఁడు చెప్పుడనుచు, గినిసిన నందఱు గృతమతు లగుచు
 దమతమన త్వముల తగ విచారించి, అమితసత్త్వోన్నతు లందఱుఁ గూడి
 నలి మీఱి పదియోజనంబులు దాటఁ, గలవాఁడ నే నని గజుఁ డర్చి బలికె
 నిలమీఁద లావుమై నిరువది దాట, సొలయ నే నని గవాక్షుఁడు వేర్చి పలికె
 మొనసినకడిమిమై ముప్పది దాట, ఘనశక్తిగల దని గవయుండు పలికె
 నాలావు వెంపున నలువది దాటఁ, జాలుదు నేని శరభుండు పలికె
 బనిగొని జలధి నేఁబదిదాటువాఁడ, నని గంధమాదనుం డలవుమైఁ బలికె
 నస మెంతడింపక యఱుకది దాట, మసల కోపుదునని మైందుండు పలికె
 దెగఁబడి కడిమిమై డెబ్బది దాటఁ, దెగువ కోపుదునని ద్వివిదుండు పలికె
 నెనుబది దాటుదు నేపుదీపింప, దనియక నే నని తాదుండు పలికె
 నోపినతమలావు లొక్కఁడును దాఁప, కేపుమై నందఱు నిలు పల్కుచుండ
 భల్లూకనాథుండు బహుకాలవృద్ధుఁ, డుల్లొకవిక్రముఁ డొకమాట పలికె
 చిన్ననాటిబలంబు చెప్పవచ్చినను, గ్రన్నన హస్త్యకారణము లిప్పటికి
 అయినను వినుఁడు మున్నమృతంబుకొఱకు, దానవుల్ సురలు యుద్ధములుగావించ
 నమరులకై సహాయంబుగా వచ్చి, యమృతంబు ద్రావితి నర్థి వా రొసఁగ

నుదధు లేడును దాటనోపి యస్తాప్రి, కుదనూ ద్రివై శంఙి యొకజంఘుయిదుచు
ఎల్లలోకముల నాకెమ రెండులేదు, బల్లెదూ డగుబలిబంధం నాడు
ఇర్వదియొక్కమా జీలం బ్రదక్షిణము, యిది శ్రీ క్రమదేవుని గొలుచు
తజీగొండ కాళిలో దనరాజ విజీగ, వజీబోయి మజీ జరాఖారంబు నొదవె
నరయంగం గడువృద్ధు నైతి సప్పటికి, బరికింప నేను తొంబ గాని చాల
బొలుపొంద నీత్రోవ బోయెడుపనికి, వలతి గా నని జాంబవంతుండు వలికె
తొంబదియేడు దోడ్తో దాటువాడ, నంబుధి నని నీలు కత్తజీ: బలికె
నామారుతాత్మజుడ డాత్మ పౌరుషము, లేమియు బలక కయ్యెడ నూరకుండె
వాలినడిమిమై వడి నూటు దాట, జాలుదు మగిడిరా జానుగాని
యని యంగదుడు పల్క నాజాంబవంతు, డనఘ మాకంఠజ కధిపతివీవు
వాలితనూజ యీవారాశి దాట, జాలుదు మగిడి రాజాలపు నీవు
యువరాజ వీకపియూధంబులకును, రవితనూజనియట్ల రాజపుగాన
దగ మమ్ము బనిగోనం దగుండాక యిట్లు, దగునయ్య నీకింత దైన్య మే మిటికి
రామకార్యపరుండు రవిజనిమత్రి, యీమర్కటాశళి కెల్ల బ్రాణంబు
తక్కక పవమానతనయుండు గలుగ, నక్కటా నీకసాధ్యము లేందు గలవు
వల దని వారించి వాయునందనుని, బిలిచి యాతనితోడ బ్రయములు పలికి

— జాంబవంతుడు హనుమంతుని ప్రార్థించుట —

మారుతి యీపని మామీదఁబెట్టి, యూరకున్నాడవే యుత్తమే నీకు
లలితలావణ్యలిలాసరూపముల, వలనొప్ప నప్పరోపనిత: యందు:
బుంజికస్థలియనం బొలుచు మీతల్లి, యంజన యటఁ దొల్ల యగ్ని శాపమున
వానరవనితయై వసుధఁ గేసరికి, మానినియై యుండి మజీయొక్కనాడు
వనగిరిస్థులందు వర్తింపుచుండ, ననిలు డాయంగన యలసయానంబు
దొడలబెడంగును దోరంపుఁబిటు:దు, లడురాజబింబంబు నొరయు నెమ్మోము
కలదు లేదనుకొను గబ్బిగుబ్బలును, దలచుట్టివచ్చు బిత్తరికన్నంగవయు
గనుగొని మోహంబు గడలుకొనంగ, మనసిజశరభిన్నమానసుం డగుచు
జెలరేగి కదియుచు జెలువమై డాసి, యాలింగనమునేయ నంజన యలిగి
నాదుపాతివ్రత్యనైపుణి చెటుప, నేడుప్తమతియొకో యిటు సమకత్తె
నావిని యలుగకో నాతి నేవాయు, దేవుండ నీదుపాతివ్రత్యమునకు
భంగంబుగాకుండఁ బరికించి హృదయసంగంబు సలిపితి జలజాక్ష దీనం
బలువేగ విక్రమపౌరుషకౌర్యములు గలతనయుఁ డిమ్ముల నీకు: బుట్టు
ననిపల్కి చనుటయు నావధూమణియు, మనమున నలరుచు మజీ వాయుదేవు
ప్రవిమలకృప నిన్నుం బడసెం గావునను, భువిని వాయువుతోడి భూరిసత్కుండవు
వేగ విక్రమకళావిస్ఫూర్తులందు, నాగరుడునికంటె నధికుండ వీవె
వరుసఁ బంకజగర్భవరమునఁజేసి, మజీ నీకు నాయుధమరణంబు లేదు

సీసమానులు లేరు నిఖిలలోకముల, సీసత్వ మెఱుగుదు నిజముగా నేను
 జలనిధి లంఘించి జనకజ గాంచి, కలకమై నిటు రామకార్యంబుఁ జేసి
 కపులప్రాణములు రాఘవుల ప్రాణములు, కపినాథుప్రాణము ల్లరుణతోఁ గాంచి
 తడయక యోజగత్ప్రాణనందనుడ, పడయు ముత్తమలోకపదములు నీవు
 అనవుడు హనుమంతుఁ డౌగాక మీరు, పనిచినఁ జేయుదుఁ బరికార్య మొనర
 నగచరు ల్సాధుఁడు నాశక్తి నేఁడు, జగదేకహితయుక్తి జలధి లంఘించి
 పటలెంచి సుర లడ్డపడిన సాధింతు, నెఱసి లోకములెల్ల నీటుగావించు
 నక్కజం బగుశక్తి నటు లంకఁ జొత్తు, సుక్కక వైదేహిఁ జూచి నే వత్తు
 నాలంకయైనను నగలించి తెత్తు, వాలాయముగ నీత వసుధేశుఁ గూర్తుఁ
 గాకున్న జలధులు గలఁతు. నొండేని, వీరతో నమరాద్రి విలుతు నొండేని
 పుడమి తత్తుమురుగాఁ బొడుతు నొండేని, తొడరి మృత్యువునైనఁ ద్రుంతునొండేని
 దీవులన్నియును శోధింతు నొండేని, చేపమీఱఁగ లంకఁ జేరి యచ్చోట
 దుష్టాసురులనెల్లఁ ద్రుంతు నొండేని, సృష్టి చీకటిచేసి చెలుతు నొండేని
 కాని యూరక రాను గడఁగి మిఁకడకు, నేనని పూని మహేంద్రాద్రి యొక్క
 యుదధులతోఁ గూడ నొగి సృష్టి గ్రుంగఁ, గడిసినలయకాలకాలుఁడో యనఁగ
 వెను ద్రివిక్రముఁడైన విష్ణునిరీతి, నసమానదేహుఁడైన యందందఁ బెరిఁగిఁ
 యంగదాదులచేత ననుమతి వడసి, యంగమంతయుఁ బొంగ నంతరంగమునఁ
 దనతండ్రి పవమానుఁ దలచి శ్రీరామ, జననాథుపదపంకజము లాత్మ నిలిపి
 యడుగులు తరముగా నద్రిపై మోపి, మెడయెత్తి యొక్కింతమెయి గ్రుంగ నిలిచి
 బొమలెత్తి కలయ నంభోరాశిఁ జూచి, యమరారిపురిమీఁద నటదృష్టి నిలిపి
 పటలంగ నిలమీఁద వాల మల్లార్చి, నెఱి కర్ణములు రెండు నిక్కించి పొంచి
 యట నద్రికిలమీఁద హస్తంబు లూఁది, పటుజవంబున దాఁటె బవమానసుతుఁడు
 ఆల సుధాహరణార్థమై వైనతేయుఁ, డిలనుండి మును దివి కెగయుచందమున
 నారభసంబున నద్రిశృంగములు, భూరేణువులకంటె బొడియునై రారె
 నారావణుండు మున్నార్జించినట్టి, భూరికీర్తులవెంపు పొడియైనయట్లు .
 నాయురవడి మ్రాకు లతనితో నెగసి, తోయధిలోఁ జొచ్చి తునియలై రారె
 ఖావినేతువునకై పవననందనుఁడు, తా వచ్చి శంకువు స్థాపించె ననఁగ
 వెనుజేర్చి యచ్చట విషమవాయువులు, దెసలకుఁ జెడిపాటెఁ దివిరి మేఘములు
 వక్రించె లంకవై వాయుజం డనుచు, శక్రాదులకుఁ జెప్పఁ జనినచందమున
 నావడి నభినీ రంతయు నెగసి, యావలి పాతాళ మటుఁ గానవచ్చె
 జువకజు దెచ్చి నాజలములో దాఁపుఁ, డని మారుతికిఁ జూపె నంభోధి యనఁగఁ
 దనచుపహితకార్యధైర్యశౌర్యములు, తనవేగలాఘవోదాత్తసత్త్వములు
 చూచి యంద్రాదులు పొరిది గీర్తింప, నీచందమున దాటి యేగుచున్నంత
 సీసత్వకృతి జగద్ధితముగాఁ బూని, పూని యెంతయు దవ్వ పోవుచున్నాఁడు

ఇతనికి విశ్రాంతి యిచ్చటఁ గావించి, యితనిఁ బుచ్చెద నని యిచ్చులోఁ దలఁచి
యప్పుడు మైనాకు నంబుధి పిలిచి, యప్పుడు హనుమంతుఁ డేతెంచె నిటకు
నొప్పార నాతిథ్య మొసఁగు నీవనుచు, జెప్పి పొమ్మనుటయు శీఘ్రుఁడై యరిగి

— హనుమంతునకు మైనాకుఁ డాతిథ్య మొసఁగుట —

యురుతరనిజపక్షయుగళసంజాత, మరుదుచ్చలద్వార్ధిమధ్యంబు వెడలి
శ్రీకరకాంచనశృంగసంకలిత, నాకమై యొప్పు మైనాకపర్వతము
ఎదుటఁ దోచినఁ జూచి యిది దైత్యమాయ, కదిసి నాపనికి విఘ్నము నేయఁగోరె
దానికి నేమి నాదర్పంబువేర్చి, దీనిఁ ద్రుంచెదఁగాక తేగియంచు నడరి
వరవజ్ర కఠినమా వత్తుంబుచేత, నురవడి హనుమంతుఁ డుదరి తాఁకుటయుఁ
గరువలి సుడిఁగొన్న కారాకువోలె, దిరమేది ధృతి దూలి దిద్దిరఁ దిరిగి
మనుజుడై పొడసూపి మైనాకశిఖరి, యనిలనందనుఁ జూచి యర్థితోఁ బలికె
అనిలజ నేను నీ కపకారి గాను, వనరాశిపంపున వచ్చితిఁ గాని
యచ్చహాత్తుఁడు నీకు నాతిథ్య మొసఁగు, పొమ్మన్న వచ్చితిఁ బూర్వకాలమున
పర్వతంబులకెల్ల పక్షములలిగి, గర్వించి మెలఁగ నాఖండలుం డలిగి
పవిత్రార నొక్కటఁ బక్షము ల్లునుము, బవనుఁడు మీతండ్రి పరికించి నన్ను
నవలీల నీలవణాంబుధిలోనఁ, గవియించి పక్షము ల్లాచి రక్షింఁచె
గాన మీవాఁడను గాని యన్యుఁడను, గాను శీతాచలాగ్రణికుమారుండ
నేను మైనాకుండ నీవు నాయందుఁ, బూని యీఫలమూలములఁ దృప్తిఁబొంది
బడలికలును బాసి పవనకుమార, కడలాపు మీఱ లంకాపురంబునకు
నరుగుము నీవన్న నచ్చహాబలుఁడు, వెరవుగా దిప్పుడు విశ్రమించుటకు
జలనిధినడుమ నెచ్చట నిల్వ ననుచు, జెలఁగి మున్ను ప్రతిజ్ఞ చేసినవాఁడ
నిట రాముకార్యార్థ మేగుచున్నాఁడ, నటుగాన నిల్వరా దద్రీశనాకు
నని పాణితలమున నయ్యద్రిఁ దడవి, యనఘాత్త నీపూజ లన్నియు వచ్చి
నని పల్కి పోవుచో ననిలనందనుని, ఘనశక్తికరులు కడుఁ బోద్యమంది
నానావిధముల నానందించి రంత, మైనాకగిరి కింపుమై నాకవిభుఁడు
కనుఁగొని శ్రీరాముకార్యమైయేగు, హనుమంతునకుఁ బ్రియం బాచరించితివి
యటుగాన నీకు నే నభయమిచ్చితిని, ఇటు సుఖస్థితి నుండు మీవంచఁ బలికె
నప్పుడు గంధర్వు లమరులు మునులు, తప్పక యంజనాలెనయుఁ జూచుచును
ఇతనిలా వెట్టిదో యెఱుఁగుద మనుచు, జతురులై సురసనాఁ జను దేవదూతఁ
బనిచిన రాక్షసభావంబు దాల్చి, యనిలసూనునకుఁ దాఁడ్డమై పలికె
నీవార్థిలోనుండి యే నీన్నుఁ గంటి, దైవయత్నంబునఁ దానింకమంటి
అనిలజ యాఁకొంటి నటనిటఁ జనక, మునుకొని నావక్త్రమున వచ్చి చోరుము
నీవనవుడు రాక్షసపుకార్యమునకు, పోవుచున్నాఁడను బొలఁతి రారాదు

ధరణీశుకార్క మఃతఃకు నెఱవేర్చి, నిదిగి యేచెఱవోచో టిప్పు నీకోర్కి-
 పోయినచెప్పక నంత బొంబగా వని, కాఁయితఁ కోవలెని యిటుఁ గ్రమ్మి నిలిచి
 చునీను నీనుఁ బట్టి పింఛునఁ గడియి, నని నోయి వెఱకిన నలనందఁబు
 తనమేనుఁ బెంచెను దిశయోజనంబు, లీనుఁడిగాఁ బెంచె నింతి యాననము
 ముప్పదియోజనంబులు పెంచె నాతఁ, డప్పుడు నలువది యెఱుమును పెంచె
 నొండొరు లిటు శతయోజనంబులుగ, దండిమైఁ బెంచితి తనువు వక్తములు
 నంత నాహనుచుంతుఁ డసమానబుద్ధిమంతుఁడై యంగుష్ఠమాత్ర గాత్రమున
 నతిసూక్ష్మఁడై వచ్చి యాయంతివదన, మతరయంబునఁ జూచ్చి యరలీల వెడలె
 ముడిగొన్న సంసారమోహబంధములు, విడఁదన్ని, సుజ్ఞాని వెడలినమాడ్కి
 వెడలి నీకోర్కి గావించితి నింకఁ, గడలి నాఁటెవనన్నఁ గవితులొత్తముని
 బుద్ధి కెంతయు మెచ్చి పొగడుచుఁ గార్వ, సిద్ధి నీ యొడ్డు శీఘ్రంబె యనుచు
 నట దివ్యవనితయై యాయంతి ప్రీతిఁ, బటుసత్త్వఃసలజాఁ బరఁగ దీవించె
 నతఁ డంతఁ బ్రణమిల్లి యటఁ బోవుచుండ, సతరయంబున వచ్చి యాతనిఁ గదిసి
 యెలసి దేహచ్ఛాయ లొడిసిరాఁ దిగిచి, చెలఁగి జీవులమ్రంగు సింహిక గదిసి
 పదియోజనంబుల పఱపురు మూఁడు, పదులయోజనములై పరఁగెడునిడుపు
 వగుమీన మాతని నలమి చేబట్టి, తిగిచి మ్రంగుచునుండ ధీరుడై యతఁడు
 ప్రతిహాలవాతులపవనసంఘాత, హతుల నోడఁజూఁ జోలె యటు పోక నిలిచి
 యెడద ఛాయగ్రాహి యిది యని తెలిసి, మడవక యటమీఁద మకరివక్త్రంబు
 చూచ్చినత్తు నటంచు సూచించినట్లు, ఆచ్చెరువంది యంద్రాదులు చూడఁ
 గడుసూక్ష్మరూపుఁడై కదలక దాని, కడుపులోపలఁ జూచ్చి కడిమిమై వచ్చి
 యాదుష్టరాక్షసి నభిలో వైచె, నాదట సురలెల్ల నానందమంది
 వినుతించి వగపువృష్టులు గురియ, వననిధి ననలీల వడిదాటి పోయి
 యాసమీరజాఁ డనాయాసంబుతోడ, నాసువేలాచలం బవలీల నెక్కె-
 నని యాంధ్రభాషభాషాధీశవిభుఁడు, వినుతకావ్యాగమవిమలమానసుఁడు
 పాలితాచారం డపారధీశరధి, భూలోకనిధి గోనబుద్ధభూవిభుఁడు
 తమతండ్రిపిట్టల ధరణీశువేరఁ, గమనీయగుణధైర్యకనకాద్రివేరఁ
 బనిబూని యరిగండ్లభైరవువేర, ఘనువేర మీసరగండనివేర
 నాచంద్రతారార్కమై యొప్పుమిగిలి, భూచక్రమున నతిపూజ్యమై వెలయ
 నసమానలీతశబ్దార్థసంగతుల, రసికమై చెలువొందు రామాయణంబు
 పరఁగు నలంకారభావనల్నిండఁ, గరమర్థి గిష్కింధకాండంబుఁ జెప్పె
 నారూఢి నార్ద్రయమై యాదికావ్యమై రసికానందమై యెల్లనాడు
 నివ్వసుమతి నొప్పు నీపుణ్యచరిత, మెవ్వరు చదివిన నెవ్వరు వినిన
 సామాదిబహువేదశయభామరామ, నామచింతామణిసవ్యభోగములు

పరహితాచారముల్పూరితవిచారములు, పరిపూర్ణశక్తులు ప్రకటరాజ్యములు
 నిర్మలకీర్తులు నిత్యసౌఖ్యములు, ధర్మైకనిష్ఠలు దానాభిరతులు
 ఆయురారోగ్యంబు లై శ్రవ్యములును, బాయనిశుభములు పాపక్షయంబు
 వరపుత్రలభియు వైరినాశనము, సరినొప్పు ధనధాన్యచయసమృద్ధియును
 ఏవిఘ్నములు లేక యిండ్లలో నధిక, లావణ్యవతులైన లలనలపాండు
 కొడుకులతో నెప్పు గూడియుండుటయు, నెడగాఁగ నాపదలెల్లఁ బాయుటయు
 సమృద్ధంబున బంధుజనులఁ గూడుటయు, నిష్టుల కామ్యంబు లెడపకుండుటయు
 సతతంబు దేవతాసంతర్పణంబు, పితృగణతృప్తియుఁ బెంపారుచుండు
 వ్రాసినవారికి వరశుభోన్నతులు, వాసవభోగాదివాసులఁ జేయు
 నెందాఁకఁ గులగిరు లెందాఁకఁ దార, లెందాఁకఁ రవిచంద్రు లెందాఁక దిశలు
 నెందాఁక వేదంబు లెందాఁక ధరణి, యెందాఁక భువనంబు లేపుదీపించు
 నందాఁక నీకథ యక్షరానంద, సంహోహదోహలాచారమై పరఁగు.

కిష్కింధాకాండము సంపూర్ణము.

శ్రీ రస్తు

శ్రీ రంగనాథరామాయణము

సుందరకాండము

శ్రీరాముకార్యంబు నేయంగఁ బూని, వారిధి పిల్లకాల్వయుఁ బోలె దాఁటి
చారుశృంగంబుల సాను దేశముల, భూరిభూరుహలతాపుంజకుంజములఁ
గలిమిచే నొప్పు లంకాసమీపమున, వెలయు సువేలాద్రి వేడ్కమై నెక్కి
యంత నాహనుమంతుఁ డాయద్రిమీఁద, నెంతయుఁ గడకతో నేపుమై నిలిచి
యట దక్షిణము చూచి యప్పు డిట్లనియె, నటఁ ద్రికూటాద్రిపై నమరెడుదానిఁ
గదలక ధర్మార్థకామము ల్పూఁడు, పొదిగొన్నసిరివోలె బొలుపొందుదాని
నమరావతీపురం బబ్ధిమధ్యమునఁ, గమనీయగతినొప్పు గలిగినదాని
నలక కుబేరుతో నలుకమై నచట, నెలకొన్న కైవడి నెగఁడెడుదానిఁ
గలకాలమును నభోగతి నుండలేక, తెలివమై భోగవతీనగరంబు
జలరాశి వెలువడి సరిత్రికూటమున, వెలసినకైవడి విలసిల్లుదాని
సంబుధియావరణాంబువుల్లాఁగఁ, బంబిన ప్రభనొప్పు బంగారుకోట
బ్రహ్మాండవిధముగాఁ బరికింపనొప్పు, బ్రహ్మాద్యభేద్యమై పరఁగెడుదాని
మొనసి లోకములకు మొనయొక్కు డగుచు, ననుపమాకృతితోడ నమరెడుదానిఁ
బొలుపొంద బహువివ్యభోగసంపదల, నలిమీఁట నెక్కుడై యందంద వెలుఁగ
నలినసంభవు గేహ మననొప్పునట్టి, లలితమై యొప్పెడు లంకాపురంబు
కని చాల వెలగంది కనురెప్పఁబెట్టు, కనిలతనూభవుం డందంక చూచి
యెల్లలోకంబులు నెక్కిటి గెలిచి, బల్లిదుఁడై వేర్పు పంక్తికంధరుఁడు
ఇట్టిసంపదలచే నెనయునీలంకఁ, బట్టాభిషిక్తుడై బ్రతికి పాలేది
సకలేశుఁడగు రావణునిదేవి, వికలుఁడై కొనినచ్చి వీఁడేల పాలినె
నని వానిదూషించి యాలంక చొరఁగ, ననువు విచారించియాసత్స్వధనుఁడు
తగ లంకయు తరద్వారంబుఁ జేరి, తగవును నీతియుఁ దలపోసి మఱియు
నీపముద్రము కపు లెట్లు దాఁటెదరు, వాసి దాఁటివనైన వాసవాడలకు
సాధింప మిగుల ససాధ్య మీలంక, సాధింప నలవియె సకలయత్నముల
భీమసాహసమునఁ బేర్పు రావణుని, రాముఁ డెట్లు జయించు రణము లో నెదిరి
యని ముహూర్తము తనయాత్మఁ జింతించి, మనమున శ్రీరాముమహిమంబుఁ దెలిసి
యీసముద్రం బెంత యీలంక యెంత, యీసురారియు నెంత యీనకు లేశ్వరున

కని తిరస్కారంబుగాఁ దలపోసి, యనలేనిపాడవైన యామేనితోడఁ
బగటున నీపురిఁ బగలు చొచ్చినను, బగలొను రాక్షసభటులకు నాకు
జానకీ బొడగానఁజాల నేనట్లు, కాన సూక్ష్మాకృతిఁ గైకొని పోయి
యాలంకదైత్యుల నెల్ల వంచించి, వాలాయమునఁ గాంతు వైదేహీ ననుచు
మదిలోన సూర్యాస్తమయ మొప్పు దలంచి, పదిలుడై యెంతయుఁ బరికింపుచుండ
నవిరళసత్త్వంజై యఖిలేశుడేవి, నవనీతనూభవ నరసింహ వచ్చె
నేనున్న ననువుగా దీలంక చొరంగ, వీనికి నన్నట్లు వెరు గ్రుంకె నినుడు
అనిలనందనునకు నసమిచ్చి దైత్య, ఘనపాపములు పూని కలఁగొనఁ బర్వ
ననఁ బర్వఁ గలయ ఘోరాంధకారంబు, ఘనమైన దైత్యులకలకలం బఱు
నంత నాకలకలం బఱుగుట నాత్మ, నంతయుఁ బరికించి యనిలనందనుడు
మనమున రఘురాము మఱువక నిలిపి, తనతండ్రి వాయువుఁ దప్పక వేడి
మార్జాలమాత్రుడై మఱి లంకఁజొచ్చి, కర్ణ మూహింపుచు ఘనుల రాఘవుఁ
దలఁచుచు మెలఁగ నత్తటి విస్తయముగఁ, గలితభయంకరాకారంబుతోడఁ
బెన్నిధి సాధింపఁ బ్రీతిమై నరుగుచున్న సాధకునకు నొగినడ్డవడఁగ

— హనుమంతుడు లంకాపురిఁ జొచ్చుట —

వడి మహాభూతంబు వచ్చుచందమున, నడరి లంకిణవచ్చి యడ్డమై నిలిచి
యట్టహాసము చేసి యనిలనందనుని, ధట్టింది పలికెఁ గ్రోధంబు రెట్టింప
నీవెవ్వఁడవు మఱి నీకుఁ జేరేమి, నీ వీపురంబులోనికి వచ్చు లెట్లు
ఎవ్వరు పంచివా రెఱిఁగింపు మనిన, నవ్వాయునందనుం డచలుడై పలికె
నీ వెవ్వతెవు మఱి నీకుఁ జేరేమి, నీవేల యడ్డమై నిలిచితి నాకు
మున్ను నీవెఱిఁగింపు ముదిత యావెనుక, నన్నట్లు నాతెఱుం గొప్పఁ జెప్పెదను
అని పల్క నేను దశాననునాజ్ఞఁ, బసిపూని యీపురి బలిమి రక్షింతుఁ
జేరు లంకిణి యండు వెఱవారిఁ గన్న, బోరనఁ బొరిగొండుఁ బోనీక యనిన
హనుమంతుఁ డయ్యింతి కనియె వెండియను, వనిత యీపురి జూచువాడనై యేను
జనుదెంచితిని వేగ చనఁగని మృనినఁ, గనలి గోపంబున కఱకురక్కసియు
నెక్కడఁ బోయెద వింక నాచేతఁ, జిక్కితి గాకంచు చెలఁగి మైఁ బెంచి
కఱకటి నినుఁ బట్టి కదిసి నీమేను, దఱిగి నీరక్తము ల్ద్రావుదు ననుచుఁ
గడుఁకొన మెసఁగ నక్కపినాథుఁడొప్పు, పొడిచిన పొలతి జంపుట పాప మనుచుఁ
దడయక మారుతి దానివత్తుంబు, పిడికిటఁ బొడిచిన పెంపెల్లఁ బొలిసి
యిలఁ గూలి మిక్కిలి హీనస్వరమునఁ, బలుమాట హనుమంతుఁ బ్రార్థించి పలికె
గపికులోత్తమ నన్నుఁ గరుణింపవయ్య, నిపుడుండై యీపురి నిర్మించునాడు
వనజాననుడు నాకు వరమిచ్చినాడు, వనచరుఁ డొక్కఁడు వచ్చి ని న్నైదిరి
యొన్నడు నొప్పించు నిల నది మొదలు, క్రన్నన రాక్షసక్షయమగు ననుచుఁ
గాన నీతలఁచిన కార్యసంసిద్ధు, లొనంచు దీవించి యాయంతి చనియె
దనమది మారుతి దానిమాటలకు, ననువొంద నుచ్చి మిన్నంది పెల్లార్చి

చెడవలె రాక్షసుల్ శీఘ్రుంబటంచు, నెడమకాల్తున్నుగా నిల నడగిడుచుఁ
 గడునూత్నరూపంబు నైకొనిపోయి, యడరుకోటలు వాటి యడలకఁ జేర్చి
 వడిఁ గోటవాకిలివారు తలాల్లు, పొడగానకుండ నప్పుడు గూఢవృత్తి
 వీధులు పరికించి వివశిమార్గములు, శోధించి రచ్చలు సారిది నీక్షించి
 ఘనగోపురము లెక్కి గజశాల లరసి, మునుమిడి వరహర్ష్యముల సంచరించి
 దేవాలయంబులు తిరిగి యిల్లిల్లు, భావించి గొందులు పరికించి చూచి
 యుప్పరిగెలు గాంచి యోసరు ల్మేషకి, చప్పురంబులు డాసి సాధము ల్వేదకి
 చాలఁ జెన్ను గు రథశాలలు వాజిశాలలు శస్త్రాస్త్రశాలలుఁ డడవి
 మాడువు ల్పరికించి మణిమయంబైన, మేడలవాడల మిగుల చెన్నైన
 మంత్రులయిండ్లు సామంతులయిండ్లు, తంత్రిపాలురయిండ్లు దైవజ్ఞులిండ్లు
 నావిభీషణుగేహ మతికాయుగృహము, దేవకాంతునియిల్లు త్రిశిరుమందిరము
 గంభీరమగు కుంభకర్ణునినెలవు, కుంభనాలయము నికుంభసర్వంబు
 శ్రీమించు నయ్యంద్రజిత్తునినగరు, నామహాదరుగేహ మాదిగా నయిన
 దనుజనాథులనికేతనపంక్తు లచటఁ, గనుఁగొంచు నద్భుతక్రాంతుఁడై వారి
 యంతఃకపురంబుల నంతయు వెదకి, కాంతాజనంబులఁ గలయంగ నరసి
 వెండియు దనుజులవేశ్యముల్ గలయ, నొండొండఁ గనుఁగొంచు నొక్కొక్కచోట
 నొకకన్ను నొకచెవి యొకకేలుగలుగు, వికృతవేషులఁ జూచి వెఱఁగుఁబొందుచును
 బహుపాదబహుభుజబహుమస్తకీరు, సహితులఁ గొందఱ సారె గన్గొనుచు
 జపతపస్వ్యాభ్యాససత్కర్తనిష్ఠఁ, దపసులౌ దానవోత్తములఁ జూచుచును
 మకిరతోరణబద్ధమాల్యజాలములఁ, బ్రకటితధూపసారభవిశేషముల
 రత్నముక్తాఫలరంగవల్లికల, నూత్నేందుకాంతబంధురవితర్దికల
 మణిగణహాటకమయకవాటముల, గణనాధికోగ్రవిష్కంభసూత్రముల
 స్ఫుటవజ్రకలితకపోతమాలికల, ఘటితేంద్రనీలప్రకాశదేహభుల
 మరకతస్థగితనిర్మలగవాక్షములఁ, గురువిందసందీప్తకుట్టిమస్థుల
 మహనీయతరవిద్రుమస్తంభతతుల, బహుశిరోగృహముల భవనపాళికల
 నాయుధోజ్జ్వలహస్త లైసరాక్షసులఁ, బాయక యేప్రాద్దు బలసినయట్టి
 రావణునగరు చేరఁగఁబోయి యచటఁ, గావలివారలఁ గలయ శోధించి
 వెక్కువాకిండ్లు నిర్భీతమై గడచి, యక్కొల్వుకూటంబు లన్నియు వెదకి
 యంతఃపురము చేర నరుగు నావేశఁ, గంతునిమామ సత్కళలకునీకు
 కలువలపైఁ బ్రేమ గలచందమామ, కలితబింబలలామగతి నుదయించి
 జలరాశిఁ దేలించి జలజవఁడములఁ, గలవానిఁ దూలించి గ్రబ్బిజక్కవల
 విరహార్తి నెలయించి వెడవింటివాని, వరకీర్తి నలయించి వాడినకలువ
 మొత్తము నలరించి ముగ్ధజారిణుల, చిత్తంబు లదరించి చిమ్మచీకటుల
 చుంతంబు దరలించి ఓదునైనచంద్ర, కాంతంబుఁ గరఁగించి ఘనచకోరముల
 విందులఁ డనియించి విటవిటజనుల, పొందుల నలయించి పూర్ణచంద్రికల

దిక్కులకెల్లను దెలివి దీపించి, చుక్కలగమికాడు చూపట్టె మింట
 పావని వీడ్చెల్ల బరికింపవలసి, దేవత లెత్తిన దీపమో యనగ
 నట్టిచందురుఁ జూచి యంతరంగమునఁ, దొట్టినవేడ్క వాతూలనందనుఁడు
 ఆరయోజనము వెడల్పె యోజనంబు, విరివియా నొకయిల్లు వేగ కన్గొనుచు
 సంతకపుగంబెల్ల సరయుచు రత్న, కాంతపంతుము విశ్వకర్త నిర్మితము
 కామచారము చిత్రకరకౌశలంబు, సోమార్కనిభమునై సురలోకవైరి
 యాకుజేరునిఁ దొల్లి యాజిలో గెలిచి, గైకొన్న మణిపుష్పకంబు వీక్షించి
 యావిమానంబులో నంగనామణులు, రావణు సౌఖ్యవారాశిఁ దేలించి
 పానాభీరతికేళి పరవశ లగుచు, మేనుదీఁగెలు సోల మిసిమిపెందొడల
 పస బయల్పడి నీవిబంధముల్తార, పసివాళ్లువాడిన వదనంబు లడరఁ
 గమ్మనిట్టార్పులు గ్రమ్మఁ గెవ్వ్రావు, లెమ్మెలు గైవ్రాల నెలనవ్వు దేర
 సరమోడ్పుఁగనుగవ లంగజుకేళి, పరవశత్వముఁ దెల్పు బాదపద్మముల
 నందియల్ రొదసేయ నమ్మోములందుఁ, జందనతలకముల్ శ్రమవారిఁ గరఁగ
 వేణీభరము వీడ విరిదండ లూడ, నాణిముత్యముపేరు లత్యంతకఠిన
 వఱ్ఱో జపర్వతద్వయి చిక్కునడఁగ, నతులాసవమదాలసతఁ శెన్నొండఁ
 గటిపై కతంబులఁ గవఁచైవలముల, స్ఫుటనాభిసరసుల భ్రూతరంగముల
 స్తనచక్రములవిలోచనమీనతతులఁ, గనుపట్టి సుఖసుష్టిఁ గైకొన్న నదుల
 కైవడి నిద్రించు కామినీమణుల, నావాయునందనుఁ డందందఁజూచి
 యిట్టిట్టి సతులుండ నీరావణుండు, కట్టిడియై రాముకాంతను దెచ్చెఁ
 బరవధూమర్తము ల్పరికించుటకును, బురపురఁ బొక్కుచుఁ బుణ్యమానసుఁడు
 స్వామికార్యార్థమై సతులమర్తముల, నీమాడ్కిఁ గనుగొంటి నింతయికాని
 కాని సేతల వీరిఁ గనుగొన్నవాడ, గానింతి నీయింతిగమిలోన వెదుక
 వలను గాదనుచు భావమున నెన్నుచును, కలయఁ దావెదకుచుఁ గానక యెచటఁ
 జప్పుడు గాకుండఁ జనుచు ముందఱను, విపై వన యొకరత్న వేదికమీఁదఁ
 బువ్వపాన్పున నిద్రఁబోయెడువాని, నవ్వాసపునిభోగ మణిఁగించువాని
 సంజకెంపులతోడ జలదంబువోలె, రంజితగంధాంగ రాగంబువాని
 నీటైన నెలయేర్ల నీలాద్రివోలె, దేటముత్యపుపేర్లు దీపించువాని
 నైదుమ స్తములఘోరావలఁబోలె, బ్రోదినంగులిరమ్యభజములవాని
 జిలుగువెన్నెలతోడి చీడటివోలె, జలువదుప్పటి మేన జతనోప్పువానిఁ
 వెడఁడఱ్ఱొప్పులనొప్పు వేల్పుటేనుంగు, కడిదికొమ్మనపోటు కైపులవానిఁ
 గర్పారమణిదీపకళిక లిర్వంక, నేర్పుమై గదలించు నిట్టూర్పువాని
 మకుటకుండలదీప్తిమయమూర్తివాని, సకలారిగర్వనిస్రావణుండైన
 రావణుఁ డనువాని రాక్షసాధిపుని, భావించి యాతనిపార్వ్యభాగముల
 నడపంబుగట్టియు నాలవట్టములఁ, గడువేడ్కఁ బట్టియుఁ గరకంకణములు
 రాయంగ వింజామరములు ప్రేసియును, హాయిగాఁ బాడియు నాడియు వీణ

మీటియు మద్దెల బ్బుడుమాల్గిల, సూటి వాయించియు సొక్కి యెండొరులు
 తమనాథనంబులు తగఁ గొగిలించి, తమి నిద్రఁబోవు గంధర్వకామినుల
 చేనకామినుల దైతేయకామినుల, భావింది యంత నా పనమపావనుడు
 గగనమండలి చంద్రకళయునుబోలె, మొగులుచెంత మెలుగు మొలకయుఁబోలె
 నారావణునిశయ్య నభినయకావనానూఢయై దేవతాంగనకరణి
 నున్న మందోదరి నొయ్యనఁ గాంచి, యన్నెలఁతుక సీత యని నిశ్చయించి
 యవనిజ నేఁ గంటి ననుచు నానంద, వివశుఁడై గంతులు వ్రేయుచు నచటి
 కంబము ల్బ్రొక్కుచుఁ గలితవాలాగ్ర, చుంభనం బొనరింపుచును నటింపుచును
 గావేయజాతివికారము ల్లాంత, నేపిటు చూపుచుఁ జిత్తంబులోన
 మఱి విచేకముఁ బూని మనుకులేశ్వరుని, తెఱవ పతివ్రతాతిలగంబు పరమ
 పావని జనకభూపాలునిపుత్రి, దేవదేవుని రామదేవునిఁ బాసి
 రావణుఁ గోరునే రాగిల్లి మధువు, ద్రావునే యిట్లేల తనబుద్ధి భ్రమనె
 నానావిధంబుల నాకుఁ జూచినను, దానవిగాని యీతరభాషీ సీత
 గాదని దెలిసి యక్కడ నుండ కవల, మేదురపరికరామ్రేడితామోద
 మానితాసవర క్తమధుమాంసయుక్త, పానశాలాపరంపరలెల్లఁ జూచి
 గరుడోరగామరగంధర్వసిద్ధ, వరసతు ల్పైఱులున్న వాడలు చూచి

—తహనుమంతుఁడు ఉద్యానవనంబుఁ జూచుట—

వారిదుఃఖంబులు వారియాపదలు, నారంగ వీక్షించి యాత్మలో వగచి
 వెఱవకుం డిటమీఁద విను రాముఁ డింక, నెఱి రావణునినాజి నిర్జించి మిమ్ము
 విడిపించు నందఱు వెఱవకుం డింక, దడవులేదని వారిఁ దగ నూఱింపించి
 సీదల నందంద నిలిచి యేకాంత, మాడెడువారల నటఁ జేరఁబోయి
 యిది నాకుఁ జొరబోలు నిది నాకుఁ బోల, దిది నాకుఁ జొరవచ్చు నిది నాకు రాదు
 అనక లంకాపుర మంతయు వెదకి, మనుజవేషముతోడ మగువ నెబ్బంగి
 నెందును బొడగాన కిచ్చులో వగలఁ, బొందుచు నటఁ బోయి పురసమీపమునఁ
 బసిఁడికోటలచేత భాసిల్లుచున్న, యసమానమైన యుద్యానంబుఁ గాంచి
 మెల్లన నటఁబోయి మెలఁగ వీక్షించి, యెల్లనెల్లనఁ బ్రాకి గూఱోట లెక్కి
 చందనపున్నాగసహకారతరుల, మందారఖర్జూరమాత్రులుంగమలఁ
 బనసప్పిల్లినింబపాటలీవకుళ, ఘనసారసౌవర్ణకర్ణికారముల
 మల్లికామాలతీమాధవీలతల, చల్లకీకురవకజంబీరతరులఁ
 దాలతమాలహింతాలరసాల, నాళికేశాశోకనాగవల్లరుల
 నేడాకుటరఁటుల నేలాలవంగ, దాడిమనారంగతొక్కిలతరులఁ
 గదలికాకేతకీక్రముకపూగముల, బదనై నగోస్తనీఫలగుళుచ్చములఁ
 బరిపక్వబహుపుష్పపరిమళమిళిత, భరితమై వాయుసంపదల నింపెక్కి
 కలకంఠశుకనీలకంఠశారికల, జెలువొందునళులచే జెలు వగ్గలించి
 కమలాకరంబులు గరము శోభిల్లి, కుముదపండంబులఁ గొమరుడిపించి

శశికాంతవేదుల సన్నుతికెక్కి, విశదచంద్రికలచే వేడ్కసొంపెక్కి
 సీకతాతలంబులచే జెన్నుమీటి, సకలర్తువిహరణస్థాన మైమిగుల
 రమణమై నది వైత్రరథమును మించి, యమరేంద్రునందన మనఁ జూడ నొప్పి
 యలరు రావణవిరోధారామభూమి, గలయంగఁ గనుఁగొని కడుచోద్యకుండి
 యొప్పునావనభూమి కొయ్యన డిగ్గి, చప్పుడు కాకుండఁ జరణంబు లిడుచుఁ
 గొలఁకులయందును గూలంబులందుఁ, బులినదేశములందుఁ బొదరిండ్లయందుఁ
 గేలీగృహములందుఁ గృతకాద్రులందు, శైలశృంగములందు సానువులందు
 నుర్విరహములందు నోలంబులందు, నుర్వితనూభవ నుడుగక వెదకి
 ఆవనమధ్యంబునందు రేవగలు, కావలియుండు రాక్షసకోటి కెపుడుఁ
 దావలంబై మిన్ను తలఁదన్నపొడవు, చేవెలుంగుచు మేరుశిఖరాళిఁగేరు
 పసిఁడికుంభములచే బసమీటి వెలయు, పసిఁడికంబములచే పఱపుదీపించి
 వరరత్నతోరాణావళుల శోభిల్లి, యురుతరం బగుచున్న యొకమడఁ గాంచి
 యామేడలోపల సంతయు వెదకి, భూమిజఁ గానక బుద్ధిలో వగచి
 యినవంశవల్లభుఁ డేశతంబునను, మును సన్ను రమ్మని ముదమొప్పు బిలిచి
 జనకజ పొడగానఁ జాలుదు వీవ, యనిచెప్పి నాచేతి కానవా లిచ్చెఁ
 బనిపూని వచ్చితి బంటనై యేచు, గనుఁగొనలేనైతిఁ గమలాక్షి నెందు
 నీదురాత్ముఁడు సీత నిటఁ దెచ్చుచోట, వేదనఁ బ్రాణము ల్విడిచెనో యింతి
 యంబరగతిభీతి నరుదెంచుచోట, నంబుధిఁ బడియెనో యసురచే దప్పి
 యిచ్చుటదనుజుల నీక్షించి బెదరి, చచ్చెనో విరహాగ్ని సమసెనో లేక
 కమలాక్షి నొరులకుఁ గానరాకుండ, భ్రమవెట్టి మాయలు పన్నెనో వీడు
 ఒండుదేశంబుల నునిచెనో కాక, దండించి చంపెనో తరలాక్షి నసుర
 యేమని మగుడుదు నేమందుఁబోయి, యేమిచేయుదు నింక నిటమీఁద నేను
 వామాక్షిఁగానక వచ్చితి ననిన, రాముఁ డప్పుడె పాయఁ బ్రాణవాయువుల
 నన్నకై సౌమిత్రి యడఁగు నీవార్త, విన్నంత భరతుండు విడుచుఁ బ్రాణముల
 నతనికై శత్రుఘ్నుఁ డఖిలబాంధవులు, హతులౌదు రివంశమంతట సమయు
 నదిచూచి సుగ్రీవుఁ డాయంగదుండు, మొదలై నకపివంశమును నాశమొందు
 గాన వానప్రస్థగతి మహాటవుల, నేను గాపుండుదు నదియుఁ గాదేని
 సౌదఁ బెచ్చుకొని యగ్నిఁ జూత్తునొండేని, యుదధులఁ బడి చత్తు నుసురాసఁ దక్కి
 యక్కట సంపాతి యాడినమాట, నిక్కంబుగా నమ్మి నీరధి డాటి
 యిచ్చుటకొంటిమై యే వచ్చుటెల్ల, నచ్చుగా వృథయయ్యె నొకగాక యేమి
 త్రిదశులతోఁ గూడఁ దెగువమైఁ జేర్చి, త్రిదశేంద్రుఁబట్టి బాధింతునొండేనిఁ
 జెలఁగి కీలలతోడ శిఖ నీటముంచి, యిలఁబ్రామి ప్రభలు మాయంతునొండేనిఁ
 గ్రందుగా జమునిఁ గింకరులతోఁ బట్టి, డెందంబు వగుల దండింతునొండేనిఁ
 జలమొప్పు నిర్మతిరాక్షసులతోఁ గూడఁ, బెలుకుఱఁ బట్టి నొప్పింతునొండేని
 గరువలి నయ్యేడు గాడ్పులఁ బెనచి, కెరలి యందంద శిక్షింతునొండేనిఁ

నలిరేంగి ధనముఁ గిన్నరులతోఁబట్టి, చెలువేసి కూల భర్జింతునొండేని
 నెనయుఁ బ్రమథులతో నీశానుఁ బట్టి, చెనసి యొడొండ శిక్షింతునొండేనిఁ
 గుతలంబుఁ గిరులతోఁ గుమ్మరపారె, గతిఁ ద్రిప్పి త్రిప్పి యుక్కుడఁతునొండేని
 నీలంకడైత్తుల నీయబ్ధి ముంచి, లీలమైఁ గలఁచి కాఁతునొండేని
 నేనింతచేసిన నెల్లదేవతలు, నానతులై వచ్చి యతివఁ జూపెగరు
 కాకున్న రాఘవు ల్కరుణమైఁ దామె, యాకీడు వలదని యొక మాన్వెదరు
 అని నీశ్వరుముచేసి యామేడశిఖర, మనిలనందనుఁ డెక్కె నానమీషమున
 వాయువు నెండయు వడిఁ జూరరాని, యాయశోకవనాంతరావనిలోన

— హనుమంతుడు సీతను జూచుట —

నెలమిఁ బొంపిరివోయి హేమవర్ణమున, విలుసీల్లు శింశుపావృక్షంబుక్రింద
 వ్రతములఁ గడుదస్సి వనటులగుచ్చి, యతిమఃఖములఁగుంది యాత్మలో గంది
 విపులాశ్రువుల దోఁగి విరహాగ్నిఁ గ్రాగి, కపటవృత్తులఁ జిక్కి కడుముట్టి స్రుక్కి
 జేవంబువైరోసి చెలువంబుఁ బాసి, యావిధి మది దూఱి యలసత మోఱి
 చెక్కిటఁ జెయిఁజేర్చి చింతలకోర్చి, దిక్కులేమి దలంచి భృతి దూర డించి
 యనరళ్ళి వాడిన యెలదీఁగెఁబోలె, ఘనధూమయుతదీపకళికయుఁ బోలె
 జలదమాలికలోని శశికళవోలె, బలుచుంచుఁ బొదవిన పద్మనివోలె
 జెలఁగి పిల్లులలోని చిలకయుఁ బోలె, బులులలో నావుచుపోలె దుర్వార
 ఘోరరాక్షసవధూఁకొటిలోనున్న, నారీశిరోమణి నలినాయతాక్షి
 మలినాంగి యలివేడి మాతంగగమన, కలితభూషణజాల గద్గదకంఠి
 జనితోష్ణనిశ్శ్వాస సతతోపవాస, జనకతనూజాత జగదేకమాత
 నిఖిలసన్నతప్రాత నిర్మలఖ్యాత, యఖిలగుణోపేత యయినయాసీతఁ
 బొడగని సీత గాఁబోలుఁ బొమ్మనుచు, గడుభక్తి రామలక్ష్మణులకు మ్రొక్కి
 కడువేడ్క సురలను గడఁగి వేడుచును, నడ రెడుముదమున నామేడ డిగ్గి
 మదినుబ్బి యంగుష్ఠమాత్రుడై కదసి, పదిలుడై యాశింశుపావృక్ష మెక్కి
 బాలుడై యల వట పత్రంబునందు, వేలీలఁ గ్రీడించు విష్ణుఁడుపోలె
 శాఖాబృగేంద్రుండు జడిగొన్నదాని, శాఖలలో డాగి చతురుడై యుండె
 బావనచరితుఁ డాపద్దాయతాక్షి, భావించి భావించి పలుమాఱుఁ జూచి
 కడఁకతో ఋశ్యమూకమునందుఁ గన్న, తొడవులు నీయున్నతొడవులు జూడ
 నేకప్రకారంబు లీపద్మనయన, కాకుల్ సుసతి సీత గాఁబోలు ననుచు
 మఱియును బఱికించి మారుతాత్మజుఁడు, నెఱసినబుద్ధిమై నెలఁత నీక్షించి
 శ్రీరాముఁ డానతిచ్చినప్రకారమున, నారమణీమణి యవయవశ్రీలు
 కర్ణవేష్టనములు కరకంకణములు, స్వర్ణాంబరంబును సరిఁ బరికించి
 వలనంతఁబడి ప్రేగువారిచిహ్నములు, వలనొప్పుగల పతివ్రతలచిహ్నములుఁ
 జదురుగల్గిన మర్త్యసతులచిహ్నములు, జెదర కన్నయుఁ జూచి చింతించి మఱియుఁ
 గొనకొని రాముఁ డేర్కొని ప్రలాపింపఁ, గనుఁగొని మఱి సీతగా నిశ్చయించి

యా విన్ననగుమోము నాకృతాంగంబు, నావిరిసినవేణి యాయున్నయునికి
 యాదురవస్థయు నావిలాపంబు, నాదైన్యమును జూచి యాత్మ శోకించి
 చంద్రుని బాసినచంద్రికరీతి, చంద్రాస్య యారామచంద్రుని బాసి
 యుండు నేయ్యాయంతి నొగింబాసి రాముఁ, డుండు నే యిదిచోద్యమాహించిచూడ
 గుణశీలదాక్షిణ్యగుణవయోధర్మ, లలితరూపము లొక్క లాగౌటఁజేసి
 యారామువిభున కీయంగ నామణియు, నీరామ కారామన్యపతియుఁ దగును
 ఈకాంతకై కాదె యివకు లేశ్వరుఁడు, శ్రీకంఠ విలుద్రుంచె: జెఱకుచందమున
 దొలుతఁ బట్టినయంతఁ ద్రుంచె విరాధు, నలఁ గోసె నాశూరృణభముక్కుచెవులు
 భరదూషణాదిరాక్షసుల ఖండించె, మరణంబునొందించె మారీచు నీచు
 వాలి నొక్కన్మున వధియించి కపుల, నాలుగుదిశల కున్నతశక్తిఁ బనిచె
 వారిలోపల నన్ను బలవంతుఁ డనుచు, నారూఢిగతి సంగదాదులఁ గూడి
 ఘనపుణ్యనిధియైన కాకుత్స్థునెదురఁ, బనిపూని వచ్చితిఁ బంతంబు మెఱసి
 నాపుణ్యవశమున నాకోరినట్టు, లీపుణ్యవతిఁ గంటి నిచ్చోట వచ్చి
 దారుణాసురవధూతతిసట్టనడుము, గారణాకృతిఁ జిక్కి గలఁగు నీసతికి
 నెబ్బంగిఁ జూపుదు నింక నాదూపు, నెబ్బంగి భాషింతు నీయింతితోడ
 నెబ్బంగి నూరార్తు నీపుణ్యసాధ్యి, నెబ్బంగి నిబ్బంగు లెఱిఁగింతు సతికి

— రావణుఁడు సీతాదేవివద్దకి వచ్చుట —

నని యిట్లు చింతంప నంత రావణుఁడు, జనకజం జింతించి సంతాపమంది
 వేకువజామున వేగ మేల్కొంచి, తేకువ మనశిజాధీనచిత్తమున
 దివ్యమాల్యంబులు తెఱఁగొప్ప ముడిచి, దివ్యగంధంబులు తెఱఁగొప్పఁ బూసి
 దివ్యాంబరంబులు తెఱఁగొప్పఁ గట్టి, దివ్యభూషణములు తెఱఁగొప్పఁ బెట్టి
 తనకీరీటప్రభాతతు లెందుఁ బర్వ, ఘనచంద్రహాససంకలితుఁడై వేర్చి
 కరమణికంకణకన్యానము లైఱయ, సరసనచ్చరలు వింజామర లిడఁగ
 ఘనకుచహారము ల్లాగ గంధర్వ, వనితాజనము లాలవట్టముల్పట్ట
 గొడుగును ధరియించి కుచమాలరుచుల, నడయాడుచున్న కిన్నరసతుల్నడువ
 బాహుపార్శ్వంబులఁ బరఁగంగ హస్త, వాహికలై యక్షవనితలు నడువఁ
 బరిమళోదకపానపాత్రికల్పట్టి, గరుడకామిను లిరుగడల నేతేర
 నెడనెడ సందడి నెడగల్గ జడిసి, కడఁగి ముందట నాగకన్యకల్నడువ
 విద్యాధరస్త్రీలు వీణాదివాద్య, హృదయసంగీతంబు లింపుగాఁ బాడఁ
 దనగుణోన్నతుఁ లొగిఁ దగ సిద్ధసాధ్య, వనితలు చేరి కై వారము లేస్త
 బాగొప్ప వరభద్రపాణులై కదిసి, రాగిలి వెనుక నారాక్షసస్త్రీలు
 కలగొనఁ గరదీపికాసహస్రములు, వెలుఁగ మండోదరి వేడ్కఁ దోడ్కొనుచు
 మెఱుంగుల వెనుకొను మేఘంబుపోలె, మఱియును గలనతు ల్తలసి తన్మోలువ
 నురుపాదహతినోలి నుర్వి గంపింపఁ, బరిహాసరవము లంబరమును గప్ప
 మండీరమేఖలామణిభూషణాది, శింజితంబులు వింధునేయ వీనులకు

నాయశోకారామ మపుడు సొత్తైంచె, వాయుసూనుడు దన్ను వాంఛతోఁజూడ
 నిద్రానశేషఘ్నైతదృష్టితోడ, భద్రకేయూరాంకబాహులతోడ
 వసుధపై డీరాడు వలెవాటుతోడ, వసివాళ్లు వాడినవదనంబుతోడ
 ఘనతరభీషణాకారంబుతోడ, జనకజ ముందటఁ జనుదెంచి నిలిచె
 నిలిచిన భీతిల్లి నివ్వెఱగంపి, తలఁపులో రఘుకాముఁ దప్పక నిలిపి
 యూరులు నుదరంబు నురుకుచదవయము, చారుహస్తంబులఁ జక్కనవరించి
 పులిఁ గన్న లేడిని బోలె చిత్తమునఁ, గలఁగుచున్నట్లున్న కల్యాణిఁ జూచి
 వనితలలోన దుర్వారగర్వమునఁ, దను దైవమాడింపఁ దగవేసి పలికె
 నింతి సీతనుమధ్య మిఁ దాఁచనేల, కాంత సీనెమ్మోము గైవ్రాలనేల
 పొలతి బల్లిని బట్టి భోగించువాడ, నెలతె యీగుణములఁ నెఱిఁ గనుంగొనుము
 వనిత యీగుణముల వఱలెడునన్నుఁ, గొనుము సీమనుమతిఁ గోరియున్నాడ
 మానక కైకొందు మగువ నిన్నింకఁ, గాన నామాటలు గైకొని వినుము
 ఈరూపముననుండ నేమి కారణము, దారుణాటవి దాటి తప్పుడుఁ దాను
 వనిత రాముడు వచ్చి వనధి బంధించి, పనిచినకడిమిమైఁ బద్మ సాధించి
 గొనకొన్న వేడ్కతోఁ గొనిపోవు నిన్ను, నని విచారించెద వాత్తలో సీవు
 అమరేంద్రయమవరుణాదులకైన, సమరంబులో నన్ను సాధింపరాదు
 ఈజేతనమేల యిందీవరాక్షి, నాబాహుశక్తికి నరులెంతవారు
 అడవుల నాకులు నలములు నమలి, యిడమలు పడుచున్నహీనమానవుని
 పొందేల కోరెను పొలతి నకబొంది, పొందనొల్లవె రాజ్యభోగంబు లకట
 యనిమిషాధిపుడైన నంతకుండైన, విను జలాధిపుడైన విత్తేకుండైన
 ననలనైర్మతివా యుహరిహరులైన, జనుదెంచి యీలంక సాధిఁపలేరు
 లంక మానవులకు లక్షింపఁ దరమై, యింక నెక్కడిరాముఁ డిందెటు వచ్చు
 వచ్చి లంకాపురవర మెట్లు చొచ్చుఁ, జొచ్చిన నెబ్బంగి స్రుక్కక యెదురు
 నెదిరి నకబొడఁగని యెబ్బంగిఁ గదియు, గదిసి నాసత్త్వ మేగతి నైఁచుఁజాలుఁ
 జాలుట యెందాఁక సమకూరఁ బోలుఁ, బోల వీరూటలు పోవిడు మింతి

— శాసకి రావణుని తిరస్కరించుట —

అని యిట్లు పలుమాటలు నరమి రావణుడు, వినరానిపలుకులు వెన దూటి పలుకఁ
 గడునల్లి గద్గదకంతంబుతోడఁ, బుడక ద్రుంచి యవశ్యమును రాముచేతఁ
 జెడుదు వీవని చాటి చెప్పినరీతిఁ, బడతుక తృణము చేపట్టి యిట్లనియె
 పాపాత్మ సీవు నావతి దాఁగురించి, యేపున లంకలోనికి నన్నుఁ దెచ్చి
 యిదియొక్క కడిమిగా నేల గర్విం చె, దిదియొక్క మేలుగా నేల ప్రేలెదవు
 పరవధూరతిగోరు పాపాత్మకులకు, సిరియు నాయుపు కీర్తి చెడునటుకానఁ
 దగవును ధర్మంబు తలపాసి నన్ను, మగుడ రామునకిమ్ము మఁగోరితేని
 కాదేని దుర్బిద్ధి గైకొంటివేని, కోదండదీక్షాదిగురునిచే రామ
 ఐననాకుచే సీవు చచ్చుట నిజము, వనవాసకృతుడు కేవలదుర్బలుండు

ననద రాజ్యవిహీనుః డసహాయుః డతఁడు, మనుజమాత్మఁ డటంచు మది నెన్నవలదు
 దండకాటవి చతుర్దశసహస్రోగ్ర, చండరాక్షసకోటిఁ జంపఁడే తొల్లి
 దండధరోద్దండదండంబు నొడిసి, చండాంశుకిరణోగ్ర సురంభ మణఁగ
 గణనావరంపరల్లడచి యందంద, రణభీషణములైన రాముబాణములు
 పరువడి నీలంకపైఁ బాటునాఁడు, తరమిడి నీయురస్థలి గాడునాఁడు
 మునుకొని నీశిరంబులు ద్రుంచునాఁడు, మునుమిడి నీరక్తములు గ్రోలునాఁడు
 రావణ నీలావు రఘురాములావు, నీవు చూచెదుగాని నేనేల చెప్ప
 నెండతోఁ బ్రలేయ మెదిరించినట్లు, కొండతో దగరు మార్కొ నినచందమున
 మదహస్తితో దోమ మార్కొన్నకరణి, నుదధితోఁ గాల్వ మెండ్పొడ్డినపగిది
 శ్రీతర్జుతో వేము శ్రీశుతో జోగి, ధాతతో విప్రొందు ధనికుతోఁ జేద
 జాతిరత్నముతోడ సరి గాజాపూస, భూతలంబున సరిపోల్పినయట్లు
 తెగువమై రాఘవాధిపునకు నీకు, మగఁటిమి మదహస్తిమశ కాంతరంబు
 మిగుల నోరులుగల్గి మీఱి పల్కెదవు, జగతి రామునితోడ సరియె రాక్షసుఁడ
 ఒకలంక యేలుచు నుబ్బెద వీవు, సకలలోకములకు స్వామి రాఘవుఁడు
 అఖిలకంటకుఁడ వీ వన్నిలోకముల, నఖిలలోకారాధ్యుఁడ రాఘవుండు
 వేదచోరుఁడ వనివేకివీ నీవు, వేదంబులకు నెల్ల వేద్యుం డతండు
 కర్తవూరితఘనకాయుండ వీవు, నిర్మలగుణయశోనిధి రాఘవుండు
 సర్వజీవాభిభక్షకుఁడవు నీవు, సర్వజీవులకును సముఁడు రాఘవుఁడు
 ఉన్నతోన్నతుఁడైన యుర్విశునకును, ఎన్నిసారెలపెట్టి నెఱుంగంగ నీవు
 ఇందుసూర్యాగ్నిసురేంద్రులు గారు, ఇందుధరార్చితుం డినవంశజుండు
 నిన్నిట మర్దించి నీరూపమణచి, నన్నుఁ దోడ్పొవిపోవు నమ్ము మింతటికి
 నాకు నీకును సాక్షి నరుఁ దెచ్చునపుడు, నైకొని యొకపక్షి కడఁగి యేతెంచి
 నీలావుశక్తియు నీపరాక్రమము, నేలపాలుగఁజేసి నెఱివ్రేసి నీలుపఁ
 గపటభాషలు పల్కి ఘనపక్షినాఘ, నపుడు ఖండించిన యధముండు వీవు
 తరమెఱుంగక రామధరణీశుతోడఁ, దొరలితే భస్మమై త్రుంగెదుగాక
 యేమిటి కెదురుద న్నెఱుంగనిమాట, లేమిటి కీగర్వ మినకులేశ్వరుఁడు
 ఈమూఁడుజగముల నెందు డాఁగినను, ఈమెయి నిన్నేల యిట్లుండనిచ్చు
 ననిన రావణుఁడు మహారోషదృష్టి, జనకజ మఱిఁ జూచి చలముతో ననియెఁ
 బరమేష్ఠిఁ దపమునఁ బరఁగ మెప్పించి, పరశక్తి నతనిచే వరములు గాంచి
 సురపతి మొదలుగా సురల నోడించి, గరళకంధరుతోడఁ గైలాస మెత్తి
 కడిమిమై సూర్యలోకములు సాధించి, వడిఁ జేర్చి పాతాళవాసులనోర్చి
 సకలలోన్నతుండనై సడిగన్ననన్ను, వెకలియె తమతండ్రి వెడలంగఁ ద్రోవ
 నతిహీనసత్త్వంజై యడవులలోన, బతిమాలి ఫలములఁ బర్రాశనముల
 వికృతాంగుండై తపోవృత్తిమై నన్ను, నొకవేదమానవుఁ డోపునే చెనక
 నని రాము నిందింప నందందఁ బొగిలి, మనమున నొగిలి యుమ్మలికంబు మిగిలి

ఘనశోకగద్గదకంఠయై యప్పు, డినకులాధిపుదేవి యెలుంగైత్తి యేడ్చె
 భృతి దూలి నలుగడ దేవగంధర్వ, సతులెల్ల నేడ్చిరి జానకీ జూచి
 రావణుగర్వంబు రమణిశోకంబు, భావించి కోపతాపంబులు నిగుడ
 ననిలతనూభవుఁ డప్పు డాదుప్తు, దనుజుపై లాఘింపఁ దలపోసి చూచి
 బిరుదనై వీని జూపితి నేని పతికి, ధరణిజనేమంబుఁ దగఁ జెప్పుగలను
 అమరారిచేత నాయును వెల్లఁ జూలసి, సమరంబులోపలఁ జచ్చితి నేని
 లంక దిక్కెఱుంగక లలన నెవ్వగల, నింకుచు నిందున్ని యెఱుఁగొప్పడక
 యేను జచ్చుటయును నేర్పడ వినక, భానుకులాగ్రణి ప్రాణముల్విడుచు
 నింతచేసినచేత లేమియుఁగాక, సంతయుఁ జెడిపోవు నధిపుకార్యంబు
 ఎడపక నిటమీఁద నీదైత్యుతోడఁ, గడఁగి కయ్యము నేయఁగలవాఁడఁగాను
 దనుజుతోఁ బోరాడి దర్శించి గెలుతు, నని తలంచిన గెల్పు నదిగానరాదు
 అని నిశ్చయముచేసి యాత్మలో ముచ్చు, దనుజుతోఁ బోరుట తగవు గాదనుచు
 నెలతను దర్శించి నిష్ఠతోఁ బిదపఁ, గలకార్యములు నేయఁగలవాఁడఁగాని ।
 అనిసేయ నిది సమయము గాదు నాకు, నని ధీరుడై యుండె నాన్త్రానిమీఁద
 మఱియు రావణుడు కామంబు ప్రేమంబు, వెఱపును నొఱపును వెఱగును గదుర
 నాడినమాటల కన్నిటికాత్త, నోడక యతినిష్ఠురోగ్రవాక్యముల
 వనితలందఱు విన వసుధాతనూజ, తను దూరఁబల్కిన దనుజేశుఁ డంతఁ
 గుటిలభావమున భ్రాగ్రికుటిలనన్నిటల, చటులరక్తాస్యుడై జాజ్వల్యమాన
 లోలకీలాభీలలోకసంహార, కాలాగ్నిరీతి నాగ్రహమున మండి
 ఘోరహంకారుడై క్రూరుడై నీతి, దూరుడై యానీతఁ దొడరి భర్జించి
 చంద్రహాసంబైతి జానకీనేయ, నింద్రారి గమకించునెడఁ గేలుఁ బట్టి

— మందోదరి రావణునికి నీతి చెప్పుట —

యమలమందోదరి యడ్డమై నిలిచి, కొమరొప్పు బలికె నాకుమరి యశావిభుని
 దండిమై నెదిరిన ధరణిపాలకుఁడె, ఖండింప నీకు నీకాంత దై త్యోశ
 యెన్ని చెప్పిన విన వేమి నేయుదును, నిన్ననఁ బనియేమి నీపురాకృతము
 ముచ్చిలి పరసతి మునుఁ దెచ్చుటొకటి, చెచ్చెఱ భువి నిందఁ జెందుట రెండు
 తెగువతోడుతఁ బట్టి తెచ్చిన మొదలు, పగఁగొనియుండు శుర్పఱుఁగా మూఁడు
 ఒనర దుర్బుధి నాయువిదను సూడి, యనుభవించెద నను టారయ నాల్గు
 కననుత్తమస్త్రీలఁ గడఁగి పల్తాఱు, వినరానిపల్కులు వెనఁ బల్కుశును
 గాదు మణుఁపలేక కామినిఁ జంపఁ, దామది నెంచుట దనుజేశ యాఱు
 తగవెంచవేర కెంతయుఁ జేసి తుదిన, మగఁటిమివోపుల మఱియును నేడు
 నేడు చేటులు నయ్యె నీయింతివలన, నేడు గడపఁగ రాదు నిజముగానెన్నఁ
 జూరిఁ బాతకంబుల పుట్టి యీమేను, దొరఁగిన సద్గతి దొరకునె నీకు
 నభిమానవతి మానవాంగనసీత, కభిలాషపడి యింత కలుగంగ నేల
 నీయంతిపురమున నెలతలలోన, నీయింతి చింతింప నెవ్వారిఁ జూలు

ననుఁ గూడి క్రీడింపు నాథ యీచెంత, నినువంటివానికి నీతి గాదెందు
 బొలిసెనే నీబుద్ధి పోపొప్పుటంచు, బలిమి దొలంగించె బతికేలువాలు
 కడు సిగ్గుపడి చాల కలుషించి నీత, కడనున్న దుష్ట రాక్షసపదాజనుల
 నతిదీర్ఘ తనుల భయంక రాకృతుల, సతతనిష్ఠురవాక్యసమరకర్మశుల
 వినతనయోముఖ వికట హేమాస్య, యనుదాని హరిజట యనుదానిఁ ద్రిజట
 ప్రభుసమహాదరి బాటించి పిలిచి, లఘువృత్తి బలికె నిర్లజ్జుడై నిలిచి
 ప్రియనయోక్తులచేత బెదరించియైన, భయదచేష్టలనైన బాధించియైన
 మాసద్వయంబున మగువ నాసొమ్ము, చేసి తెం డిటుమీరు నేయలేకున్న
 నంతటిమీఁద నయ్యబ్జాక్షిఁ జంపి, యింతలింతలు కండ లిందలు గొనుఁడు
 అని యశోకారామ మాప్రాద్దు కదలి, తననగరికి బోయి దనుజుల భుండు
 అపుడు జానకి దానవాంగనల్లెఁ, గృహమాలి తమతమకృతకవాక్యముల
 బోధించి రావణుఁ బొందు మీవనుచు, బాధించుతఱి శూలపాణియై యొక్క
 రక్కసి బెదరించి రాముఁ డీలంక, దిక్కు చూడఁగలేఁడు తెజవ యాయాస
 విడుమంచు నొకయింతి వెడనీతిఁ బలుకు, నిడుమలఁ బడియుండ నేల నీకిట్లు
 వరియించు దానవేశ్వరునిఁ గాదేని, పారిగొందు నని యొక్కపాలఁతి భర్జించు
 దెండు ఖడ్గము తల తెగఁగొట్టి దీని, కండలు కమ్మగాఁ గల్లుతో నద్ది
 చని చూత మని యొక్క జంతమారొలయు, నపునపు నటునేయుండనియోర్తుపదురు
 నీరీతిఁ బెదరింప నిందివరాక్షి, ధాగణీతనయ కొందలమంది కుంది
 కన్నీరు దొరుగఁ గద్గదకంత యగుచు, దన్ను గాఢించు దైత్యస్త్రీల కనియొం
 దలఁప మానవులకు దానవులకును, గలుగునే దాంపత్య గౌరవశ్రీలు
 ఇందలు దుర్భాష లిట్లాడనేల, చంద్రుని బాయని చంద్రికవోలె
 భానుని బాయని ప్రభయును బోలె, నేను శ్రీరఘురాముఁ నెడఁబాయఁజాల
 నాన్యపాలుఁడు దీచుడైనను రాజ్యహీనుడైనను నాకు నిష్టదైవంబు
 జలధికన్యూరీతి శర్వాణిభాతి, బలుకుదొయ్యలిమాడ్కి బొలోమిమాడ్కి
 రోహిణిగరణి నరుంధతికరణి, స్వాహంగనాగతి సావిత్రిమతిని
 రతిచందమునఁ బతివ్రతనిష్ఠఁ బొదలి, పతియైన రఘురాము భజియించుదానఁ
 జంపిన జంపుడు కాతాసి శిరము, తెంపినఁ దెంపుడు ధృతి రాముఁగాని
 యితరుల నేనొల్ల నిటువంటికల్ల, మతముల నేనొల్ల మానుఁడింకనిన
 మండుచు వార లామాటకు మిగులఁ, గండక్రొవ్వనఁ బెక్కుగతులఁ గాఢింప
 ధూళిధూసరితయై తూలి లో దారి, నీలాహిబోలిన నెఱివేణి చెదర
 నేలవైఁ బడి వేడినిట్టూర్పునిగుడ, హలత్తుణా-యంచు హారామ యనుచు
 హాయత్త కౌసల్య యనుచు నెల్లెత్తి, యూయుత్తమాంగన యార్జిమై నేడ్చె
 అంత నాత్రిజటయు నవనితమాజ, సంతాప మటుఁ జూడఁజాలక తొలఁగి
 నెలకొని యొకచోట నిద్రించి లేచి, కలఁగని రాక్షసకాంతలఁ జూచి
 యొకకలఁ గంటినే నోయింతులార, ప్రకటించి చెప్పెదఁ బాటించి వినుఁడు

రాముఁ డేనుఁగునెక్కి రాజూడఁగంటి, సౌమిత్రిభృత్యుడై చనుదేరఁ గంటి
 నామహాగజముపై యవనీతనూజ, కోమలి నెక్కించుకొని పోవఁ గంటిఁ
 బట్టాభిషిక్తుడై బ్రహ్మాదిసురలుఁ, గట్టిగాఁ గొల్వ రాఘవుఁ డుండఁ గంటిఁ
 గమనీయ మగుపుష్పకముమీఁదనుండి, బ్రహ్మసీ రావణుఁ డుర్విప్లవఁ గూలఁ గంటిఁ
 గూలినరావణుఁ గ్రుఁరాసి యొకతె, నీలూబరముతోడ నెఱిఁ జేరఁగంటి
 చేరి రావణుల లెప్పలుచేసి కూల్చి, భూరిగార్దభములఁ బూనినరథము
 నందుగ్రమున వైచి యామృదిక్కునకుఁ, గొందలపడి యెత్తుకొనిపోవఁ గంటి
 గురుతరోష్ట్రము నెక్కి కుంభకర్ణుండు, తిరమేది దక్షిణదిశ కేఁగ గంటిఁ
 దనరారు తోరణతతులతోఁ గూడ, వనధిలోపల లంక వడిఁ గూలఁ గంటి
 సతికాయ మక రాక్షు లాయుం ద్రజిత్తు, ప్రతనవిక్రము లుర్విప్లవఁ గూలఁ గంటి
 గనకపీఠంబుపైఁ గారుణ్యమూర్తి, యొనర విభీషణుం డుండంగఁ గంటి
 రావణమరణంబు రఘురాముజయము, నీవిధంబున సిద్ధ మిటమీఁద నింక
 నటుగాన మీర లీయవనీతనూజ, బటుదుష్టభాషల భర్జింపవలదు
 తొలగిపొం డనవుడుఁ దొలగి నిద్రించి, యలసి రాక్షసభామ లందఱున్నంత
 నాసమయంబున వవనీతనూజ, గాసిల్లి భయశోకకంపిత యగుచుఁ
 దన్ను రెణ్ణెలలకు దయమాలి చంపు, నన్న రావణుమాట లందందఁ దలఁచి
 శోకంబు గ్రమ్మ నశోకంబుకొమ్మ, యాకొమ్మ యూతగా నటు లేచి నిలిచి

— రాక్షసస్త్రీలబాధలకు జానకి చలించుట —

లోలత నడవులలో నొంటిఁబడిన, బాలికయునువోలెఁ బలవంతుఁ దోణఁగె
 అక్కటాదైవంబ యదయత నన్ను, నిక్కడఁ జెఱఁబెట్టి యిటు లేచఁదగునె
 ఖలదైత్యుచేఁ జాను గలవు నీవనుచు, నలినసూతి లిఖించినాఁడొ నానొసటఁ
 గాకున్న మఱి దండకావనంబునకుఁ, గాకుత్ స్థకులుండు రాఁ గారణంబేమి
 పైఁడిమృగంబు నకా భ్రమియింపనేల, వీడిటు చెఱఁదెచ్చి వెతఁబెట్టనేల
 నాకేమి చింతింప నాకూర్చివిభుండు, లోకరక్షణకళాలోలమానసుండు
 రాకేందువదనుండు రామచంద్రుండు, నాకుఁగా ఘోరకాంతారమధ్యమున
 సౌమిత్రియును దాను జాలిమై దూలి, యేమి గాఁగలవాఁడొ యెట్లున్నవాఁడొ
 యెన్నఁ డాఘాతౌర్ధ్వఁ డిటకెత్తివచ్చు, నిన్నీచదైత్యుల నెన్నఁ డుక్కణఁచు
 దుది నన్ను నెన్నఁడు దోడ్కొనిపోవు, నది యెన్నఁటికి గూడు నది యెట్లుపొసఁగు
 నీదురాత్మనిచేత నీటు చచ్చుకంటె, చేదు మ్రొంగుట మేలు చేదును నాకు
 వాలినదయ నిచ్చువా రిందు లేరు, హలత్తణాగ్రజ హాధర్తనిరత
 నీకైన యేకపత్నీత్వంబు నేఁడు, చీకాకుపడి హత్యచేఁ జచ్చుననుచు
 గెరలేదు తనదీర్ఘ కేశపాశముల, నురివెట్టుకొని చావ నూహించె నంత
 ఆలోన నెడమక న్నదరె నాసతికి, వాలుమీనులచేత వనజంబువోలె
 వలపుఁదెచ్చెరచేత వనలతఁబోలె, బొలఁతికి మఱి వామభుజమును నదరె
 నయ్యెడ మదహస్తిహస్తంబుపోలె, దొయ్యలి దాపలితోడయును నదరె

శుభసూచకంబు లీచొప్పున నడువ, నిభరాజగమన యయ్యెడఁ దెంపుమాని
జనకుని శ్రీరామచంద్రుని నతని, యనుజాలన త్రల నటఁ దలంచుచును
దనుజులచేతిబాధలఁ జాల నలసి, తనదిక్కులేమికె దరళాక్షి వగవ
సుదతిచి త్రములోని శోకంబు మాన్పు, నిది నాకు తటి యని యిచ్చఁ జింతించి
రవికులక్రమమును రామపౌరుషము, వివిధభంగుల వేడ్క వినుతినేయుచును
మానిమిఁదనె యుండి మారుతాత్మజుఁడు, వానరభాష గీర్వాణభాషయును
ఈనాతి యెఱుఁగునో యెఱుఁగదో యనుచు, మానవభాషల మగువ కిట్లనియె
ఓమహి నందన యౌపుణ్యసాధ్యి, యీమెయి శోకింప నేటికి నీవు
మగువ నీవిభుఁడు నేమముగ నున్నాఁడు, జగదేశనిధి రామజనపాలవిభుఁడు
వనధి బంధించి రానఱు సంహరించి, నినుఁ దోడుకొనిపోవు నీక్క మీపలుకు
సహజన్తుడైన లక్ష్మణుఁడు తఱగొలువ, మహనీయుమహిమతో మాల్యవంతుడను
నున్నాఁడు కపిసేన లొగి ననేకములు, తన్నర్థిఁ గొల్వఁగా దశరథాత్మజుఁడు
అనవుడు నిది యొక్కయాకాశవాణి, యని శింశుపావృక్ష మవనిజ చూడఁ
బన్ని న నీలాభరణంబులతోనఁ, గ్రొన్నెలగతి మెఱుంగునుబోలెఁ జూడ
సన్నమై యామ్రానిశొఖలనడుమ, నున్న మర్కటరూప మొయ్యనఁ గాంచి
కలలోనఁ బ్లవగంబుఁ గంటి నేనచుచు, గలఁగి యాకలకీడు కాకుత్స్థజాలకుఁ
గాకుండుఁ గాకండు ఘనుల దేవతల, నాకాంత గొనియాడి యటఁ దెలిపొంది
కంటకాసురకోటి గాఢించుకతనఁ, గంటికి నిదుర నేఁ గాన రేవగలు
గాన నిద్దురలేని కల యెందుఁ గలదు, పూని యింకొకసారి పోలంగఁ జూతు
నని తనవదనాబ్జ మల్లన నెత్తి, హనుమంతు మఱియును నందంద చూచి
యెందుండి వచ్చెనో యీమ్రానిమిఁది, కెందును గడుజిత్ర మిది యొక్కకోఁతి
చెలువొప్పు నరుఁడు భాషించుచందమున, నలినాపుక్తులము నానాభునేమంబు
నలవడఁ దెలుపుచు నమృతంబులొలుకఁ, బలుమాట ప్రయములు పలుకుచున్నదియు
వానరజాతి కీవార్తలు గలవె, నానావిధంబుల నాకుఁ జింతింప
కడఁగి రాక్షసమాయగాఁబోలు ననుచు, బడఁతి యూరకయుండఁ బ్రతిభాష టుడిగి
అనిలనందనుఁ డంత నవసితనూజ, మనసులోఁ దన్ను నమ్ముఁ జూచి యెఱిగి
యాతరు వటుడిగ్గి యతిభక్తియుక్తి, నాటికి దండప్రణామముల్నేసి
కరములు మోడ్చి యోకల్యాణి నన్నుఁ, బరికింపు మేను నీవతిగూర్చుబంట
జనపతి నీకు విశ్వాసంబు పుట్టు, నని యిచ్చి పుత్రైంచె నంగుళీయకము
అని చూపి మ్రొక్కిన నవసితనూజ, హనుమంతుఁ గనుఁగొని యతని కిట్లనియె
అడరెడుదనుజమాయల ననుక్షలము, నుడుకులబడి వ్రేగుచుండఁదుఁగాన
ననభూత్త రఘురామనంగుళీయకము, గనియు విశ్వాసంబు గలుగఁగ్గు నాకు
నీవెవ్వఁడవు మఱి నీకుఁ బేరేమి, భూవరునకు నీకుఁ బొందెటు లయ్యె
ఇనకులాధిపువేష మెట్టిది యతని, యనుజుఁడు సౌమిత్రి యతఁ డెట్టివాఁడు
గాకుత్స్థుఁ డిప్పు డెక్కడ నున్నవాఁడు, నీకు నేమని చెప్పి నిన్నుఁ బుత్రైంచె

నేచందమున వచ్చి తీవార్థి దాటి, నాచి త్ర మూడ నాతోడఁ జెప్పు
మనియొప్పు నడిగిన నవనినందనకు, హనుమంతుఁ డంతయు నటఁ జెప్పఁదొణఁగె

— హనుమంతుఁడు సీతకుఁ దనజన్మము చెప్పుట —

వనజాక్షి వాయు దేవతవరంబునను, ఘనుఁడు కేసరి యను కపికులార్గఁ జికి
ననుఁ బుత్రుగా నంజనాదేవి గనియె, హనుమంతుఁ డనువేర నమరినవాడ
వసుధ సుగ్రీవుడ న్వానరేంద్రునకు, నసమానమతి మంత్రినై మెలంగుదును
అతనిరాజ్యంబు నాతనివత్తి, నాతనియగ్రజం డగువారి గొన్న
మదమేది నలుగురుమంత్రిలు దాను, నదిమొదల్ బుశ్యమూకాద్రివైనుండఁ
బటుసత్వమునఁ బేర్చి పక్షికంధరుఁడు, కుటిలుడై నిన్నెత్తికొని పోవునపుడు
బడవిన యాక్రోశ మూరక విసుచు, సుదతి నిష్టలై త్తి చూచుచుండితిమి
నెలత యప్పుడు మము నీవును జూచి, తొలఁగక నీమేనితోడవులు పుచ్చి
నీవస్త్రమునఁ గట్టి నేలవైచుటయు, నావేళ సుగ్రీవుఁ డవి పుచ్చి దాచి
యచ్చుగా రఘురాముఁ డట నిన్ను వెదక, పంపానరోవరతీరభూమి
దాను తమ్ముఁడు నుండుతఱి నంత నర్క, సూనుండు వారల జూచిర మ్మనుడు
నే నేఁగి రాముని నెఱిగి యేతెంచి, భానుజు రామభూపాలుఁ గాన్పించి
యన్నరనాథున కర్కనందనుఁడు, కన్నసొమ్ములు సూపి కడుభక్తి మ్రొక్కె
నాతోడవులఁ జూచి హర్షించి రాముఁ, దాతని నిజశత్రు డగువారిఁ జంపి
యుపకారశీలుడై యొప్పుసుగ్రీవుఁ, గపిరాజ్యపదమునఁ గర మొప్పు నిలిపె
నతిభక్తి సుగ్రీవుఁ డంత రాఘవునిఁ, బతియుఁగా నిజభృత్యభావంబుమోచి
అక్షిణబలధన్యు లైనవానరుల, లక్షల రెండేసి లక్షలకపుల
గర్వాంధు లగుదైత్యుకటకంబు లరసి, యుద్వీతమాభవయున్న చోటెఱిగి
మసలక నెలలోన మరలి రండనిన, నసమునఁ గపు లేఁగి రన్నిదిక్కులకుఁ
బటుశక్తి దక్షిణభాగంబు వెదక, నిటు నంగదుఁడు మొద లేము కొందఱము
చనుదెంచి వెక్కుదేశంబులు వెదకి, నినుఁ గాననేరక నివ్వెఱగంది
శోకింప నరుణునిసుతుఁడు సంపాతి, మాకు లంకాపురిమార్గంబుఁ జూపె
జూపుటయును నిన్నుఁ జూడ నర్థించి, యేపునఁ బఱతెంచి యే నల్లి దాటి
మఱి యంత సూర్యాస్తమయమున నితరు, లెటుఁగకుండగవచ్చి యీలంకఁ జూచి
విలసిల్లు నామహావేషంబు దాచి, సొలవక నిన్నెల్లచోటుల వెదకి
యెందును పొడగాన కీటులేగుదెంచి, యిందు నీక దర్శింప నేర్పడఁ జూచి
రవికులోత్తముడైన రామునిదేవి, యవునొకొ కాదొకొ యని విచారించి
సృష్టికుచే విన్నచిహ్నంబు లెల్ల, దృష్టించి పిదప సందేహంబు వానె
వలనేది యిప్పుడు వచ్చి రావణుఁడు, తలకక మిముఁ బల్కుతఱి నున్నవాడ
ఘనశక్తి వానితోఁ గయ్యంబుచేసి, యని వానిఁ జంపెద నని విచారించి
పూని నీకదర్శించి పొందొంద నీకు, నీనాథునేమంబు నిజముగాఁ జెప్పి
డనుజుఁ బిమ్మటఁ జంపఁ దలపోసికాని, వనిత నాప్రాణము ల్పొందించి కాదు

అని చెప్పి రఘురామునల వ్రుప్రాయంబు, కనుగవచెలువంబు గళముసోయగము
 నగుమోముకళయును నఖములతీరు, నెగుబుజంబులబాగు నెరికొనులాగు
 వెడఁదఱొమ్ముబెడంగు వీనులరంగు, నడలయందంబును నాభిచందంబు
 ఘనజఘనమువెంపు కరములకెంపు, తనువులక్షణమును దప్పక చెప్పి
 యాశౌర్య మాధైర్య మాబ్రహ్మచర్య, మాశాంతి యాదాంతి యామహాత్మాంతి
 యాశక్తి యాయుక్తి యాపితృభక్తి, యాశీల మాలీల లన్నియుఁ జెప్పి
 రూపించి లక్ష్మణురూపెల్లఁ జెప్పి, యాపుణ్యుఁ డంగుళీయక మప్పుడిచ్చె
 యిచ్చినఁ గైకొని యిపుడు ప్రాణములు, వచ్చెఁగా యనుచు నెవ్వగ నూటడిల్లి
 రాముఁ జూచినకంటె రామ రాగిల్లి, సేమ మేర్పడ భద్రసింహాసనమునఁ
 బ్రేమతోఁ గూర్చుండఁబెట్టినకరణి, నామణిముద్రిక నక్కునఁ జేర్చి
 యనురక్తి సర్వపాద్యము లిచ్చినట్లు, కనుగవ హర్షాశ్రుకణములు దొరుగ
 ధూపంబు దీపంబు దోడ్తోడ నొసఁగి, యేపార సాష్టాంగ మెఱిగినపగిదిఁ
 బులకించి తిలకించి పొలఁతి మూగ్ధిల్లి, తెలిసి యాహనుమంతుడెసఁ జూచి పలికె
 గపివంశవర్య రాఘవకార్యధుర్య, యుపకారనిరత లోకోన్నతచరిత
 పవమానసుత నాకుఁ బ్రాణదానంబు, తవిలి చేసితి నీకుఁ దగఁ జేయలేను
 గాకుత్స్థతిలకంబుకరుణ నీవింక, నాకల్పముగ నుండు మనుచు దీవించె
 నలఘువిక్రమశీలుఁ డగువాయుసుతుఁడు, చెలువ జానకీఁ జూచి చేతులుమొగిచి
 హరునకునైన నింద్రాదులకైనఁ, బరమేష్ఠికైనను బడయఁ జొప్పడని
 నీకృప వడసీతి నినుఁ జూడఁగంటి, నా కింత చాలదె నలినాయతాక్షి
 అనిన సీతాదేవి యనియె వెండియును, మనుజేశుసేమంబు మఱదిసేమంబు
 మనమార నడుగుచు మమత రెట్టింప, ననఘాత్తరఘురాముఁ డభిరామబలుఁడు
 ననుఁ నెడఁబాసియున్నాడె ధైర్యమున, ననుజుండు దానును నప్పటప్పటికి
 దయ నన్నుదలఁతురే దండెత్తి యిటుకు, రయమున వత్తురే రణకాంక్ష ననిన

— హనుమంతుడు సీతతోఁగి రాములక్షేమము దెల్పు శిరోరత్నము గొనుట —

వినవమ్మ నీప్రాణవిభునిసేయంబు, నినుఁ బాసినది మొద ల్నిత్యవేదనల
 నేలవైఁ బవళించు నిద్రయెఱుంగఁ, డోలి మాంసాహార మొల్లఁడెన్నఁడును
 వాసిమై దండకావనములో నిన్ను, మోసపోవుట లెంచు మోమరవాంచు
 నిట్టూర్పు నిగుడించు నించుఁ గన్నీరు, నెట్టన మూర్ఖిల్లు నేలవైఁ ద్రెళ్లఁ
 దెలివిమై లేచు నల్లిక్కులు చూచు, గలకు నివ్వెఱగందుఁ గళవళంబందు
 హాసిత హాసిత యని ప్రలాపించు, నాసుమిత్రాపుత్రుఁ డది చూచి వగచుఁ
 గావున మీర లిక్కడ నుండువార్త, వేవేగ నాచేత విన్నంతఁ గదలి
 నాకంటె ఘనులైన నగచరాధిపుల, భీకరాకృతుల నభేద్యవిక్రముల
 నగశృంగతరుసంఘనఖముఖాయుధుల, నగణితబలుల దేవాంశసంభవుల
 సుగ్రీవ నల వాలిసుతు లాదియైన, యుగ్రవీరులఁ గూడి యుదధి లంఘించి
 యెల్లభంగుల వచ్చు నింతి నీవిభుఁడు, తల్లి నిన్నొని యయోధ్యాపురి కేగు

రాముచే రణమున రావణుఁ డీల్లు, నీమదికోర్కులు నీకు సిద్ధించు
 నైన నీతడవేల యఖలై కమాత, యేను నావీపున నిడికొని స్త్రీతి
 నొడవినగడఁకతో నుదధి లంఘించి, యుదయవేళకుఁ బోదు నుర్వీశుకడ ను
 విచ్చేయు మనవుడు వెలఁది వాయుజుని, సచ్చరిత్రమునకు సంతోషమంది
 యోసమీరాత్మజ యోపుదు వీవు, నీసత్త్వ మిట్టిది నిజము చింతింప
 ననఘాత్త యేఁబెండ్లి యైనది మొదలు, జనలోకనుతు రామచంద్రునిఁ గాని
 పాలుపేదఁగా నన్యపురుషాంతరములఁ, గలలోన నైనను గదిసి యేనెఱుంగ
 నీనీచమతి నన్ను నిటఁదెచ్చుచోట, వీని నంటుట కేను వ్రేగుచుండుదును
 వెఱవక బలిమిమై వీఁడంటఁగాని, మఱి యన్యపురుషుల మది నంట నేను
 నానాథునకు నీవు నమ్మినబంట, వైనను నిను నెక్కి యరుదెంచు టొల్ల
 తనదేని మ్రుచ్చిలి దైత్యుండు చనిన, నినకులుం డారిత నేతెంచె నండు
 ఇది విచారముగాదె యినకు లేళ్ళరుండు, కొదలేక మును చిత్రకూటంబునందు
 నొకనాఁడు తనతోడ నొఱిగి నిద్రింపఁ, గ్రకచోగ్రముఖ మొక్క కాకంబుచేరి
 చంచుపుటంబునఁ జనుఁగవనడుమ, పొంచి చించిన రక్తపూరంబు దొరుగఁ
 గాకుత్స్థతిలకుఁ దొక్కడ నిద్రఁదేరి, కాకంబుపై నిషీకము ప్రయోగింప
 నదియు బ్రహ్మాస్త్రమై యఖలలోకైక, విడితోగ్రశక్తిమై వెనువెంట నంట
 నాకాకి యేకాకియై యెందుఁ దిరిగి, కైకొని తనుఁ గావు కావు మటంచు
 మరలి క్రమ్మఁ దనమఱుంగుఁ జొచ్చుటయు, శరణాగతత్రాణచరితుండుగాన
 దానినేత్రము నిజాస్త్రమున కిప్పించె, నానిమిత్తంబుగా నలినాప్తకులుండు
 నాటి నాపైప్రేమ నాటియస్త్రంబు, నేటికి మఱచెనో యిది హెచ్చరింపు
 పదివేలభంగుల బాధలకోర్చి, పదివేలలడపిఁది బలిఁ బాసి యేను
 నాయున్కిఁ జూచితి నాపాటుగంటి, యేయుపాయంబుల నిందోర్వరాదు
 ఉడుగనివగలతో నొక్కొక్కదినము, గడచు టొక్కొక్కవార్ధి గడచుట నాకు
 నరనాథు మదిలోన నామీఁదఁజాలఁ, గరుణపుటైడునట్లుగా విన్నవించు
 మాతండ్రి జనకుండు మహిమీఁదఁ దన్ను, నేతెఱంగున వీరుఁ డిఁదఁ డని నమ్మి
 తనకు నిచ్చినఁ దెచ్చి తగదు నన్నిడువ, నని యేను బల్కితి నని పల్కు మీవు
 విలసిల్లు కల్యాణవేదిపైనుండి, ఫలనొప్ప నన్ని దేవరపాక్షిగాఁగఁ
 గరమొప్ప నన్నెల్లకాలంబు విడువ, నరసి రక్షించెద నని తెచ్చి నన్ను
 నరయ కుపేక్షించి యనదఁగాఁజేసె, పరికింపుఁడని విన్నపము నేయు మనఘ
 తనయింతి నొకనిచేఁ దాఁ గోలుపోయి, మన నిచ్చుఁజేయుట మగవాడిగాదు
 ఆటుగానఁ దనఁకిది యపకీర్తిగాన, ఇటు విన్నవించితి నింతయే కాని
 కలఁగక నామనోగతులప్రాణంబు, లొలసి తన్నెడఁబాయకున్నది యనుము
 చతురాత్మ మఱి నీవు సామిల్రిఁ జేరి, యతనితో నొక్కమాటాడుము తెలియ
 ననుఁ దల్లిగాఁ జూచు నాపాటుఁ జూడ, తన కెన్నిభంగులఁ దగ దని చెప్పు
 వావిరి దండకావనములోఁ బరమ,పావనుడగు తన్ను పలికినఫలము

కుడిచితి నని చెప్పు కొదవలేకుండ, తడయకుమని తెల్పు దయబుట్టఁ జెప్పు
నవసరోచితముగా సంగడుతోడ, రవిజాతోఁ దక్కు మరటుకోటితోడ
వినయముల్వలికి యెవ్విధినైన వారి, నినకులులను వేగ నిటకుఁ దోడ్తెచ్చు
మిక్కిలి తెగువమై మీరాక తెలిసి, యొక్కమాసము చూతు నుండలే నవల
ఈలోన రఘురాము నెబ్బంగినైన, వాలాయముగఁ దెచ్చు వడి నింకఁ జొచ్చు
అని సీత పల్కువాక్యములెల్లఁ దెలియ, విని హనుమంతుండు విమలఁడై పలికె
అవుఁగాక చెప్పెద నన్ని కార్యములు, నువిద నీమదిలోన నూరడు మింక
నచ్చుగా రఘురామునంగుళీయకము, తెచ్చి యొప్పించితి దేవి నీకర్ణి
ధరణికి రిక్తహస్తబులతోడ, మరలుట మాతధర్మము గాదు నాకు
అతివ ముద్రారత్న మానతి మ్మనిన, నతనితోఁ దెలియ నయ్యవనిజ పలికె
సీవు విచారింప నిసుమంతగాని, లేవు సముద్ర మేలీల దాఁటితివి
యారాధబలవిక్రమాస్పదంబయిన, నీరూప మెట్టిదో నిజముగాఁ జూపు
మేను నీనిజరూప మేర్పడఁ జూచి, కాని నాతలమానికము నీకు నీను
అనిన నాహనుమంతుఁ డాకాశమెల్లఁ, దనమేను నిండ నుద్దండుఁడై వెరిగి
మాలతీమల్లి కామాల్యమై మెడకు, నాలోలతరతారహారమై కటిని
గలధౌతమయఘంటికాదామ మగుచు, దళికుచుక్కలపిండు తనమేననలమ
నతిభీషణాకారుఁడై నిల్పుటయును, నతివ చిత్తములోన నతిభీతిఁ బొంది
యసమానగాత్ర యోయంజనాపుత్ర, విసువక నీరూపు వెస దాఁచు మనుచు
హనుమంతుఁ గొనియాడి యతని దీపింప, దనవిశ్వరూపంబు తగఁజూచి సురలు
వినుతింప నది దాఁచు వెన్నుండువోలె, ననిలజాఁ డెంతయు నలఁతియై నీలిచె
నీలిచిన హనుమంతు నెవ్విమైః జేరఁ, బిలిచి లోఁగొంగున బిగియంగఁ గట్టి
యున్నశిరోరత్న మొయ్యన విడిచి, యన్నాతి ప్రీతిమై నపుడొసంగుటయు
వనితశిరోమణి వలనొప్ప నంది, కొని మొక్కి సీత వీడ్కొని వేడ్క నరిగి
పంతంబు తానిక పంక్తికంఠుకు, నింతటఁ దనరాక నెఱిగింతు ననుచు
దల్లి నేనాఁకొంటిఁ దనరఁగ వనము, నెల్లెడ ఫలములు నేను గైకొందు
ననవుడు సీత యాహనుమంతుఁ జూచి, యనె రాక్షసావళి యల్ల కాపుండుఁ
గ్రమ్మి రాలినపండ్లు క్రమముతో నమలి, పొమ్మ వేగయటంచుఁ బొందుగా ననుపఁ
దనమదిఁ గొండొకతడవు చింతించి, వనభంగ మొనరించువాడునై వెరిగి
తోడలందుఁ బొడము వాతూలఘట్టనలఁ, బడుగు బేకయుఁ బోలె బడమహీజములు

— హనుమంతుండు ఆశోకవనమును జేయుచుట —

అనిత్యమతి యశోకారామభూమి, మానై నహర్త్యము ల్మహిఁ గూలఁ దన్ని
యొనర కేళీగృహంబులు నుగ్గుఁజేసి, వనమహీరుహములు వడి-నేలఁ గలిపి
కొమ్మలు ఖండించి కుసుమము ల్రాల్చి, కమ్మతేనెలు చల్లి కాలువ తృటిచి
పూవుదీఁగెలు ద్రెంచి పొదరిండ్లు చదిపి, బావులు గలఁచి దోర్బలకేళిఁ దేలి
కలకంఠబకబిసకంఠికాక్రౌంచ, కలహంసశుక శారికామయూరాది

వనపక్షు లార్తరావములతోఁ బాట, వనపాలకులు భీతి వడి మేలుకాంచి
 హనుమంతు సేతకు నగున్మలై మండి, యనుపమకరవాలహస్తలై కదియఁ
 దనవేరు తనరాక తనవరాక్రమము, వినఁ జెప్పి శ్రీరామవిభుకూర్చి బంట
 నొక్కొక్కరాక్షసు నుద్దండవృత్తి, నొక్కొక్కతరువుతో నొగిఁ గూలనేసి
 ప్రథమసంగరకళాప్రారంభుఁ డగుచు, బృథివివైఁ బీనుఁగువెంటలు గాఁగ
 భూరిసత్త్వంబులఁ జూలుపొందువారి, వీరుల నెనిమిదివేలరాక్షసులఁ
 బవమానతనయుఁ డప్రతిముఁడై వేర్చి, యవలీలఁ దెగటార్చి యార్చినఁ జూచి
 యేఁజి ధృతి దూలి యివవంశుదేవి, కాపున్నఘోరరాక్షసభామ లరిగి
 రావణు లోకవిద్రావణుఁ గాంచి, దేవ నేఁ డొకకోఁతి తెగువమై వచ్చి
 తొలితొలి వైదేహితో మాటలాడి, కలగొన వనమెల్లఁ గాసిలఁ బెఱికి
 వెనుదన్ని యెనిమిదివేలరాక్షసుల, వనపాలకులఁ జంపి వ్రాలుచున్నాఁడు
 వాఁడు రాఘవుఁ డంప వచ్చినవాఁడు, కాఁడేని యాసీత గాపుగా నున్న
 తరు వొక్కటియుఁ దక్క తావకవనము, కరమల్లి వెలుకంగఁ గారణంబేమి
 వానితెఱంగేమి వైదేహి నడుగఁ, దానెఱుంగ నటంచు దాచుచున్నదియు
 నావుడు సల్లి దానవలోకవిభుఁడు, రావణుఁ డుగ్రనిగ్రహదృష్టిఁ జూచి
 దీపాగ్రనిర్గతదీప్తతైలంబు, లై పావకజ్వాల లతులఁ డొరుగఁ
 దనకేంకరులఁ బంచె దండి రాక్షసుల, నెనుబదివేపుర నిర్ధవిక్రములఁ
 బనిచినఁ బనిపూని బలియులై వారు, ధనురస్త్రశూలముద్గరభిండివాల
 ఘనగదాకరవాలకలితులై వేర్చి, యనికి సన్నద్ధులై యార్పుచు వెడల
 సంత సూర్యోదయం బయ్యె నొటయును, నెంతయుఁ గడఁకతో నేపగ్గలించి
 యకలంకగతిఁ బగ్వతాకారుఁ డగుచు, మకరతోరణమెక్కి మారుతాత్మజుఁడు
 తనుఁదాకి శస్త్రాస్త్రతతుల నొప్పించు, దరుజవీరులఁ జూచి దర్శించి పలికె
 నోరి రాక్షసులార యుద్విపై నేను, శూరత విలసిల్లు సుగ్రీవుబంట
 రామునిదూత నారామునేయంబు, భూమిజతోఁ జెప్పి పోవుచున్నాఁడ
 హనుమంతుఁ డనువాఁడ నతిబలాధికుఁడ, నితనూజనిమంత్రి నేవాయుసుతుఁడ
 పూని లంకాపురంబున నున్నరుగల, కేసంతకుండనై యిట వచ్చినాఁడఁ
 జెడఁగోరి నన్నేల చెనకొడ రనుచు, వడిఁ బేర్చి యాభీలవాలంబునందుఁ
 బదులనూటులవేల బలియుఁడై పట్టి, త్రిదశారివరుల బంధించి బంధించి
 యారూఢవిక్రమాహవాకేళిఁ దేలి, తోరణస్తంభంబుతో వ్రేవ్రేసి
 పూని యొక్కనినైనఁ జోరిలో బ్రసికి, పోనీక నిశ్చేషముగఁ జంపివై చె
 సంతలో ఫణిహారు లమరారికడకు, నెంతయు భీతులై యేతెంచి మ్రొక్కి
 దనుజేశ విను కోఁతి తనదువాలమున, నెనుబదివేపుర నేపుమైఁ జంపి
 మలయుచు నున్నాఁడు మకరతోరణము, తలదన్ని రణబలోదగ్గుడై యనిన
 నాపంక్తిముఖుఁడు కాలాంతకుపగిడి, గోపించి పింగళాతుని దీర్ఘ జిహ్వ
 వక్త్రనాసుని వక్షవతుని వైరి, చక్రభీకరుడైన శార్దూలముఖుని

వేవేగ రప్పించి వీరులై మీర, లావానరునిఁ దెగటార్చి రండనుచుఁ
బనిచిన నేవురు ప్రబలపై న్యములు, కొని రథారూఢులై మ్రాకులై వెడలి
పరువడి నార్పుచుఁ బవనజాఁ దాఁకి, శరవృష్టిఁ బొదివినఁ జలియింప కాతఁ
డాతోరణంబుపై నార్పుచుఁ జేర్చి, వాతూలసుతుఁ డేచి వాలమంకించి
రథముల విఱచి సారథుల నుగ్గాడి, రథతురంగంబుల రణవీధిఁ ద్రుంచి
వారణంబులఁ గూల్చి వాజాల గెడపి, యారాక్షసులనేన నట రూపుమాపి
ధరణికి లంఘించి తనదువాలమున, నురుశక్తిగళముల కుఱిగా బిగించి
యురువడి కనుగ్రుడ్లు సుఱంగఁ ద్రిప్పి, సురుంగక వక్రనాసుని వ్రేసి చంపెఁ
జంపి యంతటఁజోక సమయనికిచుక, దెంపుసొంపుచు బెంపుసొంపు దీపింపఁ
బెడపెడ నార్పుచుఁ బిడుగునకంటె, బెడిదమై కనుపట్టు పిడికిటిచేతఁ
బుడమిపై నురురక్తములు గ్రక్కి కూచ, వడి నశ్వవత్సునివత్తుంబు పొడిచె
పొడిచి బాహుగర్వమున మాటులేక, కడఁకఁ గనుంగొని కఱకురాక్షసుల
మొగిద్రుంచి శార్దూలముఖులలాటంబు, పగులంగ గదద్రిప్పి పడవైచి చంపె
నటుచలపి త్రోధాగ్ను లందందనిగుడఁ, గుటిలరాక్షసులఁజ్ఞోభంబుగాఁగ
గూరుండై పింగళాతుని తోఁకఁ గట్టి, కారాకుసుడిగాలి గడువడిఁ ద్రిప్పు
తీరున వాని దిర్గిర మింటఁ ద్రిప్పి, తోరణస్తంభంబుతో వ్రేసి చంపె
వాని నిమ్రైఁ జంపి వరశక్తియుక్తి, పూని దానవపై న్యములఁ జొచ్చి కలఁచి
యురువడి దీర్ఘజిహ్వని వచ్చి తాఁకి, యురుముష్టిసంహతి నుర్వివైఁ గూల్చి
యాలోనఁ బవనజాఁ డసమానవిజయ,లోలుండై వానినాలుక పీకి చంపె

❖ హనుమంతునిమీఁదికి గత్తరోముఁడు మొదలైన రాక్షసుల రావణుఁడు పంపుట ❖

నంతఁ దక్కినదైత్యు లటఁ బాటిపోయి, యంతయుఁ జెప్పిన నద్దశాననుఁడు
సోమించి నిజమంత్రి సుతులై నర క్త,రోముని శతజిహ్వ రుధిరలోచనుని
స్తనితహస్తని శూలదంష్ట్ర దుర్బుఖుని, ఘనుడగు నవ్యాఘ్రశిబభునిఁ బిలిచి
యిది యొక్కవానరుఁ డేచి రాక్షసులఁ, బొదివి వెక్కండ్రఁ జంపుచు నున్నవాఁడు
ఆమర్కటునిఁ జంపుడని పూని పనుప, నామహాబలగర్వు లార్పుచు వెడలి
చతురంగబలము లసంఖ్యలు కొలువ, నతులరథారూఢులై వేర్చి వచ్చి
మకరతోరణముపై మాటు లేకిట్లు, నకిశంకుండై యున్న హనుమంతుమీఁద
వరదివ్యశస్త్రాస్త్ర వర్షము ల్గురియఁ, బరమపావనుడైన పవమానసుతుఁడు
అప్పు డాదైత్యులయస్త్ర శస్త్రములు, దప్పించుకొనుచును దను దాఁకకుండఁ
దననఖాగ్రంబుల దంతకుంతముల, ఘనపాదకూర్పరకరఘట్టనములఁ
జెలరేగి వడి మహాశిలల వృక్షముల, బలముల నలుగడఁ బఱపి నుగ్గాడి
కంతీరవంబును గజములపైకి, గుంతితగఁతఁ దాఁకి కుప్పించుకరణిఁ
బటుమాంసమస్తిష్ఠివారము ల్పైదర, కుటిలోగ్రసఖములఁ గుంభముల్లోచ్చి
లేళ్లపైఁ బులి చొకళించినపగిసి, ద్రుళ్లగుఱ్ఱములఁ దోడ్తో రూపు మాపి
జంతుపారణనేయు జమునికై వడిని, బంతంబుతోఁ గ్రాలు బలము మాంయించి

కులచైలములఁ దాకి కులిశాయుధంబు, పెళపెళధ్వనులతో భేదించినట్లు
 బలువిడి రథములపైకి లంఘించి, పాలుపార రథరథ్యములు నేలఁ గలపి
 రథులఁ జెండాడి సారథుల నుగ్గాడి, పృథుశక్తియుక్తిమైఁ బెటికి వేటాడి
 మునుమున్ను రక్తరోముని నేలఁగూల్చి, స్థనితహస్తనిఁ ద్రుంచి శతజిహ్వనణఁచి
 రుధిరాక్షుఁ జంపి దుర్ముఖ విదారించి, కదనవిక్రము వ్యాఘ్రకబళు ఖండించి
 శూలదంష్ట్ర వధించి శూరత మించి, కాలపాశాభీలకరవాలుఁ డగుచు
 సురవడి నిబ్బంగి నొక్కొక్కతెగువ, తరమిడి పెలుచ నుద్దండరాక్షసుల
 బలములతోఁ గూడ భస్మంబుఁజేసి, తలఁకక మారుతాత్మజుఁ డున్నఁ జూచి
 పోరిలో నిలువక పోయినవారు, వారిచావులు చెప్ప వడి కోప మెచ్చి
 యటఁ బ్రహస్తనిపుత్రుఁ డగుజంబుమూలిఁ, జటులప్రతాపసంచలితాంశుమూలిఁ
 గుటిలాకపర్యతస్రారదంభోళిఁ, బటుబాహుబలశాలిఁ బనిచె రావణుఁడు
 పనిచిన నాదైత్యపతికి మ్రొక్కుచును, ననురక్తి రక్తమాల్యాంబరోదగ్ర
 సమరోగ్రశస్త్రాస్త్రసన్నద్ధుఁ డగుచు, నమితరథారూఢుఁడై యేగి యపుడు
 శింజినీటంకారసింహవాదములఁ, గంజజాండము హల్లకల్లోలముగను
 హరిఁ దాకు నున్న త్తహస్తిచందమున, నరుదై నకడిమిమై హనుమంతుఁ దాకి
 కెరలి మేఘము మహాగిరిబోలె దివ్యశరవృష్టి గురిసినఁ జలియింప కతఁడు
 వెనుశిల దైత్యువైఁ బెటికి వైచుటయుఁ, గని దాని శరదశకంబుచే దునిమి
 హనుమంతు వదనాబ్జమర్దచంద్రాస్త్రమున నొంచి పదిబాణముల బాహుయుగము
 నాటించి యొకశక్తి నడునైత్తి పగుల, మేటియై యేసిన మిగుల రోషించి
 పవమానతనయుండు బాహుదర్పమున, నవలీల నొకసాల మగలించి వైవ
 నాలుగమ్ములఁ దాని నడుమనె త్రుంచె, నాలోన హనుమంతుఁ డాదైత్యరథము
 పదములఁ బడఁ దన్ని పట్టి దంష్ట్రములఁ, గదిసి విచారించి గర్జించి ప్రేసి
 పొదివి మహావాలమున నశ్వసమితఁ, జదిపిన విరఘుఁడై జంబుమూలియును
 బలుకయు నడిదంబు బలువిడిఁ గొనుచు, నలపుపెంపును గూడ నార్పుచు వచ్చి
 పవమానతనయునిఫాలంబు వ్రేయ, నవశుఁడై మూర్ఖిల్లి యంతలోఁ దెలిసి
 పిడుగుతో సరిపోలు పిడికిటఁ బొడిచె, పొడిచి భంగముఁజేసి పోనీక కదిసి
 యొడిసి కైదువఁగొని యుగ్రుఁడై కదిసి, తడయక యాదైత్యుతలఁ ద్రెవ్వనేనె
 ధృతిదూలి యతఁ డుర్విఁ ద్రెల్లైఁ ద్రెల్లటయు, హతశేషు లతనిపాటంతయుఁదెలుపఁ
 గడుఁజోద్యమంది రాక్షసమంత్రివరులఁ, దడయక పిలిపించి తగఁ గొలుపిచ్చి
 దనుజనాథుఁడు గొంత తడవు చింతించి, యనిమిషేంద్రునినైన నాజిఁ గైకొనని
 యలఘువిక్రము విరూపాక్షు యూపాక్షుఁ, గలహదుర్ధరుభానకర్ణాఖ్యుఁ బ్రభును
 నదయులఁ బంచనేనాగ్రనాయకులఁ, గదనకర్కశుల నొక్కటఁ జూచి పలికె
 ఏలోకముననైన నిల మర్కటులకు, నీలాపు గలదె వీఁ డెవ్వఁడో తెలియ
 రాదు మీరేపురు రణబలోదగ్రు, లై దర్పమేర్పడ నాత్త నేమటక
 యగడితనైవ్యసహాయులై వానిఁ, దెగువమై నిటఁ బట్టి తెండు భాం డనిన

వారును బహురథవారణతురగ, వీరదైత్యులతోడ వేవేగ కదలి
 ప్రాగ్గిరిపై నుండు భానుండుపోలే, దిగ్గగనాంతరత్వే తేజమునః
 దోరణంబెక్కి బంధురదైత్యువరులతో రణం బొనరింప దొరఁకొనువాని
 ననిలసూనుని దాఁకి యవనియు దిశలు, చినుగంగఁ గూయుచు సీంహనాదముల
 నందలు దివ్యశస్త్రాస్త్రముల్గురియ, నందులో దుర్ధరుం డచు పేరువాఁడు
 ఐదుబాణాంబుల ననిలజనురము, భేదించుటయు రోషభీషణుం డగుచు
 కపివీరుఁ డార్చి యాకసమున కెగయ, నపుడు దుర్ధరుం డంత నతనితో నెగసి
 విలునారి సారించి విలయకాలోగ్రజలదంబుకై వడి శరవృష్టి గురియ
 నాయుగ్రశరవృష్టి నడచి వాయుజుఁడు, నాయెడఁ బొడవుగా నట మింటి కెగసి
 వడివడిఁ బటతెంచి వానిపైఁబడినఁ, బొడిపొడియై కూలెఁ బుడమి రక్కసుఁడు
 అదిచూచి యావిరూపాక్ష యూపాక్షు, లదయులై ముద్గరహస్తులై కదిసి
 యాకసంబున నిల్చి యార్చి పేర్చుటయు, నాకిరువలిపట్టి యటఁ దాను నెగసి
 వారిలోఁ బోరాడ వాఁడను నతని, ఘోరముద్గరములు గొని ప్రేయటయును
 జగతిపైఁ బడి లేచి సాలభూరుహము, నగలించి మఱియును నార్చుచు నెగసి
 చిక్కనిభుజశక్తిఁ జిరచిరఁ ద్రిప్పి, యొక్కదెబ్బనె వారి నుర్విపైఁ గూల్చె
 భాసకర్ణుండును బ్రభుసుండు నంత, నాసమీరాత్మజు నదరంటఁ దాఁకి
 పటుశూలపట్టిన ప్రహతుల నొంప, నట రక్తసిక్తాంగుండై వాయుసుతుఁడు
 కోపించి మిక్కిలి కులకై లసదృశ, మాపర్వతం బెత్తి యసురులమీఁద
 స్రుక్కుక వైచినఁ జూర్లమై పడిరి, కొక్కులు వడగంటఁ గూలుచందమున
 వాయునందనుఁ డంత వారిపై న్యముల, నాయంతకుఁడువోలే నణఁగించె నపుడు
 పడుకరు ల్పైడువారు లృఱచుకాల్చులము, కడతేలుతేరులు కలఁగుశూరులును
 మడియు మహాభు ల్క్రిగ్గుసారథులు, పొడియైనశస్త్రము లొలియునస్త్రములు
 కడికండలైన చక్రప్రాసములును, మడిసిఁగుఱ్ఱము ల్క్రిగ్గుకాల్చులము
 కూలెడుమావుతు ల్గుంగు రావుతులు, తూలెడుగొడుగులు త్రింగుపడగలు
 పఱచు నెత్తులుపేర్లు బహుమాంసములును, నలుక్రమ్మ భూతంబులై రణంబొప్ప
 ఊజమాత్రమున వారిఁజంపి వాయుజుఁడు, రణకాంక్ష మఱియుఁదోరణ మెక్కియుం
 బంచనేనాగ్రజు ల్పంచత్వ మొంది, రంచును హతశేషు లయ్యెడఁ దెలుప [డె

— హనుమంతునిమీఁదికి అక్షమారుఁడు వచ్చుట —

రాక్షసపతి యంత రణబలోదారు, నిక్షుచాపాకారు నిర్ధవిచారు
 నక్షీణదోస్సారు నసహాయశూరు, నక్షమూరు మహావీరుఁ జూచి
 యలవుమై నాకోఁతి ననిలోనఁ జంపి, తలగోసి తోరణ స్తంభంబునందుఁ
 గట్టి రమ్మనవునుఁ గడఁతతో నతఁడు, నెట్టిన శస్త్రాస్త్రనిచయంబుతోడఁ
 దురగాష్టకముతోడ ధ్రువగతితోడ, బిరుదులెక్కిముతోడ బృథు కాంతిఁబొదలి
 యుదయార్కనిభమైన యొకరథంబెక్కి, కదలి భూభాగంబు గంపింప నడచె
 నరదంబుమ్రోతయు హయ హేషితములు, కరిబృంహితములు రక్కసులయార్చులును

దనమహాకాన్దుకధ్వనియు నొండొండ, భునములై యాశావకాశముల్నిండఁ
 దోరణారూఢుడై తొలగక చెలఁగు, మారుతి నక్షకుమారుండు దాఁకి
 త్రిజగముల్భీతిల్ల దిశలు ఘూర్ణిల్ల, భుజశక్తి పుంఖానుపుంఖంబు గాఁగ
 ఘనబాణతతుల నక్కజముగాఁ బొదువ, ననిమొన మఱి బాలుడని యెంచరాదు
 ఘనపరాక్రమకళాఖని వీడటంచు, హనుమంతుఁ డచలుడై యాబాణతతుల
 వాలముఖంబున వడిఁ ద్రుంచివైవ, మేలని హనుమంతు మెచ్చుచు వాడు
 బాణత్రయంబునఁ బావనిశిరము, శోణితంబులు గార సూటినేయుటయు
 కీలాభారలు కిరణముల్లాఁగ, బాలభానుఁడునోలఁ బరగఁ జూపట్టి
 యాలోనఁ బ్రళయకాలాగ్నియై మండి, తాలవృక్షమున రభ్యములు ద్రుంచుటయు
 నేలపదాతియై నిలిచి వాఁ డతని, ఫాలంబు శరములఁ బదియింట నొంప
 నవశుఁడై తెప్పిరి యతఁడు వాలమునఁ, దవిలించి యతునితనువు నొప్పింప
 నక్షుండు గదగొని యనిలతనూజు, వక్షంబు ప్రేసిన వడిఁ దూలి తెలిసి
 కదిసి యగ్గడఁ బుచ్చి కడువడినేయ, బెదరి వాఁడొకవింటఁ బెట్టొనరించి
 తప్పించుకొని వియ త్రలమున కెగనె, నప్పుడు పలుకయు నడిదంబుఁ గొనుచు
 నలవుమై నంతలో నావాయుసుతుఁడు, తొలగక నాచైత్యుతోడనే యొగసి
 గదవై యుటయుఁ జూచి ఖడ్గమంకించి, గద రెండుతునుకలుగా ప్రేసి డాసి
 తోడలు ప్రేయుటయు వాతూలనందనుఁడు, పుడమిపైఁ బడి నభంబునకు బిట్టెగసి
 ఖగనాథుఁ డురగంబు కబళించినట్టు, లొగి వానిచరణంబు లొడిసిరాఁ దిగిచి
 తెగువఁ గుమ్మరపారెతీరున ద్రిప్పి, జగతిపై ప్రేసిన జవమెల్లఁ దూలి
 పాలుపరి తలనున్న బొమిడికమూడి, కలభూషణము లుర్విఁ గనుకని చెదరఁ
 గుండియి పగిలి ప్రేగులువాతదొట్టి, కండ తెల్లెడరాని కనుగ్రుడ్లు చెదరి
 యగలి యద్దానపునంగంబులెల్లఁ, బగిలి నెత్తురు గ్రక్కి ప్రాణము ల్విడిచె
 వానిచా వటుచూచి వాసవాద్యమరు, లానందభరితాత్మ్యలై తన్నుఁ బొగడ
 నంత నాహనుమంతుఁ డసమానవిజయవంతుడై యార్పి దుగ్వారుడై యుండ
 చెదరినదనుజు లచ్చెరువుగాఁ బాటి, త్రిదశారిసభఁ బొచ్చి దీనులై నిలిచి
 బలియుఁ డావాసరపతిబాహుబలము, తలఁప నచ్చెరువెందు దానవాధీశ
 పాలిసిరి వనపాలపుంగవు ల్లింగ,రులు గీటణంగి రాదూధవిక్రములు
 శతజిహ్వయును గూలె శార్దూలముఖుఁడు, గతజిహ్వఁడయ్యెఁ బింగళనేత్రుఁ డీల్లె
 స్తనితహస్తండు చచ్చె శార్దూలకబళిం, డనిఁ ద్రుంగె మృతుఁడయ్యె నట జంబుమాలి
 సోమించి వక్రనాసుఁడు మ్రగ్గె రక్త,రోముండు లయమయ్యె రుధిరాక్షుఁ డణఁగె
 దళములతో శూలదంష్ట్రుఁడు మడిసె, జెలువేది మది దీర్ఘజిహ్వండు దెగియె
 రూపటిపాయె దుర్వుఖుఁడు దుర్ధరుఁడు, ప్రాపించె మరణంబు ప్రభుసుఁడు పడియె
 నుటుమయ్యె భాసకర్ణండు యూపాక్షుఁ, డొరిగె విరూపాక్షుఁ డుసురుతోఁ బాసె
 నక్షుండు దెగటారె హతుఁడయ్యె నశ్వ,నక్షుండు మడిసె దుర్వారనై న్యములు
 ఇంక నాహురు నిలదాడిమరులు, శంకింప కనిమొన సాధింపలేరు

ప్రళయాంతమనినైన బట్టి నిర్జింపఁ, జలమెక్కి యసమానసత్త్వడైనాఁడు
నావుడు వెఱగంది నాకారి వగల, భావించి యడునిఁ బలవింపఁ దొడఁగె
హామూరక యత్తు హావీరవర్మ, హా కపిచే నీవు నణఁగితే యనుచుఁ
దలఁకుచుఁ బలవించుతండ్రినిఁ జూచి, తొలఁగక యింద్రజిత్తుఁడు చేరి పలికె

— ఇంద్రజిత్తు కండ్రి నూగార్చి హనుమంతునిపైకిఁ బోవటం —

దేవ నీకేటికి ధృతి దూలి వగవ, నావానరాధము నవలీలఁ దాఁకి
వారక యటఁ జంపి వచ్చెద నొండె, భీరత నిటఁబట్టి తెచ్చెట నొండె
నావని తనయగ్రనందనుఁ జూచి, రావణుఁ డనియె ధైర్యస్ఫూర్తి నిగుడఁ
జిరకాల మమరేంద్రుఁ జెఱఁబెట్టినావు, పరమమాయారణ ప్రాణుండ వీవు
నాకంటె విక్రమోన్నతి మించినావు, నీకెమ రెవ్వరు నిఖలలోకముల
నసమున నటులయ్యు నావానరేంద్రు, నసదుగా వదలక నాత్త నేమటక
బహుదివ్యబాణప్రభావముల్ చూపి, సహజకౌర్యంబున జయముఁ గైకొనుము
అనఁ దండ్రివీడ్పొని యామేఘనాదుఁ, డనలార్కసంకాశ మగురథం బెక్కి
యగణితనిజధనుర్జ్వాఘోపమునకుఁ, బొగిలి దిగ్గజశ్లఘటములు పగుల
జగములు బెదర దిక్పక్రబంధములు, పగుల నార్పుచు వచ్చి పవనజాఁ దాఁక
నాసమయంబున నమరులు ముచులు, వాసవప్రముఖదిగ్విరులు కిన్నరులు
నుప్పరంబుననుండి యొసిగి వీక్షింప, నప్పంక్తిఁంధరు నగ్రనందనుఁడు
నడరి యాతనిదేహ మణుమాత్రమైనఁ, బొడవడకుండ నద్భుతశిలాస్త్రములు
గురియ నయ్యస్త్రము ఘోరవాలమునఁ, దరమిడి చదియుచుఁ దప్పించుకొనుచు
శరవేగ లక్ష్మ్యగోచరుఁడుగా కట్టు, దురమొనరించె నద్భుతపౌరుషమున
రావణి నిర్జితైరావణి యంతః, బావని యసమానబలవేగమునకు
నరుదంది మఱియు దివ్యాస్త్రంబులేయఁ, బరువడి ఖండించి పవనజాఁ డతనిఁ
దరులైలముల వైవ దర్పించి యతఁడు, శరములనాటి జర్జరితము లేస్తే
జేసినఁ గని యింద్రజిత్తుపై నలిగి, యాసమీరాత్తజం డవలీలఁ దన్ని
మొనయుచు రథరథ్యములు సుగ్ధనేయ, ననిమొన విరఘుడై యాయింద్రజిత్తు
హనుమంతుఁడిమికి నచ్చెరువంది, వినుతోగ్రబలవాయువీర్వాస్త్రమేయ
వాయుపుత్రుఁడుగాన వానరాధీశుఁ, డాయస్త్రమునఁ దూల కచలుఁడై యున్న
నరుదైన రౌద్రాస్త్ర మతనిపై నేయఁ, బెరిగి యాతఁడు రుద్రబీజంబుగానఁ
గదలక నిలిచినఁ గని యింద్రజిత్తు, మదిలోనఁ గోపించి మారుతిమీఁద
సురసిద్ధసాధ్యులు చూచి నిందింపఁ, బరమదుర్జయమైన బ్రహ్మాస్త్ర మేయ
నాయస్త్రరాజంబు నవనియు మిన్ను, రాయుచుఁ దనమీఁద రా వాయుసుకుఁడు
బ్రహ్మాస్త్రమునఁ బ్రాణభయములేకుండ, బ్రహ్మచే వరములు వడయుటఁజేసి
బలువిడిఁ బఱతెంచు బ్రహ్మాస్త్రమునకు, దలఁకక బ్రహ్మమంత్రము లుచ్చరింప
నది చంపఁజాలక యతని బంధించి, కుదియించి పడవై చెఁ గుంభినిమీఁదఁ
బడినమారుతిఁ జూచి నట్టుఁడు కట్టుఁ, డడవుఁడు పొడుఁ డంచు నఖిలరాక్షసులు

సుట్టుముట్టి కఠోరసూత్రజాలములఁ, గట్టిగాఁ గట్టిరి కట్టల్కనిగుడ
 నంత నాహనుమంతుఁ డవశుఁడై యున్న, నెంతయు రయమున నింద్రుఁడేరి
 నలువబాణంబుచే నాశంబుకాక, బలియుఁడై యటు పట్టువడియున్నయపుడె
 యొనయ నీవానరుం డెవ్వఁడో వీని, ననిమొనఁ జంపరా దని నిశ్చయించి
 అమితసత్వోన్నతుఁ డై ఁట్టితెచ్చి, తమతండ్రిముందఱఁ దడయక వెట్టఁ
 దనమంత్రివరులును దాను వేర్వేఱఁ, దనయులావునకుఁ దద్దయు సంతసించి
 కనుఁగవఁ బ్రళయాగ్నికణములు దొరుగ, హనుమంతుఁ జూచి యిట్లనియెరావణుఁడు
 ఓరి వానరుఁడ నాయున్నపట్టణము, శూరత నొంటిమైఁ జొచ్చుట యెట్లు
 నీ వెవ్వఁడవు మఱి నీకుఁ బేరేమి, యేవెరవున వచ్చి తీవార్థి దాఁటి
 హరుఁడు పంచినవాఁడో హరి పంచినాఁడో, పరమేష్ఠి నిన్నిటఁ బూచినవాఁడో
 సురగరుడోరగాసురివియచ్చరులు, నరసిద్ధసాధులు నావేరు విన్న
 వెఱతురు నీవిట్లు వెఱవక వచ్చి, తెఱగంటిదొరకైన దృష్టింపరాక
 వఱలెడు నాపురి వంచనఁ జొచ్చి, వెఱికితి వనమెల్ల బీటంబు మెఱసి
 బడుగురక్కసుల దుర్బలులఁ గొందఱిని, మడియించితివి మేటిమగవాడవోలె
 నిప్పు డీనేరంబు లిన్నియుఁ గాతుఁ, దప్పక నీరాక తగఁ జెప్పితేని
 యనిన నాహనుమంతుఁ డద్దశకంఠుఁ, గనుఁగొని యెంతయుఁ గనలి యిట్లనియె

— హనుమంతుఁడు రావణునితో తనరాక యెఱింగించుట —

నోరి రాక్షస వినరోరి సిచాత్త, దూరికృతాచార దుష్టమానసుఁడ
 విశదకీర్తులు మున్ను విశ్వంబు నిండ, దశరథేశ్వరునకుఁ దనయుఁడై పుట్టి
 యరిగి విశ్వామిత్రయాగంబు గాచి, హరువిట్లు విఱచి మహాశక్తి మెఱసి
 పరశురామునిఁ బట్టి భంజించివిడిచి, ఖరదూషణాదుల ఖండించె మఱియు
 నీవెంపు గుడియించి నినుఁ దోడఁ గట్టి, యేపున నిన్నభి నీడ్చినవాలిఁ
 బాలుపార నొకబాణమునఁ గూలనేసి, బలియుఁడై సుగ్రీవుఁ బట్టంబుగట్టి
 యక్షిణశక్తిమై నతులకోదండ, వీటుగురుం డనఁ దేజంబు మెఱసి
 తగిలి రాక్షసకులాంతకుఁ డైనరామ, జగతీశునిజదూత చతురమానసుఁడ
 హనుమంతుఁ డనువాడ నర్కజామంత్రి, నినవంశసిధిరాముఁ డిటు నన్నుఁ బనుప
 ముదమొప్పు బలివ్రేలిముద్రికఁ గొనుచు, నొదవినకడిమిమై నుదధి లంఘించి
 వచ్చి నీపురిఁ జొచ్చి వైదేహి నరయ, నెచ్చటఁ బొడగాన కెంతయుఁబోక
 యవనిజ వనములో నారసి కాంచి, యవనీశుఁ డిచ్చిన యానవాలిచ్చి
 దేవి నీపురినున్ని తెఱఁగొప్ప రామభూపరునకుఁ జెప్పఁబోవుచునుండి
 యెవని నారాక నీ కెఱిగింపగోరి, పెనిచిన వనమెల్లఁ బెఱికిపోవైచి
 వనపాలు రగుడై త్యవరులఁ గింకరుల, నెనుబదివేపుర నేపుమైఁ గడఁగి
 మడియించి మునుమిడి మంత్రినందనుల, మడియించి యతుని మడియించి పిదపఁ
 దగిలి వీయున్న చందములెల్లఁ జూచి, మగిడిపోయెద నని మఱి పట్టుపడితి
 వారాము నీజన్మకర్మకర్తఁడై నసుగ్రీవు, భూరినై న్యములలోఁ బాలుపు దీపింప

నలవుమై నాకంటె నతిబలాధికులు, కొలఁదిఁబెట్టఁగరాని కోటు బున్నారు
 అదిమి బ్రహ్మాదులనైన సాధించు, మదయుతు ల్మీవన్న మండుచుండుదురు
 గొనకొని యావీఁకోటులతోడ, వననిధి బంధించి వచ్చి రాఘవుఁడు
 లంకపై విడిచి చలంబు పెంపెక్కి, కిన్నమై నసురుల గీటణంగించి
 సీతల ల్కుగ్గాడి నిను సంహరించి, సీతఁ దోడ్కొనిపోవు సిద్ధ మీపలుకు
 నెఁకొని నీవింక నీతిమార్గమునఁ, దొలఁగక బుద్ధిమంతుఁడ వైన వినుము
 సీత నొప్పించి యాశ్రితశోకపారి, జాతంబు రఘురాము శరణంబు జోరుము
 వలనదు వైరంబు వసుధేశుచేతఁ, బొలియక నీప్రాణములు గాచికొనుము
 అని బుద్ధిచెప్పిన హనుమంతుఁ జూచి, కనలుచుఁ బెంపు మొక్కలమును గదుర
 ఘనఘనాఘనమేచి గర్జించినట్లు, తనియక భజించి దశకంఠుఁ డలిగి
 వెఱవక జనుదెంచి వీఁడు నాయెదుట, నలుగ్రవ్వి దుర్భాషలాడుచున్నాఁడు
 కొనిపోయి చంపుఁ డీ కోఁటికీటకంబు, నని ప్రహస్తునిఁ బంప ననురేశుఁ జూచి
 వినయభాషణుఁడు వివేకభూషణుఁడు, ననఘపాషణుఁడు మత్తారిభీషణుఁడు
 నావిభీషణుఁడు కార్యము దీర్చు చింత, భావించి చూచి యేర్పడ విన్నవించె
 మగువల బ్రాహ్మల మఱిబాలకులను, దగదు దూతలఁ జంప దనుజాధినాథ
 వలనొప్పుఁ బతిపను ల్వచ్చినమాత, లలవుమై నేమైన నాడుచుండుదురు
 అది దూతలకు ధర్మ మది విచారించి, మదిలోనఁ గోపంబు మట్టు గావింపు
 తుద దూత లెందు వధ్యులుగారుగానఁ, బొదివి యీకోఁటిఁ జంపుట పాటిగాదు
 చలము కోపము రామసౌమిత్రి లందు, వెలువరింపుము నీని విడిచిపోనిమ్ము
 మగుడక కిన్న నీమదినుండునేని, దగినదండము కొంత దండించి పుచ్చు
 మని సీతిచెప్పిన నతనివాక్యములు, విని రావణుఁడు దైత్యవీరులఁ జూచి
 కోఁతులకెల్లను గుఱుతువాలంబు, బ్రాతిగా నటుగానఁ బ్రజలెల్లఁ జూడ
 నీనివాలము గాల్చి వీకులఁ ద్రిప్పి, పోనిండు నావుడుఁ బొదివి రక్కసులు
 బలుమోకు లొగిఁ దెచ్చి పవనజఁ గట్టి, బలిమి చేతులుకాళ్లు బంధించి తెచ్చి
 మనవారి పెక్కండ్ర మడియించినట్టి, చెనఁటికీటములెన్న చిక్కరా యనుచు
 బురవీకులందుఁ ద్రిప్పుచు నంతకంత, వరుస తూర్కంబులు వాయించికొనుచు
 నెల్లెందు మెలఁగ నయ్యెడ వాయుసుతుఁడు, కల్లరిదనుజుల కలయఁ గ్రేఁగంట
 గనుఁగొంచు మఱియు లంకాపురంబెల్లఁ, గనుఁగొనుతలఁపున గానీకి నోర్చి
 హీనసత్త్వుఁడుపోలె నిటునటు దిరుగ, నానావిధంబుల నగుచు రేఁగుచును
 ఆబాలగోపాల మతని వెడదగుల, నాబూమెలకుఁ బుణ్య లాత్తలో వగవఁ
 దలకొని యెంతయు దై తేయవరులు, చలమునఁ జీర లసంఖ్యముల్దెచ్చి
 కాలసర్వాకృతు ల్లాతిరుల్లాల్చి, లోలత నవి నూనెలోఁ దోఁచి తోఁచి
 యిది యశోకారామ మెల్ల ఖండించె, నిది దానవేంద్రుల నెండఱఁ జంపె
 దీనికిఁ దగుశిక్ష దేవారి పెట్టె, దీనిఁ గాల్పుఁ డటంచుఁ దెగువ నొండొరులు
 నొదవిన లంకలో నుత్పాత హేతు, వ్రదయించె నని వేర్పుచున్న వాలమున

నచ్చలంబునఁ జీర లన్నియుఁ జాట్టి, చిచ్చుఁ దగిల్చి రచ్చెరువుగా మండ
దనుజులు సింహనాదములు నేయుచును, వెనువెంటఁ దగుల నావృత్తాంతమెల్ల
తప్పక దనుజకాంతలు చూచి పోయి, చెప్పిన నప్పుడు సీత శోకించి
యక్కటా సీతిజ్ఞఁడైన నీకీట్టి, యిక్కుపాటును గల్గెనే తండ్రి యనుచు
జలములు దడవి సుఫలమున నిల్చి, చెలువొప్పు నగ్నికే జేతులు మొగిచి
యారామవిభుఁడు ధర్మాత్ముఁడౌనేని, వారిధి నాకుఁగా వడి దాటునేని
యారావణుని రాముఁ డిలఁ గూల్చునేని, వారక నే పతివ్రత నాదునేని
జనకభూపతి సర్వసముఁ డగునేని, దనరువేదములు సత్యము లగునేని
పవమానమిత్ర యోవరమపవిత్ర, సవకేశరదదోషాహదద్విరద
వరద వైశ్వానర వానరోత్తముని, పరమశీతలుఁడవై పాలింపవయ్య
యని సీత ప్రార్థింప ననిలసూనునకు, ఘనవాల మనువేరి కాలాహితలను
గనుపట్టు మాణిక్యకలికన మెఱసి, యనలుండు కడుఁజల్ల వైయుండె సంత
ఆవిధంబునకుఁ దా నాశ్చర్యమంది, పావని తమతండ్రి పావకసఖుఁడు
గావున నన్నగ్ని కరుణించె నొక్కొ, దేవతలెల్లఁ బ్రార్థించిరో రామ
దేవునిక్రమమొ యేదియుఁ గాదు సీత, దీవెన యిది యంచు తెలివిమైనుండి
ప్రవిమలసత్త్వైకపరులైన జనుల, భవపాశములు వీడు భావన దోఁప
బ్రహ్మమంత్రములు తప్పక యుచ్చరింప, బ్రహ్మపాశములూడఁ బవనసూనునకు
ఆంత నాహనుమంతుఁ డసురేశులంక, యంతయుఁ గాల్పఁగ ననువు చింతించి
యలవడ దనకునై యగ్నిసూక్తములు, జలములలోఁ గ్రుంకి జపియింపవలయు
నని పోయి ముగిసిన ట్లపరాంబురాశి, నినుఁ డస్తమించిన నేచి వాయుజుఁడు
కనకమహీధరాకారమై యొప్పు, తనమేఱుఁ బెంచి బంధములెల్ల ద్రుంచి
కీడాచరించుచు గెలిసేయుచును, వేడుకతోఁ దన వెనువెంటఁ దిరుగు

— హనుమంతుఁడు లంకఁ గాల్చుట —

దనుజుల నిర్జించి దనుజేశుఁడున్న, ఘనమైనమేడ కుత్కటముగా నెగసి
తనవాలవహ్ను లంతటఁ దరిగొల్పఁ, దనివి యంతంత కుదగ్రంబు లగుచు
భుగులున పొగలొప్పెఁ బొగలకుమున్నె, నిగిడి పెన్నంటల నిండె నాకసము
నాకసమున మంట లడరి మండుటయుఁ, బైకొని యట మున్నె పర్వె నుల్కములు
అడరు నయ్యుల్కలకట మున్నెతోలఁగి, వడి దిక్కులకుఁ బాటు వరవిమానములు
నప్పుడు హనుమంతుఁ డడరి యొండొండ, గుప్పించి మఱికోల్కుకూటముల్లాల్చి
వరశస్త్రశాలలు వడి నీటుచేసి, యిరవంద భండారసిండ్లును గాల్చి
పరువడి సౌధము ల్భ్రష్టంబుఁజేసి, సొరిది చప్పురములు చూర్ణంబుఁజేసి
మణిచంద్రశాలలు మసిగా నొనర్చి, ప్రణతశయ్యాగేహపటలి దహించి
రమణీయగజవాజి రథశాలలొలి, కమలిచి దగ్ధముల్లాఁజేసె నపుడు
ఎడమక యెగసిన యెఱుమంటతునుక, లుడుకక నుడువీధి నొండొండఁ బర్చి
శుభరోగదామధగణవిమానములు, ప్రచురవిభాగైకవరతఁ జలింప

సారిదిమై రావణాసురుచేటుదెల్ప, దొరగు నుల్కులయట్లు దోచె బెల్లుగను
 రాజన్యండగు రఘురామభూపాలు, దోడమై దండెత్త నుద్యక్తుండగుచు
 బలువిడి లంకలోపల బ్రతాపాగ్ని, యెలమిమై నిర్లమ మిడియెనో యనగ
 దహనుండు నిర్భరధ్వనుల బ్రహ్మాండ, కుహరంబు నిండి మిక్కుటముగా బర్వ
 రావణుండట ఘోరరణకళాకేళి, కామభండగుచు దిక్పాలురనెల్ల
 పఱచిన తొల్లింటిభంగము ల్తాటు, పఱచకపో డనుభంగిని నెగసి
 బలసి విభీషణుభవన మొక్కటియ, వెలిగాగ పురమెల్ల ప్రేల్చిడిలోన
 దరికొని మండున త్తరి దైత్యవరులు, కరము భయభ్రాంతి గంపించువారు
 తలలును జీరలు దరికొని మండ, బలమేది నలుగడఁ బాతెమవారు
 తమతమవారలు తమబంధుజనులు, కమలుటఁ జూచి శోకము నొందువారు
 హాహానినాదంబు లడరించువారు, నాహసమంతువై నలిగెడివారు
 నావిష్ణుఁ డారాముఁ డతనికి నెగ్గు, గావించె నీపాపకర్తుండన్వారు
 అట్టికీ డొనరించినట్టిరావణుని, కిట్టియాపద వింతయే యనువారు
 ననుచుండ నెంతయు నత్యుగ్రుండగుచు, వనచరవీరుండు వడి జెలరేగి
 యొకచోటఁ దప్పక యుండ నాలంక, సకలంబు గాల్చి యుత్సవకేళిఁ దేలి
 యెడపక వైవ్రాలు నెఱుమంటునుక, లుడుగక మ్రోయుచు నొగిఁ దూలి తూలి
 సోలి సురాపానసుఖసుప్తి మునిగి, కాలుట యెటుగక కాలెడువారు
 నాయెడ మృదులశయ్యలయందు నిదుర, పోయి పోయినయట్లు బొందులు కమలి
 తెలివికి నెడమిక తీవ్రాగ్నిశిఖల, మెలగి మిడుగలేక మృతీబొందువారు
 తమతమబంధులఁ దమవధూమణులఁ, దమతమబిడ్డలఁ దమ ప్రాణసఖులఁ
 దమతమవారలఁ దగఁ దోడుకొనుచు, గుమురులుగట్టి యేగుచు మ్రగ్గువారు
 తెగి యిండ్లసరుకులు దిగిచి తేబోయి, మగిడి రానేరక మ్రగ్గెడువారు
 సతులఁ గొగిటఁ జేర్చి సరితెచ్చితెచ్చి, భృతిదూలి వాకిండ్లఁ ద్రెల్లెడువారు
 నైలంకఘూర్ణిల్ల నంతంతఁ గలయ, నాలొకభయదంబు లై మీఱిమీఱి
 యురుసింహములఁ బోలెఁ నుగ్రతఁ బట్టి, కరిమంభవిదళనగతి మండిమండి
 యోజపెంపారు నాహుతులచందమున, వాజాలమీఁదికి వడి దాటి దాటి
 తగిలించు వరవిటోత్తములచందమున, మొగి కామనీకుచంబులఁ బ్రాకి ప్రాకి
 భావించి యన్యులఁ బ్రహసించువారు, కైవడి నాలుక ల్లఱచియుఁ గఱచి
 తగిలి సంతాపంబు దలకొన్నవారు, మిగిలి యుబ్బెడుగతి మిన్నందియంది
 బెలుకుటి పఱతెందు భీతులపగిడి, తొలంగక నిగుడి గొందుల దూరి దూరి
 వాలుచు నిబ్బంగి వాయునందనుని, వాలాగ్ను లొగి లంక వడిచుట్టుఁ గాలెఁ
 గాల్చిన నుచ్చి దిక్పతులు దేవతలు, మేల్పుట్ట మితఁడని మెచ్చి తప్పగడ
 హనుమంతుఁ డంతట నంతరంగమున, జనకజభీతిమై శంకింపి బెదరి
 యీలంకతోఁగూడ నినవంశుదేవి, గాలిచితిని గన్నుగానక కొవ్వి
 యేనింక రఘురాము నేమని కాంతు, జానకినేమ మేసరణఁ దెల్పుదును

దప్పె గార్యమటంచు దల్లడంబంది, యప్పుడు తనమది నట వివేకించి
యేతల్లిదీవెన నీహూరవహ్ని, నాతోడ రోమమైనను గాల్చ వెఱచె
నట్టి సీతాదేవి కగ్నిచే భయము, పుట్టునే యిదియేటిబుద్ధి యటంచు
ధరణిజమదిలోనఁ దాపాగ్నులార్పు, వెరవన వాలాగ్ని విషధిలో నార్చి
వెస నశోకారామవీధికిఁ బోయి, యసురకాంతలు భయమంది వీక్షింప
దనుజకాంతలచేతఁ దననేమమెల్ల, విని మున్నె సంతోషవివశయైయున్న
జనకపుత్రికి మ్రొక్కి సన్నిధి నిలిచి, తనపౌరుషములెల్లఁ దగ విన్నవించి
యిదె పోయి తెచ్చెద నినకు లేళ్ళరుని, మదిలోన నీకు సుమృతికంబు వలదు
అని యింకఁ బనివిందు ననుచు సీతకును, వినయంబుతో మ్రొక్కి వీడ్కొని కదలి
తడయక పశ్చిమద్వారంబునందు, వెడలుచు పావని వెసనేపు మిగిలి
తలుపులు పడఁదన్నఁ దలుపులు విఱిగి, యిలఁ గూలె రాక్షసులెల్ల భీతిల్ల
నురవడి నాలుక యొకటఁ గంపింపఁ, బరవసంబున. బేర్చి పదిలుండై వెడలి
వరుసతో నట్టళ్లు వడిఁ గూలఁదన్ని, యలరి సువేలాద్రి నవలీల నెక్కి
కలయ లంకాపురిఁ గలదైత్యులెల్ల, బెలుకురి భీతిల్లఁ బెల్లార్చియార్చి
కడఁగి పానుపులు భగ్నంబులై యబ్ధి, చెడి కూలవడి మహాశిలలెల్ల డుల్ల
నంగదమైఁ బెంచి యద్రిశృంగములు, క్రుంగి కుంభినిఁ క్రుంగఁ గుప్పించి దాఁటి
యటుదాఁటి బలువిడి యాకాశవీధిఁ, బటుసత్వదేహసంపద వచ్చి వచ్చి
యరుదైననేర్చితో నభిరుధ్యమునఁ, బరఁగు మైనాఁడుడక పర్యతాధీశుఁ
గని యందుఁ దనమేనఁ గలదప్పిఁ దీర్పుకొని పర్యతుని వీడుకొని యట వచ్చి
పాలుపొందు తనజవంబును పెంపుసొంపు, తలకొని జలధియు త్తరతీరభూమి
సతిన త్త్యసంపన్నుఁడై వచ్చి నిలువ, సతనిసంతోషచిహ్నములెల్లఁ జూచి
యంగడుఁ దాదిగా నగచరాధిపులు, సంగతి నెదురుగాఁ జని కౌఁగిలించి
ప్రకటించి యందంద పరిణామ మరసి, యొకచోట నందఱు నోలఁ గూర్చుండి
పోయినకార్యంబు పాలుపొంద నకుగ, నాయున్నతోన్నతుం డందఱఁ జూచి
కపులార యేను మీకరుణమైఁ జేసి, యుపమింప నరుదైన యుదధి లంఘించి
యగణితవైభవం బగులంకఁ జూచి, తగిలి శోధించి సీతాదేవిఁ గాంచి
యినకులాధిపుఁ డానతిచ్చినత్రోవ, జనకనందనతోడ సకలంబుఁ జెప్పి
యింటికి ముద్రిక నిరవంద నిచ్చి, యింతిశిరోమణి యిదె పుచ్చుకొనుచు
వచ్చితి నే నన్న వనచరాధిపులు, నిచ్చులో హర్షించి యింపు సొంపొంది
హనుమంతు నందఱు నన్నిచందములఁ, గొనియాడి కొనియాడి కోర్కులఁదేలి
యున్నచో నంగడుఁ డురుపరాక్రముఁడు, క్రన్నన నుత్సాహకలితుండై పలికె
జనకజ మన మింక సాధించి తోడు, కొనిపోయి రఘురాముఁ గూర్చుట లెస్స
యటుగాన నిప్పు డీయంబుధి దాఁటి, పటుపరాక్రముఁడైన పక్షి కంధరుని
సుతులతో హితులతోఁ జట్టాలతోడ, నలిరయంబునఁ జంపి యవనిజఁ గొనుచు
నత్తము లెందను వాలిపూనునకు, నత్తటి ఋక్షేశుఁడనియొక బావించి

మనల సుగ్రీవుండు మైథిలి వెనుకఁ, బనిచినపనులెల్లఁ బాపనివలన
ననఘాత్త సఫలంబు లయ్యె నీవీఱఁ, నినకులాధిపునితో నీవార్తఁ జెప్పఁ
బోవుట తగునన్నబుద్ధి నొందోరులు, భావించి దాని కేర్పడ సమృతించి
వనచరు ల్నొండెల్ల వనధీతీరమున, ననిలసూనుడు దాము నర్థితో నుండి
బహుమూలఫలములఁ బరితృప్తిఁ బొంది, మహితసత్త్వాధికు ల్పఱునాఁడు కదలి
ధరణిపై మేరుమందరములకంటెఁ, బరవైన దర్దరపర్వతంబునకుఁ
జనుదెంచి యగ్గిరిసానుదేశముల, వనమూలఫలములు వడి నాస్వదించి
యాయద్రిపతిమీఁద నారాత్రి నిలచి, యామతభుజబలు లంత వేగుటయు

— అంగదాదులు మధువనంబునకు వచ్చుట —

మన మింక సుగ్రీవుమధువనంబునకు, నెనసినకడఁగితో నేగి యందఱుము
తనివోవఁ దేనియ ల్ద్రావకయున్న, మనదప్పి పోదని మది విచారించి
యినకులాధిపువను లెల్ల సాధించి, చనియెద మటుఁగాన జలజాప్తసుతుఁడు
మనమీఁదఁ గోపించి మర్ధింప వెఱచు, నని నిశ్చయముఁజేసి యందఱుఁ గూడి
హనుమంతు నంగదు నపుడు ప్రార్థించి, యనుకూలముగ వారియనుమతి వడసి
యాతతబలులు మధ్యాహ్నంబుకొలది, నేతెంచి మధువనం బేల్చుమై జొచ్చి
దిక్కులవెదచల్లు తేనెతావులకు, గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగుచు గునిసీయాడుచును
గొనచెవు ల్నిక్కించి కొక్కరింపుచును, గినిసీ యుండోరులఁ దర్కింపుచు వేడ్కు
నెనయంగఁ దమతమ కిష్టంబులైన, వనధూములకుఁ బారి వనచరాధిపులు
ధీనిధుల్లటి పువ్వుతేనియల్లుంటి, తేనియలును బుట్టతేనెలునైన
పలుతేనె లొగిఁద్రావి ఫలములు నమలి, కలయఁబువ్వులు రాల్చి కాయలు డుల్చి
తలిరుకొమ్మలు ద్రుంచి తరుకోటి వంచి, మలయుచుఁ గొమ్మకొమ్మకు సూటి దాఁటి
యెలసి పూఁదీఁగెల నుయ్యెల లూ గి, కొలఁకులఁ గ్రీడించి గూడి వర్ధింప
నాలోన దధిముఖుఁ డనఁగ నావనము, పాలింపుచుండెడి ప్లవగుఁ డొక్కరుఁడు
అసమానకోపుఁడై యందఱఁ గినిసి, వెసఁ దమ్ము భర్జించి వెడలిపొమ్మనుచు
వనపాలకులచేత వరుసఁ ద్రోయింప, వనచరు ల్వెసఁ బాటి వారి వారించి
వడి నంగదుండును వాయునందనుఁడు, తడయక దధిముఖు ధరణిపై లీల
గెడపి పెట్టుక మోము క్రిందుగా నీడ్చి, పొడిచి త్రోచుటయును బోలువేది వాఁడు
కొపించి మొఱిపెట్టుకొనుచును బోయి, యాపద్ద హితసూనునడుగుల కెఱఁగి
దేవదానవులకు దృష్టింపరాని, దేవ నీవన మెల్లఁ దెజంబు మెఱసి
పెనఁగొని వనచరు ల్వెక్కుండ్రతోడఁ, జనుదెంచి యసమానసత్త్వలై కూడి
యామరు త్తనయుండు నావాలిసుతుఁడు, నీమధువనములోనికి నెఁగుదెంచి
తగిలి మ్రాకులు ప్రాకితరుకాఖ లలమి, తిగిచి పండులు తిని తేనియల్లోలి
యిది రాజవన మని యిచ్చ భీతిలక, కుదియక యంతఁ గైకొనకున్నఁ జూచి
యెడవక జంకించి యేను మీయాన, పొడిచి త్రోచుటయును బొడిచిరి నన్ను
నని వాఁడు మొఱియిడ నలిగి సుగ్రీవుఁ, డెనసి మర్ధింప నూహించినఁ జూచి

యంత నావృత్తాంత మంతయు నెఱిగి, సంతతజయశాలి సౌమిత్రి పలికె
 దొలగక యంగదాదులు మహాకపులు, నెలకొని సుగ్రీవ నీయొక్కవనము
 తలఁకొకింతయు లేక తమయంతఁ జొచ్చి. నలించేనె ద్రావుచున్నారేని వినుము
 ఆతతబలసత్త్వ లగువారిచేత, సీతాధిపతిపను ల్నిద్ధింఁనోపుఁ
 గాకున్న నీయాజ్ఞ గడవ నోవుదురె, నైకొని పిలికింపు కడఁకతో వారి
 నని బుద్ధిసెప్పిన నర్కనందనుఁడు, తనబుద్ధి నైకొని దధిముఖుఁ జూచి
 శ్రీరాముకార్యంబు చేసిరిగాన, వారిచేసిననేత వారికిఁ జెల్లె
 నూరక యీశోక ముడిగి నీవింక, వారిఁ బుత్రైస్తున వాఁ డంత వరిగి
 హనుమంతు సంగదు నాజాంబవంతుఁ, గని మ్రొక్కి నాతప్పు గాచి మన్నించి
 వనవరోత్తములార వడినేఁగుఁ డింక, వనములోపలనుండ వలవదు మీరు
 మిమ్ము బుత్రైస్తుని మిహీరనందనుఁడు, నిమ్ముల నాకాన తిచ్చి పుత్రైంచె
 ననువార్తఁ జెప్పిన నందఱు సుబ్బి, యినసూనునాజ్ఞకై యెదకొన్న వారి
 తనయుని నూరార్చి తడయక వేర్చి, వనచరాధీశులు వనభూమి వెడలి
 యుప్పొంగుకడకల నుప్పరం బెగసి, యప్పుడు మేఘుంబు లట్ల మ్రోయుచును
 వారక చనుదెంచువారిచిహ్నములు, దూరంబులందు సంతోషించి చూచి
 యినజుండు కపిసేన నెదురుగాఁ బంచి, యనురక్తి రప్పింప నర్థితో వచ్చి
 జగదీశుఁ డగురామచంద్రు నంఘ్రులకు, నగచరు ల్లండప్రణామము లేపి
 తదనంతరంబునఁ దగ లక్ష్మణునకుఁ, బిదప నర్కజునకుఁ బ్రీతితో మ్రొక్కి

— హనుమంతుఁడు సీతను చూచిన తెఱఁగ గెఱింగించుట —

యందఱుఁ గొనివచ్చి హనుమంతు నపుడు, ముందఱ నిడికొని ముదము దీపింప
 శ్రీరామచంద్రుని సింహాసనంబు, చేరువ నోలి యాసీను లై యుండ
 వలనోప్పు దమపోయి వచ్చినతెఱఁగుఁ, దలకొని వినఁగోరు ధరణీశుతలఁపు
 హనుమంతుఁ డెంతయు నాత్మలో నెఱిగి, ఘనమైనభక్తితోఁ గరములు మొగిచి
 కమలా ప్తకులనాథ కంటి వైదేహి, ప్రమదాశిరోమణిఁ బరఁకల్యాణి
 ధరణీశ మీయాజ్ఞ తలమోచికొనుచు, నరుదైనదేశంబు లన్నియు వెదకి
 చిరభక్తి సంపాతించే ద్రోవ యెఱిగి, యరిగి సముద్ర మే నవలీల దాటి
 యెనర దక్షిణదేశమున మహామహిమఁ, దనరు త్రికూటాద్రిఁ దద్దయు నొప్పి
 దానవకులపాలితం బైనలంక, యేనొక్కరుడఁ చొచ్చి యెల్లచో వెదకి
 ధరణీజు గానక తద్దయు వగచి, యరిగి రావణునియుద్యానంబు గాంచి
 పరికించి రాక్షసభామలు దన్ను, తిరిగి చుట్టుచునుండ దేవ మీ దేవి
 యుపవాసముల డస్సి యొకమానిక్రింద, విపులదుఃఖంబులవెల్లిలో మునిగి
 టెక్కిటఁ జెయ్యాది చిత్రంబుచూపు, నెక్కిన్నవగలతో నీయందె చేర్చి
 దనుజుండు చనుదెంచి తనుఁదెచ్చుతెఱఁగు, తనదిక్కులేమికిఁ దలపోసి చూచి
 యుడుగనికన్నీరు లున్నంతప్రాద్దుఁ, బడియు నిట్టూర్పులు వడిఁ బుచ్చిపుచ్చి
 మాసినచీరతో ములినయై ధూళి ధూసరితాంగియై తూలికె చూచి

తలయూచి తలయూచి తలకొన్నవగలఁ, బలుమాటు వ్రేగుచుఁ బలవింపఁ జూచి
 మీనాక్షీచిహ్నము ల్పీరు నాతోడ, నానతిచ్చినత్రోవ లన్నియుఁ జూచి
 క్రమమున మఱి సీతగా నిశ్చయించి, కమలాక్షిఁ బిదప దగ్గఱఁబోయి మ్రొక్కి
 తామరసాక్షితోఁ దగుమాటలాడి, లేమకు మీయంగులీయక మిచ్చి
 మగుడశిరోమణి మఱిఁబుచ్చుకొనుచు, మగుడక యారామమంతయుఁ బెఱికి
 కమలాకరంబులఁ గలఁచి నిద్రిలఁచి, కమలాప్తసుతునాజ్ఞఁ గడుమది నెంచి
 కరిబృందములఁబట్టి కలఁచుసేంహంబు, తరి వనపాలకతతి రూపుమాపి
 తరమిడి తమతండ్రి తలఁపు దీపింప, నరుదెంచినట్టి యాయత్తయఁ ద్రుంచి
 చెలఁగి రాక్షసవీరనేనలఁ జంపి, యల యంద్రజిత్తుతో నచటఁ బోరాడి
 రావణిచే జిక్క రాక్షసేశ్వరుని, కావర మణఁచంగఁ గడఁగి నే వాని
 వరమందిరముఁ జేరి వలయువాక్యములఁ, బరువడి నేదెల్పు వాడు నస్సనలి
 వాలమగ్నిఁ దగిల్చి వడి నేఁగు మనినఁ, గాలిచి లంకను గడువడిఁ గదలి
 యగణితం బైనట్టి యంబుధి దాటి, మగుడ నిక గాంచఁగ మదిఁ దలపోసి
 వచ్చితి నేనని వసుధాధిపతికి, నచ్చుగా నలివియోగాగ్నికీలలకు
 మచ్చిది యననొప్పు మాణిక్య మిచ్చె, నిచ్చిన నారత్న మేర్పడఁ జూచి
 యనురాగమున దాని నల్లనఁ బుచ్చుకొని డెందమునఁ జేర్చుకొని మూర్ఛఁబోయి
 యొకకొంత ప్రాద్దున కొయ్యనఁ దెలిసి, ప్రకటదైర్యంబునఁ బ్రాణము ల్నిలిపి
 నృపతిబాహ్మకులనేత్రుడై చూచి, కపినాథు ననిలజఁ గరమర్థి బలికె
 భానుజ నాప్రాణపదమైనయట్టి, మానినీమణిశిరోమణిఁ జూచినపుడె
 నామది గరఁగుచున్నది లక్కవోలె, సీమణి మామామ కిచ్చె నింద్రుండు
 యాగసంతృప్తుడై యఖిలంబు నెఱుంగ, నాగుణనిధి జనకావనీవిభుఁడు
 నట్టి యీమణి సీత యకాదలవేడ్కఁ, గట్టి పెండ్లియొనర్చెఁ గరమర్థి నాకు
 నన్నులతలమిన్న యైనయారీత, నెన్నఁడు నెడఁబాయ దీమణి నేడు
 నాతిని నన్ను మన్ననఁ గూర్చవచ్చు, దూతిక యనసిరు ట్టలకింపవచ్చె
 ననియని యందంద యక్కునఁ జేర్చి, హనుమంతు మఱియును నటఁజూచి పలికెఁ
 బరమపుణ్యాత్మక పవనజ సీవు, మరలి యేతెంచుచో మగువ యేమనియె
 జెప్పు మేర్పడనన్న శ్రీరాముఁ జూచి, చెప్పంగఁదొణఁగ నంచితఁ తృధనుఁడు
 ఎడపనివగలతో నేనొకభంగిఁ, గడపితిఁ బది నెల లాక్కుకుత్స్థఁ బాసి
 చలమూఁది రెండుమాసములకుఁ బిదపఁ, బెలుకుర నన్ను జంపెదనన్న వాడు
 రావణుఁ డటుగాన రామభూపతికి, నేవిధంబునఁ బ్రాణ మిటమీఁదనిల్చి
 దని విన్నపమునేయు మనఘ నాతండ్రి, తనుసత్యధనుఁడని తగనిచ్చె నన్ను
 విలసిల్లు కల్యాణవేదిపై నుండి, వలనొప్ప నగ్ని దేవత సాక్షిగాఁగఁ
 గరమర్థి నన్నెల్ల కాలంబు విడువ, కరసి రక్షించెద నని తెచ్చి నన్ను
 సరయ కుపేక్షించి యనదగాఁ జేసి, పరికింపఁడని విన్నపమునేయు మనియె
 దక్కంగ జనుదెంచి తనధర్మపత్ని, నొక్కఁ డెత్తుకపోవ నూరక యునికి

మహిలోన వీరధర్మము కాదుగాన, విహిత మంతయు విన్నవించితిఁగాని
 వలనొప్పు నామనోవాక్కాయకర్త, ములు పూని తనయందె పొంది వర్తించు
 నెనయంగ నాయొడ లెందుండెనేని, యని విన్నపము నేయు మనియె మీదేవి
 తనుచిత్రకూటాద్రి దగ నొక్క కాకి, చెనకుటయును మనశ్శిలచేత మీరు
 లీలతో మకరికల్లిఖయించుటయును, శీలించి గుఱుతుగాఁ జెప్పె నన్నియును
 నీతిదప్పిన లోకనియతులు దప్పు, నీతియే తొడవగు నిఖిలనృపులకు
 నని విన్నపమునేయు మనియె నాదేవి, యినవంశుతోఁ జెప్పి యిప్పుడే దండు
 అనువొంద వెడలించుమని విన్నవించె, నని లక్ష్మణునితోడ నర్కజు తోడ
 జనకజవలుకులు సకలంబుఁ జెప్ప, ఘనశోకమును మానె ఘనుఁడు రాముండు
 చెప్పినఁ గపివీరసింహంబులెల్ల, నప్పుడు దమలోన హర్షించి రంతఁ
 గర మొప్పు సుందరకాండంబు నతుల, ధరఁబర్వి లోకసుందరమయ్యెఁ గృతుల
 నని యాంధ్ర భాషభాషాధీశవిభుఁడు, విసుత కావ్యాగమవిమలమానసుఁడు
 పాలితాచారుఁ డపారధీశరథి, భూలోకనిధి గోనబుద్ధభూవిభుఁడు
 తమతండ్రివిట్టల ధరణీశువేరఁ, గమనీయగుణదైర్యకనకాద్రివేరఁ
 బనిపూని యరిగండభైరవువేర, ఘనువేర మీసరగండనివేరఁ
 నాచంద్రతారార్కమై యొప్పుమిగిలి, భూచక్రమున నతిపూజ్యమై వెలయు
 నసమానలలితశబ్దార్థసంగతుల, రసికమై చెలువొందు రామాయణంబు
 పరఁగ నలంకారభావనల్నిండఁ, గరమర్థి సుందరకాండంబు నెప్పె
 నారూఢినామైయ మై యాదికావ్యమై రసికానంద మై యెల్ల నాఁడు
 నివ్వసుమతినొప్పు సీపుణ్యచరిత, మెవ్వరు చదివిన నెవ్వరు వినిన
 సామాదిబహువేదచయథామరామ, నామచింతామణి నవ్యభోగములు
 పరహితాచారముల్పూర్ణవిచారములు, పరిపూర్ణశక్తులు ప్రకటరాజ్యములు
 నిర్మలకీర్తులు నిత్యసౌఖ్యములు, ధర్మైకనిష్ఠలు దానాభిరతులు
 నాయురారోగ్యంబు లైశ్వర్యములును, పాయనిశుభములు పాపక్షయంబు
 వరపుత్ర లబ్ధియు వైరినాశము, సరినొప్పు ధనధాన్యచయసమృద్ధియును
 ఏవిఘ్నములు లేక యిండ్లలో నధిక, లావణ్యవతులైన లలనలపొందు
 గొడుకులతో నెవ్వఁ గూడియుండుటయు, నెడగాఁగ నాపదలెల్లఁ బాయుటయు
 సమృదంబున బంధుజనులఁ గూడుటయు, నిమ్ముల కామ్యంబు లేడవకుండుటయు
 సతతంబు దేవతాసంతర్పణంబు, పితృగణతృప్తియుఁ బెంపారుచుండు
 వ్రాసినవారికి వరకుభోగ్నతులు, వాసవభోగాధివాసము గలుగు
 నెందాఁక కులగిరు లెందాఁక దార, లెందాఁక రవివంద్రు లెందాఁక దిశలు
 నెందాఁక వేదంబు లెందాఁక ధరణి, యెందాఁక భువనంబు లేపుదీపించు
 నందాఁక నీకథ యక్షరానంద, సందోహదోహభాచారమై పరఁగు.

సుందరకాండము సంపూర్ణము.

శ్రీ రస్తు

శ్రీ రంగనాథరామాయణము

యుద్ధకాండము

శ్రీరామచంద్రుఁ డాశ్రితహితోదయుఁడు, వారిజబాంధవవంశవర్ధనుఁడు
ప్రియములయందెల్లఁ బ్రియమైనయట్టి, ప్రియవాక్య మంజనాప్రియసుతుచేతఁ
ప్రియమున వినఁగోరి ప్రియసతియునికి, ప్రియము రెట్టింపంగఁ బ్రితితో ననియె
హనుమంతుచేసిన యంతకార్యంబు, చనునె నేయంగ నిర్బరులకునైన
నరిది సత్త్వమున నీహనుమంతుఁ డొండె, కరువలి యొండె నగ్గరుఁడుండు నొండె
వనధిదాటగఁజాలు వారలుగాక, మనమునఁ దలపోయ మఱియెవ్వఁడోపు
దేవగంధర్వదై తేయకిన్నరులు, భావించి చొరరాదు పగలును రేయు
రాక్షసాసీకవిరాజితబాహు, రక్షితమా లంక రమణమైఁ జొచ్చి
ప్రాణంబుతోడనే బ్రతికి క్రమమును, ఏకాంకధరుడైన నెట్లు రానోపుఁ
గడుమోదమునఁ బెద్దకార్యంబుపనికి, వడిఁజేయు నెవ్వఁడు వాఁడు త్తముండు
ఏలినపతికార్య మెడరైనయెడను, వాలూర నటునేయువాఁడు మధ్యముఁడు
పలుమాటు మూల్గుచుఁ బతిపంపుపనికి, దొలఁగఁబాటెడువాఁడు దున్నేవకుండు
ఈమువ్వరందును నెక్కువయైన, యామేటివాఁడునై యతియంతలేక
యనురాగమునఁ బెద్దయైనకార్యంబు, ననుపమంబుగఁజేసె ననిలనందనుఁడు
కాపునఁ బ్రత్యుపకార మీతనికి, నేవిధంబునఁజేయ నే నేర్పువాఁడ
నాలింగనంబె నాయర్థమం చతని, నాలింగనమునేసె నప్పు డవ్వభుఁడు
ఈభంగి మెచ్చిన నినసూతి వినఁగ, నాభవ్యుఁ డనియె నాయాంజనేయునకు
ననిలతమాజ నీ వంబుధి దాటి, జనకజుఁ గని రాఁగ సంతోష మొదవె
నిట నాకుఁ బొడమిన యీముదంబెల్ల, నిటమీఁద మఱి తుది యెట్టిదో కాని.
యది యెట్టి దంటేని యగ్గలంబైన, యుదధిలంఘింపంగ నోపెడివెఱవు
కపినేన కెబ్బంగిఁ గలుగునో యనుచుఁ, గవినాథ నామది గలఁగంగఁజొచ్చె
ననిపల్కి యటమీఁద సాస్యంబు వంచి, మనుజేశుఁ డేమియు మఱిపల్కునున్న
శ్రీరామదేవుని చిత్తంబుకలఁక, యారవిజుఁడు మాన్తు నని విచారించి
యిదియేమి దేవ నీవితరులభంగి, మదిలోన శోకంబు మాననయ్యెదవు
దాటరా దననేల దాఁబెద వట్టి, దాటి సువేలయు దాటి యాలంక
సాధించి రావణుఁ జంపి లోకముల, బాధ మాన్పెదవు భూపాలక చూడు

ముర్వీశ కపులెల్ల నుద్యోగయుతులు, దోర్విజయాధ్యులు దుర్జయక్రములు
 వీరుండ రాఘవోద్దీనాథ నీకు, వారక యిబ్బంగి వగవ నేమిటికి
 నుద్యోగి వగుము సముద్యోగి కెందు, సద్యఃఫలంబులు సకలకార్యములు
 ఉత్సాహి యగువాని కులుకుదు రహితు, లుత్సాహరహితున కులుకరుగాని
 యని యతం డిబ్బంగి నాడువాక్యములు, విని హనుమంతుతో విభుఁ డర్థిఁబలికె
 వే. డెదఁ గాదేని వెడలు నాయంప, వాఁడిమినైవను వార్ధి నింకింతు
 బంధింతుఁ గాదేని పవనతనూజ, కంధిదాటుట కెంత గగనంబు నాకు
 నదియెంత పని విను మనిలతనూజ, పదిశిరంబులవానిపట్టణంబునకు
 నెన్నికోటలు బల మెంత వీక్షింప, నన్నిటగవనులు నవి యెవ్విధములు
 కావలియుండురాక్షసు లెంద టిందు, భావింపఁ దద్గ్రహపంక్తు లేతెఱుగు
 చూచి వచ్చితిగాన చూచినతెఱుగు, నీచేత వినియెద నిక్కంబు చెప్పు

— హనుమంతుడు లంకాప్రభావము చెబుట —

మనిన సంజలీమోడ్చి యాంజనేయుండు, వినయొక్తు లెసంగ నవ్విభున కిట్లనియె
 ఉడుగనిమదధార లాలుకుచునుండ, కడుఁగ్రొవ్వి పర్వతాకారంబు లగుచు
 రాద్రంబు మోముల రంజిల్లుచుండు, భద్రదంతావళి ప్రతతు లగ్గలము
 పెక్కాయుధంబులఁ బెఱిగి చూడ్కులకు, నక్కజంబై ఘోరమై కనుపట్టు
 గొడుగులఁ బడగలఁ గొమరారుచుండు, నడియాలముల పెక్కియంబులు గ్రాలు
 భానుబింబ ప్రభావటలంబుకరణి, మానైనమణిదీప్తి మహిమ వెలుంగు
 రథము లెక్కుడు దశరథరాజతనయ, రథికపారథిమనోరథములై యుండు
 ఘనవీరరసవారికరడులో యనఁగఁ, దనరారి యెంతయుఁ దలుచువన్ని యలు
 మెఱసినచూడ్కులు మిఱుమిట్లుగొనఁగ, వఱిలినహేమారవంబులు చెలఁగ
 హరిఘోటకంబుల నైనవేగమున, హరియింప నోపిన హరిశక్తి గలిగి
 హరు లెంతయును మనోహరములై యుండు, హరిహరాదులు మెచ్చునట్టియగ్గలము
 పిడుగులతోడఁ బ్రబ్బిఁనల్ల మొగులు, అడరి దానవరూప మయ్యెనో యనఁగ
 నేర్పి రాద్రంబుతో నెనసి యంగంబు, గూర్చిన నల్లనికొండలో యనఁగ
 గాదేని హరుండుమ్రంగిన నాటికంశ, మీదైత్యకోటియై యెసగెనో యనఁగఁ
 బ్రళయకాలమునాటి పావకథామ, మలవడ రాక్షసు లైరొకో యనఁగఁ
 గలిగినయట్టి రాక్షసులకు సంఖ్య, గలుగదు దేవ రాఘవ ధరాధీశ
 దట్టమై యట్టఁగఁ దనరి చూడట్టు, నిట్టికకోటయు నిరవైనతాతి
 కోటయుఁ బొడవునఁ గొమరొందు నినుప, కోటయు నట యుక్కుకోటయుఁ గంచు
 కోటయు మఱి వెండికోటయుఁ బసిఁడి, కోటయు నను నేడుకోట లొప్పారుఁ
 గాలునివశంబు కరణిఁ బొల్పెక్కి, మేలైనతలుపులు మెఱసి యెంతయును
 అఱిగిట లన్నిటియందును జూడ, మిక్కిలి దీప్తుల మిక్కుటం బగుచు
 నఖిలరత్నముల మేలైనవాళ్ల, నఖిలావనీనాథ యరయ నాల్లేసి
 వరమంత్ర విధుల దివ్యంబులై నట్టి, శరచాపచయము లసంఖ్యలై యుండు

నాకోటచుట్టును నఖిలలోకేశ, భీకరమకరసంభృతములై పరఁగు
నాలుగగడ్డలు నాల్గుదిక్కులను, జాలంగఁ బాతాళ సమితి నొప్పారు
దేవ యానాలుగుతెరువులయందు, గావలియుండు రాక్షసకోట్లు దఱచు
అమితశిలాబాణయంత్ర జాలములఁ, దమతమయంతనే దాయలఁ జంపు
ధాత్రీశ యింటింటఁ దప్పకయగ్నిహోత్రము లున్నవి యోంకార మెసఁగ
ననవుడు విని యతఁ డతిచోద్యమించి, మనమునఁ జింతింప మారుతి యనియొ
సత్యంబు ధర్మంబు శౌచంబు దయయు, నత్యంతశూన్యంబ యసురులయందు
ననిపల్కుటయు సాధ్యమానని లంక, జనపతి ముదమందఁ జతురుడై పలికె
నవియొల్ల నిట్టిట్టివని యొన్న నేల, యవనీతలేశ మహావైభవమున
వారక సేనతో వాహ్యశివెడల, నారావణుండు నిత్యము తోడుచూచు
వాలినమదమున వడిఁ గయ్యము నకు, గాలుద్రవ్యచునుండుఁ గమలాస్తవంశ
యగ్గలికయు లాపు నడర వైరులకు, లగ్గఁబట్టఁగరాదు లంక భూనాథ
జలవనకృత్రిమస్థలకై లదుర్గ, ములు నాల్గునుండు సముద్రంబులోన
నవి యొల్లకాలంబు నైనను గాల, కదియఁజోవఁగ రేపు కానంగరాదు
మత్స్యజిహ్వాయుఁబోలె మెఱుఁగులతోడి, యత్స్యగ్రశూలంబు లనిశంబుఁబట్టి
కడు సుగ్రరాక్షసు ల్కూచి యుండుదురు, పడమటివాకిటఁ బదివేలసంఖ్య
లక్షదైతేయు లాలంకాపురంబు, దక్షిణద్వార ముద్ధతిఁ గాతు రెపుడు
నటఁ దూర్పువాకిట నమరారియుండు, బటుతరచతురంగబలసమేతముగ
నగణితశస్త్రసహాయులైయుండు, దగ నొక్కలక్ష యుత్తరపువాకిటను
చాల రాక్షసులు లక్షయు నిర్వదేను, వేలు తత్పురమధ్యవీధి నుండుదురు
ఆలంక మీకృప సర్కకులేశ, యే లీలఁ బొచ్చితి నింతఁ గైకొనక
వడిఁజొచ్చి యట్టట్ల వడిఁగూలదన్ని, యడరి కోటలఁబ్రాకి యగడితల్పాచ్చి
యచ్చెరువుగ లంకయంతయుఁ గాల్చి, వచ్చి మీశ్రీపాదసనజము ల్లంటి
నడరి యక్కడికార్య మంతయు వింటి, దడయ నేటికి యబ్ధి దాటుద మింక
దాఁకినయప్పుడే దళకంఠులంక, మీటివై చెదరు వ్రేల్చిడిలోనఁ గవులు
అనవుడు రఘురాముఁ డగ్గజుఁ జూచి, యినసుత యాలస్య మేటికి నింక
వెడలింపు కపిసేన విజయలగ్నమునఁ, గడులెప్పు మథ్యాహ్న కాలంబు మనకు
నాయస్త్రమునుదక్క, సరభోజనునకు, నేయుపాయముగల దెందు దాఁగెడిని
అని నీలుదెసఁ జూచి యర్కవంశజుండు, వినుమని బుద్ధిగా వివరించె నపుడు
కడునింపుదనమును కడునిర్మలంబు, కడుతీపునీరును గలుగంగేఁ జూచి
పరిపక్వఫలముల భరితంబులై న, తరువులు నజ్ఞాడ తఱుచయ్యెనేని
నడుపుము ముంగలి నడుచొరనీక, వడిఁ బరికింపు మొప్పని లాఁతివారి

— సుగ్రీవుండు కపిసేనల వెడలింపుట —

ననిన నారాముని నానతియెల్ల, విని నీలుఁ డట్ల కావించె శీఘ్రమున
నప్పుడు సుగ్రీవుఁ డఖిలవానరులఁ, దప్పకుండఁగఁ బిల్చి దండెత్తఁ బనిచె

బనిచినఁ దమతమపటురభసమున, ఘనగుహలందుండి కపినేన వెడఁతె
 భూరిపదాఘాతములఁ దల్లడిల్లి, ఘోరరావంబుల గుహలు ఘూర్జిల్లి
 వీరగర్జనములు వీరహాసములు, వీరనాదంబులు వెస నింగిముట్టఁ
 బెల్లునఁ గోపించి పెడబొబ్బ లిడుచుఁ, ద్రుళ్లుచుఁ బటుశక్తితో దాటువారు
 కొందఱు పండినకుజములు మూపు లందిడి నమలుచు నరిగెడివారు
 రావణుతోఁగూడ రాక్షస ప్రతతి, నేవిధంబుననైన నేమె చుఁ పుడుము
 రామభూపాలక రణమున ననుచు, రామునిముందట రాగిల్లువారు
 కెరలి పైకుటుకుచుఁ గేక వైచుచును, వెరవారఁ దోకల విసరియాడుచును
 జెచ్చెఱ పర్యతశిఖరంబు లెక్కి, ఇచ్చుఁ గొందఱు బొబ్బ లిడువారు నగుచు
 నప్పుడు కపివీరు లందఱు చెలఁగి, యప్పురమేశ్వరుఁ డానందమొంద
 నారవంబున మ్రోసె నాకాశవీధి, నారవంబున భూమి యటునిటుపడియె
 నారవంబునఁ బెల్పు నద్రులు వఱఁకె, నారవంబున మ్రొగ్గె నాదిగ్గజములు
 నారవంబున భార మయ్యె కేఘనకు, నారవంబునఁ గూర్చు మణఁచె శిరంబు
 ఇటు సేన నడవంగ నెగసినధూళి, పటలంబు మిన్నంది బహువర్ణములను
 ఆరవంబున భార మై యిల నెసఁగు, తోరంపునిశ్వాసధూమంబు లనఁగ
 నప్పుడు ముంగలి యై నీలుతోడ, నొప్పు నై న్యంబు లత్కుగ్రతుండముగ
 నిరుదిక్కులందును నేపారినడుచు, తరుచరబలము లుద్ధతపక్షములుగ
 స్ఫురణ మొప్పుగ మధ్యమునవచ్చువారు, ధరణీతలేశుఁడు తనయాత్మగాఁగఁ
 గడఁగ సొంపారి చక్కఁగ వెన్కఁగాచి, వడివచ్చునై న్యంబు వాలంబుగాఁగ
 నురగపాశంబుల నొందంగ నున్న, తరణివంశజ సవస్థలు తొలఁగింప
 గరుదుండు భూస్థలిఁ గైకొని నడచు, కరణి నొప్పారె మర్కటమహాసేన
 సరి ప్రజంఘుండు కేసరి దధిముఖుఁడు, పరువడి సందడిఁ బాయచే యఁగను
 విరళమై శ్రీరాము వెల్లువ నడువ, పరమసంతోషసంభరితాత్మ లగుచు
 గవయుండు తారుండు గంధమాదనుఁడు, పవమానసూనుఁడు పనసుఁ డంగడుఁడు
 శరభుండు నలుఁడును జాంబవంతుండు, హరుఁడును మైందుండు నాదిగాఁగల్గు
 వనచరపతులెల్ల వడి నేగుదేరఁ, జనుదెంచి రఘుపతి సహ్యాపర్యతముఁ
 గని యందు విడిసె లక్ష్మణున మేతముగ, ఘనతతో నపుడు నగ్గలముగా నందుఁ
 బెంపారువనములఁ బెకడటాకముల, నింపారునీడల నిరవైనయెడల
 విడుదులు గైకొని వెలయు నబ్బలము, విడిసె సుగ్రీవుండు విడియంగఁ బనుప
 మఱునాఁడు నెప్పటిమాడ్కి లక్ష్మణుఁడు, దొరలు మహీపతి త్రోచియేగఁగను
 నురువీరరసమున నుప్పొంగి పొంగి, భరితస్వనంబునఁ బరిపొంది యొంది
 తను కాంతికరడులఁ దనరారి యారి, ఘనమైనమ్రోత నాకస మంది యంది
 మునుకొని వనశైలముల నొప్పి యొప్పి, మనువంశచంద్రుచే మదినుబ్బి యుబ్బి
 యాసముద్రము వెంపు నడఁగింప నడచె, భాసురం బగుకపిబలసముద్రంబు
 ధైర్యాధ్యు లామహీధవులభ్రమధ్య, సూర్యచంద్రులమాడ్కి శోభిల్లి రంత

నదులలోఁ జొచ్చి వానరసేన నడువ, నెదురుదొట్టుచు నుబ్బి యెసఁగి యానీరు
సహ్యాద్రిమలయాద్రిసంఘలనడుమ, సహ్యామై కపిబలసమితితోఁ బొడము
చిటుగాలిచేఁ దరుశిఖరాగ్రసమితి, నొఱపైనకొమ్మ లాంఛొంటితో రాసి
యగచరావళిమీఁద నలరులు రాల్పె, దగనట్టిచే కాదె తలపోసి చూడ
వనలక్ష్మీ శ్రీరామవల్లభుఁ జూచి, యెనయఁ బుష్పాంజలు లీకేల మాను
నప్పుడు కపివీరు లయ్యయియెడల, నొప్పెడుకొలఁకుల నురవడిఁ జొచ్చి
యానిర్వలపునీరు లారంగఁ గ్రోలి, యానందమును బొంది యందంద గదిసి
కమనీయమృదుకరకమలయృగ్మములఁ, గమలము ల్లుంగితుచు కమలంగఁ బట్టి
కమలాకరంబులఁ గమలాక్షకులుఁడు, కమలారియును బోలి కమలముల్ నొంచుఁ
గ్రమ మొప్పఁగా దశకంఠరువదన, కమలంబు లని తెల్పుకరణిఁ జెలంగి
తొగలు వెట్టింతుము దుష్టారిసతుల, తొగలు జానకి యింకఁ దొలగంగవైచుఁ
దొగలార యింకమీఁదఁ దొగయొట్టిదనుచుఁ, దొగతెల్ల జిదిమివైతురు పెచ్చుపెరిఁగి
బిరుదులై యసురులప్రేవులు పెరుకు, కరణిఁ బెరుకుదురు ఘనమృణాళములు
ఇటు వినోదింపుచు నెల్ల వానరులు, తటములమీఁది కుద్ధతశక్తి దాఁటి
గిరులెక్కి పణములఁ గ్రిక్కిరియంగఁ, బెరలతేనియలాని ప్రేలరింపుచును
గడుసుత్సహించి యుత్కటబలాధిపులు, నడిచిరి వానరనాయకోత్తములు

— శ్రీరాములు మహేంద్రాద్రిఁ జేరుట —

ఇనవంశుఁ డపుడు మహేంద్రాద్రి యెక్కి, యనతిదూరంబున నంబుధిఁ గనియె
కరిమకరంబులు కరిచుమాహములు, తరగలు గుఱ్ఱపుదళములుపెల్లు
కమతకర్కటములు ఘనరథావళులు, సమదజలార్భకసమితి ఫటాళి
పాలుపార ఫణిఫణంబులు కేతనములు, లలిఁ జొరమీనవాలము లడిదములు
చలదురు మీనాళి చామరప్రతతి, పాలుపొందు నురువు కొప్పంగ ఛత్రసమితి
పెనుపై నఘోషంబు భేరిరవంబు, వినుతింపఁగా నీరు వీరరసంబు
గానున్నఁజేరిన కడిది రావణుని, నేనేల చంపంగ నిత్తునన్నాడ్కి,
దనరిన క్రూరసత్త్వస్థితిఁ జేర్చి, తనకెదురై మహోద్ధతి నున్నదానిఁ
గని పెద్దవెఱగఁది గాంభీర్యధనుఁడు, వనధితీరముఁ జేర వచ్చి రాఘవుఁడు
ప్రకటంబుగా సర్వబలముగూడుటకు, నొకమంచిచంద్రకాంతోపలస్థుని
జలధితీరంబునఁ జరియించుచున్న, బలితంపురావణపాతీనవరుని
ననుపమం బగుతన యంపగాలమునఁ, గొని తివుచుటకునై కూర్చున్నపగిది
నానీనుఁడై యున్న యర్కకులేశుఁ, డాసన్నుఁడై యున్న యర్కజుఁ బలికె
వచ్చితి మిచ్చహి వారిధిఁజేర, నెచ్చొప్పు ఘటియింత మిది దాఁట మనకు
నాయుపాయము మఱి యాత్మచింతిత, మీయగచరకోటి నెందుఁబోనీక
యింపైనయెడ విడియింపంగఁ బనుపు, సొంపారఁగాఁ దోడుచూడంగవలయు
నని రాఘవేశ్వరుఁ డర్కజుఁ బలుక, నివసుతుండును నీలు నిటునేయఁ బనిచె
నీలుండు నప్పుడు నిరతంబుగాఁగ, వాలిననేనల వడి విడియించె

వనచరారవము నావలనను గలిగి, వనచరారవము నీవలననుగలిగి
 యునికి సహింతునే యోసముద్రుండ, యని యప్పు డావార్థి నదరించుమాడ్కి
 విడియు వానరనేన వెడలెడుమ్రోత, నడచుపెత్తై న యాయంబుధిమ్రోత
 నటరెండువేలంబు లై యాపయోధి, తటవనభూములఁ దరుచరుల్వడియ
 నప్పుడు రాముఁ డేకాంతంబునందు, నొప్పెడులక్ష్యణు నొయ్యనఁ బలికె
 సౌమిత్రి వింటె యీజలనిధికైన, నీమెయిఁ దుద నిశ్చయింపంగవచ్చు
 నివి యంత యంతని యెన్నంగరాదు, తుదలేదు నామనోదుగ్ధివారిధికి
 నని రామవిభుఁడు శోకాంబుధిలోన, మునుఁగుచుండఁగ మూఁడుమూర్తులు గలిగి
 యతనితోడిదె లోక మనినచందమున, నతివేగమున నినుఁ డపరాద్రిఁ గ్రుంకె
 నినుఁడు గ్రుంకుటయును నెల్లలోకములు, పెనుపొందమణిలేని పెట్టియఁబోలె
 మనసిజానలతీవ్రమానసు రాముఁ, గనుఁగొని యనువుగాఁ గప్పటకొఱకు
 చెలివోలు నపరాశ చెంగావీచీర, నెలమి నిచ్చినక్రియ నెరసంజ యొప్పె
 నినవంశచంద్రుచే నింద్రురిమోము, ననిశంబు నిటువాఁడు ననినచందమున
 దళమున బిగువెల్లఁ దప్పి యందంద, లలిఁ దక్కుచును గమలంబులు మొగిడె
 చెలువుగా రాముని శీతలక్రియకు, నలిరేఁగి యాశాంగనలు గూడవై చు
 లలితతమాలపల్లవరాసు లనఁగఁ, గలయంగ బలువుచీఁకటు లగ్గలించె
 దిననాథకులుదేవిఁ దెచ్చిమోదించు, దనుజనాథునిమోము దమ్ములు విరియు
 నని నగియెడిమాడ్కి నప్పు డందంద, తనువొందఁగాఁ గుముదంబులు విరిసె
 శ్రీరామదేవునిశితమార్గణముల, నారత్నములుదక్క నంబుధిఁ గ్రుంకె
 నీరూపముననుండు నిడ ననుమాడ్కి, తారకాపలిచేతఁ దనరారె మిన్ను
 యానిశీధిని రాము నంగతాపమున, కై నిబిడంబుగా నమరించియున్న
 సారంబు మల్లికాశయ్యన నొప్పె, దారల ప్రతిబింబితం బైనయట్టి
 విరహంబుచే రామవిభుఁడును సరిగె, నరిదియే విరహాలవకాటమే మనుచు
 దెలలకుఁజెప్పెడి తెఱఁగునఁబాసి, వెస మఱిమఱి చక్రవాకములనియె
 రాజనై యేను వారాశి యుట్టింతు, రాజవై నీవు వారాశి యింకింపఁ
 దలఁచుట పాడియే ధరణీశవర్య, విలసితసత్కళాన్వితుఁడగు నీవు
 నటుచేసిలేని దోషాకరత్వంబు, పటువృత్తి నీయందుఁ బ్రభవించు నంచు
 దూఱసచ్చినమాడ్కిఁ దోచెఁ జందురుఁడు, మీఱినకరములు మిన్నులముట్టి
 జనకజకై రామజననాథతిలక, చనుఁ దలఁ దాల్చి మన్ననఁజేసినట్టి
 హరువిల్లు విఱిచిన యాదోషమునను, విరహివైతివి నీతెవెఱపున ననుచుఁ
 జందురుఁ డట్టహాసముచేసె ననఁగ, నందందఁ జంద్రిక లలితముమొందె
 శరనిధి నురువను చందనంబర్ధి, గరమొప్పు వీచికాగణములగల్చి
 కరములు పుచ్చి దిక్కాంతలమేనఁ, బొరిపొరి యారాజా పూసెనో యనఁగఁ
 దలకొని మఱియును దట్టుమై పర్వి, వెలయంగ వెచ్చనివెన్నెలయొప్పె
 నప్పుడు వేడుక నాచకోరములు, నొప్పుచి తములఁ బెంపాలయంగఁ గదిసి

పొరిబొరిఁ దమచంచుపుటములు చాచి, నిరతంబుగాఁగ వెన్నెల పుక్కిలించి
 లలితోడఁ దమప్రియులకు నిచ్చి యిచ్చి, యెలమితో నవియంది యాగ్రోలి గ్రోలి
 మలసియాడుచుఁ బలుమటు సోలిసోలి, పొలుచు వెన్నెలరసంబులఁ దేలి తేలి
 గమిబాసి యడుగులు గనతారితారి, కొమరారియింతులఁగూడి యుండుటయుఁ
 గనుఁగొని మదనమార్గణవర్గభిన్నతనుఁ డైన రాముఁ డాధరణీజఁ దలఁచి
 యంతకంతకు మదనాగ్నిచేఁ గుంది, యంతరంగంబున నడలుచునుండె
 అప్పుడు లక్ష్మణుం డన్నసంతాప, ముప్పొంగుటయుఁ జూచి యొగిమాన్తు ననుచు
 నిదె యభి దాటుద మిదె దాటిపోయి, పదిశిరంబులవాని పటుశక్తి నాజి
 భంజించి మిథిలాధిపతికూర్చిపుత్రిఁ, గంజాస్యయగునీతఁ డైకొనె దధిప
 వసుధేశ నీవింక వగవ నేమిటికి, నసమానవీరుండ వాదూధకృతివి
 యనపుడు తమ్మునియనునయంబులకు, జననాథుఁ డెంతయు సంతోషమందె
 ఆదట వెన్నెలయందు వానరులు, మోదంబుతోడ నిమ్మనుల నెల్లెడల
 నారామదేవుగుణాంకంబు లింపు, లారంగఁ బాడుచు నాడెడువారు
 కూడి యాజలనిధికులంబునందు, వేడుకతో నుబ్బి విహరించువారు
 హరియవతారంబు లన్నియుఁ గథల, వెరపుగా నింపుగా వినుచుండువారు
 కడఁగి యాయాచంద్ర కాంతోపలముల, వడలుసొంపారఁగాఁ బవళించువారు
 నై ప్రొద్దుగడపి ప్రియంబును బొదల, రయమున నంతఁ బూర్వమున కింపెనఁగ
 జలనిధి రాఘవేశ్వరుఁ డేయునపుడు, బలుశీలీముఖములఁ బడుదునో యనుచు
 కడువేగ తొలఁగి యాకంపంబు నొంది, బడబాగ్ని యుదయాద్రిఁ బ్రాకెనో యనఁగ
 రాముబాణాగ్ని వారాశి దహించుచో మిన్నుముట్టి యర్చులు పర్యె ననుచు
 వెఱచి తొలంగిన విధమునఁ గ్రుంకె, నెఱసినచుక్క లన్నియుఁ దోడుతోడ
 నిదియేల దడనెద వీయభిఁ గట్టి, వదలక చంపు రావణు రాఘవేంద్ర
 యని మనుమనికిఁ దోడై రేవకడను, జనుదెంచె ననఁగ భాస్కరుఁ డుదయించె
 గమలాప్తకులుని రాఘవుని సద్విజయ, కమలయుఁ దద్రాజ్యకమలయుఁ గీర్తి
 కమలయు నని మేలుకనినచందమునఁ, గమలంబులెల్ల నొక్కట మేలుకనియె

— రావణుడు మంత్రులతో నాలొలించుట —

నప్పుడు తగినసంధ్యాదికృత్యములు, నొప్పుంగ సలిపి రాయుర్వీళు లంత
 నక్కడ రావణుఁ డఖిలమంత్రులను, తక్కఁగ రావించి తగవారి కనియె
 మంత్రికోవిదులార మర్కటం దొకఁడు, జంత్రంబుఁ జూపిన చందాన వచ్చి
 లంకిణి నొంచి యాలంక శోధించి, పంకజానన సీతఁ బరికించి కాంచి
 నావనంబుఁ బెట్టికి నాసుతుఁ జంపి, నావిక్రమము మీఱి నాపురిఁ గాల్చి
 పెక్కువ నసురులఁ బెక్కండ్రఁ జంపి, చిక్కియు మనచేతఁ జిక్కవోయె
 నదె తెచ్చె రాముని నావానరుండు, పదిలుండై యంబుధిస్త్రాంతంబునకును
 భల్లూకబలములు ప్లవగనైన్యములు, వెల్లువలై వచ్చి విడిసిరి వార్ధి
 స్థిరముగా నీవార్త తెఱఁగెల్లదెలియు, జరజను ల్చెప్పిరి సకలంబు నాకు

నినకులుఁ డీయబ్ధి యింకించియైనఁ, దనసేనఁ బంచి యుద్ధతిఁ గట్టియైన
దాఁటినచ్చిన మఱితప్పుఁ గార్యంబు, దాఁటకమున్నె మీ ర్షడ్ జ్ఞతమెఱసి
యిదికార్యమని చెప్పు డిందఱుగూడ, నదియే సేయదము మేలగు తెఱఁగైన
నని యడిగిన రాక్షసాధీశుతోడ, నని మంత్రులు కడునల్పజ్ఞు లగుచు
దివ్యులకైనను దృష్టింపరాని, దివ్యాస్త్రములు వెక్కు దేవరయందుఁ
గ్రక్కునవిషములు గ్రక్కంగఁబట్టి, యుక్కడంగించితి వురగాధిపతిని
రుద్రునిసఖుఁ గుఱేరునిమదం బణచి, భద్రకం బైనపుష్పకముఁ గైకొంటి
మయునిప్రఖ్యాతుని మర్దించి యతని, ప్రియసుతఁ బెండ్లియుఁ జేర్చి తోనైతి
వంతకు నెక్కుడై యంతకుఁ గిట్టి, యంతకునకు నీన యంతకుఁ డైతి
వారనిబలుఁడైన వరుణునియాత్మ, నీటు గావించితి నిర్జరారాతి
చక్రవర్తులరాజ్యచక్రము బ్రిష్టి, చక్రము ల్గొంటి రాక్షసచక్రవర్తి
శూలాయుధునిఁ గిట్టి శూరత మెఱసి, మూలకుఁజొనుపవా ముక్కంటి యనక
వాసపు నన్నాకవాసులతోడ, వాసిదప్పింపవా వాసికి నెక్కి
వేడికి బలుమాటు వేడిమిఁ జూపి, వేడిమిఁ బాపవా వేడికోసనలు
బలియునిఁ గోణాధిపతిదైత్యనాథు, నలిగి మర్దింపవా యధికశౌర్యమున
నిలిచినచోటను నిలువంగనీక, పలుమాటుఁ దూలవా పవనునిదూత
మనుజుఁ డాతఁడు నీవు మనుజాశనుఁడవు, మనుజుండు నీచేత మనులేల కలుగు
నీశ్వరుఁగూర్చి మహేశ్వరక్రతువు, కాశ్వతకీర్తిమై సలిపె నీసుతుఁడు
సాంద్రానుమోదియై సఫలత నొంది, యింద్రుని భంజింప నింద్రజిత్తయ్యై
నాయుంద్రు జెఱఁచెట్ల నజుండు వేడుటయు, నాయజునకు విధ్వం డాయుంద్రజిత్తు
ఆతఁడు చాలఁడే యాలంబు గెలువ, దైతేయకులనాథ తగదు చింతింప
అని మంత్రులాడుచో నధికదర్పమున, ఘనమైనలావులు గలదై త్యవరులు

— రాక్షసాధిపులు రావణునితో ప్రతాపముచెల్పుట —

ప్రళయకాలాంతకబలులైనవారు, సులభశౌర్యుండు ప్రహస్తుండు నింద్రజిత్తు
శతమాయుండును బలశాలి దుర్బుధుండు, అతికాయుండును మకరాక్షుండు ఖడ్గ
రోముండు వృశ్చికరోముండు సర్పరోముండు మఱియు విరూపాక్షకుండు
అక్షిణబలుండు ధూమ్రాక్షుఁడన్వాండు, అక్షతోన్నతుండు యూపాక్షుఁడన్వాండు
రమణీయబలశాలి రశ్మికేతుండు, అమితవిక్రమపూర్ణుఁ డగ్నివర్ణుండు
వజ్రదంష్ట్రుండును వజ్రకేతుండు, వజ్రదేహుండు బలవంతుఁడైనట్టి
సుప్తఘ్నుఁడగు మఱి శోణితాక్షుండు, ప్రాప్తిశౌర్యుండు మహాపార్శ్వఁ డన్వాండు
ఋషర కుంభుండు నికంభుండు సూర్యనేత్రుండును నగ్నికోపనుండును మహాదరుండు
దివ్యుల గెలిచిన దేవాంతకుండు, నవ్యవిక్రమశాలి యానరాంతకుండు
కడునుగ్రుం డగుమహాకాయుఁడన్వాండు, నడరి విద్యుజ్జహ్వం డచువాండు మఱియుఁ
గంపనుండును మహాఘనుఁ డకంపనుఁడు, వెంపారుచున్న యభేద్యవిక్రముండు
నాదిగాఁలుగుమహాదైత్యవరులు, నాదైత్యవల్లభు నగ్రభాగమునఁ

గన్నులఁ గోపంబు గడలుకొనంగ, మిన్నులు ముట్టంగ మీటి పల్కుచును
 బ్రశయావసరమహాపవననిధూత, కులప్వృతములనఁ గుంభిని యదర
 నొండొరుఁ జూచుచు నుద్దండవృత్తి, నొండొరు మెచ్చక యుగ్రత మెఱసి
 యూర్పులు నిగుడ నత్మ్యుగ్రతమృగ, సర్పంబులుచు జోలె సరభసృత్తి
 శూలంబు లంకించి సురియలు బిగిచి, వాలము బ్బళిపించి వరతచుత్రాణ
 సబళంబు లమరించి చక్రము బ్రిప్పి, ప్రబలంబులగు భండివాలము బ్రిగిచి
 పట్టనం బెసఁగించి ప్రాసము బ్రిప్పి, గట్టివిండ్లుచు గుణకంపము లేపి
 యుడుగక యెలుగు లొండొంటితో రాయ, మిడుగురు ల్పంటలు మిక్కుటంబుగను
 ఒండొరువిపులకేయూరంబు లొరయ, నొండొరుమకుటంబు లుగ్రతరాల
 భాసురమాక్తిక ప్రకరము ల్పెదర, రాసిననవహేమరజములు దోలుగ
 సందడింపుచు మహాసంరంభ మెఱగ, బృందారకారితో బేర్చి యిట్లనిరి
 దేవగంధర్వ దైతేయకిన్నరులు, దేవ నికజాడ భీతిల్లుదు రనిన
 నరు లెంతవారు వానరు లెంతవారు, సురవైరి నినుఁ జూచి స్రుక్కక నిలువ
 నేము నాడొకకొంత యేమటియుండ, నామర్కటాధముఁ డశ్లేగెఁగాక
 యింక మాముందఱ సీలంక జొచ్చి, శంకింప కెవ్వరు చనఁగలవారు
 వానరు లనియెడి వార్త లేకుండఁ, బూని నిర్జించి యిమ్ముల మహీధవులఁ
 జంపి యేతెంతుము చయ్యన మమ్ము, బంపు దానవనాథ పలుకు లింకేల
 యని గర్వదుర్వారు లై పల్కుచున్న, దనుజుల నుదఱఁ దప్పక చూచి
 యురవడింపకుండు యోహా మానుమాను, డరసి కార్యము చూత మని విభీషణుండు
 చిత్తంబులోనఁ జేర్చినయింద్రియముల, నొత్తి యడంచిన యోగియుఁ జోలె
 బరగ గర్జించు నుత్పాతమేఘముల, నిరుపునఁబెట్టిన యింద్రునిభంగి
 ననువొంద నెప్పటియట్లకూర్పుండఁ, బనిచి కార్యముముట్టఁ బలికె వారలకుఁ
 బెనుపొందఁగా సామభేదదానములఁ, గొనరానికార్యంబు గొనకొనెనేని
 మఱిగదాదండంబు మాయలఁ బెనచి, నెఱపుట మున్నె దుర్మితి యేమిటికి
 నెనయంగ శాస్త్రపుఁ డేమటియుండ, మన కింక నేమటి మనుటకుఁ దోచు
 నాతల కొకశత్రుఁ డతనిపై విడియ, నేతెఱంగున నేన నెత్తిపోజనును
 దానిపై నతనికి దైవశక్తియును, హీనమైయున్న నీయింతయుఁ దగును
 నెన్నఁడు నేమటఁ డెదురెందులేదు, మున్నె దైవంబు రాముండుగాఁడె మఱియు
 హరువిల్లువితచిన యట్టిసాహసుండు, పరమవిచేకి దోర్బలజయాధికుండు
 మీచేత సాధ్యుడే మిహిరకులేకుఁ, డేచి మీరతనిపై నెన్ని యాడినను
 గడలేని యీవార్ధి కాలువకరణి, వడి దాఁటిరాఁడె యావాయునందనుండు
 వచ్చి యాలంకలో వలసినమాడ్కి, నచ్చెరువంది మీ రందఱుఁ జూడ
 నేమేమిచేసెనో యెఱుంగరా మీరు, రామునివింటిశూరత్వంబు చూప
 నతఁ డొక్క వానరుఁడా యెన్నిచూడ, నతనికి నెక్కుడై నట్టివానరులు
 నావానరుల కెక్కుడై నవానరులు, భావింపఁగా లెక్క పరఁగంగరాదు

మీరు రాఘవుని నెమ్మెయి నోర్చువారు, వారసికోపంబు వలననేపారి
యొదిరిని దన్నును నెఱుంగక పలుకు, టిది వివేకమే దానవేశ్వరులార
రామలలో నభిరామ యాతీత, రామునిదేవి సరణ్యామధ్యమున
భయమున రామునిఁ బలుమాఱుఁ జీర, రయమునఁ దెచ్చి నీరాక్షసేశ్వరుఁడు
మదిలోనఁ దలపోయ మనకీడెకాక, యితనికీ జేసిన యొగ్గేమి యతఁడు
ఖరదూషణాదుల కడిఖండములుగ, ధరణిపైఁ గూల్చెఁ గదా యని మీరు
తలఁచెద రతనిపై దైత్యులపోక, తల పుచు వారిపై దాడిపోదగునె
తమనేరముల వారు ధరణిపైఁగూలి, యమరలోకము కేగి రదిచెప్ప నేల
మఱివానరు లిట మీఱకమున్నె, కోటలు వారిచేఁ గూలకమున్నె
సౌమిత్రిబాణవర్షము రాకమున్నె, రామునికోపాగ్ని రాజకమున్నె
యాయగ్నిచే లంక యడఁగకమున్నె, యీయసురావళి యీల్లకమున్నె
సీతఁ బుచ్చుఁడు వేగ శ్రీరాముకడకు, సీతఁ దెచ్చిఁకీడు చేజేతఁ గుడుపు
ధర్మాత్ముడౌ రామధరణేశ్వరుండు, ధర్మంబువలననే తగనుండు జయము
అని వెక్కుభంగుల నావిభీషణుండు, దనుజవీరులఁ బల్కి దశకంఠుఁ జూచి
తలపోయ సుఖమును ధర్మంబుఁ జెఱుప, వలతియై పరఁగు దుర్వ్యసనంబు విడుపు
సుఖము కీర్తినిజేయు సురుచిరధర్మ, మఖలసీతజ్ఞుఁడ వగుచుఁ గైకొనుము
చలము మానుము సుప్రసన్నుండ వగుము, కులమెల్ల రక్షించుకొనఁ జూచితేని
జనకజ విడువుమా జననాథుతోడ, మనకేల వైరంబు మదిమదినుండి
యని విన్నవించిన నతనివాక్యములు, పిన బుద్ధిపుట్టక నెనఁ గొల్పు విడిచి

— విభీషణుండు రావణునియొద్దకుఁ జొవుట —

రావణుఁ డంతఃపురంబున కరిగె, నావిభీషణుఁ డంత నామఱువాఁడు
ప్రథమసంధ్యావిధు ల్పరిపాటిఁ దీర్చి, రథ మెక్కి నల్లడ రాక్షసులొ గొలువ
రమణీయచి త్రతోరణరాజవీధి, కమనీయశిల్పము ల్లనుఁగొంచు వచ్చి
పటుహేమితంబులు పటుబృంహితములు, పటహాశంఖాదుల బహునినాదములు
సేవాగతాంగనాశింజితంబులును, సావాసు లడరించు చండహంకృతులు
సూతమాగధవందిశుభకీర్తనములు, నాతతభటసంకులాలాపములును
మాతంగనిశ్వాసమారుతోద్ధూత, కేతనాంశుకపటాత్మకులొలిఁ బెరయ
బధిరదిగ్భాగమై బహులొర్తిజలధి, విధమున మ్రోయంగ విశ్వాసమొదవ
రాక్షసవీరులరక్షచే నమరి, నక్షత్రపరివృతనవసౌధ మనఁగఁ
దెఱిపిలే కిభములు తేరులు హరులు, గిరికొన్న నగరివాకిటఁ దేరు దిగ్గి
ఆజ్యపాత్రాదుల నర్పితు లగుచు, బూజ్యగుణంబుల భూసురోత్తములు
పుణ్యాహవాచనపూర్వకంబైన, పుణ్యాశాంతులునేయఁ బోరిఁ గన్గొనుచు
షనసంపనాస్థానమంటపంబునకుఁ, జనుదెంచి యన్నకు సదృశీ మ్రొక్కి
యలమి నాతఁడు చూప నర్హపీఠమున, నెలమితోఁ గూర్చుండి యేకాంత మెఱిగి
మంత్రులసన్నిధి మహనీయమంత్రతంత్రజ్ఞుఁ డనియె నాదశకంఠుతోడ

అవధరింపుము దేవ యసురాధినాథ, యవనిజఁ దెచ్చినయంతనుండియును
దుర్నిమి త్రంబులు తోచుచున్నవియు, నిర్ణయింపఁగరాదు నిక్కవం బరయ
హోమగుండంబుల నున్నత్రేతాగ్ను, లేమియు వెలుఁగ వీయిదివసముల
నాగుండములఁ జొచ్చి యలమిఁ జాట్టియును, సాగిలబడియుండు సర్పముల్పెక్కు
నుడుగనిమదముల నొలయుతుమైదలు, కడునొప్పు నమృదకరులెల్ల నిపుడు
కడుమేనుడిల్ల మైకంబులతోడ, మెడలెత్తుకొని స్రుక్కి మెదలకున్నవియు
నున్నతస్థితిగల నుత్తమాశ్వములఁ, గచ్చులనీళ్లును గాటుచున్నవియుఁ
గవణంబు నీరును గడ్డియు నుడిగి, జవసత్వములు దూల సడలియున్నవియు
వానితోఁకలయందు వడినగ్నిశిఖలు, మానుగా నలుగుల మంటలు వెడలు
నరదాలపై నగ్ను లట రాలుచుండుఁ, బొరిపొరియుల్కము ల్బువి బడఁ దోణఁగె
జడిగొని వీరమస్తములవాయసము, లడరుచుఁ బురములో నాడంగఁ దోణఁగె
ఖ్యాతిగా శిఖలతోఁ గడఁగి కూపముల, భాతిగా మండుకపతు లుద్భవించె
దేవగేహముల భూదేవగేహముల, భావింప శిథిలాధిపజ్ఞులు పుట్టె
ఇంద్రధనుస్సులు నిట రాత్తులందుఁ, జుద్రధారికినైన జయములేదండ్రు
పూని చూడఁగ శుభంబులుగావు మనకు, వీని విచారించి విగ్రహం బుడుగు
మటుఁగాన నిన్నిటి కసురాధినాథ, శతమేల విను మొక్క శాంతి చెప్పెదను
శ్రీరామునకు నిమ్మ సీతఁ గొంపోయి, నేరమిఁ బట్టఁ డా నృపకుంజరుండు
ఎందు నీతిజ్ఞుల కిది లెస్సకార్య, మిందఱు నెఱుఁగరా యిది బుద్ధి యనుట
దనుజేశ నీచి త్రధర్మంబు నూఁది, వినుమని చెప్పంగ వెఱుతురుగాక
నాకుఁ బోరాదు దానవనాథ గాన, నీకుఁ జెప్పితి నీట్లు నీతిమార్గంబు
అని బుద్ధిచెప్పిన నవ్వీభీషణుని, వినుతవాక్యంబులు వీనులఁజొరక
నెవ్వరిదిక్కున నేభయం బెఱుఁగ, నెవ్వధంబున సీత నేను రామునకు
దుర్జయుం డగునాకు దురములో నెదిరి, నిర్జరుల్తోడైన నిలుచునే యనుచుఁ
గోపంబు దీపింపఁ గొలువెల్ల విరిసి, వేపోయె దానవవిభుఁడు లోపలికి
మఱునాఁడు లేచి క్రమ్మఱ రావణుండు, మఱువక సంధ్యాసమాధులు దీర్చి
యనుజనివచనంబు లాత్తఁ జింతించి, తనప్రధానులు దాను దలపోయఁ దలఁచి
భానుమండలసమ ప్రభగలయట్టి, మానై నదివ్యవిమానంబు నెక్కి
కమనీయబహురత్న కలితంబులగుచు, గోమరారఁగాఁ బైఁడికుంభములో మెఱయ
వెన్నెలచూలన విరచించినట్టి, యున్నతఛత్రంబు లొప్పారుచుండఁ
గంకణధూణధూణత్కారము లైఱయ, నంకించి చామర లలితలు వీవఁ
బెక్కుతూర్కంబులు వెల్లుగా మ్రోయఁ, బెక్కుండుసుభటులు పెంపారి కొల్వ
వందిమాగధులు కై వారంబుసేయ, సందడిజడియ నై శ్వర్కంబు మిగులఁ
జనుదెంచి బహుమంత్రి సహితంబుగాఁగ, మనుజాశనుఁడు సభామంటపంబునకు
నర్కవంశునిశరాహతిఁ దెగి పిదప, నర్కబింబముఁ జొత్తు నని తెల్పుకరణఁ
జొచ్చి సింహాసనస్థుండునై పిలువఁ, బుచ్చె నాయకుల నప్పుడు పడవాళ్ల

వారును దమరథావళులపై నెక్కి, వారణంబుల నెక్కి వాజుల నెక్కి
 చారుచామీకరచ్చుంతు లొప్ప, వారక భీషణాకారంబు లొప్ప
 తమతమతూర్యనాదములతో వచ్చి, క్రమమున మంటపాంగణములయందుఁ
 దమవాహములు డిగ్గి తనరుసింహములు, కొమరారఁగా గిరిగుహఁ జొచ్చుకరణి
 నామంటపముఁ జొచ్చి యాదానవేంద్రు, మన్ననలు గాంచి చిత్తంబు లలర
 నుచితాసనంబుల నుండిపడాలు, రుచితంబు లెఱిగింప నుత్తమం బనుచు
 దేవ నేడెంతయుఁ దెలిసియున్నాఁడు, దేవరతమ్ముఁ డుద్దీపితబలుఁడు
 ఘనుడగు నాకుంభకర్ణుండు నాఁగ, విని పిల్వఁ డనవుడు వేగ వా రేఁగి
 దేవారి సభకు నేతెంచి కొల్వొండి, దేవ నిన్బిలువఁ బుత్తెంచె నావుడును
 కొడుకులు కుంభకర్ణులు గొలువఁ, గడువేగమునఁ గుంభకర్ణుఁ డేతెంచి
 మణిమయంబై దివ్యమహిమలు గలిగి, గణికాసమూహంబు గాననాదముల
 నెంతయు నింపార నెఱిగినమంట, పాంతరంబునను సీంహాసనస్థలిని
 నున్నయన్నకు మ్రొక్కి యొగిఁ గొల్వొజొచ్చి, యున్నతాసనమున నున్నయావేళ
 నన్నతోడనె వచ్చి గూవిభీషణుఁడు, క్రన్ననఁ గూర్చుండఁ గనకపీఠమున
 నప్పు డారావణుం డమరవల్లభుని, యొప్పెల్లఁ గైకొని యుండి ప్రహస్తు
 గనుఁగొని పలికె లంకాపురంబునకుఁ, బనుఁగొనఁ బెట్టుము బలువైనకాపు
 మతి నేమటకు మెల్లమార్గంబులందుఁ, బ్రతిదివసంబులొపలను వేల్పులను
 నని దానవాధీశుఁ డాకుంభకర్ణుఁ, గనుఁగొని పల్కె నుత్కంఠ దీపింప

— రావణుఁడు కుంభకర్ణునితో రామునిరాక యెఱింగించుట —

విను కుంభకర్ణ సీవిన నిది యొకటి, జనపదంబున కేఁగి చయ్యన నేను
 రామునిదేవి ధరాసుత సీతఁ, గామించి తెచ్చితిఁ గంజకళాక్షి
 మఱిమొన్న నొకహనుమంతుఁడఁకొఁరి, పఱతెంచి సీతకుఁ బరిణామ మొనఁగి
 దేవి సీతతి రామదేవుండు వచ్చు, నావిని మదిలోన నమ్మి మోదమున
 నున్నది యాసీత యుద్దండవృత్తి, నన్నరుండును నభి కవ్వల విడిసె
 వనములలోఁగల వనచరావలిని, బెనుమూఁకగాఁ గూడఁ బెట్టుకేతెంచె
 సురనాథసురలను స్రుక్కించినాడ, హరుఁడున్నకైలాస మగలించినాడ
 శంభుచే జంద్రహాసము గొన్నవాడ, సంభోజభవు వరం బడిగిగొన్నాడ
 దానిపై సీలాపు తవిలియున్నాడ, మానవుండే నన్ను మర్దించువాడు
 రాముఁ డెన్నఁడు గెల్పు రణభూమి నన్ను, గోమలి నెన్నఁడు గొనిపోవు నతఁడు
 అనవుడుఁ గోపించి యాకుంభకర్ణుఁ, డనియె రావణుతోడ నందఱు వివఁగ
 రాము వంచించి యారామునిదేవి, నేమఱియుండంగ నెత్తి యుద్వృత్తిఁ
 దెత్తురే యిటులేల తెచ్చితి కడఁగి, చిత్తంబులో నీతి చింతింపవైతి
 భర్తమార్గము సీవు దలపోయవైతి, వర్తిలి కులమెల్ల నడఁగఁజేసితివి
 సీతఁ దెచ్చినయపై చెడియె నీలంక, నేతెఱంగుననైన నిదియ నిశ్చయము
 ఎట్టననేమి యా యనకులేశ్వరుని, నెట్టనశరములు నెఱిగాడకుండ

బ్రతికివచ్చితి నీదుభాగ్యంబుకతన, నిదిమేలు కీడని యెన్నంగనేల
 పోవచ్చునా యింకఁ బూనుదుగాక, రావణ యింతకార్యము చక్కఁబెట్టి
 నామీఁదఁబడియె వానరుల రాఘవుల, నేమియుఁ దలఁపక యింక సుఖంపు
 మని పల్కుచుండ మహాపార్శ్వ డనియె, ఘనభుజ యెల్లలోకములకు నీవ
 పతివట యారీత బలువునఁ బట్టి, రతిసల్పనేరవా రాక్షసాధీశ
 యనవుడుఁ జిత్తంబునందు మోదించి, దనుజాధినాథుఁ డాతనిఁ జూచి పలికె
 విను మహాపార్శ్వ యేవేధ కొల్వనకుఁ, జనుచోటఁ బుంజకస్థల యనునాతి
 వలుపూడిపడఁ బట్టి వడఁ గుదియించి, బలిమి భోగించితి మ్రోఁబడి తొల్లి
 యామేరలెల్లను నబ్జజం డెఱిగి, నామీఁదఁ గోపించి నయమింతలేక
 యోరిరాక్షస కడు సుచితంబుదప్ప, నారీజనమునెడ నయమింతలేక
 బలిమి నెవ్వలెనైనఁ బట్టి భోగింపఁ, దలతు వెప్పుడు నీదు తలలప్పు డవిసి
 వారక యిలనూఱువ్రయ్యలై రాలు, పోరోరి యనుచు శప్తునిజేసి విడిచె
 నదికారణంబుగా నంగనాజనుల, హృదయంబె కదియక యేనెందుఁ గదియ
 నాలావుగొనక వానరులతోఁగూడి, యీలంకపై రాముఁ డిటవచ్చుటెల్ల
 నిద్రించుసింహంబు నిరిమేలుకొల్పు, భద్రదంతాశ్రయతరివిధంబు
 అని పల్కుటయు నవ్వె యవ్విభీషణుడు, దనుజరాఘనితోడఁ దగ విన్నవించె
 మొనయు నిట్టూర్పులై మ్రోఁగుటగాఁగ, ఘనమైనచింతయె గరళంబుగాఁగఁ
 గోపంబు చలమును గోఱలు గాఁగ, నేపరియుండుటె యెరగొంటకాఁగ
 నమరంగఁ జెక్కున హత్తినచేయి, కమనీయతరఫణాకారంబుగాఁగ
 నిజసఖంబులు మణినికరంబుగాఁగ, భుజయుగమధ్యంబు భోగంబుగాఁగ
 దారుణంబైన సీతాకాలసర్ప, మేరూపముననైన నేలపోనిచ్చు
 నవకీర్తియట పాపమట సుఖంబునకు, విపరీతమట యిట్టివిత మేల యుడుగు
 మని యన్నతోఁ బల్కి యంతటఁబోక, సునిశితమతిఁబ్రహస్తునిఁ జూచి పలికె
 నెఱిపిడుగులఁబోలు నృపునిబాణములు, గఱులాని నీదువక్షముగాడునాడు
 ఎఱిఁగెదు గాకేల యిట్టట్టుపడెదు, కఱకులాడెఁషమాడ్కి గాదుమీఁదటను
 ఈకుంభకర్ణండు నీనికుంభండు, నీకుంభండును మఱి నీమహోదరుడు
 నీమహాపార్శ్వండు నీయింద్రజిత్తు, రాముని గెల్పువా రారణంబునను
 ఏపుచూపక యప్పు డెందుఁబోయెదరు, ప్రాపులై మీరడ్డపడెదరుగాక
 కడఁగి యింద్రుడు వచ్చి కాచిననైనఁ, గడునడ్డపడి సురల్లాచిననైన
 కాలాగ్నిరుద్రుండు గాచిననైన, గాలమృత్యువు వచ్చి కాచిననైన
 రావణుఁ జంప కారామభూపాలుఁ, డేవిధంబునైన నేల పోనిచ్చు
 దనుజేశుపై విల్లు ధరియించునపుడు, మనచేతఁబోవు నే మనుకులేశ్వరుడు
 పిడికిట నడఁగునే వేర్పుకాలాగ్ని, పుడిసిట నడఁగునే పొంగారుజలధి
 పట్టుంగ నలవియే పాతాళతలము, గట్టింప నలవియే గగనభాగంబు
 తెంపంగవచ్చునే దిగ్వితానంబు, త్రుంపంగవచ్చునే ధూర్జటివాలు

నటచేత నడచిన నడగునే సూర్యుఁ, డెటుఁగని మీతోడ నిట్లాడనేల
కడుమూర్ఖు నాకారికామాతురుండు, మడియఁడె మీయట్టి మంత్రులు గలుగ
నాబుద్ధి వినునె యీనాకేశవైరి, మీబుద్ధిఁ జెడుఁగాక విక్కిలి క్రొవ్వి
యని మొగమోడకయాడఁ బ్రహస్తుఁ, డనువాడు గైకొన కావిభీషణుని
సురగులతోఁబోరి యోడ మెప్పుడును, సురలతోఁ బోరాడి స్రుక్మమెన్నఁడును
యత్నులతో గిట్టి యలయ మెన్నఁడును, రాక్షసావళిచేతఁ గ్రాగ మెన్నఁడును
నరుఁడైన యారామనరనాయకునకు, దురములో నేమోడుదుమె విభీషణుఁడ
యేచందమున వారి నెటుఁగుదోకాని, నీచేత వింటిమి నేడింత వింత

— ఇంద్రజిత్తు విభీషణునికి తనలా వెంటింగించుట —

దనుజులలావంత తక్కువే యనినఁ, జనియె నాగ్రహమెత్తి జంభారిజిత్తు
తోరమైపేర్చిన దుర్బదగ్రంథి, యారాముతమ్ము శరాగ్నిచేఁగాలఁ
గారణం బటమీఁదఁ గలుగుటఁజేసి, యేరూపమున నీతి నిచ్చులో నిడక
విను విభీషణ నీవు వెఱచెదుగాక, మనయందు రాక్షసమహిమ లూహింప
హీనుఁడైనను నోపు నింతటిపనికి, మానక రామలక్ష్మణుల మర్దింప
మూఁడుఁలోకములు నిమ్ముల నేలువానిఁ, వాఁడెవజ్రముగల వాసవుఁబట్టి
చెఱఁబెట్టనా వాని సీతకరిఁబట్టి, విఱువ నాకొమ్ములు వింతయే నీకు
ననలు గాఢించి యయ్యంతకు నొంచుఁ, దనుజుఁ దూలించి యాతఁటి పాళి నొడిచి
గాలిఁ దూలించి యక్షపుని మర్దించి, శూలి నోడించి నిష్ఠురత వాటించి
యేచిన నాచేత నీనరుల్పావరా చెప్పె దుబ్బి వారలఁ బెద్దచేసి
కలఁతునా సప్తసాగరములు సొచ్చి, మలపుడునా మేరుమందరంబులను
దాటుదునా ధరాతలమెల్లఁగడవ, మీటుదునా నేలమింటితో నంటి
వంతునా జగములు వనచరకోటి, ముంతునా బెగఁదొంద మున్నీటిలోనఁ
బుడమిమోచిననాగపుంగవుఁ బట్టి, పిడుతునా విషమెల్లఁ బిచ్చిలివోవ
నొక్కట దుండంబు లొడిసిరాఁదిగిచి, దిక్కరింద్రుల నీడ్చి తెత్తునా పూని
భూమితో నిప్పుడు భుజశక్తి మెఱసి, ప్రాముదునా చంద్రభానుబింబముల
వనచరకోటుల వైతునా పట్టి, దినకరబింబంబు దిక్కులు గడవ
నాలంబులో వానరాలిరక్తములు, గ్రోలింతునా భూతకోటులచేతఁ
గప్పుదునా యంపగములచే మిన్ను, నిప్పుడమియు దిక్కు లిన్నియుఁగూడఁ
గడునొగల్కలములఁ గబళించి త్రిప్పి, యడఁతునా నేలతో నర్కునిరథము
పెడచేతలోచేతఁ బృథివియు మిన్ను, నడఁతునా పొడిపొడి యై రాలిపోవ
దనుజాధినాథుని తమ్ముడవగుట, నిన్ను నొండనక మన్నించితఁ గాక
యొరుఁడైన సైతమే యూరకయుండు, వెరవిడిమాటలు వేయాడనేల
ననవుడుఁ గోపించి యావిభీషణుండు, గనుఁగొని పలికె నుద్గాధవాక్యముల
నెవ్వనిగాఁ జూచి తినకులేశ్వరునిఁ, గ్రొవ్వులు పలికె దీకొలుపులోపలను
గణుతింప నింద్రుండు గాఁడు నీకోడ, రణభీషణుండగు రాముండుగాని

గణులింప ననలుండు గాఁడు నీ కోడ, రణభీకరుం డగు రాముండుగాని
 గణులింపఁ గాలుండు గాఁడు నీ కోడ, రణమహోగ్రుం డగు రాముండుగాని
 గణులింప నిర్మతి గాఁడు నీ కోడ, రణవిశారదుం డగు రాముండుగాని
 గణులింప వరుణుండు గాఁడు నీ కోడ, రణజయోన్నతుం డగు రాముండుగాని
 గణులింప ననిలుండు గాఁడు నీ కోడ, రణచిపుణుం డగు రాముండుగాని
 గణులింప ధనదుండు గాఁడు నీ కోడ, రణకౌశలం డగు రాముండుగాని
 గణులింపఁ బశుపతి గాఁడు నీ కోడ, రణవిచక్షణుం డగు రాముండుగాని
 వారి కోర్చినరీతి వచ్చునే యోర్పు, నారామవిభునకు నాలంబులోనఁ
 దలముకప్పినయట్టి తలఁపులు దలఁచి, తలక్రిందువడియెదు తద్యముఁ గ్రొవ్వి
 కులనాపకుండవు కొడుకవా నీవు, వలయురావణు పగవాడవుగాక
 పావకనిభరామబాణఘట్టనకు, రావణుండే యోర్పు రణములో నిలిచి
 యీ రావణుండు తనహితులతోఁ గూడ, నారామభూపాలు నడుగుల కెఱిగి
 మణులతో వారణమణులతోఁ దురగ, మణులతో మానీనీమణి నిచ్చుటొప్పు
 ననవుడు రావణుం డావిభీషణుని, దనరోషదృష్టులఁ దప్పక చూచి
 పగవానితోనైనఁ బాపక కూడి, మిగిలినయెపుతో మెలఁగంగవచ్చుఁ
 బటువిషం బొలికెడుపాముతోనైనఁ, జటులనిర్భరవృత్తిఁ జరియింపవచ్చుఁ
 దనవానివలెనుండి దాయలఁ గూడి, మనువానితోఁ గూడి మనరాదుకాక
 వారక నీ వట్టివాడవు గాన, వైరుల నాయొద్ద వర్జించె దుబ్బి
 తమ్ముడ వని చంపఁ దగదుగా కీవు, తమ్ముడవా పగదాయవు కాక
 యనవుడు బ్రహ్మకాపాతిశయంబు, గొనకొనుట యెఱింగి కుంభకర్ణుండు
 తమ్మునిమాటలు తగ వనలేక, యెమ్ములాడెడినన్న నెట్టనరాక
 యగ్గారవముతోడ నన్నకు మ్రొక్కి, దిగ్గున గుహకు నిద్రింపంగఁ జనియె
 జనినపిమ్మట విభీషణుండు రావణుని, కనియెఁ జిత్తంబున నలుక రెట్టింప
 నన్నవుగాన నీ యాపదకులికి, యిన్నియుఁ జెప్పితి హితవని నీకుఁ
 బొసఁగదు బహుముఖంబులు గాన నీకు, ససురేశ చెప్పిన యావులబుద్ధి
 హితవుచెప్పెడిమంత్రు లెందును గలరు, హిత వని వినురాజు లెందు గల్గుదురు
 తగు నాకుఁ జెప్పట తగు నీకు ననుట, తగనీతి నిచ్చుట తగు నీతి నీకు
 బలమెంత గలిగినఁ బరికించి చూడ, నల వెంత గలిగిన నది యేమి సేయుఁ
 బురుషుని వెరవునఁ బోనీక వేర్చి, పరికింప దైవంబు ప్రళకూల మైన
 దైవంబు నా నొండు దైవంబు గలదె, దైవంబు దశరథతనయుండు గాక
 యని విభీషణుం డాడ నారావణుండు, విని బోషలో ముడివడ వికృతాస్మ్యుడగుచు
 మిన్నందఁ గోపించి మీసంబు లదరఁ, గన్నుల మంటలు గ్రమ్మ నిట్లనియె
 నెన్నెదు రాముని నీటు దైవ మనుచు, నన్నరుడే దైవ మయ్యెడునేని
 వెడగయి తండ్రిచే వెడలంగనోటు, వడి యడవుల నేల వడి మృగి స్రుక్కి
 విను మాకు నలమును వేరువెల్లంకి, దినియెడివానినే దేవర యండ్రు

నను దాచవలదె క్రన్నన నెదిరించి, తనదేవి గొనిరాగ దైవంబయేని
 నలసి తమ్ముడు దాను నడవులలోన, బలవించి పలవించి పలుమాటు దిరిగి
 వచ్చి సుగ్రీవుఁ డన్వానరుమటుఁగు, చొచ్చుట దైవంబుచొప్పులే తలఁపఁ
 బలుమటు నేటికా పందమానవునిఁ, జెలఁగి నాతో సరి చేసి చెప్పెదవు
 అనిన రావణుతోడ ననియె గ్రమ్మఱు, దనలోన నవ్వచుఁ దగవిభీషణుఁడు
 ఎసఁగి దివ్యులఁ బెంప ఋషుల రక్షింప, నసురుల శిక్షింప నవని బాలింప
 నాదిసారాయణుం డర్కవంశమున, నాదశరథునకు నమర జన్మించె
 వనజాసనాదులు వర్ణింప లేక, సనకాదులుచు గూడి చర్చింప లేక
 ఆమహామహిమ నీ కలవియే తెలియ, రాముఁడు మర్త్యుండె రాక్షసాధీశ
 కాన రామునిఁ గని కంజాస్య నిష్ఠు, దానవేశ్వర మనఁ దలఁచెదవేని
 మలఁగక యర్థకామంబులవలనఁ, దలఁ పగ్గలంబైన ధర్మ మెక్కడిది
 నీవొల్ల వెన్నఁడు నీతిమార్గంబు, నీవారు నొల్లరు నీకంటె మున్న
 కానఁ గార్యాకార్యగతి యిట్టిదనిన, దానవేశ్వర నీకు ధర్మంబు గలదె
 వాతూలసుతుచేత వనముచెడ్డట్లు, నీతచే లంకయుఁ జెడఁగల దింక
 వచ్చెద రగచరు ల్వారిధి దాఁటి, వచ్చి యీ రాక్షసపనితల నిల్ల
 మోడ్చినకరముల ముందలల్వట్టి, యీడ్చెద రటువలె నీడ్వకమున్నె
 యొప్పింపు మానీత సుర్యశ్వరునకుఁ, దప్పక చెప్పితి దానవాధీశ
 మండేనగ్నులమాడ్కి రాఘవుని, దండిబాణంబు లుద్దండత వచ్చి
 నీరామ్మ గొని కాఁడ నేర్తునె చూడ, నీరాజ్యగతి చూడ నేర్తుఁ గా కేను
 ప్రళయానిలము ఘనపర్యతశిఖర,ములు ద్రోచుపగిది రాముఁడు భండనమున
 నీతల లందంద నేలపైఁ గూల్చి, నేర్పును వీక్షింప నిర్జరాఠి
 యనుడు విభీషణు నదరంటఁ జూచి, మునుకొని పది మొగంబులు జేగురింపఁ

— రావణుఁడు విభీషణునిఁ దమ్ముట —

గటము లుప్పొంగ నొక్కట నూర్పు లెనఁగఁ,బటుధూమములతోడి పావకుండనఁగఁ
 బదహతి మేదిసీభాగంబు వగుల, నదలుపుబెట్టున నాకస మగుల
 నద్దిరా యితనికోపావేశ మనఁగ, గద్దియమోద డిగ్గన డిగ్గనుటికి
 యడిదంబు జలిపించి యటు ప్రేయఁ బూని, యడిగి విభీషణు నుగ్రతఁ దన్నెఁ
 దన్నిన వజ్రంబు తాకునఁ గూలు, నున్నతగిరివోలె నుర్విపైఁ బడియెఁ
 బడినవెండియు ప్రేయఁబాటఁ బ్రహస్తుఁ, డెడసొచ్చి వల దని యెడలించె వాలు
 కొలువెల్ల నాతని కోపంబుఁ జూచి, తలకొని యెంత వింతలు పుట్టె ననఁగ
 సనలార్చునకుల నడర దై తేయుఁ, డనియె నిర్దయతఁ బ్రహస్తునిఁ జూచి
 వీనిదురుక్తులు వింటె ప్రహస్త, వీని నమ్రేడిది యెవ్వధిఁ దమ్ముఁ డనుచు
 వెడలంగఁ ద్రోయుము వేగంటె వీని, నెడచేసి మొగమోడితేని నాయాన
 యనినఁ బ్రహస్తుండు నవ్విభీషణునిఁ, గనుఁగొని పలికె నాగ్రహవృత్తిదోష
 వదిట నీ వుండవలసినయెడకు, వెలువడి యరుగు మివ్వీటికి బాసి

యనిన విభీషణుం డతకోపుం డగుచు, ననలుండు నలుండును హరుండు సంపాతి
 యనువారితోఁగూడి యసురేంద్రుతోడ, ననియె నుద్భూతగదాహస్తుఁడై నిలిచి
 మదనాతురుండవు మఱిపాపములకుఁ, గుడులై నవాఁడవు క్రూరకర్ముడవు
 మున్నేకదా నిన్ను మూఢునిఁబాయ, సున్నాఁడ నిది శ్రోత్రియులు గాదు నాకు
 నార్తరక్షకునిఁ గృపాంబుధి దివ్య, మూర్తి జగద్ధితంబుగఁ బట్టినట్టి
 సత్యసంధుని రామజనపాలచంద్రు, నిత్యయశోనిధి నిర్వలాత్మకుని
 శరణి పోయెద శరణన నతఁడు, కరుణతోఁ బ్రోచు నెక్కాలంబునందు
 నేను పోయిననైన నిటమిఁద నెఱిగి, మానైన నీతితో మను దానవేంద్ర
 యట్టునుగాదేని యగచరుల్లంకఁ, జాట్టిన యపుడైనఁ జూచు నాబుద్ధి
 యట్టునుగాదేని యర్కవంశజుఁడు, దట్టించునపుడైనఁ దలపు నాబుద్ధి
 నొండేనిరఘురాము నుగ్రబాణములు, దండించునపుడైనఁ దలపు నాబుద్ధి
 నని పల్కి యన్నకు నవనతుం డగుచు, దనతల్లినిగరి కుద్ధతగఠిఁ బోయి
 చెలఁగినసింహంబుచేఁ బడి తప్పి, మలుగనివగతోడి మదకరివోలెఁ
 భీకరారావసంస్థితుఁడై వచ్చి, చేకొని పిడు గడఁచినయద్రివోలెఁ
 జని యటఁ గైలాస సదృశమైనట్టి, ఘోతరంబగు విశ్వకర్మచే నైన
 గృహమున సుపవాసకృతమైనఘన, మహితశుక్లాంబరమానిత యగుచు
 వెన్నెలరసమున విదళించి తివిచి, మిన్నేటిన్నరువున మెఱుంగిడ్డకరణి
 నరసినబొమలును నరసినశిరము, గరమొప్పుఁ బెద్దయు గౌరవం బొప్పు
 బన్నుగా ముదకకుప్పసములు దొడిగి, చెన్నార బ్రద్దులు చేతులఁ బట్టి
 ముడిసినవిప్రు లిమ్ముల నెందఱేని, వదలక చేరి సావాసులై కొలువఁ
 గరుణాప్రవాహంబుగా వచోభంగి, సుశత్రుమూర్తులచందంబు గాఁగఁ
 బొలుపాడుశమదమంబులు తటంబులుగఁ, గలసరులెల్లఁ జొక్కపు నుర్వ్యుగాఁగ
 వెలసిన తనయొద్దివేదఘోషములు, సలలితం బగుచున్న జలఘోషములుగ
 వినుతబహుద్విజవితతులు చెలఁగఁ, గనుపట్టుజాహ్నువి గంగ నా నొప్పి
 బహుపురాణంబులు బహువేదములును, బహుశాస్త్రములు పెక్కుబ్రహ్మరాక్షసులు
 బహుభంగిఁ జదువంగ బహుభక్తి వినుచు, బహుశిర్షలశుభప్రభుఁ దేజరిల్ల
 నుండియు రావణు నొప్పమిఁ దలచి, కొండంతవగపు చేకొనియున్నతల్లి

— తల్లియొద్దకు విభీషణుండు వచ్చుట —

గాంచి దండముపెట్టి కన్నుల నీరు, నించి దుగ్గితుఁడైన నివ్వెఱగంది
 కైకేసి నందనుఁ గరములనెత్తి, గైకొని యక్కునఁ గదియంగఁ జేర్చి
 లోపలియిండ్ల నాలోకింపరాని, యావద ల్బుట్టెనో యటుకాక మఱియు
 బ్రాహ్మణవధయుఁ జొప్పడియెనో కాక, బ్రహ్మ కోపించెనో పరికించి చూడ
 హరి యల్లెనో హరుఁ డల్లెనో రాముఁ, డరుదారఁ గ్రోధసమగ్రుఁడైనాఁడో
 యిది యేమి నాపుత్ర యంతశోకింప, నిదియేమి తెఱుగు నాకింతయుఁ దెల్పు
 వుడిగెద నదివిన్న యంతకు నాకు, నొడలిలోఁ బ్రాణంబు లుండవయ్యెడిని

అనిపల్కు తల్లికి నావిభీషణుఁడు, మునుకొని కరములు మొగించి యిట్లనియె
 నవభారు దేవి నీయగ్రనందనుఁడు, రవికులాధీశ్వరురాకకు నేఁడు
 మంత్రులు దానును మంత్రకూటమున, మంత్ర మిట్టిది యని మడిఁ జర్చనేయ
 నిన్ని విచారంబు లేల రామునకు, నెన్నిభంగుల సీత నిచ్చుట లెస్స
 యీకున్న రాఘవుం డీయబ్బిఁ గట్టి, యీకులం బడపక నేల పోనిచ్చు
 నని యొత్తిచెప్పిన నాపంక్తికంఠం, డనలుండు మండిన యాకృతి మండి
 తన్నె గద్దియతోడ ధరఁబడ నన్ను, దన్ని యంతటఁ బోక తాలిమి దక్కి
 యడదంబు జలిపించి యటువ్రేయఁబూనఁ, జెడక నేట్రికి వచ్చితి నొకభంగిఁ
 బోయెద నారామభూపాలుఁ గానఁ, బోయి యాతనికృపఁ బొంది యుండెదను
 ఈవీట నాకింక నెవ్వరు గలరు, భావింపఁగా నాప్తబంధువు లొరులు
 అనవుండు నతిభీత యై మూర్ఛ నొంది, ఘనమైన ధైర్యంబుకతమునఁ దెలిసి
 కై కేసి నందనుఁ గనుఁగొని పలికె, నీకథ మున్ను నే నెఱిగినదాన
 నది యెఱింగించెద నమరులు మునులు, త్రిదశేంద్రుఁడును బ్రహ్మదేవుఁడుగూడి
 యమృతాబ్ధికడ కేగి యచ్యుతుఁ గాంచి, తమపడుచిడ ములు తా మెఱింగింప
 నీరసంబున మిమ్ము నేచుచునున్న, క్రూరుల రావణకుంభకర్ణులను
 జంపుటకై యుర్వి జనియించువాడ, సొంపారవ ర్తించు సూర్యవంశమున
 నని దేవుఁ డాడిన నావార్త నాకు, వినుశించె మాతండ్రి విశదంబుగాఁగ
 విని యేను వెఱచి మద్విభున కిట్లంటి, నెనయంగ నీకులం బెవ్వఁడు నిలుపు
 నీపుత్రకులలోన నీకుంబు చెపుమ, ఆపుణ్యుఁ డెవ్వఁడో యనఘ నా కనిన
 సత్యంబు ధర్మంబు శౌచంబు గలిగి, నిత్యయశోనిధి నీకడఁగొట్టు
 కొడుకు రామునికృపఁ గోరి యీలంక, కడునొప్పు బాలింపఁగఁ వాడు మీఁద
 ననిచెప్పి తపమున కరిగె మీతండ్రి, యెనర నమైరునగోపాంత్యమునకుఁ
 గాన నాతఁడు హరి కంజాక్షకులుఁడు, మానిని యాసీత మహానీయలక్ష్మి
 విశ్రవసునిమాట వేఱొక్క టగునె, విశ్రుతకీర్తి యేవిధముల నైనఁ
 జనుము రామునిఁ గని శరణి మొక్కి, మనుము రాక్షసుకోటి మనుట చింతింపు
 ఆయువును శ్రీయు నగుఁగాక నీకు, నాయన్న పొమ్ము శ్రీనరనాథుకడకు
 నని యక్షతలుపెట్టి యర్చిలిఁ జేర్చి, తనయుని దీవించి తగ వీడుకొలుప
 నతఁడును తల్లికి నవనతుం డగుచు, మతిలోనఁ బొంగుచు మంత్రులు దాను
 రావణుతనవునఁ బ్రాణంబు లైదు, నీవిధంబునఁ బోవు నీక ననుమాడ్కి
 వేగంబె యాకాశవీధికి నెగయ, నాగుణాధ్యునిఁ జూచి యీలంకవారు
 తమతమవీధులఁ దమదులోగిళ్ళ, గుమరులుగాఁ గూడుకొని పల్కి రపుడు
 ధర్మంబు దిగనాడి తగఁ దమ్ముఁ డనక, వేర్చి వోఁ బల్కి విభీషణు విడిచె
 నీలెఱంగున నిపు డీరావణుండు, నీతియు ధర్మంబు నేర్పుఁ గోల్పోయెఁ
 జెడియె గా కీలంక చెప్పనే లనుచు, నుడుగనిపగఁతో నుండెడువారుఁ
 నీలంక యీతఁడె యేలుఁ బొత్తునుచు, బోలించి తమమనంబుల నెంచువారుఁ

గోరి యీతఁడు రాముఁగూడుఁ గాకేమి, యీరావణుఁడు మృగ్గునే యనువారు
వరనాథుఁ డీతని నమ్మునే యచటి, కరిగిన ననివార లనుచు నుండఁగను

— విభీషణశరణాగతి —

అంత విభీషణుఁ డాకాశవీధి, సంతసంబున మంత్రిజనులతో నెగసి
వచ్చుటఁ గనుఁగొని వనచరులెల్ల, నచ్చెరువడి చూచి రటు తలలెత్తి
యొత్తినరాముచే నింద్రుని యింక, నెత్తఁడు దలలు పేడెత్తుఁ దత్కులము
ఎత్తినభయము వో నిటసురలార, యెత్తుఁ డాత్మలదల లెత్తుఁ డన్మాడ్కి
నప్పుడు సుగ్రీవుఁ డగచరాధిపులఁ, దప్పక వీక్షించి తగవారి కనియె
వనచరులార యీవచ్చు రాక్షసునిఁ, గనుఁగొనుం డదె వాఁడఖండవిక్రముఁడు
ఘనమైన పర్వతాకారంబువాఁడు, భనురాదిశస్త్రముల్ దాల్చినవాఁడు
మిక్కిలి పొడవున మెఱసినవాఁడు, సుక్కక యిటకు వచ్చుచు నున్నవాఁడు
ననవుడుఁ గడఁగి యయ్యగచరాధిపులు, ఘనపర్వతములు వృక్షములు చేబట్ట
మముఁ బంపు సుగ్రీవ మముఁ బంపు దేవ, సమరంబులో దైత్యుఁ జంపెద మనఁగ
నావిభీషణుఁ డనె నగచరులార, మీవాఁడ నిటు సంభ్రమింపంగవలదు
రావణుతమ్ముఁడ రాక్షసేశ్వరుఁడ, భావింప నేను నిష్పాపమానసుఁడ
శరణి యీరామజనపాలుఁ గాన, నరుగుదెంచినవాఁడ నట లంకనుండి
రావణుతో నేను రామభూపాలు, దేవి నిమ్మని పెక్కు రేఱఁగుల నంటి
ననవుడు నామాట కతఁడు కోపించి, తనసభలోపలఁ దన్నె నన్నిట్లు
తన్ని యంతటఁ బోక తనవీటిలోన, నున్నఁ జంపుదు నని యోటిలకాఁడె
నేనును వెలువడి యీరామచంద్రుఁ, గానంగవచ్చితిఁ గానఁ జింతింపఁ
గపటుండఁగాను నిష్కపటమానసుఁడఁ, గవులార నాయెడఁ గపటంబులేదు
సభయుండ నగునాకు సంప్రీతి వెలయ, శభయ మిష్పించుఁడి యవనీశుచేత
ననవుడు సుగ్రీవుఁ డారాముకడకుఁ, జని విన్నపముచేసె సవినయుం డగుచు
రావణుతో నల్లి రాయిడి వుట్టి, దేవ వీడొక్కఁ డేతెంచియున్నాఁడు
మొత్తంబుతో నభంబున నున్నవాఁడు, చిత్తంబు మాదెఱఁ జేర్చినవాఁడు
అమరారితమ్ముఁడ ననుచున్నవాఁడు, విమలవాక్యంబుల వెలసినవాఁడు
ఆదిత్యకులనాథ యభయమి మ్మనుచు, మోదవాక్యంబుల మొనసినవాఁడు
మీకృపకలిమి యెవ్వైయి నున్న యదియె, నాకుఁ జూడఁగ వీని నమ్మంగరాదు
వరనాథ కపటంబునకుఁ బుట్టనిల్లు, లరయ రాక్షసులుగా కన్యులు గలరె
దనుజాధినాథునితమ్ముఁ డేమిటికిఁ, జనుదెంచు నీనీచుఁ జంపంగవలయు
ననవుడు సంతట నాంజనేయుండు, వినయసంభరితుఁడై విభున కిట్లనియె

— రామునకు విభీషణునియొగ్గత నాంజనేయుం డెఱింగించుట —

దనుజాధినాథుఁ డుద్దండకోపమునఁ, దను సభలోపలఁ దన్నె నన్మాట
లఖలంబు నెఱుఁగంగ నాడె నీయసుర, నిఖలేశ యీమాట నిజముగానోపు
గుడుగక మనలకై యుచితమాడుటయు, వెడలఁద్రోచినవాని విడిచివచ్చుటయుఁ

గలుగనోపుచుగాని కపటంబుగాదు, వలనదు శంకింప వసుధేశ యితని
 గపటమానసుల్పై క్రమముననున్న, గపట మింతటిలోన గానంగవచ్చు
 నితనిమాటలలోన నేమాటయైన, గృతకమై తోచుదు కి డనరాదు
 మచుజేశ దనుజులమర్జ్జుం డితండు, మనచెస నుండుట మానెననీతి
 నచు రావణాడు పట్టి నాడు బంధించి, యెనలేనిబాధల నేమట జూచి
 యితండు నాకై వెక్కుపాతవులు పల్కె, నితనిచి త్రస్థితి నెఱుగుదుఁ గొంత
 యనినమాటలు దన మూర్తకు నెక్కి, ననజా ప్తసుతుఁ జూచి వసుధేశుఁ డనియె
 నర్కజ దీన మే లాటఁ గిడొట, దర్శించ నేటికి ధర్మంబుత్త్ర
 శరణని వచ్చిన శత్రువునైన, బరికింపఁగా రాచచాడి రక్షింప
 నొకకపోతము డేగ యుద్ధతి తఱుచు, వికలభావంబున వేగంచె వచ్చి
 శిబిమాటు సొచ్చె జూచ్చిన డేగ యడుగ, శిబి తరువిచ్చి చెచ్చెర గుర్వఁ గాచె
 నపకీర్తి బొందక నార్తుఁ జేకొన్న, కృప యశ్వమేధసత్క్రియఫలం బిచ్చు
 నీవిభీషణుఁ డేల యేదినయట్టి, రావణుఁడైన గర్వము దక్కి వచ్చి
 శరణన్న గాతు నేచందంబునైన, మరియూద లిట్టివి మాకులంబునకు
 నభయ మిచ్చితివేగ నర్కజ పోయి, సభయుని నవ్విభీషణుఁ దోడితెమ్ము
 అనువుడు సుగ్రీవుఁ డారామకృపకుఁ, గరువ్రాల్చి యటు శిరఃకంపాబుఁ జేసి
 పరికింప నీవేశఁ బగవానితమ్ముఁ, డరయంగ శరణన్న నలరి రక్షింప
 నీకె కా కెందునే నృపులకుఁ జెల్లు, కామత్ స్థతిలక నిక్కము భాత్రిలోను
 నని పల్కి సుగ్రీవుఁ డాకాశమునకు, దనసేనతో సమున్మతగతి నెగసి
 చేకొని యభయంబు శ్రీరాముఁ డిచ్చె, నీకు విభీషణ నిక్కంబు నమ్ము
 రమ్మని కపిరాజు రాక్షసరాజు, నిమ్ములఁ గొంగిట నెనయంగఁ జేర్చి
 తోడ్కొని వచ్చి సుతోషంబు గృహయు, వేష్యయు నొసఁగ నవ్విభుఁ గానుపించె
 నిండ నానుదించి నృపుఁ జూచి యపుడు, దండప్రణామము ల్దగఁజేసి పలికె

— విభీషణుడు శ్రీరామచంద్ర నుతించుట —

నిత్యసత్యత్రాణ నిత్యకల్యాణ, నిత్యజగత్త్రాణ నిత్యగీర్వాణ
 జగదన్వయాకార జగదేశ్వర, జగదుదయాకార జగదభిపూర
 సర్వసంగతీత సర్వానుభూత, సర్వజగత్పూత సర్వసమేత
 గురులఘుక్రమరూప గురుబోధదీప, గురుమధురాలాప గురుచారుచాప
 పద్మసన్నిభనేత్ర బహుదీపసూత్ర, పద్మాకలితగాత్ర పరమపవిత్ర
 కవిమనస్సంవేద్య కరుణానంద్య, వివిధశాస్త్రాపాద్య వేదాంతవేద్య
 పరమాత్మఃకృత నీవ పరమంబు నీవ, పరమవిద్యయు నీవ పరికింప నెందు
 భువనకర్తవు నీవ భువనంబు నీవ, భువనపార్తవు నీవ భువనైకవీర
 యోగభోక్తయు నీవ యోగంబు నీవ, యోగఫలప్రదుఁ డరయంగ నీవ
 చంద్రార్కులును నీవ జలధులు నీవ, యింద్రాదులును నీవ యిలయును నీవ
 శబ్దార్థములు నీవ శబ్దముల్ నీవ, శబ్దముల్ భేషించు శ్రవణముల్ నీవ

మూడుమూర్తులు నీవ మూడుమూర్తులకుఁ, బోడిమి నవ్వలిపాడవును నీవ
 తురమును నీవ యతురమును నీవ, తురసాక్షి వీవ యతురసాక్షి వీవఁ
 ద్రిభువనవందిత దేవాదిదేవ, యభయ మీదేవ నాకఖలాధినాథ
 జయజయ శతశోటిజలజాప్తతేజ, జయజయ సంసారస్వసుప్త
 లలితాగవస్తోత్ర లక్ష్మీకళత్ర, విలసద్దయాపాత్ర విబుధారిజైత్ర
 దినకరశశినేత్ర దివ్యచారిత్ర, యనుపమశుభగాత్ర యఖలైఃసూత్ర
 వేయునోరులభోగివిభుడైన నుతులు, నేయంగవోపునే శ్రీరామ నిన్ను
 నప్పద్మ సంభవుండైన నీమహిమ, యొప్పెల్ల నుతియింప నోపునే తెలియ
 నే నిన్ను నుతియింప నెంతటివాడ, దానవుండను వృథా తరళచిత్తుడను
 భూనాథ నీవాదిపురుషోత్తముడవు, కాన నిన్నితరులు గానఁగ లేరు
 నరనాథ యార్తుని నన్ను రక్షింపు, పరమదుర్జనదైత్యపతి ద్రుంచివైపు
 మఖలశరణ్యుండ వై ననీమఱుఁగు, సుఖ మని యే వచ్చి చొచ్చిఁ బ్రీతి

— శ్రీరామచంద్రుడు విభీషణు ననుగ్రహించుట —

ననవుడు నతని కృపాంబుధిలోన, మనుజేశ్వరుండు క్రమమ నోలలాల్చి
 నమ్ము విభీషణ నాకేశవైరి, తమ్ముడవా నాకుఁ దమ్ముడ వింతె
 మఱుఁగకు మింక లక్షణుకంటె నిన్ను, నటలేనివానిఁగా నాత్మఁ గైకొంటి
 నని భయం బుడిపి దయాద్వైవాక్యముల, జననాయకుండు విభీషణు నాదరించి
 నెయ్యంబుతోడ నాన్మపుఁ డప్పు డితని, చెయ్యూడుకొని వార్ధిఁ జేరంగఁ బోయి
 మాకు నిక్కముచెప్పుమా విభీషణుడ, నాకారిశక్తియు నమిసంబలము
 ననిన విభీషణుం డారామచంద్రుఁ, గనుఁగొని మ్రొక్కి నిక్కము విన్నవించెఁ

— విభీషణుండు రామునకు రావణునిబలం బెఱిగించుట —

దోయజదళనేత్ర తొల్లి నారదుండు, వాయువుకడ నాగవరులావుఁ బొగడి
 ఘణిరాజు ముందఱఁ బనమానులావుఁ, బ్రణుతించి వారికిఁ బగనేయుటయును
 రాసిలావులకు వారలు మత్సరించి, భాసుర హేమాద్రి ఘణిరాజు చుట్టి
 పట్టంగ దానిఁ గంపమునొంద వీతు, నెట్టన నే నని నియమించె గాలి
 తనస త్వమంతయుఁ దగఁబూనికేఘం, డనిమిషగిరి జుట్టి యసదృశలీల
 వేయుఘణంబుల వేశిఖరముల, నాయతభుజశక్తి నంటంగఁ బొడివి
 చలమునఁబట్టిన సప్తవాయువులు, వెలయంగఁ బననుండు వీవఁగఁ దొడఁగె
 కేఘని భేదింపఁ జేకూటకున్న, భీషణగతి వీచెఁ బేర్చి వాయువులు
 ఆగాలి నచలంబు లన్నియు విడిగె, నాగాలి భువనంబు లన్నియు వణఁకె
 నాగాలిఁ జలించె నర్కునిరథము, నాగాలి భూతంబు లన్నియు నఱచెఁ
 గదిసిన లోకసంకట మెల్లఁ జూచి, యిది మహాపద వచ్చె నిత్రటి ననుచు
 నర్థమై బ్రహ్మాదు లచటికి వచ్చి, ప్రార్థించి పవను మాన్పంగ లేకపోయి
 పరమసాత్త్వికుడైన ఘణిరాజుఁ గదిసి, యురగేంద్ర నీవైన నోర్వంగవలయు
 మీమచ్చరంబుల మిహిరుండు గూలె, మీమచ్చరంబుల మేడిని గ్రుంగె

మీమచ్చరంబుల మిలిమీతే నభి, మామాట లాలించి మమ్ము మన్నించి
 గాలిని గెలిపించి కరుణ వాటించి, కేళిమై మమ్ము రక్షింపజే యనిన
 సురలప్తార్థనకు శేషుడగు శాంతి బొంది, కరువలికిని వీరగా ననువిచ్చి
 యిండుకయొక ఫణం బెత్తినఁ జొచ్చి, మించినబలిమి సమీరుండు ద్రోయఁ
 జెలువేది యందొక శిఖరంబు విడిగి, తలకొన్న గాలిచే దవ్వగాఁ దూల
 గురుతరగతి నద్రీకూటంబుగాఁగ, ధరణీశ యబ్ధిమధ్యంబునఁ బడియె
 దేన యాసింహాశ్వద్వీపంబునందు, దేవేంద్రుఁడనువున దేవతాశిల్పి
 కరకౌశలమున లంకాపురం బనెడు, పురము నిర్మించె: దత్పురవరంబునకుఁ
 గోట లేదొప్పు నక్కోటగోటకును, వాటమై నాల్లేసి వాకిళ్లు గలవు
 తలుచై నయట్టి కొత్తడములతోడ, నిజవైన ముందటి యిట్టికకోట
 పడమటిద్వార మేర్పడఁ గాచియుండు, రెడపక రాక్షసు లెనుబదికోట్లు
 దానవు లుత్తరద్వారంబు గాచి, యేనూటఁడెబ్బదియేడుకోట్లుండుఁ
 దూర్పువాకిలియందుఁ దొలఁగ కేప్రాద్ధు, దర్పించియుండురు తగనూఱుకోట్లు
 దక్షిణద్వార ముద్ధతిఁ గాచియుండు, రక్షిణదానవు లఱువదికోట్లు
 ఆరయ నాలోపలి యాఱుకోటలను, నరనాథ యిరువదినాల్గువాకిళ్లు
 వరుస నీచెప్పిన వడువున నెపుడు, దరిగాచి యుండురు ధరణీతలేశ
 తిరమగు చున్నట్టి దిద్దివాకిళ్లు, నురుపత్త్వు లుండురు రొక్కొక్కకోటి
 పురమధ్యవీధి నెప్పుడుఁ గాచియుండు, రిరువదిలక్షలు నార్నూఱుకోట్లు
 కుంభకర్ణునినిద్రగుహఁ గాచియుండు, జృంభణ మొప్పు వసిం చాఱుకోట్లు
 మొనసి యారావణు మొగసాలఁ గాచి, గొనియుండు రొకలక్షకోటిరాక్షసులు
 ఒకర నావాకిట నుండురాక్షసులు, వినవయ్య యిరువదివేలకోట్లైలమిఁ
 జెలువంబుగా నింద్రజిత్తువాకిటను, బలవంతు లుండురు పదివేలకోట్లు
 ఘనులైన యాయతికామూదివీర, దనుజులవాకిళ్లఁ దరలకుండుదురు
 ఎన్నికతో మఱి యనకులాధీశ, యెన్న రాదాసేన యెంతయు ఘనము
 వాసవాంతకులావు వర్ణింపఁదరమె, యీసునఁ గైలాస మెత్తినవాడు
 వనజజం డతనికి వరమిచ్చినాడు, దనుజులచేత గంధర్వులచేత
 నమరులచేత నయ్యతులచేత, సమరంబులోపలఁ జావు లేకుండ
 సమరంబు లేల యేచందంబులందు, సమయింపరాదు రాక్షసలోకనాథు
 నతఁడు మీచేతన యనిఁ జచ్చుఁగాని, క్షీతినాథ యితరులచే నసాధ్యుండు
 కుంభకర్ణుండు చేకొనఁడు చీరికిని, జాభారి నై నను సమరంబులోన
 నెత్తినమడమున నెఱుంగఁ డేభయము, జిత్తంబులో నింద్రజిత్తనువాడు
 హరునకుఁ బ్రియముగా యాగంబుఁజేసి, వరశక్తిఁ బడసెను వజ్రకవచము
 నరుదుగా మాయావియై విల్లువట్టి, యరుల నాకాశంబునందుండి గెలుచు
 నతిస త్వఘనఁడు ప్రహస్తుడనాఁడు, చతురుండు రావణనై న్యపాలకుఁడు
 భండేందుధరుచెలికాని సామంతు, భండనంబున మాణిభద్రుని నోర్చె

దనుజవీరులు మహాదరమహాపార్శ్వ, లనువారు సతికాయుఁ డనువాఁడు దేవ
బలిమిఁ గైకొనిన దిక్పాలురనైన, గెలుతురు రణమున గిట్టిన యపుడె
యనిమిషకంటకు లై నబల్లిదులు, దనుజేశునకు లక్షతనయులు దేవ
జ్ఞాతులతో బంధుమిత్రు లెక్కింప, ధాతకు నైనను దరముగా దధిప
యరయఁ గుఱేరాదు లరిగాపులన్న, విరచింపవచ్చునె విభవంబుకొలది
నెత్తుట మెదడున నెట్టనఁ దనిసి, మత్తులై సంగరోన్నత్తులై చాల
నదటెక్కినట్టిమహాదైత్యువరులు, పసివేలకోటులు బలియు లుండుదురు
వారిలావునఁజేసి వసుమతీనాథ, యారాక్షణుఁడు గెల్చి నఖిలదిక్కులను
ఆనవుడు రాఘవుం డతనితో ననియె, విను విభీషణ మును విన్నాఁడ నేను
మీయన్న యెంతయు మిక్కిలిబంటు, పాయక యాతనిబలము నట్టిదియ
వాఁడెంతవాఁడైన వచ్చి నాయెదుర, వాఁడిమి వాటింప వాఁడెంతవాఁడు
హరిహర బ్రహ్మదు లాదిగాఁగల్గు, సుర లడ్డగించినఁ జూర్లంబు చేసి
వానిఁ జంపుదు ని న్నవశ్యంబు లంకఁ, బూని యేలింతు నిమ్ముల దానవేశ
యనిన విభీషణుం డారాముఁ జూచి, వినయంబుతో మ్రొక్కి విభున కిట్లనియె
నీరావణుం డెంత యీలంక యెంత, శ్రీరామ నీబాణశిఖిపరున్వనపుడు
లంకకోటలు ద్రోసి లగ్గులుపట్టి, కిన్నతో నసురుల గిట్టినయపుడు
నాలావుచూడుము నరనాథచంద్ర, కాలాగ్నిరుద్రునిగతిఁ జేర్చువాఁడ
ననవుడుఁ బతి వాని నాలింగనంబు, ఘనముగాఁజేసి లక్ష్మణునకు ననియె
నీసముద్రమునీట నినజుండు నీవు, భూసురాశీర్వాదపుణ్యనాదములఁ

— శ్రీరాముఁడు విభీషణునకు లంకాభిషేకము నేయుట —

గట్టుము వేగ లంకారాజ్యమునకు, బట్టంబు వానికిఁ బ్రతి విభీషణుని
అని యానలించిన నతఁడును నతని, వననిధిజలములు వనచరుల్దేర
నభిషేక మొనరించి యసురులకెల్లఁ, బ్రభుఁడవు గవ్వని పట్టంబు గట్టి
తలపోయ నాచంద్రతారార్కముగను, సలలితంబుగ రామచంద్రునికీర్తి
యెంతకాలము గల్గు నిలవిభీషణుఁడ, యంతకాలంబు రాజ్యమునేయు మనుచు
నార్యై వానరకోటి హర్షించి యంతఁ, జేర్చి రాఘవుఁడు విభీషణుఁ జూచి
యీయబ్ధి దాటంగ నేయుపాయంబు, నేయుద మనవుడుఁ జేతులు మొగిచి
యీవార్ధిఁ గట్టక యింద్రాదులకును, దేవ యెమైయి దాటఁ దీరదు కాన
నిది గట్టుటకునైన నివకులాధీశ, పదిలంబుగా వార్ధిఁ బ్రార్థింపవలయు
నని పల్కుచుండంగ నట దశగ్రీవు, ననుమతి శార్దూలుఁ డనుదూత వచ్చి
కపిసేనకొఁదియుం గవులమాటలను, గవులతో నాఁడురాఘవునిమాటలను
అరసి క్రమ్మఱఁ జని యసురేశుఁ గాంచి, కరములు మొగిచి నిక్కము విన్నవించె
నుత్తుంగయశులును నుత్తుంగభుజులు, నుత్తుంగసత్త్వులు నుత్తుంగమతులు
నగురామలక్ష్మణు లలవుమై విడిచి, రగచరనేనతో నభిరీరమున
గణుతింప నగు నుడుగణముల నైన, గణుతింపదగు వృష్టికణములనైన

గణుతింపనగు నభిరకులనైన, గణుతింపఁగారాదు కపినేనసంఖ్య
 నుచిత మీ వేళ సామోసాయమునకుఁ, బదరింపఁ బంపు నేర్పరులైనవారి
 ననవుడు శార్దూలుఁ డచువానిమాట, విని శుకునకు దైత్యవిభుఁ డక్కఁ బలికెఁ
 జని నీవు వానరనైన్యంబుఁ జొచ్చి, యినసూనుతోఁ బ్రియం బేర్పడఁ బలికి
 పగలేమిఁ దెలిపి యాభాసునాదచుని, మగుడించి రమ్మ సమ్మతి లెమ్ము పొమ్ము
 అనవుడు సతఁడేగి యర్కజుఁ గాంచి, యనియె రావణు చెప్పి నంతయుఁ దెలియ
 వైరంబునేను రావణుతోడ నీకుఁ, గారణం బేమి యర్కజ నాకుఁ జెపుమ
 వాలి మీయన్నన వలవదు విచుఁడు, వాలికి నీకును వైరంబు గలదు
 వాలి యాదానవేశ్వరుపగవాఁడు, చాల రావణుతోడి సంధి నీ కొప్పు
 రావణుఁ డీరామురామఁ దెచ్చుటకు, నీవీటు రాడగునే కపిరాజ
 యనిఁ గుబేరుని గెల్చి యతనిపుష్పకము, గొనినరావణు నెఱుఁగుట లెస్సగాదె
 అట్టేల హరునితో నయ్యది యెత్తి, నట్టి రావణుఁ డల్పుఁ డాకపిరాజ
 దేవేంద్రుఁ డాదిగా దివిజులనెల్ల, నావిభంబున గెల్వఁడా వానరేంద్ర
 కొలఁదిమీఁతినహామగుండంబులందుఁ, దలలు ఖండించి యుద్ధతగతి వ్రేల్చి
 జలరుహసంభవుఁ జాల మెప్పించి, వెలయంగఁ దైలోక్యవిజయంబు గొనఁడె
 హీనమానవుతోడ నేటిసఖ్యంబు, దానవేశ్వరుతోడఁ దగఁజేయు సంధి
 యనవుడు గోపించి యగచరులెల్ల, వినువీధి కెగయుచు వెర వానిఁ బట్టి
 బెడిదంబుగాఁ బెక్కుపిడికల్లఁ బొడిచి, కడుమీఁటి మసఁగి తోకలు ద్రెవ్వఁ గొట్టి
 ముక్కును జెవులును మొగిఁ గోసినైచి, యొక్కట గడఁగిన నుదరి రాఘవుఁడు
 దూత నేటికి నింత దోసఁగులఁబెట్ట, బ్రాతిగా వీసి నేడక పోవనిండు
 అనవుడు రాఘవు నాజ్ఞకు నులికి, ననచరులందఱు వాని విచ్చుటయు
 వినువీధి కెగసి యావినువీధిచుండి, యినసూతితో శుకుం డేర్పడఁ బలికె
 రావణుతోఁ గపిరాజ యేమందు, నావుఁడు దారాధినాథుండు గినిసి
 తా నెంచ ద్రోహి యీధరణీశ్వరునకుఁ, గాన నాద్రోహిని గని నైచ ననుము
 సొరిది నేలోకంబు జొచ్చిననైనఁ, బొరిగొందుఁ గాని యేపోవనీ ననుము
 పటుకార్చకంబె యూపంబుగా నీలిపి, చటులాస్త్రములు పరిస్తరణముల్నేసి
 పరఁగఁ గెంధూల్లను బ్రభలుగాఁజేసి, తరుచరస్రస్పృశతతులు చేపట్టి
 సమరభూవేదికాస్థలమున నీలిపి, యమరులకెల్లఁ బ్రియం బెక్కుచుండఁ
 గరమొప్ప వీరాంగకములఁ బెల్లుబ్బి, తొరఁగుచునున్న నెత్తురు నెయ్యివోసి
 మహితగుణధన్యుల్ మంత్రముల్లాఁగ, బహురాక్షసశ్రేణి పశుకోటి గాఁగఁ
 దనరిన విరహనాదంబులవేర్చి, యనిమిషావలికి నాహ్వనంబుగాఁగఁ
 విడువనికాహళివితతులమ్రోత, కడునింపుగా సామగానంబు గాఁగ
 ఘనమైన రామలక్ష్మణులకోపంబు, మునుకొని నాకోపమును మండుచుండ
 ననుపమాగ్ని త్రయంబైయుండ నాదుఁ, దనదు ప్రాణముల నత్తటి నాహతులుగ
 రణమునఁ దనవీరరస ముడంచుటయుఁ, బ్రణుతింపఁగా సోమపానంబు గాఁగఁ

బ్రకటరాక్షసవీరపశుపలముల, సకలభూతవ్రాత సంతృప్తు లెసఁగ
విడువక సంగ్రామవిఫలయజ్ఞంబు, గడుకొప్పుఁజేయు రాఘవసోమయాజి
యటుగాక మున్నె సీతాంగనఁ దెచ్చి, యిటుయిచ్చి బ్రదుకుట యిది బుద్ధి యనుము
అని వేర్చి సుగ్రీవుఁ డాడువాక్యములు, విని శుకచారుండు వేగంబె పోయి
యంత నావృత్తాంత మారావణునకు, మంతనంబునఁ జెప్పె మఱి రాముఁ డిచట
వనధితీరంబున వనదర్భశయ్య, యొనరించి తాత్పర్య మొప్పారుచుండ
నమృతపయోధిలో నహిశయ్యమీఁద, నమలచిత్తంబున నానందమంది
మున్నున్న తనయాశిమూర్తిచందమున, నన్నరనాయకుం డతికౌతుకమున
నవరత్నకటకమండనమండితంబు, వివిధోర్మికామణి విఫలరావంబు
సుర్వీతసూజామృధూపఘానంబు, గర్వితాహితభిదాకాలదండంబు
ఘోరప్రతాపకుంకుమచర్చితంబు, సారంగమదలేపసంవాసితంబు

—తి శ్రీరాముడు దర్భశయనము చేయుట —

నిరతమహాదాననిపుణతానకము, ధరణీభరణదుర్యతాసమం బగుచుఁ
బొలుపొందు దక్షిణభుజశాఖదాన, తలగడ గాఁజేసి ధరణీశ్వరుండు
ఏవిధంబుననైన నిటుదాఁటి పోవఁ, త్రోవ నా కిమ్మని తోయధి ననుచు
రామభూవరుండు వారక నుపవాసి, యై మూఁడుదివసంబు లటు శయనించి
తెలిడెందమున జలచేవత నిలిపి, పలుమలు నిష్ఠతోఁ బ్రార్థనఁ జేసె
కడగానరాని నీఁడిదిచిత్తంబు, బడయుటకై యేను బడియున్న వాఁడ
నీకేను మాన్యండ్ల నీరధి వేగ, నాకిమ్ము త్రోవ యానాకారి జంప
నని వేడుకొనుటయు నారాము నెదురఁ, దనరారి యంతకంతకుఁ బొంగి పొంగి
తోరంపుఁదెరలఁ జేతులు విచ్చి విచ్చి, బోరన నురువుతెల్పున నవ్వి నవ్వి
ఘనమీనరుచినాలుకలు గ్రోసి గ్రోసి, చనుమ్రోత నట్టహాసము చేసి చేసి
తుది నిరుదిక్కులతోఁ జెప్పి చెప్పి, కదిసినసుళ్ళ వక్రతఁ జూపి చూపి
యుదధి యారాముని నొక్కింతగొనఁడ, యది యట్టిదయెకాదె యారసిచూడ
జడుండై నవాఁడు దుర్జనుండై నవాఁడు, కడుఁ గ్రూరజీవసంగతినుండువాఁడు
మలుగక తనలోన మండెడువాఁడు, కులగోత్రమైనఁ జేకొని మ్రింగువాఁడు
నెదురెంతవేడిన నెలుఁగునే పెద్ద, వదరుచు నంతంత వడిసుబ్బుగాక
కదియంగవచ్చుచోఁ గడిదిచిత్తంబు, చెదరంగ విషముపైఁ జీలికించుగాక
యడఁగక తనప్రార్థనంబు గైకొనక, జడధి పొంగినఁ జూచి జానకీవిభుండు
నిడుదకన్నులకై న నిప్పులురాల, ముడివడి బొమ్మలు గ్రమ్ముచుఁ గోప మెసుగ
జలధిదిక్కును మఱి సౌమిత్రిదిక్కు, బలుమాటుఁ జూచుచుఁ బలికె భూవిభుండు
వీనిగర్వము గంటివే లక్షణుండ, నేనెంత వే డిన నింతఁ గైకొనక
పొడచూపకున్నాఁడు పొడచూపకున్న, బొడవడఁగింపక పోనేల యిత్తు
నెడపక క్రోలియు నింకింప లేని, బడబానలంబె నాబాణానలంబు
అటుచూచుఁ గాకి నాయస్త్రంబుకొలది, పటుతరమకరసర్పములు మీసములు

గండకంబులు కూర్చకర్కటంబులును, మండూకముల నీరుమానిసుల్పశువు
 లుగవడి నొండ్రి నొరయంగఁ బాటి, కెరతెడి తిమితిమింగిలతద్దిలములు
 దండిరాక్షసులును దఱచు నెగళ్లు, కొండలు మునదూరుకొని యాపుమాపి
 పరఁగుచునున్న నాబాణాగ్ని శిఖల, నెరసినతనలోని యొమ్ములో యనఁగ
 జలములఁ గప్పి యాజలచరకొటి, మెలగుట మాన్పించి మీఁదఁ దేలించి
 చిప్పలు గుల్లలు చిక్కంగఁ దన్న, నిప్పుడ ధూళిగా నింకించువాడఁ
 సిరితండ్రి యనివెద్దఁ జేసితిఁగాని, హరిమామ యనుచుఁ బాలార్పితి.గాని
 యిందుకుఁ దనువేడ నేటికి నాకుఁ, బొందెఱుంగకలేర్పి పొంగెడుజలధి
 నన్నశక్తునిగా మనంబునం దలంచి, యిన్ని చందంబుల నేఁచె సౌమిత్రి
 తే విల్లునమ్ములుఁ దెగి పొంగియున్న, యీవార్ధి నాచేత నింకుటఁ జూడు
 వనధిలో జగములు వడిఁ జూటబుత్తు, ననుచు రాఘవుఁడు విల్లందుమాత్ర మున
 బలభేది వణకె దిగ్భాగంబు వగిలె, జలధులు గలఁగె నాశాకరు లడఁగె
 భారణి గ్రుంగె భూధరములు గూలె, నీరజాసనుఁడును నివ్వెఱఁగందెఁ
 జొక్కలు దుల్లె శేషుండు భీతిల్లె, దిక్కులు ద్రెల్లె నద్దివి యొడ్డగిల్లె
 నినకులాధీశ్వరుం దేవు దీపించి, విసుతులు శోభిల్ల విల్లెక్కుపెట్టి
 సమవర్తి సంవర్తనమయదండంబు, సమమైనవాని నుజ్జ్వలమైనవానిఁ
 బ్రళయకాలానలప్రభ నొప్పువాని, విలయోగ్రచండాంశువిభమైనవాని
 సాయకంబులు వెక్కు సంధించి వేర్చి, తోయధిలోపలఁ దొడరి యేయుటయు
 గడఁకఁ బొంగితి నన్నుఁ గరుణింపు మనుచుఁ, జెడక వారిధియొరసిల్లెడుమాడ్కిఁ
 గడుమ్రోసి పర్వతాకారంబులగుచుఁ, గడువేగఁ దరఁగ లాకస మప్పించె
 బలితంపురామభూపాలునిబాణములు వెక్కునాట సముద్రునినోట
 క్రమైదులాలలకై వడి నురువు, లమ్మహవీచులయందుఁ బెల్లెనఁగి
 సొరిది నేలోకంబు జొత్తు నన్నాడ్కి, ధరియింపరాక యెంతయుఁ దల్లడిల్లె
 జలనిధియుదక మాస్వాదింపవచ్చి, మలుగకరామాస్త్రమహిమకు నులికి
 మొగుళులు మగిడి వెమ్ముచుఁ బోవుభంగిఁ, బొగలెడఁ ద్రవ్వక పారిపారి నెగనె
 నొఱయుచు రాక్షసు లొఱలుటఁ జూపు, తెఱఁగున నొఱలె నెంతే జంతుసమితి
 మనుకులవల్లభు మార్గణవహ్ని, తునుకసొచ్చిన సముద్రునిచి త్రవృత్తి
 ఘనతరంబగు నహంకారాదులెల్లఁ, బెలువేది నిలువక పెడఁబాయకరణి
 దైతేయులెల్లఁ బాతాళంబు విడిచి, భీతిల్లి పాటిరి వెక్కుదిక్కులకుఁ
 దనచేత నింకఁ తనరినవార్ధి, ననయంబు నింకింతు నని వచ్చుచున్న
 యివకులుబాణాగ్ని కెదురుగా వచ్చి, యనువుగా నాలింగనము చేసె ననఁగ
 దునుగ కంతయు వడి నొడఁగూడి లోని, బడబాగ్ని వారిధివై మండఁ జొచ్చె
 నప్పుడు లక్ష్యంబుం డంతకుభంగి, నుప్పొంగి రాద్రసంయుక్తుడై యున్న
 యన్నచ దముఁ జూచి యళుకుచు వచ్చి, మున్నీటి కెడసొచ్చి మోడ్పుకే లమర
 మానవేశ్వర యిది మథనంబునేయ, రానికాలునివీరరసవార్ధిగాదు

మానవేశ్వర యిది ముఖనంబునాయ, రానిరుద్రునితోషరసవార్ధిగాదు
ఈనీరు నిబ్బంగి నెఱయింపదొడంగె, మాన కిప్పుడు నీదుమార్గణవహ్ని
వెలికి నేతెంచి దిగ్వితతితోఁగూడఁ, గలయ లోకంబెల్లఁ గాల్చునో తగదు
సర్వజగద్ధితచరితంబుఁ బూని, యుర్వీశ యీకోప ముపసంహరింపు
నీకోపమునకు నీ నీరధి యెంత, తే కార్తుకం బింకఁ దెగఁగొన కధిప
యని విల్లువట్టిన నతఁ డీక కోప, మినుమడింపఁగఁ గను లెఱువును బొంది
యంబకం బేల నాయంబకంబులనె, యంబుధి నింకింతు ననినచందమునఁ
గ్రూరదృష్టులఁ గనుఁగొని యాడుగఱచి, యోరిసముద్రుండ యోడవు నాకు
నీనీరు నింకించి నీయందుఁగలుగు, వానినన్నింటిని వడి నీఱుఁజేసి
భర్జింతు నీవింక బంటవై నిలువు, దుర్జనత్వమునను దొడరి నాయెదుట

— శ్రీరాములు సముద్రునివై బ్రహ్మాస్త్ర మేయుట —

యిదె తొడిగెద బాణ మేనారి ననుచు, నదలించి యపుడు బ్రహ్మాస్త్రంబు దొడుగ
బ్రహ్మయు నింద్రుండు భ్రమఁ గానలైరి, బ్రహ్మాండ మెల్లను బగిలినట్లయ్యె
భువనంబులెల్లను బొగిలినట్లయ్యె, భువనత్రయములోనిభూతంబు లఱచె
గలయంగ దిశలఁ జీక ట్లగ్గలించె, వెలుగవు రవిచంద్ర విపులబింబములు
అశనులు వడియె మహానీల మడచె, నశరీర యెఱువ మథ్యాగ్నులు నెగసె
నుడుగక యొకప్రాత్ర యూరక ప్రాసె, జడధి యప్పుడు గ్రాహసమితయుఁ దాను
బొంగెల్ల నెక్కడఁబోయెనో యనఁగ, దుంగఘనము లెందుఁ దూలెనో యనఁగఁ
బటుఘోష మెమ్మెయిఁ బాసెనో యనఁగ, జటులోగ్రవిష మెందు సమసెనో యనఁగ
బెంపెల్ల నెక్కడఁ బెట్టెనో యనఁగ, సొంపెల్ల నెక్కడఁ బొచ్చెనో యనఁగ
భంగంబులేకయుఁ బరికించిచూడ, భంగంబునకుఁ దాన పట్టనం బరఁగి
సత్త్వంబుచెడియు నాశ్చర్యంబుగాఁగ, సత్త్వసమగ్రుడై చలనంబునొంది
భ్రమణంబులేకయు భ్రమణంబునొంది, యమితవేగంబున నధికతదక్కి
యారాముచేతి బ్రహ్మాస్త్రంబు దనకు, బీరంబుచెడి వచ్చిబిందువై యుండె
వరమునఁ బెరుగు రావణుడు స్తకములు, కరమరుదార నొక్కటఁ ద్రుంచుకొఱకుఁ
గడఁగి రాక్షసుఁ డంపగమివాడినేయఁ, బడబాగ్ని నిడి నీటఁ బదనిడుకరణఁ
జింతింప దేవ నాజీవనం బెంత, యింతియకాకని యిబ్బంగి మఱియు
నాసముద్రం డిప్పు డఖిలంబు చూడ, భాసురరిత్న ప్రభాయుక్తుఁ డగుచుఁ
బ్రజ్వరిల్లెడుపెనుపడగలతోడ, నుజ్వలదహికోటి యొక్కటఁ గొలువ
గంగాదినదులెల్లఁ గడఁగితో నడువ, మంగళబహుపుష్పమాలిక లైఱయఁ
దలకొని జలచరతతులోలి నడువ, జలనిధి సనుదెంచి సాష్టాంగ మెఱఁగి
కరపద్మములు మోడ్చి కడుసంభ్రమమున, నరవరాగ్రణికి సన్నుతి విన్నవించె
జేను మీయలకకు నెంతటివాడ, భూనాథ నీవాదిపురుషోత్తముండవు
వాయుభూజలనభోవహ్నులాదిగను, నీయాజ్ఞ లోనివి నిక్కువం బరయ
నీయందు నున్నవానికి లెక్కలేవు, నీయధీనంబులు నిఖిలలోకములు

తప్పు నేసితి నని దండింపవలదు, చెప్పు మేపనియైన జేసెదఁ గాని
యని విన్నపమునేయ నంత నారాముఁ, గనుఁగొని యప్పుడు గంగాదినదులు
ధరశిరములు మ్రోవ దండములైట్టి, కరములు ఫాలభాగంబునఁ జేర్చి
శరణార్థులము రామజగదభిరామ, కరుణింపవే మమ్ము కరుణాసముద్ర
యభయంబు వేడెద మయ్య యిందఱము, నభినవంబుగను నీ యబ్ధిశుఁ గాచి
శుభతరమంగళసూత్రము ల్పిలుపు, త్రిభువనాధీశ్వర దీనమందార
యపరాధిఁ గాచుట యదియె నీగుణము, కృపఁ జూచి రక్షించు గీర్వాణవంద్య
నీమహిమల నెంచనేరవు శ్రుతులు, నే మెంతవారము యిటు మిమ్ముఁ బొగడ
దేవతామయుండవు దేవదేవుండవు, కావను బ్రోవను గర్తవు నీవ
భూమిశ లోకేశ భూరిప్రకాశ, భూమిజాహ్నుదయేశ పుణ్యస్వరూప
యని యిట్లు నదులెల్ల నభిచతుల నేయ, విని యప్పు డారామవిభుఁడు వారలను
మన్నించి భయమెల్ల మానుఁ డటన్న, నన్నరనాథున కబ్ధి యిట్లునియె
సరసిజోదర మానిజననుతచరణ, శరణాగతార్తరక్షకదివ్యమూర్తి
తరుచరనేన యుద్ధతి నేఁగునపుడు, కరిమక రాదులఁ గదలంగనీను
ఉప్పొంగి కయ్యల కొత్తి బెల్లిరిసి, తప్పింప నవ్వూరుతముఁ జూచి మ్రోయఁ
గడలేక మిగుల నగాధమైయుండు, సువివాడమింప నాసొంపువాటింప
నలరి నేతువుగట్టి యైనను నడుపు, మలఘువిక్రమ యూరకైనను నడుపు
మనిన రాఘవుఁ డమోఘాస్త్ర మబ్ధిశు, పనుపున మరుభూమిపైఁ బ్రయోగింప
విలసిల్లు నయ్యంపవేడిమిచేత, సొలవకందులనీరు శోషింపఁజేసి
యామరుభూమి కుదాత్తుండై సర్వ, కామసమగ్రంబుగా వరంబిచ్చి
నది మరుదేశమై యంతసుండియును, వదలక యచ్చాక్షి వర్తించుచుండె
మగుడంగఁ జనుదెంచె మనుజేశుశరము, తగఁబ్ధిపూర్వవిధంబున నుండె
నప్పు డంభోనిధి యనియె రామునకు, నుప్పొంగునయమున నొప్పువాక్యముల
మీతండ్రి దశరథ మేదినీశ్వరుఁడు, దైతేయదేవయుద్ధమునఁ బెంపొంది
నన్నయోధ్యకుఁ గొని నరనాథపోయి, మన్నించి యప్పుడు మగుడ వీడ్కొలిపి
పుత్రైవచ్చితి భూతలాధీశ, యితైఱంగున మీకు నేఁ దక్కినాడ
దొరకొని కట్టు నేతువు రాఘవేంద్ర, తరుచరనేన నుద్ధతి నడపింపు

— శ్రీరాములు సుగ్రీవునితో నేతువు గట్ట నాడ్చాపించుట —

మనవుడు రఘురాముఁ డర్కజుఁ జూచి, పనుపునేతువుగట్టుఁ బ్లవగపుంగవుల
రయమున నప్పుడు రవినందనుండు, ప్రియమునఁ బంచె వారిధిఁ గట్టుఁ డనుచుఁ
జని రంగదుండును జాంబవంతుండు, ఘనులై నయనిలజ గజగవాత్సులును
పనసుండు నలుఁడును పావక నేత్రుఁడును గంధమాదనుండును గవయుండు
కరమొప్పు నీలుఁడు ఘనుఁడు తారుండు, శరభుండు ఋషభుండు శతబలిబలుఁడు
హరి రోమవతుండు నట ముఖేణుండు, సారిదిఁ గేసరియును జ్యోతిర్ముఖుండు

దధిముఖుండును వేగదర్శియు మఱియు, నధికులు కపిసైనికాధిపు లెల్ల
 మ్రాకులు గొండలు మల్లటిగొనగ, వీరకతోఁ గొనివచ్చి విషధిలో వైవ
 నొకటియు నీటిపై నుండక మునుంగ, వికలురై కపులెల్ల వెఱగంది వచ్చి
 పతికిఁ జెప్పటయు భూపతి యాత్మలోన, నతివిస్తయంబంది యభి కిట్లనియె
 ననియేమి కపివరు లిబ్బంగిఁ దెచ్చి, వదలక తరులు పర్వతములు వైవ
 నొకటియు నీటిపై నునికి లే దనిన, సకలాధిపతికి నాజలధి యిట్లనియెఁ
 బరమేశ వినుము లోపలి కవివోవ, బారిపారి జలచరంబుల మ్రింగె నవియు
 నమరంగ శతయోజనాయతం బగుచు, దివి యనుమత్స్యంబు దిరుగు నాలోన
 మ్రింగు నామిను దిమింగిలంబోటి, మ్రింగు నామత్స్యంబు మిగుల దద్దిలము
 ఇటువలె నొండొంటి నెఱగొనుచుండు, జతులసత్త్వంబు లసంఖ్యముల దేవ
 యన విని యట్టి మహంబుధిఁ గట్ట, ననువేది చెప్పవే యభీశ యనుడు
 నినకులాధీశ్వర యీశలుఁ బనుపు, ఘనుడైన యీవిశ్వకర్త నందనుడు
 భానుకులేశ యుపాయజ్ఞుఁ డితఁడు, దానంతయును దమతండ్రి చే నేర్చె
 వడి వానిచేఁ దప్ప వననిధిఁ బట్టు, నడ దది యెట్లన్న వసుదేశ వినుము
 శిశువేశ వింధ్యాద్రి చేరువ నడవి, బశుకణ్వుఁ డనుముని పజ్జనాడుచును
 ముని యనుష్ఠాన మిమ్ములఁ జేయఁబోవ, మునివేల్పులనుబట్టి మోరతోపునను
 వనధిలోపలఁ బాటవై చె నీనలుఁడు, చనుదెంచి యమ్ముని చయ్యన నెఱిగి
 చాలంగఁ గోపించి శప్తఁ గావింప, బాలుండు తగఁడని పరంగఁ జుతించి
 తనసొమ్ముపొకుండఁ దాఁదెచ్చుటకును, ననువుఁ జుతించి యాయర్థకుఁ జూచి
 తనతపోమహిమ సత్తాపసోత్తముడు, ఘనతరం బగునొక్కకట్టడనేనె
 నీయభిలోపల నేతృణంబైన, బాయక వీఁడేమి పట్టివై చినను
 అవి దేలుగాఁకని యవ్వరంబియ్య, నవి యంతలోఁ దేల నతఁడు గైకొనియె
 నదిగాన దేలెడు సతనిచే గిరులు, వదలక నేఁ గట్టువడియెద నిపుడు
 ధరణీశ యీవారిఁ దగఁగట్టునంత, కురుభక్తిమై గొల్చి యుండెద నలుని
 రప్పింపు మనవుడు రఘుకులోత్తముడు, రప్పించి యత్యాదరంబునఁ జూచి
 యోవనచరరాయ మోమహావీర, నీవిక్రమంబెల్ల నీరధి నెప్పె
 గాన నీవిపు డభిఁ గడఁకతోడుతను, బూనికఁ గపులచేఁ బొంకంబుమీఱఁ
 దరుగిరులందఱు తార కెచ్చెదరు, వెరవొప్ప ననదృశవిద్య యేర్పడఁగఁ
 గట్టు మంభోరాశిఁ గడఁకతో నీవు, నెట్టన నీలావు నేర్పున మెఱసి
 యనవుడుఁ గరయుగం బర్థితో మొగిచి, పినయంబుతో రామవిభునకు ననియె
 నుర్విపై నేనిట నుదయ మొందుటకు, నుర్వీశ కలిగెఁ బ్రయోజనం బిపుడు
 దేవ యీజలధి బంధించెదఁ బనుపు, మావెరవెల్లను మాతండ్రి చేత
 ధారణీతలనాథ తగ నేర్పినాడ, నారయ దేవర యీశతఃజేసి
 నానేర్పు మీయొద్ద నరనాథ చెప్పఁగానేల యిపుడు సాగరము బంధించి
 చెచ్చెర దేవరచిత్తంబు వడసి, మెచ్చించువాడ నమ్మికఁ బంపుమనుడు

నలినాస్తకులమణి నలునిఁ బంపుటయు, నలునితోఁగూడ వానర సేనలెల్ల
 నేలయు నింగియు నిఖిలదిక్కులును, వాలినయూర్పుల వ్రయ్యఁజేయుచును
 ఆయతనైలవృత్తవళి వైచి, తోయధిఁ గట్ట నుద్యోగించి రపుడు
 రామచంద్రుండను రాజు గణేశు, దామదిలోపలఁ దలఁచి మ్రొక్కుచును
 అరియోజనంబైన యద్రి సుగ్రీవుఁ, డురవడిఁ గొనివచ్చి యుర్వరవగులఁ
 గలయంగ దేవతాగణములు మోగడ, నలవునఁ దొలి తొలి నలుచేతికిచ్చి
 దొరకొని నలుఁడును దోయధిమందు, వెరవార నిలిపె నవ్విపులకై లంబు
 తనచేయు సేతుబంధమునకు రాము, ననుపమకీర్తికి నావిభీషణుని
 వినుతపట్టమునకు విశదప్రభాతిఁ, దనరారుకాసన స్తంభంబుమాడ్కి
 సంత వానరవీరు లాశావితాన, మంతయుఁ దారయై యద్రులుఁ దరులు
 నవలీలఁ బెటుకుచు నవిదెచ్చి నలున, కవసరోచితముగా నందియచ్చుచును
 ఒకకొండపై నుండి యొకకొండపైకి, బ్రకటజవంబు లొప్పంగ దాటుచును
 గెరలుచు నొకకొన్ని గిరులెత్తికొన్ని, గిరులఁ గ్రిందులఁ బెల్లగిల్ల వైచుచును
 గొండలు తలనెత్తి గునిసియాడుచును, దెండని కొందరఁ దిట్ట నవ్వుచును
 గొండపైఁ గొండ యాకొండపైఁ గొండ, నొండొండ డొల్లక యుండఁ బేర్చుచును
 నిమ్మల గిరులంది యరుచేతులందు, నిమ్మపండులమాడ్కి నెగరవైచుచును
 నొకడు కొండలమోచి యురవడి నడువ, నొక డది పడఁద్రోచి యుబ్బియూర్చుచును
 దాటి యాకొండ లుద్దండతఁబట్టి, మీటుదునా సీవు మెచ్చంగ ననుచు
 సీతరు లీగిరు లింత వేగిరమె, త్రోతునా నలునియొద్దకుఁ బాట నిపుడు
 అని బాసలిచ్చుచు నగ్గించుకొనుచు, వనచరు లీబ్బంగి వడిఁ దెచ్చితెచ్చి
 తరువులు నగములు తగనిచ్చుచుండ, దొరకొని నలుఁడు సేతుపుగట్టదొడఁగె
 ముండటిచందాన మునుఁగకయుండె, నందొక్కటైన నయ్యంబుధిలోన
 నట్టిచందంబున నాకపికోటి, గట్టెను గటాకటా కష్టజీవనము
 గలిగె నాకనిమది గలఁగెడుమాడ్కి, గలయ సంభోరాశి గలఁగె నెంతయును
 నలుఁడు నిమ్రేయిఁ బదునాల్గుయోజనము, లలవడఁ దొలినాడె యబ్బి బంధించె
 సంత సూర్యుడు గ్రుంక నా సేతువునకు, నెంతయు బలుకాపు లిడి వలీముఖులు
 వచ్చి వేలముల నివాసస్థలములఁ, జొచ్చి యెంతేనియు సొంపుతో నుండఁ

— చంద్రోదయవర్ణనము —

గృతుకృత్యుఁ డగురాము కీర్తిపుష్పములు, చతురతమై వెదచల్లినయట్లు
 కరమొప్పుఁ జొక్కలు గాన్పించె సంతఁ, జిరకాలములసీమ శిశువులమామ
 పాలుపొందుకలువల పోరానివిందు, కలసినజక్కవకవఁబాపుమందు
 పాలవెల్లిని ద్రచ్చి పడసినవెన్న, శూలియాదఁపూవు చుక్కలనవ్వు
 నెరిచకొరములకు నెలనెలపంట, యరువేది విరహాల నుడికించుమంట
 గగనంబుతోడవు డొంగలగుండెదిగులు, నొగినబ్ధిఁ బొంగించు నూరటపట్టి
 హరిహర బ్రహ్మల యానందదృష్టి, సరసిజరిపుడైన చంద్రుడు వొడిచె

నినుపారి కలకాంబునిధి వెల్లివిరిసె, ననంగ వెన్నెల పర్యే నట నిద్ర లేక
యెన్నండొకో నేతు వేము గట్టెదము, ఎన్నండొకో లంక యేము సూచెదము
యెన్నండొకో దానవేంద్రుండఁ గూలు, నెన్నండొకో సీత యీరాముఁ గూడు
నెప్పుడు వేగునో యీరయి యింక, నప్పుడు వచ్చితి మాత్తలొ సోసి
యేల వచ్చితిమి రేయెల్ల నందుండి, యోలి నేతువు గట్టుచుండక మనము
అనుచు నవ్వానరు లందఱు నట్లు, మనమునఁ జింతించి మక్కువల్ దక్కి
యారేయి గడపి సంధ్యాదులు దీర్చి, చారుతరంబుగా సకలవానరులు
నొండొరుఁ జేరుచు సుతాహ మొప్పు, నొండొరుఁ గడువంగ నురవడితోడఁ
బృథివీధరంబులు బృథివీజము లును, బృథులసత్త్వంబునఁ బెజ్జికి యేతెంచి
యంబుధిలో వైవ నపుడు సుగ్రీవుఁ, డంబరవిధికి నరిగి వేగమున
వెరవారఁగాఁ బట్టి వింధ్యాద్రిశిఖర, మరయోజనము నిడుపై నది విజీచి
యాసుషేణునిచేతి కందిచ్చుటయును, నాసుషేణుం డిచ్చె నానలుచేతఁ
దారాతమాజుండు ధర్మరక్షైల, మాదూఢగతిఁ దెచ్చి యిబ్బిలో వైచె
మలయాద్రిశృంగంబు మ్రాకులతోడ, నలునకు నీలుఁ డున్నతగతి నిచ్చె
ద్వివిదుండు మైందుండు దెచ్చి యావార్ధిఁ, గవగూడి వైచిరి గ్రావంబు లెత్తి
గజుండు గవాతుండు గంధమాదనుండు, భుజబలాధ్యుండు శిరభుండును గవయుఁ
డిల చలియింప మహేంద్రాద్రిశిఖర,ములు దెచ్చి వైచిరి మున్నీటిలోన
నవియెల్ల మునుంగక యావేళ నలుండు, తవిలి యంబుధిఁ గట్టఁ దరుచరు లిట్లు
ప్రకటించి తెచ్చు పర్వతములు దరులు, నొకకేల నంది పయోనిధియందు
నునుపంగఁ గనుఁగొని యుగ్రకోపమునఁ, గనలుచుఁ బలిమిమైఁ గరువడినుకుండు
చయ్యన నేడుయోజనములకొండ, నయ్యెడఁ గొనితేర నది రాముఁ డెజ్జికి
యనయంబు నిరుగేల నందననుజ్ఞ, యొనరింప నట్లని యొనరించె నలుండు
అప్పుడు కపిసేన యార్పులమ్రోత, యుష్పొంగి వారాశి యుబ్బెడు మ్రోత
తరుగిరు లొండొంటిఁ దాకుడు మ్రోత తరుచరు లొండొరు ల్తగఁ బిల్చుమ్రోత,
కుదిసి భూతంబులు ఘోషించుమ్రోత, వదలి దిగ్గజములు వాపోవు మ్రోత
కడునగ్గలంబుగా గగనంబు ముట్ట, నుడుగక వెల్లెన యురవు చింతింప
బృందారకాసురబృందంబు లెత్తి, మందరగిరి యెత్తి మథియించునాటి
యమృతాబ్ధిమ్రోతయో యనంగ నామ్రోత, కమలభవాండది క్కటమును నిండె
నంతట మథ్యాహ్న మైన వానరులు, శాంతిఁ బుచ్చుటకు వృక్షంబులు చేరి
పలుతెఱంగుల మంచిఫలములు నమలి, నెలవులఁ జల్లని నీళ్ళొప్పు ద్రావి
నీడల నొక్కింత నిలిచి క్రమృతను, వేడుక రెట్టింప వేలంబు మిగుల
నాకొండ లెత్తితే నరుగుండు కొండ, టీకొండలను వేగనెత్తి తెండనుచు
పెక్కెనతరువులు పెక్కెన గిరులు, పెక్కు మొత్తంబులై పెక్కునఁ దెచ్చి,
యారక నలునకు నొప్పించువారు, వారిధిలోపల వైచెడువారు
నట నెదురేగి పెల్లందుకొన్వారు, నిటఁదెచ్చి చేరున నిడియెడువారు

నలుఁ డందుకొనఁగ వానరు లంది యొసఁగఁ, బలుతరుగిరులు నిబ్బంగి మర్నాడు
 ఆసేతు విరువదియాటయోజనము, లీసున బంధింప నినుఁ డస్తమించె
 నప్పుడు సుగ్రీవుఁ డాదిగాఁ గపులు, చెప్పి రప్పనులెల్ల శ్రీరాముతోడఁ
 జెప్పి వేలమునకు జెచ్చెర నేగి, యొప్పెడుసుఖనిద్ర నుండి యారాత్రి
 గడపుటయును రేపకడ వలీముఖులు, వడి నందలునుగూడి వారిధిఁ గట్ట
 నేమేమె తెచ్చెద మెల్లభూజముల, నేమేమె తెచ్చెద మెల్లకొండలను
 నని పాటి తరువులు నద్రులుఁ దెచ్చి, వనధిలోపలఁ బడవై చెడివారు
 కొండఱంతయుఁ గనుఁగొనుచుండువారు, కొండలు నీడలఁ గూర్చుండువారు
 కొండలు సేతువు గొలవెట్టువారు, కొండలు నిద్రలఁ గూర్కొడువారు
 కొండలు తెలిసీరు గ్రోలెడివారు, నందలు నీక్రియ నలసులైయుండ
 నప్పుడు రవి చంద్రుడై తనువొసఁగె, నప్పు డింద్రుడు నించె నమృతంపువాన
 యప్పుడు చల్లగా ననిలుండు వీచె, నప్పుడు సౌరభం బానంద మొసఁగె
 దరుచరులంత సుతాహులై శైలతరువు లంబుధి మహాద్ధతిఁ దెచ్చి వైవ
 నారభసంబున కతిభీతినొంది, వారిధిలోన జీవంబు లన్నియును
 దెరలుచు నొరలుచుఁ దిరుగఁబాటుచును, నెఱియుచు నటఁ దలలెత్తి చూచుచును
 ముందటివగిది నమోఘబాణంబు, మ్రందింపఁ వచ్చునో ముష్కెల్ల ననుచుఁ
 దలఁచి యంతటితోనఁ దగిలినభీతిఁ, దెలిసి సేతువు గట్టు తెఱఁగుగా నెఱిగి
 మఱిసంతసంబులు మదిలోనఁ గలిగి, వఱలు నిశేచ్ఛల వర్తించుచుండఁ
 బంధురంబుగఁ గపిపతులు నాడట్టి, బంధించి రెలమి నేఁబదియోజనములు
 రవి గ్రుంకె నంత మర్కటనాథులెల్ల, నవిరళలీల సంధ్యలు వార్చి రంతఁ
 బంతంబు మెఱయంగఁ బదియోజనంబు, లింతిమ గట్టుట యెట్ల యీజలధి
 నని మాటలాడుచు నరిగి వేలముల, ననుపమలీల నిద్రానంద మొంది
 యుడయావసరమున నుర్విశుఁ జేరి, ముదమునఁ గపిరాజముఖ్యులు మ్రొక్కి
 పని విన్నపముచేసి పరవసంబొప్పు, జని తరువులు మహాశైలంబు లెత్తి
 యనుపమలీలమై నతశీఘ్రవృత్తిఁ, గొనివచ్చి నలునకుఁ గొమ్మని యొసఁగ

— శ్రీరాములు సేతువును జూచి సంతోషించుట —

నప్పుడు శ్రీరాముఁ డాసేతువెల్లఁ, దప్పక కనుఁగొనుతాత్పర్య మొప్పు
 వనధీశ్వరుండును వనచరాధిపుఁడు, దనుజనాయకుండును దనుఁజేరి కొల్వ
 సౌమిత్రికరముపై సౌభాగ్యలీల, వామహస్తముఁ జేర్చి వడిఁ గట్టమీఁద
 సన్నపురహాసచంద్రికల్ మోలయ, నన్నరనాయకుం డటఁ జూచువేళఁ
 దరుచరేశ్వరులెల్ల దరువులు గిరులు, బిరుదులై వడిఁ జేర్చి పెకలించి తెచ్చి
 నలుచేతి కొసఁగ నానలుఁ డవిపుచ్చి, తలకొని కట్ట నాతటి యొక్కయుడుత
 గొబ్బున సేతువు గొనసాగవలయు, నిబ్బలియులకుఁ దో డేనె గావించు
 ననుచు శ్రీరాముని యడుగుఁదామరలు, మనమునఁ జేర్చి యమ్మనుజేశునెదుర
 నచ్చపుభక్తితో నల వార్ధి మునిగి, వచ్చి తా నిసుకలో వడిఁ బొరలాడి

తడయక చనుదెంచి తనమేనియనుక, వడిఁ గట్టుపై రాల్చి వనధిలో మునింగి
 తేలి గట్టున కేగి తిరుగంగఁ జొరలి, వాలినభక్తితో వచ్చి విడుల్పు
 నివ్విధంబున నుండ నిశకులాధిపుడు, దవ్వలఁ బొడఁగాంచి తమ్మునిఁ జూచి
 పొందుగా లక్ష్మణ పొర్లదే చూడు, ముందట నొకతరుమూషకం బెలమి
 నామిఁదభక్తి యున్నతగతిఁ బూని, తా మేను జలములఁ దడిపి గట్టునకుఁ
 జని వేగ నిసుకవైఁ జల్లాడి తిరుగఁ, జనుదెంచి కొండలసందున రాల్చి
 కరమొప్పుచున్నది కపికులాధీశు, లురుశక్తిఁ దరుగిరు లొగిఁ దెచ్చుచోటఁ
 దా నెంత యని మది దలఁపక ప్రేమఁ, బూని సహాయమై పొదలుచున్నదియుఁ
 గనుఁగొంటివే యనఁ గమలాస్తవంశ, కనుఁగొంటి భవదంఘ్రికమలయుగ్మమును
 నెవ్వఁడు మది నీల్చి యెసఁగుఁ దృణంబు, నవ్వేల్చుగిరిఁ బోలు ననినఁ గాకున్నె
 కాపున భక్తియ కారణం బనఘ, ననవుడు ముదమంది నలినాస్తసుతునిఁ
 గనుఁగొని మఱి దానిఁ గనుఁగొనువేడ్కఁ, బెనఁగొనుచున్నది ప్రేమ నిచ్చటికిఁ
 దెమ్మన్న వేగంబె దెచ్చి సుగ్రీవుఁ, డమ్మహాత్మునిచేతి కంది యిచ్చుటయుఁ
 బలుదెఱంగులఁ జాలఁ బ్రస్తుతిఁజేసి, కలితదక్షిణకరాగ్రమున దువ్వుటయు
 నలయుడుతకు వెన్న నమరెఁ ద్రిరేఖ, చులుకనై చూడ్కుల సుఖకరంబుగను
 నెంతయు సంతోష మినుమడింపంగ, నంత లక్ష్మణుడును నభినాయకుఁడు
 దనుజేశ్వరుండును దరుచరాధిపులు, ననయంబు సంతోష మతిశయింపంగ
 నందందఁ గైకొని యలరుచునుండఁ, జందన మందార చంపక క్రముక
 పున్నాగ సహకార భూరుహప్రతతు, లున్నచో విడిపించె నుర్వీకుఁ డంత
 హనుమదంగదనీలహారిోమకుముద, పనసాదివానర ప్రముఖులు గూడి
 కనుఁగొన నాశ్చర్యకరమైనయట్టి, ఘనతరంబైన యాకట్టపై నిలిచి
 బాపురే! యెంత నేర్పరియొకో! నలుఁడు, రూపింపఁ బెద్దయు రూఢికి నెక్కి
 యరుగు దీర్చినమాడ్కి నలవడఁ దీర్చె, నొరకొని నేతువు దుదిదాఁ ననుచుఁ
 దనబాహుబలమునఁ దనవిద్యకలిమి, ఘనమైన నేతువు గట్టె నీనలుఁడు
 అది శతయోజనం బైనట్టినిడుపు, చదియోజనంబుల పరపును గలిగి
 వెలసినమలయసువేలాచలముల, నొలసి యెంతయుఁ జూడ నొప్పునహించి
 మెలగి యాడెడుగండుమీలమైరుచులు, వెలిఁగెడుచుక్కలవిధముననుండ
 నిరుదెస నల్లనై యేసారు నల్లి, కరమొప్పుచున్న యాకాశంబుగాఁగఁ
 గలయంగ దీపించె ఘననేతు వపుడు, వెలసిననక్షత్రప్రీతిచందమునఁ
 దనునట్టు గాంచిన తనవేర్తిఁ జూచి, తనరార్థ మన్నింపఁ దగునని రామ
 విభుఁ డాసముద్రుని వేడుకతోడ, నభయవట్టము గట్టె ననమించి మఱియు
 నప్పుడు దేవత లామింటనుండి, యప్పారుషముఁ గన్నులారంగఁ జూచి
 నిక్కంబు నిట్టిద నీచుమృదూక్తి, జక్కనేలగు దండసాధ్యుండు గాక
 యటు వేడుకొనుటయు నల్లిఁ గైకొనమి, నిటు సేయనేరఁడే యింకనులేశ్వరుండు
 చేకొని యెవ్వఁ డీనేతువుఁ జూచుఁ, జేకొని యెవ్వఁ డీనేతువుఁ దలఁచు

సతనికి విజయంబు సత్తులకీర్తియును, వితతపుణ్యంబులు వేవేగఁ గలుగు
 నెంతకాలంబేని నీసేతు వ్రండు, నెంతకాలంబేని నీయబ్ధి యుండు
 సంతకాలము రాఘవాధీశకీర్తి, యంతంత కెక్కుచు నానందమొసఁగు
 నని మదిలోపల వార్షించుకొనుచు, దనువునఁ బులకలు తఱచుచుగా నెగయఁ
 బువ్వలవాఁలు పారి బారిఁ గురిసి, రవ్వేళ దేవతూర్యంబులు మ్రోయ
 నప్పుడు రఘురాముఁ డానందమొంది, యొప్పుసేతువుఁ జూచి యొనర నిట్లనియె
 నెలమితో నీసేతు వెల్లకాలంబు, నలువేర సేతువు నానొప్పుఁ గాత
 అనుటయు రఘురామునాసతి నలునిఁ, గనుఁగొని పొగడిరి కపివీరు లెల్ల
 ముదముతో నపుడు సముద్రుండు రాము, సదనంబునకు నై న్యసహితంబుగాఁగఁ
 బొలుపాగ దోడ్కొనిపోయి దివ్యాస్త్రములును దివ్యాంబరములు భూషణములు
 నొకవజ్రకవచంబు నురుభక్తీనిచ్చి, యకిలంకచిత్తుఁడై యారాముఁ జూచి
 రామభూపాలక రాజపుత్రులకు, నీమునివేషంబు లేల యుద్ధములఁ
 జారువస్త్రములు భూషణములు నిపుడు, మీరు ధరింపుఁ డిమ్మెయి నుచితంబు
 అనవుడు దివ్యాంబరాభరణంబు, ననుపమగంధమాల్యాద్రిదులు దాల్చి
 చారుతేజముల భాస్వరమార్తు లగుచు, నారవిచంద్రులో యన వెలుంగుచును
 వనసిధి యపుడు దీవనలతో ననుప, ననలజనీలురయంసంబు లెక్కి
 సకలదేవతలును సన్నుతిసేయ, సకలలోకంబులు జయవెట్టుచుండ
 సకలతరంగిణీశ్వరు వీడుకొలిపి, సకలేశ్వరుం డనుజన్మండుఁ దాను
 రమణీయమైనట్టి రాక్షసలక్ష్మి, సీమంతవిధివైఁ జెలఁగెడుమాడ్చి
 మునుకొని లంకాభిముఖుఁడునై నడిచె, ఘనమైన సేతుమార్గంబున వేడ్కఁ
 దగవిభీషణుఁడు గదావాస్తుఁ డగుచు, మొగి గపిసేనకు ముందట నడిచె
 దనమంత్రులును దాను దర్పంబు మెఱసి, వినుతవిక్రముఁడు సువేలాద్రినుండె
 మిగుల మొత్తంబులై మిన్నందియంది, సగచరసేనలు నడువంగఁ జొచ్చె
 వడిఁగొని సేతుక్రేవల వచ్చువారు, విడువక త్రోవల వెన వచ్చువారు
 వేడుకతో వినుషిధి. జన్వారు, నాడకాడకు గుములై యేగువారుఁ
 దోయధిలోన నీదుచు వచ్చువారు, బాయలుగాఁగూడ పరుగిడువారు
 నప్పుడు సేనలయార్పులమ్రోత, యుప్పొంగి వారాశి యురుఘోష మడఁచె
 దివియుఁ బాలాశంబు దిక్కులు భువియు, సవిరళగతిచేత నల్లలనాడఁ
 గడునొప్పుసేతువుఁ గడచి యిబ్బంగి, విడిసె రాఘవుఁడు సువేలాద్రియందుఁ

— శ్రీరాములు సువేలాద్రి చేరుట —

దడయక వనచరదళము లేతెంచు, కడుసంభ్రమముఁ జూచి ఘనధనుర్ఘోష
 మడరింప బ్రహ్మాండ మవినీనట్లయ్యె, నుడువెథిఁ జొక్కలు నురలై మ్రోయుచును
 బెడిదంబుగా భూమి బెగఁదొంది యడరె, నుడువారి వై దేహియుల్లంబు చెలఁగె
 ఖండపరశు శిరఃగంపంబుఁ జేసె, దండి రాక్షసులెల్లఁ దల్లడపడిరి
 చారులచే రాక్షసనాథురాక, యారావణుఁడు విని యఖిలరాక్షసులఁ

బిలిపించి నవరత్నపీఠంబునందు, గొలువుండె ననురులు గొలువఁ బెక్కండు
 అంత నావృత్తాంత మంతయు నెఱిగి, చింతించి కైకేశి చిడిముడితోడ
 వంతఁ గుందుచు మాల్వచంతునిఁ బిలిచి, యెంతయుఁ బొగలుచు ననియె నాతనికి
 అలఘువిక్రమశీలుఁ డారామవిభుఁడు, చలమున వానరసైన్యంబుతోడ
 విడిసె సువేలాద్రి విను మింక లంక, చెడును దప్పదు బ్రహ్మశివులు గాచినసే
 బదుఁ డింక మనము నప్పజ్జీకంతునిని, విడితంబుగా నీత విడు మని బుద్ధి
 చెప్పి వత్తము నీతి శీఘ్రంబ యిపుడు, చెప్పిన మనబుద్ధి చెవియాని వినునె
 యైనను తలిదండ్రు లై నట్టివారు, తనయుండు ధర్మంబు దప్పి నడిచినను
 దగ బుద్ధిసేప్పుట తగవు ధర్మంబు, లగునంచుఁ జెప్పుదు రనభూత్ బుధులు
 విను మున్నె నాకు నావిశ్రవసుండు, వినిపించె సంతయు విశదంబుగాఁగ
 ననుచు దేవరహస్య మతనికే జెప్ప, విని మాల్వచంతుండు వెఱఁగంది కూతుఁ
 గనుఁగొని యది యట్ల కాకేల పోవు, మనబుద్ధి వినఁడని మానరగరాదు
 అమ్మ నీవును నేను న్దౌతాసుర్యుఁడు, నిమ్మహామంత్రంబు లిన్నియుఁ దెలియఁ
 జెప్పుదము మన మీస్థితిగతులెల్ల, నిప్పుడె గదలుద మిది వేళగాన
 వలనొప్ప నావిశ్రవసునియాపలుకు, దలగ బ్రహ్మాదులు నప్పించలేరు
 చెప్పుము నీవు నేర్చిననీతులెల్ల, నొప్పుగ ననవుడు నువిద యాక్షణమె
 పసిఁడిపల్లకిమీఁదఁ బరగఁగ గూర్చుండి, యసముతో నచ్చరయతివలు మోయ
 ధవళాంబరంబులు తగుఁట్లు గట్టి, ధవళచామరములు ధవళమాల్వములు
 ధవళగంధంబులు ధవళాక్షతములు, ధవళభూషణములు తలకొన్నప్రేమ
 నవిరళంబుగఁ దాల్చి యతివైభవమునఁ, దవలి దివ్యాంగనాతతిపొటనడవ
 సుతభృత్యహితబంధుసోదరుల్ నడువ, వ్రతధర్మగుణచారువర్తనుల్ నడువ
 శ్రుతిపాఠతంత్రులు స్థానభూతీశ్వుతులు, వ్రతధర్మగుణచారువర్తనుల్ నడువఁ
 గిష్టరగంధర్వగీర్వాణసిద్ధ, పన్న గాసురయక్షభామలు నడువ
 వంకృతియనుమాల్వచంతునివనిత, సంకృతి యనుమాళితి కేతుమతియు
 మానినియైన సుమాళియింతయును, దానవాంగనలు గొందఱు వెంట నడువ
 ముగ్గురుతల్లులు ముందఱు వెనుక, డగ్గరి నడువంగ ధవళచామరులు
 గరుడగంధర్వాదికాంతలు వీవ, నరుగుచో నాట్యంబు లచ్చరల్ నేయ
 బంధురంబుగ మిత్రభ్రాతృలై నట్టి, బంధుజనంబులు బలిమితో నడువ
 యూపాక్షుఁ డతికాయుఁడొగి విరూపాక్షుఁ, డేవున ముందఱు నేచి తోనడువ
 ముదుకకుప్పనములు ముదముతోఁ దొడిగి, ముదిసినరాక్షసముగ్ధులు నడువ
 సరిదడిజడియంగ సాహో యటంచు, ముందఱు ఫణిహరముఖులు నడువ
 గురుతరబవచువేదఘోషంబుతోడ, సరిలేని యాబ్రహ్మసభతోడఁ గదలి
 చంద్రదీధితులతో శారదాదేవి, యింద్రమందిరమున కేతెంచుకరణి
 మందారచంద్రికా మల్లికార్జున, కందరహిమశైల కర్పూరహార
 చందనగోక్షీర శరదించురుచుల, నందమై విలసిల్లు సభినవస్ఫురణ

మందాకినీదేవి మఱి దివిసుండి, బృందారకులు దాను పృథివి కేతెంచి
 విలసిల్లువిధమున వీక్షింప నొప్పె, గలితనవీనమై కైకేశికొలుపు -
 వరరత్న మణిగణవలయంబులెలమి, గరమొప్పు ముత్యాలకంఠహారములు
 వెఱపొప్పు దనమేన విలసిల్ల నమరి, మెఱుపులఁ దగుశుభ్రమేఘమో యనఁగ
 దీపించు దేదీప్యతేజంబుగాఁగ, నేపారి యంతయు నిభములు నడువఁ
 బ్రబలనీలాంబుదపటలంబుభంగి, నిబిడమై రాక్షసనిచయంబు నడువ
 రథసింధుఘోటక రాజినై న్యములు, పృథివి బీటలువాఱఁ బెల్లుగా నడువ
 వనజోదరునిపుత్రి వాహినుల్ గొలువ, నెనయంగ నజసభ కేతెంచె ననఁగ
 నమృతవారిధి వొంగి యఖిలదిక్కులకు, విమలమై యటు వెల్లివిరిసెనో యనఁగ
 నరిది నక్షత్రంబు లన్నియు వచ్చి, గురిగాఁగ నొకచోటఁ గూడెనో యనఁగఁ
 నుదధిముత్యములెల్ల నొక్కటై వచ్చి, పొదిగొని లంకలోఁ బొడమెనో యనఁగ
 దిగ్గని వెన్నెలదీనియో యనఁగ, నిగ్గెన గొడుగులనిచయంబు మెఱయ

నీభంగి నప్పు డయ్యింద్రానిసభకు, బ్రాభవస్ఫురణమైఁ బరఁగ నేతేర
 విభవశుభాచార వినుతులు చెలఁగ, శుభలీలఁ గైకేశిఁ జూచి రావణుడు
 ముదముతో గద్దియ మొగి డిగ్గి వచ్చి, ముదితకు నందంద మ్రొక్కి కైదండ
 ప్రమదంబుతో నిచ్చి పల్లకి డించి, యమరారిఁ గొనివచ్చి యాస్థానమునకు
 దనభద్రపీఠంబు దరియఁగ నొక్క, కనకాసనం బిడి కైకేశి యందుఁ
 గూర్చుండఁ దల్లులఁ గూర్చి సోదరులఁ, గూర్చినభక్తితోఁ గూర్చుండుఁ డనఁగ
 నంతరాంతరముల నందఱు నంత, నంతంతఁ గూర్చుండి రర్చనీతముల
 నంత నాకైకేసి యనుమతిఁజేసి, చింతామణిభద్రసింహాసనమున
 దానవేంద్రుండును దత్ప్రకారమున, నూనినసంతోష మొప్పు గూర్చుండి
 యచలితమతిమంతు నవ్తూల్యవంతు, నుచితాసనంబున నుండఁగఁ బనిచి
 యావేళ రావణుం డమరవల్లభుని, భావంబు గైకొని భాసిల్లుచుండె
 నలయుమ్రోతయులేని యంబుధికరణ, యలబలం బుడిగె నాయసురేశుకొలుపు
 ఆలోన నమరారి హస్తము ల్తొగిచి, కైలాసనిభకేశి కైకేశి కనియె
 జనయిత్రి యిబ్బంగి జననులతోడ, నెనయంగ నాసభ కెన్నడు రావు
 చాలంగ నామది సంతోషమయ్యె, నేల విచ్చేసితి వెఱిగింపు మనిన
 నప్పుడు కైకేసి యవ్తూల్యవంతుఁ, దప్పక కనుఁగొని తగునీతిమెఱసి
 ప్రాభవస్ఫురణాధున్యఁ బక్షిఁకంధరుని, శోభనగుణలీలఁ జూచి యిట్లనియెఁ

—ॐ కైకేశి రావణునకు బుద్ధి నెవ్వట —

దెలియంగ మీతండ్రి దివ్యరహస్య, మెలమిఁ జెప్పినవార్త లెఱిగింతు వినుము
 సురలు బ్రహ్మాదులు సొరిదిమై మునులు, దరగనిభీతిచే దనుజారిఁ జేరి
 తమతమయిదుమలఁ దమపాటులెల్ల, దానవాంతకుతోడఁ దామొప్పుజెప్పి
 రావణకుంభకర్ణాదిరాక్షసుల, నేవగనైనను నేపడఁగించి
 కావవే దీనులఁ గరుణచే ననుచు, గమలజాసనుఁ దాదిగా సురలెల్ల

నభయదానము వేడ నతికృపాంభోధి, యభయంబు లిచ్చె నయ్యమరులకెల్ల
 నినకులంబున జనియించి రాక్షసుల, ననిలోనఁ దునిమెద నవలీల ననుచు
 వరమిచ్చి సకలదేవతల వీక్షించి, తరుచులై మీరు ధరణి జన్మించి
 యనిలోన నాకుఁ దోడగుఁ డని యెఱకె, నని చెప్పె మీతండ్రి యారీతి నిప్పు
 డమరులు వానరులై పుట్టిరెలమి, నమరకంటక నిన్ను నణఁప శ్రీహరియు
 వనజసంభవుఁ డిచ్చువరముఁ బాలించి, యినకులంబునఁ బుట్టె నిందఱుఁ బొగడఁ
 జెనఱితాటకీ జంపెఁ జిన్న నాడేచి, ముని యాగరక్షణంబును జేసి కాచె
 పదధూలిచే తాఱి పడఁతిఁ గావించె, వదలక జనకభూవరువీటిలోన
 నరుదరు దని జనం బభినుతినేయ, హరువిల్లు మోపెట్టి యవలీల విఱచి
 జనకభూపతి తనూజను బెండ్లియాడి, మొనచిఁపరశురాముని భంగపఱచి
 తమతండ్రి పనుపునఁ దపసియై మునుల, కమితసత్త్వంబున నభయంబు లిచ్చె
 ఘనువిరాధు గబంధుఁ గడువిక్రమమున, దునుమాడి విడువఁడే దోషాచరేంద్ర
 వెఱపు చెప్పుటకాదు వేయుభంగులను, వెఱవకుండితివేని వేతల నీదు
 చెలియలిముక్కును జెవులును బట్టి, బలిమిఁ గోసిననాఁడె యగగెల్వరాదె
 ఘుఁఖరదూషణు ఖండించుమాట, విని యూరకుండుట వెఱచుటగాదె
 మారీచు నొకకోల మడియించునాఁడు, నూరకె యొకవంక నొరిగితివీవు
 రామునిముందఱి రమణిఁ దేలేక, యేమటపాటున నెలనాఁగఁ గొంచు
 వెనువెన్నఁ జూచుచు వెలవెల నగుచు, నెనలేనిభీతిచే నెలమిఁ బాటుచును
 వచ్చితిగాక భూవరుల జయించి, వచ్చితివా యోడి వచ్చితిగాక
 సచ్చరిత్రను రామచంద్రునిదేవి, మ్రచ్చిలి తెచ్చుట మొగతనంబగునె
 వాలంబునను జుట్టి వారిధి ముంచు, వాలిఁ ద్రుంచుట నిన్ను వంచుటకాదె
 యిన్ని యెన్నఁగనేల యినకులేశ్వరుఁడు, మున్నీరు నొకకోల మొనకుఁ దేలేదె
 నేఁడోడితే రామ నృపశేఖరునకు, నాఁడోడితివి గాదె నాకేకవైరి
 మాటిమాటికి జేల మనుజు లటంచు, నేటికి నాడెద వెంతయు నేవి
 ఘనతపోమహిమచేఁ గరుణించి నీకు, వనజభవుఁడు మెచ్చి వరమిచ్చువేళ
 నరుల నెన్నకయున్న నాఁటితప్పెల్లఁ, దరమిడి నేడిదే తలకూడె నీకు
 గెలువేది యింక నీకు గీర్వాణవైరి, చలమునఁ గులమెల్ల సరుయింతుగాక
 యేటికిన్నియు నెంచ నీపు డొక్కకోఁతి, దాటి సముద్రం బుదగ్గుండై వేర్చి
 లంకలోపలఁ జూచి లంక శోధించి, లంకణిఁ బరిమార్చి లలి శంక లేక
 జానకీ బొడఁగాంచి జననాథునేను, మూనినభక్తితో నొనరంగఁ జెప్పి
 మరలిపోవుచు నీదు మధువనంబెల్లఁ, బెరికి కావలికాండ్రఁ బెక్కండ్రఁ జంపి
 యక్షకుమారుతో నసురాధిపతుల, నక్షణంబున నెందఱైనను త్రుంచి
 బలిమినట్లనయుండి పవరించి మఱియు, బలుకురి లంకను భస్మంబుఁజేసి
 యావిమానములేక యసురేశ వివికి, బోవఁగా సురవరుల పొరిఁ బొరి నగరె
 యంతనేసియు మఱి యిటు బట్టువడెనె, యెంతయు నెదురులే కేర్చి వెల్లార్చి

నీవును నీవారు నెఱి చెడి చూడఁ, బోవఁడె యల వాయుపుత్రుండు తొల్ల
 గురుసత్వమున నిన్ను గొనిపోయి రామ, ధరణీశుముందటఁ దటుకునఁ బెట్టి
 తెచ్చితిఁ బొమ్మన్న దేవేంద్రవైరి, యచ్చట నీసత్వ మదియేమిసేయు
 నటుగాక యీలంక నగలించి పట్టి, తటుకున ధరణిపై దాఁటించెనేనిఁ
 జిందరవందరై చెదరి పల్వగల, నందఱు ద్రుంగరె యమరు లుప్పొంగ
 నతనికి వోడితి వసురాధినాథ, యతనియేలిక గెల్వ నలవియే నీకు
 వనచరులని కదా వ్రాలుచున్నావు, వనచరులను గెల్వ వశమె మున్నినుము
 వనచరుచే జేటు వచ్చుఁ బొమ్మనుచు, గొనకొని నంది దాఁ గోపించి నీకుఁ
 బాయ కిచ్చినకాపఫలమెల్ల నీవ, వాయుపుత్రునిచేత వాలిచేఁ గనవె
 ఫాలాక్షవాసవబ్రహ్మదిదివిజు, లీలీల దైత్యారి యిష్టంబునొంది
 నీలంకయును నిన్ను నిఖిలరాక్షసులఁ, గూలద్రోయుటకునై ఘోరరూపముల
 భూలోకమున వచ్చి పుట్టిరికాక, యీలాగు వనచరు లెందైనఁ గలరె
 యలఘుబలుండవై యఖిలలోకములఁ, జలము పెంపున గెల్చి చనుదెంచునపుడు
 కిన్నరగంధర్వ కింపురుషాది, పన్నగగుహ్యకపక్షీంద్రయక్ష
 సురవరమునివర సుదతులనెల్ల, బిరబిరఁ జెఱలను బెట్టెడువేళఁ
 బరమపతివ్రత ల్వడవడ వణఁకీ, పరకాంతనెపమున భస్మమై నీవు
 కులముతో బలముతోఁ గూలిపొమ్మనుచు, నలిగి కాపంచిచ్చి రది తలకూడె
 వాలికి నెక్కు డవ్వాలినందనుఁడు, వాలికి నెక్కు డవ్వాయుపుత్రుండు
 వారు నిక రణములో వధియింపలేరె, వారికి నెక్కు డవ్వాలితమ్ముఁడును
 సమరంబునను బలసహితంబుగాఁగ, సౌమిత్రి నినుఁ బట్టి సమయింపలేడె
 మఱియొక్కటియు విను మనుజాశనేంద్ర, యరయంగ నీవింక నెఱుంగవుగాని
 రామలక్ష్మణు లేల రవిసూనుఁ డేల, కోమలి యారీత కోపానలాదె
 యరుదుగా బ్రహ్మయద్రాదిదేవతలు, వరదులై యిచ్చిన వరములతోడ
 హరుఁ డొసంగిన చంద్రహాసంబుతోడ, నరయు మూఁడరకోటి యాయువుతోడఁ
 గైలాస మెత్తిన ఘనశక్తితోడఁ, జలనంబు లేనట్టి సంపదతోడఁ
 దక్కనిభుజబలదర్పంబుతోడ, దిక్కులు గెలిచిన తేజాబుతోడ
 రాక్షసకులముతో రావణ నిన్ను, నీక్షణంబునఁ బట్టి యెరియింపలేదె
 పరమపతివ్రత పతియాజ్ఞ మీఱ, వెఱచి యూరకయుండ వ్రేగెడుఁగాని
 భర్తపతివ్రతఁ దగదన కీవు, కర్తపాశంబునఁ గైకొని తెచ్చి
 యఱిముఱి చెఱవట్టి యాపుణ్యవతిని, మొఱిగిన సంకటమునఁ బుట్టు వహ్ని
 నిన్ను నీకులముచు నీవారి నెల్ల, నెన్ని భంగులఁ గాల్ప కేల పోనిచ్చు
 నసురేశ యిది యెట్టి దనినను వినుము, విడువక నీవు దిగ్విజయంబుచేసి
 యకలంకగతి పూని యమరుల గెల్చి, సకలలోకంబులఁ జరియించునపుడు
 ప్రభుమయంగంబున బ్రహ్మరివరుఁడు, ప్రథితోరుసుజ్ఞానపరమార్థవిదుఁడు
 పరమసాత్త్వికగుణాస్పదకుశభ్వజుని, వరపుత్రి యగు వేదవతియును దలఁసఁ

బరమపతివ్రత పాపాత్మ నీదు, వరగర్వమంతయు వమ్ముగాఁ జేసి
సుతులతో సతులతో సోదరప్రభృతి, హితులతో భృత్యసంహతులతోఁగూడ
నమితవిక్రముడైన నతనిచే నిన్ను, సమరంబులోపలఁ జూపింతు ననుచు
నరిమురిఁగోపించి యాధర్వశీల, మరగుచు శపియించె మఱచితే తొల్లి
యాసతి యీశిత యైనశ్రీదేవి, భూసతయై పుట్టె భువనరక్షకుఁడు
అదినారాయణుం డంబుజోదరుఁడు, వేదవేద్యుఁడు రామవిభుఁడైనవాఁడు

— శ్లోకేః రామభువన రామనిమహిమ చెప్పట —

అసురుల మర్ధింప నమరులఁ గావ, వసుమతి క్షింప వచ్చె విష్ణుండు
ఎఱుఁగ నీవును నేను నెంతటివార, మెఱుఁగరు బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతలు
పుట్టించుఁ బోషించుఁ బోలియించుఁ బిదప, నెట్టునుగాక తా నేకమైయుండు
నతఁ డందఱికి మేటి యాతనితోడఁ, బ్రతిపాల్కు దలఁచినఁ బాపంబుగాదె
చెదరి లోకములెల్లఁ జెడినపిమ్మటను, వదలక యుండెడువాఁడవో యతఁడు
శరణన్న వేగ నా సామజరరుని, గరుణ లీలామతిఁ గాచె నీఘనుఁడు
మధుకైటభాదుల మహిరాక్షసులను, నధికతేజస్సూన్యర్థి నణఁచె నీఘనుఁడు
సొచ్చి సోమకుఁ జూపి శ్రుతూ లర్థితోడఁ, దెచ్చి బ్రహ్మకు నిచ్చి దీపించె నితఁడు
అమృతాబ్ధి దాఁ ద్రచ్చి యమృతంబు వడఁగి, యమరులకును నిచ్చెనరయఁనీఘనుఁడు
భాసురంబుగ దైత్యుఁ బట్టి శిక్షించి, భూసతి నెత్తిన పుణ్యుఁ డీఘనుఁడు
కడఁగి బాలుని గావఁ గంబానఁ బొడమి, తొడరి హిరణ్యునిఁ దునిమె నీఘనుఁడు
ధరణి మూఁడడుగులఁ దానర్థి వేడి, పెరిగి యాబలిఁ జెరవెట్టె నీఘనుఁడు
రాజసంబున భృగురాముడై పుట్టి, రాజులఁ ద్రుంచిన రణదత్తుఁ డితఁడు
తప్పక చెప్పితి దనుజలోకేశ, యిప్పుడు దేవతాహితము చింతించి
రాముడై జనియించె రవిసంశమునను, దామసగుణమేచి దనుజేశ నీవు
ఏమిపాపమొకాని యెఱుకచొప్పుడను, కామాంధునకు ధర్మగతు లేల కలుగుఁ
గొడుకుచేనైనను గూఁతుచేనైన, నడరి కీర్తియకాని యపకీర్తిగాని
వచ్చు గోత్రమునకు వడిఁ బెద్దలకును, జెచ్చెర నని జను ల్పెప్పెడిదెల్ల
నరయ నిందలురెండు ననురేశ చూడ, మఱియెవ్వరికి వచ్చె మనకుఁగా కిపుడు
అది యెట్టిదంటేని నంతయు వినుము, మదిఁ గొంత దలఁచక మనశూర్పణఖయు
ఆయన పరమాత్ముఁ డనక కామించి, పోయి ముక్కును చెవు లొప్పుకొనియొఁ
బరసతి యన కాసవడి పట్టి తెచ్చి, కరకరి గులమెల్లఁ గార్పెద వీవు
ఇంతకంటెను నింద యింక నొందుఁ గలదు, పంక్తికంధర యిట్టి పాపంబు లేల
బలసి రక్షోరాజ్యప్రముఖు లందఱును, నెలమి విష్ణునితోడ నెదిరించెకాదె
చక్రంబుభూతకు నైరింపలేక, శుక్రశిష్యులు భువి జొచ్చిరి వెఱచి
శంకలేటికి నీవు జన్తించువెనుక, గ్రుంకిన రాక్షసకులమెల్ల నెగడె
నని మనంబునఁ గొంత యలరుచుండంగ, దనుజేశ తలఁపులు దలకూడదయ్యెఁ

శ్రీశ్రీ రావణునికి జలప్రళయము చెల్పుట

శేకొని లోకముల్ చెడినపిమ్మటను, యేకమై యుదకంబు లేపారుచుండ
మక్కువ నాజలమధ్యంబులోన, నొక్కడై తనకుఁ దో డెవ్వరు లేక
బాబుడై యట వటపత్రముమీఁద, లోలతఁ దేలాడు లోకరక్షకుఁడు
కమనీయ మగుసృష్టికార్యంబునందు, విమలచిత్తంబున వెసచున్న నంతఁ
గమలోదరునినాభిఁ గమలంబు పుట్టెఁ, గమలంబులోఁ బుట్టెఁ గమలసంభవుఁడు
కమలాసరుఁడు సృష్టికార్యంబుకొఱకు, నమర నవబ్రహ్మ నువారిఁ బడసె
వరపుణ్యులై నట్టి వారిలోపలను, బరమాత్ముడయ్యె నాపాలస్త్యవరుఁడు
గమలాత్మవిభునకు ఘనయశోనిధికి, విమలాత్ముడై పుట్టె విశ్రవసుండు
నరుదార జన్మించి తతనికి నీవు, పరికింప నాలవ బ్రహ్మపుగావె
బ్రహ్మసంతతి యేడ పరదారలేడ, ఇబ్బహాపాతక మిటు నేయుటేడ
చేకొని లోకము ల్పెఱచెద వీవు, లోకరక్షణగుణబోలురు వారు
ధర్మభూతకుండవై తనరుదు వీవు, నిర్మలధర్మైకనిపుణులు వారు
మీఱి తాపసులను మ్రొంగెద వీవు, వారు తాపసులను వడిఁ బ్రోతు రెపుడు
చేరి పరశ్రీలఁ జెలుతువు నీవు, పరదార్ధరక్షకు ల్పరికింప వారు
వేదబాహ్యుండవై విహరింతు వీవు, వేదార్థసత్కర్త విహితులు వారు
ధర్మ మెక్కడనుండుఁ దగిలి దైవంబు, నిర్మలస్థితోడ నిలుచు నక్కడను
ఎక్కడ దైవంబు లింపారుచుండు, నక్కడ విజయంబు లమరుచునుండు
వరమిచ్చి చెఱచిన వనజజాతోడ, నురగకంఠజాతోడ నురగులతోడ
సురసిద్ధభేదరు ల్సుముఖులై వచ్చి, యరిమురి నీకుఁగా నడ్డంబు నిలిచి
కాచిననైనను గాకుత్స్థవంశుఁ, దేచిన నినుఁ జంప కేలఁ బోనిచ్చు
నొప్పదొప్పదు చల మొప్పదు విడువు, తప్పక చెప్పితి దనుజలోకేశ
వాలినవరగర్వవహ్నిలోపలను, నేల కాలెదు వడి యెంతయు నేచి
బద్ధవైరము మాని పరికించి నాదు, బుద్ధి నిర్మలమగుబుద్ధిలోఁ గొనుము
తల్లిదండ్రులబుద్ధి దలమోచుధర్మ, పల్లభునకుఁ గీడు వచ్చునే తలఁపఁ
దల్లి చెప్పినమాట తగదన కీవు, ప్రల్లదంబులు మాని పరికించి వినుము
ఆక్షరుండు మృతుండు సఖలరూపుండు, పక్షింద్రవాహుఁడు పరమపాపనుండు
మోక్ష మియ్యఁగఁజాలు మోహనమూర్తి, రక్షకుం డురుక్తి రణకర్మశుండు
ఆదినారాయణుం డమరులఁ బ్రోవ, మోదంబుతో మునిముఖ్యులఁ గావ
భూదేవిభారంబుఁ బుచ్చిపోవైవ, నాదశరభునిక ట్లమరి జన్మించె
నేరాజు జలధుల నింకింపఁజాలు, నేరాజు హరువిల్లు నెలమి మోవెట్టి
తృణలీల విడిచెను దివిజు లుప్పొంగ, గుణరత్నఘనఖని కోదండగురుఁడు
మనుకులాధీశుండు మాధవుం డరయ, నినవంశుదేవియా యిందిరాదేవి
జగతీతమాజాత జగదేమాత, నిగమనన్నతపూత నిగమవిఖ్యాత
యమితగుణోపేత యైవయాసీతఁ, బ్రహ్మదంబుతో నీతి పాటించి బుద్ధి

సకలభూషణమణిపహితంబుగాఁగ, సకలేశుఁ డగురామచంద్రుఁ బ్రార్థించి
 యిప్పుడె కొనిపోయి యెలమి రామునకు, నొప్పించి నీస్త్రాణ మొగిఁగాచుకొనుము
 తానొరువరములు దప్పించుఁగాని, తానిచ్చువరములు దప్పింపలేడు
 గురుధర్మ పోషణగుణ విభీషణుని, హరిభక్తితోషణు ననఘపోషణుని
 సమరవిభీషణు సత్యతోషణుని, గ్రమమొప్పుఁ గనుటయుఁ గడులెస్స నీకు
 నతిమృదుభాషణు నావిభీషణుని, నతివేగ ప్రార్థించి యతని రావించి
 పరఁగ లంకారాజ్యవట్టంబు గట్టి, శరణని మ్రొక్కు మాజననాయకునకు
 శరణన్న నెటువంటి చందంబునందుఁ, గరుణతోఁ గాచు నాకరిగాచురీతి
 నని వెక్కుభంగుల నధ్యాత్మవిద్య, ఘనమతియైనట్టి కై కేసి తనకు
 నిర్మలతరపుణ్యనీతిమార్గంబు, ధర్మతత్పరబుద్ధి దగిలి చెప్పినను
 దలలకెల్లను బెద్ద తలయైనయట్టి, తలతోడఁగూడ నాతల లెల్ల వంచి
 దండప్రణామంబుఁ దగ నాచరించి, నిండినభక్తితో నిలిచి రావణుఁడు
 ఆననత్సుతునిచే నట మున్ను విన్న, భాసురంచైనట్టి పరతత్త్వమెల్లఁ
 దనకు సిద్ధించుటఁ దనలోనఁ దెలిసి, మనమున నెంతయు మగ్నుడై యపుడు
 తలకొన్నవేడ్కతోఁ దలలెల్ల నెత్తి, తలఁపక యప్పుడు తల్లితో ననియె
 నెఱుఁగుదు మున్ను నే నెఱిగినయట్టి, మొఱుగులుగలవె యీమాఁడులోకములఁ
 దరమిడి యీపరతత్త్వంబు తెఱుగు, తెఱిగి, యెఱుంగవు హృదయంబు చెదరి
 తల్లి నీవెఱిగిన ధర్మశాస్త్రంబు, లెల్ల నిష్ఫలములై యిప్పుడు తోఁచె
 దల్లిదండ్రులుపల్కు తప్ప లెన్నెన, నుల్లంబులో నాటి యుండవుగాని
 యామహాత్ముఁడు విష్ణుఁ డైనరామునకు, నీమేనితోఁ బోయి యే మ్రొక్కఁజాల
 హేయపదార్థమై యెసఁగుచున్నట్టి, కాయంబు పెంచుట కష్టంబుగాదె
 నరులు వానరులు నెన్నఁగ నెంతవారు, సురలఁన్నను వారు శూరులే తలఁప
 గెలుతు నవశ్యంబు గెలుపులేకున్న, నిల రాముశరముల నీల్గుదుఁ గాని
 హీనమానవునకు నే మ్రొక్కఁజాల, మాను మిమ్మాట ముమ్మాటి కోయమ్మ
 చాలు నీబుద్ధులు చాలు నీమమత, చాలించవై తేని జనని విచ్చేయు
 గొనకొని నీపిన్నకొడుకుతోఁ గూడి, యెనలేనిసంపద నేలు మీఁలంక
 ఈలోకసంపద లిన్ని నీకృపన, నాలోలమతి నేను ననభవించితిని
 బలిమిని గలిమిని భయమింత లేక, బలిసి ఒంకేలితిఁ బదిలక్ష లేడు
 లెలమి నాకును నెదు రెవ్వరు లేక, విలసిల్లు ప్రాభవవిభవంబు మెఱసి
 విచ్చేయు నగరికి వేగంబ యనిన, నచ్చుగా రావణుం డాడుమాటలకుఁ
 గైకేకి మదిలోనఁ గడుచోద్యమంది, యాకొడుకును జూచి యనియెఁ గ్రమ్మఱను
 వరతపోనిధి విశ్రవసుఁ డానతిచ్చు, పరతత్త్వ మదియేల పడిపోవు ననుచు
 వనిత యప్పుడు మూల్యవంతునిఁ జూచి, మన మొత చెప్పిన మానునే యితఁడు
 అన విని యిట్లనె నమ్మాల్యవంతుఁ, దెనయంగ నీవిప్పు డేల చెప్పెదవు
 జడునకు నార్యులు చాటువాక్యములు, కడుబ్రీతిఁ జెప్పిన గాదని వివఁడు

గానఁ గానఁడు వీఁడు కార్యంబు తెఱఁగు, మానుము నీవింక మానిని లెప్పు
 అనవుడుఁ గైకేళి యట్లకాకనుచు, నెనయంగఁ జెడుత్రోవ యేటికిఁ దప్పు
 నేలేఱుగునఁ జోవదివి దైవకృత్య, మోతండ్రి మననీతి యుచితమే యనుచు
 దాతయుఁ దానును దలకెడువగల, భ్రాతలు డల్లులు బాంధవుల్ గలఁగఁ
 జని యప్పు డాసభాసరసంబుఁ బాసి తననగరికిఁ బోయి ధర్మకృమంబుఁ
 దననిత్యకర్తంబు దప్పుక యపుడు, మనమునఁ దెలిసి సమృదమున నుండె
 నట దశగ్రీవుండు నధికదర్పమునఁ, బటుతరనిస్సాణభాంకృతుల్ చెలఁగఁ
 జేయించి రాక్షససేన రావించి, యాయోధనోద్యక్తులై యేపుమీఱి
 యున్న మంత్రులఁ జూచి యుగ్రుండై పలికెఁ, గన్నులఁ గోపంబు కడలుకొనంగ
 శ్రీరాముఁ డిప్పు డీనేతువుఁ గట్టి, వీరుండై వచ్చి సువేల్పాద్రి విడిసెఁ
 బటుగతి సామీదఁ బగవాడు రాఁగ, నిట నిద్రవోవుట యేనేర్పు మీకు
 మిమ్మేమి చేయుదు మిము మంత్రులనుచు, నమ్మిన వీటికి ననునండుగాక
 కాదుపో మీరుపేక్షాపరులైన, నాదెం కీడొందునా యివ్వధమున
 సామభేదంబులఁ జక్కఁగాకున్న, రామునితోఁ జేర్చి రణమునీసేదను
 అని రావణుండాడ నఖిలరాక్షసులు, దనకినసిగ్గులఁ దలలెత్తలేక
 యూరకుడిరి యూరకుండ నేలనుచు, ధీరుడై యావేళ దివిజారియైన
 రావణుతోడ దర్పంబునఁ దనదు, చేప దోపఁగఁ నింద్రజిత్తుండు పలికె
 దేవ రావణ సర్వదేవసంఘముల, నావిధంబున గెల్పు నుత్పతినీకు
 నిలయేలఁగాలేని యారామలక్ష్మణులచేత నేకిడు నూల్కాను నింక
 వలదు చింతింప నే వ్రాలినవాడ, నలపు చలంబు ధైర్యముఁ గలవాడ
 నాగ పాశంబుల నాకేశుఁ గట్టి, యాగతి నేపనా యనురాధినాథ
 కాలకేయాదిరాక్షసవీరవరులఁ, దోలనా దానవోద్ధరసంగరముల
 మనుజులఁ గృతులఁ దామసుల దుర్బలుల, దనుజేశ దశరథతనయుల నాకుఁ
 జంపుట పెద్దయే సమరంబులొనఁ, జంపెద నీమది సందేహపడకు

— రావణున కతికాయుండు నీతి నెప్పుట —

మన విని యతికాయుఁ డనువాడు పలికె, దనుజేశ్వరునితోడఁ దద్దజ్జులు మెచ్చ
 విను దానవేశ్వర విశదనీతిజ్ఞఁ, డనుపెంపుతోడ నీయఖిలంబు నెఱుంగఁ
 బరులసొమ్ముల కాసపడక వర్తించు, సరనాథుఁ డిలయెల్లనాడును నేలు
 నిది నీతిగతి యని యిచ్చుఁ జింతింప, కెదురెందు లేదని యేల చూచెదవు
 ఇనకులోత్తముండు నీ కె గ్గేమి చేసె, దనుజేశ నీకు నాతనిదేవి యేల
 నీదై నలంకయు నిన్నును జెఱుప, నీదుష్టరాక్షసు లెత్తుకొన్నారు
 గావున నీత రాఘవునకు నిచ్చి, యావిభీషణునకు నట లంక యిచ్చి
 యూనినభక్తితో నూరకయుండి, మానితంబుగ బుద్ధిమంతుండ వగుము
 అని పెక్కుభంగుల నతికాయుఁ డపుడు, తనతోడఁ బలుకంగ దనుజేశ్వరుండు
 శుకసారణులఁ జూచి శూరుండై పలికె, నొకమానవుం డబ్బి నుఱక బంధించె

ఘనుఁ డిట్టివాఁ డెందుఁ గలఁ డది చిత్ర, మనయంబు రాముఁ డీమల్లిని దాఁటె
 ననుచున్న వారు మీ రాసేనఁ జొచ్చి, ఘనమత్తులై యొల్లక్రమము వీక్షించి
 రండుని పనిచిన రయమున వారు, దండి వానరవేషధారులై వచ్చి
 వనములయం దుపవనములయందు, ననుపమలీల మహాద్రులయందు
 వరనేతువందు నవ్వార్థికవ్వలను, గురుగుహాంతరములఁ గొమ్మలై నయెడలఁ
 గలయంగ విడిసిన కపిసేనఁ జూచి, తలయూచి వెఱుగంది తలఁకి యాచరులు
 మేనులు గరుపార మెల్లనఁ జొచ్చి, వానరసేనలో వచ్చుటఁ జూచి
 యొటిఁగి విభీషణుం డెచి షట్టించి, యుజక వాండ్రు రామునొద్దకుఁ దెచ్చి
 మనుజేశ రావణమంత్రులు వీరు, వనచరవేషులై వచ్చినవారు
 శుకసారణులు వీరు సొచ్చి యివ్వీట, సకలంబుఁ గనుఁగొని చనఁగలవారు
 అనవుడు వారలు నతిభీతినొంది, మునుకొని చేతులు మోడ్చి మ్రొక్కుచును
 దేవ రావణుడు పుత్రైంచినచరుల, మీవిభీషణమాట లిన్నియు నిజము
 వచి యారావణుం డెలమి మీసేనఁ, జూచిర మ్మనవుడుఁ జూడ వచ్చితిమి
 అనుటయు నవ్వచు ననియె రాఘవుఁడు, వినుఁడు రావణుమంత్రి విభులౌటఁ జేసి
 మిమ్ముఁ జంపుట దగు మిమ్ముఁ జంపగాని, మిమ్ముఁ జంపఁగ వచ్చు మేలేమి నాకు
 నది చెప్పనేల వీడంతయుఁ జూడుఁ, డదిచూడు మిదిచూడ మనక మీ రిప్పు
 డిట తెఱగొనక వీడంతయుఁ జూడుఁ, డటఁ బోయి వెను జెప్పుఁ దారావణునకు
 నేలావు నమ్మి నీ విట సీతఁ దెచ్చి, తాలావుఁ జూప రమ్మనుఁ దాజిల్లోన
 నెల్లి యీలంకయు నెల్లరాక్షసులఁ, ద్రుళ్ళెడి నిన్నును దునుమాడు ననుఁడు
 చనుఁడని రావణుచారులఁ బనిచె, జననాథుఁ దారామచంద్రుండు ప్రీతి
 వారు విభీషణువలన నవ్వీట, వారక సకలంబు వడిఁ జూచి పోయి
 రావణుఁ గాంచి యారావణుతోడ, దేవ నీపంచిన తెఱఁగునఁ బోయి
 కపిసేనయంతయుఁ గనుఁగొనుచుండ, నెపమాత్రమున మమ్ము నీతమ్ముఁ డెఱిఁగి
 షట్టించి కట్టించి భానుకు లేశు, కట్టెదిరికిఁ దెచ్చెఁ గలుషంబుతోడఁ
 జంపింపఁ దలఁచిన సదయుండుగానఁ, జంపింపఁడయ్యె నిక్షౌకువల్లభుఁడు
 నీలంకయును నిన్ను నిఖిలరాక్షసుల, నాలంబులోపల నడఁగించుటకును
 రామభూపాలుకౌర్యముఁ జెప్పనేల, సౌమిత్రి యొక్కఁడే చాలు లంకేంద్ర
 సురవైరి నేతువుఁ జూచితి మెందు, నెరసి వానరసేన నిండియున్నయది
 అది శతయోజనం బై నట్టినిడుపు, పదియోజనంబుల పరపును గలిగి
 కపిసేన నెంతయు గణుఁతఁ ప రాదు, కపులాడకాడకు ఘనగిరులందు
 విడిసినసేనయు విడియు సేనయును, విడిదలపట్లకు వెదకు సేనయును
 నుదధికి నవ్వల నుంచుసేనయును, వదలక మఱియును వచ్చు సేనయును
 నైయుండుటకు మాకు నాత్మలో వెఱుగు, పాయనివెఱపును బ్రభవిం చె దేవ
 యొక్కొక్కచోటన యున్నయాసేన, లెక్కించి బ్రహ్మయు లిఖింపలేడు
 కాన నారామునిఁ గని నీత నిచ్చి, దానవనాథ మోదంబున నుండు

మనవుడు రావణుం డామాటలెల్ల, విన నింపుగాక క్రొవ్వినరోష మెత్తి
 దేవగంధర్వు లెత్తిననైన సీత, నే విడుతునె యేల యీపందతనము
 మిమ్ముఁ గోతులు పట్టి మెదిచిన మీరు, బమ్మరవోవుచుఁ బటలెంచినారు
 వలన దోడకుండు దుర్వారులై మిమ్ముఁ, దలచి కోతులు రారు దాడిమై వెనుక
 నని ధీరుడై పల్కి యారావణుండు, చని తనతో శుకసారణు ల్బుడువ
 మిక్కిలి పొడవైన మేడవై నెక్కి, యక్కపిబలముల నంతయుఁ జూచి
 యచ్చెరువంది తా ననియె వారలకు, సీచందమున నున్న యీసేనలోన
 నెవ్వఁడు ముంగల నేపారి నడుచు, నెవ్వఁడెవ్వఁడు వెన్న నేమటకుండు
 నెవ్వఁడు శూరుఁ డిందెవ్వఁడు వలతి, యెవ్వనిమాట లయ్యినసూతి నేయు
 నెవ్వనితో రాముఁ డిష్టంబు పలుకు, నెవ్వనిచే నేన యేపారియుండు
 నెవ్వరు రేపగ లీసేనఁ గాతు, నెవ్వరు సామంతు లీసేనలోన
 నెవ్వఁడు సుగ్రీవుఁ డెవ్వఁడు రాముఁ, డెవ్వఁడు లక్ష్మణుఁ డేరూపువాఁడు
 చూపుఁ డేర్పడ మీరు చూచితిరేని, కోపింప నేవారి గుణములు విన్న
 ననవుడు సారణుఁ డారావణునకు, వినుపింపఁ దోణఁగెఁ బ్రవీణత మెఱసి
 దేవ పులిందానదీతీరవ ర్తి, పావకసుతుఁడైన ప్రబలుఁ డీధాత్రి
 వీఁడె యీలంకెల్ల వెనఁ బెల్లగిల్లఁ, బోడిమి నార్పులు బొబ్బలు చెలఁగఁ

— రావణునకు శుకసారణులు కపిపుంగవులఁ బెలుపుట —

గురుతరకపినాయకులు లక్షగొలువఁ, దరుచర సేనముందట నున్న వాఁడు
 అలఘు సత్త్వఁడు నీలుఁ డనువాఁడు దేవ, జలజాప్తసుతులకు నై న్యపాలకుండు
 వీకతో దిక్కులు వెనఁ బెల్లగిల్లఁ, దోఁకఁ దాటించుచు దుర్దమవృత్తి
 వెఱగందఁజేయుచు వేయుపద్మములు, మఱి నూటుసంఖ్యలు మర్కటోత్తములు
 బలవంతులగువారు బలసి తన్దోలువఁ, గొలువున్నవాఁ డొక్కకొండయుఁబోలె
 వాలినందనుఁ డల్లవాఁడె యంగదుండు, వాలికంపెను బలవంతుండు వీడు
 అడరంగ నాచందనాద్రివల్లభుండు, కడుఁ బ్రసీద్ధుండు విశ్వకర్త నందనుండు
 విను ప్లవంగంబులు వెయుఁగోటులును, నెనుబదిలక్షలు నేపారి కొలువ
 ఘనమైనసేతువుఁ గడఁకతోఁ గట్టి, వనచరసేన నివ్వలికి దాటించి
 వ్రాలిననలుఁడుపో వాఁడు దై త్యేంద్ర, వాలినందనున కవ్వలనున్న వాఁడు
 తరుచరయాథముల్ తనుఁ బెక్కు గొలువ, సురలోకకంటక సుతరుండన్వాఁడు
 తనసేనతోఁ గూడ తానొక్కరుండు, మనలంక సాధింప మండుచున్నాఁడు
 రజనీచరాధీశ రమణీయకాంతి, రజతాద్రిఁ బోలుచు రవిపుత్రు నెదుర
 బలముల నన్నింటిఁ బరిపాటిఁ దీర్పు, వలతి యాశ్వేతుఁ డన్వానరుఁ జూడు
 గురుబలాధ్యులు వేయుకొటులు గొలువ, వఱలు నాతఁడు వేగవంతుఁ డన్వాఁడు
 చూడుము మనదిక్కుఁ జూచుచున్నాఁడు, చూడుము లంకేంద్ర సుగ్రీవసఖుని
 దగ వింధ్యకై సుదర్శనముఖ్య, నగములకెల్లను నాథుండు వాఁడు
 కొమతామసింగపుఁగొడమయుఁ బోలె, నమరినవాఁడు లంకాధీశ వినుము

గాంభీర్యవారిధి కపిలవర్ణుండు, రంభుండు ఘనకేసరంబులవాడు
 బలువిడి నూటముప్పదిలక్ష లెలమి, గొలువనున్నాఁ డిదిగో చూడు దేవ
 కుముదుఁ డన్వాడు సంకోచనాచలము, సమరంగఁ బాలించు నమరారి యతఁడు
 పదికోట్లయగచరపతు లోలిఁ గెలువ, మదమున మలయు నామర్కటుఁ జూడు
 రమ్యులై లమునకు రాజైనవాడు, రమ్యైరువిశ్రుతోరస్థులుం డతఁడు
 నలువదిలక్షలు నాలుగువేలు, గొలువంగ లంకపైఁ గోపంబు మీఱఁ
 గుదియక నిరుఁగెలంకులఁ జూచువాడు, త్రిదశారి యదె చూచితే శరభుండు
 బలసి తన్నెప్పు డేబడికోట్లకపులు, గొలువ నున్నాఁడదే గురుసత్త్వధనుఁడు
 పారియాత్రాచలపతి ఘోరసచుర, ధీరుండు పససుండు దేవేంద్రవైరి
 లలినొప్పు డెబ్బదిలక్షలకపులు, గొలువ నున్నాఁడదే గురుబలోన్నతుండు
 సింధురగతిఁ జాయ చెన్నగ్గలించి, యందమా క్రోధనుం డనువాడు దేవ
 యేనె చాలుదు లంక నిలఁ గూలఁద్రోయఁ, గానని పూని యిక్కడఁ జూచువాడు
 బలవంతులగుకపు బృలసి తన్నెపుడు, లలినొప్పు డెబ్బదిలక్షలు గొలువ
 గవయుఁ డున్నాఁడదే కనుఁగొను దేవ, వివిధప్రతాపసంవృతుఁడైనవాడు
 కామరూపులు వీరు ఘనఘోరసత్త్వు, లీమెయి ననిలోన నెక్కు డావారు
 తలపోయఁగా దేవదైత్యులకైనఁ, గలఁగనివారు ముంగలివారు వీరు
 నడుమ నెప్పుడును నేనాసమేతముగ, నడతెంచువారి దానవనాథ వినుము
 ఉరుభుజు ల్వివిధవర్ణోజ్జ్వలు లద్రి,చరులు నానాసహస్రంబులు గొలువ
 నీతోడ నెక్కటి నెటి బోరఁ దివురు, నాతండు హరుఁడను నగచరోత్తముఁడు
 నలుపెంతయును మీఱ నానావిధముల, నెలుఁగులసంఖ్యలు నేపారి కొలువ
 నతిసీలమేఘమధ్యస్థుఁడై పాలుచు, శతముఖుఁ బోలి యుజ్జ్వలుఁడైనవాడు
 నర్హదాతీరంబునను ఋతునగముఁ, పేర్చితో నేలేడు పృథుబాహుబలుఁడు
 వాడె ధూన్రుఁడు జాంబవంతుతమ్ముండు, వాడిమిఁ దనయట్టివారు తన్గొలువ
 సీలకై లంబుల నెలవెల్లఁ దార, యై లీలనొప్పిన యాకృతులల్లిగి
 యుల్లసీల్లుచునున్న యొకకోటిసంఖ్య, భల్లూకములు గొల్వ బలసియున్నాఁడు
 తొల్లి దేవాసురోద్ధరయధ్యక్షేలి, నెల్లవరంబుల నింద్రుఁడే బడసి
 వ్రాలిన యాజాంబవంతుఁడు వాడె, దూలఁ డెన్నఁడు రణధూమ్రలోచనుఁడు
 ఉక్కులుండిదె వీనియుభయపార్శ్వముల, నొక్కొక్క యోజనం బొడలిలోఁ బొడవు
 గలపద్మసంఖ్యల కపినేన గొలువ, సలలితుఁ డగువాడు సన్నాథుఁ డతఁడు
 నాకారిబిరుదు వానరపితామహుఁడు, నాకేశుతోఁ బోరి యని గెల్పినాఁడు
 దహనునివలన గంధర్వకన్యకకు, మహనీయమైన జన్తంబు దానొంది
 పరపైన యాద్రోణవర్మతం పేలుఁ, దిరముగా జాంబూనదీతీరవర్తి
 వేయఁగోటులు కపు ల్వేడ్డఁ దన్గొలువ, నీయగచరుఁ జూడు మేచినవాడు
 సీలునితమ్ముఁడు నిర్జరవైరి, చాలువాఁ డతఁ డింద్రజాలుఁ డన్వాడు
 కుశితమర్కటు లాఱుకొటులు గొలువఁ, గపివీరు డాతఁ డుగ్రధనుఁ డన్వాడు

కరము సంప్రీతి గంగాతీరమునను, జరియించువాడు శాశ్వతబాహుబలుడు
 చిరతరలీలమై శిశిరాద్రి వేడ్కు, నిరవాంధ నెప్పుడు నేలెడువాడు
 పదికోట్లయగచరు ల్బలసి తన్దొలువ, నదె చూడుమా గజం డనువాడు దేవ
 కోటికోటులవేయు కొమరుగా జముని, పాటి గోలాంగూలబలములు గొలువ
 నదె గవాతుం డను నతఁ డాలమునకుఁ, ద్రిదళారి యాడులు దీటుచున్నాడు
 ధవళవర్ణాంగు లుద్దండవిక్రములు, రవిసన్నిభులు రణరంగభీషణులు
 వివిధరూపంబుల విఖ్యాతులైన, ప్లవగసామజములు బలసి తన్దొలువ
 నున్న కేసరి జూడు మొప్పారుకాంచు, నోన్నతశిఖరికి నొడయండు వాడు
 బహువర్ణులై పటుభాషణధ్వనులు, మహి గదలగ దంతమండలి వెలుగ
 సింగంపుఁగొడమల చెన్నగ్గలించి, సింగళాక్షంబులఁ బెద్దయు మెఱసి
 వేయుకోటులకపు లేడ్వడ్కుతోఁ గొలువఁ, బాయక రాముకృపారసం బంది
 తనప్రాణములు రామధరణీశ్వరునకు, ననయంబు నీఁగోరు నతులవిక్రముడు
 అమరారి వాడె యత్యాయతబలుడు, సమరకర్కశుఁడైన శతబలిఁ జూడు
 వీఁడె సుషేణుండు వేగోట్లకపులు, వాడిమిఁ దన్నుఁ గొల్వఁగనున్నవాడు
 పదికోట్లయగచరపతు లోలిఁ గొలువ, నొదపు నాతని జూడు ముల్కాముఖుండు
 ఇటఁ జూడుమా వీఁడె ఋషభుఁ డన్వాడు, భటముఖ్యు లతనికిఁ బదికోటి లధిప
 వనచరశతకోటి వలనొప్పఁ గొలువ, దనరు నాతనిఁ జూడు దానవాధీశ
 కనకాద్రి ధైర్యుఁ డఖండవిక్రముడు, ఘనభుజస్కంధుండు గంధమాదనుడు
 మొనకు వేగోట్లుగా ముయ్యెడు మొనలు, తనరఁ గల్గినవాడు దధిముఖుఁ డతఁడు
 విను విరువడియొక్క వేయశంఖంబులును మఱి రెండు వేల్కూలుబృందములు
 గలయల్ల మొన దివాకరసూనుమూల, బలమావలీముఖ బ్రముఖులఁ జూడు
 మొలయఁ గిష్కింధలో నుండెడువారు, లలి దేవగంధర్వులకుఁ బుట్టినారు
 కామరూపముల సంగరకౌతుకముల, భీమవిక్రమములఁ బెంపారువారు
 అనికి సన్నద్ధులై యార్చుచున్నారు, కనుఁగొను వారి రాక్షసలోకనాథ
 అమృతంబు బ్రహ్మచే నమరింగఁ బడసి, రమరులకంటెను నధికులు వీరు
 వినుతింప మైందడ్వివిదులనువారు, విను దేవ యేకాంగవీరులు వీరు
 పదికోట్లప్రవగులు బలసి కొల్వంగ, నుదధితీరంబున నున్నారు దేవ
 వీరులు సుముఖుండు విముఖుండు ననగ, ఘోరవిక్రములఁ గన్దొనుము లంకేశ
 మృత్యువుకొడుకులు మిగిలినచెవ, మృత్యువుకంటెను మీఱినవారు
 మిగిలిన తెగవతో మితిమేరలెని, యగచరుల తను భృత్యులై కొలువంగ
 నున్నవాఁ డదెచూడు ముదధి లఘించి, నిన్ను నీబలమును నీవారిఁ గొనక
 చనుదెంచి వనములో జానకీ గాంచి, వనమెల్లఁ బెఱికి నీవరసుతుఁ జంపి
 లంక భస్మముఁజేసి లంకిణి నొంచి, జంకెతోఁ గ్రమరఁ జన్నవాఁ డతఁడు
 ఆవాయుసూనుండు హనుమంతుఁ డగుట, నీవును నెఱుగుదు నిర్జరాతలి
 విను చిత్ర మొక్కటి వీడు బాల్యమున, నినమండలం బుదయంపంగఁ జూచి

పెరిగిన యాశటిపెల్లున దానిఁ బరికించి ఫలబుద్ధిఁ బట్టంగఁ దివిరి
 వేగంబుతో మూఁడువేలయోజనము, లాగగఁబంపిన కపుడు బిట్టెగని
 యంతటనుండి పూర్వార్పివైఁ బడియె, నెంతయు రయమున నీవానరుండు
 హనువు భగ్నంబయ్యె నంతచూడియును, హనుమంతుఁ డనునామ మయ్యె నీతనికి
 వీలందఱును బృథ్వీధరుఁ బెల్ల, వారల యొక్కింతవడి గెల్పువారు
 ఇట్టి కపీంధ్రు లనేకులు చేన, యెట్లుని సంఖ్యగా నెన్నంగవచ్చు
 నని సారణుండు పల్కు నసురేంద్రుతోడ, సునిశితమతియైన శుకుఁ డర్థిఁ బలికె

— శుకుండు శ్రీరాములలేజోపదేశములఁ బెల్లుట ౧౭ —

వారలకెల్ల జీవనమైనయట్టి, యారాముఁ జెప్పెద నసురేశ వినుము
 నయమైన నీలవర్ణ ప్రభభాతి, మెయిచాయ నెంతయు మెఱసినవాఁడు
 కమలంబులను బోలు కన్నులవాఁడు, విమలనీడస్థితి వెలసినవాఁడు
 ఆజానుబాహుండు సఖిలేశ్వరుండు, రాజతేజోనిధి రఘుకులోత్తముండు
 సత్యంబులోపల సారవశావాఁడు, నిత్యధర్మంబున నెగడినవాఁడు
 శస్త్రాస్త్రవిద్యావిశారదుం డఖిల, శాస్త్రజ్ఞుఁ డురుకీర్తిసంపదవాఁడు
 తపసునినైనను దమతాత యనక, తపియింపఁ జేయు ప్రతాపంబువాఁడు
 చక్కాడు నభమైన శరజాలములను, వ్రక్కలుండెయు వసుమతినైన
 నలిగిన నాతనియలుక వైరలకుఁ, దలఁపఁగ మృత్యువు దశకంఠ వినుము
 తెగువ నీ వానీతఁ దెచ్చితిగాన, జగతిశుఁ డిబ్బంగిఁ జనుదెంచె నెకి
 వరశరణాగతవజ్రపంజరుండు, బిరుదులకెల్లను బిరుదైనవాఁడు
 శరణన్నఁ గాచు నేచందంబునందు, దొరకొన్న యలుకనుఁ దువలైనవాఁడు
 మిక్కిలియైన సీమిఁదికోపమున, నక్కన్నులం దెట్టి యమరినవాఁడు
 మూఁడులోకముల నిమ్ములనేలువాఁడు, వాఁడెపో రాముండు వనజాస్తకుండు
 వారక శుద్ధసువర్ణవర్ణాంగు, డారామువలపట నట నున్నవాఁడు
 చలమున నీరేడుజగములనైన, నలుకతో నిర్జించు నతిశక్తివాఁడు
 ఆరామునకుఁ బ్రాణ మైనట్టివాఁడు, ఆరాములేప్పు డుదగ్రవిక్రముండు
 భావింప ము మ్మేర్పి పట్టినవాఁడు, దేవ యాలక్ష్యణదేవునిఁ జూడు
 మలుకమై నిన్ను సుగ్రాజిలోఁ గలఁచి, చలమొప్పు లంక నిశ్చంక నేలుటకుఁ
 బట్టుంబు రామభూపాలునిచేతఁ, గట్టించికొని ప్రీతిఁ గ్రాలుచున్నాడు
 ఆవిభీషణుఁ జూడు మసురాధినాథ, భూవరువెనుక నేవున నున్నవాఁడు
 ఆరాముతమ్ముని యావిభీషణుని, చేరువ నవ్వలఁ జేరియున్నాడు
 మహనీయతరధర్మ మార్గంబువాఁడు, మహితనీతిస్థితి మరిగినవాఁడు
 మానభూషణమతినిొప్పువాఁడు, పూని కీష్కింధ నెప్పుడు నేలువాఁడు
 చిరకపరాజ్యాభిషేచనహేతు, కరహేమమూలికాశలితవత్సుండు
 గురుభుజుం డంతకఘోరవిక్రముండు, సురవైరి చూచితే సుగ్రీవుఁ డతఁడు
 వీనికిఁ గలనేన వివరింతు వినుము, దానవనాథ చిత్తంబున నిలికి

సంఖ్య వేగోటులై చను నూటువేల, సంఖ్యలు మఱి మహాసంఖ్య నాఁబరఁగు
 నవి లక్ష గూడిన నగు బృందసంఖ్య, యవి లక్ష గూడిన నగు బద్ధసంఖ్య
 యవి లక్ష గూడి మహాపద్మమయ్యై, నవి లక్ష గూడిన నగు ఖర్వగణన
 యవి లక్ష గూడిన నగు మహాఖర్వ, మవి లక్ష గూడిన నగు సముద్రంబు
 అవి లక్ష గూడ మహాసముద్రంబు, నవి లక్షతో మహాదాఖ్యమై పరఁగు
 నవి కోటిపో వాలియనుజునిబలము, వివరించి చూడుము విశదంబుగాఁగ
 నిది తుద మొదలని యెన్నంగ దీని, చదురుతనంబున సంఖ్య దేరాదు
 శాస్త్రున రాముతోఁ గదిసి పోరాడ, రావణ రాదు దుర్వార మాబలము
 అని శుకుం డెఱిఁగింప నారావణుండు, ఘనమైనకపిసేనఁ గలయంగఁ జూచి
 తనలోన బడబాగ్ని దరికొనుచుండఁ, దనరారు వార్ధిచందంబున నపుడు
 వెఱచియుఁ దనలోని వెఱపడఁగించి, వెఱవనిగతిఁ గోపవివశుఁడై పలికె
 మంత్రి యేలికచిత్తమార్గంబు దప్పి, మంత్రంబుఁ జెప్పునే మనస్సెల్ల విఱుగ
 నేతెఱంగెఱుఁగక యెదిరి నాయెదుర, నీతెఱంగునఁ బల్కు టిది మీఁకుఁ దగునె
 యనపుడుఁ దలలెత్త కచ్చోటు వాసి, చని రప్పు డాశుకసారణు లంత
 జనినపిమ్మట నాప్తసచివులు దాను, దనుజాధినాథుఁ డెంతయును జింతించి
 వారి వీడ్కోల్పి దుర్వారుఁడై వైర, మారవిద్యుజ్జహ్నుఁ డనువానిఁ బిలిచి
 రామునిధనువు శిరంబును బోలె, నీమాయ నతివేగ నిర్మింపు మనిన
 నతఁ డది నిర్మించి యర్థిఁ దెచ్చుటయు, నతనికి మెచ్చు ప్రియంబున నొసఁగి
 సురుచిరంబైన యశోకవనమున, కరిగి యాదశకంఠుఁ డవనిజఁ గనియొఁ
 బెల్లగు నీవగఁ బెట్టనేమిటికిఁ, దల్లి నన్నని వసుంధర దూరుకఁడఁ
 దలవంచుకొని విన్నదనమునఁ నూలి, సొలవక థాత్రిఁ జూచుచు నున్నదాని
 నొడలఁ జిత్తములఁ బెంపొదవు దావాగ్ని, యుడికి పొంగుచు వెలికురుకుచున్న
 రాక్షసువై రోషరసధార లనఁగ, నక్షీణబాష్పధారావళిదాని
 పుత్రి యీదురవస్థఁ బొందిలె యనుచు, థాత్రి దాసును బరితాపంబునొంది
 యాలింగనముసేసి నట్టిచందమున, ధూళి గప్పినమేనితో నున్నదాని
 రావణ నిన్ను నీరాక్షసకోటి, నేవిధంబునఁ ద్రుఱవ కే నేల పోదు
 నని వానిత్రూఁధర్మాధిదైవంబు, గొనకొన్నకై వడిఁ గూర్చున్నదాని
 నమరారులను నీరసావనీజములఁ, దమకించి తావిటతాటంబునేయు
 నని దరికొను విలయానిలుపగిది, దనరు నిట్టూర్పులఁ దఱుచైనదానిఁ

— శీతకు శాంబరీమాయచే గల్పితంబైన శ్రీరాములశిరోధనుపులల జూపి వెఱపించుట —

గని చెడఁదలఁచిన కష్టదానవుఁడు, తనదిక్కుఁ జూడని ధరణిజ కనియొ
 వెరవుచాలని యవివేక దానవుల, ఖరదూషణాదుల ఖండించె ననుచు
 జనకనందన రాముశౌర్యంబు నమ్మి, నను గణుతింప వెన్నఁడుఁ జిత్తమునను
 నసమునఁ గపులతో నంబుధి దాటి, యసముఁడై యాసువేలాద్రిపైనుండి
 యలసి నిద్రింపంగ నగచరసేన, నలమి యీరాత్రి ప్రహస్తుఁ డన్వఁడు

నాకూర్పుబంటు చూర్ణంబుగాఁ జేసి, కాకుత్స్థుఁడు కార్డుకంబును దలయు
 గొనివచ్చి రామునికూర్చి తమ్ముఁడును, వనచరాధిపుఁడును వగచుచు నుండ
 దప్పించుకొని పాటె. దా విధిషణఁడు, చుప్పునాతినిముక్కు సురియచేఁ గోయు
 నాపాపమునఁ బాటె నపుడు నీమఱుచి, వాపోవుచును జాంబవంతుఁడు పఱచె
 నూరక యంగదుం డూడంగఁ బాటె, దారితప్పనఁ బోయెఁ దారుండు భీతి
 నీలుండు శరభుండు నిలిచి పోరాడి, వ్రాలిరి మేళులు వ్రయ్యలై జగలఁ
 బోక నిల్చి సమీరపుత్రుండు వడియె, మోఁకాళ్లు విడిగి రామునిఁ బాయలేక
 నెత్తురు గ్రక్కుచు నేఁగె సుమేఱుఁ, డత్తలంబున ధూమ్రుఁ డువధిలోఁ బడియె
 జెయ్యొత్తి మ్రొక్కఁ గూర్చిరి దధిముఖుని, మాయచే గెసరి మయి దాచిపోయె
 కుముదుండు తలఁ దెగఁగొట్టెనఁ బడియె, సమసె మైందుండు వీగి చనియెను నలుండు
 పనసుఁ డెఱింగి దబ్బరవచ్చె ననుచు, బనసచెట్టునుబోలి బ్రమసి తా నిలిచె
 నాలంబులోఁల నఖిలవీరులును, గూలుటయును జూచి కూడినభీతిఁ
 జివ్వఁ జాలించి వచ్చినకపులెల్ల, నవ్వంగఁ బరుగెత్తి నలినాప్తసుతుఁడు
 నేతువుఁ జూడ వచ్చినకపులెల్ల, భీతిచే నిల్లాండ్ర బిడ్డలఁ దలఁచి
 ముగిసె కార్యంబని మొదలిఁకులకుఁ, దగఁగొట్టఁ బాఱిరి దైత్యులు దఱుమ
 గాన గంజాస్య రాఘవనాస విడిచి, నానారులకునెల్ల నాథవై యుండు
 నాయంట దానీజనము లైదువేలు, పాయక మణిమయాభరణముల్దాల్చి
 యచ్చరు లున్న వారతివ నీనేవ, కిచ్చెద నీమన నీమ్ము నా కిపుడు
 విరివోటలోఁ గల్పవృక్షంబులైదు, తరుణి నీముడిపువ్వుండల కిత్తు
 నమరభూధరరోహణాచలమణులు, రమణి నీకిత్తు నకారంతులఁ దేలంపు
 నామిఁదఁ గామధేన్వాదిధేరువుల, భామిని నియింటి పాడి కేసిత్తు
 గొమ్ము ముప్పుదిరెండుకోట్లచేరువలు, నెమ్మి నందొక్కొక్కనికి మేయివేయి
 [?] దానవబలపద్మ మాప్తంబు నాకు, దీనఁబో గెలిచితి దేవతాధిపుల
 నాబలంబెల్ల నీమడుగులు గొలిచి, యోబాల యిటమిఁద నుప్పొంగఁగూర్చు
 ననుచు విద్యుజ్జిహ్వఁ డనువానిఁ బిలిచి, వనజాక్షిముందర వైవఁ బంచుటయుఁ
 ధనుమధ్య యిదె రాముతలయును విల్లు, నని యటు వైచి వాఁడరిగె నప్రవచును
 దలకొని రామభూధవుఁ డిప్పు డసుర, తలలెల్లఁ ద్రుంచు నుద్ధతి రణస్థలిని
 దలకేకు నీపతితలయు నింపారు, నిల ధర్మగుణముతో నిడ ననుమాడ్కిఁ
 దరలాక్షి యాతల తప్పక చూచి, కర మొప్పు రాముని కన్నులు మోము
 దలకట్టుమాళి రత్న ప్రభావళియుఁ, బలువరుసయుఁ గర్ణభాలయు మోవి
 తలపోసి రామునితలయ కాఁ దలఁచి, బలుమూర్ఖపాల్పడి వడియె నాధరణి
 యిది బొంకు నీఁతి కేమియుఁ గాదు, సుదతి నీ కీమాయ చూడఁ గా దనుచుఁ
 దనయురస్థలికి నత్తన్వంగిఁ దివిచి, కొనియెనో కాక యాకుంభిని యనఁగఁ
 బడి యంతఁ దనలోనఁ బడఁతుక దెలిసి, యడరెడుతో కాగ్ని నలయుచుఁ బలికెఁ
 గటకటా కై కేయికలహంబుఁ బన్ని, యిటు క్రుంగఁజేసి తే యిహ్వాకులము

నీరాఘవేశ్వరుం డెగ్గేమినేసె, నూరక యడవుల నుండంగఁ బనుప
 వసధి బంధించితి వచ్చి నీవింకఁ, గొనిపోయె దనియెడి కోర్కెదీపింప
 బెద్ద నప్తితఁగదా పృథ్వీశ నిన్ను, నిద్దెస నాదైవ మిటుసేయు తెలుఁగ
 నాకును నీకుఁ బ్రాణం బొక్కటగుట, గాకుత్స్థ యిటు బొంకుగాఁ జేయఁదగునె
 పతికంటె ముందఱఁ బ్రాణముల్ విడుట, కతివగానైతి నే సర్కకులేశ
 యరుగుదుగాకేమి యడరి నీకడకు, సరనాథ పుత్రైంతు నాదుప్రాణముల
 వసుధ నాతల్లి నావరుడవు నీవు, వసుధ కౌగిటఁ జేర్చ వావియే నీకు
 జనకుచే నన్నగ్ని సాక్షిఁ జేపట్టి, కొనివచ్చి యిటు నేయఁగూడునే నీకు
 నెట్టాకో రామ నీవిట నూరకున్నఁ, గట్టడిప్రాణముల్ గ్రాగవయ్యెడిని
 గ్రాగనియప్పుడే కారణం బీవు, గ్రాగుట నిక్కంబు గాకుండు ననుచు
 నీవిధంబున సీత యేడ్చుచుండ, దౌవారికులు వచ్చి దనుజేశ్వర గాంచి
 దేవ కార్యంబు లెంతేని బుట్టటయు, నీవరమంత్రులు నిస్సభాస్థలికి
 నరుగుదెచ్చని ప్రహస్తాదులు వచ్చి, తరమిడియున్నార దారపట్టమున
 నని విన్నవించిన నారావణుండు, చనియె శీఘ్రంబున సభకు నత్తఱిని
 దనుజుండు పనఁగ నాతలయును విల్లు, పిన విస్తయంబుగా వెస మాయమయ్యె
 నారావణునిలక్ష్మి యంతలోపలనె, బోరన మాయమై పోవునన్నట్టు
 ఇదె రాఘవుండు వచ్చె నెత్తిపై ననుచు, ద్రిదశారి యెంతయు ధీరుడై కడఁగి
 వేగులవారిచే విన్నవార్తలకు, వేగ నిస్సాణంబు ప్రేయంగఁ బనిచి
 తనసేనఁ గూర్చు బ్రథానులఁ బనిచె, జనకనందన సంత సరమ వీక్షించి
 యేల మాయమ్మ నీటిటు ప్రలాపించఁ, బోల దీవార్తలు బొంకు గానోపు
 వనిత నీముందఱ వై చినశిరము, దనుజునికూయఁగా దలపోయవలదె
 వనజాక్షి యసురదుర్వాక్యంబులెల్ల, విని యేను బోయితి వెనుకనే యరయ
 నావార్త విను రాముఁ డనికెత్తె ననుచు, దేవారి యెంతయుఁ దిరుగంగఁబడియె
 నదె విను నిస్సాణహానసమోషంబు, లదె వినుమా రాక్షసావళియుగ్ర
 రిథములన్రోతయు రథిసారథుల, వృథులభాషణములు పెల్లుగా మ్రోసె
 నటుగాన రామున కాపద లేదు, కుటిలకుంతల నీవు గుండంగ వలదు
 అని చెప్ప నాలంక యగలనార్చుచును, వనచరసేనలు వచ్చుటఁ జూచి
 యంతరంగమున బిట్టడరి రావణుండు, చింతించి మంత్రులఁ జెచ్చెరఁ బిలిచి
 యదె రాఘవుండు వచ్చె ననికీ మీ రిపుండు, విదితవిక్రమశక్తి వేగంబు పోయి
 మనుజుల నిద్దఱ మడియించి రండు, వనచరసేనల వధియించుఁ డోలి
 నరుగుండు లెండన్న నారావణునకు, వరసీతిమతి మాల్యవంతుఁ డిట్లునియె

— మాల్యవంతుండు రావణునితో నీతి సెప్పట —

నుచితకాలంబున నొప్పుగుసంధి, యుచితకాలంబున నొప్పు వైరంబు
 గాన నయోచితకార్యంబుసేయు, వానికి రాజ్యంబు వర్తించుచుండు
 సధముతో విగ్రహ మధికుతో సంధి, బుధులమితంబునఁ బోనిచ్చుటొప్పు

వలనదు మనకంటె వనజాక్షులుఁడు, బలహతుఁ డగువాడు బలవైరివైరి
 వైవకార్యంబుగా ధరఁ బుట్టివాఁడు, వైవబలంబు నాతనియందె కలదు
 ఆరయ ధర్మాత్ముఁ డది చెప్పనేల, వారక ఋషులసీవనలు గన్నాఁడు
 సురల బాధించి భూసురుల మర్దించి, యురుపాపబుద్ధివై యుండుదు వీవె
 గెలుపు ధర్మముదెసఁ గీల్కొనుఁ గాని, యిల నధర్మముదెస నేల వర్తించు
 నక్కమలజుచేత నటునాఁడు పరము, తక్కినవారిచేతను జావకుండఁ
 బడసితిగాని యిబ్బంగి నీమీద, నడతెంచునరుల వానరులను గెలువఁ
 బడయవు నీవెన్ని భంగులనైనఁ, జెడుట తక్కుము వీరిచేతను నీవు
 దాని కింతటికి బ్రత్యక్షంబు సూడు, మానైన విపులహామములధూమములు
 జడిసె రాక్షసులతేజంబులు మాసె, నుడుగక మనవీట నొప్పుముల్బుట్టె
 నటుగాన నాదినారాయణుం డతఁడ, ఇటునేయుటకుం బుట్టె నిధర్మమీఁద
 రామునితోడ విగ్రహ మొప్పు దుడుగు, రామునిబాణపరంపర త్పేట్టు
 వలదు రామునిఁ గని వనిత నొప్పించి, కులమెల్ల రక్షించుకొనుము లంకేంద్ర
 యనవుడు దశకంఠ. డచ్చాల్యవంతుఁ, గరుఁగొని రోవనంకలితుఁడై పలికె
 మిగులఁ దేజంబున మేటివై యెండు, నెగడిన నాయొద్ద నీచగవానిఁ
 జెప్పెదు నిన్నేమి నేనుదు నింక, నెప్పుడు మానవయ్యెదు పందతనము
 సీత నేమిటి కిత్తు సీత నిచ్చుటకు, భీతి నా కేమిటఁ జెప్పు నింతకునె
 యని మీఱి పలికిన నచ్చాల్యవంతుఁ, డనియె నామాట నీవాత్మఁ గైకొనక
 యారామచంద్రుని నాలంబులోన, శూరత గెలువంగఁ జూతుముగాక
 యెందుఁ బోయెద మని హెచ్చి కంటకము, లందంద వలుకుచు నలుకమైఁ పోయెఁ
 బోయినపిచ్చుట బుద్ధిలోఁ దలచి, యాయసురేశ్వరుం డప్పుడు గడఁగి
 యలఘుబలాధ్యుఁ బ్రహస్తునిఁ బనిచె, దొలి తొలి బలుకాపు తూర్పువాకిటికి
 దక్షిణంబున మహోదరమహాపార్శ్వ, లక్షిణబలయుతు లైయుండఁ బనిచె
 వారక పడమటివాకిటచుండ, శూరత నటఁ బంచె సుతు నింద్రజిత్తుఁ
 దనమాటుగాఁగ నుత్తరపువాకిటికి, జనియుండుఁ డని పంచె సారణశరకుల
 నందఱికిని ముఖ్యుండై పురమధ్య, మందండుఁగా విరూపాక్షునిఁ బనిచె
 నీవిధంబున లంకకెల్లఁ గాపిడుచు, రావణుం డంతగివురంబున కరిగె
 నంత నక్కడ రాముఁ డనుజు నర్కజుని, నంతకన్నను హితుం డగువిభీషణుని
 వాలితనూజుని వాయునందనుని, వాలిన యాజాంభవంతు సుషేణు
 నాలోన రప్పించి యందఱితోడ, నాలోచనంబునకై కూర్చి పలికి
 నవగుణంబునకెల్ల నాలయంబైన, దివిజారిలంక యేతెఱ.గొకో యింకఁ
 జూతమా యేర్పడఁ జూడుడా యొకని, చేతఁ దత్కులమెల్లఁ జెడుట సిద్ధంబు
 నని పల్కి యారాముఁ డనుజుండుఁ దాను, నినసుతుఁ డాదిగా నెల్లవానరులుఁ
 గొలువంగ వచ్చి యెక్కుడువేడ్కతోడ, నలరుచు నాసువేలాచలం బెక్కి
 గుణములుగలవాఁడు గోత్రంబునందు, బ్రణుతికి నెక్కునిబ్బంగి నన్తాడ్కిఁ

గనియెరాఘవుడు లంకాపురం బపును, దనచేతఁ గడక సాధ్యం బగుదాని
 ననిలజాఁ బట్టినయంతనుండియును, దనరార లోపల దరికొన్న చిచ్చు
 నాడు నేడును మండు నామణిప్రభల, బోడిమిగలుగు గోపురములదానిఁ
 గడునొప్పు నారాముఘాతకుఁ జొనుప, మిడికెడు రావణమృగముఁ జోనీక
 విలయకాలుండను వేటకాఁ డ్ది, వెలివాయ వాగినధమునఁ జూడఁ
 దనరారు పెద్దకొత్తడములతోడఁ, గనుఁగొన నొప్పు ప్రాకారంబుదాని
 రావణుఁ బొరిగొన రామ రమ్మచుచు, జేవీచుపడగలఁ జెలువైనదాని
 మహనీయతోరణమంగళసూత్ర, మహిమతో నంబరమణిసంగమమునఁ
 దళితభవెలుగు నద్దంబుల నొప్పి, చెలువారఁగాఁ దట్టు చేతులుగలిగి
 పగలును రేయును బాయక కూడి, మగలచే నొప్పు కొమ్ముగలదాని
 నెనఁగ నారాము కట్టెదిరికిఁ గాలుఁ, డసురేశుఁ డనులులాయముఁ బట్టితేర
 నొరపుగాఁ ద్రవ్విన యోదంబు లనఁగ, నెరసినపరిఘల నెఱకొన్నదాని
 కైలాస మమరారి క్రమ్మఱఁ బెఱికి, మేలైనపేర్ని నిర్మించినమాడ్కిఁ
 దనరారి యల మిన్ను దాఁకి తెల్పునను, గనుపట్టుమేడలు గలిగినదానిఁ
 ఘనలక్ష్మీ నెదురుకొఁ గడఁగె రామునకు, ననిచెప్పునట్టి తూర్వధ్వనిదానిఁ
 జిలుకలపలుకులచెలుపు వహించి, యశులనాదంబుల నానందమంది
 కలకంఠరవములఁ గడుఁ బ్రీతిఁజేసి, పలికెడుళారికాస్సాత మెఱసి
 పల్లవఘనచయపల్లవం బగుచు, బల్లవంబుల రాగభరితంబు లగుచుఁ
 గడివోనిపూవులగంధంబువలన, నెడపక నందంద నింపులు చూపఁ
 జెప్పఁ బెక్కగుచు నేచినయట్టితరుల, నొప్పెడివనముల నొప్పారుదానిఁ
 గమల కెందును మనగకమలంబులైన, కమలాకరంబులఁ గర మొప్పుదాని
 నటు చోద్యపడి చూచు నారాఘవునకు, బటుతరోద్యత్ప్రభాభాతి తా నొసఁగి
 యాకాశమణి గ్రుంకె నపరాధిభోనఁ, గాకుల్ స్థమణి నమస్కారంబునేయ
 నారాముడును సువేలాద్రియందుండి, యారాత్రి గడతేర్చి యంత వ్రేగుటయుఁ
 గపులు వినోదంబుగాఁ బెల్లురేగి, విపినంబులందెల్ల వెను జొచ్చి చొచ్చి
 యందలి శరభసింహాదులనెల్ల, నందంద దోలుచు నాచ్చుచుఁ దిరుగ
 నట్టి కోలాహలం బంతయు లంక, ముట్టి రాక్షసుల నెమ్ములు పగిలిన
 నది విని రావణుం డదియేమిరవము, పొదుడని వచ్చి గోపుర మెక్కి చూచె
 నప్పుడు గోపురం బతనితోఁ గూడ, నొప్పెఁ జూపరులకు నుజ్జ్వలం బగుచు
 ధవళాతపత్రము ల్దటుచుగాఁ బట్టి, ధవళచామరములు దటుచుగా వీవఁ
 బొరిపారి సురదంతి పోటుల నమరు, నురమునఁ బతకంబు లొనరుచుఁ గ్రాల
 నాయతరత్నసింహాసనాసీనుఁ, డై యెంతయును బొలుపారె నయ్యెడను
 నపరాచలముమీఁది యర్కునితోడి, యుపమకుఁ బాత్రుడై యుజ్జ్వలం డగుచు
 బహువిధరాక్షసపరివృతుం డగుచు, మహితాయుధప్రభామండలంబులను
 మెఱుపులు గలనీలమేఘంబువోలె, దటచుగా మెఱసి మదంబులుఁ గురియ

నెనంగంగ నాదానవేశ్వరుం డప్పు, డసమానుడై యుండె నాగోపురమున
మహానీయరావణమహిరుచే జేసి, మహితవిద్యశ్చభామండలంబైన
గోపురం బపుడు దృగ్గోచరంబైన, భూపాలతలకుఁ డద్భుతమంది ఁలిక
రావిభీషణ గోపురంబున వట్టి, యీవిధంబుననున్న యితఁ డెవ్వఁడొక్కొ
ప్రళయకాలమునాటి భానుబింబముల, వెలుగులపొదిపోలే వెలుగుచున్నాఁడు
అనుడు విభీషణుం డారాముతోడ, ననియె నయ్యసుర మాయన్న రావణుండు
సురనాథుసురలను స్రుక్కించువాఁడు, సురకామిరులఁ జెరఁ జొనిపినవాఁడు
ముల్లోకములఁ దనమూర్తిచే హల్లు, కల్లోలమైఁడఁ గావించినాఁడు
అనవుడు సుగ్రీవుఁ డారాముతోడ, ననియె మీయెదుట నీయసుర గర్వించి

— సుగ్రీవు డు రావణునితో మల్లయుద్ధము చేయుట —

వైభవ మటుచూపువాఁడె శ్రీరామ, యీభంగియండ నే నెట్లోర్తు ననుచుఁ
గుటిలవర్తనుఁడును గ్రూరుండు నగుచు, నటు తలలెత్తిన యసురారిమీఁద
నకుటిలశౌర్యసంపన్నుడై యపుడు, ప్రకటవిద్యాంగసువర్ణుడై పేర్చి
మస్తకకోటీరమహితశృంగముల, విస్తరోరస్థులవిపులసానువుల
గురుగొని వాఁడొక్కొండయైయున్న, బిరబిర బడవచ్చుపిడుగుచందమున
వెన నగ్గలముగ సువేలాద్రినుండి, యసురేశ్వరునిమీఁది కర్కజం డెగసి
దేవారిరావణుఁ దృణముగాఁ జూచి, రావణ విను మేను రామునిబంటు
మాకు నీవైభవమా చూపెదనుచు, వీకతో మకుటముల్ వెన డొల్ల వ్రేసె
వ్రేసిన నుటుములై వెలుగుచు రాల, భాసురకోటీరపక్షి యొప్పారెఁ
గాలరుద్గుడు మిన్ను గదగొని వేయ, రాలుతారాగ్రహరాజిపందమునఁ
జాలఁ గోపించి దశగ్రీవుఁ డంత, వాలితమ్మునిఁ బట్టి వడిఁ బడవై చె
నంతటితోన నయ్యర్కతనూజుఁ, డెంతయు రయమున నేచి పెల్లెగసి
యసురచేతులలోన నడగంగఁబట్టి, దెసలు గంపింపంగ భృతిదూలవై యె
గటములు నుదురులు కంధరంబులును, విటతాటములునేసి వీచెల్లెఁ జీరి
కడకాళ్లు దొడలతోఁ గదియంగఁబట్టి, వడిగోపురంబులో వైచి నొప్పించి
నీటుపోరుచో వార లిద్దఱు దప్పి, పటుగతి నేలవైఁ బడగ వచ్చియును
నానేల మోపక యతిలాఘవమునఁ, బూనిక నెఱపి గోపురముమీఁదటను
దెనగిరి వెనఁగుచోఁ బృథులసత్త్వములఁ, గొనినవిన్నాణమెక్కుడుగఁ ద్రోయుచును
డాసి మోకాళ్లు ఘట్టనలు నేయుచును, బాసి క్రమృత ముష్టిబలము జూపుచును
బడముల గుండెలు పగులఁ దన్నుచును, గదిసి మోచేతు లంగముల మెత్తుచును
గరవలయంబులఁ గడఁగి యాదలలు, పొరిపొరి నెత్తురుల్ పొడమ వ్రేయుచును
దడఁబడఁ బెక్కువిధంబులఁ దెనఁగి, కడఁగి యప్పటితానకములు గైకొనుచు
నుబ్బునూర్పులతోడ నొకకొంతనేపు, ఉబ్బరింపక పట్టి యూరకుండుచును
నిమ్మెయిఁ టోరుచో నిద్దఱిమేనఁ, గ్రమ్మెఁ బెల్లెగయు రక్తప్రవారములు
జేగులుటేలులఁ జెలువైనగిరుల, బాగున నెంతయు భాసురు లగుచు

నున్నచో రావణుండు రవడి మాయ, బన్ని తన్నుపుడు చంపంగఁ జూచుటయును నెఱిగి యాకాశమున కెగసి వేగమునఁ, గజుకురాక్షసులు వెక్కిననుంది చూడఁ గవులెల్లఁ మ్రొక్క నుత్కటసంభ్రమమునఁ, గపిరాజు వచ్చి రాఘవునకు మ్రొక్కె భక్తిమై రణరజఃపటలసమిళిత, రక్తపంకము నిజోరస్థులగా బంటఁ గపిరాజు రాముండు గొఁగిటఁ జేర్చి, కృప దళుకొత్త నీక్షించుచుఁ బలికె వాసవాంతకుని రావణునిఁ గైకొనక, నీసాహసమునేయ నీట నీకుఁ జెల్లె నే వానిఁ జంపెద నీవిభీషణుని, నావీట నిలిపెద ననుబాసకొఱకు వానిఁ జంపక నీవు వచ్చుట లెన్న, యేను మెచ్చితి నిన్ను నినసూతి నీవు వాలితముండవు రావణుని నిర్జింపఁ, జాలవే తలఁపంగ నైరించుటెల్ల నది నాకుఁ బాలిడి యవని నాకీర్తి, వదలక చెల్లింప వచ్చితి వనుడు దేవ యావ్రోహినిఁ దెఱిగొప్పఁ జూచి, యేవిధాబురఁ గోప మేను నైరింతు నని యర్కజుండు వల్కు నతనిమాటలకు, మనమున హర్షించి మఱియు నిట్లనియె సుగ్రీతతారకము భాసురకృష్ణరక్త, చరివేషమున నగు భానుమండలము వలన మంటలు దెగి వ్రాలుచున్నవియు, జలదము త్వెక్కు రాక్షసరూపములను జేలఁగుచు నెత్తురు ల్పిలుకుచున్నవియు, కలయంగ నొకటి భూకంప మయ్యెడిని మేటిగాడ్పులను భూమిధరకొటి, గూటము ల్గఱిపైఁ గూలుచున్నవియు బెగడక దినకరాభిముఖంబు లగుడు, నీగిడి వాపోయెడి నెఱి జంబుకములు సారెకు నిట్లు రాక్షసకులప్రళయ, కారణోత్పాతము ల్లానంగఁబడియెఁ దిరముగా నాంగికా స్త్రీకళుభప్రకర, వరసూచకంబు లీవలనఁ గన్పట్టె మనకు జయం బనుమానంబులేదు, బనఁగూడు నిఁకఁ దడయుటగా దటంచుఁ గరువలిసుతునిపైఁ గర మొప్ప నెక్కి, వరపుణ్యనిధి జాంబవంతుఁ డరగదుండు సౌమిత్రి యును విభీషణుండును నలుండు, భీమవిక్రమకళాభేద్యులై కొలువ నానగస్థలి డిగ్గి యతులవిక్రముండు, వానరసేనలు వడి తోడు చూప దాను ముందర ధనుర్ధరుండునై నడిచె, దోన యాలత్పణాదులు చేరికొలువఁ దక్కినసేన లుద్బడవేగమునఁ, బెక్కుభంగుల దొక్క వెల్లుగాఁ దోచె నడువ నెంతయుఁ జేర్చి నలివాస్త్రకులుండు, కడుఘోరమైన రాక్షసకొటిచేతఁ దనరివలంక యుత్తరపువాకిటను, విన విన్నయంబుగా విడిసె రాఘవుండు

— శ్రీరాముండు వానరులచే లంక మట్టడి చేయించుట —

ద్వివిధమైందుఁతోడఁ దెగువ నీలుండు, నవరభభుజశక్తి నమరులు పొగడఁ బరువడి కపిసేన బలసి తన్దొలువ, వరమతి విడిసె పూర్వద్వారమునను గజుండు గవాక్షుండు గవయుండు భూరి, భుజుఁ దై నముషభుండు పొంకంబుతోడ దనతోడఁ గూడిరా దక్షిణద్వారమున వాలి యవ్వాలిపుత్రుండు విడిసెఁ బసతో సుషేణుని బవననందనుండు, వెను గూర్చుకొని బాహువిక్రమంబొప్పు వాడెపో యీలంక వడిఁ గాల్చినట్టి, వాడనఁ బడమటివాకిట విడిసె మేటిగాఁ బెద్దనమ్మిన ముప్పదాఱు, కోటులకపినాయకులు తన్నుఁ గొలువ

విసువక వీరుడై విశదంబుగాఁగ, వెస రాము పడమట విడిసె నర్కజాఁడు
 పసగలభల్లూకబలములు గొలువ, నసమానబలముతుం డై మహాబలుఁడు
 అంబుధు లేడొక్క టై నచందమున, జాంబవంతుఁడు రామునన్నిధి విడిసె
 మనుజేశుఁ డపుడు లక్ష్మణవిభీషణుల, గరుఁగొని పల్కి నుత్పలంఠ దీపింప
 వనచరావలల నవారితబలుల, బసుపుడు మఱియునుఁ బైదళంబుగను
 నెక్కడ నేమియు నేమిటకుడ, నొక్కొక్కపద్మ మొక్కొక్కవాకిను
 ననవుడు నలుఁడును హరుఁడు సంచారి, యనువారు మనము శస్త్రాస్త్రసంతతుల
 మిగిలి రాక్షసకోటిమీఁదఁ జెల్లుగను, దగిలి యక్కడనే యుద్ధంబునేయుదము
 అని పల్కు రాముఁ డయ్యగచరాధిపుల, గరుఁగొని యప్ర డొక్కకట్టడనేసి
 క్రందైనఁడడి కయ్యంబునాడు, నిందు నందును మన మెటుఁగంగవలయు
 కపిరూపములై కాని కామరూపములు, కపటరూపంబులు గామాదుఁ డనుచు
 నిటు రామునానతి నెల్లవానరుల, నటు లంక చుట్టు నత్యంతవేగమున
 నిశ్చలచిత్తులై నెలకొని పూర్వ, పశ్చిమోత్తరయామ్యభాగము ల్నిండి
 పదియోజనంబుల పరపున విడిసి, పదిలు లై యుండి రక్రతిమవిక్రములు
 వికృతవాలంబులు వికృతాననములు, వికృతశంఖంబులు వికృతనఖాలి
 యమరంగఁ దనువైలహస్తులై వేర్చి, సమరంబు నేయగ సన్నద్ధులై న
 వారియదల్పులు వారియార్పులును, వారిహంకారకవంబులు చెలఁగ
 భీమమై లంకలోఁ జేర్చి యాదైత్యభామినీజనులగర్భంబులు గలఁగె
 నట్టి కోలాహలం బంతయుఁ జూచి, నెట్టన రాక్షసనికరంబు లెదరె
 కమలా ప్రకులుఁ డపు కల్యాణరాము, డమితసత్వోన్నతుం డతిదయాళాలి
 రావణునిద్దికి రాయబారంబు, పోవను నెవ్వని బుత్తైత మనుచుఁ
 గపికులో త్తముఁడైన కంజాప్తసుతుని, గపిరాజుఁ బంపుట కార్యంబుగాదు
 బల్లిదుం డగుజాంబవంతుఁ బంపుటకు, నెల్లవిధంబుల నెఱుంగఁడు వాఁడు
 పరమవిక్రమశాలిఁ బసమానసుతుని, మరలను బంపుట మర్యాద గాదు
 భుజవిక్రమంబున భూరివేగమున, భుజగవైరికి సరిపోలునంగదని
 నంపుట మేలని యతివేడ్క నెంచి, సంపద వెలయంగ సర్వజ్ఞుఁడైన
 మనుజేశుఁ డంతట మంత్రులతోడి, యనుమతిఁ గైకొని యంగదుఁ బిల్చి
 యిగిరి రావణుతోడ నజ్ఞానిచేఁ గన్న, పరగర్వమున మునివరుల దేవతల
 నడచి బాధించినయటు గాదు నేడు, విడిసె నీపై రామవిభుఁ డని పల్కు
 మేలాపు నమ్మి నీ వెలనాఁగ దెచ్చి, తాలాపు చూప రమ్మను మాజిలోన
 సందీప్తరామాస్త్రచయఘట్టనలకు, బందవై యెందును బాటకు మనుము
 అటు చాలవై తెని నవనిజఁ దెచ్చి, యిటనిచ్చి బ్రతుకుట యిదిబుద్ధి యనుము
 పరఁగ లంకారాజ్యపట్టంబునకును, గరుణ విభీషణుఁ గట్టిరాఁ డనుము
 చంపెడు రాఘవేశ్వరుఁ డిదె నిన్ను, జంపకమున్నె నీసకలబాంధవులఁ
 జూడుము లంకయుఁ జూడు మేర్పడఁగఁ, జూడుము నీకూర్పునుందరీజనుల

నీవు నీబంధువులో నిరవశేషముగఁ, జావంగఁగలవారు చచ్చిన మీఁదఁ
గార్యంబు నిష్ఫలకార్యంబు మనుట, కార్యంబు విను దశకంఠ నీవింక
ననుము పొమ్మని రాముఁ డానతిచ్చుటయు, మనమున హర్షించి మర్కటోత్తముఁడు
వినయంబుతో రామవిభునకు మ్రొక్కి, యనురాగమున నేగె నమృహాబలుఁడు

—ॐ అంగద రాయబారము ॐ—

ఘనతరపర్వతాకారంబుతోడ, ననిమిషు ల్పొగడంగ నాలంకఁ జొచ్చె
గడుదుష్టరాక్షసగహనముల్ గాల్పు, నడరెడువిలయకాలాగ్నియుఁ బోలే
నెగసి యాకసమున నింద్రాదిఁ జూపఁ, దగిలినమృత్యుదూతయుఁ బోలే నపుడు
దశరథాత్మజనాజ్ఞఁ దలమోచికొనుచు, దశకంఠముందఱఁ దడయక నిలువఁ
గనుఁగొని యపుడు రాక్షసకోటియెల్ల, నినజండు క్రమ్మఱ నేతెంచె ననుచు
నాయోధనోద్యుక్తులై సంభ్రమింప, నాయసురులనెల్ల హస్తముల్ సాచి
వలవ దోహోయని వారణనేసి, పలికె నంగదునితోఁ బంక్తికంఠరుఁడు
క్రొవ్వి వానరుఁడ యీకొలుపులోపలికి, నెవ్వగ నొందక నేడు వచ్చితివి
ఎవరు నిక బంచినా రెవ్వండ వీవు, ఎవ్వనితనయుండ వేమి నీవేరు
నివ్వటిల్లేడులంక నీవిటు చొచ్చి, యెవ్వరిపనిఁబూని యేగుదెంచితివి
వనచర చెప్పురా వచ్చినకార్య, మని రావణుం డిట్టు లదలించి పలుక
విని క్రోధవివశుఁడై వికృతాస్యుఁ డగుచు, వనచరపతి యంత వాని కిట్లనియె
నీవెవ్వఁ డనిపల్కు నెఱుంగవే నన్ను, రావణ యేను నారామునీబంటు
రాముఁ డెవ్వఁడు పరాక్రమమునఁ బరశు, రాముని గెలిచిన రణవిచక్షణుఁడు
అతఁ డెవ్వఁ డుద్ధతుం డై కార్తవీర్యు, సతివీరుఁ డ్రుంచిన యతులవిక్రముఁడు
అతఁ డెవ్వఁ డెఱుంగవా యాజిహో నిన్ను, జితుఁడేసికొనిపోయి చెఱినిడ్డవాఁడు
ఎవ్వనితనయుఁడో యెఱుంగవా నన్ను, నివ్వటిల్లగఁబట్టి నినుఁ దోడఁ గట్టి
మొఱపెట్ట వార్ధుల ముంచి ముంచీచ్చి, కరుణించి విడువఁడే ఘనుఁడైనవారి
యావారి మఱచితే యకట యంతటనె, యేవారి సుతుఁడౌట యెఱుంగవా యోరి
యంగదుం డనువాడ నాహవవార్ధి, నంగద నిను ముంతు నాతండ్రివోలే
మాతండ్రి యెఱుంగక మఱి నిన్నుఁబట్టి, యాతతంబుగ నీట నట ముంచెగాక
యనవుడుఁ గోపించి యసురేశుఁ డనియె, వనచరాధమ నీవు వచ్చినదూతఁ
జెనఁగి నిన్నిట శిక్ష నేయరా దనుచు, ఘనముగా బెడిదంపుఁ గాటు లాడెదవు
వలనుగా నిటమున్ను వచ్చినదూత, యలరుచు హనుమంతుఁ డనువాడ ననుచు
వలకొప్ప నిటవచ్చి వైదేహితోడఁ, గలవి లేనివి కొన్ని కాటులు వల్కి
యీచతురోక్తు లనేకంబులాడి, మాచేత దండన మఱి పొంది పోయె
నోరి యావానరుఁ డున్నాఁడో లేఁడో, వెరవారఁగా నాకు వివరించి చెప్పు
మనవుండు నంగదుం డసుర కిట్లనియె, ఘనులు రామునిసేవఁ గపుల్లెఁ గినిసి
బలితహంకారోగ్రపటుశక్తి మెఱసి, చెలఁగి యాహనుమంతు చెంపలుగొట్టి
యనిరి రావణునితో నరమాటలాడి, పనివడి లంకకుఁ బనివూని పోయి

యడరి యింద్రునిచే నాలంబునోన, వడిఁ బట్టువడిఁ జిక్కి వసచర నీవు
 తోఁకఁ గాల్పించుక తోలఁగి వచ్చితివి, వీఁతో రాముని వీటితోపలను
 సరికపికులములలో సడితెచ్చి తనుచు, వెరసిడి తోలిన వీటికిం బాసి
 యటఁ బంపకడకేగె నావానరుండు, ఇట రామునిసేనలో నిర్దటి మమ్ము
 నినజొండు వానఁహీనులఁజేర్చి, పనివడి యిటువంటి పనులు నేయించు
 నని యంగదుండువల్కు నసురేశకుఁ డంత, మనమున బెగఁజొంది మగ్నుడై యుండె
 మలయుచుఁ జలము క్రవ్వట నూలుకొలిపి, యలఘుడై యంగదుం డప్పుడు పలికె
 నేర రావణ రాము నెఱుంగుదుగాక, యారీతి గర్వింప నేటికి నీకు
 లోకవిక్రముండు త్రిలోకభీకరుండు, లోకశంఖ్యుండు లోకైకనుతుండు
 లోకరక్షకుండును లోకశిక్షకుండు, ప్రాకటచంద్ర మోభానువీక్షణుండు
 వేదాంతవేద్యుండు వేదగోచరుండు, నాదివారాయణుం డతిసత్యవాది
 యసదృశుం డారాముఁ డభిరాముఁ డనఘుఁ, డసరూయశూరుండు నతులవిక్రముండు
 ఆద్యంతరహితుండు నాచారపరుండు, నాద్యుండు పరుండును నగుదివ్యమూర్తి
 దశరథరామభూతలనాయకుండు, విశదోరుసత్కిర్తి విదితశూరుండు
 అడరి నీచెలియ లత్యాసక్తి డామి, నడఁచిన నాశూర్వణమున్ను నెవులు
 వడిఁ బట్టి కోసిన వరశ్శద్ధధాన, వడియు నెత్తురుఁ దుడువఁగఁ గోసి వేసి
 ఖరదూషణాంగర క్తంబులఁ గడగి, కర మొప్పజేసిన కాకుత్స్థతిలకు
 నెఱుంగవా రాముని నేటికిఁ బ్రేల, దెఱిగెడు కాకేమి యెందుఁ బోయెదవు
 మూడులోకంబులు ముట్టిగర్వమున, మాడించు నిన్ను నమ్మరుజనల్లభుండు
 దునిమెడి నుగ్రత దొలఁగక నిలిచి, యనిసేయు బంటువై యంతియ చాలు
 లంక నీవింక నేలఁగలేవు వినుము, లంకకుఁ బలి సుమ్ము లలి విభీషణుండు
 తడయక నీమీఁద దయగల్గి యిపుడు, కడువేగమున నిట్టి క్రమమున మంచి
 బుద్ధి నీకును జెప్పఁ బుత్రైంచె నన్ను, వద్దురా రాక్షస వై దేహి నిమ్ము
 మదిమదినుండి రామాధిపుతోడఁ, గదిసి కయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్వకుము
 రాక్షసాధమి యోరి రామునిదేవి, నీక్షితి మొఱగి నీ విట్లు లేక దగునె
 లోకపాపనరీతి లోకైకమాత, నీకుఁ దే దగగోరి నీచ రాక్షసుండ
 నినుఁ జెప్ప దోషంబు నినుఁ జూడరాదు, ఘనతరమగు పాపార్థుండ వీవు
 లోకంబులకుఁ దల్లి లోలాక్షి సీత, నీకుఁ దల్లియకాదె నిర్భాగ్య దనుజ
 యవివేకమునఁజేసి యపకీర్తిపడితి, పివి కీర్తలా నీకు నెఱుంగలేవైతి
 వెడపక రఘురాముఁ డెగ్గేమిసేసె, గడుగర్వమున మీఁదుఁ గానంగలేక
 యిహపరదూరుడ వీవేపుమీఱి, విహితమార్గం బింత వివరింపవైతి
 వ్రడుగక రామాగ్ని యుడిఁ గట్టుకొంటి, పుడమిలో భస్మమై పోయెడికొఱకు
 నీపాలివిధి పట్టి నీమెడఁ గట్టి, యీపాలుచేసె నిన్నీరసమైతి
 నీవేమిసేయుదు నీవ్రాతఘలము, గావించి యజాఁ డిట్లు కట్టడనేసె
 కడగి రాఘవనంపకార్చిచ్చులోన, వడి శలభంబవై వ్రాలెద వెల్లి

చాల నొప్పినయట్టి సౌఖ్యత లంక, యేలుభాగ్యంబు లే దేమందు నిన్నుఁ
జెడకుము శరణి చేస మా రాముఁ, బుడమిలో నీప్రాణములు గాచికొనుము
నీపుత్రమిత్రాదినిఖిలరాక్షసులు, నేపరి రాముచే నీల్లగమున్నె
కార్యంబు మునుపడఁ గైకొని బ్రతుకు, కార్య మొల్లక పోరు గావించితేని
చుట్టాల నింతుల సుతుల సోదరుల, నిట్టె యందఱఁ జూడు మిఁకఁ జూడలేవు
ఎలమి నీమోహంపుఁజింతులనెల్లఁ, గలయ భోగింపుము కాంక్షలు దీర
వెలయంగ నీరాజ్యవిభవంబులెల్లఁ, బలుదెఱుగులఁ నేఁడె పాటించి చూడు
హరిహర బ్రహ్మను లడ్డగించినను, దురములోపల నిన్నుఁ ద్రుంచు రాఘవుఁడు
ఇన్నియు నేటి కాయినకులేశ్వరుని, కున్నతమతి సీత నొప్పించి బ్రతుకు
మిటు రామునానతి యెఱుంగఁ జెప్పితిని, గుటిలరాక్షస యేమి గొబ్బునఁ జెప్ప

— రావణు డంగదుతోఁ దవపరాక్రమము నెప్పుట —

మన రోషచిత్తుఁడై యద్దశాననుఁడు, సనియె నంగదుతోడ నప్పుడు కినిసి
రాముఁజెప్పెను పరాక్రమశాలి నన్ను, రాముఁ డెఱుంగఁడా రణవిజయుఁడుగ
దివిజేంద్రుఁడౌచిగా దేవసూక్ష్ముల, బవరంబులోపలఁ బఱపినవాడ
హరుఁడున్న కైలాస మగలించినాడ, నెరియంగఁ గాల్గుని నెదిరించినాడ
వరుసతో జగముల వర్ధింప నలరి, సరవి లోకములెల్ల సాధించినాడ
వనజాసనునిచేత వరముఁగొన్నాడ, మొనసి దివ్యాయుధంబులు గలవాడ
నిట్టిపిమ్మటను నే నీరాముమఱుంగుఁ, బట్టివదేవతల్ పకపక నగరె
యనుజుండు నాతోడ నలిగలుపొయి, జననాథుమఱుగు వంచనఁ జొచ్చెఁగాక
ఏమను జొచ్చిన హీనతగాదె, వానరాధమ నాకు వసుమతిలోన
మగపాడి దిగనాడి మానంబు విడిచి, పగవానిఁ గలయుట మతమే నాకు
పగవాఁడు దండెత్తి వైవచ్చినంత, మగఁటిమి చెడి సుధి మఱి నేయునపుడె
జగతిరాజులు నన్ను సరకునేయుదురె, తగదురా సుధి యిత్తఱి వానరుండ
యనిన దశాస్యుని కనియె నంగదుఁడు, ఘనపరాక్రమతోడి కయ్యంబు వలదు
దానవ రఘురాముతర మెఱుంగకయ, పూనియున్నాడ విప్పుడు కావరమున
సురల గెల్పినమాడ్కి శూరు రాఘవుని, దురములో నెదిరించి తొడరుట యెట్లు
బలమేది రఘురామపార్థివు నెదిరి, బలుముష్టి విల్లెట్లు పట్టంగవచ్చు
నొరులగెల్పినమాడ్కి నోర్చి రాఘవుని, శరవృష్టి ముందఱ జరియించు తెట్లు
కణకతో నీవెత్తగా లేనివిల్లుఁ, దృణలీల విఱువఁడే త్రిజగంబు లెఱుంగ
వెఱవేడి రఘురాము విక్రమస్ఫురణ, మెఱుంగనియవివేకి వేమందు నిన్ను
జనకనందన నిచ్చి శరణన్న లెస్స, యని యంగదుఁడు వల్కనసురేశ్వర డనియె
నోరి వానరుడ నీవోడక యిపుడు, సారెకు రఘురాముకౌర్య మెన్నెదవు
ఆరామువిక్రమ మారాముకడిమి, యారాముభుజశక్తి యది యెంతవెద్ద
చలమునఁ దాటకఁ జంపె నంటేని, తలపోయ నాఁడుది దాని లెక్కెంత
జనునిలువిర్చి జనతనూజ, ఘనతఁ జేగొన్నట్టి ఘనుఁ డంటివేని

నావిల్లు నేటిదే యది చెప్ప నేల, కావున నది వీరకర్త మే మతీయు
జమదగ్ని రాముని సమరమధ్యమునఁ, గ్రమమున గెలిచిన ఘనుఁ డంటివేని
యని బ్రాహ్మణునిగెల్పు టది బంటుతనమె, విజయోల దీమాట విక్రమస్ఫురణ
నలవున ఖరదూషణాది రాక్షసులఁ, జలమున నొక్కడే చంపె నంటేని
నలర వారలు వృద్ధు లది చెప్పనేల, తలపోయెంచిన ధవళేశ్వరుండు
తెగున మారీచు మర్దించె నంటేని, మృగమాత్ర మగువాని మేరయే దొడ్డ
ఎరుగ వాలినిఁ గూల నేనె నంటేని, వసుధలోపలఁ గోతి వాఁ డెంతదొడ్డ
జవసత్త్వమున వార్ధి శరముఖంబునకుఁ, గవగొని తెచ్చిన ఘనుఁ డంటివేని
నావీరవరునకు నారాఘవునకు, నావార్ధిజలమాత్ర మదియేమి బలిమి
ఇవి బంటుతనములే యీరాఘవునకు, నివియెల్ల గెలుపు లే యిల రాజులకును
బూని నాముందఱు బొడవులు చేసి, వానర రఘురాము వర్ణించె దీవు
ఆని దళాసుయ్యడువల్కు ననియె నంగదుఁడు, ఆనుపమోన్నతగుణోద్యమునిరాఘవుని
సకలలోకారాధ్యు జగదభిరాము, సకలజగద్ధితచరితు శ్రీరాము
సకలంకవిక్రము సతివీరవర్యు, సకట దూషింపంగ నర్హ మే నీకుఁ
జెలఁగు నీరఘురాముశౌర్యంబునకును, ఖలులగుక్రవ్యాదగణములే సాక్షి
గొనగొని వాలిని గోతంటి వండు, కనెద ని స్తుంచిన యంబుధుల్ సాక్షి
అలఘువిక్రమశాలి యైనరాఘవునిఁ, జెలఁగి దూషించిన జననాథువెంపు
తప్పెనో నీకేమి ధన్యత వొడమె, నిప్పుడు రఘురాము నిట్లు దూషింప
నీరాజసంబును నీదుభోగంబు, దూరమా నాయువు దొలఁగును సీరియుఁ
దనర శ్రీరామునిఁ దలఁచినంతటనె, ఘనమైనపాపంబు గ్రక్కునఁ బాయు
రాముపాదము పోక తా యింతియయ్యె, రామ రామని బోయ రాశికి నెక్కె
రామనామస్తుతి-రావణ నీకు, నేమిపాపముననో యెఱుంగఁ జొప్పడదు
అట్టి శ్రీరాముని యసురేశ నీవు, నెట్టన దూషింప నీకేది గతయె
ఆని యంగదుఁడు వల్కు నసురేశుఁ డనియె, వనచర రఘురామవసుధేశుశక్తి
యెఱుంగుదు చెప్పఁగా నేల యాస్వామి, పరమైనతారక బ్రహ్మం బనంగ
నాడవలయుమాట లాడితికాక, పోడిమి రాముతోఁ బురుణంపఁగలనె
చలపట్టి రాముతో సమరఁబునేయఁ, గలుగునో యని కోరి క్రాలుచున్నాడ
నిందునందును మెచ్చ నినవంతుతోడఁ, జెంది కయ్యమునేయ శివుఁ డెఱింగెడిని
ఆతనితోఁ బోరాడి యతనిచే జచ్చి, ప్రతిలేనివైకుంఠపదవిఁ గైకొందు
నీలోకసౌఖ్యంబు లింతియ చాలు, నేల చెప్పంగ నే నెఱుంగు దన్నియును
బలవంతుఁ డగురాముప్రాభవోన్నతులు, దెలియ చిత్తంబులో దివురుచున్నాడ
ననిచెప్పి దశకంఠుఁ డనియెఁ గ్రవ్వుఱును, దనవివేకముచెడి తామసుం డగుచు
ధరణీతలంబెల్ల దమ్మునిచేతఁ, బరగేఁగఁ గోల్పోయి పడఁతియుఁ దాను
ననుజుండు గూడంగ నడవులఁబడుచుఁ, దనసతి నొకనిచే దాఁ గోలుపోయి
వచ్చి సుగ్రీవాదివానరవరులఁ, జొచ్చియు నటమీఁద శూరతఁ జూపఁ

జను దెంచె రాముడు సంగరస్థలిని, నను దాఁక నేర్పునే నరనాయకుండు
 అటుగాన రఘురాముఁ డాలంబులోనఁ, బటుతరశౌర్యసంపన్నుండు గాఁడు
 మనుజులు కోఁతులు మగఁటిమిచేతఁ, దశయొద్దఁ జెప్పకు తరుచరాధముడ
 వనచరాధమ యోరి వాలికి నీవు, తనయుండవై తేని దశరథాత్మజుని
 గొలిచితి బంటవై. కొలఁఁగవైతి, చలమున నీతండ్రిఁ జంపినాఁడతఁడు
 అట్టి రామునిఁ గొల్చి తథమవానరుడ, పుట్టి తింద్రజగర్భమున వృథా నీవు
 చంపినపగవానిఁ జంపక రాము, పంపునేయుచు నిట్లు బంటవై తిరిగి
 యెలమిఁ గొల్చెదనన్న సీరాజె కాని, తలపోయ రాజులు ధరణిపై లేరె
 గొనకొని పగవానిఁ గొలిచినవాని, నినుఁగాని యెవ్వరి నెఱుంగ మెన్నఁడును
 నీమగఁటిమికిని నీదుపెంపునకు, నీమవారెల్లను నీయని నగరె
 కొడుకై నపిమ్మటఁ గులవైరమెల్ల, వడితోడ నీగనివాఁ డెట్టికొడుకు
 ఈగతి బంధువై హీనమానవునిఁ, జేరి కొల్చుట యెట్లు చేవయులేకి
 నినుఁ వాలికొడుకన్న నెటు నమ్మవచ్చు, వనచర యెవ్వరివాడవోకాక
 విను బుద్ధినెప్పెద వివరంబుగాఁగ, మనుజులఁ గొలుతురే మనుజులు నాకుఁ
 బగవారు నీకును బగవారుగాక, నొగి దౌత్య మిటుసేయుచుండుట దక్కి
 నన్నుఁ గొల్చిన నిన్ను నంగద యిపుడు, వనచరులకు నెల్ల వరప్రభుగాఁగ
 ఘనభూషణంబుల ఘనవాహనముల, మనఁజేతు నిప్పుడు మహిమిఁద ననిన
 దనుజాధిపతిఁ జూచి తారాసుతుండు, ఘనకోపమునఁ జాల గరిమ నిట్లనియె
 నగణితోన్నతశక్తుఁ డైనరాఘవుండు, తగ నాదుతలిదండ్రీ దాతృదైవంబు
 ఏమిగర్వము నీకు నెఱుకచొప్పడద, భూమిశుతో రిపు ల్పురణింపఁగలరె
 యరయలే కవివేకు లారామవిభుని, నరుఁడంచు నెంతరు నక్తంచరేంద్ర
 యతఁడు మానవమాత్రుఁడ యనులేశ, యతఁడు లోకారాధ్యుఁడతఁడప్రమేయుఁ
 డతఁడు శ్రీవిష్ణుండు నతఁ డాదీమూర్తి, యితనికి సరిపోల్చు నెవ్వరు గలరు
 సనకాదులును గూడి చర్చింపలేరు, వనజాసనాదులు వర్ణింపలేరు
 దానవాంతెకుండునై దశరథేంద్రునకుఁ, బూని జన్మించిన భూపాలుఁ డితఁడు
 నితనికోపాగ్నికి నెవ్వఁడు నిల్చు, నితనితో డీకొని యెవ్వఁడు పోరు
 నితనిబాణావాతి కెవ్వఁడు నోర్పు, నితని నెన్న వశంబె యింద్రాదులకును
 నీవెఱుంగవు రాముసిపుణావిక్రమము, కావరంబున నేల కాటులాడెదవు
 వరరాము నెఱిగెడు దురములో నెల్లి, కిరమర్థి దురమునఁ గదలక నిలుము
 కర్తవ్యంకములెల్లఁగడ తేర్చి వాలి, నిర్తలాత్తకుడయ్యె నృపుచేతఁ జచ్చి
 పదపడి వైకుంఠపదముఁ గైకొనియె, నిది కీడుగా మమ్ము నెన్న నేమిటికి
 నితనిఁ గొల్చిన నాకు నివాపరోన్నతులు, సతులితంబుగఁ గల్గు నమరులు పొగడ
 నీమడంబును లావు సీరాజసంబు, రామచంద్రనిఘోరరణరంగమందు
 బోయెడు నెబ్బంగిఁ బాలువేది నీవు, వేయుఁ జెప్పఁగ నేల విధి నిన్నుఁ జొట్టి
 కొనిపోవుచున్నది కుటలరాక్షసుడ, మునుపటివరగర్వములు చెల్ల వింక

నిన్నియు నేటి కాయనకులేశ్వరున, కున్నతమతి సేత నొప్పించి బ్రతుకు

—రావణుడు తనభటులతో నంగదుని బట్టి కట్టుండని నియమించుట —
 తొడరిన బలవంతుతో సంధి యగుట, పుడమి రాజులకెల్ల బుద్ధియై సుమ్ము
 అనవుడుఁ గోపించి యారావణుండు, ఘనబాహుబలుని నంగదుఁ బట్టికట్ట
 బనిచినఁ గొందఱు బడతంపుటసుర, లనయెంబు నుద్ధతు లయి పట్టుటయును
 సొలవక తనశక్తి చూపెడికొఱకు, దొలంగ నొల్లక యంగదుఁడు బట్టునడియె
 నటు పట్టునడి యతః డాకాశవీధి, బటుశక్తి నెగసి యుద్భటువృత్తి మెఱసి
 విద్రిచినఁ బదివేలవీరులు ధాత్రి, యద్రువంగ నుగ్గుమావై త్రెల్లి రంత
 నలిగి యంతటబోక యంగదుం డసుర, కొలువున్న మమ్రేడ గూలఁ దన్నుటయు
 నది వజ్రహతిఁ దుహినావనీధరము, తుదిఁగూలుపగిది దుత్తునియలై కూలె
 వెండియు నంగదు విడువక పట్టఁ బొందని దైత్యులఁ బుచ్చె రావణుండు
 పుచ్చిన వారును బొదివి యంగదుని, నచ్చెరువయి యుండ నాకాశమునను
 బరళుపట్టసభిండివాలహులములఁ, గరవాలతోమరగదల నొప్పించఁ
 బిడికిళ్లతోడనే ప్రేవులు వెడల, బెడిదంబుగా నొంచి పృథివిపైఁ గూల్చి
 యరుగుచు నున్నయాయంగదుఁ జూచి, ఖరసూతి సుకరుండు కార్ముకం బెత్తి
 నిలు నిలు మంగద నీవెందుఁ బోవఁ, గలవాడ వని వేర్చి కాండంబు లైదు
 నుదురు గాడఁగనేసి నొప్పించి మఱియుఁ, బదితీవ్రశరముల బాహువు లేయ
 నలుకతోఁ బిడికిట నంగదుం డతని, తల పెక్కువ్రయ్యలై ధరఁ గూలఁ బొడిచె
 దానికి దైత్యులు తల్లడమండ, దానవేశ్వరుండు చింతామగ్నుడయ్యెఁ
 దారాతనూజుఁ డత్తఱి నేఁగుదెంచి, యారామచంద్రునియడుగుల కెఁగి
 యోజగదారాధ్య యారామచంద్ర, భూజనసుత రామభూపాలలిలక
 దేవ మీయాసతి ధృతితోడ నేను, రావణునొడ్డికి రయమునఁ బోయి
 చెప్పఁగాఁ గలవెల్లఁ జెప్పితి దేవ, చెప్పినమాటలు చెవిబెట్టడయ్యెఁ
 గట్టిగాఁ జావుకుఁ గడు తెంపుచేసి, యుట్టిగట్టుక నూఁగుచున్నాఁడు దేవ
 యినకులనాథ నీ వీదశగ్రీవు, ననిలోన మడియింపు మఖిలలోకేశ
 యనుచు నావృత్తాంతమంతయుఁ దెలియ, వినిపించె నంతయు విశదంబుగాఁగ
 జననాయకుండును సంతసంబందె, ఘనతరంబైన యంగదసత్త్వమునకు
 నట రావణునితోడ ననురులందఱును, బటుతరవాక్కులై పలికి రెంతయును
 ఇది యేమి దేవ నీవిట్లూరకునికి, యదె కపిసేనతో నారాఘవుండు
 విడిసినాఁ డీలంక వేదించి యింకఁ, గడిమి నెన్నఁడు చూడఁగలవాడ వీవు
 మముఁ బంపు రామలక్ష్మణులవానరుల, సమరంబులో గెల్చి చనుదెంతు మనుచు

—రావణుండు యుద్ధసన్నద్ధుడై యుత్తరగోపురమునకు వచ్చుట —

పీనుల కరుదుగా విని దశాననుండు, భానుజాదులకును భయము పుట్టంగ
 దనవై భవము రామధరచీశునకును, ఘనముగాఁ జూపెదఁగా కంచుఁ దలఁచి
 సాంద్రప్రతాపని స్తంద్రుడై తొల్లి, యింద్రనాగేంద్రధనేంద్రుల గెలిచి

కప్పముల్ గైకొన్న ఘనవస్తువితతి, దెప్పించి మేలేర్పి దీధితు ల్నిగుడఁ
 జీనాంబరంబులు చెలువారఁ గట్టి, నానాదిశల వాసనలు వెదచల్ల
 మృగమదిశ్రీగంధమిళితమనోజ్ఞ, మగుదివ్యచందన మర్థితో నలది
 సరసమంజుశోచారిజాతప్రసూనవిరచితమాలికావితతులు ముడిచి
 పంకజరాగాదిబహురత్నకలితకంకణముద్రికాంగదభుజాభరణ
 ఘనతరంగైవేయఘంటికానేక, వినుతహారంబులు విపులంబులైన
 పదకంబు లాదిగా బహుభూషణములు, పదకశుద్ధిగ వన్నె పచరింపఁ దాల్చి
 కుండలంబుల మెండుకొనుమణిప్రభలు, గండమండలములఁ గడలుకొనంగఁ
 జండాంశుమండలోజ్జ్వలములై దిక్కు, లొండొండ వెలిగించు నురుకిరీటములు
 దశశిరంబులమించు దహనుఁడోయనఁగ, దశశిరంబులలీల ధరియించి మించి
 సురవరానలయమాసురనాథవర్ధణ, మరుదర్ధనాయక స్తరసంహరులను
 గండదంచి జయించి కైకొన్న బిరుదు, గండపెండంబు డాకాల ధరించి
 శిరశరాసనపట్టసప్రాసచక్ర, పరశుదోమరభిండివాలత్రిశూల
 కరవాలపాశ ముద్గరచంద్రహాస, పరిఘాదులగు వరప్రహరణశ్రేణు
 లిరువదికరముల నేపారఁ బట్టి, పరిచారు లొగి వెంటఁ బలసి యేతేర
 గొబ్బున నుత్తరగోపురంబునకు, గబ్బునుబ్బును గ్రాల ఖడ్గశూలాది
 హస్తై యెడగల్గి యాస్తరాక్షసులు, విస్తరంబుగఁ బరివేష్టించి కొలువ
 స్ఫురితభూషణవస్త్రభూషితు లగుచు, నిరువంక మంత్రులనేకులు గొలువఁ
 దుదలేనిరత్నపంక్తులు దాపినట్టి, పెదపెద్దపసిఁడికుప్పెలు మీఁద నొప్పు
 ప్రవిమలంబగు నెనుబదివేలసంఖ్య, ధవళాతపత్రముల్ దనుజులు పట్ట
 నలశేషఫణములో యననన్నివేల, సలలితవ్యజనముల్ సకియలు పూనఁ
 దళుకువెన్నెలలచందమున నాసంఖ్య, గలచామరంబులు కాంతలిర్వంకఁ
 గంకణఝణఝణత్కారము లైజయ, నంకించి చామర లందంద వీవ
 మరల గెల్చినజయస్ఫురణ లెల్లెడల, బిరుదు లెత్తుచు వందిబృందంబు వొగడ
 మంద్రమధ్యమతాళమానభేదములఁ, జంద్రాస్య లేటుగ మెచ్చఁగఁ బాడ వినుచు
 సన్నతమాణిక్యజాలప్రభాస, మున్నతసింహాసనోపరిస్థలిని
 అపరాచలముమీఁది యర్కనితోడి, యుపమకుఁ బాత్రుడై యొగి రావణుండు
 వలనైన తనవైభవంబెల్ల మెఱసి, కొలువుండె నుత్తరగోపురంబందు
 నాగొడుగులనీడ యాదిత్యుఁ గప్ప, వేగంచె చీకటి విలసిల్లుటయును
 నావేళ మాయామృగాజనంబునను, దేవేంద్రమణికాంతి దీపించుమేని
 వామభాగముమోప వామభుజాగ్రసీమఁ గహలమూర్జితముగాఁ జేర్చి
 యుగ్రాంశుబింబసమజ్జ్వలుండయిన, సుగ్రీవుతోడలపై సొంపు సొందర్య
 సంకద లొలుక రాజసముగా నొరగి, వెంపారుమహిమచే బ్రయథక్తుడైన
 పవనజాతోడలపైఁ బాదపదములు, సవరణఁ జాప సశ్చలభక్తి నతఁడు
 మృదురీతి నొత్తనర్తిలి వంగదుండు, కదిసి దక్షిణభుజాగ్రం బిరుకేల

నంది యంగుళము లొయ్యనఁ బట్టుచుండ, వందిబృందములవై ఖరి నిలిచి
నలనీలభల్లూకనాయక ప్రముఖు, లలరుచు సకలలోకారాధ్యచరణ
జానకీహృదయాంబుజాతపట్టురణ, దీనార్దిహరణ కీర్తితక్పపాభరణ
హరనుతనామ సూర్యకులాభిసోమ, యరిభీమ రఘురామ యని సన్నుతింపఁ
గందనిపూర్ణ రాకాచంద్రుఁబోలు, మందస్థితాననమండలంబునను
నవిరళకరుణామృతాపూర్ణ మగుచు, ధవళారవిందసౌందర్యంబుఁ దెగడు
తెలికన్నుఁగవకాంతి దెసలెల్ల నిండ, లలితావలోకవిలాసచంద్రికలు
వెదచల్లఁగాఁ గరద్వితయసన్నిహిత, వదనుండు రాక్షసవరమర్చవిడుండు
నగువిభీషణుతోడ నతిరహస్యంబు, లగుమాటలాడుచు నప్పటప్పటికి
రమణీయలీల శ్రీరాఘవేశ్వరుఁడ, ఆమరదక్షిణముఖుండై యున్నవాఁడు
గావున గోపురాగ్రమునఁ గొల్కున్న, రావణుఁ బొడగాంచి రఘురాముఁ డనియొ
నోవిభీషణ చూడు మున్నతంబైన, యావిళాలపుగోపురాగ్రంబునందు
భోగియై యెంతయుఁ బొగడొందువాఁడు, బాగోప్ప వానికిఁ బట్టినయట్టి
శరదశ్రువిశ్రమచ్ఛత్రసంఘములఁ, బరఁగెడునీడ భూభాగంబుఁ గప్పె
నారూఢవైభవావృత్తవృత్తితోడ, నీరీతి నున్నవాఁ డితఁ డెవ్వఁడనిన
నారాముఁ జూచి యిట్లని విన్నవించె, నారావణునితమ్ముఁ డగువిభీషణుఁడు
దేవ రాఘవ వీడు దేవారియైన, రావణుఁ డమరవిద్రావణుం డఖిల
దివిజాలచే గొన్న దివ్యభూషణము, లవిరళంబుగఁ బూని యాపుత్రై నట్టి
దనుజముఖ్యులు గొల్వఁ దనకు నిండాఁర, బనుపడఁగా నెనుబడివేలసంఖ్య
గలగొడుగులుపట్ట ఘనచామరంబు, లలవుమై వీవంగ నాలపట్టములు
పూనంగఁ దనదుపెంపును రాజసమును, దా నిట్టిదనుచు మోదమున మీయొదుటఁ
జూపంగఁ దలచి భాసురవైభవమున, గోపురోపరిసీమఁ గొలువైనవాఁడు
నా విని నవ్వ మానవకులేశ్వరుఁడు, దేవారిగర్వంబుఁ దీర్పంగఁ దలచి

— శ్రీరాములు రావణుని ధర్మచామరంబులు బాణములతోఁ దెగనేయుట —

వెనుకొని లక్ష్మణ విల్లుఁ దెమ్మనుచు, దనకుఁ బిమ్మట నున్న తమ్మునిచేతి
ధనువు దాచేత నెంతయు వేడ్కనంది, కొని దక్షిణాంఘ్రియంగుష్ఠావ వింటి
కొన సంబుఁ బూని గ్రక్కున నెక్కువెట్టి, కనదర్శచంద్రమార్గణ మరివోసి
ధీలక్షితోల్లాసి తెగనిండ దీసి, యాలీల నొఱగిన యట్లనే యుండి
యలచామరవ్యజనాతపత్రేఘ్నములమీఁద నేసె నదృఢతృప్తి మెఱయ
శర మొక్కటియొక బదిశరములై నూలు, శరములై పదివేలశరములై మఱియు
లక్షయై కోటియై లక్షించి చూడ, నాక్షణంబున సంఖ్య లన్నియుఁ గడచి
తాలవృంతంబులు దాల్చు చేడియల, మేలిచామరములు మెఱయించునతుల
సంగీతములు నేయు సరసీజముఖులఁ, బొంగుచుఁ గైవారములు నేయుబొంట్ల
ధవళాతపత్రముల్ ధరియించుదైత్య, నివహంబులను గొల్చి నిల్చినభటులఁ
గరములు ద్రుంపక గళములు ద్రెంప, కురములు నాటక యురుకిరీటములు

ధర డొల్లజేయక తలలు ఖండింప, కరుదరు దిది యని యమరు లుప్పొంగ
 నాల వట్టంబులు నాతపత్రములు, చాల శోభిల్లు వింజామరంబులును,
 కత్రించికొనిపోయె గంతమాత్రములఁ, జిత్రమై తనరిన సితచామరములు
 నాలవట్టములు సితాతపత్రములు, దేలుచు ఝల్లని దివినిండ నెగసి
 కొలువులోఁ గొన్నిదిక్కులయందుఁ గొన్ని, కొలువులోపలి దైత్యకోటిపైఁ గొన్ని
 లంకలోఁ గొన్ని యాలవణాభిఁ గొన్ని, లంకేశుపైఁ గొన్ని లఘులీలఁ బడియె
 నలవుమై నటుచేసి యాదివ్యశేరము, పొలయి క రఘురాము పొది జొచ్చె నంత
 మహితాతపత్రచామరతాలవృంత, రహితదండధరాసురశ్రేణినడుమ
 నున్న రావణుఁ డప్పు డొప్పారెఁ జూడ, దన్నుఁ గొంపోవ నుద్ధతి వచ్చియున్న
 దుర్వారలగు యమదూతలనడుమ, గర్వంబుచెడి యున్నగతి నుండెఁ జాల
 వెఱఁగంది రఘురామ, విలుపిద్య వెంపు, తఱిగొని తలపోసి తలలూచి యూచి
 బట్టుకై వడి మెచ్చి పటుతరధ్వనుల, బెట్టెత్తి రఘురాముఁ బేర్కొని పొగడె
 నల్ల యారఘురామ నయనాభిరామ, విల్లువిద్యకు గురు వీరావతార
 కరశరలాఘునక్రమకళానిపుణ, స్ఫురదురుచాపసంతోషితకృపణ
 భుజసారదృఢముష్టి భువనవిఖ్యాత, విజితిరిపువ్రాత విజయసమేత
 మానవరాజకుమారకంఠీర, వా నవ్యదివ్యశస్త్రాస్త్రసంపన్న
 స్ఫారఘోరాక్షయబాణతూణీర, వీరాగ్రగణ్య యౌవిశ్వశరణ్య
 బాపురే! రామభూపాల లోకముల, నీపాటివిలుకాఁడు నేర్పునే కలుగఁ
 తాటించి పురములపైఁ బడ్డవారుని, యేటొప్పు నిందు నీయే టొప్పుగాక
 అని యని పఱిసోళ్ల నందందఁ జొగడ, విని మంత్రు లాదైత్యవిభున కీట్లనిరి
 పగవాని నీరీతిఁ బంతంబు విడిచి, పొగడుదురే దైత్యపుంగవ యిట్లు
 పొగడిన భయమందఁబోలు నటంచుఁ, బగవారుఁ దనవారుఁ బలుచఁగాఁ జూతు
 రదికాన రాచకార్యంబు గా దన, మది నవ్వె యమరారి మంత్రుల కనియె
 విలువిద్య వెంపును పిత్రమిత్రమిమ్ము, ఎటకతనము బాహుగర్వరాజసము
 లాదిగాగుణముల నధిమండై నట్టి, కోదండదీక్షాదిగురునితో రాజ
 వరునితో రామభూవరునితో నొరులు, పరికించి చూడ నేపట్టుననైన
 సాటియే యిమ్మాఁడుజగములయందు, మేటిశూరులవెంపు మెచ్చంగవలదె
 యని నీతి నెప్పుడు నచ్చోటువాసి, దనుజేశ్వరుఁడు వోయె దనుజనాయకులు
 లెగిపడ్డగొడుగులఁ దెఱగొప్పఁ జూచి, మిగిలినభీతిమై మెల్లనఁ జనుచు
 నటు రఘురామునియతులవిక్రమముఁ, బటుగతిఁ జొగడుచుఁ బలులెఱంగులను
 ఆరాఘువుడు కరుణాంబుధి గాన, ఘోరబాణంబున గొడుగులఁ ద్రుంచె
 నిటువంచియేసిన నిండతీతలలు, పటుతరంబుగఁ దెగి పాటవే యనిరి
 ఇటు నంత నారాఘువేంద్రుండు కార్యఘటనాప్రయత్నసంగతబిత్తుఁ డగుచు
 ననుజనివీక్షణకార్యమజ్ఞాదులైన, తనవారియనుమతిఁ దగుముహూర్తమునఁ
 బనిచె నప్పుడు లంకఁ బట్ట వానరులు, బనిచిన వానరబలములు లంక

ఘనభీతి నిక్కడక్కడఁ బడనార్చి, వనజాక్షకులు రామవల్లభుఁ జూచి
 దేవ మాశౌర్యంబు తెఱఁగొప్పు జూడు, మేవిధంబులఁ బ్రాణ మిత్తుము నీకు
 నని పర్యతంబులు నవనిజంబులును, గొని వేలులకులు కోటానకోటు
 లఁజూపింతులు గుమ్మరై కూడి వచ్చి, యాక్షణంబున ముట్టి రాలంకొట
 ముట్టిన గెల్పు రామునకు నౌ ననుచు, దట్టించి పేర్చి యుదగ్రులై కినిసి
 బహుకాష్ఠసామాణ పాదపావళుల, నహితదుర్వారులై యందందఁ గదిసి
 తరమిడి యాయగడ్డలు పూఁపునప్పు, డురుశక్తిఁ గవివీరు లున్నవిధంబు
 పాలుపార నపుడు చప్పుడు గట్టమీఁద, దళముగా నున్న చందము నివ్వటిల్లెఁ
 గుమ్మడుఁ డత్తఁడ బదికోటులతోడ, సమతదూరుపు మొగసాలకు నరిగె
 లై దళం బై యుండ బలసి రాక్షసులు, వైద్రోచి రాకుండఁ బలిమిఁ జూపుచును
 గొనఁగొని యెనుబదికోటులకపులు, తనతోడఁ జేర్చి యుద్ధంధత నడువ
 ఘనబాహుబలుఁడు దక్షిణపువాకిటను, జనియుండె బలియుండె శతబలి యపుడు
 పడమటిదెన కఱువదికోట్లకపులు, నడువ సుషేణుఁ డున్నతి నేగియుండె
 రామలక్ష్మణులును రాక్షసేశ్వరుఁడు, నా మర్కటేశ్వరుం డయున్మత్తరంపు
 వాకిట నుండిరి వనచరో త్తముల, నాకోట లెక్కించి యడరి యార్చుచును
 గజాఁడును గవయండు గంధమాధనుఁడు, భుజబలాధ్యుఁడు శరభఁడును గ్రవృత్తి
 దట్టించి కోట యంతటికిని లగ్గఁ, బట్టంపుచుండిరి పలుమాటు దిరిగి
 కోపించి వానరకోటులు గవిసి, యోషినంతత నొండొరులఁ ద్రోయుచును
 ఇది తోరణపుఁగోట యిది దానికొమ్మ, యిది యది యని యేమి యెఱుంగరాకుండ
 వడిఁ గోటలెక్కి యాశ్వరులపై కురికి, పెడబొబ్బలిడి తమవేరుఁ బాడుచును
 ఉడుగక నిడుతోడ లొడినెల్లునేసి, వడి తాళ్లు లోనికి వైచి యార్చుచును
 మ్రాఁకులతుడలు సమంబుగాఁ బట్టి, వీర లోపలియిండ్లు విఱుగ వైచుచును
 గుడులునట్టళ్లును గోపురంబులును, బడఁదన్ని కోటపైఁ బరుగులెత్తుచును
 అట్టళ్లతోడనే యసురవర్గములు, నెట్టనఁ గూలిన నిలిచి నవ్వుచును
 ఇమ్ముల రూపించి యిదె చూడుఁ డనుచు, గొమ్ములు విఱుగంగ గుండ్లు వైచుచును
 దోరణంబులును గైదుపులు రాక్షసులు, చారుతరధ్వజచ్ఛత్రదండములు
 కొమ్ములు కోటలు గూలుటఁ జూచి, క్రమ్మఱ దిక్కులు గలయ నార్చుచును
 ముంచుకొండలు కరమ్ములఁ బెట్టువట్టి, దంచనాలకు నివె దంచనాలనుచు
 గ్రమ్మఱ నట విఱుగంగ వైచుచును, మచ్చరంబునఁ బలుమటు నిట్లు కపులు
 వడి వైచు తమతమ వాటులచేతఁ, గడుఁ జిత్రముగను లంకాపురిలోన
 గూలెడి మేడలుఁ గ్రుంగు వాడలును, వ్రాలెడి గోడలు వ్రాలు మావులును
 నుటుమైనయిండ్లును నుగ్గునూచైన, తలుచుఁ గొమ్ములు చూచి తదనతరంబు
 దానవక్షయకరోత్సాహంబులై కపులు, పూని యంతయు భీతి బుట్టించుటయును
 ఇటు గని యెఱుంగమే యెన్నఁడు ననుచు, జటులతరాట్టహాసములు నేయుచును
 నార్చువానరులపై నాదైత్యకోటి, పేర్చి యంతయును గోపించి శూలములఁ

జూడిచియుఁ గరవాలములను దెంచియును, గడుబెట్టిదంబుగా గడల మోదియును
 జూచ్చి తన్నియుఁ బరశువుల వ్రచ్చియును, గ్రచ్చియగడ్డలఁ గూలఁ ద్రోచియును
 దంచనగుండ్లచేఁ దాఁకించి కడిమి, ముంచిన లగ్గ యిమ్ముల విడిపించి
 యలరి రాక్షసులార్వ నాకపులార్వ, నిలయు దిక్కులుఁ జలియించె నెంతయును
 నీగి దిక్కురులు ఘీంకృతులొనరించె, గ్రాగిన యసురలగతి నబ్బు లింకె
 గులగిరులెత్తిన గుండలమాడ్కి, నిలమీఁద నందంద నెత్తివైఁ బడియె
 నురగాధిపతివిషం జూలికెఁ గూర్చుంబు, గిరులునొండొంటికిఁ గ్రిందుమీఁదయ్యె
 నాకారి యప్పుడు నడుచక్క నున్న, భీకరనై న్యంబుఁ బిలిచి యుబ్బించి
 కడిమి సొంపారంగఁ గపిసేన లంక, వెడలి తాఁకుం డని వెసఁ బురికొలుప
 థేరీరవంబులు భీకరకాహ, భారవంబులును శంఖారవంబులును
 బటహారవంబులు బహుతూర్వరవము, పటుతరనిస్సాణభాంకారములను
 తురగోగ్రహేషులు తోరంబులైన, కరిబృంహితంబులు ఘననేమిరవము
 నత్రతేఁ జెలఁగు భుజాస్ఫులనములుఁ, జిత్రంబు లగలించు సింహనాదములు
 నడరి యొండొండ బ్రహ్మాండంబు నిండ, సడలి దిగ్దేవతాసమితి భీతిల్లఁ
 బలువిడి రాక్షసప్రవరనై న్యములు, వలనొప్ప నాలుగువాకిళ్ళ వెడలె
 నటుజాతవక్త్రంబునందుఁ దక్కుంగఁ, బటుభీషణాకృతిఁ బ్రళయరుద్రునకు
 నున్న ముఖంబుల నుడుగక వెడలు, చున్నమంటలమాడ్కి నొక్కట మెఱసి

— వానరరాక్షసుల ద్వంద్వయుద్ధము —

వెడలి వానరసేన వెసఁ దాఁకునపుడు, తడయక ద్వంద్వయుద్ధమునకుఁ జూచ్చె
 గడిమిమైనప్పు డంగదు నింద్రజిత్తు, గడుబెట్టిదంబుగా గడఁ గొని వ్రేసె
 వజ్రంబుఁ బట్టి పర్యతమువై నలిగి, వజ్ర వ్రేసినక్రియ వారణ లేక
 అంగదుండును తేర్చి యయ్యింద్రజిత్తు, సంగరంబున గిట్టి సమశక్తి మెఱసి
 భూరిభూధరశృంగమున వైచె తేర్చి, సారథిరథరథ్యచయములు గూల
 వారక యేసె దుర్వారుండై మూఁడు, కూరాస్త్రములఁ బ్రజంఘుండు సంపాతి
 విజయుండై యతఁడును వెసనశ్వార్థ, కజమెత్తుకొని ప్రజంఘునిఁ బడవైచె
 వినతుని రంభుని వెసనొంచె బెక్కు, ఘనబాణముల నలికాయుండు వేర్చి
 పూని యయ్యింద్రులు భూరికైలముల, వానిసేనల వాని వడి నొంచి రపుడు
 దట్టింపుచును మహోదరుండు సుషేణు, గిట్టి యాతనిమీఁదఁ గినుకసొంపార
 నడరించె బాణంబు లయిదును మూఁడు, వెడఁదవత్సంబున వెడఁదఫాలమున
 వానిరథంబును వానిసారథిని, వానిరథ్యములఁ బర్యత మొక్కటెత్తి
 నలియంగఁజూపఁ జూర్చుంబులై పోవఁ, జెలఁగుచునార్చి సుషేణుండు వైచె
 మఱి జాంబవంతుండు మకరాక్షుమీఁద, బిరబిరఁ ద్రిప్పుచుఁ బెనుమాను వైచె
 నడుమనే యది ద్రుంచి నాటించె నతఁడు, కడుబెక్కుశరము లుగ్రస్ఫూర్తి మెఱసి
 యాతనిభుజంబుల నతనిఫాలమున, నతనివత్సంబున నలిలాఘవమున
 నాజాంబవంతుండు నలంకఁడు వాని, భాజనంబుగఁ జేయు పర్యతం జొకటి

వైచిన రథమును వరరథాశ్వములు, చూచెడునంతలోఁ జూర్జమై రాలె
శరములఁ బెక్కింట శతబలి గిట్టి, యరులాఘవమున విద్యుజ్జ్వల్యుడేసె
నతనివక్షముఁ దాఱ నత్యుగ్రభాతి, శతబలి యొక్కవృక్షముఁ బూని వైచె
బెక్కిండ్ర వైత్తుల పీచంబు లడఁచి, పెక్కుచందంబులఁ బేర్చినగజానిఁ
దప్పక విక్రమధనుఁడొ కోపించి, విప్లవనవానరవిభునివక్షంబు
ఘోలంబుఁ గొని పొడుచుటయును ప్రేసె, సాలవృక్షమున రాక్షసుని నాగజాఁడు
ప్రేయంగ నతఁడును వెన మృత్యుండయ్యె, నాయెడ నగవరు లార్చి మోదింప
ననిఁ గుంభకర్ణునియగ్రనందనుఁడు, ఘుఁగుడు కుంభుడు ప్లవంగములఁ బెల్లడరి
కుత్తుకలో వైచికోనఁగ నాధూమ్రుఁ, డెత్తి వృక్షంబులే డేవున వైచె
సూరుడై దేవాంతకుఁడు గవాక్షుండు, చారుతరోరువక్షస్థలం బేడు
శరముల నేయవచ్చుట నొచ్చి యతఁడు, సరభరవృత్తిమై సాలవృక్షమున
వైచిన వాఁడేడు వాఁడిబాణములఁ, బూచి యగ్గరినేసి పొడిపొడిచేసి
తోష్ణిదియమ్ముల దూషిడ్డవానిఁ, గొమ్మని గిరియై త్రికొని వైచె నతఁడు
ఋషభుని ముసలాన నేసె సారణుఁడు, వృషభుండు సారణువిప్రులవక్షంబు
వృక్షంబు గొని వైవ విల్లు నమ్ములును, నాక్షణంబున వైచి యతఁడు మూర్ఖులై
గిరివోనిగజము నెక్కినత్రిశిరుండు, శరభునితల ప్రేసె జని తోమరమున
శరభుండు గోపించి సాలవృక్షమున, హరి గిరి ప్రేసిన ట్లాత్రిమస్తకుని
ప్రేసి యగ్గజమును ప్రేసెఁ గూలంగ, రాసిరాక్షసునకు రాక్షసుం డగుచు
ననయంబుఁ బేర్చి నరాంతకుం డపుడు, పనసునిపైఁ దీవ్రబాణంబులేయఁ
బనసుండు నాతనిపై వృక్షమెత్తి, ఘనముగా వైచె నుగ్రతఁ జూపి యంతఁ
బరిఘంబుగొని యకంపనుఁడు ప్రేయుటయు, ధరణిపై మ్రొగి యుద్ధతశక్తి నెగసి
కుముదుండు పిడికిటఁ గుపితుఁడై పొడువ, భ్రమసి చయ్యన నకంపనుఁడుమూర్ఖులై
గిట్టి ధూమ్రాక్షుండు కేసరిమీఁద, నెట్టన సంపపెన్నీటను ముంప
వానినేనలను బర్వతములు వైచి, మానక నొప్పింప బటి వాఁడు విలేగ
మండితభుజగంధమాదను గిట్టి, భండనంబున మహాపార్శ్వండు వెనఁగఁ
దరులను గిరులను దంష్ట్రల వానిఁ, గరము నొప్పించె నాగంధమాదనుఁడు
దఱచుగా నావేగదర్శిపై శుకుండు, నెటి నాట నమ్ములు నిగిడించుటయును
వానిరథంబు దుర్వారుడై వేగ, పూనికమై ద్రొక్కి పొడిపొడిచేసె
నడవకంపనుఁ డంత నలునకు నెదుర, నడతేరఁగా దొడ్డనగమున నతఁడు
ఉరవడితో గ్రుద్దు లురుకునట్లుగను, బెరిగి యాతనిమీఁదఁ బెట్టుగా ప్రేసె
వాఁడిబాణంబులు వడి నలుమీఁద, వాఁడేసె నేసిన వానివాలమున
గురుతరం బగుశక్తి గొని జంబుమాలి, యరుదుగ నురవడి హనుమంతు'నేసె
నెరిజవంబున నాంజనేయుండు గినిసి, యురక రథంబుపై నురికి యుగ్రతను
గిరివరశిఖరంబు క్రియనున్నవాని, శిరమఱచే ప్రేసి చేసె ప్రయ్యలుగ
శరవరంపర విభీషణుని మిత్రఘ్నుఁ, దురవడి నెత్తురు లురల నేయుటయుఁ

గలుపించి యాతడు గదవేయుటయును, దలఁకి మూర్ఖిలై మిత్రఘ్నుఁ డెంతయును
వనచరనేల వారక చట్టి, కొని లీల మ్రింగు నికుంభుని గిట్టి
ఘూర్ణితారుణకటాక్షుండు నై సప్త, పర్ణవృక్షంబున భానుజం డడఁచె
మొనసి యుద్ధతి వజ్రముష్టియన్వానిఁ, బెనుపార మైందుండు పిడికిటఁ బొడువ
నాలంకగోపురం బవనీస్థలమునఁ, గూలెనో యనఁ దన్నుకొని వాడు గూలె
వినువీధి సురలార్య ద్వివిద్దుండు శైలమున నశనిప్రభు మొనఁ గూలనేసె
గరమల్లి నీలమేఘము సూర్యుఁ గప్పుకరణి నందంద నుగ్రప్రకారమునఁ
బరఁగ దివ్యాస్త్రసంపదలచే నీలు, గురుభుజుండైన నికుంభుండు గప్పె
గప్పిన నీలుండు గదిసి నికుంభుఁ, జప్పరించుచు రథచక్రంబు దెచ్చి
రయమున వైచి సారథిఁ దలద్రుంప, భయమంది వాడు విభ్రాంతుడై పాతె
శరచరంపరలు లక్షణమిఁదఁ గినుకఁ, గురియు విరూపాక్షుఁ గొనఁక సౌమిత్రి
యొక్క బాణముఁ గొని యెగి వానినేయఁ, దక్కక మూర్ఛచే ధరణివైఁ బడియె
రామువై సుప్తఘ్నరశ్మి కేతువులు, నామెయి నన్నికోపాన్ని కేతువులు
కెరలి మేఘంబులక్రియ నంఘసోన, గురిసిరి గుణరావఘోరగర్జనల
వలినా ప్తకులుఁ డంత నాల్గుబాణముల, నలుపురతలలును నలఁ ద్రుంచివై చె

—॥ యుద్ధభూమివర్ణనము ॥—

నక్కడి కయ్యంబు లటు చెల్లుచుండఁ, దక్కక విఱిగిన తలుచైన నవిండ్లు
చెదరినకరములు చిద్రుపలై పడిన, గదలును దునిసిన కరవాలుములును
ముఱిసిన శక్తులు ముద్గరంబులును, పఱిసిన పరిఘలు పట్టసంబులును
గడికండ లై నవక్రప్రాసములును, బొడియైన సురియలు భూరిశూలములు
తుదలేక పడియున్నతోమరంబులును, చదిసిన రథములు సామజంబులును
గూలి వెల్లుగఁ దన్నుకొనుఘోటకములు, వ్రాలి మన్లఱచిన రథచోదకులును
రాలిన కోటిరరత్న పుంజములు, నేల మిట్టెడిబాహునిచయఖండములుఁ
జచ్చినయసుతుల సమరభూభాగ, మచ్చెరు వయియుండె నప్పుడు చూడ
మర్దితారాతి రామక్షితిశ్వరుండు, దుర్దాంతశరములఁ ద్రుళ్లడంచుటయు
మలగొన్న యురుమీన మకరోరగాది, జలచరంబులు చిక్క జలమెల్ల నింక
వశగతంబై రామవల్లభునెదుఱఁ, గృశమైన యంబుధిక్రియ నుండె రణము
అట్టివిధంబున నవనిజఁ దెచ్చి, నట్టిరావణునకు నట్టపై శిరము
లట్టేల నిలుచు నన్నట్టిచండమున, నట్టలాకాశంబునం దాడె నపుడు
నేటిగల్గు మజ్జంబు నెత్తురు తొంపి, తలుచైన వెండ్రుకతండంబు నాచు
పునుకలు చిప్పలు పొరిఁ బొరి నున్న, ఘనములొ పలుకలు కమతతుండములు
తుమురులై పడిన కైదువులు మీనములు, రమణీయతరచామరములు హంసములు
కొమరారు తెల్లనిగొడుగులు నురుగు, లమరు భూషణచూర్ణ మండలియిసుక
యొడ్డనంబు నెగల్గు సురుదంతిచయము, లొడ్డి వెంపరిన యుద్ధతులొ గిరులు
తరుచరాసుర దేవతకులు వృక్షములు, దొరిగినవేవులు దుష్కసర్పములు

కొఱసాణములతోడఁ గుంభినియందు, నొఱగినరాక్షసు లొరలుట మ్రోత
కలఁగొన ఘనతురంగములు గ్రాహములు, నలి దూలుపడగ లున్న తినందు తెరలు
ఇవ్విధంబున మీఱి యేలుల నెల్ల, నవ్వచుఁ బలురక్త నదులుబ్బి పాతె
నారయఁ బాపిష్ఠుఁ డగుఁ గాక యేమి, యారామునకు ప్రోహి యగుఁగాక యేమి
యతిలోకకంటకుం డగుఁగాక యేమి, యతులఁ జూపినపాపి యగుఁగాక యేమి
హితమతి నై యిప్పు డీడేర్పఁ దలచి, ప్రతిలేని రఘురాముబాణజాలముల
ధృతిదూలఁగట్టి యాదేవకంటకుని, హితమతి నీదేహ మిటు విడిపించి
లోఁగొని వాని నాలోపల ముంచి, బాగొప్పఁ గలుషము ల్వాపి రక్షించి

◀ సాయంకాలాదిరాత్రివర్ణనము ▶

ఖలుఁడైన యట్టియుత్కలుని రావణుని, బొలుపార ముక్తీకీ బుక్తు నకమాడ్కి
సంగతి నొప్పారు జాహ్నువి యనఁగ, సంగరస్థలి మహాశృర్యమై యొప్పె
నప్పుడు లకలో నాదైత్యకాంత, లుప్పొంగు శోకపయోధిలో మునిఁగి
గ్రద్దనఁ జేయునక్కయ్యంబునందు, బ్రష్ట గ్రంథిసఁగాని పోడు రాఘవుఁడు
ఎప్పుడు గ్రంథునో యిరుం డింక ననుచు, నప్పటప్పటికీ బెట్టడరుచునుండ
నంచితకఠినపుంఖాస్త్రాంశుతతుల, ముంచి రావణునితమోగుణం బఁజు
భీమప్రతాపసంస్థితఁ డైయున్న, రాముఁడే చాలు దుర్వారుఁడన్నాడ్కి
ఘనతరం బగుతనకరములు ముడిచి, వనజావుఁ డపరదిగ్గనధిలో మునిఁగె
ఖలుఁడైన యద్దశకంఠునిచేటు, దెలుపుటకై నిశీధిని కచభరము
విరళమై జల్లున విరిసెనో యనఁగ, బరపొంది చీకటి ప్రబలమై పర్వె
నప్పుడు బొబ్బలు నార్పులు వెట్టు, చప్పుడల్ మల్లులు చరచునడిచము
లట్టహాసంబులు నడరి యొండొరులఁ, దిట్టెడి నెలుఁగులు దీప్రహంకృతులు
ఝంకారరవములుఁ జప్పరించుటలు, సంకించుపలుకులు నాహ్వానములును
రథ నేమిరవములు రథిసారథుల, పృథులవాఙ్మోహ్యధూతభీమనాదములు
గుణనిస్వనంబులు గుంజరాగముల, ఘటిఘటిల్లనిమ్రోయు ఘంటాస్వనములు
కరిబృంహితంబులు ఘనతూర్కరవము, తురగోగ్రహేషులు తోరమై వేర్చి
ప్రాద్ధ గ్రంథిసనైనఁ బోవక చలము, పెద్దయై కపులును బేర్చి రాక్షసులు
నతినిబిడంబైన యంధకారమున, నతిభయంకరమైన యనిసేయునపుడు
పొడుపొడు డన్నాట పోకు డన్నాట, విడువిడు డన్నాట ప్రేయు డన్నాట
చలము డింపక చంపు చంపు డన్నాట, తొలఁగక తల ద్రుంచు త్రుంచు డన్నాట
యిందురా లే దేడి యేడి యన్నాట, యిందు రానిమ్ము రాని మ్మనుమాట
ఆటమీఁద హంకృతుల హాసముల చెలఁగ, నిటుచెల్లు మాటలయెక్కువ లెఱిగి
పోరుచోఁ గెంధూలి పోరున నెగయ, వేర్చి యాచీకటి పెద్దయాటయును
బ్రమయుటఁజేసి యేర్పటుపంగరాక, తమతమవారల తామె చంపుదురు
కోపించి వానరకోటు లుప్పొంగి, యాపాపకర్మల నసురులఁ గిట్టి
రథికుల జంపి సారథుల గీటడచి, పృథులరక్తంబుల పీచంబు లడచి

కడునొగ లెలమి యొక్కటఁ దేరులెత్తి, యడతురు నుగ్గునూచై నేల రాలు
 దుమురుగా జోదుల త్రుళ్లడఁగించి, సమరవారణముల చరణంబు లెత్తి
 యిరుల గేల నమర్చి యేచి తాటించి, వరుస నల్లటు పాటవైతురు చంపి
 చిదురలై దెసలందుఁ జెదరుగుట్టములు, గదిసి తోఁకలతోడఁ గడకాళ్లు నొడిసి
 పట్టి బెట్టుగఁ ద్రిప్పి వడి. నేలతోడ, నెట్టిన వ్రేసి పెన్నెత్తురు లాలుక
 గోలెమ్ము లురములు గుండెలు బరులు, వాలినభుజములు వదనదంష్ట్రులును
 బునుకలు మెదడును భువిమీఁడఁ జెదరఁ, గనుఁగొని కాల్వారఁ గడఁగి చంపుదురు
 అరదాలవెల్లున నడదు ధూళియును, దురగఘరోద్ధూతధూళియు నెగసి
 దానవానీకంబు తలఁపులో నున్న, కానమి నెల్ల నొక్కట వెల్లివిటిసె
 ననఁగఁ జీకటి కడు నగ్గలం బగుచు, వినువీధినడుమెల్ల విపులమై నిండె
 నసురులయసువుల నగచరాధిపుల, యసువుల నొక్కట నపహరించుటకు
 నామెయి నారాత్రి నసురేంద్రచేత, రామునిచేఁ గాళరాత్రియై తోఁచె
 దమవేళ యగుటయు దైత్యులందందఁ, గుమురులు గట్టి త్రికూటాచలంబు
 దమయార్పులకుఁ బ్రతిధ్వనులిచ్చుచుండ, సమరసన్నద్ధులై సరభసవృత్తి
 మిగిలి యారాఘవుమీఁదను గదిసి, గగనంబు నిండ మూర్ధణము లేయుటయు
 నారామవిభుఁడును నగ్ని బాణమునఁ, జేరినచీకటి పెంపెల్ల నడఁచి
 తన్ను గిట్టిన మహోదరమహాపార్శ్వ, సన్నతబలులై న సారణశుకుల
 నటువజ్రదంష్ట్ర మహాకాయు నేనె, బటువేగమున నాటుబాణముల్ దొడిగి
 యార్దురుదైత్యులు నని బాటి రపుడు, పరిగిన భీతిమై బ్రమసి దిక్కులకు
 నటనున్న రాక్షసు లారామవిభునిఁ, బటుబాణశిఖి శలభంబులై పడిరి
 అరదంబు సూతుండు హరులు సంగదని, కరము క్షగిరిశృంగకఠినపాతమున
 నవనివైఁ గూలిన నాజి వర్జించి, సవనశాలకు వేగ చని యింద్రజిత్తు
 తగుహామసాధనతతులు రాక్షసులు, మొగిఁ దేరఁ గైకొని ముఖ్యమూర్ధమున
 వలనొప్పుగా రక్తవర్ణంబులైన, తలచుట్టు నుభయవస్త్రములు మూల్యములు
 ధరియించి వహ్నికే దగ పరిస్తరణ, మురుతోమరంబులు నుగ్రవస్త్రములు
 గరిలేనిశరములు గావించి నలుపు, గరికొన్న పెరుమేకకంఠర క్తమున
 నొగిఁ దాడిసమిధల హోమంబునేయఁ, బొగలేక మండుచుఁ బొడవుగా నిక్కి
 యెలమితో విజయంబు లెఱిగింపఁజాల, వలఁతియై దక్షిణ వలమానశిఖిల
 నొప్పుచు ననలుఁ దాహుతులఁ గైకొనియై, నప్పుడు నిష్ఠతో నయ్యింద్రిజిత్తు
 యుక్తక్రమంబున హోమ మొప్పార, భక్తితో నొనరించి పావకువలన
 నాలుగుహయములు నానాస్త్రశస్త్ర, జాలంబు మహితకాంచనమయరథముఁ
 బడసి యాతేరెక్కి బ్రహ్మాండ మగలఁ, గడువడి నార్చి యుత్కటకోపుఁడగుచు
 నింద్రాదిదేవతలెల్ల భీతిల్ల, నింద్రజిత్తుఁడు మఱి యేపుదీపించి
 చెచ్చెర దానవసేనతోఁ గూడ, వచ్చి యదృశ్యుడై వడి దివినుండి
 మసలక రామలక్ష్మణులపై నేనె, నసదృశకాండంబు లందందఁ బెల్లు.

ఆరామలక్ష్మణు లాకాశమునకు, భూరిశరంబులఁ బోవనిచ్చుటయు
సందోకతైనను నయ్యింద్రజిత్తు, నందుఁ దాఁడమి మఱి యాదైత్యవిభుఁడు

— ఇంద్రజిత్తు మాయాముఢము సేయుట —

దనుఁ గానరాకుండ దర్పంబు మెఱసి, వినువీధిఁ గడుఁ బెక్కువిధములఁ దిరిగి
కదిసి యంతటఁ బోక ఘనులగుఁకపుల, నవలీలఁ దునుమాడి యందంద వేర్చి
నలుదెస నేయుచో నగచరులకును, నలినాఘకులునకు నలినాఘకరణ
నిభములై పరతెంచు నిష్ఠరాస్త్రములు, నభమున నెందుఁ గానఁగవచ్చుగాని
యరదంబు మ్రోతయు నాఘోటకముల, ఖురముల మ్రోతయు గుణము నిష్ఠనము
సారథిపలుకు కళాఘాతరవము, లారథికునియార్చు లతఁగి మూర్తియును
నారథంబును దాని యధికధ్వజంబు, లీనూపులని కని యెఱుంగంగ రాక
యావిధం బాసేన కప్పడు దోఁచె, నావాలిఁ దునుమాడి యసమునఁ జేర్చు
రామునిమీఁద సురప్రభుం డఁగి, రామణీయకమహోగ్రప్రకాండముల
నాతనయునిఁ గూల్చినాఁడనివేర్చి; యీతెఱంగున దాఁగి యేసెనో యనఁగ
నప్పు దాకపిసేన యంగంబులెల్లఁ, జిప్పలు చిదపలై చెదరంగఁ జూచి
జనలోకపతితోడ సామిత్రి పలికె, వినువీధి దాగిన వీనిచే నిట్లు
మనుజేంద్ర చూచితే మర్కటోత్తములు, మనకొఱకై వచ్చి మడియుచున్నారు
విస్తయంబుగ నింక వీనివంశంబు, భస్మంబు సేయుదు బ్రహ్మాస్త్రమేసి
యనవుడు రఘురాముఁ డనుజతో ననియె, జనునె యొక్కదనికై చంపఁ బల్కురను
ఎఱుంగవే రణధర్మ మొందు రాజులకు, వెఱచి దాఁగినవాని వెన్నిచ్చువాని
ముకుళితహస్తంజై మ్రొక్కినవానిఁ, జకితాత్మంజై వచ్చి శరణన్నవాని
గదనంబులోఁ బూరి గఱచినవానిఁ, బిదప నాయుధములు ప్రిదివినవాని
నిద్రవోంపనవాని నిర్బింపదగునె, భద్రంబు గోరు నప్పరమపుణ్యులకు
నధికమానులఁజేర్చు నయ్యింద్రజిత్తు, వధియింపఁ నోవెడు వానరోత్తములఁ
గామచారులఁ బంపఁ గాలంబుగాని, సామిత్రి బ్రహ్మాస్త్రసమయంబు గాదు
అని నలు నంగదు ననిలనందనుని, ఘనుని గవాక్షుని గంధమాదనుని
భరితవిక్రమథాముఁ బనసుఁ గేసరిని, శరభుని ఋషభుని సన్నాథు గజుని
మఱి గవయుని నీలు మైందుని ద్వివిదు, నఱిమురిఁ గోపించి యసురులైనఁ బనిచె
నట రాఘవుఁడు పంప నగచరాధిపులు, పటుగతి మిన్నులపై కప్పు డెగసి
తరుకైలములు వైవ దర్పించి మ్రార, శరపంకపరల రాక్షసరాజసుతుఁడు
వారి నొప్పించిన వార లాదైత్యు, నేరూపమునఁగాన కెప్పటివగిది
వచ్చిరి రయమున వసుమతీస్థలికి, నచ్చెరువొంది యింద్రాదులు సూడ
విలయమేఘశ్యామ విపులగాత్రంబు, నలుకఁ గెంజాయల నడరునేత్రములు
గలఘోరరూపంబు గానరాకుండ, మెలఁగుచుఁ బలికె నమృతమునాదుండు
నరసాధసుతులార వన్నుఁ గయ్యమున, నరుదు లక్షింప సహస్రాక్షునకును
మీరెంతవా రని మిన్నెల్ల నద్రువ, ఘోరంబుగా ధనుర్దుణము మ్రోయించి

యశనిసంకాశంబు లగుసాయకములు, దశరథాత్మజులపై దళముగాఁ బఱపి
 మఱియును నందంద మర్కటోత్తముల, గరులిచ్చిపోఁ బెక్కుకాండంబులేసి
 యట నంతః బోవక యయ్యింద్రజిత్తు, చటులతరక్తరసర్పబాణముల
 నిఁకులేళ్ళరులపై నేయఁగ వారు, ఘనబాణముల వాని ఖండించి మఱియు
 నిదె వచ్చె బాణంబు లిందేయు మనుచు, నదె వచ్చె బాణంబు లిందేయు మనుచు
 నేదెస బాణంబు లేతెంచుచుండు, నాదెసలందు నుదగ్రులై యేయ
 నురగసమేతులై యుండుట మీకుఁ, గరమొప్పఁ దొల్లియుఁ గల దటుగానఁ
 దరణివంశజులార తప్పక యిపుడు, నురగసమేతులై యుండఁ డన్నట్లు
 బంధురంబుగ నబ్జబాంధవకులుల, బంధించె వడి నాగపాశసంతతుల
 వారును నాబ్రహ్మవరము మన్నించి, తారు రాక్షసుచేతఁ దద్దయుఁ దూలి
 యాదినారాయణునంశజులైన, మేదినీనాథు లిమ్మెయిఁ గట్టువడిరి
 నేడు రాముఁడుగాక నిక్క మూహింప, నాఁ డితఁడే వాచునస్వరూపంబు
 నటు దాల్చి భూదాన మడిగి యాబలిని, బటుకృతఘ్నతఁ బట్టి బంధించినట్టి
 ఫలము రామున కిట్లుప్రాప్తంబుఁగాక, పాలియునే మనుజుఁడై పుట్టియుండఁగను
 అని తమలోఁ దమయాత్మలఁ గుంది, యనిమిషుల్ బుఘులును నాశ్చర్యపడఁగ
 ఖిన్నుఁడైయున్న సుగ్రీవునిఁ జూచి, సన్నతమతి విభీషణుఁ డర్థి పలికె
 నిది యేల చింతింప నెట్టివారలకు, నొదవవే యాపద లొక్కొక్కచోట
 నినకులేళ్ళరులకు నేమయ్యె నిపుడు, ఘననాగపాశముల్ గట్టినంతటనె
 యనిపల్కి యతఁడు మాయాదృష్టిఁ జూచి, కనియె రావణసుతు గగనమార్గమునఁ
 గని నీరు మంత్రించి కన్నులు దుడిచి, వనజాప్రసుతునకు వలనొప్పఁ జూపె
 నారవిజొండును నవ్వీభీషణుని, చారుమహామంత్రిత క్షిచేఁ జేసి
 యాయంద్రజిత్తుని నప్పుడు కాంచి, యాయతోన్నత మగునచలంబుఁ బెఱికి
 యెగిసీవ్రేయఁగఁ జూచి యింద్రజిత్తుండు, మొగిఁ దిరిగించె నమ్ములవెల్ల పఱపి
 యినజొండు తిరిగిన నినజాని రాకఁ, గని మున్ను వెఱచు రాక్షసులు మోదింప
 నప్పుడు విజయుఁడై యయ్యింద్రజిత్తు, ముప్పిరిగొను ముదంబునఁ దన్నుఁగొలుచు
 వారును దానును వడి లంక కరిగి, యారావణునిఁ గాంచి యప్పు డిట్లనిరి
 చంపితఁ గపులను సర్పబాణములఁ, గంపింపఁజేసి తిత్వాకువల్లభుల
 నని వేడ్కతోఁ జెప్ప సంతరంగమునఁ, దనయునిమీఁద నెంతయు సంతసిల్లి
 రావణుఁ డప్పుడు రయమునఁ ద్రిజట, రావించి యనియె ధరాపుత్రి నన్ను
 నొల్ల దారాముని నొనఁగూడుకొనుట, కుల్లంబులో నమ్మి యుండుటఁజేసి
 నేఁ డింద్రజిత్తుచే నేలకు వచ్చి, పోడిమిచెడిన యాభూపాలునునికి
 సీతఁ దోడ్కొనివోయి చెచ్చెఱఁ జూపు, మీతఁటి బుష్పక మెక్కించి నీవు
 అంత రామునిమీఁది యాసలు దక్కి, చింతింప కిట నన్నుఁ జేరును సీత
 యనవుడు రావణుననుమతిఁ ద్రిజట, దనుజాంగనలు దాను ధరణీతమాజ
 నెనయఁ బుష్పకముపై నెక్కించి వేగ, చనుదెంచి సంగరస్థలఁ బడియున్న

— ఇంద్రజిత్తుచే నాగపాశబద్ధులై యున్నరామలక్ష్మణులఁ జూచి నీత దుఃఖంశుట —

కపులను రామలక్ష్మణులను జూపఁ, జపలాక్షియును నట్టిచందంబుఁ జూచి
కన్నీరు ధారలై క్రమ్మ నందంద, విన్ననై కడుఁ దూలి విలపింపఁ దొడఁగెఁ
గటకట! రామ నీకార్జుకవిద్య, యెటుపోయె నీయందె యేపారియుండు
జామదగ్నునినైన సరకుగాఁ గొనవు, నీమెయిలావున నీభువి నీవు
సకలముసీంద్రులు స్వముల్ నీకుఁ, బ్రకటితశయ్యుగాఁ బలుకుదు రెందు
నట్టిసర్పంబులే యవనీశ నిన్నుఁ, గట్టంగఁ ద్రాడులై కదిసెనే నేఁడు
లాక్షణికులు నన్ను లఱిచి సకల,లక్షణంబులు మేన లలితంబు లగుచు
విలసిత రేఖారవిందంబు లంఘి,తలమునఁ గలుగుటఁ దరళాయతాక్షి
కట్టాభిషేకంబు పతితోడఁ గల్గుఁ, బుట్టుదు రింపారఁ బుత్రులు నీకు
నైదువ యైయుండు దనమాటలెల్ల, నాదిత్యకులనాథ యకట బొంకయ్యె
రోలంబకులనీలరుచిశిరోజములు, నీలమేఘముడాలు నెఱపుమై జిగియు
తోగలించుకయులేక తోరముల్ గాక, మిగుల వట్టునలునై మించుపెందొడలు
కరములు నిటలంబు కన్నులు మోము, చరణముల్ దుచిరలక్షణసమేతముగ
వరకాంతి నునుపారి వట్టున లగుచు, సరినొప్పుకఖములు సంగతాంగుళిలు
వచి చిత్రాకృతి నెనసి క్రిక్కిరిసి, నీచాగ్రమైనది నీకుచవ్యయము
ఉరుతరస్నీగ్ధంబు లుదరపార్శ్వములు, కరమొప్పుచున్నది గంభీరనాభి
కమనీయతరదివ్యకాంతిఁ జెన్నగుచు, రమణీయమైనది రమణ నీమేచు
సౌభాగ్యమున నీకు సరియెవ్వ రనెడి, నాభాగ్య మిట్లయ్యె నరనాథ కంటె
లలన లీపదియేను లక్షణంబులను, గలవార లత్యంతకల్యాణకతులు
అనిచెప్పు నారోగ్యిక్తు లవియెల్లఁ దప్పె, మనుజేశ నాపుణ్యమహిమగా కిదియుఁ
గెందామరలభంగిఁ గెంజాయ మెఱసి, యందంబులై చూడ నఱచేతు లొప్పుఁ
బల్లవారుణకాంతిఁ బరఁగు పాదాగ్ర, పల్లవంబులు సమస్పర్శంబు లగుచు
నడుపొప్పు నెలుగొప్పు నగు మొగం బొప్పు, గడునొప్పు నివి కన్యకాలక్షణములు
పరికింప నని పల్కు పలుకులు దప్పె, నరనాథ చూచితే నానోముఘలము
తలఁపులు దైవంబు తలకూడనీక, వెలయఁగ నిటు సంభవించెనే నాకు
ధరణీశ నను జనస్థానంబునందు, నురవడిఁ గొనిపోవు నుగ్రదానవునిఁ
బొరిఁబొరి వెదకి నాపోయినజాడ, కరముగ్రగతిఁ దెల్పి కపినేనఁ గూడి
జలనిధి బంధించి చనుదెంచి పిదపఁ, బొలువేది గోమృదంబున మునింగితె
ఆరయ నతిఘోర మగుయామ్యశరము, వారుణబాణంబు వహ్ని సాయకము
నెరయ బ్రహ్మాస్త్రంబు నెఱిఁ బ్రయోగింప, మఱచితివే నేఁడు మనుజులొకేశ
పగవాడు మీదృష్టికథములఁ బడినఁ, దెగి నేలఁబడుగాక తిరిగి పోఁగలఁడె
యిది దైవకృతముగా కెల్లచందముల, నెదురంగ శక్తులై యెవరైన నిన్ను
మేఘనాదుండు మాయ మెఱసి మిహ్మాజి, నీఘోరశరముల నిటుఁ గట్టె నేఁడు
కాలంబు కడిమిమై గడప నెవ్వరికి, బొలునే తలపోయ భూలోకనాథ

హానాథ హావీర హారామచంద్ర, యే నీకు శోకింప నిట నీకు వగవ
 నీకుఁ బ్రాణములిచ్చి నిర్జలుండైన, కాకుల్ స్థవణికి లక్షణునకు వగవ
 మనసు గుండఁగ నాకు మరుగుచునున్న, జననికి దుఃఖంప సతతంబు నీకుఁ
 జిత్రంబులోపలఁ జింతించుచున్న, యత్త కౌసల్యకై యడలెద నధిప
 ఎప్పుడు పదునాలుగేడులు చుచునొ, ఎప్పుడు వచ్చునో యిటు రాముఁ డనుచు
 సీతెఱంగున నీకు నెదురులు సూచు, సీతల్లియాసలు నిలిచెనే నేడు
 హరిహరాదులనైన నదలించు నీదు, శరములగలశక్తి సమసెనే నేడు
 నీదివ్యశక్తియు నీబాహుబలము, నీదుర్దరుక్రమనిపుణావిక్రమము
 నెక్కడఁ బోయెనో యేమందు నింక, నక్కటా విధి నీకు నలగెనే నేడు
 చెలువొంద నేను నోచినోములెల్ల, ఫలియించె నేమని పలవింతు విధికి
 నని ప్రలాపింపంగ ననియె నాత్రిజట, జనకజ సూరార్చి సదయచి త్తమున
 రాముని కొకకీడు రాదు నీ వేల, నీమెయి శోకింప నిండివరాక్షి
 యట్టిదయైన యీయగచరనేన, యిట్టేల పెద్దయె యేచి వర్తించు
 నదె చూడుమా దేవి యగచరేశ్వరులు, పదిలులై నీవిభు బలనియున్నారు
 గాదుపో యీపుష్పకం ఠేల మోచు, మేదిసీతనయ యిష్టేదినిఁ బడక
 కాన రామున కొండు గాదు చింతింప, మానిని నామాట మనసులో నమ్ము
 లంకేశ్వరుఁ జంపి యీలంక సాధించి, పంకజాసన నిన్ను భానువంశజాడు
 నలిఁ దోడుకొనిపోవు నమ్ము నామాట, కలఁగకు నేడెల్లి కల్యాణి నీవు
 ఆనవుడు సీత మాయామస్తకంబు, ననువు గాఁబో లని యాత్మలో నమ్మె
 సుందరి త్రిజట యశోకవనంబు, నందుఁ గ్రమ్మఁ దెచ్చి యవనిజ నునిచె
 మనువంశతిలకుండు దుడిఁ దెలివొంది, తనకుఁ జేరువ నున్న తమ్మునిఁ జూచి
 నాతమ్ముఁ జూచితే నలినాప్తతనయ, యీలెఱంగునఁ గుండి యిట్లున్న వాడు
 సీతఁ గోల్పడి సీత చెఱమాన్పలేక, యీతనిఁ గోల్పోవు టిటు సంభవించె
 సౌమిత్రిఁ గోల్పడి జనకజ నాకు, నేమిటి కిటమీఁద నేల నాబ్రతుకు
 యత్నంబు చేసిన యవనిజఁ బోలు, పత్ని నొండాకచోటఁ బడయంగవచ్చుఁ
 గలరు కాంతలు సుతు ల్లలరు బాంధవులు, గలరె గాకెందును గలరె సోదరులు
 తమ్ముఁ డన్తాత్ర మే తలపోయ భక్తి, నిమ్ముల ననుఁ గొల్పు నిమ్మహాభుజాడు
 అరయఁ గౌసల్యకు నాసుమిత్రకును, సరియకా వర్తించు సదృశితోడఁ
 దగ లక్షణునికంటె దయతోడ నన్ను, మిగుల మన్నించు సుమిత్ర నావలన
 వాత్సల్య మెప్పుడు వదల దాపుత్ర, నత్పల యగుతల్లి వగఁ బెట్టవలసె
 బురి కింక నొకఁడును పోయితి నేని, భరతశత్రుఘ్నులు భ్రాతృవత్సలులు
 ఎటు చిక్కె లక్షణుం డేల రాఁ డనిన, నట నేమి చెప్పుదు నకట తమ్ములకు
 వనటమై నీవొంటి వచ్చుటఁ జూచి, మనములు గలఁగెడి మాకు నోతనయ
 సౌమిత్రితో నేల చనుదేర వనిన, నేమని యుత్తరం బిత్తుఁ దల్లులకు
 నేమని యూరార్తు నీమోముతోడ, నేమని యటుఁ బోదు నీమేనితోడఁ

బ్రాలేయకై లంబు పగిలిన నినుడు, నేలఁ గూలిన నీరు నిశ్చలంబైన
వనధు లింకిన గాలి వర్తింపకున్న, ననలుండు కడుఁ జల్ల నైయున్ననైన
నామాట గడువఁడు నాకు సప్రియము, లేమాటలును నాడఁ డెన్నఁడు నితఁడు
ఇతనిచిత్తంబు నాయెడ నొక్కచంద, మితనిఁ బోలెడితమ్ముఁ డింకెందు గలఁడు
ఇతఁడె నాప్రాణంబు లితఁడె నాబంధుఁ, డితని నొక్కెడఁ బుచ్చి యేనొంటి నుండ
నితఁ డెందుఁ బోయిన నే నందుఁ బోదు, నితనితోడిదె లోక మీలోక మెల్ల
జనుదెంచె నాతోడ సౌమిత్రి నాఁడు, చనియెద నే నేఁడు సౌమిత్రి వెనుక
హితబుద్ధిఁ గార్యంబు నెఱుంగక చేసి, తతులవిక్రమశాలి యవి నాకు నెక్కె
దరుచరోత్తమ వాలితనయుఁ దోడ్కొనుచు, గిరిచరసేనతోఁ గిష్కింధ కరుగు
మే లక్ష్మణునితోడ నేగినపిదపఁ, బౌలస్త్యపతి మిమ్ము బాధింపఁ గలఁడు
జయశాలి యగుచున్న సౌమిత్రి లేని, జయము నాకంధునిచంద్రోదయంబు
మద్భక్తుడై పూని మారుతపుత్రుఁ, డద్భుతకార్యంబు లవి వెక్కు సేసె
జలనిధి లంఘించి జనకజఁ గాంచి, కలనఁ బెక్కండ్ర రాక్షసుల మర్దించె
నీయంగదుండును నీసుషేణుండు, ధీయుతులైన యాచ్యువిదమైందులును
నీగవయుండును నీగవాక్షుండు, నీగజుండును రక్తి నెనయ నీలుండు
మెఱయ సంపాతియు మేటి కేసరియు, మఱియుఁ దక్కిన వీరమర్కటోత్తములు
నాకొఱకై వచ్చి నలినా ప్తతనయ, చేకొని లావులు సేసి రందఱును
ఇక్కాల మిక్కడ నెబ్బంగి మమ్ముఁ, ద్రెక్కింన్నవిధిఁ దాఁటఁ దీర దెవ్వరికి
రణభూమిఁ బలుపుర రాక్షసపతులఁ, దృణలీలఁ బోలియించి తీవ్రబాణములఁ
బగతుచే నిబ్బంగిఁ బడి లోచనములు, మొగియుచు భూరజంబున బ్రుంగినాఁడు
వరతల్పమున నుండువాఁడు నే డకట, శరతల్పమున రణస్థలి నున్నవాఁడు
సంకీర్ణరవికులజలధి పొంగడఁచి, గ్రుంకెనే లక్ష్మణకువలయప్రియుండు
అనుచు విలాపింప నఖిలవానరులు, మనముల శోకాభిమగ్నులై రంత

— ఇంద్రజిత్తు రెండవసారి యుద్ధమునకు వచ్చుట —

నసికిఁ గ్రచ్చట వచ్చె నామేఘనాదుఁ, డనుబుద్ధి దూరస్థులైనవానరులు
ఘనతరాంజనకై లకల్పుఁ డైయున్న, తనుఁ జూచి వెఱవ గదాపాణి యగుచు
నై న్యమధ్యంబునఁ జరియించుకపుల, దైన్యంబుఁ బాపుచుఁ దగ విభీషణుండు
ఏతెంచి రవిసూను నీక్షించి పలికె, నీతెఱంగున మీకు నేల చింతింపఁ
గైకొని యిది యుద్ధకాలంబు కాని, శోకింప వేళయె సుగ్రీవ మనకు
దుర్నివారోర్తి బంధురమైనజలధిఁ, గర్ణ భారుండులేని కలముచందమున
మనసై న్య మున్నది మన మింక వేగ, యనికి సుదోగించు టదియె కార్యంబు
అన విని యంగదుం డావిభీషణునిఁ, గనుఁగొని నీమాట కడును త్రమంబు
సరనాశ్రయములు నాగపాశముల, సురవడిఁ బెనఁగొని యుర్విపై నొరగి
బాణక్షతంబుల బలువిడి వెడలు, శోణితంబుల బ్రుంగి సొరిది సున్నారు
ఈదాశరథుల మీ రేమటకుండు, దాదిత్యుఁ డుదయాద్రి కరుదేశమున్నె

యేను రాక్షసకోటి నెల్ల నిర్జించి, జానకీ దెచ్చెద జననాథుకడకు
హనుమంతుఁ డాదిగా నఖిల వానరులఁ, గొని కవాటములతోఁ గోటలతోడఁ
దోరణశ్రేణులతోఁ గూడ లంకఁ, దోరంపుఁబడికిఁగ్లఁ దుమురుసేనెదము
విస్తయంబుగ బంధునితతితోఁగూడ, భస్మంబునేయుదు పజ్జీకంధరుని
నావిక్రమంబుచు చాభుజాబలము, భూవరువలన నాపూచుభక్తియును
దెల్లంబునేయుదుఁ దెగువతో నెల్లి, యెల్లభూతంబులు నీక్షింపనిమ్ము
మలయజకేయూరమహితానుభూతిఁ, బలుమటుగన్న నాబాహుదండములు
ఆనవరతంబును నధికదర్పమునఁ, దనరుచున్నవి రఘూత్తముకార్యమునకు
రావణు నిర్జించి రఘువీరుఁ డలర, నీవిభీషణు లంక నెలమి నిల్పెదను
గాదేని నాజి రాక్షసులచే జచ్చి, పోదును సౌమిత్రి పోయినత్రోవ
ననవిని సుగ్రీవుఁ డంగదుఁ జూచి, తనయ నీవింక నీదశరథాత్మజులఁ
గొనిపొమ్ము కిష్కింధకును వేగ నేను, జని యింద్రజిత్తుని సకలరాక్షసుల
రావణు నిర్జించి రఘురాముదేవి, నేవిధంబుననైన నేఁ దెత్తు వేగ
యని దైన్యపాటుతో నాడుసుగ్రీవుఁ, గనుఁగొని ఖచ్చులై కపులు భీతిల్లి
మునుకొని శోకాబ్ధి మునుఁగ సుషేణుఁ, డనువాడు వల్కె నయ్యిందఱఁ జూచి
యీనాగపాశంబు లిప్పుడు వాయుటకు, వానరేశ్వరులార వలను నెప్పెదను
తొల్లి దేవాసురోద్ధరసంగరమున, నెల్లదేవతలకు నివి గట్టియున్న
దేవత లప్పుడు దివ్యౌషధముల, చే వానిబాధ బాసిరి కట్లు విడిసి
యాయౌషధము లిప్పు డమృతాబ్ధికవలఁ, బాయకున్నది ద్రోణపర్వతస్థలని
హనుమంతుఁ బుచ్చుఁ డీ యతఁడౌషధములు, గొనివచ్చు మీరిట గుండంగ వలదు

— నారదుఁడు శ్రీరాములవద్దికి వచ్చుట —

అనునంత సూర్యసహస్ర సంకాశుఁ, డననొప్పి కృష్ణమృగాజినం బమర
మెటుఁగులతో శుభ్ర మేఘమో యనఁగ, నెఱయు బింగళజటానిచయంబు వెలుఁగఁ
బొనర నున్ననియూర్ధ్వపుండ్రంబుఁబెట్టి, తనరంగఁ గౌపినదండము ల్లాల్చి
రమణమై నొప్పు నారాయణమంత్ర, మమలతఁ దనవీణయం దొప్పి మొఱయఁ
దనతోడియోగీంద్రతతి నాకసమున, నునిచి చిత్తంబున నుల్లాసమొదవఁ
బరమయోగీంద్రుడు పరతత్త్వవేది, పరమపావనమూర్తి పరమవైష్ణవుఁడు
నారదుం డారామనరనాథుఁ గాన, గారవంబున వచ్చి కరములు మొగిచి
వలగొని వచ్చి యవ్వసుదుతీశునకుఁ, దలకొన్న భక్తితోఁ దగ విన్నవించె
దేవ సో బ్రహ్మాదిదేవతలెల్ల, నావార్ధిమధ్యంబునం దొప్పు గాంచి
రావణబాధాపరంపరలైప్పు, గా విని వారిపైఁ గరుణించి నీవు
వారిఁ బ్రోచుటకు రావణునిఁ జంపుటకు, ధారణి బుట్టితి దశరథేశునకు
నటుగాన నీవిటు లలమటనొంద, నిటు లేగునయ్య మహిపాలవర్య
నీనామ మాత్రలో నిలిపినంతటనె, భూనాథ యజ్ఞానములు పొంద వనిన
నీకు నజ్ఞానంబు నెవమైనఁ గలదె, చేకొని నిను నీవె చింతింతుగాక

నారాయణుడవు పూర్ణజ్ఞాననిధివి, చారుకౌస్తుభరత్నసహితవత్సుడవు
 అనిశంబు లక్ష్మీకి నాటపట్టెన, ఘనతరాంగంబులు గలుగు దేవుడవు
 ఆదిదేవుడవు సర్వాంతరాత్ముడవు, వేదవేద్యుండవు విశ్వరూపుడవు
 తలఁచు యోగీంద్రులధ్యానంబునందు, నలువొందు సచ్చిదానందరూపుడవు
 ధరణి యంఘ్రులు వియ త్తలము మస్తకము, పరవైననిటలంబు పద్మాసనుండు
 కన్నులు చంద్రుండు కమలమిత్రుండు, నున్నతం బగుచున్న యూర్పు మారుతము
 వదనంబు శిఖి సరస్వతి జిహ్వా యొప్పు, రదనప్రతతి వేదరాశి చింతింపఁ
 జెలువైనగాయత్రి శిఖి ప్రణవంబు, వెలసినహృదయంబు వీచులు దిశలు
 మహానియధర్మంబు మనసు దేవతలు, బహుజయస్థితి గల బాహుసమృద్ధి
 గౌనకొన్న బ్రహ్మాండకోట్లు నీకుఁజీ, తనరారువొడలు మిత్రావార్ధిపతులు
 ఆశ్వినేయులు జాను లాత్మలోఁ జూడ, విశ్వంబు నీరోమవితతి చింతింప
 నిదె చూడుమా వీరె యొల్ల దేవతలు, గదిసి కిన్నరయక్షగంధర్వపతులు
 నాదిగా వచ్చి జయంబు నీదెనకు, మేదినిశ్వర కోరి మింట నున్నారు
 అశలంకమతివి నీ వజ్రాన ముఁగి, సకలరాక్షసులను సమయింప వేగ
 వారక నరులైనవారు సుపార, పారంబుఁ జేరు సుపాయంబు లేక
 బాళి నాశాపాశబద్ధులైరేని, నీలీల నటియించు టింతియకాక
 నీవేల యాసర్పనికరంబుచేత, భావింపఁగాఁ గట్టుపడుదు శ్రీరామ
 నీవాదిమూర్తివి నీమూర్తి దలఁపు, నీవాహనంబైన నీకేతువైన
 గరుడుండు వచ్చిన గరుడునిచేత, సురగపాశములెల్ల మాడు నీక్షణమె
 యని చెప్పి దీవించి యానారదుండు, చనియెఁ గ్రమ్మర సుధాసాగరంబునకు
 నానారదుండు నెప్పు నారాఘవుండు, తా నాదిహరి యాటఁ దలపోసి చూచి
 తెలిసి ధీరుని వైనతేయునిఁ దలఁచె, దలఁచిన నతఁడును తలఁపుతోఁ గూడి
 యారూఢుగు నమృతాబ్ధియు త్రరపుఁ, దీరంబునందుండి దిగ్గన లేచి
 యూనిమెట్టినపాదయుగముచే బయలు, గానంగ ధరణిలోఁబలికేఁపుఁ దులుక(?)
 గడు పెద్దయైన తెక్కలగాలి మిన్ను, సుడివడి దిక్కులు పొరవులై తూల
 నమ్మోత పెల్లన నఖిలలోకములు, నమ్ములై తమ చేతనము దక్కి స్రుక్కి
 నెఱకలు విద్రిచిన నెగసినధూళి, నెఱసి చీఱట్లుగా నిఖిలంబు గప్పుఁ
 జనుదెంచు సురువడి కైలంబు లురుల, వననిధి పిండలివండలై కలంగఁ
 బదివేలసూర్యులప్రభలెల్లఁ గూర్చి, మెదిచి చేసినక్రియ మెయి ప్రకాశింప
 మెఱయుతెక్కలతోడి మెరువో యనంగఁబఱకెంచె గరుడుఁ డంబరమున వేర్చి
 పఱకెంచుటయు నాగపాశంబులెల్ల, వెఱచి యాన్మసతుల విడిచి పెల్లరికె
 నది యట్టిదయకాదె యతనిఁ జింతింప, వదలు బంధంబు లెవ్వారలకైనఁ
 దనుదానె చింతించి తనదుబంధములు, చనఁ ద్రోవ రాముండు చాలఁడే తలఁప
 నినసుతుం డాదిగా నెల్లవానరులు, విన విస్తయంబుగా వెఱగంది చూడ
 భానుకోటిప్రభాభవ్యతేజమున, నానందకరమూర్తి యదురులు పొగడ

హీరకీరీటంబు హేమాంబరంబు, గారుత్తతోజ్జ్వలన్తైవేయకంబు
 రత్నకుండలములు రాజీవరాగ, నూత్నమంజీరమనోహరాంఘ్రులును
 మాత్రికమాలికల్ మాణిక్యకవచ, సక్తమై మించు విశాలవక్షంబు
 మరకతకేయూరమంజుబాహువులు, నరుణపక్షములు చంద్రాననాబ్జంబు
 కరుణావలోకముల్ కంబుకంఠరము, నరుణపల్లవకోమలాగ్రహస్తములు
 దుందుభిస్సనము లత్తుకచాయమేను, మందరమేరుసమానగాత్రంబు
 లలితోర్ధ్వపుండ్రలలాటపట్టికయు, నెలవులఁ దేరెడు చిటునవ్వు లొలుక
 వైనతేయుండును వలగొని వచ్చి, యానరపతులకు నందంద మ్రొక్కి
 మెఱుగారుఁజెక్కల మేనులు దుడిచి, నెఱి కరంబులు మోడ్చి నిలిచి యిట్లనియెఁ
 బాసె మీ కీనాగపాశబంధములు, వాసవాంతకుని రావణుఁ ద్రుంచివైచి
 ధరణిజఁ గొని యయోధ్యకు వేగ చనుము, ధరణీశ యసురుల దండించునపుడు
 మాయలు పెద్ద యేమటక వర్తింపు, మేయుపాయంబుల నిక మోసపోకు
 మని ప్రదక్షిణముగా నరిగి యానృపుల, వినుతించి దీవించి వెను గొంగిలించి
 మ్రొక్కి యాయమృతసముద్రంబుకడకు, గ్రక్కున గమనించె గళ్యపాత్రజుఁడు
 పాములకల్లెల్ల బాయుటఁజేసి, రామలక్ష్మణులును రాగిల్లి రపుడు
 వనచరు లారామవల్లభునెదుర, ననురాగరసమున నందంద తేలి
 తనవచు సింహనాదములు నేయుచును, వినువీధిఁ దోకలు విసరి యాడుచును
 గురువులు వారుచు గునిసి యాడుచును, నురవడి దాటుచు నుబ్బి న వ్వుచును
 ఘాటించి శైలవృక్షము లెత్తి లంక, కోటలోకెత్తునఁ గొనఁ దలంచుచును
 మిగిలినవారల మిక్కిలి రభస, మగలించె లంక పెల్ల గలించె నభము
 అంత సూర్యోదయ మగుటయుఁ జరుల, నంతయు నరయ దళాసున్మండు పనిచె
 బనిచిన నక్కోటపై నుండి వారు, గనిరి సుగ్రీవుండు కదిసి కొల్వఁగను
 సవినయుండై విభీషణుండు నేవింపఁ, బ్రవిమలమతి కపిబలము రంజిల్లఁ
 బోరికి నేనలఁ బురికొల్పుకొనుచు, జారువిశృంఖలసమదేభయుగము
 గతినున్న రామలక్ష్మణుల నిత్యోక్తు,పతుల బంధంబులు వాసినవారిఁ
 గని విన్నవై వారు క్రమ్మఱఁ జోయి, దనుజేశ్వరున కవ్వధం బెఱిఁగింప
 విని ఖిన్నుండై కడువెఱుంగంది యపుడు, తనమంత్రివరులతో దశకంఠుఁ డనియెఁ
 బన్నగపాశాప్రి బడియును మగుడఁ, గన్నయారామలక్ష్మణులచే నింకఁ
 జెడగల దీలంక సిద్ధంబుగాఁగఁ, బడయవచ్చునె నాగపాశంబు లూడ
 జయమెక్కడిది నాకు సమరంబులోన, రయమునఁ జెడుఁగాక రాక్షసలక్ష్మీ
 గరుడుండు వచ్చెనో కాక లేకున్న, నురగపాశము లేల యూడు వారలకు
 గరుడుండు నను గెల్పెఁ గాక లేకున్న, నరు లెంతవారు వానరు లెంతవారు
 అనుచు మత్తేభరవానుకారముగ, ఘనమగునిట్టూర్పు గ్రమ్మ ధూమ్రాక్షుఁ

— ధూమ్రాక్షుండు యుద్ధమునకు వచ్చుట —

బనిచె నగ్గలమైన బలములఁ గొనుచు, జను వేగ రామలక్ష్మణులపై ననుచుఁ

బనిచిన నావైత్యునికి మ్రొక్కుచును, ననికెత్తి ధూమ్రాక్షుఁ డప్పుడు వెడలె
 వానిబలంబు వెల్వడఁ జొచ్చె నపుడు, వానాశిథంబుల నలుగడలందు
 వృకసింహముఖముల వెలసినయట్టి, ప్రకటితస్ఫూర్తి తురంగంబు లొప్పుఁ
 బటపటార్భటిఁ జెవుల్ పగిలించునట్టి, పటుగవంబుల దిశాపటలంబు లద్రువ
 వడి భయంకరము దివ్యంబైనదీప్తు, లడర ధూమ్రాక్షుఁడయరద మొచ్చారె
 భేరులు శంఖముల్ పృథుమృగములు, భూరిఘోషంబు లద్భుతముగా మ్రోయఁ
 దురమున కటవచ్చు ధూమ్రాక్షుఁగకును, బరువడిఁ దోఁచె నొప్పనిశకునములు
 నలినార్పి ముందఱ నడుచురాక్షసులు, నిలిచి యెంతేనియు నిశ్చేష్టులైరి
 అమృతము నిలువక నగ్గలంబైన, కయ్యఁబుమిఁదను గవిసి యార్పుచును
 వచ్చుధూమ్రాక్షుండు వారిధివోలె, నచ్చెరువైయున్న యగచుసేన
 దాఁకిన నసురులఁ దరుచరేశ్వరులు, దాఁకిరి మిన్నులు దాఁక నార్పుచును
 దానవావలియడిదంబుల వ్రేయ, వానరావలి వ్రేసె వారి వృక్షముల
 దానవేశ్వరులు కుంతంబులఁ బొడువ, వానరు ల్పిడికిళ్ల వారి మోడుదురు
 దానవుల్ హరులఁ బంతంబునఁ దోల, వానరుల్ వానిని వ్రత్తురు గోళ్ల
 దానవోత్తములు రథంబులు వఱవ, వానరుల్ వానిని వ్రయ్యఁ దొక్కుదురు
 దానవుల్ మదకిరితతుల డీకొలుప, వానరుల్ వాని నుద్ధరఁ గూల్తు రలుక
 నివ్విధంబునఁ జేర్చి యిరువాగుఁ బోర, నవ్వనచరవీరు లసురులఁ గిట్టి
 యంతకాకృతిఁ గాళ్ల నలమి మదోగ్ర, దంతుల నేలవై దాటించి చంపి
 వానిఁ జేకొని కడువడి వ్రేసి వ్రేసి, దానవానీకంబు దర్పంబు మాపి
 గెడసి కొల్లాడిసి పక్కెరలతోఁ బట్టిఁ పుడమి బెట్టుగ గుఱ్ఱముల వ్రేసి చంపి
 వానిఁ జేకొని కడువడి వ్రేసి వ్రేసి, దానవానీకంబు తనువులు చదిపి
 యసమునఁ గడునొగ లలమి యందంద, వెనఁ ద్రిప్పి యరదముల్ విఱుగ దాటించి
 వానిఁజేకొని కడువడి వ్రేసి వ్రేసి, దానవానీకంబు ధరఁ గూల్చి కూల్చి
 యిరియు కాల్బలముల యెఱ్ఱులన్ని యును, నురుముగాఁ దన్ని పీనుఁగులుగాఁజేసి
 వాని నేర్కొని కడువడి వ్రేసి వ్రేసి, దానవానీకంబు ధరఁమిఁదఁ గూల్చి [దాడి
 మఱియుఁ గ్రందుగఁ జొచ్చి మహితదంష్ట్రములఁ, గఱకురాక్షసకోటి గఱచి యీ
 చాఁచినయట్టి శస్త్రంబులు విఱిచి, మోఁచెతులను వారి మొగములఁ బొడిచి
 పడఁద్రోసి చేతుల బలిమిగా నదిమి, మెడలును గాళ్లును మిడుకంగఁ బట్టి
 మోఁకాళ్లనూఁడి యిమ్ముల దైత్యవరుల, వీఁక కోలెమ్ములు విఱుగంగఁ బొడిచి
 కడువడి నిడుదతోఁకలు దవిలించి, యుడుగక మెడలకు నురులు గావించి
 యఱిముఱిఁ బరవశులై గుడ్లు వెలికి, నుఱికి బెట్టుగఁ జావ నొగి బిగియించి
 పెల్లుగాఁ బీనుఁగువెంటలు నేయ, మల్లడిగొని త్రెల్లి మహిమిఁద నపుడు
 ఇవి తల లివి కన్ను లివి వదనంబు, లివి చెక్కులివి ముక్కు లివి కంధరంబు
 లివి బాహు లివి మేను లివి జఘనంబు, లివి యూరు లివి జాను లివి చరణంబు
 లని యేరుపడఁపండ నసురవర్గముల, నెనడును మజ్జంబు నెత్తురు మెదడు

నెరసియుఁ బ్రేవులు నెమ్ములు తోలు, పురియలతోఁ బెనుప్రోవులై యుండె
నప్పుడు ధూమ్రాక్షుఁ డాకపినేనఁ, జప్పరింపుచుఁ దాకి చతురత మెఱసి
తలలు వ్రయ్యలుగ ముద్దరముల వ్రేసి, సలలితుం డగుచుఁ బ్రాసంబులఁ బొడిచి
పరిఘంబులను భిండివాలలొబములఁ, గరవాలముల మహోగ్రతఁ బెంపుచూప
గడు నొచ్చి నెత్తుకుల్ గ్రక్కుచుఁ బడిరి, కడిమికిఁ బెడఁబాసి కపులు పెక్కుండు
తక్కుటికోతు లుదగ్రత దక్కి, దిక్కులఁ బజచిరి ధృతవెంపు దూలి
పఱచినఁ గోపించి పర్వతం బొకిటి, యఱిముఱఁ గొని వై చె హనుమంతుఁ డలిగి
వైచిన గడగొని వారించి యప్పు, డాచావునకుఁ దప్పి యసుర దాటుటయు
నది దానవాధమునరదంబుమీఁదఁ, జదరంబుగా వచ్చి చదియంగఁ బడియె
నంతటఁ బోవక యనిలతనూజఁ, డెంతయుఁ గడఁకతో నేపు దీపించి
యలుకతో జముండు బ్రహ్మాండంబు నగులఁ, బలుపుర నుగ్గాడుపగిది రోషించి
తరులైలపాషాణతతుల రాక్షసుల, శిరముల నుగ్గాడి సింహవిక్రముండు
అడరి వాండ్రను దోలి యగశృంగ మొకటి, తొడిబడ గైకొని ధూమ్రాక్షుమీఁదఁ
గడగి యేతేరంగ గడఁ గొని యతఁడు, మడియు మంచును హనుమంతుమస్తకము
వ్రేసిన ధూమ్రాక్షువీకయు లావు, నీసును శౌర్యంబు నితఁ గైకొనక
హనుమంతుఁ డుగ్రత నరచేతనున్న, ఘనతరలైలశృంగం బెత్తి యార్చి
యేచి యద్దానపు నేపెల్లఁ దూల, వైచినఁ దల పెక్కు వ్రయ్యలై కూలె
నప్పుడు కొండ వజ్రహతిఁ గూలు, చప్పుడు దోచె నజ్జగముల కెల్ల
నటు వాడు మృతుండైన హతశేషులైన, కుటిలదైత్యులు గాలికొడుకున కులికి
భూచక్ర మగలంగఁ బారిఁ బారి మిగిడి, చూచుచు వెస లంకఁ జొచ్చిరి పాటి
యంత రావణుండు ధూమ్రాక్షుండు చచ్చు, టంతరంగము నెరియంగఁ జేయుటయు

— అకంపముండు యుద్ధమునకు వచ్చుట —

గలన దేవతలకుఁ గంపింపకునికి, గలిగినవాని సకంపనాహ్వాయిని
దివ్యాస్త్రశస్త్రప్రదీప్తులవాని, దివ్యభోపరిస్థితి నొప్పువాని
వడి నాజికిసిఁ బడవాళ్లను బనిచి, వెడలిచె బహుబలవితితితోఁ గూడ
మొనసి కాలాంబుదమూర్తియై వాడు, దనరు భూపతిపీఠి ధామంబు లడర
మణిదీధితుల సూర్యమండలం బగుచుఁ, బ్రణుతిగాంచిన హేమరథముపై నిలిచి
యిదె వచ్చి నాజికి నితఁ డని తెల్పు, చదురునఁ గేతువు ల్బడలఁ బెల్లడరఁ
గుటిలరాక్షసవీరఘోరనిస్సాణ, పటహభేరిభూరిభాంకిత్రు ల్వలఁగ
వితతంబుగా లంక వెడలంగఁ దోన, చతురంగబలములు చతురత వెడల
నగచరనేనయు నార్చుచుఁ దాకె, గగనంబు వగుల రాక్షసనేనతోడ
సుభయబలంబు లిట్లుగ్రతఁ జేర్చి, రభసంబుతోఁ దాకి రణ మొనరింప
నెగసిన కెంధూళి యెల్లదిక్కులను, గగనభూభాగంబుఁ గప్పె నాలోన
జీకటి మిగులఁ జేర్చినచంద మయ్యె, నాకపినేన కసురనేనలకు
నప్పుడు తమతమయడియాలములను, దప్పక రణము కొందలు నేయువారు

పలుకులసన్నులఁ బరులని యొఱిగి, తలపడి వేర్చి కొందఱు పోరువారు
 వారు వీరనక యెవ్వరినైనఁ దాకి, దారుణక్రీడఁ గొందఱు పోరువారు
 తరుచుగావలి వైచు తరులును గిరులు, నురుదైత్యు లడఁదించు నుగ్రశస్త్రములు
 పెరసి నల్లెసలందుఁ బెల్లుగాఁ బఱచి, పొరిఁబొరి జలచరంబులభంగి నొంది
 మానైనధూళి తమఃపటలమున, మానితాంభోనిధిమాడ్కిఁ గావించె
 నప్పు డాయుధయనైనై న్యంబులనడుమ, నుప్పొంగుతనువుల నురులు రక్తములు
 ధరణీపరాగంబు దక్కినదైత్యులతరుచరపతులు యుద్ధము వేడ్కఁ జేయ
 నావానరులు కడు నగ్గలంబైన, బావకాకృతి నకంపనుఁడు కోపించి
 నారి సారించి యున్నతసత్త్వం డనియె, సారథితోడ నుత్సాహంబు మిగుల
 మ్రాఁతులఁ గొండల మర్కటసేన, వీఁతతో రాక్షసవితతి నొప్పించె
 నాదిక్కునకుఁగా రయంబున దోలు, మా దర్పమున నీవు మనరథం బచుడు
 వాడును బగపిన వాడు నగ్గలిక, వాడిమిఁ దాకి యవ్వనచరసేన
 బెడిదంపుశరములఁ బెల్లెయుటయును, జెడి వలీముఖులు నిశ్చేష్టితు లయ్యు
 హనుమంతుఁ డడఁగిన నతనితోఁ గూడి, దనుజనై న్యంబులఁ దాకిరి బెట్టు
 అప్పుడు మేరునగాకృతి నున్న, యప్పువనజామీఁద నయ్యకంపనుఁడు
 వీరరసస్ఫూర్తి వెల్లువ దొట్టి, ఘోరంపుటాప్పు నిర్ఘోషమై చెలఁగఁ
 గడుబెట్టుగా లయకాలమేఘంబు, వడువున నురుశరవర్షంబు గురియ
 నవి గణింపక యట్టహాసంబుచేసి, పవననందనుఁ డంతఁ బ్రళయకాలాగ్ని
 రుద్రునికైవడి రూక్షకటాక్ష, రాద్రరసంబు ఘోరంబుగా నిగుడ
 విగతభయుండునై ప్రేళ్లతోఁ గూడ, నగలించి పెఱికి మహాశైల మెత్తి
 వైచి నముచిపయి వజ్ర వజ్రంబు, వైచినచందాన వారణ లేక
 దానవుం డర్థచంద్రప్రదరమున, దాని నుగ్గాడె నుద్ధతశక్తి మెఱసి
 మానితం బగుసల్వమహిమ దీపింప, గా నగ్నికణములు గన్నులఁ దొరఁగఁ
 జని వేగ వేఱొకశైలంబుఁ బెఱికికొనవచ్చు యఱిముఱిఁ గ్రూరుడై యార్చి
 కడుబెట్టిదముగ రాక్షసుమీఁద వైవ, వడిఁగొని తుమురుగా వాడఁది ద్రుంచె
 దానికి మారుతతనయుండు గినిసి, వేనగంబుసుబోలు వృక్షంబుఁ బెఱికి
 యడుగులఁబెట్టున నవని కంపింప, మిడుగుఱుగములు గ్రమ్మెడుకన్నులొప్పు
 మసలక తక్కినమ్రాఁతులు విఱుగ, విసరియాడుచు దైత్యవితతివైఁ గవిసి
 రథికులఁ జంపి సారథుల గీటడఁచి, రథరథ్యములను ధరాస్థలిఁ జదిపి
 కొమ్ములు నెమ్ములు కుంభస్థలములు, నహ్నిఁదిజోదులు సంకుశంబులును
 మురియంగ ఘంటలు మొరయంగ బెట్ట, చరణము ల్వెనుఁబట్టి సామజప్రతతిఁ
 దడఁబడగా వ్రేసి తరమి కొన్నింటిఁ, బొడిపొడిగాఁ జెన వుడమివైఁ గెడప
 తుమురుగా రౌతులతోను గుట్టుముల, సమయించి కాల్యురఁ జదియంగ మోఁది
 యంతకాకృతిఁ బేర్చు హనుమంతుమీఁద, సంతరంగమునఁ గోపావిష్టుఁ డగుచు
 వాటంబుగా దైత్యవరుఁ డుచ్చిపాఱ, నాటించె నొకపదునాల్గుబాణములు

కరమునఁ గలయశ్వకర్ణవృక్షమున, మురియలుగావించి మునుమిడియారై
నప్పుడు నెత్తురు లడర నశోక, మొప్పుఁ బూచినక్రియ నొప్పి యావేళ
హనుమంతుఁ డొకవృక్ష మవలీలఁ బెఱికి, తనర నకంపనుతలవేయుటయును
లోకంబులు గలంగ లోగుచుఁ బర్వతాకృతి బెట్టుగా నవనివైఁ గూలి
పొరిఁజొరిఁ జెడరెడి పునుకలతోడ, నరభోజనుఁడు ప్రాణంబులు విడిచె
వాఁడు గూలినయంత వానరోత్తములు, వాడిమి నార్చిరి వసుధ గంపింప
దనుజులు గనుకని తలలోలి వీడఁ, జని లంకఁ జొచ్చిరి సరభసంబునను
అగచరేశ్వరులును హనుమంతు కడిమి, బొగడిరి తమమనంబులు మెచ్చి మెచ్చి
పరులచే నని నకంపనుఁడు గూలుటయుఁ, బరితాపమున విని పజ్జీకంధరుఁడు
మునుజుల కపులను మడియించి వేగ, చను దెమ్ము నీబలశౌర్య మింపార

❀ మహాకాయుఁడు యుద్ధమునకు వచ్చుట ❀

నని మహాకాయుని నప్పుడె పనిచె, బనిచిన వాఁడును బనిఁబూని యపుడు
రమణీయతరమయూరధ్వజం బొప్ప, నమితమణిప్రభ లఖలంబు నిండఁ
బనిగొని శస్త్రాస్త్రపజ్కులు మెఱయ, ఘనపిశాచానన గార్ధభ ప్రతతిఁ
బూనిన యరదంబు బొలుపార నెక్కి, నానాస్త్రశస్త్రసన్నద్ధనై న్యములు .
నడువంగ నిస్సానాదంబు లెసఁగ, నడియాలమైన తూర్కంబులు మ్రోయఁ
దనరిన దక్షిణద్వారంబునందు, వినుతవిక్రమశాలి వెడలె వేగమున
నప్పుడు గురిసె బై నస్తులవాన, చొప్పుడఁ బిడుగులు సోనలై పడియె
గొడుగులు పడగలుఁ గూలెఁ గూలుటయు, నడరి మహాకాయుఁ డవియొల్లఁ గొనక
కడిమి వానరసేనఁ గదిసి తాఁకుటయుఁ, బుడమి చలింప నప్పుడు వలీముఖులు
తరుకై లవితతులు తఱుచుగా మీఁదఁ, గురియుచుఁ దాఁకిర దానవుల
నప్పుడు దానవు లాసేనమీఁద, నుప్పొంగు బీరంబు లొలుకుచునుండఁ
దడబడఁగా నరదంబులు వరపి, కడువేగమునఁ గరిఘటల డీకొల్పి
తురగచయంబులఁ దోలి యుగ్రతను, దరముగా ముంచి పదాతీద్రోచియును
గరవాలములఁ ద్రుంచి గదల నొప్పించి, సురియల నాటించి శూలాలఁ జించి
పరిఘల విడలించి ప్రాసాల నొంచి, శిరపరంపర లేసి చక్రము లైవ్వి
పట్టసంబులఁ ద్రుంచి పరశుల నొంచి, కిట్టి ముద్గరముల గినిసి ధట్టించి
మిగిలిన కిపులును మేటిరక్కసుల, నగపాదపములవానల ముంచి రంత
నారభసంబున నవనీపరాగ, మారవిమండలం బంతయుఁ గప్పె
నారజఃపటలంబునం దిరువాగుఁ, బోరుచో నొండొరుఁ బొడగానరాక
తరువులు కొండలు దఱుచు మ్రోయుచును, దెరలంగ మీఁద నేతెంచుచక్కటికి
నురవడి నేయుడు రుగ్రదానవులు, శిరపరంపర లాశసంబునఁ గప్పఁ
బరఁగు చక్రంబులు పట్టసంబులును, శరములు తోమరచయము ప్రాసములు
వడి మ్రోయుచును మీఁదవచ్చు చక్కటికి, విడుతురు తరుకై లవితతులు గపులు
అంతః బోవక చెవులందును ధూళి, యెంతయు నిండిన నిరువాగువారు

మ్రోయుచక్కటికి నిమ్మల విక్రమంబు, నేయు నేర్పులు దక్కి చేష్టలు మఱచి
కపులు వీరనక రాక్షసులు వీరనక, చపలత్వమునఁ బెల్లు చంపుదు రెలమి
నటుపోరఁ దనువుల నడరు రక్తములు, పటునదులై రజఃపటలంబు నణఁపఁ
దిమిరంబుఁ బాసియు దీప్తశౌర్యముల, నమరులు వెఱఁగంద ననినేయు నపుడు
వెనదైత్యులకుఁగాక విఱిగి యాకపులు, కసిఁగనీ యై కనుకని పాటుటయును
గని యంగదుఁడు పల్కెఁ గవివీరులార, కనుకని యటు పాఱఁగానేల నేను
గలుగంగ నని వారిఁ గ్రమ్మఱ నడికి, దలకొనఁజేసి యుత్సాహఁబుతోడ

— రాక్షసులతో వానరులు ఘోరయుద్ధము సేయుట —

నొకమహాపర్వతంబును వడి నెత్తి, యకలంకుడై రాక్షసావలిమీఁద
నడువ నాతనితోడ నని నార్చి యార్చి, నడచి వానరనాయకు లేచి
యంగదుండును బేర్చి యసురులఁ గట్టి, యంగంబు లవియఁగ నాసేన నెల్ల
పెడచేతఁ బడఁ దాఁచి పిడికిళ్లఁ బొడిచి, యడరి ముంజేతుల సంగములోచి
మోఁచేతఁ బగులంగ మొగములఁ బొడిచి, పూఁచినశస్త్రములు పొడిసేయఁ
గఱకురాక్షసులు సంగదునకుఁ గాక, విఱిగి హాహాకారవివశులై తూలి
నలుగడఁ బాఱ నున్నతశక్తి వారి, వలువ దోహా యని వారణసేసి
ఖ్యాతి మించిన మహాకాయునిమంత్రు, లాతతగతి రుధిరాశనుం డనఁగ
వ్రాలెడివాఁడును వజ్రనాభుండు, కాలదఁష్ట్రుండును గాలకల్బుండును
మఱి వపాశుండు శతమాయుండు ధూన్రు, డఱిముఱి దుర్ధరుం డనువాఁడు గడఁగి
యట్టహాసములతో నగచరసేనఁ, గిట్టి నొప్పిఁప వీక్షించి పృథుండు
ఘనసుండు మేఘపుష్పకుండు గవాక్షుండును ఋషభుండు గజుండు క్రోధనుండు
శతబలి తారుండు సబలులై వారి, సతులితగతిఁ దాఁకి యనినేయునపుడు
రుధిరాశనుం డంత రోషంబుతోడ, నధికబాణములు గవాక్షుపై నేయ
వేగంబై పర్వతవృక్షంబు లెత్తి, యాగవాక్షుండు రుధిరాశుపై వైచె
వైచిన నడుమనె వాని నన్నింటి, నేచి చూర్ణములుగా నేసి గవాక్షుఁ
బడవేసె మూర్ఛచే బడినగవాక్షుఁ, బొడగని తారుఁ డప్పుడు కలుషించి
ఘనమైన సాలవృక్షం బెత్తి వ్రేసె, ననువొంద రుధిరాక్షునరదంబుమీఁద
నారుధిరాశనుం డన్తుహీరుహము, బోరన నడుమనె పొడిపొడిచేసి
పదిబాణములఁ దారు బడసేసి మించి, కదిసి చలంబునఁ గవిసేన గిట్టి
కడునుగ్రుండై లయకాలంబునాఁడు, మిడుకలోకములెల్ల మ్రింగు సంతకుని
ఆకృతిఁ ద్రాఁగొని యాసేనలోన, భీకరవృత్తితోఁ బేర్చుచు నుండె
నప్పు డొకింత గవాక్ష తారులును, దెప్పిరి కనువిచ్చి తెలియంగఁ జూచి
యంతలో గద వ్రేసె నడరి గవాక్షుఁ, డంతకాకృతి రుధిరాశుమ స్తకము
వ్రేసిన నసురయు వికృతాంగుఁ డగుచుఁ, బాసి ప్రాణములకుఁ బడియె దత్తనువు
అని వజ్రనాభుండు దుదగ్రుండై పృథుని, గనుఁగొని వెల్లెసె ఘనసామకములఁ
బృథివీధరము వైచె పృథుఁ డప్పు డలిగి, ప్రథితంబుగా నేసె బదిప్రయ్యలుగను

పృథుఁడును రోషసంస్థితుఁడై వాని, రథముపై కెంతయు రయమున నురికి
 విల్లు ఖండములు గావించి గుఱ్ఱముల, డొల్లించి రథము బెట్టుగ నుద్గుసేసి
 యనయంబుఁ గోపించి యవ్వజ్రనాథు, ఘనశక్తి వలకేలఁ గడకాలు వట్టి
 వెసఁ ద్రిప్పి నేలతో వ్రేసి రోషమున, నసురులఁ బెడఁబాపి యాపృథుం డార్చె
 బరువడి ఋషభునిపైఁ గాలదంష్ట్రుఁ, దురవడి గొల్చె మహోద్బంధ దంతి
 నటుమీఱి చనుదెంచు నగ్గజంబునకు, నటు నిటుఁ దొలఁగక యాఋషభుండు
 వేగంబుమైఁ బడద్రితయ మొక్కటిగ, లాగించి కుంభస్థలములఁ దన్నుటయు
 మదకరి ఘోంకృతి మానక నిగుడ, నవి యొక్కవింటిప ట్టరిగె వెన్నఁకును
 మఱియును ఋషభుండు మానక మీఁదఁ, దరిమి యయ్యెనుఁగుదంతంబుఁ బెఱికి
 బాగొప్ప వ్రేసి యప్పటుకరిఁ జంపి, లాగును వేగంబు లావును మెఱసి
 కాలదంష్ట్రుని గిట్టి కాలాగిఁ బట్టి, కేళిమై ధర వ్రేసి గిటదఁగించె
 నసురనై న్యములు హాహారవంబంద, నసమునఁ గపిచేన యార్చె నందంద
 కాలకల్పఁడు నగ్ని కల్పబాణముల, పాలుగావించె నప్పనసునిఁ గిట్టి
 పనసుఁ డయ్యరదంబుపైకి లంఘించి, మునుబెట్టుగా గుఱ్ఱములఁ జదియించి
 సారథిఁ బడఁదన్ని సత్త్వ మేపార, నారథంబెల్ల నుగ్గై రాలఁగొట్టి

పిడికిట గళసంధి బెట్టుగాఁ గిట్టి, పొడిచె నక్కాలకల్పఁడు దన్నికొనఁగఁ
 బొడిచిన వాఁడు నప్పుడు పండ్లు డుల్లి, దొడదొడ నోట నెత్తురుఁ గ్రక్కుకొనుచు
 మిడుకుచు గ్రడ్డులు మిడుకప్రాణములు, విడిచె రాక్షసులెల్ల విస్తయంబందఁ
 బలియుఁడై కపుల వపాశుండు గిట్టి, చలమున నేసి జర్జరితులఁ జేయ
 వానిపైఁ బాపాణవర్షంబుఁ గురిసె, జానుగాఁ గజుఁ డాకసంబెల్ల నిండ
 నావపాశుండు వాని నన్నింటి నడుమఁ, గావించె దునియలుగా నంపగములఁ
 గావించి మఱియును గజు నుటుమాడఁ, బావకాళము లేడుబాణంబు లేసె
 నేసి వెండియు గిట్టి యిరువదేనింట, నేసి నూటింటమే నేసె దూఱంగఁ
 గజుండు నైదమ్ములఁ గడునొచ్చి వాని, నిజరథం బంతయు నెళనెళ విఱుగ
 గరుడునివిధమునఁ గడువేక దాకి, కరి గోపురాగ్ర ముగ్రతఁ ద్రోయుకరణి
 నావపాశునితల యట్టుకుఁ బాపి, పోవైచె నప్పుడు భూమిపైఁ బడఁగ
 రోషించి యపుడు ధూమ్రుండు దుర్ధరుండు, భీషణాస్త్రముల నొప్పించి వానరులఁ
 దఱిమినఁ గినుకఁ గ్రోధనమేఘపుష్ప, లుఱుక రథంబుల కుఱికి యుగ్రతను
 గరతలంబున మస్తకంబులు చరచి, దురమున గెడపి రద్భుతశక్తి మెఱసి
 యటు వారు హతులైన యసురు లందఱును, బటురయంబునఁ జెడి పాఱిరి భీతి
 నసురులు పాటుట యప్పుడు చూచి, మనలక వడి శతమాయుండు పేర్చి
 కవిననఁ జే పరిఘం బమరించి, కవినీ యాతనిమీఁద గజుఁ డెదిరింపఁ
 జల మొప్ప ఋషభుండు శతబలి పనసుఁ, డలుక గవాక్ష నలాంగదుల్ గూడి
 కడఁగి వృక్షంబులు ఘనశైలములును, మడవక యాశతమాయుని వైవ
 శరతోమరప్రాసచక్రగదాది, వరశస్త్రచయముల, వర్షంబు గురిసి

వడి శతమాయుడు వనచరేశ్వరుల, బెడిదంబుగా నొంచి వేర్చి వెల్లార్చె
 వానిచే నటు నొచ్చి వానరాశిపులు, మానక రోషపషాగులై కదిసి
 యడరి గవాక్షుండు హయములఁ జంపె, గడిమి ఖండించె నంగదుండు పతాక
 పటాయలుగాఁ ద్రొక్కె, బనసుండు రథము, నటుముగా ఋషభుండు నొంచె సారథిని
 నలవొప్పు నలుండు శస్త్రాస్త్రముల విడిచె, జలముఁ బిడికిట శతబలిఁ బొడిచె
 విడికిటిపోటునఁ బిమ్మటఁ గొనక, కడుఁ ఘుత్తుంబున గరుడుండువోలె
 బటుఖడ్గమును బెద్దపాముఁ గొనుచు, జటులవేగంబున శతమాయుఁ డెగయఁ
 బరవశంబున వాలువడియన్న బ్రద్ద, పరియను గొని శతబలియుఁదో నెగనె
 నెగసి భేరుండంబు లెడఁబెండుఁ గవిసి, యెగిఁ బోరు లెఱఁగున నురవడి మిగుల
 వ్రేయుచుఁ దెరుగుచు వెనుఁ దప్పుకొనుచు, బాటుచు దాయుచు బాటువం బొప్పు
 గెరలుచుఁ దెరుచుఁ గ్రిందుమీఁ దగుచు, బొరిఁబొరి నాకసంబున బోరుతఱిసి
 శతమాయుఁ డెడిదంబు జల్లిపించి పూన్చి, శతబలివిపులనక్షం బేయుటయును
 సరభసుండై యపు శతబలి బ్రద్ద, పరిదప్ప నొడ్డి కృపాబోగ్రధారఁ
 జలమునఁ దెగవ్రేసె శతమాయుతోడలు, తలక్రిందుగా వాడు ధరమీఁదఁ బడఁగ
 నవిసె దైత్యునితల యందందఁ జెరరి, యవనిపై గిరిశృంగ మవియుచందమున
 శతమాయుఁ డపుడు చచ్చినఁ దోడికపులు, శతబలితోడ నచ్చట నార్పుటయును
 ధరణి మిన్నును గుణధన్వి బీటు లెగయ, నగద మత్స్యగ్రరయంబునఁ బఱపి
 యంగదు నపుడు మహానాదుఁ డార్చి, యంగదుమేన మూఁడమ్ములు గ్రుచ్చి

— ౨౭ మహానాదుఁ డంగదునితోఁ బోరి మడియట ౨౮ —

మఱియును వెసనేయు మర్కటేశ్వరుండు, పఱలుకోపంబున వానిపైఁ గిట్టి
 యోజనాయతగిరి యొకటి రథంబుపై జనంబున వైవఁ బడకుండ వాడు
 నడుమనే గదవై చె నగమెల్లఁ బొడిగ, వడిఁ ద్రుంపఁ గోపించి వాలినందనుండు
 అతనిరథంబున కవలీల దాఁటి, చటులసత్త్వోన్నతఁ జావంబు విఱచి
 పట్టి రథంబుపైఁ బడవైచి తొమ్ము, మెట్టి గ్రుడ్డులు వడి మిలుక రోజుగను
 మెడ నుల్చి త్రెంచి క్రమ్మిన నెత్తు రొలుకఁ, బుడమిపై వైచె నప్పుడు వానిశిరము
 తమ్ముండు చావ నుద్దండకోపమున, నెమ్ములు దగులంగ నేచి యార్పుచును
 మఱియును గనలుచు మహానీయరథము, మెఱయుచు నలుగడ మెఱుంగులువారఁ
 గదలించి యమ్మహాకాశుఁ డుద్వృత్తి, కదమున సింహంబు మలయుచందమున
 గుదులు గ్రుచ్చినమాడ్కిఁ గ్రూరబాణముల, నెదిరి ధారణిఁ గూలనేసె వానరుల
 వనచరవీరులు వాసికిఁగాక, హనుమదాదులు పోరునచటికిఁ జనిరి
 సారథిఁ జూచి యాచక్కటి మనల, వారిక మార్కొనువారలు లేరు
 బోరన రాముపైఁ బోనిమ్ము రథము, నేరపువాటిల్ల నీవన్న వాడు
 కడఁగి యుగ్మముల పగ్గములు వదల్చి, వడి నదల్కుగను దీప్తంబునఁ గదల
 నామ్రారతకుఁగాక నగచరుల పఱవ, నోకోతులార మీకులుక నేమిటికి
 శివునిచాపముఁ ద్రుంచి నీతఁ జేకొన్న, యవనీశువైఁగాని యాజి నేనలుగఁ

బరశురాముని భంగపటచినయట్టి, నరనాయకుడుగాని నాయీడుగాఁడు
 ఆజిలో ఖరుని నుక్కడఁచినయట్టి, రాజుమీఁదనె కాని రాదు నాయమ్ము
 ధృతిసమ్ము తుదకబ్బిఁ దెచ్చినయట్టి, పతితోడఁ గాని యే బవరంబు నేయఁ
 ద్రిజగంబులందును దీపించునట్టి, రజతాద్రియై త్తిన రావణుసుతుడఁ
 దుది నింక నింద్రజిత్తునికే దమ్ముడను, నిదే మహాకాయుండ నేతెంచినాడఁ
 ననుచుఁ జెప్పుచు రాగ నంబుదపటలమున నున్న సూర్యుండు మొనసినమాడ్కిఁ
 గఱిరాజతనయుఁ డంగదకుమారుండు, కపిసేనలోనుండి కడఁగి యేతెంచి
 వెనుకొని కోపంబు విఁసిల్లి నపుడు, ఘనమైనకడిమితోఁ గలుషించి పలికె
 నోరి మహాకాయ యుడుగక రజ్జు, లీరణస్థలమున నేల వ్రేలెదవు
 మీతండ్రి గిరియై త్తి మెఱసె మాతండ్రి, మీతండ్రిఁ దోక నిమ్మెయిఁ గట్టి యెత్తె
 నీకు నాకును దగు నిష్ఠురరణము, కాకులై స్థనిధి యేల కపిముఖ్యు లేల
 యని వ్రాకు గొని మీఁదనడరింప నతని, తనువు నిండగఁ గప్పె దారుణాస్త్రములుఁ
 గదిసి వెండియు మహాకాయుఁ డంగదుని, గదగొని వ్రేసె నుత్కటకోపుఁ డగుచు
 వ్రేసిన నెంతయు వివశుఁడై పడియె, నాసమయంబున నతఁడు మూర్ఛిల్లి
 కుతలంబు పగుల నెక్కొని దైత్యు లార్చి, రతఁడు మూర్ఛిల్లిన నగచరపతులు
 కవిసి యందఱు మహాకాయుఁడై గవిసి, శిలలు భూజంబులుఁ జెచ్చెఱ వైవ
 నవియొల్లఁ దనదుబాణావలిచేత, నవలీలఁ దునిమి గవాత్తునిం బదిటఁ
 బృథుని నైదిట నూటఁ బృథునత్కొగజుని, బ్రథితంబుగా శతబలి ముప్పదింట
 నెనుబదియమ్ముల ఋషభునిఁ గినుకఁ, బనసుని డెబ్బది పటుఁసాయకముల
 మెఱసి క్రోధనుని నమ్మేఘపుష్పకుని, నఱువదింటను నూట నదరంట నేసె
 నిటు వానరుల నతఁ డేపడఁగింప, నటు మూర్ఛనొందిన యంగదుం డపుడు
 దెలిసిమోమునఁ గ్రమ్మదెంచుర క్తములఁ, బలుమఱుఁగరములఁబాయఁద్రోయుచును
 నదరుచు నప్పు డయోమయంబైన, గదయై త్తికొని మహాకాయునిరథము
 పయికి లంఘించి యుద్భటశక్తితోడ, జయశీలుఁడై వానిసారథిః జంపి
 వెన విల్లుఁ బెల్లువ విఱుగంగఁ గొట్టి, యసమున హయముల నన్నింటిఁ గూల్చి
 తలవ్రేసె వ్రేసిన దైత్యపుంగవుని, తలబొమిడిక యూడి ధరణిపైఁ బడఁగ
 నామహాకాయుండు నరదంబు డిగ్గి, భీమగదాదండభీషణుం డగుచు
 నంగదునంగంబు నదరంట వ్రేసె, నంగదుండును వ్రేయ నతఁడు దర్పించి
 యంగదుడు స్తకం బలుకతో మఱియుఁ, బొంగి గదాదండమున వ్రేసి డాసె
 నాఘాతమున నెత్తు రడరిన నైన, రాఘవుబంటు శౌర్యం బింత చెడక
 గదఁ బుచ్చుకొని మహాకాయుని వ్రేసె, నుదురు భగ్నముఁగాఁగ నురుశక్తి మెఱసి
 యొదిరిన తనతండ్రి యీతనితండ్రి, విదితంబుగాఁ బట్టి వేమాఱుఁ దొల్లి
 మున్నీటిలోపల ముంచుటఁ దలఁచి, మున్నంటి పగకునై ముంచెనో యనఁగ
 నసమేది దనుజుఁ డాయంగదుఁ బట్టి, వెనుఁ జేర్చి నెత్తురువెల్లువ ముంచె
 ముంచ రావణుఁ బట్టి మున్నబ్బి వాలి, ముంచినగలి వాని ముంచె రక్తమున

నిటు మహాకాయుండు నింద్రుమన్నఁడును, పటుగతిఁ బోరుచోఁ బరఁగురక్తముల
జేగుటుటేటులఁ జెలువైనగిరుల, బాగున నెంతయు భాస్వరు లైరి
గదయును గదయు నుగ్రంబుగాఁ దాకి, చిదురుప లగుటయుఁ జెచ్చెట వారు
బలుఁడును నిర్దరపతియును దొల్లి, గఱిసి పెనంగినకై వడిఁ దోడఁ

— మహాకాయుఁ డంగదునితో మల్లయుద్ధము సేసి మడియుట ౧౮ —

బలుధూళి యిద్దరిపదహాతి నెగయఁ, దలపడి మల్లయుద్ధము సేయుచోటఁ
జతులమై వనచరవీరుఁ డీతఁ, డిలఁడు రాక్షసుఁ డని యెటుఁగంగ రాక
కీలుబొమ్మలు పోరు క్రియలును దోష, వాలిసుగ్రీవులవడువునఁ బోర
నాదటఁ గపులెల్ల నంగదుఁ జూచి, యిదుష్టరాక్షసు నేల పాలార్చు
వాలినందనుడవు వాలికై వడిని, వజ్రలినపాడవు వరభుజశక్తి
వాలి దుందుభియును వడిఁ బోరుచోట, వాలి దుందుభి నింత వడి నిల్వనీఁడు
వేవేగ చంపు నిలింపకంటకుని, నీవిక్రమంబున నిపుణత మెఱచి
యని జయశబ్దంబు లడఁరింప నతఁడు, దనుజునితల ముష్టిఁ దాటిచిబెట్టు
పిడికిటఁ దాచిన బెట్టుగా విఱిగి, పడియు నద్వైత్యుండు బలవతి నేలఁ

బడియున్న రాక్షసపతితోఁప్పుఁ ద్రొక్కి, మెక నుల్చి తలఁ ద్రెంచి మీఁదికి వైచి
యంగదుం డార్చె నయ్యంగదుఁ జూచి, యంగద నార్చి రయ్యగచరాధిపుఁ
విచ్చి దానవులును వెస నేగి లంకఁ, జూచ్చియు వారిధిఁ జూచ్చియు నాల్గు
దెసలకు నుఱికియు దీనతనొంద, ననమున నుతియించి రంగదుఁ గపులు
నుతియించి సీతామనోనాథుకడకు, నతనిఁ దోడ్కొని చని యత్తెఱంగెల్ల
వినిపింప రఘుపతి విని సంతసమున, ఘనముగా నుప్పొంగి కొఁగిటఁ జేర్చి
కరుణాకటాక్ష మంగదుమీఁద సునిలి, సరసంపుమందహాసంబున నొప్పె
హతశేషులగు రాక్షసావలి చెప్ప, గతఁడై యమృతాకాయునిఁ దలఁచి
విన్ననై తల వంచి వెఱగంది కుండి, కన్నీరు నించి రాక్షసకు లేళ్వరుఁడు
అంతఃపురంబున కరిగి యారాత్రి, చింతించుచును నిద్రఁ జెందకయుండి
మెఱునాటిరేపు సామంతులు గొలువ, మెఱుఁగారు వరదంబుమీఁదికి వచ్చి
యరిగి పెంపారిన యాశ్వరి(?) నెక్కి, పగవైన తనతోటఁ బరికించి గాంచి
చూచి పాశెంబులు శోధించి మీఁద, నేచిన బలుగాపు లిడఁ బంచి యపుడు
ఆరావణుండు ప్రహస్తుతో ననియె, బేరెక్కి యెందు నభేద్య విశోక్త
యెట్టిశాత్రవులకు నెన్నఁడు డాయు, నట్టిదిగా దిప్పు డగచరప్రతతి
వచ్చి భేదించి దుర్వారమై యునికి, యచ్చెరువైనది యదియునుంగాక
శ్రీరాముభుజబలశ్రీ యెల్లచోట, నారూఢతరము ప్రహస్తు కావునను
నీవొండె యటుఁగాక నేనొండె రణముఁ, గావింప నాకుంభకర్ణుండునొండె
తగువార మిందు నిద్రాసక్తి తనకు, మిగిలి నాతమ్ముండు మేల్కొనం డయ్యెఁ
బోయెదవో యేను బోదునో యనుడు, నాయసురేంద్రున కతఁ డిట్టు లనియెఁ
బోయెద నిదె భుజబలంబెల్ల, నాయమరులు మెచ్చ నరులఁ ద్రుంచెదను

దాని భూతప్రేతదాకినీగణము, లాసవంబున నెత్తు రాని మోడింప నటుచూడు మాజిఁ బ్రహస్తుండు కపుల, నిటునేయు నే యన నెంతఁ జేర్చెదను జోరికిఁ జనుచున్న బుద్ధులు నెప్ప, నారయఁ బాడిగా దైనను వినుము దనుజేశ యొకమాట తగదన కింక, విను వినకుండు వివేకించి చూడు దానికిఁ గాదన దనుజేశ మున్ను, మానైన బుద్ధులు మంత్రులు నెప్ప వినవైతి వికనైన విను నీత రామ, జననాథునకు నిమ్మ సమరంబు వలదు అనుచు రావణునిఁ బ్రహస్తుండు వీడు, కొనివచ్చి తాఁ దనకొలలవారిఁ బనిచి యప్పుడు నాల్గు బలములవారిఁ, దనుగూర్పుకొని మహోద్ధండభావమున ఘనమైన కపివరాంగంబులగ్రాలి, తనమీఁద వీచునంతకు మ్రోయుచున్నఁ గొమరున జలదస్థింపంబుదాని, నమరంగవిహగేంద్రులనగఁ బెల్లెగని తక్కక ద్రుంచు నంతకుఁ గ్రాలుచున్న, చక్కనియురగధ్వజస్ఫూర్తిదాని మణిగణకింకిణీ మహానీయభారి, రణనంబుఁ గలిగిన రథ మప్పు డెక్కి మెక్కు తూర్వముల గంభీరరావముల, దిక్కులు ఘూర్జిల్ల దివియొడ్డగిల్లఁ జొక్కలు డుల్ల వసుంధరయొల్ల, వ్రక్కలు వాఱఁ బూర్వద్వారమునను గాలాంతకునిఁ జోలి కడగి యిబ్బంగి, నాలంబునేయఁ బ్రహస్తుండు వెడలె నప్పు డాదైత్యులయార్పులు నతని, యొప్పారఁ జేర్చిన యుగమూర్తియును నక్కజం బగుటయు నావిభీషణుని, కక్కడఁ జూపి రామావనీశ్వరుండు తేజంబు బలమును దీప్తికౌర్యమును, రాజిల్లుచున్న యీరాక్షసవరుని వేరేమి సాహసరీపుఁడై కపుల, వైరాకఁ జెప్పఁజూపఁగఁ జోద్యమయ్యె ననుడు విభీషణుం డర్కవంశునకు, ననియె దేవా యితం డారావణునకు గలిగిన నై న్యసంఘములకు నెల్ల, దళవాయి యీతనిదళములలోన మూఁడవసా లిటు మూఁడులోకముల, వాఁడి వీరుండు రావణుమాతులుండు ఖండేందుధరుచెలికానిసామంతు, భండనంబున మాణిగద్రుని నోర్చెఁ దపనకు లేత యీదైత్యునితోడఁ, గపినాథులకు లెస్స కయ్యోంబు గలుగు నని చెప్పుచుండఁగ నగచరులెల్ల, దనుజుల కెదురుగాఁ దరుగిరు లెత్తి యాస్పచు వచ్చినయసురసైన్యముల, నార్పుచు మార్కొని యనినేయునపుడు ప్రళయకాలాగ్నికి బాడబాగ్నికిని, గలువతఁ దలపోయఁ గలుగదు గాని పోడిమిగా మిన్ను భునియు నొండొండ, నోడక తాఁకుటయును లేదుగాని మొనసి యాబ్రహ్మాండములు దమలోన, ఘనముగాఁ దాఁకుట గలుగదుగాని

—ॐ ప్రహస్తుని యుద్ధము ॐ—

గలిగిన నిబ్బంగిఁ గపిదైత్యనాథు, లులుకక పోరుట యుపమింపవచ్చుఁ బావకనిభబాణపట్టుల దైత్యు, లావనచరలపై నార్పుచు వైవ నందు వెండియుఁ గొండ అసి గదా ప్రాస, సందీప్తమునలోగ్రచక్రములై వైవ దరుచరబలములు దరులుచు గిరులు, మరల దైత్యులమీఁద సురవడి వైవ ధరమీఁద డొల్లెడితలలును వ్రయున్, సురములు నుటుమైన యరుకంధరములు

దొరిగెడుప్రేవులుఁ దునియువాలములు, మురిసినయమ్ములు ముంచురక్తములు
 చెదరినమెదడు విచ్చిన్నంబు లయిన, పదములు మిట్టైడు బాహుదండములు
 ముడిగి ముద్దలభంగి మురియుపీనుఁగులు, నడుములు దెగినయున్నతదేహములును
 ద్రెల్లెడి మేనులుఁ దిరిగెడి గ్రుడ్లు, వెల్లుగా నొతయు భీకరం బగుచుఁ
 దలకక సంగరస్థలమునఁ బోరి, కలగొనఁబడిన రాక్షసులును గవులుఁ
 గలఁగి యంతటబోక కలుషించి మించి, చల మగ్గలించి యుత్సాహంబు బెంచి
 బెడిదంబుగా దైత్యబృందంబుమీఁద, నడచి యాస్పచుఁ గపిహయోత్తములు
 ద్వివిదుండు వైచే బృహ్మధరశిఖర, మవరళశక్తి నరాంతకుమీఁద
 నకలంకుడై కుంభహనుఁ బడవైచె, నొకనటంబునఁ దారుఁ డుగ్రవేగమున
 వడిఁ బెద్దగిరి జాంబవంతుఁ డుగ్రతను, నడపించి మించె మహానాభమీఁద
 భూరిభూజాబునఁ బోరిగోల నేనె, ఘోరంబుగా దర్శుఁడు సమున్నతిని
 వానరనాథుల వాటులచేత, దానవు ల్నులుగురు ధరణిఁ ద్రెళ్లుటయుఁ
 దనప్రధానులచావుఁ దప్పక చూచి, యనయంబు నలిగి ప్రహస్తుండు కపుల
 నొకటఁ బదుండ్రను నొకట నేబాడ్ర, నొకటఁ బహర్షర నొకట నూర్షరను
 రథచిత్రగతులొప్పు రయమునఁ జేర్చి, పృథివిపైఁ గూల్చినఁ జేర్చి వానరులు
 ద్రుమశైలములఁ బ్రహస్తునిసేన లెల్ల, జమరినగతి నుండఁ జంపిరి కడఁగి
 యప్పుడు వెల్లున లయి పాటఁజొచ్చె, బొప్పట మిన్నంటి శోణితనదులు
 అండులోపలనుండి యసురులుఁ గవులుఁ, నందంద యనిసేసి రాద్భుచుఁ జేర్చి
 యాయగ్గలికఁ జూచి యఖిలదేవతలు, వేయవిధంబుల వినుతించి రంత
 నాప్రహస్తుండు కాలాంతకాకారుఁ, డై ప్రతిలేక సాంపారి యావేశఁ
 గరములు పదములు ఖండించి వైచి, యురములు నుదురులు నుచ్చిహా నేసి
 తలలును భుజములు ధరమీఁదఁ గూల్చి, తలఁగ నెమ్ములును దంతంబులు రాల్చి
 మురియలుగాఁ జక్రముల ద్రుంచి త్రుంచి, పొరిఁబోరి నంకుశంబులఁ జించి చించి
 కడు నుగ్ర మగు పరిఘులఁ గొట్టి కొట్టి, నుడివడ ఘనపాశములఁ గట్టి కట్టి
 లలిమీఱఁ బరశువులను. వచ్చి వచ్చి, పాలుపార బలుశూలములఁ గుచ్చి గుచ్చి
 మునుమిడి పట్టసంబులఁ జిమ్మి చిమ్మి, గొనకొన్న కడిమి శక్తులఁ గ్రుమ్మి క్రుమ్మి
 పలలంబు మెదడుఁ గుప్పలుచేసి చేసి, సొలవక యంపరాసులు వోసి పోసి
 పటుభూతకోటికి బలి యిచ్చి యిచ్చి, పటపట దిక్కులు పగుల నార్పుచును
 సమరవిక్రమకళాసంరంభ మెరుగి, నమితుండై మెఱసి ప్రహస్తుఁ డెపొందె
 నాకపివై న్యంబు లడఁగుటఁ జూచి, భూకంపముగ మహద్భూతవృత్తి నడఁచెఁ
 బెరిగి యుద్బుటరణాభీలుఁ డన్నీలుఁ, డురుతరహంకారహంకారుఁ డగుచు
 ధీరుడై యపుడు ధాత్రిజంబుఁ బెఱికి, యారాక్షసునితేరి కవలీల దాటి
 యఱిమి సారథి నొంచి హయములఁ గూల్చి, యఱక యవ్వెల్లు మహోగ్రత విఱువ
 ముసలంబు గొని యార్చి ముదమొప్పు నప్పుడసమున రథము బ్రహస్తుండు డిగ్గి
 నీలునిముదఱ నిలిచె నెదిరి, నీలుండు నెదిరించె నిర్జింతు ననుచు

నొండొరుగెల్పునుదోగంబులందు, గండుమీఱిన వృత్తకౌశికు లనఁగ
 నలుక నీలునిఫాల మడిచె పీఠించి, లలిఁ బ్రహస్తుఁడు ముసలఁబునఁ బగుల
 నడఁచిన నందంద నడరు నెత్తురులు, దుడిచికొంచును బ్రహస్తుని బెట్టుగిట్టి
 ప్రేసె నన్నీలుఁడు వృక్షంబుఁ ద్రిప్పి, ప్రేసిన ముసలాన ప్రేసె నయ్యసుర
 ప్రేసిన సోలియు వృక్షంబు విడిచి, యాసమయంబున నందందఁ గడిసి
 యార్జును నతఁడు ప్రహస్తును స్తఃముఁ, బేర్చి ప్రయ్యంగ వైచె బెనుగిరియెత్తి
 యానీలుప్రేటున నాప్రహస్తుఁడు, మేనును శిరమును మెయిభూషణములు
 చెదరి వృత్తారిచే జెలువెల్లఁ బోలిసి, కుదిరి ధారణఁ గూలు కొండచందమునఁ
 బడుటయు నాకపిబలమెల్ల నార్చె, జేసి పాటీ లంకఁ జొచ్చిరి దైత్యు లపుడు
 సురుచిరామృతవాగ్ధిసుతయునుబోలె, హరియు క్తమైన నిజాంగంబు గలిగి
 చారువసంతమాసంబురుబోలె, నార క్తపుల్లపలాశాలి గలిగి
 వరదానశీలు నివాసంబు బోలె, గర మొప్ప నధికమార్గణకోటిఁ గలిగి
 దీపించు నేరేడుదీవియబోలె, రూపింప నవఖండరూపంబుఁ గలిగి
 వలచినపతియొద్ది వనితయుఁబోలె, సలలితరాగరసంబును గలిగి
 కడిదియై చొరరాని కానయుఁబోలె, గడునొప్పు పుండరీకంబులు గలిగి
 సడలనిమృదునివాసంబునుబోలె, గడఁగి యాడెడు భూతగణములు గలిగి
 కమలాస్తరుచినొప్పు గగనంబుబోలె, గ్రమముఁ దప్పినతారకంబులు గలిగి
 సరభసంబైన వేసవియునుబోలె, సురుచిరాంబరమణిస్ఫురణంబుఁ గలిగి
 కలిసినశివుఁడును గొరియుఁబోలె, దలపోయఁగా నర్ధతనువులు గలిగి
 పెక్కుచందంబులఁ బెంపుసొంపడరి, యక్కజంబయ్య రణావనిష్ఠలము
 అంత నీలుఁడు రాఘవాధీశుకడకు, నెంతయు వెనఁ జని యెఱఁగె నంఘ్రిలకుఁ
 బొగడొందఁ గపులెల్లఁ బొగడిరి నీలు, దెగనిరాక్షసులు భీతిలి పాటీ చెప్ప
 విని రావణుఁడు శోకవివశుడై మంత్రి, జనులతో ననియెను జల మగ్గలించి
 యేవీరు లరిగిన నిట రాకలేక, యావానరుల చేత నకట ముగ్ధదరు
 వైరులవల్లనిగర్వం బడంగింప, నేరూపముననైన నేనె పోయెదను
 అని పేర్చి కనలుచో నామాటలెల్ల, వినియు మందోదరి వెస మాల్యవంతు
 కరము చేపట్టి డగ్గటి దైత్యుననిత, లిరుదెసఁ గొలువంగ నెంతయు వేడ్క
 నతికాయుఁడును దోడ నరుగుచేరంగఁ, బ్రతిహరు లురువడి బలసి యేతేర
 నాయుధహస్తు లంతంతటఁ గొలువఁ, బాయక చామరప్రతతులు వీవ
 సకలభూషణమణిబాలంబు వెలుఁగ, సకలమంత్రులు తోడ చను దెంచుచుండఁ
 గడునొప్పు నీలమేఘముఁ జొచ్చుమెఱుపు, వడువునఁ జొచ్చె రావణసభాస్థలము
 ఆసతి నప్పు డర్ధాసనానీనఁ, జేసి రావణుఁడు విశేషప్రియోక్తి
 నుచితపీఠంబున నుండంగఁ బనిచె, నచలితమతులగు నమ్మంత్రివరుల
 మ్రొక్కినయతికాయమోహంబుతోడఁ, దక్కక యునిచె నొద్దనె గడ్డెమీఁద
 నంత నక్కొలువెల్ల నలబలం బుడుగ, నింతితో నద్దానవేశ్వరుం డనియెఁ

గొలుపులోపల కిట్లు కువలయనేత్ర, తలఁప నెన్నఁడు రానిదానవు నీవు
వడవడ వడఁకుచు వచ్చుటలెల్లఁ గడుచోద్యమైనది కారణం జేసి

— మందోదరి రావణునితో శ్రీరాములపరాక్రమము చెల్పుట —

యనిన మందోదరి యాత్మేశుఁ జూచి, దనుజేశ నాకు రా దరవాయిగాన
వచ్చితి నేఁడు నావచ్చుటకెల్ల, నిచ్చులోపలఁ గడు నెగ్గు నేయకుము
అనిలోన ధూమ్రాక్షుఁ డాదిగాఁగలుగు, మనవారు దనుజేశ మడియుటకంటె
యల జనస్థానంబునందు రాక్షసుల, నలిఁ దునుమాడఁ బద్మాలుగువేల
సరి ఖర త్రిశిరులఁ జూపినవాఁడు, నరుఁడు గాఁడంటి నానరనాథు రాముఁ
డలిగి వెండియు దండకారణ్యమందు, బలవంతుడైన కబంధు నిర్జించె
మారీచుఁ దునుమాడె మాయఁబోసీక, ఘోరాస్త్రమున వాలిఁ గూలంగ నేసె
దేవహితార్థమై తివిరి రాఘవుఁడు, భూవలయంబునఁ బుట్టినవాఁడు
ఆది నారాయణుం డతఁడు గాఁడేని, మేదిని నింతటి మిక్కిలి నరుఁడు
కలుగునే మఱి కఱకఁతునిచాప, మలవొప్ప విఱిచె బ్రఖ్యాతంబుగాఁగఁ
దమతండ్రివనువునఁ దపసియై సత్య, సమయంబుతో వనస్థలినుండ నతని
సీతఁ దెచ్చితి వీవు శ్రీరామచంద్రఁ, డేతెఱంగున నీకు నెగ్గేమి చేసె
రామలక్ష్మణులతో రణమొనరింప, నీమూఁడుజగముల నెవ్వరు గలరు
నలి సామభేదదానంబులు సూపఁగలిగిన దండంబు గాదు పాటింప
దండంబుఁ బాటింపఁ దలఁచెదవేని, దండింపఁబడుదురె దశరథాత్మజులు
దేవ రాముఁడు పరదేవత గాన, నీవు మ్రొక్కుటయెల్ల నింద గా దెందు
శరణన్నఁ జేకొను శరణన్న నీకు, నురుశుభం బగుఁగాని యొకికీడు రాదు
గుణరూపదాక్షిణ్యగుణగణకేళి, గణులింప నలవియొ కాకుత్స్థరాముఁ
డలిగిన నిలువ రింద్రాదిదేవతలు, దలఁప నయ్యెదు నీకుఁ దరముగా దెందు
వలదు వృథాగర్వవహ్నిఁ గూలకుము, చలమొప్ప నొప్పుదు సంతాప ముడుఁగ
నింకనైనను సీత నిచ్చుట మేలు, లంకేశ కులమును లంకయు నిలుపు
మహనీయవాహనమణిభూషణాది, సహితంబుగా నీవు జానకి నిచ్చి
యుపాక్షు నతికాయు నొగి మాల్యంగతు, భూపాలుపాలికిఁ బుచ్చు సంధికిని
మతిమంతుఁ డగుచున్న మనవిభీషణుఁడు, హితబుద్ధి గావించు నీసంధి మనకు
వేయునేటికి కార్తవీర్యుతో సంధి, నేయవే యతని గెల్చినభృగురాము
గెలిచిన రాముఁడు కీర్తిధాముండు, తలపోయ సంధికి దగఁడె చర్చింప
నని దైన్యపాటుతో నాడువాక్యములు, విని రావణుఁడు కడు వేడియూర్పడరఁ
గలయంగ నెఱ్ఱనికన్నులఁ గోప, మొలుకుచు నుండ మందోదరిఁ జూచి
హితమతివై నాకు నిన్నియుఁ జెప్పి, తలివ నీమాటలయం దొక్కటైన
మనసునఁ బట్టదు మగఁటిమి కలిమి, ఘనుడనై మూఁడులోకంబులు గెలిచి
దానవయక్షగంధర్వదేవాదు, లైనను వెట్టి నేయఁగ నున్న నన్నుఁ
దుడిఁ బోయి యింకఁ గోఁతులమర్దుసొచ్చి, బ్రతికెడినరునకుఁ బ్రణమిల్లు మనుచు

నిది యేమిమాటగా నీసభనాడి, తిది నీకుఁ బాడియె యిత్వోకుమలుఁడు
ఎఱిగి యెఱింగి మున్నెగ్గొనరించె, మఱి కదా తెచ్చితి మనుజేశుదేవి
జడమతి నతనితో సంధిచేసినను, గడఁగి ఖరాదులఁ గడతేర్చినట్టి
పగయు నీమఱఁదలి బన్నంబునెట్టి, పగిది నీగఁగను జొప్పుడు నటుగాన
భీమబాణముల విభీషణు నినజు, రామలక్ష్మణుల మర్కటములఁ ద్రుంచి
గెలుతు నవశ్యంబు గెలుపులేదేని, చలమొప్ప దురమున సమయుదుఁగాని
మానవేశ్వరుతోడ మఱి నేయ సంధి, జానకి నీను నిశ్చయ మిట్టి దలిన
యాయంద్రజిత్తుం డుదాత్తవిక్రముఁడు, నీయగ్రసుతుఁ డుండ నీ కేల వెఱపు
నాకెదు రెవ్వరు నాతనూభవులు, భీకరాకారు లభేద్యవిక్రములు
అన విని చింతించి యవనత యగుచు, జనియె మందోదరి సభ నెడఁబాసి
నీచైనయట్టి దుర్మితి చేపట్టి, యేచందమునఁ దన్ను నెఱుఁగునే యనుచు
రమణీయతరమైన రావణులత్తై, క్రమమేది చనియొడి కైవడిఁ దోప
నారావణుండును నప్పుడు గడఁగి, వారక తనపగవాండ్రకు ననియె
జిరకాల మేను నాచిత్తంబులోన, దొరకొన్న యలుకకుఁ దుదిసేయువాడ
నాతనిపాలి కే నల్లరుద్రుండ, నాతండు నాపాలి కంధకాసురుఁడు
మునుకొని తూణీరమున వెలువడుచు, దనరారు నాయంపతండంబుఁ జూడు
కుబుసంబు లూడ్చినకూరసర్పముల, నుపమింప ననువులై యొడియురాఘవునిఁ
గాలంబు ప్రేరేపఁ గపిసేన నమ్మి, వ్రాలుగర్వంబున వచ్చియున్నాఁడు
ఉరుదివ్యశస్త్రాస్త్రయుక్తంబుగాఁగ, నరదంబు దెండు కయ్యంబున కనుడు
వారు నర్కప్రభావరరథం బప్పు, డారూఢగతిఁ బన్ని యర్థి దెచ్చుటయుఁ

— రావణుండు యుద్ధమునకు వెడలుట —

దొలఁగక తనదైన దుర్తనోరథము, నెలమి నెక్కినక్రియ నెక్కి రావణుండు
దిక్కులమింటను దీప్తిజాలంబు, లక్కజంబై యొప్పు నరదంబుమీఁద
మెఱసినతోడవుల మీఱుట్లుగొనుచు, దెఱఁగొప్ప నప్పు డద్దేవారి యొప్పె
నారామబాణానలార్చులచేత, నారథంబును దాను నలిఁ గూలుకరణ
బటుతరనిస్సాఖాంకారములును, బటహభేరిశంఖభయదరావములు
హస్తిబృంహితములు నశ్వఘోషములు, ప్రస్తుతిపాఠక ప్రకరరావములు
నరదాలమ్రోతయు నార్చులరవము, ధరణి గల్గెడు పదఱాడనధ్వనులు
నడరి యెండొండ బ్రహ్మాండంబు నిండి, కడుభీకరంబులై కలయంగఁ బర్య
లలినముద్రమునకు నలుగుచందమున, నలిగె సిందును రాఘవాధీశుఁ డనఁగ
మునుకొని లంకాసముద్రంబులోన, ననువేది జీవంబు లఱచుచందమునఁ
గొనివచ్చితిమి దైత్యకోటి శ్రీరామ, కొను మని యొప్పింపఁ గొంపోవుకరణి
భీమరథంబులు పేర్చి యందంద, రామచంద్రుని మనోరథములై నడిచె
రాముశీలముఖరాజి మై నాటి, యీమదం బుడిపెడి నింతలోపలనె
త్రాగుద మిమ్మదథారలన్పాడ్కి, మూఁగియాడెడి శిలీముఖములతోడఁ

గరములు కడు భయంకరములై రాము, కరముల కెందు దుష్కరములు గాక
 కరమొప్పుగా సముత్కరములై యపుడు, కరిగోట్లు వసుమతీ గంపంప నడిచె
 వలనెల్ల దప్పె రావణునకు రణము, వలన జయంబు మావలన నెక్కడిది
 వలనేసి కూలు రావణు డచుమాడ్కి, వలనొప్ప హయములు వ్రాలుచు నడిచె
 వ్రాలిన రాఘవేశ్వరుని బాణాగ్ని, గాలుబలం బెల్లఁ గాలుబలంబు
 ఆనిన చందంబు నార్పుచు నడిచె, ఘనతరం బైనట్టి కాలుబలంబు
 కాలమేఘుంబులకరణి నొప్పగుచు, శైలంబులో యనఁ జతురత మెఱసి
 ప్రళయకాలమునాటి భానుబింబముల, కొలఁపమీఱిన మిడిగుడ్డలతోడఁ
 గటములు నుదురులు ఘనదంష్ట్రములును, బటుకేశచయము నొప్పఁగఁ జూడ నపుడు
 ప్రళయకాలునికైన భయముఁ బుట్టించు, చలమును వికృతవేషములును మెఱయఁ
 బెక్కాయుధంబులుఁ బెక్కుమాయలును, పెక్కుతేజంబుల పెక్కువ గలిగి
 యేమేమె రాము జయించెద మాడి, నేమేమె యని యస మెక్కినవారు
 రాక్షసపీఠులు రాక్షసాధిపులు, రాక్షసేశ్వరునితో రణబాస లిచ్చి
 పరఁగంగ నార్పుచుఁ బటునినాదములు, నురవడి మ్రోయుచు నురుబలోన్నతిని
 నడువంగ నప్పు డున్నతశక్తి మెఱసి, నడనడ వడఁకి వాచరులెల్లఁ గలఁగ
 నినవంశునకుఁ ద్రొవ యిచ్చుట కలిగి, వననిధి సింకింప వడి నేఁగుకరణి
 నినుండ నీతనయుండు నీరాముఁ గూడె, నని యర్కుఁ గబళింప నరిగెడుమాడ్కిఁ
 దనయురవడి సముద్రంబులు గలఁగఁ, దనప్రతాపంబునఁ దపనుండు మాయఁ
 దెగువయెల్లను ముఖదీప్తులఁ దోఁప, మగఁటిమి జయలక్ష్మీ మఱిపొందుఁ బాయ
 నారవంబునఁ దాను నాడికి వెడలె, నారావణుం డట్టహాసంబు చెలఁగఁ
 బెక్కాయుధంబులుఁ బెర్చుదీధితులు, మిక్కిలి కన్నులు మిటుమిట్లు గొలువ
 పంబి వాయువులచేఁ బడగలు తెక్కి, యంబులు మిన్నండి యందందఁ గ్రాల
 ఘనతరభీషణాకారంబుతోడ, సనయంబు నందంద నార్పుచు రాము
 బాణానలంబునఁ బొల్పడనున్న, ప్రాణంబులను దృణప్రాయంబుచేసి
 వారణ లే కటు వచ్చుచునున్న, దారుణాసురసీమఁ దప్పక చూచి.
 రావణానుజతోడ రఘురాముఁ డనియె, నీవచ్చుచున్నవాఁ డెవ్వఁడో వీఁడు
 మిక్కిలి సత్త్వసమేతుఁడై కడిమి, పెక్కువ లింతయుఁ బెర్చినవాఁడు
 ఆనిన విభీషణుం డారాముఁ జూచి, దనుజనాయకుల నందరి వేటువేఱ
 వినుము శ్రీరఘురామ విన్నవించెదను, దనరంగ నని వారిఁ దగఁజెప్పఁదొడఁగె
 వాఁడె సింధురంగధవారణేంద్రంబు, వాఁడిమి నెక్కి యుజ్జ్వలుఁ డైనవాఁడు
 ఉదయార్కబింబముజ్వలస్యమున, నొదవిన ఘనరోష ముప్పినవాఁడు
 పారిఁబారి సంకుశంబున నియమించి, కరి యని నేయింపఁ గడఁగెడువాఁడు
 ఉరవడిఁ జనుదెంచుచున్నట్టి వీరుఁ, డురుబలాఘ్నినిగంటె యూహాత్ముఁ డతఁడు
 కడునొప్పు భీకరఘంటారవంబు, లడరినరీథ మెక్కి యావచ్చువాఁడు
 పోరులఁ బెక్కండ్రఁ బొరిగొన్నవాఁడు, భారణిశ్చిర మహాదరుఁ డనువాఁడు

భరితరత్నప్రభాపటలంబుతోడఁ, బరువైనయరుణంపుఁ బక్కెరవెట్టి
గరుడవేగంబున ఘనమైనయట్టి, తురగంబు నెక్కి యుద్ధరవృత్తితోడఁ
జనుదెంచువాఁడు విశాచనాథుండు, నసికి నీతని కెదురగువారు లేరు
మిక్కిలి కడిమిమై మెఱసి సింహంబు, నెక్కి శూలముఁబట్టి యేతెంచువాఁడు
అనిమిఁది వేడుక నలరినవాఁడు, దినకరకులనాథ త్రిశిరుఁ డన్వాఁడు
పృథులఘంటారావస్థిత మైనట్టి, రథమెక్కి వడి గుణారవమునేయుచును
ఘనసర్వకేతువు గలిగినవాఁడు, ఘననీలతనుఁడు రాక్షసుఁడు కుంభుండు
కనకమహామణిఁబితంపుఁ బడగఁ, దనరారు చిత్రరథంబుపై నెక్కి
యరుగుదెంచుచు నున్న యారాక్షసుండు, గురుశక్తియుతుఁడు నికుంభుఁడు దేవ
యనలనన్నిభమైన యరదంబు నెక్కి, ఘనగర్వమున మిఱి కయ్యంబునేయఁ
గలవాఁడు వాఁడె యీకపినేనదిక్కు, సొలవక విషదృష్టిఁ జూచుచున్నాఁడు
శర మటువింటితో సంధించుకొనుచు, నరుదెంచువాఁడు నరాంతకుం డధిప
భీషణయాపమై పేర్చువాక్యముల, రోష మెక్కెడి మిడిగ్రుడ్డులతోడఁ
గరివక్త్రములఘోటకపువక్త్రములను, హరివక్త్రములఁ గిటివ్యాఘ్రవక్త్రముల
నురగవక్త్రముల నుష్టవక్త్రములఁ, గరముగ్రులైనరాక్షసు లుత్సహించి
కొలువ భూతంబులు గొలువ ఫాలాక్షు, నలవొప్పువాఁడు దేవాంతకుం డధిప
ఘనమైన ఘోషంబు గలపైఁడిరథము, దనరార నెక్కి యుద్ధండ్లభావమున
నతితృణీకృతలోకుఁ డై గుణారావ, మతిశయిల్లఁగఁ బుట్టినంతనుండియును
నెన్నఁడు నోటమి యెఱుంగని వీరుఁ, డన్నరభోజు నాత్మసంభవుఁడు
అరుణచందనము మేనలదినవాఁడు, తిరమైన యరుణంపుదృష్టులవాఁడు
సంధ్యాంబుదమువంటిచాయలవాఁడు, వింధ్యాచలమువోలె వెలసినవాఁడు
కోటానకోటుల గొడుగులచేత, మేటిచామరముల మెఱసినవాఁడు
అవధరింపుము దేవ యతికాయుఁ డతఁడు, అవనీశ యాజిలో నధికశూరుండు
భూరిసితచ్ఛత్రములు పదివేలు, చారుచామికారచామ రావళులు
పరగంగ సింగంపుఁబడగతోఁ గ్రాలు, పరపై నఘోటక ప్రతతుల నొప్పు
నరదంబుమిఁది గుణారవం బెసఁగ, భరితశస్త్రాస్త్రసంపదఁ దేజిల్లి
యజనివరంబున నఖిలదేవతల, భుజబలస్థితుఁడై పోరిలో నేచి
సురపతి పురిఁబట్టి సొంపారునట్టి, వరగర్వమునఁ జాల వ్రాలినవాఁడు
నిచ్చట మనమిఁద నిడిన చూపడర, వచ్చుచు నున్నాఁడు వాఁ డింద్రజిత్తు
ఇంకఁ జూపెదఁ జూడు మినకులాధీశ, లంకాధినాథు నుల్లసితప్రతాపుఁ
గనకరత్నప్రభాకలితతండముల, నొనరినచామరంబులు నుల్లసిల్ల
సొలవక పండ్రెండుసూర్యబింబములు, గలయంగ దశకంబుగాఁ గరఁగించి
చేసినపది విచిత్రరత్నాంశు, భాసురకోటిరపజ్జీ నొప్పారి
మహనీయతరమైన మణికుండలమున, మహిమ దిక్కులనెల్ల మట్టాడుచుండ
రోషమహాదృష్టిరోచులఁ జాల, భీషణాకారతఁ బేర్చినవాఁడు

హరుఁ డున్నకైలాస మగలించినాఁడు, సురకామినులఁ జేరఁ జొనిపినవాఁడు
 లోకంబునెల్లఁ బెల్లుగఁ గెల్చినాఁడు, పాకశాసను ననిఁ బఱపినవాఁడు
 విరావతముదంత మాడినయురము, తోఁ రమణీయమై తోఁచినవాఁడు
 ముల్లోకములఁ దనమూర్తిచే హల్ల, కల్లోలమై పడఁ గలఁచినవాఁడు
 వాఁడు సేనామధ్యపరియైనాఁడు, వాఁడుపో దేవ రావణుఁ డనువాఁడఁ
 అని విభీషణుఁ డోలి నందఱుఁ జెప్ప, విని రాఘవుఁడు కడు విస్తయంబంది
 హరిహరి చిత్ర మీయసురేశ్వరుండు, సరిలేనియట్టి తేజంబె రూపై న
 యట్టిచందంబువాఁ డసురులయందు, నిట్టితేజోధనుం డెవ్వఁడు గలఁడు
 కడుఁ గ్రూరకర్తుండు గాకుండెనేని, బుడమి కింతటికిని బూజ్యుండు గాఁడె
 పరికింప నిందఱు పశ్చతాకృతులు, నురుశక్తిగలిగిన యోధులు క్రూర
 చరితులు మఱి వీనినై నికులెల్లఁ, గరము భీషణులు రాక్షసవీరు లనుచు
 నుగ్రలోచనుపినాకోగ్రచాపంబు, నిగ్రహక్రమకళానిపుణుండై నృపుడు
 ధరియించి కడఁకతోఁ దాను లక్ష్మణుఁడు, వరభాణచయములు వరుస నుప్పొంగఁ
 గోపించియును ధర్మగుణముఁ జేపట్టి, రీపార్థివులకు నీఁ డెవ్వరు నాఁగ
 నారావణుండును నఖిలనిశాట,వీరుల వీక్షించి వినుడని పల్కె
 నగరివాకిళ్ళ నున్నతితోడఁ బెద్ద, మొగసాలలందును మోసంబులేక
 కడు సురక్షితముగాఁ గావలియుండుఁ, డడరి యీలంకలో నందఱుఁ బ్రీతి
 నేనును మీరును నీకయ్యమునకు, మానుగాఁ బోయిన మఱి వలీముఖులు
 లంకలోఁ జొచ్చిన లా వేమి సేయు, శంకింప వలవదు చనుఁ డన్న వారు
 చనిరి రావణుండును జటులవేగమున, ధనువుచు నస్త్రముల్ ధరియించి పేర్చి
 కార్చిచ్చు వనము లుగ్రంబుగాఁ గిట్టి, యేర్పుకై వడిఁ దోఁప నిమ్ములఁ గిట్టి
 జగతితలము నాకసముఁ దాఁకుకరణ, నగచరసైన్యంబు నదరంటఁ దాకి
 యిది ధరణీభాగ మిది వియత్తలము, ఇది దిశావలీ యని యేర్పడకుండ
 నతినిశితాస్త్రంబు లందందఁ బఱపి, యతులబలోదగ్గుండై దశాననుఁడు
 కలఁచి కొందలమందఁగాఁజేసి కపులఁ, జులుకఁగా ఖండించి చూర్ణంబుచేసి
 నెమ్ములు మజ్జంబు నెరసియు మెడడు, గ్రష్టి నెత్తురు నేలఁ గలయంగ నించి
 తనరి యార్పుచు గుణధ్వని దిక్కులందు, నించి ఘోరాజిలో నెఱయఁజేర్చుటయుఁ
 బడియెడువానరుల్ భ్రమయు వానరులు, మడియువానరులును మ్రుగ్గువానరులు
 నొరలో వానరులును సులుకు వానరులు, నరచు వానరులు రూపఱిన వానరులు
 గలిగినసంగరాంగణభూమిఁ జూచి, తలఁకిరి సురలు చిత్తంబులు బెదరఁ
 గాలకాలానలకాలదుర్వార, కేళికరాళుఁ డక్షిణుండై యపుడు
 పేర్పుకోపంబున భీషణుం డగుచు, నార్పుచు నున్నదశాననుఁ జూచి
 యతనికి నెదురుగా నరిగి సుగ్రీవుఁ, డతిరయంబున నొక్కయగ మెత్తి వైచె
 నారావణుండును నది మధ్యమునను, భూరిశరంబులఁ బొడిసేసి మఱియు
 నొండొండ ఘనదీప్తు లొదవ నాకసము, నిండి మండుచు నుండ నిశితాస్త్ర మినజొ

సురమాడనేసిన నుచ్చి యామమ్ము, భరణ గాడె నత్తటి దానపు లార్వఁ
 దరుచరులెల్ల నుద్ధతి బాష్పధార, లురుళింప నర్కజాఁ డొరలుచుఁ గూలె
 భుజబలాఘ్యఁడు శరభుఁడు ఋషభుండు, గజాఁడు గవాక్షుండు గవయుండునలుఁడు
 జ్యోతిర్ముఖుం డది చూచి కోపమున, నాతతగతిఁ బర్వతావనీజముల
 నడరించి రతనిపై నవియెల్ల నతఁడు, నడుమనే తునిమి వానరుల నేడ్వరను
 నొక్కొక్కయమ్ముల సుర్వరమీఁద, గ్రక్కునఁ జచ్చినగతి నుండనేనె
 నాలోన హనుమంతుఁ డాయోధపతులు, గూలుటయును జూచి కోపంబుతోడ
 నసురాధినాథునియరదంబుమీఁది, కసమున లంఘించి యతనితో ననియె
 దేవేంద్రుఁ డాదిగా దివిజలనెల్ల, రావణ మఱి యక్ష రాక్షసకోటిఁ
 ద్రుళ్లడంచిత నని త్రుళ్ళెద నీవు, చెల్లదు రోరి నీ చేవడఁగింతు
 నున్నతిఁ జిరకాల ముర్విపై బ్రతికి, యున్న నీమీఁద నాయున్నతంబై న
 వలకలు నేడు రావణ యిదె చూడు, మలమి సాగెడు దనయంతన పేర్చి
 యిదె నిన్ను బారిఁగొని యేచి యంతకుని, సదనంబు కనుపక నైఁచును నిజము
 అనిపేర్చి పలికిన హనుమంతుమాట, విని రావణుండు క్రోధవికృతాస్యఁడగుచు
 గలితనంబును లావు గలదేని నీవు, నలువొప్పు నుప్పొంగి నను మున్ను పొడిచి
 పేరుగొ విటమీఁదఁ జేర్చిన నీదు, శూరతయును లావుఁ జూచి యేనేచి
 పొడిచెద ననుడు నద్భుతశౌర్యఁ డగుచు, గడఁగి మారుతి దశకంతునిఁ జూచి
 దేవదేవుండు రామదేవుండు పనుప, నీవీటిలో మేదినీవుత్తి వెదకి
 తడయక పొడగాంచి తగ విన్నవించి, వెడలి యే బోవుచో విక్రమస్ఫురణ
 నీతోట నుగ్గాడి నీలంకఁ గాల్చి, నీతనూభవుఁ జంపి నిన్ను దట్టించి
 యుక్కున నిలిచి దైత్యులు చూచుచుండఁ, జక్క నెప్పటితోవఁ జన్ననాలావు
 నేడు చూచెద నని నీవాఁడె దుబ్బి, నాఁ డెందుఁ బోతివి నాకారి నీవు
 అనవుడు కోపించి హనుమంతువక్ష, మనువొప్పు బొడిచె నయ్యసురేశ్వరుండు
 పొడిచిన స్రుక్మియుఁ బోసక యతఁడు, పిడికిట రావణుఁ బెట్టుగాఁ బొడిచె
 వెనుగాలి యడఁచిన బిట్టు కంపించు, ఘనవృక్షమును పోలి కంపించె నసుర
 యంతట నొచ్చిన యసురేశుఁ జూచి, యెంతయు నార్చి రయ్యింద్రాదు లెల్ల
 దనుజాధిపతియు నంతనె మూర్ఖు డెలిసి, హనుమంతుఁ జూచి యిట్లును నీబలంబు
 గడు మెచ్చవచ్చు నీఘనముష్టిహతిని, గడఁకతోఁ జేతలోకముఁ జూచివచ్చె
 దేవారి యనుడు నద్ధిరాత్తుఁ డనియె, రావణ విను మీవు ప్రాణంబుతోడ
 నున్నవాఁడ విదేల యుజక నాలావు, సన్నుతించెదు లజ్జ జనియింప నాకు
 నని పల్కి నీవు నన్నటు పిడికిటను, గొను మొనపొటన్నఁ గొను మని యతఁడు
 ననయంబు కోపించి యనిలనందనుని, ననుపమాశనికల్ప మగుముష్టిసార్చి
 పక్షంబుఁ బొడిచిన వడి మూర్ఖునొంది, యక్షణంబునఁ ద్రెళ్ళి నవనిపై నతఁడు
 నరిమురి హనుమంతుఁ డటు కూలుటయును, నెరసి రావణుఁ డంత నీలుపైఁ జనియె
 హనుమంతుండును మూర్ఖ యంతలోఁ డెలిసి, దనుజుండునీలుపైఁ డటుముట్టఁజూచి

యెటుఁ బోయె దని పిల్చి యెదురుగా నిలిచె, నటు తన్నుఁ గిట్టి పెల్లార్పుచు నున్న
 మనుజుశనునిమీఁద మలయశృంగంబు, గొనివచ్చి నీలుండు కోపించి వైవ
 నడుమనె దునుమాడె నాకారి దాని, నెడపని కడఁగతో నేడము లేసి
 వెండియు నీలుండు విపులకోపమునఁ, గొండలు దరువులు గొని వై చుటయును
 వాని నన్నింటి రావణుండు చూర్ణములు,గా నిశితాస్త్రసంఘంబులఁ దునిమి
 నీలునిమేనఁ గ్రొన్నెత్తురు లొలుక, వాలికయమ్ములు వడిఁ బెక్కు లేసె
 నేసిన నొచ్చియు నింత గైకొనక, గాసిల్లు నీలుండు కడులాఘవమున
 ధారణి దైత్యులు దల్లడంబంద, వీరుండై దానవవిభుతేరి కురికి
 పాలుపొంద నప్పు డద్భుతశక్తి మెఱసి, నిలిచి చలంబున నిగిడి యుపొంగి
 వడిఁబెర్చి దానవధ్వజమున కెగసి, పొడిచేసి చాపాగ్రమునకు లాగొప్ప
 నెగసి చలంబున నెక్కెడలించి, మగిడి రావణఘనమకుటముల్ ద్రొక్క
 యురుభుజనిజవిక్రమోన్నతి మెఱసి, సురసిద్ధసాధ్యులు చోద్యంబునొంద
 నొకమాళిపై నుండి యొకమాళి వచ్చి, యొకమాళిపై నుండి యొకమాళి యూచి
 యొకమాళిపై నుండి యొకమాళి డుల్చి, యొకమాళిపై నుండి యొకమాళి దన్ని
 మకుటంబులన్నియు మట్టి మల్లాడి, యకిలంకుండై నీలుఁ డంతటఁ బోక
 వారక తనుఁ బట్టి వచ్చిన సూక్ష్మ, మై రావణునిఁ జూచి యందంద నగుచు
 గొడుగులు ద్రుంచి గ్రక్కున మీఁదఁద్రోచి, పొడిగాఁగఁ జామరంబులు ద్రుంచివైచి
 విలుగంగ నరదంబు వీక దాటించి, కరకరితోడ నుత్కంఠ దీపింప
 దనుజేశు సురుముష్టి దాచి హారములు, పెనచి రాఁ దిగిచి యాపృథులవక్షంబు
 జఱచి యందంద యుత్సాహంబు మెఱసి, యుఱుక నీగతి నాఁడుచుండుటఁ జూచి
 తరుచరసేసలు దైత్యసేనలును, బొరిఁబొరి నద్భుతంబుగఁ జూచుచుండ
 వెఱగంది రారామవిభుండు లక్ష్మణుండు, మఱి రావణుం డంత మహితాగ్నిశరము
 నయ్యెడ నారితో నలుక సంధించి, యయ్యగ్నిసుతుతోడ ననియె మండుచును
 నీలాఘవము లేస్స నిన్ను మెచ్చితిని, నీలాఘవమె నాకు నెడపక చూపు
 మిదె వచ్చె నాబాణ మినవహ్నిరుచుల, బ్రదికెడు చందంబుఁ బరికించికొనుము
 అని యేయుటయు నీలుఁ డగ్ని బాణమునఁ, దనువెల్ల మండుచు ధరణిపైఁ బడియె
 నగ్నిపుత్రుండు దాన నాతీవ్రశరపు, టగ్నిచే జావక యవశ్యుండై యుండె
 నంత ధనుర్హోష మడర సౌమిత్రి, యంతకు గతిఁ బేర్చి యద్దైత్యుఁ దాఁక
 నగ్గుణారావంబు నతనిసాహసము, నగ్గించి యతనితో ననియె రావణుండు
 పిన్నవై యుండియుఁ బేర్పుచు ననికి, సన్నద్ధగతి నీవు చనుదెంచు టొప్పుఁ
 బుచ్చెద నంతకుపురికి లక్ష్మణుండ, యిచ్చందమున నిల్వ మించుకతడవు
 అనవుడు విని రాఘవానుజుం డనియె, దనుజాధముండ యీవృథాగర్వమేల
 దాసినవాడ మాటలు నెప్పు కిప్పుడు, చేసి చూపుదుఁగాక చెలఁగి నీలాపు
 అనిన సౌమిత్రి నేడముల నేసి, దనుజానియమ్ము లుద్ధతి లక్ష్మణుండు

నడుమనె త్రుంచిన నాకారి యప్పు, డడరెడుకోప ముదగ్రమై పర్వ
 ఘనతరజ్ఞానాద కలితంబుగాఁగ, ననయంబు నిగుడించె నమ్ములవాన
 నయ్యంపతండంబు లందండఁ ద్రుంచి, వెఱ్ఱునిశరములు వెస నేసె నతఁడు
 నాయుస్తములకు మాత్రనయస్తముల, నేయనేరక దానవేశ్వరుం డపుడు
 తలకొని యొక బ్రహ్మదత్తబాణమున, లలితవక్షం బేను లావెల్లఁ దూలి
 విల్లుఁతగాఁ గొని వేగంబె తెలిసి, వెల్లుగా నార్పుచుఁ బేర్చి లక్షణుఁడు
 ఘనబాణ మొకట రాక్షసనాథునిల్లు, దునిమి యంతటఁ బోక దోర్బలం బెసఁగ
 మాఁడగ్గులనఁజోలు మాఁడుబాణముల, వాఁడిమి మీఱంగ వడి నక్ష మేసె
 నేసిన మూర్ఖిల్లి యంతలోఁ దెలిసి, యాపన్నసత్త్వసమగ్రుండై కదిసి
 తనవిల్లు విఱచినదానికి నసుర, మనములోఁ జాల విస్తయమును బొంది
 కలుషించి నిచ్చులు గంధపుష్పముల, నలవడఁ బూజింప నమరినదాని
 నిలయు బ్రహ్మాండంబు నెల్లదిక్కులును, వెలుగొందుమంటల విలసిల్లుదాని
 నడరెడుపదికోట్ల యశనులఁ బోలి, కడుబెట్టిదపుమ్రాత గలిగినదాని
 నలినమిత్రునికిరణంబులకంటె, వెలుగొందు మంటలవేడిమిదాని
 ననిమిష ల్వేఱఁగండ నాబ్రహ్మశక్తిగొనిలక్షణుని వైచే గ్రూరుండై వేర్చి
 వైచినఁ గాలాగ్నివడువునఁ బెద్ద, యేచి వజ్రమునకు నెక్కుడై నిగిడి
 యనిమిషావలియొల్ల నాహారవంబు, లానరింపఁ బఱతెంచు నుగ్రతఁ జూచి
 వ్హరింప నమ్ములవాన లక్షణుఁడు, ఘోరతరంబుగాఁ గురియంగఁ ద్రొచి
 యది వచ్చి భుజమధ్య మాడి లక్షణుని, వదలక తాఁకిన వసుధపైఁ బడియె
 నరిగి దళాననుం డంత లక్షణుని, నిరువదిచేతుల నెత్తఁ జూచుటయు
 నాతఁడు విష్ణుని యంశజఁ డగుట, నేలెఱంగున వాని కెత్త రాదయ్య
 నత్తఱి రావణుం డంతరంగమున, నెత్తరాకుండిన నేను గైలాస
 మెత్తి త్రిలోకంబు లెల్లను నెఱుంగ, నిత్తఱి నాసత్త్వ మెల్లను దఱిగె
 మఱియు మేరువునైన మందరంబయిన, నెఱయ నెత్తఁగనోపు నిజశక్తివాఁడ
 వీడింత వ్రేగొట విస్తయం బనుచు, బోడిగాఁ గరములఁ బూని రావణుఁడు
 ఆతులసత్త్వోన్నతి నందంద నెత్త, మతిలోనఁ గోపించి మూరుతి గడఁగి
 పఱతెంచి నిర్హత పటుముష్టి నార్చి, కఱకురాక్షసుని వక్షస్థలిఁ బగుల [గను
 బొడుచుటయును మూర్ఛఁబొంది రావణుఁడు, కడుదూలి యంత మోఁకాళ్లుమ్రావఁ
 బడియెఁ బిఱిందికిఁ బదమిడలేక, పడినరావణుని యప్పటిభంగిఁ జూచి
 యార్చిరి దేవత లప్పుడు కపులు, వేర్చిరి రాక్షసు ల్భీతిఁ గీడ్వడిరి
 పావని యట విష్ణుభక్తుండుగాన, రావణునకు నెత్తరానిలక్షణుని
 గురుసత్త్వమున నెత్తికొనిపోయి రామ, ధరణీతలేశుముందఱఁ బెట్టె నపుడు
 రాములేజమునఁ బరాజిత మగుచు, సౌమిత్రి నాటిన శక్తియు నూడి
 యసురేశురభమున కరిగె సౌమిత్రి, యసమానబలశాలియై మూర్ఛఁ దేరె
 నట రావణుండును నటు మూర్ఛఁ దెలిసి, చటులబాణాననసన్నద్ధుడయ్యె

సామిత్రి యటు పరిశ్రాంతినొందుటకు, నామర్కటులు భీతి నడరి పాటుటకు

— రామరావణుల ప్రథమయుద్ధము —

రావణుఁ డేచి పైరాకకు రామ, దేవుండు కోపంబు దీపింపఁ బేర్చి
భీకరగుణరవస్సీతుండై వేగ, నాకారి కెదురుగా నడచుటఁ జూచి
యనిలతనూభవుం డనియె రామునకు, నినకులాధీశ్వర యీ రావణుండు
అరదంబుపై నుండి యాలంబునేయ, వెరవగునే నీకు విభుండ గాల్పడవ
నామీఁద వడినెక్కి నాకారి కెదుర, రామ విచ్చేయుట రాజధర్మంబు
అనవుడుఁ గడఁకతో హనుమంతు నెక్కి, యనిమిషకరిమీఁది యమరేంద్రుకరణి
నొప్పి గుణధ్వని యొప్పారఁ జేసె, నప్పుడు కోపించి యాటోప మొప్పు
రావణుఁ డుగ్రుండై రాము నీక్షించి, పావకజ్వాలోగ్ర బాణజాలములు
గురిసిన రాఘవక్షోణీశుఁ డలిగి, యరుబాణతతులేసి యరువడి వాని
నింద్రారి తెగనేసె నేసిన రామ, చంద్రుఁ డుద్ధతి నర్థచంద్ర బాణమున
దనుజేశుకోదండదండంబు దునిమి, సునిశితభీక రాశుగపంచకమున
మర్తము ల్నొప్పించి మఱియును నొక్కధర్మంబుఁ జేకొని దశకంధరుండు
పటుబాణ మొక్కటఁ బవననందనుని, నిటలస్థలంబేసె నిపుణుండై మెఱసి
యనిలజఘాలముగ్రాస్త్రంబు దాఁక, గనుఁగొని కోపించి కాకుత్స్థకులుండు
భల్లంబు దొడిగి యాపక్షి కంధరుని, విల్లంతలోననె విలుగంగనేసి
యొక్కట సారథి నొకట నశ్వముల, నొక్కట నరదంబు నొకటఁ బతాక
మొక్కట గొడుగును నొకట వస్త్రములఁ, గ్రక్కున నేసి చూర్ణములు గావించి
మనుజనాయకుండు సమంత్రకశరము, దనుజనివక్షంబు దాఁక నేయుటయు
నారాముశరమున నారావణుండు, వారక కడు నొచ్చి వడవడ వడఁకి
యనికి నిశ్చేష్టితుం డగుదశకంతుఁ, గని యర్థచంద్ర మార్గజా మరివోసి
దశదిశలందును దనరిన దైత్యు, దశ యడఁగించుచందముఁ జూపుకరణిఁ
ద్రిదశులు మెచ్చు నుద్దీప్తకోపమునఁ, బదిమకుటంబులు వడి డొల్లనేసె
నేసిన మదిలోన నెంతయు సుక్కి, భాసుమకుటప్రభావలి బాసి
గ్రద్దనఁజేయు నక్కయ్యంబు దక్కి, తద్దయు నిశ్చేష్ట దశకంతుఁ డుండె
నప్పుడు రాఘవుం డనియె రావణున, కిప్పుడు కిపులతో నిబ్బగిఁ బోరి
కడు డస్సినాడవు గాన నిక జంప, విడిచితి నీ వింక వేగంచె చనుము
పో లంక కనుడు నప్పుడు చిన్నవోయి, యొలిన వేడినిట్టూర్పులు నిగుడ
మండెడికోపంబు మలఁగి చింతించి, దండిగర్వము దక్కి దశకంధరుండు
బలమెల్లఁ బొలిసి దర్పము వేర్చిదూలి, వెలవెలఁ బాటుచు విరభుండై నడిచి
పెదవులు దడుపుచు బిమ్మిటి గొనుచు, గదరినభీతి గద్దదకంతుఁ డగుచు
జేరి యొండొరువుల చేతులు చఱచి, బోరన నవ్వచు భూతంబు లార్వ
గురువులు వారుచు గునిసియాడుచును, గెరలి వానరకోటి గేలి నేయంగఁ
గలుకెల్ల నుడిగి యొక్కరుండును వేగ, పఱచి యాలంకలోపలఁ జొచ్చె నపుడు

అటు లంకలోపలి కరిగి రావణుఁడు, పటుతరంబగు చింతపడి తల్లడిలుచుఁ
బంచాననంబుచే బడియుఁ జావునకు, నిండుక తప్పిన యేనుఁగుపగిది
గరుడుని కగపడి క్రమృత బ్రతికి, సురిగిపోయిన దందశూకంబువోలె
స్థితవిద్యుత్ ప్రభాభీలకీలముల, నాతత బ్రహ్మదండాలితయంబు
లగురాముబాణంబు లడరి ప్రాణములఁ, దెగటార్చుచునీకి చింతించి చింతించి
యుడుగని వేడినిట్టూర్పులఁ బెల్లు, వడిగాలిఁ బోలి యవ్వలనైన సుడియఁ
దలకొన్న సిగ్గున దైర్యంబు దూలి, కొలుపులోపలి దైత్యకోటి నీక్షించి
నాలావుకలిమి దానవవీరులార, నేలతోఁ గలియుట నేడుపోఁ గలిగె
సహజపరాక్రమశాలి యొక్కరుఁడు, మహిమిఁదఁ బుట్టి రామక్షితీశ్వరుఁడు
సొరిది యుద్ధములందు సురసిద్ధసాధ్య, గరుడగంధర్వరాక్షసపక్షియక్ష
కిన్నరొరగమృగకింపురుషులును, నన్ను జయింప నెన్నఁడు లేకయుండ
వరము గాంచితి బ్రహ్మనలన నే నపుడు, సరకుసేయను నరసమితి మోసమున
నామోస మెల్లను నాకుఁ బైవచ్చె, నే మని చెప్పుదు నీదురవస్థ
కోట మీ రేమటకుండి వాకిళ్లఁ, బాటించి యెంతయుఁ బలుకాపు లిడుఁడు
దురములోపలఁ బ్రహస్తుఁడు మొదలైన, యరువీరులందఱు నొగిఁ బోరి పడిరి
మఱి యింక రామలక్ష్మణుల జయింప, నెఱవీరుఁ డెవ్వఁడు నిజగతి జగతి
బహుసంగ రాంగణపరిణతుండైన, సహజశూరుఁడు రామజనపాలుమిఁద
నడవ నేర్చినయట్టి నాతమ్ముఁడైన, కడిది వీరుఁడు కుంభకర్ణుండుగాక
వినుతింప మఱియొండు వీరుండు గలఁడె, యనుచు నద్దశకంఠుఁ డందఱఁ జూచి
నెఱయంగ నిరుమూఁడు నెలలు నిద్రించి, మఱి మేలుకొని సభామంటపమునకు
నలరి యేతెంచి మంత్రాలోచనంబు, పాలుపారఁగాఁజేసి పోయి క్రమృతను
నేడు తొమ్మిది నాళ్లనిద్రమై నున్న, వాఁడు శత్రులనెల్ల వధియింపఁగలఁడు.

— శ్రీ కుంభకర్ణుని నిద్ర మేల్కొనఁజేయుట ౨ —

ఆతని మేల్కొల్పి యతులవిక్రముని, నేలెఱుగుననైన నిటకుఁ దెం డనిన
బహుగంధపుష్పము ల్భుక్త్యభోజ్యములు, బహువిధంబులఁ గొని బఱచి రాక్షసులు
ఆతతానంతభోగాస్పదం బగుచు, బాతాళమును పోలె బరఁగినదాని
మహానీయశితకోటిమహిమచే నింద్రు, మహితాలయము పోలె మానైనదాని
నిఖిలంబునందును నెగడు తేజమున, శిఖినివాసము పోలెఁ జెలువైనదాని
సమధికంబైన భీషణవృత్తి గలిగి, యమనివాసము పోలె నమరినదాని
వివిధమేదోహంసవితతిఁ గ్రవ్యాదు, భవనాంగణము పోలి భాసిల్లుదాని
నిరుపమతరవారుణీయుక్త మగుచు, వరుణాలయము పోలె వ్రాలినదానిఁ
దిరమైన యాసుగంధీస్పర్శనమున, మరుదాలయము పోలె మానైనదాని
విలసితినిధులచే వెలసి కుబేరు, నెలపును పోలె వర్ణితమైనదాని
సురువిభూతికి నెల్ల నునికపట్టుగుచు, హరునివాసము పోలె నమరినదానిఁ
గలిగినపద్మరాగప్రభావళుల, నలువయున్నెడ పోలె నలరినదాని

నఖిలదిక్కుల యోజనాయతం బగుచు, సుఖతరం బగుగుహఁ జొచ్చి యచ్చటను
 ఆవిపులపుటూర్పు లడరినఁ దూలి, లావున నెట్టకేలకుఁ జేరఁ బోయి
 కడునొప్ప నెంతయు గరగరికైన, వెడలుపుగల హేమవేదికమీఁద
 సంసంబుతోఁ గపోలాంగంబుఁ జేర్చి, హంసతూలికతల్పమందు శయనించి
 యుడుగక తఱుచైన యూర్పులతోడఁ, బెడఁగైన యాఘర్చబిందులతోడఁ
 గర మొప్పమొడ్చిన కన్నులతోడఁ, దఱుచైనకపురగందపుఁబూతతోడ
 నురమున నెంతయు నుజ్జ్వలం బగుచు, నెరసిన మణిహారనికరంబుతోడ
 సల్లితానందసంపదతోడ, నెల్లప్పుడును దన్ను నెఱుంగమితోడ
 సరసనిద్రాంగనాసంభోగకేళిఁ, బరిణమించినభంగి భాసిల్లువాని
 పలుమఱు దివిజాల భంజించునట్టి, కలలర్థిఁ గను కుంభకర్ణునిఁ గనిరి
 కని యిట్టివానికి ఘననిద్రయుంచె, వనరుహాసనుఁ డని వగచుచు నపుడు
 ఆతనిముందట నన్నరాసులును, బ్రాతిగా మహిషవరాహమాంసములుఁ
 బోసి యంచితగంధపుష్పార్చనములు, నేనీ ధూపంబులు చెలువొప్ప నిచ్చి
 పొరిఁబారి బహుదీపముల నివాళించి, కరములు మొగించి పొగడ్తలు నెఱపి
 పిడుగులుమ్రోసిన వెక్కువకంటె, నెడప కార్పుచు బొబ్బలిడుచుఁ జీరుచును
 నురువడి శంఖంబు లూఁడుచు బెట్టు, మొరయంగ నిస్సాణములును భేరులును
 జెంది ప్రేయుచుఁ దోన సింహారవంబు, అందంద చెలఁగింప నమ్మహారవము
 దక్షతఁ బాతాళతలము దిక్కులను, నక్షత్రవళములు నాకంబు నిండె
 నంతటఁ దెలియక యాకుంభకర్ణుఁ, డంతకంతకుఁ గడు నగ్గలంబైన
 నిదురవోవఁగఁ జూచి నిఖిలరాక్షసులు, గదలును ముసలముల్ ఘనముద్గరములు
 బెనుపారఁ బట్టసభిండివాలములు, మునుమిడి యందఱు ముసరి ప్రేయుచును
 బదివేలకుంతముల్ బరుల గ్రుమ్ముచును, వదలక కొండలు వైచియుఁ బోక
 యురముపై నందంద నుఱికి పాదములఁ, గరము మెట్టియు మేలు కాన్పంగలేక
 తడబడ సింహనాదములు నేయుచును, గడుబెట్టుగాఁగ శంఖంబు లూఁడుచును
 బటునాదముల గ్రంధుపటుకుంభవాద్య, పటహభేరిభూరిబహువాద్యములును
 దోడరి వాయింపుచుఁ దోడనె మఱియు, నుడుగక పదివేలయగ్రరాక్షసులు
 క్రంధుగా నిస్సాఘనతరరావ, మందంద చెలఁగింప నారభసమున
 నీలాద్రియునుబోలె నిశ్చలం డగుచు, నాలోనఁ దెలియక యతఁ డున్నఁ జూచి
 కరులహయంబుల ఘనతరోష్ట్రముల, నురులులాయములచే నురము ద్రొక్కించి
 కొంకక మేనెల్ల గుదియల మోఁది, యంకించి సకలవాద్యములు వాయింప
 లంక గంపించి కోలాహలంబయ్యె, శంకించె నవ్వనచరనేనల్లె
 నిటునేయునప్పుడు నేమియుఁ దెలియ, కటునిద్ర వోవంగ నఖిలరాక్షసులు
 కొందఱు దిక్కులు ఘూర్జిల్ల భేరు, లందంద ప్రేయుచు నధికదర్పమునఁ
 గొందఱు పర్వతగుహల్లె నద్రున, దందడి సింహనాదములు నేయుచును
 గలయంగఁ గొందఱు కరములు పెనచి, పెలుచ శిరోజముల్ పెఱికివైచియును

గొందఱు ఘనకర్ణకుమారము లొచ్చి, క్రందుగా గూబలు గఱచిపట్టియును నటు ఘోరమగుబాధ లడరించి మఱియు, బటుగదాముద్గర ప్రాసఖడ్గముల ముసలంబులను బెట్టు మొగము నురంబు, మసల కందఱు పలుమఱు ప్రేయప్రేయః దననిద్ర యించుక దఱిగి యంతటను, మనుజాశనుం డొకమఱి యాపులింపఁ దఱుచుగాఁ గన్నులు దరికొనవైచి, యిఱియ మ్రోగులసందు తెల్ల బంధించి తెరలఁ గాచిననూనె దెచ్చి కర్ణములఁ, గరముగ్రముగ వేయిఘటములు వోసి మునుకొని యాతని ముక్కు గోల్లందు, ఘనమైనపారలు గనలఁ బెట్టియును ఏకయత్నంబున హేమదండముల, భీకరగతి మ్రోయ భేరుల మ్రోసి విడువక హయకరివితతి నురంబు, గడఁగి త్రొక్కింప రాక్షసుఁడు శంకించి చక్కశేషోగ్రహస్తంబులు సాచి, యొక్కింత మేల్కొని హుమ్మని నీల్లి బడబాముఖాభమై పరఁగెడినోరు, కడుఁ జూడ వికృతంబుగా నాపులించి యురవైనయట్టి సాయుజ్యపదంబు, నెరయంగ రాముఁడు నేడు నా కిచ్చు నీరి త్తనిద్ర నా కేలని దాని, దూరంబుగాఁ బెడఁ ద్రోచెనో యనఁగఁ గనువిచ్చి యసురులు కంపింప మేలుకని కుంభకర్ణుఁ డుగ్రతను గూర్చుండఁ బ్రళయకాలమునాఁటి భానుబింబంబు, చెలువంబుతో మోము జేగురింపంగఁ బటువింధ్యగుహలలోపల నుండివచ్చు, చటులానిలంబుల సరియూర్పు లెసఁగఁ బ్రళయకాలాగ్నిబింబంబులఁ బోలి, కలయంగ నెఱ్ఱని కన్నులు మెఱయ దానపు లిట్టు లాతనిమేలుకొల్పి, దానవేత్వరునియొద్దకుఁ బోయి నిలిచి దేవ నీతముఁ డెంతేనియు బాధ, గావింపఁగా మేలుకనియొ నంతటను నటు కయ్యమునకుఁ బొమ్మందుమోకాక, యిటు తోడితెత్తుమో యేతెఱంగ గనుడు రాగిల్లి తోడ్కొని రండు నాపుడును, వేగంబె యాదైత్యవిభునాజ్ఞ వచ్చి తనకట్టెదుర నున్న దానవప్రతతిఁ, గనుఁగొని యాకుంభకర్ణుఁ డిట్లనియొ మీరేల నన్నిటు మేలుకొల్పితిరి, యారావణునకుఁ గార్యం జేమి పుట్టె నదియేమి చెప్పఁడి యనవుడు వారు, త్రిదశారిచేతనే తెలియంగ వినము నినుఁ దోడితెమ్మని నిర్జరారాతి, పనిచె నింతియకాని పనియే మొ తెలియ దనవుడు జలక మింపారఁగా నాడి, చనుదెంచి యెంతయుఁ జతురత మెఱసి చారువస్త్రములు భూషణములు దాల్చి, భూరికోటిరదీప్తుల నొప్పుటయును నతిముదంబున నప్పు డాదైత్యులెల్ల, నతని కనేకభక్ష్యములు భోజ్యములు మధువును సూకరమహిషమాంసములు, నధికంపుమెదడును నాజ్యభాండమును ముదముతోఁ గొనివచ్చి ముందఱ నిడిన, మొదల మేదోమాంసములఁ బ్రీతి నమలి రుధిరంబు మద్యంబు రూఢిగాఁ గ్రోలి, యధికసంతుష్టుఁడై యతఁ డున్నఁజూచి మ్రొక్కి నిశాచరు ల్లుండఱ నిలువ, నక్కుంభకర్ణుఁ డిట్లనియొ వారలకు మీఱినసుతులకు మేటిబంధులకు, వారక రాక్షసేశ్వరునకు శుభమె యొడరు పుట్టదు గదా యెవ్వరివలన, నడరి మీలంకకు నట్టై ననిపుడు నడచెద నభమైన నమరేంద్రునైన, నడిఁ గిట్టి నాకంబువలనఁ బాపెదను

నార్పెదఁ గాలాగ్ని నైనఁ బెంపాదవి, తేర్పెదఁ బగవారితీవ్రదర్శమాలు
 అనిన యూపాక్షుండు హస్తము ల్దాగించి, కనుఁగొని యాకుంభకస్థతో ననియె
 విను నిశాచరవీర విబుధులవలన, దనుజులవలన గంధర్వులవలన
 నేభయం బెన్నుండు నెఱుంగని మాకు, నీభీతిఁ బుట్టించి రిప్పుడు నరులు
 దివిజారి జానకీఁ దెచ్చుట కలిగి, రవికులోత్తముండైన రామచంద్రుండు
 కడిది విక్రములైన కపులతోఁ గూడి, విడిసివాఁ డీలంక వేడించి యిప్పు
 డగచరుం డొక్కండె యత్తుకుమారు, మొగినేనతోఁ గూడ మున్ను నిర్జించి
 లంక భస్మముచేసి లావుమై జనియె, నింక నెవ్వఁడు గెల్పు నిమ్రహాకపుల
 ననిలోన దేవాసురాదులకంటె, ఘనవిక్రమఖ్యాతి గల రాముతోడ
 నురక కయ్యమునేసి యోడి రాణుండు, వెఱపునఁ బఱతెంచి వెన లంకఁ జొచ్చె
 వని విన్నవించిన నన్నిశాచరుండు, కనుగన విస్ఫులింగంబులు చెదర
 యూపాక్షు నీక్షించి యుగ్రకోపమున, దీపించి యకాడులు దీటుచుఁ బలికె
 సమరంబులో నేడు సకలవానరుల, నమితవిక్రములైన యాదాశోధుల
 మడియించి కపివీరమాంసరక్తములఁ, దొడరి రాక్షసకోటిఁ దృప్తిఁ బొందించి
 రామలక్ష్మణుల యారక్తముల గ్రోల, కేమని వత్తు నే నింద్రాధిపతు
 నటు చేసి వచ్చెద నన మహాదరుండు, నటు మ్రొక్కి ముకుళితహస్తండ్లె పలికె
 ఘనుని దశగ్రీవుఁ గని నేయవలయు, పనులెల్ల విని పోయి పగవారి గెలుపు
 మనవు డాఁ గాకని యాహారకాంక్షఁ, దనయొద్దిరాక్షసతేజ జూడ వార
 లిరవొందఁగా నప్పు డిరువదియొక్క, పురుషులమాంసంబుఁ బోవుగాఁ బోసి
 యెనుబదిమహిషంబు లెనమనూజములును ప్రేయఁకొడంబులును నాల్గువేలు
 ఘనశశకములు మృగంబు లార్హులు, ననువొందఁగాఁ దెచ్చి యవి వేటువేఱఁ
 జంపి సుపక్వమాంసములుగాఁ దెచ్చి, యింపార నాతనియెదుటఁ బోయుటయుఁ
 దనివోవఁ గుడిచి యుద్ధతి రెండువేల, ఘనఘటంబులనిండఁ గలపద్యమాని
 పటపట దిక్కులు పగులప్రేయుచును, జటులంబు లైనమీసములు దీటుచును
 జనుదెంచు నురువడి జగము గంపింపఁ, గనుదోయి ఘూర్జిల్లఁగా గుహ వెడలె
 నల రాహువదనగవ్వారముననుండి, విలయకాలార్కుండు వెడలినమాడ్కి
 బలుగిట్టి ధాత్రియు బ్రహ్మాండతలము, వెలయ దర్పించు త్రివిక్రముపగిది
 నాచందమున వికృతాకారుఁ డగుచు, నేచినపొడవుతో నేతేరఁ జూచి
 కోట యవ్వలి కపికోటులన్నియును, మేటిరాక్షసుఁ గని మిగిలినభీతిఁ
 గొందఱు వెఱగందఁ గొందఱు డాఁగఁ, గొందఱు అట్టిట్లు పడఁ గొందఱు వెఱవఁ
 గొందఱు మూర్ఛిల్లఁ గొందఱు జలధి, యందఱు వగఁగొందఱు అద్ధిరా యనఁగఁ
 గొందఱు రాముదిక్కున కొదుగంగ, నందఱు గనుఁగొని యాసమయమున
 సౌమిత్రి విల్లును శరముఁ దెచ్చుచు, రాముండు పలికె నారావణానుజుని
 నదె కయూసంబును నవనీతలంబు, గదిసిన దేహంబు గలిగినవాఁడు
 ప్రళయకాలంబుదపటలంబుపోలె, బొలయు భూషణయచిఁ బొలుపైనవాఁడు

మూడులోకంబు లిష్టుల మ్రింగునట్టి, వాఁడిమి దేహచివదనంబువాఁడు
కాలుండో యటుగాక కాలానటుండో, కాలరుద్రుడో లయకాలమారుతుడో
కాలార్కుండో మహాకాలాహిపతియొ, కాలమృత్యువో లయకాలాభివిభుడో
కాల కాలుండో లయకాభైరవుడో, కాలరుద్రనకును గాలరుద్రుండో
భీమంపురూపు విభీషణ యిట్టి, దేమెన్నఁడును జూచి యెటుంగము మున్ను
దానవుడో వీఁడు దైత్యుండో కాక, వీనికులం జేమి వీఁడెవ్వఁ డిందు
వాఁడె యాపురవీధి వడి నేగుచున్న, వాఁడెవ్వఁ డెఱిగింపు వానివే రేమి
వీని గనుంగొని వెఱచిరి కపులు, వీనిచందముఁ జూడ వెఱంగయ్యె ననుడు

— విభీషణుడు శ్రీరాములతో కుంభకర్ణునికావప్రకారము చెలుపుట —

నావిభీషణుడు రామాధిపుఁ జూచి, దేవ యాదైత్యునితేఱఁగెల్ల మినుము
వరనందనుడు విశ్రవసునకు నితఁడు, కరము గూర్చుడు కుంభకర్ణుఁ డన్వాడు
రావణుతమ్ముడు రణవీధి గిట్టి, దేవసంఘంబుల దిక్పాలకులను
బలుమటు దోలిన బాహుబలాధ్యుఁ, డలఘుశూలాయుధోద్ధతసత్వధనుడు
బ్రహ్మాండమయినను బగిలింపనోపు, బ్రహ్మాదులకుఁ బట్టువడఁడు సత్వమున
వీఁడు పుట్టిననాఁడె విశృతంపురోఁ, బోడిమిచెడ జీవముల మ్రింగఁ జూచ్చె
మునుమిడి యటు భూతముల మ్రింగ మ్రింగ, విని వజ్ర కోపించి విపులవజ్రంబు
వీనిపై వైచిన వీఁడు గైకొనక, యానాకగజదంత మగిలించి వెఱికి
సురపతిపై వైవ సురసుర స్రుక్తి, సురపతి యప్పుడు సురలతో వచ్చి
యంభోజభవుఁ గాంచి హస్తము ల్తొగిచి, కుంభకర్ణుండను ఘోర హత్యుఁడు
పొలుపారఁ బ్రజలఁ జంపుచునున్నవాఁడు, నొలవక సురల నేఛుచునున్నవాఁడు
గడఁగి పరస్త్రీలఁ గవయుచున్నాఁడు, తొడరి లోకములెల్లఁ ద్రుంచుచున్నాఁడు
ఈనీచు నీక్రియ నీటమీఁద నున్న, వీనినిగ్రహమున విశ్వంబు పాలియు
ననవిని యప్పు డయ్యంబుజాసనుడు, తనభునంబున నల్క తద్దయు మిగుల
రాక్షసావలినెల్ల రప్పించి యందు, వీక్షించె నప్పుడు వీనిరూపంబు
వీక్షించి యొంతయు వెఱంగంది వీఁడు, భక్షించుఁ జోవెనఁ బ్రహ్మాండమైన
వీనిచందముఁ జూచి వెఱపు నాయందు, నూనెడు వీఁ డింత యుగ్రుడై యున్న
వీఁ డాజిలోపల విడలింపకున్నె, మూడుకిన్నులవేల్పు ముట్టిననైన
నని వీనితో నప్పు డనియె నాబ్రహ్మ, చన దని మిగుల నాజ్ఞాపింపఁ దలఁచి
యాపులస్త్వనియు త్రమాన్వయంబునను, నీపుట్టుటెల్లను నిఖిలభూతములఁ
బాలియించుకొఱకు నాభివనంబులెల్ల, నలుకంగ నిట్టి శౌర్యము చూపె దనుచుఁ
జాపుతో సరియైన శాపంబు నిచ్చెనీ వ్రడుగని యట్టి నిదురబొమ్మనుచు
జలిపిడుగునుబోలె శాపంబు దాఁకి, నిలువలే కెంతయు నిద్రితుండయ్యె
రావణుం డప్పు డాబ్రహ్మకు మ్రొక్కె, దేవ చూడుము కృపాదృష్టితో వీనిఁ
దారుపెట్టినచెట్టుఁ దూరె త్రుంపుదురె, యేరూపమున నితఁ డెంతకీడైనఁ
దగుబుద్ధిసెప్పుట తగవగువానిఁ, దగ దిటువలె శాపతప్తునిఁ జేయ

వీనిని ద్రకుఁ దుసి వివరింపు మనిన, దానవుతోడ నుత్తరమిచ్చె నజాఁడు
 ఆక్కజంబుగ నిద్ర యాతేసినెలల, కొక్కిక్కపరిఁ దెలియుచునుండు ననుచు
 నంతనుండియు నితం డవ్వధంబునను, జితనేయక నిద్రఁ జెందు మేల్కొంచు
 దేవ యిప్పుడు నీదు దివ్యబాణోగ్ర, పావకశిఖల బాల్పడి నైఃపలేక
 యవసరంబునను తా నారావణుండు, తను మేలుకొల్పంగ దైత్యులఁ బరువ
 దానును బేర్చి యుద్ధప్రసన్నధృఢ, డై నేఁడు నగరికి నరుగుచున్నాఁడు
 వెన వీఁడు రావణు వీడ్కొని వచ్చు, నసశున మనమీఁద నంతకు మున్నె
 వీనియాకృతిఁ జూచి వెఱఁ బాటకుండ, వానరసేనలో వడిఁ జాటఁ బనుపు
 దనుజుండు గాఁ డిటుదారుయంత్రమున, నొనరంగఁజేసిన యుగ్రరూపనుచు
 నిటు చాటఁగాఁ బంచి యెల్లవానరులఁ, బటుభీతియును బాపి భండనంబునకు
 సన్నద్ధులుగఁజేయు సకలాధినాథ, మున్నె యానతియిమ్ము మోహరింపంగ
 ననవుడు నీలున కొనతి యిచ్చి, జననాథుఁ డమైయిఁ జాటంగఁ బనిచె
 నాకుంభకర్ణుండు నప్పురాంగనలు, చేకొని పూవుల సేసలు చల్లఁ
 జని నిండువెన్నెలసదనమో యనఁగఁ, దనరారుచున్న యాస్థానంబుఁ జొచ్చెఁ
 బరఁగిన ధవళాభ్రపటలంబుఁ జొచ్చు, సురుచిరకరుఁడైన సూర్యనిభంగిఁ
 జొచ్చి యన్నకు మ్రొక్క సొంపార నతఁడు, గ్రుచ్చి కౌగిటఁ జేర్చి కూర్చిదీపింపఁ
 గనకాసనం బిడఁగాఁ బంచుటయును, దనుజాధినాథునితమ్ముఁ డం దుండి
 యన్న నాలోకించి యసురాధినాథ, నన్నుఁ దెల్పినకారణం బేమి యిపుడు
 ఎవ్వఁడు నీయెడ నెగ్గొసరించె, నెవ్వనిఁ జంపుదు నెత్తైఱం గనుడు
 నాకుంభకర్ణున కనియె రావణుండు, నీకుఁ బెల్లగుచున్న నిద్ర పెంపునను
 నేకార్యగతియును నెఱుంగవుగానఁ, జేకొని యంతయుఁ జెప్పెద విచుము
 రాముండు దళరథరాజనందనుండు, కోపించి నామీఁద కోఁతులఁ గూడి
 వననిధి బంధించి వచ్చి యాకోట, వెనుకొని బలువిడి విడిసియున్నాఁడు
 అనికే జొచ్చుటయుఁ బ్రహస్తాదివీర,దనుజుల నందఱ ధరమీఁదఁ గూల్చె
 వానరవీరు లెవ్వరుఁ జావ రందుఁ, గాన నారామలక్ష్మణుల భంజించి
 యావిభీషణరవిజాదులఁ జంపి, లావునఁ జెడకుండ లంక రక్షింపు

— రావణునకు కుంభకర్ణుండు నీతి నెప్పుట —

మని పెద్దకృపపుట్ట నాడువాక్యములు, విని కుంభకర్ణుఁ డవ్వబుధారి కనియె
 మునునాటి యేకాంతమున మంత్రులెల్లఁ, గనుఁగొన్న యాకీడకాక చింతింప
 వారక యిది నేఁడు వచ్చిన కీడ, యేరూపమున నిది యేటికే దప్పు
 ముదముపెంపునఁ జేసి మఱియెవ్వఁడైనఁ, దుదిమొద లెఱుంగక తొడరుకార్యంబు
 వాడుగదా యెల్లవలనఁ జేటొందు, వాడని చెప్ప నెవ్వఁడు నీవె కాక
 మతిగలమంత్రుల మంత్రానుమతులఁ, గృతకార్యములు పరికించునే విభుండు
 ఓగిఁ బ్రభుమంత్రసముత్సాహశక్తు, లగణితఫలదంబులై వాని కమరఁ
 బతి దేశకాలవిభాగంబు లెఱిగి, చతురజనద్రవ్యసంపద గలిగి

కార్యంబు మీఁదగు కార్య మూహించి, కార్యవిఘ్న ప్రతీకారంబునేసి
 ఫలసిద్ధిఁ గైకొని బహురాజ్యభోగముల నిత్యుండై యుర్వి మోదింపవలయుఁ
 బగవానిబలశక్తి భావించి సుధి, తగుబుద్ధిమై జేయఁ దలపోయవలయు
 రూపించి సమబలారూఢునితోడ, నేవుమై చని నిగ్రహింపంగవలయు
 నటుకాక బలశూన్యుఁ డగుట చింతించి, పటుసత్త్వుడై శత్రువై నెత్తవలయు
 విడిసినబలిమి వివేకించి మీఁద, విడిచి మార్తర గెల్వ వెన పూనవలయు
 వైరు లసాధ్యులై వ్రాలుదురేని, లో రెండుపుట్ట విలోకింపవలయు
 సతసత్త్వులై వైరు లజితులై రేని, హితబుద్ధిమై సాశ్రయింపంగవలయు
 నీయాటుగుణముల నెఱిగి వర్తించు, నాయచనీశ్వరుఁ డభివృద్ధి బొందుఁ
 బూని యేపురుషుఁ డెప్పుడు సామభేద, దానదండము లుచితము దప్పజేయు
 నెఱియ వానికిగల నీతిశాస్త్రములు, శోఽమాలియుండు నిక్కువ మివ్విధంబు
 పరధనపరసతీ పరచిత్తుఁ డెవ్వఁ, డరయ నాతఁడు కులం బంతయుఁ జెఱచు
 నని కుంభకర్ణుఁ డిట్లాడువాక్యములు, విని రావణుండు శ్రోధవివశుడై పలికె
 నను నన్న యనుచు మనంబునఁ గొనక, కినిసి యిబ్బంగి శిక్షించెడు వచ్చి
 యీవృథాజల్పంబు లింక నేమిటికి, నేవిధంబుననైన నీకార్యమేను
 గడవందఁజేసితిఁ గాదన కీపు, కడిమిమై నిది చక్కఁగాఁజేయు మింక
 ననవుడు విని యనె నాకుంభకర్ణుఁ, డని నేయఁ బోయెద నై నను నొకటి
 విను దానవేశ్వర వేడుక నొక్క, దినమున నే నిద్ర దెలిసిననాఁడు
 చేకొని కడుఁదెక్కు జీవుల మ్రింగి, యేకాంతమున నెన్ని నేనున్నచోట
 ననఘుండు నారదుం డరుగ నేఁ గూడఁ, జని విన్నవించితి సంయమితోడ
 నెక్కడనుండి నీవిటుసంభ్రమమున, నెక్కడఁబోయెద వెఱింగింపు నాకు
 ననవుడు కనకాద్రియందుండిరాక, విను వార్తలన్నియు వినుపింతు నీకుఁ
 బంకజనాథుండు ఫాలలోచనుండు, పంకజాసనుండును పాకశాసనుండు
 ననలుండు యమనైర్మలాంబుధీశ్వరులు, ననిలుండు యక్షేశుఁ డగుకు బేరుండు
 నోషధీపతియును నుష్ణకర్ణుండు, శేషగ్రహంబులు సిద్ధులు మునులు
 కిన్నరగంధర్వగీర్వాణయత, పన్నగగుహ్యక ప్రముఖసంఘములు
 సభగూడి మంత్రవిచారంబునేయ, శుభవతి నూహించి సురగురుం డనియొఁ
 గ్రోధించి మనలఁ గైకొనక లోకముల, బాధించుచున్నాఁడు పక్షి కంధరుండు
 శుంభదృబంబున నుడివడఁజేసి, జంభారి భండించె సమరంబులోన
 వడి నంతకుని దోలె వరుణు నోడించె, నొడిచెఁ గుబేరుని నురుబలోజ్వలుని
 గట్టల్కతో సతిగర్వంబు మెఱసి, పట్టి ధర్మాత్ములఁ బలువురఁ జంపె
 దినకరచంద్రులతేజంబు లణఁచె, దనయాజ్ఞ నడువంగఁ దట్టించి పనిచి
 గ్రహముల నందందఁ గాఱించె మంత్ర, మహితంబు లగుచున్న ముఖములు చెఱిచె
 వఱలు మహోద్ధానవనములు వెఱికె, జెఱవెట్టె నుత్తమస్త్రీలఁ బెక్కుండ్ర
 నివిలోనుగా బాధ లిట్లు నేయుచును, భువనంబులకు భీతిఁ బుట్టించెఁ గాన

నడరి రాక్షసులతో నద్దళాననుడు, చెడునుపాయము మీరు చింతింపుఁ డింక
నని బృహస్పతి వల్ల నామాటలెల్ల, విని బ్రహ్మ పలికె నావిబుధులతోడ
వర మిచ్చినాఁడ నే వానికి మున్ను, సురగరుడోరగాసురయక్షవరుల
చేనైనఁ జావమి సిద్ధంబుగాఁగ, దీనికి మాటు చింతించితి వినుఁడు
దడవఁడు మనుజుల దైత్యుండుగానఁ, దడవ నేరును వరదానకాలమునఁ
గాన రావణుని సంగరభూమియందు, మానవు లోర్తురు మనుజులొకమున
జనియింపఁ బ్రార్థింపఁ జను నాదివిష్ణు, వనజనాభుని లోకవంద్య ముకుందు
ననవుడు సురమును లట్ల కావింప, ననఘుండు హరి మర్త్యుఁడై పుట్టెఁ బుడమి
నని చెప్పి నారదుం డరిగె దైతేశ, దినకరకులఁ డాదిదేవుండుగాని
మనుజుండు గాఁడు రామక్షతీశ్వరుండు, జనకనందన నిచ్చి శరణము వేఁడు
వనచరులెల్ల దేవతలుగాఁ దలఁపు, దనుజేశ నామాట తథ్యంబునమ్ము
అనినమాటలు విని యద్దళాననుడు, తనలోన నధికసంతాపాగ్నిఁ గుంది
యొకకొంతవడి యూరకుండి సిట్టూర్పు, ప్రకటంబుగాఁ బుచ్చి బహుచింతతోడ
వెఱచియు వెఱవని విధమున నప్పు, డటిముఱి కోపించి యనుజన్మఁ జూచి

— రావణుండు కుంభకర్ణుని దిరస్కరించుట —

సౌలవక యెపుడు విష్ణుండు విష్ణుఁ డనుచు, బలికెడు నీకింత భయమేల పుట్టె
విష్ణువై యుండిన వెఱవను నేను, విష్ణుండు మానవవేషుడై యున్న
వెఱతునే నన్నేల వెఱపించె దిట్లు, వెఱచెదేనియు నీవు వెఱతుగా కింక
నారాఘవుండు విష్ణుఁ డగుఁగాక యేమి, యారామునకుఁ దమ్ముఁడైనసౌమిత్రి
యారయ శర్వుండె యగుఁగాక యేమి, యారవినుతుఁ డింద్రుఁ డగుఁగాక యేమి
సురల యై యుండంగ సారిది నే వెఱవ, నిరవొంద వీరికి నే నేల వెఱతు
నెఱయంగ నీవెల్ల నీతిశాస్త్రములు, నెఱుఁగుట నిష్ఫలం బిటు విచారింప
నతివిరోధముగొన్న యారాముతోడ, నతిహీనమైత్రికి నాసచేనెదవు
సమరోర్వి మనలను సమయింప మునుల, నమరుల రక్షింప నటు విచారించి
యంచితదేవత్వ మటు మాని వచ్చి, వంచన నీట మానవత్వంబునొంది
జగదేకరక్షకై సరసిజోదరుండు, జగతిపై రాముడై జనియించినాఁడు
వైరంబుగొని మనవధకొఱకైన, నారాముతో సంధి యది యేల పొసఁగు
వాలి దూలఁగఁబోయి వానరాశ్రితుని, నీసమయంబున నే మని కాంతు
బలిజన్నమునకు నీపంకజోదరుండు, పాలుచు వామనమూర్తిఁ బొంది తా నరిగి
ధరణి మూడడుగులు దానంబు వేడి, యరుదారఁ గొని యప్పు డతని బంధించె
నొప్పార నుపకార మొనరించునతని, కప్పుడె కావించె నపకార మితఁడు
పగఁగొన్నమనలను బరిమార్చ కేల, మగుడ నెక్కడిసంధి మనకు రామునకు
నేను నీవును గూడి యింద్రలోకంబు, పై నెత్తి చని భుజాబలము లింపార
నిబిడవిక్రములైన నిర్జరేంద్రాది, విబుధులఁ దోల నావిష్ణుఁ డెందరిగె
నిను మేలుకొల్పుట నీతి నీచేత, వినఁ గోరియే నీకు వెఱవేల పుట్టె

బ్రాహ్మణ్యంబునఁ బలుమాటలేల, ప్రాణంబు తీసెన బ్రదుకు నెప్పుదిని
 ఘనమైన యాయువుఁ గరమర్థిఁ గంటి, మునుమిడి కెలిచితి మూడులోకముల
 ననుభవించితిఁ బెక్కు-లగురాజ్యసుఖము, లనుపమం బగుతేజ మంతంత కెసఁగ
 నతిహీనవిక్రముఁ డైనరామునకు, నితరులగతి నింక నే మ్రొక్కజాలఁ
 బోకిఁ జనుమన్నఁ బోనోప కీపు, వారక యాడెదు వ్రోక్తు లిట్లు
 నిద్రవోవఁగఁ బొమ్ము నెప్పుది నీవు, నిద్రవోయెడివాని నిర్జింప రరులు
 రామలక్ష్మణులను రవితమాభవుని, భీమవిక్రములైన బిరుదువానరుల
 నేనె చంపెదఁ జెప్పి యెల్లదేవతల, నేనె చంపెద విష్ణు నేనె చంపెదను
 నోలి నవ్విష్ణునియొద్దిహూరులను, నాలంబులోపల నధికదర్పమున
 నెద్దెసఁ గదిసిన నేనె చంపెదను, బెద్దకాలము నీవు పిటికివై మనుము
 అని పల్కి వెండియు నద్దశాననుఁడు, గనుఁగొని యాకుంభకర్ణతో ననియొఁ
 జెలువారఁగా నిటు సీతయై లక్ష్మీ, యిలకు జనించుట యే నెఱుంగుదును
 ఆరయంగ రఘురాముఁ డావిష్టుఁ డగుటఁ, బరికించి యెఱుంగుదు భావంబులోన
 వలనొప్ప దేవతల్ వానరు లగుచు, నిలమిఁద జన్మించు లే నెఱుంగుదును
 రాముచే మరణంబు రణములో నాకు, నీమెయి సిద్ధించు లే నెఱుంగుదును
 నెలమిఁ గామంబున నే సీతఁ దేను, బలిమిఁ గ్రోధంబునఁ బట్టి యే దేను
 రణములోపల రఘురాముచే నీల్చి, ప్రణుతింప విష్ణునిపరమపదంబు
 దక్కక పొందంగఁ దలఁచియే సీత, నిక్కంబు దెచ్చితి నింకేల దాఁచ
 నని వెక్కుభంగుల నాడు రావణునిఁ, గనుఁగొని యాకుంభకర్ణఁ డిట్లనియొ
 నే నీకుఁ గలుగంగ నేల తూలెదవు, దానవనాథ మోదంబున నుండు
 పగయడంచెద నని పలికి యాస్థాన, మొగినంతయును జూచి యుచితవాక్యముల
 నేఁ డిందులో లేఁడు నిర్తలాచారుఁ, డేడి విభీషణుం డింద్రాని యనుడు
 మనమిఁద రామలక్ష్మణు లెత్తివచ్చి, రనువార్త విని సభ నందఱుఁ గూడి
 యాలోచనను నేయ సంతలో నీవు, వాలిన నిద్రవో వడి నేఁగుటయును
 నిష్ఠతో రఘురామునికిఁగాఁగఁ బెద్ద, నిష్ఠుర మతఁడు నానెరినాట నాడె
 నాడినఁ దన్నితి నావిభీషణునిఁ, గూడదు నాకని కోపంబుపేర్చి
 దన్ని యంతటఁ బోక తాలిమి దక్కి, యున్న జంపుదు నని యోటలే కంటి
 ననవుడు ననుఁ బాసి యారాముకడకుఁ, జని యిప్పు డావిభీషణుఁ డున్న వాఁడు
 అని చెప్పుటయుఁ గార్య మిది తుదముట్టె, ననికీ బోవుట యుక్త మని విచారిం
 చింకఁ బోరాదని యింద్రానియెదుట, నంకకాఁడును బోలే నతఁ డిచ్చి బాస
 కిట్టి భంజించెదఁ గీనాశునైనఁ, బట్టి మర్దించెదఁ బద్మజనయిన
 జిఱజిఱఁ ద్రిప్పెద శేషునినయిన, వెఱగందఁజేసెద విహగేంద్రునయిన
 బలువిడి మింగెదఁ బ్రళయాగ్నినైనఁ, జలమునఁ గ్రోలెద జలనిధి నైన
 సేసారఁ డోలెద నే విష్ణునైన, రూపఱఁజేసెద రుద్రునినైన
 గడఁగి భండించెదఁ గాలునినైన, మెద నుల్పివై దెద మృత్యువునైన

వడిచెడఁ జేసెద వరుణునినైనఁ, గడుపు చించెద నలకాపతినినఁ
 బిడికిలించెద రవిబింబంబునైనఁ, బడద్రోచి వచ్చెద బ్రహ్మాండమయినఁ
 గోతులఁ బట్టి మ్రింగుదు ననుటెల్ల, లేత నాసమరకేళిసముద్ధతికి
 నామర్కటులనెల్ల నద్రుల కనిచి, యామనుజులఁ ద్రుంతు నసురాధినాథ
 నీమనం బలరంగ నెప్పుది నుండు, రాముఁడు నాచేత రణములోఁ బడిన
 సీత యనాభయై చిక్కు నంతటను, సీతలంచినకోర్కీ నీకు సిద్ధించు
 ననిన మహాదరుం డావాక్యములకు, ఘనభుజుం డగుకుంభకర్ణుతో ననియె
 సత్కులంబున నీవు జనియించినాడ, పుత్కుటం బగుకార్య ముచితమే నీకు
 దగ నయానయములు దలపోయ కిట్లు, పగతుఁ జంపెద నని పలుకునే ఘనుఁడు
 కోపంబు దీసింప ఘోరసింహంపు, తేపున నున్నవాఁ డెసఁగు లేజమునఁ
 గేవల మానవాకృతి గాఁడు రాముఁ, డావిష్టుఁ డీరూపమై వచ్చినాఁడు
 ఆవాలి నొకకోల నడచిన శూరుఁ, డావీరవరుఁ గెల్వ నలవియే నీకు
 బ్రకటవిక్రముఁ డైనపగవానిమీఁదఁ, నొకడ పోవుట నాకు నొడఁబాటు గాదు
 బలముతోఁ జని మహాబలుఁ డైనరాము, గెలుపు మీ వని దశగ్రీవుతో ననియె
 నేము గల్గఁగ నీకు నేల చింతింప, నీమనోరథసిద్ధి నెఱపంగలేమె
 జానకీకొఱకు విచార మేమిటికి, నేను సంపాతియు నీద్విజహ్నుండు
 గంభీరవిక్రమకలితబాహుండు, కుంభకర్ణునిఁ గూడికొని పోయి రాము
 నెలమి గెల్పితిమేని నేయుపాయమున, వలనొప్ప సిద్ధించు వైదేహీ నీకు
 నటుకాక రామనామాంకితబాణ,చటులోగ్రపాతంబు సైరింపలేక
 వడి భిన్నతనులమై వచ్చితిమేని, నడరంగ నేము నీయడుగుల కెఱఁగి
 ప్రణుతోగ్రవాసరబలముతోఁ గూడ, రణభూమిలోపల రామలక్ష్మణుల
 వధియించి భక్షించి వచ్చితి మనుచు, నధిప చెప్పిన మమ్ము నధికమోదమున
 నాలింగనముచేసి యర్థి మన్నించి, పోలంగ నీవార్త పురములోనెల్ల
 నీవు పాటించిన నిజముగా సీత, భావించి యటమీఁదఁ బలియొస విడిచి
 మతిఁ బూని నీమాట మఱినేయు ననిన, నతనిఁ గోపించి యయ్యమరారిఁ జూచి
 యీబొంకు లగుమాటలెల్ల నేమిటికి, నాబాహుబలమేచి ననుఁ జూతుగాక
 నిశ్చయంబుగ రాము నిర్జింతుఁ బోర, నిశ్చింతమున నుండు నీ విటమీఁద
 నని కుంభకర్ణుఁ డుదగ్రుండై వలుక, విని రావణుఁడు గడువేడ్క దీసింపఁ
 దనకుఁ బునర్జన్మ తానీడ్చి గలిగె, నని చాల మోదించి యనుజన్మఁ జూచి
 చని యాజి రామలక్ష్మణుల నిర్జింతు, వని నమ్మినాడ నీయతులసత్వంబు
 శౌర్యంబునందు నీసరియైన వీర,వర్యులు లేరు ధృవం బివ్వభంబు
 మునుకొని శూలంబు మొదలుగాఁ గలుగు, ఘనతరాయుధములఁ గయ్యంబునేయు
 మని ప్రీతిరెట్టింప నతనికి నిచ్చు, ననుపమరత్నమయాభరణములు
 నారావణునితమ్ముఁ డాభూషణములు, వారక దాల్చి ప్రజ్వలితాంగుం డగుచు
 దనరారు పసిడికత్తళ మొప్పు దొడిగి, వినుతసంభ్రాంబుదావృతగిరివోలె

బహురత్న మేఖలాబధుడై యొప్పె, నహిరాజబద్ధమంథాద్రిచందమున
నొప్పి రణోత్సాహ ముప్పొంగి పొంగి, యప్పుడు చనుదెంచి యసురపుంగవుడు
త్రిజగద్భయంకరదీప్తమై పర్వ, విజయసూచక భేరి వ్రేయంగఁ బనిచె

— కుంభకర్ణుడు యుద్ధమునకు వెడలుట —

శూలిశూలముకంటె సొంపారి మొనల, వ్రాలినమంట లుజ్జ్వలములై నిగుడ
నిప్పులు చెదర మానితమైనపూజ, నొప్పి రత్నప్రభ సుజ్జ్వలం బగుచుఁ
బ్రతిపీరశోణితభంజితంబైన, యతులశూలముఁ బట్టి యన్నకు మ్రొక్కి
యతనిదీపనలతో నాసభాంతరము, వితతసముద్యోగవేగుడై వెడలె
నీకష్టతమపులో నేమేల నిలుతు, మోకుంభకర్ణ రణోర్వర దీని
వైతువు రమ్మని వానిప్రాణంబు, లాతతగతి నీడ్వ నరుగుచందమున
సంత రాక్షసకోటి యాకుంభకర్ణ, సంతంతఁ గూడి కయ్యంబున కరిగె
దురగంబు లెక్కి సింధురముల నెక్కి, యరదంబు లెక్కి సింహంబుల నెక్కి
కాటుకకొండలగతిఁ దనరారి, మేటిదంష్ట్రంబుల మెఱుంగులు చెదరఁ
గ్రౌర్యమంతయుఁ గూర్చి కరులిడ్డకరణి, శౌర్యంబు రూపులై చరియించుభంగిఁ
గయ్యంబునేతయే కార్యంబుగాఁగ, నయ్యయితెఱుంగుల నాటోపమొప్పుఁ
బరిఘసట్టసగదాప్రాసకోదండ, కరవాలకుంతముద్గరభిండివాల
పరశుచక్రాయుధపటుసాధనములు, పరఁగఁ బదాతి యుద్భటవృత్తి నడిచె
నీచందమునఁ గూడి యెల్లనై న్యములు, వేచనుదేర గర్వితచిత్తుఁ డగుచుఁ
బురకామినీతతి పుష్పవర్షములు, గురియ రణోద్యోగి కుంభకర్ణుడు
చంద్ర మండలనిభచ్ఛత్రంబు లొప్పు, జంద్ర బింబాస్యలు చామర లిడఁగఁ
దురగ హేషులును సింధురబృంహితములు, వరరథ నేమినిస్సవరంపరలు
పటుతరనిస్సాణభాంకారములును, పటహ భేరిశంఖపణవరావములు
ఘంటామృదంగధక్కారవంబులును, మింట దిక్కుల నిండి మిగులమ్రోయఁగను
వెడలినయపుడు పృథ్వీభాగమగలె, జడధులు గలఁగె దిశావలి వగిరె
గగనంబు వడఁకె దిగ్గజములుఁ మ్రగ్గె, జగములు బెగఁదొందె కైలంబు లురిలె
దౌర్జన్యమున దుష్టదానవ నీవు, పర్జన్య నేచిన ఫల మింకఁ గుడుపు
మని రాఘవునకుఁ దోడై వచ్చి వేర్చి, తనరార వాని నదల్చినమాడ్కి
గలయంగ నప్పుడు కాలమేఘములు, పలుమటు బిడుగులు పరఁగించి మ్రోసెఁ
దోరంబుగా నార్చి త్రుళ్లెడు వీడు, ఘోరాహవతోణె గుపితుడైనట్టి
తారాధిపతిచేతఁ దారూపఱుటకు, నీరాజనదనిచే నిటఁ గూలుటకును
దారు సాక్షులమని తగఁ జెప్పుకరణి, దారలు మండుచు ధరణిపైఁ బడియె
ఘోరాజిలో నతిక్రూరుడై యసుర, దారుణాకారత దర్పముప్పొంగ
తను మున్ను నొంచినదానికి ననిలు, డనయంబు రామునియానతి వీనిఁ
బడవైతు నని వేర్చి ప్రబలినమాడ్కి, వడిగొని ప్రతికూలవాయువులవీచె
రాముడు తుంభ నీరాక్షసాధముడు, నామీఁదఁ బడువేళ నా కెంత బలివు

పుట్టునో యని భీతిఁ బుట్టి కంపించు, నట్టిచందంబున నవని గంపించె
 బక్షిసాతుల మని పరికింప వలదు, రాక్షసాధమ నీవు రాఘవేశ్వరుని
 ఖగములచే జావఁ గలవనుకరణి, ఖగములు సుడివడఁగాఁ బాఱఁ జొచ్చె
 నివియెల్లఁ గొనక సాహసము రెట్టింప, సవరణ యుడుగ కుత్సాహంబు మిగులఁ
 జూపులచేతనే చూర్ణం బొనర్తు, గోపించి వానరకులమెల్ల ననుచు
 మేటియై వచ్చుచో మీఱి కన్గొనియె, గోటయవ్వలి కపికోటులనెల్లఁ
 గపులును నాకుంభకర్ణునిఁ జూచి, విపరీతమారుతవిధుల మేఘముల
 కర్ణణి బాఱఁగఁ గుంభకర్ణుండు లంక, యురువడి వెడల మిన్నొరలంగనార్చె
 నాయార్చు విని వానరావలియెల్ల, బాయనిమూర్ఖులఁ బాల్పడి రంత
 శరధి గలంగె భూస్థలి గంప మొందె, సురలకుఁ గడుభీతి సొచ్చె జిత్తముల
 నంత వానరసీరు లంతలోఁ దెలిసి, యంతకాకృతిగల యాకుంభకర్ణుఁ

— వానరసీరులు కుంభకర్ణునితో యుద్ధము సేయుట —

గిట్టి పాదపములు గిరులు శృంగములు, పట్టి బెట్టుగ నెదుర్పడి వ్రేసి యార్చి
 పారిఁబారిఁ బోరుచో, బోసిఁ కదిసి, తరుచు నేనపై దానవసేన
 యురువడిఁ గలన నిట్లుభయపై నృములుఁ, బరవసంబున దలపడియె నావేళఁ
 బ్రళయకాలమునాటి పటుసాగంములు, దలకొని యెండొంటిఁ దార్కొన్నకరణి
 నొడలును నెమ్ములు నూరులు బరులు, పొడిపొడిగాఁ జేసి పోసీక మఱియుఁ
 దవిలి వ్రేపులు మెడలో దలలు ఫాలములు, నవియంగఁబెట్టు రథములుఁ ద్రొక్కించి
 కడలగలంచిన కత్తులచేతఁ, గడికండులుగఁ జేసి కట్టల్కతోడ
 నంతఁ బోవక భూనభోంతరాళంబు, నంతయుఁ గడువాడియెమ్ములఁ గప్పి
 వడిఁబేర్చి రథములవార లిబ్బంగి, గడిమిఁ జంపిరి మహోగ్రముగ వానరుల
 వానరులును రథావళులను గిట్టి, పూనిచి వెనుకకుఁ బోవఁ దన్నియును
 గడు నొగలమి దిగ్గన నేలతోడ, నడచియుఁ జఱచి యెల్లంత వైచియును
 భయదంబుగాఁ జొచ్చి పదయుగళముల, రయమునఁ జదియ సారథులఁద్రొక్కియును
 వెళవెళ సరములు వెనచి రాఁదిగిది, తల లురువడిఁ ద్రుంచి థాత్రి వైచియును
 రథమై వేర్చిన రాక్షసాధిపులఁ, బృథుగతిఁ జంపిరి పెక్కుచందముల
 వది గని రాక్షసు లధికరోషమున, వదలక వానరావలిఁ జొట్టు ముట్టి
 మదముపెంపునఁ బలుమఱు కరిఘటల, పదములనన్నులఁ బైఁగదియించి
 కడకాళు లొడిసి యుత్కర్షులై పట్టి, యొడవక నేలపై నెత్తి వ్రేసియును
 మెడదును బునుకలు మెదినఁ గలయఁ, బదములఁ ద్రొక్కించి భయదంబు గాఁగ
 నోలిఁ జూర్చంబులై యుర్వి నొండొండ, రాల నుగ్రప్రదరంబు లేసియును
 కరులపై నున్న రాక్షసు లేపుమీఱి, యురువడిఁ జంపి రత్ముగ్రతఁ గపులఁ
 గపులు నుగ్రంబుగాఁ గవిసి యెంతయును, గుపితులై గజములకొమ్ములఁ బట్టి
 కుదిచి రూపణచియుఁ గుంభస్థలములఁ బదములఁ బరియలువారఁ దన్నియును
 బలలంబు రక్తంబై బహుభాస్థితయము, గలయఁ గాల్గను బట్టి కడక వ్రేసియును

నాయేనుఁగులమీఁద నలవుఁ జలంబు, వేయుభంగులఁ జూపి వేగ దానవులఁ
 బట్టినవిండ్లును బాహువులలు, నట్టలు మరువులు నవనిఁ గూల్చియును
 నసమునఁ గపులు గజారూఢులైన, యసురులఁ జంపి రశ్యగిశిరౌద్రమునఁ
 గూడి దట్టముచేసికొని దైత్యవరులు, వాఁడిమూఁడలను గ్రోవడరంగఁ గడిసి
 పలుదెఱంగుల బాణపంక్తు లేసీయును, నలుఁగుల సెలకట్టియలను ప్రేసీయును
 సునిశితఖడ్గవిస్ఫురణ శోభిల్లు, మొనసాచ్చి నవఖండములుగ ప్రేసీయును
 డక్కలులైన రాహుతు లేపుమీఱి, తక్కుక చంపిరి తరుచరాధిపుల
 గిరచరవరులును గిట్టి యశ్వములఁ, గరములఁ దోకలు గాళ్లను బట్టి
 దెసలకు వైచియు దివికి వైచియును, వసుమతి వైచియు ప్రచ్చి వైచియును
 బదభుట్టనంబులఁ బగులఁ దాచియును, వదలక యామీఁదివారి ప్రచ్చియును
 రాహుతులైన యారాక్షసాధిపుల, సాహసంబున నేలఁ జరిమిరి కడిమి
 నప్పుడు రాక్షసు లధికదర్పమున, నిప్పులు కన్నుల నివ్వటిల్లంగ
 నమ్ముల వేసీయు నడరి కుంతములఁ, గ్రుమ్మియు సురియలఁ గ్రుచ్చి త్రోచియును
 శితఖడ్గసమితిప్రేసీయు ముద్గరముల, వితతచూర్ణములు గావించియు మఱియుఁ
 గలయాయుధముల నుగ్రతలు సూపియును, శిలలఁ బాదపములఁజెదరఁ ద్రోచియుఁ
 కడిమిసొంపున నిట్లు కాల్వరఁ బట్టి, బెడిదంబుగాఁగఁ జంపిరి తరుచరులఁ
 దరుచరపతులు పదాతిపైఁ గడిసి, పొరిఁబారి నాయుధంబులు విఱిచియును
 నెట్టనఁ బదకరనికరంబు లలమి, చట్టలు వాపియుఁ జమిరి వైచియును
 ఇరుచేతులందును నిరువురఁ బట్టి, యురవడిఁ దాటించి యురులవైచియును
 అట్టలు శిరములు నమరంగఁ బట్టి, దిట్టతనంబున ద్రెంచివైచియును
 నుడుగక చంపి రత్తుగ్ర వేగమునఁ, గడిమి దీపింపఁ బెక్కండ్ర రాక్షసుల
 నివ్విధంబునఁ బేర్చి యరువాగుఁ జోర, నవ్వనచరులందు నసురులయందు
 నిండిననెత్తురు నీశ్లేభంగియును, గండలు నిండు చెంగల్వలమాడ్కి
 మానితాస్యములు తామరలచందమున, నానేలములు కుముదావళిపగిది
 తోరంపుఁజేవులు దూడులతెఱఁగు, పేరన మెదడును ఘనంబురితి
 మెండువెండ్రుకలు తుమ్మెదలపోలికయు, దండిశస్త్రంబులు దరగలవడువు
 చామరావళిలు హంసంబుల యొప్పు, భూమిపరాగంబు పుష్పాడికమము
 గైకొని యపుడు సంగరమహీస్థలము, భీకరంబయ్యును బెద్దయు నొప్పె
 ననిమిషారులపాలి యామృత్యు దేవి, గొనకొని వర్తించు కొలనిచందమునఁ
 గానఁగదా యింక గాకుత్స్థరాముఁ, డూనెడు జయలక్ష్మి కునికపట్టయ్యు
 సురభేచరులు మెచ్చి సొంపారి రపుడు, దురమున నిరువాగుఁ దొడరి పోరాడఁ
 గపికోటి నొచ్చినఁ గడఁగి యందంద, కఠినాయకులు చూచి కపటరాక్షసులఁ
 గెరలి క్రోధంబున గిరిమహిజములఁ, దరమిడి నొప్పింప దానవుల్ బెదరి
 కడువేగమునఁ గుంభకర్ణునివెనుక, నడఁగి పాఱిరి శరణుపల్కు లెసఁగ
 నాకుంభకర్ణుండు నద్దైత్యవరులఁ, జేకొని దిక్కులు చెదర నార్చుచును

నోడ కోడకుఁ డని యూరడింపుచును, గూడి వైవైవచ్చు కోతుల నెల్లఁ జూపులచేతనే చూర్జింతు ననుచుఁ, గోపించి శూలంబు గొని పెచ్చుపెరిగి బలితంపుఁ గపికోటిపాలింట్రివిధియొ, కలుషత నేతెంచు కాలుఁడో యనఁగ రావణుతమ్ముడు రాక్షసాధీశుఁ, డావనచరికోటి నడఁగింపఁ జొచ్చెఁ గఱకై న యాకుంభకర్ణునియందు, నెఱవై నకడిమికి నిలువక కపులు వడి మూర్ఛనొంది యుర్వరఁ బడువారు, కడువడి నెత్తురులో గ్రక్కెడువారు వాతులగత దివి వడిఁ బ్రాకువారు, నేతువుత్రోవనే చెడి పాటువారు నగవానరులఁ జూచి యంగదుం డేచి, తగ నప్పు డతిబలొదగుండై పలికె నేల వానరులార యిటు చెడిపాట, నేలినపతి డించి యేపు పాకార్చి వరకపీంధ్రులు మహావంశవర్ధనులు, కెరలి పాటుదురె ప్రాకృతులచందమున రామునిముందర రణములోఁ బడిన, రామణీయకసురరాజ్యంబు గలుగు నటుగాక బ్రతికిన నతీక్తి ర్తి గలుగు, నిటు మగుడుండు పాట నేల మిఱకుచు బుద్ధులు సెప్పుచుఁ బురికొల్పికొనుచు, గ్రద్దన మగుడించె గపికోటి నెల్ల నాకపు లంగదునతులవాక్యములు, గైకొని యొప్పె నాకర్జించి మించి ప్రాణంబు లిత్తుము రామున కతని, ప్రాణంబుకన్న మా ప్రాణ మే లనుచుఁ గొండలు గొనితెచ్చి కోయని యార్చి, కొండఁబొలనదైత్యుఁ గొండల వైవ శూలంబు గొని కడుఁ జూర్చంబుచేసె, నాలోన రాక్షసుం డాపర్వతముల వదలక యంతః బోవక రౌద్ర మెసఁగ, గద చేతఁగొని త్రిప్పి కడఁగి వ్రేయుటయుఁ బదియేడుకోటు లేఁబదియేడులక్షి, లదనము పదివేలు నార్కాటుకపుల హంకారరవముల నుగ్రత మెఱసి, కింకతో నారణక్షీతిమిఁదఁ గూల్చెఁ జెలఁగి యంతటఁ బోక చేతులఁ గపుల, బలుపడి కబళించె బటురౌద్ర మెసఁగ గరుడుండు వడి నురగంబుల మ్రింగు, కరణీ నెంతయు భయంకరవృత్త దోష వీక్షించి యిరువదివేపురు కపుల, నక్షిణంబున మఱి యార్కాటుకపుల లక్షించి యొనిమిదిలక్షిల కపుల, రాక్షసాధీశుండు రయమున మ్రింగె మ్రింగి యంతటికంటె మిక్కుటం బగుచు, సంగరాంగణమునఁ జరియింపుచుండె నరభోజనుండు వానరభోజనుండు, ధరణివైఁ దానయై దర్శించుచుండ ఘూర్జిల్లుచును ముక్కుగోళ్లందునోటఁ, గర్జరంధ్రంబులఁ గపినేనఁ వెడతె సంత నాతనిగదాహతఁ బడ్డకోఁతు, లెంతయుఁ దిమిమూర్ఛ లెల్లను దెలిసి యార్పులతోఁ దరు లద్రులు దెచ్చి, దర్శించి నిలచిరి దానవునెదురఁ గనలుచు ద్వివిదుండు గండఁడై లంబు, గొని యపుడసురపక్షి విధి బగుల నడరింప నది దాకి యంతట మిట్టి, పడియొ రాత్రించరబలములు జడియ నప్పుడు హనుమంతుఁ డధికరోషమున, నిప్పులు రాలెడు నేత్రంబు లొప్పు గిరిపాదపము, లెత్తి గిఱిగొన బైవ, నురువడి దైత్యుఁ డత్యుగ్ర శూలమునఁ దుమురునేయుచును బైఁద్రోచి రామజయు, నమరులు మెచ్చంగ నాంజనేయుండు నసురపై, వైచి మహాపర్వతంబు, నసమానబలుఁ డని యందఱుఁ బొగడ

దానిచే నాదైత్యుతనువు గంపించి, మేనెల్ల నెత్తురు మిక్కుటం బయ్యె
దాన నెంతయు నొచ్చి దానవేశ్వరుడు, మానక మెటుఁగులు మంటలు గ్రమ్మ
భూతలం బగల నభోభాగ మద్రువ, భీతిల్లి నిర్జరబృందంబు దలఁకఁ
గరముగ్ర మైనట్టి ఘనతరళుల, మురువడిఁ బూని సముల్లాసి యగుచు
మదవక శక్తి కుమారుండు వేర్చి, వడిఁ గ్రొంచగిరిమీఁద వైచినకరణి
హనుమంతుపై నెత్తి యతిరథసమున, వనచరుల్ బెదరంగ వైచె నయ్యసుర
నటు వైవ దాన నయ్యనిలజనురము, పటపటఁ బగుల నప్పావని యపుడు
ఉరుకోపరసమెల్ల నుమియుచందమున, దురములోఁ బడియె నెత్తురులు గ్రక్కుచును
బ్రళయకాలమునాటి పటుమేఘురవము, బలువున నెంతయుఁ బరగ రోజుచును
గవులు గంపింప రాక్షసులు మోదింపఁ, గపిశేఖుఁడు గూలఁ గలలావు దూలి
యాలంబులో నప్పు డనిలజపాటు, నీలుఁడు గనుఁగొని నెరయు కోపమునఁ
గైకొని వైచె రాక్షసులెల్ల బెదర, నాకుంభకర్ణ మహాపర్వతమున
వడితోడఁ బైఁబడ వచ్చుపర్వతము, బెడిదంబుగా వాఁడు పిడికిటఁ బొడిచెఁ
బొడిచిన నదియు నద్భుతముగాఁ జెదరి, యెడపక చిటుమంట లెగసి నుగ్గయ్యె
నమరారిపై నప్పు డాగ్రహవ్యగు, లమితబలోదగ్రులై మహాకపులు
చలమున ఋషభుండు శరభుండుఁ జేర్చి, కలువత నలుఁడును గంధమాదనుఁడు
నగ్గవాక్షుండును నధికరోషంబు, లగ్గలింపఁగ నప్పు డడరి పెల్లార్చి
తరమిడి వానివైఁ దరులు వైచియును, గిరులు ప్రేసీయుఁ బిడికిళ్లఁ బొడ్చియును
బడములఁ దన్నియుఁ బటునఖప్రతతి, విదళించియును బహువిధముల నొంచి
యేచిన నన్నియు నింత గైకొనక, యేచి యద్ధానపుం డెసఁగు రౌద్రమునఁ
బటుతరంబుగ నేలఁ బడి తన్నుకొనఁగఁ, జటులతఁ పిడికిట శరభునిఁ బొడిచె
నురువడి ఋషభుని నొడిసి రాఁ దిగిచి, కరములఁ గొని ముద్దగాఁ గబళించెఁ
గుడికిలఁబడి తన్నుకొని గుండె లనియఁ, గదిసి యన్నీలు మోఁకాళ్లు దాటించె
నసమున నిగుడు గవాక్షునిఁ గట్టి, యసురెళ్లుఁ డఱచెత నదరంట నేసె
గ్రమ్మిన తెగువమై గంధమాదనుని, బిమ్మిటిగొని ప్రేల్లఁ బెడచేత ప్రేసె
రయమున రణరాగరసములు గ్రక్కు, క్రియ నెత్తురులు గ్రక్కి కెడసిరి కపులు
శూలంబు దిప్పి యార్పుచు నట్టహాస, లోలుఁడై యాలంబులోఁ దిరుగుచును
వితతవజ్రభీలవృత్తారిభంగి, నతిలదండోద్ధండయమునిచందమునఁ
గడుభయంకరవృత్తి గాఁగఁ బెల్లార్చి, ముడిపడ నెఱ్ఱెగంబున నిప్పు లురులఁ
బ్రళయకాలమునాటి పటుశూలరుచులఁ, దోలుకాడునాదిరుద్రునితెఱంగునను
మెఱసెఁ బొ మ్మనుమాట మిక్కిలిగాఁగ, నెఱవార నందఱ నిర్జంఘరగాన
నప్పుడు సుగ్రీవుఁ డనిసేయ సాకు, నిప్పుడు తఱి యని యిచ్చుఁ జింతించి
కులశైలపతిమీఁదఁ గోపించినచ్చు, బలభేదిపగిది నప్రతిమసాహసుఁడు
పూరితారి సర్వాంగములు పెంచి వేర్చి, పరుషరోమానలప్రభ లుప్పతిల్ల
కొండలకెల్లను కొండయైనట్టి, కొండనా నొక పెద్ద కొండ చేపట్టి

కోతులు నెత్తుటఁ గొమరొప్పుఁ దోఁగి, మూలియుఁ దనువును ముదకయై తోఁచి
 వీక్షింప నరుదైన వేషంబుతోడ, రాక్షసాధీశువై రయనున వచ్చి
 నన్నెఱుంగవె యేను నలినాప్తసుతుఁడ, సన్నతుఁడగురామచంద్రునిబంటు
 నీకు నాకునుగాక నిష్ఠురయుద్ధ, మిఁకపిఁగోటుల నేల చంపెదవు
 అని వేర్చి సుగ్రీవుఁ డాడువాక్యములు, విని కుంభకర్ణుండు విపులరోషమున
 సుగ్రీవ కడు నిన్ను శూరుండ వందు, రాగ్రహింతురె శూరు లనివెలిగాఁగ
 శూరత రణమునఁ జూపుదుఁగాక, యూరక వెడమాట లొప్పునే నీకు
 నన రాక్షసునిమీఁద నర్కనందనుఁడు, కినిసి తాఁ దెచ్చిన గిరియైత్తి వైచె
 వైచిన నది వానివక్షంబుఁ దాఁకి, చూచు నంతటిలోనఁ జూర్ణమై రాలె
 నాబెట్టిదమునకు నార్చె నిర్వాగు, నాబల్లిదునిచేత నసుర స్రుక్ష్మియును
 దడయక యత్యంత ధైర్యంబుతోడ, గడుభయంకరవృత్తిగాఁగఁ బెల్లార్చి
 దిగులొంది యగచరాధిపులగుడియలు, వగులంగ నిలుపునఁ బ్రాణముల్ వోవ
 జగతీతలము నాకసంబు దిక్కులును, నగల రాక్షసుఁ డట్టహాసంబుచేసి
 హంకారరవమున నుగ్రత మెఱియఁ, గిఁకణిఘంటికాఘంకారగవము
 వాసికెక్కిన యిరువదివేలతలలఁ, జేసి గంధాక్షతార్చితమూర్తి నొప్పు
 శూలంబు నిర్జరాసురులకు నైనఁ, దాలుప ప్రేనైనదాని నక్షణమె
 సుగ్రీవుమీఁద వైచుటయును శూల, ముగ్రంపుమంటల నుజ్జ్వలం బగుచు
 నేలయు నింగియు నిఖిలదిక్కులును, జాలంగ దరికొని సాగి మండుచును
 బదివేలపిడుగులపగిది మ్రోయుచును, వదల కర్కజుమీఁద వచ్చుటఁ జూచి
 ఘనవిషజ్వాలోరగప్రభుఁ గిట్టి, వినతాత్మజుఁడు ద్రుంచు వెరవుదీపింప
 నెడసొచ్చి హనుమంతుఁ డేపార నొడిసి, కడుఁబెక్కువ్రయ్యలుగాఁ ద్రుంచివైచి
 కుప్పించి దాఁటి యెక్కుఁడు వేర్చి నార్చె, నప్పుడు వానరు లందఱుఁ బొగడ
 శూలంబు విఱుచుటఁ జూచి కోపించి, యూలోన వేగ నయ్యసురేశ్వరుండు
 కనలుచు వచ్చి లంకామలయాద్రి, ఘనశృంగ మెత్తి యర్కజుమీఁద వైవ
 నుగ్రమ్ముగా నది యురముఁ దాఁకుటయు, సుగ్రీవుఁ డపుడు రోజుచు నేలఁ బడియె

— సుగ్రీవుండు కుంభకర్ణునిచే మూర్ఛనొందుట —

నాతఁడు పడుటకు నఖిలరాక్షసులు, చేతోగతులయందుఁ జెలఁగి యార్వగను
 కుంభకర్ణుం డతిక్రూరుడై వచ్చి, కుంభినిఁ బడియున్న గురుసత్త్వధనునిఁ
 గనుఁగొని తలపోయఁ గపిబలంబునకు, నినకులేశ్వరునకు నీతండె లావు
 ఈతఁడు పడుటచే నెల్లవానరులు, భూతలంబునఁ బడి పొలిసినయట్ల
 సుగ్రీవు మాయన్న చూచుఁగా కనుచు, నుగ్రుడై కొనిపోయె నొనర లంకకును
 గాలానిలము వచ్చి కాలమేఘమును, గూలించి గుహకును గొనిపోవుకరణి
 నట సురావళియెల్ల నకట సుగ్రీవుఁ, డిటు పట్టువడిపోవునే యని వగవ
 నక్కుంభకర్ణునియలవుఁ జలంబు, దక్కక యందంద దనుజులు వొగడ
 వెనుకొని రవిసుతు విడిపింపలేక, వనచరు లాహారవంబులు సేయ

శరభుండు ఋషభుండు జాంబవంతుండు, సురభుండు ధూమ్రుండు సోముండు హరియు
గిరిభేది సుతరుండు కేసరి పృథుండు, హరిరోముండును పావకాతుండు హరుండు
ద్వివిదుండు మైందుండు వేగవంతుండు, గవయుండు శతబలి గజుండు దుగ్ధరుండు
సుముఖుండు తాలపాశుండు గవాతుండు, కుముదుండు జ్యోతిర్ముఖుండు సుషేణుండు
దధిముఖుండును వేగదర్శి రంభుండు, గ్రథనుండు ధూమ్రుండు గంధమాదనుండు
తారుండు క్రోధనతపన ప్రజంఘ, ఘోరాక్షజంఘాలగోముఖవిముఖ
పనసపన్నాద సంపాతీంద్రజాల, వినుత సుదంష్ట్ర కశ్యపదర్శులు
వీరాదిగాంగల వీరవానరులు, దారుణాకారు లుదగ్రవిక్రములు
ధారణీధరములు తరువులుఁ గొనుచు, నారూఢభుజసత్తులై మింటి కెగసి
యట్టహాసంబుల నార్చుల దిక్కు, లక్ష్మీట్టుగాంగ బ్రహ్మాండంబు వగుల
నినసుతు విడిపింత మెట్టైన ననుచు, దనుజునిపై బడఁ దమకించునపుడు
కరమెత్తి వలదని కరువలి సుతుండు, వరనీతిమతిగాన వారి కిట్లనియె
భానుతనూజుఁ డుద్భటశూరవర్ధుఁ, డూనినమూర్ఖుచే నున్నాడుగాని
యామూర్ఖుఁబాసిన నాత్మలోఁ దెలిసి, యామహాత్ముండు వచ్చునటుగాన మనము
విడువని యసురచే విడుపించుకొన్నఁ, గడులాభువంబునఁ గపికులేశ్వరుండు
మదిలోన నెప్పుడు ఖఱగుచునుండు, నిది విచారము కాదు యించుక నైఁచుఁ
డటుచూడ నీలోన సతండు రాకున్నఁ, గుటిలంపురావణకుంభకర్ణులను
జటులవిక్రములైన సకలరాక్షసులఁ, బటుముష్టినిహతుల భగ్నుంబుచేసి
హాటకదీప్తుల నలరెడు నేడు, కోటలు లంకయుఁ గూలంగఁ దన్ని
ప్రళయంబు నొందించి భానుజుఁగూడి, చలము కోపముమీఱఁ జనుదెంత మెలమి
నని యిట్లు హనుమంతుఁ డాడువాక్యముల, మనముల నలరి యామర్కతేశ్వరులు
వినువీధి సత్యంతవేగులై దనుజు, వెనుకొనిపోవ నావిధ మెఱుంగకయ
అటఁ గుంభకర్ణుండు నర్కజుఁ గొనుచు, బటుగయంబునఁ జొచ్చె బలియుండై లంక
రాజమార్గంబుల రామేడలందు, రాజిల్లు నాగోపురంబులయందు

— సుగ్రీవుండు మూర్ఖుడేరి కుంభకర్ణుని పరీక్షించి యిట్లు —

నొప్పెడిపురకాంత లోగిఁ బుష్పవృష్టి, యప్పుడు కురియంగ నర్కనందనుండు
దెలిసి యాపురవీధిఁ దెగొని చూచి, వెలవెలనై కడు వెఱంగంది కుంది
యిటు పట్టువడితినే యీదైత్యు చేత, బటుతరమూర్ఖుచే బడి యంతతడవు.
అని కరములఁ బట్టి యీదైత్యుచెవులు, వెనచి తమైలతోడఁ దెఱికిరాఁ దిగిచి
బొటములతో ముక్కుబోసి పోఁ గఱచి, పటుగతి మీఁదికి భానుజుం దెగయ
నిమ్ములఁ బోనీక నేచి రాక్షసుండు, క్రమ్మఱ నాతని కాల్లోగిఁ బట్టి
నేలతో నేసిన నెగసి సుగ్రీవుఁ, డేలినపతికడ కేఁగె నయ్యెడను
యరలాకసంబునఁ జోద్యంబునొందఁ, దరుచరపతులెల్లఁ దనుఁ జూచి మ్రొక్క
వారును దానును వచ్చి సుగ్రీవుఁ, డారామచంద్రునియడుగుల కెరంగ
నాల్గినముచేసి నంత రాఘవుండు, నాలోనఁ గపులెల్ల నానందమంది

'రాయసురేశ్వరుం డటు ముక్కుజెవులు, వోయిన నెంతయు బుద్ధిలో రోసి
 మును చెలియలి బన్నమునకు నై యాత్మ, నెనసినసిగ్గులు నెగ్గొనరింప
 వనజా ప్తకులునితో వలవనివై ర్మమున మగఁటిమితోడఁ జోరాడుచున్న
 నాకారికడకు మానము గోలుపోయి, యీకష్టతనువుతో నేమని పోదుఁ
 బోరికి నుచితంబు పోవుట యనుచు, నార క్తపూరంబు లందందఁ గ్రవ్వి
 తచువులనిండ నుద్దండవ ర్తనుడు, ఘనతరరోషంబు గడలుకొనంగఁ
 జేవురుచాయల సెలయేటు లమరఁ, గావచ్చు నీలాద్రికై వడిఁ దోఁప
 నటుగాక వీడు యుగాంతంబునాటి, చటులాగ్ని యన రణస్థలికి నేతెంచి
 యటిముఱిఁ గోపించి యగచరనేనఁ, దఱిమి దానవుఁ డత్తుదగ్గుడై మెఱసి
 కడు సుగ్రముగఁ గడకాల్గొగి బట్టి, వడిఁ ద్రిప్పి త్రిప్పి యుర్రవర వ్రేసి వ్రేసి
 బిఱబిఱఁ బ్రేవులు పిడికిటితోనఁ, బెఱికిరాఁ గొందఱఁ బిడికిళ్లఁ బొడిచి
 నిబ్బరంబుగ దాచి నెరయ గుండియలు, ద్రోబ్బలు నురకంగఁ ద్రొక్కి పాదములఁ
 బిడుగులఁజోలెడు పెడచేతు లెత్తి, కడు సుగ్రముగ మన్నుఁ గలువంగ నేసి
 తనమీఁదఁ బ్రాసిత తరుచరావళుల, విఠ విస్తయంబుగా వే సిగ్రహించి
 యగఁడ్డరాక్షసునైనను బట్టి, తిరిచి వేగముగఁ గుత్తిలోన వైచు
 ఝంకారరవముల శవములు నేయు, హంకారరవముల నుసుగులు వెలుకు
 దివిజవిమానముల్ దిరుగుడుపడఁగఁ, దివిచి మర్కటులమీఁదికి నెత్తివైచు
 నెగసినకపులతో నేటుదాఁకంగ, నగచరావలిఁ బట్టి యందంద వైచు
 నెప్పులు నురుముగా నేపారఁ ద్రిప్పి, యిమ్ములఁ గొందఱ నెడగల్గ వైచుఁ
 గొందఱ నిరుగోఁ గుదియంగఁ బట్టి, యందందఁ దాటించి యల్లంత వైచు
 నీవాసరులఁ జూడుఁ డేర్పడ ననుచు, లావునఁ గొందఱ లంకలో వైచుఁ
 బెంపార నిరుగట్టి వేర్చినకపుల, ముంపుమీ యని యభి మునుఁగంగ వైచు
 నివ్వభూబుర దానవేశ్వరుం డెలమి, నవ్వానరుల దిక్కులందెల్ల వైచు
 మేదినియందుచు మిన్నులయందు, నేదిక్కులందును నెడములేకుండఁ
 బడిఁజచ్చు కపులును బడిదొర్లు కపులు, బడికూత లిడుకపుల్ భ్రమనొందు కపులుఁ
 బడి తన్నుకొనుకపుల్ పడి రోఁజొకపులు, పడియున్న కపులును బడియొడుకపులు
 నై రణస్థలియెల్ల నగచరాశ్రోశ, మారాక్షసునిచేత నగ్గలంబయ్యె
 నాకుంభకణ్ఠని యత్కుగ్రభీష, శాకృతి కాలాంతకాకృతియైన
 నణఁగెఁ దారాపతి యణఁగె నంగదుఁడు, నణఁగె గవాక్షుఁ డున్నతిఁ దక్మె గజాఁడు
 చలియించె ఋషభుండు శంకించె నలుఁడు, వెలుకురె నీలుండు బెగ్గిలె బృథుఁడు
 వెఱఁగందె శరభుండు వెఱచె ధూన్రుండు, నురుకంఁపముచు బొందె నొగిఁ బనసుండు
 కడుభీతి నొందెను గంధమాదనుఁడు, నడరి చూచుచునుండె ననిలనందనుఁడు
 చూడ భయం బొందె జ్యోతిర్ముఖుండు, జూడ చేకొనిపాతె జాంబవంతుండు
 ఉలికిరి వెండియు నున్న వానరులు, కలయ నంతటఁ గుంభకణ్ఠనిఁ జూచి
 ఘనబాహుబలుఁడు లక్ష్మణుఁడు గోపించి, చనుమర నాటించి శరము లేడింటి

మఱియుఁ బెక్కింట లక్షణదేవుఁ డేయఁ, గఱకురాక్షసుఁడు లక్షణునిఁ గైకొనక
 బలువిడిరాఁగ నాపాదమస్తకము, లలమి ప్రాకిరి కపు లాదైత్యు మేన
 నలిగి మీసములు నుయ్యాల లూఁగుచును, కలుషభఁ దోకలఁ గలయఁ జాట్టుచును
 నఱిముఱిఁ గవిసి యయ్యైసంధులందు, వఱలంగ లాగులు వైచి హత్తుచును
 జిందఱవందఱ చేసిన నసుర, డెందంబులోని కడిందిశోపమున
 పటుసత్త్వలై తనపైనున్నకపులఁ, జటులమ త్రేభంబు జాడించుకరణి
 జలకేళిఁ దనిసిన సమదహాకరము, వెలయ బిందులు రాల విద్రిచినభంగిఁ
 బ్రళయకాలమునాఁటి బ్రహ్మాండతలము, డులడుల చుక్కల డుల్పుకై వడిని
 దనమీఁదఁ బ్రాకిన తరుచరావళులఁ, దనువు గదల్చి యద్ధరణిపైఁ గూల్చి
 నప్పుడు విస్మితుండై కుంభకర్ణుఁ, దప్పకఁ గనుఁ గొని తనకన్నుగవల
 నిప్పులు రాలంగ నిగిడి కోపమున, నప్పన్న గాఢీశునాకృతి గలిగి
 కర మొప్పు కాంచనకార్డుకం బెత్తి, నిరుసమబాణతూణీరము ల్బిగిచి
 భీమవిక్రమకళాభేద్యుడై కనలి, రాముండు నడుచు సురంభంబుఁ జూచి
 సమరమహారంభచతురు లొండొండఁ, దమకంబు నిండ నుద్గండవర్తనులు
 పరుషాద్రిపాషాణపాదపావళులు, ధరించి యుగ్రులై తరుచరాధిపులు
 నొగి సప్తపాతాళములును భేదిల్ల, వొగిఁ గూర్చ మగలఁగ నుదధులు గలఁగ
 దిగిభంబు లడరంగ వివి తల్లడిల్లి, నగచరాధీశుల కతిధైర్య మొదవ
 నదిమి కుప్పించి మిన్నగలఁ బెల్లెగసి, యుదితవిక్రములు మహాగ్రభీకరులు
 సురసిద్ధసాధ్యులు సొరిదిఁ గీర్తింపఁ, గరమర్థి నడువ రాక్షసుఁ డెమరేఁగె
 నాపతి ముందట నావిభీషణుఁడు, కోపంబుతో గదఁ గొని శౌర్యమునను
 గడువేగమునఁ గుంభకర్ణునిమ్రోలఁ, బుకమి చల్లిప నప్పుడు వచ్చి నిలిచె
 నావిభీషణుఁ జూచి యనియె నవ్వచును, రావణుతమ్ము డ రాక్షసేశ్వరుఁడ
 విను విభీషణ నీదు విక్రమంబునకు, ననువైనతఱి యిది యధిపతియొద్ద
 నిన్నరనాథునిహృదయంబె వట్టు, మన్నదమ్మలవాడి యని స్రుక్కవలదు
 పూని యెన్నడు నిన్నుఁ బొంద వాపదలు, భానుచంశ్యునిపం బడసితిగాక
 నారాముదయగల దటుమీఁద నీవు, సారదయోదయశ్లాఘ్యచిత్తుఁడవు
 లంక సద్ధణాగణాలంకృతి నేల, నింక నెవ్వరు గల రిట నీవె కాక
 సాహసబలమహాత్మాహంబు మిగిలి, యాహవంబున వేగ మడరి నాయెదుట
 మగతనంబును బాడి మనసునఁ దలఁచి, తగ నీవు నాతోడఁ దాకు మటంచుఁ
 బలికితిగాని యీపట్టున నిలువ, వల దొక్కడైనను వలయు వంశమున
 ననిన విభీషణుం డన్నతో ననియె, దనుజకులంబెల్ల దగ్ధమైపోవు

— విభీషణుండు కుంభకర్ణునికి నీతిఁ జెప్పట —

ననుభయంబున మనయన్నతోఁ దెలియ, ఘనమైన నీలి ప్రకారంబులెల్లఁ
 జెప్పితి నేను నేర్చినయంతవట్టు, చెప్పిన నామాటఁ జేసినఁడయ్యె
 నటుఁగాన నన్నును నన్నును బాసి, యిటు వచ్చి శ్రీరాము నేఁ బొడగంటి

నని చెప్పుచును దనయంతరంగమున, దనుజేశునవినీతిఁదలపోసి పోసి
 కన్నీరు దొరఁగంగఁ గడుదుఃఖముది, యన్నఁ జూడఁగలేక యన్నలఁ దొలఁగె
 నారాఘవేశ్వరుఁ డచుజన్మయుక్తుఁడై రణోన్మోహఁడై హులతోఁ గూడ
 ఘనరాద్రసమురాక్షసరూపుఁ డాల్చి, యనికి నేతెంచెనో యనఁదగువానిఁ
 జారుకోటిరభూషణములవాని, వీరసావేశ వేషంబువాని
 ధీరుఁడై కపులను దెగఁజూచువానిఁ, దోరంపునెత్తుటఁ దోఁగినవాని
 కనుఁగొని మదిలోనఁ గడుచెఱఁగంది, మనుకున్నోత్తముడు రామక్షీతీశ్వరుఁడు
 నారితై పుట్టిన నాకోప మెల్ల, నారితే జూపెద నాకారి కనుచు
 నార్పుచువచ్చు నయ్యసురుకోపాగ్ని, నార్చెదశక్తిప్తి నని బిట్టుఁ గవిసి
 కరియాన నీజగద్రగతిఁ జెందు ననెడు, కరణి గిక్కనులు ఘంకారముల్నేయు
 నింక నీఱుగఁజేయు నీరామునలుక, లంకేశు నుమాద్భిలక ఘూర్ణిల్ల
 నెరయంగ జగములన్నియుఁ జెపుడ్పడఁగ, గురులేనినముగా గుణము ప్రాయించె
 నాగుణధ్వని విని యలుకమై నెదురుగా గర్వమునఁ గుంభకర్ణుండు రాఁగ
 మ్మానైన దర్పంపుమాట లింపార, నానితో ననియె నావనజా ప్తకులుఁడు
 వీరరాక్షస నీకు నెదురంగ రాదు, ధీరుఁడవై యింకఁ దెగువ వాటింది
 యమరులు మెచ్చంగ నమరి నాయెదుట, సమగంబు నేమిగఁ జక్కఁగా నెలుపు
 మటుగాక కమటంకవై మాయఁబన్ని, యెటుపోయినను నిన్ను నేల పోనిత్తుఁ
 గావవే యని పోయి కమలజుఁగన్న, గావ నాబ్రహ్మలోకము నాకు నెమరె
 కావవే యని పోయి కఱక తుఁగన్న, గావ నార్ద్రలోకము నాకు నెమరె
 కావవే యని వేర్చి కమలాక్షుఁగన్న, గావ నాబ్రహ్మలోకము నాకు నెమరె
 యని వేర్చిపలికిన నారామునలుకు, వినిఁకుంభకర్ణుండు విలంబుగాఁగ
 దిగులొంది యగచరాధిపులగుండియలు, వగిలి నిల్వలతోడ బ్రాణముల్వోవ
 జగతీతలము నాకసముదిక్కులెల్ల, నగల రాక్షసుఁ డట్టహాసంబుచేసి
 నలువొంద నారామనరాఘుఁ జూచి, పలికె నుద్భటరణప్రాధి దీపింప
 వెడఁగుమాయల వన్ని వెఱచి నీచేత, చడియంగ నేల్ల మారించి గాను
 రయమున నీచేత రఘురామచంద్ర, భయమునఁ జూపఁ గబుధుండఁ గాను
 గ్రమమొప్పు నీశరఘట్టనచేత, రమణమైఁ గూల విరాధుండఁ గాను
 అనిమొన నొకకోల నవనిపైఁ గూల, నినకులాధీశ్వర యే వాలిఁ గాను
 చేలివిల్చిచ్చి నీచే భంగ మొందఁ బూతాత్ముఁ డగుబుష్పపుత్రుండఁ గాను
 రావణుతమ్ముఁడ రాక్షసేశ్వరుండ, దేవకంటకుండను దీప్తిక్రముండ
 నన్నెఱుంగవె రామ నగచరకోటి, క్రొన్నెత్తురానిన కుంభకర్ణుండు
 యెఱుంగక బ్రహ్మయు నింద్రుండు నిన్ను, గఱపిన బేలవై గర్వించి పుట్టి
 యీతరుచరు నమ్మి యినకు లేశ్వరుండ, నాతోడియుద్ధంబునకు వచ్చితేపు
 ఘనమైన పరుషరాక్షసభాషణములు, సనకాదియోగింద్రులన్నతుల్ గావు
 ఉరవడిఁ బఱచెంచు నుగ్రదానవులు, పరిచారికామర స్రుతతులుగావు

చలమున నార్పు రాక్షసభటోత్తములు, నలిఃబాడు తుంబురునారదుల్ గారు
వ్రాలుచు నీమీఁద వచ్చునాగాలి, యాలనట్టంబుల యనిలంబు గాదు
యుగ్ధరంగం బమృతోదధిగాదు, యుగ్ధంబు మఱి కొలు వుండుట గాదు
ఇట్టే పుట్టితి వియ్యాజిగోన, నట్టిసౌఖ్యంబు నీకవనీశ కలదె
యరి చెప్పనేల నిన్ననియెడి దేమి, యిదెచూడు నాగద యెట్టిదో రామ
దీనఃజో గెలిచితి దేవసంఘముల, దీనికి సాటియె దివ్యాయుధములు
బలమును శౌర్యంబు బాహువిక్రమము, గలదేని ఘోరాజిగదియుము నన్ను
నెఱయ నీయందలి నిజశక్తి జూచి, మఱి నిన్ను జంపెద మానవాధీశ

— శ్రీరామనిచే గుంభకర్ణుడు గూలుట —

యచుటయు రఘురాముఁ డలిగి వేగమున, ఘనశీలీముఖములు గడుఁబెక్కువేలు
నావాలి నేసినగుట్టిబాణంబు, దేవకంటకుమీఁద దివిరి యేయుటయు
జలబిందువులు గ్రోలు చాశకం బనఁగ, బలువిడి నాబాణపంక్తులు గ్రోలి
కరముగ్రమైన ముగ్ధరము ద్రిప్పుచును, బరువడి వానరపతులఁ దోలుచును
నెదురుగాఁ జనుదెంచు నింద్రుఁడొ జూచి, మది లెక్కనేయక మానవేశ్వరుఁడు
కవినీ యుద్భటగదాకలితహస్తంబు, నవలీలఁ దెగ నేసె ననిలబాణమున
దానిపాటునకుఁ గొందలు తరుచరులు, నానావిధంబుల నలుదెసఁ బాఱ
నదిమీఁటి పాఱంగ నలవి గాకున్నఁ, జిదిసి వానరులు చచ్చిరి దానికిండ
నున్న దాపలిచేత నొకవెద్దవృక్ష, మన్నరభోజనుం డవలీలఁ బెఱికి
యంద్రాదు లడరంగ నేతేర రాముఁ, డైంద్రబాణంబున నదియును ద్రుంప
నాభూరితరబాహులమరు లుప్పొంగ, భూభాగ మగల నద్భుతముగాఁ దునిసి
పెక్కుండు కపులు నిర్భిన్నులై క్రింద, నొక్కటఁబడి కూల నుర్విపైఁ బడియె
నిటు రెండుభుజముల నినకులేశ్వరుఁడు, పటుబాణములఁ ద్రుంప బలభేదిచేతఁ
గడిమి వజ్రమున తెక్కలు ద్రుంపఁబడిన, నడగొండయునుబోలె నలినార్చి యార్చి
చేతులు ముక్కును జెవులును లేక, యాతతంబున వికృతాకారం డగుచు
నరుదెంచుచు నున్న యాకుంభకర్ణ, నురవడిఁ గనుఁగొని యుర్విశ్వరుండు
దురమున నీకష్టం ద్రుంతు నే ననుచు, సరభసంబున నర్ధచంద్రబాణములు
దెగ నిడి రెండు పుంధించె ఖండించె, జగములు మెచ్చఁ దచ్చరణయుగంబు
పదములు దెగియును బాహువు ల్దెగియు, గుడియక యత్కుగ్రకోపుఁడై నడిచి
బడబాగ్ని చక్రంబుపగిసి నాననము, కడుచిక్కితంబుగాఁ గావించుకొనుచు
బలువిడి భాస్కరుఁ బట్రెడురాహు, నలవాటు గైకొని యారాము గడిసెఁ
గడిసిన నాకుంభకర్ణునినోటఁ, బొడిగొన్న నిఘర భూరిబాణములు
ఇనకులేశ్వరుఁ డేయ నేర్పడ నొక్క, దొనకోల లొకదొన దూరినకరణి
ఘనమైన యాయంపగమి నోరునిండ, దనుజుఁడు సింహనాదము నేయరాక
యేపారుచిక్కితపుటెలుఁగుహుంకృతులు, చూపులజంకెలు సూపుచువచ్చె
వచ్చిన యాదైత్యవల్లభుమేన, నచ్చుగాఁ దృప్తించి యైంద్రాస్త్ర మేసె

బ్రదర మమైయి రఘుపతి యేయుటయును, నదియును మధ్యందినాక్కుచందమునఁ
దలపోయ నాబ్రహ్మదండంబుపగిలి, వలతియై నిగుడుచుఁ బవనునికరణి
నెఱయ లోకములెల్ల నిండ నొండొండ, నెఱమంట లొలుకుచు నేపతో వచ్చి
కుంభకన్ధనిటొమ్ము గొని యుచ్చిపాటి, కుంభిని నాటె దిక్కులు మ్రోయుచుండ
సంతలో మఱియును నారాఘవేంద్రు, డంతకబాణ మత్యంతవేగమున
సంధించి యేసిన సకలదిక్కులును, బంధుగంబుగ మ్రోయ బ్రహ్మాండ మవియఁ
బ్రకటంబుగా భూమి పటపట పగుల, సకలభూతంబులు చైతన్య మెడలఁ
గలయంగ శతకోటికాలచక్రములు, బలువెక్కి యొక్కటై పఱలెంచుభంగి
వ్రాలినబడబాగ్ని వడివచ్చుకరణి, గాలకూటంబు మారణ మైనపగిది
విచ్చలవిడిఁ బర్వి వేగంబు మెఱసి, వచ్చి యాబాణంబు వడిఁ ద్రుంచి వైచె
బటునీలగిరిశృంగభాతితో నున్న, కుటిలరాక్షసుతల ఘోరంబు గాఁగఁ
బుడమిపై నాదైత్యపుంగవుశిరము, పడునప్పు లంకలోపల వడిఁ బడియెఁ
బొడవైన గోపురంబులును మేడలును, బొడిపొడియయ్యి రాలి పుడమిలోఁ గలయఁ
బదిశోటు లగచరపతులొలి మ్రగ్గ, నుదగిలో జలచరయూథములొ బెదర
వసుధపై సగమును పనధిలో సగము, నసురదేహముగూలె నద్భుతం బడర
నారవంబున నల్లు లన్నియుఁ గలగె, ధారుణి వణకె దిక్కుటములు వగిలె
లంకాధినాథు నుల్లఱు వ్రయ్యలయ్యె, లంకలోనెల్ల శోలాహలం బయ్యె
జగములు మోదించె సంతోషవార్ధి, నగచరాధిపు లోలలాడి రందంద
రవికులాధీశ్వరు రఘురామచంద్రు, వివిధభంగుల సురలో వినుతించి రపుడు
ఘనుఁడు రాముఁడు కుంభకన్ధనిఁ జూచి, తనలోనఁ జిటునప్పు దళుకొత్తుచుండ
దేవసంఘములకు దిక్పాలకులకు, భావింప నెక్కుడి వడినరాక్షసుఁడు
ఇంక లోకములకు నెన్నండు నొండు, శంకలేదని మది సంతోషమందె
నప్పుడు కరమర్థి నాహవలక్ష్మి, నుప్పొంగి కైకొని యుజ్జ్వలుం డయ్యెఁ
గడు నుగ్రరాహువుఁ గబళించి పిదప, విడిచిన వెలుగొందు విమలార్కుఁ డనఁగఁ
దదనంతరంబ యాదానవశోటి, మదిలోన నెవ్వగ మల్లడిగొనఁగ
విన్నవై వదనము ల్వెలవెలఁ బాఱ, నున్న రావణుఁ గాన సురవడి బాటి
దేవ సేతమ్మండు త్రిదశాంతకుండు, వావిరి నగచరావలినెల్ల దోలి
దెనలు భూభాగంబు దివియు దా నగుచు, నసమసాహసబలాహవకేలి వ్రాలి
నెలకొని దుగ్ధంబునిధి మందరాద్రి, గలచియాడెడు క్రియఁ గపికులాంభోధి
నిక్కడక్కడఁ జేసి యింద్రాదులెల్ల, వెక్కనపడఁ బోరి విసఖుడై తూలి
యంత శ్రీరాముని యధికబాణాగ్ని, నెంతయు దగ్ధుడై యిలమిందఁ ద్రెల్లె
నని కుంభకన్ధఁ డయ్యనిలోనఁ బడుట, దనుజులు చెప్ప నాదానవేశ్వరుఁడు
తనపాటు నింకఁ దథ్యం బన్నకరణి, గొనకొన్న బలుమూర్ఖుఁ గుంభినిఁ బడియె
నలికాయుఁ డధికశోకాయత్తుడయ్యె, ధృతిదూలి శోకించె దేవాంతకుండు
దిక్కుదప్పినమాడ్కిఁ ద్రిశిరుండు వడియె, దక్కక యానరాంతకుండు మ్రాన్పడియె

దనుజవీరులు మహాదరమహాపార్శ్వములును మహాలోకవిలుగిరితు లైరి

—౧౧ రావణుండు కుంభకర్ణునిచరణమునకు శోకించుట ౧౧—

బలుమూర్ఛనంతటఁ బాసి రావణుండు, పలుమాటుఁ దమ్మునిఁ బలవింపఁ దొడఁగె
వడిఁదేర్చు రాఘవనై రాంబురాశి, నెడఁపక యేనింక నేతెప్ప గడతు
రామలక్ష్మణులను రణములోఁ జంపు దేమెయి నీవని యేనున్నచోటఁ
జటులరాఘవమహాశరఃహ్నిశిఖిల, నీటు నేలః గూలితి వేశాంగవీర
నిద్రారతుండవు నేడిట్లు దీర్ఘ, నిద్ర నైకొంటె నిర్జిద్రవిక్రముఁడ
కులిశభారకునైన నఁ గూలనిమేను, యిల నరునేటున నీటుఁ గూలవలసె
నంతకునకు నీవ యఖిలంబు నెటుఁగ, నంతకుం డన నుంటి వారూఢశక్తి
నంతటి నీకు నీ యవనిలో నిప్పు, డంశకుం డయ్యెనే యకట! రాఘవుండు
నిద్రమేల్కని నీవు నిఘ్నరవృత్తి, రుద్రుఁడవై తమ్ము రూపడం తనుచు
నద్రివిద్రావణుం డాదిగా సురలు, నిద్రఁబో రెన్నఁడు నెరసినభీతి
నీవాజిఁ ద్రుంగుట నిర్జరు లింక, నేవిధంబున నన్ను నేల కైకొండు
కులమెల్ల రక్షించుకొఱకు నాతోడఁ, జలమునఁ బలుమాటు సద్భృద్ధి చెప్ప
వినక విభీషణు వెనఁదన్ని వెడల, చనుమన్న పాపంబు నైఁచునే నన్నుఁ
గడుకొని నీవాదిగా బుద్ధిఁదంతు, లఁడుగకచెప్పిన యుచితోక్తులెల్ల
నెఱ్ఱితో విననైతి నిన్నుఁ గోల్పడితి, నమ్మినజయలక్ష్మి నాకేల కలుగు
బలిమిమై నావలపతిమూఁపుభంగిఁ, గలహారంగంబునఁ గడిమి వాటించి
పటుబాహుబల మేది పడితి వీవాజి, నిటమీఁద దిక్కునా కెవ్వరు గలరు
అని కుంభకర్ణుని యందందఁ దలఁచి, వనట నిట్టూర్పులు వడిఁ బుచ్చి పుచ్చి
పరితాప మ యెడి బడబాగ్ని గలిగి, పెరిగెడిలాలయఁ ఘనంబు గలిగి
వెడలు కన్నీ రను వెల్లువ గలిగి, కడలేనివగ పను కరుడులు గలిగి
ప్రకటరొదనగను రావంబు గలిగి, చకితత్వ మనియెడి చలనంబు గలిగి
ముచుకొని శోకసముద్రుఁడై పెద్ద, వెలుబడి యెంతయు వికలుఁడై యున్న
యారావణునిఁ జూచి యప్పు డొక్కింత, భీరత వాటించి త్రిశిరుండు పలికె
బదిలంబు దప్పి యిబ్బంగి శోకించె, దిదియేమి దేవ నీ వితరులమాడ్కి
వనజాసనునిచేత వరమును గొన్న, ఘనశక్తి నీయందుఁ గలిగియుండఁగను
అవిరళమంత్ర పూతాస్త్రము ల్నజ్ర, కవచంబు నీయందుఁ గలిగియుండఁగను
ఉరుతరగతిగల యుజ్జ్వలరథముఁ, గర మొప్ప నీకును గలిగియుండఁగను
శోకింతురే నన్నుఁ జూడు మొక్కింత, నీకెదు రెవ్వరు నిర్జరవైరి
వేవేగ యవలీల వెడలి రాఘవుని, నీవిక్రమంబున నేలపైఁ గూల్చు
మిట శోక ముడుగు నీవెంతయు చాలు, నట నేను బోయి మహాజిరంగమున
నతులవిక్రమకళాహంకారవృత్తి, నతిశూరుఁ డితఁ డన నంతటఁ జేర్చి
గరుడుండు పాములఖండించుమాడ్కి, దరుచరావళి నెల్ల ధరణిఁ గూల్చెదను
సురపతి వృత్తుని స్రుక్కించుభంగి, హరుఁ డంధకాసురు నణగించుపగిది

రామునిఁ ద్రుంచెద రణములో నిప్పు, డీమెయిఁ బోయెద నెలమి నన్ననుపు
మనిన రావణుతోడ నప్పుడు కడఁగి, ఘనబాహుబలుఁ డతికాయుండు వలికె
యింత శోకింపంగ నేటికి నీకుఁ, బంతంబుతో దైత్యబలములఁ గూడి
యేనుబోయెద నంపు మిటఁ జిత్తముగను, గానంబులు గాల్పు కార్పిచ్చుపగిది
విపులబాణంబుల విశదంబుగాఁగఁ, గవులతో రామలక్ష్మణులఁ జంపెదను
అని పల్కునపుడు నరాంతకుఁ గూడి, యనుపమబలుఁడు దేవాంతకుఁ నియె,
నేమిద్దఱముఁబోయి యీక్షణంబునను, రామలక్ష్మణుల మర్కటులఁ ద్రుంచెద. ము
అనిన మాటలకు దైత్యాధీశ్వరుండు, దనశోకి ముడిగి మోదంబున నుడి
తనయులతోఁగూడి తద్దయు నొప్పె, ననిమిషగణయుక్తుఁ డగునిందు మాడ్కి,
నవ్విధంబుననుండి యారావణుండు, నవ్వుచుఁ గొడుకుల నలువురఁ జూచి
రామలక్ష్మణుల మర్కటనై న్యములను, భీమాస్త్రములఁ జంపి పెర్పిరం డనుచుఁ
దనతమ్ము లగుమహోదరమహాపార్శ్వ, లను వీడుకొలిపె నాలము సేయుఁ డనుచు
మాకతంబునను నీమనుజాశనుండు, చెకొని సీతకై శ్రీరాముఁ దొడరె
నని యరిషడ్వర్గమారావణునకు, మునుమున్నె రాము నిమ్ముల దాఁకఁబోవు
పగిది నాయార్వురు బ్రహ్మాండభాండ, మగలంగ నార్పుచు నని కేఁగునపుడు

— అతికాయమహోదరులు మొదలగువీరులు యుద్ధమునకు వెడలుట —

భూరిశారదఘనస్ఫురణంబు గలిగి, యైరావతేభంబు నంశంబు గలిగి
తనరారుచున్న సుదర్శనేభంబు, నినుఁ డప్ర శిఖరిపై నెక్కినకరణి
నెక్కి మహోదరుఁ డేపారి నడిచె, దక్కక నిశతాయుధంబులు వెలుగఁ
బటుజవన త్వప్రభావము ల్గలిగి, చటులంబులైన యశ్వంబులఁ బూన్చి
యొసఁగు చాపంబును నింద్రచాపంబు, పసమీఱి సూర్యనిభంగి వెలుంగ
నగదంబుమీఁద నీలాభ్రంబహోలె, దరమైన వెడ్కుతోఁ ద్రిశిరుండు వెడలె
వితతధనుర్వేదవిద్యాధ్యుడైన, యతికాయుండును నప్పు డధిక తేజమున
శరచాపఖడ్గాదశస్త్రాస్త్రసమితఁ, గర మొప్పి సూర్యప్ర కాశమై వెలుగఁ
దనరారు కనకరథం బెక్కి వెడలె, ఘనభూషణద్యులఁ గనకాద్రియగుచు
సురవరఘోటకస్ఫురణఁ జెన్నొంది, యురుభూషణప్రభ నుజ్జ్వలంబైన
యవదాతహాయము నరాంతకుఁ డెక్కె, బ్ర విమలతటోవిభాసితం డగుచు
శక్తి యుద్ధటబాహుశక్తిమఁ దాల్చి, శక్తివాణయుఁ బోలె నన్నుతి కెక్కి
దీపితగదఁ దాల్చి దేవాంతకుండు, రూపంప విష్ణుసరూపున నడిచె
గురుగదాపాణియు గుహ్యకేశ్వరుని, యరుదైనకిడిమి మహాపార్శ్వఁ డొప్పె
గాలచక్రంబులగతి నుజ్జ్వలంబు, లైలీలఁ బెక్కెన యరదముల వెడలె
గొండలవడువునఁ గోలానశోట్లు, గండుమీఱిన మదగర్వముల గలిగి
దండిమై వెడలె నుద్దండత హస్త,దండంబు లొప్పు వేదండసంఘములు
హేమారవంబుల నెల్లదిక్కులను, ఘోషంపఁ జేయుచు గుట్టము లెవ్వడలె
గాలకింకరసమాకారంబు లమరఁ, గాలుబలంబు లుగ్రత నేచి వెడలె

జతురంగబలము లీచందంబు నొంచి, యతులితం బగుటయు నప్పుడు నడుమఁ
 బ్రళయకాలార్కులభంగి నెంతయును, వెలుగొంది రాదై త్యవీరు లార్కురును
 అతశుభ్ర మగు శరదభ్రంబు లొప్పు, గతివార పుండరీంబు లొప్పారె
 గడిమిమై గెలుతుము కాదేనిఁ జత్తు, ముడుగ మెబ్బంగి రణోత్సవా మనుచు
 నడచిరి క్షణికి నానావిధముల, నెడవక పంతంబు లిచ్చును వారు
 అప్పుడే డొండొరువులయాహ్వానములను, జెప్పఁ జోద్యం బైనసింహనాదముల
 రథక్షరగోషమల్గులు దురంగ హేమలను, పృథులదంతావళిబృంహితంబులను
 గరమత్తుగ నిగువదఘట్టనధ్వనుల, నిరుపమధ్వజకంకిణీనిస్వనములఁ
 బటహాభోజింఖభయదనాదములఁ, బటుతరనిస్సాణాభాంకారములను
 దిక్కులు ఘూర్జిల్లె దివి పెల్లగిల్లె, జొక్కలు డుల్లె వాసుకి యొడ్డగిల్లె
 మేరువు గంపించె మేదిని వణకె, భారమోర్వక దిగిభములు చలించె
 నటు దానవానీక మాఠోటి వెడలఁ, బటుభయంకరవృత్తిఁ బ్లవగవల్లభులు
 భూనభోంతరము లాసోభనధ్వనులఁ, బూని యొక్కట నిండ భూరిసత్త్వములఁ
 దలకొని గిరులును దరువులు వైచి, చెలగించి రప్పుడు సింహనాదములఁ
 జలమున దైత్యులు చటులబాణములు, బలువిడి గురిసిరి ప్లవగులహింఁద
 నసురావళికిమున్నె యాకపివరులు, నసురులఁ జంపంగ నడరి పెల్లార్చి
 కపులకు మున్నె రాక్షసులు గ్రవృత్తిఁ, గపులఁ జంపెదమని కడక వాటించి
 యసమునఁ జలము వెంపార నొండొరుల, వసుమతివై బడవై తురు కినిసి
 యసురులచేతిశిస్తాస్త్రంబు లొడిసి, వెసఁ బుచ్చి పెళ్ళిన విలుతురు కపులు
 కపిఠోటి చేతివృక్షంబులు గిరులు, కుపితులై విలుతురు క్రూరదానవులు
 కపులకాళ్లనుబట్టి కదిసి రాక్షసులు, కపులతోడనే మహాగ్రతను వ్రేయుదురు
 అసురులకడకాళ్ళ నలమి వానరులు, నసురులతోడనే యడఁతురు బట్టు
 అటుపార జర్జరితాంగులై నేలఁ, గుటిలదైత్యులుఁ గపిఠోటులుఁ దెల్లి [ఓ
 దురములొఁ బడియు నెత్తురులు గ్రక్కుచును, బొరిఁ బొరి మూర్ఖులఁ బొంది య
 దెలిసి వానరులును దేవకాత్రపులు, కలిసి కయ్యము సేయఁగా నందుఁ గపులు
 దానవుతో నెత్తి దానవు వ్రేసి, యేనుఁగుతో నెత్తి యేనుఁగు నేసి
 తురగంబుతో నెత్తి తురగంబు నేసి, యరదంబుఁగొని కరి నడరంట నేసి
 కరి నెత్తుకొని తురంగముఁ బడవైచి, తురగంబు నెత్తి దైత్యుని డొల్ల నేసి
 యురుసత్వధీరులై యుగ్రతనార్చి, తరుచరివీరులు దర్పంబు మఱసి
 పొరిఁబొరి నిబ్బంగిఁ బొరిపుచ్చుటయును, సురిరిపుల్పొందలు సుక్కుటఁ జూచి
 రయమునఁ గొంపంబు రంజిల్లదై త్యచయమును వానరసమితివైఁ గదిసి
 ప్రదరంబు లేసి చక్రంబుల నేసి, గదల నొప్పించి ఖడ్గంబుల ద్రుంచి
 ఖండివాలంబులఁ బీచంబు లణఁచి, ఖండించి సురిముల గండలు బరులు
 కుంతశూలంబుల గ్రుచ్చివానరుల, సంత లింతలుచేసి యెసఁగి యార్పుటయు
 నంతఁజూచోవక యగచరు లార్చి, యంతంత కడరి దైత్యావళిఁ బట్టి

తరుషండములఁ బర్వత ప్రాకరముల, సురవడినెత్తి యత్యుగ్రత వైవఁ
బడియెడిదైత్యులు పాటుదైత్యులును, సుడుగక యందంద నొరలు దైత్యులును
గలయంగ నెత్తిరు గ్రక్కుదైత్యులును, బొలుపరి నేలపై బొలులు దైత్యులును
అందంద నట్టలై యాడుదైత్యులును, మ్రందిప్రత్యర్థుల మఱచు దైత్యులును
నెక్కినరౌతుల నిటునటుఁ బడఁగ, లెక్కనేయక కరాళించుగుఱ్ఱములు
పక్కెర లూడంగఁ బఱచుగుఱ్ఱములు, దిక్కులు సుడిపడఁ దిరుగు గుఱ్ఱములు
కీలేడలినక్రియఁ గెడయు గుఱ్ఱములు, కూలి కాళ్లను దన్నుకొనెడు గుఱ్ఱములు
వికలంబులై పోరు విచ్చుగుఱ్ఱములు, నొకరూపు నేర్పడ కుండుగుఱ్ఱములు
కరములు దునిసినఁ గంపించుకరులు, వెరవారఁ గొమ్ములు విఱిగినకరులు
మరలి లంకకు వెస మగిడెడికరులు, తిరమేది దిద్దిరఁ దిరిగెడుకరులు
కొండకై వడి వడిఁ గూలెడికరులు, ఖండతుండంబులై కలఁగెడికరులు
రథిసారథిరథ్యరహితరథములు, ప్రథితంబుగా భువిఁ బడురథంబులును
కీళ్లెల్లఁ దప్పి మ్రగినరథంబులును, త్రాళ్లెల్లఁ ద్రెల్లి పొందనిరథంబులును
చాలంగ నుగ్గునూచగురథంబులును, నాలంబులోఁ దలు చగుటయుఁ జూచి
సురభేచరాదికస్తోమంబు చోద్యతర మని యాత్మలోఁ దద్దయు మెచ్చ
నప్పుడు కిసి నరాంతకుం డార్పు, లొప్ప నిజాన్యంబు నుఱవడిఁ బఱపి
యసురుల నోడకుం డనుచు వానరుల, నసమునఁ గిట్టి బెట్టగలించి తాఁకి
నెలకొని యొక్కొక్క నిమిషంబులోని, నిలఁగూల్చె నేడు నూత్రేసి వానరుల
సురపతిశౌర్యంబు సొంపారుచుండ, గిరులప్రయుచును నేఁగినత్రోవ యొప్పె
దరుచరకోటులుఁ దఱచుగాఁ బడుట, నింవొంద వాడు పోయినత్రోవ వోలె
నేవానరుండైన నేచి కోపమున, భావంబులోఁ దన్నుఁ బరిమార్చుఁ దలఁచు
నంతరంగముఁ జూచి యరయుచందమున, నంతకుమున్నుతా నతని నుక్కణఁచు
నేకపియైనఁ దన్నెదురింగఁ దలఁచి, భీకరుండై గిరిఁ బెరుకంగఁ జూచు
నంతకుమున్ను తా నధికరౌద్రమున, నంతంత డగ్గఱి యతని యాపణఁచు
నేబలీముఖుడైన నేపగ్గలించి, తాబెట్టుగాఁగఁ బాదపమెత్తఁ దలఁచు
నంతకంతకు హెచ్చి యతిభీషణముగ, నంతకుమున్నె తా నతని గీటణఁచు
నంతటఁ జోవక హయమువైఁ బఱపి, యంతంత పెనుగుంపు లైన వానరుల
ప్రేవులు ద్రొబ్బులు పెల్లుగా నురుము, గా వివిధములైన గతులఁ ద్రొక్కించు
గుండెలు వగులంగ గోలెమ్ములగల, నొండొండఁ దాఁకించి యుర్వరఁగూల్చు
నలుకతోఁ బ్రళయకాలానలుపగిది, దలకొని యొందును దానయై నిండి
వానరవరసైన్యవనములు విలుగ, మాన కుగ్రతఁ బవమానుండై మోద
వానిశౌర్యంబును వానిశక్తియును, వానరులలెల్ల నోర్వఁగ లేక యపుడు
వికలులై యుండిరి విస్తీర్ణులగుచు, సకలదేవతలును జలయించి రపుడు
పటు భీతిఁబొందిన ప్లవగసైన్యముల, నటుపేర్చుచున్న నరాంతకుఁ జూచి

— అంగదనరాంతకుల ద్వంద్వయుద్ధము —

యనయంబు కోపించి యంబుదపటలమున నున్న సూర్యుండు మొనసినమాడ్కిఁ
గపిరాజతనయుఁ డంగదకుమాయండు, కపిసేనలో నుండి కడఁక నేతెంచి
యోరి నరాంతక యుగ్రతఁ గపుల, నీరసంబునఁ జేర్చి యేల చంపెదవు
ఇంతచేసినను నీవిటు బటువై తె, యంతశూరుడవైన నని దాఁకు నన్ను
ననవుడు నవ్వి నరాంతకుం డనియె, వనచర నీవెంతవాడవు నాకు
నఖిలదిక్పాలుర నదటడంచితిని, నిఖిలదేవతల మన్నింప కేచితిని
ఆట్టిసాతోడ నీవా యెవరెదవు, పట్టి చట్టలుచీర పాటవై చెదను
ననుఁ జూతుగా కన్న నగుచు నంగదుఁడు, దనుజదశ గ్రీవుదర్పంబు మాన్చి
పూనిన ఖంసూతిఁ బొరిగొని పిదప, నే నేఁగునవుడు నీ వెఱుంగవే నన్ను
ననుడు దానవుడు కాలాహించదమున, మునుకొని యార్పులు మ్రోయంగ వచ్చి
ఘనతరవిస్ఫులింగంబులు చెదర, ననయంబు తనశక్తి నంగదువైవ
గరుడునివక్తింబు గదిసినంతటనె, పరచిన కాలసర్పంబునుబోలె
నది వజ్రనిభమైన యతనివక్షంబు, గదిసినయంతే నే ఖండంబు లయ్యె
వజ్రాయుధంబున వరిశైల మణఁచు, వజ్రచందంబున వాలినందనుఁడు
అఱచిత నే వాని హయమును స్తకము, పటియలువాఱ గిర్భరవృత్తి నేసె
జెచ్చెట వెయంగఁ జెట్టడి నోరు, విచ్చుచు నాలుక వెడలఁబెట్టుచును
వెరవిడి కాళ్ళను వెసఁ దన్నికొనుచు, ధరమీఁదఁ బడి చచ్చె దత్తురంగంబు
అటుతురంగమువడ్డ నన్నరాంతకుఁడు, చటులకాలానలజ్వలితాస్యఁ డగుచుఁ
గెడయుమంచును బిడికిట మస్తకంబుఁ, బొడిచి యంగదు మూర్ఛఁబొందించుటయును
అంతనె తెటసి నరాంతక నీకు, నింతశక్తియుఁ గలదే యని పేర్చి
వెరిగిన పిడుగై న పిడికిట వాని, వరశైలనిభమైన వక్షంబుఁ బొడిచె
బొడిచిన నెత్తురుల్ పొరిఁ బొరి దొంగఁ, బొడిపొడియై ధరఁ బునుకలు నెదరఁ
గడుఘోరమైన సంగరభూమిలోనఁ, బడి నరాంతకుఁ డంతఁ బ్రాణము ల్విడిచె
నార్చురి దేవత లామింటనుండి, యార్చురి వానరు లవనీతలమున
దనుజాధినాథుసతనయునిపాటు, గని మహోదరుఁ డుగ్రకరిఁ బురికొల్పె
ననుజుండు వడుటకు నడలుచు వాలి, తనయు నేచుటకు నుద్దండకోపంబు
ముప్పరిగొనఁగ నిమ్ములఁ బరిఘంబుఁ, ద్రిప్పుచుఁ బఱలెంచె దేవాంతకుండు
రవిమండలముబోలు రథ ముగ్రభంగ, నవని గంపింప నుద్ధతి దోలుకొనుచు
ద్రిశిరముల్ త్రేతాగ్ని తఱఁగున వెలుగ, ద్రిశిరుండు గవిసె నుద్దీప్తకోపమున
నప్పు డంగదుఁడు శోభాయుతం బగుచు, నొప్పెడు నొకవృక్ష మురవడిఁ బెఱికి
యడరంగ నార్చి దేవాంతకు వైవ, నడుమనె ద్రిశిరుండు నలగఁగ నేసె
నేసిన మీఁదికి నెగసి యంగదుఁడు, గాసిల్లి శైలవృక్షంబులు మిగుల
నడరంప నవుడు దేవాంతక త్రిశిరు, లెడబడఁగాదుంచి యెంతయు మించి
భంగించి రతనివైఁ బటుతోమరంబు, లరుదారఁగాఁ జేరి యత్కుదగ్రతను

నంతటఁ బోవక యార్చుచు మఱియు, వింతగాఁ బొదువుచు వేగంబు మెఱసి
యావాలినుతుమీఁద నధికరోషమున, దేవాంతకుఁడు వైచే దీపించి పరిఘః
దరమిడి సింహనాదంబు నేయుచును, దెరలక శరవృష్టి త్రిశిరుండు గురిసె
నురుదంతి గొలిపె మహాదరుం డేచి, పరఁగించె నతనిపైఁ బటుతోమరములు
ఎనసి మువ్వురు దమయేపు చూపుటయు, ఘనరోష మొదవ నంగదుఁడు కోపించె
దంభోల్కియై మహాదరునియేనుంగు, కుంభస్థలము దాఁక గుధరశృంగంబు
గెరలి ప్రేసిననది ఘోరకార మెసఁగ, నొరలి గ్రుడ్డులు వెలి కురికి చచ్చుటయు
జయలక్ష్మి రాఘవేశ్వరుఁ బొందఁగోరి, ప్రియమునఁ గై నేమఁ బెట్టియఁ దెరిచె
ననఁగ నాకరితల యటు వ్రస్సి యొప్పె, ననుకమంబైన మత్స్యంబులు నెదర
నంతటఁ బోవక దేవాంతకు ప్రేసె, దంతిదంత మగల్గి తారాసుతుండు
అటు ప్రేటుపడి వాతహతిఁ జలియించు, పటుసాలవృక్షంబు పగిది దూగాడి
నెత్తురు గ్రక్కియు నెఱసాహసమునఁ, జిత్త మొక్కింతగాఁ జేసి యయ్యసుర
పరిఘంబు గొని ప్రేసె బర్హతతటము, కరణి నొప్పారు నంగదునురస్థలము
నంగదుండును దాన నవనిపై మ్రొగి, యంగముతోడ దైర్యము చిక్కబట్టి
కోపించి దేవాంతకునిమీఁద నడువ, దీపితాస్త్రంబులఁ ద్రిశిరుండు మూఁట
నావాలితనయుని నాత్మఁ గైకొనక, లావున ఫాలస్థలము నాట వేసె
నంత నీలుండును ననిలనందనుఁడు, పంతంబుతోఁ దోడుపడి రంగదునకు
నందు నీలుండును మహాశైల మెత్తి, యందందఁ ద్రిశిరుపై నార్చుచు వైవ

— హనుమంతుఁడు మొదలగువారలు త్రిశిరాదిరాక్షసవిరులఁ జంపుట —

నశనిచందంబగు నస్త్రంబుఁ దొడిగి, త్రిశిరుండు నగ్గిఁ దెగ నేసె నడుమ
ధీరత వాటించి దేవాంతకుండు, వారియై యొప్పిన పరిఘః ద్రిప్పచును
బలియఁదై చనుదేరఁ బవమానసూనుఁ, డలుకతో రాక్షసు నొదలఁ జూచి
బెడిదంబుగా వెనఁ బిడికిటఁ బొడిచె, బొడిచిన నప్పుడు పొరిఁబొరి బండ్లు
డుల్లంగ నోరుబెట్టుగఁ దెచ్చుకొనుచుఁ, దైశ్మై దైత్యుండు గ్రుడ్లు దిరుగవై చుచును
దేవత లార్చిరి దివినుండి యపుడు, దేవాంతకునిపాటు తెఱఁగొప్పఁ జూచి
త్రిశిరుండు కోపించి తీవ్రత నేసె, నశనివేగాస్త్రంబు లన్నిలుమీఁదఁ
దగ వెండియును మహాదరుఁ డుగ్ర వేగమగునొక్క కరినెక్కి యార్చుచు వచ్చి
కులగిరి పై వాన గురియుచందమున, నలుపు దీపింపంగ నతనిపై నేసె
నానీలుండును వానియస్త్రసంతతులఁ, దానెంతయును భిన్నతనుఁడునై నొచ్చి
యటు మూర్ఛనొందియు నంతనె తెలిసి, పటుగతితోడ నభంబున కెగసి
తరువులతోడ నుద్ధతి మీఁదికెత్తి, ధరణిధరము మహాదరునిపై వైచె
వైచిన దానిచే వారణయుక్తుఁ, దై చచ్చెఁ దలవ్రస్సి యమృహాదరుండు
ధరమీఁద నమృహాదరుండు గూలుటయుఁ, దిరుమైన కడిమితోఁ ద్రిశిరుండు వేర్చి
సరిగొందు నని పెక్కుశరములు నేసె, నరవాయిగొంక యాహనుమంతుమీఁదఁ
తెచ్చెఱఁ బర్వతశిఖరంబు విఱచి, తెచ్చి యారావణి త్రిశిరుపై వైచె

నది నడుమనె తుమురై రాల నేసె, ద్రిదశులు వెఱంగందఁ ద్రిశిరుండు వేర్చి
 హనుమంతుఁడును దానియరదంబుమీఁది, కనువారఁగా దాఁటి యత్కుగ్రముగను
 సింగంబు గజములఁ జెలరేఁగి వచ్చుభంగి రథ్యంబులఁ బటుగఁతఁ జంపె
 నాత్రిశిరుండును ననిలజమీఁద, నాతతంబుగ శక్తి యడఁరించుటయును
 బలుమంట లెగయంగఁ బఱతెంచుదాని, బలువిడిఁ బట్టి యప్పావని ద్రుంప
 శక్తి ద్రుంచిన నిజశక్తి వాటించి, శక్తి జిహ్వయుఁ బోలు చటులాసఁ గొనుచు
 నచ్చెరువైన రయంబు సొంపార, వచ్చి యాహనుమంతువత్సంబు దాఁక
 ప్రేసిన సతఁడును వెస నఱచేత, ప్రేసె నారాక్షసునిపులవత్సంబు
 నటు వ్రేటుపడి తనయడిదంబు వైచి, కుటిలరాక్షసుఁడు గ్రక్కున మూర్ఛనొం దె
 ననిలజం డటు పడ్డయడిదంబుఁ బుచ్చుకొని బిట్టుగా నార్చెఁ గుంభిని పగుల
 నాలోనఁ దెప్పిరి యాత్రిశిరుండు, వాలిన పిడికిట వాయుజుఁ బొడిచె
 హనుమంతుఁ డంత సత్యంతరోపమునఁ, దనకటంబులు పొంగ దర్ప ముప్పొంగ
 రూపించి యావిశ్వరూపుమస్తకము, నేపునఁ ద్రుంచు సురేంద్రు చందమునఁ
 జెచ్చెఱ దనుజుని శిరములు మూఁడు, నచ్చెరువైన యాయడిద మంకించి
 తెగనేసె నాదైత్యుతీవ్రక్రంబు, దగఁ బుచ్చుకొని త్రుంచు దైవంబుకరణి
 దిశలు భూభాగంబు దివియు భూషింపఁ, ద్రిశిరుండు భూస్థలిఁ ద్రెల్లఁ ద్రెల్లటయుఁ
 బటురౌద్రమున మహాపార్శ్వండు గినిసి, నిటలంబు బొమలును నెరి ముడివడఁగ
 నలరు నెత్తుటఁ దోఁగి యాశాకరింద్ర, కరభీకరంబైన కనకచక్రముల
 నురుమణి ప్రభల సత్కుగ్రమై యముని, పరుషోగ్రదండంబు పాటిగాఁ గలిగి
 యరుణపుష్పంబుల నరుణగంధమున, నురుతరం బగుచు నయోమయంబైన
 యుదయార్కభాసమానోజ్జ్వలం బగుచు, నొదపు గదాదండ ముగ్రుండై తాల్చి
 తనకోపశిఖి మండ దర్పముప్పొంగ, హనుమంతుమీఁద రయంబున నడువ
 నెడనొచ్చి యొక్క మహీధరం బెత్తి, యెడవక దైత్యువై ఋషభుండు వైచె
 నడరి యంతటిలోన నష్టపీఠరము, దొడివడ గదఁ గొని తుమురుగా ప్రేసెఁ
 జటులత గద ద్రిప్పి సమదండై ఋషభుఁ, బటుసత్త్వమున మహాపార్శ్వండు వైచె
 దానిచే వత్సంబుఁ దాఁకి యావృషభుఁ, డూనిన మూర్ఛచే నొక్కింత దెలిసి
 యాలోన వేగ మహాపార్శ్వతోష్ఠు, వ్రాలినపిడికిట వ్రయ్యుఁ దాటించెఁ
 దాటించుటయు గదాదండంబు విడిచి, మేటిసత్త్వము దూలి మేదినిఁ బడియె
 నాగదాదండంబు నాఋషభుండు, వేగంబె కొని యార్చి ప్రేసిన దైత్యు
 ప్రేసిన వజ్రంబు ప్రేటునఁ గొండఁతో సరియై తల తుమురుగాఁ గూలె
 నటు మహాధ్వనితో మహాపార్శ్వ డవనిఁ, బటుభయంకరవృత్తిఁ బడుటయుఁజూచి
 కరువలిచే దూలు కారాకు లనఁగఁ, విరిగి దైత్యులు నలుదెసలకుఁ జనిరి
 ఆచందమున వార లవనిపై బడుటఁ, జూచిన రోషవిస్ఫురణశోభిల్ల
 మిడుక లోకములెల్ల మ్రింగెద ననుచు, గడఁగినక్రియ సతికాయుండు వేర్చి
 వేయసూర్యులభంగి వెలుగుచు మిగుల, నాయతం బైనట్టి యరదంబు నెక్కి

తనరార సింహనాదము చెలంగించి, తనవేరు నెప్పి యుద్ధండ్లకోదండ
నిష్ఠురారావంబు నిగుడఁ గాలాగ్ని, కాష్ఠంబు లడఁగింపఁ గవయుచందమునఁ
గపినేనపై మహాగ్రంబుగాఁ గవియఁ, గపులు నిశాటునాకారంబుఁ జూచి
పటురౌద్రలీల నిప్పటికుంభకర్ణుఁ, డిట వచ్చెనో యని యెంతయు బెడరి
కొండలు మూర్ఛిల్లఁ గొండలు వెలువఁ, గొండలు వెఱఁగు చేకొని చూచుచుండఁ
గొండలు వాపోవఁ గొండలు గలగఁ, గొండలు రామ చేకొనుమని మ్రొక్కఁ
బర్హినభీతిమైఁ బటతెంచుకపుల, నర్హిశ్వరుం డోడ కోడకుం డనుచుఁ
గలయ లోకములెల్లఁ గప్పి గర్జిల్లు, ప్రళయావసర మేఘపటలంబహోలె
బెడిదంబుగాఁ బేర్చి పృథులవేగమున, నడ తెంచుచున్న దానవనాథతనయు
నగ్గలికయు లావు నధికరౌద్రంబు, నగ్గతియును దవ్వలందె వీక్షించి
యనయంబు వెఱఁగంది యప్పు డారామ, జననాథుఁ డావిభీషణుఁ జూచి పలికెఁ
బిడుగుమ్రోసినమాడ్కి బెడిదంపుమ్రోత, నడరి వచ్చుచునున్న యరదంబుమీఁద
నింద్రచాపముతోడ నెనవచ్చునట్టి, సాంద్రప్రభాయిత చాప మొప్పారఁ
బరిఘగదా ప్రాసపట్టసశూల, పరశుతోమరభిండివాలనక్రాది
వరదివ్యశస్త్రనిర్వాహంబుతోడ, నరుదైనయట్టి సింహధ్వజం బొప్ప
నలువొంద నార్పుచు నలుగురు సారథులు తోల నొకవేయితురగము లూని
మూఁడుకన్నులుగల మూర్తియుఁబోలె, వేడిమి దిక్కుల వెదచల్లుకొనుచుఁ
గపులఁ దోలుచును నిక్కడనె చూచుచును, విపరీతగతి వచ్చు వీఁ డెవ్వఁ డనిన

— ౧౭ విభీషణుడు శ్రీరాముల కలికాయునిప్రభావముఁ దెలుపుట ౧ —

దేవ యీదైత్యుడు దేవారిసుతుఁడు, రాక్షసుకంటెను రణగరిష్ఠుండు
చతురంగములయందు సమరంబునేయ, నతినిపుణుండు వీఁ డవనీశతీలక
యరుదైన వేదశాస్త్రాదివిద్యలను, బరిణతుం డెంతయుఁ బరతత్త్వవేది
లంక యీవీరుని లావునఁజేసి, శంక లే కెపుడు నిశ్చలవృత్తి నుండు
ననిమిషు లలిగిన ననిఁ జావకుండ, వనజాసనునిచేత వరము గొన్నాడు
దివ్యాయుధంబుల దివ్యశస్త్రముల, దివ్యమంత్రంబుల దీపించువాడు
మీఱి యింద్రాద్యనిమిషులను నూలు, నూలులు గెలిచిన మగఁటిమివాడు
వాసవునజ్రంబు వరుణపాశంబు, నాసమవర్తి మహాగ్రదండంబు
ధనవతిగదయు నీతనిశస్త్రసమితి, ననిశంబు గడుఁ బ్రతిహతము లై యుండు
మనుజాశనుడు ధాన్యమాలినియందె, గనినపుత్రుం డతికాయుండు వీడు
ఈదానవునిచేత నీకపులెల్ల, మేదిదీనాయక మెదుగక మున్నె
సమరంబులో వీనిఁ జంపుట లెస్స, యమితవిక్రమకేళి నని చెప్పుచుండ
వాడంతఁ బటుగుణధ్వని దిక్కులద్రువ, వాడిమిమై నట వచ్చుటఁ జూచి
ఖండనోదగ్గుండు గవయుండు గోముఖుండును బోర్ణితిర్నఖుండు కుముదుండు
మారుతాత్మజుండును మైందుండు నలుడు, శరభుండు నీలుండు శతబలి గజుండు
నాదిగాఁ గలుగు మహాకపివరులు, మేదిదీనములు

వడి నెత్తుకొనిపోయి వానికి నెదురు, నడువంగ నటుచూచి నవ్వి దానవుడు
 కలహవిక్రమకళాకఠినస్త్ర్యములు, గలుగవు తొలఁగుడు కపులార మీరు
 త్రిజగంబులును మెచ్చు దివిరి వారాశి, నిజశరాగ్రంబున నిల్వినశూరుఁ
 డతఁ డెవ్వఁ డీటు చూపుఁ డతనిపైఁగాని, యతులితంబైన నాయస్త్రంబు విడువ
 దురమున నింద్రజిత్తుఁడు గట్టినట్టి, యురగపాశంబుల నూడ్చుకొన్నట్టి
 యతఁ డెవ్వఁ డీటు చూపుఁ డతనిపైఁగాని, యతులితంబైన నాయస్త్రంబు విడువ
 మూఁడులోకంబులు మునుమిడి గెలిచి, వాఁడిమి మగఁటిమి వ్రాలినశూరు
 నలఘుబలోదీర్ణ నాకుంభకర్ణుఁ, దలఁ ద్రెవ్వనేసి యుద్ధతిఁబెర్చియున్న
 యతఁ డెవ్వఁ డీటుచూపుఁ డతనిపైఁగాని, యతులితంబైన నాయస్త్రంబు విడువ
 దేవదానవయతదివిజలకాశి, భావింప నెక్కుడై పరఁగినయట్టి
 రావణు నోర్చెద రణములో ననుచు, నీవిధంబున లంక కేతెంచుశూరుఁ
 డతఁ డెవ్వఁ డీటుచూపుఁ డతనిపైఁగాని, యతులితంబైన నాయస్త్రంబు విడువ
 నని పెక్కుగర్వంబు లాడుచునున్న, దనుజాధిపాధునితనయునిఁ గిట్టి
 కడిది కోపమున వృక్షంబులు గిరులు, నుడుగక కపినాయకోత్తములై వ
 నవి యంతవట్టును సతికాయుఁ డెడనె, యచిరశమార్గణాహతిఁ ద్రుంచివైచి
 గురుతరాస్త్రంబులఁ గుముదుని మూఁటఁ, గరముగ్రశరపంచకంబున ద్వివిదు
 నరుదార మైందు నైదమ్ము లేడింట, శరభునిఁ దొప్పిదిసాయకంబులను
 ఘనతరబాణాష్టకంబున గజానిఁ, గినిసి బెట్టుగ నాలుగింట గవాక్షు
 గవయుని నెనిమిది ఘనసాయకములఁ, దవిలి జ్యోతిర్ముఖుఁ దశమార్గణములఁ
 బలుకాండముల శతబలిఁ బదేనింట, నెలమితో నీలుని నిరువదేనింటఁ
 బెడిదంబుఁగా నేయఁ బృథివిపై నొరగి, కడుమూర్ఖునొంది రాకపివరులెల్ల
 దివిజులు వెఱఁగొంది దివినుండి చూడఁ, దవిలి వెండియును నుద్గండకోపమున
 మృగముల దోలెడి మృగపతిమాడ్కి, నగచరావళిఁ దోలె సతికాయుఁ డపుడు
 తోలియుఁ దన్ను నెదుర్కొనుకపుల, నేలనుఁ గూల్చుచు నిగిడి రామునకుఁ
 బగతోడి భక్తి నప్పరమేశువలనఁ, దగ ముక్తి గలుగు నింతట నని తలఁచి
 నిగిడి యారాఘవునికి సతికాయుఁ, డగలనితెగులమై ననియె నవ్వచును
 రామ యీసమరధరాస్థలిలోన, నీమగఁటిమి చూపు నిక్కంబు నాకు
 నెంతటివాడవో యెన్నఁడు నిన్ను, నింతటివాడని యెఱుఁగ రెవ్వరును
 మాతండ్రికతమున మానిసివైతి, మాతండ్రికతమున మహి రాజవైతి
 వమరేంద్ర యమవరుణాది దేవతల, గుమిలోన నొకఁడవు గావు ని న్నెదుర
 గడముట్టుశూరుఁడై కదినవనిఁ, గడిమిపై నెదురంగఁ గవియుదుగాక
 యేను నీమగతనం బెఱుఁగనే ముందు, మానాభిమానము ల్పటి నీకుఁ గలచె
 గణుతింప న న్నెఱుంగవుగాక నీవు, గుణహీనుడవు సత్త్వగుణ మెందు గలదు
 ఏజాతిఁ గలవాడ వేమి చెప్పెడిది, రాజకులాచార రతుడవే నీవు
 అసఘమానసమానసాటవుట్లూరు, ననుఁ జేరి పోరాడ నాయీడు గావు

గొనకొని వేదాద్రిగుహలలోనుండు, ననుఁ జేరి పోరాడ నాయీడు గావు
సనకాదిమునియోగిసదనముల్పూరుము, ననుఁ జేరి పోరాడ నాయీడు గావు
కాషాయవస్త్రసంకలితులై విగత,దోషులై భవరోగదూరులై పోయి
కూరలు గాములు కూళ్లుగాఁ గుడిచి, నీసాహాయ్యలై నిష్ఠల డస్సి
ఘోరాటపులలోనఁ గ్రుమ్మరుచున్న, వారిలోపలఁ బోయి వర్తింపు మీవు
కలహవిక్రమశక్తి కడపట లేదు, తలపోసి యెఱుంగుదు తగిలి నీలావు
నొగి నొంటివాడవై యుండెడి నీకు, జగతిలో నీకపినైన్యంబు గలిగె
దిక్కెవ్వరును లేక తిరిగెడి నీకు, దిక్కయ్యె నిప్పుడు దినకరాత్తజుడు
ఎక్కడ గురుడని యెఱుంగని నీకు, నక్కడ గురుడు విశ్వామిత్రుడయ్యె
నొకదేశమును లేక యుండెడు నీకు, నకలంక మగునయోధ్యాదేశమొప్పె
నివి నీకుఁ బెద్దగా నిచ్చులో నుబ్బి, తివురకు నీవింక భృతిపెంపుఁ దూలి
చలియించి మీనమై సకలవారిధులు, సొలవక చొచ్చినఁ జొత్తు గాకేమి
తలఁపు నీమీఁదిదె తప్పదు నాకుఁ, బలుకు లేటికి నిన్నుఁ బట్టెద వెదకి
తలఁగుచ్చి కూర్చుమై ధరణిలోపలికి, సొలవక వచ్చినఁ జొత్తు గాకేమి
తలఁపు నీమీఁదిదె తప్పదు నాకుఁ, బలుకు లేటికి నిన్నుఁ బట్టెద వెదకి
యలిగి వరాహంబు వై రసాతలము, సొలవక చొచ్చినఁ జొత్తు గాకేమి
తలఁపు నీమీఁదిదె తప్పదు నాకుఁ, బలుకు లేటికి నిన్నుఁ బట్టెద వెదకి
చలమున వికృతవేషమున నెందైన, సొలవక చొచ్చినఁ జొత్తు గాకేమి
తలఁపు నీమీఁదిదె తప్పదు నాకుఁ, బలుకు లేటికి నిన్నుఁ బట్టెద వెదకి
కడుగుజ్జవై నీవు కార్పణ్యచృత్రి, బొడవేది పోయినఁ బోదుగా కేమి
తలఁపు నీమీఁదిదె తప్పదు నాకుఁ, బలుకు లేటికి నిన్నుఁ బట్టెద వెదకి
ధారణీసురవేషధారి కుతారి, వై రాజసంహారి వగుదు గాకేమి
తలఁపు నీమీఁదిదె తప్పదు నాకుఁ, బలుకు లేటికి నిన్నుఁ బట్టెద వెదకి
అచ్చెరువగునరుణాంబుధిలోనఁ, జెచ్చెఱ నిన్ను మోచియుఁ దేలియాడఁ
బరికింప నల వటపత్రంబు గాదు, కరము భీషణము నాకంకపత్రంబు
దురమున నను నీకుఁ దొడరంగరాదు, వరగర్వమున నెందు వ్రాలినవాడ
ననివేర్చి చలికెడు నమృతికాయు, ఘనగర్వమునకు లక్షణుడు గోపించి

❖ లక్షణాతికాయలద్వంద్వయుద్ధము ❖

యోరి నిశాట నేనుండ రాఘవునితో రణం బొనరింపఁ దొరకొన నేల
నాదెసఁ జక్కనై నడతెమ్ము నిన్ను, నాదుబాణముల భగ్గుంబుచేసెదను
అని దానవునిగుండె లవియి నందంద, ఘనగుణధ్వని చేసి కదిసిన వాడు
నారభసంబున కాశ్చర్యమంది, క్రూరాస్త్ర మొక్కటిఁ గొని యార్చి పట్టి
నిలు నిలు లక్షణ నీవుఁ బాలుడవు, వలదంత నీకంటె వ్రాలినవాడ
నావరశరఘట్టసంబు సహింప, నీవను ధర యెండె హిమగిరి యెండె
రావణుం దెత్తిన రజతాద్రి యెండె, దేవతలున్న ధాత్రీధరం బొండె

సంజకహరువిల్లు నడచి గర్వమున, రంజిల్లు మీయన్న రాఘవుం డొండె
 గాక నన్ననిమొనఁ గదియ శక్యంబై, నీకు నాముందట నిలువంగఁ దరమె
 యీవరబాణంబు నిట నన్నుఁ గట్టి, శ్రావెడు నీదురక్తంబు సౌమిత్రి
 యని దురహంకృతి నాడిన నతఁడు, దనుజుడ నీ సృథాగర్వమేల
 పోర నీలావు చూపుదుగాక నీకు, నీరిత్తిమాట లింకేల నామొందుట
 నీవును శస్త్రాస్త్రనిచయంబుతోడ, నీవిధంబున రథ మెక్కి యుద్వృత్తి
 మానక యిటఁ జోటు మగవాడఁడపోలే, బూనియున్నాడ విష్ణుడు నిశాచరుడ
 యనవుడు కోపించి యతనిపై నేసె, దనచేతిబాణ ముద్ధతి వాడు దొడఁగి
 యేసి యార్చిన దితి నింద్రాదిసురులు, నాసమయంబున నాశ్చర్యపడఁగ
 వదలక రాఘవేశ్వరుననుజుండు, నది యర్థచంద్ర బాణాహతిఁ ద్రుంచి
 చెలువార బ్రహ్మ వ్రాసిన వ్రాత యింక, వల దని తా భువి వైచినకరణిఁ
 జటులాస్త్ర మొక్కటి సంధించి వాని, నిటలస్థలము నాట నిపుణుడై యేసె
 నేసిన రుద్రునియేటున వడఁకు, భాసురాసురపుగ ప్రాసాద మనఁగఁ
 జలియించి నాతోడ సమరంబునేయఁ, గలిగె వీడని యతికాయుండు వేర్చి
 కడిమిమై నరదంబుఁ గదియఁ దోటించి, తడయక యారాముతమ్మునిమీఁదఁ
 జల మొక్కటియె తక్కు చంపవే నన్ను, చెలువున నొక్కనిశితబాణమేసె
 మూఁడంబకంబులమూర్తి గాచినను, బోడిమిఁ దక్కింతుఁ బొమ్మన్నకరణిఁ
 జటులవేగంబున సంధించి మఱియుఁ, బటుతరంబగు మూఁడుబాణంబు లేసె
 ననయంబు బెరుకుదు నైదు ప్రాణములు, ననుమాడ్కి వెండియు నైదమ్ము లేసె
 నేడువాఝలు సొచ్చి యీడిపోయినను, తోడనే నినుఁబట్టి త్రుంతు నన్నట్టి
 కరణి నెంతయు భుజాగర్వంబు మీఱి, యిరవొంద సంధించి యేడమ్ములేసె
 నవి వేగ లక్ష్యణుం డంతలోపలనె, వివిధఖండములు గావించి పెల్లార్చి
 యతికాయుపై నేసె నాగ్నేయబాణ, మతఁడు నూతేసె సౌరాస్త్రంబుఁ దొడిగి
 యారెండుశరములు నడరి యుండొంటితో రణం బొనరించి తుమురులై రాలె
 చేశొని దనుజుఁ డైషికబాణ మేసె, గాకుల్ స్థిలకుఁ డాకంపంబునొంద
 నది యైంద్రమునఁ ద్రుంచెనడరి లక్ష్యణుఁడు, అది గని దైత్యుండు యామ్యాస్త్రమేసె
 నది ద్రుంచె నతఁడు వాయవ్యాస్త్రమేసి, యదిగాక పెక్కమ్ము లసురపై నేయ
 నవి వాని మైమరు వటుఁదాడి విఱిగి, భువిమీఁద నొఱిగినఁ బోక లక్ష్యణుఁడు
 వెండియుఁ బెక్కియ విటుగుటఁ జూచి, కాండంబు లేమొకో కాడవు వీని
 నని యని చింతించి యలయుచున్నంత, నెనలేనియామర్ష మెఱిగింతు ననుచు
 నప్పు డాతనితోడ ననిలుండు వచ్చి, చెప్పె లక్ష్యణ బ్రహ్మచే వీడు వడనె
 వరముగాఁ గోరి యీవజ్రకవచమ్ము, శరము లెవ్వయు వీనిఁ జాలవు నాటఁ
 బలుదునియలుగాఁగ బ్రహ్మాస్త్ర మేసి, పొలియింపు మనవు డుప్పొంగి లక్ష్యణుఁడు
 అది సమంత్రకముగా నార్పుచుఁ దొడిగి, త్రిదశారిసుతుమీఁదఁ దెగఁగొనియేసె
 నేసిన బ్రహ్మాండ మెల్లను బగుల, వాసవుం డదర దేవతలు గంపింప

ధరణి వడంక దిక్పటము లల్లాడ, శరధులు ఘూర్ణిల్ల తైలము ల్వడఁక
దరణిచంద్రులగతి దప్పంగఁ జొక్క, లురులంగ రత్న పుంభోజ్జ్వలం బగుచుఁ
బ్రళయకాలమునాటి పావకుభంగి, నెలకొని లోకముల్ నిండి మండుచును
యమదండమునుబోలె ననిలవేగమునఁ, గ్రమ మొప్ప సంతయుఁ గడురభసమున
నమ్మెయి బ్రహ్మస్త్ర మరుదేరదైత్యుఁ, డమ్ములు నిగుడింప ననియుఁ గైకొనక
వచ్చుటయును శక్తి వైచె వైచుటయు, జెచ్చెట నాశక్తి జేకొన కదియు
లావున రాఁగ శూలంబున వైచె, నావిధంబును గొన కది మీఱి రాఁగ
గద వ్రేసె వ్రేసిన గదయును ద్రోచి, యది వచ్చుటయుఁ జూచి యడిదాన వ్రేసె
నది దాటిరాఁ బరశ్వాయుధం బెత్తి, వదలక వ్రేయ దీప్తంబున నదియుఁ
గడచి యేతేరంగఁ గడఁగి కటారి, బొడిచిన నందునఁ బోక పై రాఁగ
వలనొప్ప మొలనున్న వంకినిఁ బొడిచె, జలమున నది మీఱి చటులవేగమునఁ

— అతికాయుడు లక్షజునిచే జచ్చుట —

బోవ కేతెంచినఁ బొడిచె బిడికిటను, దేవతల్ దలలూపఁ దివిరి యాశరమా
మండితకోటిరమండలితోడఁ, గుండలంబులతోడఁ గూల్చె దచ్చిరము
నటునజ్రహతి రోహణాద్రిశృంగంబు, చటులతఁ గూలిన చాడ్పునఁ బడ్డ
నతికాయుతలఁ జూచి యతిభీతిఁ బొంది, హతశేషులైన దైత్యాధముల్ పఱచి
లంకఁ జొచ్చుటయుఁ గెలంకుల కపులు, నంకించి రెంతయు నారాముతమ్ముఁ
డరుదెంచి శ్రీరామునడుగుల కెఱంగఁ, గరము సంతోషించి కౌగిటఁ జేర్చి
వినుతించు నాకపివీరులతోడ, ననయంబు హర్షించె నవనీశుఁ డంత
నాదైత్యనాథుండు నయ్యతికాయుఁ, డాదిగాఁగలదైత్యు లార్వూరు వడుట
విని మూర్ఛపాల్పడి వేగంబె తెలిసి, ఘనముగాఁ గన్నీరు గ్రమ్మ నందంద
నతిదుగ్గిమునుబొంది యడలుచునున్న, పతికడ కేతెంచి పత్నీ మయుపుత్రి
యసురేశ లోకంబు లన్నిటిలోన, నసమానసత్త్వఁడ వైన నీకీల్లు
పాడియె శోకింపఁ బంటవై నీవు, నాడేల తెచ్చితి నరనాథుదేవి
నొప్పింపనేరవై తుచితకాలమునఁ, దప్పె నారామునిఁ దలఁడ్డదైత్యు
లరుదెంతు రనుమాట లవియుఁ బోవిడువు, సురవైరి యాజిలోఁ జూపు నీకడిమి
యనుమాట లాలించి యాత్మఁ జింతించి, వనిత నంతగివురవరమున కనిచె
నిలిచినవగలతో నిట్టూర్పుఁ బుచ్చి, తనమంత్రివరులతో దళకంఠః డనియొఁ
గటకటా! తమ్ములు గాదిలినుతులు, నిటు నేలఁ గూలి రిం కేమనఁ గలదు
విబుధులకైనను విడిపంపరాని, ప్రబలంబులగు నాగపాశబంధములఁ
బాసిరి మాయ పోఁ బలిమినో మనుజు, లాసచేసినఁ జెల్ల దది నాకు జయము
ఆరాముతమ్ముని నాజిలో గెలుచు, వీరుని నెవ్వని వెదకియుఁ గాన
భయమెన్నఁడును లేక పరఁగు నీలంక, భయమును బొందె నాబలియులవలన
నారామవిభునిపరాక్రమంబునకు, మేర యొయ్యెది యిటుమీఁద నీలంక
యతనిచే జెడకుండ నరసి యేమిటక, ప్రతిపనంబును గావఁ బంపుడి యనుచు

నతఃపురంబున కరిగి యొక్కరుడ, యంతరంగంబున నడలుచు నుండె
నప్పుడు చనుదెంచి యామేఘనాదు, డప్పంక్తికంతున కనియె నింపార
నే నీకుఁ గలుగంగ నిటు వగవేల, దానవాధీశ్వర తగదు చింతింపఁ
బటుతరంబైన నాబాణసంహతికి, నెటు సహింపఁగఁజాలు నీశ్వరుండైన
నటు చూడు రాముని నాతనితమ్ముఁ, జటులాంబకముల జన్మరితులఁ జేసి
యనువులు వెఱికి యయ్యగచగావళుల, వసుమతివైఁ గూల్చి వచ్చెనఁ గడిమి
విబుధకంటక నేఁడు వినుము నాప్రతిగ, విబుధలోకేశుండు విష్ణుండు యముఁడు
శిఖయును రుద్రుండు సితకర్కారులును, ఖిలసాధ్యులు బలి యజ్ఞవాటమున
నేచి విజృంభించునెడఁ ద్రివిక్రమునిఁ, జూచినగతి నన్నుఁ జూతురుగాక

— ఇంద్రజిత్తు రెండవమాటు యుద్ధమునకు వెడలుట —

యని వీడుకొని దివ్య మగురథంబెక్కి, దనుజేంద్రతనయుఁ డెంతయు సొపుమీఱి
నడువంగ నప్పుడు నానాముఖములఁ, గడవేగమున నుర్వి గదలఁగాఁ గదలి
వెడలె రథంబులు వెడలె నేఁగులు, వెడలె గుఱ్ఱములు వెడలె గాల్బలము
పుండరీకంబుల బొలుపారువారు, పుండరీకాక్షులఁ బొలుపారువారు
పుండరీకచ్ఛాయఁ బొలుపారువారు, పుండరీకోన్నతఁ బొలుపారువారు
నన్ను డుగ్రతఁ జతురంగనైస్యముల, నొప్పిరి దానవు లుగ్రసనముల
నార్పులు బొబ్బలు నతులఘోషములు, దిర్భితసింహనాదస్ఫురణములు
నేమీరవంబులు నిస్సాణరసము, రామణీయకము లుగ్రంబులై యమర
భాసురధవళాతపత్ర మొప్పార, నాసుధాకరుతోడి యాకాశ మనఁగఁ
గమలలోచనములు గ్రాల నందందఁ, బ్రహదాజుఁము చామరంబులు వీన
బహుభూషణప్రభావటలంబు వెలుగఁ, సహజవైభవమహోజ్జ్వలఁ డింద్రజిత్తు
చనుదెంచి రణమహిష్ఠలమున నిలిచి, ఘనఘజం డత్యంతకౌతూహలమున
రక్తవస్త్రంబుల రక్తిమూర్ఛముల, రక్తగంధంబుల రాజితం డగుచు
వరమంత్రముల హుతవహం బ్రతిష్ఠించి, శరములు తోమరచయములు వరుసఁ
బరిధులుఁగాఁ జేసి పలుసుక్కువములు, కరమర్థి లోహముల్ గా సంఘటించి
తనలోని నిష్ఠయుదాత్తమై యొప్పు, దనుజేంద్రతనయుఁ డధర్వణోక్తముగఁ
దగ నెయ్యి లాజలు దాడసమిధలు, నొగి వేడ్క వేల్చుచు హోమాంతవేశఁ
గడిఁది కృష్ణచ్ఛాగకంతర క్తంబు, నడరెడునప్పిఁ బూర్ణాహుతి వేల్వ
ననలుండు పొడసూపి హ్యముల్ గొనియె, ననలునికరుణ బ్రహ్మాస్త్రంబు రథము
ధనువును గవచంబుఁ దద్దయుఁ బ్రీతిఁగొని యార్పుటయును దిక్కులు పెల్లగిల్ల
దానవుం డరేఁడుతారకాసమితి,తో నభం బగులంగ దుర్దాంతుఁ డగుచు
రథరథ్యకేతుసారథులతో నెగసి, ప్రథితవేగమున నంబరవీధి దాఁగి
యగణితబలసత్త్వంబై యొప్పుఁ బలికె, దగియెడుబుద్ధిగాఁ దనసేనతోడఁ
దరలక నిలిచి యుద్ధము నేయుచుండుఁ, దురక యేనిదె దివినుండి ఘోరముగ
రణ మొనరించి యారామలక్ష్మణుల, గణుతింప కెంత వేగమె చంపువాడ

ననిన నుత్సాహవాక్యము విని వేర్చి, దనుజులు సేనావితానంబుతోడఁ
దరుచరసేనలు దరియంగఁ జొచ్చి, బరవసంబునఁ బెక్కుభంగులఁ జోర
నాదివినుండి దివ్యాస్త్రంబులేయ, నాదానవునిదెస కగచరు లెగసి
యగములు వైవంగ నవి ద్రుంచి గుండె, లగలించి వెక్కుండ్ర నవనిపైఁ గూల్చి
వేగంబె యొక్కొక్కవిషమబాణమున, నేగురఁ దొమ్మండ్ర నేడ్వర నేసె
మఱియును గడిమిమై మర్కటేశ్వరులు, నెఱసిన గిరిభ్రాణీజంబు లెత్తి
యాయుండ్రజిత్తుపై నడరింప నతఁడు, సాయుకుంబుల వానిఁ జతురుడై శ్రుంచి
పదియు నెన్నిది తీవ్రబాణంబు లేసె, మదమెల్లఁ జెడ గంధమాదనుఁ గడిమి
దీపింప నలుఁ దొప్పిదిట రూపుమాపె, నేపార మైందుని నేడింట నొంచె
గదిసి పంచకమున గజుని నొప్పించె, బదియింట భల్లూకపతిఁ గూలనేసె
నూటను హనుమంతు నొప్పించి మించె, మూట గవాక్షుని మొగి గాడనేసె
బదియింట హరిరోముప్రాణముల్ గొనియె, నదటణంగ గరంబు నాటింటనేసె
దగిలి యాటిట వేగదర్శి భంజుఁడె, దెగి సుషేణుని నెన్నింట నొప్పించె
ననయంబు పదిట సూర్యప్రభు నొంచె, బనసునియంగంబుఁ బడఁమూట నేసె
ఘనతరబాణాష్టకంబునఁ గుముదు, నెఱసి నీలుని ముఁప్పదింటను ముగించె
మసలక మఱి పెక్కుమార్గణంబులను, రసీకతదూలఁ దారాతనూభవుని
సునిశితంబైన యాశుగముల నూట, దివపనాదనుని నైదిట నిండ్రజాలు
గిరిభేది రెంటును గెడపి యాముషభు, నిరుపదిశరముల నిలఁ ద్రెళ్లి నేసె
గేసరి పదునాలుగిట దధిముఖుని, భాసుంబుగ బాణపంచకంబునను
సుముఖునిఁ గ్రథనుని సొరిది నాటింట, విముఖు నేడింటను ద్వివిదు నాటింట
శరభు నేడింటను శతబలిఁ బదిట, సరి నెన్నిదిట హరు :న్నాడు మూట
నరుదుగాఁ దక్కిన యఖిలయూభవుల, వరదివ్యశస్త్రాస్త్రవర్షంబు గురిసి
కడుభిన్నగాత్రులఁగాఁ జేసి నేలఁ, బడవైచి మఱి గణప్రాణులఁ జేసి
కొందఱ నమ్ములు గొని గాడనేసి, కొందఱ గడలెత్తుకొని బిట్టుప్రేసి
కొందఱ శూలముల్ గొని గాడనేసి, కొందఱ శక్తులు గొని నిగుడించి
దనుజేంద్రతనయుఁ డెంతయుఁ బ్రతిలేక, తనరు బ్రహ్మాస్త్రమంత్రప్రభావమున
నందఱ నీక్రియ నందందఁ బేర్చి, యెందును బోనీక యయ్యుండ్రజిత్తుఁ
డున్న వానరసేనయును జంపివైచి, యున్నతజయమున నుగ్రుడై యార్చె
గపికోటి నొచ్చినఁ గడఁగి సౌమిత్రి, కుపితుడై యన్నఁ గన్గొని విన్నవించె
దేవ బ్రహ్మాస్త్రంబు దీపింపఁజేసి, రావణసహిత మిరాక్షసుకోటి
నంతయుఁ జంపెద నానతి యిప్పు, చింతింపనేటికిఁ జెచ్చెఱ ననుడు
వీనిమాయలఁజేసి వీనిరూపంబు, గాననియప్పుడు గడఁగి లోకములు
భస్మంబునేయుచు బ్రహ్మాస్త్ర మరుగు, విస్తయంబగు బలావిర్భావ మొప్పుఁ
గావున వీనికై కడఁగి లోకముల, నీవేల కాల్పెడు నిష్ఠురవృత్తి
నీరాక్షసుఁడు బ్రహ్మ యిచ్చినవరము, కారణంబునఁ జేసి కపికోటిఁ జంపె

ననయంబు మన మింక నాబ్రహ్మవరము, మనమున నొకకొంత మన్నింపవలయు
నని పల్క నింద్రజిత్రాగఘ్నులు, ఘనబాణముల నేసె గదలక నిలిచి

— ఇంద్రజిత్తు బ్రహ్మస్త్రముచే రాముడు మొదలగువారల మూర్ఖునొందించి మరలుట —

గర్వితుండగు దశకంఠనందనుడు, పర్విన నీలాభ్రపటలంబు గాఁగ
నడరించు కార్త్యకజ్యోనినాదంబు, లుడుగక వెస మ్రోయునుటుములు గాఁగ
వడిఁ బూన్చి దైత్యుడు వైచుచు నున్న, బెడిదంపుశక్తులు పిడుగులు గాఁగ
నగణితదివ్యశస్త్రావళియందు, మిగిలినదీప్తులు మెఱుఁగులు గాఁగఁ
బొరిఁబొరిఁ బుంఖానుపుంఖంబు లగుచు, నరుదెంచు నమ్ములు నతివృష్టి గాఁగఁ
గరుల నొప్పిన నెలకట్టియలెల్ల, దఱుచుగా నాడు చాతకములు గాఁగ
కనకరత్న ప్రభాకలితంబు లగుచు, దనరుచాపం బింద్రధనువును గాఁగ
నసురులయందును నగచరులందు, వెసఁ గ్రమ్మ నెత్తురు వెల్లున గాఁగ
బింబహారములకు బాసినమాక్తికంబులు నెరి వడగండ్లును గాఁగ
నురులినమఱుటమహోజ్జ్వలమణులు, పరఁగంగ నింద్రగోపంబులు గాఁగ
లాలితాయతకాహళారవంబులును, వ్రాలిన కేశారవంబులు గాఁగ
సమధికపటహోగ్రసన్నాహరవము, రమణీయదుంతూసరావంబు గాఁగ
నసమున రఘుపతి హలికుడై వేర్పు, నసురేశు విపులదేహతేత్రమునను
ఆడరి లోకములెల్ల నలరంగ ముష్టి, విడువక యమ్ములు వెతఁబెట్టుకొఱకు
వచ్చిన తొలుకరివానకాలంబు, నచ్చుగా నొప్పారె నాసమయంబు
గానఁగదా యింకఁ గడ గి రాఘవుడు, మానిక బాహుసమగ్రతఁ బూని
కలసిక నద్దశకంఠునిఁ దెచ్చి, తలఁకొఁత కొని యుద్ధండత నునుచు
ననిన చందంబున నతివిచిత్రముగ, నెనయంగ డెబ్బదిరెండువెల్లువల
వనచరులను నృపవరుల జయించి, ఘనతరజ్యానాదకలితుడై మగిడి
యాలంబు చాలించి యాయంద్రజిత్తుఁ, డాలంకలోనికి నరిగె నవ్వచును
మనుజేశుదురవస్థ మది విచారించి, కనుఁగొనఁజాలక కన్నులు మొగిచి
కొని తొలఁగినమాడ్కిఁ గ్రుంకె నర్కుండు, వనచరాననపద్మవనములు మొగుడఁ
గపిఁకొటిచే లంక కాలుచో ధూమ, ముపమింప నీగతి నుండు నన్నట్లు
కడు నగ్గలముగ లోకం బెల్ల నిండి, తడయ కెంతయు సంధతమసంబు పర్యే
నప్పుడు తొడిగి బ్రహ్మస్త్రమంత్రంబు, లొప్పఁ జపింపంగ నొకటియుఁ గాక
నున్న విభీషణుఁ డుర్వరఁ గూలి, యున్నసుగ్రీవాది యోధులఁ జూచి
వనచరులార గీర్వాణారిసుతుడు, వనరుహగర్భునివరమునజేసి
పన్ని యేయుటయును బ్రహ్మస్త్రశక్తి, మన్నింపఁదగు నని మనమునఁ దలఁచి
వంచించి యారామవసుమతీనాథుఁ, డించుక సైచినాఁ డింతియే యనుడు
వాయుసూనుడు బ్రహ్మవరమునజేసి, యాయంద్రజిత్తుదివ్యాస్త్రసంతతులఁ
జావకుండుట విభీషణుతోడ ననియె, భావింపు మిప్పుడు భండనభూమి
నిటఁ బద్ధవారిలో నెవ్వరు గలరు, పటుబాణామాతులయ్య బ్రతికెనవారు

అని యిద్దఱును గూడి యంధకారమున, గొనకొని మండెడి కొఱపులు బట్టి
 కొని కలనెల్లను గ్రుమ్మరునపుడు, సవయంబు నాసంగరావనిలోన
 నందంద నుడుగక యాడునట్టులును, క్రందుగా నూంసము ల్లఱచుభూతములు
 బెడిదంబుగానార్పు బేతాళములును, నడరెడుర క్తంబు లానుధాకినులు
 కండలు గబళించు కంకగృధ్రములు, నొండొండ నెలుగిచ్చు నురుస్పృగాలములు
 గెడసి రక్తములు గ్రక్మెడిభల్లుకములు, నుడుగక యదంద నొరలు కోతలును
 గుదిచి కాళ్లను దన్నుకొనువలీముఖులు, కదిసినదంతము ల్లలప్లవంగములు
 లావరిపడిన గోలాంగూలములును, భావింపరాని రూపముల వానరులు
 కీలాలవారిఁ దోగినయగచరులు, కేళిమైధూళి బ్రుంగినవనచరులు
 పదుగుర నేబండ్రఁ బదర మొక్కటను, గుదులు గ్రుచ్చినక్రియఁ గూలినకపులు
 అంతంతఁ దుత్తుము రై నశైలములు, నింతింతలైన మహీరుహములును
 ఖండంబులైన రాక్షసులశస్త్రములు, దండిగాఁ దునకలై ధర నున్నగదలు
 నిండిన సామజనికరముల్ సమర,మండలీఁ బడియున్న మఱి వెఱంగంది
 కనుఁగొని ఖన్నులై కడుదుఃఖ మడరి, యసిరి విభీషణహనుమంతు లపుడు
 వలయుకార్యము జాంబవంతుని నడుగ,వలయుకార్యంబు లవల నాతఁ డెఱుఁగు
 నతఁడున్నయెడ నింక నరయుద మరసి, యతఁడు చెప్పినతోన నరుగుద మనుచుఁ
 గలనెల్ల వెదకుచుఁ గనుఁగొని రపుడు, బలితంపుశరశయ్యఁ బడియున్న వానిఁ
 గని జాంబవంతు డగ్గటి దైత్యశాఘఁ, డనియెఁ బెద్దయు నార్తుడై వగనొంది
 బ్రతికియున్నాఁడవే పలకంగఁగలవె, యిదె ఋక్షరాజ మష్టెఱుఁగుదె యనిన
 దానవుశరపాతి దర్పంబు దక్కి, హీనస్వరంబున ఋక్షేశుఁ డనియె
 స్వరనిశేషంబు విచారించి బుద్ధి, పరికించి నీవని పలికెదఁగాని
 కలయ నమ్ములు కండ్ల గాడుటఁజేసి, చలితదృష్టిని విభీషణ గానరాదు
 చెవులకు నింపుగాఁ జెప్పుము నాకు, పవమానసూనుడు బ్రతికియున్నాఁడె
 యనవుడు వెఱంగంది యాజాంబవంతు, కనియె విభీషణఁ డతిసంభ్రమమునఁ
 గడువెఱు గయ్యెడు ఘనుఁ డైనరాము, నడుగక లక్షణు నడుగక యినజు
 నడుగక యంగదు నడుగక యతని, నడుగుట యేతలం పగు ఋక్షరాజ
 యనిన విభీషణా హనుమంతుఁ డొకఁడు, తనువుతో నుండిన దరుచరు లెల్ల
 బ్రతుకుదు రాతఁడు బ్రతుకఁడేనియును, బ్రతికియుండిననైన బ్రతుకరు కపులు
 అనుమాట విని ముదం బంది వాయుజుఁడు, దనవేరుఁ జెప్పి పాదములకు మ్రొక్కి
 మ్రొక్కిన నెఱిగి యిమ్ముల ఋక్షరాజు, తక్కుక యాత్మ ముదంబును బొంది
 తనుఁ బునర్జాతుఁగాఁ దలపోసి యనియె, ననిలనందనుతోడ నర్థి దీపింపఁ
 దలపోయి వాయునందన నీవుదక్కఁ, గలుగునే యొక్క డీకపులకు దిక్కు
 అదిగాక యిప్పు డీయంబుధిఁ దాఁటి, వదలక యాహిమవంతంబు గడచి
 హేమకూటంబును ఋషభవర్చితము, నామేరువును రజతాద్రియుఁ గడచి
 శ్వేతాచలము దాఁటి శీఘ్రంబు మెఱసి, యాతతమగులవణాంబుధిఁ గడచి

యరిగి శాకద్యౌప మవ్వలి కేగి, తరంగల నొప్పు సుధావార్ధి దాటి
చంద్రశైలద్రోణశైలమధ్యమున, సాంద్రదీధితుల నుజ్జలత వహించి
తిరమైన యాయాషధీశైల మెక్కి, కరమొప్పు సంజీవకరణి విశల్య
కరణియు సంధానకరణి పౌకర్ణ్యకరణియు నానాల్గు గలవౌషధములు
అవి తెచ్చి యీవానరావళినెల్లఁ, బవనతనూభవ బ్రతుకంగఁ జేసి
రాగంబు నొందింపు రామలక్ష్మణుల, వేగంబె యనవుడు విని వాయుజుండు

— ఆంజనేయుఁ డోషధీశైలము వెచ్చి రామలక్ష్మణాదుల మూర్ఖు డేలించుట —

అతని వీడ్కొని సువేలాచలం బెక్కి, చతురుడై పదములు సమముగా మెట్టి
లలితశేషాభవాలము మీఁదికెత్తి, నెలకొని భుజములు నిక్కించి పొంగి
రామునిఁ దలఁచుచు రయమున నెగయ, నామహనీయాద్రి యవనివైఁ గ్రుంగె
దెసలు గంపించె దిద్దిగఢాత్రి దిరిగె, నసమానమైనట్టి యారభసమున
నతఁ డట్టు లెగసి యయ్యాకాశవీధి, నతిభీషణంబైన యంబుధి దాటి
హరిచక్రమునుబోలె నరుగుచు నడుమ, తరమిడి పెక్కుచోద్యములు గన్గొనుచు
సాంద్రఫేనామృతజలనీధి దాటి, చంద్రశైల ద్రోణశైలమధ్యమున
తిరమైన యాయాషధీశైల మెక్కి, యరయుచు వచ్చుచో నాయాషధములు
కామరూపులుగాన గపిశేఖరునకు, నేమియుఁ బొడచూపనీవయ్యెడ దమ్ము
ననిలనందనుఁడును నవి గానకుండి, దనలోన నందంద దలపోసి చూచి
యతివినయంబున నాపర్యతంబు, నతులగుణోదాత్తుఁ డై వేడఁ దొడఁగెఁ
బ్రాలేయగిరియును బర్జన్యగిరియుఁ, నైలాసగిరియును నైకొన కేను
క్రన్నన వచ్చితిఁ గాణ్యాతురుండ, నిన్ను నుద్దేశించి నీలాద్రినాథ
నీయందు నిర్బరల్ నెఱివఁచియున్న, యాయాషధము లెవ్వి యవి నాకుఁ జూపు
మారాఘపునకుఁ గార్యము పుట్టియున్న, దేహాపమున నైన నిచ్చుట లెస్స
యనిన నగ్గిరి యట్టహాసంబుచేసి, యనిలనందనుతోడ ననియె గర్వమునఁ
బెలుచ నీవిటువచ్చి పెక్కులాడెఁపు, తలఁకక యాయాషధములు న న్నడుగ
నీ వెంతవాడవు నిన్నుఁ దెచ్చునఁగ, నేవిధంబున రాముఁ డెంతటివాఁడు
చేకొనిసురలు దాచిఁయాషధములు, నీకు నిచ్చుటకంటె నేరమి గలిదె
యని గర్వమాడిన ననిలనందనుఁడు, కినుకతో ననియె నగ్గిరితోడఁ జేర్చి
యే నిన్ను వలె నని యిటు వేడుకొనిన, దాని విచారింపఁ దగదొకొ నీకు
నగలించి నాభుజాయతశక్తి నిచ్చు, నగమ మూలోన్మూలనంబుగాఁ బెఱికి
యిదె కొనిపోయెద నెఱుగని రాము, హృదయంబులో నప్పు డెఱిగెడుగాక
యని భీషణంబుగా హనుమంతుఁ డద్రీ, యనువారగాఁ బట్టి యగలించి వేర్చి
పెఱికి గంధర్వుల బెదరంగఁదోలి, గురుతిడరాకుండఁ గొనిరాఁ దొడంగ
నిలనందనుఁడు సహస్రధారలను, ఘనముగా మండు చక్రముతోడి విష్ణు
రణి నేతేర రాక్షసవీరముక్త, శరహతి నొచ్చి మూర్ఖుల నున్నకపులు
సమహాషధవాతవశతచేఁ దేరి, కరము సంప్రీతితోఁ గడఁగి యార్పుచును

అనిమొనఁ బడిన దైత్యావళిఁ గిట్టి, వనధిలోఁ బాఱంగ వైచిరి చెలఁగి
హనుమంతుఁడును సువేలాద్రిపైనుండి, చనుదెంచి యాకపీనై న్యంబునడుమ
మహానీరుమైనట్టి మందులకొండ, మిహిరప్రతాపుడై మెల్లన డించి
తపనవంశజులగు తపనసుతాది, కపిముఖ్యులకును స్రుక్కక ప్రయోగింప
ధీయుక్తి నట మూర్ఖుఁ డెలిసిరి వారు, నాయాషధములమహత్త్వంబువలన
ననిమొనఁ దునక లై నట్టిదేహములు, ఘనమైన సంధానకరణిచేఁ గడసె
శరపుంజమురుశస్త్రచయము విశల్య, కరణిచే నపుడూడి గలడులు పూడె
సౌవర్ణకరణిచే సకలాంగకములు, సౌవర్ణకాంతి నుజ్జ్వలములై మించె
గలయంగ సంజీవకరణిచే బ్రాణములు వచ్చి చెలఁగుచు మునుపటికంటె
గడునొప్పి రెంతయుఁ గపివీరులెల్ల, గడఁకతో నిద్ర మేల్కొనినచందమున
నప్పుడు కపివీరు లనిలనందనుని, నొప్పార నగ్గించి రుత్సాహ మొదవ
ననిమొనఁ జచ్చిన యసురులఁ గవులు, వనధి సంతకుమున్నె వైచుటఁజేసి
కదనంబులోని రాక్షసుఁ డొకడైన, బ్రతుకుటలేదయ్యెఁ బరమాషధముల
సంత సుగ్రీవాదు లైనవానరులు, సంతసంబున సూర్యచంద్రులభంగిఁ
గర మొప్పు రామలక్ష్మణులకు మ్రొక్కి, యరుదార నుతియించి రనిలనందనుని
నప్పుడు మ్రొక్కెడు నాంజనేయునకు, నుప్పొంగ విబుధాళి యుర్వీశుఁ డనియె
మనకు వాసపునాజ్ఞ మున్నొపవలయు, ననయంబు గావున నమరులు మెచ్చ
నీయోషధీశైల మెప్పటిచోట, వాయుతనూభవ వైచి రమ్మనుఁడు
మారుతాత్మజుఁ డసమానవేగమున, నారాఘవుఁడు మెచ్చ నగ్గరిచంద్రు
నెనయ నెప్పటిచోట నిరవాంద నునిచి, చనుదెంచె రయమున సంగరస్థలికి
అంత సూర్యోదయం బయ్యె రాఘవుని, చింతతోడనె కూడి చీకటి వానె
నప్పుడు సుగ్రీవుఁ డారామచంద్రు, నొప్పారఁ గనుఁగొని యుల్లాస మెసఁగ
వసుధేశ పాలిచె రావణుబలం బెల్ల, నసమసాహసబరాహవకేళి వ్రాలి
గుదులు గ్రుచ్చినక్రియఁ గుంభకర్ణుండు, మొదలైన రాక్షసముఖ్యులందఱును
అదిగానఁ దనవర్గ మంతయుఁ గడఁగి, త్రిదళారికయ్యంబు లెఱఁగొల్లఁ డింక
లంకఁ గాల్పంగ గోలాంగూలబలము, పంకజహితవంశ పనుపు మీరాత్రి
ననుమాట విని కపులందఱుఁ గూడి, యినమండలము గ్రంకు లెప్పడో యనుచుఁ

— వానరులు లంకం గాల్పుట. —

దమకింపుచుండంగఁ దరణి గ్రంకుటయు, దమమును పెద్దయై దట్టమై పర్వ
అప్పుడు కపివీరు లధికరోషమున, నుప్పొంగి ధీరులై యుగ్రులై కపులు
గునియుచు నార్చుచుఁ గొరవులు పట్టి, గొని జనంబులు మీఱ గుప్పించి దాటి
వడి లంక ముట్టియు వాకిళ్ల వారు, కడుభయంబునఁ బాఱఁగా లంకఁ జొచ్చి
యారావణునిపురి యడలి కాల్పుటకు, నారామవిభునితోపాగ్ని గేమిటికి
నీయనలము చాలదే యని పేర్చి, పాయక లంకఁ గాల్పంగఁ జొచ్చుటయు
అనలుండు దరిగొని యందందఁ బర్చి, వినువీధిఁ దాఁకి దిగ్వివరంబు నిండె

నాయగ్ని బడబాగ్ని యై ధూమపటలి, తోయమై మిన్న పుతోయధివోలె
 విస్తయంబుగ మణివితతులు చెదర, భస్తంబుగాఁ గాలఁ బ్రాసాదతతులు
 పొడిపొడిగాఁ గాలి పొడవెల్ల నడఁగి, ఘడమి గంపింప గోపురములు గూఁ
 గ్రక్కున మంటలుగ్రంబుగా నెగయ, నక్కజంబుగఁ గాలి యట్టట్ల రాఁ
 మహానీయకాంచనమంటపంబులును, బహురత్నమయగృహపంక్తులు గాలె
 నిండినసొమ్ములు నిండినట్లుండ, భండారగృహములు భస్తంబులయ్యె
 వెలలిడఁగారాని వివిధాంబరములు, దలఁపఁ బైకైన గంధద్రవ్యములును
 బహువిధరత్నకంబళచయంబులును, మహానీయమరకతమాత్మికాదులును
 అగరు కుంకుమ మలయజ ఘనసార, మృగమదాద్యములైన మేలివస్తువులు
 దఱగని బహువిధధాన్యరాసులును, మఱియును గల్గిన మహితవస్తువులు
 కడునొప్పు కరితురంగముల పక్కెరలు, నెడనెడఁ బ్రోవుగా నిడినట్టిజోట్ల
 దొరల ననేకవస్తువులు దైత్యులకుఁ, గరకరిచి త్తముల్లిందంగఁ గాలె
 దడయక వైఁడిక త్రేళములు పూని, వడి నాయుధములు దుర్వారులై పూని
 కపులఁ జంపెద మని గడఁగినవారిఁ, గపులవైఁ బఱుతెంచి కదిసినవారిఁ
 బొలఁతులతో సుఖంబుల నున్నవారిఁ, దొలఁగంగ నేరక తూలెడువారిఁ
 బోలింపఁ గడునిద్రబోయెడివారి, బాలురఁగొని భీతి బాతెడువారి
 నాలుగుదెసలకు నలి నేగువారిఁ, జాల రోదనములు సల్పెడువారి
 నార్పంగ నురుమందిరాగ్రంబు లెక్కి, నేర్పున మఱి దిగ నేరనివారి
 విడువక ధనముల వెడలంగఁ బట్టి, కడుసంభ్రమంబునఁ గదిసినవారి
 ద్రోవలు గానక ధూమంబుచేత, నావలింపుచుఁ బడి యడలెడువారిఁ
 గూడి నివ్వెఱఁగంది గుమరులుగట్టి, వాడవాడలయందు వదరెడివారి
 నప్పుడు చూడఁ గాలాగ్నిచందమున, నిప్పులు మంటలు నెరయు నప్పురము
 గాలుచు నందందఁ గడురభసమున, గాలిచే జెడిరి వెక్కింద్రు నవ్వేళ
 లలనలమణి మేఖలారవంబులును, గలయఁ జెన్నొందు కంకణరవంబులును
 బొలుపారు రత్ననూపురరవంబులును, చెలఁగెడు నావిపంచీరవంబులును
 సురుచిరమధురవచోరవంబులును, నరుదైననృత్తగీతారవంబులును
 గరమింపుఁ గులుకు కేకారవంబులును, చరియింపుచుండు హంసలరవంబులును
 సొంపారు పంజరశుకరవంబులును, ఇంపారు లుంతయు నేలతోఁ గలిసి
 సలలితంబై నట్టి చంద్రికకంటె, తెలుపునుబొందిన దీధితుల్ గలిగి
 ప్రణుతింప నొచ్చిన పద్మరాగాది, మణులచే నొప్పిన మహిమలు బలసి
 కాలెడిరవములఁ గప్పెడి పాగల, ప్రీతి పెల్లెగ నెడి విస్ఫులింగముల
 నాలంకలోపలి హర్ష్యంబులెల్ల, చాల భీషణముగా సమసె నన్నియును
 గాన సుఖంబెల్ల గ్రాగి నీత్రైరి, మానినీజను లభిమానంబు దూలి
 చందతరంబైన శబ్దంబుతోడ, మండుచు నుండెడి మంటలఁ గూలి
 నెఱవైన తోరణనికరంబు లొప్పె, మెఱుంగులతో నొప్పు మేఘంబు లగఁగ

వినువారిగుండెలు వీనులు బగుల, ననయంబు బెట్టుగా నాలంకలోన
తరమిడి యందంద దైన్యంబు మీఱి, వరవధూరోదనంబులు వినవచ్చె
గాలి కాలక తమకట్టులు ద్రవ్వ, నీలిగి విడివడి నేరనికరులు
హయములు గ్రందుగా నాపురంబందు, రయమున ముందట రాముబాణాగ్ని
తలకొని జలచరతతులు సమృద్ధ, ములను ఘోషించు సముద్రంబువోలె
బారెడువారిని బటతెంచువారి, గూరినవగలతోఁ గుండెడువారి
నొదిగెడివారిని నొకకొంత గాలి, విడిలించికొంచును వెడలెడివారి
లంఘించువారి విలాపించువారి, సంఘంబులై నీరు చల్లెడివారిఁ
బట్టి యామంటలో బడద్రోచి త్రోచి, నెట్టన నార్తురు నెరయంగఁ గపులు
అటు లంక వికలతనంద రాఘవుడు, యటుతరగోదండపాణియై కదిసి
త్రిపురము ల్పాధింపఁ ద్రినయఁడు డలిగి, విపులపినాకంబు వీర మ్రోయించు
కరణ నిర్వక్త విక్రమశాలి రాముఁ, డురుతరజ్యాఘోష మొనరించుటయును
వసుధాతలంబున వడిఁ జొక్క లురిలె, వసుమతి గంపించె వార్ధలు గలఁగె .
దెసదప్పిరినశశుల్లివిజాద్రి యొరగె, దెసల సందులు వీలె డిక్కరుల్ బెడరె
నసమాక్షుఁ డతివిస్త్రయంబందె భూత,విసరంబు ఘూర్జిల్లె విధి తల్లడిల్లె
రయమున రోదోంతరాళంబు మ్రోసె, భయమంది రెంతయుఁ బొలస్తు లెల్లఁ
గోదండరవము రక్షోభటసింహ,నాదంబు వీరవానరులయార్పులను
దిక్కు లొక్కట నిండె దివిజారిపురము, దిక్కుగోపించుచుఁ దీవ్ర వేగమునఁ
గైలాసశిఖరంబుకరణఁ జెన్నొందు, నాలంకగోపురం బైదుబాణముల
వడి నూటుతునియలై వసుమతిమీఁదఁ, బడనేసి మఱియును బహుసాయకముల
నేసె గేహములపై నేసె సౌధముల, నేసె దేరులమీఁద నేసె నేయుటయు
నారాక్షసులు పోరు కాయ త్రవడఁగ, నారాత్రి వర్తించె నతిఘోరలీల
అప్పుడు సుగ్రీవుఁ డఖిలవానరులఁ, దప్పక చూచి యుదగ్రుండై పలికె
లావు నొప్పారంగ లంకవాకిండ్లఁ, గావలియుండు రాక్షసుఁ డెవ్వఁడైన
వెడలినఁ జంపుడు వెఱచితిరెని, కడుదప్పు నైరింపఁ గపివీరులార
అనవుడు కపివీరు లందఱు వేర్చి, కనలుచుఁ గుజములు ఘనశైలములును
చారుభీషణరణోత్సాహులై పూని, వారక యొక్కటవాకిండ్లనుండి
దర్పించి యార్చినఁ దరుచరావళుల, యార్పులు నైరింప కసురవల్లభుడు

— కుంభనికుంభాదులు యుద్ధమునకు వచ్చుట —

కుంభకర్ణునికొడుకుల ననికనిచె, గుంభనికుంభుల ఘోరవిక్రములఁ
బనిచి వెండియును గంపనుని బ్రజంఘు, ననికఁ దోడుగ శోణితాక్షు యూపాక్షు
నారాక్షసులును గజాశ్వరథంబు, లారసి యుద్ధతి నడరి తోనడువఁ
బరిఘపట్టసగదాప్రాసాదిశూల, కరవాలకుంతముద్గరభండివాల
శరశరాసనము లుజ్జ్వలభంగిఁ దాల్చి, గురుశక్తి దానవకోటులు నడువఁ
జారుపతాకాదిచయములు గ్రాల, భూరిభూషణదీప్తిపుంజము ల్మెలుంగ

నధికమైనట్టితూర్యంబులు మ్రోయఁ, గుఱరంబు లడల దిక్కులు నిండ నార్చి
 పరువడిఁ గల్పాంతపవనసంఘములు, తరమిడి కాలాంబుదంబులఁ దాఁకి
 విఱియించు తెఱఁగున వీడెల్లఁ గాల్చి, యఱిముఱి వివారించు నగచరావళుల
 నురవడిఁ దాఁకి మహాగ్రులై కదిసి, తెరలించి నొంచి యుదీర్ణవిక్రముల
 వాకిండ్లమందు దుర్వారులై యున్న, యాకపిసేనల నందంద వోల
 నాలంక వెడలిన యగచరసేన, లోలి వీగుటఁ జూచి యోడకుం డనుచు
 నురుబాహున త్వసమగ్రులై పేర్చి, హరిరోమకేసరు లాదిగాఁ గల్లు
 వానరు లాదైత్యవర్గంబుతోడ, మానక రోషసమగ్రులై కదిసి
 తరులును గిరులును దఱుచుగా వైవ, కరవాలముద్గరగదలశూలముఁ
 బరిఘపట్టసభిండివాలచక్రాది, వరశస్త్రముల నొంచి వ్రాలిన నంత
 వారు నఖంబుల వక్షస్థలంబు, జీరియుఁ గర్ణనాసిక లోలి దైన్యఁ
 గడిమిమై పండ్లును గఱచియుఁ దలలు, పిడికిళ్ల బొడిచియు జేర్కొన నపుడు
 నొకవానరుఁడు వచ్చి యొకదైత్యుఁ బొడువ, నొకదానవుఁడు వానినుద్ధతిఁ బొడుచు
 నొకరాక్షసుఁడువచ్చి యొకకపిఁ జంప, నొకకపి యాదైత్యు నురవడిఁ జంపు
 నొకకపి జనుదెంచి యొకదైత్యుఁ బట్ట, నొకదైత్యుఁ డాకపి నుగ్రతఁ బట్టు
 నొకదైత్యుఁ డొకకపి యుద్ధమి వ్వనిన, నొకకపి వానితో యుద్ధంబునేయు
 నెడవక యెద్దుర నెనమండ్ర నొక్క, పిడికిటఁ గపులేచి పెల్లడంగింప
 నందందఁ గూలుదు గసురులు గపులు, నందఱు నుగ్రులై యార్పుచు నపుడు
 ఇరువాఁగు బోరంగ నింతింతయైన, తరుమహీధరముల తరుచరాంగములఁ
 గరిహయదనుజనికాయకాయముల, వరశస్త్రముల రణోర్వర ఘోరమయ్యెఁ
 గడిమిమై నప్పు డంగదునితోఁ జేర్చి, కడఁగి కంపనుఁడు నగ్గద యెత్తి వైచె
 నంగదుండును నొచ్చి యంతలోఁ దెలిసి, తుంగళైలమున దైత్యుని వేయుటయును
 ఆకంపనుఁడు మూర్ఖమై నేలఁ గలసె, నాకపినాయకుఁ డార్చి మోదింప
 నతఁడు చచ్చినశోణితాతుండు గినిసి, గతిదప్ప నరద మంగదమూఁడఁ బఱపి
 యక్షరాస్త్రములేయ నడరి యంగదుఁడు, రాక్షసుఁడున్న యారథముపై కుఱికి
 పిల్లు ద్రుంచుటయును వెస నొడ్డ నమ్ము, నుల్లసితానియు నుగ్రతఁ గొనుచు
 నాకాశమునకు నయ్యసుర పోవుటయు, నాకపివీరుండు నతనితో నెగసి
 యారాక్షసునిచేతియడిదంబుఁ బుచ్చి, యారాక్షసుని ప్రేయ నతఁడు మూర్ఖులై
 నంతకుండై రాక్షసావలిఁ దునుమ, నంతలోననె శోణితాతుండు తెలిసి
 గదఁ బుచ్చికొనుచు నంగదు గూడఁబాఱఁ, గదిసె నప్పుడు తోడుగాఁ బ్రజంఘుండు
 యూపాక్షుండది చూచి యొగిరాఁగఁ జూచి, యేపున ద్వివిదుండు నేచి మైందుండు
 నాయంగదునకుఁ దోడై కూడికొనిరి, ఆయూర్వరకు ఘోరమయ్యె రణంబు
 అప్పుడు వానరు లగములు గురియఁ, జప్పరించుచును బ్రజంఘుండు ద్రుందె
 మఱియు నామువ్వరు మర్కటేశ్వరులు, దఱుచుగా గిరులును దరులును నెత్తి
 కరిరథాశ్వములపైఁ గడుబెట్టు ప్రేయ, నరుదుగా నడుమ యూపాక్షుండు ద్రుంచె

విని విస్తయంబుగా ద్వివిధమైందులును, బెనఁగొని వృక్షము ల్పైకి వైచుటయు నవియన్నియును శోణితాత్ముండు నడుమఁ, గవిసి చూర్ణములుగా గదగొని యేసఁ గలకలధ్వని యొప్పు గరవాల మెత్తి, జలిపించుకొనుచుఁ బ్రజంఘుండు గదియ మానైన యొకనల్ల మద్దిమా నెత్తి, వానిపై నడరించి వారక మఱియుఁ బిడికిట వక్షంబు బెట్టుగాఁ బొడువ, నడిదంబు వైచి యయ్యసుర కోపించి పిడుగున కెనయైన పిడికిటఁ బొడిచె, బొడిచిన వెన మూర్ఛఁ బొందియుఁ దెలిసి సమధికముష్టిఁ బ్రజంఘు మైందుడు, తమకించి పొడిచిన ధరణిపైఁ గూలఁ బృథివిపై నిటు దనపినతండ్రి వడుట, ప్రథితంబుగాఁ జూచి రథ మటు డిగ్గి యడిదంబు దాల్చి యూపాత్ముండు నడువ, విడఁవనియలుకతో ద్వివిదుండు దాఁకి వరముష్టి యమరించి వక్షంబుఁ బొడిచి, గురుసత్త్వంజై షట్టుకొనుటయు నపుడు అతనితమ్ముండు శోణితాత్ముండు వచ్చి, వితతబలం బొప్ప ద్వివిదునితోమ్ముఁ బిడికిట నొప్పించి పెనుమూర్ఛఁ బుచ్చి, విడిపించుకొని పోయె వేగ యూపాత్ము దెలిసి మైందునితోడ ద్వివిదుండు గూడి, సొలవక యూపాత్ము శోణితాత్ములును అటు దాఁకి వారితో ననిసేయునపుడు, చటులత ద్వివిదుఁ డాశ్చర్యంబు గాఁగ నలమి క్రమింప నశోణితాత్మునిఁ బట్టి, యిలవైచి ప్రామె రూపేర్పడకుండ నడరి మైందుండు యూపాత్మునిఁ గిట్టి, బెడిదంబుగాఁ దనపిడికిటఁ బొడిచి చలమున ధీరుడై చంపెను బెర్చి, నలియ నెమ్ములు మేను నలినలిగాఁగ నిలమిఁదఁ గపులచే నిట్టిచందమున, నలుపురు పడుటయు నానాముఖముల నేపరి రాక్షసు లెల్లను బాఱఁ, గోపించి యప్పుడు కుంభుండు వారి

—॥ కుంభవికుంభులయుద్ధము ॥—

వెఱవకుం డని తనవింటిలావొప్ప, మెఱుఁగుటమ్ములు దొడ్డి మెఱుఁగులతోడి సురచాప మనఁజాలి శోభిల్లుదాని, పరఁగఁ బ్రత్యాల్లిధపాదుడై నిల్చి తెగఁగొని వేయఁగ ద్వివిదుండు భిన్న, నగముకై వడిఁ గూలె నతిఘోరిల ముందట ననుఁగుఁదమ్మునిపాటుఁ జూచి, యందంద మైందుండు నసమవేగమునఁ గుంభునిపై నొక కొండ వైచుటయుఁ, కుంభుఁ డైదమ్ములఁ గుధరంబుఁ ద్రుంచి మఱియు నొక్కమ్మున మైందుని నేయ, నొటగె నయ్యగచరుం డుర్వరమిఁద ధరమిఁద నీగతిఁ దనమేనమామ, లిరువురుఁ గూలిన నేచి యంగదుండు కుంభునిపై వైచె ఘోరభూధరము, కుంభుఁ డేదమ్ముల గుధరంబుఁ ద్రుంచి నెఱబాణములు మూఁటనిటలంబునేసి, మఱి పెక్కుశరముల మర్తంబులేయ నెరియుచుఁ గుంభుపై నెగసి యంగదుండు, తరులెత్తి వైచె నత్తరువును ద్రుంచి యాకుంభుఁ డంగదు నందంద మఱియు, భీకరబాణసంపీడితుఁడైయ నతఁడు మూర్ఛిల్లిన నారాముకడకు, నతివేగమున వాన రావలి పాటి యంతయుఁ జెప్పిన సధిపతి జాంబ,వంతుఁ డాదిగఁ గల వనచరోత్తములఁ బనిచిన వారును బాదపశిలల, దనుజుల నొంచుచుఁ దఱుమఁ గుంభుండు వారి ననేకలీప్రప్రకాండముల, వారక నొప్పించి వారి వారింపె

నప్పుడు సుగ్రీవుఁ డాకపివరుల, నప్పురుసునఁబడ్డ యంగదుఁ జూచి
 కోపంబు ముడివడఁ గుంభునిఁ జూచి, యేపారఁగాఁజొచ్చి యెన్నఁ బెక్కిన
 ఘనశైలములు నశ్వకర్ణవృక్షములు, వనచరులార్వంగ వైచి పెల్లార్చె
 నవియన్నియును గుంభుఁ డంతలోఁ ద్రుంచి, రవిజునిఁ బెక్కుమార్దణముల నొంప
 స్రుక్క కాలనినిల్లు సుగ్రీవుఁ డొడిసి, యక్కజంబుగఁ ద్రుంచి యటు పాటవై చె
 దంతంబుఁ దునిమినఁ దఱిమి పైవచ్చు, దంతిచందంబునఁ దఱిమి కుంభుండు
 కడురోషమున మండి కడఁగి సుగ్రీవుఁ, బడవైతు నని పాటి పట్టుకొన్నప్పు
 డినజుండు కుంభుండు నిభములు రెండు, వెనఁగినకై వడి వెనఁగి దుద్ధతిని
 గరలాఘవములొప్పు ఘనశక్తి మెఱసి, చరణఘట్టనల భూస్థలము గ్రక్కదలఁ
 బొగలచందమున నూర్పులు గ్రమ్ముచుండ, మిగిలినతాఁకుల మిన్నెల్లఁ బగుల
 అప్పుడు సుగ్రీవుఁ డాకుంభుఁ బట్టి, త్రిప్పి యంబుధి వై చె దేవత లార్వ
 దనుజుఁ డావారిధితలము ఘోరంబు, దనగారఁ బడియె మందరశైల మనఁగఁ
 బడియు నాదనుజుండు భానుజుఁ జేరఁ, గడఁకతోడుత మహాగ్రత నేఁగుచెంచి
 బెడిదంబుగా టొమ్ముఁ బిడికిటఁ బొడువ, నెడవ్రచ్చి యదియు నాయెమ్ములు దాఁకఁ
 గడిచి వజ్రము దాఁకఁ గనకాద్రి వెడలు, మిడుఁగురులో యన మిడుఁగురు లెగనె
 దానికిఁ గోపించి తరణినందనుఁడు, దానవాధము సురస్థల మారఁ జూచి
 యచ్చెరువుగ ముష్టి నమరించి పొడువఁ, జచ్చె నదృఢబహుసత్త్వండు దూలి
 వాడంత శాంతపావకుఁడును బోలె, వేడిమి చెడి పడ్డ వెఱచి రాక్షసులు
 పటచిరి దివియు భూభాగంబు వగుల, నెఱి దప్పి యెంతయు నీరధి గలఁగ
 నప్పుడు దమయన్తు యవనిఁ గూలుటయు, నిప్పులు చెదరెడు నెఱిచూడ్కు లడరఁ
 గొలఁదికిమిఱిసఁ కోపంబుతోడ, నలి నికుంభుండు సింహనాదంబుచేసి
 కనకరత్న ప్రభాకలితమై తనరి, యనయంబు గంధపుష్పార్పితంబైన
 పరిఘుఁ ద్రిప్పటయును బ్రహ్మాండమెల్ల, సురిలెడుగతినుండె సుగ్రభావమున
 నాశలన్నియుఁ దీరినట్లయ్యె వాయు,పాశంబులను ద్రెస్సి పలువిధంబయ్యె
 హనుమంతుఁ డప్పు డుద్ధతి దైత్యుఁ దాఁకి, యనతనూభవునకు నెడసొచ్చి పేర్చె
 ఘోరాజః బరిఘ నికుంభుండు త్రిప్పి, మారుతిసత్ ముస్తత్తుడై వ్రేసె
 వ్రేసిన సత్కృగవిస్ఫులింగములు, భాసమానంబులై పర్వచునుండ
 సురములోఁ జెయువెట్టిదో యన నపుడు, కరమరుడుగ పరిఘము తుమురయ్యె
 వాలినపరిఘంబు వాటున నతఁడు, గాలిచేఁ దూలు వృక్షంబునుబోలెఁ
 దూలియు ధైర్యంబుతోడ నికుంభు, వాలినపిడికిట వక్షంబు వొడిచె
 పొడిచిన నాదైత్యపుంగవుసురము; కడు వ్రస్సి నెత్తురు గ్రమ్ముచెంచుటయు
 నతఁడు మహానిలాహతి మహిజంబు, గతిఁ గంప మొందియుఁ గ్రమ్మఱఁ దెలిసి
 హనుమంతుఁ బట్టి యుద్ధతి మిఁదికెత్తి, దనుజులార్వంగ వియత్తలమెల్ల నద్రువఁ
 గడువేగమున వైవఁ గపికుంజరండు, విడిపించుకొని రఱోర్వీధి కుటికి
 కడఁగి నికుంభు సుగ్రత బిట్టు వొడిచి, వడిఁ బడవైచి యన్వసుమతిమిఁద

విసరి యమ్ములు పాగవ్రేసి తొమ్మెక్కి, దెస లద్రువగఁ దలఁ ద్రుంచి పెల్లార్చె
నారభసంబున నవనియు మిన్ను, వారిధులును దిశావలయంబు మ్రోసె
హతశేషరాక్షసు లాలంకలోని, కతిరియంబునఁ జని యారావణునకుఁ
గుంభనికుంభాదిగురుస త్వధనులు, కుంభినిమీఁద నార్దురు దైత్యచరులు
కూలుట చెప్పినఁ గోపించి యసుగ, వాలిన ఖరుఁ డనువానినందనుని
మకరాక్షుఁ బిలిచి సమగ్రనై న్యములఁ, బ్రకటంబుగాఁ గూర్చి పరఁగంగ నీవు
రామలక్ష్మణుల మర్కటములఁ జంపి, రా మగఁటిమి నని రావణుఁ డాడ

— మకరాక్షుఁడు యుద్ధమునకు వచ్చుట —

విని మహాత్మాహుఁడై వేగంబ వాఁడు, దనతండ్రిపగఁ దీర్చు దనకబ్బె ననుచు
ముదగుంది తనరెండుమూఁపు లుప్పొంగఁ, ద్రిదశారి కప్పడు ధీరుఁడై మ్రొక్కి
వీడ్కొని రథమెక్కి వెడలి కయ్యంబు, వేడ్కతోఁ దనయొద్ది వీరుల కనియె
మీరు సమగ్రత మెఱసి యుగ్రతను, బోరుఁడు కపులతోఁ బొరిపొరి నేను
రామలక్ష్మణుల మర్కటుల నాదైన, భీమశరాగ్నుల భిన్నులఁ జేసి
యేచెడ ననవుడు నెలమి దానవులు, త్రోచితో నడవంగ దుశ్యకునములు
గలిగెఁ బె క్కవియెల్లఁ గనియు నయ్యసుర, తలఁకక తూర్వనాదంబులు నెలఁగ
నలినార్చి కవినె వానరసేనమీఁద, నిలయు నాకాశంబు నిట్టట్టుఁ బడఁగఁ
దఱిమి వానరులును దరులును గిరులు, దఱచుగా వైచిరి వైత్యులమీఁద
దానవులును గదాదండకోదండ, మానితఖడ్గాదిమహితశస్త్రముల
వాని నన్నింటిని వడిఁ ద్రుంచి వైచి, వానరకోటిఁ దీవ్రత నొంచి యార్చి
రాసమయమ్మున నమృతరాక్షుఁ, డాసర్వకపులపై నతివేగ రథము
పఱపుచుఁ గదిసి ముప్పదిట నూఱింట, నఱువదింటను మఱి యఱువదేనింట
నిరువదింటను వెస నిరువదాఱింటఁ, బరఁగ నాఱింటను బండ్రైంట రెంటఁ-
బదిటఁ బదేనింటఁ బదునెన్నిదింటఁ, బదుమూఁట నాల్గింటఁ బదునాలుగింటఁ
దెగఁగొని మూఁట నైదింట నేడింట, నగలించి తొమ్మిది యమ్ములనేసె
నవి సహింపఁగ లేక యఖిలవానరులు, భువి తల్లడిల్ల నప్పుడు పాఱుటయును
ఏమిథయం బిట నేనుండ ననుచు, రాముఁడు విలుఁగొని రాక్షసులైదరఁ
జతురంగబలములఁ జంపుటఁ జూచి, యతికోపమున మకరాక్షుండు పేర్చి
యరదంబు వఱపించి యారాము డాసి, ఖరసూతి నేను రాఘవ మున్ను నీవు
పెరిగి మాతండ్రిఁ జంపినఁదానఁ జిత్త, మెరియుచునుండె నాకింతకాలంబు
నాకు నీతోడి రణం బబ్బుటయును, జేకొని చింతింతుఁ జేకూడె నేఁడు
తెరలకు నీవు మాతండ్రిసూఁడునకు, నెరయంగఁ బోరాడ నిన్గంటి నేను
దుర మొనరింపు నాతో వింటనైనఁ, గరవాలముననైన గదనైన ననుఁడు
వానితో రాఘవేశ్వరుఁడు కోపించి, దానవాధను యీవృథాగర్వమేల
భాసిల్లు నాబాహుబలము సొంపారఁగా సమరంబున ఖండింతు నిన్ను
ననుడు రాముని మకరాక్షుండు గిట్టి, ఘనమైన నిశితాంబకంబుల నేసె

నేసిన నవి రాముఁ డెడఁ ద్రుంచివైచి, నాసమయంబున నవనియు మిన్ను
 నిండ నాయుద్ధట నిష్ఠురచాప, దండమహాగుణధ్వనులు పెల్లడరె
 సురభేదరాదులు చోద్యంబుకొంద, నరుదార నేయు రామాస్త్రంబులెల్ల
 నలివేగమున మకరాక్షుండు ద్రుంచి, యతనిపై బాణంబు లడరించుటయును
 నవి రాఘవుఁడు త్రుంచి యమృతరాక్షు, వివిధనిష్ఠురశరావృతుఁ జేయ నతఁడు
 నవియెల్లఁ గడఁగి యత్యంతరోషమున, వివిధఖండములు గావించి పెల్లార్చె
 గోపించి కాకుత్స్థకులుఁడు నదైత్యు, చాపంబు వెన నొక్కశరమునఁ ద్రుంచి
 సారథి నెనిమిదిసాయకంబులను, నారథంబును మఱి యన్ని బాణముల
 వికలత్వ మొనరింప విరఘుఁడై యపుడు, మకరాక్షుఁ డొక్క సమగ్రశూలంబు
 వైచిన నది వేగ వచ్చుట విభుఁడు, చూచి మూఁడమ్మలఁ జూర్జంబుచేసె
 అనిమిషు లారాము నగ్గించి రపుడు, దనుజుండు కినిసి యాదశరథాత్మజునిఁ
 బిడికిటఁ బొడువంగ బిట్టెగుదేర, నడుమనె యారామనరనాయకుండు
 అనలాస్త్రమున హృదయము గాడనేయ, ననిమొన నమృతరాక్షుండు గూలఁ
 బ్రథితారుణ ప్రభాభాసియై యంత, బ్రథమాద్రిపైఁ దోఁచె బద్ధబాంధవుఁడు
 హతశేషరాక్షసు లాలంకరిగి, యతఁడు చచ్చుటఁ జెప్ప నారావణుండు
 కోపంబు చింతయుఁ గూడి చిత్తమున, నేరార ననియె నయ్యింద్రజిత్తునకు
 రణమునఁ గపులను రామలక్ష్మణుల, క్షణమాత్రమునఁ జంపఁగాఁ జాలువాడ
 నీవె కాకింక నాకెవ్వరు గలరు, నీవిట నీవాహిసీసమేతముగఁ
 జనియందఱును జంపి చనుదెమ్ము తొల్లి, యనిమిషకోటుల ననిఁ ద్రుంచుకరణి
 రణమున గెల్చి సంరంభంబుతోడఁ, బ్రణుతింప నేతెమ్ము ప్రమద మొప్పార
 ననవుడు నింద్రజిత్తారావణునకు, వినయంబుతో మ్రొక్కి వీడ్కొని కదలె
 వాయువేగములయశ్వంబులఁ బూని, యాయితంబై నెట్టి యరదంబు నెక్కి
 శరదభ్రసంవృతతైలంబుకరణి, గురుభుజుండై వెలిగొడుగులనీడ
 రమణిమకంకణరణితము లైతయ, రమణు లిమ్ములఁ జామరమ్ములు వీవ
 నొలసి మోమున సంగరోత్సాహలీల, దళుకొత్త నేతెంచి తల్లికి మ్రొక్కి
 జనని దీవింపంగఁ జని తనవత్స, దనయుల వీడ్కొని తమ్ములచావుఁ
 దలపోసి కోపాగ్ని దరికొనఁ జేర్చి, యలఘుదర్పంబున నయ్యింద్రజిత్తు
 మానక రోషనమగ్రతతోడ, దానవకోటులు దన్ను నేనింప
 ఘనకామరూపులు దనమంత్రివరులు, తనుఁగొల్వ నుత్తరద్వారంబునందు
 నద్రులగతిఁ దేరు లఱువడికోట్లు, భద్రగజంబులు పదుమూఁడుకోట్లు
 కొరలెడు నాల్లేసి కొమ్ములు కరులు, పరఁగంగఁ గోటినిశ్శరవృత్తినడువఁ
 దురగంబు లరయంగఁ దుద నూఱుకోటు, లురుతరహేషంబు నొప్పుచు నడువ
 భేరుండములఁ బోలి వెంపువహింప, భూరివేగంబునఁ బాలుపారునట్టి
 చిలుకవన్నియలతోఁ జెలఁగుగుఱ్ఱములు, కొలఁదులై నాలుగుకోటులు నడువ
 నలుద నిస్సాణాదివాద్యముల మ్రోయఁ, గలసికి వెడలి లంకాపురినుండి

తనచుట్టు దైత్యుల సంఖ్యలు గొలుచు, (?) ఘనతరభీషణాకారంబుతోడ
వానరవీరదుర్వారసాదముల, మానైన రణమహీమధ్యభుజు జొచ్చి

— { ఇంద్రజిత్తు హోమముఁ జేసి కృత్తి యనుశక్తిఁ బుట్టించుకొని } —
మామాయుద్ధము చేయుట

యరదంబు డిగి ధీరుడై కాచియుండఁ, దిరిగి రాదైత్యులఁ దెఱఁగొప్ప నిలిపి
గురుతరవేది త్రికోణమై పెద్ద, పరపొంది దక్షిణప్రవాణమై యున్న
భూరిశ్శకానాగ్ని పాలుపారఁ దెచ్చి, ధీరుడై వేదిలో దీపింపఁజేసి
రక్తవస్త్రంబులు రక్తమాల్యములు, రక్తచందన మురురక్తుడై తాల్చి
దండంబు నుపవీతతతియు మాంజియును, నిండుదునంబుతో నెరయంగఁ బూని
యలవడ నచట ఖట్వాంగధ్వజంబు, నిలిపి కపాలంబు నిష్ఠతో నెక్కి
పరగంగఁ గంకాళపరిధిఁ గావించి, తిరముగా దక్షిణదిశఁ స్రుక్కురంబు
లినుపపాత్రల నుంచి యేర్పడఁ గృష్ణ, తనుడైన వానిరక్తమును మాంసమును
పొరిఁబొరి నవి నిండఁ బోసి మాంసంబు, ధరియించి యప్పు డధ్వరణక్రమము
దప్పకయుండ మంత్రము లుచ్చరించి, చొప్పుడ నినుప స్రుక్కురములు పట్టి
కమియఁ బావకుడును గడునొప్పు తాటి, సమిధలు తిలలును స్వరంబులును
హోమంబు సేయంగ నురుతరం బగుచు, నామహాధూమ మజాండంబు గప్పె
నాయగ్నిలోనుండి యప్పుడు వేగ, యాయతంబై నట్టి యరదంబు వెలుంగ
రముమున నుగ్రకరాళకేశములు, భయదరూపంబు కపాలపాత్రయును
దళతళ మను కోటదవడలు మెఱయ, మలగకార్చుచు నస్థిమాలిక లలర
నెఱుంగుట లొలికెడు నేత్రంబు లొప్పు, నుఱక హాసముతోడ నొకవృత్తి వెడలి
పంపుము పంపు మేపనికైన నన్ను, సొంపారఁ జేసెద మువైరి యనుడు
నాకృత్తి నడిగి యింద్రాగి శస్త్రములు, నాకృత్తిఁ గైకొని యాకాశమునకు
నరదంబుతోడ నె యరిగి వానరులఁ, దిరిగి యేయుటకు నదృశ్యుడై యుండె
అంతట నారావణాత్మజుసేన, యంతయుఁ గ్రమ్మటి యరిగె లంకకును
అట నింద్రజిత్తును నాకపిసేనఁ, బటుశిలీముఖపరంపరల నొప్పింప
వలియ దా. కెడిశిలావర్షంబుచేతఁ, బలుదెసఁ జెడిపాటు పటులొ యనంగ
ఛిన్నభిన్నాంగులై చెదరిరి కొంద, టున్నతగతి దప్పి యుండిరి కొంద
తెసఁగంగఁ జేవురు తేఱులతోడి, వసుతుతీధరములు వడిఁ గూలుకరణి
బడిరి రక్తంబులపైఁ బలుఁ దొరంగఁ, గుడుసుగా మఱి యొకకొందఱు కపులు
అప్పు డాయుధులయంధకారంబు, గప్పి యెవ్వరికినిఁ గానరాకుండ
నంత వానరవీరు లంతరిక్షమున, నంతర్నితుండగు నాయంద్రజిత్తు
బొడగానఁజాలక భూసభింతరము, వడి నిండఁ బఱుతెంచు వాడిబాణముల
నడుములు దెగువారు నలియైనవారు, కడిగండలై నేలఁ గలసినవారు
కడిమిమై నాజికె గైకొన్న తరులు, విడిచి యమ్ములు గాడ వెఱఁ జచ్చువారు
నడునెత్తిబడు ఘోరనారాచసమితి, పుడమితోఁ గీలంపఁ బొడవులు సెదర

నిలువు చచ్చినవారు నిఖలాంగకముల, బలుబాణములు గాడఁబడి పొరల్వారు
 మాతంగశవముల మాటుకొన్నారు, చేతుల గిరులై త్తి చేష్టించువారు
 దృష్టికిఁ దోఁపక తిరిగి విస్వీధి, దృష్టించి యాడులు దీటెడువారు
 నఖలాశుగప్రవాహములు పైఁదొరఁగ, ముఖసరోజములకు మురియరాకుండ
 బొందిమీఁదికి నెత్తి భూరినేతువుల, చందంబుగాఁ బ్రకోష్ఠము లొడ్డువారు
 ప్రేవులు ప్రోవులై పృథివిపైఁ బడఁగ, నావులింతలతోడి నధికనిద్రలను
 గనుమూయువారును గడిమి రామునకు, నని ప్రాణమీఁగంటిమని పల్కువారు
 చిచ్చుటపిడుగుల చెలువునఁ జదల, వచ్చుకోలలఁ గేల పడినొడ్డువారు
 వాలంపపొడువుల వాలఘాతములఁ, దూలించువారు నెత్తుటఁ దోఁగువారు
 ఘోరాంబకంబులఁ గొనియు ధైర్యంబు, లారంగ నిశ్చలు లైయుండువారు
 దుర్లభ్యుఁ డితఁడని తొడరంగ నేడు, దుర్లభంబని బ్రహ్మ దూషించువారు
 బ్రహ్మ యిచ్చిఁశక్తిఁ బదిలుండై వీడు, బ్రహ్మాండమునఁ గానఁబడకున్నవాడు
 బ్రహ్మవరం బెంత బ్రహ్మాండ మోత, బ్రహ్మ యెంతటివాడు పార్థివేంద్రునకుఁ
 దలపోయ ననిలోన ధరణీశుఁ డేటి, కలుగఁడో యనువారు నై యుండ మఱియు
 నుద్దండకోదండ మొకచోట మొఱియ, నుద్దామశరజాల మొకచోట నిగుడ
 నొకచోటఁ దనుఁజెప్పు నొకచోట నార్పు, నొకచోట నదలించు నొకచోట నవ్వు
 నొకచోట వలంకార మొనరించునట్లు, సకలభీకరతీలఁ జరియింప నలిగి
 యురుభుజం డాంజనేయుఁడు సంగదుండు, శరభుండు ఋషభుండు జాంబవంతుండు
 గజాండు గవాక్షుండు గంధమాదనుఁడు, విజయుండు నీలుండు వెన సుషేణుండు
 వనసుండు మొదలుగాఁ బలుపరాక్రములు, వనచరులందఱు వడిఁ దరుల్లిరులు
 నిగిడి యాకసమెల్ల నిండ వైచుటయు, మొగి వచ్చుశరముల మురియలై చెదరి
 జడియ శరానిల చటులవేగమున, నుడుగని మోక్షితో నురవడివచ్చి
 యాశైలములు దరు లప్పుడు దునిసి, యాశకలములపై నందందఁ దొరఁగ
 నాశంబులైరి వానరులు వెక్కండ్రు, ఆశాకరీంద్రంబు లవని కంపింప
 మెఱసిన ఓడిమిమై మేఘనాదుండు, నెఱయంగ నిగుడించు నిబిడబాణములఁ
 గొందఱు తునియలై కూలిరి భీతి, నొంది కొందఱు పాటి రొదిగి డిక్కులకుఁ
 బ్రదరపరంపర ల్పటపుచు నీట్లు, పదికోటు లగచరపతుల రూపడఁచి
 వెండియు నెదిరిన వీరవానరుల, ఖండించి యతిపండకాండసంతతుల
 నతులవిక్రముండైన హనుమంతు వాలి, సుతు శతబలి గవాక్షుని నీలు నలుని
 బంధురబలుండైన పనసునిఁ గుముదు, గంధమాదను ఋక్షకపియూభపతుల
 మఱియుఁ గొందఱు సుగ్రమార్గణావళుల, నఱిముఱి నిశ్చేష్టు లైయుండనేసి
 యాదితేయులగుండె లవియ నమ్రేఘనాదుండు పటుసింహనాదంబునేయ
 మనముల భీతిల్లి మానము ల్లూలి, వనచరు ల్దనవెన్న వచ్చి చొచ్చుటయు
 సౌమిత్రియును రామచంద్రునిఁ జూచి, భూమిశ యీమామపొందున వీడు

వినువీధి నత్యంతవిభవంబుతోడఁ, దనుఁ గావరాకుండ దర్శించినాఁడు
గర్వించి యిబ్బంగిఁ గపివీరబలము, సర్వంబు సమయింప సమకట్టినాఁడు
మన మింతలో వీని మడియింపవలయు, ననవుడు శ్రీరాముఁ డనుజితో ననియె
విను బ్రహ్మవరమున వినువీధి నీఁడు, దనరూపు చూపక దాఁగియున్నాఁడు
మనమెంత యలిగిన మనకు లోబడఁడు, వినుము లక్ష్యణ నేఁడు వీఁ డసాధ్యుండు
అస్త్రంబు లేమియు నతనిపైఁ గొలుప, నస్త్రము ల్పెడిపోవు నని పల్కుచుండ
నాసమయంబున ననిలుండు వచ్చి, భాసురమృదువచోఁఫణితి నిట్లనియె
విను వీనిమాయకు వెరవు భూనాథ, దనర నాగ్నేయమంత్రము జపియించి
నీవు బాణం జేయ నెరిఁ దప్పి కృత్తి, దేవారిఁ బాసి యదృశ్యమై పోవు

— శ్రీరాముఁ డాగ్నేయాస్త్రముచే నింద్రజిత్తునిమాయ చెరల్పుట ౨ —

నని యర్థిదీపింప ననిలుండు పలుక, జననాథుఁ డాహవసంరంభ మెనుఁగ
మానితంబగు నగ్నిమంత్రపూతంబు, గా నమ్ము సంధించి కడఁగితో నేయఁ
గృత్తి యత్యద్భుతక్రియ నింద్రజిత్తు, నత్తటి నెడఁబాసి యరిగె నెందేని
అయింద్రజిత్తును నవని కేతెంచి, యాయుడఁ గార్తుకజ్యావాద ముడరఁ
గడఁగిన నంత నక్కపికులోత్తంసు, లడరిన యామూర్ఖు లందంద తెలిసి
వడిఁ గూడికొని వచ్చి వానిపైఁ గవిసి, కడిదియో శైలశృంగమును వాయుజుఁడు
గండశైలముల నంగదుఁడు మైందుండు, దండిమై ఘనవర్మతమును గజుండు
జయమూలమైన వృక్షమును నీలుండు, రయమున నశ్వకర్ణంబున నలుఁడు
అవనీధరంబును నర్కనందనుఁడు, ననిరళశౌఖిని నటఁ బనసుండు
కదిసి యుగ్రంబైన గద విభీషణుఁడు, గదరుచు సాలవృక్షమును సంపాతి
భూజమహాశైలముల వలీముఖులు, నాజాంబవత్ప్రముఖాదివీరులును
నలినార్పి మూఁడుబాణముల లక్ష్యణుఁడు, కలయంగ నూరంబకముల రాఘవుండు
వానిపై నడరింప వాఁ డంతవట్టు, నానాంబకములఁ జొర్లములు గావించి
యనలోగ్రఘోరంబు లైనబాణముల, వనచరసేనల వడిఁ బెల్లువఱపి
కరలాఘవం బొప్ప గంధమాదనుని, బరహోగ్రకరములఁ బదు నెన్నిదింట
నేడింట మైందుని నేడింట ద్వివిదు, నేడింట హనుమంతు నేడింటఁ గుముదు
వడిఁ దొమ్మిదింట నవ్వాలినందనుని, గడిమి నన్నియ సాయకమ్ముల నలుని
నైదింట నీలు గవాక్షు నేడింట, నాదిత్యనందను నలువదేనింటఁ
బరసుని నిరుపది పటుసాయకముల, నెనయంగ దధిముఖు నేకబాణమున
నెనుఁగ లక్ష్యణు డెబ్బదేసంబకముల, వసుధేశు నలువది వరసాయకముల
సాయకత్రయమున శతబలి మూలు, సాయకంబుల విభీషణుని నొప్పించి
మఱియుఁ దక్కినఋషి మర్కటవరులఁ, గొఱప్రాణములతోడఁ గూల నేయుటయు
సప్పుడు హనుమంతుఁ డచలశృంగంబు, నుప్పొంగి యంగడుండురుగండశిలయు
పనసవిభీషణు ల్బొంగద ల్బలిమి, దనర సంపాతి యుత్తాలతామును

నలుఁడు సారాశ్వకర్ణముల నందంద, నలినా ప్తతనయుఁ డున్న తిగ్రావములను
 సౌమిత్రి మూఁడుగ్రసాయకంబులను, భూమిశూఁ డురుశరంబులు నూలు వలుప
 శరభండు ఋషభండు జాంబవంతుండు, నురుభజుం డగుగవయుఁడు సుషేణుండు
 వెస గవాక్షుండును ద్వివిదమైందులును, నసమానవిక్రము లయినవానరులు
 తక్కినవారును దరుశైలతతుల, నక్కజంబుగఁ జేర్చి యందంద వైవ
 వానిఁ దుత్తునియలై వడిఁ గూలనేసి, భానునందను నొక్క భయదభల్లమున
 వక్షంబు నొప్పింప వడికి పెగ్గాలి, వృక్షంబు చలియించువిధ ముండె నతఁడు
 ఆలోన ఋషభ గవాక్ష సుషేణ, వాలినందన జాంబవంతులు కుముద
 మారుతసుత గంధమాదన నలులు, వీరాదిగాఁగల వీరవానరుల
 వివశులఁగాఁ జేసి వివిధబాణముల, నవనీశుపై నేసి యస్త్రలాఘవము
 విలసిల్ల లక్షణు విలుఁ ద్రెవ్వనేసి, యలుక విభీషణు నడరంట నేసి
 విలయకాలాంబుదవిధమునఁ జెలఁగి, పలుమాఱు గర్జించి పలికె నెంతయును
 చూచితె ధమురాను సుగ్రీవముఖ్యు, లేచందమునఁ గూలి రేనల్లి నపుడు
 నరనాథతనయ నిన్నుమినయట్టి, బిరుదు వానరజాతి పీఠంబు లడఁగె
 ననుచు వెండియుఁ జేర్చి యన్ని శాచరుఁడు, ఘనబాణతతుల నక్కపినేనమిఁద
 నడరించె ఘనభూధరాభ దేహముల, నెడ లేకయుండ ననేకమార్గము
 లటులేసి తెలిసితి నని యార్చికొనుచు, బటుగతి లంకలోపలి కేఁగి యంత
 తనసంగరక్రీడ దశకంఠతోడ, వినుతంబుగాఁ జెప్ప విని యతం డుబ్బి
 తనయ రమ్మనుచు నందనుఁ గౌఁగిలించి, కొని నాకు నీయట్టికొడుకు గల్లంగఁ
 బగవారిచే నాజిఁ బడినబాంధవుల, పగనీగఁ గాంచితిఁ బాసె నావగవు
 కడిది వీరుఁడు కుంభకర్ణుండు మడిసె, నడఁగె మహాబలుం డగు ప్రహస్తుండు
 మృతిబొందె ద్రిశిరుండు మేటివీరుండు, హతుఁడయ్యె నలీకాయఁ డాలంబులోన
 నొగి మహాపార్శ్వ మహాదరు ల్వడిరి, తెగిరి నరాంతక దేవాంతకులును
 గుంభకర్ణునిసుతు ల్లోరవిక్రములు, కుంభుండు వడియె నికుంభుండు సమసె
 మకరాక్షుఁ డనిలోన మడిసె తోడ్తోన, సకలనిశాచరనై న్యంబు వొలిసె
 లంకఁ గాల్చెను నొకయలఁతియౌ కొఁఁది, ఇంకనేటికి మాట లివియెల్లఁ దలఁచి
 రయమునఁ జని నీవు రామలక్షణుల, భయదసాయకపరంపరలేసి చంపు
 రణదక్షుఁడవు నీవు రణములోఁ దొల్లి, తృణలీల గెలిచితి దేవేంద్రుఁ గడిమి
 నీ వేచి నడచిన నిఖిలలోకములు, భావించినప్పుడె భస్మమైపోవు

— ఇంద్రజిత్తు హోమమునుచేసి శస్త్రసమేతముగా రథమును బడయుట —

నరు లెంతవారు వానరు లెంతవారు, పరికింప నీకని పల్కి వీడ్కొలుప
 నెలమితోడన పురోహితునిఁ దోడ్కొనుచు, బాలుపారఁగా రణభూమి కేటించి
 టెన్నొండ హోమంబు నేయంగఁ బూని, యున్నంతఁ బరిచారు లొగి వేగమునను
 బరఁగంగ నరసి కపాలపత్రికలు, సొరిది నుక్కుననయిన స్త్రుక్పవంబులును
 శస్త్రంబులును దాటిసమిధలు రక్తవస్త్రగంధాదులు వరుసఁ దెచ్చుటయు

రక్తాంబరంబులు రక్తమాల్యములు, రక్తగంధంబులు రయమొప్పు సతఁడు
 ధరియించి మారణతంత్రమార్గమునఁ, బరువడిఁ దోమరస్రాసఖడ్గములు
 సరిపరిధులు వెట్టి సప్రాణకృష్ణ, హరిణంబు మెడ యస్థి యది పుచ్చుకొనుచు
 నక్తంచరాధీశునందనుం డెలమి, యుక్తక్రమంబున హోమంబునేయఁ
 దనరిన ధూమప్రదక్షిణశిఖిల, ననలుండు వెలుంగుచు నాహుతు ల్లానియె
 జయనిమిత్తంబులు చాలఁ గగ్గొనుచు, జయశీలుఁ డానిశాచరవీరుఁ డెరి
 నియతి హోమము దీర్చి నిరవమందైన, హయచతుష్టయముతో నతిఘోరలీల
 నురుతరబాణాసనోజ్జ్వలం బగుచు, సురుచిరాలంకారిశోభితం బగుచు
 సరినొప్పు సింహార్ధచంద్రచిహ్నములఁ, బరంగుచు వైడూర్యభాసురంబయిన
 పడగచే నమరుచు బ్రహ్మాస్త్రరక్ష, నడరుచు నని నదృశ్యం బయియుండు
 నట్టి యారథ మెక్కి యనికి నేఁగుచును, గట్టల్కఁ బల్కెరాక్షసులెల్ల వినఁగ
 మిథ్యాతపస్సుల మీఱి సంగ్రామ, రథ్యఁ గూలుతు నేఁడు రామలక్ష్మణుల
 పగదీర్చి మాతండ్రిఁ బజ్జీకంధరుని, విగతశోకునిఁ జేసి విజయ మేనిత్తు
 భానునందనముఖిల్లవగవల్లభుల, నే నేఁడు సమయింతు నిమిషమాత్రమున
 మఱియుఁ దక్కినయట్టి మర్కటోత్తముల, నెఱయంగఁ జంపుదు నేఁ డాజిలోనఁ
 దెగువతో ననుచు నదృశ్యుడై యచట, నొగి రాక్షసుల నేయుచున్న రాఘవులఁ
 బొడగని భీకరభ్రుకుటియై విల్లు, వడి నెక్కువెట్టి దుర్వారవేగమునఁ

బ్రశయకాలముచాఁడు బలువృష్టి గురియు, జలదంబువిధమున శరవృష్టి గురిసె
 గగనంబు నిండ నాఘనులు రాఘవులు, నొగి నేసి రలుకమై సుగ్రబాణములు
 అమరారి యవి ద్రుంచి యమ్ములసోనఁ, దిమిరంబు వరగించె దిక్కులం దపుడు
 పృథుచండకోదండభీకరధ్వనియు, రథ నేమిరవముచు రథతురంగముల
 గొరిజలమ్రోతయు గుణమునిస్వనము, నరుదార జనియించు నతనిరూపంబు
 వినఁ గానఁబడకుండ విస్తయంబంది, ఘనవీధిఁ బరికింపఁ గ్రమ్మఱి నతఁడు
 అఖిలాంబకంబుల నాదాశరథుల, నిఖిలావయవములు నిండ నేయుటయు
 నాఖరకరకులుం డారాఘవేంద్రుఁ, డాఖరసూదనుం డపుడు కోపించి
 వాఁడేయు మార్గణావళు లెందు వచ్చు, వాడి భల్లములందు వడినేసి యేసి
 యాబాణజాలంబు లందంద తునుమ, నాబాహుబలకాలి యగునింద్రజిత్తు
 బహుముఖంబులఁ దేరుఁ బఱపుచు నేసె, బహుశరంబుల సంతఁ బార్థివసుతులు
 కమియఁ బూచిన కింశుకంబులతోడి, నమత నొప్పిరి శరక్షతయుతాంగముల
 కరముగ్ర మైనట్టి కాలమేఘంబు, కరణి నొప్పిన తనఘనశరీరంబు
 తెలియకుండఁగ యామృదిక్కుననుండి, పలికె నయ్యింద్రారి పార్థివేశ్వరుల
 ఎక్కడఁబోయెద రెందు డాఁగెదరు, చిక్కితి రిటు మిమ్ముఁ జేరి కావంగ
 దిక్కెవ్వ రిలమీఁద దివిజు లటన్నఁ, జుక్కవార్జ్జవంకఁ జూడ నోడుదురు
 బక్కశ్రోత్రుల నమ్మి బవరమ్మునకును, మొక్కలమ్మున వచ్చి మోసపోయితిరి
 పటుతరందైన నాబాణాగ్నిశిఖిల, బెటవెటఁ బ్రేలక ప్రిదిలిపోగలరె

యావిభీషణునివాక్యములె నిక్కువము, గా విని నాశక్తి గానలేరైతి
 రిదె మిముఁ దెగటార్చి యేచి యీప్రాదై, కదలి యయోధ్యలోఁ గలవారిన్నెఁ
 బరిమార్చి మించి యాభరతశత్రుఘ్ను, లిరువురఁ జంపి నే నేతెంతు ననినఁ
 గడు వెఱఁగందిరి కపులు నాకపులు, నడరు కోపంబున నాయుండ్ర జిత్తు
 పడమటఁ దనవేరు పంతంబులాడుఁ, దడయకుదీచిన ధనువు మ్రోయుంచు
 ధీరుడై యటఁ దూర్పుదిక్కుననుండి, ఘోరంపుశరవృష్టి గురియించు మఱియు
 దక్షిణంబున కేగి ధరణి గ్రక్కదల, నక్షిణశక్తిచే నడరి వెల్లార్చు
 నిబ్బంగిఁ దిరుగు చనేఁమార్గముల, నబ్బాచుసూన్యాదు లరుదంది చూడ
 శరముల వింటితో సఃధించుకొనుచుఁ, బరువడి వాఁడేయుబాణజాలములు
 జనపతుల్పుంతురు చులులాంబకముల, ననిమిషు లప్పు డత్యాశ్చర్యమంద
 అప్పుడు శతసంఖ్య లతనిచేఁ గపులు, కుప్పలు కుప్పలై కూలుట చూచి
 సౌమిత్రి కోపించి జగపతి కనియె, భూమిశ వీనిచేఁ బొలిసిరి కపులు
 ఇదియేమి దేవ నీ విట్లూరకున్కి, యిదె చూడుమీ భువి నెల్లదిక్కులను
 బడి పొల్లుచున్నారు భల్లూకపతులు, మడిసి రనేకులు మర్కటేశ్వరులు
 జగదీశ నిను నమ్మి సకలవానరులు, మిగిలినభక్తితో మేకొనివచ్చి
 తగిలి యాయుండ్రరిదారుణాస్త్రముల, నొగిలి నీనామమే నొడువుచున్నారు
 పగవాడు చేసి నీబలమెల్లఁ ద్రుంపఁ, దగదింకఁ దెగకున్నఁ దైలోక్యనాథ
 పగ దెగనల్లు నీబాణజాలములు, గగనంబు దిక్కులు గలయంగ నిండి
 నిండినభక్తితో నిజదివ్యతనువు, లొండొంట ధరియించి యున్నవి వానిఁ
 గైకొమ్మ రిపుఁ జంపు కమలాప్తవంశ, నీకెదురై పోర నేర్తురై రిపులు
 ఇంత శాంతము దగునే నృపులకును, జింతింప వేల విచిత్రంబుగాఁగఁ
 బరగిన నీబాహుబలపరాక్రమము, తరుణార్కసరుతేజ శలహాయ పకట!
 యీనిశాచరకోటి నీయింద్ర జిత్తు, నేన చంపెద దేవ నీమహాత్మ్యమున
 నిటమీఁద బ్రహ్మాస్త్రమే ప్రయోగించి, కుటిలరాక్షసకోటికులమెల్ల నడఁతు
 అనవుడు రఘరాముఁ డనుజుని కనిఁగె, వినుము లక్షణ యొకవీనికై పూని
 చనునె పల్కురఁ జంప సంగ్రామమునకుఁ, జనుదేని వారల సమయింప నగునె
 యనిమిష బ్రహ్మరుద్రాదులచేత, ననిఁ జావఁ డిత డని యబ్జజుఁ డిడిన
 వరము చెల్లింపంగ వలసియే వీని, నిరవొందఁ గాచితి నెక నుండెనేని
 వీనిఁ జంపఁగఁజాలు వీరవానరుల, నేను బంచినవారె హింసించు రితని
 నటుగాక తక్కిన నష్టేఘనాదుఁ, డట నింద్ర లోకంబునందు డాఁగినను
 నట బ్రహ్మలోకంబునందు డాఁగినను, నట రుద్ర లోకంబునందు డాఁగినను
 ధరణి దూరిన రసాతలముఁ జొచ్చినను, శరధిలో మునిగిన జముఁడు గాచినను
 దనతాత యగుధాత తనవెన్నఁ బెట్టు, కొనిన నేఁ బోనీచు ఘోరాజిఁ ద్రుంతు
 నని పల్క రఘరామునలుక వాఁడెఱిగి, యనినేయనొల్లక యాంకఁ జొచ్చి
 ఘోరనిశాచరకోటితోఁ బోయి, యారావణునితోడ ననె నింద్ర జిత్తు

కట్టల్కు గళులను గయ్యంబునందు, నెట్టన నేసితి నేలవైఁ గూల
మనుజుల నిద్రఱి మానముల్లోంటి, ననవుడు రావణుం డతనిఁ గోపించి
యిదియేమి పోకయా యిదియేమిరాక, యిదియేమి నేతఁగా నెన్ని చెప్పెదవు
ఒక పటియును జంప కూరక వచ్చి, ప్రకటించె దందఱు వడిరని నీవు
నీవేచి నడచిన నిఖిలలోకములు, భావింప నప్పుడే భస్మమైపోవు
నదిగాన నిది యొక్కయధిక మటంచు, దుదిఁ దలండుకుము సంతోషంబుగాక
మగఁటిమి రామలక్ష్మణుల వానరుల, దెగటార్చికాని నాదెం కేఁగుదేకు
మనవుడు నాఁగాక యని యింద్రజిత్తు, దనుజేంద్రు వీడ్కొని తనమదిలోన
నతికాయకుంభకర్ణాదిదై తేయ, పతులెల్ల మడిసి రిబ్బంగి నుగ్రాజుఁ
గాన నారామలక్ష్మణుల నేరితి, నై నను గెల్పెద నని శిశ్పయించి
నీత చందముగాఁగఁ జెలువొంద నొక్క, నాతినిఁ దనమాయ నాకేశవైరి

— ఇంద్రజిత్తు మామూసీతను చెచ్చి తలఁ దఱుఁగుట ౧౯ —

యటఁజేసి ప్రితి మాయాసీతఁ గొనుచు, బటుబలసహితుడై పడమట వెడలె
వానికేఁగాక యావానరులెల్ల, నానాముఖంబుల నలికి పాటుటయు
హనుమంతుఁ డవుడు మహాశైలశృంగ, మనువారఁగాఁ బట్టి యసుర మార్కొనఁగ
నరుదార నడచుచో నల యింద్రజిత్తు, నరదంబుమీఁద మాయాసీతఁ జూచె
వెక్కిసంబుగ రామవిరహానలంబు, నీక్కిన నాహారనిద్రలు దొరఁగి
కడలేని వగఁజొంది గతిఁగానఁబడక, వెడలు నిట్టూర్పుల వెలవెలఁ బాటి
కడుఁ గృశంబగుమేను కమలపత్రముల, నొడుచులోచనముల నొలుకుబాష్పముల
జడగట్టి నీమంతసరణిఁ జొక్కదవి, యడగొని మలినంబు లగుశిరోజములు
ధరణిరజోలి ప్తతనుతరాంగములు, గరము విన్ననిమోము గరపల్లవంబు
గదిసిన చెక్కునై గాలిచేఁ జాల, గడలెడు లతవోలెఁ గంపించుచున్న
యామహిసుతఁ జూచి యకట వీడింక, నేమిసేయునో రామహృదయవల్లభను
నీదీనదశ నాకు నీక్షింపవలసె, హా దైవమా యని హనుమంతుఁ డడరి
ఘోరవానరవీరకోటితో నడువ, దారుణాకృతిఁ తేర్చి తనమీఁద నని
నడచుచో నవ్వాయునందను గాంచి, కడుఁ గ్రూరుడై దశకంఠనందనుఁడు
ఇది యేలవచ్చెఁ దానీసేనతోడ, ఇదె చూడరా నీత యాసీతకొఱకు
నలజడి వడియొద రటుగాన దీనిఁ, దలద్రెవ్వ నేసెదఁ దవిలి యేననుచుఁ
గలఁగి శార్దూలంబుకడ నున్నవారిణి, పొలుపున నయనాంబుపూరంబు లొలుక
హారామ హారామ యనునార్తరసము, లారంగఁజేయు మాయాసీత నొడిసి
తలవెండ్రుకలుపట్టి దట్టించి యాడ్వ, నలఁగి యాదైత్యుతో ననియె వాయుజుఁడు
తగునె దురాత్మక దనుజుండవైన, నగుదుఁగా కేము నీవావిశ్రవసుని
మనుమఁడ విబ్బంగి మనకులేశ్వరుని, ననితముందలఁ బట్టి వారక తిగువ
ననవుడుఁ గరవాల మంకించి యసుర, తనరు మాయాసీత తల ద్రెవ్వనేసె
జనుమింక రామలక్ష్మణులకుఁ శ్చె, మన ఖిన్నుడై యుండె ననిలనందనుఁడు

వసుధాతలంబున వడి నెత్తురొల్కు, నసిధాగఁ దెగియున్న యానీతఁ జూపి
హనుమంతుతో ననె నాయొంద్రజిత్తు, వనచరోత్తమ రామువనిత నీనీత
ఘనతరంబైన నాకరవాలమునను, దునిమితి మీరణోద్యోగంబు లింకఁ
జిక్కెఁ బొమ్మంచు విజృంభించి పలికి, దిక్కుంభికర్ణము ల్లిశలును బగుల
సంహారఘువఘన స్తనితమో యనఁగ, సింహనాదమునేయఁ జిత్తము ల్లలఁగి
యప్పుడు రణములో నాయొంద్రజిత్తు, దప్పక కనుగొని తనరింభీతి
వనచరులార్వంగ వాయునందనుఁడు, కనుగొని పలికె నోకపివీరులార
సమరవిక్రమములు చాలించి పాఱి, సమయమే వినరొకో సమరధర్మంబు
దలఁప బంధులకెల్లఁ దలవంపుగాఁగఁ, గలనఁ బాటుటకంటె కష్టంబు గలదె
నడఁచెద నే మున్ను ననుఁ గూడి మీరు, కడిమి వాటింతురు గాకంచుఁ బలుక
నందఱు తరువులు నద్రిశ్యంగములు, నందంద కయిఁగొని హనుమంతుఁ గూడి
రయమున నార్పుచు రాక్షససేన, సయి వైచి రంత నాపవమానసుతుఁడు
చలమున నొకమహాశైల మంకించి, యలుకతో వైవంగ నానిశాచరుని
సారథి రథ మాలఁ జనఁ దోల నదియు, దారుణధ్వనితోడ ధర క్రుంగఁబడియొ
ఆలోన వెండియు నగచరు ల్తురులు, శైలశృంగములు రాక్షసులపై వైవఁ
దనసేన విడిగిన దశకంతసుతుఁడు, కనుఁగొని కోపించి కపియూథపతులఁ
బటుశూలముద్గర ప్రాసఖడ్గముల, జటులవేగంబున సమయించె నపుడు
మారుతాత్మజుఁడును మదిలోనఁ గినిసి, ఘోరవిక్రమకళాకుశలుఁడై వేర్చి
కడిమిచే గవియు రాక్షసుల రూపడఁచి, వడి శిలాతరుఘోరవర్ష ముల్ గురిసి
యానిశాచరసేన నవలీలఁ దోలి, వానరావలిఁ జూచి వాయునందనుఁడు
వనచరపతులార వసుధేశుడేవి, దనుజాధముఁడు జంపెఁ దప్పెఁ గార్యంబు
సమరమేటికినింక జనకజవార్త, కమలాత్మకులున కొక్కట నెఱిఁగింప
నరుగుద మటమీఁద నారాముఁ డెద్ది, వెరవాన తిచ్చు నావిధము నేయుదము
మీరందఱును సంభ్రమింపకయుండుఁ, డీరాక్షసుడు క్రూరుఁ డేమటవలదు
అనియటు మగిడిన హనుమంతుఁ జూచి, తగమది నప్పు డద్దశకంతసుతుఁడు
ఈమహాబలుఁ డేగె నిటమీఁదఁ దనకు, హామవిఘ్నమునేయ నోప రెవ్వరును

— ఆ ఇంద్రజిత్తు నికుంభిశయాగము నేయట —

అని నికుంభిశ కేఁగి యుచట నిశాటుఁ, డెనసిన నిష్ఠతో నేపు దీపింపఁ
గల్గు నెత్తురు పాలు ఘనకచ్చులముల, బల్లులఁ బిల్లులఁ బలుసర్పములను
గారుకోళ్లను మంచిగంధంబు లేనె, నారికేళంబుల నల్లనికోళ్ల
సూకరంబుల మఱి సొరిది కేశములఁ, గాకులఁ దెల్లని గార్దభంబులను
గాతెనుపోతుల ఘనమేషములను, నాటు నాలుగు రెండు నలువదికరులఁ
గొండగొట్టెలు వేయి కోటుల లక్ష, మండుశములఁ గోటి మూణిక్యములను
ముత్యంపుఁజిప్పలు మూఁడర్బుదములఁ, గాత్యాయనీదేవికడ నిష్ఠ నిలిపి
మనమున నిగమనమాంత్త పూతముగ, ననలుని రుధిరమాంసాదులఁ దనిపి

హోమంబు నేయుచు నుండె నయ్యెడను, రాముండు పడమటిరభసమంతయును
 విని జాంబవంతుని వేగంబ పిలిచి, వినవచ్చె బడమట విపులఘోషంబు
 హనుమంతునకు నెట్టి యనియైన యదియొ, ఘనమైన యట్టి యాకలకలం బరయఁ
 జనుము రయంబున పై న్యంబుతోడ, ననిన ఋక్షేశ్వరుం డతిశీఘ్రవృత్తి
 బలువిడి భల్లూకబలములు దన్ను, గొలిచి యప్పుడు నూటుకోటులు రాఁగ
 వడిగొని పశ్చిమద్వారంబు దెనుకు, నడుచుచోఁ గనియె నన్నడుమ వాయుజుని
 వాయుజుండును జాంబవంతునితోడ, నాయుండ్ర జిత్తుచేతతయఁ జెప్పి
 యీవార్త రామున కెఱిగించి వత్తు, నేవచ్చునందాఁ నేచున్నయెడను
 గాచి యావాకిటఁ గదలకయుండు, మేచిన పగవాని నేమటనలదు
 అని వంచి వచ్చుచో ననతిదూరమున, హనుమంతుఁ బొడగని యారాఘవుండు
 ఇతనిముఖస్థితి నేమొకో కార్య, గతి దోచుచున్నది కనుగొన నిపుడు
 ఇదియే తెఱంగని యిచ్చఁ జింతింపఁ, గదిసి వాయుజుండు రాఘవునకు మ్రొక్కి
 దేవ యేమెల్లను దెంపుమై దాన, వావలితోడ గయ్య మైనరింప
 మాముందటనే తెచ్చి మది శంకలేక, భూమిజ తలఁ ద్రొంచె బొరినిండ్ర జిత్తు
 ఆవాకిటికిని ఋక్షాధీశుఁ బెట్టి, యీవార్త చెప్పంగ నేచు వచ్చితిని
 అనువార్త చెపులలో నడరకమున్నె, ఘనవాతనిహతి వృక్షంబునుబోలె
 నతులశోకాగ్నియు నడరి దహింప, ధృతిదూలి రవికులాధిపుండు మూర్ఖిల్ల
 యవనివైఁ బడియున్న సతిభీతినొంది, ప్లవగవల్లభులైఁ బటుశోకులైరి
 కైకొని యపుడు లక్షణుఁ డన్నతోడల, పైకిరాఁ దిగిచి సంభ్రమచిత్తుఁ డగుచు
 నక్కటా! రామ నీయట్టియు త్తమున, కిక్కళంకము పుట్టెనే యిట్టిచోటఁ
 దలపోయఁగా మేలు ధర్మంబునందు, గలదనుమాట నిక్కము గాకపోయె
 నదియొ నిక్కంబైన నకట! నీయట్టి, సదయచిత్తున కేల సంతాప మొదవు
 నీచేత రావణునికిఁ జావు లేక, యీచందమున నుండ నేటికి వచ్చు
 జానకీ కేల యీచావు సిద్ధించు, గాన ధర్మముకంటె ఘనమధర్మంబు
 త్యాజ్యంబు గాదని తలపోయకట్టి, రాజ్యంబు విడిచి యరణ్యంబులందుఁ
 దిరుగ వచ్చితి మటుఁ దిరిగెడు మనకు, బురుషార్థములు సిద్ధి వొందునే యధిప
 అవనిశ నిర్ధను లగువారునేయు, వివిధయత్నంబులు వేస నిదాఘముల
 నడరెడు సెలయేటు లడఁగినభంగి, జెడిపోవు నని బుధు యెప్పంగ వినమె
 ధనము లార్జించిన ధర్మ కామాదు, లనుపమస్థితితోడ నధిప సిద్ధించు
 పుంగంగ నర్థంబు లెవ్వని కొదవు, వసుధ వానికి నెల్లవారు చుట్టములు
 అర్థంబుగలవాఁడె యరయంగఁ బురుషు, డర్థంబుగలవాఁడె యధికుండు జగతి
 అర్థంబె విద్యయు నర్థంబె నేపు, నర్థంబె కీర్తియు నర్థంబె పెంపు
 అర్థంబె బలమును నర్థంబె కులము, నర్థంబె బలగంబు నర్థంబె గుణము
 అర్థంబె శీలంబు నర్థంబె ప్రాణ, మర్థంబె పుణ్యంబు నర్థంబె భూమి
 అర్థంబె రూపును నర్థంబె నీతి, యర్థంబె ఖ్యాతియు నర్థంబె భూతి

అర్థంబె గతియును నర్థంబె మతియు, నర్థంబె యొలుకయు నర్థంబె సుఖము
అర్థంబు కావున నఖిలకామ్యములును, నర్థసంపన్నున కరచేతివరయ
అధికులు వేదవేదాంగపారగులు, బుధులు దూర్వంబులఁ బూతాక్షతముల
నర్థంబుగలవాని నమరఁ బూజింతు, రథి మోక్షార్థులై యడవుల నుండు
మునిపుంగవులు కందమాలంబు లిచ్చి, ధనవంతులగువారి దర్శింతు రెలమిఁ
బాయక మంగళపాతకాసీక, గాయకకులములు కలవారిఁ బొగడు

ఉన్నతకుచములు నురునితంబములు, నన్నువనడుములు నలసయానములు
బింబోష్ఠిములు చంద్రబింబాననములు, నంబుజలలితంబు లగులోచనములు
రోలంబకులసీలరుచిరధమ్మిల్ల, లీలాలకంబులు లేతసిగ్గులును

ఓయ్యన నవ్వుట నోరచూపులును, దియ్యమాటలు గాముదీమంబు లనఁగ
నెలయించు నేర్పులు నెలజవ్వనములు, గలకాంత లర్థంబు గలవృద్ధునైన
మనమారఁ గొలుతురు మహితభోగేచ్ఛ, ధనహీను నొల్లరు దర్పకునైన
లేమియే నరకంబు లేమియే రుద్ర, భూమియు లేమియే భూరిశోకంబు
లేమియే రోగంబు లేమియే మృతియు, లేమియే పాపంబు లేమియే జరయు
లేమియే కష్టంబు లేమియే కరువు, లేమియే వైన్యంబు లేమియే వగపు
లేమియే సకల మాలిన్యంబు దలఁప, లేమియే సర్వంబు లేమి గావునను
అచ్చెరువుగ రాజ్య మంతయు విడిచి, వచ్చినప్పడ కాదె వచ్చె నాపదలు
జానకీమరణంబు నై రింపఁజాల, మానవలోకేత మార్గణావళుల

వినువకాసురబలాన్వితముగా లంక, మసలక నింక భస్మంబు చేసెదను
అని లక్ష్మణుఁడు పల్క నావిభీషణుఁడు, దనమది నూహించి ధరణీశు కనియె
నాయొంద్రజిత్తుమాయయె కాని సీత, కేయపాయంబును నిటుగాదు వినుము

— విభీషణుఁ డింద్రజిత్తునిమాయ శ్రీరాములతోఁ జెప్పట —

ఖులుండైన యాపజ్ఞీకంతుండు దలఁచు, తలఁపు నేనెఱుంగుదు త్రైలోక్యనాథ
జానకీ నొప్పింపు జనపతి కనుచు, నేనెన్ని చెప్పిన హితవుగాఁ గొనఁడు
జనకనందన నేల చంపించు నతఁడు, మనుజేశ యిది వానిమాయ గావలయు
అట్టిదియైన నోయవనీశవర్య, నెట్టనఁ బోలియవే నిఖిలలోకములు
ఇదీ బొంకు చింతింపనేల యాసీతఁ, బదిలంబుగాఁ జూచి ప్రతివార్త దెత్తు
నని రాముననుమతి నవ్వీభీషణుఁడు, దనరూపమంతయు దాఁచి వేగమున
నలిరూపుఁ గైకొని యసురేశువనము, తలఁకకఁ జొచ్చి సీతను గాంచి మరలి
వచ్చి యారామభూవరునకు మ్రొక్కి, యచ్చపుభక్తితో నంతయుఁ జెప్ప
విని విభీషణ యిట్టివిధ మేల నేసె, ననిలోన నింద్రజిత్తుని రాముఁ డడుగ
దనుజుఁ డాసురహోమతాత్పర్యబుద్ధి, జనుటకునై యిట్టి చందంబుచేసి
హనుమంతుఁడాదిగా నగచరకొటి, మనములు గలఁచి యిమ్మాడ్కిఁ బుత్రైంచి
తనహోమవిఘ్నంబు తగఁజేయువార, లనయంబు లేరింక నని నికుంభిశకు
నరిగినవాఁడు హే డచట హోమంబు, పరిసమాప్తముగాఁగఁ బలునివ్వ నేడు

దనహోమమంత్ర మింతయుఁ జిక్కకుండ, మనుయుక్తి నవధానమతిఁ జేసెనేని
 దేవదానవులైన దృష్టించి నిలిచి, యావీరవరు నెవ్వరని గెల్వలేరు
 అటుగాన సీలోన నసురప్రేలిమికి, బటుగతి విఘ్న మాపాదింపవలయు
 జనియెడి నేనిదె నై న్యంబుతోడ, మనుజేశ పంపు లక్ష్యణుఁ దోడు మాకు
 సౌమిత్రి యవ్వీరుఁ జండకాండముల, భూమిమైఁ బడనేసి పొలియింపఁ గలఁడు
 నేడింద్ర జిత్తును సీతమ్ముఁ దోడుచు, వాఁడు నికుంభిభావనములోపలను
 దపము నైకొన్నాఁడు దశకంఠసుతుఁడు, తపము నిండకమున్న దండింపకున్న
 బ్రహ్మ మెప్పించి యాపరమేష్ఠివలన, బ్రహ్మశిరం బనుబాణంబు విల్లు
 కవచంబు ఖడ్గంబు కవదొన ల్పఱియు, నవిరళమంత్ర పూతాస్త్రము ల్వడసి
 కామగాశ్వంబును గమనీయకేతు, భీమంబు మారతస్థిత వేగంబు
 నగురథం బాయగ్నియందు వెల్వడినఁ, దగనారథం బెక్కి ధను వందెనేని
 నావాసవారాతి నాలంబులోన, దేవాసురాదులు దృష్టింప లేరు
 వానికి నిమ్ముల వరమిచ్చునప్పు, డాసీరజాసనుం డతని పీఠించి
 నీవు నికుంభిశ నెఱయ హోమంబు, గావించితేని నేగతి నజేయుండవు
 కావించు హోమంబుఁ గడమగునేని, రావణసుత నీవు రణములోపలను
 బగతుచే జత్తని పల్కినవాఁడు, జగదీశ యటుగాన సమరయత్నంబు
 నేయించి నేడింద్ర జిత్తుఁ జంపింపు, మాయావి యగువీఁడు మడిసినఁ జాలు
 నమరకంటకఁడగు నద్దశాననుఁడు, సమరంబులో మున్నె చచ్చినవాఁడు
 అని పల్క రఘురాముఁ డపుఁ డనుజమ్ముఁ, గనుఁగొని యనఘాత్త ఘుఁ డింద్ర జిత్తు
 ఘనతిరోహితతిగ్గ కరుభంగి నింగి, ఘనమాయఁ దనగతి గానరాకుండఁ
 జరియించు నవ్వీరు శక్రాదిసురలు, దురమునఁ గడిమిమైఁ దొడరంగ లేరు
 హోమమధ్యంబున నుగ్రరాక్షసుని, సౌమిత్రి సీవేగి సమయింపు వేగ
 పటుతరభల్లూకబలముతోఁ గూడి, చటులవిక్రముడైన జాంబవంతుండు
 హనుమంతుఁడును దోడు నరుగు దెంచెదరు, ఘనతరవిజయవిక్రమధురంధరుఁడు
 ఇమ్మంత్రివరులతో నివ్వీభీషణుఁడు, నెమ్మి నయ్యాగంబు నీకుఁ జూపెడిని
 అని పల్కి రఘురాముఁ డనుజాతునకును, వనధి యిచ్చినయట్టి వజ్రకవచమ్ము
 ఘనతరఖడ్గంబు కవదొనల్విల్లుఁ, బెనుపొందఁగా నిచ్చి ప్రీతితో మఱియు
 వరభూషణంబులు ఇరుసగా నిచ్చి, యరుదైనపేర్తి నిట్లనుచు దీవించె
 అనిశంబు జయము శ్రీహరి యొనఁగూర్చు, ఘనతరశుభము శంకరుఁ డిచ్చు నజాఁడు
 సీకాయువు ఘటించు నిఖలదేవతలు, నైకొని దిశలందుఁ గాతురు నిన్ను
 అనిలుండు ననలుండు నభిరక్షణంబు, దనరఁ జేయుదురు ముందఱవేన్క నీకు
 అనవుడు లక్ష్యణుం డప్పు డుప్పొంగి, ధను వందుకొని తనుత్రాణంబుఁ దొడిగి
 కవదొన ల్గిరియించి ఖడ్గంబు దాల్చి, వివిధభూషణముల విలసితుం డగుచు
 నారాముఁ గనుఁగొని యతిభక్తి మ్రొక్కి, భీరవాక్యంబులఁ దెఱఁగొప్పఁ బలికె
 నలినాకరములోన నలి మరాళములు, కలగొనఁబడునట్టి గతి గానఁబడఁగ

నాల్గెగరులబాణము లింద్రజిత్తు, వే తూరి చని నేడు వెస లంక బడును.
విపులతూలస్తోమవిధమున వాని, నృపవీర విశిఖాగ్ని నీటుచేసెదను
అని యథోచితభంగి నారామంద్రు, మనమార వీడ్కొని మహిత తేజమున

— ౧౦ లక్షణుడు యుద్ధమునకు వెడలుట ౧ —

గరుడుని నెక్కిన కమలాతుపగిడి, గరువలిసుతు నెక్కి కర మొప్పు మిగిలి
పంచి గోలాంగూల బలములు గొల్వ, జాంబవదాదులు చనుదేరఁ గదలి
బలువిడి నటకు ముప్పదియోజనములు, గలనికుంభిళ కేఁగి ఘనతరంబుగను
నురుదుదేభంబులు నుత్తమాశ్వములు, సరిది రథంబులు నలరు కాల్బలము
స్తోమమైవనంబు చుట్టును గాచి, భీమమై యెందు నభేద్యమై తనరి
బలములన్నియు నల బలమెల్ల నుడిగి, యలలు లేనట్టి యాయంబుధిఁగణి
నున్న రాక్షససేన నొప్పారఁ జూచి, సర్వుతశస్త్రాస్త్రసన్నద్ధుడైన
సౌమిత్రితో విభీషణుఁ డిట్లు లనియె, నీమహానైన్యంబు నిఘసరంపరల
నెడల నేసినఁగాని యింద్రారి మనకుఁ, బొడగానరాదు నీహరిబాణములఁ
దూలింపు మీసేనఁ దొలితొలి పిదప, హాలాహలాభీల మైనశరాలి
దొరకొన్నహోమంబు తుదిముట్టుకుండ, దురిరాత్తుఁ డగువానిఁ ద్రంపుము వేగ
అనవుడు సౌమిత్రి యత్యుదగ్రతను, గనుఁగొనలం దగ్నికణములు దొరఁగఁ
బలుతెఱంగుల బాణవజ్రులు వఱవె, నలఘుబలోదగ్రులై వెల్లు రేఁగి
తరువరాధిపులును దరులును గిరులు, పారిఁ బారి వైచి రప్పుడు సొంపు మిగిలి
అసురులు నత్యుదగ్రులై వనచరుల, వెనఁ బరిఘంబుల విసరివైచియును
గదలచే మోఁదియుఁ గరవాలములను, విదళించియును బహువిధములఁ గడఁగి
మఱియును దక్కిన మహితశస్త్రముల, నుఱక నొప్పించిరి యుగ్రత నిట్లు
మార్పడ నసురుల మర్కటేశ్వరుల, యార్పుల నాలంక యట్టిట్లు బడఁగ
నంతఁ జోవక రాక్షసాలిఁ దఱిమి, యెంతయుఁ గడఁక ననేకశస్త్రములఁ
గవుల నొప్పింపంగఁ గవులును గవిసి, కుపితులై రాక్షసకోటి నొప్పింప
విఱిగి రాక్షసులెల్ల వెస నింద్రజిత్తు, మఱుఁగున కరిగిరి మతమెల్లఁ దక్కి
అలోన నొక్కొక్క యాహుతిఁబట్టి, యాలోలకీల మహావహ్ని కసుర
పరఁగంగ నిన్నూటపదియాహుతులకు, దొరకొని యొక నూటతోష్టిది వేల్చి
కడమ యాహుతులు నాకై వడిఁబట్టి విడువక నిష్ఠతో వ్రేల్చుచునుండె
యురుతరసత్త్వలై యుగ్రతఁ జేర్చి, ధరణి గంపింప నత్తరుచరవరులు
బలువడి నేలెంచి వై నార్పుటయును, గలుషతఁ జిత్తంబు గలఁగినఁ జేతి
యాహుతి యటు వైచి యాయంద్రజిత్తు, డాహవొన్నుఁడు మహారోషమెత్తి
కన్నులు నిప్పులు గ్రవ్వుంగ భీషణోన్నతి రథమెక్కి యుగ్రకార్తుకము
ధరియించి మించి యుద్ధతి నేఁగుదెంచి, తరుచరసేనలఁ దఱిమి నొప్పింప
దనుజేశతమ్ముండు దనర సౌమిత్రిఁ, గొనిపోయి వనమతి క్రూరుడై చొచ్చి
సమధికంబగు నీలజలదంబపోలఁ, గొమరారుచున్న న్యగ్రాథంబుక్రిందఁ

దొడఁగి యాయొంద్రజిత్తుఁడు నేయఁజేయఁ, గడమ చిక్కినహోమకర్తంబుఁ జూపి
 సౌమిత్రి చూచితే సమరంబుకొఱకు, హోమ మిక్కడ దైత్యుఁడుగ్రతఁ జేసి
 బలిభూతముల కిచ్చి పావకువలనఁ, గలశక్తిసహితులఁ గడఁగి జయించుఁ
 దొల్లియు నిటుచేసి దుర్బదవృత్తి, బల్లిదుండై యనిఁ బర్జన్యు గెలిచె
 నిప్పుడు నిదె చూడు మీహోమవహ్ని, నొప్పార వెడలుచు నున్నది రథము
 అరుణనేత్రంబుల నరుణకేశముల, నరుణవస్త్రంబుల నరుణమాల్యముల
 జడిగొన్న నల్లని సారథితోడఁ, గడునెట్టి నగుతురంగంబులతోడ
 వాఁడు క్రమృత వచ్చి వరహోమశక్తి, వేడిమి నెంతయు వెడలించి మించి
 యారథం బెక్కిన నింద్రాదులైన, నారావణాత్మజు నని నోర్వరాదు
 కాన నింతటిలోనఁ గడఁగి సౌమిత్రి, వానిని బలుశరవ్రాతంబుచేతఁ
 బొలియింపు మనుడును బొంగి లక్ష్మణుఁడు, తలఁగక కార్త్యకర్ణుని చెలంగింపఁ
 గరవాలహస్తుడై కవచంబుఁ దొడిగి, యరుదార శిఖవర్ణ మగురథం బెక్కి
 తనరూపు చూపిన దశకంఠసుతునిఁ, గనుఁగొని సౌమిత్రి కడునల్కఁ బల్కె
 మాయలఁ బనియేమి మగవాడవేసి, నాయెడఁటికివచ్చి ననుఁ జూతుగాక
 నిక్కంపులావున నీవు గయ్యమునఁ, జక్క నిల్వము నిన్ను జముఁ గూడఁబుత్తుఁ
 గపటంబుఁ గైకొన్నఁ గైకొనకున్నఁ, గపటరాక్షస నిన్నుఁ గడతేర్తు వేగ
 నెఱసిన కడిమితో నిలుపు నాయెదురఁ, గఱకురాక్షస యనుకడ నింద్రజిత్తు
 భీకరాశసంఘ్నేతుఁడై పలికె, బాలుండవై యిట్టి పంతంబులేల
 లక్షణ నిన్ను నాలంబున వీర, లక్ష్మీకే బెడఁబాపి లా వెడలించి
 యసువుల నాదు బాణావలిఁ బెటికి, వసుమతిపైఁ గూల్చి వారక వ్రచ్చి
 కాకుల గ్రద్దలఁ గండలఁ దనుప, భీకరాకారతఁ బెంపారువాడ
 ఉఱక నాకట్టిన యురగపాశముల, మఱచితే లక్షణ మది నింతలోనె
 అని లక్షణునిఁ బల్కి యట విభీషణునిఁ, గనుఁగొని యింద్రారి కడు నల్కఁ బలికె
 బినతండ్రివంట నీవు ప్రియమార నేను, దనయుండ నాకెగ్గు దలఁపంగఁ దగునె
 దుర్బతివై కులద్రోహంబు నేయ, ధర్మఘాతుక నీకుఁ దగవేల కలుగు
 ఎడరైనబంధుల నెట్టి నీచుఁడును, విడిచి శత్రులఁ బోయి వేడునే శరణు
 తగవు దప్పిననైనఁ దనవారిఁ బాసి, పగవారి నేవించి బ్రతుకు తేబ్రతుకు
 ఆనిశాచరనాథుఁ డధికతేజుండు, నీనిష్ఠురోక్తులు నీతిగా వినునె
 అన్న కోపించిన నటయింటిమూల, నున్న నేమగు నుండకున్న నేమగును
 నీలాపుబలిమినే నిఖలదేవతల, నాలంబులో గెల్పె నాదశాననుఁడు
 హితుండవై మర్షము హిత మెఱింగించి, యతనిచేతన చెడు మన విభీషణుఁడు
 నావర్తనము మేఘనాద యీ వెఱుఁగు, దీవృథాజల్పంబు లేల యియ్యెడను
 ఆతండ్రికొడుకైన యవినీతిమతికి, నీతియు ధర్తంబు నీకేల కలుగు
 పాసఁగఁ జేపట్టిన భుజగంబుపగిది, వెనఁ గ్రూరుఁ డగుబంధు విడువఁగా వలయు
 పాపాత్ముఁ డగునట్టి పక్షిఁకంధరుఁడు, నాపలుకులు విన్న నాఁడింత లగునె

పరధనంబులకును బరకాంతలకును, బరితాపములఁ జొందు పాపకర్తులకుఁ
 దగవేల మేలేల ధర్మంబులేల, జగదేకహితమైన చరితంబులేల
 మగ్నమా మీమది మదము గర్వంబు, నగ్నమై కాల్యక యవి యేల పోవు
 తలకొని యొప్పుడు నధర్మవర్తనమె, కలిగి వర్తింతురు కడుఁ గ్రోవ్వి మీరు
 సురల బాధింతురు సువ్రతులైన, పరమమునీంద్రులఁ బట్టి చంపుదురు
 కావున నాదశకంతునితోడ, నీవును లంకయు నిఖిలబంధువులు
 మాన కిచ్చకమాడు మంత్రులు గూడ, నేనలు రాజుచే జెడుట సిద్ధంబు
 బుద్ధిశూన్యుండవైతి స్ఫుటకాలపాశ, బద్ధుండవై తేమి పల్కినఁ బల్కు
 మిటమీఁద నీమాయ లేక్కవు వినుము, వటముక్తిం దికి హామవ్రాంఛఁ బోరాదు
 చనరాదు లంకకు సౌమిత్రి దొడరి, చనవచ్చు నీక వేగ జముపురి కనఁగఁ.
 బ్రభూమాదిప్రయవచ్చు భాసునిపగిది, బృథుగాత్తు హనుమంతుఁ బెంపార నెక్కి
 యమరిన లక్షణు నావిభీషణుని, సమరాధ్యులగు నగచరుల వీక్షించి
 వీరులై నాబాణవృష్టికి మీరు, నైరించెదరుగాక సమరోర్వి నేడు
 ఉడుగక నామింట నొదవు బాణాగ్ని, యడరి మిమ్మిందఱ నాహుతిగొనుచుఁ
 గరవాలపట్టినఘనభిండివాల, శరజాలముల మిమ్ము సమయింతు ననుచు
 రోదసీకుహరంబు మ్రోయంగ సింహ, నాదంబు సేయుచు నానాశుకముల
 వెన నేయుచును బాహువిక్రమశూర్తి, నెసఁగు నాముందఱ నెవ్వండు నిలుచు
 అనవుడు లక్షణుం డాదైత్యుతోడ, దనుజాధముండ యీవృథాగర్వమేల
 చేరక యడఁగి మ్రుచ్చిలి పోటు వొడుచు, తేరణంబునఁ బాడి యేమగతనము

— ఇంద్రజిత్తులు ద్వంద్వయుద్ధము —

నీమాయలన్నియు నిరసించి నిల్చి, నామార్గణములఁ బ్రాణముల హరింతు
 అనవుడుఁ గోపించి యతఁ డేసె నతని, ఘనకాలసర్వప్రకాండకాండముల
 అవి లక్షణునిఁ గాఁడి యవ్వల వెడలి, యవనీస్థలము గాఁడి నద్భుతశక్తి
 మఱియును వాఁడు లక్షణదేవుమీఁదఁ, గలులాడఁగాఁ బెక్కుకాండంబులేయ
 వడివచ్చి తాఁకి యవ్వల గ్రుచ్చిపాలె, వెడలు రౌద్రరసంబు వెల్లియపోలే
 గడుఁబెల్లు నెత్తు రంగంబుల వెడల, నడరంగ రాక్షసు లార్పుచునుండ
 జంకెల నట్టహాసములు చేయుచును, లంకేంద్రతనయుఁ డాలక్షణుఁ జేరి
 నరనాథసుత నేడు నన్నాజిఁ గదిరి, బిరుదవై యిటు విజృంభించిన నిన్నుఁ
 దొలుతఁ గత్తేశముఁ దుత్తునియలునేసి, తలఁ ద్రుంచి వైచెద దారుణాస్త్రముల
 బెనువేడి వడియున్న ప్రియసహోదరుని, నినుఁ జూచు రాముండు నేడవశ్యమును
 అని పల్క లక్షణుం డన్ని శాపరుని, గనుఁగొని యీవృథా గర్వమేమిటికి
 పలుకులఁ బనియేమి బవరంబులోనఁ, దొలఁగక నాతోడ దొడరుదుగాక
 మాటలాడక వహ్నిమడియించు మాడ్కి, మాటలాడక నిన్ను మడియింతు నిపుడు
 పనిలేనిపంతము ల్పలుకంగ నేల, యనుచు నుగ్రాస్త్రంబు లరివోసి తిగిచి
 ఘనతరభీషణాకారుడై వేర్చి, కనుఁగవఁ గెంభాయ గడలుకొనంగ

నమరంగం గోపించి యర్కదీధితులు, గమియంగ దిక్కుల గలయంగం బర్వి
 విలయాగ్ని కీలల విస్ఫులింగములు, కనుగొనఁ దెరలెడు ఘనతరశక్తి
 కలయమ్ము సంధించి కఱకురక్కసునిఁ యలఘుఁడుఘ్నల మటగాడనేయ
 దాన దైత్యుండు రక్తము గ్రక్కి మూర్ఛ, నూని యంతనె తెల్వినొంది పెల్లార్చి
 వాడిమి మిగులఁ దీవ్రంబున నేసె, మూఁడుబాణముల రామునితమ్మునురము
 అప్పుడు ధీరులై యధికరౌద్రముల, నిప్పులు గన్నుల నివ్వటిల్లంగఁ
 జెలగు నయ్యిద్దఱ సింహనాదములు, బలువిడిఁ బటలెంచు బాణఘట్టనలు
 నురుగుజాన్వనములు నొక్కట నెసఁగ, నరయ మృత్యువునట్టహాసంబువోలె
 వెలసినలావుల విక్రమంబులను, బోలుపులఁ జలముల భూరిరౌద్రముల
 ననిశంబు వెలుఁగు చంద్రార్కులఁ జోలె, దనరు చతుర్దంతదంతులఁజోలె
 గొమరారు సింగంపుఁగొదమలఁజోలె, గ్రమమొప్ప శంబరకాములఁజోలె
 నమరం ద్రినేత్రాంధకాసురుల్వోలె, రమణఁ గుమారతారకులునుజోలె
 నేపాద వృత్రాసురేంద్రులఁజోలె, రూపింప లయకాలరుద్రులఁజోలె
 బాయని జయకాంక్ష బలియురై పోర, నాయుద్ధలును నొప్పి రప్పడు చూడ
 కోపించి కోదండగుణఘోష మెరుగఁ, జాపరథధ్వజసహితంబుగాఁగ
 నామేఘనాదుని సంపర్శమున, సౌమిత్రి ముంచిన నైరింప కతఁడు
 ప్రతిసాయకములేయ బలువిడి ద్రుంచి, వితతంబుగా బాణవృష్టిఁ గప్పటయు
 ఆయింద్రజితుఁ డప్పు డలవెల్లఁ జొలిసి, యాయస్త్రములకు మాత్రనయస్త్రములు
 నెరినేయనేరక నిట్టూర్పు పుచ్చి, తరిగొని చూడ నత్తటి విభీషణుఁడు
 సౌమిత్రిఁ గనుఁగొని జననాథతనయ, నీమార్గణంబుల నిర్విణ్ణుఁ డగుచు
 దశకంఠసుతుఁ డున్నదశఁ జూడు మింక, దశరథాత్మజ రణస్థలి వీని గెల్వ
 మనవుడు నుగ్రంబులైన బాణములు, గొని యంగకములెల్ల గ్రుచ్చిపోనేయ
 నొకముహూర్తము మూర్ఛనొంది వే తెలిసి, యకట ముందే వాసవాదుల గెల్చి
 పరికింప దైవంబు ప్రతికూలమైన, నరునకు నిటు నేఁడు నాకోడవలసె
 ననిలోన రాక్షసు లందఱుఁ జొలిసి, రిసవంశజులచేత నిక నేటిబ్రతుకు
 అనుచుఁ గోపమున నయ్యమరకంటకుఁడు, జననాథసుతుఁ జూచి చలమగ్గలించి
 నరనాథనందన నావిక్రమంబుఁ, బరికించి నీవింక బంటవై నిల్చువు
 మనుచు నేడమ్ముల నతని నొప్పించి, హనుమంతుఁ బదియింట నదరంట నేసి
 వెన విభీషణుమీఁద విశిఖములాటు, మసలక నిగుడించి మఱి విజృంభించె
 గాకుత్స్థతిలకుఁ డాడిమి గైకొనక, నాకేంద్రరిపుఁజూచి నవ్వుచుఁ బలికె
 నధికుండు పంతంబు లాడకే గెలుచు, నధముండు పంతంబు లాడియు నోడు
 ననుచితస్థితి శూరు లగువారు డాఁగ, రనిలోన పంచించు టది యొక్క గెలుపె
 కుటిలయుద్ధమునేయఁ గ్రూరాత్మ నీకుఁ, బటుగతి నిహమును బరము లేదనుచు
 దినకరకరజాలతీవ్రార్పు లడరఁ, గనకపుంఖంబులు గలుగు బాణములు
 వానిపై నిగుడించి నడిఁ జోడుఁ ద్రొంచి, మేనుచ్చి చనఁగ నమ్మెయి మలువపుడు

కాలోగ్రసర్పంబు కంచుకం బనంగ, నాలోకనాభీలమై నేలఁ బడియె
 వాఁడు వెండియు నొక్కనాంగిఁ దొడిగి, వాడిబాణంబుల వడినేయ నపుడు
 పరువడి నొండొరుబాణఘాతముల, నురువడి వెలువడు నురుశోణితముల
 గైరికనిర్ఘృతకలితంబులైన, భూరిభూధరముల పాలుపుఁ గైకొనుచుఁ
 గరవేగశరవేగగతులు నేర్పులును, గరమొప్పఁ బోరుచోఁ గారాకురాలి
 పూచినకింశుకభూజంబులొప్పు, నాచందమున నొప్పి రస్త్రఘాతముల
 నమరగంధర్వాదు లచ్చెరువంది, సమరంబు చూడ నాసమయంబునందు
 కలభవేష్టితమత్తగజలీల మంత్రి, కలితుడై భీకరగతి విభీషణుఁడు
 విలుగుణధన్వినీచేసి విపులరోషమున, వెలుగుదుంటలతోడి విశిఖంబులేయఁ
 బిడుగులు చఱచిన పృథులభూజముల, వడువున రాక్షసు ల్వసుధపైఁ బడిరి
 అనలుండు మొదలుగా నతనిమంత్రులును, ఘనశూలపట్టిసఖద్ధఘాతముల
 నెగడి రాక్షసశోటి నేలపైఁ గలిసి, రగచరావలి జూచి యవ్వీభీషణుఁడు
 ఇంక నీతనిఁ జంపుఁ డిందఱుఁ బొదివి, లంకేంద్రబలమన్న లావన్న నీతఁడె
 అని నీతఁ డీల్లిన నాదశాననుఁడు, దననేనతోఁ గూడఁ దానీల్లివాఁడు
 మును ప్రహస్తుని వజ్రముఱ్ఱిఁ బ్రజంఘుఁడనువాని సుప్తఘ్నుఁ డనువాని మఱియుఁ
 గుంభనీకుంభుల ఘోరవిక్రములఁ, గుంభకర్ణుని మహాగ్రుని నతికాయు
 వికటు మహాపార్శ్వ వెలయ ధూమ్రాక్షు, మకరాక్షు రక్తాక్షు మఱి శోణితాక్షు
 యూపాక్షుఁ ద్రిశిరు మహోదరు నగ్నికోపుని దేవాంతకుని నరాంతకుని
 ఖరు జంబుమాలిని కంపను మఱియు, బరుషవిక్రములైన పగతురఁ జంపి
 యాహవసాగరం బవలీల దాటి, బాహుబలంబులఁ బరగితి రింక
 సౌమిత్రికిని మీకు సమయంబు దాటు, దామెయి నింద్రజిత్తను గోష్పదంబు
 కొడుకుఁ జంపఁగ నాకుఁ గూడదు వీడు, చెడునుపాయము మీకుఁ జెప్పెద వినుము
 హింస గావించిన నెదిరిచేఁ బంచి, హింస నేయించిన నివరెండు సరియె
 ఇది రాముకార్యార్థ మిదిలోకహితము, నరకాన పాతఁడై నఁ గానిండు
 సౌమిత్రిచే నేడు చంపితు వీని, నేమాయలును గొల్వ విటమీఁద ననఁగ
 జాంబవంతుఁడు ఋక్షసంఘంబుతోడ, సంబరం బగలంగ నార్చి రాక్షసుల
 నగశృంగతరుసింహనఖదంతములను, బగతుర నవలీలఁ బాల్పడి సొచ్చి
 నొప్పింపఁ గపులచే నొగిలి రాక్షసులు, నిప్పులు నెడరంగ నెఱిఁ దారు ఘోర
 పరశుముద్గరశూల పట్టిసప్తస, పరిఘశరాసనపాణులై బెరయఁ
 బారి సురాసురులకుఁ బోలె నయ్యెద్ర, చరనిశాచరులకు సంగ్రామమయ్యె
 హనుమంతుఁ డాసమయంబున నలిగి, ఘనులక్ష్యుని డించి కాలునిపగిది
 నొక్కొక్కవాటున నొక్కొక్కమాటు, వెక్కిండ్రదైత్యులఁ బృథివిపైఁ గూల్చి
 శైలశృంగంబుల సాలవృక్షముల, లీలమైఁ జంపి బల్లిదుఁడునై పేర్చె
 సరభసంబున విభీషణుఁ డంత నలుక, నురుతరజ్యాఘోష మొనరించి మించి
 తనమంత్రులును దాను దద్దయుఁ గడిమి, దనుజులఁ బెక్కిండ్ర దరమిడి చంపి

కరమొప్పు గనకపుంఖప్రదరములు, దొరగించె నింద్రజిత్తునిమేను గాఁడఁ
దరమిడి వాఁడు నుదగ్రుండై కనిసి, యరిది శరంబు తేయఁగ నవి వచ్చి
పొరి విభీషణునురంబున నుచ్చి పాటి, ధరఁ గాఁడె ధరణియుఁ దల్లడపడియె
దురము విభీషణుతో నింద్రజిత్తు, కరముగ్రముగ నిట్టు కావించుచుండఁ
గనుఁగొని యపుడు లక్ష్మణుఁడు కోపించి, హనుమంతు నెక్కి తీవ్రాస్త్రసంతతుల
వడి మీఱి రాక్షసవరునిపై నేయఁ, గడు నొచ్చియును భ్రమంకరముగా నపుడు
మగుడ వాఁడు జ్వలమూర్ధణప జ్ఞి, మిగులంగ లక్ష్మణుమీఁదఁ బెల్లెనె
అడరి యయ్యిద్దఱు నతికోపు లగుచు, గడిదిబాణంబు లుగ్రతనేయ నపుడు
ఆయంపతండుంబు లడరి యొండొరుల, కాయంబు లందంద కప్పిన నపుడు
అంబుధారలతోడి యంబుదంబులను, నంబుదంబులతోడి యర్కచంద్రులను
బోలి రామార్ధణంబులు వచ్చుచున్న, యాలోని వేగ మేనుని చెప్పనచ్చు
తోడిగినశరములు తోడిగినయట్లు, విడువరొకో యనువిధమున నుండె
నారెండు తేజఁగుల యమ్ములు గగన, మారంగఁ గప్పిన నడరె. జీతఁట్లు
వీరరసావేశవివశత నెఱుంగ, రైరి యొండొరుల మహాజిరంగమున
నాయవసరమున నచ్చెరువడర, వాయువు రణభూమి వర్తింపదయ్యె
ననలుండు వెలుఁగొండఁడయ్యె దిక్పతులు, ననిమిషగంధర్వయక్షకిన్నరులు
చకితాత్తులై వచ్చి శరణంబు సొచ్చి, సకలదేవతలు లక్ష్మణుఁ బ్రశంసించి
యాల్మణునకు జయం బగునటుల, చాల దీవన లిచ్చి సమృదంబునను
నతిలోకకంటకుం డైనయాదైత్యు, మృతునిగాఁజేయు సౌమిత్రి నీవనుచుఁ
బలుకుచు నుండ నాభానుకులుండు, వెలుచ నార్చుచు గుణాభీలరావంబు
చెలఁగంగ నాయంద్రజిత్తును గిట్టి, బలుకాండములు మీఁదఁ బరఁగించుటయును
ఆరాక్షసుఁడు వేగ నవి త్రుంచి వైచి, ఘోరనారాచము ల్లురిసి పెల్లార్చె
మదిలోనఁ గోపించి మఱియు లక్ష్మణుఁడు, గదిసి యీశాఖామృగంబు లార్వఁగను
జలమున నొకయర్థచంద్ర బాణమున, బలియుండై వానిచాపము ద్రుంచివైచి
పడగ యేడింటను బడనెసి యొకటఁ, దడయక సారథితలఁ దెవ్వనెసి
పదియింట పక్షంబు పగులంగ నేసి, యదరంటనేసె రథ్యముల నాల్గింట
ఆరావణునిసుతుం డప్పుడు తానె, సాధి రథియునై సౌమిత్రిఁ గిట్టి
నెట్టననేయుడు నిగుడుకోపమున, నట్టహాసమునేయ నాల్మణుండు
నరదంబుఁ గడపుచు ననిసేయదైత్యు, నరుదార వీక్షించి యదరంట నేసె
ఆవాడియమ్ముల నధికంబు నొచ్చి, రావణుసుతుఁడు మూర్ఛాగతుం డగుచు
సంతన తెలివొంది యాత్మలోఁ బెద్ద, చింతించి యిదియేమి చిత్రమో నరుఁడు
నన్ను నొప్పించె నెన్నఁడు నిట్టి చెఱుఁగ, మున్న నేకాహవంబులఁ బోరునపుడు
కాల మెవ్వరికిని గడవరా దనుచు, వాలిన యుష్ణనిశ్వాసంబు లడరఁ
జాపంబు తివియంగ శరము సంధింప, నోపక పరిపంథి నొనరంగఁ జూడ
నేరకయుండిన నిఖిలదేవతలు, నారాముతమ్ముని నగ్గించి రపుడు

వెలవెల నగువాని విన్ననిమోము, కలయంగఁ గనుఁగొని కపివీరు లార్య
 వీరులు గ్రథనుండు వెనఁ బ్రమాథియును, మేరుసన్నిభుఁ డగుమేఘనిస్వనుండు
 శరభుండు ఋషభుండు శైలము లైవీ, రరుదార నింద్రరియరదంబు విఱుగ
 నటుపైన కేతురథ్యంబులతోడ, విటతాటమై కూలి విపులకోపమున
 నసురనాయకసుతుం డంత బిట్టార్చి, వెన విభీషణు రామవిభుననుజన్తు
 నుదురును వక్షంబు నోనాట నేనె, వదలక మూఁడేసి వాఁడిబాణముల
 నేసి గుణధ్వని యెసకంబుగాఁగఁ, జేసి చెలంగించె సింహనాదంబు
 అప్పుడు కోపించి యధికరౌద్రమున, నిప్పులు కన్నుల నివ్వటిల్లంగ
 రావణుతనయుసురం బుచ్చిపాఱఁగా విభీషణుఁ డేసెఁ గాండంబులయిదు
 ఆతఁడు గోపించి యాగ్నేయబాణ, మాతండ్రిపయి నేయ నది రాఁగఁ జూచి
 వారుణాస్త్రం జేసె వడి లక్ష్మణుండు, నారెండు నటఁ జోరి యవనిపైఁ బడియె
 ఉరగాస్త్రమాదైత్యుఁడుగ్రుఁడై యేయగరుడాస్త్రమునఁ ద్రుంచె గళము సౌమిత్రి
 తగుఁ గుజేరాస్త్ర ముద్ధతినాతఁ డేయ, నగణితంబుగఁ ద్రుంచె యామ్యబాణమున
 నతఁడు వెండియును వాయవ్యాస్త్ర మేయ, నతఁ డదియును ద్రుంచె నైంద్రాస్త్ర మేసి
 దానవుం డపుడు గంధర్వాస్త్ర మేయ, దాని లక్ష్మణుండు రౌద్రంబునఁ ద్రుంచె
 చలమున నిటు వారు సమరంబునేయఁ, బ్రళయకాలమునాటిభంగియై తోఁచె
 సౌమిత్రి రణపరిశ్రాంతి మాన్పుటకు, నామందవాయువు లల్లన వీచె
 అంత లక్ష్మణుండు నాయంతకుపగిది, నంతకంతకు నుగ్రుఁడై యింద్ర జిత్తు

—● లక్ష్మణునిచే నింద్ర జిత్తు చచ్చుట ●—

నటు చూచి కార్దుకజ్ఞానినాదంబు, పటుశక్తితో దిశాభాగంబు వగులఁ
 జెలగించి మయి వెంచి సింహనాదంబు, నెలగించి దేవేంద్రుఁడే గొన్నయట్టి
 యారాధిమీఱ నింద్రాస్త్రంబు దొడిగి, యారామవిభుండు ధర్మాత్ముఁ డానేని
 దేవి యానీత పతివ్రతయేని, దేవతాకరుణ నాదెసఁ గల్గెనేని
 నింద్రదులకునెల్ల హిత మగునేని, నింద్ర జిత్తునితల యివ్వుహాశరము
 త్రెంచుఁగావుత మని దృష్టిసంధించి, మించి యేయటయును మిన్నెల్ల నిండి
 పృథుదీర్ఘనిర్ఘాతభీషణం బగుచు, బ్రథనవికాసనప్రారంభ మగుచు
 బహురత్న పుంఖశోభాయితం బగుచు, విహగేంద్ర సమజనావిర్భావ మగుచు
 నహిముఖానలకణాత్యాలోల మగుచు, నహిమాంశుబింబ ప్రభాభిల మగుచు
 మండుచు రుచులతో మహియు నాకసము, నిండుచు నత్యుగ్రనిగ్రహాదగ్ర
 గతులమైఁ బఱచి రాక్షసలోకనాథు, సుతుఁ గిట్టి యందంద సురలు మిన్నందఁ
 దనరిన నవ్వుహాద్రందాస్త్ర మతని, యనుపమమణికుండలాంచితంబైన
 లలితారుణేక్షణాలంకృతంబైన, తల బొమిడికముతో ధరఁ గూలఁ ద్రోసె
 గలుషభావమున లంకానిధానంబు, చలమున నుగ్రుఁడై సాధింపఁ గోరి
 బలియిచ్చుకొఱకునై పటులులాయంబు, దలద్రుంచి వైచువిధం బచ్చుపడఁగ
 ననిలోనఁ బడియున్న యాయంద్ర జిత్తుఁ, గనుఁగొని జయలక్ష్మిగైకొని దిశలు

గలయంగ నపుడు శంఖంబు పూరించి, విలు గుణధ్వనిచేసి వెస లక్ష్యణుండు
 నలి నప్పు డురుసింహనాదంబుఁ జేసె, జెలువొంద నప్పర స్త్రీలలాస్యములు
 వీనుల సొలయించె విశ్రుత శ్రుతుల, మానైన గంధర్వమధురగానములు
 అంత విభీషణుం డంతంత కెచ్చు, సంతోషమున గ్రుచ్చి సౌమిత్రి నెత్తి
 యాలింగనముసేసె నాలంబులోన, నాలోన వనచరు లందంద చెలంగి
 రంతలో హతశేషు లగునిశాచరులు, నెంతయు భీతిల్లి యేపెల్లఁ బాసి
 వనచరుల్ దోలంగ వడి ధృతుల్లూలఁ, దనరాదుపదహాతి ధరణి గంపింపఁ
 గలఁగొని చీకట్లు కన్నులఁ గవియఁ, దలలు వీడఁగ నాయుధంబులు వైచి
 యెదిసినభయమునఁ జెడి పాటి లంకఁ, గొందఱు చొచ్చిరి కుధరశృంగములు
 కొందఱెక్కిరి వార్ధిఁ గొందఱు వడిరి, కొందఱు దూరిరి గుహానికుంజములు
 అనలుండు తీవ్రార్పు లడరంగ వెలిఁగె, దినకరుం డుజ్వలదీప్తిఁ జెన్నొందె
 జలము లెందును నలిస్వచ్ఛంబు లయ్యె, గలయదిక్కుల కప్పు కావిరి విజీసె
 గగనప్రసన్నత గలిగె నిష్కంప, మగుచు భూతలమొప్పె నప్పు డెంతయును
 బవనసూనుండు శతబలియును నలుండు, జవశాలి వనసుండు శరభుండు ఋషభుఁ
 డతులవిక్రమశీలుఁ డావాలిసుతుండు, నుతబలుం డగుసుషేణుం డర్కజుండు
 గజాంబును గవయుండు గంధమాదనుండు, విజయులైనట్టి యాద్యవిద మైందులును
 దక్కినవానరోత్తములు నేలెంచి, మ్రొక్కి కీర్తించిరి ముదితాత్ము లగుచు
 అప్పుడు లక్ష్యణ నఖిలదేవతలు, నొప్పార నుతియించి యొగిఁ ఋష్యచృష్టిఁ
 గురిసిరి వానరకోటి పెల్లారెప్ప, బరిమళయుతముగఁ బవనుండు వీచె
 ఆలక్ష్యణుండు విష్ణునంశంబుగాన, నాలంబులోపల నతనిచేఁ దెగిన
 కపటరాక్షసుండును గాయంబు విడిచి, యపరాధిఁ గ్రంకిన యర్కుండువోతె
 విష్ణుసాయుజ్యంబు వెలయంగ నందె, నుష్టాంశుకులకీర్తన లొగి దిశల్పిండు
 సౌమిత్రి యట జనుస్తంభంబు నిల్పి, రామునియొద్దకు రయమునఁ జనియె
 సర్వవానరవిభీషణవాచుజులును, బర్వి యెంతయుఁ దన్ను బలిసి యేతేర
 వచ్చి రామునిపాదవనరుహంబులకు, నచ్చుగా నెఱిగిన నప్పు డుప్పొంగి
 యలరి కౌఁగిటఁజేర్చి యానందబాష్పములతోడఁ దొడలపై ముదమొప్ప నునిచి
 పారి నంగముల వీరపులకలనంగ, నరగరుల్పార గాఢినట్టి బాణముల
 మునుకొను నావగళిమున మేఘనాదుఁ, డనిలోనఁ గూలిన యానంతసమున
 నతిరయంబున మూర్ఛ యంతలోపలనె, ధృతిదూలుకొనఁ దోన తెలివియుఁగలిగి
 యాయోధనంబున నలవ్రమై నింత, నేయునే యీతం డజేయుడై నేడు
 బహుదివ్యశస్త్రాస్త్రబలునిం ద్ర జిత్తు, నహితభయంకరు ననిలోనఁ జంపె
 నటుగాన నాచేత ననిఁ జచ్చు నికఁ, బటుశౌర్యధనుడైన పజ్జీకంధరుండు
 ఆతనిదివంబు నాతనిబలిమి, యాతనిసుతునితో నట నేడు పాలినె
 నిఖిలశస్త్రంబుల నిపుణుడై మెఱసి, యఖిలరాక్షసులకు నాధారమైన
 కొడుకుచావున కెల్లకోర్కులు విడిచి, కడిమిమై నాతోడఁ గయ్యంబుసేయ

సర్వాయుధోజ్జ్వలనన్నద్ధుఁ డగుచు, గర్వించి దుర్వారగతి వచ్చెనేని
చతురంగబలదైత్యసంఘంబుతోడ, వితతాహవక్షోణి విశిఖజాలముల
బలువిడి దునుమాడి బలిభూతములకు, నలవడఁ గావించు నడ్డశాసనుని
అని సుషేణుని జూచి యా గాముఁ డనియె, దనరు నోషధశైలగోటవంబునను
నురుతప్రభలతో నొప్పునిశల్యకరణి నేతెచ్చి లక్షణసిభీషణుల
వానరావలి శరవ్రణవేగనలను, వానరోత్తమ పాపవలయు నీవనిన
ఆతండు సత్రైఱం గటు సేయ వారు, వీతక్షతాంగులై నెస నుల్లసిలిరి
ఇనసూనుపనుపున నెల్లవానరులు, మనమారఁ గై నేసి మహితశేషమునఁ
జంద్రదివాకరసద్భశులౌ రామ, చంద్రసౌమిత్తుల సరిఁ గొల్వ నపుడు
రామలక్ష్మణులును రవితనూజుండు, యామినీచగవరుఁ డగువిభీషణుండు
నుతబలుం డనినసూనుండు సుషేణుండు, శతమన్యుమనుచుండు జాంబవంతుండు
నీలుండు మొదలుగా నిఖిలయూథపులు, పౌలస్త్యులగు నెల్ల బట్టుగొమ్మెన
యావీరవరునిచా వధికసమృదము, గావింప సంపూర్ణ కాములై రిటును
అంత నారాక్షసు లటు లంక కరిగి, యెంతయు శోనంబు లెసఁగ నవ్వేళ
రావణు లోకవిద్రావణుఁ గాంచి, దేవ నీపుత్రుండు దేవేంద్రవైరి
తనబాహుబలమునఁ దఱిమి వానరులఁ, దునుమాడి పెక్కండ్ర దురములోపలను
దివిజు లచ్చెరువంద దివ్యాస్త్రకోటి, నవిరళంబుగఁ జేర్చి యంతటఁ బోక
బలువిడి లక్షణప్రాణము ల్లలఁగఁ, బలుసాయకంబులఁ బ్రోధుండై యేసి
యామేఘనాదం డుదగ్రవిక్రముండు, సౌమిత్రిచే జచ్చె సమరమధ్యమున

— రావణుఁ డింద్రజిత్తుమరణమునకు శోకించుట —

ననపుడు రావణుం డధికశోకమున, మునిఁగి పెద్దయుఁ బ్రొద్దు మూర్ఛిల్లి తెలిసి
హా వంశవర్ధన హా మహావీర, హా వీరరణధుర్య హా శూరవర్య
ఆశతమన్యుని నవలీల గెలుచు, నాశౌర్య మెవ్వఁ డుదగ్రుండై యడఁచె
బలసూదనాదిదిక్పతులు భేదరులు, పలుమాటు నీవన్నఁ బాటుచుండుదురు
నీయగ్రశక్తికి నిలిచి నిన్నెదిరి, యాయోధవంబున నడఁచెనే నరుండు
చటులకోపంబునఁ జండకోదండ, పటుబాణపాణివై బవరంబులోన
నిలిచిన జముండైన నీకోడునట్టి, బలిమి యెక్కడ బోయెఁ బరికింప నేడు
వక్రిమై దైవంబు వలనుగాకున్న, శక్తారి నీకంటె జముఁ డెక్కుడయ్యె
అక్కజంబుగ మందరాచలంబైన, వ్రక్కలు నేయు నీవాడిబాణములు
రణములోపల మున్ను రామలక్ష్మణులఁ, దృణలీల గెలిచితి తివిరి పల్కాటు
ఆమహాత్మ్యము దూలి హాపుత్ర నీవు, సౌమిత్రిచే నీటు సమసిలే యకట!
అమరులు మునులును నమరారి నీవు, సమరోర్విఁ బడుటకు సంతసించెదరు
సంహారఘనఘనస్తనితమైనట్టి, సింహనాదము నీవు చేసిన బెదరు
నిఖిలలోకంబుల నీ వజేయుండవు, నిఖిలనిర్జరులకు నీపేర్ని దక్కి
యల్పునిగతిఁ గూలి తకట! యాబ్రహ్మ, కల్పన దప్పింపఁ గానరవైతి

సచరాచరములైన జగము లీరేడు, సుచిరవిక్రమ వీరశూన్యమైనదియు
 నందన నీలాపు నమ్మిన నన్ను, బృందాంకులు నవ్వఁ బెడఁబాయఁ దగునె
 చెవులార రాక్షసస్త్రీనిలాపములు, వివిధభంగుల నేడు విన నాకు వలసె
 నీయావరాజ్యంబు నీడులంకయును, నీయిష్టబంధుల నీతల్లి నన్నుఁ
 దనయ నీపత్నులఁ దనయలఁ దించి, చాఁజాలితే యెందుఁ జనితి వీరకట!
 నాడంతకుని గెల్చినాడ వాలమున, నేడెట్లు వోయితి వీవు తత్పురికి
 పరలోకకృత్యము ల్పక్తితోఁ దనయుఁ, డగయుఁ దగ్గికి. శేఁకునవిఁజుల్లఁ బోయి
 యే నీకుఁ జేయఁగ నిటు నేడు వలసె, నేనింక నేనందు నేమి నేయుదును
 రామలక్ష్మణులును రవితనూజుండు. యామిసీచరపాలుఁ డగుఁబీషణుండు
 భీమవిక్రమలీలఁ బెంపొందుకపులు, నామర్తములఁ దూరనాటియున్నారు
 అట్టి నాహృదయశల్యంబు లోపుత్ర, నెట్టనఁ బెఱుంక నేడెందుఁ జనితి
 నాపావిజయమయ్యు నాలేజమయ్యు, నాపుణ్యఫలనియ్యు నాభాగ్యునియ్యు
 నావెంపుగతియయ్యు నాకీర్తియయ్యు, నేపార నోపుత్ర యెంచినవెల్ల
 నీవ యైయుండుదు నీయట్టికొడుకు, చావఁ జూచితి నొక జన్మ మేమిటికి
 ఈకష్టశోకాల్లి యెడఁజెగ కీద, నాకు నెయ్యని తెప్ప నలినాప్తతేజ
 నినుఁ గొని రాముని నిర్జితుఁ బోర, నని నమ్మియుండితి నదియును దీరె
 ఆశలన్నియుఁ దీరె నకట! యేనింక, నీశోకదవనహ్ని నెరియంగఁజాల
 ననియని శోకించి యందంద పొగిలి, మనసు డిందకయుఁ గ్రమ్మఱ మూర్ఛనొంది
 యున్నదశగ్రీవు నుగ్రప్రభావు, నున్నతాత్ములు మంత్రు లొయ్యనఁ దెలుప
 బలురోషశోకము ల్బలిసి కన్బొరులు, పలుమటు ముడిపడఁ బరవసంబొప్ప
 నేచిన కిన్నమై నేదిక్కు చూచెఁ, జూచినదిక్కున స్త్రుక్కి రాక్షసులు
 ఘనభీతిఁ బఱవ రాక్షసలోకవిభుండు, కనదుగ్రదంతసంఘట్టనరవము
 లతిభయంకరవృత్తి నవ్వుడు దిశలఁ, బ్రతిరవం బొనరింపఁ బదిమఁఖంబులను
 గరుఁగవలను నగ్నికణములు దొరుంగఁ, దనమంత్రివరుల వందఱఁ జూచి పలికె
 విడువనితపమున వేధ మెప్పించి, పడసితి శస్త్రాస్త్రపంక్తులు పెక్కు
 ఎన్నఁడు నఁజయం బెఱుంగ యుద్ధముల, నెన్నఁడు నేశోక మెఱుంగఁ జిత్తమున
 నిరుపమస్థితి నొప్పు నీలాపు మనఁగఁ, బరమేష్ఠి మెప్పించి పడసినబోడు
 గైకొని రథ మెక్కి కదలితినేని, నాకనాయకుడైన నను, గెల్వంగలఁడె
 నలినసంభవుచేత నాడేరు గొన్న, విలునమ్ములును మీరు వేగంబ తెండు
 వాఁడిమి మీఱంగ వడిఁ గిట్టి కలన, నేడు నే గెల్తు నానృపులను గపుల
 నని వేర్చి ప్రళయకాలాగ్నియుఁ బోలె, మనమున జాజ్వల్యమానుడై యుండి
 దివ్యవాద్యములతో దిక్కులు మెఱయ, నవ్యబాహుస్థాలనంబు నేయుచును
 అనియె నిట్లుగ్రుండై యధికరోషంబు, వెనఁగొన మఱియును బేర్చి యిట్లనియె
 నేడు నాతమ్ముల నేడు నాసుతుల, నేడు నాబంధుల నేడు నాభటులఁ
 జంపెను నీతక్తై చనుదెంచి కడిమి, వెంపార రాముఁ డభేద్యుడై వేర్చి

యాయంద్రజిత్తు మామాసీతఁ జంపె, నాయుపాయంబు నిరర్థకంబయ్యె

— రావణుండు సీతను దెగవేయఁ బోవుట —

నేనింక నిజముగా నిప్పుడ పోయి, జానకీ దెగటార్చి చలము సాధింతు
నని హస్తమునఁ జంద్రహాసంబు పూని, తనరినపదహాతి ధరణి గంపింపఁ
జనుచుండ వృద్ధరాక్షసమంత్రిచరులు, దనఁగ నూహించి తమలోన ననిరి
దశరథాత్మజుల నీదశకంధరుండు, నిశితబాణంబుల నిర్జింపలేడె
కైకొన కీతఁడు కడిమిమై సకల, లోకపాలుర నాజిలో మున్ను గెలిచె
నోలి మరుత్తుల సుగ్రహావమునఁ, దోలెను నలువలఁ దొమ్మండ్ర గెలిచె
నెనమండ్రు వసువుల నేవడంగించె, ఘనతతోఁ దొప్పిచ్చిగ్రహముల నడఁచెఁ
దెగువఁ బన్నిద్ద రాదిత్యుల నొంచె, బగగెల్పె రుద్రులఁ బదునొక్కరుండ్ర
నరువార గంధర్వయక్ష రాక్షసుల, సురగుల గరుడుల సుగ్రదానవుల
నతిభీతి పొందించె నారసి చూడ, నితనికి నరు లన నెంతటివారు
తమకించి సతిఁ జంపఁ దగవుగా వనుచు, సమవర్తింబోలె నానమయంబునందు
లోకభయంకరాలోకుండై తివిరి, నాకేంద్రవైరి జానకీ జంపఁ గదిసె
అప్పు డప్పాపాత్తు నత్యుగ్రదృష్టి, కష్టస్యావతి స్రుక్కి యనదచందమున
నొందినభీతితో సుగ్రహంబు, ముండట నిల్చిన మోదంబు దక్కి
పడియున్న రోహిణి పగిది నాసీత, పతితుండౌ రావణుభావంబుఁ జూచి
యీదురాత్మునిచేత నిటు చావవలసె, హా దైవమా! యని యతిబాధ పొంది
దురమున నింద్రజిత్తుండు చచ్చు తెఱిగి, సురవైరి చంపవచ్చుచున్నవాడౌ
కాక యారామలక్ష్మణుల జయించి, చేకొని ననుఁ జంపఁ జేరుచున్నాడౌ
వీనిచే చావ నావిధి చెఱఁబెట్టి, నేనేమి నేయుదు నిలమిఁద నింక
నక్కటా! దైవంబ యతిపుణ్యధమలఁ, బెక్కుసంకటములఁ బెట్టితే తెచ్చి
రామాభిరాముల రామలక్ష్మణుల, నామిఁద పగనంచు నలినాయతాక్షి
వలవించి పలవించి భావమధ్యమున, నెలకొన రఘురామునిజమూర్తి నిలిపి
పరవశయై తూలిపడి మూర్ఛవోయె, ధరణిపైఁ బడియున్న ధరణిజఁ జూచి
ధరణిజదెస నల్లు దశకంఠుఁ జూచి, కరము శోకించి రాక్షసులెల్లఁ గలయ
హాహానినాదంబు లందంద చెల గ, నోహా దురంత మీయుగ్రకృత్యంబు
అనుచుండునట్టి నమరారిఁ జేరి, ఘరుండు సుపార్శ్వండు ఘనసీతిధనుండు
వెఱవక తనసీతివిధవంబు మేఱయఁ, దెఱఁగొప్ప నతని బోధించుచుఁ బలికె
ధాత పులస్త్యుండు తండ్రి ధర్మైక, సీతిజ్ఞుఁ డురుయశోనిధి విశ్రవసుండు
సీపు వేదాగమనిధివి నీపెంపు, భావింప కేల దుర్భావుండ వయితి
తగదు త్రమస్త్రీలఁ దవిలి వధింప, నగణితం బగుదోష ఘటుగాన వలదు
ఈకోపమంతయు నెల్లి యుద్ధమునఁ, కైకొని రామలక్ష్మణులపైఁ జూపు
మని చెప్పి యాచంద్రహాసంబు పుచ్చి, కొని సుపార్శ్వండు దోడ్కొనివచ్చె మగుడ
అంత నాదశకంఠుఁ డధికరోషమునఁ, జింతించి విన్నవై చిత్తంబునందు

మఱపుపుట్టని పుత్రమరణాతురమున, మఱుగుచు నాస్థానమంటపంబునకుఁ
జనుదెంచి కొలువుండి చటులవేగమున, తనమంత్రి బాంధవతతుల రప్పించి
కొందలమందుఁచు గొడుగుచందంబు, మది నుగ్గడించుచు హాసతనుండె

—త ఇంద్రజిత్తుభార్య మహాచన శోకించుట —

అంతగిపురంబున నతివలు గూడి, చింతింపఁగా విని శేషునిపుత్ర
యైనసులోచన యాత్మేశుచాపు, విని చాల వగచుచు వివశతనొంది
పాలుపొందఁగాఁ బెద్దప్రాద్దుకుఁ జెలులు, తెలుపఁగా నొకకొంత తెలివొంది కుది
నానావిధంబుల నాకుఁగూర్చి, యాననం బదరఁ బ్రలాపింపఁ దొడఁగె
హా ప్రాణనాయక హా జీవితేశ, హా ప్రాణనాథ నీవాజిలో నెదిరి
యేపార నిన్ను జయించెనే నరుఁడు, చూపొపఁజాలక జలకఁగాఁ జూచి
పాపపుబ్రహ్మ యీపట్ల నిద్దఱిని, బాపంగఁ దగునె దాత్పర్యంబులేక
యెప్పు డెక్కడికైన నేగుచోఁ బిలిచి, చెప్పిపోదువు నన్ను నేమ ముప్పొంగ
నాకుఁ జెప్పిన నీకు నాథ యీచాపు, చేకూరునే శత్రుచేత నీలాగు
మాతండ్రి నన్ను ప్రేమముమీఱ నీకుఁ, బ్రీతి రెట్టింపఁగఁ బెండ్లిగావించు
తఱి నీవు జయకాంక్ష దలఁచితివేని, సరవి కార్యంబులు సతితోడఁ దెచ్చి
అరిగిన నజహరాదుల కజేయుడవు, నరు లనఁగా నెంత నాకేశవైరి
యనుచు శిరోరత్న మపుడు నాచేతి, కొనరంగ నిచ్చి నాకొకబుద్ధి దెల్పె
తనయ నీవతి శత్రుతతిమీఁడఁ బోవ, మానుగా తలపయి మణి నివాళించి
పంపినఁ బగఁదీర్చుఁ బగతులనెల్ల, నింపుగాఁ జెప్పిన నీమామమాట
మఱచి యిప్పుడు నీవు మఱి వైరిదివ్య, శరవహ్నిచే రణస్థలిని వ్రాలితివి
అని తనప్రాణంబు లాత్మేశునకును, మునుకొని మదివారఁ బోసి యాక్షణమె
తనయులఁ జూచి యాతరలాయతాక్షి, ఘనమైన శోకపాగరమున మునిగి
భీతిల నేల విభీషణుం డుండ, నాతఁడు మన్నించు నధికతేజమున
వర్ధిల్లులై తనూభవులార మీరు, వర్ధిల్లుఁ దెప్పుడు వరగుణోన్నతిని
నాకింక నుండుట న్యాయంబు గాదు, ప్రాకటంబుగఁ బోదు ప్రాణేశుకడకు
నని ముదమంచుచు నన్నిట రోసి, మనమునఁ గలవాంఛ మమత రెట్టింప
నలయుచు సొలయుచు నసురుసు రనుచు, లలిఁ దూలి యజపుష్పైతిచందమునఁ
జని దశకంఠనాస్థానంబుఁ జేరి, తనకన్నులకు బాష్పతతులును దొరుగ
మదిరాక్షి యెడ్చుచు మమతరెట్టింప, నొదుగుచు మామతో నొయ్యనఁ బలికె
పతివియోగంబైన సతియు నాక్షణమె, పతిసంతి యేగుట పరమధర్మంబు
అటుగానఁ బతిసంతి నరుగంగవలయుఁ, బటుబుద్ధితోడ నాపతిక శేబరము
తెప్పింపు మిప్పుడు తీవ్రంబుగాను, పంపు (?) మిప్పుడు భటవర్గబాంధవుల
ననిన నాతఁడు నాత్మ నల్లఁ జింతించి, మనుజాశనుండు నామగువ కిట్లనియె
విన్నవై యాహవవిముఖమధ్యమున, పన్నుగాఁబడియున్నపడఁతి నీవిభుని
నేను భో యడిగిన నిత్తురే వారు, కాన నాచేతను గాదు పృగాక్షి

నీమన సటుమీఁద నే నేమి చెప్ప, భామ నీవెఱుఁగని పనియేమి కలదు
 చెప్పితి కాకుఁ దోచినవిధం బనిన, నప్పద్మలోచన నతని కిట్లనియెఁ
 గైలాసనగము వేగమె కేలనెత్తి, ఫాలాత్మునకు నతిభయముఁ బుట్టించి
 కడఁకమై మూఁడులోకములను గెల్చి, కడిమిగల్గిన మహాఘనుఁడవు నీవు
 సురరాఘుగెల్చిన శూరున కిప్పుడు, నరు లెంతవారు వానరు లెంతవారు
 నరులలో హీనవారులలోఁ బడిన, గురుసత్త్వశాలి నీకొడుకుదేహంబు
 తేలేను నే నని ధీరత్వ మెడలి, యీలీల ననఁ గాలహేతువో యనుచుఁ
 గరమొప్పఁగా బాహ్యకర్మంబులకును, తరుణులు పరిరహితం బైన నగ్ని
 సరవితోఁ జన ధర్మసరణియుఁ గాన, వెరవక నే విన్నవించినమాట
 నెగ్గుగాఁ గొన కానతిచ్చి నన్ననువు, దిగ్గున చని పఠఁ చెచ్చుకోవలయు
 ననిన నాదశకంఠుఁ డతిప వీడ్కోలుప, మానినియును దనమామకు మొక్కి
 మెలుపైనఁ దోలుకరిమెఱుపుచందమున, కలితమా తనమేనికాంతిజాలములు
 తలకొని భూనభ్రాంతర మెల్ల నిండ, జలరుహనేత్రి నిశ్చలబుద్ధిచేత
 వినుషిధి రాఁ గవీరీరు లందఱురు, మనమున నాశ్చర్యమగున్నలై చూడ
 నంతఁ గొందఱు గొప్ప యాశ్చర్యమునను, వింత రెప్పలు విచ్చి వేవేగ చూడ
 వెఱుగొందుచున్న యీవెలదులుమేటి, సురపురినుండి యీసుదతీలదామ
 దేవత లంపిన జయలక్ష్మీరామ, దేవునికడ కేగుదెంచెనో కాక
 తనయుడు మృతుడైన దశకంఠరుండు, మనమున రోషంబు మఱియంతలేక
 కక్కసం బుడిగి వేగమె సీత రథము, నెక్కించి మగుడ నంపించెనో గాక
 కాక వేటొక దేవకాంతయు నిందు, రాఁగారణం జేమి రయమున ననుచు
 అంగద సుగ్రీవు లాంజనేయుండు, సంగరస్థలి నున్న తరుచరాధిపులు
 వెరవొప్పు శ్రీరామవిభుండు లక్ష్మణుండు, దొరకొని చోద్యమందుచునుండి రపుడు
 పరమపావనుడైన పవమానసుతుండు, వెరవున నాకాశపీఠి నేలెంచు
 భామినీమణి జూచి పరంగ రామునకు, తామసింపక వేగఁ దగ విన్నవించె
 ఈమానవతి మది నెంచఁగా దేవ, భామకా దిది ధరాపుత్రియుఁ గాదు (?)
 మానుగాఁ బతిలేని మగువయేకాని, దానికి నదిగొ ప్రత్యక్షంబు గలదు
 అప్పడఁతుకయున్న యరదంబుమీఁదఁ, గప్పినధూళి రాఘవ విలోకింపు

— సులోచన శ్రీరాముల నుతింతుట —

మరి చూచుచుండ నయ్యబ్రాహ్మీ వేగ, చనుదెంచి యరదంబు చయ్యిన డిగ్గి
 పుత్తడిబొమ్మయో పాసంగంక మొదల, క్రొత్తగుముతైమో కొదరాయంచో
 యనఁగ సన్నపునడు మసియాడుచుండఁ, గనుఁగవలను బాష్పకణములు దొరుఁగ
 నందంద దూలుచు నసుగుసు రనుచు, మందయానంబున మగువ రాఘవ్రుఁ
 గదిసి సాగిలి నమస్కారంబుసేసి, ముదిత హస్తంబులు ముకుళించి నుదుట
 రవికులాంబుధిసోమ రామాభిరామ, ప్రవిమలగుణధామ పరరాజభీమ
 జలదసన్నిభగాత్ర సారసనేత్ర, విలసితచారిత్ర వితతపవిత్ర

కలశాబ్ధిగంభీర కనకాద్రిధైర్య, లలితోక్తిమాధుర్య లావణ్యధుర్య
జననాథ సీపాదసంసేవకతన, నెనయు నాపాపంబు లెల్లను బాసె
నని విన్నవించుచు సరనాథునెకుట, వినయంబుతో నున్న వెలది నీక్షించి
మానవేంద్రనియనుమతిమీఁదఁ జేరి, భానుతనూజుఁ డాపడఁతి కిట్లనియె
నెలనాఁగ నీ వెవ్వ రిచటికి నిపుడు, వెలయంగ వచ్చిన విధ మేమి నేఁడు
వెలది నీవే రేమి విభుఁడు నీ కెవఁడు, పాలుపొంద నెవ్వనిపుత్రివి నీవు
చెప్పు మేర్పడ నీదుచందంబటన్న (?), నప్పు డప్పడఁతి తా నశ్రువులొలుక
భానుజ విను భోగిపతి నాడుతండ్రి, యేసు సులోచన యిదియ నావేరు
నాకు నాభుఁడు మేఘనాదుఁ డాపుణ్య, ప్రాకటబహుభోగభాగ్యశీలుండు
నధికబాహుటోపుఁ డధికతేజుండు, కదనభీకరుఁడు వాసవభంజనుండు (?)
కడిదిశూరుండు దశకంఠనందనుండు, కడఁక మందోదరిగర్భసంభవుండు
అని చెప్పి శ్రీరాము నతివ నీక్షించి, మనమున నతిశోకమగ్నయై పలికె
సిట్టిశూరుని రాఘవేంద్ర రణోర్వి, బట్టి చంపితి కృపాపరులయ్యు మీర
లెట్లు చంపితిరయ్య యనకులాధీశ, పుట్టువే యిటువంటి భూరివిక్రముండు
పతివియోగాగ్నిచేఁ బడఁతులు మిదిని, పరితాప (?) మొందరె పలులెఱంగులను
ఎఱుంగవే సర్వజ్ఞ యేఁ బతిఁ బాసి, ధరణి వైధవ్యంబు దాల్పంగఁగలనె
శరణార్థిరక్షక సదయాంతరంగ, పరిపూర్ణహృదయ శోభనకృపాపాంగ
మరుగుచొచ్చితికాన మన్నించునట్టి, బిరుదు నీబిరుదు రూపింప నావిభుని
మరలఁ బ్రాణములిచ్చి మన్నించు నాకు, పురుషభిక్షము పెట్టి భువి నన్ను నిలుపు
మనుచుఁ బ్రార్థించిన నవనీశ్వరుండు, ఘనదయాపరమూర్తి గాన నయ్యింతి
పురుషుని బ్రతికింప బుద్ధి నూహించు, టెఱిగి నూరుతియును మఱి విన్నవించె
నిదియేమి రాఘవ యెఱుంగరే మీరు, వదలక యాబ్రహ్మవరము తప్పింప
నీతియే మీరు మానినీకినిఁ జెప్పి, ధాతను మన్నింపఁ దగును భూనాథ
యని మారుతాత్మజుఁ డాడువాక్యములు, అన విని తలపోసి యపు డిట్లు లనియె
జలజాక్షి యింకొక్క జన్మంబునందు, కలనెదు భువి పెద్దకాలంబుదాఁక
పెక్కుసంపదలచేఁ బెంపుసొంపార, యక్కజంబుగ భోగ మనుభవంబొంది
యామీఁద వైకుంఠమందు నిర్వరును, కామితార్థోన్నతి కాంతురుగాక
యనిన సంతోషించి యతిదయాపరుని, వినయపూర్వకముగా వినుతింపఁదొడఁగె
సదయాంతరంగ శోభనకృపాపాంగ (?), సదమలగుణధీర సాధుసాంగత్య
పరంగ నాపతిక శేబరము తెప్పించు, పురమున కతివేగఁ బోవంగవలయు
ననవుడు సుగ్రీవుఁ డపు డిట్లు లనియె, వనజలోచన పతివ్రత వౌదువేని
నీదుపురుషునితోడ నీచందమెల్ల, తగఁబల్కు(?)మిప్పుడు తడయక యనినఁ
గడువేగమునఁ జొయి కదనరంగమును, దడయక చొచ్చి యాతరలాయతాక్షి
పడియున్నతలఁ జూచి పలులెఱంగులను, అడలుచుఁ బతిఁజేర నరిగియు దుఃఖ
జలధిలో మునిగి మూర్ఛయుఁ బొంది తెలిసి, పలువిధంబులఁ బడి ప్రాణేశుమీఁద

నెలుఁగై త్తి హోయని యేడ్చి ధైర్యంబు, నిలిపి సుస్థిరమున నిలిచి యాలేమ
 పలికె సత్యప్రభాభాసిత యగుచు, వలనొప్పు నామనోవాక్కాయకర్త
 ములయందుఁ బతిభక్తి మొనసితి నేని, సలలితధర్మసంచారంబునందు
 పతియై దైవంబని భావంబులోన, సతతంబు ప్రతముగా సలుపుదునేని
 చెలఁగి నావిభునకు జీవంబు వచ్చి, యలమి నాతో మాటలాడుఁ గా కనుచు
 అని తమయాత్మమర్యాదలు కొంత, యనినఁ గన్విచ్చి దశాస్యనందనుఁడు
 నెలఁత చంపినవాడు నీతండ్రి గాఁడె, తలపోయ నొరులకు తరమె నన్లెల్వ
 నిలిచి యుద్ధమునేయ నిమిషమందైనఁ, బలుచింతపడ నీకు పనిలేదు వినుము
 తనదు ఋణానుబంధము గూడియున్న, నెనసియుందురు నరు లింతులఁగూడి
 వెలయఁగ యోగవియోగముల్బ్రష్టా, వెలయంగఁ గల్పించె వెలఁది జీవులకు
 ఇటుగాన మఱి కాలహేతువుగాన, కుటిలకుంతల యిట్లు కూలితి ధరణిఁ
 జను మని కన్నులు చయ్యన మూయఁ, గని మదిలోఁ జింత గడలుకొనంగ
 నప్పుడు బహుదుఃఖియై కొంతసేపు, ఆప్పొలఁ తం దుండ కతివేగ వచ్చి
 శ్రీరామువిభునకుఁ జేతులుమొగిచి, యారామ వినులించె నతిమోదమునను
 నప్పుడు రఘురాముఁ డంగదుఁ బిలిచి, యిప్పడఁతుకపతి నిప్పింపు మనిన
 తరమిడి యారామధరణీశునాజ్ఞ, తలనిడి యాయంతి పతిక శేఖరము
 నిచ్చిన యురముపై నిడి రాఘవునకు, నచ్చపుభక్తితో నతివ వీడ్కొలుప
 నతివేగమున పురి కప్పడే పోయి, యతివ మందిరమున కప్పడు పోక
 వామాక్షి పతిక శేఖర ముంచఁదగిన, భూమిని నిల్పే కాపుండఁగాఁజేసి
 యంతగేపురంబున కటు చేరె నరిగి, చింతించి తనమదిఁ జింతించి మఱియుఁ
 దలపుత్రులను ప్రేమ తగఁ జేరఁదీసి, కనుఁగవలను బాష్పకణములు దొరుఁగ
 శిరము మూర్ఛొని ప్రేమఁ జెక్కిలి నొక్కి, కరమర్థితోఁ దన కౌఁగిటఁజేర్చి
 సుతులార మీముద్దు చూడంగ నాకు, హితవుమీఱఁగ దైవ మియ్యకపోయె
 మహిమీఁద నుండ ధర్మముగాదు తనకు, సహగమనంబు నిశ్చయముగాఁ గూర్తు
 నిక్కడ నుండుట యిది బుద్ధికాదు, తక్కక పొండు పాతాళంబునకును
 స్థిరబుద్ధి మీరాది శేఘనియింట, వెఱవకుండుఁ డటంచు వేగంతె పంపి
 కడువేగమున దశకంఠుసన్నిధికి, గడగడ వడఁకుచుఁ గమలాక్షి పోయి
 విన్ననై వదనారవిందంబు వాంచి, కన్నీరు విడిచి గద్గదకంఠ యగుచుఁ
 గరములు మొగిచి యగ్గపుభక్తితోడఁ, బురపురఁ బొక్కుచు పొలఁతి మామకును
 బోయినవృత్తాంతమును విన్నవించి, కాయము దెచ్చినక్రమ మెఱిఁగించి
 రామచంద్రునిదయారసము లక్షణుని, ప్రేమాతిశయము విభీషణకూర్తి
 గపికుంజబలపరాక్రమము నామహిమ, విపరీత మని చెప్ప విని రావణుండు
 విన్ననై మోమున వేడుకలేక, తిన్ననిస్వరమునఁ దెలిసి తెలియకును
 యాయంతి తెగువయు నాయంతి తెలివి, నాయంతిసమబుద్ధి కామహామహిమ
 కాయంతి పతిభక్తి కాయంతి వేగఁ, గాయము దెచ్చినక్రమశః క్రియు క్తి

కేమనఃజాలక యేయు త్తరంబు, కోమలి కియ్యకఁ గొతుకుచు నున్న
కని సులోచన దైవకారణంబునకు, మనమునఁ జింతించి మఱియేల యింక
నాకానతీవయ్య నాకేశవైరి, యేకచిత్తంబున నేగెద నింక
ననఁగ వ్యాకులచిత్తుఁడై రావణుండు, తనదశోడలిమోము తప్పుక చూచి
యాంఁతి తెగువయు నాయంతి తెలివి, పాయక యింక నిల్వఁబట్టరా దనుచు
నేమి చెప్పుదు నీకు నిందివరాక్షి, నీమది పూనిక నీతెజం గెడియొ
ప్రియుసుతాగ్రజాఁ జంపి భేతులచేత, భయదుఃఖవార్ధిలోఁ బడియున్నవాఁడ
నాకేమి తోచదు నాతి యీమీఁద, నీకుఁ దోచినజాడ నీ వేగు మనిన

— సులోచన సహగమనము సేయుట —

తరలాక్షి మ్రొక్కి సంతసమంది మదిని, కర మొప్పు దనకు భాగ్యము గల్గె ననుచు
గృహమున కేగి కోకిలవాణి తనదు, సహవాసులౌ పెక్కుసత్తులు గొల్వంగ
దశకంఠనానతి దగుబాంధవులను, దశదిశ బ్లిండ మృదంగనిస్సాణ
పటహ భేరిశంఖపటుకాహళాది, చటులనాదములు విచ్చలువిడి మ్రోయ
సతతనిశ్చలకృతస్నానయై యపుడు, సతివేగమునను గార్యార్థియై యచట
సిరిపట్టుఁబుట్టబుఁ జెలువొందఁ గట్టి, సరసత రత్నభూషణములుఁ బెట్టి
పువ్వులదండలు పాలుపొందవేసి, యవ్వారిగాఁ జుట్టి యాణిమూత్రైముల
సూచకం బొనరించి సుందరి నొసలఁ, బ్రాచుర్యగంధలేపనము గావించి
తిర మొప్పుగా నింద్రజిత్తుదేహంబు, కర మొప్పుగా నలంకారం బొనర్చి
మంచినవస్త్రంబులు మహితభూషణము, లంచితశృంగార మలవడఁజేసి
వరవిమానంబుపై వరుఁ దెచ్చి పెట్టి, వరవాద్యతూర్యరావంబులు చెలఁగఁ
ద్రేతాగ్నులును గొంచుఁ దిరముగా దైత్యు, లాతతంబుగ వెంట నరుగుదేరంగ
వెనుకొని వేదోక్తవిధిపూర్వకముగ, మొనసి యు త్తరభాగమునఁ జితి వేర్చి
యాగతలైన ముత్తైదుల కపుడు, బాగై నపసిడి శూర్పములు దానముల
నచ్చి వస్త్రంబు లనేకంబు లొసఁగి, యచ్చపుభక్తితోఁ నాచితిమీఁడఁ
బరఁగఁ బ్రవేశించి ప్రాణేశు నురము, కరమర్థితోఁ దనకొగిటఁ జేర్చి
యనలంబు సుధింప నాయంతిమేను, పనిగొని పతి సమర్పణముగాఁ జేసి
సకల దేవతలును సన్నుతుల్నేయఁ, బ్రకటంబుగాఁ దనపతితోడఁగూడి
దేవవిమానంబు తెఱ.గొప్ప నెక్కి, దేశతాగోటిలోఁ దేజరిల్లుచును
గడువేడ్కఁ బుణ్యలోకంబునఁ జేరి, పడఁతియుండెను దనపతితోడఁగూడి
యంతట రావణుం డధికరోషమున, సంతయు మూలబలాళి రప్పించి
చలమును బలమును సమరనైపుణియు, గలనై నిమలనెల్లఁ గలయ నీక్షించి
కపులను రామలక్ష్మణుల మీఁరేగి, నెపమార నిర్జించి నెఱిఁ బగఁదీర్చి
రండు పొండనపుడు రథసంబుతోడ, నొండొరుఁ గడచుచు నుద్దండవృత్తి
సామజఘోటకస్యందనసుభట, సామగ్రితో యుద్ధసన్నద్ధు లగుచు
వజ్రసమా నేకవరసాధనములు, వజ్రంగులాదిగా నలయువర్తములు

కరమరుదయి భయంకరలీల దనర, ధరియించి మించి యుదగ్రులై పేర్చి
 కరిఘటాఘ్నింకార ఘంటికానేక, తురగోగ్ర హేషిత దుందుభిశంఖ
 పటహాథమామికా పణవాదివాద్య, పటురభసభ్యజపటపటాత్కార
 రథనేమిశింజినీరావసంకులము, మథితార్ణవభ్యనిమాడ్కి ఘూర్ణిల్లఁ
 బలుధూళిజలరాశిపట్టుగయ్యంపు, గలను సేయఁగ నేఁగుకరణిఁ బెల్లెగయ
 చింకము ల్లంకెనల్పుఘతరఘోర, హంకారములును నొండొరులపంతములు
 నంకించు నెలుఁగులు నార్పులు చెలఁగ, నంకితమణికుండలానేకహార
 కంకణోటీరకాంతులు సిగుడ, లంకేశుపై నికు ల్లంక వెల్వడిరి
 భూకంప మెఱఁగ నార్పులు మిన్నుముట్ట, భీకరగతి నేచి వెడబొబ్బ లిడుచు
 ఘనసత్త్వమునఁ బేర్చి కపికులాంభోధి, గనుఁగొని బెగఁదొందఁగా నుత్సహించి
 కడఁకతో నపుడు లంకావార్ధివెడలు, బడబాగ్నికోటులభంగి శోభిల్లి
 కాటుకకొండలగతిఁ దనరారు, మేటిదైత్యులఁ జూచి మిగిలినకడఁక
 నప్పుడు కపివీరు లార్పులు నిగుడ, నుప్పొంగి చెలఁగుచు నుడువదం బవియఁ
 గ్రుంకి దిగ్గజములు కుడికిలఁ బడఁగ, నింగికి లంఘించి నేలకు దాఁచి
 బ్రహ్మాండ మగలంగ బాహువుల్పరచి, బ్రహ్మాదిదివిజులు పరికించి చూడఁ

— మూలబలయధము ౨ —

గొండలు తరువులు గోటానకోట్లు, గండకై లంబులు కడువడిఁ బెఱికి
 కొనివచ్చి తాఁకిరి క్రూరులై యంత, ననిలోన రఘురాముహస్తవైచిత్రిఁ
 గనుఁగొనువేడుకఁ గమలబాంధవుఁడు, చనుదెంచె ననఁ బూర్వకై లాగ్ర మెక్కె
 వననిధి వననిధి వడిఁ దాఁకునట్లు, దనుజబలంబును దరుచరబలము
 నొండొంటిఁ దలపడి యుగ్రత మెఱయ, మెండుగాఁ గపిసేన మిగులంగఁ జొచ్చి
 యరదముల్వజపుచు హరులఁ దోలుచును, గరులు డీకొలుపుచుఁ గవిసి రాక్షసులు
 మునుమిడి నొప్పింప మొక్కలంబునను, వనచరు ల్దరులైత్తి వైవంగ నపుడు
 వాటుల ప్రేటుల వడి నిందు నందు, బోటులఁ గాటులఁ బోరి నందు నిందుఁ
 గరవాలముల భయంకరవాలములను, గరగండముల గదాఘనదండములను
 బరశులఁ బరిఘలఁ బట్టసంబులను, గిరులను దరులను గిరిశృంగములను
 దరుచరు లైవంగ దనుజులువైవ, ధరణిపై శోణితథారలు దొరుఁగ
 వనచరుల్లోండలు వాలయంత్రములఁ, గొని మీఁద వైవ నాకొండలనడుము
 దుత్తుములై నేల దొరుఁగఁ జక్రంబు, లెత్తివేసెయు గద లెత్తిమోదియును
 సరిపోరి రొండొరు ల్బలమునఁ గిట్టి, సుర లద్భుతంబంది చూడంగ నపుడు
 కరులను హరులను ఘనరథంబులను, సరిదోలి కపుల రాక్షసులు నొప్పింప
 వనచరేశ్వరుఁడును వాలినందనుఁడు, ననిలజుండును నీలుఁ డాదిగాఁగలుగు
 నగచర ప్రముఖులు నధికవేగమున, నగపాదపముల వానలు వెను గురియఁ
 బరియలై పడియెడు బహురథంబులును, గరముగ్రగతి గూలు కరిసమాహములు
 నటిముఱిఁ గెడయు వాహనములు నేల, కొఱగు దానవులు నైయుండంగఁ గినిసి

రథరథ్యవేగంబు రథికు లగ్నింప, రథములు పఱపి సారథులు బిట్టార్వ
 రథములు తమమనోరథములకరణి, బృథవీతలంబెల్ల బెల్లుగా నద్రువఁ
 గవిసిన కడనొగ ల్కరములఁ బట్టి, యవలీల దివికెత్తి యవనిపై వైచి
 తురగముల్లోలినఁ నొలఁగక కపులు, తురగంబుతో నెత్తి తురగంబు ప్రేసి
 కరుల డీకొలిపినఁ గరులపైఁ గవిసి, కరిఁ గరిఁ దాటించి గములకు నుఱికి
 డాకాల నొక్కని డాకేల నొకని, నాకేల నొక్కని నాకాల నొకని
 నదిమి నొంచియు నదరంట ప్రేసియును, గుదియించి వైచియుఁ గూల దన్నియును
 బెక్కువిధంబులఁ బేర్చి రాక్షసుల, నిక్కడక్కడ నేయునెడఁ బెచ్చుపెరిగి
 తురగరింఖాదులధూళి గప్పటయుఁ, దరుచరాధిపులును దానవాధిపులు
 నరుదైన యానిబిడాంధకారమునఁ, గరవాలరోచులఁ గలకలం బెరఁగ
 వీరు వారును బోర వెడలినర క్తఘరామరీచులు దఱచుగాఁ గవిసి
 బలురేణువను తమగపటలంబు నడఁపఁ, జలమరి కయ్యంబు సందడియైనఁ
 గుంజరరథకుల ఘోటకమకర, పుంజధ్వజానేకభూరుహసుభట
 కరకాండకల్లోల ఖడ్గపాతీర, కరికరోరగఘోటకచ్చపనికర
 వికలభూషణరత్న విసరవికీర్ణ, శకటనైకత కేశజాలవై వాల
 జనితచామరఘేనచయర క్తనదులు, వనచరు ల్దనుజులు వడి దాటి దాటి
 తాఁకుదు రాలోనఁ దరుచరు ల్గినిసి, వీర గోలెమ్ములు విఱుగ నొక్కియును
 మోకాళ్ల మోచేత ముష్టి నందంద, తాఁకించి వడఁదీసి తలలు ద్రొక్కియును
 బొట్టలు చీల్చియుఁ బోసీకపట్టి, చట్టలు వాపియుఁ జదియప్రేసియును
 గఱచియు విఱచియుఁ గడకాళ్లుపట్టి, జిఱజిఱ ద్రిప్పియుఁ జిదిమివైచియును
 బలువిడి దలలొగిఁ బట్టి వెండ్రుకలు, వెళవెళ మనఁ బెల్లు బెఱికివైచియును
 నిరుచేతులందును నిరువురఁబట్టి, పొరఁ బొరి దాటించి పొళ్లు నేయుచును
 నెరసి రంధ్రంబుల నెత్తురు ద్వేడల, నురవడిఁ బడఁద్రొచి యురములు సరచి
 నఖరదంతంబుల నాసీకాకర్ణ, ముఖపాలపట్టిక ల్లునరి త్రొంచియును
 నొప్పించియును గపు యూర్ధ్వ రొక్కొకని, నుప్పొంగ యొక్కొకం డొనర నూర్చుర
 బట్టి చంపియుఁ జలపట్టి దానవుల, నట్టిట్టు వోసీక యవనిపైఁ గూల్చి
 చిందరవందర నేయంగ నప్పు, డందఱ వెను జూచి యధికరోషమున
 ధరణి గంపింప దిక్తుటములు వగుల, శరధులు గలఁగ ముజ్జగములు బెగడ
 దారుణాకారులై తద్దయుఁ బేర్చి, భేరిమృదంగగంభీరవాద్యములు
 చెలఁగించి యక్కపిసేనపైఁ గవిసి, బలసూదనాదిదిక్పతులు భీతిల్ల
 వికృతమస్తకములు వికృతహస్తములు, వికృతప్రకోష్ఠము వికృతకోష్ఠములును
 వికృతనఖంబులు వికృతముఖములు, వికృతగాత్రములును వికృతనేత్రములు
 వికృతహాసములును వికృతనాసములు, వికృతవక్షములును వికృతకక్షములు
 వికృతకర్ణములును వికృతవర్ణములు, వికృతపాదములును వికృతనాదములు
 గలనై నికులు లయకాలాభ్రపక్షి, బలువిడి విడివడి పఱతెంచుకరణిఁ

బరిఘగదాచక్రపట్టస్సప్రాస, పరశుతోమరభిండివాలత్రిశరాల
 కరపత్రకుంతముద్గరయప్తిపరశు, కరవాలభేటకక్రకచాసినాగ
 ముఖశిలీముఖచాపముసలాయుధాది, నిఖిలసాధనములు నెరయంగఁ బూని
 నరికియు నడచియు నలియ మోదియును, నురువడిఁ జిమ్మియు నొనరఁ గ్రుమ్మియును
 ప్రేసియుఁ బొడిచియు వీక వైచియును, నేసియుఁ గోసియు నీరీతిఁ గపుల
 నొప్పింప నెంతయు నొచ్చి భీతిల్లి, యప్పును తరుగిరు లవనిపై వైచి
 మనకేల యుద్ధంబు మనకేల చలము, నినకులేశ్వరుఁ డేల యివహూనుఁ డేల
 యడవిలోఁ గాయ పండాకులు నమలి, కడుపు నించుకయుండఁ గానక వచ్చి
 మదిమది నిచ్చట మడియంగ నేల, పడపడం డని కపివతులు రాఘవుల
 విడిచి ధైర్యంబులు విడిచి రాక్షసులు, విడువక చలమున వెనువెంటఁ దలురు
 నేతువుదిక్కుకై చెడి పాటునపుడు, వాతూలసుతనీలవాలినందనులు
 గని నేతువును దాటి గ్రక్కున నెందుఁ, జనకుండ మరలింపఁ జనుదెంచి భీతి
 వనచరు ల్దనవెన్న వచ్చి చొచ్చుటయుఁ, గనుఁగొని రాముఁ డక్కపివరు ల్పైలఁగ

— శ్రీరాముడు మూలబలమువై మోహనాస్త్రము వేయుట —

దనుజులమనములు తల్లడంబంద, ధను వందుకొని గుణధ్వని నేసి డాసి
 కరలాఘవము చిత్రగతి నొప్ప మెఱయ, శరములు గురియ నిశాచరు ల్పైగడి
 తెరువులు గానక తిరుగుడువడుచుఁ, దెరలియు మరలియుఁ దీవ్రకోపమాన
 ధరణీశుఁ గాన రాధరణీశుఁ డేయు, శరముల తఱుచున సమరాంగణమున
 రవికులతిలకుండు రభసంబుతోడ, వివిధభంగులఁ దనవిలువిద్య మెఱసి
 యేసినశరము లనేకంబు లగుచుఁ, గాసి నేయుచుఁ దాఁకఁగా దైత్యవరులు
 నడుమునఁ దెగియు నెన్నడిమికిఁ దోడరు, కడిఖండమయ్యు వక్షములు వ్రస్సియును
 వదనముల్వాడి భావంబులు నెదరి, పదములు దునియలై బాహువు ల్విడిగి
 గళములు దునిసియుఁ గరములు దెగియుఁ, దల లవిసియుఁ దనుతాళుల లాఁకి
 శరములు మెయిలుచు చురగ నత్తునులు, దొరుగ నంగములఁ దుత్తునియలై రపుడు
 కెడయు రాక్షసులు బెగ్గిలెడు రాక్షసులు, పుడమిపై మూర్ఛను బొందురాక్షసులు
 నొగులు రాక్షసులును నోరులు దెఱచి, దిగులొందురాక్షసు ల్భీరత సడలి
 వారణంబులవారు వాజులవారు, దేరులవారునై తిరుగుడువడుచు
 నదె రాఘవుం డేసె నదె రాముఁడేసె, నదె డాసె నిదె పాసె నదె యిదె యనుచు
 వీక్షింపరానట్టి వేగంబు మెఱసి, రాక్షసబలములు రయమునఁ బఱచె
 నంతఁ బోవక రాఘవావనినాఘు, దెంతయు ఘనరోష మెరుగ వెండియును
 నమ్మోహనాస్త్రంబు సంధించి పఱపఁ, దమ్మఁ దా మెఱుంగక దనుజులు బ్రమసి
 వానవుం డితఁడు తరుచరుం డితఁడు, దా నని తెలియక దనుజుండు దనుజుఁ
 గనితాఁకునప్పుడు గాంధర్వశరము, ఘనమహత్వమున రాక్షసులకుఁ జూడ గ్రుచు
 నొక్కొక్కనికి రాముఁ డొక్కొక్కఁ డగుచు, నొక్కొక్కనికిరాము లొగిఁబడుండ్ర
 నొక్కొక్కనికి రాము లొగి నూర్గు రగుచు, నొక్కొక్కనికి రాములొగి బేవరగుచు

నొక్కొక్కనికి రాము లొగిలక్ష యగుచు, నొక్కొక్కనికి రాములొగిగోటి యగుచు
 శతకోటి యర్బుద సంఖ్యలు గడచి, యతులితం బైనట్టి యాజిరంగమున
 మఱి సర్వమును రాముమయమయ్యె నపుడు, గిరికొనియుండ నీక్రియ నల్కతోడ
 వడి నేయునప్పుడు వారక గుడును, పడియున్న రఘురాము పసిడివిల్ చూచి
 సమగసమాభీలచక్రి యుగ్రతను, నముచిపై వైచిన నాటిచక్రంబొ
 క్షిరజాలంబుల గిరికొన్న భాను, పరివేషచక్రమో పరికింప ననుచు
 దమమనంబుల నెంచి దైత్యు లయ్యంప, గముల మెఱుంగులు గనుగొని పటవ
 నమరారిసేనలో నప్పు డొక్కొక్క, నిమిషంబులోపల నెత్తురువాన
 లాన వాజులు పడునాలుగువేలు, నేనుగులో యదు నెనిమిదివేలు
 లక్ష తేరులు రెండులక్షలు వీర, రాక్షసవీరులు రణభూమిఁ గెడయ
 శరములరంబులై చాపంబు నేమి, కరణి యై గుణరవక్యజితమై మెఱసి
 కిరణస్ఫులింగము ల్గిరికొన్న రామ, కరచాపచక్రంబు కాలచక్రంబు
 గతి నుల్లసిల్లంగఁ గనుగొని వెలుచ, హతశేషదై తేయు లతిభీతిఁ బొంది
 కడుఘోరమైన సంగరభూమి విడిచి, వడి లంకఁ జొచ్చిరి వనచరులార్వఁ
 గాలాంతమునఁ గాలకంధరుం డలుకఁ, గేలి సల్పిననాటిక్రియ నుండె రణము
 వలనయినట్టి రావణుమూలబలము, జలమున రఘుపతి సమయించునపుడు
 పదివేలుకరులు నిర్వదివేలుహరులు, పదిపదులరదము ల్బుద్ధంబుబలము
 నాలంబులోపల నతిదారుణముగఁ, గూలిన నొకయట్ట గునియుచు నాడు
 నట్టలు కోటాడ నారాము వింటఁ, గట్టిన యొకఘంట ఖణిలని మొరయు
 నొరయ ఘంటలు నాడ మూర కీరేడు, మొరనె నవ్విభుచాపమున నరజాము
 భావింపరాకుండఁ బడియేడుగడియ, లావీరవరుని బాణాసనవిద్య
 కిన్నరగంధర్వభేదరయక్ష, పన్నగామరవరు ల్బ్రుణుతించి రెలమి
 ఆరామదండ్రుండు నప్పు డింపలర, శూరపుంగవుడగు సుగ్రీవుఁ గనియె
 జగదేశభయదమిసమోహనాస్త్ర, మొగిఁ బ్రయోగింపను నుపసంహరింప
 నేనొండె విషధరుం డీశ్వరుం డొండె, గాని నేర్పరులారు ల్లారు లోకముల
 కౌశికుం డిచ్చిన కనదస్త్రమహిమ, గౌశికాదులకైనఁ గననశక్యంబు
 అనిన విభీషణుఁ డారాముఁ జూచి, వినయసంభ్రమములు వెలయ నిట్లనియె
 దేవ యీబలములు దేవేంద్రుఁడాది, దేవతలకునైనఁ దెరల వెన్నడును
 బొలస్తునకు మూలబల మిది నేల, పాలయ్యె నిడ గూలుఁ బంక్తికంధరుడొ
 తలకొని నీపెంపుఁ దలఁపపుగాక, తలఁచిన నెదురింపఁ దరమె యెవ్వరికి

— రాక్షసస్త్రీలు రావణుని నిందించుట —

అని విభీషణుఁ డాడునట్టివాక్యములు, విని యప్పు డారామవిభుఁ డాత్మ నలరె
 అంత నక్కడ దానవాంగనలెల్ల, నంతంతఁ బెనుమూఁకలై లంకలోనఁ
 బారిబారి శోకాగ్నిఁ బొగులుచుఁ బలికి, రరయ జగన్నింద్య మగుచరిత్రంబు
 ప్రాండిమామును బలితరోమంబు, లైయున్న శిరము నభ్యాయతోదరము

వికృతవేషంబును వికృతయావనముఁ, గ్రకచో గ్రదంష్ట్రలు గలుగుశూర్పణఖ
సకలగుణోజ్జ్వలు సత్యసంపన్ను, సుకుమారుమరు తేజసుముఖు నారాముఁ
గందర్పసుపచిరాకారుఁ గావించె, నందనిపంటికి నలు చాఁచు దగు నె
యీలంకలోఁగల యెల్లరాక్షసులు, కాలగోచరులైన కారణంబునను
భానువంశజునకుఁ బంక్తికంఠునకు, నానిశాచరి నేసె నధికవైరంబు
తగవు చింతింపక దానిమాటలకుఁ, బగగొని వచ్చి యీపంక్తికంఠరుఁడు
తనచావునకె కాదు ధరణీశుదేవి, గొనివచ్చు రాక్షసకులమెల్లఁ జెటుప
నింతట సిద్ధించెనే సీత దనకు, నింతతెంపునకుఁ దా నితఁ డేల దొడఁగె
మారీచు నొకకోల మడియించె దండ, కారణ్యమునఁ జంపె గనలి విరాధు
నిది యెఱింగియు రాము నెఱుంగలేడయ్యె, మదిలోన గర్వించి మనరావణుండు
అనలసమానంబు లగుసాయకముల, జననాయకుండు జనస్థానంబునందు
బదునాల్గువేపురఁ బరిమార్చి రోష, మొదవంగ నేచి యత్సుగ్రబాణములఁ
ద్రిశిరు దూషణు ఖరుఁ దృణలీలఁ జంపె, దశకంఠుఁ డదియును దలపోయడయ్యె
రుధిరాశనుని నతిక్రూరవిక్రముని, నధిక యోజనబాహు నాకబంధకుని
గ్రోచవనంబునఁ గడతేర్చి పుచ్చి, రంచితవిక్రము లగుదాశరథులు
ఇట్టిరాక్షసులచా వెఱిగియుఁ దొడరె, నట్టిరాముని గెల్వ నలవియే తనకు
జగదీశుఁ డగు రామచంద్రతోఁ జోర, మగఁటిమి గలుగునె మనరావణునకు
నవలీల వాలి నొక్కమునఁ గూల్చి, రవిజుఁ గిష్కింధకు రాజుఁ గావించె
నధికపరాక్రము నాకుంభకర్ణు, వధియించె నొక్కఁడె వసుధేశ్వరుండు
కరిసహస్రంబు లగ్గలములొ వెక్కు, తురగలక్షలు రథస్తోమకోటులును
గణనకు మిక్కిలి గలకాలుబలము, నణుమాత్రముగఁ జంపె నాజిరంగమున
నట్టి పరాక్రమం బదియెల్లఁ గనియె, నిట్టివాఁ డని రాము నెఱుంగలేడయ్యె
ఆమెటి నతికాయు నయ్యుండ్రజిత్తు, సౌమిత్రి యొక్కఁడ సగుయించె నాజి
నింకనైనను రాము నిట శరణుఁడు, లంక నింటింట విలాపము ల్వృత్తె
తమబంధు లీల్గిరి తమమగ దైగిరి, తమసుతు ల్పృతులైరి తమసహోదరులు
హతులైరి రణభూమి నని యెల్లవారు, నలిశోకమురు బొంది యడలుచున్నారు
దుర్మతియును సీతదూరుండు గ్రూర, కర్షుండునై నాఁడు కపటరూపమున
సీత సీపురికిఁ దెచ్చిననాటనుండి, తోచెంచుచున్నవి దుర్నిమిత్తములు
దశకంఠుఁ డింక నీదశరథసుతుని, విశిఖాగ్ని గూలుట వేగంబ యుండు
నక్కటా! నీలిజ్జుఁ డగువిభీషణుండు, వెక్కుభంగులఁ జెప్పె బ్రియమైన బుద్ధి
నతఁడు చెప్పినబుద్ధి లన్నియు నాఁడు, హితవులుగా విన్న నీలంక సెడునె
కులకై లపక్షము ల్లులిశఘాతమున, నలుకమై దునుమాడు నాపురందరుఁడొ
మధుకైటభాదుల మర్దించునట్టి, యధికుఁ డావిష్టుఁడొ యదయుఁ డంతకుఁడొ
ప్రళయకాలమునాటి ఫాలలోచనుఁడొ, యిల రాముఁడై పుట్టి యిటుచంపఁడొడఁ
దశరథతనయుండు దర్పంబు మెఱసి, దశకంఠు ననిలోనఁ దగఁ జంపునపుడు

ఘనులగుసురలైన గంధర్వలైన, మునులైన వీనికి మునువరం బిచ్చు
 వనజసంభవుడు శర్వాణీశుఁ డయిన, వినుడు రాక్షసులైన విడిపింపలేరు
 వరమిచ్చునప్పు డావనజసంభవుడు, నరులచే జాకుండ నాడేడు గానఁ
 బరికింపఁగా సర్వబంధులతోడ, ధరణీశుచే జచ్చు దశకంధరుండు
 ఇది నిజ మెట్లున్న నింద్రాదిసురల, మది దయలేక కల్తాటు నొప్పింప
 నీరావణునిచేత నెంతయు నొచ్చి, నీరజాసనుఁ గాంచి నిఖిలదేవతలు
 నభయంబు వేడిన నాచతుర్ముఖుఁడు, శుభతరస్థితివారిఁ జూచి యిట్లనియె
 నేబాధలను జెంద విటమీఁద మీకు, మీబుద్ధివర్తించు మీ రుండుఁ డెలమి
 నని వారు దాను మహాదేవుఁడకు, జని ప్రస్తుతింపఁ బ్రసన్నుడై శివుఁడు
 కమలాసనాదులఁ గరుణ నీక్షించి, యమరరత్నార్థమై యఖిలరాక్షసుల
 సమరంబులోపల జంపించుకొఱకు, నమర నిందిరఫుట్టు నాసతీషణికిఁ
 బతి యయి ప్రజల నాపద లొందకుండ, సతతంబు గావ దుర్జనుల రాక్షసులఁ
 జంపంగ విష్ణుండు జన్తించుఁ బుడమి, నింపార నని యానతిచ్చె రాముండె
 యరయంగ నావిష్ణుఁ డామహిజాత, పరికింప నిందిర భావంబులోనఁ
 దలపోయ శివుమాట దప్పదు గాన, మలఁగనిశోకంబు మనకుఁ బాటిల్లె
 మనకు దిక్కెవ్వరు మనరావణుండు, మననేరఁ డిఁకమీఁద మరుగంగ నేల
 మనకందఱకు దిక్కు మనవిభీషణుఁడు, చని రామచంద్రుని శరణంబు సొచ్చె
 నని పెక్కుభంగుల నసుర కామినులు, పనవుచుండఁగ విని పంక్తికంధరుఁడు
 చింతాసమాకులచిత్తుఁడై యపుడు, వంతతో నొక్కింతవడి యూరకుండి
 చండకాలవ్యాశసమలీల దోష, నిండుకోపంబున నిట్టూర్పు వుచ్చి
 యవుడులు దీటుచు నందంద కన్నుఁ, గవల నిప్పులు రాలఁగా నుగ్రుఁ డగుచు
 సురవడిఁ గనలి యుద్ధోన్మత్తు మత్తు, సొరిది విరూపాక్షుఁ జూచి మీ రెలమి
 దందడిసింహనాదములు తూర్వములు, నందంద మెఱయంగ ననికి నేతెండు
 అని పల్క భయమున సానిశాచరులు, విని యూరకున్న నవ్విధము వీక్షించి
 యాలంబునకు వేగ యత్నంబునె యు, డేల యుత్సాహంబు లిటు మానియుండ
 ననిన వారరిగి పుణ్యాహకర్తంబు, లొనరించి సన్నాహ మొప్ప నేతెంచి
 యారాక్షసేంద్రున కవనతులైన, నారాక్షసులఁ జూచి యతఁ డల్కఁబల్కె
 నానాఁటి కిబ్బంగి నాబలంబెల్ల, హీనయ్యెను భృత్యులెల్లఁ జచ్చుటయు
 నమరేంద్రవిక్రముఁడైనయాఖరుండు, నమితబలోదగ్రుఁ డగునింద్రజిత్తు
 నాకుంభుఁడును శూరుఁ డగునికుంభుండు, నాకుంభకర్ణుండు నాప్రహస్తుండు
 భీమవిక్ర మవిజృంభితుఁ డతికాయు, డామహాకాయుండు నామహాదరుండు
 నాసురాంతకుండును నానరాంతకుండు, భాసురయశులకంపనుండు దంపనుండు
 నాకాధిపతిలైన ననినోర్పువారు, నాకునై పొలిసిరి నాగర్వ మడఁగె
 నటుగాన శత్రుల నందఱు దునిమి, యటుపరాక్రమమునఁ బగనీఁగువాడ
 మీఁతినశరములు మిన్నులు ముట్టి, యేఱులు జలధులు నెఱుంగ రాకుండ

నఖలంబుఁ గప్పుచు నచ్చెరువార, నిఖలవానరులను నేడు నిర్జింతు
 నేపున నల్క నే నేయుబాణమ్ము, లాపుంఖముగఁ గాఁడి యగచరాస్యములు
 నాశముల్లలిగిన నవపంకజములఁ, బోలంగ నేఁడాజిభూమిఁ నై నేతు
 మగలు తనూజులు మాసహోదరులుఁ, దెగి రింక నెవ్వరు దిక్కుమా కనుచు
 లంకాపురస్త్రీలు లలిఁ దూలి సోలి, యింక నీశోకాబ్ధి నిట మునింగెదరు
 మార్తురఁ బోలియించి మఱి పురజనుల, యార్తి వాపుదు శోక మడఁచెదఁగాక
 నేఁడాజిఁ బ్రతిపక్షనికరనై న్యముల, వాఁడిబాణంబుల నడిఁ ద్రుంచివైచి
 కరమొప్ప ఘోరపంకగృధ్రములుఁ, బొరి పిశాచప్రేతభూతజాలములుఁ
 దనివోవ మాంసరక్తంబులఁ దృప్తి, యొనరింతు ననుచు యుద్ధోన్మత్తు మత్తు
 నక్షీణబలుడగు నివ్విరూపాత్ము, నీక్షించి రణమున కిప్పుడ వేగ
 యనుపమం బగునట్టి యరదంబు చేరఁ, బనుపుడు నేడు నాపటుసాయకములు
 ఘనులైన రామలక్ష్మణులప్రాణములు, గొని వారిరుధిరము ల్లోలఁ గోరెడిని
 శతసంఖ్య లొక్కొక్కసాయకంబునను, మృతిబొందఁ గవికోట్లమీఁద నేనెదను
 అనిక బలాధ్యక్షు లగువారిఁ జూచి, కొనిరండు నేనలఁ గూర్చుక వేగ

— రావణుడు రెండవసారి యుద్ధమునకు వెడలుట —

యని వారు విలిపింప నఖలరాక్షసులు, వినువీధి యద్రువంగ వీఁక నార్పుచును
 గరవాలచక్ర భీకరభిండివాల, పరశుశూల ప్రాసపట్టసగదలు
 మునలంబులును గాఢముద్గరంబులును, నెఁగెడుశక్తు లనేకవిచిత్ర
 వివిధాయుధంబులు వెలుంగ నేతెంచి, రవిరళోత్సాహంబు లడరంగ నంత
 దసుజులు నానాస్త్రతతులతోఁ గూడ, దినకరప్రభగలతేరు తెచ్చుటయు
 రమణీయరత్నాంశురాజినిరాజి, తములైన కల్హావతంసంబు లమరఁ
 బదికంఠముల రత్నపదకముల్లాఁ, బదిముఖంబుల వింత పంతము ల్లనర
 మహనీయకేయూరమణికంకణాది, బహుభూషణాంకితబాహుదండముల
 శరశరాసనఖడ్గచక్రాసిపరశు, పరిఘాదిసాధన ప్రకరంబు మెఱయ
 దివిజారి చెఱఁబెట్టె దినకరు నొకని, దివి నొక్కదినమణి దిరుగుచున్నాఁడు
 తలఁపఁ దక్కినభానుదశకమో యనఁగ, దలకొని కోటిరదశకంబు వెలుంగ
 నంత నాదశకంఠుఁ డారథం బెక్కి, దంతిరథాశ్వపదాతులు నడవఁ
 బటుతరనిస్సాణభాంకారవీర, భటసింహనాదాది బహునినాదముల
 విలయకాలాభీలవేళ ఘూర్ణిల్లు, జలరాశితో లంక సరివోలుచుండ
 నవిరళపందిజనావలివినుత, రవముతోడుత నుత్తరద్వార మపుడు
 బలువడి వెలువడి పాలస్త్యముఖ్యుఁ, డలక యుద్ధోన్మత్తు నావిరూపాత్ము
 మత్తుని వీక్షించి మహి వ్రయ్యవార, నొత్తిలి యార్పుచు నోలి నాలంక
 వెడలంగ రవిదీప్తి వెలవెలఁబాటె, నడరి దిక్కుల నిండె నంధకారంబు
 ధరణి గంపించె రథంబులు విఱిగెఁ, దురగంబు లొటిగె నెత్తురువాన గురిసెఁ
 గడుఁగిడు శకునము ల్లానంగఁబడినఁ, గడిమి డింపక దశకంధరుం డడరె

లంకేశు నానాబలంబులఁ జూచి, పంకజగర్భనిభాండంబు వగులఁ
 నిగుడు నార్పులతోడ నిఖిలవానరులు, నొగి వీరతోఁ దాడి రుగ్రదానవులఁ
 గలుపించి యాలోనఁ గపిసేనఁ గిట్టి, బలములు నెరయంగఁ బంతము లైతయఁ
 గఱకురాక్షసులు నుగ్రముగ నేయుదురు, నెఱకులు దూరంగ నిశితబాణముల
 ముసలతోమృశక్తి ముద్గరచక్ర, విసరము ల్వైతురు వీరఁ బెల్లెచి
 యంకుశకుంతళూలాదులఁ బొడుతు, రంకించి వ్రేయుదు రాభీలగదల
 నడిదము ల్బలిపించి యలుకనంగములు, కడిఖండములఁజేసి కడిమిఁ జూపుదురు
 కపులును గుపితులై కడిమి వాటించి, విపులశైలంబుల వృక్షజాలములఁ
 బదదంతనఖవాలపాశహస్తముల, నదయులై యారాక్షసావలినెల్ల
 శిరములు నరములు చేతులు మూతు, బురములు బాహువు లోష్ఠకంఠములు
 ద్రెంచియు నొంచియుఁ దీవ్రవైఖరులఁ, జించియు వంచియుఁ జిదిమియు నదిమి
 తరమిడి నిబ్బంగి దనుజుల నొంపఁ, దరుచరావలఁ జూచి దనుజేశుఁ డంత
 దారుణాకృతవత్సదంత శ్వకర్ణ, నారాచభల్లాది నానాస్త్రవితతి
 నగచరదుధిరంబు నవనిపైఁ దొరుగఁ, నిగుడించి యొక్కొక్కనిశితబాణమునఁ
 గపిచంచకంబును గపిసప్తకంబుఁ, గపిసవకంబును గదనరంగమునఁ
 గుదులు గ్రుచ్చిపక్రియఁ గూలనేసియును, వదలక తరుచరు ల్వైచుశైలములు
 ఘనతరులృకలము ల్గానేసి మఱియుఁ, గనలి యేనమ్ముల గంధమాదనునిఁ
 బదునెన్నిదింటను బనసుని మఱియుఁ, బదియింట నీలునిఁ బదియింట నలుని
 ద్వివిధ నాటింటను వినుతు నేడింటఁ, బవననందను నిరువదిట గవాతు
 నైదైదులను మైందు నైదింటఁ గుముదు, నైదింట గోముఖు నైదింట ఋషభు
 నేడిట శరభుఁ బదేడింట గజుని, నేడమ్ములను బృథు నేడింట హరునిఁ
 దరిమి యొక్కమ్మడి దారుని గ్రథునిఁ, జెరి మూట సాయకాశీతినంగదనుఁ
 దక్కినవనచరతతి నిలఁ గూలఁ, బెక్కుబాణంబులఁ బేర్చి యుగ్రతను
 వెసనేసె మగఁటిమి వీరతో మెఱయ, ససురేశు మునుమున నందందకపులు
 నడుములు నిశితబాణంబుల విఱిగి, పడువారు నిలలేక పడి తూలువారు
 నురములు ప్రయ్యలై యొగిఁ గూలువారు, చరణము ల్తునియలై సరిమృగ్గువారు
 చేతులు దెగువారు శిరములు పగిలి, భూతలంబునఁ బడి పొరలేడివారు
 గళము లూరులును జుఘలు ద్రెవ్వ నొచ్చి, పలుమాటు మూల్గుచుఁ బడియెడివారు
 నంగంబు లివి యవి యని యేరుపడక, సంగరాంగణమునఁ జచ్చినవారు
 బాణము ల్లాడినఁ బఱచుచు నడుమఁ, బ్రాణము లోవ్వయి యుర్వరంబడువారు
 నయ్యుండ నప్పు డయ్యసురేశుఁ జూచి, చయ్యన రణమున సైరింపలేక
 వానరు ల్పాఱిరి వసుధ గంపింప, దానవేంద్రుండును దవిలి వెన్వొంట
 బలునిడి నేతెరఁ బాట నేమిటికి, నిలు నిలుం డని పల్కి నిలువక పాటు
 నేనలఁ గావ సుషేణుని నునిచి, భానుసూనుఁడు వృక్షపాణియై నడచె
 తరుశిలాహస్తులై తరుచరపతులు, నిరుగెలంకుల వెన్క నేపు దీపించి

నడుమ నాతఁడు సింహనాదంబుచేసి, తొడరి కాలాగ్నిరుద్రునివిధంబునను
వృక్షతాడనముల వెను జంపి చంపి, వృక్షశిలాఘోరవృష్టి నందంద
రాక్షసబలముపై రయమునఁ గురియ, రాక్షసవరులు శిరంబులు పగిలి
కులిశోగ్రహతిభగ్నకూటంబులైన, కులశైలములభంగిఁ గూలిరి మఱియు
రవివందనుఁడు క్రోధరక్తాక్షుఁ డగుచు, నవనిధరాభీలహస్తుఁడై నడవ

— సుగ్రీవునిచే విరూపాక్షుఁడు మొదలగురాక్షసవీరులు చచ్చుట —

నంత విరూపాక్షుఁ డధికరోషమునఁ, బంతంబు మెఱయంగఁ బయిఁ దేరు వఱిపి
విలు గుణధ్వనిసేసి విప్రునిర్ఘాత, తులితంబులగు వాఁడితూపులనేయ
నవి లెక్కనేయక యరదంబుపైకి, రవిజండు లంఘించి రథసూతహరులఁ
బృథ్వీధరంబునఁ బృథుశక్తితోడఁ, బృథ్వీపైఁ బడనేయఁ బృథ్వీకి నుఱికి
విరఘుఁడయ్యును దైత్యవీరుండు వివిధ, శరము లేయుచుఁ బాదచారియై నిలువ
నమరారిపనుపున నఖిలాయుధములు, సమకూర్చి మావతు ల్నమదసామజము
దెచ్చిన వెన నెక్కి దీగొని కపుల, విచ్చలవిడిసేసి విక్రమం బెసఁగ
సుగ్రదానవులార్వ సుగ్రబాణముల, సుగ్రాంశుతనయుపై సురపడి నేసె
నక్కజంబుగ విరూపాక్షుండు మఱియుఁ, బెక్కియుధంబులఁ బెక్కిబాణముల
వసమర నేయంగ వసుధ గంపింప, వెను బాటు తనవారి వెఱవకుం డనుచు
నలుకతో సుగ్రీవుఁ డతని నిర్జింపఁ, దలపోయఁ గ్రథనుఁడ న్దరుచరోత్తముఁడు
విపులవృక్షమున దద్దిరదంబుశరము, గుపితుఁడై యేయంగఁ గుంభంబు పగిలి
తఱుచుగా శోణితఘాతము దొరుగఁ, బిఱిదికి నొకవింటి పెట్టొనరించి
యది మ్రొగ్గనేల యయ్యసురయు దాఁటి, కదురుచు భేటకఖడ్గముల్ గొనుచు
మర్కటఃతి దాఁకె మార్కొని వాని, నర్కసూనుఁడు వైచే నతులశైలమున
నక్కొండఁ దెగ వ్రేసె నడరి దానవుఁడు, రక్కసుఁ బిడికిట రవిజండు వొడిచె
నాలోనఁ గరవాల మంకించి యసుర, వాలితమ్ముని వ్రేసె నడి చెడ కపుడు
పిడికిటిపోటునఁ బెలుచదానవుఁడు, నడిదంబువ్రేటున నర్కనందనుఁడు
నొక్కటఁ బడి యంత నొక్కటఁ దెలిసి, యొక్కలాగున బోరి రొగి నుక్కుమిగిలి
యప్పుడు సుగ్రీవుఁ డఱచేత వ్రేయఁ, దప్పించుకొని హేతిదనుజుండు వ్రేసె
గరవాలనిహతి కగ్గతిదప్ప నుఱికి, కరహేతిజడిసిపోఁ గపిరాజువ్రేసె
మగఁటిమితో నంత మల్లయుద్ధమున, మిగిలినవెరవుల మెఱసి పోరుచును
దినవల్లభులభంగిఁ దేజరిల్లుచును, గనలుకాలాగ్నులకరణ మండుచును
బలిబిడొజలమాడ్కి బాహుగర్వముల, వెలయుచు నిరువురు విజయంబు గోర
నక్కజం బగుశక్తి నఱచేత నినజ, మొక్కలంబున వాడు మూర్ఖిల్ల వ్రేసి
కరవాలహస్తుఁడై కపులపైఁ బాటు, దరణజం డాలోనఁ దనమూర్ఖు దెలిసి
పఱిలించి నిర్ఘాతపాతమైనట్టి, యఱచేత నావిరూపాక్షువక్షంబు
నెఱలాపుతో నేయ నెత్తురు గ్రక్కి, యుఱుచు ధరఁ గూలె సుగ్రదానవుఁడు
తరుచరు ల్పైలఁగిరి దానవు ల్లఁగి, తిరుగుడువడి రంత దీనాస్యు లగుచుఁ

స్రుక్తి యుద్ధోన్మత్తుఁ జూచి రావణుఁడు, తక్కునికడఁక యెంతయుఁ దోఁపఁ బలికెఁ
 గంటె యాసుగ్రీవుకడిమి మీయన్నఁ, గంటె విరూపాక్షుఁ గదనరంగమునఁ
 బడి రనేకాసురభటులును బెక్కు, మడిసెఁ కుంజరములు మడిసె నశ్వములు
 విఱిగె రథంబులు విరిసె మూఁకలును, నుఱక నొప్పించుచు నున్నార కపులు
 సమయంబు నీ కిది సమరంబునేయ, సమరాంగణంబున సమయంపు రిపుల
 నన విని యనిఁ గూలి యఖిలేశుఁడైన, మనుజేశుఁ గలయంగ ఋషి నిశ్చయించి
 తరుచరాసీకంబు దరియంగఁ జొచ్చి, శరగదాఖడ్గాదిసకలాయుధముల
 నడరి విరూపాక్షుననుజుఁడు కపులఁ, గడిమిమై నొప్పింపఁ గని భానుసుతుఁడు
 నగమెత్తి వైచి నడుమనె దానిఁ, దెగనేసె దనుజుఁ డాదినక రాత్తజుఁడు
 తనర సాలము వైచె దాని దానవుఁడు, దునియలుగా మూఁడు తూపుల నేసె
 లక్షించి బాణజాలము లేయుచుండ, రాక్షసు లదరంగ రథమునై కుఱికి
 భానుసూనుఁడు వాని పరిఘాయుధమున, వానికేతువువిల్లు వడి ద్రుంచివైచి
 రథసూతుఁ దెగవ్రేయ రయమున వాఁడు, పృథుగదాపాణిమై పృథివికి దాఁటి
 యిరువురు పోరాడి రిల చలియింపఁ, బరిఘగదాభీలబాహువులైఱుఁ
 గంతీరవంబుల కరణి గర్జిలుచుఁ, గంతముల్వదనము ల్గరము లంసములు
 చరణము ల్పృథుములు జానజంఘములు, నురములు వెన్నులు నూరులు వ్రేళ్లు
 బరులును బిటుఁడు జబ్బులు మధ్యములును, శిరిములుఁ జెవులును జెక్కులోష్ఠములు
 వరుసతో నపు డురవడిఁ దాఁకి తాఁకి, వెరవులు చిత్రము ల్వైసఁ గల్గుచుండ
 సరిగాఁగ నత్యంత సాహసలీల, నిరువురుఁ బోరి రనేకమార్గముల
 నాలోనఁ బరిఘగదాభీలహతుల, వాలుదు రొక్కట వ్రాలి యాలోనఁ
 గడిమిమై నొండ్లొరుకంటె ముద్దెలిసి, వడినార్తు రెంతయుఁ జనుధ గంపింప
 దానవుం డురుగదాదండంబు రెండు, నేనలవారు నచ్చెరువందఁ ద్రిప్పి
 భానుజుఁ బడవై వఁ బడి లేచి వచ్చి, వనజాప్తసుతుఁ డేసెఁ బరిఘంబు ద్రిప్పి
 దనుజాంగనిహతిదత్పరిఘంబు దునియఁ, గనలుచు దనుజుండు గరవాలమునను
 వనచరపతి వైవ వడిఁ దత్కృపాణ, మినజుండు గొని దీప్తు లెసఁగ నంకించి
 వికలమై ధర డొల్లవ్రేసె దై తేయు, మకరకుండలదీప్తిమయమృ స్తకంబుఁ
 గనుగొని విఱిగి రాక్షసులు రావణుని, వెనుకకు లంకకు వెసఁ బాఱి రపుడు
 బలగర్వ మెసఁగ సుపార్శ్వం డంగదుని, బలుసేనవైఁ గిట్టి పటుసాయకముల
 వానరశిరములు వడిఁ గూలనేసి, తోన హస్తంబులు ద్రుంచె గొండఱను
 గొండఱ బాహువుల్ ఘోరబాణముల, నందంద తునుమాడె నంత వానరులు
 నానిశాచరునకు ననిఁ బాఱు జూచి, వానితేఱికి దాఁటి వాలినందనుఁడు
 పసయేరుపడ వానిపరిఘాయుధంబు, వెసఁ బుచ్చుకొని నేల వివళుఁడై తూల
 వడినేసె నాజాంబవంతుండు నొక్క, వెడఁదపాపాణంబు వీకతో నెత్తి
 యరుదార నంకించి యరదంబు విటుగ, హరులు సూతుఁడు జావ నలుకతో వ్రేసె
 దనుజుఁ డాలోఁ దేఱి దళసాయకములఁ, గనలుచు నంగదుఘనభుజం బేసి

యంబకత్రయమున నధికరోషమున, జాంబవంతునినేసి చలనంబు నొంద
 నేసె గవాక్షుని నిమృపంచకమున, నాసమయంబున నంగదుఁ డతిగి
 వజ్రసన్నిభముష్టి వడిఁ గిట్టి పొడువ, వజ్రంబుతాఁతున వసుధాధరంబు
 వసుధఁ గూలినక్రియ వాఁ డాజిఁ గూల, నెసంగ దేవత లార్పి రేచి మిన్నద్రువ
 సంత రాక్షసబలం బతిభీటె బాఱ, సంతయుఁ జూచి దళాననుం డనియెఁ
 బరుషవిక్రమఁడు సుపార్శ్వండు మడిసె, నురుబాహుబలుఁడు యుద్ధోన్మత్తుఁ డీలై
 ననిఁ గూలె నావిరూపాత్ముఁడు మఱియు, ఘనమైనరాక్షసు ల్లడతేరి రింక
 బలసమన్వితృలై న పార్థివసుతుల, బలువిడి గెలిచి నాబంధులవలన
 నెలకొన్న శోకాగ్ని నెరియు నీలంకఁ, గలవారివగవెల్లఁ గడఁకతోఁ దీర్తు
 నవిరళక్షత్రధర్మైకమూలంబు, నవజయొన్నతలత్క్షణప్రకాండంబు
 భాసునందనముఖప్లవగళాఖంబు, మానవపతికీర్తి మంజరీకంబు

— రావణుఁడు రామలక్ష్మణులవైఁ గదియుట —

ప్రకటనీతానామఫలభాసురంబు, సకలామరాశ్రితచ్ఛాయంబునై న
 రామద్రుమం బేరు రయమారఁ బెఱికి, నామనోదుఃఖంబునకు మందుచేసి
 యెసఁగెద జగములో నేనంచు నప్పు, డసురేశుఁ డధికరోషాయత్తుఁ డగుచు
 సారథి కనియె నీచతురత మెఱసి, తేరు రాఘవులవైఁ దీవ్రతఁ బఱపు
 వారిఁ జంపెద నేఁడు వారాజిఁ బడిన, తా రేఁగుదురు విచ్చి తరుచరు ల్పైదరి
 యన విని వాఁ డట్ల యరదంబు వఱపె, ఘననేమిరవము లుత్కటముగాఁ జెలంగ
 సాయకాసనధనుర్జ్వానినాదంబు, మ్రోయంగ నిస్సౌఖములు బోరు కలుగ
 వందిమాగధసూతవరసుతు ల్పించ, నందంద నిజనేన యార్పు లుప్పొంగఁ
 దరుచరనేనపై దారుణాస్త్రంబు, లరుదార నిగుడించె నద్దళాననుఁడు
 అజనిర్మితంబులౌ నాబాణతతుల, భుజబలంబులు దూలి భూరిసత్త్వలును
 నేలఁ గూలిరి వెల్లు నిఖిలప్లవంగు, లాలోన రఘురాముఁ డనుజొండుఁ దాను
 గోదండపాణులై కోపించి నిలిచి, రాదళాననుఁడును నలుక మార్కొనఁగ
 నుడువీధి యవియంగ నుదఘలు గలఁగఁ, గడుఁ బెర్చి దిక్కుంభికర్ణముల్వగుల
 నడరు రామునిధనుర్జ్వాఘోషమునకుఁ, గడుమానసంబులు గలఁగి రాక్షసులు
 గుఱితదశగ్రీవకోదండముక్త,తపనోగ్రసాయకధ్వనికీ వానరులు
 భయమంది ధరణిపైఁ బడిరి యుక్కడఁగి, రయమార సాలోన రామలక్ష్మణులు
 రవిసుధాంశులభంగి రాగిలి కదియ, దివిజారి రాహుప్రదీప్తుడై కవిసె
 సంత నాలక్ష్మణుం డతితీవ్రవిశిఖ, సంతతులేసె దశగ్రీవుమిఁద
 నడుమన తెగనేసి నాకేశవైరి, కడిదిబాణముల నుత్కటముగా మఱియు
 నొక్కొక్కశరమేయ నుగ్రుండై వాని, నొక్కొక్కశరమున నొగి ద్రుంచివైచి
 మూఁడేనీశరము లిమ్ముల వడినేయ, మూఁడుమూఁడమ్ముల మురియలుచేసి
 పదియమ్ములేసినఁ బదియింట వానిఁ, జిదురుపల్లె ధరఁ జెదరిపో నేసె
 నూఁడేసి యేసిన నూతనగతుల, నూలునూలుమ్ముల నుగ్గు గావించి

సౌమిత్రి నటు రణస్థలిఁ జిక్కువఱిచి, రామచంద్రునితోడ రణమునేయుటకు
 దనుజాధినాథుఁ డుద్ధతి నేగుదేరఁ గనుఁగొని సమవర్తిం గని పాటుకరణిః
 గనుకనిఁ జెదరి మర్కటు లనిఁబాటఁ, గని కన్నుఁగవఁ గెంపుగడల రాఘవ్రాఘ
 విల్లంది దివిజాలు వినుతింప ధరణిఁ, దల్లడపడఁ దాఁకె దానవేశ్వరుని
 ముఖములఁ గోపంబు ముడివడ నతఁడు, నఖిలలోకాతిభయంకరంబుగను
 రామునిఁ దాఁకె నారామరావణులు, భీమాట్టహాసము త్వేరయించి మించి
 పై నృద్వయంబున సరినార్పు లెసఁగ, ననోన్యన్యకాత్తుకజ్ఞాన్యినాదములు.
 పరువడి దశదిశాభాగంబులందు, మొఱయఁ బరస్పరము క్తిబాణంబు
 లొండొంటితోఁ దాఁకు నుగ్రంపురవము, మండుమంటలు నభోమండలి నిండ
 సరినొప్పి యిరువురు శరలాఘవములఁ, గరలాఘవంబులకరణి నొండొరులు
 మెచ్చుచు నొండొరు మీఱు వైచిత్రి, కచ్చెరువడుచును ననినేయునపుడు
 షోణీశుపై నొక్క ఘోరతమిస్త్ర, బాణంబు నిగుడించె బంక్షికంధరుఁడు
 ఆకాండ మడరిన నఖిలవానరులు, చీకటిగప్పి నిశ్చేష్టితులైరి
 అప్పుడు గన్నుల నలుకఁగెంజాయ, లొప్పార రఘురాముఁ డుగ్రబాణములు
 పదిపదులేసినఁ బటుఫల్లసమితిఁ, ద్విదశారి వానినిఁ దెగనేసి మఱియు
 నిశితబాణములేయ నృపుఁ డర్థచంద్ర,విశిఖంబు అడఁగించి వేగంబ త్రుంచి
 యసురేశునిఖిలావయవములు దూర, నసదృశంబగు ననేకాస్త్రము ల్వఱపె
 రౌద్రబాణం బంత రావణుం డేయ, రౌద్రబాణంబున రఘురాముఁ డేసె
 అవిరెండు ననోన్యహతములై పడఁగ, నవనీశ దనుజేశు లాలోనఁ గినుక
 దివిరి యొండొరులేయు తీవ్రబాణములు, దివినిండఁ గప్పినఁ దిమిరంబుగప్పె
 రణములో నప్పుడు రయమున మ్రోఁగు, గుణరావములచేత ఘూర్ణిల్లుచున్న
 యురుచాపసాగరయుగమున నెగయు, శరవీచు లొగిఁ బరస్పరఘట్టనముల
 విరియంగ దై తేయనిభుఁడు కోపించి, నరనాథు నురమేసె నారాచసమితి
 నదియుండె నీలోత్పలావలికరణిఁ, గదిసి రాముఁడు చండకాండము ల్లాడిగి
 కవచంబు సించి వక్షము గాఁడనేసె, దివిజారి యప్పు డెంతే నొచ్చి మఱియు
 నహిశిలీముఖముల నడరింపఁ దోన, యహిమాంశుకులనాథుఁ డవి ద్రెవ్వనేసె
 నాసమయంబున నమరేంద్రవైరి, యాసురసాయకం బడరింపఁ బెక్కు
 ముఖముల శార్దూలముఖములు నుష్ప్ర,ముఖములు సూకరముఖములు నురగ
 ముఖములు కరవైరిముఖములు దంతి, ముఖములు ఘనగృధ్రముఖములు దనరు
 ఘనశిలీముఖములై కడుఁ బెక్కు నిగుడఁ, గని వానిఁ దునుకలుగాఁజేసి మఱియు
 జననాథుఁ డాగ్నేయసాయకం జేయఁ, గనుఁగొని నెందు నుల్కాముఖాస్త్రములు
 మహితవిద్యస్త్రముఖమార్గణంబులును, గ్రహముఖంబులుగల్గు ఘనసాయకములు
 మిహిరముఖంబుల మెఱయు బాణములు, దహనముఖంబులై తనరుశస్త్రములు
 నగుచు నచ్చెరువుగా నడరంగ వానిఁ, దగనేసి యప్పుడు దైత్యవల్లభుఁడు
 మయునిచేఁ బడసిన మాయాశరంబు, రయమున సంధించి రాముపై నేసె

నేసిన దాన ననేకంబు లగుచు, బ్రాసతోమరగదాపరిఘంబు లడరె
గాంధర్వశరమంత ఘనకార్త్యమున, సంధించి నిగుడించె జనలోకవిభుండు
నాదిత్యుతులితంబు లైనచక్రంబు, లాదివ్యబాణంబునం దనేకములు
జగములు భయమంద జనియించి రుచుల, నిగిడి యాకసమెల్ల నిండఁ బెల్లడరి
యామార్గణంబున నడరినపరిఘ, తోమరాదులనెల్లఁ దునియులు సేయ
దశకంఠఁ డంత నద్ధరణీశుమీఁద, నిశితనారాచము ల్నిగిడించె నలుకఁ
బరఁగించె నృపుండును బ్రతిసాయకములు, పొరిఁబొరిఁ బుంఖానుపుఖంబు గాఁగ
జగతీశదనుజేశశరపరంపలు, గగనభాగంబెల్లఁ గప్పె నాలోన
నెడఁజొచ్చి లక్షణుం డేడుబాణములఁ, బడగయు విల్లోక్కుపటుసాయకమున
సారథిశర మొక్కశరమునఁ ద్రుంచి, యారావణునివత్తు మైదింట నేసె
నీలధరాధరనిభతురంగములఁ, గూలంగ నేసె మార్కొని విభీషణుండు
విరభుండై దైతేయవిభుఁ డంతలోన, ధరణికి లంఘించి తరుచరు తృదర
భూకుటిదశకవిస్ఫురితాస్యః డగుచు, భీకరశక్తి విభీషణు వైవ
నడుమనె మూఁడు బాణంబుల దాని, మిడుఁగురు ల్పంటలు మింటఁ బెల్లెగయ
ధరణిపైఁ బడనేసెఁ దరుచరులార్వ, ధరణీశుననుజుండు దశకంఠఁ డంతఁ
గడునల్లి మయునిచేఁ గన్న యాశక్తి, వడి విభీషణుమీఁద వైవ నంకింప
శరణాగతత్రాణనద్ధరపరులు, శరణాగతులచావు నైతురే యనుచు
దనుజేశుతమ్మునిఁ దనవెన్నఁ దిగిచి,కొని రాముతమ్ముండు క్రూరబాణములు

— రావణునిశక్తిచే లక్షణుండు మూర్ఖిట్లుం ౧ —

పరఁగించె నప్పుడు పంక్తికంధరుండు, బిరుదవై వచ్చి విభీషణు వెనుక
నిడుకొంటి లక్ష్యణ యీశక్తిహతికిఁ, గడిమిమై నోర్తువు గా కంచుఁ బలికి
ప్రళయకాలాదిత్యపరివేషఘోర, వలయమై దీపింప వడిఁ ద్రిప్పి వైచె
నది కింకిణీఘంటికానేకరవము, లొదవంగ మ్రోయుచు నుదధులు గలఁగ
వడిఁ గులాచలములు వడఁకాడ దిశలు, బెడఁక దివాకరబింబంబు గదలఁ
బిడుగులు దొరఁగంగఁ బృథివి గంపింప, నుడువధం బవియంగ నుడుపంక్తి చెదర
మిడుఁగురు లెగయంగ మింటఁ బెన్పంట, లడరంగ కేవఱిహ్వకార మగుచు
రయమునఁ బఱుతెంచి రాముఁ డాలోక, భయదసాధనముచేఁ బ్రాణభయంబు
సమకొనకుండెడు సౌమిత్రి కనఁగ, నమరులు మింట నాహాకృతుల్నేయ
నెడనెడఁ బయి నేయు నిషాపంక్తి జడిని, వడిమీఱఁగా వచ్చి వత్సంబునందు
భీకరఘనశక్తి వెల్లుగా గాఁడ, రాకుమారుండు దూలి రణభూమి ప్రాలే
గాలావసానంబు గదియఁ బెంపేది, కూలుమహామేరుకుధరంబుపగిది
ధరణిపైఁ బడియున్న తమ్మునిఁ జూచి, దరికొన్న శోకాగ్ని దనచిత్త మెరియఁ
గనుఁగవబాష్పము ల్గ్రమ్మి పై నిగుడ, దనుజేశుపటుబాణతతులు గైకొనక
పృథుతరవత్సంబు వెల్లుగా నాటి, పృథివిఁ గాడినయట్టి భీకరశక్తిఁ
బఱుతెంచి వానరపతులెల్లఁ గూడి, వెటుకఁజాలకయున్నఁ బెటికి పోవైచి

యర్కజానిలనుతులాదిగాఁ గలుగు, మర్కటేశులఁ జూచి మనుజేశుఁ డనియె
శౌర్యంబు సలిపెడి సమయంబుగాని, శౌర్యంబు లడఁచు శోకపువేళగాదు
ఘనులార ! మీరు లక్ష్మణుఁ గాచికొనుఁడు, వినుఁడు నాపలికెడు వీర ప్రతిజ్ఞ
వెనుకకు రాజ్యంబు విడుచుట బంధు, జనులఁ బాయుట వనస్థులులఁ గ్రుమ్మరుట
బాణబాణాసనపాణినై యుండి, ప్రాణంబు దానైన పత్నిఁ గోల్పడుట
కడిది మాయావిరాక్షసులతో ననికీ, దొడరుట మొదలైన దుఃఖంబులెల్ల
ఘోరాజితోఁ బాపుకొనువాడ నేను, దారుణకర్త నీదశకంఠుఁ డునిమి
సమరోర్వి నీతనిఁ జంపెడికొఱకు, నమితవిక్రముడైన యావాలిఁ గూల్చి
కపిసేనకై దినకరతనూభవుని, గపిరాజ్యపట్టంబు గట్టితిఁ బ్రీతిఁ
జండతర గ్రాహసంకులం బగుచు, నొండొండ మిన్నందు నూర్పులు గలిగి
కడ లేనియావార్ధిఁ గట్ట గట్టించి, కడచి వచ్చితి మహాకపిసేనతోడ
వచ్చి లంకాపురవరము వేడించి, యిచ్చట పౌమిత్రి నిటు గోలుపడితి
నాదళాననుఁ డేచి యాలంబులోన, నాదృష్టిమార్గంబునకు వచ్చెనేని
దృష్టివిషంబులఁ దీవ్ర సర్పంబు, దుష్టజంతువు గాల్పు తెఱఁగు చూపెదను
బ్రదికిపోనీ నింకఁ బక్షిఁకంధరునిఁ, బ్రదరపరంపరపాలు చేసెదను
గిరులెక్కి నేడెల్ల గిరిచరావలులు, సారిది యారణకేళి చూతురుగాక
లోకపాలురు నెల్లలోకులు నేఁడు, నాకార్డుకప్రాధి నలువారఁ జూచి
రణములోపల నేను రఘురాముఁ డగుట, ప్రణతవిక్రమలీలఁ బరికింప నిండు
సురకంటకుఁడు డాగి సురలోకమునకు, సరిగిన నభిమధ్యమునఁ గ్రుంకినను
ధరణిఁ దూఱిన రసాతలముఁ జూచ్చినను, బొరిపుత్తుఁ గాకేల పోనిత్తుఁ దన్ను
భువి నర్కకులమునఁ బుట్టితినేని, రవి తేజఁడగు దశరథుతనూజుండ
నైతినే రాముఁడ నైతినే నింక, దైతేయపతి రణస్థలి నిల్చెనేని
నేనిధంబుననైన నిపుడె నిర్జింతు, రావణుం డయ్యెడి రాముఁ డయ్యెడిని
నిల రామరావణు లిరువురయునికి, గలుగంగ నేర దివిదనరంగమున
ననుచు నారాచంబు లందంది దిగిచి, దనుజేశుపై నేయ దశకంధరుండు
ప్రతిశిలీముఖపరంపరలు పైఁబఱప, నితరేతరాశుగా నేకసంఘములు
మండుమంటలు నభోమండలి నిండ, నొండొంటితోఁ దాకు నుగ్రంపురవము
గురుతరకోదండగుణనినాదములు, బెరసె నొక్కట లోకభీకరగతులు
అంత జర్జరితాంగుడై రామువిశిఖ, సంతానవేగంబు నై రింపలేక
గజవైరిఁ గనిపాలు గజముచండమున, రజనీచరేంద్రుండు రణభూమి విడిచి
కచభారములు వీడఁ గమనీయరత్న, ఖచితభూషణములు గనుకనిఁ జెదర

— రావణుండు విభీషణులమాట దలంచి చింతించుట —

ఘనపాదహతి నేల కంపింపఁ బాఱి, వనచరు లార్వంగ నడి లంకఁ జూచ్చి
కొలుపుకూటంబునఁ గూర్చుండి బుద్ధిఁ, దలపోసి తనకు ముందర విభీషణుండు
చెప్పినబుద్ధులు చిత్తంబులోన, నప్పుడు దలచుచు నారాముఁడేయు

నేటులు దలంచుచు నెల్లందు సుఖుట, శోటులు గొనియాడఁ గుంభకర్ణుండు
 సతికాయుండును ఘనుం డగునింద్ర జిత్తు, మృతులొటఁ దలంచుచు మిగులఁ జిత్తమున
 గవినిన శోకాంధకారంబువలన, నవశభావముఁ బొంది యాలోనఁ దెలిసి
 యంతఃపురంబున కంత నేతెంచి, యంతరంగమునఁ జింతాక్రాంతుఁ డగుచుఁ
 దనసతి రావించి తల వాంచి పలికె, విను రాముజగదేశ్వక్రమక్రమము
 నేమని చెప్పుదు నిదె నాకు నెదుర, రామసహస్రము ల్రమణి తోఁచెడిని
 ఎక్కడఁ జూచిన నీలంకలోన, నక్కడ రఘురాముఁ డైయున్నవాఁడు
 ఇంక జయోపాయ మేమియు లేదు, శంకరుచరణము ల్పరణంబు నాకుఁ
 ద్రిపురంబు లేదేవుడివోగ్రభాణ, విపులాగ్ని నీటియ్యె విస్తయం బెసఁగ
 నిందుఖండంబున నేదేవుమకుట, మందమై విలసిల్లు నభినవస్ఫురణఁ
 దనర నేదేవుస్తమున బినాక, సునిశితఖడ్గత్రిశూలము తైఱయు
 నేదేవుఁ డఖలలోకేశుఁ డేదేవుఁ, డాదతు మర్దించి యాగంబు చెఱిచె
 అలుకతో నేదేవుఁ డంధకాసురుని, బొలియించె నేదేవుఁ బొగడువేదములు
 తెలియ నేదేవుండు దేవాదిదేవుఁ, డెలమి నాదేవుని నే భజించెదను
 అని కృతస్నానుడై యగ్రజస్థలకుఁ, దనియంగ బహువిధదానము లేప్పి
 మదిలోన మదదర్పమానము ల్పిడిచి, పదిలుడై సాత్వికభావంబుఁ బూని
 రక్తాంబరంబులు రక్తమాల్యములు, రక్తోపవీతము ల్రక్తగంధంబు
 రక్తాక్షసూత్రము ల్రాజిల్లఁ బరమభక్తితో మంత్రజపంబు సేయుచును
 నీశ్వరాలయమున కేతెంచి రాక్షసేశ్వరుం డచలితహృదయుడై నిలచి
 తగ వేడి గావించి దర్బాంకురంబు, లొగి జేర్చి తనకుఁగా నుగ్రదానవుల
 నన్నిదిక్కులనుండ నమరించి ప్రేల్వ, నున్నంత నెఱిగి మందోదరి వచ్చి
 కనుగొని యోపజ్ఞీకంధర నీకు, జనునె వీనునిభంగి శౌర్యంబు విడువ
 ఊటక నీవలిగిన నుదధులు మ్రోయ, వెఱచు సమీరుండు వీవంగ నభుకు
 వినువీధి నర్కుండు వెలుగ శంకించు, ననలుండు తీవ్రార్పు లడరింప నోడు
 జగములు నీసన్నఁ జలియించు నేల, మగఁటిమి చెడి విప్రమతము గైకొంటి
 నేడింత ధైర్యంబు నీకు లేకున్న, నాడేల తెచ్చితి నరనాథుడేవి
 మారీచుమాటలు మదిలోన నాడు, నేరముల్లాఁ గొంటి నీతి గావంటి
 నీతి విచారించి నీచేటు నైఁవ, కాతతథర్థాత్తుఁ డగువిభీషణుండు
 తొడరి పల్తాటును దోషాచరేంద్ర, చెడుత్రోవ లేటికి నీత నీవైన
 విడుచుట గడుమేలు విడుమంచు నీకు, విడువక చెప్పఁడా వినవైతిగాక
 మాతామహం డైనమాల్యవంతుండు, నీతి దాఁ జెప్పఁగ నీసుగైకొంటె
 తప్పక మీతల్లి తగవు చింతించి, చెప్పినబుద్ధులు చెవియొగ్గి వింటె
 జననాథుతో నేల శాత్రవం బనినఁ, గనలచే మఱి కుంభకర్ణమూటలను
 వల దని చెప్పినవారివాక్యములు, తలకూడనే నేడు దనుజలోకేశ
 భుజవిక్రమంచెల్లఁ జోవంగ వడిచి, నిజముగా మునివృత్తి నేదొక్కొంటి

ఇండుండె యని నోడ నెలుగఁడు రామచంద్రుని నని జగజ్జనులు నిన్నగరె
యని వాని గెల్తుగా కనురేళ నీకు, ననదచందము లేల యని తూలఁ బల్కు
నెలకొన్న సిగ్గున నిట్టూర్పు వ్రచ్చి, నెలత నీమాటలు నిజమగు నై న
రామచంద్రుని కింక రమణి నే వెఱవ, హోమంబు గావించి యుద్ధరంగమున
జననాథవరులను జంపెద నీవు, చనుమన్న మ్రొక్క బాష్పంబు లందంద
దొరుగ మందోదరి దుఃఖించి లోని, కరుగుచో నాడిన యార్ద్రవాక్యములు
విని సిగ్గుపడి వేల్చి విడిచి రావణుఁడు, చనియె నెజ్జకునంతె జననాథుఁ డిచట
ఓడలు నెత్తుటఁదోగి యూర్పులు సడలి, పడియున్న శేషాహింసఁ బోలియున్న
యనుఁగుఁడమ్మని జూచి యాలోన ధృతికి, జొనుపని మతితోడ శోకింపఁదొడఁగె

❖ లక్ష్మణునిమార్చకు శ్రీరాముడు శోకించుట ❖

ఇట్లుంగి సామిత్రి యిలమిఁడ నుండ, నెట్లుంగి బ్రాణంబు లేను నిల్పుదును
లలి రణం బొనరింప లావెట్లు గలుగు, బలుముష్టి విల్లెట్లు పట్టంగవచ్చుఁ
గన్నులబాష్పము ల్గ్రమ్మంగ నెట్లు, పన్ని నైఁ బఱతెంచు పరిపంథిఁ జూతు
నాకన్ను లెదుటనే నానహోదరుఁడు, నాకూర్చి బంధుండు నాప్రాణసఖుఁడు
నాకుఁ త్రాణము లిచ్చి నను డించిపోయె, నాకు సిగ్గయ్యెడి నాశౌర్యమునకు
నా కేల రణ మింక నా కేల జయము, నా కేల రాజ్యంబు నా కేల సీత
నా కేల శౌర్యంబు నా కేల బ్రతుకు, నాకు నీతోడిద నాకంబు గాక
జయశాలివై మున్ను శరభశార్దూల, భయదాటవ్రలలోనఁ బాటించి తెచ్చి
యరుదైన తుచ్చుదైత్యాటవియందుఁ, బరునికై వడిఁ గాడుపఱచితే నన్ను
ఉన్నతోన్నతబుద్ధి నోరంతపొద్దు, నన్నుఁ గాచుటకుఁ గాననభూములందు
నిద్రవో వెన్నఁడు నేడిట్లు దీర్పు, నిద్రపోవుట నీకు నీతియే తండ్రి
పలుమలు నిట్లుంగి బనవుచుఁ బలువ, నెలుఁగెత్తి యోయన వేమి లక్ష్మణుఁడ
ఇంక నెవ్వరు గల రే నెందుఁ జొత్తు, నింకఁ బాలయితిగా యీశోకవహ్ని
శుభలక్షణోపేతమరుచిరాకారఁ, డభిరామబలుఁడు నాకతిభక్తిమరుడు
ప్రియసహోదరుఁడు గంభీరుండు సమర, జయశాలి నాప్రాణసఖుఁడు లక్ష్మణుఁడు
ఇతఁడు నాతోఁ గాన కేతెంచె నిప్పు, డితనితో నేగెద నేనింద్రపురికి
గల రిందు నెందును గలరు బాంధవులు, నిల నిట్టిపోదరు లెక్కడఁ గలరు
యత్నంబుచేసిన నవనిజఁ బోలు, పత్నినొండొకచోటఁ బడయఁ జొప్పడును
ఇట్టి సద్గుణశీలుఁ డిట్టి దయాళుఁ, డిట్టి మహాబలుం డిఁక నెందుఁ గలఁడు
తమ్ముఁ డస్త్రాత్ర మే తలపోయభక్తి, నిమ్ముల ననుఁ గొల్పు నిమ్మహాభుజుఁడు
ఇతఁడె నాపౌరుషం బితఁడె నాశాంత, మితఁడె నాకీర్తియు నితఁడె నాస్ఫూర్తి
యితఁడె నాశౌర్యంబు నితఁడె నాధైర్య, మితఁడె నానయమును నితఁడె నాజయము
భావింప నాపాలిభాగ్యంబు నితఁడె, పావనంబగు రాజ్యపదవియు నితఁడె
యని పెక్కుభంగుల నడలుచునుండ, విని సుషేణుఁడు రామవిభుఁ జూచి పలికె
ఇదియేమి దేవ నీకింత శోకింప, హృదయంబుఁ గుందింప కిదె చూడు మితని

యొడలఁ బ్రాణములు లేకున్న నాననము, కడునొప్పి యుండునే కళలు చేరుచును
 గన్ను లిందీసర కమనీయకాంతిఁ, జెన్నొంది యుండునే చెలువంబు మిగిలి
 అందంబులై యున్న వఱచేతు లెలమి, గెందామరలభంగిఁ గెంజాయ మెఱసె
 నని ఁల్కి రఘురామునడలువారిచి, హనుమంతుఁ గనుఁగొని యతనితో ననియె
 మును జాంబవంతుండు ముదముతోఁ దెల్ప, వినినాఁడ వాషధవిధమెల్లఁ దెలియఁ
 బొలుచు మహాద్రోణభూధరేంద్రమునఁ, జెలువొందు దక్షిణశిఖరంబునందు
 బరికింప దీప్తులఁ బరఁగు విశల్య, కరణియు సౌవర్ణకరణియు చుఱియు
 సంధానకరణియు సంజీవకరణి, బంధురతరశుభ ప్రభ నొప్పుచుండు
 నాలుగొషధములు నవి దెప్పు వేగ, మీలక్ష్యణునిప్రాణ మెత్తంగవలఁచు
 లవణసముద్రంబు లంఘించి పోయి, యవకుశద్వీపము లవిఁచును గడచి
 వడి నేఁగి దుగ్ధార్ణవము నాక్రమించి, తడయక పోయి చంద్రద్రోణగిరులఁ
 బందిదేవాసురు ల్బలువడి దొల్లి, యంబుధి మధియించి యమృతగుంబు వడసి
 యందు దాఁచుటఁ జేసి యమృతంబువలన, నందు జన్మించె నానొషధలతలు
 అందు దేవేంద్రునియనుమతంబునను, మందరంబులఁజోలు మహనీయతనులు
 గంధర్వు లొగి వానిఁ గాచియుండుదురు, గంధర్వులకు నీకుఁ గలుగుఁగయ్యంబు
 తేరువున రాక్షసు ల్బిరుగుచుండుదురు, వరుస మాయావులై వారి నేమఱక
 ద్రోణాద్రి కవలీలతో నేఁగి యితని, ప్రాణ మెత్తుము రఘుపతి సంతసంప
 నిరుమాఁడులక్షలు నిరువదివేలు, పరికింప నిన్నూటపదియోజనములు
 వాయునందన నీవు వాయువేగమునఁ, బోయి రమ్మిటఁ బ్రోద్ధుపాడువకమున్నె
 భానుండు వొడిచినఁ బ్రభఁ దూలి శక్తిహీనంబులై బోవు నీయాషధములు
 అటమీఁద లక్ష్యణునాయు వెత్తుటకు, ఘటియిల్ల నేరదు గాన నీలోన
 వానరోత్తమ నీవు వడిఁ బోయిరమ్మ, వానిలక్షణములు వలయు నీకెఱుంగ
 హరితేఫలంబులు నరుణపుష్పములు, నరుదారఁ దెల్లనియాకులు నమరు
 జంబాధనుత విభీషణు జాంబవంతు, నినసూను నంగదు నెలమి వీడ్కొనుము
 అని సుషేణుండు వల్క నొఁగాక యన్న, యనిలనందనుఁ జూచి యవనీశుఁ డనియెఁ
 బడియున్న లక్ష్యణుప్రాణంబు లెత్తి, పడయము త్రిభువనప్రభాతకీర్తి
 అనుజులు మును మువ్వ రరయ నాకిప్పు, డనిలనందన నల్వరైరి నీతోడ
 నన విని నీబంటు హనుమంతుఁ డుండ, నినకులోత్తమ నీకు నేల చింతింప
 నీయాజ్ఞఁ దలమోచి నృపసింహ వేగ, మాయేడుదీపుల కవల నుండినను
 నినుఁ డుదయాద్రి కేతేరకమున్న, కొనివత్తు నొషధకుధరమే ననుచు
 నడుగుల కెరఁగి హనుమంతు నెత్తి, నడుఁగుచ్చి యాలింగనముసేసి విభుఁడు
 ఇంద్రుండు నీశిర మినుఁడు నీముఖము, చంద్రుండు నీమది శక్తి నీపిఱుండు
 లనిలుండు నీవెన్ను హరుండు నీవాల, మనలుండు నీయంఘ్రి లజుఁడు నీబుద్ధి
 వరుణుండు నీశక్తి వాణి నీవాణి, గరుడకేతనుండు నీఘనబాహుయుగము
 కుంజరాశఘ్నుండు నీకుక్షి రక్షింతు, రంజనాసుత వేగ యరిగి రమ్మనిన

— హనుమంతుడు సంజీవరణిని ద్రోణాద్రికి బోవుట —

సరవి నర్కజ విభీషణ ఋక్షరాజ, పురుహూతపాత్రులప్పుడు వీడుకొల్ప
మేదిని వడి వ్రయ్య మెట్టిననగము, పాదంబు లూడిన బలువడి గ్రుంగ
మెయిగాలి యవ్వీరు మిన్నేటు గలంగ, రయమున లంకాపురంబుగోపురము
వెండుగూలఁ గుప్పించి వినువీధి కెగసి, లసితవిద్యున్నిభలాంగూలతయు
నుగ్ర బాహర్గళయుగళంబు నెత్తి, యుగ్రాంశుపటుమండలోదగ్రలీల
వదనంబు గడుసముజ్జ్వలితమై వెలుంగఁ, బదకర్ణ సంకోశభంగిఁ జెన్నగుచు
బహుపరవ్రతంబులు బహుదేశములును, బహునదీనదములు బహుచనంబులును
పురములు సాగరంబులు గనుంగొనుచు, నరుదారఁ దుహినాద్రి నవలీలఁ గడచి
దేసలు ఘూర్జిల్లంగ దిగ్భాగ మగల, నసహాయతూరుడై హనుమంతుఁ డరిగె
వేపులవా రట్టివిధ మెల్లఁ జెప్పఁగా విని విఘ్నంబుగాఁ జేయఁ దలఁచి

— కాలనేమివృత్తాంతము —

యొంటిమై రావణుం డొగిఁ గాలనేమి, యొంటికి నటురేయి నేఁగు దెంచుటయు
భక్తితోడుత స్థూపాద్వాద్భుత లిచ్చి, నక్తంచరేంద్రున కాతఁ డిట్లనియె
నీమధ్యరాత్రి మీ రిటకు విచ్చేయు, లేమి కారణ మానతిండు నా కనిన
నని నేఁడు నాశక్తిహతి మృతుండైన, యనుజునికై రాముఁ డటుఁ దన్నుఁ బనుప
సంజీవీకరణిచే సౌమిత్రిఁ బడయ, నంజనాసుతుఁ డిప్పు డరుగుచున్నాఁడు
చని వేగ హనుమంతుఁ జంపు కాదేని, వినుభాను గనునంత విఘ్నంబునేయు
కలదు దేవాసురకల్పితంబైన, నలినాకరము ద్రోణనగసమీపమున
మదముతో నొకమహామకరియందుండు, నది దేవతల ప్రింగు నగచరుం డెంత
ఆసరోవరమున కనిలజుం డరుగ, మోసపుచ్చుము వేగముగ నేఁగు మనిన
మనమున నట నీతిమార్గంబు దెలియ, దనుజేశుతో నాడె దగఁ గాలనేమి
మాయామృగాకృతి మారీచుఁ డరిగి, మాయమైపోఁడె యామతము పోనిమ్ము
ఘోరాజిఁ గూలిరి కుంభకర్ణాది, వీరదానవులెల్ల విను మింకనైన
మనుజేశునకు నీత మరలంగ నిచ్చి, దనుజేశ లంక నీతమ్ముని కిచ్చి
యరిగి మృడావాస మైనకైలాస, ధరణీతలంబున తపసివై యుండు
కాదేని బిరుదుమై గదనరంగమున, మేదినిపతిచేత మృతిఁబొంది మీఁద
నొనరంగ విష్ణుసాయుజ్యంబునొందు, మని పల్కఁ గన్నుల నలుక గెంపెనఁగ
నాయెడ వెంఁ జంద్రహాసంబు వెఱికి, ప్రేయఁ దలంచె నావిధ మాతఁ డెఱిగి
యిదె చనుచున్నాఁడ నే నంచు నచట, గదలి మనోవేగగతి లావు మెఱసి
చని చూతపున్నాగచంపక క్రముక, పనసచందనజంబు పాటలీవకుళ
కదలికాభిరూరకర్పూరతరులు, మొదలుగాఁ గల భూజముల సొంపు మిగిలి
బహుశిష్యగణవేదపఠనంబు చెలంగ, మహనీయమణిదీపమాలిక ల్వెలుంగ
భాసురమంజరీఫలహామధూమ, ధూసరీకృతలతాదులఁ జెన్నమిగిలి
కలకంఠ శుకనీలకంఠ శారికల, కలహంసకలరవకలకలం బెసఁగ

హుతదానమంత్రస్వరోదీర్ఘమైన, కృతకాశ్రమము ద్రోణగిరిసమీపమున
 నిర్మించి మునివోలే నియతితోఁ గపట, నిర్మలాకృతిఁ దాల్చి నేత్రముల్ మూసి
 సన్నపుటెలుగున జపమాలపూస, లెన్నుట మంత్రమై యెదిరికే దోఁచ
 నావనంబున నుండ నాకాశవీధిఁ, బోవుచో మారుతపుత్రుఁ డీక్షించి
 యిది యొక్క మునివనం బింత యొప్పుగునె, యిది నాఁడు లే దిప్పు డెందు వచ్చితిని
 యొక్కడి దుగ్ధాబ్ధి యొక్కడి మేరు, వెక్కడి మునివనం బిది త్రోవ దప్పెఁ
 దెరువిష్ణునీంద్రుఁడే దెలియంగ నడిగి, యరిగెదఁ గాకంచు నవని కేతెంచి
 వనపక్ష్యఫలములు వాంఛఁ బుట్టించి, మునిశాపభయమున ముట్టినోడుచును
 మునిఁ జేరఁ జను దెంచి మ్రొక్కి కేల్తొగిచి, మునినాథ దుగ్ధసముద్రంబుకడకు
 మనుజేశకులశిఖామణియైనరామ, జననాథుపనుపునఁ జనుచున్నవాడ
 హనుమంతుఁ డనువాడఁ నధికమా తృప్త, జనియించె నిచ్చోట జలములు గలవె
 చెప్పవే యనవుడుఁ జిటునవ్వు నవ్వి, డప్పివో మాకమండలుపుతోయములు
 ద్రావు మీఫలములు దనియంగ నమలు, నీవింక రాతిరి నిద్రింపు మిచట
 నగచరోత్తమ యతీతానాగతంబు, లగుమేర లెటుఁగుదు నంతరంగమున
 రాము వంచించి యారామునిదేవి, భూమిజఁ జెఱగొనిపోయె రావణుఁడు
 అవనీశుఁడును వాలి నవలీలఁ జంపి, లవణాంబునిధిఁ గట్టి లంకపై విడిసి
 యనిలోనఁ గుంభకర్ణాదిరాక్షసులఁ, దనుమాడి యింద్రజిత్తును ద్రుంచివైచె
 బుత్రశోకంబునఁ బుట్టినయలక, రాత్రించరేంద్రుండు రణభూమిలోన
 దుయునిచే బడసిన మహానీయశక్తి, రయమునఁ గొని సుమిత్రాపుత్రు వైచె
 బడిన యాసౌమిత్రి ప్రాణము ల్వడయ, వడి నౌషధములకు వచ్చితి వీవు
 వినుము నీ విష్ణుడు వేయోజనంబు, లనిలనందన వచ్చి తనిలవేగమున
 నన్ను నధర్మాత్ములకుఁ గానరాదు, నిన్ను నుత్తమునిఁగా నిశ్చయించితిని
 జగదేశహితముగా జనియించెగాన, జగదీశుపని మాకు సమకూర్పవలయు
 దివ్యౌషధంబులు దీపించునట్టి, దివ్యమంత్రము లుపదేశింతు నీకుఁ
 గంజావునుదయంబు గని శక్తిమిగుల, సంజీవనిముఖ్యునిశ్చౌషధములు
 గలవు మావనమునఁ గనుగొని యందు, వలసినయవి గొంచు వడి లంకకరుగు
 కనురెప్ప వెట్టెడుకంటె వేగమునఁ, జనియెదు నామంత్రసామర్థ్యమునను
 అనవుడుఁ గపటసంయమిఁ జూచి పవన,తనయుండు వల్కె నోతాపసాధీశ
 అక్కడ లెట్టుఁ డబ్బంగి నుండ, నిక్కడ నుచితమే యిటు నాకు నిలువ
 ఫలములు నా కేల పతపంచుకోర్కి, ఫలముగా సౌమిత్రిఁ బడయకమున్న
 నిద్రవోవుట నాకు నీతియె దీర్ఘనిద్ర గైకొని రామవృత్తులముఁ డుండ
 జలము లల్పంబులు చాలవు లేదె, నలినాకరంబైన నదియైన ననుఁడు
 ఉన్నది చేరువ నొకదివ్యసరసి, కన్నులు మూసి యాకమలాకరమున
 నమ్మతోపమానంబు లగునిర్మలోద,కములు ద్రావిన దివ్యకాయుండ వొడు
 దృగ్గోచరములగు దివ్యౌషధములు, దిగ్గనఁ జనుమంచుఁ దెరువు సూపుటకుఁ

గపటసంయమిశివ్యగణము సంపుటయఁ, గపివీరుఁ డేతెంచి కసియొ నక్కొలను
 మాకందమందారమాధవీవకుళ, శాశోటకుటజకచందనసాల
 నీపార్జునాశోకనిఃబకదంబ, తాపింఛతరులసత్తటములదాని
 కమనీయకోమలకమలకల్వార, విమలకైరవముల విలసిల్లుదాని
 లలితకల్లోలఁడోలాకేలిఁ డేలు, కలనాదకలహంసగతు లొప్పుదానిఁ
 బటుహంసవేషచుంబకపికక్రౌంచ, పటలకారండవప్రతతులదాని
 వెనుకొని తమ్ముఁ బిల్చి విరహాలమీఁదఁ, బనిచిన గెల్చి నిర్భరవృత్తి గొన్న
 విపులాభిమానార్థవితతు లీకున్నఁ, గుపితుఁడై రతిరాజు కొఱ్ఱులఁబెట్టె
 ననఁ బక్వబంధంబులై వాడి మిగుల, మొనసినకైరవముకుళాగ్రశిఖల
 మూఁగి చలింపని మొకరితుఁడైదల, బాగొప్ప నొప్పుల బలసినదాని
 మఱికోన్నియొడలను మకరందములకుఁ, దెఱపి చూపక తమ్ముఁ ద్రిప్పుచు నున్న
 కమలగేహాంతరకమలకుఁ బ్రీతి, సమరీతి మంగళాచారగీతములు
 నలిఁబాడుగాయకనాయకు లనఁగ, మెలపున నందంద మృదురీతిస్రాయు
 మధుపానరసమత్తమధుకరతతుల, బధిరాబ్జపుటసమీపము లొప్పుదానిఁ
 గామునుగ్రాతుచే గ్రమ్మఁ బడయఁ, గామించి నీరమాకందబృందంబు
 లలరునగ్నులలోన నాజ్యహోమములు, చెలువొంద నందంద చేయుచందమునఁ
 జిలుకలు చంచులఁ జించినఁ దొరుగు, ఫలరసధారలు పర్ణాగ్రవీధి
 దొలఁగక యురిలి చెందొవలలోఁ దొరుగు, పాలుపెంతయును జూడఁబొసఁగెడుదాని.
 ఫలరసంబులు వచ్చి వైఁబయిఁ దొరుగ, నొలసి చెందొవలలో నుండరాకున్నఁ
 దొలఁగు నుజ్జ్వలహోమధూమంబు లనఁగ, నలులాకసంబున నమరెడు దాని
 నాకంజపత్రంబు లనుపల్లెరముల, శ్రీకరాక్షతములు చెలువొప్ప నునిచి
 కొలనప్పుడును త్రుళ్లఁ గునలయవలయు, దళవిలోచనములఁ దనరాక కెదురు
 చూచు తెఱంగున శోభిల్లుదానిఁ, జూచి డగ్గఱవచ్చి సుఖకేలిఁ డేలి
 యడరు సమృద్ధమున నానందమంది, కడు విస్తయంబంది కన్నులు మూసి
 యక్కొలనికి డిగ్గి హనుమంతుఁ డంత, నెక్కొన్నతృప్తతో నీళ్లి ద్రావఁగను
 బొలుపార సంసారభరారివారాశి, మలఁగుచు వర్తించు మాయావధూటి
 విషయరసంబులు వేడ్కతోఁ గ్రోలు, తృప్తితునిఁ గబలింపుతెఱంగు దీపింప
 సురవడి నందుండి యొకమహామకరి, హరినాథుపాదంబు లలమి పట్టుటయఁ
 దగిలినయంఘ్రులుద్ధతశక్తిఁ దిగిచి, తిగువఁజాలక చాల ధీరుఁడై నిలిచి
 యిది యేటిదో యని యేర్పడఁ జూచి, మది వాయుసూనుండు మకరిగా నెఱిగి
 యంతకంతకు మది నలుక రెట్టింప, నంతలో నతిసింఘరాకారుఁ డగుచు
 వేవేగ రఘురాము విజయవల్లభుల, కావాలమై వ్రాలు నావాల మెత్తి
 రాగరసోద్రేక రావణా యోగ, భోగసంచితపాపములు డుల్చుపగిది
 వాల ముకించి దుర్వారుఁడై విజయ, లోలుఁడై మకరిపండులు డుల్లవ్రేసె

— హనుమంతుని మకరి మ్రింగుట —

సంతతమునికృతశాపరోగమున, కంత మీయాషధమని మ్రింగుకరణి
నజీముఱి మకరి మహారోష మెత్తి, మెఱసి యాహనుమంతు మ్రింగఁజొచ్చుటయు
నక్కటా రాముకార్యము నిల్వఁబడియె, నిక్కడ దీనిచే నిట్టిచందమునఁ
దెగిపోదునో యింకఁ దెఱగేది యనుచు, దగ విచారించి యుద్ధతి వాయుసుతుఁడ
కడుపులోపల జొచ్చి కడతేర్తు ననుచు, నొడిసి మ్రింగుచున్న నూరకయుండి
పదిలుండై యంధకూపముజోని మకరి, యుదరంబుఁ జొచ్చె నాయురుబాహుబలుఁడు
అంత నామకరియు నాహరబుద్ధి, సంతోషమునఁజోయె జలమధ్యమునకు
ఆవీరవరుఁ డంత నలుకతో దాని, ప్రేవులు నరములు పెనచి త్రెంచుచును
నడరినకడఁకతో నమ్మహామకరి, కడుపులోపల విషకబళంబహాలె
నరుగక తిరుగుచు ననలంబుభంగి, జొరపుచ్చు దొడఁగిన సుక్తి యమ్మకరి
దేహంబులోపలి ధృతిదీఱ డించి, దాహంబు పెంపున ధరియింపరాక
వలువట్లు వెట్టెడు వదనగహ్వరము, తెఱచి నిల్పుటయు నత్రైపున వచ్చి
క్రూరనక్రగ్రాహఘోరప్రవాహ, వారిపైఁ బడుటయు వాయునందనుఁడు
పెనచి త్రెంచిన దానిప్రేవులు ముద్ద, గొనివచ్చి చెచ్చుఁ గుత్తుకఁ దురిమె
ఆలోన మకరియు నాహర మరుగఁ, బోలదు పొమ్మని బుద్ధిఁ జులించి
పరవశ యగుటయుఁ బననందనుఁడు, దరిఁజేర్చి మకరి నుద్ధతి వచ్చి వెడలి
కోరి చూడఁగ నొప్పె ఘోరాంధకార, దారుణనిర్దుక్త తరుణార్కుపగిది
బ్రశయాదుణోదగ్రబడబాగ్నిశిఖలు, కలయఁ బరిన్వినాఁటి ఘనపయోరాశి
కరణి నమ్మకరి క్రములతోఁ దెరసి, యరుణమై కడునొప్పె నప్పు డాసరసి
యంత నామకరియు నమరియై యమరి, యంతరిక్షమున నుద్యద్విమానమున
జలదంబులోపలఁ జలతమాని, మెలఁచు తిరమైన మెలుపుచందమున

— ధాన్యమాలి తనశాపప్రకారము హనుమంతునితోఁ దెల్పుట —

నిలిచి మారులచెత నిజశాపము క్షి, గలిగిన నలరి యక్కపిముఖ్యుఁ జూచి
యొకపకుంజం యోవాన రేంద్ర, నీకతంబున శాపసిర్దుక్తి గంటి
నేనింకఁ జోయెడ సింద్రలోకిమున, కేను ని కొకవార్త యెఱిఁగింపవలయు
నని మున్ను హనుమంతు నక్కొలనికిని, బనిచిన కపటదాపసి జూపి పలికె
వానరోత్తమ మునివరుఁడు గాఁ డరయ, వీని నమ్మకుమయ్య వీడఁ రాక్షసుఁడు
చలమున దానవేశ్వరునియోగమున, బలియుండై నినుఁ జంపఁ బనిపూనివచ్చి
యేనిందులో నున్ని యెఱిఁగి నాచేతఁ, బూని నిఁజంపింపఁ బు త్రెంచినాఁడు
వీడు వధ్యుఁడు నీకు వీని నమ్మకుము, వీడొప్పుఁ డిటమీఁద వేవేగ చంపి
పొమ్ము నీవొషధంబులకు ద్రోణాద్రి, కిమ్ముల నటఁజొవ నిదె నీకుఁ ద్రోవ
అన విని హనుమంతుఁ డాశ్చర్యమంది, వనితఁ గనుంగొని వలనొప్పు బలికె
మదిరాక్షి మును నీవె మకరివై యుండి, త్రిదశభామిని వై నతెఱఁగేమి యనిన
విశవయ్య పాపని వీరాగ్రగణ్య, కనకాద్రిసదుధైర్య గాంభీర్యధుర్య

ధాన్యమాలిని యనఁ దనరు గంధర్వకన్యక నాజన్మకథ యేర్పరింతు
 నఖిలలోకారాధ్యుఁ డగునదాకిపుఁడు, సుఖగోష్ఠి రజతాద్రి శోభిల్లుచుండ
 నరుదార నే పాడి యాడి మెప్పించి, హరుచేత నసమాన మగువిమానంబు
 వడసి యిక్కిలనిలోపల జలక్రీడ, లేడపక కావింప నేగుదెంచుటయు
 శాండిల్యుఁ డనుముని చనుదెంచి నన్ను, నిండినప్రేమంబు నెలకొనఁ జూచి
 యాలోనఁ దనలోన నానందకేలి, నాలోకనాలోలుఁ డయి తేలి తేలి
 కొనకొని తూకొన్న కోర్కల వ్రాలి, మనసిజజ్వరమున మానంబు దూలి
 యేను బుణ్యాత్తుండ నేతపోధనుఁడ, నే నేడ యెలనాఁగ యేడ పొవ్వునక
 యూని నన్దామించుచున్న కన్నెఱిగి, యే నేడ యీ వేడ యీదృష్టి యేల
 నీవు తపస్వివి నీవు పుణ్యుఁడవు, భావింప నిది తపఃఫలవిఘ్న కారి
 యన విని మునినాథుఁ డతికాముఁ డగుచు, ననుఁ జూచి మదిలోనియాస వోవిడిచి
 యిది తపఃఫలసార మెలనాఁగ నాకు, నిది పుణ్యఫలసార మెలనాఁగ నాకు
 నిది మోక్షసాధన మెలనాఁగ నాకు, నిది స్వర్గసోపాన మెలనాఁగ నాకు
 ననిన రజస్వల యటుఁగాన నేడు, మునిరాథ నను మీరు ముట్టఁగారాదు
 ఇమ్మాఁడుదివసంబు లేను మీయింట, నెమ్మితో వసియించి నిజశుద్ధిఁ జొంద
 మఱి పొందు మని గంధమాదనంబునకు, నెఱి నేఁగి మునియింట నీవృతో నుండ
 దిక్కులు సాధించి తివిరి రావణుడు, నక్కొండ సబలుఁడై యారాత్రి విడిసి
 యాపర్వతాగ్రంబునం దేనుబాడ, నాపాట విని దళాననుఁ డేగుదెంచి
 తనసొంపు దనమెపు దనప్రతాపంబు, తనవేరు నెఱిగించి తగ బుజ్జగించి
 వనిత నీరూపయావనవిలాసములు, మానుమిడిఁ దుదముట్ట ముట్టవే నన్ను
 ననినఁ బరాధీన నంటఁగారాదు, ననుముట్టఁ దగదన్న నరభోజనుండు
 ఆరయ రజస్వల లయినకామినులు, పరభామినులు సువ్వె భామ నామెచ్చు
 వనిత నకా గాఢింపవలదు రమ్మనుచు, ననుఁ బ్రియోక్తులఁ దేల్చి నాతో రమింప
 నతికాయుఁ డుదయించె నంత నాపుత్రు, నతివేగమున దానవార్రణి కిచ్చి
 దివసత్రయంబును దీక్షింపకప, ప్రవిమలతను శుద్ధి బాటించి యేను
 మునిగణాధీశ్వరు ముండఱ నిలువఁ, గనుఁగొని నాయున్నగతి వివేకించి
 నాయుంటిలోనుండి ననుఁ డాగురించి, పోయి నీవెవ్వరిఁ బొందితి ప్రీతి
 నింతి నీయావాస మెవ్వండు గొనియె, చింతింప కిట్లెల చేసీతి వీవు
 పరమపరిజ్ఞానభావమార్గమున, నరసి చూచిన నది యట్టిద కాదె
 పరహిత మేయూరు పడఁతు లేయూరు, గురుశీల మేయూరు గొంతు లేయూరు
 జలజాతు లేయూరు సత్య మేయూరు, కలకంట లేయూరు కరుణ లేయూరు
 వనజాతు లేయూరు వరుస లేయూరు, ననఁబోడు లేయూరు నచ్చి కేయూరు
 తరలాతు లేయూరు తగవు లేయూరు, పరికింప సతులకు బాస లేయూరు
 అని తీరఁ గోపించి యప్పునీశ్వరుఁడు, ఘనశాప మిచ్చె సత్కురుణఁ బో విడిచి
 యాసరోవరమున నీవిలాసంబు, గాసిగాఁబడ నీవు గ్రహివైయుండు

మొదటిని బహుపుణ్యహీనుడై నిన్ను, బొందినవాడును బుత్రమిత్రాది
బలములతోఁ గూడ భస్మమై పోవఁ, గలఁ డింక నీపాతకంబున ననుచు
శాప మిచ్చుటయును జలనంబు నొంది, యాపుణ్యనిధిమ్రాల హస్తము ల్కొగిచి
యోముని వల్లభ యోమునిచంద్ర, యోమునిసీంహము యోమునిశ్రేష్ఠ
యీశాపజలరాశి యేతెప్పఁ గడతు, నీశాపదావాగ్ని యేనీటనార్తుఁ
గరుణింపవే దయాకర నన్ను ననుచు, నురుభీతి నొందుచు నున్న వీక్షించి
తిరమైనసుజ్ఞానదృష్టి నూహించి, పరమకృపామూర్తిపరుఁ డిట్లు పలికె
గామిని యొకకొంతకాలంబు చనఁగ, రాముకారార్థమై రానున్న వాడు
హనుమంతుఁ డిచటికి నతనిచే నీకు, ఘనశాపనిర్మక్తి గలుగుఁ బొమ్మనుచుఁ

— ౧౭ మనివేషధారి యగుకాలనేమిని హనుమంతుఁడు చంపుట —

బోయె గంగాతీరమునకు నవ్హాని, పోయె శాపం బేను బోయెద నింక
నని చెప్పి దీవించి యాసరోజాక్షి, యనిలజు వీడ్కొని యరిగె నద్దివికిఁ
ఎడపనికడఁకతో నిటఁ గాలనేమి, కడ వచ్చి నీలిచె నాకపిఁగలో త్తముఁడు
అప్పు డప్పాపాత్తుఁ డచలసమాధిఁ, దప్పక యున్న చందమునఁ గూర్చుండి
యొడలిపూరంబుతో నురమెల్ల విచ్చి, నడుము నీక్కించి మానవ మొప్పు వంచి
కపటచింతావృత్తిఁ గన్నులు మూసి, జపమాలవరుసఁ బూసలు త్రోసి త్రోసి
నిక్కంపుజపముగా నెఱి నోరు గదల, నక్కలిఁ గనువిచ్చి హనుమంతుఁ జూచి
యీయున్న మడువేల యీతడవేల, పోయినవని యెంత ప్రాద్దెంతవోయె
నొలసి నీమదిలోన నుపదేశవాంఛ, గలదేని గురుపూజ గలదె యేమైన
మాకిప్పు డనవుడు మారుతాత్మజుఁడు, నీకిదె గురుపూజ నెమ్మి గొమ్మనుచుఁ
బ్రథననిష్ఠుఁడు నిర్భరవృత్తి వాని, బృథుబాహుమధ్యంబుఁ బిడికిటఁ బొడిచె
నాక్షణంబున దైత్యుఁ డారూప ముడిగి, పక్షియై రణవీధిఁ బావనిఁ గదిసెఁ
గదియుటయును బట్టి కడిమి దీపింపఁ, జదిపి రెక్కలు రెండు సరి ద్రుంచివైచె
నారూప ముడిగి మాయాశక్తి మెఱసి, ధీరసింహాకృతిఁ దివిరి లంఘించి
గర్జించి దంష్ట్రల గడనుగ్రుఁ డగుచు, తర్జించె రణవీధి దర్శించె నసుర
అలయక హనుమంతుఁ డక్కలనేమి, తలబిట్టువగుల నుద్ధతశక్తిఁ బొడిచెఁ
బొడిచిన నారూపు పోనిచ్చి యసుర, కడఁగి సుగ్రీవుఁడై కదియ నేతెంచి
యిదియేమి మారుతి యిచట నేమిటికి, పదపద లక్ష్మణుప్రాణము ల్వచ్చెఁ
దొలఁగక నీవింక ద్రోణాద్రి కరుగ, వల దౌషధంబులు వల దింక మనకు
ననవుడు హనుమంతుఁ డతని సుగ్రీవుఁ, డని చూచి తెలిసి కాఁడని నిశ్చయించి
యలిగి రాక్షసుసుర మదరంట వ్రేయ, నిలఁ గూలి మూర్ఛిల్లి యింతలోఁ దెలిసి
యతఁడును శతశృంగుడై హనుమంతు, నతిశాతనఖముల నడరి నొప్పింప
ముష్టిఘట్టనముల మొగిఁ బాదహతుల, నష్టసత్త్వనిఁ జేసి నలిఁ జిక్కువఱచి
యమితస త్వక్రిడ నవలీలఁ దిగిచి, కమలనాళము ద్రెంచు గంధసింధురము
యసున రాక్షసప్రవరమస్తకము, తెరలిచి వెన నుల్పి త్రెంచిపో వయిచి

నలి నేచి వెస సింహనాదంబుచేసి, తొలగక మారుతి ద్రోణాద్రి కరిగె
 నరిగి యాగిరిమీఁద నొషధలతలు, పరికించి పరికించి పవననందనుడు
 బహుదివ్యలలికావిభాభాసమాన, మహిమయు నిర్మలమణిగణప్రభల
 దీపవృక్షంబుల దీప్తులు పర్వి, దీపించు నక్కొండఁ ద్రిమూరి చూచి
 హితపుష్పగంధంబు లివె లత లనుచు, నతఁడు దగ్గరఁ బోవ నవి డాఁగిపోయె
 నంత నాహనుమంతుఁ డంతరంగమునఁ, జింతించి సంతాపచిత్తుడై పలికె
 నోపర్వతాధీశ యోయద్రిరాజ, యోపుణ్యవత్సల యోగిరిచంద్ర
 యనఘుఁ డారఘురాముఁ డొషధంబునకుఁ, బనిచిన వచ్చితఁ బనిపూని యేను
 నిన్ని లోకములకు హితవై నపనికి, నన్నేల వంచిన నగరాజ నీకు
 నడరి నీయందున్న యొషధలతలు, పొడసూపు వేవేగ పోఁ బని గలదు
 ఇమ్ముల నిది లోకహితకార్య మగుట, మిమ్ము వేడెడ మీరు మీప్రభావముల
 దీపింపుఁడి యొషధీలతలార, చూపుఁడి నాకు మీసురుచిరాకృతుల
 నని పల్క వంచన నపుడు తేజములు, పానుపడఁ దనకవి పొడసూపకున్న
 నగకులో త్తమ నీకు నారాక చూచి, తగుఁ బ్రియం బొనరింపఁ దగదూరకుండ
 నని తన్నుఁ బ్రార్థించి యడుగుచునున్న, తనకు నొషధము లాధరణీధరంబు
 చూపకుండుటయును జూచి యెంతేని, కోపించి వానరకులవజ్రపాణి
 యేనెంత వేడిన నేల నీమనసు, నానదు నాయెడ నగకులార్థముండ
 తలకొని తాలకు దయగల్గునన్నఁ, గలుగునే గుణశూన్యకఠినమూర్తులకు
 నని యుగ్రకోపాగ్ను లంగరోమములఁ, గనదగ్గిఁకీలలై క్రిమ్మఁ బైఁ గ్రమ్మి
 రాముతో నేదిరిన రావణాచలము, నీమెయిం బెరుగుదు నిల నని మాడ్కి
 దశయోజనముల విస్తారంబు పంచ, దశయోజనోన్నతత్వంబును గలుగు
 నాభీలతరక్షైల మవలీలఁ బెట్టికె, భూభాగమగల నభోభాగమద్రువ
 నపు డాగిరి సురేంద్రు ననుమతిఁ గాచు, తపనతేజులు త్రయోదశకోటిసంఖ్య
 గలచిత్ర నేనాదిగంధర్వవతులు, బలశౌర్యములు మీఱఁ బావనిఁ జూచి
 యిది దివ్యగణవాస మిది మేరుతుల్య, మిది జగజ్జీవనం బిది నీకు వలదు
 నీ కిది దక్కదు నెఱిఁగి డించి పొమ్ము, పోకున్నఁ బ్రాణము లోపకుండ వనుడుఁ
 గదనోగ్రసహువర్తి కపివీరుఁ డార్చి, వదలనికడిమిమై వారి నీక్షించి
 బంధురంబగు వాలపాశంబుతోడ, బంధించి బంధించి బలువిడిఁ ద్రిప్పి
 యలుకమై గొండఱ నబ్ధిలో వైచె, నలుకమై గొండఱ నడరి కారించె
 నలుకమై గొండఱ నదరంట వ్రేసె, నలుకమై గొండఱ నవనిపైఁ గూల్చె
 నామహావీరుసుధ్ధితీక్షణి జూచి, సోమింపరాదని స్పృక్కి కేల మొగిచి
 యోకపికుంజర యోవానరేంద్ర, యీకొండఁ గొని యేగు మెలమితో నీవు
 ఆని వాయునందను నర్థి దీవించి, వినుతించి గంధర్వవీరులు దొలగ
 నధికసత్త్వంబున ననిలనందనుడు, కుధరంబు బిట్టెత్తుకొని మింటి కెగసి
 కడు వేగమున భయంకరవృత్తి దోచ, నడరి జితారాతియై సొంపుమిగిలి

భూచరభేచరాద్భుతవేగుఁ డగుచు, నాచందమునఁ జోవ నామధ్యరాత్రి
 బ్రామితమిత్తుఁడో భరతుస్వప్నమున, రామసౌమిత్రులు రణమధ్యమునను
 దలనూనియలతోడ దనువులు డస్సి, బలహీనులై క్రుస్సి పంకమధ్యమునఁ
 బడి పలవించుచు పలురోదనంబు, లుడుగక కావించుచున్న బిట్టులికి
 భరతుండు మేల్కొని పాపంపుఁగలకుఁ, బరితపించుచు వెలుపలికి నేలెంచి
 కలలోన రామలక్ష్మణులున్న తెఱఁగు, తలపోసి తలపోసి తలకుచు నుండఁ
 దొడఁగి దానికిఁదోడు దుర్నిమిత్తములు, కడఁగి వెక్కులు దోఁపఁగా భీతిఁజొంది
 యిదియేమి పాపమో యిదియేమి తెఱఁగో, యిది యింక నిటమీఁద నేమి గాఁగలదో
 రామసౌమిత్రు లరణ్యమధ్యమున, నేమైరొ జానకి యేమైనయదియొ
 యెన్నంగఁ బదునాలు గేండ్లును నిండు, చున్నవి వినఁగరా దొకవార్తయైన
 నానశ్యధనులకు నాయుదారులకు, నాసదాచారుల కాకృతార్థులకు
 నేకీడుఁ గాకుండ నేను నాసుకృత, పాకమిచ్చితి నని భరతుండు పలికి
 భావించి వేదతత్పరుల భూసురుల, వేవేగ రావించి వేదోక్తయుక్తి
 సకలదానంబుల సకలధర్మముల, సకలహోమంబుల శాంతి చేయించె
 నాలోన హనుమంతుఁ డాకాశవీధి, నాలోలబాలార్కుఁడై వచ్చి వచ్చి
 బలిసిననిష్ఠతో భరతేశుఁడున్న, పాలుచు నంది గ్రామపురిఁ జేర వచ్చి
 ఘనజటాభారవల్కలములతోడ, ఘనఘనశ్యాముఁడై కమలాప్తకులుండు
 భరతుఁ డారఘురాముభంగిఁ దోఁచుటయుఁ, గరమద్భుతం బంది కపిముఖ్యుఁ డపుడు
 సౌమిత్రి మృతుఁడైన జానకి డింది, రాముఁ డొక్కరుఁ డిటు రాఁజోలు ననుచు
 నడుగుదునో యంచు నడుగఁజొమ్మచుచు, గడఁకతోఁ దలపోసి కపికులోత్తముండు
 శరణాగతశ్రాణచరితార్థచరితుఁ, డరయంగ రఘురాముఁ డభిరామబలుండు
 తనసూన్యతము డింది తమ్ముని డింది, తనకులసతి డింది తనవేరు డింది
 యంగదసుగ్రీవు లాదిగాఁ బ్లవగ, పుంగవజోటులఁ జోరిలో డింది
 మొనసి రావఁడు బ్రాణములతోడ డింది, తనమేనుఁ దెచ్చునే దశరథాత్మజుండు
 మానవసామాన్యమతిఁజేసి రాము, నే నేల చూచితి నీవిన్నచూపు
 బలసి రామునిఁజోలు నొకతపోధనుండు, కలిగినాఁ డితియ కాఁజోలు ననుచు
 సతివేగమున లంక కరిగెడుత్రోన, నతులబలోదాత్తుఁడై పోవఁజోవ
 కలగన్న భరతుఁ డాకాశంబుఁ జూచి, యలఘుఁడై చచుచున్న హనుమంతుఁ గాంచి
 యిటఁ దోఁప నేలొకో యిదుర్గహంబు, నటు బాణముల దీనిఁ బడనేయవలయు
 నని శరచాపంబు లాటోప మొప్పు, ఘనసత్త్వఁ డప్పుడు కైకొన్నఁ జూచి
 కాకుత్స్థలిలకుఁ డాకర్ణించుకొలది, నాకాశముననుండి యశరీరి పలికె
 నీతనిదిక్కున హితబుద్ధి నేయు, మీతఁడు మీబంధుఁ డీవల్లవలదు
 అని యొప్పుఁబలికిన యశరీరిపల్కు, విని శరచాపము ల్విడిచె నవ్వెఘుండు
 అంత నాహనుమంతుఁ డంభోధిఁ గదియ, నంతలో రాక్షసు లక్షణబలులు

—౧౦ హనుమంతునితో మాల్యవంతుడు పోరుట ౧౦—

ఉదితబలోదగ్రు, లుగ్రవిక్రములు, పదివేలు కోటులు బలిసి తన్మౌలువ
రావణుపనుపున రణజయస్ఫురణ వావిరి నమ్మాల్యవంతుడు వచ్చి
చదల నెదుర్పడి జలధిమధ్యమునఁ, బొదివి యాహనుమంతుఁ బోనీక కదిసె
గదిసిన నక్కొండ ఘనబాహుశక్తిఁ, బదిలంబుగాబట్టి పవననందనుడు
దాఁకిన భుజబలదర్పము లైఱయ, వీరతో రాక్షసవీరులు గదిసి
పరశుతోమరచక్రపట్టసప్రాస, కరవాలశూలముద్గరభండివాల
తతుల నొప్పింప నుద్ధతిఁ బెచ్చుపెరిగి, యతులవిక్రమదక్షుఁ డవి లెక్కగొనక
యమరు లచ్చెరువంద ననిలనందనుడు, సమరలీలాభీలఁటులవాలమునఁ
గడఁకతో నొడిసి రాక్షసవీరవరుల, వడిఁ జొట్టి పట్టి యవ్వననిలో వైచె
భంజించె గొందఱఁ బరతాడనముల, భంజించె గొందఱ భయదనాదముల
భంజించె గొందఱఁ బటువాలహతుల, భంజించె గొందఱఁ బరుషోగ్రదృష్టిఁ
గొందఱఁ బడఁద్రోసెఁ గొందఱ ప్రేసె, గొందఱఁ గారింఁచె గొందఱ నొంచె
సంతరోషాయత్తుడై మాల్యవంతుఁ, డంతకాకారుడై హనుమంతుమీఁద
నెనయ బాణములు నూతేసె నేయుటయు, ఘనవాలమున వాని ఖండించివైచి
యలుక విల్గొడిసి యల్లఁటుఁ బాఱవైచి, బలుతోఁకచేఁ గాళ్లు బంధించి యెత్తి
వడి వైచుటయు మాల్యవంతుడు మగిడి, పొడిచె నమ్మారుతపుత్రశూలమున
నది లెక్కనేయక యతఁ డున్నఁ జూచి, యదరులు చెదరంగ నత్యుగ్రశక్తి
సురము నొప్పించిన సురుశోఽతంబు, లురువడిఁ దొరుంగంగ నొక్కింత నిలిచి
యలుకతోఁ గపివీరు డనమున వాని, తలఁదాఁచి చని వియత్తలమున నిలిచెఁ
దలకొని దివిజాలు తలలూఁచి పొగడఁ, దలఁ దన్నుటయు వానితల బిట్టువగిలి
యోలిఁ గీలాలంబు లొలుకులో దారి, యాలోన మూర్ఖిల్లి యంతలోఁ దెలిసి
కదనరంగమున నిగ్గదగదా నీకుఁ, దుదిమంచు గదయల్కతో బిట్టువైచి
తడయక యది తాఁకుతఱి మంట లెగయ, వడి జూచి యమ్మాల్యవంతుఁ డిట్లనియె
నోరి వానరుడ యాయుధధిలో నద్రి, బోరనఁ బడవైచి పో నిన్నుఁ జంప
మొననేసి తొల్లి సముద్రమధ్యమున, వినతాత్మజుని నెక్కి విష్ణుండు వచ్చి
నాతోడ యుద్ధంబు నలిఁజేసి చేసి, భీతుడై చాలక పెనుపేడిపోఁడ
లోకంబు లెఱుంగ ముల్లోక మీకడిమి, నీకోర్వరాదురా నెరి నాడుకిన్న
అనవుడు హనుమంతుఁ డమ్మాల్యవంతుఁ, గనుగొని పలికె సుత్కటకోపుఁ డగుచు
యుద్ధమధ్యమున మహాధృతి మెఱసి, వృద్ధరాక్షస సీపు వెఱవక నన్నుఁ
గదియ నెవ్వడ వని కదియు నవ్వీస, మదభాషలకు నల్లి మాల్యవంతుండు
ఘనచంద్రహాసోగ్రఖడ్గ మంకించి హనుమంతువత్ ముద్ధతశక్తివైవ
నది వజ్రనిభకాయుఁ డగునాంజనేయు, విదితంబుగాఁ దాఁకి వెసఁ బెల్లు విఱిగె
ననిలజుఁ డాఖడ్గహతి కింత నొచ్చి, కినిసి నిశాచరుఁ గిట్టి బిట్టలిగి
భూతభయంకరాద్భుతవాలమెత్తి, యాతనిమెడఁ జొట్టి యలుకతోఁ బట్టి

చెలఁగి యాకసమునఁ జిరజిరఁ ద్రిప్పి, యలఘునిక్రమశీలుఁ డభిలో నై చె
నై చినఁ బడి మాల్యవంతుఁ డాత్మోప, వేచని పాతాళవివరంబుఁ జూచు
హతశేషరాక్షసు లన్నిదిక్కులకు, భృతి దూలి పఱచిరి వివిజు లుప్పొంగ
గొండంత గెలుపుతోఁ గొండతో నమర, మండలి వొగడ ధీమండనుం డరిగె
బర్వతదీప్తిఁ బ్రభాతవిభ్రాంతి, పర్విన భీతిమై భానువంశజుఁడు

— శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణునిఁ జూచి పరితపించుట —

సమరలక్ష్మీరతిశ్రమ నిద్రనొందు, క్రమమునఁ జెలువుండై రణశయ్య నున్న
తమ్మునిఁ గనుగొని తమ్ముఁడా నీవు, తమ్ముడవైయుండు టది నోచనైతి (?)
నిలజీవులకు నెల్ల నిదె వేగఁ బొద్దు, పాలుపేది నాపాలిప్రా ద్దస్తమించె
నజీముఱి నడవిలో నాలిఁ గోల్పడితి, నెఱయ నేఁ డాజిలో నిన్నుఁ గోల్పడితి
నెడ నామ నైన దుష్కిర్తిపంకంబు, గడప దిక్కెవ్వరు గలరు సౌమిత్రి
మానవయోనిధి మహనీయశీలు, నానోచిన నున్నతపుణ్యశీలు
నేను నీచే నమ్మి యిచ్చిన నకట, కానలోఁ గొనిపోయి కడ తేర్చితన్న
యేనేమిసేయుదు నిటమీఁద నన్న, నేను సుమిత్రతో నే మననేర్తుఁ
దండిఁబోయి భరతశత్రుఘ్నులు నన్ను, గదియ నేతెంచి లక్ష్మణుఁ డేడి యనిన
నే మని చెప్పదు నే మని పోదు, నాముఖంబునను దైన్యము దోఁప నింకఁ
దేనికిఁ జింతింప దేనికి వగవ, నేను జింతించెద నిను దీర్ఘచింత
బలుండైనరావణు గతులకుఁ జేసి, తలపోసి మదిరోసి తమయన్నఁ బాసి
హితభృత్యవృత్తిమై నీవిభీషణుఁడు, చతురుండైనను వచ్చి శరణంబుఁ జూచు
జూచ్చినఁ బ్రితి రక్షోరాజ్యమెల్ల, నిచ్చితి నీకని యే నూఱడించి
పట్టంబు గట్టితిఁ బ్రతిసతోఁ బలికి, నెట్టన నిండింప నేర్పు లేదయ్యె
నిది వేగుచును వచ్చె నింక లక్ష్మణుఁడు, బ్రదుకఁడు నాకింకఁ బ్రాణముల్వలదు
దురితదూరుని వీనితోడిదె లోక, మరసిచూచిన నింక నడలోర్వరాదు
శరణన్నవారి నెచ్చట వీడరాదు, ధరణిపై శ్రుతియధర్త మూహింపఁ
దారు లోనైనను దమ్మాశ్రయించు, వారల రక్షింపవలయు రాజులకు
నీవిభీషణుఁ గొంచు నీజేగి పుణ్యభావుండైనట్టి మాభరతుతోడుతను
సరయ నిక్కడికార్య మంతయుఁ జెప్పి, పరఁగంగ లంకకుఁ బ్రతిగాఁగ నతని
వెలయు నయోధ్యకు విజయలగ్నమున, ఫలసిద్ధి సొంపారఁ బట్టంబు గట్టు
మని యేను జెప్పితి నని యొప్పుఁ జెప్పి, యెవరంగ నండుండి యుచితంబుతోడ
వానరేశ్వర నీవు వాలినందనుఁడు, నేనలఁ గొంచుఁ గిష్కింధకు నరుగు
మన దైన్యపాటుతో నాడ భీతిల్లి, వనచరాధీశుండు వలనొప్పుఁ గదిసి
పరికించిచూడఁ బ్రభాతంబు గాదు, సరనాథ యిప్పుడు నాలవజాము
సూచు నింతి ము వాయుసూనుండు నిపుడ, వచ్చు సంతాపింప వలదంచుఁ దేర్చు
దేర్చిన నెంతయుఁ దేలక మఱియుఁ, తేర్చినశోకాగ్ని పెల్లున మిగులఁ
బొరిఁబొరి భూమిపైఁ బొరలుచు వగలఁ, బురపురఁ బొక్కుచు భూవరతనయుఁ

డన్న నేజనకాజ్ఞ నడవి కేతేర, నిన్ను బొమ్మనకున్న నీవు నావెనుకఁ
 జనుదెంచి యిడుమలఁ జాలంగఁబడగఁ, గనుఁగొని మనమునఁ గరము శోకింతు
 నేడు నీవొరుచేత నీలావు దూలి, పోడిమిచెడి యిట్లు భూమిపై నుండ
 నే నెట్లు బ్రదుకుదు నే మని వగతు, నే నిను డించి యెట్లేగుదుఁ బురికి
 సీత నా కేటికి జీవ మేమిటికి, నీతరుచరనేస లేటికి నాకు
 నోతండ్రి నాకింక నుర్వి యేమిటికి, నాతండ్రిక్రియ నన్ను నరయుచుండుదువు
 నావిధి నిను నేడు నాకారిచేత, నీవిధి నిటు నేనె నీరసంబెత్తి
 దేశదేశముల సతీజనంబులను, దేశదేశములందుఁ దివిరి బాంధవుల
 నరసి కానఁగవచ్చు నట్టిదేశములఁ, బరఁగు తమ్ముని నెందుఁ బడయంగవచ్చు
 నని యచేతనుఁ డగు ననుజుపై వ్రాలి, కరుఁగొని దిక్కులు కడుధైర్య మెడలి
 యన్నరో నీవు నన్నుని పిలువ, నెన్నఁడు వినఁగల్గు నింక పీనులకు
 సీత సుమిత్రగాఁ జిత్తానఁ జాతు, చూతు నన్దశరథక్షోణిశుఁ గాఁగ
 నెప్పుడు నాతోడ నెడఁబాయకుండు, దిప్పుడు పాడియే యెడఁబాయ నన్ను
 నాతలవిషమభూరారణ్యభూమిఁ, వ్రీతి నయోధ్యగాఁ బెంపుఁ జూతు
 పూవుపాన్పున నిద్రఁబొందించుమేను, నీవెట్లు నేర్పితి నేడు తానేలఁ
 బడియు నిద్రించెదు పరిణామ మొందు, పుడమిపై నందన పాలుపొంద నీవు
 పదునాలుగేండ్లును బాయక నిద్ర, పదిలంబుగా డించి పన్నుగా నడవి
 నరసి నస్రక్షించి యాజిమధ్యమున, నరులఁ జంపకపోన నగునయ్య నిద్ర
 నిద్ర నీ విట్లున్న నిజమయ్య దీర్ఘ, నిద్ర మీయన్నకు నృపనందనుండ
 మీయన్న కెప్పుడు మిక్కిలి భక్తి, నేయుదు నే డేల చింతింప వకట!
 యున్నవంతయుఁ దూలి యుండెడుమాట, లిన్నియుఁ బొంపిరి నేల పల్కెదవు
 రావణకోటుల రణములోఁ గూల్చి, భూవిభునందను భూసుతఁ గూర్తు
 నని నాకు వీనుల కసలారఁ బలుక, కునికిఁ గత మేమి యోపుణ్యమూర్తి
 యిప్పుడు మేల్కొని యేల శ్రీరామ, తప్పఁబల్కఁగ నీకుఁ దగునయ్య యనుచు
 నొప్పెడిమాటల నూఱడఁ జేర్చి, తప్పక కనువిచ్చి తనుఁ జూడు మనుచు
 రాసుతు కెంగేలు రమణమైఁ దిగిచి, భాసురంబుగ గండ్లపాలికఁ జేర్చి
 ననుఁ దేర్పవే యని నరనాథుఁ డపుడు, మనమునఁ దెలియక మహిమిఁదఁ బడియెఁ
 బడియున్నయారఘుపతి మూర్ఛదెలిపి, యడలు వారింది రాయగచరాధిపులు
 అంత ప్రభామండలాభీలు డగుచు, నంతలో హనుమంతుఁ డరుగుదెంచుటయుఁ
 దేజంబువెంపున దృష్టింపరాక, తేజోదివాకరదీప్తుడై యున్నఁ
 గపులెల్లఁ గలఁగి యుత్కటభీతిఁ బొంది, విపులతరభ్రాంతి వివశులై తూల
 నాలోనఁ గమలావృత డని చూచి విభుఁడు, కాలకాలోదగ్గరి నిండనుండఁ
 గపికులాధీశులఁ గలయ నీక్షించి, కపులార సూర్యునిఁ గంటిరే మింటఁ
 జేకొని బహుపుణ్యశీలంబులందు, మాకులంబునకెల్ల మహిఁ గర్తయైన
 యంధకారారాతి యకట! యీపద్మబంధుండు నేడు నాపగవానిఁ గూడి

యుదయించుచున్న వాఁడు గ్రత మిగిలి, యిదె వడి సౌమిత్రి యిబ్బంగి నుండ
 నీసూర్యమండలం బిలమిఁదఁ గూల, నేనెద నంచు నహీనసాహసుఁడు
 బ్రహ్మాండకోటుల భంగింపఁ జొంగి, బ్రహ్మదు లదరంగఁ బ్రళయకాలంబు
 నాఁడు గ్రవృత్తిఁ బినాకి విల్లంది, వాఁడిమి మెఱయ నవ్వడువు దీపింప
 నాపూర్ణభుజనైపుణాటోపకోపుఁ, డాపినాకియుఁ దానె యగుటఁ దెల్పుచును
 విల్లంది భుజబలవిస్ఫూర్తి మెఱయఁ, బెల్లు కోపించి సంభృతవేగుఁ డగుచుఁ
 జటులరొద్దాస్త్రంబు సంధింపఁ దివురు, పటువృత్తిఁ గనుఁగొని భయవృత్తిఁ గలఁగి
 యసమానసత్త్వతో నతికోపుతోడ, యసుధేశుతో జాంబవంతుఁ డిట్లనియె
 నగణితశక్తిమై నలుక దీపింప, జగతీశ నీవిటు శరము పుచ్చుటయు
 ధృతిదూలి నలుగడ దేవగంధర్వ, పతులెల్ల భీతులై పాటుచున్నారు
 ఇది యేమి రఘురామ యిచ్చలో నీవు, పదిలుండవై చూచి భావింపలేవు
 వెలుఁగొందు బహుదీపవృక్షదీప్తితులు, దొలుకాడు సుజ్వలద్రోణాచలంబు
 గొనివచ్చుచున్నాఁడు గురుసత్త్వధనుఁడు, అనిలసూనుఁడు గాని యర్కుండుగాఁడ
 భానుప్రభాభాసీపవనసూనునకు, భూనాథ యెదురుగాఁ బుచ్చువానరుల
 ననుటయు శ్రీరామునానతి వడసి, హనుమంతునకు నెదు రరిగిరి కపులు
 ఆకాశముననుండి హనుమంతుఁ డంత, నా కొండఁ గొనివచ్చి యవనిపై నునిచి
 జననాథుఁ డగు రామచంద్రున కర్థి, వినతుఁడై కరములు వెరవొప్ప మొగిచి
 యుర్విశ నేఁబోయి యొగి నౌపధములు, పర్యతంబునఁ బెక్కుభంగుల వెదకి
 పనివడిఁ గానక పర్యతంబెల్లఁ, గొని యేను వచ్చితిఁ గువలయాధీశ
 యడరి మీయానతి నటఁ బోవునపుడు, నెడపనికడఁకతో నిటవచ్చునపుడు
 కడఁగి విఘ్నము లనేకములయ్యె నడుమఁ, దడయుట దప్పుగాఁ దలపోయవలదు
 ననవుడు రాముఁ డా హనుమంతుఁ జూచి, ఘనతరసంతోషకలితుఁడై పలికె
 నీ కేటి తప్పులు నీచేత బ్రదికె, గాకుత్స్థకులలీల గౌరవొన్నతులు
 సురుచిరశక్తిమై సుగలకునైన, నరుదైనవనిచేసి తని ప్రీతికొందె

— సుషేణుడు సంజీవకరణిచే లక్షణుని మూర్ఖుఁడేర్పట్ట ౧ —

నాసమయంబున నర్కతనూజుఁ, డాసుషేణునిఁ జూచి యర్థిదీపింప
 నిక్కొండఁ దడయక యీపు వానరులు, నెక్కి మహాహధు లేర్పడఁ దెచ్చి
 భావించి లక్షణుప్రాణముల్యడయు, వేవేగ ననవుడు విని సుషేణుండు
 పనిఁబూని యప్పుడు బరవసంబొప్ప, వనచరసహితుఁడై వడిఁ గొండనెక్కి
 యమరేంద్రుఁ డిక్కడ నర్థితోఁ దొల్లి, యర్కుతపానముచేసె నమరులు దాను
 నిచట విష్ణుఁడు జగద్ధితబుద్ధిపూని, యచలుఁడై తనచక్రహతిఁ ద్రుంచివయిచె
 నురురాహుకు స్తకంబుగ్రుఁడై యనుచు, దరుచరవరులకుఁ దవలి చూపుచును
 నొగిఁ బర్యతమున మహాహధులైచ్చి, తగఁ బ్రయోగింప నంతన దానిశక్తిఁ
 దగిలి నాటినబాణతతులొలి వెడలి, మగిడఁ బ్రాణములు లక్షణుకుమారునకు
 నప్పుడు వానరు లందఱు గొలువ, నెప్పటివేర్కితో నినవంశుకడకుఁ

జనుచేరఁ గొగిట సౌమిత్రిఁ జేర్చి, కనుఁగవ హర్షాశ్రుకణములు దొరుగ
 నాసమీరజఁ జూచి యతులపుణ్యాత్మ, యీసుమిత్రామిత్రు నిచ్చితి నాకుఁ
 గాకుత్స్థకులమిత్రుఁ గమనీయగాత్రు, నీకతంబునఁ గంటి నేఁడు లక్ష్మణునిఁ
 బడిన నాతమ్ముని ప్రాణంబు లెత్తి, పడసితి నిపుడు నాప్రాణము ల్గుడుఁ
 బ్రాణంబులన నాకుఁ బరికింప నితఁడె, ప్రాణబంధుండవు పరమబంధుండవు
 తరుచరోత్తమ నీన తలఁప నీచేయు, పురుషార్థ మొరులకుఁ బోలునే చేయ
 నుపకారమునకుఁ బ్రత్యుపకార మెలమి, గపివీర నేయుట గడు సుత్తమంబు
 నీకుఁ బ్రత్యుపకృతి నే నేరఁ జేయ, నీకాపదలు లేవు నిఖిలలోకముల
 నని పల్కి రఘురాముఁ డంత సుమేణుఁ, గనుఁగొని కొనియాడి కౌఁగిటఁ జేర్చ
 ముదితాత్మఁ డగుచు నిమ్ముల సుమేణుండు, నుదధి పొంగిన క్రియ నుబ్బి యారాము
 ననుమతి రణములో నటఁ బడియున్న, వనచరోత్తముల జీవములెల్లఁ బడసె
 నంత వానరవీరు లంతరంగమున, సంతోష మెనఁగ నాశైలంబుఁ గదిసి
 సకలరత్నోజ్జ్వలసానుశృంగముల, నకలంకరుచిఁ బొల్పు నాసొంపు చూచి
 యవనీశుననుమతి నగ్గిరి యొక్కి, వివిధస్థలంబుల వేడుకఁ దిరిగి
 పరిపక్వఫలములఁ బరితృప్తి నొంది, వెరయ తేనియలాని పెన్నీరుఁ గ్రోలి
 యవరోహణము చేసి రందలు నంతఁ, బవనునందను జూచి పలికె భూవిభుండు
 ఎప్పటిచోటనే యేర్పడఁ బెట్టు, మిప్పర్వతాధిపు నింక నీ వనుచు
 రాముండు వంప సంరంభంబు మెఱసి, యామహాశైలంబు ననిలనందనుండు
 అలఘుఁడై కొనిపోవ నాకాశవీధి, జలధిరుధ్యమున రాక్షసులు వీక్షించి
 పఱచి యిత్తెఱఁగెల్లఁ బరువడిఁ దనకు, నెఱిఁగింప నేర్పడ నెఱిఁగి గోపించి
 లంకాధిపతి జయాలంకారధనుల, శంఖుకర్ణశూలజంఘులతోడ
 నట మహానాదుని నట మహావక్త్రు, నటఁ జతుర్వక్త్రుని నట మేఘజిత్తు
 నట హస్తీకర్ణ మహావీరజైత్రుఁ, గటువాక్యశాల నుల్కాముఖుఁ జూచి
 యలపుసొంపును మీర లడ్డంబు దాకి, బలయు నాహనుమంతుఁ బట్టితెండొండె
 కొనిపోవుచున్న యక్కుధిరంబు వుచ్చి, వనధిలోపలఁ బాఱవై చి రండొండె
 ఈరెండు తెఱఁగుల నేర్పడ నొకటి, ధీరులై చేసి యే తెంచినఁ జాలు
 నచ్చుగా నతనికి నర్తిలి వెలయ, నిచ్చమై సగరాజ్య మిచ్చెద నిపుడె
 నావిని విపులసేనాసహస్రములతో వారు వెడలి బంధురసత్త్వధనులు
 దానవామరవేషధారులై కినుక, లూని రణోదగ్రులు గ్రవిక్రములు
 తురికాసితోమర శూలకోదండ, పరశుకుంతాదిక ప్రముఖశస్త్రములు
 ధరియించి మించినదర్పంబు మెఱసె, యురుతరహంకారహంకారు లగుచుఁ
 గనుకని గర్జించు కాలమేఘములు, పొనుపడ సూర్యునిఁ బొదువుచందమునఁ
 బొదివి యాహనుమంతుఁ బోనీక కదిసి, మదమునఁ బెర్చి దుర్మదులు బిట్టార్చి
 దేవాసురుల మమ్ము దృష్టింపఁగోరి, పోవుచున్నాండవు భుజశక్తి మెఱసి
 యీకొండఁగొనుచు నీ వెఱఁబోయె దనిన, నాకపివీరుఁ డాయసురులఁ జూచి

విలయకాలాచలవిస్ఫులింగములు, తొలకాడ సజ్జ్వలదుర్జయభీల
కాలచక్రాకారఘనసజ్జకతిన, వాలచక్రముఁ ద్రిప్పి వడి వ్రేయఁ దొడఁగె
నప్పు డారాక్షసు లడరి యెంతయును, నొప్పింప వాయజం దుగ్రకోపమున
భంజించె గొండఁ బటువాలనిహతి, భంజించె గొండఁ బరుషోగ్రదృష్టి
భంజించె గొండఁ బదతాడనముల, భంజించె గొండఁ బయదనాదముల
ఘనఃత్వఁ డిబ్బంగిఁ గయ్యంబుచేసి, వినుతవిక్రమమున విజయంబునొంది
తొయజాప్తుడు వేర్చి తుప్పలదూలఁ, దోయదంబులదూలఁ ద్రోచుచందమున
రాక్షసవీరుల రణవీధి నొడిచి, నక్షత్రవీధి నున్నతశక్తి మెఱసి
పోవుచునుండ నాభిజతక్తి జూచి, దేవగంధర్వులు దివినుండి యపుడు
పారిఁబారి నతనివైఁ బూవులవాన, గురియుచు నుండిరి కొలఁది కగ్గలము
అంతలో హనుమంతుఁ డతివేగుఁ డగుచు, నంతరిక్షంబున నరిగి యక్కొండ
మున్నున్న చోటనే ముదమొప్పు బెట్టి, క్రన్నన రఘురాముకడకు నేతెంచి
వినతుఁడై తనపోవుతంత మెల్ల, వినిపించ శ్రీరామవిభుఁడు హర్షించి
యావాయునందను నాలింగనంబు, కావింపఁ గనుఁగొని కపివీరు లెల్ల
వచ్చి లంకాపురవర మెల్లఁ గలఁగఁ, జెచ్చెఁ జేసిరి సింహనాదములు
భూరిదళాసనుపుణ్యాచిహ్నములు, బోరన నొండెడ పోవుచందమునఁ
దఱిగి యాకసమునఁ దార లొండొండ, యఱిగిపోవఁగఁ జూచ్చె నటవేగఁ బ్రొద్దు
దారుణస్ఫుటరోషదైత్యగర్వాధ, కారంబుతో నంధకారంబు విఱిసె
నలి మీఱి వానరాసనసరోజాతములతో సరోజాతములు వికసించె
దమపెంపు లొగిఁ దూలి దనుజాస్త్వకైర, నములతో భువి కైరవములు మొగిడె
భానువంశాధీశబహుళప్రతాప, భానుతో భానుండు ప్రాధికఁ దోచె
జానకీవిభుఁ డంద సౌమిత్రిఁ జూచి, యూనినసంతోష ముల్లంబు నిండ
సదమలగుణముల సౌమిత్రి నీవు, బ్రదికితి నాపాలి భాగ్య మెట్టియొ
యనియని కొనియాడునతులవాక్యములు, విని లక్ష్మణుఁడు రామవిభునకు మ్రొక్కి
దేవ ప్రాకృతుఁడవె దేవ దీనుఁడవె, దేవ నిర్ధనుఁడవె దేవ యల్పుఁడవె
యీభంగి నానతి యీనేల నాకుఁ, బ్రాభవంబునఁ బెంపుఁ బరికింప మఱచి
మును దండకారణ్యమునులకు సాధు, జనుల కిచ్చిన ప్రతిజ్ఞలు విచారించి
యిచ్చలో మిము నమ్మి యీవిభీషణుఁడు, వచ్చిన నిచ్చినవరముఁ జింతించి
యినుఁ డస్తశిఖరికి నేగకమున్న, యని రావణునిఁ జంపు మఖిలలోకేశ
యనవుడు రఘురాముఁ డొగక యనుచు, ఘనరణవిక్రమక్రమశక్తి మెఱసి
నంత నావృత్తంత మంతయు నెఱిగి, యెంతయుఁ జింతించి యిచ్చలోఁ గలఁగి

— శుక్రనియొద్ద రావణుఁడు కోకించుట —

విక్రమక్రమశక్తి విడిచి రావణుఁడు, శుక్రసన్నిధి కేగి సుక్రుచు మ్రొక్కి
చుట్టల భృత్యుల సుతుల సోదరుల, నెట్టన రఘురామునిశతబాణాగ్ని
దరికొని కాలించి దగ్ధులఁ జేసి, పరఁగి యమోఘమై ప్రళయాగ్నిపగిది

నున్నది మాన్పరా కున్నది పోర, నన్నియుఁ దెగటారె నన్నియుఁ బొలిసె
నేను బ్రాణములతో నెట్టంగి నిలుతు, నానతి యిచ్చున్న నాశుక్రఁ డనియె
నలఘుసంగరవీధి నరుల సాధింపఁ, గలయుపాయంబును గలుగ నేమిటికి
నేవిఘ్నములు లేక యీవు హోమంబు, గావించుపుణ్యంబె కలిగినఁ జాలు
భీమసంగ్రామగంభీరంబు లగుచు, హోమాగ్నిముఖముననుండి నీకడకు
నురురథాశ్వంబులు సుగ్రఖిద్దములు, శరచాపకవచము ల్పసుదెంచుఁ గడఁగి
యవి సాధనములుగా నరుల సాధింపు, మవి నీకు జయశిద్ధు లనుచు నాతనికి
హోమమంత్రములెల్ల నుపదేశ మిచ్చి, హోమమంత్రములెల్ల నొగి నేర్పరించి
పొమ్మన్న వీడ్చినిపోయి రావణుఁడు, క్రమ్మిన కడఁకతోఁ గడునుగ్రుఁ డగుచు
బురవప్రక్షకు భూరిసత్త్వలను, బరికించి చతురంగబలములఁ బనిచి
యవధానతత్పరుఁ డయి నేఁగ లంక, గవళులు వేయించి కలయ శోధించి
యంత విద్యుజ్జ్వహ్వఁ డనుమహావీరు, నంతకాకారు నుద్ధతశూరుఁ బిలిచి
నీవు నీబలమును నెలకొని నగరు, గావు మేమఱకుము గదలకు మనుచుఁ
బనిచి యనుష్ఠాసపదశుద్ధిఁబొంది, చని మృత్యువక్త్రంబుఁ జనఁ జొచ్చుభంగిఁ
బాతాలగుహఁ బొచ్చి పదిలుండై నిలిచి, యాతతహోమకృత్యములకుఁ దగిన
రక్తవస్త్రంబులు రక్తమాల్యములు, రక్తచందన మనురక్తుడై తాల్చి

— రావణుఁడు పాతాళహోమము చేయుట —

బంధురదక్షిణప్రవాణవేదికకు, గంధపుష్పాక్షత ల్గర మొప్ప నిచ్చి
యామహావేదిలో నగ్నిసంధించి, హోమమంత్రములెల్ల నొగి నుచ్చరించి
వెరనొప్ప నాహోమవేదిలోఁ గలయఁ, బరికించి నిశితాస్త్రపరిధులఁ జేర్చి
శ్రీవృక్షభల్లాతసీతముఖ్యసమిధ, లావృత్తిఁ గైకొని యంతట మఱియు
నోజనర్షపములు నొసరి దూర్వములు, లాజలు దగ గుగ్గిలంబును నగరు
నేయి దేనియ గల్లు నెత్తురుఁ బెరుగు, పాయసాన్నములు దర్భలు ప్రవాళములు
తగరులు మీలు గ్రద్దలు వరాహములు, నొగి నివి మొదలుగా నొప్ప వేల్చుచును
నాశ్చర్యకరమైన యామహావేది, నిశ్చలతాధ్యాననిరతుఁ డై యుండె
బలువిడి రావణుపాపంబులెల్లఁ, గలసి పెల్లెగసిన కైవడిఁ దోఁచు
నామహాగుహనుండి యప్పు డత్యుగ్రధూమంబు లురుతరస్తోమంబు లగుమఁ
బటుతరనిర్హతపవనసంఘాత, చటులంబులై నిక్కి చదలఁ బర్వటయు
వెఱచిరి దివిజాలు వెఱచిరి మునులు, వెఱచిరి దిక్పతు ల్వెఱచిరి కిపులు
ఆమహాధూమంబు లప్పుడు చూచి, రాముతో ననియె నారావణానుజుఁడు
నెలకొని యనిమొన నినుఁ దాకి గెలువ, నిలువనేరకపోయి నేడు రావణుఁడు
కవటకర్తారంభగంభీరవృత్తి, విపులజయార్థియై వేల్చుచున్నాఁడు
అవధరించితె పొగ లాకసంబునను, నివుడుచు నున్నవి నిండి యెండొండ
హోమంబు నిర్విఘ్న యోగమై యితఁడు, కామించు తెఱఁగునఁ గడముట్టెనేని
రావణు లోకవిద్రావణుఁ బోర, దేవాసురులకైనఁ దెగి గెల్వరాదు

కావున హోమవిఘ్నము నేయవలయు, వేవేగ వానరవీరులఁ బనుపు
మనవుడు రఘురాముఁ డగుఁగాక యనుచుఁ, బనిచినఁ బనిపూని బలువిడిఁ గడఁగి
గురుబలాఘ్నుఁడు గవాతుండు దారుండు, శరభుండు క్రధనుండు శత్రుబలి నలుఁడ
గవయుండు మైందుండు గంధమాదనుఁడు, పవమానసూనుండు పనసుఁ డంగదుఁడ
కుముదుండు జ్యోతిర్మఖుండు గోముఖుఁడు, క్రమమున వీరాది గాఁ గపివరులు
పదికోటు లుద్భటప్రధనవిక్రములు, విదితప్రతాపలు విదితకోపరులు
గగనమూర్ధమున లంకకు నేఁగుచెంచి, యగణితాహంకారులై పెచ్చువెరిఁగి
పదఘట్టనముల భూభాగంబు వగులఁ, జదియ దిగ్విజములు చదలు గ్రక్కదల
నార్పులు బొబ్బలు నడరఁ బెల్లడరి, దర్పితనిర్భరోత్సాహసాహసులు
నలిఁ దాఁకి రావణునగరిఁ గాపున్న, బలియురఁ బెక్కండ్రఁ బట్టి చెండాడి
కూరులై దావారికులఁ జంపివైచి, భూరిసత్త్వములఁ దల్పులు వీడఁడన్ని
నగరుద్దవిడిఁ జొచ్చి నగరూపధరులు, నగచరు ల్వడి దళానను రోయువారు
పృథురథశాలలు బిందులైచొచ్చి, రథములు విటుగ నుర్వర ప్రేయసకు
గజశాల లొగిఁ జొచ్చి ఘనముష్టిహతుల, గజమస్తకములు ప్రక్కలు నేయువారు
హయశాలలొగిఁ జొచ్చి హయశరీరములు, భయదోగ్రనఖములఁ బడప్రచ్చువార
సారిది శాలల నున్న జోడుపక్కెరలు, దరమిడి చింతించి దరలాడువారు
చలమొప్ప నాయుధశాలలఁ జొచ్చి, కలయశస్త్రాస్త్రము ల్బడించువారు
నేచి బండారపు టిండ్లలోఁ జొచ్చి, రాచి యర్థములు చూరలు చల్లవారు
నురుస త్వగతులొప్ప నుప్పొంగి పొంగి, వరుస తోరణములు వడిఁ ద్రెంచువారు
పసిడిగోపురములు భర్తహర్త్యములు, వెస నుర్విఁ గూల బల్విడిఁ ద్రొమువారు
కట్టల్కఁ గొండఁగ నసి జగద్రోహిఁ, బట్టి తెండని పట్టి బాధించువారు
వనితలు సుతులును వాపోవఁ గన్న, జనను లడ్డము చొర నదనము లొచ్చి
నెట్టన వెలి కీడ్చి నెరసి రాక్షసుల, దట్టించి తలలూడఁ దాటించువారు
వాసేమై నిబ్బంగి వనచరుల్లాడి, గాసేవెట్టుచు నుండుఁగా భీతినొంది
దీనదళాతురస్థితిఁ దూలపోయి, దానవువీడు విధ్వస్తమై కలఁగి
హరివీడితానేకహయ హేషితములు, కరిఘటానేక భీకరబృంహితములు
వృద్ధబాలాంగసావిలవిలాపములు, సిద్ధవిక్రమకపిసంహనాదములు
గలయఁ బర్విన లంక కల్పాంతకాలములఁ బేర్పు బడబాగ్ని ముఖముఖార్పులకు
సులికి వాపోవు పయోధిచందమునఁ, గొలఁది కగ్గలముగా ఘూర్జిల్లఁ దొడఁగె
అంత నూర్వోదయమయ్యె రావణుని, నంతటఁ బరికించి యతఁ డున్న చోటు
కానక చింతించి కడుసంభ్రమమున, వానరు ల్వెదకంగ వారి నీక్షించి
చతురతమై విభీషణుపత్ని సరమ,పతిహితం బాత్మలో భావించి యపుడు
వడి నంగదునకు రావణుఁ డున్నచోటు, చిడిముడిపాటుతోఁ జేసన్నఁ జూపె
చూపుటయును జూచి సుభటదంభోలి, కోపించి యప్పు డగ్గుహవాత నున్న
శిల నుగ్గుఁగాఁ డన్ని చెచ్చెఱఁ జొచ్చి, యలఘువిక్రమకళాయతకేలి వా.లి

పాలుపొంద భుజసత్వమునఁ బెంపుమీటి, కలఁగి రాక్షసులెల్లఁ గడుభీతిఁబొందఁ
జని హోమనియతి నిశ్చలుఁడైనవాని, ఘనమంత్రతంత్ర సంగతుఁడైనవాని
రావణు నమరవిద్రావణుఁ గాంచి, రావణుఁ బొడగంటి రండు రండనిన
ననిలతనూభవుం డాదిగాఁగలుగు, వనచరాధిపులెల్ల వడిఁ గూడముట్టి
యగ్రహరక్షకు లైనరాక్షసుల, నుగ్రనూచముచేసి నుతశక్తి మెఱసి .
యొక్కఁడై వేల్పుచు నున్నయద్దనుజు, నక్కడఁ బొడగని యలుక దీపింపఁ
దోడెవ్వరును లేక తుది నొంటిపడియె, దోడు వేలుతమని దొరకొని కపులు
సారిది నవ్వేదిక చుట్టులనున్న, పరిధులు సమిధలు బహుకలశములు
హస్తీకుమ్మటజంబుకాశోష్ణప్రశునక, మస్తకంబులు ఘృతమధుపాత్రతతులు
నటిముటిఁ బుచ్చి హోమాగ్నిలో వైచి, నెఱసి యార్చిరి దైత్యనీరంబు బెదర
నప్పుడు పాపాత్మునంగంబులందు, నిప్పులు సల్లుచు నెఱమంట లొదవు
గుండంబులో మండుకొఱపులు పుచ్చి, యొండొండ ప్రేయుచు నుండిరి కపులు
చేతిస్రక్రవములు చెనసి రాదిగిచి, వాతూలసుతుఁడు రావణు వ్రేసి డాసె
నితైఱంగునఁ గవు లేచి కాఁటింపఁ, జిత్తంబులో నిష్ఠ చెదరంగనీక
కనియక కదలక క్రతునిష్ఠనుండె, గొనకొని నిద్రించుకొండచందమున

— అంగదుండు మందోదరిని రావణువద్దికి నీడ్చుకొని వచ్చుట —

సంగరక్రమకళాసంగుఁ డభంగుఁ, డంగదుం డంగద సంచితాంగదుండు
అంతఃపురంబున కరిగి యాదైత్యు, కాంతానివాసంబు కరమర్థి జొచ్చి
పరికింప రోహిణిఁ బాసినచంద్రుఁ, దరుణపల్లవశయ్యుఁ దగఁజేర్చుకరణిఁ
గందినమంఖచంద్రుఁ గరపల్లవమునఁ, బొందించి వగలచే జొగలేడిదాని
ఘోరాహవంబునఁ గుంభకర్ణాది, వీరులు వెక్కండ్రు విషమవిక్రములు
దక్కి రందలు విభుం డొక్కడ చిక్కె, నెక్కటిరఘురాము నితఁ డేమి గెలుచు
నని యని రావణునపజయంబునకు, దనబంధువులు దాను దలఁకెడుదాని
చిత్తంబులో నింద్రజిత్తుచావునకు, నొత్తిలి యేడ్చుచు నున్నట్టిదాని
రమణీయమణిమందిరమునఁ గొల్వొన్న, రమణి మందోదరి రాజాస్థ్యం గదిసి
యొలసినగతి రాహు వొడిసి పట్టుటకు, జలదిందుమండలీచంద్రికవోలెఁ
దిగిచినఁ బెడమర దిరుగువేగమున, మృగనేత్ర మొగమున మెఱుంగులు నెదర
నెఱుంగమితోఁ గూడ హృదయంబు గలఁగు, తేఱఁగున నలివేణిఁ దిగిచి పట్టుటయుఁ
గమ్మసౌరభములు గలుగుసంపుల్ల, ధమ్మిల్లమల్లికాదామంబు లనఁగఁ
గెడఁగూడి రావణుకీర్తిప్రవృత్తులు, గడివోయి భువిరాలు కైవడిఁ దోఁప
నేసము త్రియములు చెలువంబు వాసి, గాసీలి వసుధపై గనుకనిఁ జెదర
వలనేది చెడిన రావణురాజ్యపదవి, చెలువున నెఱి దప్పి నీమంత్రవీధిఁ
గృతకంపుదైత్యులక్షిపదాబ్జమున, శ్రితచంచరికము ల్పెదరుచందమున
నాలోలలోలముఖాంభోజనీల, నీలాకంబులు నెఱి దప్పి చెదర
నురుమంగళంబులై యొప్పెడినాత్మ, వరభూషణములు రావణులక్షి చెవుల

నుండనిక్రియ వడి నొండొండ కర్ణ, మండనంబులు మహిమండలి రాల
 దనుజేశునపక్షిర్నిధారలో యనఁగఁ, గనుగవఁ గాటుకకన్నీరు దొరుగ
 నొగి దైత్యపతికి మహాలక్ష్మిలు డుల్లు, సగిది భూషణమణి ప్రకరముల్లుల్ల
 వరభర్త నిర్మలావరణంబు కలఁగ, నిరవేది రావణు నిహపరోన్నతులు
 చలియించుతేఱ. గునఁ జనుగట్టు దొలఁగి, చలియింప నున్నత స్తనకలశములు
 కొనురేది సురవైరిగుణవల్లి నులియు, క్రమమున నెంతయుఁ గౌఁదీఁగె నులియు
 నిర్మలుఁ డగురామనృపతిచేఁ దెగిన, కర్తృబంధములు రాక్షసలోకపతికి
 వదలు నీక్రియనను వడువున నీవి, వదలుచు మేఖలావల్లియు వీడఁ
 బ్రమదరాక్షసరాజ్యపదసంధి రోసి, విమలవర్ణావలి వీడుచందమున
 నుదితరావంబులై యొండొంటిఁ గడవఁ, బదనూపురము లూడిపడి మ్రోయుచుండ
 వెఱచి రాక్షసవధూవితతి శోకింపఁ, జెఱనున్ననిర్జరస్త్రీ లుత్సహింప
 నీరసంబునఁ బట్టి యాడిచి తెచ్చె, వారక రాక్షసేశ్వరుని ముందఱికి
 నంత మందోదరి యాత్మేశుఁ జూచి, యంతరంగమున శోకాగ్నులు నిగుడ
 నిందు గెల్పినస త్వ మెక్కడఁ బోయె, జంద్రహాసమువాడి సమనెనే నేడు
 ఫాలలోచనుతోడఁ బ్రహులతోడఁ, గైలాసమెత్తిన గర్వ మెందఱఁగె
 మాఁడులోకంబులు మునుమిడి గెలిచి, నేఁడేల తూలెదు నీవేర్చి విడిచి
 యంద్రజిత్తుడు నన్ను నిటఁ బాఱవైచి, యంద్రలోకంబున కేఁగకయున్న
 నన్నిట్లు చూచునే నాకొడుకున్న, నిన్నీచదుర్దశ లేను బొందుదునె
 సిగ్గు లజ్జయులేని చెనఁటిరో నన్ను, బగ్గించుచున్నారు పగతు లిబ్బంగి
 నీహాఁజుమేటికి నిష్ఠయేమిటికి, నాహుతు ల్నిన్నుఁ బూర్ణాహుతిఁ జేసెఁ
 బటుబుద్ధి వై రాముబాణాగ్నిఁ బడుము, కుటిలక్రియలకింకఁ గొలదిఁగా దుడుగు
 మన విని దళకంఠఁ డలుక దీపింపఁ, దనచేతియాహుతు ల్గర్జిపై వైచి
 యరుతరం బగునిష్ఠురో గ్రకోపాగ్నిఁ, బురవధూతోరణంబులు వోనిబొమలు
 ముడిపడ సమవర్తిమూర్తియై పేర్చి, కడఁకమై సత్కుగ్రభ్రష్ట మంకించి
 యతులరత్నాంగదు నంగదు వ్రేసి, వితతివిక్రముఁ డింతి విడిసించి పుచ్చె
 వీడిన నెఱవేణి వెన్నున జార, వాడినమోముతో వగలఁ దూలుచును
 నంతగిపురంబున కరిగె దైతేయు, కాంత చింతించుచుఁ గడుఁ జిన్నవోయె
 నప్పుడు హనుమంతుఁ డత్కుగ్రముష్టిఁ, దప్పక దళకంఠుతల బిట్టు వొడిచె
 నావాలీసూనుండు నంతలోఁ దెలిసి, రావణువ్రేసె విక్రమకేలివాని
 తోరంపునెత్తుటఁ దోఁగి యెంతయును, గ్రూరుడై జేగురుకొండచందమున
 నతిఘోరకోపాట్టహాసంబు లేసఁగ, నతులసత్త్వోదత్తుఁ డై దళాననుండు
 అంగదుఁ దగ వ్రేసె ననిలనందనుని, భంగించె నిశితాశిఁ బటుశక్తి మెఱసి
 నలి శూలముఖమున నలుని నొప్పించె, నలువున గజానొంచె నంకుశనిహతి
 మొగి నీలు ధట్టించె ముసలఘాతమునఁ, దగుశక్తి శతబలిదర్పంబు మాపెఁ
 బవితుల్యముద్గరప్రదరంబు పుచ్చి, ద్వివిదుని మైండుని వ్రేసె వ్రేలుటయు

వానరవరులు దుర్వాసులై తమదు, సేనలఁ బొచ్చి రచ్చెరువుగాఁ బఱచి
యనిలసూనుఁడు రాఘవాధీశుకడకుఁ, జని మ్రొక్కి హస్తాంబుజంబులు మొగిచి
రామావనీశ్వర రాక్షసేశ్వరుని, హోమంబుఁ జెఱచితి మొప్ప వచ్చితిమి
అనవుడు విని రాముఁ డంతరంగమున, ననయంబు హర్షించె నట దైత్యపతియు
గడువేగమునఁ బోయి ఘనశోకవహ్ని, నుడుకుచు నున్న మందోదరిఁ జూచి
యతివ నీమనమున నక్కట దైవకృతమున కింత శోకింప నేమిటికి
నని మోస నేడు రామావనీనాథుఁ, దునిమొద నటుగాక దురములో నతఁడు
నను సమయించిన నలినాయతాక్షి, జనకనందనఁ జంపి సాహసంబొప్ప
వేవేగ యగ్నిప్రవేశంబు నేయు, నీవనుటయు నింత నిజనాథుఁ జూచి

— మందోదరి శ్రీరాములమాహాత్మ్యము రావణునికే చెప్పట —

యోదశాసన నీకు యుద్ధమధ్యమున, రాదు జయింపఁగ రఘురామదేవు
నీవాక్కడవ యేల నెఱసి రాఘవుని, దేవాసురులకైన దీఱదు గెలువ
నీమది రాజుగా నిర్ణయింపకుము, రామచంద్రుండు పురాణపూరుషుండు
ఆమేటి తొల్లి మత్స్యవతారమున, సోమకు నిర్జించి శ్రుతు లుద్ధరించె
ఘనమంధశైలంబు గమతమై యతఁడు, దనవీపుఁ గుదురుగా ధరియించె దొల్లి
రాముండు మున్ను హిరణ్యాక్షుఁ జంపి, భూమి వరాహమై పొగడొందనెత్తె
నతఁడు నృసింహుడై యలుకమై దొల్లి, పతితుడై తున్గిఁ జంపి ప్రహ్లాదుఁ గాచె
నలిగి యాతఁడు వామనావతారమున, బలి నర్థిమై వేడి బంధించె దొల్లి
జమధగ్ని రాముడై జన్తించి యతఁడు, విమలశౌర్యునిఁ గార్తవీర్యునిఁ ద్రుంచె
వీకను జేకొన్న విశ్వమంతయును, నాకశ్యపబ్రహ్మ కర్ణితో నిచ్చె
సన్నతగతి విరోచనుఁ జంపి వై చె, మున్ను మాయారూపముఖుని నిర్జించె
జలధిమధ్యంబునఁ జరణఘాతమున, బలువిడి రాక్షసులను రూపడచె
లవణాసురునిఁ జంపె లలిఁబార్జిహతుల, జవమార నీరామచంద్రుండు మొదల
నధికుడై యాతఁడ యాదికాలమున, మధుకైటభాదుల మర్దించె నతఁడు
తనసత్త్వమంతయుఁ దలకొని వచ్చి, నినుఁ జంప నిప్పుడు నిష్క్రమై బూని
దిశలఁ దేజంబులు దీపింపజేసి, దశరథేశ్వరునకుఁ దనయుడై పుట్టె
నామహామహిమ లత్యద్భుతక్రియలు, నేమని చెప్పుదు నేను వాక్రుచ్చి
యలఘునిక్రమకళాయతశక్తి మెఱసి, బలియుడై యాతఁడు బాల్యంబునందుఁ
గౌళిక ప్రముఖదిక్పతులెల్లఁ బొగడఁ, గౌళికుం డొనరించు క్రతువు రక్షించె
శతసహస్రాయుతసంఖ్యలు గడవ, నతనిచే బడసె దివ్యాస్త్రశస్త్రముల
జనకుండు మొదలుగా జగమెల్లఁ పొగడ, ఘనశక్తి విఱచె శంకరుశరాసము
దైవయోగంబునఁ దనకుఁ బట్టమున, దేవిగాఁ బూని వై దేహిఁ గైకొనియె
సోమించి నిజబలస్ఫురణంబు చూపి, రాముఁ డాభార్గవరాము భంగించె
దనతండ్రికునుపుగఁ దమ మొప్పుఁ బూని, మునివృత్తి వనపాసమునకు నేలించె

సన్నతశక్తిమై జంపె విరాధుఁ, బన్నుగాఁ బేర్చి శూర్వణఖ శిక్షించె
 నడుగుల నాదండకారణ్యభూమి, గడుఁ బుణ్యభూమిగాఁ గావించినాడు
 ఖరదూషణాదిరాక్షసవీరవరుల, ధరఁ గూల్చె మఱి చతుర్దశసహస్రముల
 మారీచుఁ దునుమాడె మాయఁబోసీక, ఘోరరూపుఁ గబంధుఁ గూలంగ నేసె
 నీగండు గుణమెల్ల నిలిపి దట్టించి, లాగొప్ప నిన్ను వాలమున బంధించి
 చతురభిజలములఁ జలమున ముంచి, యతులసత్వక్రీడ నడరి కాటించి
 విడిచిన యావాలి వెస నొక్కకోలఁ, బడనేసె సుగ్రీవుఁ బట్టంబుఁ గట్టె
 నలవుమై దనదుబాణాన్ని కీలలను, జలనిధి నింకించె జగములు మెచ్చుఁ
 గలనిలోపలఁ గుంభకర్ణు ఖండించె, జలమున నఖిలరాక్షససమేతముగ
 సమరంబులోపలఁ జంపె లక్ష్మణుఁడు, నమర నయ్యతికాయు నయ్యింద్రజిత్తు
 నలుగఁ డెన్నఁడును రామావనీనాథుఁ, డలిగిన నిలువ రింద్రాదులు నెదుట
 మదిమది నుండ నామనుజేశుదేవి, ద్రిదళారి వంచనఁ దెసీకుఁ జనునె
 నీవెఱుంగ వె రామునిత్యసత్యములు, నీవెఱుంగ వె రామనృపుమహత్వములు
 రామున త్వస్థితి రావణ నీకు, నేమిపాపముననో యెఱుంగఁ జొప్పడదు
 నీవింక రఘురాము నిష్ఠురబాణ, పావకజ్వాలల భస్మమై పడక
 జనకనందనతోడ సకలరాజ్యంబు, నెనయ రాఘవునకు నిమ్మ వేవేగ
 మరలి తపోవృత్తి మనమరణ్యములఁ, జరియింత మింతియ చాలు భోగములు
 నీవు దీటిన నాకు నీ తోడఁ గూడఁ, బావకుముఖమునఁ బడి కాలరాదు
 మున్ను మాతండ్రియు ముదిమియుఁ జాపు, నన్నుఁ బొందకయుండ నాకిచ్చె వరము
 వరభోగ మేనొల్ల వలవ దీత్రోవ, తరముగా దింక దుస్తరము తద్వరము
 సరమకునొండె నాజనకజకొండె, వరవుడనై యేను వర్తింపవలసె
 ననవుడు దశకంఠుఁ డాకలకంఠి, గనుగొని పలికె నుత్కటరోహుఁ డగుచు
 నింతేల చింతింప నెలనాఁగ నీకు, నింతకు వచ్చితి నే యేను నేడు
 చుట్టాల భృత్యుల సుతుల సౌమిల, నెట్లఁ జంపించి నేడింక నాకు
 దేవదానవభ యాద్యృతఁ బోనాడి, యిట్టిప్రాణంబు లేల రక్షింప
 దురమున నింద్రజిత్తునిపంటికొడుకుఁ, బరులచే జంపించి బ్రదుక నేమిటికి
 గరుడోర గామరగంధర్వసరులఁ, బొరిగొంటిఁ జెటిచిటిఁ బుణ్యగోహినులఁ
 దపసులఁ జంపితి దరుణి యేనింకఁ, దపనీనై పోయిన దపసులు నగరె
 కావు నీమాటలు కార్యంబుతెఱుగు, భావింపనేరవు పద్మాయతాక్షి
 ఏ నెల్లభంగుల నింక రాఘవులఁ, బోనీను జంపుదు భూమిజ నీను
 ఆరూఢబలుడనై యెఱుఁగాక యేను, శ్రీరాముశరములచే జత్తునేని
 నాకవాసులు మెచ్చ నాకోరుచున్న, వైకుంఠ మెదురుగా వచ్చు నిచ్చటికి
 లలన నీవేటికి లంక యేమిటికి, దలకొన్న ముక్తిసత్పథముఁ గైకొందు
 ఎలనాఁగ నీవింక నేను లేకున్నఁ, గలపుణ్యలక్షణకళలెల్లఁ బొలిసి
 కమలబంధుఁడు లేని కమలనిబోలె, శ్రిమదేది శశిలేని కమమిదిబోలె

రేరాజులేనట్టి రేయునుబోలె, శారికలేని పంజరమునుబోలె
ఎనయఁ గోయిలలేని యెలమూవివోలె, దినమణిలేని యాదినమునుబోలె

— రావణుడు మూడవసారి యుద్ధమునకు వెడలుట ౨ —

ఉండుము నీవన్న నొండాడ వెఱచి, యుండె మందోదరి యుదరి లజ్జించి
యంత దశగ్రీవుఁ డాహవోద్యోగ, సంతోషపాపితోత్సాహుడై కినిసి
యాదిత్యులదర బ్రహ్మాండభాండంబు, భేదిల్లఁ బటురణభేరి వేయించి
కలహవిక్రమకళాకల్పుడై తివిరి, బలములఁ బన్నింపఁ బడవాల్లఁ బనిచి
యుదయార్కబింబసముజ్జ్వలప్రభలఁ, బదికిరీటంబులు పదిలమై యొప్పు
వినుతరత్నప్రభావిద్యోతమాన, ఘనకుండలంబులఁ గర్ణంబు లడర
నాయతభుజశాఖ లన్నియు రత్న, కేయూరకంకణాంకితములై తనర
నిరవాండ డాకాల నింద్రాదిభయద, బిరుదభీషణ గండపెండేర మొప్పుఁ
గరము లన్నిటను భీకరచంద్రహాస, శరశరాసనగదాచక్రాదు లమరఁ
బటురోషదృష్టిప్రభావహ్ను లెందుఁ, జటులంబులై పర్వః జనుదెంచి యపుడు
స్ఫుటబంధబంధుర షోడశచక్ర, ఘటితకోటిద్వయఘంటికాబద్ధ
భయద్యోగసంఘల్లి భల్లూకవర్త, హయసహస్రోదగ్ర మగురథం బెక్కి
కాకుత్స్థశరములఁ గడతేరి మీఁద, వైకుంఠరథ మెక్కువడుపు దీపింప
నెలకొని రథకళానిధి కాలకేతుఁ, డలఘుబలోదారుఁ డాతేరుఁ గడప
దీపించు వెన్నెలతేటలై మీఁద, నేపారుగొడుగు లనేకంబు లొప్పు
మండితమూర్తాండమండలచంద్ర, మండలకబళనోన్మదసముద్యోగ
రాహుత్రయమహాలే రహి మిన్ను ముట్టి, సాహసరాహుమస్తకముప్రశస్త
బిరుదధ్వజంబు లాభీలమై మూఁడు, దరలంగఁ బటపటధ్వనులతో వెడలె
భేరిమృదంగాది భీమగంభీర, భూరిభాంకృతుల నంభోధు లుప్పొంగ
ఉప్పొంగుకడలకు సుర్వి గంపింప, నప్పుడు కరులును హరులుఁ దేరులును
బలసముదృఢమహాభటకదంబములు, బలువిడి వెడలె దిగ్భాగంబు నిండఁ
బ్రళయకాలమునాటి భాసులభంగిఁ, దలకొని వెడలి రుద్రులై ఖడ్గ
రోముండు నగ్నివర్ణుడను గయ్యమునకుఁ, ధామేగఁ బదహతి ధరణి పెల్లడరె
నప్పు డంభోనిధు లన్నియుఁ గలఁగె, నప్పుడు లోకంబు లన్నియు బెదరె
నప్పుడు దిగ్దంతు లన్నియు వ్రాలె, నప్పుడు కులగిరు లన్నియు వడఁకె
నెడపనికడఁకతో నిబ్బంగి వెడల, నుడువీధి సురలు దా రొండొండ నిండి
రావణోద్యోగసంరంభంబు సూచి, దేవారి యిటుఁ గ్రింద దేవదేవారి
యోధులవైఁ బేర్చి యుద్వృత్తినెత్తి, క్రోధించి మించి పేర్కొనిపోవువాఁడు
ఈరితి యీభాతి యీరణోద్యోగ, మీరోష మీవేష మెప్పుడు లేదు
నేడు లక్ష్మణసమన్వితునిరాఘవునిఁ, జోడిమితోఁ దాఁకి పోరాడకున్నె
యని రత్నమయవిమానారూఢు లగుచు, ననిమిషులనిమిషులై చూచుచుండ
రాసి వానరబలారణ్యంబుఁ గాల్చుఁగా సొంపుతోవచ్చు కార్చిచ్చుపగిది

నడతెంచె నసురసేనాసహస్రమును, బొడగని కపివీరపుంగవులెల్ల
 సంగదఁ జెలరేఁగి యట్టహాసమును, పొంగ నుప్పొంగి యార్పులు నింగిముట్టఁ
 దరమైసతరులు నుద్ధతమైనగిరులు, గిరిశృంగములుఁ గొని గిరిసమాకృతుల
 దరమిడి బరువడి దనుజునై నికులు, దురమును నిరువాఁగుఁ దొడరి రొండొంటి
 నక్షిణబలము లేపారంగఁ దాఁకు, దక్షిణోత్తరసముద్రములచందమున
 నప్పుడు దానపు లాసేనమీఁద, ముప్పిరిగొనురోషములు మండుచుండ
 నార్పులు జంకెలు నతులహంకృతులు, నేర్పులు కడఁకలు నిండ నొండొండఁ
 గటమదోత్కటదంతి ఘటల డీకొల్పి, పటుజవాశ్వంబుల బలువిడిఁ దోలి
 యలవొప్ప నరదంబు లఱిముఱిఁ బఱసి, నలుగడఁ గాల్వర నలిఁ గవియించి
 కరవాలముసలముద్గరభిండివాల, పరశుతోమరశర ప్రాసఖడ్గములఁ
 గనుకని వైచియు గాడఁబొడిచియు, దునిమియు మెఱిమియు దూలనేసియును
 వ్రచ్చియు మోదియు వసుధఁ గూల్చియును, గ్రుచ్చియుఁ గవులఁ జేర్కొని విదళింప
 మొనసి వానరవీరముఖ్యులు గడిమి, గినిసి యుద్భటరణ క్రీడమై గదిసి
 యుఱికి సమీపమందున్న శైలములు, తఱుచైన గిరిశృంగతతులు వృక్షములు
 శిలులును వడివ్రేసి చెలరేఁగి మఱియు, దలమీఱి గుట్టుపుడశముల కుఱికి
 యుఱితో గ్రసత్త్వంబు లొప్పఁ గుప్పించి, కుదియక రాతులఁ గూలఁ దన్నియును
 గర ముగ్రులై కరిఘటలవైఁ గవిసి, సారిది శైలము లెత్తి జోదులు పెలుచఁ
 గుంభమధ్యంబులఁ గ్రుంగ నేనుఁగులఁ, గుంభిని నొక్కటఁ గూల నేయుదురు
 రథములతోడ సారథులరథ్యముల, రథుల నొక్కట నెత్తి రణమధ్యవీధిఁ
 జెలుకుర నందంద పృథివి గంపింప, నలవున నటువ్రేసి నలియఁజేయుదురు
 ధరణీధరంబులఁ దరుకదంబముల, నురవడిఁ గాల్వర నురక మోఁదుదురు
 కఱతురు పండ్లను గరతలాగ్రములఁ, జఱతురు పదములఁ జదియఁ బ్రానుదురు
 వ్రత్తు రుజ్జ్వలనఖావలుల వాలముల, మొత్తుదు రలతురు ముష్టిఘట్టనలఁ
 బనసనీలాంగద ప్రముఖులు మఱియు, వనచరపతులు దుర్వారులై యెగసి
 తనియనికడిమి నుద్దండదానవుల, మొనలపై నాకసంబుననుండి నిండి
 భూరిథారాధరంబులు లయవేళ, ఘోరనిర్ఘాతము ల్గురియుచందమున
 గురుశైలసాహాణిఁటు లందంద, కురియ నుద్భటరణఁజేసి నెల్లెడలఁ
 గూలు నేనుఁగులు గుంభమధ్యముల, వ్రాలు మావుతులు పైవ్రాలుచందములు
 విటుగువిండ్లును గూలు వీరరాక్షసులు, నొఱగు నశ్వములుఁ బై నురులు రావుతులు
 జదియు రథంబులు సమయు సారథులు, జిదియు పీనుఁగులుఁ జెదరు మాంసములుఁ
 బడు కిరీటంబులు పగులు మస్తకము, లడరు నెత్తురులుఁ బెల్లవియు గాత్రములుఁ
 దొలుకాడుప్రేవులఁ దునియు ఖడ్గములు, గలిగి యప్పుడు రణాంగణ మొప్పెజౌడ
 బహుభోగపరవ్యభాగ్యంబపోలె, మహితాభ్రమాతంగమదసిక్త మగుచు
 నతిరౌద్రుడ్రవిహారంబపోలె, హతగజాసురపిశాచానంద మగుచు
 నక్షిణరామకటాక్షంబుపోలె, నైక్షిణహృష్టవిభీషణం బగుచుఁ

గలియుగాంతోద్ధగ్రకాలంబపోలె, బలశూన్యవిధ్వస్తబహుధర్మ మగుచు
గతతోషసంపుల్లకమలినీపోలె, శ్రితశీలీముఖపుండరీకౌఘ మగుచుః
జారుశుభోదారునవనంబపోలె, నార్తకఘనమార్గణాకీర్ణ మగుచు
స్థిరపుణ్యమూలనదీభర్తపోలె, హరిసత్త్వనిర్మథితాభీల మగుచు
ననఘక్రమాగరుయాగంబపోలె, ననిమిషలోకచింతాభీష్ట మగుచు
నొప్పెడిరణములో నుగ్రభావమున, కుప్పతిల్లుచు సుర లొగి జూచుచుండఁ
దొడఁగి నెత్తుటఁ దొప్పఁదోఁగి లోకలయఁ, బడియున్న ప్రేవులు పవడంపుఃబొదలు
రథములు యానపాత్రము లూడిపడిన, రథచక్రతేతులు గూర్చములమొత్తములు
మొగి నున్న శవములు మొసళ్లు గలయఁ, దెగిపడ్డ భుజములు దీర్ఘసర్పములు
ఆయుధరథరథు లస్థిసమూహ, మాయతశైలంబు లతులదంచ్చములు
తిమితిమింగిలములు దీర్ఘఘోటకపుగములు సముల్లోకకల్లోలతేతులు
వివిధాశ్వలాలలు వెలి నుర్బలంద, ధవళాతపత్రసంతతులు హంసములు
బహుకీరీటప్రభల్బడబాగ్నిశిఖలు, మహిమీదఁ జేరినమాంసము ల్లాణులు
ప్రీతనికాచరప్రేతబేతాళ, భూతాట్టహాసము ల్బూరిఘోషములు
చంద్రుండు రఘురామచంద్రుఁ డవ్వీభుని, సాంద్రహాసద్యుతుల్బుంద్రిక లగుచు
నడరెడురక్తాబ్ధి యబ్ధితోఁ దొరసి, యుడువీధితో రాసి యుప్పొంగుచుండె
నప్పుడు హనుమంతుఁ డసురేశుమీద, నుప్పొంగి కవియ నుద్యోగంబు సూచి
యచలాచలాకారుఁ డతిబలొన్నతుఁడు, రుచిరఖడ్గండు ఖడ్గరోముండు గినిసి

— ఖడ్గరోముండు మొదలగురాక్షసులు వానరవీరులతో యుద్ధముసేయుట —

యందెందుఁ గడఁగెద వందేల నీకు, నిందు రమ్మనీలజ యే నున్నవాడ
ననవుడుఁ గుప్పించి యతనిపై కుఱికి, తనురోమశితఖడ్గధారల మునిఁగి
యొకభంగి నిగిడి మహాగ్రుఁడై కడఁగి, ప్రకటసత్త్వోన్నతిఁ బవమానసుతుఁడు
కులశైల మనఁబోలు కొండఁ జేఱుని, వెలుచ నార్పుచు వచ్చి పృథివి గంపింప
వానిపై నురువడి వైచె వైచుటయు, దాని వాడురురోమధారాభిహతిని
గండ్రించి ప్లవగుల ఖండించుకొనుచు, దండి నప్పువమానతనయుఁ దాఁకుటయుఁ
బావని మఱియును బర్వతం బొకటి, వేవేగ దానవవీరులపై వైవఁ
గులిశధారాహతిఁ గూలుపర్వతము, పాలుపునఁ గూలె నప్పుడు రక్కసుండు
సర్పరోముండుఁ తీవ్రసర్పాంగుఁ డగుచు, దర్పించి కడఁకతోఁ దాకి యంగదుని
దనురోమసర్పసంతతుల నొప్పింప, ఘనమైనకడిమి కంగదుండు గోపించి
గ్రద్దన లయకాలకాలుఁడై మండి, యద్దైత్యుమస్తకం బబచేత ప్రేసె
దనుజునిశిరమంతఁ దద్దయుఁ బగిలి, ఘనరక్తధార లొక్కటఁ గ్రమ్ముచుండ
రోషాగ్ను లొలుకుచు రోమసర్పముల, భీషణాకారుఁడై వేర్చి యద్దనుజుఁ
డంగదునంగంబు నంగద ప్రేయ, నంగదుం డధికరోషాయత్తుఁ డగుచు
నసురశిరోమధ్య మతిఘోరముష్టి, బస చెడఁ దాటించి పడవైచి త్రొక్కి

తలఁ ద్రుంచివైచి యుగ్ధలిశక్తి వాని, బలువిడి నిర్గతప్రాణుఁ గావించె
భీషణరణకళాభీలు నన్నీలు, రోషించి వృశ్చికరోముండు దాకి
ఘనవిషజ్వాల లొక్కటఁ బిక్కటిల్లఁ, దనురోమవృశ్చికతతుల నందంద
యేచి నొప్పింప సహింపక నీలుఁ, డాచేత దానవు నాత్మ గైకొనక
విరఘలై రాక్షసవీరులు పర్వ, నురుసాలతరువున నురువడి వ్రేసె
వ్రేసిన దనుజుఁ డావృక్షంబు ద్రుంచె, గానిల్లి విషరోమకంటకాగ్రముల
ద్రుంచిన కనుఁగొని తోరంపుఁగడిమి, కంచితజయశీలుఁ డానీలుఁ డలిగి
ఘోరబాహుశక్తిఁ గుశలుఁడై వేర్చి, భూరిశాఖల నొప్పు భూజంబు వెఱికి
కొనినచ్చి వాని వఱిగివీధి వ్రేసి, యనిమిషు లుప్పొంగ హతజీవుఁ జేసె
భగ్నారివీరుఁ డభగ్న ప్రతాపుఁ, డగ్నివర్ణం డనునతఁ డాగ్రహించి
వడి మహాటవుల దుర్వారతఁ బెర్చి, కడఁగి యుగ్రతనేర్చు కార్పిచ్చుకరణి
నగణితస్ఫుటనహ్ను లంగంబులందు, నిగిడించి కోఁతుల నీటుసేయుచును
బ్రళయాగ్నియునుబోలి కఱతెంచుచుండ, నలుకమై వీక్షించి యవనశ్రవరుండు
బలిముఖస్రముఖుల పరిభవక్రమము, తిలకించి కగుణావిధేయుండు గానఁ
దలఁపున నోర్వ కర్దశజనుగ్రతకుఁ, దలయాచి దశకంఠతమ్మన కనియె
నోవిభీషణ నాకు నూహింపఁ దెలియ, దీవచ్చుచున్న వాఁ డెవ్వఁడో చూడ
నారావణుండు పంప ననిసేయఁగోరి, ధీరుఁడై యనలుఁ డేతెంచుచున్నాడో
వీఁడొకరాక్షసవీరుఁడో కాక, వీఁడెవ్వఁ డేర్పడ వినుపింపు నాకు
ననవుడు దేవ వీఁ డగ్నివర్ణుండు, దనమేనిమంటలు దరికొల్పి వీఁడు
పర్వతంబులనైన భస్మీకరించు, గర్వదుర్వారుఁ డఖండవిక్రముఁడు
అనిన నచ్చెరువంది యర్కవంశజుఁడు, ఘనమైన వానియుగ్రతఁ జూచి యలిగి
వాసననుతుఁ డంత వరుణాస్త్ర మేసె, నేసిన నది మింట నెడమిక నిండి
కప్పారుమేఘంబు గప్పి యార్భటము, లుప్పొంగ జడివాన లడుగక కురిసి
యలవేడిమంటల నార్చి పెల్లార్చి, ఖలునగ్నివర్ణ నొక్కట నేలఁ గూల్చె
నాలంబులో నప్పు డగ్నివర్ణుండు, గూలుటయును జూచి క్రూరుఁడై వేర్చి
కోపంబువేర్చి నతుల నిప్పులుదులఁ, జూపుల లయకాలసూర్యుఁడై మండి
రాముఁ గనుంగొని రాక్షసేశ్వరుండు, రామ నన్నెటుఁగవే రణమధ్యవీధిఁ
స్మారనిష్ఠురవజ్రఘోరదుర్వార, ధారావిదారితోద్ధతకులాచలుండు
దేవేంద్రుఁ డుద్వృత్తి దేవసంఘములతో వచ్చి యెదిరినఁ ద్రుంతు నే నాజి
నిన్నేలఁ గైకొందు నీచకావేయ, సన్నాహమే నన్ను సాధింప నహహ
పదిలుఁడై మగపాడి పాటింతుఁగాక, తుదిముట్ట నన్ను నెదుర్కొందుగాక
తోచి శస్త్రాస్త్రపట్టుల నొంతుగాక, యేచి నీలావు నాకెఱిగింతుగాక
యనవుడు రఘురాముఁ డద్దురాత్మకుని, చెనఁటిమాటలు విని చిటునవ్వు నవ్వి
గంధసింధురము ఘీంకార మాలించి, సింధురాంతకమత్తసింహంబపోలె
నూరకుండుటయు మహోగ్రుఁడై కినిసి, యారాముతమ్ముఁ డయ్యసురారిఁ దాకి

ఘోరనారాచము ల్లరియఁ దద్బాణ, థారలఁ ద్రుంచి యాతని లెక్కగొనక
యెంతయుఁ ద్రోచి పెల్లెచి లంకేంద్రుఁ, డంతకాకారుడై యటిమి వైఁ దటిమి
భానువై నడచు స్వర్భానుచందమున, భానువంశాధీశుపై నప్పు డడరి
దారుణస్ఫుటవజ్రథారానుకారి, నారాచతతుల నన్నరనాథుఁ గప్పె
గప్పిన నప్పుడు కాకుత్స్థుఁ డలిగి, నిప్పులురాలెడు నిష్ఠరాస్త్రముల
నుగ్రుండై యేయంగ యుద్ధమధ్యమున, నిగ్రహింపఁగఁజొచ్చె నెఱిసి రావణుడు

— జేపేంద్రుడు శ్రీరామునకు రథంబుఁ బంపుట —

ఆసమయంబున ననియె మాతలికి, వాసవుఁ డారామవల్లభుఁ జూచి
దేవహితార్థమై తివిరి రాఘవుఁడు, పోవక దనుజుతోఁ బోరుచున్నాఁడు
వాడె పదాతియై వసుధ నున్నాఁడు, వాఁడు రథస్థుఁడై వ్రాలుచున్నాఁడు
ఎందు లోకోన్నతుఁ డితఁడె దుగ్ధముల, డింది యక్కుమతికి దిగువ నున్నాఁడు
వేదపల్లవముల విహరించుసౌఖ్య, వేది కర్కశరణవీధి నున్నాఁడు
కమలామనోరథగతుల నున్నతుల, నెమకెడుసుఖ నేల నిలుచున్న వాఁడు
ఇనకులాధిపునకు నీదివ్యరథము, గొనిపొమ్ము వేవేగ కుంభిని కనుడు
ననిలమనోవేగ మగుతురంగములఁ, గనకదం డాబద్ధఘనకేశనముల
మహానీయరుచిరోరుమణికదంబముల, మహితమై బాలార్కమహిమ దీపింపఁ
దనరారురథము మాతలి మహీస్థలికి, గొనివచ్చి వేడ్కతోఁ గుంభిని నిలిపి
యారాముముందట హస్తము ల్తోగిచి, యారాధబలశాలి యై విన్నవించె
దేవ రాఘవ ధరాధీశ సమస్త, దేవతారాధ్య వందితభ క్తసాధ్య
శరచాపకవచాదిసన్నాహరథము, పురుషాతుఁ డిదె నీకుఁ బుత్రైంచినాఁడు
కాకుత్స్థ నీవింకఁ గౌశికుపనుపుఁ, గైకొని యీవజ్రకవచంబు పూని
యీదివ్యరథమెక్కి యీయాయుధముల, నీదుర్బదాంధుని నెదిరి సాధింపు
మేను సారథిగాఁగ నింద్రుండు సకల, దానవావలి గెల్పె ధరణీశ తొల్లి
ననవుడు విని రాముఁ డవ్విభీషణుని, యనుమతితోఁ గూడ నారథంబునకు
వలగొనివచ్చి యుజ్జ్వలతను ప్రభలు, పాలయంగ నీరేడుభువనంబు లలరఁ
జదల నొక్కటఁబర్వ జయజయధ్వనులు, పొదివి శాఖామృగంబులు మిన్నుముట్ట
నురవడిఁ గమలాప్తుఁ డుదయాద్రి నెక్కు, కరణి నారథ మెక్కెఁ గమలాత్మకులుఁడు
నప్పుడు నభ మెల్ల నల్లాడుచుండి, యుప్పతిల్లుచునుండె నొండొండ నిండి
శరదభ్రసంధ్యాభ్రచయసమానములు, గరుడోరగామరగణవిమానములు
సరిచూచుసురలు భేదరులు గిన్నరులు, పరమసమృద్ధమును భయము నుప్పొంగ
నీపర్వతద్వంద్వ మీయభియుగళ, మీపావకద్వయ మీనభోయుగము
గదిసెపోఁ బోరాడఁ గదిసెఁబో పోర, నిది సమానస్కంధ మెట్లొకో యనుచుఁ
గంపింప జగము లాకంపింప నిట్లు, కంపింప నిరువాఁగు కంపింప గడఁగి
రణజయోదగ్రులై రామరావణులు, రణజయవ్యగ్రులై రామరావణులు
గదిసినదృష్టి నిర్ఘాతపాతములఁ, జదిసినమెఱుఁగులు చదలవై జెదర

చెలఁగె నేనలరెంటు సింహనాదములు, గలఁగె నాకాదిలోకంబు లన్నియును
నామేటివిలుకాఱు లన్యోన్యవిజయ, కాములై రణచిత్రగతు లొప్పుమెఱయ
దినకరానలకల్పదీర్ఘనిర్ఘాత, ఘనశాతశరసముత్కరపరంపరలఁ
గరములు గళములు కక్షము ల్బుజము, లురములు నిటలంబు లూరులు బరులు
నేసి నొప్పించుచు నిరువురు గడిసి, త్రాసులై దొరసి విత్రాసులై బెరసి
యంపకయ్యము సేయునప్పు డొండొరుల, సొంపు బెంపును దెంపు చూడ నచ్చెరువు
ఫలితవిక్రమసమస్తారంభు లగుచు, దొలఁగక చేతుల దొనలయమ్ములకుఁ
జూచిరి తివిచిరి సంధించిరేయఁ, బూచి నేసిరి పోయె బొమ్మని తెలియ
రాకుండె నప్పు డారామరావణుల, భీకరకరకరాభీలవేగములు
గణనలు క్రమములు గడచి యందంద, రణవండకోదండరవిరుండలముల
ప్రేఖచ్ఛరాంశులఁ జేర్చి పుంఖాను, పుంఖంబు లగుటయుఁ బొంకు గావించి
బాణబాణాసనప్రాధులక్షీణ, తూణీరు లేయుచోఁ దొడఁగి యొండొరులఁ
బ్రతినేసి యొకటికిఁ బదియింటివెనుక, నుతశక్తి దానికి నూటింటివెనుక
వెనుకొని దానికి వేయింటివెనుక, బనిగొని దానికిఁ బదివేలువెనుక
నుడుగక దానికి నొకలక్షవెనుక, మడువక దానికి మఱికోటివెనుక
నేసినశరము మున్నేసినశరము, రాసి యొక్కట దాచు రామరావణుల
నలి నప్పు డమరా నారి సారించి, తలకొని దేవగంధర్వబాణములు
పరువడి నేయంగఁ బఱిలెంచుచునికి, బరికించి చూచి యప్పరమాస్త్ర వేది
తడయక దేవగంధర్వబాణముల, వడినేసి పొడినేసె వసుధేశుఁ డంత
నలుకమై రావణుం డారాముమీఁద, బలువిడి రాక్షసబాణ మేయుటయు
మిడిగ్రుడ్లు నడుదలై మెఱయుకోఱులును, నుడిగొన్నకఱకుజంజురువెండ్రుకలును
నసదృశోన్నతిమించునట్టికాయములు, పొసఁగ దానవరూపములతోడ నిగుడఁ
గనుఁగొని రఘుకులాగ్రణి యల్క మడిని, దనరంగ వైష్ణవాస్త్రముఁ బ్రయోగించి
తరణిదీధితి సంధతమసంబు నడఁచుకఁగి రాక్షసబాణ గౌరవం బడఁచె
నంత రావణుఁ డురగాస్త్రంబు వింట, నెంతయు సంధించి యేసె నేయుటయు
నామహాబాణమునందు బాణములు, భీమసర్పంబులై వేర్చి యందంద
పదియు నిర్వదియును బండ్రెండు రెండు, పదుమూడు మూడును బదునేను నేను
తలలతోఁ దలలపైఁ దళతళరుచులు, గలమహామణులతోఁ గడఁకమైఁ జేర్చి
గరుడవాహనుఁ డని కాకుత్స్థమీఁద, బరవసంబునవచ్చు పాపదం డనఁగ
జదలనత్కుజ్జ్వలజ్వాల లెల్లెడల, వెదచల్లుచును వచ్చువిధము వీక్షించి
కాకుత్స్థకులభర్త గారుడాస్త్రంబు, నైకొని సంధించి కడఁక నేయుటయుఁ
గడుకొని గారుడాకారబాణములు, వడినందుఁ బ్రభవించి వసుధ గంపింప
వరపక్షసంఘాతవాతవిధూత, ధరణీధరంబులై తడయక నిగిడి
నడుమన త్రుంచె నన్నాగబాణముల, నుడువీధి సురలుండి యుప్పొంగి యార్వ
చెండియు నాదైత్యవిభునిపై నగ్ని, కాండంబు నిగిడించె గాకుత్స్థుఁ డలిగి

అది భూమివిస్ఫులింగాక్రాంతదిశము, నది సికాదగ్ధసురాధీశవనము
నగుచు నేతెంచు సురారాతి యుగ్ర, మగువారుణాస్త్ర ముద్ధతినేయుటయును
ఘనసమూహంబు నాకసమెల్లఁ గప్పి, పానర శంపాజాలముల వాన గురిసి
యనలసాయకము వెంపడచి గర్జిల్లఁ, గనుఁగొని రాముఁ డాకాండంబుమీఁద
వాయవ్యశరమేసి వారిం చెదనుజుఁ, డాయెద దంతిమ ఖాస్త్రంబు పజప
దానఁ బెక్కగు దంతితతి గళదృహశ, దానజంబాలితథా త్రియై కదియ
శ్రీరాముడును నారసింహాస్త్ర మేసె, బోరునఁ దద్బాణమున సింహచయము
దారుణతరసటాతారితనకల, నీరదనివహమై నిజఘోరనాద
చలితద్దిగ్విరదమై చటులత నిగిడి, కులిశోగ్రనఖములఁ గుంభముల్వచ్చి

— రావణుడు శ్రీరాములపై శూలము వేయుట —

హస్తిసంతతిఁ ద్రుంచె నయ్యెడ సురలు, ప్రస్తులిచేసి రాపార్థివోత్తముని
గలుపించి యప్పుడు కల్పాంతవహ్ని, తులితమై మంటలు దోలకాడుచుండ
నాలోన లోకభయంకరాకార, శూలంబు గొని రాముఁ జూచి రావణుడు
వసుమతి కంపింప వారిధు ల్లలఁగ, దెసల నెల్లెడలఁ బ్రతిధ్వను ల్సెలఁగ
బిట్టుల్కి భూతము ల్బేదరఁ గట్టల్క, దట్టించి సింహనాదముచేసి పలికె
పన్నుగా రాదు యీపటుశూలవహ్ని, నిన్ను నీతముని నీటుగావించి
పోర నిన్నెదిరించి పోరాడి చన్న, వారినారులబాష్పవారి వారింతుఁ
జూడుము నీవంచు శూల మంకించి, యొడక రాములపై నుంకించి వైచె
దానిపై రాముఁ డుదగ్రుండై కినిసి, వానలు కల్పాంతవహ్నిపైఁ గురియు
పురుహూతుపగిది నదృశితాస్త్రములు, గురియంగ నది దాన గుదియక వాని
నుజక నీటుగఁ జేసి యుగ్ర వేగమునఁ, బఱతెంచుగతిఁ జూచి భానువంశజుఁడు
దేవేంద్రుఁ డర్థిఁ బుత్రైంచినశక్తి, వావిరిఁ గైకొని వైచె వైచుటయు
నది నిర్గళిద్ధుంటికారావ మగుచు, నది విస్ఫురత్పావకారంభ మగుచు
నది యక్షసురభేదరానంద మగుచు, నది రాక్షసాలోకనాభీల మగుచు
వఱలు మనోవేగ వాయువేగమునఁ, బఱతెంచుశూలంబు భస్మంబుచేసె
నప్పుడు రావణుం డలుక చిత్తమున, ముప్పిరిగొనఁగఁ గార్డుకదశకంబు
ధరియించి వేర్చి యుదగ్రుండై యార్చి, శరపృష్టి ముంచిన జననాథసుతుఁడు
తానేకొదండధరుఁడయ్యుఁ దునిమె, వానియస్త్రములెల్ల వారనికడిమి
మదము మత్సరమును మానంబు చలము, గదురఁ గన్నులనిప్పుకలు నివ్వటిల్ల
రావణుఁ డెంతయు రఘురాముమీఁద, వావిరి నష్టులవానలు గురిసి
కుదియనికోపంబు కొలఁదికి మిగులఁ, బదియింట మాతలిఁ బదియింట హరుల
వికలసత్త్వులఁజేసి విషమాస్త్ర మొకటఁ, బ్రకటంబుగాఁ ద్రుంచె బటుకేతనంబు
విపులచింతాభరవివశులై తూలి, కపులు నాకపులు నొక్కట విన్నవైరి
భువనము ల్పొంగించె బుధుఁడు వేధించె, జనమున రోహిణీశకటంబునందుఁ
బటుతరతేజంబు భయదంబుఁ గాఁగ, నట విశాఖకు వచ్చె నంగారకుండు

చటులో గ్రతరభంగి జలధు లుప్పొంగ, నటదూర్తి మూలిక ల్బభమంది పొరలె
నెగయునొర్వాలనివృత్తశిఖలు, పొగలచందముగాంగఁగఁ బొగయంగఁ దొడఁగె
ఉగ్రాంశుబింబంబు సరయుచు వచ్చి, యుగ్రదీప్తులతో మహాల్కులు డుల్లె
నవిరళతరతేజ మటు మ్రానువడఁగ, రవియును గడు మందరశ్చిన్మై తోఁచె

— శ్రీరాముల కగ్రస్తు లాశిత్వకృదయ ముపదేశించుట —

నలినప్పు డేచి మైనాకంబుపోలె, దలఁకఁగ నందంద దశకంఠుడేయు
శరవేగగతిఁ జూచి జనలోకనాథుఁ, డరుదంది చింతింప నట యగస్త్యుండు
చనుదెంచి యారామచంద్రు నీక్షించి, విను మహాభుజబలవీర యారామ
వితతంబుగా నాజివిజయంబుచేయు, నతిగోప్యమగుచున్న యట్టిమంత్రంబు
నెలమితో నాదిత్యహృదయంబు హృదయ, మలర ననుష్ఠింపు మవనీశతిలక
యిచ్చుహాజపమున నిప్పుడు నీవు, సమృదం బడరంగ శత్రు గెల్పెదవు
ఇది యాయు వొనరించు నిది మగిళమడఁచు, నిది సర్వమంగళహేతుభూతంబు
వెలయ సురాసురవినతుఁడై పొల్పు, జలజాప్తుఁ బూజింపఁ జను నీకు నధిప
యీలోకలోచనుం డెల్లలోకముల, జాలరశ్మలు నిండఁ జరియించుచుండు
బ్రహ్మయు విష్ణుండు ఫాలలోచనుండు, బ్రహ్మకల్పాదిని భానుడైనాడు
మది సర్వదేవతామయునిఁగా నెఱిగి, కదనంబునప్పు డీకమలబాంధవుని
నెవ్వఁడు కీర్తించు నింపుసొంపార, నవ్వీరుననుఁ గల్గు నాహవజయము
అనుచు నమ్మునివరుం డాశ్రమంబునకుఁ, జనుటయు నాసౌరజప మాచరించి
యప్పు డత్యున్నతుడై రాఘవేంద్రు, డుప్పొంగి రావణోద్యోగంబుఁ జూచి
ఘోరావలోకనాగ్నులు మండుచుండ, భూరిభూమ్రాయతభృగ్కుటి నిక్కించి
పెరిగి రాజులరథాభీలఘోటముల, నురుతరాస్త్రంబుల నుఱక నొప్పించి
వరశరత్రయము రావణులలాటమున, సరిఁ గ్రుచ్చి యురుర క్తసంసీక్తుఁడేసె
నప్పుడు రక్తసిక్తాంగుడై చూడ, నొప్పె లంకేశ్వరుం డొగి రామచంద్రు
శరవసంతాగమపమయసంపుల్ల, తరుణారుణాశోకతరువుచందమునఁ
గుపితుఁడై యంత రక్షోభర్త రాము, విఫులవక్షంబేసె వేయిబాణముల
నధమప్రయుక్తంబు లై సురద్రోహ,విధి శోసరింపక విషశక్తి మెఱసి
నిర్మలగుణయుక్తి నెఱిఁ బెడఁబాసి, ధర్మంబు విడిచి యుద్ధతశక్తి నిగిడి
చనుదెంచి రాఘవేశ్వరుని నొప్పింపఁ, జన సభోగతిగాక సద్గతి గలదె
యనినచందంబున నద్దశాననుని, ఘనబాణములు వచ్చి కాకుత్స్థు గాడి
జగదద్భుతంబుగాఁ జని భూమి దూరి, తగులక నిగిడి పాతాళంబుఁ జొచ్చె
నురుశరత్తముల నుఱక వెల్లుబ్బి, తోరుఁగు నెత్తుటఁ దొప్పఁదొంగి రాఘవుండు
ప్రళయకాలాభీలపావకజ్వాల, లలవుమై గిట్టుండు నన నిండ మండి
మండుచిచ్చుఱకంటిమంటలు మింట, నొండొండవర్ష కాలోగ్రుండో యనఁగఁ
జండ తేజమునఁ బ్రచండమార్తాండ, మండలకిరణసమానానమాన
మానితశరవరంపరలోలి పఱపి, మానగర్వముఁ దొంటి మదమును నుడిపి

యనిసేయఁ గాలుసే యాడకయుండఁ, దనువెల్ల జర్జరితంబుగాఁ జేయఁ
 బర్విడి రఘురాముబాణవేగమున, నిర్విణ్ణుడై యుండె నిల్చి రావణుఁడు,
 దశరథసుతుఁడు ప్రతాపభాస్కరుఁడు, దశకంఠః జూచి యుదగ్రుడై పలికె
 నేలరా రావణ యిట్లు నిర్విణ్ణ, శీలుడవై యుండఁ జేష్టలు మఱచి
 యోడ నెన్నఁడు నని యుగ్రహవముల, నాడుదు బీరంబు లవి యెందుఁ జోయెఁ
 బెరిగి మీయన్నఁ గుఱేరు గాఱించి, పరునిచందమునఁ బుష్పకముఁ దెచ్చుటయు
 మఱి యరణ్యములందు మము డాగురించి, చెఱఁగొని లంకకు సీతఁ దెచ్చుటయు
 నివి వీరకృత్యంబులే దశగ్రీవ, యివి పౌరుషము లని యిందు గర్వింతు
 వడిఁ బురాకృతదోషవశుడవై చిక్కుపడి నేఁడు నాదృష్టిపథమునఁ బడితి
 పడితి గా కింక నీప్రాణముల్లొనక, విడుతునే నిన్నేల విడుతునే లంక
 హరిహర బ్రహ్మదు లడ్డమైరేని, బొరిగొందుఁ జోసీనుఁ జోర సాధింతు
 రావణ నేఁడు సీరక్తమాంసములు, నేవింపఁజేయుదుఁ జెలఁగి భూతములఁ
 గష్టచిత్తుడ వతికామాతురుడవు, దుష్టబుద్ధివి సురద్రోహివిగానఁ
 బదిలమై నిలువక పాఱితేనియును, బొదివి నిక జంపుట పుణ్యంబు నాకు
 నాసన్నమృత్యుడ వైననీతోడ, నీసుమాటలు వల్క నింక నేమిటికి
 నీవిక్రమంబును నీభుజాబలము, నీవైభవంబును నేఁడు వాపెదను
 గలన సీతమ్మని ఖరుడనువానిఁ, బొలియించు పెఱుఁగ వే భువనభీకరుని
 నింక నొక్కటి నీకు నెఱిఁగింతు వినుము, శంకింప వలవదు జనకజ నిచ్చి
 శరణు కాచెద సమరంబు సేయ, నురుజయం బిది నీకు నోటమి గాదు
 ఆయువు వరశక్తి, నధికంబు వడసి, మాయావిధంబులు మఱిఁబెక్కు లెఱిఁగి
 సమరోగ్ర శస్త్రాస్త్రసామగ్రి గలిగి, యమరేంద్రుఁ డాదిగా నఖిలదృష్టుల
 మూఁడులోకంబుల మును గెల్చియున్న, వాడివీరుని నిన్ను వధియింతు ననిన
 మర్కటయూథపు ల్పది సంతసీల్లి, రర్కతనూథపుం డావిభీషణుఁడు
 భూవర జయమును బొందు సీవనగ, రావణు వీఱించి రఘురాముఁ డనియె
 నింక నొక్కటి నీకు నెఱిఁగింతు వినుము, శంకింప వలవదు జనకజ నిచ్చి
 శరణు కాచెద సమరంబు సేయ, నురుజయం బిది నీకు నోటమి గాదు
 యనుచున్న రఘురామునత్యుగ్ర భాష, లనలార్చులై తన్ను నడరి కాల్యుటయు
 నలుకమై నులుకుచు నద్దశాననుఁడు, బలియుఁడు జానకీవతిఁ జూచి పలికె
 దురమునఁ గొందఱ దుష్టరాక్షసులఁ, బెరిగి జంపితి నని వేర్చెడు కడఁగి
 న న్నేఱుంగవు నీవు నాలావుకొలది, మున్నెఱుంగవు నేను మునుమిడి దొల్లి
 యతిలోకకృతులైన యక్షగంధర్వపతుల దేవతల దిక్పతులఁ బెక్కండ్ర
 బలుమిడి గాఱించి భంగించి నొంచి, చెలఁగి వర్తింతు విశృంఖలవృత్తి
 సమబలప్రాధి విచారింప కేను, సమరంబులో నిన్ను సరకుసేయుదునే
 నిన్ను సీతమ్మని సేఁడాజిఁ జంపి, కన్నులపండువుగాఁ జూచి కాని
 యాలంకఁ జోర నింక నే నంచు మించి, కాలాగ్నికల్పుడై గడఁగి రావణుఁడు.

మహియు నాకసమును మండ రాఘవుని, బహుదివ్యశస్త్రాస్త్రపంక్తులఁ బొదివెఁ
బొదివినఁ గోపించి భూపాలుఁ డేసె, బొదిగొని ప్రతిబాణములు సహస్రములు
అప్పుడు రఘురాముఁ డధికసంతోష, ముప్పొంగ రెట్టించి యురుపరాక్రమము
చెనఁటియౌ తాటక జీఱిననాఁడు, మునియిచ్చు దివ్యాస్త్రముల మదిఁ దలఁపఁ
దలఁపులోనన వచ్చి తమమూర్తులొప్పు, విలసితజయలింగవిస్ఫులింగముల
నమర దివ్యాస్త్రంబు లవి వెలుంగుటయ, సముచితస్థితి వాని సంధించి మించి
కొండపైఁ బిడుగులు గురియుచందమునఁ, జండత సవ్యాపసవ్యంబు లేసి
తనియక మఱియు నుద్ధతశక్తి మీఱ, ఘనబాణవృష్టులఁ గప్పి నొప్పించి

— రావణుడు మూర్ఛిల్లుట —

కడఁకమైఁ బోరాడఁగాఁ బొడసూడ, నడుమిక దశకంఠ నలిఁ జిక్కువఱిచె
నారాముశరహతి నవశుఁడై దనుజుఁ, ధారకమధ్యంబునందు వ్రాలుటయుఁ
గనుఁగొని భీతుఁడై కాలకేతుండు, గొనిపోయె నరదంబు ఘోరాజి వెడల
సుర లప్పు డెంతయుఁ జూచి యాఁవ్వంగఁ, దరుచరయూథము ల్దగ నుత్సహింప
నొలసినలావుమై నొకకొంతవడికి, బలశాలి రాక్షసపతి మూర్ఛఁ దేరి
ప్రథనవిక్రమసమప్తారంభుఁ డగుచు, రథముపై నిలిచి సారథిఁ జూచి పలికె
ఓరి రాముఁడు నవ్వ నురకీర్తిఁ దెవ్వఁ, దేరింత యెడదవ్వు దెత్తురే యనిన
నోడినవాడవై యుండ నీపగతుఁ, నూడినవాడవై కొనిరాక గాదు
రథిసంకటంబు సారథిఁ గన్న చోట, రథము మరల్చుట రణధర్మ మెందు
నటుగానఁ దెచ్చితి ననవుడు వాని, పటువివేకమునకు బలుమాలు మెచ్చి
పరమసమ్మదమునఁ బసదనం బిచ్చి, సురవైరి యప్పుడు సూతు వీక్షించి
రాముఁ డున్నాడదె రణమధ్యవీధి, రామునిరథముపై రథముఁ బోనిమ్ము
నావుడు నరద మన్నరనాథుఁ గదియ, ద్రోవ నక్కాలకేతుండు బిట్టు వఱపె
దశకంఠనరద ముద్ధతి రాఁగఁ జూచి, దశరథసుతుండు మాతలిఁ జూచి పలికె
నదె రావణునిరథ మరు దెంచుచున్న, దదె మనరథమును నటఁ బోవనిమ్ము
దృష్టి చలంపక తీవ్రబాణముల, దృష్టించి వెఱవక తిరుగుడువడక
వదలక కుదియక వరుసఁ బగ్గములు, పదిలంబుగాఁ బట్టి పఱపు రథ్యముల
మాతలి హయములమనసు నీవెఱుఁగు, దాతతరథవేగ మతివిచిత్రముగ
సారథ్య మొనరింపు సకలంబు నీవు, నేరనియది లేదు నీ కేల చెప్ప
ననవుడు నపసవ్య మగుత్రోవ నాతఁ, డనిమిషారాతిపై నరదంబు వఱప
లోకకంటకుండు త్రిలోకభీకరుండు, భూకంపముగ మహద్భుతశితాస్త్రములు
రథముపైఁ గప్పి సారథిఁ జిక్కువఱిచి, రథవాహముల నొంచి రౌద్రంబు మించి
కాండ మొక్కట విల్లు ఖండించి వెక్కు, కాండంబు లేసి రాఘవుని నొప్పించె
నొప్పింప నొచ్చి మనోవీధి నలుక, ముప్పిరిగొన నుగ్రమూర్తియై కడఁగి
దేవేంద్రుఁ డర్థిఁ బుత్తెంచినవిల్లు, వావిరి రామభూవరుఁ డెక్కువెట్టి
నెఱిగిన భువనోంకసినిసాదములఁ, బఱియలై బ్రహ్మాండభారంబు వగుల

దానవగర్వాంధతమసం బడంగ, భానుభాసురములై పరంగు నస్త్రములు
 శతములు వేలు లక్షలు కోట్లు మఱియు, శతకోటు లర్బుదసంఖ్యలు గడవ
 వాసవ ప్రముఖగీర్వాణు లుప్పొంగ, నీసున నింద్రాని నేనె నేయుటయుఁ
 గడుఁబాపకర్తుండు గర్జుఁ డస్థిరుఁడు, వెడమాయములప్రోగు వీనిలో నునికి
 ధర్మప్రయుక్తమై దనరెడి మాకు, ధర్మంబు గా దని తలపోసి రోసి
 పోవుపోలిక నుచ్చిపోవుచు నుండు, రావణుఁగొని కాడి రాముబాణములు
 ఎడలేదు రావణుం డిలఁగూలు నింక, నడలకుం డిటమీఁద నని ముదం బొదవ
 ధరణికి సురలకు ధరణినందనకుఁ, బొరిఁబొరి నెఱిఁగింపఁ బోవుచందమున
 నొకఁగొన్ని ధరణికి నొకఁగొన్ని దివికి, నొకఁగొన్ని లంకకు నురవడిఁ బోవు
 పావకోగ్రంబులై పరువడి నిగిడి, రావణుఁ గొనికాడు రాముబాణములు
 నెఱసి యిత్తెఱంగున నిబిడంబు లగుచు, నఱిముఱి జడిగొన్న యంపవానలకుఁ
 దెరలక మరలక దివిజారి దివిరి, ధరణీశు నురుశరోత్కరముల నొంచె
 ఘనబాణవిక్రమక్రమబాహు లగుచు, బెనఁగి రిబ్బంగి నభేద్యవిక్రములు
 సమసత్వ సమవేగ సమబాణవిభవ, సమసమరారంభచతురులై కదిసి
 బలముల నేర్పుల బాహుగర్వములఁ, దులదూగి యిద్దఱు దురములోపలను
 నెఱసినకీనుకలు నిండ నొండొండ, చెఱవిడి పోరాడు సింగంబు లనఁగ
 నేడహారాత్రంబు లెడతెగకుండ, యాఁఁ బోరాడి రారూఢి విక్రములు
 ఆత్మఁటి రావణునరదంబుమీఁద, నెత్తురు వర్షించె నిల్చి మేఘములు
 ఘనరథాశ్వములతోఁకల నిప్పు లురిలె, నినరుచిచ్చాయ లనేకంబులయ్యె
 నిలువవు చచ్చెదు నేఁడు నీ వనుచు, బలికె రావణుఁ జూచి బలసి భూతములు
 గెలిచెదు రాఘవక్షీతిఁ నీ వనుచు, వలనొప్ప నాకాశవాణి భాషించె
 తనకై నందర్పి మిత్తము లటు సూచి, యనిమిషారాలియు నాస పోవిడిచి
 ధృతివెంపు దీపింపఁ దివిరి కాకుల్లేఘ, నతిశాతశరముల నడరి నొప్పించి
 కరవాలములు మహాగదలు చక్రములు, పరిఘలు శక్తులు బ్రాసము లైవె
 వైచిన వానిపై వజ్రసన్నిభము, లై చండ కాలానలాకృతులైన
 సాంద్రార్థచంద్రాస్త్రచయ మేసి రామ,చంద్రుండు నడుమన చక్కుగావించె
 నారావణుండును నత్యుదగ్రతను, ఘోరనారాదము ల్లురియించె మఱియుఁ
 జలమున రాఘవేశ్వరుఁడును వాని, నలినర్థచంద్ర బాణము లేసి త్రుంచె
 నారీతి నిరువురు సన్యోన్యసమర,ధీరులై జయకాంక్షఁ దెగి పోరుచుండ
 సమరంబులో నద్రిచరనిశాచరులు, దమతమయుద్ధసాధనములు గొనుచు
 రిణవిచక్షణులైన రామరావణుల, రణకేళి గనుఁగొని రణకేళి మఱి
 పరువడిఁ జిత్రరూపంబులో యనఁగ, నరుదంది చూచిరి యద్దశాననుఁడు
 తనచావు నిక్కంబు తానెఱింగియును, గినిసి రాముఁడు దనగెలు పెఱింగియును
 నెంతయుఁ గడకతో నిరువురుఁ జలము, లంతకంతకు నెక్కుండై పోరుతఱిసి
 గనలి కాలానలకల్పుండై రోష,మునఁ గన్నుఁగవల నిప్పుక లుప్పతిలఁగ

నింద్రారితభకేతు విలఁ గూల్చె రామ, చంద్రుండు నిశితార్థచంద్ర బాణమున
 నారావణుండును నధికరోషమున, ఘోరబాణముల నెక్కిని రథాశ్వముల
 మాతలి నేనె నామూర్ఛణనిహతు, లాతతాంబుజనాశహతులచందమున
 నారాఘవేంద్రుని నాతురంగముల, సారథి నొప్పింపఁ జాలకయుండ
 హాసంబులును నట్టహాసము లైలఁగ, వాసిగఁ గవులు రావణుని మార్కొనినఁ
 దరుచరసేనపైఁ దనమాయ మెఱసి, సురకంటకుండు మహాశుగవృష్టిఁ గురిసెఁ
 గురిసినఁ దద్యాణకొటులచేతఁ, దరుచరు ల్బడిసి ర త్రటి రామవిభుండు
 సారథి రథరథ్యసహితుఁగా వైత్యు, భూరిమార్గణములఁ బొదివి నొప్పించె
 దశరథసుతునిపై దశకంధరుండు, విశిఖజాలంబుల వృష్టిగా నపుడు
 కురిసినఁ గనుఁగొని ఘోరబాణముల, నరుదుగా సంధించి యమరులు వొగడ
 నతని నాకాశంబు నవనీతలంబు, నతిరయంబున రాముఁ డమ్ములఁ గప్పెఁ
 బగలెల్ల నమ్ములపందిరినీడ, నొగి రాత్రి శరదీప్తి నుడుగక యుండి
 తనరుమహేంద్ర మందరమహీధరము, లొనరుధైర్యంబుల నొప్పుచందమున
 నలిఁ దిరంబై నిల్చి నభముతో నభము, జలధితో జలధియు సరిఁ బోరుకరణ
 రామరావణులసంగ్రామంబుతోడ, రామరావణులసంగ్రామంబె పోలు
 ననుటకుఁ దగి మహాదగ్రకొంపనులు, దనరార నిరువురుఁ దమకించి పోర
 జలదగరితధనుర్జ్యాఘోషములను, గలహనిష్ఠురబాణఘట్టనధ్వనుల
 జితవర్ష సమరోగ్రసింహనాదములఁ, జతురరథాశ్వహేమావిరావముల
 నుదఘలు ఘూర్ణిలై నుల్కులు డుల్లెఁ, ద్రిదశు లుప్పొంగిరి దిక్కులల్లాడె
 బెగడె భూతంబులు పృథివి గంపించె, దిగిభంబు లూటాడెఁ దిరిగె లోకములు
 నగములు వడఁకెఁ బన్నగభర్త దలఁకె, నగణితప్రాధి నిట్లరిమి పోరాడఁ
 గడకలు విడిచి యుగ్రతలుడ్డి కొంత, తడ విద్దఱును బాహుదర్పము లృడలి
 ఘనబాణసంఘానగతు లుజ్జగించి, కనుఁగొనుచుండిరి కలయ నొండొరులఁ
 దెమలిపైవయివ పూత్యుతులు నార్పులును, జెమటలవఱదలు చిఱుతహంకృతులు
 నలయికలును ఘటికార్ధానఁ దేరి, మలుగనిచలములు మఱియుఁ బ్రేరేప
 నత్యుగ్రనిగ్రహవ్యక్రై కదిసి, రత్యంతకాలకాలాకృతినప్పు

— శ్రీరాములు రావణునికరశిరంబులఁ దెగ నేయుట —

డలవుధైర్యంబును నలుక దీపింపఁ, బ్రళయకాలమునాటి ఫాలాక్షుపగిది
 ఘనశాతకర్కరిక్రకచఫల్లంబు, నినవంశవల్లభుం డెసఁగ సంధించి
 యరుదరు దనఁ ద్రుంచె నద్దశాసనుని, శిరములు పదియును జేతు లిర్వదియు
 త్రుంచుట బొంకొకొ త్రుంచితె ననుచుఁ, ద్రుంచిన రాముఁ డద్భుతమంది చూడఁ
 గరవాలములను ముద్గరభిండివాల, శరచాపకేయూరచయములఁ దనరు
 కరము లిర్వదియును ఘనకీరీటముల, శిరములు పదియును జెచ్చెర మొలచె
 మొలచినఁగోపించి మొగిఁ ద్రుంచె మఱియుఁ, దలలు చేతులు వేర్చి దశరథాత్మజుఁడ
 తలలుద్దవిడిఁ ద్రుంచుతఱిఁ గ్రింద మొలచు, తలకీరీటము ల్దద్యాణతతులు

తాకి మ్రోయుట చెవి దాకకమున్న, తాకున తలలయందగ్ర హాసములు
 తరమిడి త్రెవ్వి న తలలోలి మొలవ, బరమేష్ఠిచే దొల్లి పడయుచో వరము
 గళకరంబులతోడ గనుకని మొలవ, బలియుండై యీతఁడు వడసెనో యనఁగఁ
 దలలాగి మొలతేరఁ దడవఁగుత్తుకుల, నలిఁ గాడి రాముబాణము లుండెనోలి
 మొగిఁ ద్రెంచుతలలు నమ్ములతోన మీఁది, కెగయఁద్రోచుచు వెన నెగయున తలలు
 దొంతులకుత్తుక ల్లొంచునస్త్రములు, నెంతయు రమ్యమై యొసఁగెఁ జూపఱకు
 ఫలితసౌరభరామబాణోత్పలములఁ, గలిపి రావణశిరగఃపలనంతతులు
 రమణమై రక్షధారాసూత్రతతులఁ, గ్రమమొప్ప నెత్తులుగట్టి వేల్పులకుఁ
 బొలుపొంద నాకాశపుష్పలావికుఁడు, సొలవక పలుమఱుఁ జూపుచందమున
 దనుజాధిపతి గొంతదడవు చూడ్కులకు, నినకులాధీశ్వరుం డేయుచో మఱియుఁ
 ద్రెవ్వి రాలెడునెడఁ ద్రెవ్వనితలలు, గ్రువ్వనిపేరులై కొమరొప్ప నప్పు
 డనిమిషావలియెల్ల నచ్చెరువంది, కనుఁగొన నద్దశకంధరుం డమరె
 లలి శిరోమాలికాలంకృతుండైన, ప్రళయావసరఘోరభైరవుపగిది
 నావేళ రఘురాముఁ డాగ్రహవ్యగ్రభావుడై రణబలప్రాధి దీపింప
 లఱించి దృఢముష్టిలాఘవగతుల, దఱుండై రావణుతలలు బాహువులు
 త్రెంచుఁ గ్రమ్మఱ మొలతెంచు వెండియును, ద్రెంచుఁ గ్రమ్మఱ మొలతెంచు నిబ్బంగిఁ
 గరములు శిరములు కాకుల్ స్థితిలకు, శరపరంపరలచే జటులవేగమునఁ
 దెగుటులు మొలుచుట దైలియరాకుండె, నగచరావలికి నయ్యనిమిషావలికి
 నాలోన రఘురామునమ్ములఁ ద్రెస్సి, రాలుచునున్న యారావణుతలలు
 ఆవులింపవు నొవ్వ వలసముల్లావు, లావుదూలవు నిజోల్లాసము ల్పెడవు
 గాజావారవు మిడుకవు రెప్పవేయ, వోజ దప్పవు వైరముడుగ వెంతయును
 బగయొండె బొడుముడిపాటొండె నిండు, నగవొండె నార్పొండె నలుకచూపొండెఁ
 బలుకొండె మెచ్చొండె బైవడి పోరు, నలవొండె ధృతియొండె హంకృతియొండె
 గలుగనితలలేదు ఘనరణభూమి, తలమునఁ బడియున్న తలలలో నొకటి
 తలలందు నమములై తలకొనుచుండ, మొలతెంచు తలలందు మొగి నుర్విఁగూలు
 దానవాధీశ్వరు తలలు బాహువులు, భూసభోంతరము లద్భుతముగా నిండె
 నిండుటఁ గనుఁగొని నిండఁ గోపించి, వెండియు రామభూవిభుఁ డేయుచుండె
 ద్రెంచినశిరమును ద్రెవ్వి నకరముఁ, ద్రుంచినశిరమును దునిఁగినకరము
 బలువడిఁ బుట్టిన బాహుదండముల, నలమి యప్పుడు వట్టి యద్దశాననుఁడు
 గణుతింపరాని వేగము లావు మెఱసి, రణరోషదృష్టిమై రాముపై వైచె
 నఱిముఱి దశకంఠుఁ డందంద వైవఁ, బఱతెంచుశిరములు బాహుదండములు
 గువలయహితవృత్తి కుశలుండై కళల, నవిరళాకృతి జగదానందుఁ డగుచుఁ
 గమనీయవానరగ్రహమధ్యవీధి, రమణుండై యొప్పెడు రఘురామచంద్రుఁ
 గని చంద్రుఁ డనుబుద్ధి గమలపండములు, ఘనరాహుకోటులఁ గడఁకతోఁ గూడి
 యడరి యన్యోన్యపహాయము ల్వడసి, వడిఁ పేర్చి వచ్చుకై వడిఁ దాఱుచుండె

శిరములుఁ గరములు నెలఁగి యేతెంచు, వరుసలు పంక్తులు వర్జింప నొప్పు
 శ్రీరామవిజయలక్ష్మీవివాహమున, నారణదేవత లర్చి శోభిల్లఁ
 బల్లవరత్నదర్పణతోరణములు, తెల్లమై కట్టిన తెఱఁగు దీపింపఁ
 దరిగినతలలు నుద్దామబాహువులుఁ, గురినెడిశరములు ఘూకాకాది
 ఖగములు జగము లాకంపింపఁ బేర్చి, గగనమండలమెల్లఁ గలఁగొననిండ
 గురుతరంబై జముకొలుపుకూటమునఁ, గరముగ్రముగ మేలుకట్టనఁ బరఁగి
 యిది దివ మిది రాత్రి యిది సంధ్య యనుట, త్రిదశులకైనను దెలియరాకుండె

— రావణునికరశిరంబులు మరల మొలఁచుటకై శ్రీరామలు చింతించుట —

ప్రథితబాణాసనబాణదీప్తులును, ప్రథనంబులోఁ బట్టుచుగలయి తోఁచె
 నప్పుడు రఘురాముఁ డాదైత్యుఁ గెలుచు, చొప్పింత యైనను జొప్పడకునికి
 గనుఁగొని శరసంధిగతులు సాలించి, తనలోనఁ బలుమఱు దలపోయఁ దొడఁగె
 తెరలక శిరములు త్రొంచి వేసరితి, దొరకొని కరములు త్రొంచి వేసరితి
 నెఱఁగు మర్తములెల్ల నేసి వేసరితి, విసువక పలుమాఱు ప్రేసి వేసరితి
 నెబ్బంగిఁ దెగటారఁ డీదుష్టచిత్తుఁ, డెబ్బంగిఁ దెగటార్లు నిద్దురాత్తుకుని
 ననియని తలపోసి యలయుటఁ జూచి, జననాథుతో విభీషణుఁ డర్థిఁ బలికె
 వనజాతజాతుని వరమునఁ జేసి, యినకులాధీశ్వర యీతనినాభి
 నమృత మున్నది కుండలాకృతిఁ గలిగి, యమృతతృణమాలమై యిది చంపనీదు
 దానవుతలలు నుద్దండబాహువులు, మానక నీవెన్నిమాఱు లేసినను
 మొలతెంచుచుండు నున్మూలముల్లావు, తలఁకఁడు దీన నద్దనుజవల్లభుఁడు
 తఱిమి యిమ్మెయి నీవు తలలు బాహువులు, నటుకుచున్నాడవు నరనాథ కడఁగి
 తుదియేది దీనికి దొసగొడ్డి నీవు, చదురొప్పు నాగ్నేయశరమేయు మింక
 నానాభిమూలమూలామృతం బిగురు, దాన దానవపతి దాన లోఁదారు
 నిగిడెడు భవదీయనిష్ఠురాస్త్రములఁ, దెగి మఱి చేతులు త్రిదశారితలలు
 దురములోపల నూటతోమ్మిదిమాఱు, లరుదుగా మొలతెంచు నంతటఁ బోలియు
 ననవుడు విని లక్ష్మణాగ్రజం డతని, వినయనయజ్ఞానవిశ్వాసభక్తి
 భావశుద్ధికి నాత్మఁ బలుమఱు మెచ్చి, దేవత లుప్పొంగ దివిజారి గ్రుంగఁ
 గ్రుంగనిధర్మంబు కొనలుసాగంగఁ, గాగిననదులెల్లఁ గలఁక దేరంగఁ
 దేరనిచి త్తంబు దేరి రాఘవుఁడు, ఘోరంబుగా ధనుర్దణము మ్రోయించి
 కనలేడి దీర్ఘనిర్ఘాతము ల్గురియు, ననలాస్త్రమరివోసి యలవొప్ప నేసి
 యారావణునినాభియం దున్నయమృత, మారూఢశరపహ్ని కాహులిచేసి
 మఱి నూటతోమ్మిదిమాఱులు ద్రొంచి, తఱిగొని రావణుతలలు బాహువులు
 నిరుపమాస్త్రంబున నృపకులాధిపుఁడు, పరికింప మఱి నూటపదియవసారి
 యొక్కశిరంబును నొగిఁ గరద్యయముఁ, దక్కంగఁ దక్కినతలలు బాహువులుఁ
 దెగజేసె నేసినఁ ద్రిదశులు చెలగి, రగచరువరులార్చి రందంద వేర్చి
 తలలోఁ దెగి రక్తభారలు ధాత్రి నొలుకఁగ దివి కుబ్జు నొప్పె రావణుఁడు

లోకహవిర్భాగలోలకీలములు, పైకొని మగడెడి ప్రళయాగ్నిపగిదిఁ
దనువున ఘనరక్తధారలు నిండ, దనుజేశుతనువుపైఁ దలయొప్పెఁ జూడ
నరుణాదుణచ్ఛాయ లడకు నస్తాద్రీ, బరఁగెడి భానుబింబంబుచందమున
నప్పుడు రావణుం డావిభీషణునిఁ, దప్పక చూచి యుదగ్రుండై యలిగి
యెవ్వరు నెఱుంగని యిట్టి నామర్త, మివ్వసుధేశున కెఱిగించె వీడు
వీనిఁ ద్రుంచెద నంచు విపులొగ్రశక్తి, పూని వైచుటయు నభోపీధిచుండి
యఱిముఱి నిగిడి కాలాగ్నిచందమున, నెఱుమంట లుమియుచు నేతెంచుచుండ
నారామపల్లభుం డచలుండై ఘోర, నారాచముల దాని నడుమనే త్రుంచె
జడిగొని రఘురామశరవృష్టి పర్వి, యుడుగకుండుటయు నందుండ రాకున్న
వలనేది రాక్షసేశ్వరుకోపవహ్ని, బాలుపరఁ బెడఁబాపి పోవుచందమునఁ
బోయె రావణుదేహమున నున్న తేజ, మాయవసరమున నదృశ్యతం బగుచు
తలులు చేతులు ద్రెవ్వి దశకంఠుఁడొక్క, తలయుఁ జేదోయునై దర్పించి యపుడు
వీరరసంబను వెల్లిచందమునఁ, దోరమై తోరుఁగు నెత్తుటఁ దొప్పఁ దోఁగి
తడఁబడ నెత్తుటఁ దడిసి రణోర్వి, బడియున్నతలలును బాహుదండములు
వానిఁ జంచులఁజించు వరపక్షిగణముఁ, బూని యొక్కటఁ జూచి భూనాథుఁ జూచి
చఱిగొని తనదైన సటలెల్లఁ బెఱుక, చెఱి విడి వడిమ్రాయు సింగంబుభంగి
నేపారు తనకోఱి లెల్లనుఁ బెఱుగఁ, గోపించి పైఁబడు ఘోరాహికరణి
మీసంబు లూచిన మిగుల గోపించి, శాసింపఁ గడంగిన జమునిచందమున
మెఱసి లోకములెల్ల మ్రొంగెడిరీతి, నుఱక కోపించి మహాగ్రుండై తొంటి
యన్ని చేతులఁగల యాసత్త్వమెల్ల, నున్న చేతులరెంట నుగ్రమై తోఁప
నాసురవరుఁ డట్టహాసంబుచేసి, ప్రాంతోమరళులపరళుఖడ్గముల
శరముల సురియల శక్తుల గదల, నురువడి ప్రేసీయు నురక వైచియును
బొడిచియు నడచియుఁ బోనీక రాము, నుడుగక నొప్పించి యుగ్రుండై యేచి
దేవత ల్భయమందఁ దెగి మహారణము, గావించుచుండె నక్కజమైనకడిమిఁ
గడఁకయు లావుచు గర్వంబు మిగుల, నడరి ధీరతఁ బోరు నమరారిఁ జూచి
మాతలి భీతుండై మఱి రాము ననియె, నీతడ వేటికి నిసకులాధీశ
తలులు బాహువులు నిద్రనుజాధిపతికి, మొలచునో క్రమ్మఱ మొలవకమున్నె
యెడపక బ్రహ్మాస్త్ర మేసి యాసీచుఁ, బడవైతుకాక దోర్బలశక్తి మెఱసి
యనవుడు విని రాముఁ డభిరామబలుఁడు, వినుతవిక్రమభూవిభవనిర్భరుఁడు
విదితమా శస్త్రాస్త్రవేది గావునను, నిది వేళ బ్రహ్మాస్త్ర మెత్తంగ ననుచు
భూదేవదేవ తపోధనువేద, వైదికర్తవ్యవర్తనఁ దలచి
తనప్రతాపంబును దర్పంబు మెఱసి, ధనువు మ్రోయించుచు ధరణి గంపింపఁ
గొళికకృతమైన క్రతువేళఁ దనకుఁ, గొళికుఁ డిచ్చినఁ గైకొన్నయిట్టి
యక్షయబ్రహ్మాస్త్ర మప్పుడు దలచి, దక్షత వేదమంత్రములతోఁ బుచ్చి
తిరముగా నరివోసి తెగ నిండఁ దిగిచి, పరఁగఁ బ్రత్యాల్లిభపాదుండై నిలిచి

దేవేంద్రుఁ డాదిగా దివిజు లుప్పొంగ, దేవారియురముపై దృష్టి సంధించి
యేసె నేయుటయుఁ బెల్లెచి యాబాణ, మాసురాలోకీలాభీల మగుచు
వసువులు కెలకుల వనజాతమిత్ర, వసువు లగ్రంబున వసురత్న తతులు
పిలుచు ముందట మహాపురులమారుతము, గరుల నుజ్జ్వలదివ్యకళ తెల్లకడల
సహజంబులై వేర్చి సంతతామోఘ,మహితమై దేదీప్యమానమై సకల
శాఖామృగాభీష్టసఫలమై చతుర, లేఖావలోకనాల్లిథమై నిగిడి
నిలువక విలయాభ్రనిర్మోషఘోష,ములు పర్వ రాక్షసముఖులు బెదర
జయజయధ్వనులతోఁ జడలు గ్రక్కడల, రయమున రావణోరథలిఁ గాఁడి

— రావణుడు అక్షస్త్రముచే మడియుట —

యయ్యింద్రయమవరుణాదులచేత, వ్రయ్యసిమర్తము ల్వర్చిచ్చి రావణుని
ప్రాణముల్లోని యుచ్చి పాటి యాదివ్య, బాణంబు వెస మహీభాగంబు గాఁడి
నీకూతు జెఱఁపెట్టి నీచభావమునఁ, కై కొనఁ దలఁచిన ఖలునిప్రాణములు
కై కొంటి నే నని కిదిసి భూస్థలికి, బ్రాకటంబుగఁజెప్పఁ బజచెనో యనఁగ
మహి గాఁడి పజతెంచి మగిడి రాఘవుని, మహితతూణీర మున్నదవృత్తిఁ జొచ్చె
నలి బ్రహ్మమనుమని నాటిచంపుటకుఁ, గలిగినదోషంబు గడతేర్పుకొనఁగ
నేచందమున నెందు నితరంబులేమి, చూచి రాఘవుమర్వ సొచ్చెనో యనఁగ
రాఘవాస్త్రాక్షతరక్తాంబుధార, లోఘంబులై పర్వ నొరయుచు వచ్చి
కులిశధారాహతిఁ గుంభినిఁ గూలు, కులశైలమునుబోలెఁ గూలె రావణుడు
ఆదైత్యభూరిదేహాతిపాతమున, భూదేవి యప్పు డదృఢముగాఁ గ్రుంగెఁ
క్రుంగెఁ శైలంబులు క్రుంగెఁ దిక్కరులు, క్రుంగె భుజంగంబు క్రుంగెఁ గూర్తంబు
దలఁకిరి సప్తపాతాళవల్లభులు, దలఁకిరి హతశేషదనుజపుంగవులు
గిరిచరులార్చిరి కీర్తించి రమర, వరులు కిన్నరులు దిగ్వరులు భేదరులు
ఆరఘరాముపై నన్నరస్త్రీలు, బోరనఁ గురిసిరి పుష్పవర్షములు
దివ్యదుందుభులునఁ దివ్యకాహళులు, దివ్యశంఖంబులు దినినిండు మ్రోసె
శీతలపరిమళాశిష్టవాయువులు, వీ తెంచె దిక్కులు విమలంబు లయ్యె
సురమునిభేదరిశోకంబు డించి, పరికించి సకలభూభారంబు డించి
యభిమతజయశీలుడై వేర్చి రామ,విభుఁ డంతఁ డనచేతివి త్లెక్కుడించి
యానందమయచిత్తుఁ డగుచు నవ్వెల్లు, జానకీపథుండు లక్ష్మణుచేతి కిచ్చె
సకలవానరులును సకలభేదరులు, సకలదిక్పతులును సకలభూవరులు
సకలభూతంబులు సకలదేవతలు, సకలలోకంబులు సన్నుతినేయ
ననిమొన గర్వాంధు నంధకాసురునిఁ, దునుమాడి విలసిల్లు ధూర్జటివోలె
రాముండు లోకాభిరాముండై విజయ,ధాముండై నవసుధాధాముండై యొప్పె
నంత విభీషణుం డధికశోకమున, సంతాపమందుచు సమరమధ్యమున
నలఘుండై పడియున్నయగ్రజుఁ జూచి, పలుమటు నెలుగెత్తి పలవింపఁదొడఁగె
నాహవోదగ్రస్ఫురాసురభయధ, బాహులు పక్షులపాలయ్యె నేడు

సురుచిరమృదుతల్పసుభగదేహంబు, పరుషసంగరభూమిఁ బడియెనే నేడు
అహితాంధకారబాలార్కబింబములు, మహిఁగూలెనే నేడు మణికిరీటములు
వినయవిక్రమనయవిఖ్యాతులందు, నినుఁ జోల రెవ్వరు నీయంతవాడు
కడపట సరయంగఁ గఱ్ఱుండు ఖలుండు, బెడిదుండు వీడనఁ బృథివి నేర్పడితి
తప్పుట తప్పని తలపోయవైతి, చెప్పినమాటలు చెవిఁ బెట్టవైతి
వెష్టెయి నయమార్గ మెఱుంగలేవైతి, విమ్మన్న జానకి నీనేరవైతి
మంతనంబున రాము మర్త్యుగా నీవు, చింతింపవలదన్నఁ జేకొనవైతి
నీమానగర్వంబు నిన్నింతచేసె, నేమని శోకింతు నేనింక నీకు
వలదు రామునితోడి వైరంబు విడువు, చలమొప్పదని నీకుఁ జాటనే తొల్లి
నిరుపమనయనిధీ నీయట్టిసుకృతి, పరసతిఁ దల్లిఁగా భావింప వలదె
జగతిలో శగవు విచారింపవైతి, తగిలి నామాటలు తలకూడె నేడు
అని యని శోకించు నన్న నేరములు, మనమునఁ జింతించు మఱియు శోకించు

— మందోదరి మొదలగు రావణునిభార్యలు శోకించుట —

నంత మందోదరి యాదిగా దనుజ, కాంతలు గూడి లంకాపురి వెడలి
యడుగులకెంజాయ లవనిపై నొలుకఁ, దడఁబడి షేఖలాదామము ల్పడల
నఱకొను లసియాడ నలసయానములు, మెఱయ లోయలతల మెయిదీఁగె లులియ
హారము లైగి రాల నశ్రుపూరములు, తోరంబులై యొల్లఁగ దొలఁగఁ బయ్యెదలు
వీడినవేణులు వెన్నులనొరయ, వాడినమోములు వటువట్లు గట్ట
మొకములు దలలును మొగిమోఁదికొనుచు, బ్రకటరోదనములు బహువిలాపములుఁ
గుదియఁగ రోదనీకుహరంబు నిండఁ, గదిరెడిశోకాగ్నిఁ గాలుచు వచ్చి
విఠిగినరథములు వికలభావములఁ, బఱియలై యున్న కపాలకుంభములుఁ
దునిసినచేతులు తునియలై పడిన, తనువులు నుఱుమైన దంతిదంతములుఁ
జిదిసినతలలు విచ్చిన్నంబులై న, గదలును బొడియైన ఘనకంఠములుఁ
దెగినగుండియలును దృఢమస్తకములుఁ, బగిలినగళములు భగ్నశస్త్రములుఁ
ప్రేవులప్రేవులు పిశితఖండములు, జీవము ల్విడిచియుఁ జెలువొందుకపులు
హయములు చిద్రుచలు నద్రీశృంగములుఁ, బయిఁబయిఁబడిన కబంధబృందములు
నిలువక పాతెడి నెత్తురు పేర్లు, కలిసి మెండుగఁ బాటు కరటితుండములు
నడ్డంబు నిడుపునై యద్రులక్రింద, గ్రుడ్డులు వెలికుర్కి కూలినభటులు
చేకొని శవములఁ జిట్టుముట్టాడు, కాకిఘూకానేకకంకగృధ్రములు
రామశరక్షతర క్తపానములు, సోమపానము లని సోలుభూతములు
రామునిఁ గిమరించి రాక్షసేశ్వరుఁడు, భూమిజఁ దెచ్చుటఁ బోగడుభూతములు
శిరములు పదియును జేతులిర్వదియు, నరుదార నొకరి త్ర యట్టఁ బొందించి
దైతేయకులనాథ తగదు రామునకు, నీత నిమ్మని బుద్ధి చెప్పభూతములు
కోతిబొందులు సొచ్చి కోతులై వచ్చి, బ్రాతైన కరటికబంధముల దెచ్చి

వడిచేర్చి ఘనరక్తవార్ధిలోముంచి, గడకతో నేతువు గట్టుభూతములు
 నారాయణుడ నేను నాకులు మీరు, మీరు రాక్షసు లని మేరలు చేసి
 పనివడి కరటికబంధములైచ్చి, ఘనతః బ్రేవులు శేషుగాఁ జేసి చుట్టి
 కోరి రక్తాబ్ధిలోఁ గొని తెచ్చి వైచి, ధీరత మించి మర్దించుభూతములు
 మారాముబాణనిర్మథితమాంసముల, కీరాదె నీనాక మేల యిచ్చెదవు
 సొలవక మేతనంజుల్లకు ననుచు, నలిసింద్రుడెసఁ జూచి నవ్వు భూతములు
 మడిఁ జేసగలిగి కుమారతారకులు, గదిసిన సంగరాంగణముఁ జూచితిమి
 అదయులై విషకంధరాంధకాసురులు, గదిసినసంగరాంగణముఁ జూచితిమి
 త్రిదశేంద్రవృత్తులు దెగువమై మెఱసి, కదిసినసంగరాంగణముఁ జూచితిమి
 ఈమాంసఖండంబు లీకబంధంబు, లీమహారక్తంబు లీవంతచవులు
 పొడగాన మేమని పొంగి యొండొండ, నడరుచుఁ దొడరుచు నాడుభూతములు
 రవికులాధిపుండ్ర న రామువిక్రమము, తివుటమైఁ గడఁగి కీర్తించుభూతములు
 ఈరామువిక్రమం జేటివిక్రమము, ఘోరాహంబులు కోటులు సలిపి
 వరమాంసరక్తప్రవాహము ల్వఱపి, పరితృప్తి గావించు పక్షికంధరుని
 ననిమొనఁ దెగటార్చె నాచవు లింక, మనకెందుఁ గల వని మఱుఁగుభూతములు
 ఉరురథధ్వజదండయుగళము ల్నిలిపి, పారిఁబారిఁ బ్రేవులు పొందొంద ముడిచి
 పరమసమ్మదమునఁ బ్రమదలుఁ దారు, సరసదోలాకేళి సలుపుభూతములు
 ఎఱ్ఱులు నఱ్ఱులు నెడలుగఁ ద్రోసి, యిమ్మైనచోటుల నెడగల్గ నిలిచి
 ప్రియమొప్పు బ్రియులును బ్రియలను గూడి, ప్రియరక్తపానసంభృతకేలిఁ దేలి
 చెలువొప్ప రాముడు నీతతోఁ గూడి, వెలయుఁగాకంచు దీవించుభూతములు
 కలిగి భయంకరాకారమైయున్న, కలహరంగముఁ జూచి కడుచోద్యమంది
 పనవుచు నేడ్పుచుఁ బరిఁ బెరుకొనుచుఁ, జనుదెంచి యందు రాక్షసవధూజనము
 తునిసి నెత్తుటఁ దొప్పుదోఁగినకేలు, తనుపారు కిసలయతల్పంబుగాఁగ
 నకలంకతరములై యడరి వైఁబర్చు, మకుటరత్నానుజమండలప్రభలు
 తనుఁ దెక్కుగప్పినఁ దద్దయు నొప్ప, ఘనధాతువస్త్రనికాయంబు గాఁగ
 ననివడఁ బర్వి సర్వాంగంబులందుఁ, దలకొన్న మెడదు చందనచర్ప గాఁగ
 జతురసంఘట్టనజాతాస్థిరజము, ప్రతిలేని పుష్పపరాగంబు గాఁగ
 దాలసముత్రాలదండము ల్విరిగి, వ్రాలి తూఁగాడెడు ధ్వజములఁ గ్రాలు
 కోమలమృదులదుకూలఖండములు, వేమఱుఁ బైవీచు వీవనల్లాఁగ
 నంతంతఁ జుట్టును నవనిపై నున్న, దంతావళోరుముక్తాఫలావళులు
 వరుసతో బడిసిపో వైచినఁ జెదరి, కరమొప్ప మల్లికాకళికలు గాఁగ
 నరుదుగాఁ బర్విన యారామచంద్రు, శరచంద్రికలచేత సంతాపమంది
 వీరలక్ష్మీఘనవిరహాగ్నిఁ గ్రాగి, ధారణిఁ బడియున్న దశకంఠుఁ గనిరి
 కని యంత శోకాభిరక్షులఁ దేలి, దనుజేశువైఁ బడి దానవాంగనలు

—౧౦ మందోదరివిలాపము ౧౦—

పనుప మందోదరి పతిమీద వ్రాలి, తనరెడుశోకాభిః దరియింపలేక
 కలసి బాష్పంబులు కన్నులదోరుగఁ, బలుమాటు నెలుఁగెత్తి పలవింపఁదొడఁగె
 హః రాక్షసేశ్వర హః వీరవర్య, హఃరణాలంకార హః నాథ యనుచు
 నలతయుఁ బలువగ లడలు దీపింపఁ, బలుమాటుఁ బలవించి పతిఁ జూచి పలికె
 లంకేశ నేడు నీలకలోఁపలికి, శంకింప కినరశ్మి జాలముల్పొచ్చె
 నెడరయ్యె నిపుడని యింద్రాదిదివిజు, లుడువీధి నందలు నుబ్బుచున్నారు .
 అమరాధిపతి గెల్చి యనలుని గెల్చి, సమవర్తినాటిలో సాధించి మఱియుఁ
 బాశహస్తుని గెల్చి పవనూను గెలిచి, యాశాససఖు గెల్చి యాశాసు గెలిచి
 నీలావృణావుగా నిఖిలలోకముల, వాలుదు వెందు దుర్వారుండ వీవు
 నీకిట్టిదుర్దశ నేడెల కలిగె, నీకంటె బలియురు నేర్పిరే కలుగ
 ధారణీసుతనిమ్ము తగదు రాఘవ్రుఁడు, నారాయణుఁడుగాని నరుఁడు గాఁడతఁడు
 అని నీకుఁ జెప్పితి నకట! నాపలుకు, వినవైతి నీవిధి విన నేలనిచ్చుఁ
 దప మాచరించుచో దశకంఠ దొల్లి, విపులైకనిష్ఠతో విదితంబుగాఁగ
 నీవింద్రియంబుల నెఱి నిగ్రహించి, తావైరమున నిప్పు డవి యేమఱించి
 యనుకూలశత్రులై యాయుంద్రియములు, జనకజుఁ దెప్పించి సమరంబులోన
 నినవంశుచే నిన్ను నిట్లు చంపించె, నని నీకు హితులెవ్వ రసురాధినాథ
 సురలకు నెబ్బంగిఁ జొరరానిలంక, నురవడి హనుమంతుఁ డొక్కడే చొచ్చెఁ
 గలఁగక జలరాశి కట్ట వానరుల, కలవియే సురలు వీరంటి నేనపుడె
 తరమిడి నాజనస్థానంబునందు, ఖరదూషణాదిరాక్షసులఁ బెక్కండ్ర
 బలువిడి నొక్కండె పటుబాహుశక్తి, నలిరేగి చంపిననాటనుండియును
 దలఁచుదు రామునిఁ దలఁచి నిజజూచి, తలఁకుట యెల్లను దలకూడె నేడు
 ధర్మతత్పర యదుంధలికంటె నిత్యనిర్మలమతి రోహిణీదేవికంటె
 భూరిగుణోజ్జ్వల భూదేవికంటె, సైరణగల పుణ్యసాధ్వీ జానకిని
 దెలి తెచ్చినప్పుడే దేవికోపాగ్నిఁ, బొగిలినాడవు గదె భువనంబు లెటుఁగఁ
 నైకొని యెవ్వఁడే కర్తంబుఁజేసె, నాకర్మఫలము వాఁ డందకపోడు
 అతినీతిపరుడైన యావిభీషణున, కతులసౌఖ్యము గల్గె ననఘాత్తుఁ డగుట
 ఏపున లోకంబులెల్లఁ గాఱించు, పాపికి దురవస్థ పాటిల్లె నేడు
 కలరు నీతాదేవికంటె సౌభాగ్యకలితలు పెక్కండ్ర కామిను మీకుఁ
 గామాంధకారంబు కన్నులఁ గప్పి, నీమదిఁ దెలియంగ నేరవుగాక
 కులరూపధాక్షిణ్యగుణగణాకేళి, దలఁప వై దేహీ నాతరము గా దెందు
 నాకంటె నెక్కుడో నాతోడ సరియై, నీకానమికిఁ జెప్పి నేరఁగాకేను
 మృత్యు వొక్కొక్క నిమిత్తంబువలన, సత్యంబు గలుగుట సకలజీవులకు
 నెడరైనమృత్యువు నిటఁ జేరఁదెచ్చు, వడుపునఁ దెచ్చితి వై దేహీ నీవు
 భాగ్యంబుగలనీతి పతితోడఁగూడి, యోగ్యంబు లగుసుఖం బొనరఁ బెంపొందె

నాథ భాగ్యములేని నను జూడు దుఃఖ, పాథోధిలోపలఁ బడి మునింగెదను
పాలుపార నీతోడఁ బుష్పకం బెక్కి, లలితంబులైన లీలావిహారములు
సలిపితి మందరశైలంబునందుఁ, గల ధౌతగిరియందుఁ గనకాద్రియందు
నాతలనందనోద్యానంబునందుఁ, బ్రీతిమై మఱియును బెక్కుదేశముల
నక్కటా! యాలీల లన్నియు నన్నుఁ, ద్రెక్కింన్నవిధి కడతేర్చినే నేడు
మయుడు నాతండ్రి నామగఁడు రావణుడు, ప్రియపుత్రుఁ డాహవప్రియుడింద్రజిత్తుఁ
డని గర్వముననుండి యనిలోన రామ, జననాథుచే నీవు చచ్చుటే నెఱుంగఁ
బిడుగడచినయద్రి పృథివిపైఁ గూలు, వడుపునఁ జూర్ణమై వసుధపైఁ బడితి
మృత్యువునకు నీవె మృత్యువై యుండి, మృత్యువుపాలైతి మేదినిఁ గూలి
వైరులసతులకు వైధవ్యమిత్తు, నీరామలకుఁ గల్గె నేఁడాఫలంబు
అని యేడ్చుఁ బలవించు నసురేశుమోముఁ, గనుఁగొని వర్ణించుఁ గన్నీరు నించుఁ
దొడలపైఁ దలఁచుడు దొరుఁగుకన్నీటఁ, గడుగు నానవధూళి కడుఁ జిన్నవోపు
కీలించి కేలు కెంగేలిలోఁ దారు, వాలుడెందము గంద వగచు నాత్మేశు
తలయెత్తి డాకేల ధరియించి చూచు, తలయూచు నలచేయి ధరణిఁ బొరల్చు
పోయెఁ బొమ్మను రామధూపాలుఁ డింత, నేయునే నే నేమి నేయుదు నింక
నని యలమటఁబొందు నవనిపైఁ బొరలుఁ, దనదిక్కు లేమికిఁ దద్దయు వగచు

— విభీషణుడు మందోదరిని చూచి దుఃఖించుట —

తుదిలేనిశోకాగ్నిఁ దొడరి యిబ్బంగి, వదలక కాతెడి వదినెను జూచి
యడుగులపైఁబడి యాత్మలోఁబెద్ద, యడ లిన్నడింపఁగ ననె విభీషణుడు
వడితోడఁ బేర్చి రావణపయోరాశి, పడఁతుక రఘురాముబాణాగ్నినిగిరి
పటతెంచి రాఘవప్రళయమారుతము, సరసరావణపారిజాతంబుఁ గూల్చె
గమి విచ్చిపాట రాఘవనాగవైరి, సమదరావణసామజంబును జంపె
నతులితనిశితరామోఘబాణ, శతకోటి రావణశైలంబు దునిమె
బలువిడి రాఘవప్రళయదావాగ్ని, నని దళాననకాననము నీటుచేసెఁ
బడఁతుక రాఘవాపరపయోరాశి, గడఁగి రావణదివాకరుఁ డస్తమించె
ఖరకరామోఘరాఘవనీలమేఘు, శరవృష్టి రావణసప్తార్చి నార్చె

— రాముడు విభీషణు నోదార్చి రావణునకుఁ బ్రేతకృత్యంబులఁ జేయించుట —

నని పెక్కుభంగుల నడలుచునున్న, ఘనవిభీషణు జూచి కాకుత్స్థుఁ డనియె
నీవనితలయేడ్చు లింక వారింపు, మీవుచు శోకింప కిటమీఁద నుడుగు
పరిగొని శూరులు బవరంబులోనఁ, బరులచే జత్తురు పరులఁ జంపుదురు
జయ మిద్దటికి లేదు సమరంబులోన, జయపరాజయము లస్థలితము ల్లావు
సకలసుపర్వుల సాధించె నితఁడు, సకలగంధర్వుల సాధించె నితఁడు
సకలదిక్పాలుర సాధించె నితఁడు, సకలధూపాలుర సాధించె నితఁడు
ఏకాంగవీరం డహీనసాహసుఁడు, లోకైకజితుఁడు త్రిలోకభీషగుఁడు
మీయన్న రణమున మిక్కిలి కడిమి, జేయాపఁ దెలియఁ జూచితికాచె నీవు

ఈచందమున నిల్చి యెవ్వండు పోరు, నీచందము నెదిర్చి యెవ్వండు చచ్చు
 నీలావు నీచావు నెవ్వరు వడయఁజాలుదు రక్కటా! జయ మేమి సేయు
 ననఁగ మియన్న కృతార్థుండు వగవఁ, బనిలేదు ధైర్యంబు పాటించి వినుము
 కడఁకతో నగ్ని సంస్కారాదివిధులు, తడయక చేయు మీదనుజాధిపతికి
 ననవుడు భీతుడై యావిభీషణుడు, ఘనభక్తియు క్తిమైః గరములు మొగించి
 యెక్కడి సంస్కార మీతఁడు నాకు, నెక్కడి తోబుట్టు వితఁడు నాపగత
 నీదేనిఁ దెచ్చిన నీచుండు కష్టం, దీదుష్టచిత్తున కెక్కడి విధులు
 పరవధూజనుల సంస్పృగ్గంబునేయు, పురుషు లధోగతిఁ జోయి కూలుదురు
 అట్టివారల ముట్ట నర్హంబు గాదు, గట్టిగాఁ గనుఁగొనఁ గాదటుగాన
 నీపాపకర్తుని నే ముట్టుటకును, నోప వైదికవిధి కుచితుండు గాఁడు
 అనుటయు నమ్మాట లంతరంగమునఁ, జూనిపి విభీషణుఁ జూచి రాఘవుండు
 అనఁగ నీచెప్పిన యంతకుఁ గలఁడు, దనుజాధిపతి నింకఁ దగదు దూషింపఁ
 గడఁకతో సమరగంగా ప్రవాహమునఁ, గడిగిఁగొన్నాఁ డొగిఁ గలకల్తషములు
 అచ్చుగా నాపను లన్నియు నయ్యెఁగ, జచ్చినపిమ్మటఁ జనదు వైరంబు
 పరువడి నితనికిఁ బరలోకవిధులు, కరమర్థిఁ జేయుము కడఁకతో నీవు
 అనవుడు నొఁగాక యని విభీషణుండు, తనబుద్ధి వైదికధర్మంబుఁ బూని
 యచటికి నగ్నిత్రయంబుఁ దెప్పించి, యచలమానసుఁ డప్పు డగ్రజన్తునకుఁ
 గరమొప్ప నగ్ని సంస్కారాదులైన, పరలోకవిధులెల్ల భక్తితోఁ జేసి
 చనుదెంచి యారామచంద్రసంఘ్రులకు, వినతుడై యున్న యవ్యిమలాత్ముఁ జూచి
 ప్రియభాషణంబులఁ బెద్ద మన్నించి, దయపెంపు మిగుల నాతని నూఱడించి
 ధరణీశుఁ డప్పుడు తమ్ముని జూచి, నిరుపమకారుణ్యనియతుడై వలికె

— విభీషణుని లంకాపట్టాభిషేకము —

నీ వింక లంకలోనికిఁ జోయి పుణ్య భావు విభీషణుఁ బట్టంబుఁ గట్టి
 రమ్ము పొమ్మనవుడు రాఘవానుజుండు, నెమ్మితో లంకలోనికిఁ జోయి యవుడు
 తడయక తరుచరో త్రములను బనిచి, కడఁక సముద్రోదకములఁ దెప్పించి
 వారిపురోహితవరుల రప్పించి, వారిసజ్జనమంత్రివరుల రప్పించి
 భూరిమంగళతూర్యములు మ్రోయ నతని, నారూఢనియతితో నభిషిక్తుఁ జేసి
 సంచితమంగళాచారము లైతయ, సంచితసింహాసనాసీనుఁ జేసి
 కరమొప్ప నతని లంకా రాజ్యమునకుఁ, బరమసమ్మదమునఁ బట్టంబుఁ గట్టి
 యెందాఁక రవిచంద్రు లెందాఁక ధరణి, యెందాఁక కులగిరు లెందాఁక నభము
 నెందాఁక జలనిధు లెందాఁక దిశలు, నెందాఁక రాఘవాధీశుకీర్తనము
 లారూఢముగఁ జెల్లు నందాఁక నేలు, మీరాజ్యమని యప్పు డెలమి దీవించి
 పరగ రక్షోరాజ్యభరణ మెవ్వరికిఁ, బరికించి నడపుట పరమదుర్లభము
 దీని నేమిటక వర్తింపుము నిత్య, మైనధర్మము సేయుమని యొప్పు బలికె
 సంత విభీషణుం డక్షీణరాజ్య, సంతోషమును బొంది చతురమానసుండు

తడయక మంగళద్రవ్యముల్పంచి, తొడవు లంబరములు దూర్వాక్షతములు
 గొని లక్ష్మణుని గొల్చి కొమరొప్పు వచ్చి, జననాథునకు నిచ్చి సద్భక్తి మ్రొక్కె
 నలవుమై రఘురాముఁ డవియెల్లఁ బుచ్చి, యెలమితో మాతలి కిచ్చి వీడ్కొలిపె
 మాతలి రథమెక్కి మహాసీయమహిమ, నాతతరథవేగుడై పోయె దిశికిఁ
 దదనంతరఁబ యద్ధరణివల్లభుఁడు, మదిలో విచారించి మారుతిఁ జూచి
 జనకపుత్రికి మనజయము నేమంటు, వినపింపు లంకకు వేగ పొమ్మనుఁడు
 చని హనుమంతుఁడు సంతోష మొదవ, ఘనవేగమున లంకఁ గడఁకతోఁ జొచ్చి
 యారామువిజయంబు నాత్మఁ జింతించు, నారాముసలి నశోకారామవీధిఁ
 గని మ్రొక్కి వచ్చితిఁ గల్యాణి యనుచు, వినతుఁడై పలికెను వినయంబుతోడ
 సంతోష మెంతయు జానకి నీవు, చింతించుపగిది నే నీధించె నీకు
 దేవి నీపతి రామదేవుండు వచ్చి, రావణు లోకవిద్రావణుఁ జంపి
 తొడరి యనేకుల దుష్టరాక్షసులఁ, బొడిచేసి సమర మద్భుతముగాఁ జేసి
 తమ్ముఁడు సౌమిత్రి తనుఁగొల్వఁ బరమ, సమృదంబున రామచంద్రుఁ డున్నాఁడు
 అని చెప్పి యాదేవి యడలార్పఁ దొల్లి, పనివచ్చియాడిన బాసలు దలఁచి
 జలజాతీ నీపతి జలధి బంధించు, లలన నీనాథుండు లంకపై విడియు
 రమణి నీరమణుండు రావణుఁ ద్రుంచుఁ, గమలాక్షీ నీభర్తఁ గైకొను నిన్ను
 నని విన్నవించితి నధినాఁ డివట, వనిత నాప్రతినలు వచ్చె నన్నియును
 పనివనియెడ నింకఁ బలిపాలి కేను, బరు లానతిమ్మన్నఁ బవనజాఁ జూచి
 రావణమరణంబు రఘురాముజయము, భావించి భావించి పడఁటి హరించి
 తెగి నీప్రతాపంబు దీపింప రామ, జగతీశ్వరుండు వచ్చి సాధించె గాక
 ఘనదైత్యగర్వాంధకార మీలంకఁ, జనఁజొచ్చి పరులకు సాధింపఁదరమె
 నీధైర్యగాంభీర్య నిరవద్యశౌర్య, మాధుర్యపర్యాయమహిమ లేమందు
 నేమని వర్ణింతు నేను నీచరిత, మేమని పొగడుదు నేను నీకడిమి
 నూత్నభూషణజగన్నుతవస్త్ర హేమ, రత్నసంపదలతో రాజ్య మిచ్చినను
 బరఁగ నీచేసినపారుషంబునకుఁ, బరికింప సరిగావు పవమానతనయ
 సంతోష మందితిఁ జాల నీవలన, నంతరంగంబున నని నీత వలుక
 హనుమంతుఁ డత్యంతహర్షంబు తనదు, మనమునఁ బెనఁగొన మగువ కి ట్లనియె
 నన్ను మీరిటు కరుణాదృష్టిఁ జూచి, మన్నించి యాడిన మాటయె చాలు
 భావింప దేవేంద్రపదమునకంటె, నేవస్తువులకంటె నిది ఘనం బరయ
 నగివల్కు మఱియును నమ్మహిపుత్రి, హనుమంతుఁ గనుఁగొని యతని కి ట్లనియె
 బలమును శౌర్యంబు బాహువిక్రమము, నలఘుతేజంబును నంచితక్షమయు
 శ్రుతము మాధుర్యంబు సుస్థిరత్వంబు, సతతంబు నిశ్చలస్వామిభక్తియును
 వినయంబు మొదలైన విశ్రుతగుణము, ననుపమస్థితి నొప్పు ననఘ నీ కనినఁ
 గడుభీకరాకృతు ల్లలిగి యద్దేవి, కడనున్న రాక్షసాంగనల నీక్షించి
 యాపాపకర్తునియాజ్ఞ వాటించి, యాపాపమతులు నీకెగ్గు నేయుదురు

ఘనముష్టినిహతులఁ గడతేర్చిపుత్తు, ననవుడు జానకి హనుమంతుఁ జూచి
యేసినవాఁ డుండ నిషవేమిసేయు, దాసీవధం బెందుఁ దగదు చింతింపఁ
దొల్లి నేఁ జేసిన దుష్కర్తృఫలము, లెల్లను గంటి వీ రేమి సేయుదురు
అనఘచారిత్ర పాపాత్ములందైన, ఘనులు దయాబుద్ధిఁ గలిగియుండుదురు
గాన నీరాక్షసకాంతలఁ జంప, వ్వాసరోత్తమ నీకు వలదన్న నలరి
నిర్మలగుణరత్ననిధివి నీవరయ, ధర్మపత్నివిగాఁగఁ దగుదు రామునకు
భూనాథుడ కింకఁ బొమ్మని నాకు, నానతి యిమ్మన్న నద్దేవి పలికె
భావంబు తానని పట్టితిఁ బ్రాణ, మే వాసరోత్తమ యంతకాలంబు
తన్నుఁజూడక యింకఁ దడవోర్వఁజాల, నున్నరూపని తెల్పు ముర్వీశునకుచు
బొమ్మని దీవింప భూమినందనకు, నెమ్మితో మ్రొక్కుచు నిపుణమానసుఁడు
చనుదెంచి యారామజగతీశ్వరునకు, వినతుఁడై పావని వెస విన్నవించె
దేవ నీసేమంబు దేవ నీజయము, దేవితోఁ జెప్పిన దేవి హర్షించె
వనజాతనేత్ర దేవరఁ జూడవలయు, నని విన్నపముసేయు మని పంచె నన్ను

— శ్రీరాములు విభీషణునితో నీతమ చెప్పవట —

ననిన నిందుకతడ వాత్మఁ జూలించి, జననాథుఁ డావిభీషణుఁ జేరఁబిలిచి
జనకజ మంగళస్నానంబుసేయఁ, బనిచి దివ్యాంబరాభరణమాల్యముల
వెలయఁ గై నేయించి వేడ్క నిక్కడికిఁ, బొలఁతుకఁ దోడైమ్ము పొమ్మన్న నతఁడు
సంతసంబున నేఁగి సరమాదులైన, యంతఃపురస్త్రీల కంతయుఁ జెప్పి
జనకజఁ దెండన్న సంప్రీతి వారు, చని భూమిజకు మ్రొక్కి సద్భక్తితోడ
దేవి నీపతి రామదేవుండు పిలిచి, యావిభీషణుతోడ నానతియిచ్చి
పుత్రైంచుటయు మమ్మఁ బుత్రైంచె నీవు, చి త్తంబులోపలఁ జెలుపువాటించి
యభిమతమంగళాయతుఁ డైనరామ, విభుండున్న చోటికి వేంచేయవలయు
నీవేష మేటికి నెలనాఁగ నీకు, నీవు కల్యాణివి నీరేరుహాక్షి
యని మంగళస్నాన మర్చి జేయించి, తనులతాతన్నికిఁ దడియొత్తు లొత్తి
దివ్యాంబరంబుల దివ్యమాల్యముల, దివ్యభూషణముల దేవిఁ గై నేసి
యసమానమహిమతో నసురకామినులు, పసిఁడిపల్లకియందుఁ బడఁతుక నుంచి
తోడితెచ్చుటఁ జూచి తోరంపుభక్తి, గడునొప్పు మిగుల రాక్షసకులేశ్వరుండు
ప్రకటరాజ్యమునకు ఫాలఁట్రమును, సకలంకనియతికి హస్తవేత్రమును
ధరియించి యత్యంత ధన్యతఁ బొంది, పరమానురక్తుడై బంటునై కడఁగి
ముందర రాక్షసముఖులు నడవ, సందడి జడియుచు జతురుఁడై వచ్చి
యనతిదూరంబున నద్దేవి నునిచి, చనుదెంచి యావిభీషణుండు రామునకుఁ
జెచ్చెట వినతుఁడై చేతులు మొగిచి, తెచ్చితి విచ్చేసె దేవి నాపుడును
అతిపార్వ రోషదైన్యాయత్తుఁ డగుచు, మతినింత చింతించి మనుజుపల్లభుండు
పిలిచి తెమ్మనుండు విభీషణుం డరిగి, యెలసినకడకతో నుచితసంవేది
పావనవీధి నప్పురమపావనుండు, ధేవిజానకిఁ దోడితెచ్చుచోఁ గదిసి

ఘనవేత్రహస్తుడై కపుల రాక్షసులఁ గనుఁగొని సందడిగ్రంద వ్రేయుటయు
 నామహాకలకలం బప్పు డాలించి, రాముఁడు రాక్షసరాజు వీక్షించి
 యోహోవిభీషణ యుచితమే నీకు, నూహింప నేటికి నుగ్రకృత్యములు
 వింతవా రెవ్వరు వీరిలో మనకు, నింత నొప్పింతురే యిబ్బంగిఁ గడఁగి
 వలవదు వారింప వచ్చి యందఱును, గలసి చూతురుగాక కలదే యిందెగ్గు
 కాలదేశాంతరక్రమమునఁ జెడని, యీలు వొక్కడ మఱు వింతియకాక
 యెనసినకోటలు నిండ్లును దెరలు, వనితల కెందు నావరణము ల్లావు
 వ్యసనంబులందు వివాహంబులందు, నెసఁగు కయ్యములందు నిష్ఠలయందు
 తలకొనిచెల్లు నుత్సవములమంద, వలవదావరణము ల్వారిజాతులకు
 నే నిందు నున్నాడ నిది రణభూమి, గాన నెగ్గేమియుఁ గాదు రానిమ్ము
 అనిన విభీషణు డాగాఘవుఁడు, పనిచినతెఱఁగునఁ బద్మాక్షిఁ దెచ్చి
 నప్పుడు కళ్యాణి కవనీతనూజ, కుప్పొంగుసంతోష ముల్లంబు నిండ
 వెలికి నేతెంచిన విధమునఁ జెమట, గలయఁ దనూలతఁ గ్రమ్మి దైవార
 రాకాసుధాకర రామచంద్రుఁడొకనామృతపానలోలయై తేలి
 చిరవిరహాగ్నులఁ జెచ్చెర నార్పి, పరమానురాగసంభరితాత్మ యగుచు
 నేచినకోర్కుల నెలమి దీపింప, జూచె జూడఁగ నాగఁ జూచి రాఘవుని
 నవనతవదనయై యశ్రుపూర్వములు, ధవళవిలోచనోత్పలములఁ దొరుగ
 భయమును భ్రయమును బైపాటు సిగ్గు, పయిబడుచుండ నప్పడఁతుకయుండె
 నప్పుడు రఘురాముఁ డాత్మలోఁ గోప, ముప్పొంగఁ దప్పక యుగ్ధులఁ జూచి
 మానంబు ప్రాణంబు మహితవృత్తులకు, మానాభిరక్షణ మతిచింతచేసి
 మానిని వినుము నామహితవర్తనకు, నే నిన్నుఁ దెచ్చితి నింతియొకాని
 యింతి నీదెస నాకు నింతకు మిగుల, నంతరంగంబున నాసక్తి లేదు
 కాకుత్స్థకులజులు గాంభీర్యధనులు, లోకరక్షణకళాలోలతత్పరులు
 వారి వంశంబున వచ్చి జన్మించి, భూరివృత్తోన్నతిఁ బోకారై నంద్రు
 పగవానియింటిలోపల నున్న నిన్ను, దగిలి వరించుట ధర్మంబు గాదు
 ఆలిఁ గోల్పడిపోయి యక్కటా! మగుడఁ, దేలే డితండను తిట్లువాటునకు
 వెఱచి తెచ్చితిఁగాని వెలది నిన్నొల్ల, నొలువై నచోటుల నుండు పొమ్మనిన
 జననాథుపరుషభాషాసాయకములు, గొనికాడి నొప్పింపఁ గువలయనేత్ర
 యప్పటి సంతోషమంతయు మఱచి, చెప్ప నోరాడక చేష్టలు దక్కి
 తాపంబుఁ బొంది యుత్తలమంది కుంది, కోపించి వగదీ దగ్గుత్తిక చెట్టి
 జలజాష్టకులు రామచంద్రునిఁ జూచి, యెలనాగ యేడ్పుచు నిట్లుని పలికె
 దేవ నాచిత్తంబు దెలియదే నీకు, నీవు సర్వజ్ఞ మనీషిని గావె
 ననుఁ దెచ్చి నాపిన్ననాటనుండియును, బెనిది రక్షించి గాంభీర్యంబు నించి
 యీనీచభావల నేల నొప్పించె, దే నేల నీ వేల యీమాట లేల
 భూదేవికడుపునఁ బుట్టితి జనకు, ధాడట వనుఁ బెంచె సంతటిమీఁద

నృపశిరోమణివైన నీదేవి నైతి, చపలవధూవృత్తి నైఁచునే నాకు
మగవారు నమ్మని మగువలనాడు, తగవుల నాడెడు తగులు వోవిడిచి
నమ్మనివాడవు నాఁడు నన్నరయఁ, జొమ్మని హనుమంతుఁ బుచ్చినయపుడె
చెప్పి పుత్తైంచినఁ జెనఁటిప్రాణముల, నప్పుడె విడువనె యడియాస లుడిగి
యని లక్ష్మణునిఁ జూచి యనఁకు మీయన్న, యనుమాన ముడిగి నన్నాడుచున్నాఁడు
తగునె యీక్రియ నాడఁ దరము నాతరము, తగనిమాటలు నీకుఁ దగదనఁ దగదె
కలపుణ్యగుణములఁ గడచన్న ప్రోడ, నొలసి నీయెఱుంగనియుచితంబు లేదు
నావర్తనముఁ జూడు నాయందుఁ గలదె, భావింపఁ గల్గషభావ మింతైన

— శీత యగ్నిచోచ్చట —

శంకించి వలదు విచారంబుచేసి, యింక మీనిశ్చయ మిట్టిదయేని
యిక్కడ సొదఁ జేర్చుఁ డిందఱు చూడ, సుక్క యనలంబు సొచ్చెదఁ జొచ్చి
పావకుముఖమునఁ బరికింకఁ బరమ, పావనురాలనై బ్రహ్మాదిసురల
మెచ్చించి మిమ్మెల్ల మెచ్చించి భూమిఁ, జొచ్చెద ననవుడు సుక్కి లక్ష్మణుఁడు
రాముఁ గనుంగొని రాముక న్నేటిగి, భూమిజ కప్పు డదృఢముగాఁ దెచ్చి
సొదవేర్చుటయు మహిమత శీత ప్రీతి, సొదఁ జూచి ప్రణమిల్లి సొదచుట్టుఁ దిరిగి
యభినుతు లింపొంద నగ్ని దేవునకు, నభిముఖయై నిల్చి హస్తముల్ మొగిచి
ధర్త దేవతలార ధర్తంబులార, నిర్తలమతులార నియతాత్మలార
జగదధిపతులార చంద్రార్కులార, నిగమసాధకులార నిగమంబులార
సంచితోన్నతులార సర్వజ్ఞులార, పంచభూతములార పరహితులార
నరవరులార కిన్నరవరులార, సురవరులార భూసురవరులార
కరుణాధ్యులార దిక్పతులార విమత, హరులార పాపసంహరులార యేను
ఘనమనోవాక్కాయకర్తంబులందుఁ, బనిగొనరామభూభర్తకుఁ దప్పఁ
దప్పిన నీయగ్ని ధరియింపలేక, యిప్పుడు నీ తోడు నిందఱు చూడ
నని యొప్పుఁ బలుకుచు నమ్మహిపుత్రి, తనచిత్తమున నున్న తాత్పర్య మొప్పుఁ
గనుంగొని బ్రహ్మాండకటకంబు నిండి, యనుపమాకారంబులై వేర్చివేర్చి
యొండొండశిఖల మహోదగ్ర మగుచు, మండెడునగ్నిలో మానిని చొచ్చె
నావంతయును గంద దాపూవుఁబోడి, పావకసరసిలోఁ బదిలమై నిలిచి
కరచరణాననకమలంబు లొప్ప, వరకుచద్యయచక్రవాకంబు లొప్ప
నవబాహువల్లమృణాళంబులొప్ప, బ్రవిమలత్రినశీతరంగంబులొప్ప
మహితలోలన్నేత్రమత్స్యంబులొప్ప, సహజరోమావళిచై వాలమొప్పుఁ
గమలినితెఱుగునఁ గర మొప్పుచున్న, కమలాక్షి గనుంగొని కపులు రాక్షసులు
శోకింపఁ దొడఁగిరి సురసిద్ధసాధ్య, లోకంబులెల్ల నాక్రోశింపఁ దొడఁగె
నామరు త్రనయిండు నర్కనందనుఁడు, సౌమిత్రియును విభీషణుఁ డంగదుండు
దరుచరయూథపు త్తానవాధిపులు, సరమూదులైన రాక్షసవధూజనులు
నధికశోకంబున నడలుచునుండి, రధిపతి నిర్విణ్ణుడై యుండి నంత

హరుఁడు వాగ్వరుఁడును నఖిలదిక్పతులు, గరుడగంధర్వులు ఖచరవల్లభులు
 వరవిమానస్థులై వచ్చి రందఱును, బరంగఁ బ్రత్యుత్థానపరుఁడైనరాము
 వీక్షించి వేదాంతవేద్యుండ వఖిలసాక్షివి కర్తృపు సంవిదాకృతివి
 నిర్వాణపరుఁడవు నిత్యపూర్ణుఁడవు, సర్వసంవేదివి జగదేకనిధివి
 యక్షిణపుణ్యుండ వవ్యక్తపరుఁడ, వక్షరత్రయమూర్తి వాద్యంతపతివి
 భువనంబు లభులు భూతము ల్నుదులు, సవనంబులు లదులు జంతుసంతతులు
 తరువులు తెరువులు తంత్రము ల్విధులు, సురలు నక్షత్రము ల్పుత్రులు శాస్త్రములు
 గనుఁగొన వేలు లక్షలు కోట్లు గణన, ననుపమశతకోటి లరసి యెవ్వరును
 గడగాన రొక్కొక కమలజాండమునఁ, బడి యట్టి బ్రహ్మాండ పజ్జులు గలసి
 నీకుక్షి నున్నవానికి లెక్కలేదు, నీకడఁ గానంగ నేర్తురె యురులు
 భవదీయమాయా ప్రభావంబు దెలియ, భవదీయులకుఁగాక పరులకు వశమె
 యొకనిఁ జంపితి గెల్చి తొకఁడు నిన్దెలిచె, నొకఁడు సాధ్యుఁడు నీకు నొకఁడెక్కడ
 స్తుతినిందలవి నిన్ను సోక వెన్నఁడును, నతిమహత్తోన్నతు లట్టివి నీకు [నుచు
 దానభావంబునఁ దక్క నొండొకట, నీసంవిదాకృతి నిత్యదుర్లటము
 నరనాథ నీవాదినారాయణుండ, వరయ నజ్ఞానకి యయ్యాదిలక్షి
 లోకైకరక్షణలోలత నీవు, కాకుత్స్థుఁడనఁగఁ బ్రఖ్యాతుండవైతి
 నిన్నేల మఱచితే నిష్ఠురవహ్ని, నున్నజానకీ జూచుచుండుట తగదు
 పిలిపించి కైకొమ్ము ప్రీతి మన్నింపు, వలవ దువేక్షింప వనజాక్షి నింక

— అగ్నిదేవుఁడు సీతను శ్రీరాముల కొప్పగించుట —

నని వెక్కుభంగుల నఖిలదేవతలు, గనుఁగొని పలుకుచోఁ గడఁగి పావకుఁడు
 వనిత చెమర్చదు వాడదు మోము, తనువల్లి గందదు తలక దింతయును
 జొలఁతి ధరించిన పుష్పమాలికలు, నలఁగవు తొలఁగవు నాతిమైపూఁత
 యనుచు దైత్యులు కపు లందంద నిక్కి, కనుఁగొంచు నుబ్బుచుఁ గనదశ్రులగుచు
 జగదీశుఁ డీపుణ్యసతి నింక కలుకఁ, దగదంచు నీతెంపు తగదంచునుండఁ
 గోమలిఁ దగ నెత్తుకొనివచ్చి ప్రీతి, రామునన్నిధి నీల్చి రాముతో ననియె
 నీవె దైవంబును నీవె ప్రాణంబు, నీవె చుట్టంబును నీవె సర్వంబు
 గానుండు నొండొకగతిఁ జిత్తవృత్తిఁ, గాన దీకల్యాణి కడుముద్దరాలు
 రావణుపనుపున రాక్షసస్త్రీలు, వెవురు వేవేల విధముల వచ్చి
 తఱిమి నొప్పింతురు దారుణక్రియల, వెఱపింతు రలఁతురు వెడ్డువెట్టుదురు
 ఇన్నియుఁ జేయంగ నెంతయు సాధ్య, తన్నింత మఱవదు తలక దెంతయును
 నీమందె చిత్తంబు నిలిపి సర్వంబు, నీయధీనముచేసి నిల్చె నీయింతి
 కైకొమ్ము నెన్ని నీకమలాక్షి నింకఁ, కైకొనకుండుట గాదు ధర్మంబు
 అని పావకుఁడు వల్లనారామవిభుఁడు, దనమది నొక్కింత తడవు చింతించి
 యాదిదేవుండు బ్రహ్మాదులు వినఁగ, నాదేవసభలోన నప్పు డిట్లనియె
 నీయింతిదెన బాహు మింతయు లేదు, నాయుడఁ దప్ప దున్నతచిత్తురాలు

వెఱపును భక్తియు విమలశీలంబు, నెఱుకయు ధైర్యంబు నీయింతియందుఁ
 గలదెఱుంగుదునట్లుగాక దైత్యునకు, మెలఁతుక గదియరామియు నెఱుంగుదును
 అధికతబాహుదోషుఁ డగుదశగ్రీవుఁ, డధికబలోన్మత్తుడై కొనిపోయి
 తనవివోదారామతరుమధ్యసీమ, నునిచిన జానకి నూరక తెచ్చె
 నిలమీఁద రఘురాముఁ డిట్టికాముకుఁడు, గలఁడె దుష్కిరికిఁ గలఁగఁ డేమియును
 అని లోకమునఁ బుట్టు నపవాదమునకు, జనకజ నిబ్బంగి శాసించవలసె
 గలశంకలన్నియుఁ గడతేరె నింక, మెలఁతుకఁ గైకొంటి మీమాట వింటి
 నని సమీపంబున నద్దేవి నుండఁ, బనిచి రాఘవుఁడు చూపఱు చూడనొప్పె
 దివినుండి రోహిణిదేవియుఁ దాను, నవిరళ ప్రభనొప్పు నమృతాంశుభంగి
 నప్పుడయ్యఖిలలోకారాధ్యచరణుఁ, డొప్పు మహాల్లాస ముల్లంబు నిండ
 శ్రీమహాదేవుఁ డాశ్రితకల్పతరువు, రాముఁ గనుంగొని రాగిల్లి పలికె
 నెవ్వఁ డుద్యోగించు నింతటివనికి, నెవ్వఁడు సాధించు నీజగద్ధితము
 లోకకంటకుఁడు త్రిలోకభీకరుఁడు, నాకాదిలోక ప్రణామసాధకుఁడు
 రావణ లోకవిద్రావణబలుఁడు, రావణమర్దింప రా దెవ్వరికిని
 వీనితోఁ బగఁగొని వీనిపై విడిసి, వీని నివ్వధిఁ జంపి వీని గాల్పించి
 బలవిక్రమక్రమప్రాధిమ మెఱయఁ, గలరె లోకమున నెక్కడనైన మగలు
 ఆరావణునిఁ జంపి తనఘ నీవలన, నీరేడుభువనము లిటమీఁద బ్రదికె
 మీతండ్రిదశరథమేదిసీనాథుఁ, డేతెంచె దివినుండి యాయొప్పుచూడ
 నదె విమానారాధుఁడై యున్నవాఁడు, త్రిదశగణాధీశదీప్తుడై వాఁడె
 ఆజగద్ధితకృత్యుఁ డగుసత్యనిధికి, బూజానమస్కారములు నేయఁబొమ్ము
 అనవుడు రఘురాముఁ డభిరామశీలుఁ, డనుజన్మయుక్తుడై యవనీశునకును
 నిండినప్రేమంబు నెలకొన నపుడు, దండప్రణామముల దగఁజేయుటయును
 జిత్రసమ్మదమునఁ జేనిండఁ గూర్చి, యెత్తికొగిటఁ జేర్చి యినవంశుఁ డనియొ
 గై కేయిమాట లాకర్ణించి నిన్ను, లోకరక్షణకళాలోలుఁ గానలకుఁ
 బుచ్చితిఁ దగవిత పోలింపనైతి, నిచ్చలో శుభకర్త మెఱుంగ లేనైతి
 నిన్నుఁ బట్టముగట్టి నీవు రాజ్యంబు, కన్నులపండువుగాఁ జేయుచుండఁ
 జూచి లోకంబులు సుఖించుచునీకి, చూచుపుణ్యము నాకుఁ జొప్పడదయ్యె
 బుత్రశోకంబునఁ బోయిననాకు, సుత్రామలోకంబు చొరఁ బూట గలదె
 ఆతాప మెప్పుడు సంతరంగమున, నాతతెప్పుటవహ్ని లై మండుచుండు
 నమరలోకంబున నాఱ దాచిచ్చు, శమించె నేడు నీరన్నిధిఁజేసి
 కమలాప్తసమ తేజ కమలాభిరామ, కమలాప్తవంశ యక్షరకీర్తు లొప్పు
 నీ వయోధ్యకుఁ బోయి నిఖిలధర్మములు, భావించి మదిఁబెట్టి పట్టంబుఁ బూని
 రాముఁడ లోకాభిరాముఁడ సుతులతో మహి యేలుము తుదముట్ట ననుచు
 సౌమిత్రిఁ గనుంగొని సౌమిత్రి నీవు, రామునివెనుక నరణ్యభూములకుఁ
 జను దెంచి యుత్తమస్థానానక్రియల, ననఘుఁడై వర్తించి తతులపుణ్యుడవు

మెలఁకువ నిటమీఁద మీయన్న మనసు, నలఁగకుండఁగ నీవు నడవుమీ యనుచుఁ
దనకర్ణి మ్రొక్కి యాదల వాంచియున్న, జనకనందనఁ జూచి జననాథుఁ డనియొఁ
బరమపాతివ్రత్యపదశుద్ధి నీకు, సరియొవ్వ రు త్తమసాధ్వివి నీవు
నినుఁ రాముఁ డాడిననిష్ఠురో క్తులకుఁ, గినియకు నొవ్వకు గీడ్పడియుండు
ఘనకీ ర్తియుతుల రాఘవుఁబోలుసుతులఁ, గనుము పుణ్యములెల్లఁ గైకొని మనుము
అని మువ్వరను మెప్పు లలర దీవించి, తనలోన మోదించె దశరథేశ్వరుండు
చంద్ర శీతలు రామజననాథచంద్రు, నింద్రాదిదేవత లెల్ల వీక్షించి
మనుజుండవై నీవు మాకుఁగా వచ్చి, జనియించి రాక్షసక్షయము గావించి
యీభంగి దుగ్గిఖంబు నిన్నియు నోర్చి, భూభార మంతయుఁ బుచ్చి పోవైచి
మమ్మిట రక్షించి మాజీవనములు, నెమ్మితో మా కిచ్చి నిలుకడ లొసఁగి
పుచ్చుచున్నాడవు పుణ్యాత్మ వరము, లిచ్చెద మడుగు మభీష్టంబు లేమి
యనవుడు రాముఁ డాయమరులఁ జూచి, తనలోన చిటునవ్వు దళుకొత్తఁ బలికె
నింపొందు మీకృప నెల్లకామ్యములు, సంపూర్ణములు మాకు జగములయందుఁ
దమతమభూములఁ దమమందిరములు, దమబంధుజనులను దమతనూజులను
దయకళత్రాదులఁ దగవొప్ప విడిచి, సమరంబులోపల సకలవానరులు
తేగి తమ్ము డాచక తివిరి నాకొఱకుఁ, బగరతోఁ బోరాడి ప్రాణము ల్విడిచి
యున్నారు కపివీరు లున్నతాత్మకులు, నన్ను మన్నించుట నా కిండు వీరి
ననవుడు విని దివ్యు లొఁగాక యనుచు, వనచరప్రాణము ల్వచ్చుఁగా కనిరి
అని మహాదేవుండు నబ్జసంభవుండు, ననఘులై యంద్రాదు లైనదికృతులు
మునులును సురలు నిమ్మల నుతించుచును, జన దశరథుండును జనియె నద్దివికి
ననిలోనఁ దెగిపడ్డ యగచరు లపుడు, ఘననిద్ర మేల్కను కై వడిఁ దోఁచ
నమరులవరశక్తి నద్భుతం బెసఁగ, సమరోర్వి నందలు సప్రాణు లగుచుఁ
జను దెంచి యారామచంద్రుని వేడఁ, గనుఁగొని హర్షించి కలయ మ్రొక్కుటయుఁ
దనరార నందఱ దయతోడఁ జూచి, జనలోకనాథుండు సంతోష మొందె
సంత విభీషణుం డారాముతోడ, నెంతయు భక్తితో నేర్పడఁ బలికె
దేవ రాఘవ ధరాధీశ నీ వింక; వేవేగ లంకకు వేంచేసి యచట
నవిరళమతితోడ నభిషేక మిప్పు, డవధరింపఁగ వేళ యనిన రాఘవుండు
భరితశిరోజటాభారవల్కలుండు, భరతుఁ డక్కడఁ దపోభరమున నుండ
నతనిఁ జూడక మాకు ననుచితం బిచటఁ, జతురభోగక్రమసముచితక్రియలు
అనుటయు నుచితజ్ఞఁ డగువిభీషణుండు, ఘనభక్తియుక్తిమైఁ గడఁక దీపింపఁ
గనకపాత్రంబుల గంఠాక్షతములు, ఘనరత్న భూషణకనకాంబరములు
పుణ్యనాదములతోఁ బుణ్యులతోడఁ, బుణ్యచిహ్నములతోఁ బుణ్యభామినులఁ
బనిచి తెప్పించి నిర్భరభాగ్యధనుండు, వినయాభరతి వినువీధి నందంద
సురదుందుభులు మ్రోయ సురలు నుతింప, సరసాక్షరముల నేసలు నిండఁ జల్లి
రామలక్ష్మణులకు రాజీవనేత్ర, భూమినందనకు నవ్వుడు గట్టి నిచ్చు

నంత రాముడు నిశ్చలానందుఁ డగుచు, నెంతయుఁ బ్రియమంది యింపొందఁ బలికె
గడుఁబెద్దకార్యము ల్లపు మాకింకఁ, దడయుటగా దయోధ్యకుఁ జోవవలయు
ననుటయు రాముని నావిభీషణుడు, కనుగొని భక్తితోఁ గరములు మొగిచి
భీషణరణకేళిఁ జేర్చి రావణుడు, రోపించి మును కుబేరుని గెల్చి కొన్న
పుష్పకం బున్నది పురుహితాతలోక, పుష్పకక్రమమహద్భుతవేగ మరయ
నెలమి నాపుష్పక మెక్కి సప్తదము, వెలయ నయోధ్యకు వేంచేయవలయు
నన విని రఘురాముఁ డనుమతించుటయుఁ, జని మహాసంభ్రమసంప్రీతు లొప్పు
నరిది వైభవముల నమరుపుష్పకముఁ, గరమర్థిఁ దెచ్చి రాక్షసకులేశ్వరుఁడు
రావణుని కవిద్రావణశక్తి, భావించి యెంతయు భయమును బొంది
యతిముఱి గదలుప ననిలుండు గదియ, వెఱచునో దీపము ల్వెఱచునో కదల
నవరత్న దీపంబు లచలరూపముల, నొనరు మందానీలంబుల నొప్పుదాని
ఘనవిమానోదరకలితపుష్పములఁ, గొనకొన్నగంధముల గ్రోల నేతెంచి
యులికి లోపలఁ జొరకొన్న తుమ్మెదల, చెలువున దీప్తుల చెన్నగ్గలించు
నావిమలద్వార హరినీలమణుల, భావింప నెంతయు భాసిల్లుదాని
తలకొని తోటలఁ దమపిన్న నాడు, వలపించి తముఁ బాసి వచ్చినఁ జూచి
పొగులుచు పట్టదంబులతోడవచ్చి, మొగినున్న మల్లికానుకుళంబు లనఁగ
నానీలమణులతో నలవడఁ గ్రుచ్చి, మానై నమాక్తికమణు లొప్పుదాని
త్రిభువనంబులయందుఁ దిరిగెడుగంగ, యభిమతివిశ్రాంతికై యున్నధరణి
ఖదితహంసావళి కమలదుకూల, రచితవితానంబు రాజిల్లుదాని
నెప్పుడు వచ్చునో యిందు నారాముఁ, డెప్పుడు చూతుమో యేము రాఘవుని
నని యన్ని చింతించి యమరకన్యకలు, తనుపు లుజ్జ్వల మణిస్తంభము లేర్చి
నిలిచిన చెలువున నిర్మల స్తంభముల మణిపుత్రిక ల్తొగినున్నదానిఁ
జేకొని నమధవై సృష్టి రక్షింప, వైకుంఠపతి రామువల్లభుడైనఁ
జాలుచు వైకుంఠంబు పుష్పకంబైన, చెలువున నంతయుఁ జెలఁగెడిదానిఁ
గనుగొని యప్పు డాకాకుత్ స్థతిలకుఁ, డనురక్తితో రాక్షసాధీశుఁ జూచి
రా విభీషణ వీర రావణోదగ్ర, పావకునార్చిన పటుపయోదముల
వీరి నారాధింపు వీరిఁ బూజింపు, వీరి సంభావింపు విపులసంపదల
నని వానరులఁ జూపి యర్థిదీపింప, బనిచిన రాక్షసపతి విభీషణుడు
ధనము లంబరములు తగుభూషణములు, కనకము లైప్పించి కడుఁ బ్రితి మెఱసి

—౧ శ్రీరాములు పుష్పకవిమాన మెక్కి యయోధ్యకుం జనుట —

జనపతిసన్నిధి సంభ్రమం బొప్పు, వనచరపతులకు వరుసతో నిచ్చె
బతిరాముఁ డపుడు పుష్పకము నర్పించి, సతియుఁ దమ్ముడుఁ దాను సద్భక్తియుక్తి
గృతకృత్యుడై ప్రదక్షిణముగా వచ్చి, యతిహర్షమున నెక్కె నవ్వీమానంబు
లెక్కి సుగ్రీవాదిహితుల వానరులఁ, దక్కక వీక్షించి దశరథాత్మజుడు
మీరు చేసినయట్టి మిత్రకార్యములు, నేరరు సురలైన నివృత్తోఁ జేయ

నెల్ల తేజంబులు నెల్ల సౌఖ్యములు, నెల్ల యశంబులు నేను మీవలనఁ
బడసితిఁ బుణ్యులు పరమపావనులు, కడుధన్యు లగుమీరు కపులార యింకఁ
బొండు మీమీదేశములకు నావుడును, నిండాద వేడ్కల వృపుఁ జూచి కపులు
ధరణీశ మే మయోధ్యకుఁ గొల్పివచ్చి, పరమానురక్తి మీపట్టంబుఁ జూచి
నిరుపమచరితుల సీసహోదరుల, భరతశత్రుఘ్నులఁ బరమపావనుల
జూచి మీతల్లులఁ జూచి మీపురము, చూచి భాగీరథి చూచి వచ్చెదము
అనవుడు విని రాము డంతరంగమున, ననయంబు హర్షించి యావిభీషణుని
భానుజు నంగదుఁ బవనుజు నీలు, మానసీయాత్ముల మిఱియుఁ బెక్కిండు
వనచరప్రముఖుల వాత్సల్య మొప్పు, నెనయ నాపుష్పక మెక్కిఁ బంచుటయు
ధరణీశుమన్ననఁ దగ నుత్పహించి, పరమపావనులు పుష్పక మెక్కి రంతః
ద్రిజులొదిసతులు ధాత్రీజకు మ్రొక్కి, నిజగృహంబుల కంత నెమ్మిఱిఁ జనిరి
దశరథాత్మజుఁ జూచి దానవేశ్వరుఁడు, విశదంబుగాఁ బల్కె వినుము శ్రీరామ
యెలమి నీపుష్పక మెంద తెక్కినను, సలలితంబుగఁ జోటు చాలి వెండియును
నొకమూల కడమయై యుండు నేనూటి, కకలంకగతిని బోటన ముదంబంది
ధరణీశుఁ డప్పుడు తరుచరాసురులఁ, గరుణ పుష్పక మెక్కిఁగా నానతిచ్చె
నప్పు డాపుష్పకం బాకాశవీధి, నొప్పెడి వేడుక నుప్పొంగి యెగసి .
ఘనమనోవేగంబుఁ గైకొని నిగిడి, వినువీధి దివ్యులు వినుతింపఁ జేర్చి
పర్వినప్రభలతో భానుబింబంబు, పూర్వపశ్చిమపథంబులఁ బోక మగిడి
దక్షిణంబుననుండి తగను తరమున, కక్షిణగతిఁ బోవునాకృతిఁ దోఁపఁ
బోవునప్పుడు నిత్యపుణ్యండు రామ, దేవుండు జానకీదేవితో ననియె

— శ్రీరాములు సీతకు రాక్షసవీరుల క్రమముఁ దెల్పుట —

శుకవాణి జానకీ చూచితే లంక, యకలంకలక్ష్యుల నదురుచున్నదియుఁ
గమలాక్షి యిది విశ్వకర్మ నిర్మింపఁ, గొమరుదీపిం చెఁ ద్రికూటమధ్యమున
నీలంక నిమ్మగ నేలుపుణ్యంబు, చాలక పొలిసె దుర్జనుఁడు రావణుఁడు
అని రక్తమాంసగజాశ్వతండుముల, ఘనమైన సమరభాగముఁ జూపి విభుఁడు
కదనవిక్రమశక్తిఁ గడఁగి యేతెంచి, మదిరాక్షి యిక్కడ మిడిసె రావణుఁడు
ఘనసత్త్వండ్లై కుంభకర్ణుండు దొడరి, యని ఘోరముగఁ జేసి యక్కడఁ గూలె
నహితుండై నీలుఁ బ్రహస్తుండు దాకి, బహుసత్త్వం డిక్కడ భస్మమై పొలిసె
శూరతఁ బవమానసుతుఁడు ధూమ్రాక్షు, నారూఢబలుఁ డుంచె నతివ యిక్కడను
భేదించి యిదట నభేద్యుండై మేఘునాడుండు మముఁ గట్టె నాగపాశముల
ధృతియు లావునుజేర్చి తెగువమైఁ బోరి, యతికాయు సౌమిత్రి యక్కడఁ గూల్చె
నలఘుండై మకరాక్షుఁ డక్షిణబలుఁడు, బలమేది యిక్కడఁ బడియెఁ బోరాడి
భగ్నరిపీరుండు భగ్నప్రతాపుఁ, డగ్నివర్ణుండు గూలె నయ్యెడ నతివ
కడిమిమైఁ బోరాడి గర్వంబు లావు, నెడలి యకంపనుం డిక్కడఁ గూలె
నలుకమై సౌమిత్రి యాయుండ్రజిత్తు, నలవొప్పు దెగటార్చె నయ్యెడ నబల

యనుపమబలుఁ డగునమ్మహాకాయుఁ, దునిమె నియ్యెడ నంగదుఁడు సరోజాక్షి
 తఱిమి యయ్యెడ మహాదరమహాపార్శ్వ, లఱిమి చచ్చిరి మహాదగ్ధవిక్రములు
 క్రూరులై దేవాంతకుఁడు నరాంతకుఁడు, పోరాడి యిక్కడఁ బోలిసి రిద్దఱును
 ఇదె పయోనిధిమీఁద నేపుదీపింపఁ, గదిసి మాకట్టి నఁ ఘననేతు వబల
 ఇదె గంధమాదనం బిదె పుణ్యతీర్థం, మిదె సహశివసమాహితనివాసంబు
 కమలాక్షి యీతోఁచుకొంచనాచలము, రమణీయ మిదియ పీఠానాభంబు
 పవహానసూనుండు పడఁతి నిన్నెదక, జన మొప్పు లంకకుఁ జనుదెంచునాఁడు
 అతనికి నాతిభ్య మర్థిం గావించు, మతి నభివెడలె నమ్మహితత్వై లంబు
 నని చెప్పుచును రాఁగ నారాఘవునకు, ఘనతరభీషణాకారంబుతోడ
 నేతెంచి దశకంఠుఁ డెమటఁ దోఁచుటయు, భీతిల్లి యపుడు విభీషణు కనియె
 జలజజం దాదిగా నకలదేవతలు, పలుమఱు గొనియాడఁ బట్టి కంధరునిఁ
 దునిమితి నాజితో దోర్బలశక్తి, నెనయ నారావణుఁ డేతెంచి యిటకుఁ
 గదియుచు నాకనుఁగవస్త్రాల నిలిచె, నిది చిత్ర మేర్పడ నెఱింగింపు మనుడు
 జననాథ యాబ్రహ్మసంతతియందు, జనియించినట్టి దుర్జనుని రావణునిఁ
 దెగటార్చి తటుగాన దేవ యాహత్య, దగిలి యేతెంచి ముందటఁ దోఁచె మీఁకుఁ
 గడఁక నీపాప మిక్కడఁ బాపి వేగ, కడచిపోయినఁగాని కార్యంబుగాదు
 అవనీశ మీయాత్మ నబ్జసంభవుని, దవిలి తలంపుము దలఁచిన నతఁడు
 అతిముదంబున వచ్చి యమరులుఁ దాను, మత మెఱింగించెడి మనువంశతీలక
 యనవుడుఁ బుష్పక మవనికి డించి, తనమదిలోపఁ దాత్పర్య మొప్పు
 భూమిమీఁకుఁ డప్పు డంబుజసంభవునిని, గామించి తలఁప నక్కడి కేగుదెంచె
 నఖిలదిక్పాలురు నఖిలదేవతలు, నఖిలసంయములును నందందఁ గొలువఁ
 బ్రేమ నిట్టేతెంచి ప్రియపూర్వకముగ, రాముతోఁ బలికె నారాజీవభవుఁడు
 దేవ రాఘవ యేమిటెఱుగున నన్ను, రావించి తనవుడు రఘువల్లభుండు
 తనముఖంబునఁ దోఁచు తత్క్రమంబెల్ల, వినిపింప నాతఁడు విస్తయంబంది
 దేవ దైత్యుఁడు నాదు తేజంబునందు, నీవసుమతిఁ బుట్టి యిన్ని పాపముల
 నురుతరంబుగఁజేసి యుగ్రత మెఱయఁ, బరికింపఁ బిదప నిష్పాపుఁడై పోలిసె
 ధరణిపై విప్రుండు దనకులక్రమము, నరసి తా నిలువక యన్యవర్తనము
 నరయుచు నతులదోషాచార్యుడైన, గురుదూషకుండైన గుఱితుండైన
 నారాయ గోబ్రహ్మహత్యాదిఘోర, దారుణకర్మఁడై తనరువాడైన
 వధకు నర్హుఁడు గాఁడు వసుధపై నెన్ని, విధములనైన నను వివరించిచూడ
 నట్టిదుర్జనునకు నట్టిక్రూరునకు, నట్టిపాపాత్మున కాజ్ఞ యే మనిన
 నతనికులంబున కంత్యంబుఁజేసి, పతి తనభూమిలోపల నుండనీక
 తగ వెడలించుట దండంబు సుమ్ము, జగతీశ యిపుడు విశ్రవసుపుత్రుండు
 మోక్షంబుఁ గోరి నీముందటఁ దోఁచె, మోక్ష కామునిఁ జేయు ముదమున నిపుడు
 భావించి నీవేర భవునిఁ బ్రతిష్ఠఁ, గావించు మున్నీటికట్టపై నొప్పు

రమణమై నొకమహూర్తములోన ననుచు, గ్రమమొప్ప దెలిపియాకమలజం డరిగె

— శ్రీరాములు లింగ ప్రతిష్ఠ సేయుట —

నావేళ రఘురాముఁ డాసన్నుడైన, పావని నీక్షించి పలికె నిట్లునుచు
సన్నతబలశౌర్య సాహసభుర్య, పన్నగాళనవేగ పరమానురాగ
మాకార్య మీడేర్చి మము నుద్ధరించి, మాకీర్తి నెగడించి మముఁ బ్రోచితీవు
వినయవిక్రమధైర్యవిఖ్యాతులందు, నినుఁ బోలె రెవ్వరు నిఖిలలోకములఁ
గావున నిపు డొక్కకార్య మీడేర్చు, మావార్త యెఱిగింతు మది యెట్లు ల్లనిన
నగచరాధీశ యత్యంతవేగమున, నగణితఫలరాశి యగుకాశి డాసి
కరమొప్ప నొక్కలింగము గొనితెమ్ము, పరఁగ నిన్నుటనల్వదియోజనములు
గల దిచ్చటికి రెండు గడియలలోన, నిలువక చనుదెమ్ము నీవాహవమున
ధరమీఁదఁబడిన నాతమ్మునికొఱకు, నిరుమూఁడులక్షలు నిరువదివేలు
పదియోజనములును బవనవేగమునఁ, గదలి మందులకొండఁ గ్రక్కునఁ దెచ్చి
తిరుగ నెప్పటిచోటఁ దిరముగా నునిచి, యరుగుదెంచితి వప్పు డరజాములోన
నదిగాన నీకిది యధికమే యనిన, ముదమున నుప్పొంగి మ్రొక్కి వీడ్కొనుచు
నరిగి యప్పుడు మహేంద్రాచలం బెక్కి, యురుతరంత్రక్షిప్తమై యుంకించి యెగసి
ఘనతరంబగు కాశికాపురి డాసి, యనఘతరంగిణి నాగంగఁ గ్రుంకి
కాశికానిలయుని ఘనువిశ్వనాథుఁ, వాసవనుతు నీకు వరదయాలోలుఁ
గని మ్రొక్కి నులిఁజేసి కదలి యాఘనుఁడు, ఘనబుద్ధి నొక్కలింగంబు కైకొనుచు
నధికవేగంబున నరుదెంచుచుండె, బుధజనవినుతుఁ డాధూమిశుఁ డంత
హనుమంతురాకకు నటుచూచి చూచి, తనరంగ నిట మహూర్తము చేరవచ్చె
జనుదేరఁ దేమొ రాక్షసుఁ డెవ్వడైన, జెనకిన జగడంబు సేయుచున్నాడో
యేమికార్యమొ యని యిచ్చఁ జింతించి, యీముహూర్తముదప్ప కట లింగమొకటి
నెనయఁ బ్రతిష్ఠింతు నినుకచే ననుచు, జననాథుఁ డటఁ సమస్తలమున కరిగి
కరముల నొక్కలింగముగాఁగ నిసుకఁ, గరమొప్పఁ జేసినఁ గంజాక్షి నీత
నంది గావించె నానగజాధినాథు, ముందట నిసుకచే మొగి రామవిభుఁడు
నాయుడఁ బూజసేయఁ గడంగునంత, వాయువేగంబున వాయునందనుఁడు
అరుదెంచి రఘురామునడుగుల కెరఁగి, ధరణీశుఁ డుంచిన దర్పకారాతి
గనుఁగొని ఖిన్నుడై కళవళంబంది, తనువుగంపింప గద్గదకంఠుఁ డగుచు
నంజనానుతుఁ డప్పు డనియొ నోరామ, కంజాప్తకులసోమ కాశికి నన్నుఁ
బనిచినఁ బనిపూని బ్రహ్మాదిపరలు, గనుఁగొన నచటి లింగమును దెచ్చితిని
ననుఁబింపి యిచ్చట నగజాధినాథు, నునుపంగఁ దగునయ్య యుర్విశచంద్ర
ఆనవాంద నేదేర నర్జుండుగానొ, మనమున నామీఁద మక్కువ లేదొ
అనుడు రాముఁడు మందహాసంబుచేసి, హనుమంతుఁ జూచి యిట్లునియొ నాకరయఁ
దమ్ములలో నొక్క తమ్ముడ వీవు, నెమ్మితో నీమీఁద నెయ్యంబు ఘనము
ఈముహూర్తముఁ దప్పనీక యీశివునిఁ, గామించి యిసుకచే గావించి తర్లి

నంతలోనన నీవు నరుగు దెంచితివి, సంతోషమయ్యె నీశ్వరుని నవ్వలికిఁ
దెమలించి నీతెచ్చుదేవుని నిలుపు, మమరులు వొగడంగ ననిన వాయుజుఁడు
ముదమంది తనవాలమున నీశుఁ జుట్టి, కదలించి కదలించి కదలింప లేక
మదిలోన శంకించి మఱియు నుంకించి, మెదలింపఁజాలక మిగులఁ జింతించి
యక్కట! ముచ్చు న్రోణాచలం జేచు, దక్కక యగలించి తనరఁ దెచ్చితిని
భుజగకంకణుతోడ భూతాలితోడ, రజతాద్రి నెత్తిన రావణునకును
నెత్తంగ నలవిగా కెఱుగు సౌమిత్రి!, నెత్తిని నింద్రాదు లెల్లఁ గీర్తింపఁ
దటుకున మేరుమందరములనైన, బొటవేలఁ జిమ్ముదు భూరినత్వమున
నిదియేల ప్రేగయ్యె నీరీతి నాకుఁ, బదిలంబుఁ దప్పెనో భానువంశజుని
గినిసి యేమాటుపల్కిన పాపముననొ, కనుఁగొన నటుఁగాక కాశీశు నిటకుఁ
జేకొని యేచు దెచ్చినపాపముననొ, కాకున్న నిదియేల ఘనమగు ననుచుఁ
బదిలంబుగాఁ దనబలమెల్లఁ గూర్చి, త్రిదశులు వెఱగందఁ దివిరి వేండియును
నగచరేశ్వరుఁడు ధైర్యముతోడ నభవు, నగలింపలేక బాహుగర్వ మెడలి
పటుర క్తములు గ్రక్కి ప్రాణము ల్లలఁగి, యట మూర్ఛతోడ నయ్యవనివైఁ ద్రైల్య
నాసమయంబున నారామవిభుఁడు, భాసురమృదుకరపద్మముల్సాచి
హనుమంతునెత్త నొయ్యన మూర్ఛదెలిసి, జననాథపరునకు సాష్టాంగ మెఱుగి
జయ భూమిజాస్వాంతజలజపట్పురణ, జయ ఘోరకుటిలరాక్షసచయహరణ
జయ ఖండితోద్ధండశర్వకోదండ, జయ శోషితాభిప్రచండోరుకాండ
జయ రావణోన్నతజైలామరేంద్ర, జయ భక్తపరిపూర్ణసత్కృపాసాంద్ర
జయ నిర్మలాత్మ సజ్జనకల్పభూజ, జయ పద్మబాంధవశతకోటితేజ
సీమహిమంబులు నేర్తురె తెలియ, నామహేశ్వరుఁడైన నమరేజ్యుడైన
నాగేంద్రుడైనను నాకేంద్రుడైన, వాగీశుడైనను వసుధాతలేంద్ర
వనిన్ను నెఱుంగంగ నెంతటివాడ, నే నిన్నుఁ గొనియాడ నెంతటివాడ
జేలనై మీరు నిల్విన యీశు నెఱుంగ, కేలీలఁ దెమలంప నెంచినయట్టి
నాతప్పు లోఁగొని నన్ను మన్నించి, యీతటి మీయాజ్ఞ నేఁ దెచ్చినట్టి
యీయీశునకు వెర వెఱిఁగింపు మనుచుఁ, బాయనిభక్తితోఁ బ్రణుతించుచున్న
హనుమంతుఁ జూచి యిట్లునియె రాఘవుఁడు, మనమున నీవేల మరిగెద విట్లు
నీవుదెచ్చిన కాశీనిలయు నిచ్చోటఁ, బావని యునుపుమీ భవునకు మునుపు
ప్రీతిఁ బూజ నొనర్చి పిదప నాయీశు, నాతతభక్తితో నర్పింతు సకల
భూజనంబులు నట్లు పూజగావించు, రాజాహ్లాదీజలం బవనిలో జనము
తెచ్చి నీతెచ్చినదేవున కర్థి, జెచ్చెర నిట నభిషేకంబునెయ
నతఁ డొనర్చినబ్రహ్మహత్యాదియఘము, లతనిఁ బొందవు కీర్తు లలర సిద్ధించు
నతులితపుత్ర పౌత్రాభివృద్ధియును, నతులభోగంబులు నమరంగఁ గలుగు
నని పల్కహనుమంతుఁ డతిముదంబంది, మనమున సంతోషమగ్నుడై పొంగెఁ
బరమాత్ముఁ డట నుమాపతిఁ బ్రతిష్ఠించి, యురుభక్తి దగ పోడశోపచారములఁ

గరమొప్పు మురుమున్ను కాశికావాసుఁ, దరణివంశ్యుఁడు సొంపు దనరారఁ బూజ
గావించి పిదపఁ దాఁ గావించుశివుని, భావించి యర్చించె బరమహర్షమున
రమణఁ బూవులవాన రఘురాముమీఁద, నమఁకులు గురియ్యున నగచరు ల్బరియ
నంత విభీషణుం డధిపతికనియె, సంతోష ముప్పొంగ జగతీశ యిప్పు
డీకట్టతెరువుగా నెవ్వరికైన, రాకుండఁ జేయుమో రామ లంకకును
నావుడు హర్షించి నలినాప్తకులజాఁ, డావిభీషణుఁ జూచి యతఁగాక యచుచు.

శ్రీరాములు సేతునుహిమను చెలువుట ౭౭

నడరంగ నటఁ గొన్నియడుగులు మగిడి, నడుసేతుమీఁద నున్నతితోడ నిలిచి
కపులుగ్రముగ నబ్ధి గట్టినయట్టి, విపులబంధములెల్ల విడిచెనో యనఁగఁ
దననహోదరుచేతి ధనువంది పుచ్చుకొని వేగమున ధనుష్కోటిః గావించి
పరదారగమనంబు బ్రహ్మహత్యలకు, గురుజన ద్రోహంబు గోగణవధము
సోదరీరతియును సురఁ గ్రోలుటయును, వేదదూషణమును విత్తాపహరము
సుందరీచ్ఛేదంబు చోరసంగమును, మందిరదహనంబు మాంసభక్షణము
మొదలైనపాతకంబులు చేసియెనఁ, గదిసి యిచ్చట నవగాహంబుసేయు
పురుషముఖ్యున కగుపుణ్యసంఘములు, అరుదార నాయువు నారోగ్య మెపుడు
పరహితాచార సౌభాగ్యసంపదలు, చిరకీర్తులును వేగ చేహూరు ననుచు
నారాఘవేశ్వరుం డపుడు పుష్పకము, నారూఢగతి నెక్కె నధికమోదమున
నమరులు దీవింప నగచరు ల్వాగడ, నమరంగ నెప్పటియట్లు పుష్పకము
ఘనవేగమున జన గగనహర్షమున, మరుకులేశ్వరుం డంత మహిపుత్రి కనియె
హిమకరబింబాస్య యిదె విభీషణుఁడు, మఝుం గన్నచోటు సమృద్ధమున వచ్చి
ఇక్కడఁ గుశతల్ప మేను గైకొంటి, నిక్కడ నుండితి నేతంబునను
పూని బ్రహ్మస్త్ర మద్భుతశక్తి మెఱసి, యేను బయోధిపై నిక్కడఁ దొడుంగ
నదులతో నన్నదీనాథుండు వచ్చి, ముదముతో ననుం గాంచి మ్రొక్కినచోటు
అలఘువిక్రమశక్తి నమ్ము సంధించి, జలజాస్య యిక్కడఁ జంపితి వాలి
పుష్కరబహుఫలాద్భుతకాననముల, కిష్కింధకంటె సుగ్రీవుపట్టాము
అనియని తెల్పుచో నాలోలనేత్ర, జనకనందన రామచంద్రుతో ననియె
జననాథ సుగ్రీవునతులతోఁగూడ, వినుం డయోధ్యకుం బోవ వేడ్కపుట్టెడిని
ననవుడు పుష్పకం బయ్యెడ నిలిసి, జనపతి యనిచిన జతురుండై యరిగి
తారాధినాథుండు తారాద్రికీర్తి, తారోపథంబునఁ దారాదినతులఁ
జెలువొందఁ దోడ్డేర సీతకు మ్రొక్కి, యెలమిఁ బుష్పకమెక్కి రింపార వారు
ఎంతయుం బదిలమై యేపు దీవింప, నంత నెప్పటిమాడ్కి నరిగె బుష్పకము

శ్రీరాముడు మార్గమధ్యములోని విశేషములు సీత కెఱిగించుట ౭౮

అలోన రఘురాముం డాబుష్కమాక, శైలంబు డగ్గటి జానకీ జూచి
హితవానరానీక మీఱుష్కమాక, మతిలోక మీగిరి నర్థితో మున్ను
శరణాగతుండయి చనుదెంచుటయును, గరుణ సుగ్రీవునిఁ గాన్పించుకొంటి

నాసన్నరవికిరణాసక్తకమల, భాసురోదరము పంపాసరోవరము
 ఇదె చూచితే యొప్పె నీపుణ్యసరసి, మృదులతీరంబున మెలత నిన్బాసి
 బహుమఃఖములబొందఁ బవమానసుతుండు; మహితపుణ్యాత్మండు మమువచ్చి కాంది
 హృదయపద్మమునకు నింపు పుట్టించి, మదిరాక్షి కాన్పించె మర్కటేశ్వరుని
 ఒకపుకానసముల నొప్పుచునున్న, దదె శబర్యాశ్రమ మబ్జాయతాక్షి
 యలిగియిక్కడ మహాహాసకేలి వాలి, బలశాలిమైన కబంధుఁ జంపితిని
 నినుఁ జెఱఁగొనిపోవు నీచురావణునిఁ, గనుఁగొని పోనీక కడిమిమైఁ దాకి
 మిన్న కయ్యసురతో మెఱసి పోరాడి, యున్నతాయువు జటాయువు గూలె నిచట
 నదె యాజనస్థాన మబ్జాయతాక్షి, పాదలువనంబులఁ బాలుపొందె జాల
 నదె శూర్పఖనుగ్రుడై ముక్కుఁ జెవులుఁ, కుదియఁగ సౌమిత్రి కోసినతాపు
 అదెచూచు ఖరదూషణాదిరాక్షసులు, మదమునఁ జనుదెంచి మడిసి రిచ్చోట
 నీయొడ నన్నొగి నెలయించుచుండె, మాయామృగాకృతి మారీచుఁ డేచి
 మదిరాక్షి యిక్కడ మఱివాఁడు మహిసె, నిదె పంచనటిఁ జూడు మిదె పల్లకాల
 పటుమాయ నిక్కడఁ బజ్జీకంధరుండు, కుటిలుఁడై మ్రుచ్చిలి కొనిపోయె నిన్ను
 నదె సుతీష్ణాశ్రమ మాశ్రమరత్న, మదె యగస్త్యాశ్రమం బబ్జాయతాక్షి
 యదె శరభంగుని యావాస మింతి, యదె యశ్రీమానిపుణ్యాశ్రమభూమి
 అదె నీకు ననసూయ యంగరాగములు, హృదయరాగముతోడ నిచ్చినచోటు
 అదె చిత్రకూటాద్రి యక్కడ నన్నుఁ, బదిలుఁడై భరతుండు ప్రార్థించి చనియె
 విమలకానసముల విలసిల్లుచున్న, యమున యల్లదె కంటె యనతిదూరమున
 ముద మొప్పు బహుదివ్యమునులు నేవింప, నదె చూచితే గంగ నమలతరంగ
 ఒకవినకొలఁకులు సుద్యానములను, నదె శృంగిబేర మొప్పారుచున్నదియు
 నదె గుహం డేతెంచి యర్థితో మమ్ముఁ, గదిసికాంచినయట్టి కమనీయభూమి
 నదె సరయునది యధికియూచముల, బొదిగొన్న తటములఁ బాదలుచున్నదియు
 నదె యయోధ్యాపుర మబ్జాక్షి మ్రొక్కు, మది కానవచ్చె నాయతపుణ్యరాశి
 అని భూమిజెకు రాముఁ డర్థితోఁ జూప, ఘనమైవేడ్కలఁ గపులు రాక్షసులు
 బహురత్న కాంచనప్రాసాదతతుల, బహుతోరణంబుల బహుపతాకలను
 బహువారణంబుల బహుతురంగముల, బహురథోత్కరముల ప్రణుతింప నెందు
 నమితవై భవముల నతులమై మెఱయ, నమరావతియుఁబోలె నమరు నప్పురము
 నినిచినవేడ్కల నెరి నిక్కి నిక్కి, గనుఁగొనఁ దొడఁగిరి కడఁకతో నంతఁ
 బదునాలుగవయెండు పరిపూర్ణమైన, వదలకప్పు శుభకృత్యత్సరమందు

— శ్రీరాములు భరద్వాజాశ్రమంబునకు వచ్చుట ౨౯ —

మదిలోన నుప్పొంగి మాఘమాసమునఁ, బదపడి యాశుద్ధ పంచమినాడు
 ఆశ్రాంతశుభ తేజఁ డగుభరద్వాజ, నాశ్రమోపనిషి నవ్వీమానంబు
 ధీయుక్తి రాముండు దివి నిల్పి డిగ్గి, యాయాశ్రమంబున కర్థి నేతెంచి
 యమ్మునిపాదంబులందు మోదంబు, గ్రమ్మ ఫాలస్థిఁ గదియించి మ్రొక్కి

మునిచేత దీవన ల్బుడమొప్పుబడసి, వినయ రసావేశవివశుడై పలికె
 నేను మీఁదగునేను మేమియు నరయఁ, గాన గానసుఁ బోయి కాలంబు దడసెఁ
 గలవు కదా మీఁకుఁ గందమూలములు, ఫలములు జలము లపాయంబులేక
 ఎల్లతెఱంగుల నెప్పుడు చెడక, చెల్లు గదా మీను శిష్టకృత్యములు
 అనవుడు మునిచాఁకుఁ డారామచంద్రు, ఏమనువాక్యంబులు విని సంతసిల్లి
 నిఖిలలోకారాధ్య నీవు జన్మించి, నిఖిలలోకంబులు నిఘఁ బాలింపఁ
 గలవె సంకటములు గలవె దుఃఖములు, గలవె బాధలు పూర్వకర్మల కెందు
 నీత్యసత్యోన్నత నీవు సాదముల, నత్యంతసుఖంబులై యఖిలధర్మములు
 సలుపుచు వేదోక్తసముచితక్రియలు, సలుపుచుఁ దపములు సలుపుచుండుదుము
 నీవిందు విచ్చేసి నెమ్మి నేఁ బనుపఁ, గా వీడుకొని పోయి క్రమ్యుట నిందు
 విచ్చేయు నీలోని వృత్తాంతమెల్ల, నచ్చుగాఁ బొడగంటి నభ్యాత్మదృష్టి
 నరయ నీచేసిన యద్భుతక్రియల, నరిసి యచుష్మింప నాదివ్యులకును
 నీవరణ్యములకు నిష్ఠదీపింపఁ, బోవుట మొకలుగా భోగంబు లుడిగి
 ఘనజటాభారవల్గలములు దాల్చి, పనివడి భరతుండు భక్తి వాటించి
 నీపాదుకలయందు నిఖిలరాజ్యంబు, రూపించి విలిపె నారాధమానసుండు
 చెప్ప నక్కజమైన చిత్తానురక్తి, నెప్పుడు నీరాక కెమరు వీక్షించు
 నీవు నీతమ్ముని నెయ్యంబు దలఁచి, వేవేగ పోవ భావింపఁగావలయు
 వనవాసమున డస్సి వచ్చినవాడఁ, వనఘు మాయాశ్రమంబుదు నేడుండి
 భూపాల నీవెల్లెప్రార్థనఁ గదలి, మాపంపుఁ గైకొని మఱి పొమ్ము విందుఁ
 గావించునని చెప్పి ఘనతపోమహిమ, నావేశ రాముఁ డత్యాశ్చర్యమంద
 నామహామునివరుం డాత్మలోపలను, గామధేనువుఁ గుతుకముతోడఁ దలఁప
 మిలమిల మెదలెడి మృదుతరాన్నమును, ఫలములు ఘృతము సూపము లవూపములు
 సరవితో శాకము ల్యగ్గుర పెరుంగు, పరమాన్నమును నానబాలును జొంటి
 తేనియశిఖరలు తియ్యిచారులును, బానకం బొబ్బట్లు పచ్చళ్లజున్ను
 వరుగులు వడియము ల్వాసనోదకము, లురుతరరుచి నొప్పు నూరగాయలును
 మొదలైన వావేల్పుమొదవు కల్పింప, ముదమునఁ గపిదైత్యముఖ్యులతోడ
 నచ్చుపుభక్తిమై నారామచంద్రుఁ, డిచ్చ మెచ్చుచు భుజించుచున్నంత
 ఆభరద్వాజుఁ డిట్లనియె రామునకు, శోభనగుణధామ సుగుణాభిరామ
 యేము నీకొకవరం బిచ్చెద మిపుడు, కామింపు మనుటయుఁ గరములు మొగిచి
 పోడిగా సాకేతపురముచుట్టులను, మూఁడు యోజనములు మునినాథ వినుండు
 ఏచి తలిర్చుచు నెల్లకాలమును, బూచుచుఁ బండుచు భూజంబులుండ
 వరమిండు మఱియొండువరము నేనొల్లఁ, గరుణింపు మనవుడు గరుణించె మాని
 అయిగిఁ జరితార్థులై నవానరులు, మాయనిహృదయసమృద్ధమునఁ బొడలి
 రప్పుడు రఘుపతి యనీలనందనునిఁ, దప్పక చూచి యుదాత్తుడై పలికె
 నతులసత్యోన్నతి నత్యంతవేగ, రతి శృంగిణేగవురంబున కరిగి

భూరిమానసుగుహలు బుణ్యాత్మ గాంచి, మారాక యతనికి మానుగాఁ దెలిపి
యామున్న తాత్తుచే నటఁ బోవుత్రోవ, ధీయుక్తి నెఱిగి నందిగ్రామపురికి
నరిగి మాధరతున కతిశుభ వ్రతున, కురుదయారతునకు నున్న తాత్తునకు
నేము వచ్చితిమని యెఱిఁగించి రమ్మ, పో మారుతాత్మజ పొమ్ము నాపుడును
మారుతాత్మజుఁడును మానుష వేష, భారియై యరిగి యద్భుత వేగుఁ డగుచు
గంగాతరంగిణిఁ గడఁతతో దాటి, శృంగిభేరమునకుఁ జెచ్చెరఁ బోవఁ
బరహితాత్మకుఁడైన పరమేశ్వరాక, నరసి కానక గుహలు డాత్తులోపలను
నన్నేలు శ్రీరామ నరలోకవిభుని, సమ్మతపదపంజంబులఁ గొలిచి
పోలేక నిలిచితి భూరిదుర్గముల, నేలీల మెలఁగిరో యెందున్నవారో
శరభ భేరుండరాక్షసవహ్ని భుజగ, గరళబాధలచేతఁ గ్రాగిరో కాక
లేకున్న వ్రతము చెల్లినమీఁద మిగిడి, రాకయుండునె రఘురాముండు వలికి
దప్పునె కార్యంబుఁ దప్పెనే నింక, నిప్పుడే సోదఁజొచ్చి యెనయుదు రాము
నని మనంబుననున్న యాందోళ ముడిగి, తనసతు ల్పుత్రులుచు దమ్ములుఁ దాను
సొరిదిఁ గుండమునందు సోదఁబెర్చి మిగుల, దరికొల్పు ననల ముదగ్రమై మండ
నరుదై నభక్తితో నాగుహలుం డపుడు, ధరణీశుఁ డగురాముఁ దలఁపులో నిలిపి
యయ్యగ్నిలోఁ జొర నరుగుచేరంగ, నయ్యొడ హనుమంతుఁ డడ్డమై నిలిచి
పుడమితోఁ డిదె వచ్చె బొంకుగా దెల్లి, యుదుగక తనవ్రతం బొనరఁ జెల్లించి
పదపడి నగ్నిలోఁ బడిన శ్రీరాము, పదములయా నంచుఁ బలికిన నాతఁ
డనిలజునకు మ్రొక్కి యారామురాక, కనుచరసహితుఁ డై హర్షంబునొంది
పరఁగ నగ్గుహలుఁడు సుభావింప నరిగి, యురుపుణ్యానిధి సరయానది దాటి
పోవ నందిగ్రామమున భరతుండు, పావనచరితుండు భావంబులోన
నారామలక్ష్మణు లవనినందనయు, నేరీతి నున్నారో యేమైనవారో
ఎన్నినఁ బదునాలుగేండ్లును నిండెఁ, గ్రన్నన రాముఁ డిక్కడికి రాఁ డేమొ
మోసపోయితి నాఁడె మునివృత్తి రాము, భాసురకోమలపాదపద్మములు
నాఘమిత్రాపుత్రుఁ డర్థితోఁ గొలిచి, యాసమీఱఁగఁ దోస యరిగినరీతి
నరుగ లేనైతి నే నారాముఁ బాసి, ధరణి నేవిధమునఁ దనువు ధరింతు
పదునాలుగేండ్లును బరిపూర్ణమైన, సదయాశగుఁనిధి చనుదేరకున్న
ఘనమైనసోదఁబెర్చి కడఁతతోఁ జొత్తు, నని నిశ్చయంబుగా నాడిన ప్రతివ
హితమతి రిత్త వోనిత్తునే యంచు, మతి నిశ్చయముఁ జేసి మంత్రుల కనియొ
శాత్రవమదహారి శౌర్యసంపన్నుఁ, బాత్రు శత్రుఘ్నునిఁ బట్టంబుఁ గట్టుఁ
డేనగ్నిలోఁ జొచ్చి యేగెద రాము, గానంగ ననిన నాఘనుఁ జూచి యపుడు
శత్రుఘ్నుఁ డిట్లను జగతితలేశ, యీథాత్రి నాకేల యీతనువేల
నీపాదములఁ గొల్చి నీతోడఁ గూడ, నేపార నేనును నేగుదెంచెదను
అని కృతనిశ్చయు లైనవారలను, గనుఁగొని భీతులై కలఁగి రందఱును
ఆసమయంబున నధికవేగమున, నాసమీరాత్మజుం డుదెంచి భరతుఁ

—౧౭ హనుమంతుడు భరతుని జూచుట ౧౭—

గనుఁగొని వినతుఁడై కరముల మొగిచి, గొని నిల్వఁ గాకుల్ స్థకులుఁ డిట్లు లనియె
 నీకులం బెఱుఁగి నీకుఁ జేరేమి, చేకొని యిటకు వచ్చినపని యేమి
 యెచ్చండ వెందుండి యెటకేఁగె దనిన, నవ్వసుధేశుతో ననిలజం డనియెఁ
 గపి నేను శ్రీరాముగాదిలిబంటుఁ, దవనకులాంభోజతపనుఁ డున్నతుఁడ
 తనపుణ్యచరిత యుత్తములెల్ల మెచ్చు, ననిమిషుల్లోనియాడ నారామవిభుఁడు
 వినుము జగద్ధితవృత్తిమై మెఱసి, వనవాససమయంబు వలకొప్పుఁ దీర్చి
 సౌమిత్రియును దాను జనకనందనయు, రాముండువచ్చి యరణ్యము ల్విడిచి
 నెమ్మితో ముందట నీనేను మరసి, రమ్మన్న వచ్చినరాక యీరాక
 అనవుడు భరతుఁ డత్యంతహర్షమునఁ, గొనకొని పులకించి కోర్కెదీపింప
 రా పుణ్యవత్సల రా కపిశ్రేష్ఠ, రా పవనాత్మజ రమ్మంచుఁ దిరిగి
 నరచాథసుతుఁడు వానరచాథసుతునిఁ, గరము సమ్మదమునఁ గౌగిటఁ జేర్చి
 గజమాల్యమణు లిచ్చి గజముల నిచ్చి, గజరాజగమనలఁ గరమర్థి నిచ్చి
 కనకాంబరంబులు కడువేడ్క నిచ్చి, వినుతభూషణములు వెలయంగ నిచ్చి
 తగుపట్టణము లిచ్చి ధనకోటు లిచ్చి, యగణితగుణధీరుఁ డనియె మారుతిక
 నడవుల కరిగి రామావనీవిభుఁడు, దడసినకార్యంబుఁ దలఁచ నచ్చెరువు
 ఎందెందు వర్తించె నెందెందుఁ బోయె, నెందున్న వాఁ డిప్పు డినకులేశ్వరుఁడు
 నీవు రాఘవునకు నిజదూత వగుట, యీవిధంబంతయు నెఱింగింపు మనఘ
 యిచ్చులోపల నవ్వు నీడలుఁకేను, వచ్చుట నిక్కమే వనచరాధీశ
 యనవుడు విని నవ్వి యవ్విమలాత్ముఁ, డెనసినభక్తితో నేర్పడఁ బలికె
 మీతండ్రి దశరథమేదినీశ్వరుఁడు, భూతలరాజ్యప్రభుత్వంబు మాన్చి
 యడవికి జనుమన్న నన్నరేశ్వరుఁడు, జడలు వల్కలములు శాంతుఁడై తాల్చి
 భానుప్రభాభాసీ పాదచారమున, జానకీలక్ష్మణసహితుఁడై వెడలి
 చిత్రసమ్మదమునఁ జిత్రకూటాద్రి, నుత్తమమునిగోష్ఠి నున్నచో నీవు
 భూరాజ్య మొల్లకపోయి మీరున్న, నారాధనము చేసి యర్థి బిల్బుటయుఁ
 బతిరాకయున్నఁ దత్పాదుకాయుగళ, మతిభక్తియుక్తిమై నసురక్తి నడిగి
 తలమోచిగొనివచ్చి ధారణీరాజ్య, ఫలభోగ ముడిగి తపస్వీవై తిడటఁ
 గుటిలదానవబలప్రారవర్గముల, నట రాఘవుఁడు దండకారణ్యమునకుఁ
 జని శరభంగునాశ్రమభూమి నిలిచి, మనుల నూఱడఁబల్కి ముదమొప్పుబోయి
 యాజనస్థానంబునం దున్న దైత్య, రాజుచెల్లెలిఁ బట్టి రాజిమి మెఱసి
 నలిమిఱి యాశూర్పణఖముక్కుఁజెవులుఁ, గొలఁదులు మొదలంటఁ గోసిపోవైచి
 భరదూషణాదిరాక్షసులఁ బెక్కండ్ర, నరభోజనులఁ బదునాలుగువేలఁ
 జంపి యొక్కడ పల్లకాలలోనుండఁ, దెంపుమై రాక్షసాధిపుఁడు ప్రేరేప
 మారీచుఁ డనియెడిమాయావి యొక్కఁడు, భూరిమృగాకృతి బొడచూపుటయును
 మృగనేత్రసీత యామృగము నీక్షించి, మృగమొప్పు నాకు నీమృగముఁ దేవలయు

నవపుడు శరచాపహస్తంబై దాని, వెనుకొని రామభూవిభుఁ డొగినేయఁ
 గూలెడునప్పు డాకుటిలరాక్షసుఁడు, హః లక్ష్మణా యను నార్తరావమున
 నాహూఢిఁ జీరిన నతివ భీతిల్లి, యారాఘవానుజు ననుప వచ్చుటను
 మునివేషఘారియై ముద్దియ నెత్తికొనిపోవురావణుఁ గూడిపోనీక
 ఘురుఁడు జటాయువు గని యడ్లచడిన, నని మొన భస్మించి యతని నిర్జించి
 దనుజాధిపతి సముద్రము దాటిపోయి, తనలంకలోని యుద్వాచంబునందు
 సీతామహాదేవిఁ జెచ్చెట నునిచి, యాతతజయశాలి యైయుండె నంత
 మాయామృగముఁ జంపి మఱి రామచంద్రుఁ, డాయాపవడి ఖర్ముండై వచ్చివచ్చి
 సౌమిత్రిఁ బొడగని జానకి డించి, యేమిటి కిటవచ్చి తీసంచు వగచి
 యతఁడుఁ దానురు గూడి యాపర్ణశాల, కతిరయంబున వచ్చి యందులొ సీతఁ
 బొడగాన కిరువురు భూరిశోకమునఁ, బడి యంద వెదుకుచు బహుదుర్గములకుఁ
 బోవుచో రావణుభుజశక్తిఁ దూలి, వావిరిలో దారి వసుధపైఁ గూలి
 యున్న జటాయువు నొయ్యనఁ గదిసి, యన్నీచదుర్దశ యద్దశాననుఁడు
 గావించి సీత లంకకు నెత్తుకొనుచు, బోవుట యతనిచేఁ బోలంగ నెఱిగి
 యావిహగాధీశు నచట దహించి, పోవుచు ఘనదుర్గభూములఁ గడచి
 ముందట నాబుష్మకముకంబుఁ గాంచి, యందు సుగ్రీవునకై వాలిఁ జంపి
 తారతో నాచంద్రతారార్కముగను, నారాజ్యమంతయు నతనికి నిచ్చె
 నిచ్చిన సుగ్రీవుఁ డెంతయు మెచ్చి, విచ్చలవిడి సీత వెదకెడికొఱకు
 లక్షల రెండేసిలక్షలఁ గపుల, నక్షీణబలుల మహాయశోధనులఁ
 బదిసిక్కులకుఁ బంపఁ బఱచి వానరులు, నదలక వెదకంగ వచ్చి సంపాతి
 సీత యున్నది లంకఁ జింతింపవలన, దీతెఱంగిటఁజేయుఁ డిటమీఁద ననిన
 జలరాశి నూలుయోజనములే దాఁటి, నలఁగి యశోకవనంబులో నున్న
 వైదేహిఁ గని యానవాలు నే నిచ్చి, యాదేని మాణిక్య మర్థి నిచ్చుటయు
 నది దెచ్చియిచ్చిన నవనివల్లభుఁడు, ముదరుంది విస్తయంబునుఁ బొంది యపుడు
 సకల శాఖామృగసహితుండై పోయి, యకలక విక్రముం డబ్బి బంధించి
 లంకపై విడిసి యలంకృతశక్తి, లంకేశుఁ జంపి కళంకంబు లుడిపి
 యవ్యయశ్రీయుక్తి నాలంకఁ బుణ్యభవ్య విభీషణుఁ బట్టంబుః గట్టి
 పావనాత్మకులైన బ్రహ్మాదిసురల, చే వరంబులు గొని చెలు వగ్గలించి
 హితమతి సురలతో నేఁగుదెంచుటయు, నతిభక్తి మీతండ్రియడుగుల కెఱిగి
 యనలముఖంబున నతిశుద్ధయైన, జనకజఁ గైకొని సమృదంబొప్ప
 ఖ్యాతి పెంపొంద నాకపులు రాక్షసులు, ప్రీతి సుగ్రీవ విభీషణు ల్లాదలు
 బలసి తన్మౌలునఁ బుష్పక మెక్కివచ్చి, ఫలితవిక్రమశోభభరితుండై విభుఁడు
 ఆభరద్వాజసంయమియాశ్రమమునఁ, బ్రాభవస్ఫురణ మొప్పుగ నున్నవాఁడు
 చందనచంద్రికా సమచారుకీర్తి, యిందెల్లభంగుల నెల్లి విచ్చేయు
 ననపుడు భరతేశుఁ డతనివాక్యముల, జనితానురాగంబై శత్రుఘ్నుఁ జూచి

తడయక నీవయోధ్యాపురంబునకు, గడువేగమున బోయి కడఁకదీపించి
యాయతమంగళాయతనమై యొప్పు, నీయుత్సవము వీటనెల్ల జాటింపు
గొనఁగొని మనరాజు కొలువునూటమున, ఘనసేతుబంధాదికథలు వ్రాయించు
దేవగేహములు భూదేవగేహములు, నీవు సన్నిధినుండి నెలయఁబాటింపు
వరరత్నతోరణధ్వజపరంపరల, బురవీధులన్నియు భూషింపఁ బంపు
తరుణులఁ బిలిపించి తగినముత్యముల, వెరవార ముగ్గులు వెట్టింపఁ బంపు
లలితవస్తువుల నిండ్లకు నెల్లఁబంపు, కలయఁ బొరులనెల్లఁ గై సేయఁ బంపు
శ్రీరామస్వపతి వేదచేసినశుభము, చేయవ నృపులకుఁ జెప్పంగఁ బంపు
కరితురంగాదుల క్కందుగానీక, పరువడిఁ జతురంగబలములు గొలువ
నెమ్మి ముత్తులతోడ నీవు వేగమున, నమ్మలఁ గొలిచి రమ్మని నియమించె
ననవుడు శత్రుఘ్నుఁ డత్యంతవేగమున నయోధ్యకుఁ బోయి ముదముదీపింపఁ
గరమొప్పు రాఘవాగమనమంగళము, వరుసతో నిట బంధువరులకుఁ జెప్పి
కౌసల్యకుమఁ జెప్పి కైకకుఁ జెప్పి, యాసుమిత్రాదేవి కర్ణితోఁ జెప్పి
యది యిది లేదుగా యనకుండ నిండ్లు, చదురొప్పు నంగళ్లు చక్కఁ జేయించి
చందనకర్పూరజలములు గూర్చి, యందంద చల్లించి యర్థితో నరుపు
పురవీధులందు నొప్పుగ నవరత్న,చరతోరణంబులు వరుసఁ గట్టించి

— భరతుడు పసిష్ఠాదిసహితుఁడై శ్రీరాముల నెదుర్కొనుట —

భరతుడు తనుఁ బిల్చి పనిచినరీతిఁ, బురము సర్వంబును భూషింపఁజేసి
యనఘమానసులైన యావసిష్ఠాది,మునులు పురోహితు ల్లునిపుణ్యసతులు
జననులు బంధులు సచివులు హితులు, వనితలు దాదులు వరవృద్ధజనులు
గొందఁ జందలములఁ గొందఁ జిత్తములఁ, గొందఁ రథములఁ గొందఁ జేనుఁగుల
నెక్కి యేతేరఁ బెంపెక్కి శత్రుఘ్నుఁ, డెక్కుడు మహిమతో నెలమి దీపింప
బంచమహావాద్యపటూరవం బెసఁగ, నంచితగతి వచ్చె నన్న యున్నెడకు
తల్లులు తమ్ముడు తాను సేనలును, వెల్లయై భరతుడు వేడ్కతోఁ గడలి
యెనయ రాఘవునకు నెదురేగుచోట, హనుమంతుఁ డనియె నుదాత్తుఁడై భరతు
నది చూడు రాఘవుం డాభరద్వాజు, సదనంబునందుండి చనుదెంచువాడు
అదె చూడు పుష్పకం బదెచూడు రాముఁ, డదెచూడు కపిసేన యదెనచ్చెఁ జూడు
సరయూప్రవాహ ముజ్జ్వలశక్తిచాటు, తరుచరకలకలోద్ధతపటుధ్వనులు
అన విని భరతేశుఁ డవిష్మమానంబుఁ, గనుఁగొని యుబ్బి గద్దకంతుఁ డగుచుఁ
గన్నంత దవ్వలఁ గడుభక్తి మ్రొక్కి, యన్నకు సాష్టాంగ మక్కడ నెఱిగి
యందయా ద్రివైసున్న యందయార్కుపదిగి, బదిదిక్కులను ప్రభాపటలంబుపర్వ
బుష్పకారూఢుఁడై పాలుపారుచున్న, నిష్పాపు రఘురాము నెఱిఁజేరి మ్రొక్కె
నంత నాపుష్పకం బవనికిఁ దిండి, యెంతయు హర్షించి యినకులేశ్వరుఁడు
ఒండొండ కావించె నొనరఁ దల్లులకు, దండప్రణామము ల్దాను లక్ష్యుఁడు
నకువడి. వారును బరఁగ దీవించి, పరిరంభణముల సంభావించి రెలవి

భరతశత్రుఘ్నులు భక్తితో రామధరణివల్లభునకు ధరణినందనకుఁ
జతురత వెలయ లక్షణునకుఁ ప్రీతి, గృతకృత్యవతులు మ్రొక్కిరి పుణ్యాధనులు
భరతశత్రుఘ్నులఁ బరంగ దీవించి, పరిరంభణముల సంభావించి రొప్ప
నత్తటి సీతామహాదేవి ప్రీతి, నత్తలకెల్ల నాయతభక్తి మ్రొక్కి
మ్రొక్కిన కోడలి మొగిల గొగిలించి, యొక్కట దీవించి రోలి నందలును
రామలక్షణులును రాగిల్లి మ్రొక్కి, రామహామునివర్యుఁ డగువసిష్ఠునకు
నమ్ముని దీవించి యాలింగనంబు, నెమ్మి గావించె నానృపనందనులను
రూపించి భరతశత్రుఘ్నులు ప్రీతి, నాపూర్ణహృదయై యప్పుడు వచ్చి
తమతల్లులకు మ్రొక్కి తగుభక్తిగలిగి, విమలాత్మలై రాము వెనుక నున్నట్టి
నావిభీషణునకు నర్కసూనునకు, నావాలిసుతునకు నట ముఖ్యులైన
కపులకుఁ బ్రియములు గావించి వారి, విపులపరిరంభవితతి నూరార్చి
జయమును గీర్తియు సాధించె రాముఁ, డయనయోదయకృతులయి మీరుగలుగఁ
జేలులు భృత్యులును నై చిత్తంబు లింత, కలసినబంధువు ల్లలరు మాకనుచు
నేకొలందులుఁగాని హృదయసమృద్ధము, గైకొనుచుండిరి కడఁకతో నంతఁ
దల్లులు బాంధవు ల్దమ్ములు కపులు, వెల్లియై బలములు వేడ్క నేతీరఁ
దేజంబు మెఱయ నందిగ్రామపురము, రాజశిరోమణి రాముండు సొచ్చె
నంతఁ బుష్పకమున కర్చున లిచ్చి, యెంతయు భక్తితో నినకులేశ్వరుండు
తలఁచినప్పుడు రమ్మ ధననాథునొద్ద, నలకలోపల నుండు మనుచు వీడ్కొలిపె
భరతుఁ డప్పుడు రాముపంచకుఁ జేరి, కరమొప్పఁ గరములు కడుభక్తి మొగిచి
మీపాదుకలయందు మేదినిభార, మేపార నునిచి యేనింతకాలంబు
నవధానమతితోడ నాలస్య ముడిగి, యవసీత మీరాజ్య మరసితి నొప్ప
నని చెప్పి పాదుక లర్థి నొప్పించి, వినతుఁడై యత్యంతవినయంబు మెఱసి
వెలయ నయోధ్యకు వేంచేయవలయు, నొలసినమునివేష ముచితంబు గాదు
రాజమండనములు రమణమై బూనుఁ, డీజటాభారంబు రివల్కలములు
మానుండు మీరన్న మనుజువల్లభుండు, పూనిక నిండుట బుద్ధిలోఁ దలఁచి
యవ్రుఁగాక యనవుడు నప్పుడు గదిసి, వివిధవిధిజ్ఞులు వెరవు భక్తియును
గలవారు కడఁకతో ఘనజటాబంధములు వీడ్వ నభ్యంగము లవధరించి
తమ్ములుఁ దాను నుత్సవజలస్నాన, విమ్ములఁ గావించి యినకులేశ్వరుండు
ప్రకటదివ్యాంబరాభరణమాల్యముల, నకలంకచిత్తుఁడై యమరఁ గై సేసె
ధరణీతమాజకు దళిరథాంగనలు, కరము ప్రియంబునఁ గై సేసి రెలమి
సుదతులు తారాదిసుగ్రీవవతులు, ముదమొప్ప శృంగారములు సేసి రపుడు
అలోప హనుమంతుఁ డర్థి దోడైర, వేలసంఖ్యలు చెంచువిలుకాండ్రు గొలువ
లలితజటావల్కలములతోడఁ, గొలదిమీఱినవేడ్క గుహఁ డేగుదెంచి
జవ్వాదిపిల్లులు చమరవాలములు, మవ్వంపుగజదంతమాక్షికంబులును
గిటిదంష్ట్రజేణుమాక్షికములు సర్ప, నిటలసంభవములు ల్నిబిడశార్దుల

నఖములు భేరుండనఖములు సింహ, నఖములు కృష్ణాజినంబులు మిగుల
 నాణెంపుగోరోచనంబు కస్తూరి, వీణలు తేనియ ల్వవిధంబులైన
 ఫలములకావళ్లు భయభక్తులాత్మ, మొలవఁ గానుకలుగా మందటఁ బెట్టి
 పొడగాంచి యానందమున రాఘవునకు, దడయక సాష్టాంగదండంబువెట్టి
 నిటలాగ్రహస్తుడై నిలుచున్నగుహాని, జటిలత్వ మీక్షించి జనలోకవిభుండు
 తనకృపాజలధి నాతని నోలలార్చి, చనువిచ్చి యమృతభావల నిట్టు లనియె
 సురుచిరతేజ చెంచులరాజ నీదు, పిరిగొన్నభక్తియఁ బొపును దెంపు
 నొంపార నీవాయుసుతునిచే వింటి, నింపుగా మాలోన నీవు నొక్కడవు
 గాన నాజడలు వల్కలములు విడిచి, పూసుము మాయట్ల భూపచిహ్నములు
 అని యానతిచ్చిన నరిగి వల్కలములును జటాపటలంబులును వేగ విడిచి
 సుమహితోదకముల సున్నాతుఁ డగుచు, విమలాంగుడై రామవిభునిసన్నిధికి
 వచ్చినఁ జూచి దివ్యములైనయట్టి, మెచ్చులసొమ్ములు మేల్చి వస్త్రములు
 నెట్టన నొసఁగిన నెరయఁ గై నేనీ, దట్టంపుభక్తి భూధవుఁ గొల్పియండె
 నంత శత్రుఘ్నునియాజ్ఞ సుమంతుఁ, డెంతయు రయమున హితసమాహితుఁడు
 బహురత్ననిర్మల ప్రభనొప్పు మిగుల, మహితార్కబింబసమంచితరథముఁ
 గొనివచ్చి యట రఘుకులభర్త కెదుట, నునిచిన శ్రీరాముఁ డున్నతాత్మకుఁడు

— శ్రీరాము లయోధ్యఁ జేరుట ౨ —

తెల్లులచరణపద్మములకు మ్రొక్కి, యెల్లవారును నెలుఁగెత్తి దీవింప
 ననఘండు సుముహూర్త మగుట భావించి, మునివసిష్ఠుఁడు దనముందట నెక్కఁ
 బృథుకీర్తు లింపెక్క పృథివి పెంపెక్క, రథమెక్కి జనపనోకథ మెక్కుకరణి
 నిరుపమకరభక్తి నిరతుడై చేరి, భరతుండు ధవళాతపత్రంబుఁ బట్టి
 నాసుమిత్రాపుత్రు లధి నిద్దలును, నాసన్నులైపట్ట నాలపట్టములు
 ఆరూఢపంచమహావాద్యరవముతో రాసి దేవదుఁడుభులోలి మ్రోయ
 వినవీధి సురపుష్పవృష్టులు గురియ, జనులెల్ల జయజయ శబ్దంబు లొసఁగ
 నతులరథారూఢుడై మహాదార, గతు లొప్ప వెనుక రాక్షసభర్త నడువఁ
 బరువడిఁ జతురంగబలములు నడువ, వరుసతో నిజబంధువర్గంబు నడువఁ
 గెలకులఁ గదిసి సుగ్రీవాదికపులు, బలువారణము లెక్కి పదిలులై నడువ
 ఘననేతుబంధాదికథ లుగ్గడించి, వెనుపొంద వరవందిబృందముల్నుడువ
 జననులు తారాదిసతులు జానకీయు, ఘనరథంబుల మీఁదఁ గర మొప్పి రాఁగ
 నడచె నయోధ్య క్షానందకందళితు, లెడనెడ దీవింప హితప్రరోహితులు
 కరిబృహహితంబు లుత్కటరథధ్వనులు, తరగ హేషితములు తోరంబులైన
 భేరిరవంబులు పృథులఖడ్గోగ్ర, భారాభిఘట్టనధ్వనులుఁ బెల్లెసఁగ
 నక్షిణకల్యాణుఁ డగురామవిభుండు, నక్షత్రపరివృత నవచంద్రభాతి
 తియ్యంబు దీపింఁ దేజంబు మెఱసి, యయ్యయోధ్యాపురం బర్థితోఁ జొచ్చె
 నప్పుడు సంతోష మంతరంగముల, సుబ్బింగ బహుమంగళోన్నతు లైజయఁ

బల్లవహస్తలుఁ బల్లవాధరలు, బల్లవారుణపాదపల్లవోజ్జ్వలులు
 హరిమధ్యసమమధ్య లమృతాంశుముఖులు, కరిరాజగమనలు కమలలోచనలు
 అలినీలకుంతల లంబుజగంధు, తెలదీగఁజోడు లింపెక్క నందంద
 కై నేసి చనుదెంచి కామినీమణులు, ప్రాసాదగోపురప్రతతులందుండి
 పుణ్యావలోకనంబులఁ బుణ్యసతులు, పుణ్యపుష్పాక్షతంబులు చల్లుచుండ
 మేడలపైనుండి మినాక్షులోలి, బ్రోడలై తమతమ బోటులతోడ
 నీనునఁ బిన్ననాఁ డీపుణ్యధనుఁడు, చేసినచేతలు చెప్ప నచ్చెరువు
 తమ నెదిర్చినమాత్రఁ దాటకఁ జంపె, ననఘుడై కౌశికుయాగంబు గాచె
 సర్పకంఠముహాచాపంబు విఱిచె, దర్పించి జమదగ్నితనయు భంగించె
 నహితలోకాంతకుం డంతటిపనులు, సహజశూరుఁడుగానఁ జనఁజేసె గాక
 అముద్దుప్రాయంబునందుఁ గానలకుఁ, బొమ్మన్నఁ దపసియై పోయె వేడుకను
 పోయి జగద్ధితపుణ్యకృత్యములు, నేయ నెవ్వఁడు చాలుఁ జేప దీపింప
 వనధి బంధించి రావణుఁ బోరఁ ద్రుంచి, దనుజులఁ దెక్కుండ ధరణిపైఁ గూల్చె
 దనతండ్రి పనుపునఁ దవలి కానలకు, మునివృత్తిఁ జనునాటి ముద్దుప్రాయంబు
 లీవెద్దచందంబు తెన్ని చందములఁ, దీపించుచున్నవి తెలియఁ జూచితెరె
 పర్వస్య నవలీల భంజించి మరలఁ, దర్పించి భుజశక్తి దర్పించినట్టి
 యామేఘనాదు నుగ్రాజిలోఁ జంపె, సామిత్రి గంటిరే చపలాక్షులార
 పడఁతి రావణుఁ డతిపాపాత్ముడైన, విడిచి లంకాపురీవిభుడయ్యె నితఁడు
 వనజాక్షి యీతఁడు వాలి సోదరుఁడు, వనిత యీపుణ్యండు వాలినందనుఁడు
 తడయక యంబుధి దాటి యాసీతఁ, బొడఁగాంచి వచ్చిన పుణ్యాత్ముఁ డితఁడు
 కలకంఠి యవలీలఁ గడలి బంధించి, నలిలంకపై రాము నడపించె నితఁడు
 నీరేరుహానన నిఖిలాషధములఁ, బోర లక్షణుప్రాణములు దెచ్చె నితఁడు
 అని తన్నుఁ దప్పుల నసురను గపులఁ, గొనియాడుచును జెప్పికొనుచుండ వచ్చి
 నగరు ప్రవేశించె నలినాప్తకులుఁడు, జగదేకనిధి రామచంద్రుఁడు తాను
 భరతశత్రుఘ్నులఁ బనిచి దైత్యేంద్ర, తరుచరపతులను దగుమందిరముల
 విడియించి యిష్టాన్నవివిధభోజ్యములు, కడఁకతోఁ బుత్రైంచె గారుణ్యమోహ
 సురుచిరమతి నంత సుగ్రీవుతోడఁ, బరమసమృద్ధమున భరతుఁ డిట్లనియె
 నెల్లరే పభిషేక మినవంశనిధికి, నెల్లతెఱంగు లాయితముచేసితిమి
 సంగతిఁ జతురర్థజలములు వలయు, గంగాదితీర్థోదకములు దేవలయుఁ
 దెప్పింపు మనవుడు దిననాథతనయుఁ, డప్పుడు పరమహర్షానందుఁ డగుచు
 వలనొప్ప గజా జాంబవంతు సుషేణు, నలఘువిక్రమవేగుఁ డగువేగదర్శి
 గమనీయనవరత్నకలశంబు లిచ్చి, క్రమమునఁ దీర్థోదకములు తే బనిచె
 నలుగవాక్షునివాయునందను ఋషభుఁ, గలయసముద్రోదకములకుఁ బంచ
 బనిచినఁ గడిమిమైఁ బ్లవగవల్లభులు, వినువీధి సత్యంతవెగులై పోయి

— శ్రీరామలపట్టాభిషేకము —

యురనడి మటునాటియుదయకాలమున, కరుదరుదనఁ దెచ్చి రఖిలోదకములు
 చేతోవినిర్మలశిష్టు వసిష్ఠు, గౌతమజాబాలి కశ్యప కణ్వ
 వామదేవాదులౌ వరమునీశ్వరుల, సామాదిబహువేదచతురబోధకుల
 భరతుండు రప్పించి భయభక్తులొప్పఁ, బరమసమృదవచోభంగుల మెఱసి
 శ్రీరామునకు నభిషేకంబునేయుఁ, డారూఢనియతితో నని పల్కు వారు
 పూని మంగళతూర్యములు మ్రోయుచుండ, జానకీరాములఁ జదురొప్పఁ దెచ్చి
 రమణీయతరమైన రత్నశీతమునఁ, గొమరొప్ప నిరువురఁ గూర్చుండఁ బనిచి
 మానితవేదోక్తమంత్రపూర్వకము, గా నభిషేకంబుఁ గరమర్థిఁ జేయ
 నారామునొదల నాపూర్ణవారి, ధార డగ్గలునపు దగఁ జూడ నొప్పె
 గీర్వాణముఖ్యులు కీర్తనల్నేయఁ, బార్వతీసహితుడై ప్రణుతింప నొప్పు
 నంగజహరుమాళి నమలమై తొరుఁగు, గంగానదియుఁబోలెఁ గమనీయ మగుచు
 నాత్మీరజలధార లంఘులకొలెకి, భూతలంబున నిండి పాలుపారెఁ జూడ
 హరిపాదమునఁ బుట్టి యయ్యాదిగంగ, ధరవైనఁ బరఁగువిధం బచ్చుపడఁగఁ
 బరికించి రామభూపాలకుం డవుడు, హరుఁడు విష్ణుఁడు దాన యనుమాడ్కి నుండె
 మఱి పట్టభద్రుడై మనుజవల్లభుఁడు, నెఱసెఁ బట్టముతోడి నిటలంబుతోడ
 సరసజటారుణచ్ఛాయల మాని, కర మొప్పు శశిరేఖగంగవీచికల
 సరిదాఁటి నుదుటికి జాఱిన నొప్పు, హరునిచందంబున నలరెఁ జూపఱకు
 గరుడవియచ్చరంగంధర్వపతులు, సురసిద్ధసాధ్యులు సొరిదిమై నపుడు
 చదల నుత్సవఁటుజయజయధ్వనులఁ, గుదియక యందంద ఘోషించి రెలమి
 నప్పు డచ్చరలోలి నాడిరి ప్రీతి, నప్పుడు పుత్రైంచె నమరవల్లభుఁడు
 పారిజాతామలప్రసవమాలికయు, హారంబుఁ బ్రియమున ననిలునిచేత
 నమితమంగళమూర్తి యయినరాఘవుఁడు, గొమరొప్ప వానిఁ గైకొనియె వీక్షించి
 వసుధ యెంతయు సస్యసతియయ్యెఁ బ్రీతి, గుసుమఫలంబులు గొమరొప్పె దరుల
 ఘనగంధబంధము ల్గలగెఁ బుష్పముల, వినుతింప దిక్కులు విమలంబులయ్యె
 నప్పుడ రఘురాముఁ డక్షీణవిభవ, మొప్పు భూసురులకు నున్నతాత్మలకు
 ననుపమతరభక్తి యంతరంగమునఁ, గొనకొన ముప్పదికోటులధనము
 లక్షగుఱ్ఱంబుల లక్షయుష్టముల, లక్షగోవుల నిచ్చె లలి సొంపుమీర
 లలితదివ్యాంబరాలంకారితతులు, పాలుపొందుకాంచనపుష్పమాలికయుఁ
 గొలఁదిమీఱినప్రియోక్తులఁ జేరఁ బిల్చి, యెలమి సుగ్రీవున కిచ్చెఁ బెంపొంద
 ఘనవజ్రవైడూర్యకలితాంగదంబు, ననఘుఁ డంగదనకు నర్థితో నిచ్చె
 మహితోరుకేయూరమకుటంబులొప్ప, సహజపుణ్యుఁడు విభీషణునకు నిచ్చె
 నమితబలోదాత్తుఁ డగువాయుజానకుఁ, గమనీయరత్నకంకణయుగం బిచ్చె
 నాలోలరుచినిచయానూనమైన, నీలహారముఁ బ్రీతి నీలున కిచ్చె
 వఁ నొప్పు నవరత్నవరహార మొకటి, నలునకు నిచ్చె నానంద ముబొంగ

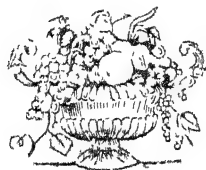
నంబరమణిభూషణాదివస్తువులు, జాంబవంతుని కిచ్చె సమ్మదం బొదవ
 సభిమతవేది యై యందఱఁ జూచి, విభుఁడు వానరులకు వీరు వా రనక
 ప్రకటదివ్యాంబరాభరణమాల్యంబు, లకలంకమహిమతో నందఱ కిచ్చె
 శారదనిర్మలచంద్రికానూన, హారంబు సీతకు నర్థితో నిచ్చె
 ధరణిజ హారంబుఁ దానుఁ గైకొనుచుఁ, గరముల ధరియించి కాకుత్స్థమౌము
 చూచెఁ జూచుటయును సుదతి చూపెఱిఁగి, యాచతురాత్మకుఁ డనుమతించుటయుఁ
 దనకృపారసధారదనరునాహార, మనీలజకంఠంబునం నొప్పఁ బెట్టె
 నానిర్మలోదారహారంబుఁ బూని, యానిర్మలాత్మకుఁ డనిలనందనుడు
 శారదాభ్రాంతి సరిఁజుట్టియున్న, మేరువుతెఱఁగున మెఱసెఁ జూడ్కులకు
 నంత వసిష్ఠునియనుమతి రాముఁ, డంతగిపురంబున కరిగి తల్లులకు
 వరుసతో మ్రొక్క దీవన లిచ్చి రపుడు, ధరణీతమాజ యత్తలకెల్ల భక్తి
 ఁలఁగంగ మ్రొక్కిన శ్రీదేవీరేవ, నలసరస్వతిభాతి నగజాతరీఁ
 బతిభక్తిమతియు సౌభాగ్యంబుకాంతి, యతులకీర్తియును బెం పలరంగఁ గలిగి
 యివచంద్రులనఁ గాంతి నెరయుపుత్రులును, గనుము నీ వని ప్రేమఁ గొఁగిటఁజేర్చి
 దీవింప రఘుకులాధిపుఁడు వేడుకలు, గావించు భోజనాగారంబునకును
 జనుదెంచుహితులను సకలబాంధవుల, ననుజుల రవిజాదు లైనవానరుల
 నావిభీషణముఖ్యు లగుచై త్యవరులఁ, బావనాత్మకు గుహుఁ బరఁగ రావించి
 యుచితాసనమునఁ గూర్చుండంగఁ బనిచి, సుచరిత్రు నంజనాసూనునిఁ దనదు
 పొత్తుల వేడుక భుజియింపు మనియె, నత్తఱిఁ జాల నెయ్యము దియ్య మమర
 నెనయంగ నవ్వేళ నెలఁతలు దెచ్చి, కనకపల్లెరములఁ గ్రమమొప్ప నునిచి
 పరఁగఁ బాయసము సూపములుఁ బూషములు, వరుగులు వడియము ల్వాంఛబుట్టించు
 కూగలు పచ్చళ్లు కోరొందుశిఖర, లూధుగాయలును శాల్వోదనం బాత్మఁ
 దనరఁగ సద్యోఘృతము వింతరుచులఁ, బెనుపొందుఫలములు వేర్వితో నిడఁగ
 నినకులాధీశ్వరుం డింపురెట్టింప, ననీలజ భుజియింపు మనుచుఁ దా నొక్క
 కబళంబుఁ గొనిన నాకపికులోత్తముఁడు, ప్రబలమాభక్తి నప్పల్లెరం బెత్తి
 తఁమిఁద నిడుకొని తనర నాడుచును, జెలఁగుచు నోకపిశేఖరులార
 రండు రామునిపల్లెరము ప్రసాదంబు, దండిగా దొరకె నందఱకు నేఁ డనుచు
 మునివృక్ష మెక్కి యిమ్ముల దానిదళము, లన్బువొందఁగాఁ ద్రుంచి యాప్రసాదమున
 నొనఁగించి సంతోష ముల్లంబు నిండ, ఘనభక్తి నొసఁగె నాకపియకులకు
 వారును దానును వాంఛలు దీర, నారూఢిఁ దృప్తులై రాప్రసాదమున
 ననిశంబు నదిమొద ల్పూరివాసరముల, మునివృక్షపల్లము ల్లుఖ్యంబు లయ్యె
 నంత నారఘురాముఁ డంజనాసుతువి, సంతతభక్తికి సంతోషమంది
 పరపై న. వేటొకపల్లెరంబునను, ధరణీశ్వరుండును దగ భుజియించి
 జలముల నోగివార్చి జతనంబు మీఱ, లలితసుగంధమాల్యము లొప్ప ముడిచి
 కర్పూరతాంబూలగంధాక్షతముల, నర్చింప దయమీఱ నందఱఁ జూచి

యినకులోత్తముఁ డిచ్చె నెల్లవస్తువులు, మనమార నప్పుడు మహిమ దీపింప
 సకలభృత్యామాత్యసహితుఁడై వేడ్క, సకలంకచిత్తుఁడై యటఁ గొలు వుండె
 నప్పుడు సౌమిత్రి ననురక్తితోడ, నొప్ప నిద్రా దేవి యొగిం బొందుటయును
 గొలువులోపలను గాకుత్స్థునియొడుటఁ, గలకల నవ్వినఁ గమలాత్మకులుఁడు
 జనకజయును విభీషణుఁడు సుగ్రీవుఁడును మారుతాత్మజుఁడును వాలిసుతుఁడు
 నలనీలశరభసన్నాథతారాది, బలీమఖిలృత్యుఘ్నభరతులు భీతిఁ
 దలలు వాంచిరి యస్త్ర తమయందుఁ జెంది, లలి మీఱినట్టి కళంకము ల్దలఁచి
 యందలు నట్లుండ నెలక చిత్తమునఁ, జెంద లక్షణుఁ జూచి శ్రీరాముఁ డనియె
 దగవు వోవిడిచి యాస్థానంబునందు, నగురేమి నిష్కారణముగ సౌమిత్రి
 అనవుడు భయమంది యాలక్ష్యణుండు, తనకరంబులు మోడ్చి తగ నిట్లు లనియె
 వనవాసమునకు దేవరఁ గొల్చి వచ్చి, వనముల నున్నచో వచ్చు జూ నీదుర
 వచ్చినఁ బదునాల్గునత్సరంబులకు, నచ్చుగాఁ జేరకు మన నిద్ర చనియె
 బదునాలుగేండ్లును బరఁగ నిండుటయు, వదలక యిప్పుడు వచ్చెఁగా నిద్ర
 యదికారణంబుగా నవనీశతిలక, యిది యేను నవ్వతి నిదియె నాతప్పు
 నీవు సహింపుమో నిఖిలాధినాథ, దేవదేవేశ యో దీనమందార
 యనవుడు సంతోషమంది రందఱును, ననుమానములు వాసి యలరి రెంతయును
 నిర్తలకారుణ్యనిధి రాముఁ డంత, సర్తిలి నిండార నందఱు జూచి
 యెల్ల తెఱంగుల నెట్టికార్యముల, నెల్లధర్మంబుల నేమఱి కెప్పుడు
 గొనకొని చేయుఁడి కోర్కె దీపింప, ననువొంద ననుచు నత్యాదరం బొప్ప
 బొందని కడఁగితో బుద్ధులు గరపి, యెండొండ ప్రియముల నూఱడఁ బలికి
 యనీలజసుగ్రీవు లాదిగాఁ గవుల, దనుజపుంగవుల నత్తటి వీడుకొలుప
 కిష్కింధ కెలమి సుగ్రీవాదికపులు, నిష్కళంకాత్మలై నెమ్మిఠో జనిగి
 చనియె లంకకు విభీషణుఁ డర్థి దన్ను, దనుజులు గొలువ నుత్సవకేలిదేలి
 రాముఁడు మఱియకావరాజ్యంబునందు, సౌమిత్రి భరతులఁ జతురమానసులఁ
 దగఁ బ్రతిష్ఠించి యాతతరాజ్యభూతిఁ, దగిలె సుఖించుచు దాను సీతయును
 సకలభోగంబుల శౌఖ్యంబునొంది, యకలంకచిత్తుఁడై యనవరతంబు
 వేదోచితాచారవిమలమార్గమున, నాదిరాజన్యుల నందిఱు గడచి
 పూజితానుష్ఠానములు నశ్వమేధ, వాజపేయాదివరయాగతతులు
 సొలవక చేయుచు సురల భూసురుల, నెలమి రక్షించుచు నేపుదీపింప
 నిండార ధర్మైకనిష్ఠతోఁ బదునొ, కొండువేలేండ్లు దా నుర్వి బాలించె
 బాలించి యెలుచోఁ బ్రజలు దుగిఖములఁ, దులగు దురితము ల్బుగ్గిత్తుతతులు
 కలుగ వెఱ్ఱొడలను గాలదోషములఁ, జటియింప వెన్నఁడు సత్వైర్ధర్మములు
 పరహితాచారతాత్పర్యంబులెల్ల, పురుషులయందును బొలుపారుచుండు
 సనియాంధ్ర భాషభాషాధీశనిభుఁడు, వినుతకావ్యాగమవిమలమానసుఁడు
 పాలితాచారుం డపారధీశరధి, భూలోకనిధి కోనబుద్ధభూవిభుఁడు

తమతండ్రి విట్టలధరణీశుపేర, గమనీయగుణధైర్యకనకాద్రి పేర,
 బనిపూని యరిగండభైరవుపేర, ఘనుపేర మీసరగండనిపేర
 నాచంద్ర తారార్కమై యొప్పు మిగుల, భూచక్రమున నతిపూజ్యమై వెలయు
 నసమానలలితశబ్దార్థసంగతుల, రసికమై చెలువొందు రామాయణంబు
 పరగ సలంకారభావనన్నిండ, గరమర్థి నీయుద్ధకాండంబు చెప్పె
 నారూఢి నాన్నయమై యాదికావ్యమై రసికానందమై యెల్లనాడు
 నివ్వనుమతి నొప్పు నిప్పుణ్యచరిత, మెవ్వరు చదివిన నెవ్వరు వినిన
 సామాదిబహువేదచయథామరామ, నామచింతామణి నవ్యభోగములు
 పరహితాచారముల్పూర్ణవిచారములు, పరిపూర్ణశక్తులు ప్రకటరాజ్యములు
 నిర్మలకీర్తులు నిత్యసౌఖ్యములు, ధర్మైకనిష్ఠలు దానాభిరతులు
 నాఁచురారోగ్యంబు లైశ్వర్యములును, బాయకపాటించు బాపక్షయంబు
 నరపుత్రలభియు వైరినాశనము, సరినొప్పు ధనధాన్యచయసమృద్ధియును
 నేసిఘ్నములు లేక యిండ్లలో నధిక, లానణ్యవత్తులైన లలనలపొందు
 కొడుకులతో నెస్కం గూడియుండుటయు, నెడగాఁగ నాపదలెల్ల బాయుటయు
 సమృదంబున బంధుజనులకూటమియు, నీష్టులఁ గామ్యంబు లెడపకుండుటయు
 సతతంబు దేవతాసంతర్పణంబు, పితృగణతృప్తియుఁ బెంపారుచుండు
 వ్రాసినవారికి వరభూభోగ్నుతులు, వాసవలోకాదివాసులఁ జేయు
 నిది మోక్షసాధనం బిది పాపహరము, నిది దివ్య మిది భవ్య మిది శ్రీకరంబు
 ఎందఁకఁ గులగిరు ఎందఁక జలధు, లెందఁక రవిచంద్రు లెందఁకఁ దార
 లెందఁక భువనంబు లెందఁక దిశలు, నెందఁక వేదంబు లేపుదీపించు
 నందఁక నీకథ యతి రాసంద, సందోహదోహభాచారమై పరగె.

శ్రీరంగనాథరామాయణము యుద్ధకాండము

సమాప్తము.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారి

‘వావిళ్ల’ ప్రెస్సున ముద్రితము.—1919

పద్య కావ్యము

	ప్రతి 1-కి రు. అ.
అడవిమల్లెలు	0 8
అభ్యాత్మరామాయణము	2 0
అనంతసింధుదము, (ఛందోదర్పణము)	2 0
అనిరుద్ధచరిత్రము	0 10
కవికర్మకర్మవిచారవిమర్శనము	1 8
అంబరీష పాఖ్యానము, సటీక	0 6
అముక్తమాల్యద, (విష్ణుచిత్రియము)	6 0
అంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	0 2
అంధభాగవతము, పద్యకావ్యము	15 0
అదిపర్వము, పద్యకావ్యము, పెద్దచ్చు	1 8
,, టీక	4 0
అంధభారతము, పద్యకావ్యము:—	
అది సభాపర్వములు గలసంపుటము	4 0
ఆరణ్యపర్వము	4 0
విరాటాద్యోగపర్వములు	4 0
భీష్మద్రోణపర్వములు	4 0
కర్ణకల్యాణాపీక స్త్రీ పర్వములు	4 0
కాంతిపర్వము	4 0
అనుకాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస,	
మాసల, మహావ్రథానిక, స్వర్గారోహణ	
పాణపర్వములు	4 0
అదిపంచకము, ఒకటేసంపుటము	11 4
యుద్ధపంచకము, స్త్రీ పర్వము	7 8
కాంతిసప్తకము	7 8
అంధభారతవిమర్శనము, మల్లాది సూర్య	
నారాయణశాస్త్రి గారిది	0 12
అనందరంగరాట్టండము	1 8
అంధనామసంగ్రహము, పద్యకావ్యము	0 3
,, టీకతో జ్ఞానపేపరు	0 8
అంధనామసంగ్రహము, అంధనామ	
శేషము, సాంబినిఘంటువు కాలిగో	2 0
అంధభాషాభివృద్ధి, విమర్శతో	0 6
అంధశ్రీమద్రామాయణము—జనమంచి	
శేషాదికర్త గారిది, 3 సంపుటములు	15 0
డిటా 7 సంపుటములు	18 0

	ప్రతి 1-కి రు. అ.
అంధభాషాభివృద్ధి	1 0
ఉత్తరరామాయణము, చక్కనికూర్పు	6 0
ఉత్తరహరివంశము	3 0
కవిరాజ మనోరంజనము	1 4
కృష్ణదండకము	0 2
కృష్ణరాయవిజయము	0 8
కాశీఖండము	3 8
కుచేలోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతం)	0 6
డిటా గట్టుప్రభువుకృతము	0 8
గజేంద్ర మోక్షము, సటీక	0 10
గయోపాఖ్యానము, రామనామాత్యునిది	0 12
గద్యపద్యసంగ్రహము. విద్వాక్ జ. షే.	
సుబ్రహ్మణ్య శర్మ గారిది	0 8
,, గొర్రె సూర్యనారాయణశాస్త్రి గారిది	0 12
గరుడాచలము—యక్షగానము, పెద్దచ్చు	0 3
గీతమంజరి, చిలకమర్రి లెక్కినరసింహము	0 4
చిత్రభారతము, చరిగొండ ధర్మనగారిది	1 8
చెన్నపురివిలాసము	0 8
చెన్నబసవపురాణము	1 4
ఛందోదర్పణము (అనంతసింధుదము)	2 0
తెనుగుసమస్యలు	0 3
దశావతారచరిత్ర	3 0
దశరాపద్యములు	0 2
దేశింగురాజుకథ (జంగంకథ)	0 8
ద్రువోపాఖ్యానము, సటీక	0 10
దశాపాఖ్యానము, సటీక	0 8
నలచరిత్ర, ద్వీపద, శ్యామలజైండు	2 4
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	1 8
నిరంకుశోపాఖ్యానము	0 8
సీతిపద్యసంగ్రహము, సటీకపుణము	0 6
నీలాసుందరీపరిణయము	0 8
పల్నాటిచరిత్రము	3 0
ప్రభావతీప్రద్యమ్నము	1 12
పారిజాతావహరణము, చిన్నచైతా	1 0
,, సాంధ్ర టీకాతాత్పర్యము	3 0

4/ వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

క్రమ 1-కిర్య. ఆ.

గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు	...	అచ్చు	
చాటుపద్యమణిమంజరి, ప్రథమభాగము, క్రొత్తకూర్పు	...	2	0
చిత్రభారతము, చరిగొండ ధర్మనగారిది	...	1	8
చెన్నబసవపురాణము, పావకవికృతము	...	2	0
ఛందోదర్పణము (అనంతనిఛందము)	...	2	0
జైమినీభారతము, అశ్వమేధపర్వము	...	2	8
గళకుమారచరిత్రము, పద్యము, కేతనకవి	...	అచ్చు	
దళావతారచరిత్ర, చక్కనికొత్తకూర్పు	...	3	0
ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక, భాగవతములోనిది	...	0	10
నరసభూపాలీయము, అట్టబైండు	...	2	0
నలచరిత్ర, ద్విపద, చక్రపురి రాఘవాచార్యప్రణీతము	...	2	4
నిర్వచనోత్తర రామాయణము, తిక్కనామాత్యప్రణీతము	...	1	8
పంచతంత్రము, నారాయణకవిది	...	1	8
„ క్యాలిగోబైండు	...	2	0
„ వేంకటనాథరాజకవికృతము	...	1	4
„ క్యాలిగోబైండు	...	2	0
పారిజాతాపహరణము, చిన్ననైజు, క్రొత్తకూర్పు	...	1	0
„ సాంధ్రటీకాతాత్పర్యము	...	3	0
బ్రహ్మోత్తరభాగము, క్రొత్తకూర్పు, శ్రీధరమల్ల వేంకటరామకవి	...	3	8
బసవపురాణము, పిడపర్తి సోమనాథకవి	...	3	8
భాస్కరరామాయణము, చక్కనికొత్తకూర్పు	...	8	0
మనుచరిత్ర, సటీక, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో చిన్ననైజున మేలుకాగితములమీద నుట్ట			
మైన అక్షరములతో చక్కగ ముద్రితము	...	5	0
మార్కండేయపురాణము, మారనకృతము	...	3	0
భక్తిరసశతకసంపుటము I (20 శతకములు)	...	3	0
„ II „	...	3	0
„ III „	...	3	0
నీతిశతకసంపుటము I „	...	3	0
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద	...	6	0

1906

ప్రతి 1-1 ద్వ. ఆ.

రాఘవపాండవీయము, సటీక, ద్వ్యర్థిప్రబంధరాజము	...	4	0
లంకావిజయము (రావణదమ్మియము) సటీక	...	1	8
వసుచరిత్రవిమర్శనము	...	1	8
వసుచరిత్ర, సటీక, రామరాజభూషణప్రణీతము	...	8	0
వాసిష్ఠ రామాయణము, ద్వీపద, తరిగొండ వెంకమ్మ	...	1	4
విక్రమార్గచరిత్ర, జక్కనకవిది	...	1	8
విష్ణుపురాణము, వెన్నెలకంటి సూరనార్యప్రణీతము, లఘుటిప్పణము	...	అచ్చ	
వివేకసింధు, కొండనార్యప్రణీతము	...	1	0
వేంకటాచలమహాత్మ్యము, తరిగొండ వెంకమ్మ	...	3	8
వైశ్యపురాణము, శ్రీగురు భాస్కరాచార్యకృతము	...	1	8
వీరభద్రవిజయము, పోతనకృతము	...	2	0
శకుంతలాపరిణయము, కృష్ణకవికృతము	...	1	0
శశి రేఖాపరిణయము, అప్పప్పకవికృతము	...	1	0
శృంగారనైషధము, శ్రీనాథకవిది	...	2	8
శృంగారశాకుంతలము, పినవీరభద్రకవి	...	1	8
శేషధర్మము, తామరపల్లి తమ్మయ్య	...	1	0
శుకసప్తతి, కదిరీపతికృతము	...	1	8
సమీరకుమారవిజయము	...	1	8
సానందోపాఖ్యానము, శ్రీశివరామకవి విరచితము	...	1	8
సీతారామాంజనేయసంవాదము, సటీక, తాత్పర్యము ...		6	0
సుదక్షిణాపరిణయము, తెనాలి అన్నయకవి, (కొత్తకూర్పు)		1	0
హరివంశము, ఎఱ్ఱాప్రగడ	...	8	0
హరవిలాసము, శ్రీనాథకవి	...	1	8
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, శంకరకవి	...	1	8
హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానము, సటీక, రామరాజభూషణకవి		6	0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్.

ప్రతి 1-కి ద్వు. అ.

రాజ శేఖరుడు, గోపాలుడు	0	12
విక్రమార్కునికథలు	0	12
చార్ దర్శిపుకథలు	1	0
తాతాచార్యులకథలు	0	12
వైద్యులకథలు	0	4
జేతాళునికథలు	1	0
వీరాంగనలు	1	0
పరమానందశిష్యులకథలు	0	6
నలుగురుమంత్రులకథలు	0	8
అయిదుగురుదొంగలకథలు	0	8
రేచుక్కపగటిచుక్కకథ	0	3
సత్యసేనవిజయము	0	8
ఋషులచరిత్ర	0	12
పురాణగాథలు I	1	0
„ II	1	0
బాబీరాయని చరిత్ర	అచ్చు	
రఘువంశకథ	0	10
విక్రమార్కుచరిత్ర	1	0
వివేకానందవిజయము	4	0
పర్షియావిసోదకథలు	1	4
ఈసుబునీతికథలు, 1-వ భా॥	0	8
డిటా 2-వ భా॥	0	12
పంజాబుఅల్లరి	0	8
శుకసప్తతికథలు	1	0
మర్యాదరామన్నకథలు	0	3
మైరావణచరిత్ర	0	2
షేక్ స్పియర్ నాటకకథలు	అచ్చు	
అనంతసాగరము, బుక్కరాయ		
సముద్రచరిత్ర	0	12
ప్రహ్లాదచరిత్ర, ప్రతిమలతో	0	6
శకుంతల	0	6

ప్రతి 1-కి ద్వు. అ.

నల	ప్రతిమతో	0	8
సావిత్రి	„	0	6
హరిశ్చంద్ర	„	0	8
— నవలలు. —			
సీతారామము	నవల	1	8
విషన్వో	„	0	6
మదాలస	„	(అచ్చు)	
సుజనరంజని	„	0	12
విజ్ఞలదేవి	„	1	8
ఉస్తాదినీ	„	0	6
రాథారాణి	„	0	6
అస్తమయము	„	2	0
దుర్గేశనందని	„	1	4
కపాలకుండల	„	1	0
లక్షణ	„	0	12
టిప్పుసుల్తాన్	„	అచ్చు	
లీల	„	0	6
రాజర్షి	„	1	8
తారాబాయి	„	1	8
దిలారాము	„	1	8
కోవలన్ కన్నకి	„	0	12
మనోహరి	„	అచ్చు	
వీరబాల	„	0	8
అనందమఠ	„	1	4
లాలాబాయి	„	0	8
అంధరాష్ట్రము	„	1	8
రోషినార	„	0	12
బాలాదిత్య	„	3	0
దేశభక్తుడు	„	1	8
శంభుతోనొకనాటిసహవాసు	„	0	4
చంద్రగుప్తుడు, నవల	„	2	8

ఆంధ్ర వచన గ్రంథములు

ప్రతి 1-కి ర్పు. ఆ.

ఆంధ్ర వచనభాగవతము, ద్వాదశ	
స్కంధములు, ఒకే సంపుటం	9 0
„ మూడు సంపుటములు	10 8
ఆంధ్ర వచనభారతము—	
„ ఆదిపర్వములు	5 0
„ ఆరణ్యపర్వము	5 0
„ విరాటోద్వేగపర్వము	8
„ భీష్మద్రోణపర్వములు	7 8
„ కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వ	
ములు	5 0
„ శాంతిపర్వము	7 8
„ ఆసుశాసనికము మొదలు	
స్వర్గారోహణపర్వము	
వరకుగల సంపుటము	7 8
ఆంధ్ర వచనవాల్మీకి రామాయణము,	
2 సంపుటములు (అచ్చు)	
ఆంధ్ర వాల్మీకియచరిత్ర సంగ్ర	
హము	3 0
ఆంధ్ర కవిత్వచరిత్ర, బసవరాజు	
అప్పారావుగారిది	3 0
శ్రీగురుజాడ శ్రీ రామమూర్తిగారి	
ఆంధ్ర కవిజీవితములు	6 0
ఆరేబియన్ ట్యుకథలు	2 0
న్యాయవిచారణ ప్రహసనము	8
తులసీదాసు రామాయణము	12 0
తెలుగుగారిసెహ్యారిటీకేసు,	
ఉపన్యాసములు	0 14

ప్రతి 1-కి ర్పు. ఆ.

ద్వాదశ శోపనిషత్తులు, వచనం. అచ్చు	
భారతరమణీమణులు, 1 భా॥	1 0
డిటా రెండవభాగము	0 12
డిటా 3-వ భాగము	0 8
యజుర్వేదకథాసంగ్రహము	0 12
శ్రీమహాభక్తవిజయము,	12 0
నీతిచంద్రిక, చిన్నయసూరి	0 12
పంచతంత్రము, వచనము	0 12
నవనాథ క్తులచరిత్ర	2 8
నీతిరత్నాకరము	0 12
సంగ్రహభారతము	2 4
సంగ్రహభాగవతము	2 4
సంగ్రహరామాయణము	1 8
ప్రాచీనదేశచరిత్రలు	3 0
పతివ్రతలచరిత్రలు	3 0
దక్కనుపూర్వకథలు	3 0
భోజనికథలు	1 0
హితోపదేశము, సులభశైలి	1 0
భోజకాళిదాసకథలు, 1 భా॥	1 0
„ 2 భా॥	1 0
తెనాలి రామలింగనికథలు,	
జీవితము	0 6
తెనాలి రామలింగం: A. S. P.	
అయ్యరు విరచితము	0 8
సంస్కృతనాటకకథలు	2 0
దశకుమారచరిత్రము	2 0

